

KOMENTAR

ZAKON O OBLIGACIONIM ODNOSIMA

KNJIGA II

Izrada i objavljivanje ovog Komentara je podržan od strane Projekta za Vladavinu Prava, Programa Ujedinjenih Nacija za Razvoj (UNDP) Misija na Kosovu, u saradnji sa Ministarstvom Pravde, uz podršku Vlade Holandije i uz koordinaciju:

Virgjina Dumnica, Analista Programa Pravde, UNDP Kosovo

Rrezearta Reka, Menadžer Projekta za Vladavinu Pravde, UNDP Kosovo

Autori:

Prof.Dr. Nerxhivane Dauti

Avokat Ruzhdi Berisha

Avokat Adem Vokshi

Prof.Dr. Abdulla Aliu

Sefadin Blakaj

Lektor:

Silvija Ramic

Sva prava su zadržana: UNDP ne snosi nikakvu odgovornost za sadržaj, ispravnost, tačnosti i kvalitet podataka u ovom Komentaru.

Autorska prava za delove ovog komentara i prava UNDP-a su zadržana. Nije dozvoljeno kopiranje/ umnožavanje materijala ili korišćenje istog za eventualna druga objavljivanja bez saglasnosti UNDP-a i autora.

Septembar, 2013

Priština

PREDGOVOR

Jačanje vladavine zakona na Kosovu je važan prioritet za Kosovo. Podrška institucijama Kosova kako bi postale efikasnije, transparentnije, polno jednake i odgovorne su ključni za razvoj Kosova u svim sektorima, kako za privredni rast, zdravstvo, obrazovanje, ili za dobro funkcionisanje javne službe. Vladavina zakona i dostupnost pravdi su takođe ključni za napredak Kosova prema Evropskoj integraciji. Tačnije, (PSA) Proces Stabilizacije i Asocijacije zahteva efikasnije, nezavisne, odgovorne i nepristrasne sudove i tužilaštva koji su oslobođeni od političkog uticaja.

Proteklih deset godina UNDP je bio važan partner u stalnim naporima za jačanje vladavine zakona na Kosovu sa opštim ciljem da se sagradi nezavistan i efikasan pravni sistem Kosova, koji štiti i promovise standarde ljudskih prava, osiguravajući bolji pristup pravdi za sve građane. Program UNDP-a za Vladavinu Zakona fokusira se na četiri glavna prioriteta: suočavanje sa nasleđem konflikta, poboljšanje ljudske sigurnosti, povećanje pristupa pravdi za sve, pružanje sigurnosti i pristup pravdi za žene.

Od 1999 godine vidi se važan napredak u vladavini zakona na Kosovu. Međutim, još je potrebna povećana podrška i posvećenost kako bi se osiguralo kontinuirano obrazovanje i povećanje znanja za delatnike u sektoru pravde i implementiranje aktivnosti koje podržavaju pristup pravdi za sve zajednice.

Imajući u vidu da je pravni sistem Kosova prilično mlad, obezbeđivanje jedne šire interpretacije postojećih i novih zakona takođe je važan prioritet. Vezano za to, UNDP i Ministarstvo Pravde potpisali su sporazum o partneritetu koji će pružati podršku UNDP za izradu i izdavanje Zakona i Komentara o Obligacionim Odnosima.

Komentari su osnovni alati za pravne stručnjake u demokratskim zemljama koje bi trebalo da u velikoj meri pomognu pravnoj zajednici na Kosovu, da tumače i primenjuju zakonske odredbe u okviru kosovskog zakonodavstva, posebno sudije, tužioce, advokate i druge pravne stručnjake koji imaju ograničen pristup međunarodnim i evropskim standardima.

Komentar je dostupan na albanskom i srpskom jeziku.

Osnat Lurani

Koordinator Ujedinjenih Nacija za Razvoj
Glavni predstavnik UNDP Kosovo

POSEBAN DOPRINOS

Dragi čitaoci,

Imam zadovoljstvo da vam predstavim Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima, prvi komentar ovog zakona.

U okviru reforme prava preduzete su brojne inicijative i ostvaren je veliki broj aktivnosti koje imaju za cilj jačanje primene reda i zakona u državi i osnaženje pravnog sistema u celosti. Tokom ovih reformidonesen je veliki broj zakona, a među njima, nakon dugog radnog procesa, odobren je i Zakon o Obligacionim Odnosima. Ovo je bez sumnje jedan od najvažnijih i najkompleksnijih zakona našeg pravnog sistema.

Smatralo se značajnim da se pripremi Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima kako bi se olakšala primena ovog zakona u praksi. Komentar je rezultat višegodišnje saradnje Ministarstva pravde i Razvojnog Programa Ujedinjenih Nacija na Kosovu (UNDP) koja je bila i glavni kontributor za pripremu ovog komentara.

Ovaj Komentar ima veliku važnost zato što je prvi komentar koji tumači i komentira Zakon o Obligacionim Odnosima, zakon koji je u početnoj fazi primenjivanja u praksi. Komentar je sastavljen od uglednih stručnjaka iz ove oblasti uz visoku posvećenost. On predstavlja konkretizaciju i interpretaciju odredaba Zakona o Obligacionim Odnosima. Konkretnije, komentar sadrži detaljnu interpretaciju svakog člana, na ilustrativan i praktičan način, uključujući detalje u vezi sadržine i smisla određenog člana, nameru, svrhu, predmet sređivanja, stranke koje su pogođene tim članom, različite oblike interpretacije i primene, i druge relevantne detalje. Kao takav, komentar ima za zadatak da doprinese što efikasnijoj i ispravnijoj primeni Zakona, sa ciljem olakšanja primene različitih delova zakona. Komentar će služiti svim licima uključenim u pravni sistem, uključujući sudije, tužioce, advokate, arbitre, beležnike, civilne službenike, studente i građane uopšte. Komentar je pripremljen u tom obliku kako bi bio lako razumljiv i lako upotrebljiv od strane svih zainteresiranih.

Komentar je podeljen na dva dela: prva knjiga koja sadrži interpretaciju opštih odredbi u vezi sa ugovornim i obligacionim obavezama, i druga knjiga koja sadrži interpretaciju i komentar odredbi koje se bave posebnim odnosima odredaba ugovora.

Sa izdavanjem ovog komentara, nadamo se da je otvorena nova praksa u našem pravnom sistemu, kako bi se pomoglo pravnoj zajednici, i drugima, za što efikasniju, pravedniju i lakšu primenu zakona, što je i naš prioritet. Ministarstvo pravde će nastaviti da podržava takve inicijative koje doprinose primeni zakona Republike Kosova i jačanju reda i zakona u celosti.

S poštovanjem,

Prof. Dr. Hajredin Kuçi
Zamenik Premijera i Ministar Pravde

SADRŽAJ

Predgovor.....	V
Uvodna Reč.....	VII

Prof.Dr. Nerxhivane Dauti

DEO I - UGOVOR O PRODAJI	1
GLAVA 1 - OPŠTA ODREDBA	1
Član 438. Pojam	1
Član 439. Rizik	4
Član 440. Prelaz rizika u slučaju docnje kupca	5
GLAVA 2 - ELEMENTI UGOVORA O PRODAJI	6
PODGLAVLJE 1 - STVAR	6
Član 441. Opšta pravila	6
Član 442. Kada je stvar propala pre ugovora	8
Član 443. Prodaja tuđe stvari	8
Član 444. Prodaja spornog prava	9
PODGLAVLJE 2 - CENA	9
Član 445. Kad cena nije određena	9
Član 446. Propisana cena	11
Član 447. Kad je ugovorena dnevna cena	11
Član 448. Kad je određivanje cene povereno trećem licu	12
Član 449. Kad je određivanje cene ostavljeno jednoj ugovornoj strani	12

Abdulla Aliu

GLAVA 3 - OBAVEZE PRODAVCA	13
PODGLAVLJE 1 - PREDAJA STVARI	13
I. OPŠTE PRAVILO O PREDAJI	13
Član 450. Vreme i mesto predaje	13
Član 451. Predmet predaje	15
Član 452. Kad je ugovorena predaja u toku izvesnog perioda vremena	16
Član 453. Kada datum predaje nije određen	16
Član 454. Kad mesto predaje nije određeno ugovorom	17
Član 455. Predaja prevoziocu	18
Član 456. Organizovanje prevoza	18
Član 457. Troškovi	19

II. ISTOVREMENO IZVRŠENJE PREDAJE STVARI I ISPLATA CENE	20
Član 458. Odlaganje predaje do isplate cene	20
Član 459. Odlaganje predaje u slučaju prevoza stvari	21
Član 460. Sprečavanje izručenja poslate stvari	22
PODGLAVLJE 2- ODGOVORNOST ZA MATERIJALNE NEDOSTATKE	24
I. MATERIJALNI NEDOSTACI UOPŠTE	24
Član 461. Materijalni nedostaci za koje prodava	24
Član 462. Kad postoje materijalni nedostaci	26
Član 463. Nedostaci za koje prodavac ne odgovara	28
Član 464. Pregled stvari i vidljivi nedostaci	29
Član 465. Skriveni nedostaci	31
Član 466. Rokovi u slučaju opravke, zamene, i dr	32
Član 467. Obaveštenje o nedostatku	33
Član 468. Značaj činjenice da je prodavac znao za nedostatak	34
Član 469. Ugovorno ograničenje ili isključenje prodavčeve odgovornosti za materijalne nedostatke	34
Član 470. Prinudna javna prodaja	36
II. PRAVA KUPCA	36
Član 471. Prava kupca	36
Član 472. Neispunjenje ugovora u razumnom roku	38
Član 473. Kad kupac može raskinuti ugovor	39
Član 474. Neispunjenje ugovora u naknadnom roku	40
Član 475. Delimični nedostaci	41
Član 476. Kad je prodavac dao kupcu veću količinu	42
Član 477. Određena cena za više stvari	42
Član 478. Gubljenje prava da se raskine ugovor zbog nedostatka	43
Član 479. Očuvanje ostalih prava	44
Član 480. Dejstva raskida zbog nedostatka	45
Član 481. Sniženje cene	46
Član 482. Postupno otkrivanje nedostataka	46
Član 483. Gubitak prava	47
III. GARANCIJA ZA ISPRAVNO FUNKCIONISANJE PRODATE STVARI	48
Član 484. Odgovornost prodavca i proizvođača	48
Član 485. Traženje opravke ili zamene	50
Član 486. Produženje garantnog roka	51
Član 487. Raskidanje ugovora i sniženje cene	53

Član 488. Troškovi i rizik	53
Član 489. Odgovornost kooperanata	54
Član 490. Gubitak prava	55
PODGLAVLJE 3- ODGOVORNOST ZA PRAVNE NEDOSTATKE	55
Član 491. Pravni nedostaci	55
Član 492. Obaveštenje prodavca	58
Član 493. Sankcije pravnih nedostataka	58
Član 494. Kad kupac ne obavesti prodavca	60
Član 495. Kad je pravo trećeg očigledno osnovano	61
Član 496. Ugovorno ograničenje ili isključenje prodavčeve odgovornosti	62
Član 497. Ograničenja pravno-javne prirode	63
Član 498. Gubitak prava	64
 <i>Sefadin Blakaj</i>	
Član 499. Vreme i mesto isplate	66
Član 500. Kamata u slučaju prodaje na kredit	67
Član 501. Isplata cene u slučaju uzastopnih isporuka	68
PODGLAVLJE 2 - PREUZIMANJE STVARI	69
Član 502. Preuzimanje stvari	69
GLAVA 5 - OBAVEZA ZA ČUVANJE STVARI ZA RAČUN SAUGOVARAČA	70
Član 503. Slučajevi obaveze čuvanja	70
Član 504. Kad kupac ne želi da primi stvar koja mu je upućena	72
Član 505. Prava strane dužne da čuva stvar	73
GLAVA 6 - NAKNADA ŠTETE U SLUČAJU RASKIDA UGOVORA	73
Član 506. Opšta pravila	73
Član 507. Kad stvar ima tekuću cenu	75
Član 508. Kad je prodaja ili kupovina izvršena radi pokrića	77
Član 509. Naknada ostale štete	79
GLAVA 7 - POSEBNI SLUČAJEVI UGOVORA O PRODAJI	80
POGLAVLJE 1 - PRODAJA SA PRAVOM PREČE KUPOVINE	80
Član 510. Pojam	80
Član 511. Rokovi za vršenje prava i za isplatu cene	81
Član 512. Mogućnost nasleđivanja i otuđenja	82
Član 513. U slučaju prinudne javne prodaje	83
Član 514. Trajanje prava preče kupovine	84
Član 515. Ako je izvršen prenos svojine bez obaveštavanja prodavca	85
Član 516. Zakonsko pravo preče kupovine	87

POGLAVLJE 2 - KUPOVINA NA PROBU	88
Član 517. Pojam	88
Član 518. Objektivna proba	89
Član 519. Rizik	90
Član 520. Kupovina po pregleda, odnosno sa rezervom probanja	91
PODGLAVLJE 3 - PRODAJA PO UZORKU ILI MODELU	92
Član 521. Prodaja po uzorku ili modelu	92
PODGLAVLJE 4 - PRODAJA SA SPECIFIKACIJOM	93
Član 522. Prodaja sa specifikacijom	93
PODGLAVLJE 5 - PRODAJA SA USLOVIMA	95
Član 523. Uslovi	95
Član 524. Rizik	97
PODGLAVLJE 6 - PRODAJA SA RATAMA	97
Član 525. Pojam	97
Član 526. Forma ugovora	99
Član 527. Bitni sastojci ugovora	100
Član 528. Raskid ugovora i zahtev potpune isplate cene	101
Član 529. Posledice poništenog ugovora	103
PODGLAVLJE 7 - PRODAJA AKREDITIVOM	105
Član 530. Obaveze strana	105
PODGLAVLJE 8 - PRODAJNI NALOG	109
Član 531. Pojam	109
Član 532. Rizik za propast i oštećenje stvari	110
Član 533. Kad se smatra da je nalogoprimac kupio stvar	110
 <i>Nerxhivane Dauti</i>	
Član 534. Pojam	112
Član 535. Dejstva ugovora o razmeni	114
 <i>Ruzhdi Berisha</i>	
DEO III - UGOVOR O POKLONU	115
GLAVA 1 - OPŠTA DEFINICIJA	115
Član 536. Pojam	115

Član 537. Nagrada	118
Član 538. Mešoviti poklon	120
Član 539. Postepena ispunjenost	120
Član 540. Odgovornost poklonodavca za štetu	121
GLAVA 2 - FORMA	122
Član 541. Forma	122
GLAVA 3 - OPOZIV UGOVORA O POKLONU	124
Član 542. Opoziv zbog osiromašenja	124
Član 543. Opoziv zbog duboke nezahvalnosti	126
Član 544. Opoziv zbog naknadnog rođenja	129
Član 545. Posledice u slučaju opoziva	130
Član 546. Rokovi za opoziv	131
Član 547. Odricanje od opoziva	132
GLAVA 4 - POKLONI U SLUČAJU SMRTI	132
Član 548. Poklon u slučaju smrti	132
DEO IV - UGOVOR O USTUPANJU I PODELI IMOVINE	133
(UGOVOR O USTUPANJU)	
Član 549. Pojam	133
Član 550. Uslovi za punovažnost	134
Član 551. Subjekt ustupanja i podele imovine	137
Član 552. Položaj predate imovine	138
Član 553. Pomirenje potomaka	139
Član 554. Očuvanje prava tokom ustupanja	140
Član 555. Pravo bračnog druga ustupaoca	142
Član 556. Dugovi ustupaoca	143
Član 557. Garancija	144
Član 558. Opoziv ustupanja	144
Član 559. Prava potomaka, usvojene dece i potomaka usvojene dece posle opoziva	146
DEO V - UGOVOR O DOŽIVOTNOM IZDRŽAVANJU	148
Član 560. Pojam	148
Član 561. Forma	154
Član 562. Zabrana korišćenja u korist strane izdržavatelja	155
Član 563. Odgovornost za dugove	156
Član 564. Raskid (Poništenje) ugovora	157

Član 565. Promena okolnosti	160
Član 566. Raskid ugovora	162
DEO VI - UGOVOR O ZAJMU	164
GLAVA 1 - OPŠTE ODREDBE	164
Član 567. Pojam	164
Član 568. Kamata	166
GLAVA 2 - OBAVEZE ZAJMODAVCA	168
Član 569. Predaja obećanih stvari	168
Član 570. Loše materijalno prilike zajmoprimca	169
Član 571. Šteta zbog nedostataka pozajmljenih stvari	171
GLAVA 3 - OBAVEZE ZAJMOPRIMCA	172
Član 572. Rok vraćanja zajma	172
Član 573. Izbor prilikom vraćanja zajma	173
Član 574. Odustajanje od ugovora	174
Član 575. Vraćanje zajma pre roka	175
GLAVA 4 - NAMENSKI ZAJAM	177
Član 576.	177
 <i>Adem Vokshi</i>	
DEO VII - UGOVOR O POSLUZI	179
GLAVA 1 - OPŠTE ODREDBE	179
Član 577. Pojam	170
POGLAVLJE 2 - OBAVEZE PRIMAoca POSLUGE	180
Član 578. Upotreba predmeta	180
Član 579. Držanje predmeta	181
Član 580. Prenos korišćenja	182
Član 581. Vraćanje predmeta	182
Član 582. Raskid ugovora	183
Član 583. Odgovornost	184
POGLAVLJE 3 - OBAVEZE POSLUGODAVCA	184
Član 584. Šteta od nedostataka	184
DEO VIII - UGOVOR O ZAKUPU	186
GLAVA 1 - OPŠTE ODREDBE	186
Član 585. Pojam	186

POGLAVLJE 2 - OBAVEZE ZAKUPODAVCA	187
Član 586. Predaja Stvari	187
Član 587. Održavanje stvari	188
Član 588. Raskid ugovora i sniženje zakupnine zbog opravki	189
Član 589. Izmene na zakupljenoj stvari	190
Član 590. Odgovornost za materijalne nedostatke	191
Član 591. Nedostaci za koje zakupodavac ne odgovara	192
Član 592. Proširenje odgovornosti za materijalne nedostatke	194
Član 593. Ugovorno isključenje ili ograničenje odgovornosti	194
Član 594. Obaveštavanje zakupodavca o nedostacima i opasnostima	195
Član 595. Prava zakupca kad stvar ima neki nedostatak	196
Član 596. Kad nedostatak nastane u toku zakupa i kad stvar nema ugovoreno ili uobičajeno svojstvo	198
Član 597. Odgovornost zakupodavca za pravne nedostatke	198
 GLAVA 3 - OBAVEZE ZAKUPCA	 200
Član 598. Upotreba stvari prema ugovoru	200
Član 599. Otkaz zbog upotrebe protivno ugovoru	201
Član 600. Plaćanje zakupnine	202
Član 601. Otkaz zbog neplaćanja zakupnine	203
Član 602. Vraćanje zakupljene stvari	204
Član 603. Otkaz zbog nedozvoljenog podzakupa	206
Član 604. Neposredni zahtev zakupodavca	206
Član 605. Prestanak podzakupa po samom zakonu	207
 GLAVA 4 - OTUĐENJE ZAKUPLJENE STVARI	 208
Član 606.	208
Član 607. Pravo na zakupninu	210
Član 608. Otudjenje zakupljene stvari pre predaje zakupniku	211
Član 609. Otkaz ugovora zbog otuđenja stvari	212
 GLAVA 5 - PRESTANAK ZAKUPA	 212
Član 610. Protokol određenog vremena	212
Član 611. Prećutno obnavljanje zakupa	214
Član 612. Otkaz	215
Član 613. Propast stvari usled više sile	216
Član 614. Smrt	217

Član 615. Pojam	218
Član 616. Odnos s ugovorom o prodaji	220
Član 617. Kvalitet poslenikovog materijala	221
GLAVA 2 - NADZOR	221
Član 618. Nadzor	221
GLAVA 3 - ZAKLJUČIVANJE UGOVORA PUTEM NADMETANJA	222
Član 619. Poziv za nadmetanje u ceni radova	222
Član 620. Poziv na nadmetanje za umetničko ili tehničko rešenje nameravanih radova ...	224
GLAVA 4 - OBAVEZE POSLENIKA	224
Član 621. Nedostatci materijala	224
Član 622. Obaveza da izvrši delo	225
Član 623. Raskid ugovora zbog odstupanja od ugovorenih uslova	226
Član 624. Raskidanje ugovora pre isteka roka	226
Član 625. Poveravanje izvršenje posla trećem licu	227
Član 626. Odgovornost za saradnike	227
Član 627. Neposredan zahtev saradnika poslenika od naručioca	228
Član 628. Predaja izrađene stvari naručiocu	228
GLAVA 5 - ODGOVORNOST ZA NEDOSTATKE	229
Član 629. Pregledanje izvršenog dela i obaveštavanje poslenika	229
Član 630. Skriveni nedostaci	230
Član 631. Prestanak prava	231
Član 632. Slučajevi kad poslenik gubi pravo da se pozove na prethodne članove	232
Član 633. Pravo zahtevati uklanjanje nedostataka	232
Član 634. Raskidanje ugovora u posbenom slučaju	233
Član 635. Pravo naučioca u slučaju drugih nedostataka izvršenog dela	234
Član 636. Sniženje naknade	235
GLAVA 6 - OBAVEZE NARUČIOCA	235
Član 637. Obaveza da primi rad	235
Član 638. Određivanje i isplata naknade	236
Član 639. Proračun s izričitim jemstvom	237
GLAVA 7 - RIZIK	238
Član 640. Kad je poslenik dao materijal	238
Član 641. Kad je naručilac dao materijal	240
Član 642. Rizik u slučaju predaje po delovima	240
GLAVA 8 - PRAVO ZALOGE	241
Član 643. Pravo zaloge	241

GLAVA 9 - PRESTANAK UGOVORA	241
Član 644. Raskid ugovora s voljom naručioca	241
DEO X - UGOVOR O GRAĐENJU	243
GLAVA 1 - OPŠTA ODREDBA	243
Član 645. Pojam	243
Član 646. Građevinski objekti	244
Član 647. Nadzor nad radovima i kontrola kvaliteta materijala	244
Član 648. Odstupanje od projekta	244
Član 649. Hitni nepredviđeni radovi	245
Član 650. Cena radova	246
Član 651. Izmena cene	246
Član 652. Odredbe o nepromenljivosti cena	248
Član 653. Raskid ugovora zbog povećane cene	248
Član 654. Pravo naručioca da zahteva sniženje ugovorene cene	249
GLAVA 2 - UGOVOR O GRAĐENJU SA POSEBNOM ODREDBOM	250
Član 655. Ugovor o građenju sa posebnom odredbom	250
GLAVA 3 - ODGOVORNOST ZA NEDOSTATKE	251
Član 656. Primena pravila ugovora o delu	251
Član 657. Prelazak prava iz odgovornosti za nedostatke	251
GLAVA 4 - ODGOVORNOST IZVOĐAČA I PROJEKTANTA ZA SOLIDNOST ZGRADE	251
Član 658. U čemu se sastoji	251
Član 659. Dužnost obaveštavanja i gubitak prava	253
Član 660. Smanjenje i isključenje odgovornosti	253
Član 661. Regresi	254
 <i>Ruzhdi Berisha</i>	
DEO XI - UGOVOR O PREVOZU	255
GLAVA 1 - OPŠTE ODREDBE	255
Član 662. Pojam	255
Član 663. Obaveze prevoznika u linijskom prevozu	256
Član 664. Odustanak ugovora	258
Član 665. Visina naknade za prevoz	259
Član 666. Ograničenje primene odredbi ovog dela	262
GLAVA 2 - UGOVOR O PREVOZU STVARI	262
PODGLAVLJE 1 - OPŠTE ODREDBE	262
Član 667. Predaja stvari	262

Član 668. Obaveza pošiljaoca da obavesti prevozioca	263
Član 669. Tovarni list	264
Član 670. Ugovor o prevozu i tovarni list	266
Član 671. Potvrda o prijemu za prevoz	267
PODGLAVLJE 2 - ODNOS POŠILJAOCA I PREVOZIOCA	267
Član 672. Pakovanje	267
Član 673. Naknada za prevoz i troškovi u vezi sa prevozom	270
Član 674. Raspolaganje pošiljkom	271
Član 675. Prava prevoza	272
Član 676. Smetnje pri izvršenju prevoza	274
Član 677. Naknada u slučaju prekida prevoza	275
Član 678. Kad pošiljka ne može da bude isporučena	277
Član 679. Odgovornost prevozioca prema pošiljaocu	279
PODGLAVLJE 3 - ODNOS PREVOZIOCA I PRIMAOCA	280
Član 680. Obaveštenje primaoca o prispeću pošiljke	280
Član 681. Predaja pošiljke kad je izdat duplikat tovarnog lista	281
Član 682. Pravo primaoca da zahteva predaju pošiljke	282
Član 683. Utvrđivanje istovetnosti i stanja pošiljke	283
Član 684. Obaveza primaoca da isplati naknadu za prevoz	284
PODGLAVLJE 4 - ODGOVORNOST PREVOZIOCA ZA GUBITAK	286
OŠTEĆENJE I ZADOCNENJE POŠILJKE	286
Član 685. Gubitak ili oštećenje pošiljke	286
Član 686. Gubitak ili oštećenje pošiljke skupocenih stvari	290
Član 687. Vraćanje plaćene naknade za prevoz	291
Član 688. Kad primaoc preuzme pošiljku bez prigovora	292
Član 689. Odgovornost prevozioca za zadocnjenje	293
Član 690. Odgovornost za pomoćnike	294
PODGLAVLJE 5 - UČEŠĆE VIŠE PREVOZNIKA U PREVOZU POŠILJKE ..	295
Član 691. Solidarna odgovornost	295
Član 692. Podeljena odgovornost prevoznika	299
PODGLAVLJE 6 - PRAVO ZALOGE	300
Član 693. Kad prevoznik ima pravo zaloge	300
Član 694. Sukob založnih prava	302
GLAVA 3 - UGOVOR O PREVOZU LICA	303
Član 695. Opšta odredba	303
Član 696. Pravo putnika na određeno mesto	304

Član 697. Odgovornost prevozioca za zadocnjenje	305
Član 698. Odgovornost prevozioca za sigurnost putnika	306
Član 699. Odgovornost za prtljag predat na prevoz i za ostale stvari	307

Abdulla Aliu

DEO XII - UGOVOR O LICENCI	309
GLAVA 1 - OPŠTE ODREDBE	309
Član 700. Pojam	309
Član 701. Forma	313
Član 702. Trajanje licence	313
Član 703. Isključiva licenca	314
Član 704. Prostorno ograničenje prava iskorišćavanja	315
GLAVA 2 - OBAVEZE DAVAOCA LICENCE	316
Član 705. Predaja predmeta licence	316
Član 706. Davanje uputstva i obaveštenja	317
Član 707. Obaveza garantovanja	317
Član 708. Odgovornost za pravne nedostatke	318
Član 709. Obaveza davaoca isključive licence	320
GLAVA 3 - OBAVEZE STICAOCA LICENCE	321
Član 710. Iskorišćavanje predmeta licence	321
Član 711. Iskorišćavanje naknadnih usavršavanja	322
Član 712. Čuvanje predmeta licence u tajnosti	323
Član 713. Kvalitet	324
Član 714. Obeležavanje	325
Član 715. Naknada	325
Član 716. Podnošenje izveštaja	326
Član 717. Izmena ugovorene naknade	327
GLAVA 4 - PODLICENCA	329
Član 718. Kad se može dati	329
Član 719. Kad davalac može odbiti dozvolu	330
Član 720. Otkaz zbog nedozvoljene podlicence	331
Član 721. Neposredan zahtev davaoca podlicence	332
GLAVA 5 - PRESTANAK UGOVORA	333
Član 722. Protek određenog vremena	333
Član 723. Prećutno obnavljanje licence	334
Član 724. Otkaz	335
Član 725. Smrt, stečaj i likvidacija	336

Član 726. Pojam	339
Član 727. Ostava tuđe stvari	341
PODGLAVLJE 2 - OBAVEZE OSTAVOPRIMCA	342
Član 728. Obaveza čuvanja i obaveštavanje	342
Član 729. Predaja stvari drugom na čuvanje	342
Član 730. Upotrebljavanje stvari	343
Član 731. Upotrebljavanje i predaja stvari drugome	344
Član 732. Vraćanje stvari	344
PODGLAVLJE 3 - PRAVA OSTAVOPRIMCA	345
Član 733. Naknada troškova i štete	345
Član 734. Naknada	345
Član 735. Vraćanje stvari u slučaju besplatne ostave	346
PODLAVLJE 4 - POSEBNI SLUČAJEVI OSTAVE	347
Član 736. Neprava ostava	347
Član 737. Ostava u nuždi	347
GLAVA 2 - UGOSTITELJSKA OSTAVA	348
Član 738. Ugostitelj kao ostavoprimac	348
Član 739. Obaveze ugostitelja da primi stvari na čuvanje	348
Član 740. Dužnost gosta da prijavi štetu	349
Član 741. Objave o isključenju odgovornosti	349
Član 742. Pravo zadržavanja (retencija)	350
Član 743. Proširenje primene odredaba o ugostiteljskoj ostavi	350
DEO XIV - UGOVOR O SKLADIŠTENJU	351
GLAVA 1 - OPŠTE ODREDBE	351
Član 744. Pojam	351
Član 745. Isključenje odgovornosti i neke obaveze skladištara	352
Član 746. Kad postoji dužnost osiguranja	353
Član 747. Ograničenje naknade štete	353
Član 748. Mešanje zamenljivih stvari	354
Član 749. Pregledanje robe i uzimanje uzoraka	354
Član 750. Potraživanje skladištara i pravo zaloge	355
Član 751. Podizanje robe i prodaja nepodignute robe	356
Član 752. Nedostaci pri prijemu robe	356
Član 753. Primena pravila o ostavi	357
GLAVA 2 - SKLADIŠNICA	357
Član 754. Dužnost izdavanja skladišnice	357

Član 755. Sastojci i sadržina skladišnice	358
Član 756. Skladišnica za delove robe	358
Član 757. Prava imaoca skladišnice	359
Član 758. Prenošnje priznanice i založnice	359
Član 759. Pravo imaoca priznanice	360
Član 760. Prava imaoca založnice	361
Član 761. Protest zbog neisplate i prodaje robe	362
Član 762. Zahtev isplate od prenosioca založnice	363

DEO XV - UGOVOR O NALOGU .....

GLAVA 1 - OPŠTE ODREDBE .....

Član 763. Pojam	364
Član 764. Lica dužna da odgovoren na ponudu naloga	366

GLAVA 2 - OBAVEZE NALOGOPRIMCA .....

Član 765. Izvresenje naloga kako glasi	366
Član 766. Odstupanje od naloga u uputstava	367
Član 767. Zamena	368
Član 768. Polaganje računa	368
Član 769. Podnošenje izveštaja	369
Član 770. Odgovornost za upotrebu nalogodavčevog novca	369
Član 771. Solidarna odgovornost nalogoprimalca	370

GLAVA 3 - OBAVEZE NALOGODAVCA .....

Član 772. Predujam u novcu	371
Član 773. Naknada troškova i preuzimanje obaveza	371
Član 774. Naknada štete	371
Član 775. Visina naknade	372
Član 776. Isplata naknade	373
Član 777. Pravo zaloge	373
Član 778. Solidarna odgovornost nalogodavca	374

GLAVA 4 - PRESTANAK NALOGA .....

Član 779. Odustanak nalogodavca od ugovora	374
Član 780. Otkaz ugovora od strane nalogoprimalca	374
Član 781. Smrt, prestanak pravnog lica	375
Član 782. Stečaj, lišenje poslovne sposobnosti	376
Član 783. Čas prestanka naloga	376
Član 784. Izuzeci	377

Sefadin Blakaj

ŠESTI DEO - UGOVOR O KOMISIJI .....

GLAVA 1 - OPŠTE ODREDBE .....

Član 785. Pojam	378
Član 786. Primena pravila o ugovoru o nalogu	380
Član 787. Zaključenje posla pod uslovima različitim od naloga	380
Član 788. Prodaja robe prezaduženom licu	383
Član 789. Kad sam komisionar kupuje robu komitenta ili mu prodaje svoju robu	384
GLAVA 2 - OBAVEZE KOMISIONARA	386
Član 790. Čuvanje i osiguranje	386
Član 791. Obaveštenje o stanju primljene robe	387
Član 792. Obaveštenje o promenama na robi	388
Član 793. Saopštavanje komitentu imena ugovorne strane	388
Član 794. Polaganje računa	390
Član 795. Del credere	392
GLAVA 3 - OBAVEZE KOMITENTA	393
Član 796. Naknada (provizija)	393
Član 797. Visina naknade	395
Član 798. Naknada troškova	396
Član 799. Predujam novca komisionaru	397
GLAVA 4 - ZALOŽNO PRAVO	398
Član 800. Založna prava komisionara	398
GLAVA 5 - ODNOSI SA TREĆIM LICIMA	399
Član 801. Komitentova prava na potraživanja iz posla sa trećim	399
Član 802. Ograničenje prava komisionarevih poverilaca	400
Član 803. Stečaj komisionara	400
DEO XVII - UGOVOR O TRGOVINSKOM ZASTUPANJU	402
GLAVA 1 - OPŠTE ODREDBE	402
Član 804. Pojam	402
Član 805. Forma	404
Član 806. Zaključivanje ugovora u ime nalogodavca	405
Član 807. Primanje ispunjenja	405
Član 808. Izjave zastupniku za nalogodavca	406
Član 809. Izjave u ime nalogodavca	406
Član 810. Mere obezbeđenja	407
GLAVA 2 - OBAVEZE TRGOVINSKOG ZASTUPNIKA	408
Član 811. Staranje o interesima nalogodavca	408
Član 812. Informacije i izveštavanje	410
Član 813. Učestvovanje u ugovaranju poslova	412
Član 814. Čuvanje poslovnih tajni	412
Član 815. Vraćanje stvari datih na upotrebu	413
Član 816. Poseban slučaj odgovornosti	414

GLAVA 3 - OBAVEZE NALOGODAVCA	415
Član 817. Opšte pravilo	415
Član 818. Dužnost obaveštavanja	416
Član 819. Obavezna priroda odredaba	417
Član 820. Naknada (provizija)	417
Član 821. Visina naknade	419
Član 822. Sticanje prava na naknadu	421
Član 823. Isplata provizije	422
Član 824. Posebna naknada	424
Član 825. Troškovi	424
GLAVA 4 - ZALOŽNO PRAVO	425
Član 826. Založno pravo zastupnika	425
GLAVA 5 - PRESTANAK UGOVORA	426
Član 827. Raskid ugovora koji je zaključen na neodređeno vreme	426
Član 828. Raskid ugovora koji je zaključen na određeno vreme	427
Član 829. Raskidanje ugovora bez otkaznog roka	428
Član 830. Podeljeni iznos	429
Član 831. Osnov za isključenje podele iznosa	432
Član 832. Korišćenje srazmernog iznosa	433
Član 833. Zabrana konkurencije nakon prestanka ugovora	434
DEO XVIII - UGOVOR O POSREDOVANJU	436
GLAVA 1 - OPŠTE ODREDBE	436
Član 834. Pojam	436
Član 835. Primena odredbi zakona o ugovoru o delu	437
Član 836. Primanje ispunjenja	438
Član 837. Opozivanje naloga za posredovanje	439
Član 838. Odsustvo obaveze za nalogodavca da zaključi ugovor	441
GLAVA 2 - OBAVEZE POSREDNIKA	441
Član 839. Obaveza tražiti priliku	441
Član 840. Obaveza obaveštavanja	443
Član 841. Odgovornost posrednika	443
Član 842. Posrednički dnevnik i list	445
GLAVA 3 - OBAVEZE NALOGODAVCA	445
Član 843. Naknada	445
Član 844. Kada posrednik stiže pravo na naknadu	447
Član 845. Naknada troškova	449
Član 846. Posredovanje za obe strane	450
Član 847. Gubitak prava na naknadu	451

DEO XIX - UGOVOR O ŠPEDICIJI (OTPREMANJU)	452
GLAVA 1 - OPŠTE ODREDBE	452
Član 848. Pojam	452
Član 849. Odustajanje od ugovora	454
Član 850. Primena pravila ugovora o komisyonu, odnosno trgovačkom zastupanju	454
GLAVA 2 - OBAVEZE OTPREMNIKA	455
Član 851. Upozorenje za nedostatke naloga	455
Član 852. Upozorenje na nedostatke pakovanja	456
Član 853. Čuvanje interesa nalogodavca	456
Član 854. Postupanje po uputstvima nalogodavca	458
Član 855. Odgovornost otpremnika za druga lica	460
Član 856. Carinske radnje i plaćanje carine	462
Član 857. Kad otpremnik sam vrši prevoz ili druge poslove	462
Član 858. Osiguranje pošiljke	463
Član 859. Polaganje računa	464
GLAVA 3 - OBAVEZE NALOGODAVCA	465
Član 860. Isplata naknade	465
Član 861. Kad otpremnik može zahtevati naknadu	466
Član 862. Troškovi i predujam	466
Član 863. Kad je ugovoreno da naknadu isplati primaoc stvari	467
Član 864. Opasne stvari i dragocenosti	468
GLAVA 4 - POSEBNI SLUČAJEVI OTPREMANJA	469
Član 865. Otprema sa fiksnom naknadom	469
Član 866. Zbirna otprema	470
GLAVA 5 - ZALOŽNO PRAVO OTPREMNIKA	471
Član 867. Založno pravo otpremnika	471
DEO XX - UGOVOR O KONTROLI ROBE I USLUGA	473
Član 868. Pojam	473
Član 869. Obim kontrole	475
Član 870. Ništavost pojedinih odredaba ugovora	475
Član 871. Čuvanje robe odnosno uzorka	476
Član 872. Obaveza obaveštavanja naručioca	477
Član 873. Naknada	478
Član 874. Pravo zaloge	478
Član 875. Poveravanje kontrole robe drugom vršiocu kontrole	479
Član 876. Kontrola robe sa vršenjem pojedinih pravnih radnji	479

Član 877. Kontrola robe sa garancijom	480
Član 878. Kontrola usluga i stvari koje nisu namenjene prometu	480
Član 879. Raskid ugovora	481

Abdulla Aliu

DEO XXI - UGOVOR O ORGANIZOVANJU PUTOVANJA (TURISTIČKI ARANŽMANI)	
GLAVA 1 - OPŠTA PRAVILA	482
Član 880. Pojam	482
Član 881. Izdavanje potvrde o putovanju	486
Član 882. Odnos ugovora i potvrde o putovanju	489
Član 883. Pretpostavka tačnosti potvrde	490
GLAVA 2 - OBAVEZE ORGANIZATORA PUTOVANJA	491
Član 884. Zaštita prava i interesa putnika	491
Član 885. Obaveza obaveštavanja	491
Član 886. Obaveza čuvanja tajne	492
Član 887. Odgovornost za organizovanje putovanja	493
Član 888. Odgovornost organizatora putovanja kad sam vrši pojedine usluge	494
Član 889. Odgovornost organizatora putovanja kad je izvršenje pojedinih usluga poverio trećim licima	494
Član 890. Sniženje cene	497
Član 891. Isključenje i ograničenje odgovornosti organizatora putovanja	498
GLAVA 3 - OBAVEZE PUTNIKA	500
Član 892. Plaćanje cene	500
Član 893. Obaveza davanja podataka	501
Član 894. Ispunjavanje uslova predviđenih propisima	501
Član 895. Odgovornost putnika za pričinjenu štetu	502
GLAVA 4 - POSEBNA PRAVA I OBAVEZE UGOVORNIH STRANA	503
Član 896. Zamena putnika drugim licem	503
Član 897. Povećanje i sniženje ugovorene cene	504
Član 898. Pravo putnika za odustajanje od ugovora	506
Član 899. Prava organizatora putovanja da odustane od ugovora	509
Član 900. Izmena programa putovanja	512
XXII DEO - POSREDNIČKI UGOVOR O PUTOVANJU	516
Član 901. Pojam	516
Član 902. Obaveza izdavanja potvrde	517
Član 903. Postupanje po uputstvima putnika	518
Član 904. Izbor trećih lica	519
Član 905. Shodna primena odredaba ugovora o organizovanju putovanja	520

XXIII DEO - UGOVOR O ANGAŽOVANJU	521
UGOSTITELJSKIH KAPACITETA (UGOVOR O ALOTMANU)	521
POGLAVLJE 1 - OPŠTE ODREDBE	521
Član 906. Pojam	521
Član 907. Forma ugovora	522
POGLAVLJE 2 - OBAVEZE TURISTIČKE AGENCIJE	523
Član 908. Obaveza obaveštavanja	523
Član 909. Obaveza pridržavanja ugovorenih cena	525
Član 910. Obaveza plaćanja ugostiteljskih usluga	525
Član 911. Obaveza izdavanja posebne pismene isprave	526
POGLAVLJE 3 - OBAVEZE UGOSTITELJA	528
Član 912. Obaveza stavljanja na korišćenje ugovorenih smeštajnih kapaciteta	528
Član 913. Obaveze jednakog postupanja	529
Član 914. Obaveza ugostitelja da ne menja cene usluga	529
Član 915. Obaveza plaćanja provizije	531
POGLAVLJE 4 - PRAVO TURISTIČKE AGENCIJE DA ODUSTANE OD UGOVORA	532
Član 916. Pravo na odustanak od angažovanih smeštajnih kapaciteta	532
Član 917. Obaveza turističke agencije da popuni angažovane kapacitete	533
 <i>Ruzhdi Berisha</i>	
DEO XXIV - UGOVOR O OSIGURANJU	535
GLAVA 1 - ZAJEDNIČKE ODREDBE ZA IMOVINSKA OSIGURANJA I OSIGURANJE LICA	535
PODGLAVLJE 1 - OPŠTA ODREDBA	535
Član 918. Pojam	535
Član 919. Osigurani slučaj	538
Član 920. Isključenje nekih osiguranja	541
Član 921. Odstupanje od odredaba ovog dela	542
PODGLAVLJE 2 - ZAKLJUČENJE UGOVORA	543
Član 922. Kad je zaključen ugovor	543
Član 923. Polisa i lista pokrića	546
Član 924. Osiguranje bez polise	550
Član 925. Zaključenje ugovora u ime drugog bez ovlašćenja	550
Član 926. Osiguranje za tuđi račun ili za račun koga se tiče	552
Član 927. Zastupnici osiguranja	555
PODGLAVLJE 3 - OBAVEZA OSIGURANIKA, ODNOSNO UGOVARAČA OSIGURANJA	556
I. PRIJAVA OKOLNOSTI ZNAČAJNIH ZA OCENU RIZIKA	556

Član 928. Dužnost prijavljivanja	556
Član 929. Namerna netačna prijava ili prećutkivanje	558
Član 930. Nenamerna netačnost ili nepotpunost prijave	560
Član 931. Proširenje primene prethodnih članova	562
Član 932. Slučajevi u kojima se osiguravač ne može pozivati na netačnost ili nepotpunost prijave	563
II. PLAĆANJE PREMIJE	564
Član 933. Dužnost plaćanja i primanja premije	564
Član 934. Posledice neisplate premije	566
III. OBAVEŠTENJE OSIGURAVAČA O PROMENAMA RIZIKA	571
Član 935. Povećanje rizika	571
Član 936. Kad se osigurani slučaj dogodi u međuvremenu	574
Član 937. Smanjenje rizika	574
Član 938. Obaveza obaveštavanja o nastupanju osiguranog slučaja	575
Član 939. Ništavost odredaba o gubitku prava	578
PODGLAVLJE 4 - OBAVEZE OSIGURAVAČA	578
Član 940. Isplata naknade ili ugovorene svote	578
Član 941. Isključenje odgovornosti osiguravača u slučaju namere i prevare	581
Član 942. Prigovori osiguravača	582
PODGLAVLJE 5 - TRAJANJE OSIGURANJA	584
Član 943. Početak dejstva osiguranja	584
Član 944. Uticaj stečaja na osiguranje	587

Adem Vokshi Advokat

GLAVA 2 - IMOVINSKO OSIGURANJE	588
PODGLAVLJE 1 - OPŠTE ODREDBE	588
Član 945. Interes osiguranja	588
Član 946. Svrha osiguranja imovine	591
Član 947. Sprečavanje osiguranog slučaja i spasavanje	597
Član 948. Prepuštanje oštećene osigurane stvari	599
Član 949. Propast stvari usled događaja koji nije predviđen u polisi	600
PODGLAVLJE 2 - OGRANIČENJE OSIGURANIH RIZIKA	601
Član 950. Štete pokrивene osiguranjem	601
Član 951. Šteta prouzrokovana nedostacima osigurane stvari	604
Član 952. Štete prouzrokovane ratnim operacijama i pobunama	604
PODGLAVLJE 3 - NADOSIGURANJE I UGOVOR S VIŠE OSIGURAVAČA ..	605
Član 953. Nadosiguranje	605
Član 954. Naknadno smanjenje vrednosti	607
Član 955. Višestruko i dvostruko osiguranje	607

Član 956. Saosiguranje	610
PODGLAVLJE 4 - PODOSIGURANJE	611
Član 957. Podosiguranje	611
PODGLAVLJE 5 -PRELAZ UGOVORA I ISPLATA NAKNADE IZ OSIGURANJA DRUGOME	613
Član 958. Prelaz ugovora na pribavioca osigurane stvari	613
Član 959. Dodeljivanje naknade nosiocima zaloge i drugih prava	617
PODGLAVLJE 6 - PRELAZ OSIGURANIKOVIH PRAVA PREMA ODGOVORNOM LICU NA OSIGURAVAČA (SUBROGACIJA)	618
Član 960. Subrogacija	618
PODGLAVLJE 7 - OSIGURANJE OD ODGOVORNOSTI	623
Član 961. Odgovornost osiguravača	623
Član 962. Sopstveno pravo oštećenika i direktna tužba	626
GLAVA 3 - OSIGURANJE LICA	629
PODGLAVLJE 1 - OPŠTA ODREDBA	629
Član 963. Utvrđivanje osigurane svote	629
Član 964. Polisa osiguranja života	632
Član 965. Netačna prijava starosti osiguranika	634
Član 966. Posledice neplaćanja premije i smanjenje osigurane svote	636
Član 967. Osiguranje trećeg lica	638
Član 968. Osiguranje za slučaju smrti maloletnika i lica lišenih poslovne sposobnosti	639
Član 969. Kumuliranje naknade i osigurane svote	640
PODGLAVLJE 2 - ISKLJUČENI RIZICI	642
Član 970. Samoubistvo osiguranika	642
Član 971. Namerno ubistvo osiguranika	643
Član 972. Namerno prouzrokovanje nesrećnog slučaja	644
Član 973. Ratne operacije	645
Član 974. Ugovorno isključenje od rizika	646
PODGLAVLJE 3 - PRAVA UGOVARAČA OSIGURANJA PRE NASTUPANJA OSIGURANOG SLUČAJA	647
Član 975. Otkup	647
Član 976. Predujam	649
Član 977. Zalog polise	651
PODGLAVLJE 4 - OSIGURANJE ŽIVOTA U KORIST TREĆEG LICA	652
Član 978. Određivanje korisnika	652
Član 979. Podela koristi između više korisnika	655
Član 980. Opozivanje odredbe o određivanju korisnika	655

Član 981. Sopstveno i neposredno pravo korisnika	657
Član 982. Poverioci ugovarača osiguranja i osiguranika	659
Član 983. Ustupanje osigurane svote	660
Član 984. Kad određeni korisnik umre pre dospelosti	661
Član 985. Osiguranje za slučaj smrti bez određenog korisnika	661
Član 986. Savesna isplata osigurane svote neovlašćenom licu	662
Član 987. Pojam	663
Član 988. Doprinosi	665
Član 989. Odluke partnera i rukovodstvo	667
Član 990. Ostvarivanje prava i obaveza u partnerstvu	668
Član 991. Dobici i gubici	668
Član 992. Prezentacija trećim licima	669
Član 993. Imovina partnerstva	670
Član 994. Odnos između partnera	671
Član 995. Promena partnera	671
Član 996. Isključenje partnera	672
Član 997. Prestanak partnerstva	673
Član 998. Raskid ugovora	674
Član 999. Likvidacija	675

Sefadin Blakaj

DEO XXVI - ZAJEDNICA	677
Član 1000. Pojam	677
Član 1001. Delovi	677
Član 1002. Obaveze članova zajednice	678
Član 1003. Upotreba i iskorišćavanje	679
Član 1004. Donošenje odluka o zajedničkim pitanjima	679
Član 1005. Troškovi zajednice	681
Član 1006. Zahtev za prestanak	681
Član 1007. Posledice prestanka	683
Član 1008. Uspostavljanje partnerstva	684
DEO XXVII - UGOVOR O JEMSTVU	686
GLAVA 1 - OPŠTE ODREDBE	686
Član 1009. Pojam	686
Član 1010. Forma	687
Član 1011. Sposobnost za jemčenje	688

Član 1012. Jemčenje za poslovno nesposobnog	688
Član 1013. Predmet jemčenja	688
Član 1014. Obim jemčeve odgovornosti	690
Član 1015. Prelaz poveriočevih prava na jemca (subrogacija)	691
GLAVA 2 - ODNOS POVERIOCA I JEMCA	691
Član 1016. Oblici jemstva	691
Član 1017. Solidarnost jemaca	693
Član 1018. Gubitak prava na rok	693
Član 1019. Stečaj glavnog dužnika	694
Član 1020. Slučaj smanjene odgovornosti dužnikovog naslednika	694
Član 1021. Jemčevi prigovori	695
Član 1022. užnost obaveštavanja jemca o dužnikovom propuštanju	696
Član 1023. Oslobođenje jemca zbog poveriočevog odugovlačenja	696
Član 1024. Oslobođenje jemca zbog napuštanja garantija	697
GLAVA 3 - ODNOS JEMCA I DUŽNIKA	698
Član 1025. Pravo zahteva za naknadu od dužnika	698
Član 1026. Pravo jemca jednog solidarnog dužnika	699
Član 1027.	699
Član 1028. Gubitak prava na naknadu	700
Član 1029. Pravo na vraćanje isplaćenog	700
GLAVA 4 - REGRES ISPLATIOCA PREMA OSTALIM JEMCIMA	701
Član 1030. Prava nadoknade od ostalih jemaca	701
GLAVA 5 - ZASTARELOST	701
Član 1031.	701
DEO XXVIII - UGOVOR O DOSTAVLJANJU (ASIGNACIJA)	703
GLAVA 1 - POJAM UGOVORA	703
Član 1032. Pojam ugovora.....	703
GLAVA 2 - ODNOSI PRIMAOCA UPUTA I UPUĆENIKA	703
Član 1033. Prihvatanje od strane upućenika	703
Član 1034. Prigovori upućenika	704
Član 1035. Prenošnje asignacije	705
Član 1036. Zastarelost	706
GLAVA 3 - ODNOS ASIGNATARA I ASIGNATA	706
Član 1037. Ako je asignatar poverilac asignata	706

Član 1038. Asignacija nije ispunjenje	707
Član 1039. Obaveza asignatara da obavesti asignanta	708
Član 1040. Odustajanje od prihvaćene asignacije	708
Član 1041. Opozivanje ovlašćenja datog primaocu uputa	709
GLAVA 4 - ODNOS ASIGNATA I ASIGNATARA	709
Član 1042. Ako je asignat dužnik asignanta	709
Član 1043. Opozivanje ovlašćenja datog asignatu	710
GLAVA 5 - SMRT I LIŠENJ POSLOVNE SPOSOBNOSTI	711
Član 1044. Smrt i lišenje poslovne sposobnosti	711
GLAVA 6 - ASIGNACIJA U OBLIKU HARTIJE NA DONOSIOCA	712
Član 1045. Asignacija u obliku hartije na imaoca	712
GLAVA 7 - ASIGNACIJA U OBLIKU HARTIJE PO NAREDBI	713
Član 1046. Asignacija u obliku hartije prema naredbi	713
DEO XXIX - PORAVNANJE	714
Član 1047. Pojam	714
Član 1048. Opseg uzajamnih popuštanja	715
Član 1049. Sposobnost	715
Član 1050. Predmet	716
Član 1051. Primena odredbe o dvostranim ugovorima	717
Član 1052. Prekomerno oštećenje	717
Član 1053. Dejstvo poravnanja prema jemcima i zalagodavcima	718
Član 1054. Poravnanje o poslu kome se može prigovoriti	719
Član 1055. Nevaznost poravnanja	719
Član 1056. Ništavost jedne odredbe poravnanja	720
DEO XXX - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE	721
Član 1057. Primena ovog zakona	721
Član 1058. Prestanak važenja i primena drugih zakona	721
Član 1059. Stupanje na snagu	723

Nerxhivane Dauti

**KNJIGA 2
POSEBNI ODNOSI UGOVORNIH OBAVEZA**

**DEO I
UGOVOR O PRODAJI**

**GLAVA 1
OPŠTA ODREDBA**

Član 438. Pojam

- 1. Ugovorom o prodaji obavezuje se prodavac da stvar koju prodaje preda kupcu i da mu prenese pravo svojine na prodatu stvar i da mu je u tu svrhu preda, a kupac se obavezuje da prodavcu plati cenu i preuzme stvar.**
  - 2. Prodavac nekog drugog prava obavezuje se da kupcu pribavi prodato pravo, a kad vršenje tog prava zahteva držanje stvari, da mu i preda stvar.**
-

Ugovor o prodaji jeste jedan ugovor putem kojeg se jedan subjekat, koji se zove prodavac, obavezuje da prenese neku stvar u svojinu ili da prenese neko pravo svojine jednom drugom subjektu, koji se zove kupac, koji se obavezuje sa svoje strane da plati određenu svotu novca kao cenu.¹

Subjekti koji zaključuju ugovor o prodaji su prodavac i kupac, oni su ugovorne strane u ovom ugovoru. Ugovarač koji se obavezuje da prenese pravo svojine određene stvari ili određeno pravo svojine drugom ugovaraču, zove se **prodavac**, dok ugovarač koji se obavezuje da plati određenu svotu novca, kao cenu, zove se **kupac**. Samom činjenicom zaključivanja ugovora o prodaji ne dobija se pravo svojine. Ugovor o prodaji se pojavljuje kao pravna osnova (**iustus titulus**), koja je neophodna za dobijanje prava svojine a takođe i čin predaje stvari, kao stvarni čin (**modus acquirendi**).² Kod pokretnih stvari vrši se čin predaje “iz ruke u ruku”, dok se kod nepokretnih stvari vrši – “simbolična predaja dokumenata”.³ Ugovor o prodaji jeste jedan od glavnih ugovora kod prometa roba i pružanja usluga, koji ima za cilj da ostvari privredne interese i da ispuni potrebe strana koje učestvuju u njegovom zaključivanju, bilo da su to fizička ili pravna lica, privatna ili državna, domaća ili strana.⁴ Ugovor o prodaji je najkorišćeniji metod u pravnom prometu. Naša se svakodnevna aktivnost izražava sa zaključivanjem ovog ugovora. Ekonomski cilj zaključivanja ovog ugovora jeste otuđenje prava svojine ili kupčevo dobijanje nekog drugog prava svojine.

.....
1 Za detaljnije pogledaj član 574 stav.1, 2, ZOO.

2 Mr. Hrvoje Momčinović, *Ugovori obveznog prava*, Prava Kinjga, Zagreb, 1987, str. 1.

3 Mr. Milenko Ubavić, *“Ugovori u premeti nakretnina”*, Beograd, 1994, str. 107.

4 Dr. Mariana Semini, *Kontrata e shitjes në ekonominë e tregut*, Tiranë, 1995, str. 41.

Ugovor o prodaji, kao ugovor o otuđenju stvari i prava, karakteriše se sa određenim pravnim karakteristikama.

Ugovor o prodaji jeste konsenzualan ugovor, koji se smatra da je zaključen slobodnom voljom ugovornih strana, prodavca i kupca, vezano za predmet ugovora (za stvari ili pravo koje se otuđuje) i za cenu (svotu novca koja predstavlja protivvrednost vrednosti stvari u novcu ili prava koja se dobijaju).

Ugovor o prodaji je neformalan ugovor, zato što se za njegovu punovažnost ne zahteva određena forma na osnovu koje se treba postići saglasnot volje. ZOO pravi izuzeće od ovog pravila, određujući da je ugovor o prodaji formalan ugovor u onim slučajevima kada su nekretnine njegov predmet.

Ugovor o prodaji jeste ugovor sa naknadom, u kojem prisustvo cene koja se daje u zamenu za jednu stvar ili pravo, čini taj ugovor tipičnijim sa naknadom. Kupac, kao ugovorna strana za tu stvar ili to pravo, koje dobija na osnovu zaključenog ugovora, mora predati određenu svotu novca, koja predstavlja odgovarajuću naknadu kao protivvrednost te stvari ili tog prava koje je dobijeno u konkretnom slučaju.

Ugovor o prodaji jeste komutativni ugovor, zato što ugovorne strane u samom času njegovog zaključivanja znaju svoja prava i obaveze, koja su bezbedna i određena.

Ugovor o prodaji jeste dvostrani obligacioni ugovor, u kojem ugovorne strane tog ugovora imaju uzajamne obaveze jedna prema drugoj. Prodavac je dužan da prenese pravo svojine stvari ili neko svojinsko pravo, dok kupac da preda određenu svotu novca - cenu.

Ugovor o prodaji ulazi u najstariju grupu ugovora u obligacionom pravu. Vredi da se naglasi da je preteča ovog ugovora bio ugovor o razmeni. Razvoj trgovine je diktirao zaključivanje prvih ugovora, od razmene robe sa robom do razmene robe sa nekom zajedničkom protivvrednošću. Sa pravljenjem prvog kovanog novca, prodaja dobija potpunu pravnu formu, karakterišući se kao poseban ugovor i od velike važnosti.⁵ Prva pravna pravila ugovora o prodaji pojavljuju se još kod Hamurabijevog Koda, ali brži pravni razvoj se postigao u rimskom pravu. U nastavku ćemo predstaviti ugovor o prodaji u rimskom pravu, u ilirskoj državi i u Kanonu Lekë Dukagjinija.

U rimskom pravu ugovor o prodaji - **emptio venditio**, bio je konsenzualni ugovor, bilateralan, koji se zaključivao sa jednostavnim sporazumom između prodavca i kupca gde će prodavac da preda robu kupcu nesmetano u posed, dok će kupac platiti prodavcu cenu. Svaka se kupoprodaja sastojala od dva sadržaja: prodavac bi se obavezao da će predati kupcu robu nesmetano u posed (**merx**), dok se kupac obavezao da će platiti prodavcu cenu (**pretium**). Objekat kupoprodaje su mogle biti sve telesne i netelesne stvari (prava), čak i buduće stvari. Cena ili pretium morala je biti određena svota novca - **pecunio**

.....
5 Dr. M. Semini, citirano delo, str. 42.

numerata i trebala je biti **pretium certum, pretium verum i pretium justum**. Osnovna obaveza prodavca na osnovu ugovora o prodaji bila je da preda robu kupcu u ono vreme i mesto kako su se dogovorili sami kupci. Prodavac bi odgovarao za svaku štetu koja bi se pojavila na stvarima do visine **culpa levis in abstracto** i za **custodia**, međutim nikada nije odgovarao za **casus majores** (višu silu).⁶ Prodavac je imao obavezu da garantuje za fizičke nedostatke, što se sređivalo sa tužbama: **actio redhibitoria, actio quanti minoris** ili **actio aestimatoria**. Garancija prodavca u slučaju evikcije sređivala se sa pravilima **actio auctoritatis**. **Actio venditio** se koristio da bi se zaštitila sva prava prodavca. Osim ove tužbe na raspolaganju su bile i **pactum de retroemendo in diem addictio, lex commisoria** i **pactum protimiseos**.⁷ Obaveze kupca na osnovu ovog ugovora bile su da plati cenu prodavcu, da preuzme na sebe rizik od slučajne propasti stvari i da preuzme poslatu robu. Za zaštitu svojih prava, prodavac je koristio tužbu **actio empti**.

U pravu države Ilira, od ugovornih odnosa koji su bili poznati i pravno više zaštićeni, bili su prodaja i zakupnina. Civilne pravne norme su sankcionisale i sređivale institut preče kupovine. To proističe iz jednog zakona iz 391 godine naše ere, od rimskog imperatora, koji se obraćao guverneru Ilirike, tražeći od njega ukidanje preče kupovine, pošto je to bilo u suprotnosti sa potpunim pravima rimskog vlasnika.⁸ Vredi naglasiti da se “preča kupovina sklapala sa ciljem da se do neke mere sačuvaju male imovine seljaka od pljački latifondskih robovlasnika”. Prema ovom institutu, umešalo se jedno lice blisko prodavcu, tražeći da on postane kupac jedne zemljišne površine nasuprot jednog stranca, nudeći prodavcu iso tako povoljne uslove.⁹

Albansko običajno pravo, kao: **Kanon Lekë Dukagjinija, Kanon Skënderbega** i onaj od **Labërije**, sređivali su ugovor o prodaji kao jedan od najvažnijih ugovora, koji se sklapao prilikom razmene različitih stvari. Kanon Lekë Dukagjini je sređivao ugovor o prodaji: sa uslovima, bez uslova, sa kaparom i sa svedocima. Prema članu 425 Kanona, “stvar kupljena pod uslovima, ako je ispala da ima nedostatke nakon prodaje, vraćala se prodavcu”. Međutim, ako se kupovala stoka pod uslovima i ako bi ispala bolesna do dana Đurđevdana, ona se vraćala prodavcu i kupac je uzimao natrag cenu (član 483). Albansko običajno pravo je poznavalo institut preče kupovine i ponovne kupovine. Kod instituta preče kupovine, ovo pravo je obično delovalo u ugovorima o prodaji zemlje ili nepokretnih imovina. Tako, pre prodaje jedne zemljišne parcele, mlina i dr., ono se nudilo rođacima, bratsvu i plemenu. Pravo preče kupovine zahtevalo je saglasnost sela (član 250 Kanona). Kao što smo gore naglasili, običajno pravo je poznavalo i **ponovnu kupovinu**, koja se primenjivala naročito kod prodaje zemlje kada se ugovor o prodaji pravio pod uslovom da će, u slučaju ponovne prodaje od strane kupca, prodavac biti prvi kupac zemlje. Brži razvoj pravila ugovora o prodaji nalazi se u buržoaskom pravu, kada se pojavljuje jedan nagli razvoj društveno ekonomskih odnosa. GZ Francuske, Austrije i Nemačke, Grčke,

6 Dr. I. Puhan, citirano delo, str. 249.

7 Takođe tamo, str. 351.

8 Dr. M. Semini, citirano delo, str. 11.

9 Takođe tamo.

Mađarske, Poljske, i Obligacioni Zakon Švajcarske, sa konkretnim pravnim odredbama, sređuju ugovor o prodaji, smatrajući ga kao jednim od glavnih i najvažnijih pravnih instrumenata u prometu roba.

Da bi se zaključio ugovor o prodaji moraju se ispuniti **opšti uslovi** o zaključivanju ugovora, kao što su: poslovna sposobnost ugovornih strana, saglasnost volje i predmet ugovora.

Prodavac i kupac, kao ugovorne strane u ugovoru o prodaji, moraju imati **potpunu poslovnu sposobnost**. Poslovna sposobnost ugovornih strana utiče da ugovor bude važeći. I maloletna lica, ispod doba od 14 godina, mogu zaključiti ugovor o prodaji, ali da bi bio važeći potrebna je saglasnost roditelja, staraoca ili organa starateljstva. Maloletna lica koja imaju 15 godina i koja su ušla u radni odnos, mogu nezavisno zaključiti ugovor o prodaji, u kojem se kao predmet ugovora pojavljuje imovina stečena radnim odnosom.

Član 439. Rizik

- 1. Do predaje stvari kupcu rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari snosi prodavac, a sa predajom stvari rizik prelazi na kupca.**
- 2. Rizik ne prelazi na kupca ako je on zbog nekog nedostatka predate stvari raskinuo ugovor ili tražio zamenu stvari.**

Rizik od oštećenja stvari.- Prodavac je dužan da preda stvar kupcu u ispravnom stanju, kao što je bila u času kad se zaključio ugovor. Ali, ako se stanje stvari promeni zbog oštećenja ili propasti stvari, onda se postavlja pitanje da li je ta promena nastala zbog krivice prodavca ili je uzrok bila viša sila. Do predaje stvari kupcu, rizik od slučajne propasti ili oštećenja stvari snosi prodavac, međutim sa predajom taj rizik prelazi na kupca (član 439 stav 1, 2 ZOO). U slučaju da je propast ili oštećenje stvari nastalo krivicom prodavca, on će odgovarati na osnovu pretpostavljene krivice, prema kojoj odgovara svaki dužnik za neispunjenje obaveze. Prodavac ima mogućnost da se oslobodi od te odgovornosti, ako će dokazati da je oštećenje stvari uzrokovano pod uticajem više sile.¹⁰ Kada se stvar ošteti ili upropasti pod uticajem više sile, koja je sprečila prodavca da preda stvar kupcu, kao predmet ugovora o prodaji, koji je individualno određen, rizik pada na prodavca i on neće imati prvo da zahteva isplatu prodajne cene. U slučaju da se ošteti ili upropasti predmet određen po rodu, prodavac je dužan da mu preda jednu drugu stvar istog roda. U slučaju delimičnog oštećenja stvari pod uticajem više sile, dok je bila kod prodavca, ugovor može ostati na snazi ako kupac to želi, koji ima pravo da zahteva i srazmerno smanjenje prodajne cene.

Vreme predaje.- Prodavac je dužan da preda stvar u vremenu predviđenom u zaključenom ugovoru o prodaji. Vreme predaje jeste vremenski interval unutar kojeg prodavac mora preda stvar kupcu. Rok predaje određuju prodavac i kupac sa njihovim dogovorom. Kada

.....
¹⁰ Takođe tamo.

.....

vreme predaje stvari kupcu nije određeno, onda je prodavac obavezan da preda stvar u jednom razumnom roku nakon zaključenja, uzimajući u obzir prirodu stvari i druge okolnosti (član 459 ZOO). Ako prodavac ne preda stvar u određenom roku, on dolazi u docnju. U praksi, obično, rok se određuje fiksirajući datum predaje ili uzimajući u obzir jedan određeni događaj.

Član 440. Prelaz rizika u slučaju docnje kupca

- 1. Ako predaja stvari nije izvršena zbog docnje kupca, rizik prelazi na kupca u času kad je došao u docnju.**
  - 2. Kad su predmet ugovora stvari određene po rodu, rizik prelazi na kupca u docnji ako je prodavac izdvojio stvari očigledno namenjene za izvršenje predaje i o tome odaslao obaveštenje kupcu.**
  - 3. Kada su stvari određene po rodu takve prirode da prodavac ne može da izdvoji jedan njihov deo, dovoljno je da je prodavac izvršio sve radnje koje su potrebne da bi kupac mogao preuzeti stvari i da je o tome odaslao obaveštenje kupcu.**
-

Prelaz rizika u slučaju docnje kupca reguliše se članom 440 stavovima 1, 2, 3 ZOO. Prema stavu 1 člana 440, ako predaja stvari nije izvršena zbog docnje kupca, rizik prelazi na kupca od časa kad on dođe u docnju. U tom slučaju kupac mora da ne preuzme stvar, da odbije uzimanje stvari. Ako kupac ima razloga da odbije preuzimanje stvari, onda on ne prouzrokuje docnju.

Prodavac u ovom slučaju mora da čuva stvar sa pažnjom dobrog domaćina, kao i da položi stvar kod suda o trošku kupca ili da proda stvar, ako postoje razlozi za prodaju.

Kada je poverilac u docnji, ili je nepoznat, ili kada je nesigurno ko je poverilac, ili gde se on nalazi, ili kada je poverilac poslovno nesposoban i nema svog zastupnika, dužnik može za poverioca da položi kod suda stvar koju duguje. Dužnik je obavezan da obavesti poverioca o polaganju ako mu je on poznat a i njegovo prebivalište. Polaganje se vrši kod suda sa predmetnom nadležnošću na mestu ispunjenja, osim, ako zbog ekonomske prednosti ili ako sama priroda posla to zahteva, polaganje se izvrši na mestu gde se nalazi stvar.

Kada su predmet ugovora stvari određene po rodu, rizik prelazi na kupca koji se nalazi u docnji, ako je prodavac očito odvojio stvari namenjene za izvršenje njihove predaje i za to je odaslao obaveštenje kupcu. To je izričito predviđeno u stavu 2 člana 440 ZOO.

Prelazak rizika u tržišnom prometu ima svoju važnost, zato što u tim ekonomskim odnosima imamo stvari od velike vrednosti, dok je jedna druga važna okolnost ta da imamo i prodaju na razdaljini. Kod te prodaje roba poslata može se tokom transporta upropastiti ili oštetiti. Imajući u vidu dispozitivni karakter kod pravila rizika, prodavac i kupac sređuju ovo pitanje njihovim

sporazumom a i tokom vremena mogu srediti ovo pitanje. Problemi rizika od propasti ili oštećenja stvari pojavljuju se sa razvojem pravila o obezbeđenju robe tokom transporta.¹¹

Pitanje prelaza rizika kod ugovora o prodaji sređuje se i sa "klauzulama rizika". Te klauzule važe samo za odnose između prodavca i kupca kod prelaska rizika i vezane su sa slanjem i preuzimanjem pošiljke i sa prelaskom rizika, u slučaju oštećenja ili propasti stvari. Sa tim klauzulama regulišu se pitanja vezana za ambalažu, troškove, kontrolu kvaliteta i količine robe, plaćanje carine, poreze. Preko "klauzula rizika" omogućuje se da se što pre zaključi ugovor, kao što su *klauzule transporta, koje su donete u 1936 godine* od Međunarodne Komore u Parizu, u godini 1936, i 1953. Klauzule transporta su se ispravile i nazvane su INCOTERMS. *Incoterm* od 1936 godine ima 11 klauzula transporta, dok INCOTERMS od 1953 godine čini ispravku spomenutih klauzula, koje su dopunjene u Montrealu.¹²

Kad su stvari određene prema rodu od takve prirode da prodavac ne može da odvoji jedan njihov deo, on treba da izvrši sve neophodne radnje, na način da kupac može da preuzme stvari i "...za to da pošalje obaveštenje kupcu". (stav 3 člana 440). Dakle, obaveštenje se mora obavezno odaslati kupcu.

GLAVA 2 ELEMENTI UGOVORA O PRODAJI

PODGLAVLJE 1 STVAR

Član 441. Opšta pravila

1. **Stvar koja je predmet ugovora mora biti u prometu. Ništav je ugovor o prodaji stvari koja je van prometa.**
2. **Za prodaju stvari čiji je promet ograničen važe posebni propisi.**
3. **Prodaja se može odnositi i na buduću stvar.**

Slobodna volja u ugovoru o prodaji jeste potpuna saglasnost volje, usklađenost volje prodavca i kupca vezano za suštinske elemente tog ugovora. Slobodna volja strana postoji kada prodavac podnese ponudu kupcu i kupac prihvati ponudu bez ikakve promene. Naglasili smo da ugovorne strane moraju se saglasiti u vezi sa suštinskim elementima. Kao suštinsko pitanje kod ugovora o prodaji pojavljuje se ono što je vezano za suštinske elemente. **Suštinski elementi** tog ugovora su **stvar** i **cena**. Međutim, u slučaju da prodavac i kupac prilikom zaključivanja ovog ugovora uslovljavaju stvaranje ugovora i sa saglašnošću o nekim drugim elementima, kao što su: vreme, mesto, forma, način ispunjenja, neće

11 Komentar ZOO, II, Bgd. 1980, str. 949.

12 Enciklopedija imovinskog prava i prava udruženog rada, Bgd. 1978, str. 843.

biti ugovora o prodaji, dok se ne postigne saglasnost i o tome, bez obzira što se postigla saglasnost o stvari i o ceni.¹³

Osnova ugovora o prodaji jeste pravni cilj koji je podstrekao ugovorne strane – prodavca i kupca, da stvore prava i da preuzmu obaveze.

Predmet je neophodan uslov za zaključivanje ugovora o prodaji. Objekat ugovora o prodaji jeste: stvar ili pravo i cena.

a) Stvar, kao objekat ugovora o prodaji. – ZOO naglašava stvar kao prvi suštinski i neophodan elemenat. Prema savremenom konceptu koji dominira u pravnoj doktrini, pod “stvar”, u pravnom smislu, podrazumeva se stvar kao deo prirode, koji se može podrediti moći čoveka. To su stvari u užem smislu, dakle one koje su materijalno postojeće (takozvane *telesne stvari*).¹⁴ Pravna doktrina i sudska praksa smatraju kao stvari i atomsku energiju, elektičnu energiju, gas, i dr. Objekti ugovora o prodaji mogu biti “samo stvari koje se nalaze u prometu” (član 441 stav 1, ZOO). U **prometu** su one stvari (**res in commercium**) koje se mogu kupiti, prodati ili razmeniti. Ako su objekat ugovora **stvari van prometa (res extra commercium)**, kao, na pr., parkovi, trgovi, reke, putevi i dr., ugovor je apsolutno nevažeći (441 stav 1, ZOO). I stvari koje imaju ograničeni promet mogu biti objekat ugovora o prodaji, ali za njih važe posebna pravila (član 441 stav 2, ZOO). U grupi **stvari sa ograničenim prometom** ulaze: lekovi, prodaja otrova, narkotičkih sredstava, oružja, platine, zlata, opasnih lekova. Za njihov promet potrebno je obezbeđenje posebne dozvole od nadležnog organa. Objekat ugovora o prodaji može biti i **sadašnja stvar** (stvar koja postoji u času zaključivanja ugovora) i **buduća stvar** (član 441 stav 3, ZOO). Tu imamo posla sa ugovorom o prodaji budućih stvari u slučaju da je u ugovoru određen rod i količina stvari, kao i cena tih stvari, na pr., kupovina 1000 kg pšenice iz žetve 2005 godine od vlasnika pšenice. Taj ugovor se zove ugovor o prodaji nade (**emptio rei speratae**). Objekat ugovora o prodaji može biti i **tuda stvar**, na pr., komisionar može prodati tuđu stvar u svoje ime, a na trošak komitenta, a takav ugovor će obavezati ugovarače.

.....
13 Dr. Lj. Milošević, citirano delo, str. 291.

14 Mr. J. Momčinović, citirano delo, str. 6.

Član 442. Kada je stvar propala pre ugovora

1. Ugovor o prodaji nema pravno dejstvo, ako je u času njegovog zaključenja stvar o kojoj je ugovor bila uništena.
  2. Ako je u času zaključenja ugovora stvar bila samo delimično uništena, kupac može raskinuti ugovor ili ostati pri njemu uz srazmerno sniženje cene.
  3. Ipak, ugovor će ostati na snazi i kupac će imati samo pravo na sniženje cene ako delimična propast ne smeta postizanju svrhe ugovora, ili ako za određenu stvar postoji takav običaj u pravnom prometu.
-

Prema članu 442 stavu 1, ZOO, ugovor o prodaji nema pravno dejstvo, ako je u času njegovog zaključivanja stvar, koja je objekat ugovora, bila uništena. Ovo pravilo ne obuhvaća slučajeve koji su vezani za nemogućnost ispunjenja, kao: 1) kada za nemogućnost ispunjenja ne odgovara jedna strana; 2) kada za nemogućnost ispunjenja odgovara druga strana; 3) kada se gasi obaveza zbog nemogućnosti ispunjenja; 4) kada je predmet obaveze stvar određena po rodu, i 5) kod slučajeva alternativnih obaveza.

Stav 2 Zakona o Obligacionim Odnosima je izričit i decidivan, zato što smatra da ugovor o prodaji nema pravno dejstvo, ako je stvar uništena, da kupac može da raskine ugovor ili da stoji pri ugovoru ali sa srazmernim smanjenjem cene, (stav 2 člana 442). Ako se stvar, kao objekat tog ugovora, delimično upropasti, onda kupac ima dva prava: **prvo**, da raskine ugovor i **drugo**, da zahteva srazmerno sniženje cene.

Stav 3 Zakona nudi mogućnost da ugovor ostane na snazi i da kupac ima samo pravo sniženja cene, ako delimično uništenje stvari ne ometa ostvarenje cilja ugovora ili kad za određenu stvar postoji takva praksa u pravnom prometu.

Član 443. Prodaja tuđe stvari

Prodaja tuđe stvari obavezuje ugovorne strane, ali kupac koji nije znao ili nije morao znati da je stvar tuđa, može, ako se usled toga ne može ostvariti cilj ugovora, raskinuti ugovor i tražiti naknadu štete.

Ako kupac nije znao a niti nije imao mogućnost da zna da je stvar tuđa, kada zbog tog razloga nije mogao da ostvari cilj ugovora, on može da zahteva njegov raskid i naknadu štete (član 443, ZOO). Objekat ugovora o prodaji može biti bilo koja stvar, bez obzira na njenu prirodu: pokretna, nepokretna, potrošljiva i nepotrošljiva, zamenljiva i nezamenljiva, individualno određena ili određena po rodu. U slučaju da je objekat ugovora stvar individualno određena (**res in species**), dovoljno je da se preciziraju glavne karakteristike, sa kojima se razlikuje od ostalih stvari. Kada je objekat ugovora generička stvar, stvar po rodu (**res in genere**), ona se mora odrediti prema vrsti, kvaliteti ili količini. Rod stvari određuje se sa približnim

opisom podataka vezanih za stvar, kao što su: vrsta stvari, rod, broj i druge karakteristike. Količina stvari izražava se u decimalnom sistemu, sa brojem, težinom i sa dimenzijama stvari.¹⁵ Količina se može odrediti konačno i precizno, na pr. 1000 kg pšenice. Količinu određuju sporazumom prodavac i kupac, ali i na inicijativu trećeg lica kada ga za to ovlaste same ugovorne strane.

Kvalitet stvari određuje se sa određivanjem hemijskih i fizičkih karakteristika, praveći opis stvari putem modela, standarda i ostalo. U slučaju da se stvar upropastila u vreme zaključenja ugovora, onda se smatra da ugovor ne proizvodi pravna dejstva. Prilikom interpretacije ove pravne odredbe, mormo poći od razlikovanja stvari koje su zamenljive i individualne. U slučaju da je objekat ugovora o prodaji generička stvar, obaveza kupca se ne gasi sa propašću stvari, zato što se rod ne uništava, na pr., gde je predmet prodaje žito, vino, cipele i dr. Ukoliko je objekat ugovora o prodaji stvar određena u res in speciae, na pr., određena slika, određen portret, u tom slučaju obaveza prodavca se gasi, ali eventualno prodavac može imati odgovornost za štetu koju uzrokuje kupcu.

Član 444. Prodaja spornog prava

- 1. Sporno pravo može biti predmet ugovora o prodaji.**
- 2. Ništav je ugovor kojim bi advokat ili koji drugi nalogoprimec kupio sporno pravo čije mu je ostvarivanje povereno, ili ugovorio za sebe učešće u podeli iznosa dosuđenog njegovom nalogodavcu.**

Prava kao objekat ugovora o prodaji. – Osim stvari, kao objekat ugovora o prodaji mogu biti i prava. Ka objekat ugovora o prodaji mogu biti samo prava imovine i ona koja se mogu prenesti. Sva prava potraživanja mogu biti objekat ugovora o prodaji. Objekat ugovora o prodaji mogu biti i autorsko pravo, pravo potraživanja, pravo industrijske imovine. Ali postoje i prava na potraživanje, koja se ne mogu ustupiti zbog toga što su vezana za ličnost subjekta, a tu ulaze: pravo izdržavanja, pravo na naknadu nematerijalne štete. Objekat ugovora o prodaji može biti: pravo na imovinu, pravo uživanja plodova (usus fructus), pravo upotrebe (usus), pravo servituta stvari. Pravo zaloga i hipoteke ne mogu biti objekat posebne prodaje, zato što su to sporedna prava, koja se vezuju za sudbinu glavnih prava.

PODGLAVLJE 2 CENA

Član 445. Kad cena nije određena

- 1. Ako ugovorom o prodaji cena nije određena, a ni ugovor ne sadrži dovoljno podataka pomoću kojih bi se ona mogla odrediti, ugovor nema pravno dejstvo.**

.....
15 Takođe tamo.

2. **Kad ugovorom o prodaji u privredi cena nije određena, niti u njemu ima dovoljno podataka pomoću kojih bi se ona mogla odrediti, kupac je dužan platiti cenu koju je prodavac redovno naplaćivao u vreme zaključenja ugovora, a u nedostatku ove razumne cene.**
  3. **Pod razumnom cenom smatra se dnevna (tekuća) cena u vreme zaključenja ugovora, a ako se ona ne može utvrditi onda cena koju utvrđuje sud prema okolnostima slučaja.**
-

U anglosaksonskom pravu postoji jedan sličan pravni režim, prema kojem jedan ugovor o prodaji može postojati iako u njemu cena nije izrežena. Englesko i američko građansko pravo štite takozvano gledište tekuće cene.¹⁶ Mislim da, kada cena nije određena a niti je određiva, nema ugovora, zato što ne postoji njen predmet. Dakle, ugovor je nevažeći. Jedna takva konstatacija je u saglasnosti sa pravnom odredbom ZOO, člana 445. Prodajna cena mora ispunjavati određene karakteristike, koje su:

- **Cena mora biti određena u novcu.**- Ako će se cena u nekom delu odrediti u novcu, dok u jednom delu sa nekom drugom stvari, zaključen ugovor biće ugovor o prodaji kada će davanje u novcu biti veće, inače smatraće se da se sklopio ugovor o razmeni;¹⁷

- **Cena mora biti stvarna (pretium verum).**- Cena je stvarna kada odgovara stvarnoj vrednosti stvari, njenom kvalitetu. Ako cena nije stvarna, onda tu imamo posla sa ugovorom o poklonu.

- **Cena mora biti pravična (pretium iustum).**- Cena je pravična, ako je onolika koliko je polovina prave vrednosti stvari ili ako je jedna polovina stvarne vrednosti stvari ili duplo od nje. Ako cena ne ispunjava ovu karakteristiku, ugovor o prodaji može se atakovati zbog bezmernog oštećenja (**laesio enormis**) ili kao zelenaški ugovor i da se proglasi nevažećim.

- **Cena mora biti određena ili određiva (pretium certum).**- Cena je određena, ako je određena sa sporazumom strana brojčano u novcu ili određena svota, na pr. 1000 €. Cena je određiva, ako su ugovorom predviđeni bitni elementi koji će se kasnije odrediti, na pr., cena će se odrediti prema vrednosti cene na tržištu u oktobru 2005 godine.

Postoje nekoliko vrsta cena: paritetna cena, cena sa kasom - skonto i rabatna cena.

Paritetna cena se određuje uzimajući u obzir mesto gde se izvršio utovar stvari.

Cena kasa skonto jeste cena sa popustom koje vrši prodavac prema kupcu, u slučaju da kupac plaća cenu pre isteka ugovorenog roka.

.....
16 Dr. M. Semini, citirano delo, str. 48.

17 Dr. Lj. Milošević, citirano delo, str. 294.

Cena s rabatom jeste ugovorena cena sa popustom, na pr., ako je cena 1000 €, rabat se ugovara na 10%, kupac plaća cenu od 900 €.

Član 446. Propisana cena

Kad je ugovorena veća cena od one koju je za određenu vrstu stvari propisao nadležni organ, kupac duuguje samo iznos propisane cene, a ako je već isplatio ugovorenu cenu, ima pravo zahtevati da mu se vrati razlika.

U članu 446 ZOO predviđena je propisana cena u slučajevima kad je ugovorom utvrđena jedna cena viša od one predviđene za stvari na prodaju koje su predmet ugovora, predviđene od nadležnog organa. Utvrđivanje cene prodaje za posebne vrste stvari, robe, proizvode, vrši se posbnim odredbama, kao pravilo, u opštem interesu za zaštitu proizvođača ili kupca. U *užem smislu*, pod propisanim cenom smatra se ona cena tačno utvrđena od nadležnog organa kao prodajna cena za određenu vrstu stvari. U *širem smislu*, pod propisanim cenom podrazumeva se utvrđivanje minimalne cene od strane nadležnog organa.¹⁸ ZOO, u članu 446, oslanja se na užu smisao propisane cene. Prema ovom članu, kupac je obavezan da plati samo svotu propisane cene, ali ako je platio više od ugovorene cene, ima pravo da zahteva od prodavca da mu se vrati razlika. U zakonu se ne pravi razlika da li su ugovarači bili obavješteni ili nisu da je cena bila predviđena. Zakon ne predviđa ništa kad je ugovorena jedna cena niža od one propisane. To se učinilo zbog toga što se obično cena propisuje da bi se zaštitio interes kupca. Međutim, cena se može napraviti i da bi se zaštitio interes prodavca. Kao osnova primene ovog člana jeste načelo sprečavanja korišćenja monopolističkog položaja. U jednom takvom slučaju kupac bi bio nateran da plati prodavcu razliku između ugovorene cene i propisane cene, bez obzira da li je preuzeta stvar ili nije.

Član 447. Kad je ugovorena dnevna cena

- 1. Kad je ugovorena dnevna cena, kupac duuguje cenu utvrđenu zvaničnom evidencijom na tržištu mesta prodavca u vreme kad je trebalo da usledi ispunjenje.**
  - 2. Ako takva evidencije ne postoji, dnevna cena se određuje na osnovu elemenata pomoću kojih se prema običajima tržišta utvrđuje cena.**
-

Slučaj kad je ugovorena tekuća cena dolazi do izražaja u članu 447 ZOO. Prema tom članu, kad je ugovorena tekuća cena, kupac plaća cenu utvrđenu zvaničnom evidencijom na tržištu mesta prodavca, u vreme kad je trebalo da usledi ispunjenje. U ovom članu bitnu važnost predstavljaju ova pitanja: “šta predstavlja tekuća cena”, “šta je zvanična evidencija” i “šta predstavlja tržište na mestu prodavca”.

.....
 18 Komentar ZOO, Knjiga II, Glavni redaktor S. Perović – D. Stojanović, Kragujevac, 1980, str. 42

Kad je u konkretnom slučaju ugovorena “tekuća cena”, kupac plaća cenu utvrđenu zvaničnom evidencijom na tržištu mesta prodavca, u vreme kad je trebalo da usledi ispunjenje.

Zvanična evidencija je ona koju drže državni nadležni organi.

Tržište na mestu prodavca jeste mesto zaključenja i ispunjenja prodavca. Takvo pravno pravilo sadržano u članu 447 je dispozitivnog karaktera, tako da i prodavac i kupac mogu da utvrde sporazumom čas zaključenja ugovora, kao relevantan čas za utvrđivanje ugovorene tekuće cene. Ako u konkretnom slučaju jedna takva zvanična evidencija ne postoji, onda se tekuća cena određuje na osnovu elemenata sa kojima se, prema običajima tržišta, utvrđuje cena. (stav 2 člana 583). U ovom slučaju cenu mora utvrditi sud, uzimajući u obzir elemente proračuna, uz pomoć kojih se formira cena na jednom određenom tržištu. Ovde se trebaju uzeti u obzir običaji koji vrede na tržištu mesta prodavca i to u vreme određeno za ispunjenje obaveze i predaju stvari.¹⁹

Član 448. Kad je određivanje cene povereno trećem licu

Ako treće lice kome je povereno određivanje cene neće ili ne može da je odredi, a ugovarači se ne slože naknadno o određivanju cene niti ugovor raskinu, smatraće se da je ugovorena razumna cena.

Cena je bitan element ugovora o prodaji. Cena predstavlja svotu novca koju kupac plaća prodavcu kao odgovarajuću protivvrednost za stvar koju uzima od njega. Obično, prodajnu cenu sporazumom određuju ugovorne strane. Međutim, ugovorne strane mogu da povere utvrđivanje cene i jednom trećem fizičkom ili pravnom licu ili nekoj instituciji. Kao treća lica mogu se pojaviti: stručnjak, sudija, privredna komora, agencija, arbitraža.²⁰ Treće lice je obavezno da utvrdi cenu prema pravičnoj proceni bazirajući se na poštenje i savesnost. Kad se cena određuje od trećeg lica, ona ima konstitutivni karakter.

Član 449. Kad je određivanje cene ostavljeno jednoj ugovornoj strani

Odredba ugovora kojim se određivanje cene ostavlja na volju jednoj ugovornoj strani smatra se kao da nije ni ugovorena. U ovom slučaju, kupac duguje cenu kao u slučaju kad cena nije određena.

Cena se ne može odrediti samo od jedne ugovorne strane. Međutim, i kada se odredi, u tom slučaju smatraće se da je ugovorena tekuća cena, u vreme sklapanja ugovora na tržištu mesta određenog za predaju stvari.²¹

.....
19 Komentar ZOO, Kragujevac, 1980, str. 45.

20 Takođe tamo, str. 12.

21 Dr. Aleksandar Goldštajn, *Privredno ugovorno pravo*, Informator, Zagreb, 1967, str. 77.

Abdulla Aliu

GLAVA 3 OBAVEZE PRODAVCA

PODGLAVLJE 1 PREDAJA STVARI

I. OPŠTE PRAVILO O PREDAJI

Član 450. Vreme i mesto predaje

- 1. Prodavac je dužan predati stvar kupcu u vreme i na mestu predviđenom ugovorom.**
- 2. Prodavac je načelno izvršio obavezu predaje kupcu, kada on (prodavac) uruči kupcu stvar ili preda ispravu kojom se stvar može preuzeti.**

I. Opšti pregled (GLAVA 3).- Glava 3 obuhvata odredbe` s kojima se regulišu obaveze prodavca, odnosno predaju stvari kao obavezu prodavca, zatim istovremenu predaju stvari i isplatu cene, kao i odgovornost za materijalne nedostatke stvari. Glava 3 takođe sadrži odredbe s kojima se sređuju prava kupca, zatim garancija za uredno funkcionisanje prodate stvari, odgovornost za pravne nedostatke stvari i dr.

450. Opšti pregled.-Vreme predaje stvari i mesto predaje prodate stvari je od posebne važnosti kod ugovora o prodaji. Ne samo da se stvar mora predati kako su se strane sporazumele, već njena predaja se mora izvršiti u vreme i mesto određeno ugovorom između prodavca i kupca. Kada nedostaje sporazum strana, dolaze do izražaja odredbe ZOO Kosova, kao dispozitivne dodatne odredbe. Vreme predaje i mesto predaje sređuju se i sa drugim građanskim zakonicima²².

450.1. Stav 1 određuje obavezu prodavca da preda stvar kupcu u vreme i mesto predviđeno ugovorom. Jedna od glavnih obaveza prodavca jeste predaja stvari kupcu u vreme i na mestu predviđenim ugovorom o prodaji. Predaja stvari podrazumeva prelaz vlasništva na stvar. Uručenje jeste radnja kada se stvar stavlja u ruke kupcu ili kada se ovom zadnjem daje mogućnost da je uzme na način da se izvrši predaja (Građanski Zakonik Francuske iz 1804 godine, član 1604)²³. Na ovaj način kupcu se omogućuje faktička i pravna moć na kupljenu stvar. Faktička moć na kupljenu stvar jeste ostvarenje sadržaja stvari od strane kupca, na pr.,

.....
22 Građanski Zakonik Republike Albanije, usvojen Zakonom Br.7850, dana: 29.07.1994, Službeni List Br.11, 12, 13, 14/1994, član 712, koji kaže "Prodavac mora predati stvari: 1.u datumu određenom ugovorom ili koje je odredljivo na osnovu ugovora; 2. u svaki čas u periodu vremena koji je određen ili koji je odredljiv prema ugovoru, osim kad proizilazi od okolnosti da je kupcu ostavljeno da izabere datum; 3. u svakom drugom slučaju unutar jednog razumnog roka od završetka ugovora" ovde i nadalje (GZA).

23 Vermelle, Georges, Građansko Pravo, Ugovor – Poseban deo, Dalloz, 2006, str. 44.

predaja prodatog automobila. Ako stvar nije predata, već je predato neko drugo svojinsko pravo, onda s predajom tog prava omogućuje se faktičko vršenje sadržaja prava, na pr., pravo zakupnine. Predaja stvari kupcu ne može se ostvariti bez njegovog delovanja da uzme stvar u svoju stvarnu vlast. Ako je kupac, zbog različitih uzroka, sprečen da preuzme stvar predatu od prodavca, onda ona može da se čuva, a odgovornost koja može da se rodi tokom čuvanja stvari, koja se, u stvari, smatra predatom od prodavca, pada na kupca, obuhvatajući i troškove čuvanja. Predaja stvari od prodavca kupcu je u korelaciji s kupčevom predajom cene prodavcu. Načelno, predaja stvari uslovljava obavezu kupca da plati cenu za kupljenu stvar. U pravnom životu postoje nekoliko načina prodavčeve predaje stvari kupcu a to su : **a) predaja iz ruke u ruku; b) simbolična predaja i c) predaja s izjavom**²⁴.

a) Predaja stvari iz ruke u ruku – uvek se radi s pokretnim stvarima, zato što se samo one mogu predati od prodavca kupcu, na pr., predaja prodatog automobila na koji kupac dobija stvarnu i pravnu vlast s predajom stvari. Ako prodavac direktno raspolaže s prodatom stvari, on je predaje kupcu na stvaran način, iz ruke u ruku i ta faktička predaja omogućuje prelaz njegovog raspolaganja na direktan način s prodatom stvarju od prodavca na kupca²⁵.

b) Simbolična predaja stvari – razlikuje se od predaje iz ruke na ruku, zato što kod simbolične predaje ne predaje se stvar, već se predaje nešto što simbolizuje čin predaje stvari, na pr., predaja ključeva automobila bez fizičke predaje automobila. Ključevi automobila podrazumevaju sredstvo s kojim se omogućuje ostvarenje stvarne vlasti na tu stvar koja je objekat prodavčeve predaje kupcu.

c) Predaja stvari s izjavom – podrazumeva da kad se stvar koja se treba predati kupcu već nalazi kod kupca po osnovi neke druge pravne osnove, na pr., na osnovu ugovora o zakupnini. To znači da, s činom izjave volje za predaju prodate stvari, ostvaruje se i predaja, zato što nema razloga da se stvar uzme kupcu i da mu se ponovo preda.

450.2. Stav 2 određuje da se čas predaje stvari smatra onda kad prodavac ostavi stvar u državini kupca ili kad mu se preda isprava s kojim se stvar može uzeti. Prelaz državine na stvar vrši se na različite načine, odnosno iz ruke u ruku (tradicio bređi manu) ili na simboličan načina, na pr., predajom stvari. Ako kupac ima u državini stvar po drugim osnovama, onda se uzima da je stvar predata i, u času zaključivanja ugovora, smatra se da se završila radnja predaje stvari kupcu.

.....
24 Česić i ostali, citirano delo, str. 605.

25 USAID, Program sistema sprovođenja sporazuma i odluka na Kosovu (SEAD), Standardna Forma Agro- Ugovora o prodaji, s zakonskim komentarom i smernicom o opštoj upotrebi, Priština, 2012, str. 12.

Član 451. Predmet predaje

1. **Ako nije što drugo ugovoreno ili ne proizlazi iz prirode posla, prodavac je dužan predati stvar kupcu u ispravnom stanju, zajedno sa njenim sporednim delovima.**
2. **Plodovi i druge koristi od stvari pripadaju kupcu od dana kad je prodavac bio dužan da mu ih preda.**

451. Opšti pregled.- Član 451 određuje da predmet predaje stvari podrazumeva prelaz raspolganja s stvarju na kupca, dok će predata stvar biti bez pravnih ili fizičkih nedostataka.

451.1. Stav 1 izričito određuje da se predmet (stvar) mora predati kupcu u ispravnom stanju zajedno s sporednim delovima. Sporedni deo jedne poljoprivredne zemlje bi bile mašine za obrađivanje zemlje. Međutim, stav 1 ovog člana određuje da se može predvideti i nešto drugo kada je reč o predmetu kojeg prodavac treba predati kupcu. Ponekad, ispravno stanje predmeta zavisi od same prirode posla, dakle ne isključuje se mogućnost da se ugovori predaja jedne stvari, koja nije u ispravnom stanju i, u tom slučaju, imamo posla s predajom stvari koja je neispravna. Ovaj stav dozvoljava da se strane, znači prodavac i kupac, mogu dogovoriti da sporedni delovi ne budu predmet predaje, već samo glavni predmet, bez sporednih delova. Prodavčeva predaja stvari kupcu mora se izvršiti kako su se strane dogovorile ugovorom i, u nedostatku sporazuma, važe pravila ZOO Kosova, što znači da se stvar mora predati bez materijalnih i pravnih nedostataka. I ostali zakonici određuju kakva treba biti stvar koja je predmet predaje²⁶. Predmet predaje jeste stvar za koju je dogovoreno²⁷, odnosno stvar mora biti ista kao i ona određena ugovorom²⁸. Teret dokaza predaje tereti prodavca, dok nepodudaranje stvari s ugovorom tereti kupca²⁹.

451.2. Stav 2 određuje da plodovi, bilo da su oni prirodni ili građanski ili ostale dobiti od stvari, pripadaju kupcu i to od časa kad je prodavac bio dužan da preda stvar kupcu. To podrazumeva da plodovi i druge dobiti od stvari, koje su trebale biti predate ali nisu predate kupcu, moraju se predati zajedno s predmetom predaje. Dakle, što se tiče plodova ili zakupnine uzete od predmeta, koji su se trebali predati kupcu ali je predaja je zadocnila, mora se predati kupcu i ono što je stvoreno od časa kada je prodavac trebao predati stvar kupcu. U građanskim zakonicima drugih zemalja predviđa se da plodovi pripadaju kupcu, počevši od dana potpisivanja ugovora³⁰.

26 GZA, član 711, kaže "Stvari se predaju u stanju u kakvom se nalaze u času zaključenja ugovora. Stvari se moraju predati zajedno sa sporednim, dodacima i plodovima od dana zaključenja ugovora, osim kad su strane predvidele drugačije ugovorom. Ako prodavac nije dužan da preda stvari na jednom drugom određenom mestu, on briše obaveze predaje dajući ih prvom prevozniku da ih prenese kupcu, kad ugovor o prodaji obuhvata prevoz stvari".

27 Vermelle, Georges, Građansko pravo, Ugovori – Poseban deo, Dalloz, 2006, str. 45.

28 Code Civile, 101 Edition, Dalloz, 2002, član 1614, koji kaže "stvar treba biti ista kao ona predviđena ugovorom".

29 Vermelle, Georges, Građansko Pravo, Ugovori – Poseban deo, Dalloz, 2006, str. 45.

30 Code Civile, 101 Edition, Dalloz, 2002, član 1614.

Član 452. Kad je ugovorena predaja u toku izvesnog perioda vremena

Kad je ugovoreno da predaja stvari bude izvršena u toku izvesnog perioda vremena, a nije određeno koja će strana imati pravo da odredi datum predaje tokom tog perioda, to pravo pripada prodavcu, osim kad iz okolnosti slučaja proizlazi da je određivanje datuma predaje ostavljeno kupcu.

---

452. Opšti pregled.- Član 452 sadrži odredbu koja je deklarativnog karaktera, zato što reguliše slučaj kad strane nisu ugovorile sporazumom čas predaje stvari u određenom datumu, već su predvidele rok predaje stvari u toku jednog određenog perioda. U ovom slučaju, reči "u određenom periodu" podrazumevaju jedan period od nekoliko dana ili nekoliko meseci i sl. i u tom slučaju ZOO Kosova pravo određivanja datuma za predaju stvari unutar tog perioda ostavlja prodavcu, ako nisu sporazumom odredili koji od njih ima pravo da odredi datum predaje stvari. Ako od okolnosti slučaja, iako nije izričito određeno ko ima pravo da odredi datum predaje u toku tog perioda, proizilazi da je određivanje datuma predaje ostavljeno kupcu. U tom slučaju, datum predaje u toku tog ugovorenog perioda ima pravo da odredi ne prodavac, već kupac. Dakle, ovo, u stvari, predstavlja jedno izuzeće, zato što je pravilo da, kad se ugovori predaja stvari u toku određenog perioda a ne predviđa se izričito ko će od njih odrediti datum predaje stvari, datum predaje stvari u toku tog perioda uvek će odrediti prodavac.

Član 453. Kada datum predaje nije određen

Kad datum predaje stvari kupcu nije određen, prodavac je dužan izvršiti predaju u razumnom roku posle zaključenja ugovora, s obzirom na prirodu stvari i na ostale okolnosti.

---

453. Opšti pregled.- Član 453 sređuje slučaj kad ugovorne strane – prodavac i kupac nisu odredili datum predaje stvari, znači niti konkretan dan, niti period u kojem se stvar treba predati; onda ova odredba predviđa da se prelaz stvari od prodavca kod kupca treba izvršiti u jednom razumnom roku nakon zaključenja ugovora, uzimajući u obzir prirodu stvari i ostale okolnosti. Priroda predmeta koji se treba predati je odredljiva i za određivanje datuma predaje, na pr., predaja jedne robe koja se može pokvariti ili joj može isteći vreme kada se može prodati, svakako da ovo podrazumeva da se predaja stvari mora izvršiti što je brže moguće. Ako se to ne ostvari onda se gubi smisao zaključenja ugovora naročito što se tiče kupca.

Član 454. Kad mesto predaje nije određeno ugovorom

1. Kad mesto predaje nije određeno ugovorom, predaja stvari vrši se u mestu u kome je prodavac u času zaključenja ugovora imao svoje prebivalište ili, u nedostatku ovoga, svoje boravište, a ako je prodavac zaključio ugovor u vršenju svoje redovne privredne delatnosti, onda u mestu njegovog sedišta.
2. Ako je u času zaključenja ugovora, ugovornim stranama bilo poznato gde se stvar nalazi, odnosno gde treba da bude izrađena, predaja se vrši u tom mestu.

454. Opšti pregled. - Član 454 sadrži odredbu dispozitivnog karaktera, kojom se sređuje gde je mesto predaje prodane stvari kad strane nisu odredile ugovorom mesto predaje prodane stvari.

454.1. Stav 1 određuje mesto predaje prodane stvari, ako se strane nisu sporazumele drugačije ugovorom. U ovom slučaju, ovaj stav predviđa da će se stvar predati na mestu gde je prodavac, u času zaključenja ugovora, imao prebivalište odnosno boravište. Prebivalištem se smatra mesto gde je prodavac odlučio da živi zauvek, odnosno stalna adresa stanovanja prodavca. Međutim, boravište je mesto gde prodavac živi privremeno, dakle adresa stanovanja je privremena i to će doći do izražaja samo u slučajevima kad se ne zna prebivalište prodavca. Ovde se dakle bavi s slučajem kad je prodavac fizičko lice, dakle pojedinac kao subjekat prava. Ova zakonska odredba predviđa da je mesto predaje, kad je ugovor rezultat redovne privredne delatnosti prodavca, njegovo sedišta. Sedištem pravnog lica smatra se mesto gde je on registrovao svoju redovnu delatnost. Sedište pravnog lica jeste, dakle, mesto (adresa) gde pravno lice vrši svoju delatnost, što podrazumeva mesto gde se vrši administracija pravnog lica. Sedište pravnog lica takođe određuje i nadležnost suda; sedište se određuje s činom osnivanja pravnog lica³¹. S ovom odredbom, načelno, određuje se mesto predaje stvari, odnosno mesto gde prodavac treba da uruči stvar i mesto gde kupac treba doći da uzme stvar. Načelno je pravilo a i opšte, zato što ova odredba dolazi do izražaja samo u slučajevima kad ugovorne strane nisu predvidele ugovorom mesto predaje stvari, pošto ova odredba daje slobodu ugovornim stranama da mesto predaje ne bude niti mesto prodavca, a niti i kupca ili neko treće mesto. U slučaju da prodavac ima i prebivalište, i boravište a kupac zna prebivalište prodavca, onda se smatra da će mesto predaje biti prebivalište prodavca³². Zna se da privrednu delatnost vrše ne samo pravna lica, već i fizička lica koja nemaju sedište, ali imaju mesto stanovanja, zato se kaže da se stav 1 ovog člana ne bavi sa svim prodavcima koji su zaključili ugovor vezano za svoju redovnu privrednu delatnost, već samo s onim prodavcima koja su pravna lica i kaže se, ako je reč o fizičkim licima, u takvim okolnostima uzima se stav da se stvar mora predati na prvom mestu gde fizička lica vrše delatnost³³. Građanski Zakonik Francuske predviđa da se “predaja stvari mora izvršiti na mestu gde se nalazi stvar u času prodaje, s izuzetkom slučajeva kad se strane sporazume drugačije”³⁴.

31 Za opširnije, pogledaj: Aliu, Abdulla, Građansko Pravo, Priština, 2013, str. 264.

32 Ćesić i ostali, citirano delo, str. 613.

33 Ćesić i ostali, citirano delo, str. 614.

34 Code Civile, 101 Edition, Dalloz, 2002, član 1609.

454.2. Stav 2 sadrži pravilo, prema kojem, kad su u času zaključenja ugovora kupac i prodavac, kao ugovorne strane, znali gde se nalazi stvar koja je predmet prodaje, odnosno kupnje ili su znali mesto gde se ta stvar treba proizvesti, onda se njena predaja vrši na tom mestu. Dakle, za tu stvar kupac mora otići i na mestu gde je znao da se stvar nalazi, odnosno na mestu za koje je imao saznanje gde se proizvodi ta stvar. Međutim, prodavac je dužan da preda prodatu stvar na mestu gde se nalazi stvar a ne na mestu gde mu je prebivalište ili sedište ili na mestu gde je proizveo tu stvar, za koje je znao i kupac. Ovo pravilo se primenjuje kad prebivalište, boravište i sedište prodavca nisu mesta gde se nalazi stvar koja je predmet prodaje ili gde se ona proizvodi. Međutim, ugovorne strane, u času zaključenja ugovora, su znale mesto gde se stvar koju treba predati nalazi, odnosno mesto gde se ta stvar treba proizvesti, međutim, ako strane nisu znale gde se stvar nalazi, odnosno gde će se proizvesti, onda kao mesto predaje stvari biće prebivalište ili sedište prodavca³⁵.

Član 455. Predaja prevoziocu

U slučaju kad je prema ugovoru potrebno da se izvrši prevoz stvari, a ugovorom nije određeno mesto ispunjenja, predaja je izvršena uručenjem stvari prevoziocu ili licu koje organizuje prevoz.

---

455. Opšti pregled.- Član 455 određuje pravilo kada se ne zna mesto ispunjenja ugovora, odnosno ono nije predviđeno ugovorom a stvar se treba prevoziti, zato što kada se zna mesto kupca a ono nije na mestu gde je prebivalište prodavca, postoji potreba predaje stvari putem prevoza. U ovom slučaju, smatra se da je prodavac izvršio predaju stvari u času izvršenja formalnosti za prevoz stvari s prevoznikom ili nekim drugim licem koje organizuje prevoz³⁶. Od časa predaje stvari prevozniku ili licu koje organizuje prevoz, prodavac se oslobađa od odgovornosti za eventualne štete vezane za stvar. Zato što se smatra da je stvar predana kupcu na uredan način s činom predaje stvari prevozniku. Treba praviti razliku između mesta predaje i mesta preuzimanja stvari koja je predmet kupoprodajnog ugovora. Dakle, prodavac izvršava svoju dužnost uredne predaje stvari, u ovom slučaju, s faktičkom predajom prodane stvari prevozniku.

Član 456. Organizovanje prevoza

Ako je prodavac dužan poslati stvar kupcu, mora zaključiti na uobičajen način i pod uobičajenim uslovima ugovore potrebne za izvršenje prevoza do određenog mesta.

.....
35 Česić i ostali, citirano delo, str. 614.

36 Takođe GZA, član 711, stav 2, predviđa da, "Ako prodavac nije dužan da preda stvari na jednom drugom određenom mestu, njemu prestaju obaveze predaje dajući stvari prvom prevozniku da ih preveze kupcu, kad ugovor o prodaji obuhvata prevoz stvari"

456. Opšti pregled.- Član 456 sređuje slučaj kad su se prodavac i kupac sporazumeli da prodavac preda stvar kupcu na određenom mestu odnosno na mestu koje su odredili kao mesto prodavčeve predaje stvari kupcu. Onda, obaveza prodavca jeste da, na uobičajeni način i pod uobičajenim uslovima, zaključi ugovor s prevoznikom s ciljem da se ostvari prevoz prodane stvari do mesta određenog na osnovu sporazuma između prodavca i kupca. Ova zakonska odredba podrazumeva da se prodavac ovlašćuje da izvrši sve potrebne formalnosti za predaju stvari prevozniku i ugovaranje prema sporazumu, odnosno da zaključi ugovor na način koji je uobičajen i pod uobičajenim uslovima za prevoz prodane robe da bi ona stigla na mestu gde je očekuje kupac, odnosno na mestu koje je određeno kao mesto gde stvar treba da stigne.

Član 457. Troškovi

Troškove predaje, kao i one koji joj prethode, snosi prodavac, a troškove odnošenja stvari i sve ostale troškove posle predaje snosi kupac, ako nije što drugo ugovoreno.

---

457. Opšti pregled.- Član 457 određuje da, ako se ugovorne strane nisu drugačije sporazumele i mesto predaje jeste mesto gde se nalazi stvar, troškovi koji se naprave vezano za predaju stvari kod prevozioca i troškovi učinjeni pre izvršene predaje, koji su potrebni za pripremu stvari za predaju snosi prodavac. Međutim, svi ostali troškovi nakon predaje, dakle troškovi prevoza do mesta predaje i drugi troškovi koji se mogu pojaviti do mesta gde se vrši predaja stvari, pripadaju kupcu stvari. Ova odredba je takođe od dispozitivnog karaktera, zato što dozvoljava mogućnost da se strane sporazume drugačije i da predvide jednog ili drugog ili zajednički kao nosioce troškova do predaje stvari, odnosno do njenog preuzimanja (primitka). Ovaj član predviđa da, ako nije drugačije ugovoreno, važi opšte pravilo, da u nedostatku sporazuma između strana vezano za troškove predaje stvari kod prevozioca, njih snosi prodavac stvari. Troškovi prodavca vezani za predaju stvari samo su oni koji se smatraju prirodni i u svakoj okolnosti treba ih učiniti svaki prodavac stvari. Ako, zbog krivice kupca, nastaju dodatni troškovi, koji ne bi bili uredna obaveza prodavca, oni padaju na teret kupca, iako je reč o troškovima koji su vezani za predaju stvari. U pravnoj literaturi predviđa se da troškovi predaje stvari padaju na prodavca, dok troškovi prevoza padaju na kupca, ali se ne isključuje mogućnost da se sporazumom predvidi i drugačije³⁷.

37 Vermelle, Georges, Građansko Pravo, Ugovori – Poseban deo, Dalloz, 2006, str. 48.

II. ISTOVREMENO IZVRŠENJE PREDAJE STVARI I ISPLATA CENE

Član 458. Odlaganje predaje do isplate cene

Ako nije što drugo ugovoreno ili ako nešto drugo ne proizilazi iz običaja, prodavac nije dužan predati stvar ako mu kupac istovremeno ne isplati cenu, ili nije spreman da to istovremeno učini, ali kupac nije dužan isplatiti cenu pre nego što je imao mogućnost da pregleda stvar.

---

458. Opšti pregled.- Član 458 sadrži odredbu s kojom se sređuje odlaganje predaje prodane stvari dok se isplati cena, zato što u ovom slučaju važi pravilo da predaja stvari i primanje cene budu istovremeno. Predaja stvari i istovremena isplata cene je rezultat toga što je ugovor dvostrano obavezujući i, u ovom slučaju, pravilo je da predaja stvari i isplata cene budu istovremeni, uvek ako nije ugovoreno nešto drugo ili ako od okolnosti ne proizilazi nešto drugo. Tako, prodavac nije obavezan da preda stvar kupcu, ako on nije platio cenu istovremeno s predajom stvari ili ako ne postoji spremnost da se izvrši isplata istovremeno s predajom stvari. Ova odredba predviđa da prodavac nije obavezan, dakle nema obavezu da preda stvar, ako kupac ne isplati cenu istovremeno, dok ovo pravo važi i za kupca, koji nije dužan da isplati cenu pre nego što je imao mogućnost da pregleda stvar. Ne predaja stvari dok se ne izvrši isplata cene za stvar, važi uvek kada između strana nije ugovoreno nešto drugo ili nešto drugo ne proizilazi iz običaja, zato što, u nekim slučajevima, kao izvor nekog prava ili obaveze, odnosno kao pravilo kako se trebamo ponašati u određenim slučajevima, jeste i običaj, u ovom slučaju misli se na pravilo ponašanja koje se drugačije zove običajno pravo, koje se poštuje u određenim sredinama u trgovačkim odnosima. Način ostvarenja istovremene predaje stvari i isplate jeste jedna činjenična stvar, zato što se to može učiniti s deponovanjem novca a to je izvršno u času kad prodavac stvari izrazi želju da uzme ta sredstva. Međutim, predaja stvari smatra se savršenom i kupac je dužan da izvrši isplatu, kad je kupac u potpunom saznanju o predatoj stvari, dakle nakon što je imao mogućnost da pregleda stvar ili može da je pregleda. Učesnici u obligacionom odnosu moraju delovati u saglasnosti s dobrim poslovnim običajima u njihovim odnosima i ne mogu isključiti ili ograničiti ovu obavezu, (delovanje u skladu s dobrim poslovnim odnosima, koji se drugačije zovu trgovački običaji). Iz ovoga proizilazi da dobri običaji, dakle običaji, su superiorniji nasuprot dispozitivne odredbe, zato što su oni uvek takvi prilikom primene jedne norme dispozitivnog karaktera. Dobri običaji, odnosno ono što je uobičajeno za konkretan slučaj u trgovačkim odnosima, imaju superiornost nad dispozitivnom normom³⁸. Istovremena predaja stvari i istovremena isplata cene podrazumeva izvršenje predaje i cene u istom času. To podrazumeva ono što se dešava u urednom tržištu, na pr., kupiš stvar – platiš novac, dok se danas kupovina novcem zamenjuje s kreditnim karticama, ipak ovo, u stvari, je dosta teško da se ostvari

38 Česić i ostali, citirano delo, str. 397; ZOO Kosova, član 11, koji kaže “Poslovni običaji, uzance i praksa stvorena između strana mora se uzeti u obzir tokom ocenjivanja traženih postupaka i njihovog dejstva na obligacione odnose poslovnih subjekata.”.

u svim slučajevima u istom času, zato postoje posebni zakoni o načinu ostvarenja isplate za kupljenu robu, kad oni nisu praćeni s određenim sporazumom. Ne smatra se da je isplata cene u docnji, kad kupac nije izvršio isplatu cene pre pregleda stvari, ali ako je ugovorom o prodaji predviđena isplata cene u času predaje odgovarajućih isprava stvari, s kojima se on ovlašćuje da zahteva predaju stvari, onda kupac ne može da odbije isplatu cene s opravdanjem da nije mogao da izvrši pregled robe, odnosno da nije mogao da verifikuje količinu i kvalitet stvari. U pravnoj literaturi kaže se, kad nije određeno mesto isplate, ono se mora izvršiti na mestu predaje i najčešći je slučaj kad se isplata izvrši u prodavnici prodavca, dok kupac donosi svotu novca i bez da je prodavac traži³⁹.

Član 459. Odlaganje predaje u slučaju prevoza stvari

- 1. Kad se predaja stvari ostvaruje uručenjem prevoziocu, prodavac može odložiti prevoz stvari do isplate cene, ili poslati stvar tako da zadrži pravo da raspolaže njom za vreme prevoza.**
- 2. Ako je zadržao pravo da raspolaže stvarju za vreme prevoza, prodavac može zahtevati da stvar ne bude predata kupcu u mestu destinacije dok ne isplati cenu, a kupac nije dužan isplatiti cenu pre nego što je imao mogućnost da pregleda stvar.**
- 3. Međutim, kad ugovor predviđa plaćanje uz predaju odgovarajuće isprave, kupac nema pravo da odbije isplatu cene zbog toga što nije imao mogućnosti da pregleda stvar.**

---

459. Opšti pregled.- Član 459 sređuje slučaj kad prodavac može da izvrši odlaganje predaje stvari, odnosno da rezerviše svoje pravo da se kupcu ne preda prodana stvar a koja je predata kod prevozioca, dok kupac ne isplati cenu kupljene stvari i to važi kad se strane nisu sporazumele drugačije.

459.1. Stav 1 određuje slučaj kad se predaja stvari ostvaruje onda kad se ona preda prevoziocu; onda prodavac može da odloži slanje stvari dok se isplati cena ili dok preda stvar, tako da rezerviše pravo na njeno raspolaganja tokom njenog prevoza. Ova odredba favorizuje prodavca da bi se osiguralo kupčevo plaćanje cene i omogućuje da mu se ne pošalje stvar, znači on ima pravo da zaustavi prevoz stvari do kupca ili da pošalje stvar s klauzulom kojom rezerviše pravo da raspolaže s njom u toku vremena prevoza. To znači da stvar, i nakon njene predaje prevoziocu od strane prodavca, zbog toga što on ima pravo da rezerviše pravo na raspolaganje s stvarju, što znači da sa svojom stvari može činiti šta hoće i tokom vremena prevoza. U času kad kupac isplati cenu stvari predate od prodavca, koji je rezervisao pravo da raspolaže s njom tokom vremena prevoza, prodavcu se gasi to pravo, tako da od časa isplate cene i pošto je bila uredna predaja stvari, odnosno izvršena na mestu prodavca, vlasnik stvari tokom prevoza, zato što je njena cena isplaćena, jeste kupac.

---

³⁹ Vermelle, Georges, Građansko Pravo, Ugovori – Poseban deo, Dalloz, 2006, str. 63.

459.2. Stav 2 predviđa da kad je prodavac rezervisao pravo da raspolaže s stvarju tokom vremena prevoza, on istovremeno može da zahteva da se stvar ne preda kupcu na mestu destinacije, dok se cena ne isplati, dok kupac nije dužan da isplati cenu pre nego je imao mogućnost da pregleda stvar. Dakle, raspolaganje s pravom da se ne preda stvar kupcu na mestu destinacije, znači da se ne prenese u njegovu svojinu pre isplate cene, ne isključuje mogućnost da se roba koja je dospela na mestu destinacije pregleda od strane kupca i nakon toga se rađa pravo za plaćanje cene stvari uručene kupcu, na mestu destinacije. Dakle, kad je isplata cene zavisna i od prava kupca da pregleda poslatu stvar, onda kao čas isplate cene nije čas kad je stvar uručena prevoziocu, već će biti čas kad je kupac imao mogućnost da pregleda stvar. To znači da se on uveri da je reč o stvari za čiju kupovinu se sporazumeo s prodavcem, dakle da se ne desi da umesto jedne stvari, da mu dospe neka druga stvar ili s drugim karakteristikama a ne prema sporazumu strana.

459.3. Stav 3, sređuje slučaj kad se ugovorom o kupoprodaji predviđa isplata cene nasuprot predaje odgovarajuće isprave date od prodavca, na osnovu koje kupac ima pravo da preuzme robu kao uručenu i, u tom slučaju, kupac nema pravo da odbije da plati cenu zbog toga što nije imao mogućnost da pregleda (kontrolise) stvar. Ova odredba isključuje pravo kupca da isplatu cene izvrši uvek nakon što pregleda uručenu stvar, kada se nisu drugačije sporazumeli s prodavcem. Ovde se bavimo s slučajevima kad kupac isplati cenu na osnovu predate isprave, uplatnice koja ga ovlašćuje da preuzme od prevozioca kupljenu robu ili, na pr., kad je reč o upakovanoj stvari koju ne može da pregleda (kontrolise) na licu mesta. To se dešava zato što prodavac predaje ispravu s kojom kupac može da preuzme stvar i u ovom slučaju ne može da odbije isplatu cene zato što nije imao mogućnost da pogleda stvar, već je dužan da izvrši isplatu cene, kada su se sporazumeli da se cena isplaćuje s uručenjem stvari odnosno uzimanjem odgovarajuće isprave. Odgovarajuća isprava predstavlja jednu vrstu simboličnog uručenja stvari, s kojom se stvar može preuzeti.

Član 460. Sprečavanje izručenja poslate stvari

- 1. Ako se posle slanja stvari kupcu pokaže da su njegove materijalne prilike takve da se osnovano može posumnjati da će on moći isplatiti cenu, prodavac može sprečiti izručenje stvari kupcu čak i kad ovaj već ima u rukama ispravu koja ga ovlašćuje da zahteva izručenje stvari.**
- 2. Prodavac ne može sprečiti izručenje ako ga zahteva neko treće lice koje je uredan imaoc isprave koja ga ovlašćuje da zahteva izručenje stvari, osim ako isprava sadrži uslove (rezerve) u pogledu dejstva prenosa, ili ako prodavac dokaže da je imaoc isprave kad ju je pribavljao postupio svesno na štetu prodavca.**

---

460. Opšti pregled.- Član 460 sređuje sprečavanje izručenja poslate stvari, znači ne uručenje stvari (koja je već poslata) u ruke kupca, odnosno spečavanje da kupac stvori faktičku vlast dok se ne izvrši isplata cene za kupljenu stvar.

460.1. Stav 1 predviđa da, i u slučajevima kad se desilo slanje stvari na uredan način, ali koja još nije stigla da se isporuči kupcu, ako se utvrdi da materijalno (ekonomsko) stanje ovog zadnjeg je takvo da se sumnja s pravom da on ne može da isplati cenu, na pr., ima sve račune zatvorene (blokirane) ili njegova firma je pod stečajem; u tom slučaju prodavac može sprečiti, odnosno može da interveniše da se spreči izručenje stvari kupcu i onda kad je kupac imao u ruci ispravu koja ga ovlašćuje da zahteva izručenje stvari. Dakle, u ovom slučaju kupac, iako može posedovati odgovarajuću ispravu, odnosno dokument koji ga ovlašćuje da preuzme stvar od prevozioca, koji ja prevezao stvar do mesta gde se treba preuzeti od kupca, ipak, oslanjajući se na ovu odredbu, koja reguliše sprečavanje isporuke stvari kupcu, prodavac uvek ima pravo da spreči isporuku stvari do kupca, kad se utvrdi odnosno dokaže da je njegovo materijalno stanje takvo da stavlja u pitanje, odnosno stvara osnovanu sumnju da on ne može isplatiti cenu zbog njegove materijalne situacije. Ovaj stav sadrži odredbu načelnog karaktera, zato što se u stavu u nastavku predviđa jedan slučaj koji zabranjuje sprečavanje izručenja stvari, kad odgovarajuću ispravku za isporuku robe poseduje jedno treće lice.

460.2. Stav 2 predstavlja jedno izuzeće za sprečavanje izručenja poslate stvari, zbog sumnje da kupac ne može da izvrši isplatu cene za kupljenu stvar. Ovaj stav izričito predviđa da prodavac ne može da spreči izručenje, ako traži da se stvar izruči trećem licu koji je uredan držalac isprave koja ga ovlašćuje da zahteva izručenje stvari. To podrazumeva da, kad je prenos isprave kod trećeg lica važeći a treće lice je savestan (u dobroj veri), onda prodavac ne može da spreči izručenje stvari jednom takvom trećem licu zbog materijalne situacije kupca, koja čini sumnjivom mogućnost isplate cene za stvar koju izručuje. Dakle, u ovom slučaju, lice koje zahteva izručenje stvari na osnovu odgovarajuće isprave, koja mu daje pravo da zahteva od prodavca predaju stvari, nije sam kupac, već jedno treće lice, koje je uredan držalac isprave, s kojom se ovlašćuje da zahteva predaju stvari. Međutim, i stav 2 ovog člana predviđa izuzeće vezano za ovo pravilo, zato što poznaje i slučaj kad se ovo pravilo ne primenjuje, ako isprava za koju je držalac treće lica, sadrži uslove (rezervacije) vezane za dejstvo njenog prenosa ili ako prodavac dokaže da je držalac isprave namerno radio na štetu prodavca, da bi ostvario dejstvo iz stava 1 ovog člana. Dakle, prvo izuzeće postoji kad isprava sadrži rezervacije s gledišta dejstva prenosa, što podrazumeva da, prilikom predaje odgovarajuće isprave, stavlja se rezervacija pod kojim uslovima se može sprečiti primanje robe i kad je držalac isprave treće lice. Dok, drugo izuzeće postoji onda kad treće lice, kao držalac odgovarajuće isprava, na osnovu koje se ovlašćuje da preuzme poslatu stvar, (ako je namerno delovao na štetu prodavca), znači da je to učinio namerno da je, nasuprot materijalne situacije kupca i s namerom da ošteti prodavca, uzeo ispravu o primitku robe. U ovom slučaju, treće lice koje ima za cilj da uzrokuje štetu prodavcu uvek je nesavestan i onda ova odredba ovlašćuje prodavca da ne preda stvar niti trećem licu, koji je držalac isprava i ima cilj da zaštiti kupca, ali na štetu prodavca.

PODGLAVLJE 2

ODGOVORNOST ZA MATERIJALNE NEDOSTATKE

I. MATERIJALNI NEDOSTACI UOPŠTE

Član 461. Materijalni nedostaci za koje prodavac odgovara

1. Prodavac odgovara za materijalne nedostatke stvari koje je ona imala u času prelaza rizika na kupca, bez obzira što prodavac je znao ili ne o materijalnim nedostacima stvari.
2. Prodavac odgovara i za one materijalne nedostatke koji se pojave posle prelaza rizika na kupca ako su posledica uzroka koji je postojao pre toga.
3. Neznatan materijalni nedostatak ne uzima se u obzir.

---

461. Opšti pregled.- Odgovornost za materijalne nedostatke stvari, koja je predmet ugovora o kupoprodaji, jeste jedna od odgovornosti prodavca, koji je dužan da proda stvar kako su se sporazumeli, odnosno stvar ne sme da ima nedostatke prilikom predaje kupcu, ako se ti nedostaci nisu ugovorili. Odgovornost za materijalne nedostatke sređuje se odredbama ZOO Kosova, u članovima 461-490. I ostali građanski zakonicu regulišu odgovornost prodavca za materijalne nedostatke stvari⁴⁰. U ovaj deo obuhvaćeni su materijalni nedostaci stvari, za koje je odgovoran prodavac stvari, zatim se tretira postojanje materijalnih nedostataka, za koje prodavac ne odgovara, vidljivi i skriveni nedostaci stvari; između ostalog, ovaj deo reguliše i prava kupca kad postoji materijalni nedostatak stvari, zatim sankcioniše i odgovornost prodavca i proizvođača za nedostatke stvari koji su deo garancije za ispravno funkcionisanje prodate stvari i dr. Članovi koji se bave s odgovornošću za materijalne nedostatke stvari, koji je predmet ugovora o kupoprodaji, komentiraće se na detaljan način (svaki član ponaosob). Odgovornost za materijalne nedostatke, u stvari, odgovornost dužnika za materijalne nedostatke vrši se prema objektivnom kriterijumu a ne prema subjektivnom. To podrazumeva da za postojanje odgovornosti za materijalne nedostatke nije potrebna namera ili nepažnja, već on odgovara, bez obzira na krivicu, za samu činjenicu postojanja nedostataka⁴¹.

.....
40 GZA, član 716, stav 1, koji kaže "Prodavac je odgovoran za svaki nedostatak ili nesaglasnost koji je postojao u času prelaza rizika kod kupca, i kad se nedostatak pojavi nakon tog časa", i stav 2 "Prodavac je odgovoran i za nepodudaranje koja se utvrđuje nakon časa spomenutog u gornjem stavu a koja proizilazi od neispunjenja jedne od bilo koje njegove obaveze, uključujući i garanciju po kojoj, za jedan određeni period vremena stvari će ostati prikladne za njihovu normalnu upotrebu ili neku posebnu upotrebu ili će sačuvati određene osobine i karakteristike".

41 Gorenc, Vilim & Slakoper, Zvonimir, Opći Dio Obveznog Prava, Zagreb, 2004, str. 273.

461.1. Član 1 izričito određuje odgovornost prodavca za materijalne nedostatke stvari koje je imala u času prelaska rizika na kupca, nezavisno da li je prodavac imao saznanje ili nije o nedostacima stvari. Stav 1 člana 461 ZOO Kosova uvek se bavi s odgovornošću prodavca, koji nije poštovao sporazum na osnovu kojeg je preuzeo na sebe obavezu da kupcu preda stvar s kvalitetom zahtevanom u ugovoru. Odgovornost prodavca uvek postoji za materijalne nedostatke stvari, koje je imala u času kad odgovornost ili rizik prelazi na kupca. Nije važna savesnost, odnosno nesavesnost prodavca, koji je prodao stvar s nedostacima. Dakle, i kad je prodavac znao da stvar koja prelazi kod kupca ima materijalne nedostatke, ali i kad nije znao da stvar ima materijalne nedostatke, on će odgovarati za njegove materijalne nedostatke. Prodavac odgovara za materijalne nedostatke stvari, ali stvar može imati i pravne nedostatke, koji su takođe predmet ZOO Kosova u nastavku. Odgovornost prodavca za materijalne nedostatke stvari vezana je za i obuhvata samo vidljivi ili skriveni materijalni nedostatak, kojeg je kupac dužan da otkrije i na uredan način u roku da obavesti prodavca, koji mora tačno da utvrdi postojanje materijalnog nedostatka i da dokaže da je ono postojalo u času prelaska rizika.

461.2. Stav 2 proširuje odgovornost prodavca za materijalne nedostatke stvari i za vreme nakon prelaska rizika kod kupca, samo ako su nedostaci stvari posledica uzroka koji je postojao ranije, znači pre izvršenog prelaska rizika kod kupca za nedostatke stvari. To podrazumeva tačno da materijalan nedostatak stvari, koji se pojavio kasnije, dakle u vremenu kad obično prodavac nije odgovoran, on će odgovarati za nedostatke stvari i u ovom slučaju, ako kupac dokaže da je uzrok kasnije pojave materijalnog nedostatka stvari postojao (desio se) još od časa kad stvar još nije prešla kod kupca, odnosno još nije postojao prelazak rizika na kupca. Odgovornost prodavca za materijalne nedostatke stvari vezana je za i obuhvata samo vidljivi i skriveni materijalni nedostatak stvari, koju kupac ima dužnost da otkrije i u roku na uredan način da obavesti prodavca, koji mora tačno da utvrdi postojanje materijalnog nedostatka i da dokaže da je materijalni nedostatak koji se pojavio nakon prelaska rizika kod kupca i da je materijalni nedostatak uzrok koji je postojao pre prelaska rizika.

461.3. Stav 3 predviđa jedno rešenje, prema kojem, neznan materijalni nedostatak se ne uzima u obzir. Šta se smatra neznanim materijalnim nedostatkom stvari jeste faktičko pitanje i ocenjuje se prema tome šta je uobičajeno i jednoj određenoj sredini.

Član 462. Kad postoje materijalni nedostaci

Nedostatak postoji:

- 1. Ako stvar nema potrebna svojstva za njenu redovnu upotrebu ili za promet;**
- 2. Ako stvar nema potrebna svojstva za naročitu upotrebu za koju je kupac nabavlja, a koja je bila poznata prodavcu, ili mu je morala biti poznata;**
- 3. Ako stvar nema svojstva i odlike koje su izričito ili prećutno ugovorene, odnosno propisane;**
- 4. Kad je prodavac predao stvar koja ne odgovara uzorku ili modelu, osim ako su uzorak ili model pokazani samo radi obaveštenja.**

---

462. Opšti pregled.- Član 462 određuje slučajeve kad se smatra da stvar ima materijalne nedostatke. U ovom slučaju postoji odgovornost prodavca za materijalne nedostatke do časa prelaska rizika kod kupca, ali i nakon toka, ako se uzrok stvorio pre ili u času prelska rizika kod kupca.

462.1. Stav 1 člana 462 ZOO Kosova nabraja slučajeve kad se smatra da postoji materijalni nedostatak stvari koju je prodavac ostavio kod kupca na osnovu kupoprodajnog ugovora. Ovaj stav nabraja četiri slučajeve, koji određuju postojanje nedostatka i oni su obuhvaćeni u četiri tačke ovog člana. Stav počinje s brojem (1), sigurno da bi opravdao tačke u nastavku ovog stava⁴².

462.1.1. Tačka 1 ovog stava predviđa da se smatra da je stvar s nedostacima, ako nema potrebna svojstva za njenu redovnu upotrebu ili za promet. Ova tačka stava 1 člana 462 nije dovoljno jasna koliko se to zahteva u ovom slučaju, zato što se nedostatak stvari smatra ako nema potrebna svojstva za njenu redovnu upotrebu ili za promet, što su dva veoma uopštena izraza i ona se trebaju precizirati, odnosno treba se reći šta se podrazumeva s rečima za njenu redovnu upotrebu ili za promet te stvari. Redovna upotreba stvari podrazumeva da ona ima ta svojstva da bude upotrebljiva ili da bude dovoljna za promet. Potrebna svojstva za upotrebu su ona koja karakterišu stvar da je ista sa svim drugim stvarima koja vrše istu radnju, kada se koristi na redovan način. Potrebno je da prodata stvar ima materijalna svojstva koja se traže za njenu redovnu upotrebu ili za promet prava bez smetnja. Potrebna svojstva stvari koja se smatraju da onemogućavaju njenu redovnu upotrebu vezana su na prvo mesto sa količinom, svojstvom i njenom celinom. Tačka 1 stava 1 ovog člana, gde se kaže da su potrebna svojstva za redovnu upotrebu ili za promet, misli se na količinska svojstva koja podrazumevaju traženu količinu koja omogućuje ostvarenje redovne upotrebe stvari, na pr., zahteva se izručenje kamiona od 5 tona ili 10 tona, dok prodavac pošalje od 5 tona, i to je jedno svojstvo koje ne omogućuje njegovu redovnu upotrebu, zato je materijalni nedostatak od količinskog karaktera. Međutim nedostatak će imati karakter kvaliteta kada

.....
⁴² Član u nastavku (463) stvara zabunu kod čitaoca zato što tačke Stava 1 Člana 462, on naziva "stavove", zato što iz sadržaja teksta člana 462 ne proizilazi da su to stavovi već tačke člana 462 koji sadrži samo jedan stav.

je poručeno da kamion bude nemački proizvod, zbog izdržljivosti, dok umesto njega prodavac izručuje jedan isti proizvod iz druge zemlje s slabijom izdržljivošću. U ovom slučaju, reč je o nedostatku kvaliteta. Nedostatak može takođe biti vezan za celinu stvari, na pr., izručuje se kutija šaha s nedostatkom nekoliko figura. Ovde je reč o materijalnom nedostatku s nedostatkom stvari u njegovoj celini. U ovom slučaju, upotreba stvari ne može biti redovna zato što nedostaju nekoliko šahovskih figura.

462.1.2. U tački 2 ovog člana smatra se da nedostatak postoji iako stvar nema potrebno svojstvo za specijalnu upotrebu, zbog kojeg je kupac kupuje a to svojstvo koje se zahteva za jednu takvu stvar bilo je poznato prodavcu ili je morao znati o tome. To podrazumeva da stvar ima nedostatak kad nije s onim svojstvom koje omogućuje njegovu specijalnu upotrebu, za koju je bio zainteresovan kupac. Dakle, prodavac je znao ili je mora da zna da kupac ne traži stvar s svojstvima koja omogućuju urednu upotrebu stvari, već mora imati svojstva, potrebne karakteristike za specijalnu upotrebu, na pr., kod kupovine mašine za bušenje s kapacitetom bušenja više od 100 metara u dubinu, dok mašine koje ispunjavaju potrebna svojstva za redovnu upotrebu su sve koje vrše bušenje zemlje najviše do 100 metara u dubinu. U pravnoj literaturi skreće se pažnja da se ne treba mešati izručenje druge stvari a ne one ugovorene, i prikladne stvari ali s nedostacima.

462.1.3. Tačka 3, bavi se slučajem kad materijalni nedostatak stvari postoji uvek kad stvar nema svojstva i karakteristike koje su se ugovorile izričito ili prećutno, odnosno koje su određene. To podrazumeva da je prodavac dužan da izruči stvar kupcu s svojstvima, količinom i vrstom zahtevanom u ugovoru i smeštenom i u ambalaži na način određen ugovorom. U ovom slučaju, svaki put kad se izručenje stvari vrši u suprotnosti s oni što je predviđeno ugovorom, odnosno svaki put kad ne sadrži ona svojstva ili karakteristike koje su izričito ili prećutno ugovorene, smatra se da stvar ima materijalne nedostatke.

462.1.4. Tačka 4 smatra da postoji materijalni nedostatak stvari i u slučajevima kad je prodavac izručio stvar koja ne odgovara uzorku ili modelu, osim ako su uzorak i model predstavljeni ili pokazani samo sa ciljem upoznavanja a ne za pokazivanje odlika stvari koja će se uručiti kupcu. U većini slučajeva, kupac zahteva da mu se preda jedan uzorak ili model se referiše na stvar koja je predmet kupoprodajnog ugovora i ako su te činjenice na osnovu kojih se stvar naručuje, onda prodavac mora svakako da se pridržava uzorku, znači količini uzetog od jedne postojeće stvari, koja služi za ocenjivanje kvaliteta stvari u njegovoj celini⁴³, dok je model jedna količina stvari koja se unapred proizvodi s ciljem ocenjivanja njegovih kvaliteta i da bi se izvukao zaključak o kvaliteti stvari u njenoj celini⁴⁴. Ako su uzorak i model eksponirani samo za obavest zainteresovanih lica, onda se ne može reći da postoji materijalan nedostatak predate stvari koja ne odgovara uzorku ili modelu, već trebaju se tražiti druga pravila za odgovornost prodavca za materijalne nedostatke, na pr., zabluda.

43 Skrame, Olti, Komentar Građanskog zakonika, Tom 2, Tiranë, 2011, str. 271.

44 Skrame, Olti, Komentar Građanskog zakonika, Tom 2, Tiranë, 2011, str. 271.

Član 463. Nedostaci za koje prodavac ne odgovara

- 1. Prodavac ne odgovara za nedostatke iz stava 1 i 3 prethodnog člana, ako su u času zaključenja ugovora bili poznati kupcu ili mu nisu mogli ostati nepoznati.**
- 2. Smatra se da nisu mogli ostati nepoznati kupcu oni nedostaci koje bi brižljivo lice sa prosečnim znanjem i iskustvom lica istog zanimanja i struke kao kupac moglo lako opaziti pri uobičajenom pregledu stvari.**
- 3. Ako, prodavac odgovara i za nedostatke koje je kupac mogao lako opaziti, ako je izjavio da stvar nema nikakve nedostatke ili da stvar ima određena svojstva ili odlike.**

---

463. Opšti pregled.- Član 463 ZOO Kosova sadrži odredbu s kojom se isključuje odgovornost prodavca za materijalne nedostatke stvari. Odgovornost prodavca za materijalne nedostatke stvari postoji uvek i kad on zna za materijalni nedostatak ali i kad mu nije poznati materijalni nedostatak. Međutim, odredbe predviđaju posebna pravila za slučaj kad prodavac nije bio u saznanju o materijalnim nedostacima stvari a za koje se prodavac, nakon isteka jednog određenog roka, oslobađa od odgovornosti za nedostatke stvari pod uslovima predviđenim zakonom. Jedno takvo rešenje predviđaju i građanski zakonic i drugi zemalja⁴⁵.

463.1. Stav 1 izričito predviđa da prodavac ne odgovara za nedostatke koji su posledica nedostatka potrebnih svojstva stvari za njegovu redovnu upotrebu i za promet (tačka 1, stav 1 člana 462) i da stvar nema odlike koje su izričito ili prećutno ugovorene (tačka 3, stav 1 člana 462), ako je kupac, u času zaključenja kupoprodajnog ugovora, znao za nedostatke spomenute u članu 462, tački 1 i 3 ili ako one njemu nisu mogle biti nepoznate. Odredba stava 1 člana 463 oslobađa prodavca od odgovornosti za materijalne nedostatke stvari, kad se njen nedostatak sastoji od potrebnih svojstva za njenu redovnu upotrebu ili za promet i kad stvar nema svojstva i odlike koji su izričito ili prećutno ugovoreni, dok je kupac za to znao ili je trebao znati od okolnosti pod kojima je ugovor zaključen.

463.2. Stav 2 određuje u kojim slučajevima se smatra da kupcu nije bilo moguće da mu budu nepoznati materijalni nedostaci stvari. Dakle, on predviđa izričito da se smatra da nisu mogli da budu za kupca nepoznati oni nedostaci koje jedno brižljivo lice, s osrednjim znanjem i iskustvom struke i s istom strukom kao kupac, koji bi lako mogao da primeti tokom uobičajenog pregleda stvari, na pr., razlika u boji stvari poslate od kupca tokom uobičajenog pregleda stvari, što znači, jedan kupac koji ima osrednje znanje o bojama, ne može da zahteva odgovornost prodavca da stvar ima materijalne nedostatke. Dakle, ono što se moglo primetiti tokom jednog uobičajenog pregleda, ne može se smatrati materijalni nedostatak stvari, zato što bi jedan takav nedostatak primetilo svako pažljivo

.....
45 GZA, član 717, stav 1, predviđa da, “Kupac gubi pravo na prigovor za nedostatke stvari ako ih ne prijavi kod prodavca, specificirajući njihovu prirodu, u roku od deset dana od otkrića, osim kad strane ili zakon nisu odredili neki drugi rok”, i stav 2 “U svakom slučaju kupac gubi pravo na prigovor zbog nedostataka stvari, ako ne izvrši ovo svoje pravo u roku od dve godine od dana kada su mu stvari uručene, ako ovaj rok nije u suprotnosti s trajanjem jedne ugovorne garancije”.

lice, s osrednjim znanjem i iskustvom u uporedbi s kupcem. U slučajevima kad se kupuje nekretnina jedne ograđene površine, kupčeva strana mora da sazna ne samo od prodavca, već i od javnih registara gde je upisan vlasnik i površina nekretnine⁴⁶.

463.3. Stav 3 sankcioniše odgovornost prodavca i za slučajeve predviđene u stavu 1 ovog člana, s kojim se on oslobađa od odgovornosti za materijalne nedostatke stvari, ako je reč o nedostacima koje je kupac mogao lako da primeti, ali mu je prodavac izjavio da stvar nema nikakvih nedostataka ili da ima određene karakteristike. To znači da, iako je izvršen uobičajeni pregled stvari koji je bio predmet ugovornog odnosa i smatra se da su ti nedostaci bili poznati kupcu, prodavac, zbog činjenice da je izričito izjavio pred kupcem da stvar nema nikakvih materijalnih nedostataka, ipak će odgovarati za materijalne nedostatke prodane stvari.

Član 464. Pregled stvari i vidljivi nedostaci

- 1. Kupac je dužan da primljenu stvar na uobičajeni način pregleda ili je da na pregled, čim je to prema redovnom toku stvari moguće, i da o vidljivim nedostacima obavesti prodavca u roku od osam 8. dana, a kod ugovora u privredi bez odlaganja, inače gubi pravo koje mu po tom osnovu pripada.**
- 2. Kad je pregled izvršen u prisustvu obeju strana, kupac je dužan svoje primedbe zbog vidljivih nedostataka saopštiti prodavcu odmah, inače gubi pravo koje mu po tom osnovu pripada.**
- 3. Ako je kupac otpremio stvar dalje bez pretovara, a prodavcu je pri zaključenju ugovora bila poznata ili morala biti poznata mogućnost takve dalje otpreme, pregled stvari može biti odložen do njenog prispeća u novo mesto destinacije, i u tom slučaju kupac je dužan da prodavca obavesti o nedostacima čim je po redovnom toku stvari mogao za njih doznati od svojih klijenata.**

---

464. Opšti pregled.- Član 464 sadrži odredbe vezane za pregled (kontrolu) stvari i za materijalne nedostatke koji su vidljivi. Dakle, tu se određuje obaveza kupca da izvrši pregled stvari najkasnije do časa njenog primanja. Ako je pregledao stvar, znači on je izvršio pregled kupljene stvari, onda prodavac neće odgovarati za materijalne nedostatke stvari, koji se predviđaju u članu 462 ZOO Kosova, stav 1, tačka 1 i 3. Ova odredba zahteva od prodavca da se, nakon pregleda odnosno kontrole, vidljivi materijalni nedostaci stvari koja je predmet ugovora, moraju se odmah prijaviti.

⁴⁶ Pogledaj : Presudu Opštinskog Suda Zagreb, Gžn. 1481/10 od 22. ožujka 2011.g, gde se između ostalog kaže: "Polazeći od toga da je tužilja kupila nekretninu, tako da joj je tuženi dao na znanje površinu zemlje koja je bila ograđena, bez da pogleda na zemljišne knjige. Sud zaključuje da kupcu nisu mogli da ostanu nepoznati nedostaci, zato što pregled stanja u zemljišnim knjigama nekretnina, koja je predmet kupoprodaje, predstavlja uredan način pregleda takvih stvari i niko se ne može pozivati na činjenicu da mu stanje u zemljišnim knjigama nije bilo poznato, zato prodavac, u skladu s odredbama člana 479, stav 1 i 3 ZOO Hrvatske, ne bi odgovarao za materijalne nedostatke stvari".

464.1. Stav 1 člana 464 ZOO Kosova predviđa da je kupac dužan da primljenu stvar sam pregleda ili da je preda na pregled za njega kvalifikovanim licima, u času kada to postane moguće, dok, nakon pregleda, kupac je dužan da o vidljivim nedostacima obavesti prodavca u roku od osam (8) dana, znači da saopšti prodavcu materijalne nedostatke poslate stvari, koje su, po svojoj prirodi, vidljive. To znači da, s protekom vremena od 8 dana, ne može se pozivati na odgovornost prodavca za vidljive nedostatke, zato što njegovo pravo zastareva. Ova odredba sadrži i jedan drugi deo, prema kojem, kad je reč o ugovorima zaključenim među preduzimačima, to se čini bez odlaganja, inače se gubi pravo koje mu pripada po ovoj osnovi. Vidljivi materijalni nedostaci su oni koji su se mogli primetiti putem uobičajenog pregleda. U pravnoj literaturi se kaže da materijalni nedostatak mora biti takav da se može otkriti uobičajenim pregledom tokom preuzimanja prodane stvari⁴⁷. Uobičajeni pregled stvari od kupca ili preko trećeg lica (koji ima znanje o pregledu takvih stvari), nije dobro objašnjen, zato što izraz “uobičajeni pregled“, osim što ima uži smisao, može da i ima i širi smisao. Vezano za ovo, u pravnoj literaturi se kaže da pojam uobičajenog pregleda podrazumeva ugovoreni način pregleda, kada je neki način pregleda bio ugovoren a nije se desio, svaki drugi uobičajeni pregled stvari je uobičajen pregled stvari koja je predmet kupoprodaje⁴⁸.

464.2. Stav 2 predviđa da, ako je pregled stvari koja je predmet prodaje izvršen u prisustvu obe strane, onda je kupac dužan da zamerke koje vezuje za stvar s vidljivim materijalnim nedostacima, odmah prenese prodavcu, inače gubi pravo koje mu pripada po ovoj osnovi. Ovaj stav predviđa da, uvek kad se vrši kontrola odnosno pregled kupljene stvari u prisustvu obe strane – prodavca i kupca, a u ovom slučaju kupac je dužan da odmah, dakle nema drugog roka osim onog trenutnog, da vidljive nedostatke saopšti prodavcu, inače, ako ne učini primedbu o vidljivim nedostacima stvari na licu mesta, on gubi pravo da zahteva odgovornost prodavca za materijalne nedostatke stvari, koji su vidljivi, zbog toga što nije učinio svoje primedbe, odnosno nije odmah saopštio prodavcu svoje primedbe vezane za stvar. U slučajevima kad se pregled vrši u prisustvu obeju strana, ova odredba zahteva da kupac odmah učini primedbe o vidljivim materijalnim nedostacima i obavesti prodavca, inače gubi pravo da zahteva njegovu odgovornost na osnovu ove odredbe.

464.3. Stav 3 predviđa da, ako je kupac otpremio stvar bez pretovara, dakle nastavio je da je prevozi, dok je prodavac znao ili je morao znati o mogućnosti daljeg otpremljanja, odnosno nastavku prevoza bez pretovara do nove destinacije, onda se pregled stvari može odložiti dok stigne tamo i, u ovom slučaju, kupac je dužan da obavesti prodavca o nedostacima (prema redovnom toku stvari), čim je saznao o tome od svojih klijenata. To znači da, kad imamo posla s nastavkom prevoza stvari bez da se pretovari do klijenata koji su njegovi novi kupci, rok za zahtevanje odgovornosti prodavca za vidljive materijalne nedostatke stvari jeste 8 dana, ali je to vezano za uredan tok stvari, dakle kad kupac sazna o materijalnim nedostacima stvari od svojih klijenata, znači od lica koja su kupila stvar za svoje potrebe ili za daljnju prodaju. U ovom slučaju, pregled prodane stvari s vidljivim materijalnim

.....
47 Georgiev, Pop, citirano delo, str. 31.

48 Ćesić i ostali, citirano delo, str. 635.

nedostacima ne ostvaruje se od kupca, već od kupčevih klijenata, od kojih on saznaje o materijalnim nedostacima stvari i u ovom slučaju kupac, s saznanjem o nedostacima, mora da obavesti prodavca. Vreme, u toku kojeg prodavac mora da se obavesti o nedostacima stvari jeste jedno činjenično stanje, zato što zavisi od urednog toka stvari, dakle od vremena daljnjeg prevoza, odnosno od pregleda izvršenog od kupčevih klijenata, znači od mogućnosti koju su oni imali da pregledaju kupljenu stvar s vidljivim nedostacima i onda da obaveste početnog kupca a on da se obrati prodavcu s primedbama koje je primio od svojih klijenata vezano za materijalne nedostatke stvari. Rokovi unutar kojih kupac mora obavestiti prodavca o primećenim nedostacima su prekluzivnog karaktera, zato što s istekom roka za uredno obaveštenje, kupac gubi pravo koje mu pripada za odgovornost prodavca za materijalne nedostatke stvari; prekluzivni karakter važi samo za slučaj kad prodavac nije znao za nedostatak stvari i kad nije moga znati za njen nedostatak, zato što važe druga pravila kad je prodavac znao za nedostatak stvari ili kad je morao znati o tome, u kojem slučaju ne važi prekluzivni rok, koji je spomenut u ovom članu⁴⁹.

Član 465. Skriveni nedostaci

1. **Kad se posle prijema stvari od strane kupca pokaže da stvar ima neki nedostatak koji se nije mogao otkriti uobičajenim pregledom prilikom preuzimanja stvari (skriveni nedostatak), kupac je dužan, pod pretnjom gubitka prava, da o tom nedostatku obavesti prodavca u roku od osam (8) dana računajući od dana kad je nedostatak otkrio, a kod ugovora u privredi bez odlaganja.**
2. **Prodavac ne odgovara za nedostatke koji se pokažu pošto protekne šest (6) meseci od predaje stvari, izuzev kad je ugovorom određen duži rok.**

---

465. Opšti pregled.- Član 465 sadrži odredbe kojima se predviđa kako se određuje odgovornost prodavca za materijalne nedostatke stvari, koji se smatraju skrivenim nedostacima. Ako se materijalni nedostaci stvari ne mogu otkriti s običnim pregledom, to se smatra za skrivenim nedostatkom stvari. Dakle, ovaj zakon sadrži i odredbu o skrivenim materijalnim nedostacima koje može imati stvar. Skriveni nedostatak je onaj koji, i nakon stručnog pregleda stvari, nije mogao da se primeti, dakle ne samo ono što se nije moglo primetiti prilikom kupovine, u toku vršenja uobičajenog pregleda.

465.1. Stav 1 predviđa da, kad se nakon preuzimanja stvari od strane kupca, vidi da ona ima neki nedostatak koji se nije mogao otkriti s uobičajenim pregledom prilikom njenog preuzimanja, koji se u zakonu zove skriveni nedostatak, tada je kupac dužan da, pretnjom gubitka prava, obavesti prodavca o tom skrivenom nedostatku u roku od 8 dana, od dana njegovog otkrića, dok kod ugovora zaključenih između preduzimača, obaveštenje se mora odmah učiniti, dakle nema drugog roka kao u prvom slučaju. Ova odredba, dakle, predviđa da, kad stvar kupljena od prodavca ima materijalnih nedostataka, onda rok ne počinje od

⁴⁹ Česić i ostali, citirano delo, str. 636.

časa preuzimanja robe, kada se zahteva da se izvrši i uobičajeni pregled kupljene stvari, kao što je to slučaj kod vidljivih materijalnih nedostataka; već, u slučaju skrivenih nedostataka rok od 8 dana za kupčevo obaveštenje prodavca o otkrivenom nedostatku, koji se smatra skrivenim, jeste, takođe, 8 dana ali ovaj rok počinje teći od dana kad je otkriven nedostatak. Međutim, ako je ugovor među preduzimačima, znači, subjektima koji se bave prometom takve robe, onda se obaveštenje o skrivenim nedostacima mora učiniti odmah, zato što se inače gubi osnova kupca, po kojoj on može zahtevati odgovornost od prodavca za skriveni materijalni nedostatak prodane stvari. Prodavac odgovara i u slučajevima kad se sporazumom predviđa kupovina stvari s pregledom, znači ako se ugovori kupovina s kupčevim pregledom stvari u času kupovine. To znači da se ne može isključiti odgovornost prodavca za stvari s materijalnim nedostacima, iako je ugovorena prodaja s pregledom stvari⁵⁰.

465.2. Stav 2 ovog člana isključuje odgovornost prodavca za skrivene nedostatke, koji se pojavljuju nakon što je prošlo šest (6) meseci od izručenja stvari. I za ovo pravilo postoji izuzetak, prema kojem će postojati odgovornost prodavca i nakon isteka 6 meseci, ako je ugovorom strana izričito određen neki duži rok, na pr., kad će prodavac odgovarati za skrivene nedostatke koji se mogu pojaviti nakon 1 godine, računajući od dana predaje stvari. Dakle, prodavac ne odgovara za skrivene nedostatke stvari, ako se one pojave (otkriju) nakon šest (6) meseci, računajući od predaje stvari, iako kupac može da obavesti o skrivenom nedostatku i nakon tog roka, ako se on pojavi i ustanovi pre isteka zadnjeg dana šestog (6) meseca, osim kad je kupac znao o nedostatku. To znači da se ne mogu vršiti prigovori vezani za skrivene nedostatke nakon isteka roka od šest (6) meseci od dana preuzimanja stvari, zato što ovaj rok jeste prekluzivni rok, ali kupac može biti zaštićen s garantovanim ugovornim rokom.

Član 466. Rokovi u slučaju opravke, zamene, i dr

Kad je zbog nekog nedostatka došlo do opravke stvari, isporuke druge stvari, zamene delova i slično, rokovi iz prethodna dva člana počinju teći od predaje opravljene stvari, predaje druge stvari, izvršene zamene delova i slično.

.....
50 Pogledaj presudu Okružnog Suda u Varaždinu (Županijski sud u Varaždinu), Gž. 566/03-2 od 06. svibnja 2003, u kojoj se kaže "Iako je automobil kupljen "na viđeno", prodavac odgovara za materijalne nedostatke koji nisu mogli biti otkriveni s uobičajenim pregledom, iako je tvrdio da automobil nema nikakve nedostatke". Presuda se oslanja na obrazloženju da, niti okolnost sadržaja isprave koja je učinjena prilikom zaključenja ugovora gde se predviđa da kupac kupuje auto na viđeno u stanju u kojem ga je našao i nema nikakve primedbe vezano za njegov kvalitet, odnosno kupovnu cenu koju tuženi (prodavac) posebno naglašava u žalbi, ne isključuje odgovornost tuženog, kao prodavca, za nedostatke prodane stvari, zbog toga što iz sadržaja prvostepenog postupka proizilazi da je bez sumnje reč o nedostatku koji nije mogao da se otkrije s jednim uobičajenim pregledom prilikom preuzimanja automobila, odnosno s jednom probnom vožnjom. Zato, u jednoj takvoj situaciji, tuženi odgovara za skriveni nedostatak, koji je otkriven tokom redovne upotrebe automobila, naročito zbog činjenice da, prilikom zaključenja ugovora, prodavac je tvrdio da automobil nema nikakvih nedostataka i zbog toga što tuženi nije reagovao s urednim obaveštenjem tužioca o skrivenom nedostatku, tužiocu pripada pravo raskida ugovora...i tuženi je dužan da vrati svoju plaćenu cenu i da nadoknadi troškove koji su bili potrebni za otvaranje motora da bi se ustanovio kvar automobila.

466. Opšti pregled.- Član 466 sadrži odredbu vezanu za rokove u slučaju opravke, odnosno zamene stvari s materijalnim nedostatkom i sl. U ovim slučajevima, pravo kupca da zahteva odgovornost od prodavca ne vezuje se s časom predaje stvari, koja se u međuvremenu opravila ili zamenila, već rok počinje teći od časa kad se opravljena stvar predala, odnosno kad je zamenjena, koja se podvrgava uobičajenom pregledu za vidljive nedostatke, odnosno kad se izvrši ponovno slanje bez istovara, tako da se čini uobičajeni pregled u času kad stvar s materijalnim nedostacima preuzmu klijenti kupca. Ovaj član izričito predviđa da, kad se zbog nekog nedostatka, izvrše opravke stvari ili je poslata druga stvar kao zamena za stvar s materijalnim nedostacima ili se desila neka slična zamena, onda rokovi počinju da teču od predaje opravljene stvari a kad je nedostatak vidljiv, onda je rok 8 dana od uobičajenog pregleda poslate opravljene ili zamenjene stvari ili 8 dana od dana kad je otkriven skriveni nedostatak stvari. To znači da, ovi rokovi važe kad prodavac nije znao o materijalnim nedostacima stvari. Rok ostaje isti, ako su ove stvari predmet ugovora među preduzimačima. U ovom slučaju, rok za obaveštenje o nedostatku stvari je odmah od dana predaje stvari sa vidljivim materijalnim nedostacima na osnovu uobičajenog pregleda, odnosno od dana otkrivanja skrivenih materijalnih nedostataka opravljene ili zamenjene stvari. Takođe, ne isključuje se rok od 6 meseci na osnovu kojeg se prodavac oslobađa od odgovornosti za nedostatke koji se pojave nakon tok roka, osim ako je ugovorom određen neki duži rok predviđen u članu 465, stav 2.

Član 467. Obaveštenje o nedostatku

- 1. U obaveštenju o nedostatku stvari kupac je dužan bliže opisati nedostatak i pozvati prodavca da pregleda stvar.**
- 2. Ako obaveštenje o nedostatku koje je kupac blagovremeno poslao prodavcu preporučenim pismom, telegramom ili na neki drugi pouzdan način zadocni ili uopšte ne stigne prodavcu, smatra se da je kupac izvršio svoju obavezu da obavesti prodavca.**

---

467. Opšti pregled.- Član 467 ZOO Kosova, u svoja dva stava, reguliše obaveštenje o materijalnom nedostatku stvari.

467.1. Stav 1 izričito određuje da je kupac, koji je obavestio prodavca o postojanju nedostatka stvari, dužan da detaljno opiše nedostatak i da pozove prodavca da pregleda stvar. Obaveštenje o nedostatku stvari kupac treba učiniti u roku predviđenom u članovima 464, 465 i 466 ZOO Kosova, koji je istovremeno dužan da opiše na detaljan način nedostatak stvari za koju se obaveštava prodavac. Prilikom obaveštenja o postojanju nedostatka stvari, zahteva se da se pozove prodavac da pregleda svoju prodatu stvar, zbog toga što kupac obaveštava o postojanju nedostatka stvari.

467.2. Stav 2 predviđa da, ako obaveštenje o postojanju materijalnog nedostatka stvari, za koje je kupac blagovremeno poslao prodavcu preporučeno pismo ili telegram ili ga obavestio na neki drugi pouzdan način, a ono zakasni ili uopšte ne stigne do prodavca, smatraće se da je kupac izvršio svoju dužnost da obavesti prodavca. To znači da, bez obzira

što prodavac nije dobio obaveštenje o postojanju nedostatka putem preporučenog pisma ili telegrama ili na neki sličan način i ako u tom slučaju obaveštenje zakasni ili uopšte ne stigne do prodavca, uzeće se da je kupac izvršio svoju obavezu da obavesti prodavca.

Član 468. Značaj činjenice da je prodavac znao za nedostatak

Kupac ne gubi pravo da se pozove na neki nedostatak i kad nije izvršio svoju obavezu da stvar pregleda bez odlaganja, ili obavezu da u određenom roku obavesti prodavca o postojanju nedostatka, kao i kad se nedostatak pokazao tek po isteku šest (6) meseci od predaje stvari, ako je taj nedostatak bio poznat prodavcu ili mu nije mogao ostati nepoznat.

---

468. Opšti pregled.- Član 468 sadrži odredbu, prema kojoj, kad je prodavac stvari znao o nedostatku prodane stvari, pravo kupca da zahteva njegovu odgovornost ne vezuje se za rokove spomenute u članovima 464 i 465 ZOO Kosova, zato što, u ovom slučaju, kupac ne gubi pravo da se pozove na neki nedostatak i onda kad nije izvršio svoju dužnost, prilikom primanja, da pregleda kupljenu stvar bez odlaganja ili nije ispunio svoju dužnost da, u određenom roku, obavesti prodavca o postojanju nedostatka, ali kad se nedostatak pojavio nakon proteka 6 meseci od predaje stvari, ako je o tom nedostatku prodavac znao ili nije bilo mogućnosti da ne zna. U slučajevima kad je prodavac znao ili je mogao znati za materijalne nedostatke stvari a nije obavestio kupca o njima, smatra se da on nije poštovao načelo poštenja i savesnosti, tako da, u ovom slučaju, prodavac se smatra nesavesnim. Prava kupca koja proizilaze od obligacionih odnosa su relativna prava, dakle za prava koja mogu zastareti i ona uslovljavaju kupca da i u ovom slučaju podnese tužbu u jednom određenom vremenu zbog odgovornosti prodavca za stvar s materijalnim nedostacima, tako da se ne desi zastarelost kupčevog potraživanja, koji ima svojstvo poverioca. U ovom slučaju će važiti rokovi predviđeni s institutom zastarelosti potraživanja predviđenim u ovom Zakonu⁵¹.

Član 469. Ugovorno ograničenje ili isključenje prodavčeve odgovornosti za materijalne nedostatke

- 1. Ugovarači mogu ograničiti ili sasvim isključiti prodavčevu odgovornost za materijalne nedostatke stvari.**
  - 2. Odredba ugovora o ograničenju ili isključenju odgovornosti za nedostatke stvari ništava je hghhako je nedostatak bio poznat prodavcu, a on o njemu nije obavestio kupca, kao i kad je prodavac nametnuo tu odredbu koristeći svoj poseban monopolski položaj.**
  - 3. Kupac koji se odrekao prava da raskine ugovor zbog nedostatka stvari zadržava ostala prava zbog tih nedostataka.**
-

.....
51 ZOO Kosova, članovi 341-374.

469. Opšti pregled.- Član 469 predviđa mogućnost da strane, sporazumom, dakle putem ugovora, mogu da ograniče ili potpuno isključe odgovornost prodavca za materijalne nedostatke stvari i, u ovom slučaju, i kad stvar ima materijalne nedostatke, neće postojati odgovornost prodavca, zbog toga što su se strane sporazumele da ne postoji odgovornost ili da odgovornost bude ograničena.

469.1. Stav 1 predviđa da ugovarači, dakle prodavac i kupac, mogu da ograniče ili isključe u celosti odgovornost prodavca za materijalne nedostatke stvari. Izraz “da ograniče odgovornost prodavca za materijalne nedostatke stvari ” podrazumeva da strane mogu same odrediti kriterijume za koje će nedostatke prodavac imati odgovornost i, u ovom slučaju, kupac može zahtevati odgovornost prodavca samo za nedostatke stvari, za koje su se sporazumeli. Međutim izraz “da se ugovorne strane sporazumeju da isključe u celosti odgovornost prodavca za materijalne nedostatke stvari ” podrazumeva da se u ovom slučaju isključuje institut odgovornosti prodavca za materijalne nedostatke stvari.

469.2. Stav 2 određuje da odredba o ograničenju i isključenju odgovornosti za nedostatke stvari je ništava (apsolutno nevažeća), ako je nedostatak bio poznat prodavcu, koji nije obavestio kupca o tome, kao i kad je prodavac nametnuo ovu odredbu, koristeći svoj dominantni položaj. Ova odredba izričito štiti kupca i u slučajevima kad postoji ugovor o ograničenju ili neodgovornosti prodavca za materijalne nedostatke stvari, ako je prodavac znao za njih, što znači da se kupac štiti s obligacionom odredbom u slučajevima kad prodavac i kupac zaključe ugovor s kojim se isključuje odgovornost prodavca za materijalne nedostatke stvari, odnosno ako se kupac podvrgnuo dominantnom položaju prodavca. U ovom slučaju, ako prodavac nameće svoju volju kupcu, to znači da se krši načelo poštenja i savesnosti. Prodavac, da bi ostvario sporazum, odnosno ugovor o ograničenju ili isključenju odgovornosti prodavca za nedostatke stvari, mora da ne sakriva nedostatak prilikom zaključenja ugovora, takođe mora da mu se zabrani da zloupotrebi svoj dominantni položaj prema kupcu. Prodavac ima dominantnu ulogu, kad on ima monopol na prodaju takvih stvari a kupac je bio nateran da prihvati ugovor s kojim se isključuje ili ograničava odgovornost prodavca za materijalne nedostatke stvari. Ništavan je deo ugovora koji se bavi s isključenjem odgovornosti prodavca za materijalne nedostatke stvari, takođe i odredba s kojom se ograničava odgovornost prodavca za materijalne nedostatke stvari. Dokaz da je prodavac znao za materijalne nedostatke stvari, odnosno da je on iskoristio dominantni položaj prilikom zaključivanja ugovora o isključenju, odnosno ograničenju odgovornosti prodavca za nedostatke prodate stvari, jeste jedno činjenično pitanje i zahteva da se dokaže od strane kupca. Ništavi ugovori mogu se zahtevati da se proglase nevažećim u toku vremena koliko traje pravo kupca prema odgovornosti prodavca za materijalne nedostatke stvari, zato što, nakon isteka tok roka, ovaj ugovor je bez pravnog dejstva. Prodavac ne može da se poziva na odredbu koja povlači apsolutnu nevažnost (ništavost) oslanjajući se na ugovoru o ograničenju ili isključenju odgovornosti prodavca za materijalne nedostatke prodate stvari.

469.3. Stav 3 sadrži odredbu, prema kojoj kupac, koji je odustao od prava da raskine ugovor zbog nedostatka stvari, dakle ne zahteva ništavost odredaba o ograničenju odnosno isključenju odgovornosti prodavca zbog nedostataka, odustajući od zahteva za raskid ugovora zbog nedostatka stvari, zadržava ostala prava vezana za te materijalne nedostatke stvari. U ovom slučaju, kupac, kad odustane od raskida ugovora zbog materijalnih nedostataka stvari, ima pravo da ostvari ostala prava, koja mu pripadaju zato što postoje materijalni nedostaci stvari, na pr., promena kupovne cene, uzrokovanje štete i dr.

Član 470. Prinudna javna prodaja

Imaoc čija je stvar prodata na prinudnoj javnoj prodaji ne odgovara za nedostatke stvari.

---

470. Opšti pregled.- Član 470 sadrži odredbu s kojom se određuju posledice stvari s materijalnim nedostatkom, koja je predmet prinudnog izvršenja (prinudne prodaje). Ova odredba izričito predviđa da imalac, odnosno držalac stvari, koja se prodaje na prinudnoj javnoj prodaji, ne odgovara za njene materijalne nedostatke. Dakle, u svakom slučaju, kad se stvar prodaje protiv volje vlasnika, odnosno njenog držaoca i ta prodaja se dešava u izvršnom postupku (prinudno izvršenje), kupac te stvari se ne može pozivati na odgovornost držaoca za materijalne nedostatke prodate stvari na javnoj prodaji. Prinudna javna prodaja podrazumeva da stvar koja se prodaje nije nova, već je to jedna stvar upotrebljena do sada i ta činjenica je poznata potencijalnim kupcima i kod kupovine stvari na javnoj prodaji ne postoji načelo ekvivalencije vrednosti za prodate stvari, zato što se isključuje načelo poništenja ugovora zbog oštećenja koje prelazi polovinu⁵². Što se tiče držaoca pokretne stvari koja se prodaje na jednoj prinudnoj javnoj prodaji, ne primenjuju se odredbe zbog odgovornosti prodavca za materijalne nedostatke. Dakle, u ovom slučaju, držalac jedne takve stvari prodate na javnoj prinudnoj prodaji ne odgovara niti za materijalne nedostatke stvari, a niti za njene pravne nedostatke.

II. PRAVA KUPCA

Član 471. Prava kupca

1. Kupac koji je blagovremeno i uredno obavestio prodavca o nedostatku može:

- 1.1. zahtevati od prodavca da nedostatak ukloni ili da mu preda drugu stvar bez nedostatka (ispunjenje ugovora);**
- 1.2. zahtevati sniženje cene;**
- 1.3. izjaviti da raskida ugovor;**

.....
⁵² Česić i ostali, citirano delo, str. 644.

- 2. U svakom od ovih slučajeva kupac ima pravo i na naknadu štete.**
- 3. Pored toga, i nezavisno od toga, prodavac odgovara kupcu i za štetu koju je ovaj zbog nedostatka stvari pretrpeo na drugim svojim dobrima, i to prema opštim pravilima o odgovornosti za štetu.**
-

471. Opšti pregled.- Član 471 sadrži odredbe u kojima se predviđa koja su prava kupca, kad su ispunjeni uslovi predviđeni za odgovornost prodavca zbog materijalnih nedostataka prodate stvari.

471.1. Stav 1 predviđa da, u slučaju kad je kupac obavestio na vreme i na uredan način prodavca o materijalnim nedostacima stvari, on može da ostvari prava predviđena u tačkama 1, 2, 3 stava 1 i u stavovima 2 i 3 ovog člana.

471.1.1. Tačka 1 ovog člana daje pravo kupcu da zahteva od prodavca da ukloni materijalni nedostatak od prodate stvari s nedostatkom ili da mu preda jednu drugu stvar bez nedostatka, znači da izvrši zamenu stvari s nedostatkom s jednom stvarju bez nedostatka istog roda i kvaliteta. Ova tačka predstavlja razumniju mogućnost za otklanjanje ili izbegavanje materijalnog nedostatka, odnosno za uredno ispunjenje ugovora. Tačke 1, 2 i 3 stava 1 člana 471 moraju se gledati kao tri moguća ovlašćenja za kupca, zato što kupac ima pravo da izabere jednu od tri mogućnosti za ispravku materijalnog nedostatka stvari. Prvo se, kao što smo rekli, predviđa u tački 1 stava 1 ovog člana, prema kojoj kupac ima pravo da zahteva otklanjanje nedostatka, odnosno predaju jedne druge stvari bez nedostatka. Zatim, on ima pravo da zahteva sniženje cene, ako je to više opravdano od uklanjanja materijalnog nedostatka od stvari, odnosno zamenu stvari s nedostatkom s jednom drugom stvarju (tačka 2). I, pravo koje proizilazi od odgovornosti prodavca za materijalne nedostatke stvari, jeste takođe da izjavi raskid ugovora između prodavca i kupca, zato što uručena stvar ima materijalne nedostatke.

471.1.2. Tačka 2 ovlašćuje kupca ili mu daje pravo, (kada prodana stvar ima materijalne nedostatke), da zahteva sniženje cene i na taj način se stvara ekvivalencija između prodate stvari s nedostatkom i isplaćene cene i stvari s materijalnim nedostacima. Naravno, ovo rešenje će doći do izražaja kad kupac izabere ovaj način ispunjenja ugovora. U ovom slučaju, kupac se slaže s postojećim materijalnim nedostacima zato što su se, prodavac i kupac složili, postigli su sporazum o sniženju cene stvari koja ima materijalne nedostatke. Kupac postiže sniženje cene u sporazumu s prodavcem, zato što je to jedno pitanje koje se pregovara i koje proizilazi od prava kupca da, zbog odgovornosti prodavca za materijalne nedostatke prodate stvari, zahteva sniženje cene. Ako se kupac ne slaže s sniženjem cene, onda prodavcu preostaje pravo da zahteva ili otklanjanje materijalnih nedostataka, ili zamenu stvari, ili da izjavi raskid ugovora zbog postojanja materijalnih nedostataka kod prode stvari. Kupac je onaj koji odlučuje kada će zahtevati sniženje cene zbog materijalnih nedostataka stvari.

471.1.3. Tačka 3 stava 1 člana 471 predviđa da kupac, kad je blagovremeno i na uredan način obavestio prodavca o materijalnim nedostacima stvari, može da izjavi raskid ugovora i to podrazumeva njegovo jednostrano raskidanje, zbog odgovornosti prodavca za materijalne nedostatke stvari. Kupac to pravo može uvek da ostvari, kad je ispunio obavezu blagovremenog i urednog obaveštenja o materijalnim nedostacima stvari. Kupac mora da izabere jednu od predviđenih mogućnosti u stavu 1, tačkama 1, 2 i 3. Dakle, on ne može da zahteva istovremeno sva tri rešenja koja mu omogućuje stav 1 ovog člana. U pravnoj literaturi kaže se da rešenje, kao sankcija za neizvršenje ugovorene obaveze uručenja, zbog nepodudarnosti prodate stvari s onom naručenom, ne podleže donošenju dokaza o uzrokovanju štete, već kad kupac podnese tužbeni zahtev zbog ugovorene odgovornosti s razlogom nepodudaranja prodate stvari s onom naručenom, on mora doneti dokaz o postojanju štete⁵³.

471.2. Stav 2 izričito predviđa da, bez obzira koje će od ove tri mogućnosti kupac ostvariti, on ima pravo na naknadu štete koju je pretrpeo zbog otklanjanja materijalnog nedostatka prodate stvari ili zbog zamene stvari s nedostatkom s jednom drugom stvarju ili zbog sniženja cene ili zbog raskida ugovora. Naknada štete će se izvršiti prema pravilima koja važe za ugovorenu odgovornost za uzrokovanu štetu.

471.3. Stav 3 predviđa i jedno posebno pravo za kupca, sankcionišući izričito, osim ovoga i nezavisno od prava u stavu 2 ovog člana, da će prodavac odgovarati kupcu i za štetu koju je on pretrpeo zbog materijalnih nedostataka stvari u njegovim drugim dobrima, na pr., oštećenje dobrog glasa firme ili oštećenje drugih stvari u depou, dok će se odgovornost prodavca tretirati prema opštim pravilima ZOO Kosova koja se tiču štete⁵⁴.

Član 472. Neispunjenje ugovora u razumnom roku

Ako kupac ne dobije zahtevano ispunjenje ugovora u razumnom roku, zadržava pravo da raskine ugovor ili da snizi cenu.

---

472. Opšti pregled.- Član 472 predviđa slučaj kad se ispunjenje ugovora, s otklanjanjem materijalnog nedostatka od stvari ili zamenom stvari s materijalnim nedostacima s jednom drugom stvarju, ne ispuni u razumnom roku, zato što među stranama postoji jedan ugovor o zameni stvari s nedostacima s jednom drugom stvarju bez materijalnih nedostataka a to se treba izvršiti u jednom razumnom roku. Ovaj član izričito predviđa da, kad kupac ne ostvari ispunjenje zahtevano ugovorom u opravdanom roku, što je jedna činjenična stvar, on zadržava pravo raskida ugovora ili sniženja cene. Iz ove odredbe proizilazi da kupac, na prvo mesto zbog načela poštenja i odgovornosti, mora da zahteva od prodavca otklanjanje materijalnog nedostatka od stvari, odnosno zamenu stvari s materijalnim nedostatkom s jednom drugom stvarju bez materijalnih nedostataka. Međutim, pravo raskida ugovora ili pravo na sniženje cene dolazi do izražaja kad se ugovor o otklanjanju materijalnih

53 Vermelle, Georges, Građansko Pravo, Ugovori – Poseban deo, Dalloz, 2006, str. 49.

54 ZOO Kosova, članovi 136-153.

nedostataka ili zamene stvari s materijalnim nedostatkom s jednom drugom stvarju bez materijalnih nedostataka ne izvrši u opravdanom roku. Međutim, može se reći da pravo izbora pripada kupcu, koji odlučuje koje će od rešenja ostvariti, zbog toga što ne postoji jedno pravilo koje određuje hijerarhiju prava kupca predviđenih u tačkama 1, 2 i 3 stava 1 člana 471 ZOO Kosova. Redosled kupčevih mogućnosti, koja su istovremeno i prava predviđena u stavu 1, tačkama 1, 2 i 3 člana 471, u stvari, pokazuju kako bi trebalo biti, ali nisu i obavezujuća u ostvarenju prava kupca u slučajevima kad postoji odgovornost prodavca zbog materijalnih nedostataka. Cilj strana jeste ispunjenje ugovora a ne njegov raskid. Ova odredba dolazi do izražaja kad je kupac odlučio da se ugovor uredno ispuni putem otklanjanja materijalnih nedostataka ili zamenom stvari s materijalnim nedostacima s jednom stvarju bez materijalnih nedostataka; u ovom slučaju, kad se stvar opravi i pošalje kupcu ili se zameni, rokovi koji su vezani za pregled stvari i obaveštenje prodavca o vidljivim nedostacima, odnosno njenim skrivenim nedostacima počinju teći od početka,.

Član 473. Kad kupac može raskinuti ugovor

- 1. Kupac može raskinuti ugovor samo ako je prethodno ostavio prodavcu naknadni primereni rok za ispunjenje ugovora.**
- 2. Kupac može raskinuti ugovor i bez ostavljanja naknadnog roka ako mu je prodavac posle obaveštenja o nedostacima saopštio da neće ispuniti ugovor ili ako iz okolnosti konkretnog slučaja očigledno proizlazi da prodavac neće moći ispuniti ugovor ni u naknadnom roku.**

---

473. Opšti pregled.- Član 473 sadrži odredbe koje određuju u kojim slučajevima kupac može raskinuti ugovor. Raskid ugovora zbog materijalnih nedostataka stvari predviđaju i druge legislacije⁵⁵.

473.1. Stav 1 izričito predviđa da kupac može raskinuti ugovor kad on nije ispunjen u razumnom roku, dakle nije izvršena opravka stvari, odnosno otklonjen materijalni nedostatak ili zamena stvari s materijalnim nedostatkom s jednom drugom stvarju, samo ako je prethodno dao prodavcu jedan opravdani naknadni rok za ispunjenje ugovora. To znači da je kupac dužan da omogući prodavcu ispunjenje ugovora u jednom razumnom naknadnom roku. Ovaj razumni naknadni rok zavisi od prirode stvari koja je predmet ugovora i koja je imala materijalnih nedostataka, koji se u međuvremenu moraju otkloniti ili se po mogućnosti zamena stvari s materijalnim nedostacima rešava saglasno s dobrim običajima, uzimajući u obzir konkretan slučaj. To znači da se uzima u obzir vreme koje je potrebno i za ostale prodavce da ispune ovu vrstu ugovora u konkretnim slučajevima.

⁵⁵ GZA, član 722, stav 1, predviđa da “Kupac može odrediti prodavcu jedan opravdan rok za ispunjenje ovih obaveza. Zavisno od roka kupac ne može koristiti niti jedno pravno sredstvo za neispunjenje, kad je obavešten od prodavca da ovaj zadnji neće ispuniti obavezu u određenom roku”, i Stav 2 “U svakom slučaju kupac ne gubi pravo na zahtev za naknadu štete”.

473.2. Stav 2 izričito predviđa da kupac može da raskine ugovor, tj., da izjavi njegov raskid i bez da odredi jedan naknadni rok, ako prodavac, nakon obaveštenja o materijalnim nedostacima prodate stvari, saopšti kupcu da neće ispuniti ugovor, dakle odbaci njegovo ispunjenje ili kad, zavisno od okolnosti slučaja, izgleda potpuno očigledno da kupac neće ispuniti ugovor niti u dodatnom roku. Dakle, ovo podrazumeva slučaj kad prodavac odbija ispunjenje obaveze, s otklanjanjem materijalnog nedostatka stvari ili zamenom stvari s materijalnim nedostacima s drugom stvarju bez materijalnih nedostataka, kao i kad okolnosti konkretnog slučaja daju do znanja ili omogućuju da se jasno vidi da prodavac nikako nije u stanju da ispunji ugovor, dakle da izvrši zamenu stvari s materijalnim nedostacima s jednom drugom stvarju bez materijalnih nedostataka ili da otkloni nedostatak od stvari i onda da je preda kupcu niti u naknadnom roku, koji bi mogao kupac da mu odredi, na pr., kad je nešto što se ne opravljia ili stvar koja je bila jedinstvena i ne može se zameniti; u tom slučaju nema razloga da se odredi naknadni rok i kupac direktno može raskinuti ugovor bez da postavi jedan novi naknadni rok.

Član 474. Neispunjenje ugovora u naknadnom roku

Ako prodavac u naknadnom roku ne ispunji ugovor, on se raskida po samom zakonu, ali ga kupac može održati ako bez odlaganja izjavi prodavcu da ugovor održava na snazi.

---

474. Opšti pregled.- Član 474 sadrži jedno zakonsko rešenje uvek dispozitivnog karaktera, odredbu koja je samo na strani kupca, zato što izričito kaže da, kad prodavac u naknadnom roku određenom od kupca ne ispunji ugovor, nakon obaveštenja da stvar ima nedostatke koji se trebaju otkloniti ili se stvar treba zameniti s jednom drugom bez materijalnih nedostataka, onda se ugovor raskida po zakonu (*ex lege*), dakle sam po sebi smatra se raskinutim, međutim dejstvo raskida ugovora *ex lege* može zastajati, ako kupac, bez odlaganja izjavi prodavcu da ugovor održava na snazi, iako nije ispunjen u naknadnom roku, bez obzira što zakon smatra da je ugovor raskinut *ex lege*. Raskid ugovora (*ex lege*) ili po zakonu, znači da je ugovor raskinut u času prelaska roka, bez preduzimanja naknadnih pravnih radnji, kao što bi bila tužba zbog raskida ugovora⁵⁶. Održavanje ugovora na snazi od strane kupca podrazumeva da se kupac složio s ispunjenjem ugovora i kad je on ispunjen u naknadnom roku, što podrazumeva da se kupac složio s materijalnim nedostacima stvari. Ova zakonska odredba, zbog toga što je dispozitivnog karaktera, ne zabranjuje mogućnost da ugovorne strane stvore jedan nov sporazum o načinu ispunjenja ugovora, koji će ostati na snazi. Ako se desi raskid ugovora o prodaji zbog materijalnog nedostatka prodate stvari, onda pravna dejstva raskida ugovora su ista kao u slučaju kad se desi raskid dvostranih obavezujućih ugovora zbog neispunjenja.

.....
56 Česići i ostali, citirano delo, str. 650.

Član 475. Delimični nedostaci

- 1. Kad samo jedan deo predate stvari ima nedostatke ili kad je predat samo jedan deo stvari, odnosno manja količina od ugovorene, kupac može raskinuti ugovor u smislu prethodnih članova samo u pogledu dela koji ima nedostatke, ili samo u pogledu dela ili količine koji nedostaju.**
- 2. Kupac može raskinuti ceo ugovor samo ako ugovorena količina ili predata stvar čini celinu, ili ako kupac inače ima opravdan interes da primi ugovorenu stvar ili količinu u celini.**

---

475. Opšti pregled.- Član 475 sadrži odredbu kad su materijalni nedostaci stvari delimični. U tom slučaju zakon sređuje situaciju kad jedan deo uručene stvari ima nedostatke ili kad je uručen samo jedan deo stvari ili jedna količina od one ugovorene.

475.1. Stav 1 izričito predviđa da, kad samo jedan deo predate stvari ima materijalne nedostatke, znači kad materijalni nedostatak nije na celoj stvari, već samo na jednom njenom delu ili kad je uručen samo jedan deo stvari a ne cela stvar ili jedna manja količina od ugovorene, onda kupac može da raskine ugovor u smislu gornjih članova, koji regulišu raskid ugovora zbog materijalnih nedostataka stvari samo vezanih za deo koji ima nedostatke ili vezanih za delove ili količine koje nedostaju. Dakle, ova odredba ne dozvoljava raskid ugovora u celini, ako su nedostaci delimični, zato što u ovom slučaju kupac može da raskine ugovor samo vezano za deo koji ima nedostatke ili vezano za delove ili količine koje nedostaju. Dakle, on ima pravo da zahteva raskid ugovora za nedostalu količinu ili za deo koji ima nedostatke ili za deo koji nedostaje.

475.2. Stav 2, za razliku od stava 1 ovog člana, predviđa mogućnost da kupac raskine ugovor u celini, (postojeći ugovor), samo ako ugovorena količina ili predata stvar sadrži jednu celinu. To znači da one samo zajedno sačinjavaju predmet što podrazumeva ispunjenje ugovora; ili, ako kupac i tako ima opravdan interes da preuzme ugovorenu stvar ili ugovorenu količinu, ali ne bez količine koja nedostaje ili delova koji nedostaju ili bez dela koji ima nedostatke, zato što opravdan interes kupca jeste da preuzme ugovorenu stvar kao celinu ili količinu u celini. Dakle, on ima razloga da se ne složi da, na pr., ne preuzme umesto 100 kg – 70 kg.

Član 476. Kad je prodavac dao kupcu veću količinu

- 1. Ugovorom o prodaji u privredi, kad je prodavac stvari određenih po rodu dao kupcu veću količinu nego što je ugovoreno, a kupac u razumnom roku ne izjavi da višak odbija, smatra se da je primio i taj višak, te je dužan platiti ga po istoj ceni.**
  - 2. Ako kupac odbije da primi višak, prodavac je dužan naknaditi kupcu štetu.**
-

476. Opšti pregled.- Član 476 sadrži odredbu kojom se određuje kako će se delovati u slučaju kad je prodavac dao kupcu jednu veću količinu, znači nedostatak se sastoji u većoj količini nego što se zahtevalo ugovorom.

476.1. Stav 1 predviđa da ugovorom o prodaji, kad su njeni subjekti preduzimači (ugovor u privredi) i prodavac određenih stvari po rodu je dao jednu veću količinu od ugovorene, dok kupac ne izjavi u jednom razumnom roku da odbija višak, smatraće se da je on uzeo i taj višak, dakle i tu količinu koja je veća nego što je ugovoreno i, u tom slučaju, kupac je dužan da je plati s istom cenom. To znači da, ako je na pr., prodavac predao 10 tona pšenice, dok je kupac ugovorio s njim 8 tona, onda kod ugovora u privredi kupac mora odmah, odnosno u razumnom roku, izjaviti da odbija višak primljen od 2 tone i, ako ne učini odbijanje, smatra se da je uzeo taj višak, odnosno da se složio da količina od 8 tona bude 10 tona, onoliko koliko je predao prodavac, dok je kupac jedino dužan da za količinu koja je višak (2 tone pšenice) isplati cenu koja je važila i za ugovorenu količinu, odnosno razliku cene.

476.2. Stav 2 predviđa da kad kupac odbije da uzme višak od ugovorene količine, onda je prodavac dužan da naknadi kupcu uzrokovanu štetu. To znači da cela šteta koja je uzrokovana kupcu kao posledica viška, pada na prodavca, zbog činjenice da je naručena količina pšenice bila 8 tona, međutim prodavac je poslao više (10 tona), što znači da je šteta uzrokovana zbog povećanja troškova prevoza (kad je prevoz stvari na teret kupca), zatim od eventualnog čuvanja do vraćanja stvari prodavcu i dr. U ovom slučaju, materijalni nedostatak stvari nije vezan za svojstvo stvari, već za njenu količinu i čini da se ugovor ne može ispuniti na uredan način pa se višak treba vratiti, znači kupac nije dužan da ga plati, već samo da primi naknadu štete. Ovo pravilo važi kod ugovora u privredi (među preduzimačima).

Član 477. Određena cena za više stvari

- 1. Kad je jednim ugovorom i za jednu cenu prodato više stvari ili jedna skupina stvari, pa samo neke od njih imaju nedostatke, kupac može raskinuti ugovor samo u pogledu tih stvari, a ne i ostalih.**
  - 2. Ako one čine jednu celinu tako da bi njihovo razdvajanje bilo štetno, kupac može raskinuti ceo ugovor, ili ako on ipak izjavi da raskida ugovor samo u pogledu stvari sa nedostatkom, prodavac sa svoje strane može raskinuti ugovor i u pogledu ostalih stvari.**
-

477. Opšti pregled.- Član 477 određuje slučaj kad se određivanje cene ne vrši za više stvari i kako će se raditi kad od celine stvari, neke od njih imaju materijalne nedostatke.

477.1. Stav 1 izričito predviđa da, kad se jednim ugovorom i jednom cenom, (dakle ugovor sadrži samo jednu cenu), prodalo više stvari ili jedna skupina stvari, dok samo neke od njih imaju materijalne nedostatke, onda se pravo kupca sastoji u raskidu ugovora, ali samo što se tiče stvari s materijalnim nedostatkom, a ne i za druge stvari, koje su bez materijalnih nedostataka. U ovom slučaju, kupac je dužan da primi stvari iz celine odnosno skupine stvari, koje nemaju materijalne nedostatke i da zahteva raskid ugovora samo vezano za stvari s materijalnim nedostacima. U ovom slučaju, raskid ugovora ne može se učiniti *ex lege*, ali ovde je reč o mogućnosti kupca da raskine ugovor samo za stvari koje pripadaju celini (skupini stvari) i koje imaju materijalne nedostatke.

477.2. Stav 2 predviđa izuzeće, prema kojem, ako te stvari čine jednu celinu i odvajanje svake od njih bi bilo štetno, kupac može da raskine ugovor u celini ili ako on, ipak, izjavi da raskida ugovor samo vezano za stvari s nedostacima, onda prodavac, takođe, ima mogućnost da raskine ugovor i vezano za ostale stvari. Dakle, ovaj stav daje pravo kupcu, kad stvari koje imaju nedostatke čine jednu celinu i kad bi bilo štetno njihovo odvajanje od stvari bez nedostatka, onda kupac ima pravo da zahteva raskid ugovora u celini, ali on istovremeno ima pravo da izjavi da raskida ugovor samo što se tiče stvari s materijalnim nedostacima i, u ovom slučaju, kad je prodavac nezadovoljan s raskidom ugovora kad je prodato više stvari ili jedna skupina stvari s jednom cenom, onda i prodavac ima pravo da zahteva raskid ugovora i što se tiče ostalih stvari. To znači da sada prodavac zahteva raskid ugovora za sve stvari koje su prodane s jednom cenom po ugovoru ili kad je prodana skupina stvari.

Član 478. Gubljenje prava da se raskine ugovor zbog nedostatka

- 1. Kupac gubi pravo da raskine ugovor zbog nedostatka stvari kad mu je nemoguće da vrati stvar ili da je vrati u stanju u kome ju je primio.**
- 2. Ako, kupac može raskinuti ugovor zbog nekog nedostatka stvari ako je stvar potpuno ili delimično propala ili oštećena usled nedostatka koji opravdava raskidanje ugovora, ili usled nekog događaja koji ne potiče od njega ni od nekog lica za koje on odgovara.**
- 3. Isto vredi ako je stvar potpuno ili delimično propala ili oštećena usled obaveze kupca da pregleda stvar, ili ako je kupac pre nego što je otkriven nedostatak potrošio ili izmenio jedan deo stvari u toku njene redovne upotrebe, kao i ako je oštećenje ili izmena bez značaja.**

---

478. Opšti pregled.- Član 478 sadrži odredbu, prema kojoj se određuje u kojim slučajevima, odnosno kada kupac gubi pravo da raskine ugovor zbog materijalnih nedostataka stvari kupljene od prodavca.

478.1. Stav 1 predviđa da kupac gubi pravo da raskine ugovor zbog materijalnih nedostatka stvari uvek kad nema nikakve mogućnosti da vrati stvar prodavcu (zato što je upropastio) ili da je vrati u stanju u kojem je uzeo. Dakle, raskid ugovora zbog materijalnih nedostataka stvari u ova dva slučaja ne može se izvršiti od strane kupca.

478.2. Stav 2 predviđa izuzeće, prema kojem kupac ipak može da raskine ugovor zbog nekog nedostatka stvari, ako se stvar potpuno upropastila ili delimično ili se oštetila zbog nedostataka, koja opravdavaju raskid ugovora ili zbog nekog događaja koja ne proizilazi od njega niti od nekog lica za koje on odgovara. Ova odredba daje pravo kupcu da zahteva raskid ugovora zbog materijalnih nedostataka stvari i kad se stvar upropastila u celini ili delimično ili se oštetila zbog nedostataka za koje se može tražiti raskid ugovora. Dakle, u ovom slučaju, stvar se potpuno upropastila ili delimično ili se oštetila zbog postojanja materijalnog nedostatka, za koji kupac ima pravo da zahteva raskid ugovora, na pr., ako se neka mašina koja je imala nedostatke prilikom početka rada ošteti u potpunosti ili delimično ili se ošteti pošto je postojao nedostatak još od časa njene predaje kupcu, on ima pravo da zahteva raskid ugovor i za te stvari. Takođe, kupac ima pravo da zahteva raskid ugovora zbog materijalnih nedostatka stvari i kad se stvar s materijalnim nedostacima upropasti u celosti ili delimično ili se ošteti zbog nekog događaja koja ne proizilazi od njega ili od nekog lica za koje on odgovara.

478.3. Stav 3 određuje da kupac takođe ima pravo da zahteva raskid ugovora, ako se stvar upropastila u celosti ili delimično zbog obaveze kupca da pregleda stvar ili ako je kupac, pre nego se otkrio nedostatak, konzumirao ili izmenio jedan deo stvari tokom njene normalne upotrebe kao i ako je oštećenje ili izmena bez značaja. Ova odredba podrazumeva slučaj kad kupac ima pravo da raskine ugovor, ako se stvar s materijalnim nedostacima potpuno upropastila ili delimično ili je oštećena tokom izvršenja, odnosno tokom ispunjenja obaveze kupca da pregleda stvar, znači tokom vremena kad kupac vrši pregled kupljene stvari što je obaveza prilikom prodavčeve predaje stvari ili kad kupac, pre nego što otkrije materijalni nedostatak stvari, potroši je (konzumira je) ili izmeni jedan njen deo tokom vremena redovne upotrebe kao i kad je oštećenje ili promena bez značaja. I u slučaju kad posotoji pravo vraćanja stvari zbog materijalnih nedostataka, kupac ipak ima pravo da zahteva raskid ugovora. To znači da prodavac ne može da spreči raskid ugovora, pozivajući se na činjenicu da su oštećenja i izmene bez značaja.

Član 479. Očuvanje ostalih prava

Kupac koji je zbog nemogućnosti da vrati stvar ili da je vrati u stanju u kome je primio izgubio pravo da raskine ugovor, zadržava ostala prava koja mu daje zakon zbog postojanja nekog nedostatka.

---

479. Opšti pregled.- Član 479 određuje očuvanje ostalih kupčevih prava, kad je reč o nemogućnosti da vrati stvari koje imaju materijalni nedostatak. Ova odredba predviđa da,

.....

kad kupac koji, zbog nemogućnosti da vrati stvar ili da je vrati u stanju u kojem je uzeo, ne može da zahteva raskid ugovora zbog toga što je izgubio to pravo, on ima ostala prava koja mu zakon daje zbog postojanja nekog materijalnog nedostatka stvari. U ovom slučaju, kupac ima pravo da zahteva predaju neke druge stvari, sniženje cene i druga prava koja se mogu ostvariti prema članu 471 ZOO Kosova.

Član 480. Dejstva raskida zbog nedostatka

- 1. Raskid ugovora zbog nedostatka stvari proizvodi ista dejstva kao i raskid dvostranih ugovora zbog neispunjenja.**
  - 2. Kupac duguje prodavcu naknadu za korist od stvari i kad mu je nemoguće da je vrati celu ili njen jedan deo, a ugovor je ipak raskinut.**
-

480. Opšti pregled.- Član 480 bavi se pravnim dejstvima raskida kupoprodajnog ugovora zbog pravnih nedostataka.

480.1. Stav 1 sadrži odredbu, prema kojoj, raskid ugovora zbog nedostatka stvari ima ista dejstva, dakle ima iste pravne posledice koje postoje i kod dvostranih raskida ugovora zbog neispunjenja. Zato što, i kupoprodajni ugovor jeste dvostrani ugovor, ali njegov raskid se vrši zbog materijalnih nedostataka stvari koji onemogućuju ispunjenje ugovora odnosno koji su osnova za raskid kupoprodajnog ugovora⁵⁷.

480.2. Stav 2 predviđa da kupac duguje prodavcu naknadu za korist od stvari i kad nije u mogućnosti da je vrati u celosti ili neki njen deo, dok je ugovor ipak raskinut. To podrazumeva da, kad kupac do otkrića materijalnih nedostataka stvari, na osnovu kojih je raskinuo ugovor, kad je koristio stvar i imao je dobit od nje, onda svu dobijenu korist od stvari s materijalnim nedostatkom, do njenog otkrića, kupac duguje prodavcu. Na pr., ako je automobil kupljen s materijalnim nedostacima, do njihovih otkrića, korišćen je od kupca, pretpostavimo, kao taksi, onda zaradu od upotrebe automobila mora nadoknaditi prodavcu. To ne znači da se isključuje odgovornost prodavca zbog štete koja se uzrokuje kupcu, kao rezultat prodaje stvari s materijalnim nedostacima.

.....

57 Pogledaj: ZOO Kosova, član 106, gde se kaže "U dvostranim ugovorima, kad jedna strana ne ispuni svoju obavezu, druga strana može, ako nije što drugo određeno, zahtevati ispunjenje obaveza ili, pod uslovima predviđenim u idućim članovima, raskinuti ugovor prostom izjavom, ako raskid ugovora ne nastupa po samom zakonu. U svakom slučaju strana ima pravo na naknadu štete." i komentar ovog člana.

Član 481. Sniženje cene

Sniženje cene se vrši prema odnosu između vrednosti stvari bez nedostatka i vrednosti stvari sa nedostatkom, u vreme zaključenja ugovora.

---

481. Opšti pregled.- Član 481 sadrži odredbu s kojom se određuje pravilo kako će se postupati kad stvar ima materijalne nedostatke i sačuvati ugovor, ali će se desiti sniženje cene stvari s materijalnim nedostacima i u ovom slučaju ugovor trpi promenu samo s gledišta cene za stvar s materijalnim nedostacima. Ovaj član predviđa da se sniženje cene za kupljenu stvar s materijalnim nedostacima vrši prema odnosu između vrednosti stvari bez nedostatka i vrednosti stvari s nedostacima u vreme zaključivanja ugovora. Dakle, određivanje sniženja cene oslanja se na stvarnu cenu stvari bez materijalnih nedostataka pa se zatim se određuje količina materijalnih nedostataka koja ima uticaja na cenu i, imajući za osnovu razliku između stvari bez nedostatka i stvari s materijalnim nedostatkom, određuje se i sniženje cene. Ovo je jedna činjenična stvar i, obično, i vrši se sporazumom između ugovorenih strana, kada je to moguće, a ako to nije moguće, ono se vrši uz pomoć stručnjaka što će rezultirati s odlukom arbitraže ili suda.

Član 482. Postupno otkrivanje nedostataka

Kupac koji je postigao sniženje cene zbog postojanja nekog nedostatka može raskinuti ugovor ili zahtevati novo sniženje cene ako se naknadno otkrije neki drugi nedostatak.

---

482. Opšti pregled.- Član 482 sadrži odredbu s kojom se određuje slučaj kad se materijalni nedostaci ne otkriju odmah, već na postepeni način. To znači da, osim što su se otkrili materijalni nedostaci koji su postojali ranije, zbog kojih je izvršeno sniženje cene, može se desiti da se otkrije kasnije i neki drugi materijalni nedostatak. Ova zakonska odredba predviđa da, kad je jedan kupac ostvario sniženje cene zbog postojanja materijalnih nedostataka, onda on ima pravo, ako kasnije otkrije neki drugi materijalni nedostatak iste stvari, da raskine ugovor ili da zahteva sniženje cene. Dakle, kupac koji je ostvario jednom sniženje cene, zbog postojanja nekog materijalnog nedostatka, ako kasnije otkrije neki drugi materijalni nedostatak kod iste stvari, on sada ima dva prava, koja može da ostvari: jedno je raskid ugovora i to prodavac ne može da prigovori, dok drugo pravo je vezano za slučaj kad postoji postepeno otkriće materijalnih nedostataka stvari; znači, nakon što je ostvario sniženje cene zbog nekog materijalnog nedostatka, on može zahtevati novo sniženje cene u skladu s članom 481 ZOO Kosova, znači sniženje cene stvari i zbog novog materijalnog nedostatka otkrivenog kasnije.

Član 483. Gubitak prava

- 1. Prava kupca koji je blagovremeno obavestio prodavca o postojanju nedostatka gase se po isteku jedne godine, računajući od dana slanja obaveštenja prodavcu, izuzev ako je prodavčevom prevarom kupac bio sprečen da ih upotrebi.**
- 2. Kupac koji je blagovremeno obavestio prodavca o postojanju nedostatka može posle proteka ovog roka, ako još nije isplatio cenu, istaći svoj zahtev da se cena snizi ili da mu se naknadi šteta kao prigovor protiv prodavčevog zahteva da mu se isplati cena.**

483. Opšti pregled.- Član 483 ZOO Kosova, predviđa mogućnost, da postoji i gubitak kupčevih prava.

483.1. Stav 1 člana 483 predviđa prava kupca nakon što je blagovremeno obavestio prodavca o postojanju materijalnih nedostataka stvari i kad kupac ne preduzme radnje za ostvarenje svojih prava u skladu s članom 471 ZOO Kosova, kojim se regulišu njegova prava predviđena članom 471, koja se gase nakon proteka jedne (1) godine od datuma kada se prodavcu poslalo obaveštenje. Ovo se pravo neće ugasiti samo ako je kupac, zbog prodavčeve prevare, bio sprečen da ostvari svoj prava. Ova odredba zahteva od kupca da svoja prava, predviđena u članu 471 ZOO Kosova, ostvari u roku od jedne (1) godine, od dana kad je poslao obaveštenje prodavcu da stvar ima materijalni nedostatak, dok bi njegovi zahtevi bili: prvo, otklanjanje materijalnih nedostataka stvari ili predaja jedne duge stvari bez materijalnih nedostataka, zato što je to pravilo da bi se postigao cilj ugovora – a to je njegovo ispunjenje; dugo, sniženje cene i, ako se ne dese ove dve prve stvari, da izjavi da raskida ugovor saglasno s članom 471 ZOO Kosova. Kupac neće izgubiti svoja prava protekom roka od jedne godine, koje predviđa stav 1 ovog člana, ako je bio prevaren od strane prodavca a ta prevara ga je sprečila da ostvari svoja prava prema prodavcu vezano za materijalne nedostatke prodane stvari.

483.2. Stav 2 predviđa jedno izuzeće, prema kojem, ako je kupac obavestio prodavca o postojanju nedostatka, što je jedan od uslova za dobijanje prava zbog materijalnih nedostataka stvari, on može da ostvari sniženje cene ili naknadu štete naspram prodavčevog zahteva da mu se isplati cena, kad kupac nije isplatio cenu. Dakle, kupac ima mogućnost da ostvari svoj zahtev o sniženju cene ili da mu se naknadi šteta kao prigovor na zahtev prodavca da mu se isplati cena, iako je proteklo vreme od jedne (1) godine, što rezultira s gubitkom prava, kad kupac još nije isplatio cenu. To znači da, nakon isplate cene, ne može se ostvariti pravo kupca o sniženju cene ili naknadi štete kao prigovor na zahtev prodavca da mu se isplati cena. Međutim, što se tiče raskida ugovora zbog materijalnih nedostataka stvari od dana kad istekne jedna (1) godina od kupčevog obaveštavanja prodavca o postojanju materijalnih nedostataka, nema pravnih osnova da prodavac ovo ostvari (isplatu cene), kad nije sprečio da se ostvari pravo kupca za raskid ugovora zbog prodavčeve prevare. Sudska praksa poštuje stav 2 ovog člana i omogućuje sniženje cene i u slučajevima kad je prošao rok od jedne godine što je prekluzivni rok, prema kojem kupac

gubi pravo da zahteva odgovornost prodavca za materijalne nedostatke stvari, ako je na vreme obavestio prodavca o postojanju materijalnih nedostataka pa nakon što je istekao ovaj rok i, kad nije isplatio punu cenu, može da ostvari zahtev za sniženje cene⁵⁸.

III. GARANCIJA ZA ISPRAVNO FUNKCIONISANJE PRODATE STVARI

Član 484. Odgovornost prodavca i proizvođača

1. Kad je prodavac neke mašine, motora, kakvog aparata, ili drugih sličnih stvari koje spadaju u takozvanu „tehničku robu“ predao kupcu garantni list kojim proizvođač garantuje ispravno funkcionisanje stvari u toku određenog vremena, računajući od njene predaje kupcu, kupac može, ako stvar ne funkcioniše ispravno, zahtevati kako od prodavca tako i od proizvođača da stvar opravi u razumnom roku ili ako to ne učini da mu umesto nje preda stvar koja funkcioniše ispravno.

2. Ovim pravilima ne dira se u pravila o odgovornosti prodavca za nedostatke stvari.

---

484. Opšti pregled.- Član 484 sadrži odredbe koje se bave s odgovornošću prodavca i kupca i proizvođača, odnosno garancijom o ispravnom funkcionisanju prodate stvari. Vezano za garanciju za ispravno funkcionisanje prodate stvari, subjekti koji odgovaraju za neispravno funkcionisanje prodate stvari su prodavac i proizvođač stvari, čija odgovornost se sređuje s odredbama ovog Zakona. Garancija za ispravno funkcionisanje prodate stvari uređuje se članovima 484-490. Za garanciju se kaže da ima za cilj da garantuje jedno mirno i korisno posedovanje stvari, dakle ona ima dvostruki cilj: u odnosu na oduzimanju imovine – da osigura mirno posedovanje, a u odnosu na skrivene nedostatke – da osigura jedno korisno posedovanje⁵⁹.

484.1. Stav 1 člana 484 ZOO Kosova, predviđa da, kad je prodavac neke mašine, motora, aparata ili drugih stvari kao što su one koje pripadaju takozvanoj “tehničkoj robi”, predao kupcu garantni list, s kojim proizvođač garantuje ispravno funkcionisanje stvari tokom određenog vremena, računatog od njegove predaje, onda kupac, kad kupljena stvar neispravno funkcioniše, može da zahteva kako od prodavca, tako i od proizvođača da mu stvar opravi u jednom razumnom roku ili, ako to ne učini, umesto toga da mu preda stvar koja funkcioniše ispravno. Ovaj stav određuje na veoma jasan način da, kad prodate stvari

58 Pogldeaj: Presudu Okružnog Suda Varaždina (Županijski sud u Varaždinu), Gž. 1074/08-2 od 04.08.2008, u čijem obrazloženju osim ostalog, kaže “pošto je tuženi još na odgovoru prema tužbi tvrdio postojanje materijalnih nedostataka kupljene stoke, prigovarajući da isplati zaostali deo kupovne cene, koja je predmet tužbenog zahteva tužioca, što znači da je tuženi javno podneo prigovor za sniženje cene u smislu člana 422, stav 2 ZOO Hrvatske, kao prigovor na tužbeni zahtev za isplatu zaostale svote cene a i tuženi nije bio dužan da podnese tužbeni zahtev za sniženje cene”.

59 Vermelle, Georges, Gradansko Pravo, Ugovori – Poseban deo, Dalloz, 2006, str. 50.

koje ulaze u tehničku robu, za koju je prodavac predao garanciju kupcu, s kojom proizvođač garantuje ispravno funkcionisanje u određenom roku, koji počinje teći od časa predaje stvari, ali ako mašina, motor ili neki drugi aparat, koji su tehnička roba, ne funkcionišu ispravno, znači ne onako kako su se sporazumele ugovorne strane, onda kupac ima pravo da zahteva kako od prodavca, tako i od proizvođača da se stvar opravi u jednom razumnom roku. Ovo pravo je istovremeno, znači može se obratiti i prodavcu, a i proizvođaču, odnosno može se obratiti samo prodavcu ili samo proizvođaču i, ako prodavac ili proizvođač ne izvrše opravku prodane stvari u razumnom roku, onda prodavac, odnosno proizvođač ima obavezu da, umesto stvari koja se nije mogla opraviti ili nije izvršena opravka, da preda kupcu jednu drugu stvar koja funkcionišu ispravno. Stvari koje su predmet kupoprodajnog ugovora, osim što moraju biti bez materijalnih nedostataka, neke od njih kao što je tehnička roba, moraju i da ispravno funkcionišu. Dakle, ovde nedostatak nema veze s materijalnim svojstvima stvari, već s njenim dobrim funkcionisanjem, za koje garantuje prodavac odnosno proizvođač. Neispravno funkcionisanje stvari može biti i predmet zahteva za materijalne nedostatke stvari. Zato što, i kad stvar ne funkcionišu dobro, smatra se da se može karakterisati kao stvar s materijalnim nedostacima. Međutim, koju odgovornost će tražiti kupac vezano za neispravno funkcionisanje stvari, jeste njegova stvar o čemu odlučuje za svaki konkretan slučaj. Međutim, garancija za dobro funkcionisanje stvari je dužnost i prodavca i proizvođača, tako da kad se desi loše funkcionisanje stvari, onda je lakše da dođu do izražaja odredbe o odgovornosti zbog niespravnog funkcionisanja stvari, zato što se može ostvariti brža opravka odnosno zamena stvari s jednom drugom stvari koja ispravno funkcionišu. Za postojanje odgovornosti za loše funkcionisanje stvari moraju se ispuniti ovi uslovi: **a) da prodana stvar bude tehnička roba i b) da je za prodatu stvar, koja ne funkcionišu ispravno, prodavac dao garantni list.** Kad se ispune ova dva uslova i kupljena stvar ne funkcionišu ispravno, onda kupac ima pravo da, na osnovu odgovornosti prodavca i proizvođača, zahteva opravku stvari, ali kad prodavac, odnosno proizvođač ne izvrši opravku stvari, onda kupac ima pravo da zahteva predaju jedne druge stvari koja funkcionišu ispravno i, na ovaj način, predajući jednu drugu stvar koja ispravno funkcionišu, vrši se potpuno ostvaranje cilja ugovora o prodaji. Ako se ne izvrši opravka a niti se preda jedna druga stvar koja funkcionišu ispravno, onda prodavac može da ostvari prava koja proizilaze iz neispunjenja ugovora na uredan način. U određenim slučajevima, posebni zakoni predviđaju pravila kako će se delovati kad prodavac nije u stanju da opravi stvar⁶⁰. Prodavac je dužan (i zakonski) da preda kupcu garantni list za prodatu stvar, koja je tehnička roba. Garantni list daje proizvođač, dok kupcu koji je zadnji korisnik te stvari, garantni list daje prodavac istovremeno s predajom stvari, ali u slučajevima kad proizvođač predaje tu stvar kupcu, koji je zadnji korisnik, onda proizvođač te stvari predaje direktno kupcu i garantni list. U smislu ovog zakona, tehničkom robom smatraju se: mašina, motor, aparati, i dr. Garantni list o ispravnom funkcionisanju stvari je pravna osnova za zahtevanje odgovornosti prodavca i proizvođača za neispravno funkcionisanje prodane stvari. Garantni list garantuje da prodavac snosi odgovornost da roba funkcionišu i zadržava svojstva tokom

60 Zakon Br. 04/L-121 o Zaštiti Potrošača Kosova, Službeni List Br. 32, datum 20 novembar 2012, član 5, tačka 6, gde kaže “Ako prodavac tokom garantnog roka ne može popraviti oštećenu robu za koju je dao garanciju, onda se obavezuje da potrošaču da sličnu robu ili da mu vrati novac uz obeštećenje.”

jednog određenog vremena. Za neispravno funkcionisanje prodane stvari odgovaraju kako prodavac, tako i proizvođač te stvari, dok kupac odlučuje od kojeg subjekta će zahtevati odgovornost za neispravno funkcionisanje stvari. Zahtev da se izvrši opravka ili zamena stvari koja ne funkcioniše ispravno kupac može učiniti tokom garantnog roka, što znači da, nakon isteka garantnog roka, ne može se pozivati na garantni list za odgovornost prodavca, odnosno proizvođača za neispravno funkcionisanje prodane stvari. U slučajevima kad je predmet prodaje tehnička roba, znači s garancijom, onda sve materijalne nedostatke stvari, koji se pojave tokom trajanja roka garancije, prodavac i proizvođač su dužni da otklone. Međutim, oni se oslobađaju od predviđene odgovornosti u garanciji za nedostatke stvari kad prodavac i proizvođač dokažu da je došlo do nedostatka kao posledica upotrebe stvari u suprotnosti s tehničkim uputstvima i svrhom stvari, koja je tehnička roba.

484.2. Stav 2, predviđa da, s pravilima koje sadrži stav 1 ovog člana ne dira se u pravila o odgovornosti prodavca za nedostatke stvari. To znači da kupac ima pravo da izabere, vezano za odgovornost prodavca za prodatu robu koja ne funkcioniše ispravno, da li smatra tu robu kao stvar s materijalnim nedostacima, zato što ne ispunjava svrhu koju ima za kupca.

Član 485. Traženje opravke ili zamene

- 1. Kupac može zbog neispravnog funkcionisanja zahtevati od prodavca, odnosno od proizvođača opravku ili zamenu stvari u toku garantnog roka, bez obzira na to kad se nedostatak u funkcionisanju pojavio.**
- 2. On ima pravo na naknadu štete koju je pretrpeo usled toga što je bio lišen upotrebe stvari od trenutka traženja opravke ili zamene do njihovog izvršenja.**

---

485. Opšti pregled.- Član 485 sadrži odredbu s kojom s se sređuju ili određuju uslovi zastarevanja zahteva za opravku stvari koja ne funkcioniše dobro ili ispravno ili zamenu stvari koja ne funkcioniše a ima garanciju.

485.1. Stav 1 predviđa da kupac, u svako vreme u roku garancije, zbog neispravnog funkcionisanja stvari, može da traži od prodavca, odnosno proizvođača opravku ili zamenu stvari, nezavisno kada se pojavio nedostatak u funkcionisanju stvari. Pojava nedostatka mora biti unutar roka garancije i zahtev se može učiniti samo u roku garancije. Zamena stvari zbog neispravnog funkcionisanja s jednom drugom stvarju, jeste jedan oblik ostvarenja odgovornosti prodavca za neispravno funkcionisanje stvari i kad se, umesto stvari s neispravnim funkcionisanjem, kupcu pošalje stvar s ispravnim funkcionisanjem, onda se stvar s neispravnim funkcionisanjem, iako to zakon nigde ne predviđa, mora vratiti prodavcu. Dakle, kupac ne može da zadrži i stvar s ispravnim funkcionisanjem, i stvar koja je zamenjena.⁶¹.

.....
61 Ovo rešenje postoji i u Opštem Građanskom Zakoniku Nemačke iz 1900 godine, u stavu (članu) 439, tačka 4, u kojem se kaže: "Prodavac koji je na naknadni način predao stvar bez nedostatka, može da zahteva povraćaj stvari s nedostatkom, dok prodavac snosi troškove za predaju zamenjene stvari, troškove prevoza, troškove putarine, troškove rada i materijala".

485.2. Stav 2 predviđa da kupac ima pravo na naknadu štete koju je pretrpeo zbog toga što je bio sprečen da upotrebi stvar od časa zahteva za njenu opravku ili zamenu do njihovog izvršenja. Ovaj stav određuje pravo kupca vezano za štetu koju trpi tokom vremena u kojem nije mogao da koristi stvar koja se mora opraviti ili zameniti zbog njenog neispravnog funkcionisanja. Ovde imamo posla s neupotrebom stvari kad kupac, nakon što utvrdi neispravno funkcionisanje stvari, učini zahtev za njenu opravku ili zamenu a on ne može da koristi stvar zbog toga što je poslata na opravku ili se očekuje da se zameni, dok on, zbog neupotrebe, trpi jednu određenu štetu koja be se mogla pojaviti kao, na pr., izgubljena zarada, ako je, pretpostavimo, kupac kupio od prodavca ili proizvođača jednu tešku mašinu – autobus za svoju turističku agenciju i imao je ugovoren prevoz putnika, a u to vreme on nije mogao da izvrši njihov prevoz zbog toga što je autobus bio na opravljanju ili se čekalo da se zameni, pa bi se sva ta zarada ostvarila, da je stvar funkcionisala ispravno, što je za kupca pretrpljena šteta. Ne zahteva se da se naknada štete izvrši od dana slanja stvari na opravku, već se kao čas početka protoka vremena uzrokovanja štete zbog ne funkcionisanja stvari uzima čas kad je kupac učinio zahtev za opravku ili zamenu i ono traje dok se izvrši opravka, odnosno do zamene stvari. Stav 2 ne predviđa ko je taj koji bi trebao da izvrši naknadu štete vezano za stav 1, već proizilazi da za pretrpljenu štetu, koju trpi kupac zbog toga što je bio lišen od njegove upotrebe, naknadu mora da izvrši prodavac, odnosno proizvođač. Međutim, odnosi između prodavca i proizvođača imaju jednu drugu prirodu, što znači da prodavac ima pravo regresa, ako isplati štetu kupcu, zato što obojica u ovom slučaju odgovaraju na solidaran način. Naknada štete pripada kupcu i kad se izvrši opravka ili zamena stvari, ali se izvrši raskid ugovora. Odgovornost za uzrokovanu štetu može doći do izražaja samo ako je šteta stvarna, znači da je do štete došlo kao posledica neispravnog funkcionisanja stvari, odnosno zato što stvar nije radila i zahtevana je njena opravka ili zamena. A rok u kojem se mora opraviti ili zameniti stvar traje dok postoji garancija o ispravnoj funkciji stvari. Opravka i predaja moraju se učiniti što pre – u jednom razumnom vremenu a najkasnije do završetka garancije.

Član 486. Produženje garantnog roka

- 1. U slučaju manje opravke, garantni rok se produžava onoliko koliko je kupac bio lišen upotrebe stvari.**
- 2. Kad je zbog neispravnog funkcionisanja izvršena zamena stvari ili njena bitna opravka, garantni rok počinje teći ponovo od zamene, odnosno od vraćanja opravljene stvari.**
- 3. Ako je zamenjen ili bitno opravljen samo neki deo stvari, garantni rok počinje teći ponovo samo za taj deo.**

---

486. Opšti pregled. - Član 486 sadrži odredbu s kojom se sređuje produženje garantnog roka za ispravno funkcionisanje stvari. Ovom odredbom, reguliše se uticaj opravke, odnosno zamene stvari s neispravnim funkcionisanjem tokom trajanja garantnog roka.

486.1. Stav 1 predviđa da, u slučaju neke male opravke, garantni rok se produžuje za onoliko koliko je kupac bio lišen upotrebe stvari. To znači da, kad se stvar opravi na osnovu odgovornosti prodavca odnosno proizvođača za neispravno funkcionisanje stvari i ta opravka je bila veoma mala, što znači da je izvršena veoma brzo, onda i garantni rok svakako da se produžuje preko vremena predviđenog u garanciji, ali samo za onoliko vremena koliko je kupac bio lišen upotrebe stvari, znači za onoliko dana koliko kupac nije imao u državini stvar zato što se nalazila na opravci. Dakle, ovde nemamo produženje garancije od početka njenog neispravnog funkcionisanja, na pr., ako je stvar opravljena za deset (10) dana, onda će se i garantni rok produžiti samo za deset (10) dana, za onoliko koliko kupac nije bio u stanju da je koristi zbog male opravke. U ovom stavu koristi se izraz “mala opravka” bez da se tumači šta se zove mala opravka. Dakle, pitanje šta se smatra za malu opravku jeste faktičko pitanje koje se procenjuje prema prirodi stvari koja se opravljaja i vrsti opravke. U slučaju stava 1, dakle kad je opravka mala, u pravnoj literaturi smatra se da je zastoj garantnog roka, što znači da garantni rok neće teći samo onda kad je reč o malim opravkama stvari, što podrazumeva da će se rok nastaviti samo za onoliko vremena koliko kupac nije mogao da koristi stvar koja se nalazila na opravci⁶².

486.2. Stav 2 predviđa slučaj kad se, zbog neispravnog funkcionisanja, izvrši zamena stvari, znači umesto stvari s neispravnim funkcionisanjem, daje se druga stvar s ispravnom funkcijom ili ako je izvršena suštinska opravka stvari, onda garantni rok počinje ponovo teći od zamene, odnosno od povraćaja suštinski opravljene stvari. To podrazumeva da se garantni rok ne produžuje kao u stavu 1, već počinje ponovo teći od zamene, odnosno od opravke stvari, zato što je sada reč o jednoj drugoj stvari koja je zamenila stvar s neispravnim funkcionisanjem i zato je potpuno normalno da nova garancija vredi za ovu stvar od početka. Isto vredi i kad je opravka stvari s garancijom bila suštinska, zbog toga garancija za ispravno funkcionisanje stvari počinje od dana povraćaja opravljene stvari. Vreme garancije koje je važilo za opravku više se ne računa, zato što je opravka bila suštinska i prodavac je dužan da odredi garantni rok za ispravno funkcionisanje opravljene stvari isti kao i onaj koji je postojao kad se prodala stvar koja nije funkcionisala na ispravan način, već je tu ispravni funkciju dobila nakon suštinske opravke. Kad garantni rok počinje od početka zbog zamene odnosno suštinske opravke stvari, koja je bila u neispravnoj funkciji, smatra se da se garantni rok prekida, znači, prekida se garantni rok koji je postojao ranije, tako da rok za stvar s kojom je ona zamenjena s onom s neispravnom funkcijom, odnosno garantni rok za suštinski opravljenu stvar a koji je vezan za celu stvar, počinje od početka za celu zamenjenu stvar, odnosno za suštinski opravljenu stvar.

486.3. Stav 3 predviđa jedno izuzeće, prema kojem, ako je zamenjen ili opravljen samo jedan deo stvari, onda garantni rok počinje teći ponovo za onaj zamenjeni deo stvari s neispravnim funkcionisanjem ili za onaj zamenjeni deo stvari s neispravnim funkcionisanjem ili za njen suštinski opravljeni deo. Ovaj stav se razlikuje od stava 2 ovog člana, zato što u slučaju stava 3, kad imamo posla s zamenom ili suštinskom opravkom samo jednog dela stvari, potpuna garancija i od početka daje se samo za ovaj deo, dok za ostale delove

62 Česić i ostali, citirano delo, str. 668.

stvari kojoj su zamenjeni ili joj je suštinski opravljen neki deo, rok predviđen u početnoj garanciji nastavlja teći na normalan način. Kupac u svakom slučaju uživa pravo naknade za uzrokovanu štetu od zamene ili suštinske opravke nekog dela stvari.

Član 487. Raskidanje ugovora i sniženje cene

Ako prodavac ne izvrši u razumnom roku opravku ili zamenu stvari, kupac može raskinuti ugovor ili sniziti cenu i zahtevati naknadu štete.

---

487. Opšti pregled.- Član 487 predviđa mogućnost raskida ugovora i sniženje cene, kad je reč za stvar koja je s garantnim rokom, ali nije zamenjena, odnosno nije izvršena ni opravka unutar razumnog roka. Ova odredba izričito predviđa da, kad prodavac ne izvrši u jednom razumnom roku opravku ili zamenu stvari, onda kupac može da zahteva raskid ugovora ili da se učini sniženje cene i da zahteva naknadu štete. Član 487 ZOO Kosova spominje pravo kupca (samo nasuprot prodavca) na raskidanje ugovora i sniženje cene zbog obaveze koja je postojala za zamenu stvari, koja nije imala ispravnu funkciju u uporedbi s stvarju koja ima ispravnu funkciju, ili za opravku u jednom razumnom roku koja je bila obaveza prodavca, a i proizvođača; u ovom slučaju, kupac, kao ugovorna strana prodavca, ima pravo da zahteva raskidanje ugovora od prodavca, zato što je ugovor zaključen između prodavca i kupca ili da zahteva sniženje cene, zato što kupac može pregovarati s prodavcem sniženje cene, ali uvek ima pravo da zahteva i naknadu za pretrpljenu štetu. Naknada za štetu mora se izvršiti ne samo zbog vremena koliko se nije upotrebljavala stvar kao posledica njenog nefunkcionisanja, već i zbog svih šteta koje je pretrpeo kupac, kao posledica neispunjenja ugovora na uredan način.

Član 488. Troškovi i rizik

- 1. Prodavac, odnosno proizvođač je dužan da o svom trošku prenese stvar do mesta gde treba da se opravi, odnosno zameni, kao i da popravljenu, odnosno zamenjenu stvar vrati natrag kupcu.**
  - 2. Za to vreme prodavac, odnosno proizvođač snosi rizik za propast ili oštećenje stvari.**
-

488. Opšti pregled.- Član 488 reguliše troškove koji mogu nastati zbog opravke stvari, odnosno njene zamene, ali i rizik koji može postojati zbog propasti stvari tokom prevoza.

488.1. Stav 1 predviđa da prodavac, odnosno proizvođač, ima obavezu da, na svoj trošak, preveze stvar koja je s garancijom do mesta gde treba da se izvrši mala opravka ili suštinska opravka ili gde se treba zameniti, dok opravljenju stvar ili zamenjenu da vrati kupcu na mestu gde je stvar uzeta za opravku, odnosno zamenu. Ovaj stav podrazumeva da je

prodavac, odnosno proizvođač dužan da pokrije troškove koji će biti za prevoz stvari od kupca do mesta gde će se izvršiti opravka, odakle se opravljena stvar ili zamenjena vraća kupcu tamo gde je stvar uzeta⁶³.

488.2. Stav 2 predviđa da tokom vremena prevoza stvari do mesta gde se mora opraviti ili zameniti a zatim, opravljena ili zamenjena, da se vrati kupcu, prodavac odnosno proizvođač snose rizik za propast ili oštećenje stvari. Iako se u odredbi kaže “tokom tog vremena”, misleći na vreme tokom prevoza stvari, prodavac odnosno proizvođač snose rizik za propast ili oštećenje stvari i za vreme dok se ona nalazi na opravi a ne samo tokom prevoza⁶⁴.

Član 489. Odgovornost kooperanata

Kad je u izradi pojedinih delova stvari ili u izvršenju pojedinih radnji učestvovalo više samostalnih proizvođača, njihova odgovornost prema finalnom proizvođaču za neispravno funkcionisanje stvari koje potiče od tih delova ili od tih radnji prestaje kad prestane odgovornost finalnog proizvođača prema kupcu stvari.

---

489. Opšti pregled.- Član 489 sadrži odredbu s kojom se predviđa kako će se delovati kad postoji odgovornost kooperanata odnosno odgovornost više proizvođača, koji učestvuju u stvaranju finalne stvari, čije se ispravno funkcionisanje garantuje kupcu. Član 489 ZOO Kosova izričito predviđa da, kad je u proizvodnji posebnih delova stvari ili u primeni posebnih radnji učestvovalo više nezavisnih proizvođača, onda su i oni odgovorni za njihove proizvedene delove, ali ta njihova odgovornost za neispravno funkcionisanje stvari postoji prema finalnom proizvođaču, što je rezultat tih delova proizvedenih od različitih kooperanata ili od poslova različitih kooperanata, dok njihova odgovornost prema finalnom proizvođaču stvari, koja ima neispravnu funkciju, prestaće kad prestane odgovornost i samog finalnog proizvođača prema kupcu stvari. Dakle, za onoliko vremena koliko postoji odgovornost finalnog proizvođača prema kupcu za stvar koja funkcioniše neispravno, postoji i odgovornost kooperanata za njihove posebne delove stvari ili za primenu posebnih radnji u finalnom proizvodu stvari, koju je finalni proizvođač preneo kupcu. Ova odredba pokazuje da kupac, i za stvar koja je proizvod kooperanata, može da tuži samo finalnog proizvođača stvari za njeno neispravno funkcionisanje, dok finalni proizvođač ima pravo da zahteva od kooperanata koji su proizveli posebne delove stvari ili su primenili posebne radnje koje su

63 Može se desiti da, zbog okolnosti, kupac izvrši prevoz stvari, ali ova odredba u ovom slučaju daje kupcu pravo da traži troškove prevoza učinjenog od prodavca odnosno proizvođača i to ne samo prevoza, već i sve ostale troškove koji su učinjeni za dospeće stvari do mesta opravke i obrnuto. Ovaj pomenuti primer, kad kupac vrši prevoz stvari koja će se opraviti ili zameniti, ne predviđa se u ovom stavu, ali se ono ne isključuje kao mogućnost, imajući u vidu prirodu stvari odnosno da se opravka izvrši što brže. Međutim, dok je jednostavno određivanje troškova učinjenih vezano za prevoz do mesta opravke i povratka kod kupca, kad to vrši kupac u saglasnosti s prodavcem odnosno proizvođačima, veoma je sporno ko će snositi rizik tokom prevoza i vremena dok stvar stoji na opravi i tokom povratka do mesta kupca. I u ovom slučaju smatramo da pošto je rizik za ovu vrstu prevoza stvari obaveza proizvođača, onda i rizik zbog propasti stvari ili njenog oštećenja snosi prodavac odnosno proizvođač.

64 Česić i ostali, citirano delo, str. 670.

materijalni nedostaci ili koje su vezane s tim da finalni proizvod ne funkcioniše ispravno, na pr., mašinu za veš proda finalni proizvođač Gorenje, dok su njeni delovi proizvedeni od različitih kooperanata, tako da, kad se utvrdi da neki deo čini da ta stvar ne funkcioniše ispravno a zna se koji kooperant je proizveo deo koji je uzrokovao neispravno funkcionisanje, kupac ne može da traži odgovornost od finalnog proizvođača za neispravno funkcionisanje tog dela, već odgovornost traži od finalnog proizvođača zbog neispravnog funkcionisanja (Gorenje), dok ovaj zadnji ima pravo da zahteva odgovornost od svojih kooperanata, čija se odgovornost gasi u času kad se ugasi odgovornost finalnog proizvođača prema kupcu. Kod stvari s neispravnim funkcionisanjem, proizvedenoj od više kooperanata, kao finalni proizvođač smatra se (bez obzira na njegovu ulogu u stvaranju finalnog proizvoda) lice koje figuriše u garantnom listu kao garant, zato što on odgovara na osnovu garantnog lista⁶⁵. Odnosi između kooperanata i finalnog proizvođača za funkcionisanje delova je pitanje koje se može ugovoriti među njima.

Član 490. Gubitak prava

Prava kupca prema proizvođaču po osnovu garantnog lista gase se po isteku jedne godine računajući od dana kad je tražio od njega opravku ili zamenu stvari.

490. Opšti pregled.- Član 490 sadrži odredbu vezanu za gubitak prava kupca predviđenih garantnim listom za ispravno funkcionisanje stvari. S ovom odredbom predviđa se jasno da se prava kupca prema proizvođaču na osnovu garantnog prava gase nakon što je protekla 1 (jedna) godina, računajući od dana kad je tražio od njega opravku ili zamenu stvari. Ova odredba predviđa rok za ostvarenje prava kupca koja imaju za osnovu garantni list. Dilema vezana za ovu odredbu jeste da se tamo spominju samo prava kupca prema proizvođaču a zaboravlja se prodavac, koji na solidaran način odgovara zajedno s proizvođačem za ispravno funkcionisanje stvari a isto bi trebalo važiti i za gašenje zahteva kupca prema prodavcu. Jednogodišnji rok u kojem se mora ostvariti zahtev kupca prema proizvođaču na osnovu garantnog lista počinje teći od dana kad je tražio od njega opravku ili zamenu stvari. Zato, ako se ni izvrši opravka ili zamena stvari u ovom roku, onda kupac mora da podnese tužbu za neispunjenje ugovora na uredan način.

PODGLAVLJE 3 ODGOVORNOST ZA PRAVNE NEDOSTATKE

Član 491. Pravni nedostaci

1. Prodavac odgovara ako na prodatoj stvari postoji neko pravo trećeg koje isključuje, umanjuje ili ograničava kupčevo pravo, a o čijem postojanju kupac nije obavešten, niti je pristao da uzme stvar opterećenu tim pravom.

⁶⁵ Česići i ostali, citirano delo, str. 670.

- 2. Prodavac nekog drugog prava garantuje da ono postoji i da nema pravnih smetnji za njegovo ostvarenje.**
  - 3. Ako je u javnim knjigama registrovano pravo trećih lica, koje u stvari ne postoji, prodavac je dužan da o svom trošku izvrši ispis toga prava**
-

491. Opšti pregled.- Član 491 sadrži odredbe s kojima se reguliše odgovornost za pravne nedostatke prodane stvari. Kao što je gore navedeno, stvar može imati materijalne nedostatke, ali može imati i pravne nedostatke i, u oba slučaja, postoji odgovornost za materijalne nedostatke stvari i za pravne nedostatke stvari. Kad je reč o materijalnim nedostacima stvari, odgovornost pada na prodavca i proizvođača stvari, dok za pravne nedostatke stvari samo je prodavac odgovoran. Kad stvar ima pravne nedostatke, prelaz prava na njega, za što je zainteresovan kupac, ne može se desiti prema sporazumu, zbog toga što stvar ima pravne nedostatke kao, na pr., kad treće lice ima neko pravo na stvar s pravnim nedostacima koja je predmet prodaje. Kupovinom stvari, putem kupoprodajnog ugovora stvara se pravna osnova da stvar pređe u državini kupca i s prelazom državine dobijaju se i prava na stvar, odnosno dobija se pravo svojine na tu stvar i, kad kupac postane njen vlasnik, on dobija pravo raspolaganja s njom kao i pravo njene upotrebe i nesmetanog korišćenja. Odgovornost za pravne nedostatke drukčije se naziva i zaštita od evikcije. Evikcija jeste jedan pravni čin trećeg lica ili radnja trećeg lica, koja je upravljena protiv prava dobijenog od prodavca, s ciljem da se pravo dobitnika (kupca) ograniči, smanji ili uzme, zato što treće lice uživa pravo evikcije svaki put kad se njegovo pravo ospori, dakle i u slučaju kupovine stvari od prodavca, dok zaštita od evikcije jeste subjektivno pravo dobitnika, odnosno kupca nasuprot prodavca, kad je protiv njega podnesen zahtev za evikciju od trećeg lica. U ovom slučaju, kupac stvari, na koju je dobio određena prava, dakle i pravo svojine, kad je stvar pokretna, koje dobija s predajom stvari od prodavca i kad je stvar nepokretna, s njenim upisom u Registar za registraciju prava na nekretnine⁶⁶, ima pravo da zahteva od prodavca da mu ponudi zaštitu od tvrdnji trećeg lica, koji tvrdi da ima određena prava na stvar koju je kupac kupio od prodavca. Zaštita kupca ili odgovornost prodavca za pravne nedostatke predviđa se i u građanskim zakonima drugih država⁶⁷.

491.1. Stav 1 određuje odgovornost prodavca kad na prodatu stvar postoji jedno pravo trećeg, koja isključuje, smanjuje ili ograničava pravo kupca, dok za postojanje prava trećeg kupac nije upoznat a niti je dao i saglasnost da uzme stvar opterećenom s ovim pravom. Predmet prodaje može biti stvar, ali i neko drugo pravo, dakle jedno pravo koje je prometno

.....
⁶⁶ Zakon Br.03/L-154 "Zakon o Vlasništvu i drugim stvarnim pravima Kosova", Službeni List Br.57, datum 04 august 2009, član 21, koji kaže "Za sticanje prava svojine na pokretnu stvar, neophodno je kao pravni osnov zaključiti valjan pravni posao između prenosioca i lica na koje se vrši prenos, te izvršiti dostavu te stvari od prenosioca do lica na koje se vrši prenos." I član 36, koji kaže "Za prenošenje vlasništva na nekretninu neophodan je odgovarajuća pravna radnja važeća između otuđivaoca i sticaoca kao pravni osnov i upisivanje promene vlasništva u Registar prava na nekretninu."

⁶⁷ Švajcarski Zakonik o Obligacijama, od 30. Marta 1911, sa izmenama i dopunama izvršenim do 1. Januara 1976, Bg, 1976 (prevod) članovi 192-196; Građanski Zakonik Francuske (CC 1804) član 1485; GZA, član 719, koji kaže "Prodavac mora predati stvari, rasterećene od svakog prava ili tvrdnji trećih, osim kad je ugovorom drukčije predviđeno".

od jednog nosioca na jednog drugog nosioca. Ako je prodavac prodao i predao tuđu stvar⁶⁸, onda ta stvar nema svojstva potrebna da kupac postane njen vlasnik i u tom slučaju rađa se odgovornost prodavca za pravne nedostatke stvari, koja je vezana za obavezu prodavca da garantuje kupcu da prodana stvar nema pravnih nedostataka i kupac može dobiti pravo svojine na tu stvar. Pravni nedostatak može se pojaviti i kad je stvar opterećena teretom stvari, na pr., zalogom, i prodavac ne kaže kupcu za to, već garantuje da prodana stvar nije opterećena takvim teretima. Stvar je s pravnim nedostacima i kad je zajednička imovina supružnika i jedan od supružnika proda stvar koja je u zajedničkom vlasništvu, bez saglasnosti drugog supružnika. Prodavac garantuje kupcu da je prodana stvar u njegovom vlasništvu, iako je, u stvari, ona zajednička svojina oba supružnika. U ovom slučaju rađa se odgovornost za pravne nedostatke prodane stvari. Stav 1 smatra stvar s pravnim nedostacima, kad jedno treće lice ima neko pravo koje u potpunosti isključuje pravo kupca, koji za ovo pravo trećeg lica uopšte nije bio obavješten a niti je dao pristanak da se takva stvar kupi; zatim pravni nedostatak jeste kad pravo trećeg smanjuje ili ograničava pravo kupca, na pr., postojanja servitute nad stvari, dakle ako bi neko imao pravo uzufrukta na prodatu stvar, onda bi kupac kupio stvar, ali pravo plodova ne bi pripadalo kupcu stvari, već nosiocu uzufrukta, tako da bi ova činjenica ograničavala pravo kupca s pravom trećeg lica, koji u ovom slučaju jeste uzufuktus, dok prodavac uvek odgovara za pravne nedostatke kad nije obavestio kupca ili kad ne postoji pristanak dat od kupca za pravne nedostatke stvari.

491.2. Stav 2 predviđa da prodavac može imati za predmet prodaje neko drugo pravo, postojanje kojeg garantuje, tvrdeći da nema pravnih prepreka za njegovo ostvarenje, na pr., prodavac može da proda pravo potraživanja za neki dug, što znači da kupac ne kupuje stvar, već potraživanje prodavca (poverioca), koje ima u odnosu s jednim trećim licem, koji se drukčije zove dužnikom. Mi to drukčije nazivamo i kupovina potraživanja (kupovina dugova), ali predmet prodaje može biti i pravo patenta. U ovim slučajevima, kad prodavac prodaje prava, on je dužan da kaže da ona postoje, odnosno da dokaže postojanje prava, koje je predmet prodaje, ali, osim postojanja, mora da dokaže da nema pravnih prepreka za njegovo ostvarenje. To znači da ne postoji neko protivpotraživanje dužnika u odnosu na pravo prodavca.

491.3. Stav 3, predviđa da, kad u javnim registrima, na pr., u registru prava na nekretnine ili za upis zaloge u registru za pokretne stvari, registrovano neko pravo trećih lica, odnosno zalog, vlasništvo, hipoteka, servituda i dr. i ako ona ne postoji, onda je prodavac dužan da, na svoj trošak, izvrši ispis tog prava, odnosno pravo hipoteke, pravo svojine upisane pogrešno, pravo servitute, ako ona ne postoji, ali je upisana, i dr.

68 Pogledaj: Presudu Opštinskog Suda u Zagrebu, Gžn-1737/09 od 27. travnja 2011 g, gde se između ostalog kaže: "druga tužena je odgovorna, kao prodavačica stvari s pravnim nedostacima prema članu 508, stavu 1 ZOO Hrvatske, zato što je tužiocu prodala stvar na koju treće lice ima pravo koje isključuje pravo tužioca, zato što izvorni podaci o dozvoli prometa su ispisani i upisani su drugi, zato su neprihvatljive suprotne izjave u žalbi, pošto nisu opravdane za isključenje odgovornosti za štetu druge tužene".

Član 492. Obaveštenje prodavca

Kad se pokaže da treće lice polaže neko pravo na stvar, kupac je dužan obavestiti prodavca o tome, izuzev kad je to prodavcu već poznato, i pozvati ga da u razumnom roku oslobodi stvar od prava ili pretenzije trećeg ili, kad su predmet ugovora stvari određene po rodu, da mu isporuči drugu stvar bez pravnog nedostatka.

---

492. Opšti pregled.- Član 492 ZOO Kosova predviđa da je kupac, kad utvrdi pravni nedostatak, obavezan da obavesti prodavca o tome pod uslovima predviđenim ovom odredbom. Ova odredba predviđa da, u slučajevima kad se ustanovi da treće lice ima pretenziju nekog prava na stvar, odnosno kad ima pretenziju da je njegova stvar ili ima neko pravo na nju ili je suvlasnik, onda je kupac obavezan da obavesti prodavca o tome, dakle kupac se mora obratiti prodavcu vezano s tim da određeno lice ima pretenzije na stvar kupljenu od njega. Međutim, kupac nije obavezan da obavesti prodavca o pretenzijama trećih lica da imaju neko pravo na stvar, ako prodavac već ima saznanje o pretenziji trećeg lica i, nakon obaveštenja, dakle istovremeno s obaveštenjem, da zahteva od prodavca da, u roku od jednog razumnog vremena, oslobodi stvar od prava ili pretenzija trećeg lica, znači, da traži od njega da se otkloni pravo trećih lica iz javnih registara, ako postoji, ili da se spreči pretenzija trećeg lica, međutim kad su predmet ugovora stvari određene po rodu, kupac ima pravo da zahteva da mu prodavac pošalje neku drugu stvar bez pravnih nedostataka. Treća lica se obaveštavaju o njihovim pravima na prodatu stvar, naravno, nakon zaključenja ugovora, dok kupac nije znao a niti je mogao znati za pretenzije trećih lica prema kupljenoj stvari. U ovom slučaju postoji mogućnost da, nakon što kupac obavesti prodavca, da se takođe zahteva ispis eventualno postojećeg prava na kupljenu stvar. Pravo kupca da zahteva otklanjanje pravnih nedostataka ne postoji samo kad treće lice ima pretenziju i zahteva provedbu svoga prava na stvar koju je kupac kupio od prodavca, ali i onda kad treće lice čuti, kad ja upoznat o postojanju njegovog prava na kupljenu stvar. Kupac je dužan da obavesti prodavca o pravnim nedostacima stvari, za koje je kasnije saznao, ali ako kupac ne obavesti prodavca, on ne gubi prava koja mu pripadaju vezano za postojanje pravnih nedostataka kupljene stvari, već će ta prava on izgubiti nakon što istekne prekluzivni rok. Pravo kupca, kad stvar ima pravne nedostatke, da zahteva od prodavca da se razreši od prava ili pretenzija trećeg lica, nije nešto što mu gubi pravo da se zaštiti od trećih lica takođe i na nezavistan način, ali u ovom slučaju odgovornost zaštite od pravnih nedostataka pada na kupca.

Član 493. Sankcije pravnih nedostataka

- 1. Ako prodavac ne postupi po zahtevu kupca, u slučaju oduzimanja stvari od kupca ugovor se raskida po samom zakonu, a u slučaju umanjenja ili ograničenja kupčevog prava, kupac može po svom izboru raskinuti ugovor ili zahtevati srazmerno sniženje cene.**
- 2. Ako prodavac ne udovolji kupčevom zahtevu da u razumnom roku oslobodi stvar od prava ili pretenzija trećeg lica, kupac može raskinuti ugovor ako se zbog toga njegova svrha ne može ostvariti.**

3. U svakom slučaju kupac ima pravo na naknadu pretrpljene štete.

4. Ako je kupac u času zaključenja ugovora znao za mogućnost da mu stvar bude oduzeta, ili da njegovo pravo bude smanjeno ili ograničeno, nema pravo na naknadu štete ako se ta mogućnost ostvari, ali ima pravo zahtevati vraćanje, odnosno sniženje cene.

493. Opšti pregled.- Član 493 ima za predmet sankcije za pravne nedostatke koje su se, u stvari, u prošlosti nazivale prava kupca.

493.1. Stav 1 sadrži odredbu, prema kojoj, kad kupac ne deluje prema zahtevu prodavca, u slučaju kad mu se uzme stvar, onda se ugovor raskida po zakonu (*ex lege*), znači, kao sankcija za pravne nedostatke kad prodavac ne deluje prema zahtevu kupca, kojem je stvar uzeta, onda se *ex lege* vrši raskid ugovora i to se naziva raskid ugovora zbog postojanja pravnih nedostataka. Međutim, u slučaju kad postoji ograničenje ili smanjenje prava kupca, dakle kad se ostvari pravo kupca na stvar u procentu manjem nego što je ugovoreno, na pr., ne 100% već 90%, zato što je stvar u suvlasništvu ili kad imamo posla s ograničenjem prava kupca, zato što postoji servituda ili neki stvarni teret, onda kupac, prema želji – može da raskine ugovor za stvar kupljenu s pravnim nedostacima, što uglavnom zavisi od njegove želje ili da zahteva srazmerno sniženje cene vezano za kupljenu stvar s pravnim nedostacima, na pr., ako je prodavac bio vlasnik kupljene stvari 90%, dok je treće lice vlasnik 10%, onda imamo smanjenje prava na svojinu zbog postojanja drugog suvlasnika od 10% i, u ovom slučaju, kupac ima pravo da zahteva raskid ugovora, ili da zahteva srazmerno sniženje cene. U konkretnom slučaju, srazmerno sniženje cene bi bilo 10%. Da bi se izvršio raskid ugovora *ex lege* zbog pravnih nedostataka stvari potrebno je da prodavac nije delovao prema zahtevu kupca za otklanjanje pravnih nedostataka, odnosno za ispunjenje bez nedostatka a zatim takođe je potrebno da stvar bude uzeta od kupca. Vezano za ovo kaže se da uzimanje stvari od kupca ne sačinjava otklanjanje bilo kojeg svojstva od stvari, već kad se stvar oduzme zauvek. Ova stvar se uzima kupcu, na pr., kad je stvar bila ukradena, u tom slučaju, nije potrebno da kupac zahteva raskid ugovora, već zakon, *ex lege*, smatra ugovor raskinutim, kad će važiti pravila za neispunjenje ugovora. Međutim, kad postoji ograničenje ili smanjenje prava kupca, ugovor se ne raskida *ex lege*, već će se to desiti samo ako to kupac izričito traži (s željom kupca).

493.2. Stav 2 predviđa slučaj kad prodavac ne ispuni obavezu prema kupcu u razumnom roku, da bi oslobodio stvar od prava ili pretenzije trećeg lica. U tom slučaju, kupac ima pravo i može da raskine ugovor, ako se, zbog tog razloga, cilj ugovora ne može ostvariti. To znači da, kad prodavac ne može da ispiše pravo trećeg lica iz javnih knjiga u jednom razumnom roku, kupac smatra da se cilj ugovora ne može ostvariti i zbog tog razloga on može da ga raskine. Raskid ugovora, dakle, vrši se jednostranom izjavom volje (u ovom slučaju kupca), ali da bi se raskinuo ugovor, mora da prođe jedno razumno vreme za oslobađanje stvari od prava ili pretenzije trećeg lica i, ako postojanje prava, odnosno pretenzije trećeg lica, stvara jedno takvo stanje koje čini nemogućim ostvarenje cilja ugovora. Ako se ugovor raskine zbog pravnog nedostatka koji se nije mogao otkloniti, kupac mora da vrati kupljenu stvar i da zahteva povraćaj cene. Naknada štete prilikom raskida ugovora uvek je moguća za kupca.

493.3. Stav 3 predviđa da kupac, koji je kupio stvar s pravnim nedostacima, u svakom slučaju, dakle u svakoj situaciji (i ne samo zbog raskida ugovora), ima pravo na naknadu za pretrpljenu štetu. Za naknadu štete po osnovi ovog stava kaže se da će se primeniti opšta pravila za štetu zbog nepoštovanja ugovora a ne opštih pravila za ugovorenu odgovornost za uzrokovanu štetu⁶⁹. Pravo na naknadu štete, koje je pretrpeo kupac zbog postojanja materijalnih nedostataka, je zavisno od savesnosti kupca, znači da kupac nije znao o postojećim pravnim nedostacima. U slučaju da postoji pravni nedostatak prodane stvari, odnosno postoji pravo trećeg lica, koja isključuje ili smanjuje pravo kupca, koji za ovo nije bio obavešten, onda njemu pripada pravo na naknadu za pretrpljenu štetu.

493.4. Stav 4 predviđa da, ako je kupac u času zaključenja ugovora znao za mogućnost da mu se stvar uzme ili da mu se pravo smanji ili ograničava, njemu ne pripada pravo na naknadu štete kad se ta mogućnost ostvari, već ima pravo da zahteva povraćaj odnosno sniženje cene. Lice koje je znalo za mogućnost oduzimanja kupljene stvari zbog pravnih nedostataka snosi, takođe, jednu vrstu rizika, ako mu se stvar oduzme, onda ima pravo samo njenog povraćaja, ali zbog toga što je znao da mu se stvar može oduzeti, njemu ne pripada pravo na naknadu štete. To znači da, i u slučajevima kad je kupac znao da mu se stvar može oduzeti u celosti ili delimično, t.j., kad neko drugi ima neko pravo na njegovu kupljenu stvar, njemu pripada samo pravo punog ili delimičnog povraćaja cene za kupljenu stvar a nikako ne može da zahteva naknadu štete.

Član 494. Kad kupac ne obavesti prodavca

Kupac koji se, ne obaveštavajući prodavca, upustio u spor sa trećim i spor izgubio, može se ipak pozvati na prodavčevu odgovornost za pravne nedostatke, izuzev ako prodavac dokaže da je on raspolagao sredstvima da se odbije zahtev trećeg lica.

---

494. Opšti pregled.- Član 494 sadrži odredbu s kojom se sređuje slučaj kad kupac ne obavesti prodavca da je treće lice, koje ima pretenziju na neko pravo na kupljenu stvar, započelo postupak za utvrđivanje svoga prava i ako se desi da izgubi spor, opet kupac, i kad izgubi spor nasuprot trećeg lica koji pretendira pravo na kupčevu stvar, može se pozivati na odgovornost prodavca za pravne nedostatke koje je imala stvar u času predaje kupcu. Tu je reč o slučajevima kad kupac stvari s pravnim nedostacima ulazi u postupak s trećim licem, koji pretendira na neko pravo na kupljenu stvar i izgubi spor, znači, treće lice potvrdi svoje pravo sudskim putem na njegovu kupljenu stvar. U pravnoj literaturi stavlja se na videlo da se kod gubitka spora ne radi samo o slučaju kad se on odvija na sudu, već se to može desiti i u administrativnoj proceduri⁷⁰, dok postupak o utvrđivanju nekog prava, osim što se vrši u prilog lica koji insistira na to pravo, može se vršiti i za pravo nekog drugog lica dakle kad tužilac ne odvija postupak za sebe, već za neko drugo lice⁷¹, na pr., kad se Organ

69 Ćesić i ostali, citirano delo, str. 679.

70 Ćesić i ostali, citirano delo, str. 680.

71 Ćesii i ostali, citirano delo, str. 680.

Starateljstva pojavi kao zastupnik maloletnog deteta, čije pravo postoji na kupljenu stvar. Ova odredba takođe predviđa i isključenje oslobađanja prodavca od odgovornosti u slučaju kad izgubi spor s trećim licem a prodavac nije obavješten o postupku koji se odvija s trećim licem, kao pretendentom prava na kupčevu stvar, ako prodavac dokaže, odnosno svedoči da je raspolagao sredstvima za odbijanje zahteva trećeg lica i tako spreči treće lice od dobijanje prava u sudskom postupku, na pr., kad je prodavac stvari mogao da potvrdi da se postojanje prava zaloge na tu stvar ugasilo ili da je treće lice izgubilo pravo svojine na tu stvar, zbog toga što se desio održaj, znači izgubio je pravo svojine, iako je ona upisana u javnoj knjizi, tako da je, u isto vreme, prodavac postao vlasnik putem instituta održaja. U ovom slučaju, ne može se tražiti odgovornost prodavca za pravne nedostatke stvari, zato što da je bio obavješten i da je učestvovao u sudskom postupku, sa svojim dokazima, on bi učinio da se odbije zahtev trećeg lica, na pr., kad kupac nije kupio stvar od vlasnika pod uslovima predviđenim zakonom⁷².

Član 495. Kad je pravo trećeg očigledno osnovano

- 1. Kupac ima pravo pozvati se na prodavčevu odgovornost za pravne nedostatke i kad je bez obavještenja prodavca i bez spora priznao očigledno osnovano pravo trećeg.**
- 2. Ako je kupac isplatio trećem izvesnu svotu novca da bi odustao od svog očiglednog prava, prodavac se može osloboditi svoje odgovornosti ako naknadi kupcu isplaćenu svotu i pretrpljenu štetu.**

---

495. Opšti pregled.- Član 495 sadrži odredbu, prema kojoj, kupac ima pravo da se pozove na odgovornost prodavca za pravne nedostatke, i bez da ga obavesti i bez da spori pravo trećeg lica, kad je ono očigledno osnovano i nesumnjivo⁷³.

495.1. Stav 1 predviđa da kupac ima pravo da prizna pravo trećeg lica, koje je nesumnjivo i osnovano pravo, koje je kupac priznao trećem licu i on i u ovom slučaju može da traži odgovornost prodavca za pravne nedostatke stvari, bez obzira što prodavac nije obavješten i nije se odvijao spor, zato što pravo trećeg jeste očigledno osnovano i nesumnjivo, na pr., kad postoji upisana hipoteka na nekretninu a kupac je ubeđen na osnovu postojećeg dokumenta da stvarno postoji pravo hipoteke u prilog trećeg lica ili, recimo, postoji suvlasništvo na

⁷² Za opširnije, pogledaj: Aliu, Abdulla, *Stvarno Pravo*, Priština, 2013, str. 146, gde se tretira dobijanje svojine od nevlasnika: Savesno lice dobija pravo svojine na pokretnu stvar uzetu s naknadom od nevlasnika, koji, u sklopu svoje delatnosti, stavlja u promet takve nevlasnikove stvari, kojem je vlasnik predao stvar u državini na osnovu pravne radnje, koja ne predstavlja osnovu za dobijanje svojine, kao i u javnoj prodaji (član 147, stav 1); i LPDTS RM, predviđa da, LPDTS od RM, izričito se predviđa da prava trećih lica koja terete stvar gase se s dobijanjem svojine od prodavca, kome stvar ne pripada, međutim ne gase se ona prava trećih lica, za koje je dobitnik znao da postoje ili je bio dužan da zna u času kad je dobio vlasništvo, kao i ona prava koja su upisana u javnim knjigama (član 147, stav 5)

⁷³ Česić i ostali, citirano delo, str. 681, gde se predviđa da je pravo očigledno osnovano onda kad postoje odgovarajući snažni dokazi o postojanju prikladnih prava koja u adekvatnom pravnom postupku predstavljaju suštinsku činjenicu za prihvatanje zahteva trećeg, ako bi taj postupak započeo.

istu stvar, na pr., prodana slika, iako je bila u posedu prodavca, ona je istovremeno bila i u suvlasništvu trećeg lica na osnovu sudske odluke. U ovom slučaju, iako je priznao pravo trećem licu na svoju kupljenu stvar, ne isključuje se pravo kupca da se pozove na odgovornost prodavca za pravne nedostatke. Kupac, dakle, može da prizna pravo trećeg lica koje postoji na prodavčevu stvar, koju je kupio, bez da odvija sudski spor, odnosno bez da prigovori to pravo trećem licu i bez da obavesti prodavca o pretenzijama trećeg lica. U slučajevima kad je kupac priznao pravo trećem licu, misleći da je jasno osnovano i nesumnjivo, ostavljajući bez da obavesti prodavca, onda će se prodavac osloboditi od odgovornosti za pravne nedostatke stvari.

495.2. Stav 2 određuje slučaj kad kupac, da bi se oslobodio od prava trećeg lica, isplati trećem jednu svotu novca da bi on odustao od svog nesumnjivog prava, onda se prodavac može osloboditi od svoje odgovornosti za pravne nedostatke stvari, ako nadoknadi kupcu isplaćenu svotu i pretrpljenu štetu. Ovo podrazumeva da, kad se kupac samoinicijativno, isplativši određenu cenu, oslobodi treće lice od prava za kupljenu stvar, on ima pravo da zahteva odgovornost prodavca i nakon što je platio trećem jednu svotu novca, ali ova odredba predviđa da se prodavac može osloboditi od svoje odgovornosti, ako prihvati da plati kupcu svotu isplaćenu trećem licu i da mu nadoknadi pretrpljenu štetu zbog plaćanja cene trećem licu da odustane od svog nesumnjivog prava, na pr., suvlasniku kupljene slike isplati svoj deo suvlasništva, koje ima na tu stvar na osnovu sudske odluke, na način da se smatra jedinim vlasnikom slike. Međutim, i prilikom plaćanja, odnosno do dobijanja vlasništva nad celinom stvari, kupac, osim plaćanja svote novca s ciljem da treće lice odustane od svog nesumnjivog prava, mogao je da pretrpi i jednu stvarnu štetu, znači posebne troškove do sproazuma s trećim licem da odustane od prava na deo suvlasništva, uzimajući svotu novca za tu nameru.

Član 496. Ugovorno ograničenje ili isključenje prodavčeve odgovornosti

- 1. Odgovornost prodavca za pravne nedostatke može se ugovorom ograničiti ili sasvim isključiti.**
- 2. Ako je u vreme zaključenja ugovora prodavcu bio poznat ili mu nije mogao ostati nepoznat neki nedostatak u njegovom pravu, odredba ugovora o ograničenju ili o isključenju odgovornosti za pravne nedostatke je ništava.**

---

496. Opšti pregled.- Član 496 sređuje pitanje mogućnosti ugovaranja ograničenja ili isključenja odgovornosti prodavca za pravne nedostatke prodane stvari.

496.1. Stav 1 dozvoljava mogućnost da prodavac i kupac ugovore ograničenje ili potpuno isključenje odgovornosti prodavca za pravne nedostatke stvari. Jedan takav sporazum stvara osnovu za prodavca da nema odgovornost ili da ima ograničenu odgovornost za pravne nedostatke stvari. Dakle, ovo je jedna odredba dispozitivnog karaktera, zato što postoji načelo

dispozitivne norme za evikciju⁷⁴. Ugovaranje ograničenja ili isključenja prodavca za pravne nedostatke stvari kaže se da ne treba shvatiti da je samo u prilog prodavca, zato što strane, zbog dispozitivnog karaktera ove norme, mogu da ugovore i pooštavanje odgovornosti prodavca za pravne nedostatke stvari⁷⁵. Za razliku od stava 1, postoji i isključenje da se ne može ugovori niti ograničiti, niti isključiti odgovornost za pravne nedostatke stvari, ako je prodavac znao ili je morao znati za neki pravni nedostatak u svom pravu.

496.2. Stav 2 predviđa veoma jasno u kojem će se slučaju sporazum između prodavca i kupca za odgovornost smatrati apsolutno ništavim, odnosno nevažećim ugovorom. To će se desiti kad je u vreme zaključenja ugovora prodavac znao za pravni nedostatak prodane stvari ili nije mogao da ne zna za neki njen pravni nedostatak, ali nije obavestio kupca o tome koji, zbog ćutnje prodavca, nije mogao znati da je stvar s pravnim nedostacima, koji su bili poznati prodavcu u vreme zaključenja ugovora, na pr., ako je prodavac znao da je stvar s teretom hipoteke i, pored toga, on zaključuje ugovor s kupcem o isključenju odgovornosti za pravne nedostatke, onda je taj ugovor ništav (apsolutno nevažeći), što znači da, s protekom vremena, on ne može postati važeći⁷⁶. Ova odredba smatra ništavim, u ovom slučaju ne ceo kupoprodajni ugovor, već samo onu odredbu (njen deo) s kojom se čini ograničenje ili isključenje odgovornosti prodavca za pravne nedostatke, kad je prodavac znao ili je morao znati o nekom nedostatku u njegovom pravu. Međutim, pravo kupca da se poziva na odgovornost prodavca za pravne nedostatke mora se vršiti u skladu sa članom 498 ZOO Kosova, zato što ništavan ugovor o isključenju odgovornosti prodavca za pravne nedostatke ne može da proizvede pravna dejstva nakon proteka roka za ostvarenje prava koja se tiču odgovornosti prodavca za ostvarenje prava vezana za odgovornost prodavca za pravne nedostatke stvari, kao i slučajeve kad uopšte nije predviđeno isključenje odgovornosti. Zato što se ništav ugovor smatra bez dejstva, kao da uopšte nije postojao, i kupac u svako vreme, bez obzira na postojanje ugovora, može da zahteva u roku odgovornost prodavca za pravne nedostatke stvari.

Član 497. Ograničenja pravno-javne prirode

Prodavac odgovara i za posebna ograničenja javno-pravne prirode koja kupcu nisu bila poznata, ako je on za njih znao ili je znao da se mogu očekivati, a nije ih kupcu saopštio.

497. Opšti pregled.- Član 497 i ZOO Kosova predviđa odgovornost prodavca, koji je predao stvar s ograničenjima pravno-javne prirode, dakle koja su posebna ograničenja, a koja nisu bila poznata kupcu u času uručenja stvari. Ograničenja pravno-javne prirode će postojati onda kada neko lice javnog prava, na pr., država ili lokalna vlast (opština), tokom vršenja javne vlasti, s opštim ili posebnim aktom, isključi ili ograniči ili smanji bilo pravo

⁷⁴ Ćesić i ostali, citirano delo, str. 682.

⁷⁵ Ćesić i ostali, citirano delo, str. 682.

⁷⁶ Za opštirnije vezano za apsolutnu ništavost, pogledaj: Aliu, Abdulla, Građansko Pravo, Priština, 2013, str. 379.

ili ovlašćenje koje pripada nosiocu tog prava⁷⁷. Prodavac odgovara za posebna ograničenja pravno-javne prirode, za stvar predatu kupcu, ako je on (prodavac) znao ograničenja još u vreme zaključivanja pravnog posla ili u času uručenja stvari ili je znao da se ona mogu pojaviti, odnosno da se očekuje da se pojave a nije saopštio to kupcu, dakle nije mu dao do znanja o mogućnosti eventualnog očekivanja posebnih ograničenja pravno-javne prirode, na pr., da će stvar biti predmet lišenja svojine. Posebna ograničenja pravno-javne prirode ne smatraju se za pravnim nedostacima samo kad postoje u času zaključenja kupoprodajnog ugovora, već i ako će se oni pojaviti u budućnosti a prodavac je to znao. Odgovornost prodavca za pravno-javne nedostatke će uvek postojati, kad je ugovor važeći, dok pravni nedostatak postoji u času prenosa imovine, odnosno prava, ako nedostatak nije bio poznat kupcu u času zaključenja ugovora, a prodavac je znao, ali to nije saopštio kupcu. Tu se misli da postoji jedna razlika u uporedbi s pravnim nedostacima u ostalim slučajevima, za koje prodavac odgovara bez obzira da li je znao ili ne za pravni nedostatak. Dakle, da bi postojala odgovornost prodavca za nedostatke pravno-javne prirode, zahteva se da je on znao o njihovom postojanju ili da znao da se mogu iščekivati, ali to nije dao do znanja ili nije saopštio kupcu⁷⁸. Iz odredbe člana 497, u kojoj je reč o ograničenju pravno-javne prirode, kao pravni nedostatak stvari ili prava, izlazi da on može da postoji ne samo u času zaključenja ugovora između prodavca i kupca, već se može pojaviti i kasnije, međutim, kao kriterijum kasnije pojave tog pravnog nedostatka uzima se slovo zakona gde kaže da se “oni mogu iščekivati ” dakle misli se na pravne nedostatke koji se pojavljuju u budućnosti⁷⁹. Tako, odgovornost prodavca za pravne nedostatke pravno-javne prirode postoji i kad se pravni nedostatak pojavi nakon prelaska svojine na stvar, odnosno nakon prelaska prava, ako je prodavac znao za pravne nedostatke koji se mogu očekivati a to nije saopštio kupcu i, naravno, ti očekivani nedostaci nisu bili poznati kupcu.

Član 498. Gubitak prava

1. **Pravo kupca po osnovu pravnih nedostataka gasi se istekom godine dana od saznanja za postojanje prava trećeg.**
2. **Ako je treće lice pre isteka toga roka pokrenulo spor, a kupac pozvao prodavca da se u spor umeša, pravo kupca se gasi tek istekom šest (6) meseci po pravnosnažno okončanom sporu.**

498. Opšti pregled.- Član 498 predviđa da, u slučajevima kad stvar ima pravnih nedostataka, onda se vršenje prava za njihovo otklanjanje podvrgava jednom određenom roku. Strana u sporu ne može da podnese tužbu za otklanjanje pravnih nedostataka ili raskid ugovora u bilo koje vreme, već se to mora učiniti unutar jednog određenog vremena, koje se reguliše

77 Ćesić i ostali, citirano delo, str. 683.

78 Ćesić i ostali, citirano delo, str. 683.

79 Ćesić i ostali, citirano delo, str. 684.

ovim članom. Rokovi predviđeni u ovom članu su prekluzivnog karaktera i kupac obavezno mora da započne postupak unutar tih rokova za ostvarenje prava koja mu pripadaju zbog pravnih nedostataka.

498.1. Stav 1 određuje da se pravo kupca da se zaštiti od pravnih nedostataka kupljenog objekta gasi s istekom roka od jedne (1) godine, od dana kad je saznao o postojanju nekog prava trećeg lica na tu stvar. Dakle, kad prodavac proda stvar i garantuje da nema pravnih nedostataka i da na njegovu stvar (prodavac) niko nema pravo, dok kupac kasnije sazna da na tu stvar jedno treće lice ima neko pravo, on ima pravo da zahteva raskid ugovora ili otklanjanje pravnog nedostataka. Međutim, ovo pravo mora se vršiti u određenom roku (1-godišnjem) od dana kad je kupac saznao o postojanju prava trećeg lica. To podrazumeva da imamo posla sa zastarevanjem zahteva kupčevog prava za pravne nedostatke kupljene stvari.

498.2. Stav 2 člana 498 ZOO Kosova određuje da, kad je pokrenut postupak od trećeg lica, pre isteka 1-godišnjeg roka, dok je kupac pozvao prodavca da se umeša u postupak, znači da odgovori trećem licu vezano za pokrenuti zahtev, onda se pravo kupca gasi samo nakon isteka roka od šest (6) meseci, nakon okončanog pravosnažnog spora između trećeg lica i prodavca. To podrazumeva da će se prava kupca prema prodavcu za uručenu stvar s pravnim nedostacima ugasiti samo nakon što odluka nadležnog organa postane punovažna (postane pravosnažna) i to nakon isteka roka od šest (6) meseci.

Sefadin Blakaj

Član 499. Vreme i mesto isplate

- 1. Kupac je dužan da plati cenu u vreme i na mesto određeno ugovorom.**
- 2. U nedostatku ugovorne odredbe ili drukčijih običaja, plaćanje se vrši u času i u mestu u kome se vrši predaja stvari.**
- 3. Ako se cena ne mora platiti u času predaje, plaćanje se vrši u prebivalištu, odnosno sedištu prodavca.**

499.1. Kupac, u ugovoru o prodaji, kao protivvrednost za sticanje prava nad predmetom prodaje, ima za obavezu da plati cenu, dok prodavac ima pravo da to zahteva. Kupac je dužan da prodavcu plati cenu na mestu i u vreme koje je određeno ugovorom o prodaji (član 499.1 ZOO). Obično ugovorene strane preciziraju u ugovoru vreme i mesto plaćanja cene, pošto tačnost određivanja cene i preciziranje vremena i mesta isplate ugovorene cene predstavljaju suštinu ugovora o kupoprodaji. ZOO u navedenom paragrafu ugovorenim stranama je priznao dispozitivitet za slobodno određivanje vremena i mesta za plaćanje ugovorene cene. Ako kupac, i pored tačnog određivanja vremena i mesta ugovorne cene, ne isplati ugovorenu cenu, onda se smatra da je kupac pao u docnji. Pravna doktrina i pravna praksa uopšteno su prihvatile da kupac pada u docnju po isteku roka za plaćanje cene ukoliko ugovorene strane u ugovoru nisu precizirale rok plaćanja, onda kupac pada u docnju, u takvoj situaciji, ne bi trebalo da se traži od kupca da izvrši ili da izda nekakav zvaničan zahtev na adresu kupca.⁸⁰ Jednostavno, neplaćanje cene od strane kupca u roku ili najkasnije u roku određenom od strane ugovornih strana, kupca dovodi u docnju, koje izaziva štetne pravne posledice za stranu koja je u docnji (o negativnim efektima o docnji vidi pravila i komentar o docnji poverioca i docnji dužnika u ugovorenim obavezama.

499.2. Kada vreme i mesto plaćanja ugovorene cene nije navedeno u ugovoru o prodaji, onda ugovorena cena se plaća u vreme i na mestu na kojem se vrši predaja stvari (član 499.2 ZOO). Blagovremenost za ispunjenje obaveza od strane kupca i prodavca, ukoliko ugovorene strane nisu se drukčije dogovorile, nastaje iz ugovora o prodaji kao obostrani obavezujući ugovor sa plaćanjem. Naravno, ukoliko ugovorene strane u ugovoru o kupoprodaji nisu odredile vreme i mesto plaćanja ugovorene cene ili ako ne proizilazi drugačije od konkretnih okolnosti datog ugovora o prodaji, onda potreba pravičnosti i jednakosti ugovorenih strana zahteva da vreme i mesto plaćanja prodajne cene budu istovremeno sa vremenom i mestom predaje stvari (načelo istovremenosti ispunjenja međusobnih obaveza).⁸¹ U pogledu ovog shvatanja i zakonskog rešenja, pojedini autori smatraju da obaveza kupca za plaćanje ugovorene cene u nikom slučaju ne bi trebalo da počinje pre

80 Stim u vezi vidi: Schlechtrie, Peter i Ingeborg Schöenzer. *Commentary on the UN Convention of the International Sale of Goods*. Oxford University Press, Printed in Great Britain, 2005: str. 647.

81 Stim u vezi vidi: Dr. Nerxhivane Dauti *Obligaciono Pravo*. Priština, 2004: str. 309.

..... nego što bi kupac imao priliku da se upozna, pregleda ili kontroliše stvar (osim ako su se ugovorene strane drugačije dogovorile). Ovo zakonsko rešenje izgleda može da se svati od same odredbe člana 499.2 , obzirom da prihvatanje stvari znači pravo kupca da on prethodno izvrši obično ispitivanje ili prijem robe.⁸²

499.3. Ugovorena cena može da ne plaća u vreme predaje stvari, ukoliko je tako ugovoreno ili ako tako proizilazi iz specifičnih okolnosti datog ugovora. U tom slučaju ugovorena cena se plaća u mestu u kojem prodavac ima prebivalište, odnosno stalno sedište (član 499,3 ZOO). Obaveza da cena bude plaćena u prebivalište odnosno u sedište prodavca je posledica toga da plaćanje “cene “ uglavnom podrazumeva ispunjenje novčane obaveze (u novcu), tako da je opšte pravilo da novčana obaveza, se obično ispunjava u mestu u kojem poverilac (u ovom slučaju prodavac) ima svoje prebivalište odnosno stalno sedište. Jedan takav primer može biti slučaj kod ugovora o prodaji na rate, kada ugovorene strane nisu precizirale mesto gde bi trebalo da se periodična obaveza kupca izvršava plaćanjem ugovorene cene, obično u tom slučaju mesto plaćanja je prebivalište odnosno sedište prodavca.

Član 500. Kamata u slučaju prodaje na kredit

Ako stvar koja je prodana na kredit daje plodove ili kakve druge koristi, kupac duguje kamatu od kad mu je stvar predana bez obzira na to da li je dospela ili ne obaveza za isplatu ugovorene cene.

---

500. Kod prodaje stvari na kredit, obično kupac je dužan da pored cene (glavni dug) plaća i kamatu ukoliko su se ugovorne strane tako dogovorile. Stranke sporazumno preciziraju i regulišu i one situacije od kada treba da teče kamata, odnosno kada dospeva glavni dug. Međutim, ZOO jednom posebnom odredbom predvideo je prodaju robe na kredit, ako stvar koja se predaje donosi plodove, ili ukoliko stvar generiše neku drugu dobit (reč « druga dobit» je prilično nejasna, onako kako se koristi, međutim, čini se da je ovde zakonodavac mislio na imovinsku korist, odnosno na korist koja se generiše od stvari u obliku plodova). U smislu odredbe (člana 500), ako predmet prodaje je stvar - roba koja daje plodove, onda kupac se takođe zadužuje i sa kamatom od trenutka kada plodonosna stvar je predana kupcu, a kamata teče i uprkos dospelosti obaveze dužnika (obaveza za plaćanje ugovorene cene ili plaćanje na rate kao delovi cene). Za takve situacije se misli da kamata je neka vrsta ekvivalentnosti o plodovima, odnosno za druge dobiti koje kupac ubira od stvari prodane na kredit.

.....
82 U pogledu prava kupca za prethodno ispitivanje stvari-robe, tj. pre nego što bude platio ugovorenu cenu, vidi tumačenje člana 458 ZOO. Izgleda da i Konvencija Ujedinjenih Nacija o Međunarodnoj Prodaji Robe ima sličnu definiciju, navodeći je u članu 58.3: “Kupac nije dužan da plati ugovorenu cenu dok ne bude imao mogućnost da pregleda robu, osim kada su se stranke dogovorile za isporuku ili plaćanje cene ukoliko nije u suprotnosti sa ovom prilikom.” Kod takvog opredeljenja su autori koji tumače ovu Konvenciju. Stim u vezi potrebno je videti: Schlechtrie, Peter i Ingeborg Schöenzer. *Commentary on the UN Convention of the International Sale of Goods*. Oxford University Press, Printed in Great Britain, 2005: str. 645.

Naravno, ukoliko su ugovorene strane ugovorom precizirale kamatu po važećoj stopi ugovorenih odnosa, ugovorena pravila za određivanje kamate treba primeniti i na ovaj slučaj. Međutim, može se postaviti pitanje: šta ako ugovorene strane nisu precizirale kamatnu stopu. Mislim da u takvoj situaciji pravila iz člana 385,2 trebalo je da se primenjuju radi preciziranja kamatne stope koja bi bila primenljiva.⁸³

S obzirom na prirodu ugovornih odnosa, može da se zaključi da zahtevi iz člana 500, kako je gore navedeno, su komplementarne klauzulne prirode, što znači da se oni primenjuju samo ako stranke nisu se drukčije sporazumele ili od konkretnih okolnosti ugovora nešto drugo ne proizilazi.⁸⁴

Član 501. Isplata cene u slučaju uzastopnih isporuka

- 1. U slučaju uzastopnih isporuka kupac je dužan da plati cenu za svaku isporuku u trenutku preuzimanja, izuzev ako je što drugo ugovoreno ili proizilazi iz okolnosti posla.**
- 2. Ako je u ugovoru sa uzastopnim isporukama kupac dao prodavcu avans, onda prve isporuke se naplaćuju iz datog avansa, ako nije što drugo ugovoreno.**

501.1. ZOO u članu 501 pruža posebne situacije plaćanja ugovorene cene kada se roba isporučuje ili isporuči kupcima sukcesivno u nekoliko povremenih ili uzastopnih isporuka (na primer, 100 vagona naručene pšenice, kupcu se isporučuje po 10 za svaki mesec). U takvim situacijama, shodno stavu jedana člana 501 ZOO, kupac je dužan da plati cenu za svaku isporuku u vreme prijema, osim ako se stranke nisu drukčije sporazumele ili ako iz okolnosti slučaja nešto drugo nije predviđeno. U konkretnom slučaju radi se o isporuci pošiljke, stvari-robe, deo po deo, stoga za isporuku svakog posebnog dela plaća se srazmerno svaki deo cene (deo plaćanje cene treba da bude srazmerno dela isporučene robe); ovo pravno pravilo je u saglasnosti sa rešenjem koje predviđa član 499.2 kako je gore navedeno, jer se ovde radi o pravilu proporcionalne isporuke robe i plaćanja cene u proporcionalnim delovima, osim ako se stranke nisu drukčije sporazumele ili ako iz okolnosti slučaja nešto drugo ne proizilazi.⁸⁵

501.2. Kod ugovora o prodaji sa sukcesivnim – povremenim isporukama robe ili stvari, može doći do situacije u kojoj je kupac unapred prodavcu platio avans pre isporuke robe, što znači da kupac unapred je ispunio deo svoje obaveze plaćanja ugovorene cene, (avans se smatra pored ostalog i kao delimično ispunjenje obaveze kupca). O takvim situacijama ZOO predviđa jedno pravilo da prethodna isporuka stvari-robe računa se u delu avansa

83 Vidi komentar člana 385.2 koji reguliše visinu kamatne stope za svaki poseban slučaj kada su se stranke sporazumno dogovorile o visini kamatne stope.

84 Vidi objašnjenje iz ovog Člana: Blagojević, Borislav i Vrleta Krulj. *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima II - Drugo Izdanje*. Novi Sad: 1983: strana 1333.

85 Stim u vezi vidi komentar člana 499.2 ZOO.

kojeg je platio kupac (delimična isplata); naravno, ukoliko se stranke nisu drukčije sporazumele ili ako iz okolnosti slučaja nešto drugo ne proizilazi.⁸⁶

PODGLAVLJE 2 PREUZIMANJE STVARI

Član 502. Preuzimanje stvari

1. Preuzimanje stvari se sastoji u preduzimanju potrebnih radnji da bi predaja bila moguća, kao i mogućnost prijema i preuzimanja stvari.
2. Ako kupac bez opravdanog razloga odbije da preuzme stvar čija mu je predaja ponuđena na ugovoren ili uobičajen način i na vreme, prodavac može, ako ima osnovanog razloga da posumnja da kupac neće isplatiti cenu, izjaviti raskid ugovora.

502.1. Jedan od glavnih zadataka stranaka kod ugovora o prodaji je preduzimanje svih radnji kojima će se omogućiti isporuka (kao obaveza prodavca), odnosno prijem robe-stvari (kao obaveza kupca). Naravno obaveza o primo-predaji stvari-robe je uzajamna, zajednička i obaveza ugovorenih strana kod ugovora o prodaji. Mnoga pitanja koja su vezana za isporuku stvari-robe, kao obaveza prodavca, predviđena su u posebnim odredbama ZOO.⁸⁷ ZOO takođe sadrži pravila i za olakšavanje isporuke robe, odnosno obavezu kupca da preuzme - da prihvati isporučenu robu. U tom smislu, smatra se da je obaveza kupca da prihvati robu, odnosno da prodavcu omogući predaju stvari-robe, kako bi se na kupca prenelo telo stvari a time i ispunjenje obaveze prodavaca. U tom smislu, obaveza prijema stvari podrazumeva preduzimanje svih potrebnih radnji u skladu sa ugovorom o prodaji (ili uspostavljena praksa između strana ili prirode ugovornog odnosa) koji omogućava prijem robe od strane kupca, odnosno predaju i oslobađanje prodavca od stvari ili predmeta. Tako, na primer, ako je rok za isporuku stvari ugovoren u interesu kupca, onda je kupac obavezan da obavesti prodavca o roku isporuke; ili, prodaja robe sa specifikacijom, kupac na vreme dostavlja prodavcu specifikaciju robe koja treba da bude isporučena na osnovu ugovora; ili, kada je kupac ugovorio i odredio ambalažu koju treba da obezbedi prodavac o čemu treba da preduzme sve radnje da bi se obezbedila ambalaža, i sl.⁸⁸

502.2. ZOO je takođe regulisao i slučaj koji se odnosi na kupca koji nije preduzeo ugovorne radnje neophodno za prijem robe. Dakle, shodno značenju člana 502.2 prodavac će biti u

⁸⁶ Vidi: Blagojević, Borislav i Vrleta Krulj, *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima II*. 1983: strana. 1334.

⁸⁷ Vidi komentar člana 450 o vremenu i mestu isporuke; član 451 o predmetu isporuke, član 452 o isporuci robe u određenom roku; član 453 kada isporuka nije određena; član 454 o određivanju mesta isporuke, kada mesto isporuke nije ugovoreno; član 455 o isporuci robe prevozniku; član 456 organizovanje prevoza za isporuku robe, i član 457 o troškovima isporuke.

⁸⁸ Vidi *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima I*. Beograd: 1980: str. 1015. Vidi u vezi obaveze kupca za prijem robe

stanju da proglasi jednostrani raskid ugovora, ukoliko kupac bez ikakvog posebnog razloga odbije prijem robe (ili preduzimanje radnje koje se odnose o prijemu robe) ili da prodavac osnovano zaključuje da od takvog ponašanja kupca ugrožava se plaćanje ugovorene cene. Naravno, ukoliko kupac ne preduzme mere koje podrazumevaju njegovu obavezu za preuzimanje robe, onda se smatra da je kupac pao u docnji. U takvoj situaciji docnja poverioca smatra se obavezom prodavca za isporuku robe kao obaveza dužnika. Kašnjenje ugovorene strane (u ovom slučaju docnja kupca , proizvodi štetne pravne posledice za stranu koja je u docnji. U slučaju docnje kupca, kada se steknu uslovi za to a koje uključuje neprimanje robe od strane kupca (kao posledica docnje), odnosno utisak koji može ugroziti interes prodavca za plaćanje ugovorene cene predstavlja pravo prodavca da zahteva jednostrani raskid ugovora o prodaji. Osim toga, kada kupac nije preduzeo potrebne radnje za prijem stvari-robe, to ima za posledicu izloženost negativnim efektima koje izaziva docnja poverioca, (pre svega se odnosi na pitanje prelaska rizika na kupca u odnosu na ispunjenje obaveze.).⁸⁹ Očigledno, ako je moguće raskid ugovora kao u slučaju predviđenom u navedenom stavu na osnovu kojeg prodavcu pripada i pravo na naknadu štete.⁹⁰

GLAVA 5

OBAVEZA ZA ČUVANJE STVARI ZA RAČUN SAUGOVARAČA

Član 503. Slučajevi obaveze čuvanja

- 1. Kad je zbog docnje kupca rizik prešao na kupca pre predaje stvari, prodavac je dužan čuvati stvar sa pažnjom dobrog privrednika, odnosno dobrog domaćina i u tom cilju preduzeti potrebne mere.**
- 2. Isto važi i za kupca kad mu je stvar uručena, a on hoće da je vrati prodavcu, bilo što je raskinuo ugovor, bilo što je zahtevao drugu stvar umesto nje.**
- 3. I u jednom i u drugom slučaju ugovarač koji je dužan preduzeti mere za očuvanje stvari ima pravo na naknadu troškova potrebnih radi očuvanja stvari.**

503.1. Tokom postupka za ispunjavanje obaveze za primo-predaju robe između prodavaca i kupaca , posebno kada oni padaju u docnju , ZOO sadrži specifične odredbe koje imaju za cilj obavezu za sačuvanje i zaštitu stvari ili robe koje su predmet izvršenja i prodaje. Tako npr., ako kupac padne u docnji za prijem robe, on će biti izložen nepovoljnim negativnim pravnim posledicama padanja (poverioca) u docnji , tako da će nad njim preći i prenos rizika za štetu - slučajni nestanak stvari (šteta - slučajni nestanak stvari). Međutim shodno ZOO, (člana 503.1 ZOO), čak i ako kupac padne u docnji za prijem robe, prodavac i dalje će biti obavezan za sačuvanje robe; zatim postoji mišljenje da odgovornost prodavca u odnosu na robu je u većem stepenu, (prodavac treba biti posebno oprezan za sačuvanje robe), tako

⁸⁹ Stim u vezi vidi: Nerxhivane Dauti, *Obligaciono Pravo* Priština, 2004: str. 309 - 310.

⁹⁰ U vezi raskida ugovora zbog neispunjenja obaveze jedne ugovorene strane, vidi komentar odredaba člana 106 do 115 ZOO.

da ZOO u ovoj situaciji zahteva od prodavca da bude dodatno oprezan u sačuvanju stvari; prodavac tokom čuvanja stvari treba da se pokaže kao “dobar domaćin “(ako se radi o ugovorenim odnosima van privrede odnosno građansko - pravne prodaje), ili da se pokaže kao dobar privrednik, (ako se radi o ugovorenim odnosima u privrednoj oblasti). Prema tome prodavac koji bude u takvoj situaciji, treba da preduzme odgovarajuće mere , koje se pre svega odnose na čuvanje i nadzor nad robom, (npr., prodavac treba da preduzme mere kako bi robu čuvao od elementarnih nepogoda, čuva je od atmosferskih neprilika, posebno sačuva ukoliko je izložena bilo kom riziku, i sl) ili ako okolnosti dozvole , da se roba preda na čuvanje nekom drugom licu, ili eventualno da se prodaje, ili mogućnost da se roba daje na čuvanje trećem licu , u nastavku vidi tumačenja člana 505 ZOO. Smatra se da ovo pravno rešenje koje pruža ZOO je moderno rešenje, obzirom da glavni cilj je zaštita imovinske vrednosti.⁹¹

503.2. Pod istim obavezama i standardima ponašanja i odgovornosti u vezi sa posebnim staranjem primljene robe može se naći i kupac, ukoliko je u posedu stvari kojeg je prethodno primio od prodavca, a kojeg želi ponovo da vrati prodavcu radi jednostranog raskida ugovora ili zamene stvari-robe (npr. zamena stvari sa nedostacima sa stvarima bez nedostataka) – vidi komentar člana 471 do 476 ZOO; ili za druge slučajeve raskida ugovora – vidi komentar člana 106 do člana a 111 ZOO. Shodno tome i u sličnoj situaciji kada kupac je u posedu stvari, uprkos izjavi za raskid ugovora ili prava o zameni stvari, on i dalje je obavezan da se stara oprezno o stvari-robe koje i dalje drži, međutim on je izložen svim standardima odgovornosti, kako je komentarisano u prethodnom stavu ovog člana.

503.3. Svaka ugovorna strana , kao u slučaju predviđen u stavu jedan ovog člana, isto tako i u slučaju drugog stava istog člana, je ovlašćena da radnje za čuvanje, održavanje stvari-robe preuzme zajedno sa troškovima i sa rizikom (zbog slučajnog oštećenja ili nestanka robe) na teret druge strane. Dakle, kao u slučaju iz stava jedan, prodavac nastavlja sa držanjem i čuvanjem stvari o trošku kupca i sa rizikom na teret kupca, i suprotno, u slučaju stava dva navedenog člana, kupac snosi troškove čuvanja i rizika od slučajnog oštećenja stvari. Kako u prvom tako i u drugom slučaju, držalac stvari snosi odgovornost za nestanak stvari i li robe, ukoliko je on imao ponašanje niskog standarda od onoga što je gore rečeno u prethodnom članu stava jedan.⁹²

91 Vidi značaj zahteva iz ovog člana: Blagojević, Borislav i Vrleta Krulj. *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima II - Drugo Izdanje*. Novi Sad: 1983: str. 1339 .

92 Ivan Bukljaš i Boris Vizner. *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima II I*. Zagreb: 1979: str. 1758. Gornje odredbe člana 503.3 ZOO su slične sa pravnim rešavanjem koje pruža Haška Konvencija u vezi objedinjavanja međunarodnog zakona za prodaju robe, Konvencija od 1 jula 1964, odnosno član 92, pravna rešavanja koje je ZOO pozajmio iz Konvencije. U vezi ove Konvencije vidi: <unidroit.org/english/conventions/c-ulis.htm> , od 19.06.2013.

Član 504. Kad kupac ne želi da primi stvar koja mu je upućena

Kupac koji neće da primi stvar koja mu je upućena u mesto destinacije i tamo ostavljena na raspolaganje, dužan je da je preuzme za račun prodavca, ako ovaj nije prisutan u mestu opredeljenja niti tamo ima nekog koji bi je za njega preuzeo, a pod uslovom da je to moguće bez isplate cene i bez većih nezgoda ili preteranih troškova.

---

504. Za razliku člana 503. 2. ZOO (koji reguliše obavezu kupca da čuva robu koja je već isporučena kupcu) kojeg smo gore komentarisali, član 504 reguliše situaciju o obavezi kupca za čuvanje robe-stvari kada ne želi da primi zbog neadekvatnosti iste a koja je isporučena na odgovarajuće odredište i ostavljena na raspolaganju. U ovom slučaju, kupac još uvek nije uzeo stvar u posed , ali stvar-roba stigla u određeno odredište i stvorena je mogućnost da kupcu bude dostupna.

Jedna slična situacija može biti i ovom slučaju, npr. , kada kupac nakon što mu je roba ostavljena na raspolaganje , došao do zaključka je da roba koju je naručio nema izgled robe-stvari koja mu je prikazana kao model ili uzorak ili je druge vrste robe, ili ima drugih nedostataka u izgledu ili u vezi iste je imao druge primedbe , stoga kao posledica svega on odbija da preuzme stvar-robu, i sl. Ako se radi samo o ovom slučaju , kupac je dužan da preuzme robu na čuvanje o svom trošku i riziku (za oštećenje ili slučajni nestanak stvari) na teret prodavca, kada on nije prisutan u mestu odredište robe , ili ukoliko nema svog predstavnika koji bi za njegov račun mogao da preuzme robu i istu zadrži.

U situaciji koja je gore opisana u komentaru ovog člana , kupac će biti obavezan da robu prihvati na zadržavanje , ako su ispunjena tri uslova: 1) ako kupac nije dužan da unapred plati cenu o prijemu robe; 2) ako prijem stvari-robe kupaca ne dovodi u izuzetnoj neprijatnosti , i 3) ako prijem robe kupcu ne bi naneo velike troškove. Suprotno tome koje smo nagore naveli ,kupac neće biti obavezan da prihvati robu za skladištenje ukoliko bi bio primoran da unapred plati cenu, ili prijemom robe za skladištenje istog bi dovelo u situaciji gde bi trebao da plati prevelike troškove. Naravno, koje su to velike implikacije ili koji su suvišni troškovi ,sud će odlučiti u svakom konkretnom slučaju, uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja i pravna pravila o proporcionalnoj pravičnosti za obe strane. Na osnovu onoga što proizilazi iz teksta odredbe ovog člana koji se komentariše, čini se da je svrha ove odredbe da se obezbedi zaštita od oštećenja ili uništenja robe, koja se jedno vreme nalazi bez staranja vlasnika ili njegovog ovlašćenog zastupnika.⁹³

.....
93 Radi upoređenja, u smislu obaveze ugovorenih strana za čuvanje stvari – robe primljene kod ugovora o prodaji, u odnosu na ono koje je regulisano članom 503 i 504 ZOO, jedno veoma blisko rešenje pruža i Haška Konvencija za objedinjavanje međunarodnog zakona za prodaju robe, Konvencija od 1 jula 1964, odnosno čl. 92, pravno rešenje koje je ZOO preuzeo iz ove Konvencije. Stim u vezi vidi: <unidroit.org/english/conventions/c-ulis.htm> ,od. 19.06.2013.

Član 505. Prava strane dužne da čuva stvar

Ugovorna strana koja je prema prethodnim odredbama dužna preduzeti mere za čuvanje stvari može je, pod uslovima i sa posledicama navedenim u odredbama ovog zakona o polaganju kod suda i prodaji dugovane stvari, položiti kod suda, predati na čuvanje nekom drugom ili prodati je za račun druge strane.

505. U smislu gore navedenih odredbi, koje nameću obavezu ugovornim stranama da preuzmu na zadržavanje ili čuvanje stvar druge ugovorene strane, (u posebnim situacijama koje su gore navedene), član 505 ZOO, omogućava ugovorenoj strani iz ugovora o prodaji, da se oslobodi od obaveze za čuvanje stvari (druge ugovorene strane), ako stvar koju je držao preda sudu, ili preda na čuvanje nekom trećem licu, ili stvar proda za račun druge ugovorene strane. Tako, član 505 ZOO daje pravo ugovorenoj strani kod koje se nalazi stvar na zadržavanje (koja je bila primorana da preduzme sve potrebne mere radi čuvanja stvari u skladu sa odredbama ZOO), da bude oslobođena od ove obaveze, ako stvar preda na čuvanje u sudu, ako stvar za čuvanje poveri trećem licu (ovo može biti sasvim prikladno za ugovore u privredi, kada treći, koji profesionalno obavlja delatnost skladištenja robe) ili stvar prodaje u ime i za račun druge strane i time se oslobodi od obaveze čuvanja, (verovatno ovo drugo, kao jedna drastična mera koja se može preduzeti za tuđu robu, opravdava se sa neophodnom potrebom da se stvar na ekonomičan način koristi pre kvarenja ili isteka roka upotrebe, jer nakon toga ne bi moglo da se koristi, dok za titulara-vlasnika to bi predstavilo totalni gubitak). Međutim, sve ove mere za čuvanje stvari, koje preduzima ugovorena strana, nestaće isplatom duga o troškovima druge ugovorene strane. Mogućnost za predaju stvari za čuvanje u sudu, trećem licu ili prodaje (kao postupanje u interesu druge ugovorne strane), posebno predviđa ZOO, počev od člana do 308 do člana 314 ZOO, tako da za dodatna objašnjenja detaljno pogledajte odredbe navedenih člana.⁹⁴

GLAVA 6

NAKNADA ŠTETE U SLUČAJU RASKIDA UGOVORA

Član 506. Opšta pravila

Kad je prodaja raskinuta zbog povrede ugovora od jedne ugovorne strane, druga ugovorena strana ima pravo na naknadu štete koju zbog toga trpi, prema opštim pravilima o naknadi štete nastale povredom ugovora.

506. Članom 506 ZOO regulisano je pitanje raskida ugovora savesne ugovorene strane (ugovor o prodaji) prema drugoj ugovorenoj strani koja je prekršila ugovor. Ovom

⁹⁴ Radi upoređenja, u smislu obaveze ugovorenih strana za čuvanje stvari – robe primljene kod ugovora o prodaji, u odnosu na ono koje je regulisano članom 503 i 504 ZOO jedno veoma blisko rešenje pruža i Haška Konvencija za objedinjavanje međunarodnog zakona za prodaju robe, Konvencija od 1 jula 1964, odnosno čl. 93- 5 rešenje koje je ZOO preuzeo iz ove Konvencije. Stim u vezi vidi: <unidroit.org/english/conventions/c-ulis.htm> ,od. 20.06.2013.

odredbom se reguliše pravo savesne ugovorene strane (koja nije prekršila ugovor) da zahteva naknadu štete koju strana trpi zbog raskida ugovora (bez krivice druge ugovorene strane). O naknadi štete, ovaj član sadrži relevantne zahteve i određuje da se naknada štete za takve slučajeve vrši u skladu sa opštim pravilima za naknadu štete prouzrokovane kršenjem ugovora.

Svrhu ovog člana dopunjuju druge odredbe člana ZOO, koje regulišu pitanje «raskida ugovora», naknadu štete zbog neispunjenja ugovornih obaveza i slično. Npr. o slučajevima raskida ugovora vidi komentar člana 106 do 114 ZOO, (odredbe koje regulišu pitanja kao što su: prava jedne ugovorene strane kada druga strana ne ispunjava svoje ugovorene obaveze; kada ispunjenje ugovorene obaveze je bitan element ugovora ; kada ispunjenje obaveze u određenom roku nije bitan element ugovora ; pravo za raskid ugovora bez dodatnog roka; pravo za raskid ugovora pre isteka roka; raskid ugovora sa tekućim ugovornim obavezama; pravne posledice raskida ugovora, i sl.)

Međutim, u vezi sa pitanjima prava na naknadu štete usled neizvršavanja ugovorenih obaveza, potrebno je videti komentar člana 245 do 252 ZOO (navedene odredbe sankcionišu sledeće: posledice za neispunjavanje ugovorenih obaveza; oslobađanje dužnika od odgovornosti; ugovoreno proširenje odgovornosti; ograničenje i isključenje odgovornosti; obim nadoknade štete; pitanje krivice poverioca itd).

Naravno , da bi se moglo utvrditi pravo na naknadu štete zbog neispunjenja ugovora ,potrebno je da druga strana bude kriva za neispunjavanje ugovorene obaveze . Pored ovog pitanja, i drugih opštih pitanja u slučajevima ugovora o kupoprodaji, ZOO predviđa i mnoga druga posebna pitanja ili slučajeve za raskid ugovora o prodaji. To može da se rezimira na sledeći način: raskid ugovora u slučaju ”prodaja tuđe stvari” – vidi komentar člana 443; raskid ugovora zbog materijalnih nedostataka stvari – vidi komentar člana 471, 472, 473, 475, 478 ZOO povreda obaveza prodavca i raskid ugovora o garanciji za nesmetano funkcionisanje stvari – vidi komentar člana 487 ZOO; raskid ugovora zbog pravnih nedostataka stvari – vidi komentar člana 493 ZOO; raskid ugovora zbog docnje kupca, (kada se sumnja u sposobnost kupaca za plaćanje cene) – vidi komentar člana 502.2 ZOO, ili sličan slučaj kod prodaje stvari putem specifikacije, vidi komentar člana 522.1 ZOO). Treba napomenuti da u skladu sa opštim pravilima za raskid ugovora i kupac ima pravo na raskid ugovora, ukoliko prodavac je u docnji u vezi sa isporukom stvari takođe i prodavac ima pravo na raskid ugovora ukoliko je kupac u docnji sa plaćanjem kupoprodajne cene ili, u nekim slučajevima, čak i ako kupac padne u docnji u pogledu prijema stvari (vidi komentar člana 502 ZOO).

Član 507. Kad stvar ima tekuću cenu

1. Kad je prodaja raskinuta zbog povrede ugovora od strane jedne ugovorne strane, a stvar ima tekuću cenu, druga strana može zahtevati razliku između cene određene ugovorom i tekuće cene na dan raskida ugovora na tržištu mesta u kome je posao obavljen.
2. Ako na tržištu mesta u kome je posao obavljen nema tekuće cene, za izračunavanje visine naknade uzima se u račun tekuća cena tržišta koje bi ga moglo zameniti u datom slučaju, kojoj treba dodati razliku u troškovima prevoza.

507.1. Član 507 ZOO reguliše pitanje naknade štete u slučaju raskida ugovora o prodaji, kada se stvar-roba prodaje po tekućoj ceni. Kod ugovora o prodaji po tekućoj ceni, cena je promenljiva u zavisnosti od tržišnih uslova. Može biti da cena u vreme zaključenja ugovora bude promenljiva ili da bude niža od cene u trenutku raskida ugovora ili obrnuto. Naravno, ako se radi o ovom slučaju, onda svrha člana 507.1 jeste da savesnoj strani prizna pravo da zahteva razliku između trenutne cene i ugovorene cene (cena koja postoji u trenutku zaključenja ugovora), i tekuće cene, koja važi na dan raskida ugovora (naravno, ukoliko je razlika cene povoljnija za savesnu ugovorenu stranu). Ova forma štete u teoriji je poznata kao "apstraktna šteta" i naziva se apstraktna šteta, jer je obračunata na osnovu trenutne razlike između postojeće cene u vreme zaključenja ugovora, i trenutne cene (koja postoji u vreme raskida ugovora) koja je sigurno određena kasnije (posle obračuna), tako da ova forma ne uzima za osnov realnu štetu koju je pretrpela ugovorena strana. Apstraktni način obračuna štete razvijen je u prodajama shodno pravilima berze, o čemu razni autori misle da je veoma praktično u običnim komercijalnim ugovorima, jer se lako izračunava sa objektivnim kriterijumima, tako da ova forma olakšava pravni promet a takođe je obrnuta u odnosu na konkretnu štetu, (koja ponekad je teško da se dokaze).⁹⁵

Kao što je gore objašnjeno, preračunavanje apstraktna štete zasniva se na razliku koja postoji između trenutne cene i ugovorene cene robe- stvari. Kupac koji traži jednostrani raskid ugovora (zbog neispunjavanja ili kršenje ugovornih obaveza od druge ugovorne strane), imaće pravo na pravila iz ovog člana, ako je razlika trenutne cene veća u odnosu na ugovorenu cenu. Prema ovom konceptu za obračunavanje štete, pod pretpostavkom, ukoliko kupcu je na vreme isporučena roba, on bi istu mogao da je preproda (i time dobije jednu novu vrednost), ili kada kupac odluči da kupi robu od treće strane, onda on bi u tom slučaju bio primoran da plaća skuplje tu robu. Naprotiv, prodavac bi imao pravo da traži razliku, ako je trenutna cena niža od ugovorene cene, pod pretpostavkom da je prodavac oštećen za iznos razlike, obzirom da je on primoran da proda robu sa nižom cenom (obzirom da tržišna cena za tu robu je bila niža).⁹⁶

⁹⁵ U vezi apstraktna i konkretne štete vidi: *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima I.* Beograd: 1980: str. 1026 - 1027. Takođe vidi: Alajdin Alishani: *Obligaciono Pravo*, Priština: 1988: str. 47 - 48.

⁹⁶ U vezi ove forme štete, vidi: Alajdin Alishani: *Obligaciono Pravo*, Priština: 1988: str. 47 - 48.

Mnogi autori smatraju da apstraktni obračun štete, shodno pravilima ovog člana, je lakše da se dokaže, jer dokazivanje se zasniva samo na objektivnim kriterijumima, kao što je identifikovanje razlike između ugovorene cene i stvarne cene, tako da je to praktičnije za implementaciju. Međutim, primena ovih pravila ne sprečava oštećenu stranu da traži celokupnu naknadu štete, ako je šteta bila veća nego tkz. "apstraktna štete". O ovome vidi komentar člana 509 ZOO (u nastavku).

U vezi značaja takozvane «naredne cene ili tekuće cene», vidi komentar člana 447 ZOO.

Primećeno je da ZOO nije dosledan u terminologiji koja se koristi za razmatranje pitanja koja se odnose na narednoj ceni, odnosno tekućoj ceni, tako da za isti pojam u članu 447 koristi izraz "dnevna cena", kojom zakonodavac misli na narednoj ili tekućoj ceni.

Stav jedan člana 507 u vezi sa određivanjem razlike između ugovorene cene i tekuće cene, koristi kriterijum, po kome treba uzeti za osnov "tržište mesta gde je posao obavljen". To je lakše za pravno domaće tržište, obzirom da naša zemlja ne predstavlja neko "veliko heterogeno tržište". Komplikovano je pitanje kod međunarodne prodaje, gde se ugovor zaključuje u jednoj zemlji, dok se izvršenje ili posledice toga manifestuju u drugoj zemlji, a tržište dve ili više različitih zemalja može biti heterogeno tržište. U datom slučaju, postavlja se pitanje, tržište koje zemlje se uzima u obzir za izračunavanje ove vrste štete. Naravno, većina autora daju prednost kriterijumu mesta u kojoj se izvršava ugovor odnosno zemlja gde nastaju pravne posledice za zemlju ili mesto isporuke robe.⁹⁷ Dakle, za predobračunavanje apstraktno štete većina autora misle da osnovni kriterijum koji treba uzeti u obzir, treba da bude prosečna cena koja postoji u mestu isporuke robe, dok relevantno vreme u kome treba da bude preračunavanje razlike, jeste vreme kada je trebalo da se isporuči roba, odnosno dan isporuke robe.

507.2. Drugi stav člana 507 ZOO reguliše apstraktni obračun štete, kada u mestu tržišta, gde se rad obavlja ili gde je nastao efekat ugovora ili gde je trebalo da se isporuči roba nema nikakve naknadne cene, odnosno nema tekuće cene. U tom slučaju, ako na tržištu, u kome se obavlja radnja, nema trenutne naknadne cene, zakon o ovom slučaju predviđa da za kao osnovni kriterijum treba uzeti trenutnu tržišnu cenu, koja bi najbolji mogla da se prilagodi konkretnom slučaju, uporedo sa razlikom ugovorene cene i stvarne cene, ZOO zahteva da se uzimaju u obzir i troškove transporta koji treba da se uračunavaju u apstraktnu štetu. Koje bi tržište bilo prikladnije, različiti autori smatraju ono najbliže tržište, koji bi moglo da obezbedi kriterijum za određivanje trenutne cene.⁹⁸

97 Naravno, pitanje koje pokrenuto jeste pitanje praktične prirode, o kojoj naravno sud bi trebalo odgovori ili arbitraža, u slučajevima kod ugovora o prodaji sa elementom inostranosti, kada prava dve ili više zemalja konkurišu u uređenju nekog ugovorenog odnosa elementom inostranosti. Naravno, o ovom pitanju nećemo se mnogo zadržati, obzirom da je to jedno pitanje koje se odnosi na rešavanje sukoba zakona, dok pitanja koja mogu nastati u kontekstu ove odredbe su suvišna samom cilju komentarisanja ovog člana.

98 Radi upoređenja veoma slično zakonsko rešenje nudi Haška Konvenciju o unifikaciji međunarodnog prava o prometu robe, Konvencije od 1 jula 1964, u članu 84, zakonska rešenja koja očigledno ZOO je pozajmio iz Konvencije. U vezi sa ovom Konvencijom, vidi: <unidroit.org/english/conventions/c-ulis.htm>, od 20.06.2013.

Član 508. Kad je prodaja ili kupovina izvršena radi pokrića

- 1. Kad predmet prodaje je količina stvari određenih po vrsti, I kada jedna strana ne izvrši svoju obavezu na vreme, druga strana može izvršiti prodaju odnosno kupovinu radi pokrića, i da zahteva razliku između cene određene ugovorom i cene prodaje, odnosno kupovine radi pokrića.**
- 2. Prodaja, i kupovina radi pokrića mora biti izvršena u razumnom roku i na razuman način.**
- 3. O nameri prodaje, odnosno kupovine poverilac je dužan da obavesti dužnika.**

508.1. Za razliku od prethodnog člana, član 508 ZOO reguliše tzv. pitanje naknade “štete”, koja je izazvana kada jedna ugovorena strana nije ispunila svoju obavezu, ili nije isporučila ili prihvatila robu shodno ugovoru “određene vrste i tipa”, međutim, u smislu ovog člana, druga savesna strana ima pravo da prodaje, odnosno kupi robu” radi pokrića” (trećoj strani), tako da pored kupo-prodaje savesna strana ima pravo da traži i razliku koja postoji između cene utvrđene ugovorom i cene ostvarene iz kupo-prodaje bez pokrića.

Karakteristično za ova pravila u ovom članu jeste, pravila se primenjuju samo kod ugovora o kupo-prodaji, koji za predmet ugovora ima stvari po vrsti (što je tipično za promet robe), dok pravna zaštita savesne ugovorene strane se obezbeđuje omogućavajući da pored kupo-prodaje robe od strane trećeg lica (radi pokrića), da zahteva i razliku između ugovorene cene i prodajne cene ostvarene od strane trećeg lica (naravno ukoliko je razlika u ceni negativna za savesnu ugovorenu stranu).

508.2. Drugi stav člana 508 ZOO predviđa nekoliko određenih uslova određivajući kada može da se izvrši prodaja, odnosno kupovina robe radi pokrića. Navedeni stav određuje kada kupo-prodaja može da se postigne, ako je izvršena u razumnom roku i na razuman način. O tome, koje je to razumno vreme u kome kupac, odnosno prodavac može da izvrši kupo-prodaju radi pokrića, zakon potpuno je tih. ZOO ne daje nikakve predloge za određivanje vremena koje bi se smatralo početkom trenutka da bi savesna strana mogla da primeni pravila iz ovog člana za prodaju odnosno kupovinu robe radi pokrića i da zahteva određenu razliku. Mnogi autori smatraju da pitanje razumnog roka je pitanje koje treba da se raspravlja u svakom pojedinačnom slučaju, uzimajući u obzir pravila ponašanja savesne strane. Tako, na primer, u pravnoj praksi postoji mišljenje koje sugeriše, ukoliko kupac za jedno duže vreme (nakon što je prodavac pao u docnji), ne zahteva primenu pravila kupovine sa pokrićem, onda veoma lako može da se misli na duže vreme ćutanja, u određenim okolnostima, tako da se može shvatiti da je kupac u potpunosti odustao iz ugovora, a i pravila savesnosti ne bi dozvolile da kupac zloupotrebi ovu mogućnost i da zahteva proizvoljno primenu pravila (npr. nakon dužeg vremena, kao posledica značajnih promena tržišnih cena, kupac, iznad njegovih očekivanja koje je imao u jednom trenutku da ima i nameru zloupotrebe ove okolnosti). Dakle, u tom smislu, koje je to razumno

vreme da bi se odnosilo na ova pravila, potrebno je da se smatraju okolnosti svakog pojedinačnog slučaja, posebno uzimajući u obzir savesnost strane koja se poziva na primenu pravila iz ovog člana.

ZOO, i pored toga što naglašava da kupo-prodaja za pokriće može da se obavi iz "opravdanih razloga", međutim, veoma malo govori o objašnjenju šta bi mogao da bude opravdani razlog za primenu pravila iz ovog člana. Naravno, namera zakonodavca u ovom slučaju je opravdanost za primenu pravila ovog instituta i prilagođavanje okolnosti konkretnog slučaja. Na primer, može se postaviti kao pitanje, ako roba nije isporučena kupcu u mesto odredište, onda bi to bilo dovoljan razlog za primenu ovih pravila, ili pravo kupca kao savesna strana da zahteva prijem robe na neko drugo mesto (osim mesta odredišta) o troškovima prevoza prodavca. Naravno, odgovor na opravdanost kupo-prodaje radi pokrića mora da se zasniva na sprovođenje pravila savesnosti strana na koju se odnosi primena ovih pravila, uzimajući u obzir kupo-prodaju radi pokrića i primenu standarda dobrog domaćina ili dobrog privrednika (tako da opterećenje za drugu stranu da bude što manje i opravdanije). Na primer, u datoj situaciji, ako kupac kupuje robu «radi pokrića» sa nižom cenom od ugovorene cene, svakako nema pravo da zahteva razliku na osnovu ovih pravila, (jer razlika u ceni ne ide njemu u korist), ali to sigurno neće uskratiti pravo kupcu da zahteva naknadu štete od druge strane koja nije ispunila svoje obaveze, ako postoje opravdanost po drugom osnovu za obeštećenje. U tom smislu, može da se zaključi da shodno pravilima savesnosti i poštenja od kupaca ili prodavaca zahteva kupo-prodaja radi pokrića, uvek mora da se postupa iskreno i savesno sa posebnim osvrtom na zahtevima o prometu robe («pažnja dobrog privrednika» i «dobrog domaćina»). Ovi standardi ponašanja zahtevaju od savesne strane da kupo-prodaju obavi kao dobar privrednik, naravno tražeći povoljniju cenu kod ostalih trgovaca, čime bi doprineo da druga strana bude manje opterećena obavezama. Obično, kod kupo-prodaje radi pokrića, kada se cena određuje shodno ceni tržišta, kupac - prodavac su obavezni da prilikom prodaje kupovine radi pokrića da se pridržavaju ceni tržišta. Smatra se da razlika u pogledu kvaliteta, vremena, mesta i tako dalje, apriori ne pokrivaju kupo-prodaju nevažećim, međutim ove okolnosti trebalo bi da se procene u smislu toga da kupo-prodaja bude što ekonomičnija.⁹⁹

508.3. Posljednji stav člana 508 ZOO predviđa još jedan dodatni uslov, a to je obaveza za obaveštavanje poverioca od strane dužnika o kupo-prodaji, odnosno kupovini radi pokrića. ZOO ovaj zahtev postavlja kao obaveznu meru koja bi omogućila dužniku da bude siguran na zaštitu svojih interesa, tako da šteta ili teret odgovornosti za njega bude što manji. Tako, na primer kupac, kao dužnik, trebao bi da obavesti prodavca kada bi on mogao da obavi jednu povoljniju prodaju (od koje šteta ili opterećenje za dužnika bila bi manja); ili i u drugim sličnim slučajevima koje bi dužniku omogućile da štiti svoje interese. Međutim, postoji i mišljenje da neobaveštavanje dužnika o kupo-prodaji radi pokrića ne dovodi do punog poništavanja ugovora o kupo-prodaje radi pokrića, ali može

99 U vezi konkretne štete vidi: *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima I.* Beograd: 1980: str. 1026 - 1027

da utiče na iznos razlike u cenama koje mogu da pripadaju poveriocu, odnosno na pun iznos obaveze za naknadu štete, koju treba da plati dužnik poveriocu.¹⁰⁰

Član 509. Naknada ostale štete

Pored prava na naknadu štete shodno pravilima iz prethodnih članova, savesna ugovorena strana ima pravo i na naknadu veće štete, ukoliko je pretrpela.

509. Član 509.1 ZOO je nastavak pravne zaštite koje pružaju gore navedene odredbe člana (506, 507 i 508). ZOO za savesnu ugovorenu stranu ima za cilj da sankcioniše pravo savesne strane za obeštećenje i preko onoga što pružaju gore navedene odredbe (gore navedeni članovi razmatraju pitanje u slučajevima kupo-prodaje radi pokrića).

Na osnovu ovog člana ,savesna ugovorena strana ima pravo na punu naknadu preko onoga što pružaju pravila za nadoknadu za povredu ugovora u slučaju apstraktne štete ili kupo-prodaje radi pokrića. U smislu ovog člana, savesna strana, pored gore navedene zaštite shodno odredaba članova koje smo komentarisali,ima pravo i na punu naknadu stvarne štete, i pravo na izgubljenju zaradu ukoliko postoje dokazi za dokazivanje.

Za razliku od gore pomenute apstraktne štete, koja je zasnovana na objektivnim kriterijumima, ova vrsta štete mora da se dokaže od strane oštećenog, koja ponekad zavisi od subjektivnih okolnosti slučaja ili oštećenog , tako da ponekad nije lako da se dokaže. Dakle, na osnovu ovog člana, oštećeni ima pravo na punu naknadu štete kao rezultat kršenja ugovora po osnovu ugovorne obaveze (vidi komentar člana 249 ZOO), kao i za štetu koja je rezultat deliktorne odgovornosti (vidi komentar člana 173 ZOO). Jedan od glavnih aspekata naknade štete, shodno ovom članu, je da nastala šteta za oštećenog mora da se dokaže. Poverilac, odnosno savesna strana, može da zahteva pre svega naknadu štete (damnum emergens), koja se odnosi na stvarnu štetu koju je oštećeni pretrpeo. Ali, poveriocu po ovom osnovu pripada i izgubljena zarada (dobit koja nije realizovana zbog kršenja ugovora ili neispunjenje obaveze dužnika; na primer,nije blagovremeno isporučena mašina koja je naručena, tako da proizvodni proces je odložen ili su izgubljeni klijenti ili je oštećena poslovna firma, usled čega sve to može da uslovi gubitak profita u poslovanju. Sa izgubljenom zaradom (tzv. lucrum cessans) ZOO smatra razuman profit koji može da se očekuje u normalnom toku stvari ili prema posebnim okolnostima, koje se odnose na specifične odnose dužnika i poverioca. Dakle , u odnosu o izgubljenoj zaradi, neophodno

100 Stim u vezi vidi: Blagojević, Borislav i Vrleta Krulj. *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima II - Drugo Izdanje*. Novi Sad: 1983: str. 1339. Takođe, radi upoređenja,veoma slično rešavanje pruža Haška Konvencija o objedinjavanju zakona o međunarodnom pravnom prometu,Konvencija iz 1 jula 1964,odnosno član 85, pravno rešenje koje izgleda da je ZOO preuzeo iz ove Konvencije. U vezi toga vidi: <unidroit.org/english/conventions/c-ulis.htm> , od. 20.06.2013; uporedno pravo pruža veoma slično rešenje u vezi kupo-prodaji radi pokrića: u ovom kontekstu vidi član 191 i član 215 Švajcarskog Zakonika o Obligacijama (dostupan na: <admin.ch/ch/e/rs/2/220.en.pdf>, od 22.07.2013.

je da oštećeni dokaže povećajne profita koji bi opravdano mogao da se ostvari , ukoliko bi ugovorene obaveze bile ispunjene.¹⁰¹

GLAVA 7 POSEBNI SLUČAJEVI UGOVORA O PRODAJI

POGLAVALJE 1 PRODAJA SA PRAVOM PREČE KUPOVINE

Član 510. Pojam

Ugovornom odredbom o pravu preče kupovine obavezuje se kupac da izvesti prodavca o nameri za prodaju stvari određenom licu, kao i o uslovima te prodaje, i da istom ponudi stvar radi kupovine po istoj ceni.

---

510. Prodaja sa pravom preče kupovine smatra se jednom posebnom formom ugovora o kupo-prodaji po kojoj prodavac ,ugovorenom odredbom slaže se sa kupcem, tako da uspostavlja i čuva za sebe pravo preče kupovine u odnosu na treća lica, ako kupac bude odlučio da preproda robu. Ako pravo preče kupovne je ugovoreno onda kupac je obavezan da obavesti prodavca o svojoj nameri koja može biti u vezi sa prodajom robe određenom licu kojeg upoznaje sa uslovima prodaje i istom ponudi radi kupovine robu po ponuđenoj ceni (sa istim uslovima sa ostalim potencijalnim kupcima). Naravno, kao što stoji u samoj odredbi člana 510 ZOO, ova forma preče kupovine nastaje ugovorom,odnosno, to znači ugovorni sporazum između strana. Činjenica da prodavac utvrđuje pravo preče kupovine nad robom koja je predmet prodaje, ne znači nikakav rizik za pravo svojine i pravo kupca na raspolaganje u vezi sa robom koju kupuje. Kupac, uprkos postojanju prava preče kupovine,na redovan način stiče i pravo svojine sa svim ostalim atributima koji karakterišu pravo svojine. Međutim, samo ukoliko zadnji kupac odluči da preproda robu, on je dužan da pod istim uslovima, prvo robu da ponudi zadnjem prodavcu prodaje (ovaj zadnji kao titular preče kupovine). Prema tome, ako ovo zadnje bude, onda strane samo smenjuju uloge, tako da zadnji prodavac postaje kupac,dok zadnji kupac postaje prodavac u narednoj kupo-prodajnoj transakciji. U tom smislu , postojanje prava preče kupovine prodavca ni na koji način ne utiče na pravo vlasništva kupca nakon kupovine robe ili ne ograničava druge atribute vlasništva; takođe smatra se da postojanje prava preče kupovine ne određuje eventualne uslove prodaje, koje zadnji kupac u zavisnosti od tržišnih uslova, može da usmeri ka svom prodavcu kao ponudu određenog sadržaja.¹⁰²

101 Određivanje ovog člana odgovara članu 86 Haške Konvencije o unifikaciji međunarodnog prava za prodaju robe , Konvencije od 1. jula 1964. U vezi ove konvencije vidi: <unidroit.org/english/conventions/c-ulis.htm> , od 20.06.2013. Stim u vezi takođe vidi: Blagojević, Borislav i Vrleta Krulj. *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima II - Drugo Izdanje*. Novi Sad: 1983: str. 1350 - 1351.

102 U vezi prava preče kupovine vidi: Dauti Nerxhivane, *Obligaciono Pravo*,Priština, 2004: str. 316 - 317; kao i: Milošević Ljubiša. *Obligaciono pravo*. Beograd. 1982: str. 306.

Član 511. Rokovi za vršenje prava i za isplatu cene

1. Prodavac je dužan da obavesti kupca na pouzdan način o svojoj odluci da bi koristio pravo preče kupovine u roku od (30) dana računajući od dana kad ga je kupac obavestio o nameri prodaji trećem licu.
2. Istovremeno sa izjavom da on kupuje stvar, prodavac je dužan da isplatiti cenu dogovorenu sa trećim licem, ili je položiti kod suda.
3. Ako je u ugovoru sa trećim licem predviđen rok za isplatu cene - prodavac može koristiti taj rok samo ako pruži dovoljno sigurnosti.

511.1. U smislu prethodnog člana, o pravu preče kupovine, kupac (zadnji) je obavezan da obavesti prodavca (zadnjeg), koji ima pravo preče kupovine, kako u cilju prodaje stvari, tako i za uslove prodaje, tako da nosiocu prava preče kupovine pruži priliku da on stvar kupi po istoj ceni. Član 511.1 ZOO reguliše pitanje vremena za ostvarivanje ovog prava. Dakle, shodno značenju navedenog stava, zadnji kupac odnosno prodavac, koji namerava da proda robu koja je učitana sa pravom preče kupovine), ima za obavezu da nosioca prava preče kupovine obavesti o nameri prodaje i o uslovima prodaje u roku od 30 dana pre nego što bi roba mogla da se proda trećem licu. Rok od 30 dana počinje da teče od momenta kada je nosilac prava preče kupovine je obavešten o nameri prodavaca za prodaju svoje stvari (učitane pravom preče kupovine). Drugim rečima, nosilac prava preče kupovine može da koristi svoje pravo i da stvar kupi u roku od 30 dana od dana prijema obaveštenja od strane prodavca za prodaju stvari. Prodavac uz obaveštenje o nameri prodaje stvari i uz obaveštenje titulara mora da obezbedi i uslove prodaje i eventualno da zaključi- izvrši ugovor ako budu prihvaćeni takvi uslovi titulara prava preče kupovine.¹⁰³

Postavlja se jedno posebno pitanje, koje se odnosi na to, kako može da se obavesti namera prodaje stvari. ZOO u tom pogledu ne daje nikakvo objašnjenje, međutim, mnogi autori smatraju da obaveštenje o nameri prodaje stvari treba da bude na bezbedan način za učesnike; sigurno da može lakše da se dokaže, kao npr. po mogućnosti obaveštenje da bude u pismenoj formi (na registrovanoj adresi primaoca) ili eventualno i preko elektronskih sredstava informisanja, koja ostavljaju dovoljno tragova radi dokazivanja u slučaju spora između stranaka¹⁰⁴.

U vezi sa otkaznim rokom, za razliku od mnogih drugih zakona ili drugih građanskih kodeksa, ZOO pruža jedinstven i zajednički rok koji se primenjuje kako na korišćenje prava preče kupovine o prodaji pokretnih stvari, tako i za korišćenje prava preče kupovine za kupovinu pokretnih stvari. Za razliku od navedenog, komparativno građansko pravo ZOO nudi različite rokove koji su primenljivi na pokretnu i nepokretnu imovinu. Tako

¹⁰³ Bukljaš, Ivan. *Komentar Zakona o Obligationim Odosima I, II*. Zagreb, 1978: 263 - 264.

¹⁰⁴ U vezi ove forme štete, vidi: Alajdin Alishani: *Obligaciono Pravo*, Priština.: 1988: str. 66.

npr. shodno Građanskom Zakoniku Austrije rok za prodaju stvari, (učitan pravom preče kupovine) iznosi 24 sata kada predmet prodaje su pokretne stvari, ili rok od 30 dana kada se radi o nepokretnim stvarima (član 1075).¹⁰⁵

511.2. Nosilac prava preče kupovine, ako želi da kupi stvar, u nameri prodaje o čemu je obavješten od strane prodavca, prodavac mora da se izjasni da želi da kupi stvar sa uslovima kojima je ponuđen.¹⁰⁶ Pored izjave za kupovinu stvari, nosilac prava preče kupovine treba da prodavcu plati odgovarajuću cenu (kao što se dogovorio ili je mogao da se dogovori sa trećem licem), ili odgovarajuću cenu preda na sudu (u ovom drugom slučaju, ako nosilac ne može da plati cenu prodavcu stvari). Komentatori ZOO smatraju da drugi stav člana 511 ZOO zahteva da trenutak proglašenja nosioca prava preče kupovine za kupovinu stvari, je istovremen sa njegovom obavezom za plaćanje kupovne cene.¹⁰⁷

511.3. Treći stav člana 511 ZOO reguliše mogućnost da izuzetno titular prava preče kupovine može da zahteva dodatni rok za plaćanje cene a koji se razlikuje od roka kojeg je izjavio da želi da kupi stvar (kao predmet preče kupovine). Shodno ovoj odredbi, pod uslovom da je prodavac sa trećim ugovorio jedan duži rok za prodaju stvari, nosilac prava preče kupovine može da koristi ovaj duži rok za plaćanje cene, pod uslovom da je nosilac prava preče kupovine prodavcu pružio dovoljne garancije da će platiti odgovarajuću cenu. Treći stav, onako kako je sagrađen od strane zakonodavca izgleda da je samo jedan izuzetak, da nosilac prava preče kupovine može da koristi, ukoliko prodavac nudi dovoljne garancije za plaćanje cene koja treba kasnije da se plati (onako kako je prodavac ugovorio sa trećim). U nedostatku odgovarajućeg sredstva za garantovanje plaćanja svojih obaveza, nosilac prava preče kupovine ne može da koristi ovu mogućnost.

Član 512. Mogućnost nasleđivanja i otuđenja

Pravo preče kupovine pokretnih stvari ne može se ni otuđiti ni naslediti, ukoliko zakonom nije drukčije određeno.

---

512. Član 512 ZOO dosledan je srednjem pravnom sadržaju, prema kome pravo preče kupovine pokretnih stvari ne može da se nasleđuje ili prenese, osim ako zakonom nije drugačije predviđeno.

Za razliku od zakonskog prava, pravo preče kupovine, prema većini autora može da se prenese i nasledi, stim u vezi postoje dve opšte pravne teorije. Prema prvoj teoriji, ugovorno pravo preče kupovine je lično pravo, lično ugovoreno od strane ugovorenih strana i vezano na njihovu ličnost, takođe ne može da se prenese ni da se nasledi. Ovo zakonsko rešenje,

105 U vezi ovoga vidi član 1075 Austrijski Građanski Zakonik, dostupan na: <biblio.org/ais/abgb1.htm>, od 06.09.2013;

106 Bukljaš, Ivan. *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima I, II*. Zagreb, 1978: 264.

107 U vezi ovoga vidi: Alajdin Alishani: *Obligaciono Pravo*, Priština.: 1988: str. 67.

po kojoj ugovorno pravo preče kupovine je lično pravo koje ne može da se prenese na treće lice, izgleda da je predstavljeno u Građanskom Zakoniku Austrije.¹⁰⁸ Prema drugoj teoriji, koja očigledno je razvijena pod nemačkom pravnom doktrinom, i ugovorno pravo preče kupovine može da se prenese odnosno da se nasleđuje.¹⁰⁹

Što se tiče gore navedenog, mnogi autori smatraju da zakonsko rešenje ZOO, o mogućnosti prenošenja ugovorenog prava preče kupovine, ipak je jedno sekundarno zakonsko rešenje, jer ono izričito isključuje mogućnost da to pravo bude prenosivo za pokretne stvari, osim ako u određenom slučaju, važeći Zakon ne reguliše nešto drugo. Ovo zakonsko rešenje ZOO je zasnova na principu neprenošenja prava preče kupovine kod pokretnih stvari, osim ako u određenoj pravnoj situaciji je dozvoljeno Zakonom. ZOO nema neko rešenje u vezi ugovorenog prava preče kupovine, kada predmet ugovora su nepokretne stvari. Smatra se da razmatranje ugovornog prava preče kupovine u vizi sa nepokretnostima je izvan shvatanja odredbe člana 512 ZOO. U tom smislu, čini se da je zakonodavac mislio da razmatranje prava preče kupovine nepokretnosti (uključujući i mogućnost ugovaranja kada predmet ugovora su nepokretnosti), je izvan definicije ZOO.

Član 513. U slučaju prinudne javne prodaje

1. U toku prinudne javne prodaje korisnik prava preče kupovine (kupac) ne može koristiti svoje pravo preče kupovine.
2. Međutim, korisnik prava preče kupovine (kupac) čije je pravo preče kupovine bilo upisano u javnoj knjizi može zahtevati poništenje javne prodaje, ako nije bio posebno pozvan da prisustvuje.

513.1. Prvi stav člana 513 ZOO predviđa da u slučajevima prinudne javne prodaje (prodaja na javnoj aukciji), nosilac prava preče kupovine ne može da misli na svoje pravo preče kupovine, ako je predmet prodat na javnoj aukciji radi zadovoljavanja interesa prinudne prodaje. U pravnoj teoriji postoji mišljenje kada se stvar prodaju u postupku prinudnog izvršenja (javna prodaja da zadovolji interese poverilaca), smatra da je predmet prodaje bez naknade ili zaloga, prinudna prodaja isključuje pravo preče kupovine nosioca tog prava. Ovo mišljenje se smatra posebno pravilnim kod prodaje pokretnih stvar.¹¹⁰

513.2. U vezi sa onim što je gore rečeno drugi stav ovog člana, uspostavlja jedan izuzetak kada je u pitanju prodaja ili izvršenje nad nepokretnostima. Prema značenju navedene

108 U vezi toga vidi Austrijski Građanski Zakonik, dostupan na: <biblio.org/ais/abgb1.htm>, od t. 06.09.2013.

109 U vezi ove mogućnosti vidi: Blagojević Borislav i Vrleta Krulj. *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima II - Drugo Izdanje*. Novi Sad: 1983: str. 1356 - 1357.

110 U vezi ove mogućnosti vidi: Blagojević Borislav i Vrleta Krulj. *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima II - Drugo Izdanje*. Novi Sad: 1983: str. 1357 - 1358.

odredbe, u slučaju javne prodaje nepokretnosti, nosilac prava preče kupovine mora biti posebno obavešten o prodaji putem javnog nadmetanja i da se istom obezbede i odgovarajuća obaveštenja o organizovanju javne aukcije, koje će mu omogućiti učešće na aukciji, kao, npr., obaveštenje o vremenu i mestu javne prodaje. U smislu ove odredbe, nosilac prava preče kupovine imaće pravo da zahteva poništenje javne prodaje, ukoliko organizator javne prodaje prekršio obavezu shodno ovoj odredbi da nosioca prava preče kupovine pozove posebno radi učestvovanja u javno nadmetanje. Slično pravno rešenje u stavu dva ovog člana daje i građansko komparativno pravo.¹¹¹

Član 514. Trajanje prava preče kupovine

- 1. Pravo preče kupovine se gasi u roku određenom u ugovoru.**
  - 2. Ako rok nije određen ugovorom, pravo preče kupovine se gasi pet (5) godina posle zaključenja ugovora.**
-

514.1. U komentaru ovog člana, kada je reč o dužini prava preče kupovine, sigurno se misli o vremenu trajanja ugovornog prava preče kupovine, obzirom da zakonsko pravo preče kupovine je subjekat zakonskog regulisanja. U uporednom pravu, naročito u onim pravnim sistemima u kojima se pravo preče kupovine smatra kao lično pravo, postoji shvatanje da pravo preče kupovine traje koliko traje i život nosioca prava preče kupovine. Dakle, pojedine jurisdikcije nisu se zadržale mnogo u problematici trajanja ovog prava. Ovaj pristup, prema kome pravo preče kupovine traje relativno dugo (koliko je u životu nosilac prava), čini se da nije najbolje pravno rešenje, jer to može biti značajan teret za titulara stvari.¹¹² Naravno, samo postojanje prava preče kupovine nad stvarima koje su predmet pravnog prometa, u izvesnoj meri, ograničava pravni promet tih stvari, jer ostvarivanje ovog prava zahteva postupak i vremenski okvir, koji predstavlja prepreke za ubrzanje pravnog prometa materijalnih dobara - stvari. Prema tome, novija zakonodavstva, kao što je slučaj sa ZOO, imaju za cilj da ograniče trajanje mogućnosti ostvarivanja prava preče kupovine u što kraćem roku, kada stranke nisu ugovorom dogovorile vreme trajanja. Razni autori smatraju da takav pristup ograničenja dužine prava preče kupovine je u skladu sa modernizacijom prava i potreba za povećanje hitnosti u pravnom prometu, da bi to bilo jedna ograničena prepreka za prodavca. U tom smislu, ZOO u prvom stavu člana 514 predvideo je pravo preče kupovine koje traje sve do onog vremena za koje su se stranke ugovorom dogovorile. ZOO u tom smislu je poštovao autonomiju volje ugovorenih strana, kao jednu od osnovnih principa ZOO i ugovorenog prava. U stvari, od same definicije ugovornog prava preče kupovine, proizilazi da ugovorene strane, ugovorom osnivaju ono što žele, uključujući i vreme trajanja, što je u skladu sa principom autonomije volje stranaka.

.....
111 U vezi toga vidi Građanski Zakonik Austrije, dostupan na: <biblio.org/ais/abgb1.htm: od 06.09.2013.

112 U vezi ove mogućnosti vidi: Blagojević Borislav i Vrleta Krulj. *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima II - Drugo Izdanje*. Novi Sad: 1983: str. 1358 - 1359.

514.2. Ako stranke nisu precizirale u ugovoru vreme trajanja prava preče kupovine, drugi stav člana 514. ZOO veoma je jasno precizirao da pravo preče kupovine prestaje u roku od 5 godina od dana zaključenja ugovora kojim je osnovano pravo preče kupovine. U slučaju koji je predviđen u ovom članu radi se o dužini vremena prava preče kupovine, ako stranke nisu koristile mogućnost da govorom odrede. U tom smislu, ZOO imao je nameru da ovaj rok bude što kraći, odnosno da ne bude stalni teret za hitnost prometa robe i stvari u društvu koje se zasniva na principima slobodnog tržišta i prometa imovinske vrednosti.

U smislu trajanja prava preče kupovine, ZOO ne pravi razliku između prava preče kupovine nad pokretnim i nepokretnim stvarima.

Drugim rečima, pravila ovog člana na jednak način se primenjuju kako za slučajeve prava preče kupovine na pokretnim tako i na nepokretnim stvarima. Smatra se da takvo zakonsko rešenje ima za cilj da bude što više u funkciji hitnosti pravnog prometa.¹¹³

Član 515. Ako je izvršen prenos svojine bez obaveštavanja prodavca

- 1. Ako je prodavac prodao stvar i preneo svojinu na trećeg ne obaveštavajući korisnika prava preče kupovine (kupca), iako je treći znao ili je trebao znati da prodavac ima pravo preče kupovine, korisnik prava preče kupovine može, u roku od šest (6) meseci računajući od dana kada je obavešten o ugovoru o prodaji, zahtevati da se prenos poništi i da se stvar njemu ustupi pod istim uslovima.**
- 2. Ako je prodavac netačno obavestio kupca o uslovima prodaje trećem, i ako je treći to znao ili je trebao znati, ovaj rok od šest (6) meseci počinje teći od dana kada je korisnik prava preče kupovine saznao za tačne uslove ugovora.**
- 3. Pravo preče kupovine prestaje u svakom slučaju po isteku od pet (5) godina od prenosa svojine stvari na trećeg.**

515.1 Neobaveštavanje nosioca prava preče kupovine o prodaji stvari može izazvati neke ozbiljne negativne pravne posledice za ugovor kojeg zaključuje prodavac sa trećim licem. Dakle, shodno značenju člana 514.1 ZOO, i pored postojanja prava preče kupovine, prodavac prodaje stvar trećem licu bez odgovarajućeg obaveštenja nosioca prava preče kupovine, ovaj zadnji može da u roku od 6 meseci (od trenutka kada je saznao za prodaju stvari) da zahteva poništenje ugovora o prodaji kojeg je prodavac zaključio sa trećim pod uslovom da treći je znao ili je trebalo da zna da je predmet prodaje bio zadužen sa pravom preče kupovine.

Da bi nosilac prava preče kupovine mogao da zahteva primenu odredaba ovog stava , prvo treba da budu ispunjeni sledeći uslovi: da je osnovano pravo preče kupovine, da je prodavac zaključio ugovor sa trećim licem za prodaju stvari, da je prodaja stvari izvršena bez odgovarajućeg obaveštenja nosioca prava preče kupovine, da treći nije znao ili nije

¹¹³ Stim u vezi vidi: *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima I*. Beograd: 1980: str. 1015.

imao priliku da saznaje o mogućnosti postojanja prava preče kupovine. Ako budu ispunjeni navedeni uslovi, nosilac prava preče kupovine može da zatraži poništaj ugovora o prodaji koji je zaključen između prodavca i trećeg lica i to u roku od 6 meseci (rok koji se računa od dana kada je nosilac prava preče kupovine saznao o izvršenju ugovora o prodaji između prodavaca i trećeg). Nosilac prava preče kupovine, zajedno sa poništenjem ugovora o prodaji, takođe zahteva da prodatu stvar povрати-kupi pod istim uslovima ugovora, kojeg je prodavac prodao trećem licu. U smislu onoga što je rečeno u ovom paragrafu, ako treći nije znao i niti je imao mogućnosti da zna o postojanju prava preče kupovine, onda nosilac prava preče kupovine, ne može da traži poništenje ugovora prodavca koji je zaključen sa trećim licem. Međutim, u tom slučaju, nosiocu prava preče kupovine pripada i pravo na naknadu u odnosu na prodavca stvari.¹¹⁴

515.2. Rok od 6 meseci za raskid ugovora, predviđen u prethodnom stavu ovog člana, ne može početi da teče, ako prodavac nije tačno obavestio ili je pružio netačne informacije nosiocu prava preče kupovine, pod uslovom da je treći znao ili je morao znati za ovakvo ponašanje prodavaca. U tom smislu, drugi stav ovog člana obezbeđuje pravnu zaštitu nosiocu prava preče kupovine u pogledu olakšavanja za produženje vremena za raskid ugovora kojeg je prodavac zaključio sa trećim. U tom smislu, rok za poništenje ugovora o prodaji ne počinje da teče od trenutka kada je nosilac prava preče kupovine saznao za zaključenje ugovora o prodaji, koje ranije nije znao, ili je pogrešno informisan o njima. Međutim, u smislu ovog stava, nosilac prava preče kupovine uživa pravnu zaštitu samo ako je treća strana znala ili je trebalo da zna da je nosilac prava preče kupovine pogrešno obavestena ili nije tačno obavestena o uslovima ugovora o prodaji. Kao što se vidi, drugi stav ovog člana, nosiocu prava preče kupovine omogućava produženje roka za podnošenje zahteva za raskid ugovora, tako da svrha ovog člana je maksimalna zaštita savesne ugovorene strane.

515.3. Treći stav ZOO određuje apsolutni rok za prestanak prava nosioca prava preče kupovine da zahteva raskid ugovora. Pravo nosioca, u ovom pogledu, prestaje u svakom slučaju, po isteku roka od 5 godina od trenutka kada je prodavac zaključio ugovor sa trećim licem. Apsolutni rok teče bez obzira da li je nosilac prava preče kupovine saznao ili ne o realnim uslovima ugovora o prodaji. U svakom slučaju, prava titulara nakon isteka navedenog roka prestaju u potpunosti. U smislu ovog člana, zakonodavac je predvideo, da je rok od 5 godina dovoljan koji prodavcu omogućava da saznaje (u ovom roku) za prodaju stvari nad kojim ima pravo preče kupovine ili da sazna o realnim uslovima prodaje stvari trećem licu.¹¹⁵ Prema tome, pošto rok iz ovog stava ne zavisi od okolnosti ili ličnog saznanja stranaka, onda se smatra kao objektivni rok za prestanak prava preče kupovine.

114 Bukljaš, Ivan i Boris Vizner. *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima III*. Zagreb: 1979: str. 1770.

115 U vezi toga vidi: *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima I*. Beograd: 1980: str. 1040.

Član 516. Zakonsko pravo preče kupovine

1. Određena lica mogu imata pravo preče kupovine po zakonu.
2. Trajanje zakonskog prava preče kupovine nije ograničeno.
3. Pravila o prodaji sa pravom preče kupovine shodno se primenjuju i na zakonsko pravo preče kupovine, osim ako se u posebnim slučajevima ne predviđa drugačije.

516.1. U pravnoj teoriji govori se o ugovorenom pravu i pravu preče kupovine. Zakonsko pravo preče kupovine postoji kada to nije navedeno u ugovoru, ali za određena lica to pravo je predviđeno zakonom. Može se reći da ugovoreno pravo je osnovano isključivo ugovorom od ugovorenih strana koje deluje **inter-partes** (ima efekat samo između ugovorenih strana sa posebnim interesom za ugovorene strane). Nasuprot ovom objašnjenju o ugovornom pravu preče kupovine, zakonsko pravo preče kupovine ima za cilj da štiti opšte interese društva. Dakle, sa zakonskim pravom preče kupovine, zakonodavac, navodeći pravo preče kupovine za određeno lice o interesu određenog lica, štiteći interese nosioca prava preče kupovine, štiti i opšte interese društva. Zakonsko pravo preče kupovine deluje **erga -omnes** (prema svima), tako da svi treba da poštuju pravo nosioca prava preče kupovine.¹¹⁶ Kada je reč o zakonskom pravu preče kupovine, zakon priznaje pravo pojedinim subjektima prava koji u određenim okolnostima postaju nosioci ovog prava. Uglavnom slučajevi zakonskog prava preče kupovine regulisani su posebnim zakonima. Tako npr., pravo preče kupovine je priznato suvlasniku, ili pravo preče kupovine priznato je i vlasniku zajedničke imovine na spratovima zgrade (o tome vidi član 52.4 Zakona o Vlasništvu i Drugim Stvarnim Pravima), itd.¹¹⁷

516.2. Drugi stav člana 516. ZOO predviđa, zakonsko pravo preče kupovine nije ograničeno vremenski. Neograničavanje u ostvarivanju zakonskog prava preče kupovine predstavlja značajnu razliku od ugovornog prava preče kupovine. Smatra se da zakonsko pravo preče kupovine nije vremenski ograničeno, iz razloga jer to pravo, i pored toga što je u interesu određenih subjekata ima za cilj pre svega da štiti opšte interese društva.

516.3. ZOO ne reguliše detaljno modalitete ostvarivanja zakonskog prava preče kupovine. Međutim, pojedini zakoni na osnovu kojih nastaje pravo preče kupovine za određene stvari, sadrže detaljne odredbe za sprovođenje ovog prava.¹¹⁸ Pored gore navedenih odredbi koje se odnose na zakonsko pravo preče kupovine, ZOO sadrži jednu vodeću odredbu koja se primenjuje za prodaju po osnovu preče kupovine, srazmerno se primenjuje i kod prava preče kupovine (treći stav člana 516 ZOO), što znači da navedene

116 Bukljaš, Ivan i Boris Vizner *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima III*. Zagreb: 1979: str. 1767.

117 Vidi u vezi prava preče kupovine i zakonsku regulativu iz Zakonu o Vlasništvu i Drugim Stvarnim Pravima, Zakon br. 03/L-154; posebno vidi odredbe člana 44 do 50, zatim član 52 i član 68.

118 Vidi u vezi prava preče kupovine iz oblasti svojine i drugih stvarnih prava zakonsku regulativu prava preče kupovine, Zakonu o Vlasništvu i Drugim Stvarnim Pravima, Zakon br. 03/L-154; posebno vidi odredbe; član 44 do 50, zatim član 52 i član 68.

odredbe instituta prava preče kupovine, srazmerno se primenjuju i kod zakonskog prava preče kupovine, (mada prilikom njihove primene, treba imati u obzir specifičnosti zakonskog prava preče kupovine).

POGLAVLJE 2 KUPOVINA NA PROBU

Član 517. Pojam

- 1. Kad je ugovoreno da kupac uzima stvar pod uslovom da je isproba da bi utvrdio da li odgovara njegovim željama, dužan je o tome da li ostaje pri ugovoru obavestiti prodavca u roku utvrđenom ugovorom ili običajem, a ako takvog nema, onda u primerenom roku koji mu bude odredio prodavac, inače se smatra da je odustao od ugovora.**
- 2. Ako je stvar predata kupcu da bi je isprobao do određenog roka, a on je ne vrati bez odlaganja po isteku roka ili ne izjavi prodavcu da odustaje od ugovora, smatra se da je ostao pri ugovoru.**

517.1. Jedna forma posebnog modaliteta ugovora o kupo-prodaji, jeste kupovina probanjem. Ugovor o kupo-prodaji probanjem (ili kupovina na probu) je ugovor o prodaji sa uslovom odlaganja, tako da sudbina ugovora zavisi od isprobavanja stvari ili predmeta ugovora, odnosno ukoliko probanje je uspešno za ugovorne strane, odnosno za kupca. Svrha ovog ugovora je da se kupac uveri da stvar ili predmet ugovora odgovara potrebama i želji kupaca, ili da se utvrdi da kupljena stvar ima određene osobine, ili da je ili nije prikladna da se koristi za određenu potrebu. Drugim rečima, prema ovom načinu kupovine, kupac ima pravo da prvo koristi – proba stvar a zatim da se uveri da li stvar odgovara njegovoj želji, nakon čega da se izjasni, (u određenom roku), da li će stvar kupiti ili odbije da je kupi. Član 517 ZOO obrazlaže ugovor o kupo-prodaji sa probom. Shodno prvom stavu ovog člana, kupovina probanjem se ugovara sa ciljem da kupac stvar uzme radi probanja u cilju da se uveri, da li stvar odgovara njegovoj želji, odnosno njegovim potrebama, dok o uspešnom testu probe, kupac je obavezan da u određenom roku obavesti prodavca u vezi ugovora, ili ukoliko su strane odredile rok za isprobavanje, onda kupac je dužan da prodavca obavesti u određenom roku shodno običajima, ili, ukoliko rok za isprobavanje ne može da se odredi, onda se isti određuje od strane prodavca (na kraju prodavac u bilo koje vreme može da obavesti kupca da želji da mu se stvar vrati tako da mogućnost za isprobavanje stvari je završeno). U suštini, kada se kupac izjasnio da stvar želi da je zadržava (kao predmet za isprobavanje) onda se smatra da je kupo-prodajni ugovor definitivno zaključen, u suprotnom kada se stvar vraća prodavcu ili obaveštava prodavca o negativnom testu probe, onda se smatra da je kupac odustao od ugovora.

Ako budemo pažljivo pročitali prvi stav člana 517. ZOO, zakonodavac je predvideo “*kupac uzima stvar pod uslovom da istog isproba kako bi se uverio, da li odgovara njegovoj želji*”, znači sa gore iznetog, isprobavanje stvari podleže tzv. “subjektivnom testu”, koji se odnosi na volju kupca. Ukoliko kupac potvrđuje da stvar odgovara njegovoj želji (u određenom roku),onda se smatra da je ugovor zaključen. Na primer, jedna forma probe bila bi zaključenje ugovora o prodaji pod uslovom da prodato vino odgovara ukusu kupca. U tom slučaju ,kupac je dužan da proba stvar i o tome obavesti prodavca da ostaje pri ugovoru sa probom. On to treba da učini u predviđenom roku ili u roku koji se može shvatiti shodno običajima. Ukoliko rok nije ugovoren, a i isti nije određen shodno običajima, onda kupac treba da to uradi u rok kojeg će odrediti prodavac. Ako kupac ne obavesti u bilo kojem od rokova koji su gore navedeni, onda se smatra da je odustao od ugovora. Shodno prvom stavu člana 517. ZOO,smatra će se da je kupac odustao od ugovora samo kada se stvar nalazi u posedu prodavca, inače sledeći stav predviđa jednu suprotnu situaciju.¹¹⁹

517.2 Za razliku od prvog stava člana 517. ZOO, drugi stav reguliše situaciju kada stvar ,kao predmet probe prešao u posed kod kupca. Prema ovom stavu , ukoliko kupac ne obavesti prodavca u određenom roku (ugovorom, običajima ili u nedostatku istih,onda rok određuje prodavac) da odustaje od ugovora,ili ukoliko je proba bila negativna i neuspešna , onda se smatra da kupac ostaje pri ugovoru i kupuje stvar. Drugim rečima ,shodno značenju navedenog stava,kupac mora da se izjasni pre isteka probnog roka da isti nije još istekao, inače ne obaveštavanje u propisanom roku ima za posledicu zaključak kupca o prihvatanju stvari uzete na probu. U smisli gore navedenog, ZOO je uložio napore za jedinstveno rešenje,obzirom da razlika u vrednosti pokretne i nepokretne imovine u savremenom svetu je veoma relativna. Međutim ranije je postojalo jedno mišljenje da rok za probu pokretnih stvari treba da bude duži.¹²⁰

Član 518. Objektivna proba

Kad je proba ugovorena da bi se utvrdilo da li stvar ima određeno svojstvo ili da li je podobna za određenu upotrebu, opstanak ugovora ne zavisi od ocene kupca, već od toga da li ova zaista ima ta svojstva, odnosno da li je podobna za određenu upotrebu.

518. Da bi se procenilo da određena stvar, predmet ugovora o prodaji je prikladna ili ne za kupovinu , stranke mogu ugovoriti *subjektivne ili objektivne kriterijume*. Za razliku od člana 517. ZOO(koja se uglavnom odnosi na subjektivnom testu dokazivanja stvari koja se kupuje),stranke mogu takođe da ugovore,odnosno uspeh ugovora o prodaji da se uslovljava postojanjem određenih kvaliteta stvari ili da stvar odgovara jednoj određenoj upotrebi. Tako, na primer, stranke mogu da ugovore da kupca primi kupljenu stvar na probu u nameri provere da li poseduje ugovorene kvalitete ili odgovara ili ne odgovora njegovoj upotrebi-

119 U vezi ovoga vidi: *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima I*. Beograd: 1980: str. 1043. U vezi kupovine probom, vidi: Nerxhivane Dauti,. *Obligaciono Pravo Priština*, 2004: str. 313 - 314.

120 Milošević, Ljubiša. *Obligaciono Pravo Priština*, 1971: str. 301 - 302.

ugovorenoj nameni (npr. probanjem treba da se utvrdi, da li kupljeni auto stvarno troši samo 4 litara na 100km na otvorenom putu). Ako su ugovorene strane dogovorile, onda se radi o tzv. objektivnoj probi , što znači da uspeh probe, odnosno zaključenje ugovora o prodaji, ne zavisi samo od volje ili želje kupaca (tzv. subjektivna proba), već od toga da li stvar koja je data na probu ima ugovorene kvalitete ili odgovora upotrebi kako je ugovoreno (tzv. test ili objektivna proba).¹²¹

Naravno, da bi se procenilo da li stvar odgovara interesu ili njegovim potrebama i, kupac se uglavnom oslanja na subjektivne razloge. U tom smislu, i pravna teorija, kao i razna zakonodavstva, kada je u pitanju kupovina sa probom i probno testiranje, po pravilu, misli se na subjektivnim kriterijumima koje stvar mora uspešno da ispuni (koje zavise od volje ili želje kupca), sa ciljem da proba bude uspešna. Za razliku od navedenog, pojedina zakonodavstva pružaju takva zakonska rešenja koja zajedno sa subjektivnom probom, regulišu i mogućnost za primenu objektivnih kriterijuma za ocenjivanje o uspehu probe. To je slučaj kada u ugovoru o prodaji je dogovoreno da stvar koja se daje na probu treba da ima određene kvalitete ili da odgovara određenoj nameni. Ovo je zakonsko rešenje koje je prihvaćeno u članu 518 ZOO, u pored želje kupca, smatra će se da je proba bila uspešna i da je ugovor zaključen, ako se na objektivnan način dokaže da stvar ima ugovorene kvalitete, ili ako stvar odgovara nameni o kojoj se kupac izjasnio da namerava da to koristi. U pravnoj teoriji se smatra, da objektivni test ili objektivna proba pruža veću sigurnost u ubrzavanju u pravnom prometu ,nakon toga , ako je tako ugovoreno, uspeh ugovora ne zavisi samo od “proizvoljnog” diskrecionog prava kupca da se izjasni da li je proba uspešna, već uglavnom zavisi od kriterijuma sa kojima će se objektivno proceniti da li stvar koja je data na probu ima svoje prave kvalitete.¹²²

Član 519. Rizik

Rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari predate kupcu radi probe snosi prodavac do izjave kupca da ostaje pri ugovoru, odnosno do isteka roka kada je kupac bio dužan vratiti stvar prodavcu.

---

519. Kod kupovine sa probom, nakon što stvar bude u posedu kod kupca i pre nego što se ugovor smatra zaključenim (pre dokazivanja da je proba uspešna - odnosno pre nego što se prenosi svojina), obično se postavlja pitanje ko snosi rizik za uništenja ili slučajno oštećenje stvari -prodavac ili kupac? Odgovor na postavljeno pitanje često proizilazi iz opšteg pravnog koncepta o odgovornosti za oštećenje ili slučajni nestanak stvari, što znači

121 U vezi objektivnog testa procene kupovine sa probom, vidi: *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima I*. Beograd: 1980: str. 1045.

122 Mali je broj zakonodavstva koja regulišu tzv. “objektivna proba”. Međutim, mnogi autori smatraju da jedno takvo rešenje odgovara ubrzavanju pravnog prometa, što je cilj prava ili savremenog prava. Radi upoređenja sličnih zakonskih rešenja pruža i Građanski Zakonik Italije u članu 1521. Za više u vezi navedenog vidi: Građanski Zakonik Italije koji je dostupan na: <italian-laeyers.com/en/link.html>, od. 12.08.2013.

teret dokazivanja pada na vlasnika stvari. U smislu člana 519 ZOO, kod probne prodaje, sve dok proba ne bude pozitivna, ili sve dok se kupac ne izjasni da drži stvar, ili do isteka probnog roka, smatra se da još uvek nije zaključen ugovor o kupo-prodaji (odnosno smatra se da je zaključen sa odložnim rokom bez da je ispunjen uslov, onda se smatra da je ugovor zaključen od početka). U tom pogledu, prodavac, kao vlasnik stvari "nastaviće da snosi rizik slučajnog uništenja ili oštećenja stvari sve dok se kupac ne izjasni da ostaje pri ugovoru ili dok ne ističe "probni" rok". To znači da za vreme probnog roka, kupac ima sva prava kao poverilac, (do ostvarivanja uslova), dok je prodavac obavezan da snosi rizik za eventualno slučajno oštećenje koje bi moglo da bude naneto stvari; to znači, da u takvim slučajevima za nestanak ili oštećenje stvari prodavac nema pravo da zahteva naknadu štete. Međutim, od trenutka kada kupac izjavljuje da je test-proba uspešna i zadržava stvar, ili kada stvar ne vrati u vreme dok traje proba, smatra da je rizik od slučajnog nestanka-oštećenja stvari pada na kupca, to iz razloga jer u svakom drugom slučaju, smatralo bi se da je kupac primio stvar po osnovu ugovora o prodaji, i time na njegovu stranu stoji rizik o nestanku ili slučajnom oštećenju stvari, (tj. kupac je stekao vlasništvo na stvari).¹²³

Odredbe navedenog člana ne sadrže neko pravilo ili odgovor na pitanje, šta se podrazumeva pod "uništenje ili slučajno oštećenje stvari" kod ugovora o kupovini sa probom, stim u vezi potrebno je da se primenjuju zajednički standardi ZOO, kao i opšta pravna praksa u vezi sa uništenjem ili slučajnom oštećenju stvari.¹²⁴

Član 520. Kupovina po pregleda, odnosno sa rezervom probanja

Odredbe o kupovini na probu srazmerno se primenjuju na kupovinu nakon pregleda i na kupovinu sa rezervisanjem probe.

520. Jedna veoma slična forma ugovora o kupovini sa probom jeste ugovor "o kupovini nakon provere" i ugovor "o rezervisanju prava probe". Kao što je već gore rečeno ugovor o kupovini sa probom zaključuje se sa odložnim uslovom, što znači da ugovor i ako je zaključen, ne proizvodi pravno dejstvo, sve dok se proba ne bude pokazala uspešnom, odnosno sve dok ne istekne rok za povraćaj stvari. Za razliku od kupovine kod ugovora na probu "o kupovini nakon kontrolisanja" i "kod ugovora o rezervisanju prava za probanje", smatra se da ugovor o prodaji nije ni zaključen, sve dok se odgovarajuća stvar ne proverava ili proba. Dakle, ovi modaliteti kupo-prodaje "kontrola" odnosno "proba" su bitni elementi za zaključenje ugovora o prodaji, dok kod kupovine probom "proba predmeta prodaje" je samo uslov za raskid ugovora o prodaji. Prema tome, u slučajevima pomenutih ugovora, sve dok ne bude izvršena "kontrola", odnosno "proba" predmeta ugovora, ne može da se smatra da je ugovor o prodaji zaključen, dok kod ugovora o kupovini sa probom, ne ispunjavanje obaveze o probi dovodi do raskida ugovora.¹²⁵

123 Stim u vezi vidi: Nerxhivane Dauti, *Obligaciono Pravo*, Priština, 2004: str 313.

124 Takođe vidi: Alajdin Alishani, *Obligaciono Pravo*, Priština, 1988: str. 76.

125 Blagojević, Borislav i Vrleta Krulj, *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima II - Drugo Izdanje*, Novi Sad: 1983: str. 1368 - 1369.

Uprkos gore navedenim razlikama, ugovor o kupovini sa probom i ugovor “o kupovini nakon provere” kao i ugovor “sa rezervisanjem prava probe” imaju mnogo sličnosti, tako da u pogledu ovih sličnosti članom 520 predviđene su odredbe koje se primenjuju o kupovini sa probom, koje se srazmerno primenjuju i kod ugovora “o kupovini nakon provere” i ugovora “sa rezervisanjem prava probe”.

PODGLAVLJE 3 PRODAJA PO UZORKU ILI MODELU

Član 521. Prodaja po uzorku ili modelu

- 1. U slučaju prodaje po uzorku ili modelu kod ugovora u privredi ako stvar koju je prodavac predao kupcu nije ista kao uzorak ili model, prodavac odgovara po propisima o odgovornosti prodavca za materijalne nedostatke stvari, a u drugim slučajevima po propisima o odgovornosti za neispunjenje obaveze.**
- 2. Prodavac ne odgovara za nedostatak saobraznosti ako je uzorak, odnosno model podneo kupcu samoradi obaveštenja i približnog određivanja osobine stvari, bez obećanja saobraznosti.**

521.1. Poseban oblik ugovora o prodaji shodno “modelu “ ili uzorku”. To je ugovor o prodaji kod kojeg stvar koja se prodaje mora da ima one osobine koje su prikazane na uzorku ili modelu, pomoću kojih su određene karakteristike modela i to najkasnije zaključenja ugovora. Kod ove vrste ugovora prodavac je pristao na obavezu da stvar ili robu preda kupcu u skladu sa karakteristikama, kvalitetu ili izgledu uzorka ili modela koji je prethodno prikazan kupcu.¹²⁶ Uzorak obično predstavlja delove kvaliteta ili elemente stvari koji su određeni po vrsti koje sadrže sve elemente kvaliteta određene stvari (npr., 1 kg. pirinča, određenog kvaliteta kojeg su odredile ugovorene strane, tako da celokupan ugovoreni iznos pirinča treba da ima one ugovorene kvalitete). Zapravo, model predstavlja jednu stvar, čiji izgled i osobine mora da ima prodana roba koja treba da bude isporučena kupcima u trgovini (na primer par cipela čije osobine treba da imaju 1.000 pari cipela kao prodane stvari).¹²⁷

Ako u ugovoru o prodaji, ugovorene strane su se izričito sporazumele da će stvar imati karakteristike, kvalitete ili izgled shodno uzorku modela, onda takva odredba o saglasnosti o prodatoj robi po uzorku ili modelu, predstavlja bitan elemenat ugovora o prodaji zaključenog između ugovorenih strana iz kojeg proizilaze obaveze za prodavca, a samim tim i odgovornosti u slučaju kršenja ugovora. U tom smislu, ZOO u prvom stavu člana 521 postavio je određene principe koji regulišu ugovor o prodaji po uzorku - modelu. Kod

.....
126 Vidi: *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima I*. Beograd: 1980: str. 1047.

127 Vidi: Dauti, Nerxhivane, *Obligaciono Pravo*, Priština, 2004: str. 310 - 311.

prodaje po osnovu uzorka ili modela, stvar-roba koja se prodaje mora u potpunosti da odgovara uzorku ili modelu, koji je prethodno ugovoren između strana. Ukoliko stvar - roba koja je isporučena ne odgovara modelu-uzorku koji je prethodno ugovoren, onda takvu robu kupac u trenutku primo-predaje može da je ne primi.¹²⁸ Dakle, ako je reč o ugovorima zaključenim između preduzetnika (ugovori u privredi), nedostatak uklapanja stvari - robe sa uzorkom modelom, ima za posledicu odgovornost prodavca isto kao u slučaju odgovornosti za materijalne nedostatke stvari. Drugim rečima, prodavac je odgovoran shodno odredbama o odgovornosti za prodaju robe sa materijalnim nedostacima, stvar koja ne odgovara ugovorenom modelu-uzorku, smatra se kao stvar sa materijalnim nedostacima, stoga prodavac je odgovoran po ovom osnovu.¹²⁹ Na suprot tome, u građanskim ugovorenim odnosima (van oblasti preduzetništva - privrede), neuklapanja stvari-robe sa modelom -uzorkom koji je prethodno dogovoren, ima za posledicu odgovornost prodavca, shodno pravilima o odgovornosti za neispunjavanje ugovorenih obaveza ili nepravilno ispunjavanje ugovorenih (nepravilno ispunjenje) obaveza.¹³⁰

521.2. Dalje, prema ZOO neće se smatrati da je zaključen ugovor o prodaji shodno modelu uzorku, ukoliko uzorak model prodavcu je predočen kako bi isti na brzinu iz bliza bio upoznat, ne uključujući i obećanje o usaglašenosti prodavaca. Tako, shodno drugom stavu člana 521 ZOO, prodavac neće biti odgovoran za nepoštovanje isporučene robe sa modelom - uzorkom, ako je model-uzorak predočen kupcu samo radi upoznavanja, ili radi pregleda kvaliteta stvari bez obećanja o kvalitetu, izgledu i modelu isporučene robe. Što se tiče drugog stava člana 521 ZOO smatra se da je dozvoljena mogućnost da se jedan model-uzorak pokaže kupcima samo radi bližeg pregleda stvari-robe koja će biti isporučena. U slučaju iz ovog stava, smatraće se da prikazani uzorak - model ne sadrži bitne elemente ugovora, a samim tim i odgovornosti prodavca.¹³¹

PODGLAVLJE 4 PRODAJA SA SPECIFIKACIJOM

Član 522. Prodaja sa specifikacijom

1. Ako je ugovorom zadržano pravo za kupca da kasnije odredi oblik, meru ili koje druge pojedinosti stvari, a kupac ne izvrši ovu specifikaciju do ugovorenog datuma, ili do proteka razumnog roka računajući od zahteva prodavca da to učini, prodavac može da se izjasni za raskid ugovor ili da obavi specifikaciju prema onome što mu je poznato o potrebama kupca.

128 Vidi: *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima I*. Beograd: 1980: str. 1048.

129 U vezi značenja o materijalnim nedostacima stvari i odgovornosti za materijalne nedostatke, vidi komentar u članu 103 ZOO, kao i komentar člana 461 do 483 ZOO.

130 U vezi neispunjavanja ugovora, vidi komentar člana 106 – 115 ZOO.

131 U vezi toga vidi: Dauti, Nerxhivane. *Obligaciono Pravo*, Priština, 2004: str. 311.

- 2. Ako sam prodavac obavio specifikaciju, dužan je da obavesti kupca o njenim pojedinostima i da odredi jedan razuman rok da sam izvrši specifikaciju na drugi način.**
  - 3. Ako kupac ne iskoristi ovu mogućnost, onda ostaje obavezna specifikacija koju je izvršio prodavac.**
-

522.1. Član 522 ZOO sadrži odredbe za regulisanje ugovora o prodaji sa specifikacijom. Ugovor o prodaji sa specifikacijom je ugovor o prodaji, gde se prethodno zaključuje ugovor o prodaji, dok kupcu je rezervisano pravo da kasnije odredi formu, obim, asortiman ili druge detalje o prodatoj stvari. Ovom vrstom ugovora o prodaji, ugovorne strane u trenutku zaključenja ugovora, određuju vrstu i količinu stvari, na taj način što ugovaraju svojstva, kvalitet, dimenzije, boju, formu stvari- robe koja treba da bude određena kasnije na osnovu obaveštenja koje kupac dostavlja prodavcu.¹³² Iznećemo jedan slučaj, na npr., prodato deset štampača za kancelarijske potrebe, ali kupac naknadno treba da odredi karakteristike, kvalitet, format, tip, boju ili veličinu, kako bi se ispunila ugovorena svrha kupaca.

Shodno stavu jedan člana 522 ZOO, ako je ugovoreno pravo specifikacije dato u korist kupca, tako da kupac naknadno podnosi specifikaciju za određivanje robe u propisanom roku, u tom slučaju kupac je dužan da specifikacije svojstva prodate-kupljene stvari obavi do određenog datuma (ovo za slučaj kada rok za dostavljanje specifikacije je određen). O slučaju kada rok za dostavljanje specifikacije od strane kupca nije ugovoren, prodavac može u svako vreme da pozove kupca kako bi on u razumnom roku dostavio specifikaciju. U nekom drugom slučaju, kupac je dužan da obaveštenje o specifikaciji dostavi prodavcu u razumnom roku, koji počinje da teče od trenutka kada je prodavac tražio da se odredi specifikacija. Kao što je navedeno o prvom slučaju, kada specifikaciju ne podnosi kupac u ugovorenom roku, isto tako i u drugom slučaju, kada specifikaciju kupca ne podnosi u razumnom roku (nakon što je kupac primio zahtev od prodavcu za dostavljanje specifikacije), prodavac može da se izjasni i da raskida ugovor ili specifikaciju robe prodavca uradi sam na osnovu informacija koje poseduje o zadovoljavanju potrebe kupca. Smatra se da je zakonodavac ostavio ovakvo rešenje slučaja za prodavca, pošto obaveštenje o specifikaciji predstavlja uslov za ispunjavanje obaveze prodavca, (to iz razloga jer on, bez obaveštenja o specifikaciji, neće znati koje specifičnosti treba da ima stvar koja treba da bude isporučena kupcu).¹³³ Naravno, sve dok se prodavcu ne dostavi specifikacija, on ne može da ispuni svoje ugovorene obaveze. Prema značenju ovog stava, smatra se da kupac pada u docnji, ako u ugovorenom roku ili u razumnom roku prodavcu ne dostavi specifikaciju. Shodno tome, u cilju zaštite prodavca od nesavesnog kupca, ZOO je dozvolio mogućnost da prodavac može da bira između raskida ugovor i ličnog podnošenja specifikacije.¹³⁴

522.2. U gore navedenom u stavu, dozvoljena je mogućnost da u odsustvu radnji koje bi trebalo da preduzme kupac, specifikaciju može da podnese i prodavac, uvek poštujući .....

132 Bukljaš, Ivan i Boris Vizner. *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima III*. Zagreb: 1979: str. 1777.

133 Vidi: *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima I*. Beograd: 1980: str. 1050.

134 Vidi: *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima I*. Beograd: 1980: str. 1050 - 1051.

potrebe i ciljeve kupca o specifikaciji robe (na osnovu informacije koje on poseduje). Ako bi se radilo o jednom takvom slučaju, a prodavac odluči da lično podnese specifikaciju, onda je on dužan da obavesti kupca o detaljima specifikacije, a istovremeno njemu odredi još jedan dodatni razumni rok u kojem bi mogao da ispuni specifikaciju podnetu od strane prodavca ili bi mogao da podnese jednu potpunu drugačiju specifikaciju.

522.3. U smislu stava tri člana 552 ZOO, ukoliko kupac ne iskoristi mogućnost da i u razumnom roku (nakon podnete specifikacije od prodavca i obaveštenja od strane kupca) postupi, odnosno da podnese specifikaciju, ZOO u nameri da zaštiti savesnog prodavaca, odredio da je podneta specifikacija od strane prodavca definitivna i obavezna za kupca. U tom slučaju prodavac će stvar-robu isporučiti kupcu shodno specifikaciji koju je lično uradio.

Imajući u vidu gore navedeno, postoji jedno opširnije mišljenje u pravnoj teoriji, međutim, prodavac ne bi trebao da uradi specifikaciju za kupca, ako je on znao da specifikacija koju je on uradio neće odgovarati potrebama kupca.¹³⁵

PODGLAVLJE 5 PRODAJA SA USLOVIMA

Član 523. Uslovi

- 1. Prodavac određene pokretne stvari može posebnom odredbom ugovora zadržati pravo svojine nad stvari predatom kupcu, sve dok kupac ne isplati cenu prodaje.**
- 2. Zadržavanje prava svojine ima dejstva prema kupčevom poveriocu samo ako je potpis na ugovor koji sadrži odredbu zadržavanja prava svojine javno overen pre stečaja kupca ili priložene pokretne svojine.**
- 3. Kod stvari o kojima se vode posebni javni registri može se zadržati pravo svojine samo ako je to predviđeno odredbama o uređenju i vođenju takvih registara.**

523.1. Jedna posebna forma ugovora o prodaji, je i prodaja sa pravom zadržavanja prava raspolaganja, odnosno prava vlasništva. Ova forma ugovora o prodaji može da se zaključi samo o pokretnim stvarima. ZOO (član 523.1) reguliše mogućnost da ugovorne strane, u vezi sa prodajom pokretnih stvari, mogu da predvide jednu posebnu odredbu u ugovoru o kupo-prodaji za zadržavanje od strane prodavca sa pravom vlasništva i nakon predaje stvari kupcu, dok ovaj zadnji ne plati celokupnu cenu. Ova forma ugovora o prodaji je veoma praktična da osigura interes prodavca, posebno u slučajevima kada se prodajna cena ne plaća prilikom zaključenja ugovora, odnosno u trenutku kada se stvar isporučuje

¹³⁵ Blagojević, Borislav i Vrleta Krulj, *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima II - Drugo Izdanje*. Novi Sad:1983: str. 1372 - 1375.

kupcu.¹³⁶ Takva prodaja, sa pravom zadržavanja prava vlasništva, omogućava prodavcu da zadrži vlasništvo (uključujući sva prava vlasništva), sve dok kupac ne plati celokupnu ugovorenu cenu. Ovo ide u prilog interesu prodavca, koji, ukoliko kupac ne ispuni svoje ugovorene obaveze (plati ugovorenu cenu), prodavac kao vlasnik stvari može da traži povraćaj stvari. Dakle, ova forma ugovora, osim što ugovorenim stranama omogućava međusobni prenos imovinske vrednosti, ona služi i kao neka vrsta osiguranja za prodavca da će kupac zaista ispuniti svoju obavezu. Na ovaj način, prodavac je osiguran da će svoje pravo, naplatu cene od strane kupca ostvariti, u mesto da to uradi sa bilo kojim drugim sredstvima za obezbeđenje ugovora. Kupac koji je primio stvar u vlasništvo shodno ovom ugovoru, ima samo ono pravo koje ima bilo koji zakonski vlasnik stvari, (pravo korišćenja i ubiranja plodova. Takav kupac nema pravo da stvar daje na raspolaganje trećim licima, sve dok ne bude ispunjen uslov plaćanja celokupne cene. Da bi se smatralo da je ovaj ugovor zaključen, ugovorene strane treba izričito da ugovaraju uslov za zadržavanja prava svojine od strane prodavca. Ugovaranje ovog uslova, obično može da se predvidi u samom ugovoru o prodaji ili može da se ugovori i jednim posebnim ugovorom.

Prema kupoprodajnom ugovoru sa pravom raspolaganja imovinom, prodavac dozvoljava prenos vlasništva samo nakon plaćanja celokupne prodajne cene. U slučaju kada kupac ne plati celokupnu cenu, prodavac može da zahteva plaćanje cene od kupca, ili da zahteva raskid ugovora zbog neispunjenja obaveza kupca.¹³⁷ Prodavac takođe može da zahteva isplatu cene i u onom slučaju kada stvar koja je isporučena kupcu je nestala ili oštećena, (kupac snosi rizik od oštećenja - slučajnog nestanka, vidi komentar sledećeg člana).

523.2 Ugovor o prodaji sa pravom zadržavanja prava vlasništva pre svega ima pravno dejstvo između ugovornih strana. Međutim, ZOO (član 523.2) predviđa mogućnost da ovaj ugovor ima pravno dejstvo i na poverioce kupca. Da bi ugovor o prodaji sa pravom raspolaganja imovinom mogao da proizvodi pravno dejstvo prema trećim licima, odnosno poveriocima kupca, ZOO zahteva da taj ugovor bude notarizovan odnosno da volja ugovorenih strana za zaključenje ugovora mora da se dokaže pred notarem, dok ugovor mora da bude overen pre nego što je pokrenut stečajni postupak protiv dužnika, odnosno pre nego što je pokretna stvar stavljena "u prilogu" (registrovano) u postupku za prinudno izvršenje.¹³⁸

523.3 ZOO ograničava mogućnost kupoprodajnog ugovora sa pravom za zadržavanje u vlasništvu prodavca. Ovo se odnosi na slučajeve za prodaju objekata (stvari) za koje se vode posebna evidencija u javnim knjigama. U tom smislu, ako predmet kupoprodajnog ugovora sa pravom zadržavanja prava svojine su pokretne stvari, za koje se vode posebne javne knjige, onda to pravo može se održati samo ako je to predviđeno i regulisano u evidenciji javnih knjiga. (član 523.3 ZOO)

.....
136 Vidi: *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima I*. Beograd: 1980: str. 1053.

137 Vidi: *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima I*. Beograd: 1980: str. 1055.

138 Vidi: *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima I*. Beograd: 1980: str. 1055.

Član 524. Rizik

Rizik od slučajne propasti ili slučajnog oštećenja stvari uzima se u obzir od strane kupca od momenta predaje stvari.

---

524. “ ZOO ,kod ugovor o prodaji sa pravom zadržavanja prava svojine čini jedan izuzetak od pravila” rizik za održavanje stvari snosi vlasnik stvari - *res perit domino* “. Prema članu 524 ZOO, rizik od slučajnog nestanka stvari, odnosno slučajnog oštećenja stvari, kao predmet ugovora o prodaji , ne snosi prodavac (kao nosilac prava svojine), ali u trenutku kada predmet prodaje prelazi u vlasništvo kupca , onda i rizik u vezi sa nestankom ili slučajnim oštećenje stvari prelazi na kupca. Mnogi autori opravdavaju ovo pravilo, tvrdeći da , pošto stvar u takvom slučaju se nalazi kod kupca, koji je stvar kupio u cilju sticanja prava svojine, on je drži kao svoje, samostalno je koristi, stoga prema ovom konceptu, a u cilju da se zaštiti prodavac, pravila pravičnosti zahtevaju da kupac snosi rizik nad stvarima.¹³⁹

PODGLAVLJE 6 PRODAJA SA RATAMA

Član 525. Pojam

Ugovorom o prodaji na rate obavezuje se prodavac da preda kupcu određenu pokretnu stvar pre nego što mu cena bude potpuno isplaćena, a kupac se obavezuje da isplati njenu cenu u ratama, u određenim vremenskim razmacima.

---

525. Ugovor o prodaji na rate je jedna posebna vrsta ugovora koji je bio priznat i od starijih zakonodavstava. Međutim, u savremenom zakonodavstvu, uzimajući u obzir nivo razvoja bankarskog sektora , posebno razvoj potrošačkih -kredita ,kupoprodajne transakcije sa plaćanjem na rate zauzimaju prilično široko mesto u privredi svake zemlje. Ugovor o prodaji na rate je ugovor kojim se prodavac obavezuje da kupcu isporuči određenu pokretnu stvar, pre nego što bude u celosti isplaćena prodajna cena, dok se kupac obavezuje da prodavcu plati prodajnu cenu na rate, odnosno u određenim vremenskim intervalima određenim ranijim ugovorom između strana (koje normalno proističe iz smisla člana 525 ZOO). Dalje, može se reći da ovaj ugovor omogućava kupcu da prodajnu cenu (kao naknadu dobijane stvari) ne plaća u trenutku preuzimanja stvari, već deo po deo, shodno planu otplate dogovorenog između ugovorenih strana.

Oblast prilagođavanja ugovora o prodaju na rate u uporednom pravu je regulisan na različite načine, uzimajući u obzir kompleksnost kreditne industrije i prodaje. Pojedina zakonodavstva u pogledu ugovora o prodaji na rate u svojim osnovnim zakonima uključili su i pravila prodaje na rate, na npr., slučaj Građanskog Zakonika Italije ili slučaj Zakona

139 Radi upoređenja, jedno slično rešenje pruža i Građanski Zakonik Italije u članu 1523. Stim u vezi vidi Građanski Kodeks Italije koji je dostupan na: <italian-lawyers.com/en/link.html>, od 27.08.2013.

o Obligacionim Odnosima Švajcarske.¹⁴⁰ Međutim, pošto je i drugi pravni sistemi koji ovu oblast regulišu posebnim zakonima, gde se posebno reguliše oblast kreditiranja i oblast prodaje na rate. Međutim, u našoj zemlji generalno je regulisano pitanje ugovora o prodaji na rate, takođe i nova zakonodavstva susednih zemalja prilagodili su svoje zakone o obligacionim odnosima sa zakonima iz bivših jugoslovenskih republika, tako da gotovo su prilagođeni i prihvaćeni osnovni koncepti bivšeg ZOO iz 1978, stoga ugovor o prodaji na rate je ugovor koji je dizajniran da zaštiti interese kupca (potrošača), ali takođe i da obezbedi i interese prodavaca.¹⁴¹

S obzirom na značaj ugovora o prodaji na rate, kako je definisano u članu 525 ZOO, kada je u pitanju ovaj ugovor, potrebno je da se razmatraju pojedini njeni elementi, pre svega, šta može biti predmet ovog ugovora, zatim koji je to trenutak predaje predmeta shodno ovom ugovoru, i na kraju, kako se određuje pitanje svojstva lica ove forme ugovora o prodaji.

Predmet ugovora o prodaji na rate.- U vezi toga, šta može da bude predmet ugovora o prodaji na rate, ZOO je obezbedio jedan jasan odgovor, navodeći da predmet prodaje na rate može da bude samo pokretna stvar. Zakonodavac i drugi autori ZOO imali su za cilj da u odredbama u vezi ovog ugovora isključe nepokretnosti, obzirom da o njima (imajući u vidu značaj i specifičnosti nepokretnosti), važi jedan drugačiji pravni režim koji je uspostavljen shodno odredbama van pravila ZOO. Osim navedenog izuzetka, ZOO ne predviđa druge izuzetke u smislu onoga šta može da bude predmet ugovora o prodaji na rate.

Obaveza o predaji predmeta ugovora i plaćanje cene.- U pravnoj teoriji u vezi sa predajom predmeta shodno ugovoru o prodaji na rate, postoje dve teorije. Prema prvoj teoriji, koja izgleda da je prevaziđena, (obzirom da ne odgovara cilju ugovora o prodaji na rate), vreme predaje stvari je trenutak plaćanja u celosti kupoprodajne cene (vreme isplate poslednje rate). Prema drugoj teoriji, koja izgleda da je izričito prihvaćena od strane ZOO i inkorporisana u tekstu člana 525 ZOO, obično predmet ugovora kupcu se predaje pre isplate u cene u celini. Sigurno, pravno rešenje koje nudi druga teorija, izgleda da je u skladu sa ciljem ovog ugovora, koje između ostalog, ima za cilj da bolje služi ubrzanju pravnog prometa robe i trgovine, tako da proizvođaču i trgovcu omogući da robu proda pre nego što kupac bude isplatio celokupnu cenu, koji u nekoj formi korist kupoprodajnu cenu plaćanjem parcijalno deo po deo.

Preovlađuje mišljenje u pravnoj teoriji, da predaja stvari kupcu, pre nego što isti bude isplatio cenu u celini, ne znači da se istom prenosi pravo vlasništva. Shodno tome, dominira mišljenje da prodavac koji robu prodaje na rate zadržava pravo vlasništva nad stvarima - predmetom ugovora, sve dok kupac ne plati i poslednju ratu kupoprodajne cene. Takođe se podrazumeva da, ukoliko prodajna cena nije isplaćena u celosti od strane kupca, prodavac kao vlasnik stvari imovinskom tužbom može da traži povratak stvari u vlasništvu, što

140 Blagojević, Borislav i Vrleta Krulj, *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima II - Druga Izdanje*. Novi Sad: 1983: str. 1385 - 1387.

141 Vidi: *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima I*. Beograd: 1980: str. 1057.

znači da prodavac ima pravo da zahteva povraćaj stvari u svojini ,to predstavlja jedan jači pravni osnov o mogućnosti vraćanja stvari u ponovnom vlasništvu .¹⁴²

Ko može biti predmet ugovora o prodaji na rate.- O tome koje atribute treba da poseduje kupac u ugovoru o prodaji na rate, postoji jedno starije mišljenje, kupac može biti samo pojedinac, što znači fizičko lice. Na osnovu ovog koncepta , smatralo se da svrha prodaje na rate je potrošnja i finansiranje potrošača, stoga u većini slučajeva u svojstvu potrošača je pojedinac, te se smatra da samo pojedinac može da ima položaj kupca kod ugovora o prodaji na rate. Ovo mišljenje koje je gore izneto, pretežno je zasnovano na pravna rešenja bivšeg Zakona o Obligacionim Odnosima Jugoslavije (iz 1978 god), koji u drugom stavu člana 542 doslovce navodi: “ *Odredbe ovog člana za prodaju na rate primenjuje se samo ako je kupac fizičko lice*” Uprkos ovom starijem pravnom regulisanju, koji je bio na snazi u Republici Kosovo do kraja decembra 2012 , sadašnji ZOO ne sadrži takvu odredbu ili ograničenje u određivanju specifičnih atributa koje moraju da ispunjava bilo koja strana ili kupac. Drugim rečima, ZOO u ovom aspektu je tih u smislu toga, da li kupac u ugovoru o prodaji na rate mora da bude pojedinac - fizičko lice, zakon ne pravi nikakvu razliku između atributa koje eventualno može da ima bilo koja ugovorena strana iz ugovora o prodaji na rate, tako da se može zaključiti da u svojstvu kupca može biti i neko drugi, odnosno pravno lice.

S obzirom da ugovor o prodaji na rate, u većini slučajeva pretpostavlja da u svojstvu kupca učestvuje potrošač, subjekat prilagođavanja takvog ugovornog odnosa takođe mogu biti i zakonske odredbe koje imaju za cilju zaštitu potrošača u ugovornim odnosima (pravila ovih posebnih zakona koja za predmet uređenja imaju zaštitu potrošača uglavnom su obavezujuće).¹⁴³ U tom kontekstu, i ZOO u članu 12 napravio je razliku između komercijalnih ugovora i nekomercijalnih ugovora (za više detalje pogledajte komentar člana 12 ZOO), što je veoma korisno za pružanje odgovora u kojim ugovornim pravilima o zaštiti potrošača nalaze svoju primenu.

Član 526. Forma ugovora

Ugovor o prodaji sa plaćanjem cene u ratama treba da budu u pisanoj formi .

Član 526 ZOO propisuje da ugovor o prodaji uz plaćanje cene u ratama treba da bude sastavljen u pisanoj formi , što podrazumeva formalan karakter ovog ugovora. Obaveza da ovaj ugovor bude zaključen u pisanoj formi je jedna obaveza koja je navedena u gornjoj odredbi ZOO, tako da nepoštovanje pisane forme ima za posledicu ništavost ugovora. Smatra se da pisana forma ovog ugovora štiti interese kako prodavca tako i kupca i da je ista

142 Vidi: Nerivane Dauti, Obligaciono Pravo. Priština, 2004: str. 312 - 313.

143 U ovom kontestu eventualno vidi Zakon o Zaštiti Potrošača, Zakon Br. 04/L-121 od 19 oktobra 2012; dostupan na: <[mti-ks.org/repository/docs/LIGJI%20Nr.%2004-L-121%20PER%20MBROJTJEN%20E%20KONSUMATORIT%20\(shqip\).pdf](http://mti-ks.org/repository/docs/LIGJI%20Nr.%2004-L-121%20PER%20MBROJTJEN%20E%20KONSUMATORIT%20(shqip).pdf)>, dt.27 avgust 2013.

u funkciji zaštite interesa obe ugovorene strane, to iz razloga jer predaja stvari kupcu, pre nego što isti u celosti plati cenu, dovodi do pravne nesigurnosti između ugovorenih strana. Može se reći da ovaj ugovor štiti pravni interes prodavca, obzirom da stranke ugovorom određuju način plaćanja cene, tako da prodavac može da zahteva od kupca da se pridržava rokova plaćanja onako kako je navedeno u ugovoru. Takođe, se veruje da ovaj ugovor štiti i interese kupca, jer prodavac ne može da zahteva od kupca da on plati u kraćem roku ili da plati veće iznose rata, osim kao što je navedeno u ugovoru (ili u planu plaćanja rata - koji se obično prilaže uz ugovor). Takođe, budući da ovaj ugovor mora obavezno da bude sastavljen u pisanoj formi, sama ova forma predstavlja jedan objektivni dokaz sadržaja dogovora ugovorenih strana, tako da strana koja nije ispunila svoje ugovorne obaveze, može biti pozvana na odgovornost od druge ugovorne strane, koja može da zahteva da ispuni ugovorene obaveze; sama pisana forma može da se koristi kao važan izvor informacija pred bilo kojim vlastima ili mehanizmom koje će stranke koristiti u svrhu izvršenja ugovora ili zahteva za naknadu štete zbog neispunjavanja ugovorenih obaveza.

Član 527. Bitni sastojci ugovora

Kod prodaje u gotovom novcu, osim stvari i njene cene, u dokumentu ugovora mora da se navede ukupan iznos svih rata, računajući i isplaćene rate u trenutku zaključenja ugovora, iznos svake pojedinih otplate, njihov broj i njihovi rokovi.

Član 527 ZOO predstavlja nekoliko obavezujućih i bitnih elementa, koje mora da sadrži ugovor o prodaji u ratama. Ovde zakonodavac izričito zahteva da dokument ugovora, osim stvari koja se prodaje i cena koja treba da se plati, treba da sadrži i podatke o iznosu rata, uključujući iznos ili iznose (ako ih ima nekoliko rata), koje su plaćene u trenutku zaključenja ugovora, zatim pojedinačni iznos rata, uključujući i ukupan broj rata koje treba da budu isplaćene prodavcu i rokove za isplatu rata. Pravila iz navedene odredbe, koje imaju za cilj da odrede osnovne elemente u dokumentu ugovora o prodaji na rate, po svojoj prirodi su obavezujuća pravila, tako da odsustvo bilo kojeg bitnog elementa ugovora ima za posledicu ništavost ugovora.¹⁴⁴

Kao što je već gore rečeno, dokument ugovora mora da sadrži dva bitna elementa – tačnost stvari koja se prodaje i preciznost ukupne cene koju kupac mora da plati prodavcu. U pogledu preciziranja iznosa cene koja treba da se plati u ratama i mogućnost za ograničavanje u kreditiranje kupca (tj. nad kreditiranje kupaca), ZOO se ne upušta u volju stranaka u smislu ograničenja – zaduženja kupca kod prodaje na rate. Međutim, pravna praksa i pravno - ekonomska doktrina sugerišu da u cilju zaštite od rizik i prekomernog kreditiranja i eventualno zaštite od rizika stečaja ili osiromašenja, kupac ne bi trebalo da bude zadužen sa obavezom plaćanja rata više od 1/3 (jedna trećine) od svojih prihoda (mesečno ili periodično, u zavisnosti u kom periodu se plaćaju rate).¹⁴⁵

144 Bukljaš, Ivan i Boris Vizner. *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima II I*. Zagreb: 1979: str. 1782.

145 Blagojević, Borislav i Vrleta Krulj, *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima II - Drugo Izdanje*. Novi Sad: 1983: str. 1388 - 1390.

Dalje, navedena odredbe zahteva da u dokument ugovora bude opisan svaki poseban iznos uplata - pojedinačne rate, koje prodavac mora da plati kupcu, uključujući i preciziranje u dokumentu ugovora o broju pojedinačnih plaćanja na rata. ZOO ne nameće neko ograničenje u tom pogledu, međutim, od ugovorenih strana koje su obavezne da plate mesečne zahteva, da budu svesne i spremne za preuzimanje obaveza i nivoa izloženosti (zaduženje sa isplatama) prema drugoj ugovorenoj strani. U smislu člana 527 ZOO uporedo sa pojedinačnim iznosima za plaćanje rata, u dokumentu ugovora potrebno je da se odredi i iznos prodate robe na rate kao i iznos mesečne rate ili iznos koji je plaćen prodavcu od strane kupca u trenutku zaključenja ugovora. Važan element kod ugovora o prodaji na rate je određivanje tačnog vremena i ukupan iznos svih rata i roka za isplatu rata. Od same reči o identifikaciji ovog ugovora ,ratama se podrazumeva podela odgovornosti za plaćanje cene u jednakom iznosu, koji mora da se plati prodavcu u određenim vremenski intervalima odnosno mesečnim intervalima. Međutim, ZOO strankama ostavlja mogućnost da se slobodno dogovore o određivanju rata, broju rata, i proporcijalnoj podeli rata (ili neproporcijalnoj podeli), kao i određivanje roka u kojem treba da se isplate rate. ZOO zahteva da slobodna volja ugovorenih strana o bitnim elementima treba da bude prikazana u dokumentu ugovora, to iz razloga kako ne bi između ugovorenih strana postojalo bilo kakva sumnja o određivanju rata.¹⁴⁶

Član 528. Raskid ugovora i zahtev potpune isplate cene

- 1. Prodavac može raskinuti ugovor ako kupac dođe u docnju sa početnom otplatom.**
- 2. Posle isplate početne otplate prodavac može raskinuti ugovor ako kupac dođe u docnju s najmanje dve uzastopne otplate, koje predstavljaju najmanje osminu cene.**
- 3. Izuzetno, prodavac može raskinuti ugovor kad kupac dođe u docnju sa isplatom samo jedne otplate, ako za isplatu cene nije predviđeno više od četiri otplate.**
- 4. U slučajevima predviđenim u stavovima 2 i 3 ovog člana prodavac može, umesto da raskine ugovor, zahtevati od kupca isplatu celog ostatka cene, ali u ovom slučaju dužan je ostaviti kupcu naknadni rok od petnaest dana.**

528.1. Član 528 ZOO određuje mogućnost da se raskida ugovor o prodaji u ratama, ukoliko kupac ne plati ili kasni sa plaćanjem rate (kada su ispunjeni uslovi shodno ovom članu), ili prodavcu omogućava da od kupca zahteva isplatu celokupnog duga. Prvi stav člana 528 reguliše mogućnost da prodavac zahteva raskid ugovor ako je kupac pao u docnji sa isplatom prve rate. Takvo kašnjenje sa isplatom prve rate, ostavlja utisak da se radi o jednom kupcu "ekonomski" bez mogućnosti plaćanja, za koje prodavac ne može da se nada da će isti uredno platiti preostale rate. Dakle, ovom odredbom prodavcu se omogućava da odmah nakon što kupac ne plati prvu ratu, da zahteva raskid ugovora. Smatra se da jedno takvo pravilo, prodavcu omogućava da bude zaštićen od nesavesnog kupca, time i omogućnost da raskine ugovor u što kraće vreme i na ovaj način bude manje izložen

¹⁴⁶ Vidi: *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima I*. Beograd: 1980: str. 1061.

nesavesnom kupcu. Radi zaštite prodavca od takvog izlaganja, u poslovnoj praksi stvoreni su i takvi uslovi koji prodavcu omogućavaju da odlaže predaju stvari, sve dok kupac ne plati, ili nije spreman da plati prvu ratu¹⁴⁷

528.2 Jedan drugi slučaj, kada je kupac uplatio prvu ratu, ali je pao u docnji sa isplatom sledećih rata. Ako je plaćena početna rata, ZOO predviđa strožija pravila po kojima prodavac zahteva raskid ugovora zbog kašnjenja u plaćanju rata, ukoliko se kašnjenje odnosi na ranije uzastopne rate. Dakle, drugi stav člana 528. ZOO predviđa mogućnost da prodavac može da zahteva raskid ugovora ako kupac kasni sa isplatom najmanje dve uzastopne rate, pod uslovom da zbir dve rate za koje je pao u docnji ukupno iznosi najmanje 1/8 od ukupne ugovorene cene. Kao što proizilazi iz samog teksta ove odredbe, mogućnost da prodavac traži raskid ugovora je ograničen sa kašnjenjem za najmanje dve uzastopne rate od strane kupca a takođe i iznos za koji je kupac pao u docnju treba da iznosi (1/8 od ukupne ugovorene cene). Skoro i ostali drugi građanski zakonici predviđaju jedno znatno ograničenje za prodavca da zahteva raskid ugovora, nakon isplate prve rate. Većina kodeksa o ovoj situaciji, predviđaju mogućnost za prodavca koji može da raskida ugovora, ukoliko je kupac zaostao sa isplatom najmanje dve uzastopne rate. Između različitih pravnih sistema postoje razlike o tome koji drugi uslovi moraju biti ispunjeni, osim kašnjenja u plaćanju dve uzastopne rate. Tako, npr. Zakon o Obligacionim Odnosima Švajcarske zahteva da ukupan iznos dve rate koje nisu isplaćene treba da iznosi jednu desetinu (1/10) od ukupne ugovorne cene¹⁴⁸

528.3. Bez obzira na ograničavanje shodno drugom stavu člana 528 kojim se predviđa mogućnost za prodavca raskid ugovora, sledeći stav daje mogućnost prodavcu da izuzetno, zahteva raskid ugovora nakon kašnjenja kupaca o bilo kojoj rati (sledećoj) ukoliko za plaćanje kupoprodajne cene shodno ugovoru nisu predviđene više od četiri rate. Međutim, smatra se da je ovo jedan izuzetak koji je u interesu zaštite prodavca za slučajeve kada ugovorni odnosi i obaveza plaćanja cene su podeljeni na samo četiri jednake rate.

528.4 O slučajevima predviđenim u drugom i trećem stavu člana 528 ZOO, a koji su gore komentarisani, ZOO je predvideo mogućnost za prodavca, da ne zahteva raskid ugovora ali da zahteva isplatu celokupnog duga za sve rate. U jednom takvom slučaju, prodavac može zahtevati od kupca da plati sve preostale rate, s tim da mu omogući dodatni rok od 15 dana za isplatu celokupnog duga. U slučaju da je kupac izvršio isplatu u dodatnom roku (dodatni rok od 15 dana) smatra se da je on prećutno ispunio svoje obaveze u skladu sa izraženom voljom zakonodavca i poverioca, tako da nakon što je prodavac primio uplatu dugovanog iznosa, on ne može da zahteva raskid ugovora.

Shodno člana 528 st. 4 ZOO prodavac ima mogućnost, kao alternativno pravo izbora - da li će tražiti hitan raskid ugovora ili da zahteva od kupca isplatu konačne cene (shodno gore

.....
147 Vidi: *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima I*, Beograd: 1980: str 1065.

148 U vezi ovoga vidi član 228 Kodeks o Obligacionim Odnosima Švajcarske -dostupan na: <admin.ch/ch/e/rs/2/220.en.pdf>, dn. 22.07.2013.

navedenom uslovu). Ako kupac i u dodatno vreme, ili u roku od 15 dana ne ispuni svoju obavezu, onda se smatra da je pao u docnji za plaćanje celokupnog iznosa svih rata.

Član 529. Posledice poništenog ugovora

- 1. Ako se ugovor poništi, prodavac je dužan vratiti kupcu primljene otplate sa zakonskom kamatom od dana kada ih je primio i naknaditi mu nužne troškove koje je učinio za stvar.**
- 2. Kupac je dužan vratiti prodavcu stvar u stanju u kome je primio kao i da plati naknadu za upotrebu stvari do momenta poništaja ugovora.**

529.1. Član 529 ZOO koristi izraz “ poništaj” i objašnjava posledice u slučaju poništenja ugovora o prodaji na rate. Čini se da u zakonskom tekstu ovog člana postoji jedan propust, koji može biti kao rezultat upoređenja ili prevođenja više pravnih tekstova u fazi nacrtu Zakona, tako da izgleda, da je zakonodavac koristio izraz “ poništaj” umesto da koristi izraz “ raskid “. Uprkos velikim sličnostima , izraz “ poništaj “ i “ raskid “ u pravnom i tehničkom smislu imaju različita značenja, čak više se radi i o razlikama u posledicama koje izazivaju. Ako budemo pažljivo pogledali pravni tekst bivšeg ZOO (Bivši Zakon o Obligacionim Odnosima SFRJ 1978), član 549 istog zakona, koji je često služio kao izvor za istraživanje i izbor zakonskog teksta ZOO koji je na snazi. U ovom članu upotrebljen je izraz “raskid” drugim rečima, u kontekstu ovog člana, može da se govori o pravnim posledicama u slučaju raskida ugovora od strane prodavca.

Takođe, ako budemo pogledali smisao prethodnog člana (528), zakonodavac je predvideo mogućnost da u nekim situacijama prodavac jednostrano može da raskine ugovor. Dakle, od samog sadržaja odredbe ovog člana, proizilazi da je zakonodavac imao nameru da iznese posledice raskida ugovora od strane prodavca (raskid ugovora omogućen iz prethodnog člana). Shodno tome, čini se da bi pravilnije bilo da se koristi izraz “ raskid” umesto izraza “ poništenje”, koji je upotrebljen u ovom članu. Dakle , u slučaju eventualne izmene i dopune ovog Zakona, važno je da ova tehnička greška, koja može da ima značajne pravne posledice, da se ispravi.

Iz samog značaja člana 529 st. 1 ZOO, podrazumeva se, ako ugovor bude raskinut (u situacijama koje pruža prethodni član), onda postoji obaveza prodavca da kupcu vrati iznos svih naplaćenih rata, uključujući i moguću kamatu koja je mogla da teče od naplaćenih rata, računajući od dana kada je kupac sukcesivno primio uplate za određene rate, kao i da nadoknadi odgovarajuće iznose na ime nužnih troškova koje je imao kupac u vezi sa održavanjem stvari u ispravnom stanju. Čini se da zakonodavac i u ovom slučaju je usvojio jedno pravilo, koje je opšte pravilo koje se primenjuje u slučajevima raskida ugovora. Prema ovom shvatanju, stranke moraju da vrate sve ono što su uzeli, ili koje su sticali

ugovorenim odnosima od druge ugovorene strane, uključujući u konkretnom slučaju i odgovarajuće obaveze prodavca koje proizilaze iz ugovora o prodaji na rate.¹⁴⁹

U vezi sa navedenim stavom, može se postaviti pitanje, koja je kamata odnosno kamatna stopa koju prodavac treba da plati kupcu za naplaćene rate za ono vreme koliko je on koristio finansijska sredstva. Što se tiče kamatne stope sa kojom se prodavac zadužuje u sličnim situacijama, neki autori misle da ona treba da bude jedna stopa koja se primenjuje na neizmirene finansijske obaveze, odnosno da se primenjuje stopa zatezne kamate.¹⁵⁰ U vezi sa komentarom odredaba ZOO, koje se odnose na zateznu kamatu, vidi komentar člana 382, 383 i 384 ZOO. Čini se da o ovom pitanju nema mnogo pravnih izvora, međutim, zaduženje kupca i sa zateznom kamatom (za naplaćene iznose), kao rezultat raskida ugovorenih odnosa zbog kašnjenja druge strane (u konkretnom slučaju, kupca), izgleda na prvi pogled da je nesrazmerna. U stvari od iznosa naplaćenih sredstava na ime rata, prodavac je mogao da stvori profit za sebe, kojeg prema navedenom paragrafu ima za obavezu da vrati, ali kamatna stopa u ovom slučaju i dalje je veoma kontroverzna.

Ako se pažljivo posmatra zakonski tekst navedenog paragrafa, ZOO koristi samo izraz kamata, bez da se poziva na obavezu da kamatna stopa bude u ovom slučaju proporcionalna stopom zatezne kamate. Dalje, zatezna kamata, kao pravni instrument, primenjuje se kod finansijskih obaveza koje su u docnji i ima za cilj da disciplinuje dužnika, koji je pao u docnji u vezi finansijskih obaveza. U konkretnom slučaju, ovde se ne radi o docnji prodavca, tako da ne bi trebalo da ima ni proporcionalne sankcije u vezi sa zateznom kamatom. U smislu svega što je gore rećeno, čini se da ZOO ima adekvatan odgovor, što znači da u takvim slučajevima kamatna stopa se primenjuje do visine predviđene u stavu dva člana 385 ZOO (u vezi kamate shodno drugom paragrafu, vidi komentar člana 385 ZOO).

529.2. Drugi stav člana 529. ZOO utvrđuje i precizira obaveze kupca u slučaju raskida ugovora u jednoj od situacija iz prethodnog člana. Dakle, kupac ima obavezu da vrati nazad stvar prodavcu i to u stanje u kojem je primio, odnosno kupac ostaje u obavezi da nadoknadi prodavcu za bilo koje promene stvari ili njene vrednosti, koje su srazmerno stanju stvari koje je postojalo kada je kupac isto primio. Takođe, pored vraćanja stvari, kupac je dužan da vrati prodavcu i sve plodova (civilne ili prirodne) koje je kupac ubirao od stvari od prvog dana stupanja u posedu stvari. Osim toga, kupac je dužan da plati odgovarajuću naknadu prodavcu, naknada koja treba da bude srazmerna sa dobitkom kupca, koji je ostvario tokom ili koje su bile vezane sa korišćenjem stvari.

149 Bukljaš, Ivan i Boris Vizner. *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima II I*. Zagreb: 1979: str. 1785.

150 Stim u vezi vidi: Ališani Alajdin: *Obligaciono Pravo (posebni deo)*. Priština: 1988: str. 91.

PODGLAVLJE 7 PRODAJA AKREDITIVOM

Član 530. Obaveze strana

- 1. Ako postoji saglasnost da se vrši plaćanje akreditivom, kupac je dužan o svom trošku u pogodnom trenutku da obezbedi da prva bankarska otplata otvara akreditiv koji je u skladu sa ugovorom o prodaji. Akreditiv bi trebalo da važi dovoljno vreme posle ispunjenja obaveze kupca, da bi prodavac imao priliku da skupi i dostavi dokumenta u banku.**
- 2. Ako banka ne otvori akreditiv u skladu sa prethodnim stavom ili ne plati iznos kredita, iako je prodavac dostavio potrebne dokumente, odredbe docnje dužnika će se primenjivati shodno na odnos između prodavca i kupca.**
- 3. Prodavac koji otvoreni bankovni akreditiv ne koristi u skladu sa ugovorom o prodaji ne gubi pravo da zatraži prodajnu cenu, ali je dužan da kupcu nadoknadi štetu.**
- 4. Stranke mogu predvideti da je otvaranje akreditiva uslov za punovažnost ugovora.**
- 5. Ako je akreditiv produžen uz saglasnost obe strane, svaka od njih preuzima pola troškova. Ako je do produžetka došlo iz razloga jedne strane, troškovi padaju na teret te strane.**
- 6. Odredbe ovog člana ne zamenjuju pravila o akreditivu kao bankovnoj transakciji, niti obrnuto.**

530.1. Od početka komentarisanja prvog stava člana 530. treba napomenuti da u tekstu navedenog stava postoji jedna greška (izgleda tehnička greška), koja u celini prvu rečenicu navedenog stava čini je manjkavom i bez mogućnosti za praktičnu primenu. Moguće da je greške nastala tokom prevođenja pravnih tekstova sa engleskog na albanski jezik, jer u nekim slučajevima, kao izvor informacija za pravna istraživanja koja su napravljena od strane radne grupe tokom nacрта ZOO, između ostalog korišćena je jedna verzija engleskog jezika, verzija Zakona o Obligacionim Odnosima Slovenije, koja je veoma slična sa zakonima koji su primenjeni na Kosovu do donošenja ZOO. Dakle, ako budemo čitali zakonski tekst Zakona o Obligacionim Odnosima Slovenije – verzija na engleskom jeziku, prva rečenica prvog stava člana 527 predviđa sledeće: *“If the payment is agreed upon using a documentary credit the buyer shall be obliged to ensure at the buyer’s own expense and by an appropriate deadline that a first-rate bank opens a documentary credit that must be in accordance with the sales contract. [...]”*¹⁵¹ Ako se potrudimo da prevedemo prvu rečenicu navedenog paragrafa sa engleskog na albanski jezik možemo imati jednu rečenicu sa sledećim značenjem (nezvaničan prevod): *“Ako postoji saglasnost da isplata*

---

151 U vezi toga vidi član 527 st. 1 Kodeks o Obligacionim Odnosima Slovenije, verzija na Engleskom jeziku, dostupan na: <uil-sipo.si/fileadmin/upload_folder/zakonodaja/povezano/Obligations-Code_Slovenia_2001.pdf>, od. 09.09.2013.

bude akreditivom, kupac je dužan da obezbedi o trošku kupca i u razumnom roku da jedna banka prvog ranga otvara akreditiv, koji mora da bude u skladu sa ugovorom o prodaji”. Ako budemo pažljivo pogledali zakonski tekst prve rečenice ZOO, i isti uporedimo sa ovim pravnim izvorom, onda ćemo videti da zakonodavac, izgleda da je imao za cilj da navedenom paragrafu daje isti značaj, dok rečenica iz člana 530. ZOO mora da se koriguje i da ima jasan i praktičan značaj. Međutim, za potrebe ovog komentara iznećemo aspekte prvog stava člana 530. ZOO sa primedbama i značenjem ovog stava u skladu sa pravnim izvorima koji su gore navedeni.

Uopšte gledano akreditiv je jedan složen pravni posao (što znači obavljanje niz radnje između banke i njenog klijenta), kroz koje banka dobija naređenja od svog kupca (naredbodavca), da na osnovu dobijenog naloga, izvrši uplatu trećem licu (obično korisniku), ako su ispunjeni određeni uslovi (ako je akreditiv izdat sa određenim uslovima). Obično akreditiv i vrsta akreditiva zavise od sadržaja naredbe koja se daje svojoj banci od strane naredbodavca (ili bilo koje banke u kojoj je otvoren akreditiv). Obično, posao ili odnos akreditiva kombinuje tri ili četiri subjekata u akreditivnom odnosu, uključujući : naredbodavca, koji je obično kupac kod ugovora o prodaji sa akreditivom (lice koje otvara akreditiv pri banci sa određenim sadržajem da navedena banka izvrši isplatu sa uslovima ili bez uslova); banka kod koje je otvoren akreditiv; (postupanje koje je uslovljeno i koje se ograničava u zavisnosti od sadržaja datog naređenja od strane naredbodavca); korisnik akreditiva, (uvek se odnosi na lice kome treba da se isplati iznos sa određenim uslovima ili bez određenih uslova, a on je obično prodavac kod prodaje akreditivom), dok u pojedinim situacijama, (posebno kod međunarodne prodaje robe), uključuje se i banka korisnika akreditiva, (koja se pojavljuje kao banka izvestilac u posredovanju komuniciranja sa korisnikom akreditiva i sa bankom gde je otvoren akreditiv).¹⁵²

U članu 530 izgleda da je ZOO predvideo mogućnost da ugovorena prodaja robe - predmeta i isplatne cene postigne ugovorom između stranaka, koristeći bankarski akreditiv. Dakle, prodaja putem akreditiva podrazumeva jedan poseban oblik prodaje, odnosno ugovora o prodaji po kojim stranke su se sporazumele da se isplata cene izvrši preko banke kupaca, u skladu sa uslovima za otvaranje akreditiva naznačenih u ugovoru o prodaji. Valja napomenuti da prodaja akreditivom je veoma pogodno i sigurno sredstvo za izvršenje isplata između učesnika u pravnom prometu i u onim slučajevima u kojima ugovorne strane nemaju dovoljne sigurnosti da će plaćanje cene biti obavljeno na vremenu ili u celini, nakon isporuke robe ili dokumenata. Dakle, akreditivni odnos, prodavcu pruža punu sigurnost da će isplata biti izvršena od strane banke naručioca (kupca), prema uslovima ugovorenim između strana (uslovljeni akreditiv) ili bez uslova (bezuslovni akreditiv). Ovo je posebno važno za trgovinu robom, naročito za međunarodnu trgovinu robom.

Sa gore iznetog, proizilazi da prodaja akreditivom, prema člana 530 st. 1 ZOO koji predviđa postizanje dogovora od strane ugovorenih strana za prodaju robe, odnosno da se plaćanje

152 Za više u vezi akreditiva vidi: Mehdi Hetemi, *Pravo o osnovnom znanju poslovnog prava*, Priština, 1996: str. 494.

kupoprodajne cene ostvari akreditivom (otvaranje akreditiva od strane kupca u njegovoj banci, itd.), onda je to zakonska obaveza kupca da o svom trošku obezbedi (prodavca) da akreditiv shodno ugovorenim uslovima u ugovoru i u jednom razumnom roku, otvoren je u jednoj bankarskoj instituciji, banka prvog reda (najbolja banka). Ako budemo pažljivo pročitali prvu rečenicu iz navedenog paragrafa, onda se vidi da postoje nekoliko određene obaveze kupca, o kojima će biti reči kasnije. Prvo kupac je obavezan da otvara akreditiv u razumnom roku i o svom trošku. Obično, krajnji rok za otvaranje akreditiva ugovorene strane određuju ugovorom, a u nedostatku neke ugovorne odredbe, ZOO je koristio izraz "razumni rok". Koji je to razumni rok, isti zavisi od okolnosti konkretnog slučaja, i odnosa koji su uspostavljeni između ugovorenih strana, koje u svakom posebnom slučaju sud će pojedinačno oceniti. U tom smislu, hipotetički može se smatrati razumnim rokom razumno vreme koje postoji pre trenutka kada je prodavac izložen riziku od druge ugovorne strane, što podrazumeva trenutak pre isporuke stvari - robe kupcu ili trenutak pre nego što su predata dokumenta o robi. Jedan veoma važan zahtev iz ovog člana je akreditiv koji mora da bude otvoren u skladu sa uslovima predviđenim ugovorom. Ugovoreni uslovi o kojima su se strane dogovorile kojima je precizirana sadržina akreditiva, smatraju se suštinskim uslovima sporazuma ugovorenih strana, pod kojima se mora otvoriti akreditiv - nalog banke kupca. Kršenja uslova ugovora prilikom otvaranja akreditiva predstavlja bitnu povredu ugovora o prodaji, koji bi imao za osnov pravo prodavca da se pozove na pravila kršenje, odnosno na pravo zbog neispunjavanja obaveza od druge ugovorene strane.

Jedan drugi uslov iz prvog stava člana 530 ZOO je, kupac treba da daje takva naređenja svojoj banci kako bi akreditiv ostao otvoren za toliko vremena, nakon ispunjavanja obaveze prodavca, koliko bi bilo dovoljno za prodavca da obezbedi - prikupi svu dokumentaciju, koju će predati banci radi sigurne naplate shodno otvorenom akreditivu. ZOO i u ovom slučaju daje jedan apstraktni značaj ovom pitanju, koje u svakoj situaciji treba da bude prilagođeno uslovima i potrebama prodavca o datom konkretnom slučaju.

530.2. Drugi stav člana 530. ZOO ima za cilj da zaštiti i prodavcu obezbedi odgovarajuće pravne instrumente, ako se desi da banka, kod koje je zahtevano otvaranje akreditiva, ne otvori ili nakon otvaranja ne izvrši naplate (iznos kredita) u skladu sa ugovorom o prodaji i nalogom kupca i u uprkos prezentiranja od strane prodavca celokupne relevantne dokumentacije (kojom se potvrđuje da je prodavac ispunio sve svoje obaveze prema kupcu). U tom smislu, navedeni stav predviđa sledeće, ukoliko banka ne otvara akreditiv (pod određenim uslovima navedenim u prethodnom stavu ovog člana) ili banka gde je otvoren akreditiv ne plati prispeli iznos (od kupca, koji otvaranjem akreditiva nalaže da prispeli iznos plati prodavcu), uprkos činjenici da je prodavac banci dostavio svu relevantnu dokumentaciju za izvršenje naplate (onako kao je navedeno u nalogu kupca za otvaranje akreditiva - odnosno ugovora o prodaji); ukoliko se bude pojavilo bilo koja od gore navedenih situacija, smatra se da je kupac pao u docnji, tako da navedeni stav predlaže da srazmerno datim situacijama da se primenjuju odredbe ZOO za kašnjenje dužnika, (uopšteno). Opštim odredbama i pravilima koje razmatraju docnju dužnika, štite se interesi prodavca i prodaja akreditivom. U vezi sa docnjom dužnika, potrebno je videti

komentar iz člana 305 ZOO i komentar iz odredbe u 3 poglavlju ZOO koje razmatraju pitanje kašnjenja u ispunjavanju novčanih obaveza (počev od člana 382 ZOO) i ostale odredbe ZOO, koje predviđaju pravne posledice o docnji dužnika.

530.3. Treći stav člana 530 ZOO reguliše situaciju u kojoj prodavac nije koristio akreditiv u skladu sa ugovorom o prodaji, pod kojim uslovima je i otvoren akreditiv. Iako je prodavac mogao da koristi akreditiv van uslova iz ugovora, navedeni stav nastoji da obezbedi jedno uravnoteženo pravno rešenje između prodavca i kupca. Prema ovom stavu, ako se radi o situaciji u kojoj prodavac koristi akreditiv van uslovima iz ugovora, on u ovom slučaju ne gubi pravo da zahteva od kupca da plati kupoprodajnu cenu, (tj. da iz iznosa dozvoljenog akreditivom, od prodavca da naplati prodajnu cenu shodno ugovoru), međutim, ako je kupac eventualno imao bilo kakvu štetu zbog prekoračenja mogućnosti ili uslova korišćenja akreditiva, prodavac će biti odgovoran prema opštim pravilima za naknadu štete, i kupcu da nadoknadi bilo koji vid nastale štete.

530.4. Kod prodaje akreditivom, u ugovoru o prodaji, stranke mogu da odrede da "otvaranje akreditiva je uslov za punovažnost ugovora o prodaji". Ako se radi o tom slučaju, smatra se da je ugovor o prodaji (akreditiv) zaključen sa odložnim uslovom, odnosno ugovor će se smatrati punovažnim koji će proizvesti pravno dejstvo među ugovorenim stranama samo nakon otvaranja akreditiva shodno cilju i uslovima ugovora o prodaju akreditivom. U datom slučaju, samo otvaranje akreditiva je jedan bitan element ugovora o prodaji, bez ispunjenja tog elementa, smatra se da ugovor nije zaključen (ne proizvodi pravno dejstvo).

530.5. Peti stav člana 530. ZOO ima za cilj da reguliše situaciju, ko snosi troškove akreditiva, ako se strane dogovore da produže sporazum o otvorenom akreditivu (ranije otvoren za određene namene ugovoren od strana ugovorenih strana) kao i o situaciji ko snosi troškove akreditiva, ako se njegovo produženje zahteva zbog opravdanih razloga isključivo samo od jedne ugovorene strane. U vezi prvog slučaja iz ovog stava, naime, kada se ostvareni akreditiv produži sporazumom strana, (ako ugovorene strane nisu se drukčije dogovorile o troškovima produženja akreditiva) onda obe ugovorene strane proporcionalno u jednakim delovima zadužuju se sa troškovima nastalim u vezi produženja akreditiva. U drugom slučaju iz ovog stava, ako je akreditiv produžen iz razloga samo jedne ugovorne strane, strana koja je bila uzrok produženja akreditiva obično pokriva dodatne troškove nastale produženjem akreditiva, (ako strane nisu se na drugi način dogovorile).

530.6. ZOO u šestom stavu ovog člana određuje pravu svrhu odredbi ovog člana. Shodno značaju navedenog stava proizilazi da u stvari svrha člana 530 ZOO je regulisanje kupoprodajnih odnos između prodavaca i kupaca o otvorenim bankarskim akreditivom. Prodavac i kupac, u njihovom ugovornom odnosu, odlučuju o korišćenju bankarskog akreditiva i o uslovima (materijalnim) pod kojima bankarski akreditiv može da se otvori. Samo funkcionisanje bankarskog akreditiva kao bankarska transakcija, i pravna pravila (profesionalna) kojima podleže ova bankarska transakcija, predstavljaju jedan subjekat van odredaba člana 530 ZOO; dok, pravna pravila koja regulišu akreditiv kao bankarsku

transakciju (van pravilima ZOO), ne mogu da razjasne materijalno pitanje za regulisanje prava i odgovornosti ugovorenih strana kod ugovora o prodaji akreditivom, (obično priroda ovih poslednjih pitanja može biti subjekat regulisanja ugovorom ili pravilima - član 530).

PODGLAVLJE 8 PRODAJNI NALOG

Član 531. Pojam

- 1. Ugovorom o prodajnom nalogu obavezuje se nalogoprimac da određenu pokretnu stvar koju mu je predao nalogodavac proda za određenu cenu u određenom roku ili da je u tom roku vrati nalogodavcu.**
  - 2. Prodajni nalog ne može se opozvati.**
-

531.1. Prodajni nalog ili kao što je poznato u pravnoj teoriji “dekret prodaje” je poseban ugovor o prodaji, koji po njegovim elementima stoji između ugovora o prodaji i ugovora o zastupanju.. Prodajni nalog predstavlja ugovorni odnos između dve strane (ili više strana), od kojih naredbodavac nalaže da se njegova pokretna stvar proda od strane nalogoprimca, tako da prodaja bude ostvarena u određeno vreme i sa određenom cenom, a ukoliko prodaja nije uspešna u određenom roku, stvar mora ponovo da bude vraćena naredbodavcu (prodavca). Obično, u pravnoj teoriji stoji da prodajni nalog predstavlja jedan ugovor kojim neko dozvoljava da se njegove pokretne stvari prodaju od strane lica na koja on ima poverenje za obavljanje te delatnosti.¹⁵³ I ZOO, u prvom stavu člana 531 sadrži jedno zajedničko shvatanje prodajnog naloga, gde se nalogoprimac uslovno obavezuje da pokretnu stvar proda po određenoj ceni u jednom određenom roku, ili da stvar vrati nalogodavcu u određenom roku (ako stvar nije prodana). U tom smislu navedeni stav više je ograničen u definisanju značaja prodajnog naloga.

531.2. Dalje, drugi stav člana 531 ZOO predviđa “prodajni nalog ne može se opozvati”. Obično, prodajni nalog predviđa da se prodaja ima vršiti u predviđenom roku, tako da, ukoliko je jednom izdat, isti ne može da se opozove, ali prestaje istekom roka (ili prodajom stvari, ako je ostvarena prodaja). Ovo zakonsko rešenje je prilagođeno ZOO, jer obezbeđuje veću pravnu sigurnost od eventualne mogućnosti da naredba bude opozvana od strane prodavca, o čemu nalogoprimac ili neko treće lice nisu imali tačno saznanje, dok poseban problem bi bio dokazivanje naloga koji je opozvan, itd. Smatra se da ZOO koji jednim pravnim rešenjem doprineo u rešavanju neopoziva prodajnog naloga, doprineo je i na pravnu sigurnost prodaje (uopšte) koje je omogućeno kroz prodajni nalog, sve radi bolje zaštite interesa trećih lica koja kupuju stvari- robu i uz mogućnost korišćenja ovog pravnog instrumenta¹⁵⁴

153 Perović, Slobodan. *Obligaciono pravo*, Beograd, 1980: 591 - 592.

154 Vidi: *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima I*. Beograd: 1980: str. 1073.

Član 532. Rizik za propast i oštećenje stvari

Stvar predata nalogoprimcu ostaje svojina nalogodavca i on snosi rizik njene slučajne propasti ili oštećenja, ali ne može raspolagati njom dok mu ne bude vraćena.

---

532. Iako prodajni nalog ne može da bude opozvan, međutim treba napomenuti da sve do prodaje stvari od strane nalogoprimca, odnosno do isteka roka u kojem je dužan da vrati stvar nalogodavcu, ovaj zadnji i dalje ostaje vlasnik stvari-robe. Iz tog razloga, kod prodaje po narudžbenici, nalogodavac se zadužuje sa rizikom od slučajnog uništenja ili nestanka stvari. Iako se i dalje nalogodavac smatra vlasnikom stvari, (do trenutka prodaje, odnosno isteka prodajnog roka), koji se takođe zadužuje i sa rizikom od slučajnog oštećenja ili gubitka stvari, nalogodavac za ono vreme dok traje rok (prodaje koji je dat nalogoprimcu) ne može da raspoláže stvarima kao predmetom ovog ugovora (dok se stvar ne vrati u njegovom posedu, i ako je vraćen u roku zbog neuspele prodaje). Pitanje odgovornosti nalogodavca u vezi rizika nad stvarima regulisano je odredbama ZOO (član 532).

Bez obzira na pravila iz člana 532 ZOO, ako nalogoprimac nije na vreme obavestio nalogodavca o nedospeću prodaje stvari, a stvar ne vrati u predviđenom roku, onda se smatra da od tog trenutka, (vreme isteka roka) nalogoprimac je pao u docnju u ispunjavanju svojih ugovorenih obaveza. Docnja nalogodavca ima za posledicu da on bude zadužen sa rizikom i odgovornošću od slučajnog oštećenja ili gubitka stvari. Zaduženje nalogoprimca sa rizikom smatra se kao vrsta sankcije prema njemu zbog ne ispunjavanja ugovorenih obaveza.¹⁵⁵

Član 533. Kad se smatra da je nalogoprimac kupio stvar

- 1. Ako nalogoprimac ne proda stvar i ne preda određenu cenu nalogodavcu do određenog roka niti je vrati u tom roku, smatra se da je on stvar kupio.**
  - 2. Međutim, njegovi poverioci ne mogu zapleniti stvar dok on ne isplati cenu nalogodavcu.**
-

533.1. Prvi stav člana 533 ZOO reguliše pitanje šta se dešava kada nalogoprimac nije prodao stvar u propisanom roku i ne vratiti prodavcu u određenom roku. U smislu ove odredbe, ako nalogoprimac ne proda stvar u određenom roku i ne plati prodajnu cenu nalogodavcu i stvar ne vrati, (u određenom roku) smatra se da je nalogoprimac kupio stvar. Ova odredba predstavlja slučaj ako su ispunjeni uslovi kao što je gore navedeno u komentaru ove odredbe (stvar nije prodana, odnosno prodajna cena nije vraćena u određenom roku nalogodavcu), onda se smatra shodno zakonu da je nalogoprimac kupio stvar, te je i obavezan da plati cenu nalogodavcu.¹⁵⁶

155 Bukljaš, Ivan i Boris Vizner. *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima II I.* Zagreb: 1979: str. 1792 - 1793.

156 Bukljaš, Ivan i Boris Vizner. *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima II I.* Zagreb: 1979: str. 1793.

U pravnoj teoriji postoji mišljenje da u nekim slučajevima, kao u gore navedenom slučaju (stvar nije prodana, nije plaćena prodajna cena i stvar nije vraćena u određenom roku nalogodavcu), međutim, ne smatra se da je nalogoprimac kupio stvar. To su okolnosti koje su objektivno sprečile nalogoprimeca da ispuni ugovorenu obavezu. Imali bi smo jedan takav sličan slučaj, na primer, ako je nastupila smrt ili gubitak poslovne sposobnosti nalogoprimeca pre isteka ugovorenog roka o prodaji stvari, odnosno pre vraćanja stvari nalogodavcu. Ovaj izuzetak se čini da je sasvim razumljiv, kada se ima u obzir da izvršenje “ naloga” ili se ugovor smatra kao lični “intuitu personae”, tako da smrt ili gubitak poslovne sposobnosti nalogoprimeca ima za posledicu prestanak ličnih obaveza nalogoprimeca. Nasuprot ovom stavu, postoji jedno drugo mišljenje u vezi navedenog slučaja o smrti nalogodavca ili izgubljene poslovne sposobnosti. Smatra se da u takvoj jednoj situaciji, nalogoprimac treba da nastavi sa sprovođenjem naloga, sve dok naslednici nalogodavca ne budu preuzeli na sebe zaštitu interesa nasledene imovine.¹⁵⁷

533.2. U nastavku ovog člana, drugi stav, koji ima za cilj da štiti interese nalogodavca u odnosu na poverioce nalogoprimeca, smatra se da stvar kojeg i dalje drži, a kojeg nije prodao, niti je vratio u određeno vreme nalogodavcu, ne može da se zapleni, odnosno ne može da bude predmet prinudne prodaje od strane poverilaca nalogoprimeca. U pravnoj teoriji ovo zakonsko rešenje se objašnjava tako da, ukoliko budu ispunjeni uslovi iz prvog stava ovog člana, smatraće se da je nalogoprimac uslovno kupio stvar, odnosno i pored toga što nalogodavac i dalje drži stvar, još uvek ne može da se smatra da je on postao vlasnik sve dok ne bude platio celokupnu cenu nalogodavcu.¹⁵⁸

157 Vidi: *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima I*. Beograd: 1980: str. 1075.

158 Vidi: *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima I*. Beograd: 1980: str. 1075.

Nerxhivane Dauti

Član 534. Pojam

- 1. Ugovorom o razmeni svaki ugovarač se obavezuje prema svom saugovaraču da prenese na njega svojinu neke stvari i da mu je u tu svrhu preda.**
  - 2. Predmet razmene mogu biti i prenosiva prava.**
-

Ugovor o razmeni je onaj u kojem se obe ugovorne strane, koje se zovu razmeniooci, obavezuju jedan prema drugom da prenesu u imovinu određene stvari ili neko drugo imovinsko pravo, bez posredovanja novca. Takav ugovor je regulisan u članu 534 ZOO. Početci (embrioni) ovog ugovora sreću se u starim pravima, kad se pojavila potreba za razmenom robe sa robom, kad se novac nije pojavljivao kao posrednik u prometu roba. Važnost ovog ugovora pojavljuje se u prirodnoj zatvorenoj privredi, nerazvijenoj. Najveću primenu ovaj ugovor nalazi u periodima novčanih kriza, inflaciji i ostalim sličnim pojavama, koje izazivaju nepoverenje stranaka (subjekata) prema vrednosti novca kao zakonskom načinu plaćanja.¹⁵⁹ Dakle, ugovor o razmeni imao je veliku važnost u starim pravima, u prirodnim privredama, ekonomski nerazvijenim, u kojima se ovaj ugovor pojavljuje kao najvažniji pravni instrument u prometu roba. S pojavom novca kao posrednikom, kao opšta mera vrednosti, ugovor o razmeni počinje da gubi važnost kao pravni element prometa, dok raste važnost i vrednost ugovora o kupoprodaji roba, kao glavni ugovor u prometu roba.¹⁶⁰ Iako nema onu važnost koju je imao u ranijim pravima, ovaj ugovor nalazi primenu u praksi, naročito u slučajevima komasacije, arondacije poljoprivrednih zemljišta, u razmeni zemljišta za gradnju, koje se iniciraju i s administrativnim merama (kada imamo posla sa urbanim zemljištima ili sa određenim industrijskim zonama),¹⁶¹ a to se naročito pojavljuje u sektoru stanarskog prava, gde zadnjih godina nalazi veliku primenu prilikom razmene stanova. Ovaj ugovor dolazi do izražaja i kod međunarodnog pravnog prometa u raznim oblicima tehničko-naučne i poslovne saradnje, kod kooperacija, i u ugovorima o kompenzaciji.¹⁶²

U ugovoru o razmeni ugovorne strane ili razmeniooci imaju dvojake uloge, ulogu dužnika i poverioca, zato što jedna strana ima ulogu ili položaj dužnika, jer treba da prenese stvar ili pravo drugoj ugovornoj strani, i takođe ima ulogu ili položaj poverioca, jer ima pravo da zahteva da se prenese vlasništvo jedne stvari ili imovinsko pravo. Kod razmene stvari sa jednom stvari ili prava sa pravom bez posredstva novca, njihova vrednost mora biti jednaka. Važno je reći da “u ugovoru o razmeni svaki ugovarač uzima na sebe obavezu prema svom ugovaraču da preda stvar koja se razmenjuje i na taj način on dobija pravo imovine” (član 672 stav 1 ZOO). Prenos imovine vrši se u času predaje stvari i tom prilikom pravi se

.....
159 Dr. S. Perović, citirano delo., str. 596.

160 Dr. B. Loza, citirano delo, str. 67.

161 Dr. M. Hetemi, citirano delo, str. 331; Komentar ZOO, Knjiga II, Bg., 1995, str. 1006.

162 Dr. Radomir ĩurović, *Međunarodno privredno pravo*, Beograd, 1994, str. 201-205.

razlika zavisno od toga da li je objekat tog ugovora pokretna stvar ili nepokretna. U slučaju da je objekat ugovora pokretna stvar, predaja se vrši s njenom faktičkom predajom, dok kad je predmet tog ugovora nepokretna stvar predaja se vrši sa upisom u zemljišne knjige, dok kod prava na koja postoji tapija, prenos imovine vrši se predajom tapije.

Ugovorne strane ili razmeniooci moraju da saglase njihove volje vezano za suštinske elemente, na način da taj ugovor stvori pravna dejstva. Kao suštinski elementi ovog ugovora pojavljuju se: Razmena stvari sa stvari, odnosno razmena prava koja se istovremeno pojavljuju i kao objekat ovog ugovora. Kao objekat ugovora o razmeni mogu biti pokretne i nepokretne stvari, određene ili odredljive, moguće, dozvoljene, u prometu, dok “prava moraju biti prenosiva ” (član 534 stav 2 ZOO), dakle, ona prava potraživanja koja nisu vezana za ličnost subjekata (intuitu personae).

Za validnost ovog ugovora moraju se ispuniti opšti uslovi za njegovo sklapanje, kao što su: poslovna sposobnost ugovornih strana, saglasnost njihovih volja, predmet ugovora i osnova ugovora. Kao poseban uslov koji mora postojati za punovažnost ugovora o razmeni jeste pismena forma ugovora, u kojoj se kao predmet pojavljuje nepokretna stvar, na pr., ugovor o razmeni stanova mora se sklopiti u pismenoj formi.

Ugovor o razmeni karakteriše se pravnim odlikama, kao što su:

- Ugovor o razmeni je:

- **jednostavan ugovor**, u čijem sastavu su obuhvaćeni elementi jednog ugovora;

- **kauzalan ugovor**, pošto je njegova osnova poznata ugovornim stranama i trećim licima;

- **nezavistan ugovor**, zato što nezavisno od ostalih ugovora, stvara pravna dejstva između ugovornih strana;

- **komutativan ugovor**, zato što ugovorne strane od časa kad zaključe ugovor znaju svoja prava i obaveze i sadržaje koje treba ostvariti;

- **ugovor s nazivom**, zato što to ZOO reguliše s određenim izričitim odredbama (članom 534 ZOO);

- **dvostrani obavezujući ugovor**, zato što se za obe ugovorne strane stvaraju određena prava i obaveze;

- **ugovor sa nadoknadom**, u kojem svaka ugovorna strana za ono što uzima daje jednu određenu protivvrednost, predajući određenu stvar ili prenoseći određeno pravo;

- **konsensualan ugovor**, u slučaju da je objekat ugovora pokretna stvar, dok u slučaju da je objekat ugovora nepokretna stvar, ovo je formalan ugovor, u kojem se forma pojavljuje kao bitan element za njegovu validnost.

Član 535. Dejstva ugovora o razmeni

Iz ugovora o razmeni nastaju za svakog ugovarača obaveze i prava koje iz ugovora o prodaji nastaju za prodavca.

Dejstva ugovora o razmeni izražavaju se u pravima i obavezama ugovornih strana, odnosno razmenioca. Obe ugovorne strane imaju ove osnovne obaveze: prenos prava imovine, predaju stvari, garantovanje da stvar nema pravni i fizički nedostatak i preuzimanje prenesenog prava.

Osnovna obaveze ugovornih strana – razmenioca jeste predaja stvari jedno drugom na način, mesto i vreme kao što su se sporazumeli prilikom zaključenja ugovora. S činom predaje stvari vrši se prenos imovine, pošto predaja stvari predstavlja jedan materijalni čin koji se sastoji od određenih radnji koje omogućuju nosiocu posedovanje prenesene stvari.¹⁶³ Kad je reč o pokretnim stvarima kao objektu kod ugovora o razmeni, predaja se vrši u času zaključenja ugovora, dok kad je objekat ovog ugovora nepokretna stvar, predaja se vrši na mestu njegovog upisa u zemljišnim knjigama ili prilikom predaje tapije. Prilikom predaje razmenjenog stana, smatra se da je razmena izvršena u času faktičkog smeštaja u stan.¹⁶⁴ Ugovarači su obavezni da vrše predaju stvari na mestu koje je određeno u zaključenom ugovoru. Troškove predaje stvari snose obe ugovorne strane do časa predaje. Do predaje stvari strane su dužne da predaju i njihove plodove, do isteka roka određenog za predaju. Kao važno pitanje za ovaj ugovor jeste prenos rizika od propasti ili oštećenja stvari. U tom slučaju mora se naglasiti da svaka strana snosi rizik oštećenja ili propasti stvari do predaje stvari.

Jedna druga važna obaveza jesta da svaki od razmenioca mora da garantuje mirno posedovanje stvari, neometano. Obaveza zaštite obuhvata zaštićenost prilikom materijalnih nedostataka stvari, kao i zaštitu od pravnih ometanja (evikcije).¹⁶⁵

Primalac stvari u ugovoru o razmeni obavezan je da preduzme određene radnje za preuzimanje prenesene stvari. U slučaju da primalac stvari odbije da izvrši izvršenje preuzimanja stvari, on dolazi u poveriočevu docnju i snosi rizik od oštećenja ili propasti stvari i dužan je da izvrši eventualnu nadoknadu uzrokovane štete.¹⁶⁶

.....
163 Dr. S. Perović, citirano delo, str. 599; Komentar ZOO, Knjiga II, Bg., 1995, str. 1010.

164 Takođe tamo.

165 Za detaljnije pogledaj posebna dejstva ugovora s naknadom.

166 Za detaljnije pogledaj ugovor o kupoprodaji.

Ruzhdi Berisha

DEO III UGOVOR O POKLONU

GLAVA 1 OPŠTA DEFINICIJA

Član 536. Pojam

1. Ugovorom o poklonu jedno lice (poklonodavac) preuzima da bez naknade prenese vlasništvo ili druga prava na poklonoprimeca ili na drugi način obogati poklonoprimeca na račun poklonodavca, kao i da poklonoprimec da saglasnost za to.
2. Odricanje od prava smatra se poklonom, ako obavezano lice da pristanak na to.
3. Odricanje od prava u pogledu kojih se nijedno lice ne obavezuje i koja se ne prenose na bilo koje treće lice, ne smatra se poklonom

1. *Opšti pregled.*- Institut darivanja po prvi put na Kosovu reguliše se pozitivnim odredbama ovim Zakonom. Do stupanja na snazi ZOO-a, u pravnim odnosima uspostavljene na osnovu institucije darivanja, primenjivala se zakonska pravila¹⁶⁷. Ovo su bile odredbe usvojene u određenim teritorijama bivše Jugoslavije pre 06 Aprila 1941 godine.

U stavu 1 člana 536 ZOO daje se smisao ugovora o poklonu da bi se odredili glavni elementi za nju, ali se ne daje njen klasičan smisao. U regionalnom zakonodavstvu se daje približno sličan smisao ugovora o poklonu.¹⁶⁸ Značenje poklona je dato i u Zakonu o Nasledjivanju na Kosovu¹⁶⁹. Takođe naučni pojmovi vezani za ugovor o poklonu, koji su brojni, ali slične i sa manje razlika među njima. S obzirom na činjenicu da ugovor o

167 U vezi pravnih odnosa uspostavljene u vezi darivanja, primenjene su zakonske odredbe iz st. 938 do 956 Opšti Građanski Zakonik - OGZ.

168 -Prema Građanskom Zakoniku R. Albanije, član 761 st. 1, "Poklon je ugovor prema kojem jedna strana bez naknade prenosi u vlasništvu drugoj strani određenu stvar ili stvarno pravo koje ona prihvata"
-Prema Obligacijskom Zakoniku R. Slovenije, "Ugovorom o poklonu jedno lice (poklonodavac) je dužno da prenese u vlasništvo drugom licu ili neko drugo pravo bez naplate ili na neki drugi način, obogativši poklonoprimeca naračun svoje imovine, dok se poklonoprimec izjavljuje da je saglasan sa ovim" –član 533.
-Prema Zakonu o Obveznim Odnosima tē R. sē Kroacisē, "Ugovor o poklonu se osniva onda kada se poklonodavac obavezuje da prenese poklonoprimecu bez naknade stvar ili pravo imovine a poklonoprimec istu prihvata". –Prema Italijanskom Građanskom Zakoniku, "Poklon je ugovor, prema kojem, zbog duha velikodušnosti, jedna strana obogaćuje drugu, raspoložujući u njenoj koristi ili preuzimajući jednu obavezu prema istoj strani" –član 769 (Francesco Galgano, Privatno Pravo, "Luarasi", Tirana, 1999, str. 869).

169 Član 33 ZNK, "U smislu ovog Zakona "poklonom" se smatra i bilo koje odricanje od prava, oproštaj bilo kog duga, bilo koji prenos imovine izvršen u korist naslednika u očekivanju nasledstva bilo za osnivanje ili za proširenje naslednikovog porodičnog domaćinstva ili za obavljanje zanimanja, kao i svako drugo raspolaganje bez naknade".

poklonu nije regulisao Zakon o Obligacionim Odnosima 1978 godine, koji je primenjen i na Kosovu do stupanja na snazi ovog Zakona, u pravnoj teoriji Kosova nedovoljni su naučni spisi. Prihvatljiviji smisao o ugovoru o poklonu bi bio da je *poklon sa kojom jedna strana (poklonodavac), svojom voljom i bez naknade, prenosi drugoj strani (proklonoprimcu imovinsku dobit, koju on prihvata.*¹⁷⁰

Pravne karakteristike ugovora o poklonu, po datom značaju iz člana 536 ZOO, su te da je ugovor sa jednostranim obavezujućim dejstvom. Obavezu davanja ima samo poklonodavac. Obavezu za dobro ponašanje poklonoprimca prema poklonodavcu, ili i prema njegovim bližnjim, nije obaveza za davanje, zato se i ne može smatrati da je ovo obostrani obavezujući ugovor, još manje kada je zakonom izričito propisano da je davanje jedne stvari, odnosno prenos jednog prava, vrši se bez naknade. To je komutativni ugovor, pošto prilikom ugovaranja treba da se zna predmet, obim prava i obaveza, ili, bar da budu odredljive. Može biti realni ugovor u slučajevima kada, u trenutku zaključenja ugovora, predaje se i stvar koji je njen koncenualni objekat, pošto njena punovažnost ne zavisi od predaje stvari, odnosno predaja stvari nije bitan element ovog ugovora. Reč je od jednom strogom formalnom ugovoru¹⁷¹, samo u slučajevima određenim u zakonu. Može imati karakteristike ugovora *inter vivos* ose *mortis causa*. U odnosu na vreme i trajanje ispunjenja obaveza, ovaj ugovor može biti sa obavezom neposrednog ispunjenja, ili sa obavezom periodičnog ispunjenja, povremenog.¹⁷²

2. Prilikom predavljanja pojma o ugovoru o poklonu, u ZOO se odražavaju suštinski elementi ovog ugovora. Ovom prilikom se određuje da se ovim ugovorom prenosi imovinsko pravo ili neko drugo pravo ili na neki drugi način se obogaćuje poklonoprimac sa računa poklonodavca. Na ovaj način ZOO ne određuje izričito šta može i šta ne može da bude predmet ovog ugovora.¹⁷³ Imajući u obzir ovaj odnos, kada je reč o stvarima, predmet ugovora može da budu sve stvari, sadašnje i buduće, koje, koje su u javnom prometu i neko pravo, ako nije drugačije predviđeno zakonom. Predmet prava na imovinu i ugovor o poklonu može biti svaka stvar, pokretna i nepokretna i telesna prava,¹⁷⁴ osim onih koje, prema svojim karakteristikama, ne mogu biti predmet prava vlasništva.¹⁷⁵ Predmet ugovora o poklonu može biti i neko pravo kao, n.pr. neko stvarno pravo, pravo stvarne službenosti. Važno je da postoji stvar koja je predmet poklona, inače, ne može postojati ugovor o poklonu stvari koji ne postoji-“ Utvrđeno je da je predmet poklona nekretnina na kojoj je

170 Martin Vedriš – Petar Klarić, Građansko Pravo, Nar. Nov. Zagreb, 1998 (Gorenc, Vilim, Komentar Zakona o Obveznim Odnosima, Zagreb, 2005, str. 746).

171 Vidi član 541 ZOO, gde se predviđa pismena forma u slučajevima kada poklonodavac ne prenosi odmah stvar ili pravo.

172 Vidi član 539 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

173 GZRA definiše samo sa odricanjem od nekog prava kao što je odricanje od nasleđa-član 761 stv.2, ne čini poklon a može se pokloniti samo sadašnja imovina a ne ona i ona buduća- član 762. Ovo je slično regulisano i sa ZOO R.Hrvatske-član 480.

174 Vidi odredbe iz člana 8-10 ZVSP.

175 Vidi član 12 ZVSP.

izgrađena zgrada sa dva stana. Činjenica da je zgrada bila znatno oštećena tokom rata ne znaci da nema prostora za predmet poklona kako ne bi postojao ni ugovor o poklonu.¹⁷⁶

3. U členu 536 ZOO dat je smisao ugovora o poklonu, tako da u stavu 1, određeno je da ovim ugovorom jedna strana, poklonodavac, je dužan da prenese drugoj strani- poklonoprimcu, pravo imovine na jednu stvar ili nekog drugog prava. Da bi se nešto smatralo poklonom, treba da bude bez naplate, što podrazumeva da ono što je davanje, prema ovom ugovoru, od jedne strane, nema protiv-davanja sa druge strane. Ovo je bitan element ovog ugovora. Međutim, svako davanje bez naplate kao n.pr. davanje jedne stvari u zajam je davanje bez naplate, ali ne predstavlja poklon. Na ovaj način, da bi se smatralo poklonom prenos prava vlasništva jedne stvari ili nekog drugog prava od jednog lica na drugog, neophodno je da postoji volja za poklanjanje te stvari, odnosno tog prava, tako da, ako jedan takav ugovor je zaključen u uslovima postojanja pritiska i obaveze, na poklonodavca, može se zatražiti poništenje tog ugovora. “Tužilac koji potražuje poništenje ugovora o poklonu zemlje pravno-društvenom licu, zaključen u vremenu sprovođenja mera obavezujućih doprinosa poljoprivrednih proizvoda od 10 avgusta 1945 do 2 avgusta 1952, treba da argumentuje da je taj poklon izvršen u uslovima postojanja pritiska i obaveze, da bi se odobrio njegov zahtev za poništenje ugovora o poklonu”.¹⁷⁷

Dok prenos prava vlasništva jedne stvari ili prenos nekog drugog prava treba da bude bez naknade, ovo podrazumeva da je ovaj ugovor sa jednostranim obavezujućim dejstvom, znaci, samo za poklonodavca. Poklonoprimac treba da se ponaša prema poklonodavcu i njegovim srodnicima sa zahvalnošću.¹⁷⁸ Zahtev za ovakvo ponašanje se ne može smatrati obavezom za davanje, kao uslov za postojanje ovog ugovora, zbog čega se i ne zove ugovor sa dvostranom obavezom, šta vise kada je zakonom izričito propisano da se ovo treba izvršiti *bez naknade*. Na ovaj način, ugovor o poklonu ne može predvideti neku obavezu za poklonoprimca i iz ovih razloga ona se ne može raskinuti zbog neispunjavanja neke takve obaveze. Ukoliko eventualno ugovor sadrži neki element isplate naknade zbog prelaska imovinskog prava jedne stvari ili nekog drugog prava, onda neka se podrazumeva da, u formi ugovora o poklonu, skriva se neki drugi ugovor, koja bi svakako proizvela druga pravna dejstva za strane ili eventualno i za druga lica. Ovo se i može desiti zbog predviđene zakonske forme jednog ili drugog ugovora, zbog uslova i propisanih zakonskih rokova za prigovor¹⁷⁹ itd. Osim sa prenosom prava imovine stvari ili nekog prava, postoji mogućnost da sa ugovorom o poklonu, na neki drugi način, da se obogati poklonoprimac iz imovine poklonodavca.

176 Vrh.Sud Hrv. Rev. 760/06 dana 11.10.2006.

177 Pravni stav Civilnog Odeljenja Vrhovnog Suda Srbije donet u održanoj sednici dana 23 nobembra 1992.

178 Za posledice dubokog nepriznavanja poklonoprimca ili njegovih naslednika prema poklonodavcu ili njegovim bližnjim, vidi član 543 ZOO i dat komentar za ovaj član.

179 Kod raspolaganja bez naknade, kao što je poklon, smatra se da je dužnik znao da sa preduzimanjem radnje raspoloživosti jedne stvari ili jednog prava prouzrokuje štetu poveriocu. Prema tome, za osporavanje ovih pravnih radnji ne zahteva se da je treće lice znalo ili je trebao da zna za cilj dužnika, kao što je predviđeno u členu 262 st.3 ZOO.

Sama činjenica da, prema ovoj zakonskoj odredbi, poklonodavac ovim ugovorom može preneti imovinsko pravo ili neko drugo pravo ili, na neki drugi način, da obogati poklonoprimeca, smatra se da predmet ovog ugovora mogu biti sve stvari i prava koje su u prometu, osim ako se zakonom ne predviđa drugačije. Iz ovoga proizilazi da predmet ovog ugovora mogu biti sadašnje stvari, takođe i buduće stvari (n.pr. očekivani plodovi od jedne stvari).

4. Pored slobodne volje poklonodavca, za punovažnost ugovora o poklonu zahteva se saglasnost za poklon od strane poklonoprimeca. Iz ovoga proizilazi da, iako ovaj ugovor ima jednostrano obavezujuće dejstvo – samo za poklonodavca, da bi bila ona važeća, treba se ispuniti opšti uslov za punovažnost ugovora – saglasnost volje obeju strana, u konkretnom slučaju postojanje volje za jednu takvu stvar obeju ugovornih strana, i na strani poklonoprimeca. Izražavanje takve volje od strane poklonoprimeca treba da se vri sa davanjem pristanka za sticanje prava imovine na jednu stvar ili nekog drugog prava ili za njegovo bogaćenje na neki drugi način. Beza pristanka od strane poklonoprimeca, nema ugovora o poklonu. Vreme i davanje saglasnosti nije određeno zakonom, tako da, prema sudskoj praksi, dozvoljava se mogućnost davanja pristanka i nakon smrti poklonodavca (ovo se dešava u slučajevima kada je poklonodavac učinio ponudu o poklonu u predviđenom zakonskom obliku i pre uzimanja pristanka od poklonoprimeca, umire).

5. U stavu 1 člana 536 ZOO, regulisan je ugovor o poklonu na osnovu prelaska prava imovine ili neke druge stvari ili sa bogaćenjem poklonoprimeca na neki način od strane poklonodavca. Ovo podrazumeva ugovor o poklonu sa davanjem, odnosno sa prelaskom jednog prava. U stavu 2 ovog člana predviđa se mogućnost ugovora o poklonu kada se jedno lice *odriče* od jednog prava, za koju je obavezno drugo lice prema njemu. U najčešćim slučajevima ovo se dešava sa opraštanjem duga od strane poverioca prema dužniku. Dok poverioc, prema zakonu, ima pravo da zahteva od dužnika povraćaj duga, odricanje od ovog prava se smatra poklonom. Za punovažnost jednog takvog ugovora o poklonu, i u ovom slučaju je neophodno davanje pristanka za ovo od strane lica koji je imao ovu obavezu.

6. Za postojanje i ostvarenje jednog prava, treba da postoji lice koje je dužno da ispuni to pravo, odnosno da jedna takva obaveza prelazi na treće lice. Prema stavu 3 člana 536 ZOO, ne smatra se odricanje od jednog prava u odnosu na ispunjenje za koje ne postoji obaveza određenog lica, odnosno ta obaveza nije prešla na treće lice. Postoji mogućnost da određeno lice pretrpi štetu, od čega bi i stekao pravo na naknadu te štete. Dok se ne utvrdi obaveza za neku pravnu osnovu izvesnog lica za naknadu te štete, odricanje od prava naknade ove štete se ne može smatrati ugovor o poklonu, pošto ne postoji druga strana, kome se predaje ovaj poklon.

Član 537. Nagrada

Ugovorom o poklonu se smatra i nagrada ili moralna obaveza poklonodavca ako poklonoprimec nije imao pravo da tužbom zahteva predmet te obaveze.

---

1. *Opšti pregled.*- Međusobne nagrade između različitih osoba se vrše na različite načine i iz mnogo razloga. To se dešava posebno među licima rodno bliskih, krvnih srodnika, tazbina ili civilna, ali se može desiti i preko drugih lica. Glavna karakteristika poklona je da se prenos imovinskog prava ili nekog drugog prava izvrši bez naknade. Međutim, da bi se smatralo poklonom, nije dovoljno samo činjenica da se prenos izvrši bez naknade jer svako davanje bez naknade nije poklon.

2. Na osnovu člana 537 ZOO, poklonom će se smatrati i svaka nagrada, odnosno davanje poklonodavca, ako poklonoprimac nije imao pravo da zahteva putem tužbe ono što je uzeo. Ovo podrazumeva da , i u slučajevima kada poklonodavac prenosi jedno pravo imovine jednoj stvari ili neko drugo pravo na jedno određeno lice, smatrajući da ima moralnu obavezu za to što radi, iako za to nedostaje zakonska obaveza, smatra se ugovorom o poklonu. Po ovoj osnovi, ne isključuje se mogućnost da se neko podstiče činom darivanja iz zelje da izrazi zahvalnost sa davanjem jedne nagrade, n.pr., jer mu je u jednom slučaju pomognuto spasavanjem života ili u slučaju bolesti. Za ovo poklonodavac nije imao nikakvu zakonsku obavezu prema poklonoprimcu, zato i to što je uzeo nije mogao da ostvari tužbom, zbog toga data nagrada u ovom slučaju i iz ovih razloga se smatra poklonom, tako da u ovom stvorenom pravnom odnosu primenjavaće se predviđena pravila zakonom za ugovor o poklonu. Pružanje ishrane određenom licu od strane poklonodavca jer smatra da ima moralnu obavezu za ovo, iako mu ovo nije zakonska obaveza, smatraće se ugovorom o poklonu.

Na poseban način ima prirodu jednostranog čina darivanja zbog veridbe ili venčanja. Ovo može uzajamni poklon među verenicima ili budućim supružnicima ili pokloni od trećih lica u njihovu korist. Za postojanje darivanja nije neophodno prihvatanje poklonoprimca; za postojanje ovog poklona dovoljna je činjenica veridbe, odnosno venčanja. Imajući u obzir činjenicu da takvi pokloni se obično daruju na osnovu moralne obaveze, na osnovu mesnih običaja, takve nagrade se smatraju poklonom. Ako veridba ne završava brakom, sudbina uzajamnih poklona među verenicima je regulisana Zakonom o Nasledjivanju na Kosovu (ZNK),¹⁸⁰ dakle svako od njih mogu zatražiti jedno od drugog vraćanje poklona, koje su date prilikom veridbe, na osnovu pravila o neosnovanom bogaćenju na osnovu ovog Zakona (član 194-202).¹⁸¹

U slučajevima kada se takve obaveze vrše prilikom braka, osnova takvih obaveza je brak kao bitan element ugovora, tako da sa razvodom tog braka, pada i motiv koji predstavlja uzrok na koju je podržan ovaj pravni posao, dakle u smislu člana 39 st. 4 ZOO¹⁸², ugovor o poklonu, u takvim slučajevima je ništav, iz kojih razloga supružnici su dužni da vrate uzete stvari na ime poklona na osnovu braka.

180 Vidi član 13 ZPK.

181 Vidi odredbe iz člana 194 – 202 ZOO i date komentare za ove članove iz Komentara o ZOO (opšti deo).

182 Vidi dat komentar za ovaj član u Komentaru o ZOO (opšti deo).

Član 538. Mešoviti poklon

Ako se istim ugovorom ili drugim ugovorom poklonoprimac obavezuje da daruje poklonodavca¹⁸³, ima se smatrati kao ugovor o poklonu samo vezano sa dodatnom dnošću

---

1. *Opšti pregled.*- Subjekti u različite uzajamne poslovne odnose preduzimaju različite pravne radnje u cilju regulisanja odnosa između njih. U slučajevima kada je vrednost ispunjenja uzajamnih obaveza među stranama različita, prilikom ugovaranja ovih odnosa, može se pojaviti ugovor o poklonu zajedno sa nekim drugim ugovorom sa obavezujućim karakterom za obe strane.

2. Članom 538 ZOO reguliše se smisao pravnih poslova sa obostranom obavezom, u kojima vrednost uzajamnih obaveza je drugačija, tako da će se promena vrednosti smatrati poklonom, ukoliko je postojala namera i volja poklonodavca za darivanje tog dela izmene vrednosti. Takvi ugovori se mogu pojaviti u istom ugovoru gde su regulisana prava i obaveze obeju strana ili u nekom drugom ugovoru samo sa elementima ugovora o poklonu. Na ovaj način, u ugovoru sa međusobnim obavezama između stranaka, sa posebnim odredbama u okviru nje, može se očekivati darivanje izmene vrednosti između uzajamnih obaveza ugovornih strana. U ovom slučaju ovaj ugovor sa obostranim obavezama među stranama će se smatrati kao ugovor o poklonu samo u vezi sa promenama vrednosti uzajamnih obaveza stranaka. Takav poklon ovih promena iz uzajamnih obaveza stranaka prema poslovnom odnosu, se može regulisati i predvideti i sa drugim posebnim ugovorom.

U oba slučaja ugovor može sadržati bitne elemente ugovora o poklonu i ovo podrazumeva da treba svakako da postoji predmet poklona, namera i volja poklonodavca za darivanje izmene vrednosti među uzajamnim obavezama i volje poklonoprimeca za njeno prihvatanje.

Član 539. Postepena ispunjenost

Ako obaveze poklonodavca sačinjavaju povremena ispunjenja, ova obaveza prestaje nakon smrti poklonodavca.

---

1. *Opšti pregled.*- Što se tiče rokova za ispunjavanje obaveza propisanim u ugovoru o poklonu, ovim ugovorom se može predvideti neposredno ispunjavanje, kao što se obično događa, ili periodično ispunjavanje, postepena.¹⁸⁴ Ukoliko će ispunjavanje biti neposredno ili periodično, zavisi od toga kako se strane dogovaraju ugovorom, kao i od same prirode poklona.¹⁸⁵ U članu 539 ZOO je regulisana sudbina postepene obaveza poklonodavca nakon njegove smrti.

.....
183 Iz sadržaja zakonske odredbe vidi se da su u ovom slučaju pogrešno korišćeni izrazi “poklonoprimac” i “poklonodavac”, dakle gde je navedeno “poklonoprimac” treba da stoji “poklonodavac” i suprotno.

184 Vidi dat komentar u vezi člana 536 ZOO.

185 Obaveza sa karakterom postepenog ispunjavanja zbog prirode predmeta darivanja bi bila obaveza za hranu, koji se treba platiti u određenim rokovima(obično svaki mesec), davanje na korišćenje jedne stvari na duže vreme, itd.

2. Prema ovoj zakonskoj odredbi, ako su obaveze poklonodavca periodične, obavezu na ime poklona treba ispuniti u određenim rokovima; smrću poklonodavca gase se obaveze prema poklonoprimcu. Ovo podrazumeva da periodične obaveze iz davanja koje treba ispuniti u određenim rokovima, po pravilu, ne prelaze na naslednike, jer se one gase sa smrću poklonodavca. Postavlja se pitanje šta se dešava kada je drugačije propisano na samom ugovoru o poklonu, odnosno ako je ugovorom predviđeno da će postepena obaveza prema poklonoprimcu nastaviti i nakon smrti poklonodavca? ZOO ne reguliše slične situacije sa jednom posebnom zakonskom odredbom¹⁸⁶ Međutim, imajući u obzir činjenicu da je takva ugovorna odredba nije u suprotnosti sa zakonom, u takvim slučajevima ispunjavanje obaveza prelazi naslednicima poklonodavca, tako da ovo spada na teret nasledja koja prelazi na naslednike. Prema ZNK, naslednici su odgovorni za dugove koji opterećuju nasledstvo srazmerno svom naslednom delu i do iznosa svog naslednog dela.¹⁸⁷

Član 540. Odgovornost poklonodavca za štetu

1. **Ko svesno poklanja stvar drugog i krije tu okolnost od poklonoprimca, odgovoran je za štetu.**
2. **Ako poklonjena stvar ima neki nedostatak ili neku opasnu karakteristiku kao rezultat koje je poklonoprimcu ili trećem ostecenom licu načinjena šteta, poklonodavac je odgovoran za štetu ako je znao ili je trebalo da zna za nedostatak ili opasnu karakteristiku i o tome nije obavestio poklonoprimca.**

1. *Opšti pregled.*- Ugovor o poklonu je jednostrani pravni akt, kojim jedna strana ima obaveze dok druga strana ima samo korist a ne i obavezu.¹⁸⁸ Počevši od prirode ovog ugovora, za razliku od ugovora o prodaji, poklonodavac nema nikakve obaveze prema poklonoprimcu za materijalne¹⁸⁹ i pravne¹⁹⁰ nedostatke stvari, koji je bio predmet darivanja. Ukoliko je poklonodavac poklonio tuđu stvar a za ovo nije znao niti je mogao da zna, on nema odgovornost prema poklonoprimcu; normalno, ima odgovornost prema trećem licu koji ima neko stvarno pravo na poklonjenu stvar. U slučajevima kada je poklonodavca darivao tuđu stvar, dok poklonoprimac je znao za ovo ili je trebao da zna, u tom slučaju nema ni ugovora o poklonu, tako da ne postoji odgovornost poklonodavca u vezi tog ugovora. Na ovaj način, poklonodavac nema odgovornost prema poklonoprimcu za materijalne i pravne

186 Gradanski Zakonik R.Albanije je ovu situaciju regulisao sa posebnom odredbom, gde se u članu 763 propisuje: "Poklon, koji je predmet periodične obaveze, gasi se smrću darodavca, osim slučajeva kada je u ugovoru drugačije predviđeno".

187 Vidi član 119 ZNK u vezi toga šta opterećuje nasledstvo. Prema stavu 2 ovog člana, ovde pripadaju i lični dugovi ostavioca. Periodično ispunjavanje poklona predviđeno u ugovoru predstavlja dug ostavioca.

188 Vidi član 536 i dat komentar u vezi ovog člana.

189 Vidi odredbe ovog Zakona iz člana 461 – 499.

190 Vidi odredbe iz člana 491 – 498 ovog Zakona.

mane predmetnog ugovora, ali je on odgovoran za štetu koja proističe iz ovog uzroka, sa uslovom da je, namerno ili iz nepažnje, dao poklonodavcu opasnu stvar.

Ovom zakonskom odredbom je regulisana odgovornost poklonodavca prema poklonoprimcu za eventualnu štetu prouzrokovanu ovom zadnjem od stvari koja je bila predmet poklona.

2. Iako ova zakonska odredba sadrži dva stava, oni nemaju neku razliku među njima, tako da drugi stav samo dopunjuje prvi. Postoji mogućnost da poklonoprimac ili neko treće lice pretrpi štetu od stvari koja je bila predmet poklona, zbog neke opasne osobine koju ima u poređenju sa drugim stvarima iste vrste. Odgovornost poklonodavca u ovom slučaju se uslovljava činjenicom da li je on znao za ovu okolnost i to namerno skrivao od poklonoprimca. Dakle, stav 1 ovog člana definiše na opšti način da je poklonodavac odgovoran za štetu koju je prouzrokovao poklonoprimcu od stvari koja je bila predmet poklona, ukoliko je znao za mogućnost izazivanja štete od te stvari i ovu okolnost je skrivao do poklonoprimca. Iz ovoga proizilazi da, za odgovornost poklonodavca za darovanu stvar, isti je trebao da zna za mogućnost izazivanja štete od darivane stvari i to je skrivao od poklonoprimca.

3. Kao što je gore opisano, poklonodavac ne snosi odgovornost za materijalne i pravne nedostatke koje poseduje darivana stvar. Međutim, ako darivana stvar ima neku manu ili neku opasnu osobinu, zbog čega je nastala šteta, odgovoran je poklonodavac, ukoliko je znao ili je trebao da zna za manu ili opasnu osobinu i da za to nije obavestio poklonoprimca. Ako je znao ili je trebao da zna za mane i opasna svojstva darovane stvari i skriva tu činjenicu prema poklonodavcu, njegova radnja nije u skladu sa načelom savesnosti i poštenja¹⁹¹ i sa načelom zabrane prouzrokovanja štete,¹⁹² iz kojih razloga je on odgovoran za nastalu štetu od te stvari. Šteta od darovane stvari se može prouzrokovati poklonoprimcu ili trećem licu. U takvim slučajevima, poklonodavac je odgovoran za materijalnu i nematerijalnu štetu izazvane bilo od poklonoprimca, ili od trećeg lica.

GLAVA 2 FORMA

Član 541. Forma

- 1. Ako poklonodavac odmah ne prenese stvar ili pravo poklonoprimcu kako bi poklonoprimac raspolagao poklonom bez prepreka, onda ugovor o poklonu mora biti zaključen u pisanoj formi.**
- 2. Ako se ugovor o poklonu ne zaključi u obliku propisanom u prethodnom stavu, poklonoprimac ne može tužbom zahtevati njegovo ispunjenje.**

.....
191 Vidi član 4 ZOO.

192 Vidi član 9 ZOO.

1. *Opšti pregled.*- Jedan od uslova za punovažnost pravnog posla je taj da nema formalnih nedostataka. Za određene pravne poslove propisuje se *određena zakonska forma*, zato pravni posao treba biti povezan sa formom predviđenom zakonom. U nedostatku zakonski propisane forme, pravni posao je ništavan. Ovo pravilo važi i za ugovor o poklonu.

2. Kod ugovora o poklonu zakonsko uslovljavanje određene forme zavisi od mogućnosti uzimanja u faktičkoj vlasti, sa mogućnost raspolaganja bez prepreka stvari koji je predmet ugovora. Na ovaj način, ako poklonodavac u trenutku zaključenja ugovora ne prenosi (u zakonu se koristi izraz “*prenos*”) stvar ili pravo poklonoprimcu, da bi on raspolagao istu nesmetano, ugovor o poklonu treba da bude u pisanoj formi. Ako jedna stvar može precizno neposredno od jednog lica u posedovanju i raspolaganju drugom licu, zavisi od prirode i karakteristike te stvari. Ovakvo, neposredni prelaz u posedovanju i raspolaganju od jednog lica na drugog je moguć u slučajevima kada je predmet poklona pokretna stvar. Stvarnim prelaskom pokretnih stvari treba podrazumevati prelaz kojim poklonoprimac postaje jedini vlasnik te stvari, dok sa činjenicom uzimanja u posedovanju stiže i pravo vlasništva¹⁹³. Dakle, u slučajevima kada su predmet poklona pokretne stvari, ako poklonodavac predaje darovanu stvar u posedovanju poklonoprimcu, na načinu da bi on raspolagao tom stvari, prema zakonu, ne zahteva se poseban oblik ugovora. Inače, u slučajevima kada se stvar ne predaje u posedovanju poklonodavcu, ugovor treba da bude u pisanoj formi. Tako da, prema zakonskoj odredbi, u slučajevima kada predmet ugovora o poklonu je pokretna stvar, važi opšte pravilo neformalnosti ugovora, što podrazumeva da ona može biti u bilo kakvoj formi, osim, ako je drugačije propisano posebnim zakonom.¹⁹⁴

Iako izričito nije definisano sa ovom zakonskom odredbom, na osnovu takvog formulisanja ove zakonske odredbe proizilazi da, za pravnu punovažnost ugovora o poklonu nepokretnih stvari, ona treba da bude u pisanoj formi.¹⁹⁵ Ovo proizilazi iz činjenice da sa prelaskom u posedovanju, sa mogućnost raspolaganja jedne nepokretne stvari, predviđaju se posebna pravila sa drugim posebnim zakonima, tako da neposredni prelazak nepokretne stvari od poklonodavca sa mogućnost njegovog raspolaganja od strane poklonoprimca nije moguć. Mogućnost da se raspoložuje jedna stvar ima samo vlasnik te stvari.¹⁹⁶ Za sticanje prava svojine jedne stvari, osim važeće pravne osnove, neophodan je i način zarade. Dok kod pokretnih stvari, kao način zarade je činjenica predaje stvari, kod nepokretnih stvari, za prelazak imovinskog prava, osim važećeg pravnog posla, zahteva se i upis imovine u Registar prava nad nekretninom.¹⁹⁷ Upis nekretnine u Registar prava na nepokretnu imovinu se može obaviti na osnovu ugovora o prelasku prava nepokretne imovine overene od nadležnog organa.¹⁹⁸ Iz ovoga proističe da, što se tiče oblika ugovora o poklonu u

193 Prema članu 21 Zakona o Vlasništvu i Drugim Stvarnim Pravima (ZVSP) za sticanje prava svojine na pokretnu stvar neophodno je važeći pravni posao i dostava stvari u posedovanju do lica koji je stekao svojinu.

194 Vidi član 51 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

195 Vidi član 57 ZOO.

196 Vidi član 18 ZVSP.

197 Vidi član 36 ZVSP.

198 Vidi član 4 Zakona br. 04/L-009 o izmenama i dopunama Zakona br. 2002/5 za Osnivanje Registra za Prava na Nepokretnu Svojину.

slučajevima kada su predmet ugovora nepokretne stvari, kao redovna forma ugovora treba da bude pisana forma, sa potpisima ugovornih strana overene od strane nadležnog organa – beležnika. Dok se ovo zakonom ne zahteva, već se zahteva samo da bude u pisanoj formi, proizilazi da je pravno važeći i ugovor u pisanoj formi, bez overenih potpisa ugovornih strana. Za prelazak imovinskog prava, treba pokrenuti jedan poseban građanski spor za utvrđivanje prava imovine na zakonsku osnovu darivanja. U GZRA se izričito propisuje da darivanje nepokretnih stvari treba da se obavi javnim činom i da se registruje, inače je nevažeći.¹⁹⁹

3. Ugovor o poklonu je ugovor sa jednostranom obavezom. Samo poklonodavac je obavezan da ispuni preuzetu obavezu ovim ugovorom. U slučajevima kada prema ugovoru o poklonu nije izvršena predaja darovane stvari, poklonoprincipu pripada pravo da podnese tužbu i da zahteva od poklonodavca da ispuni preuzetu obavezu iz ovog ugovora. Prema stavu 2 člana 541, u slučajevima kada ugovor o poklonu nije zaključen u propisanoj formi prema stavu 1 ovog člana, poklonoprincipac ne može zahtevati njeno ispunjenje tužbom putem suda, pošto se smatra da ugovor o poklonu ne postoji.

GLAVA 3 OPOZIV UGOVORA O POKLONU

Član 542. Opoziv zbog osiromašenja

- 1. Poklonodavac koji nakon zaključenja ugovora o poklonu, spadne u takav položaj gde mu je ugrožen opstanak, može da opozove ugovor o poklonu.**
- 2. Opoziv iz prethodnog stava nije moguć ako se kao rezultat opoziva, poklonoprincipac dovodi u stanje u kojem mu se ugrožava opstanak.**
- 3. Poklonoprincipac može zadržati poklon, ako poklonoprincipac osigura poklonodavcu sredstva za život.**

---

1. Opšti pregled.- Kao pravilo, ne može se zahtevati vraćanje onog što je dato na osnovu ugovora o poklonu. Nešto ovako nije izričito predviđeno u ZOO. Međutim, ovaj nalaz proizilazi iz odredaba člana 542, 543 i 544 ovog Zakona. Ugovor o poklonu je specifičan ugovor, tako da i sa gore pomenutim zakonskim odredbama su predviđeni posebni razlozi, u prisustvu kojih se može opozvati ovaj ugovor. Opšti Građanski Zakonik čije odredbe su sprovedene pre stupanja na snagu ovog Zakona,²⁰⁰ su bili predviđeni neki razlozi za koje je moglo da se opozove darivanje.²⁰¹ U ZOO su predviđena tri razloga zbog kojih se može

199 Vidi član 764 GZRA.

200 Vidi dat komentar u opštem pregledu člana 536 ZOO.

201 Prema Opštem Građanskom Zakoniku (OGZ) – st. 947 do 954, učinjeno darivanje je moglo da se opozove: a) zbog krajnjeg siromaštva (po članu 542 ZOO), b) zbog duboke nezahvalnosti (prema članu 543 ZOO), c) zbog rođenja deteta nakon učinjenog darivanja (prema članu 544 ZOO), č) zbog povrede obaveza o hrani, d) zbog poništenja braka, ako poklonodavac nije znao razlog zbog čega je poništen brak dok je poklonoprincipac znao i e) u slučaju razvoda krivicom poklonoprincipca

opozvati ugovor o poklonu: a) osiromašenje, b. duboka nezahvalnost i c. rođenje deteta nakon darivanja. Na osnovu ZOO, *osiromašenje, duboka nezahvalnost i rođenje deteta poklonodavca nakon darivanja, nisu razlozi za poništenje ugovora, već čine razlog za opoziv, odnosno za raskid ugovora o poklonu.*

2. U članu 542 ZOO predviđena je mogućnost opoziva ugovora o poklonu zbog osiromašenja. Prema stavu 1 ovog člana, poklonodavac ima pravo da opozove ugovor o poklonu ako, nakon obavljenog ugovora, pogorša imovinska i ekonomska situacija do te mere da mu je opstanak ugrožen. Ovo podrazumeva da opoziv ugovora o poklonu iz ovih razloga se može učiniti samo u slučajevima kada je poklonodavac ispunio prethodno definisanu obavezu iz ugovora, preneto je pravo svojine na neku stvar ili neko drugo pravo poklonoprimca. Sa druge strane, da bi se dobilo pravo za opoziv izvršenog darivanja, treba da je promenjeno materijalno stanje poklonodavca na loše, tako da je on osiromašen do te mere da mu je ugrožen opstanak, nemajući sredstva osnovnu ishranu, što podrazumeva elementarne životne potrebe. Step en osiromašenja treba proceniti na osnovu objektivnih kriterijuma, što podrazumeva nedostatak mogućnosti za ispunjavanje neophodnih životnih potreba, nezavisno od životnog standarda koji je imao poklonodavac pre učinjenog darivanja. Ugrožavanje opstanka bi obuhvatilo ne samo poklonodavca, nego i članove porodice, koji zavise od njega, prema kojima ima zakonsku obavezu za ishranjivanje. Razlozi iz kojih se poklonodavac našao u ovom stanju nisu važni; važno je da je on osiromašen i nalazi se u ovom stanju. Ne postoji definisan rok iz učinjenog darivanja, u kome poklonodavac može zatražiti opoziv ugovora o poklonu, tako da opoziv ugovora može da se izvrši nezavisno koliko je vremena prošlo od dana darivanja.²⁰² Iz ovoga proizilazi da, prema stavu 1 člana 542 ZOO, za opoziv ugovora o poklonu zbog osiromašenja, treba ispuniti oba uslova: 1 ugovor treba da je prethodno ostvaren, da je poklonodavac ispunio obavezu²⁰³ i 2. da poklonodavac bude osiromašen do te mere da mu je ugrožen opstanak.

3. U prvom stavu ovog člana opoziv poklona se uslovljava ekonomskom situacijom poklonodavca, u drugom stavu opoziv poklona se uslovljava sa ekonomskom situacijom poklonoprimca. Na ovaj način poklonodavac nema pravo opoziva ugovora zbog svog osiromašenja, ukoliko bi opoziv ugovora o poklonu imao za posledicu ugrožavanje opstanka za poklonoprimca. Sve ovo što je rečeno u prethodnom stavu za ugrožavanje opstanka poklonodavca i članova porodice, za ishranu kojih je dužan poklonodavac, prema ovom stavu, na analogan način važi i za poklonoprimca.

4. Prema stavu 3 ovog člana, poklonoprimac ima pravo da zadrži, odnosno da ne vrati dobijeni poklon, ako mu poklonodavac obezbedi sredstva za ispunjavanje osnovnih

202 U ZOO R. Hrvatske 2005 godine isključena je mogućnost opoziva poklona i podnošenja zahteva za povraćaj poklona, ako je poklonodavac sebe doneo u takvom materijalnom stanju namerno ili iz krajnje nepažnje i nakon isteka roka od deset godina od dana darivanja poklona za nepokretne stvari i pet godina za pokretne stvari.

203 Ako je poklonodavac zaključio ugovor u propisanoj formi u članu 541 ali nije izvršen prelazak stvari ili prava prema tom ugovoru, poklonodavac će imati pravo da zahteva njeno ispunjenje. Međutim, ako poklonodavac u međuvremenu, pre ispunjenja određene obaveze u tom ugovoru, je osiromašen do te mere, iako je zahtevano ispunjenje putem tužbe, jedan takav zahtev se ne bi odobrio.

potreba. Ovo se tiče sa slučajevima kada je poklonodavac osiromašen u toj meri, kao što je predviđeno u sta u 1 ovog člana, dok je poklon od velike vrednosti ili od posebnog značaja za poklonoprimeca, iz kojih razloga poklonodavac ima pravo da zadrži poklon, pod uslovom da obezbedi poklonodavcneophodna životna sredstva.

5. Pravo opoziva ugovora o poklonu u ZOO ne podleže mogućnosti obezbeđivanja zakonske hrane od hranitelja od lica koji zakonom imaju ovu obavezu. Iz ovog razloga smatramo da, prilikom donošenja odluke, nije uticajno da li ima ili ne mogućnosti za opstanak poklonodavca neko od lica koji imaju zakonsku obavezu za obezbeđivanje njegove hrane.

Iz sudske prakse

Opoziv poklona zbog osiromašenja je opravdan, nakon što je utvrđeno da tužiteljica u 49 godini ostala bez stana i bez cele imovine koju je imala, pošto je i njena materijalna situacija drastično pogoršana u poređenju sa stanjem koji je imala u vremenu kada je učinila darivanje, shodno tome joj je ugrožen opstanak.²⁰⁴

U situaciji kada tužilac, i nakon zaključenja ugovora, ostvaruje penziju kao i pre, dok tuženi nije ometao da živi u njegovom stanu, ne radi se o osiromašenju nakon zaključenja ugovora o poklonu, odnosno za osiromašenje u toj meri da je ugrožen njegov opstanak, zato i ne stoji zakonski razlozi za opoziv ugovora o poklonu.²⁰⁵

Mogućnost opoziva poklona zbog osiromašenja postoji ne samo u slučajevima kada se radi o gubitku imovine, nego i u slučajevima gubitka mogućnosti za obezbeđivanje životnih sredstava. Ovaj gubitak životnih sredstava postoji, ako je u ugovoru navedeno da majka poklanja imovinu kćerci, na načinu da bi se ona starala o njoj, međutim, zbog smrti kćerke, majka je ostala bez ovog staranja.²⁰⁶

Član 543. Opoziv zbog duboke nezahvalnosti

- 1. Poklonodavac može da opozove ugovor zbog duboke nezahvalnosti ako se nakon zaključenja ugovora poklonoprimec prema poklonodavcu, ili nekoj osobi bliskoj njemu, odnosi na način tako da bi prema osnovnim načelima morala, bilo nepravično za poklonoprimeca da zadrži ono što je dobio na poklon.**
- 2. Poklon se isto tako može opozvati od strane naslednika iz razloga odnosa prema poklonodavcu.**
- 3. Opoziv zbog načina ponašanja poklonoprimeca je moguć i zbog ponašanja naslednika poklonoprimeca.**

204 Vrh. Sud R.Hrv. Rev-1170/06 dn. 24.10.2007, I. Crnić, ZOO, f. 735, peto izdanje, "Organizator", Zagreb 2012.

205 Kao gore navedeno, str. 736.

206 Vrh.Sud Srb. Rev. 952/78.

4. Opoziv nije moguć ako se duboka nezahvalnost poklonoprимca prema poklonodavcu prekine.

1. *Opšti pregled.*- Mogućnost opoziva ugovora zbog duboke nezahvalnosti, kao i ona zbog osiromašenja, je bila predviđena i u Opštem Građanskom Zakonu (OGZ), koji je kao zakonsko pravilo, sprovedeno do stupanja na snagu ovog Zakona. Na ovaj način, u pravnim odnosima na osnovu darivanja, osnovane pre stupanja na snagu ovog Zakona, primenjivaće se ta zakonska pravila. Prema ZOO, jedan od tri zakonskih razloga za opoziv ugovora o poklonu je i razlog zbog duboke nezahvalnosti poklonoprимca prema poklonodavcu.

2. Prema stavu 1 člana 543 ZOO, poklonodavac može opozvati ugovor o poklonu zbog *duboke nezahvalnosti* poklonoprимca ne samo prema poklonodavcu, nego i prema nekom njegovom bližnjem.²⁰⁷ Zakon ne definiše pomno koja su to bliska lica sa poklonodavcem. Smatramo da bismo nazvali jedno lice srođnikom ne zavisi od rodnog stepena ovih lica sa poklonodavcem. Ukoliko bi se smatralo ili ne jedno lice srođnim sa poklonodavcem, sud treba da odluci u svakom konkretnom slučaju, tako da, osim rodne bliskosti, bilo one krvne, tazbinske ili civilne, treba imati u vidu i ostale veze tog lica sa poklonodavcem.

Zakon definiše da za postojanje mogućnosti i prava za potraživanje opoziva ugovora o poklonu zbog duboke nezahvalnosti, pod uticajem je trenutak takvog ponašanja poklonoprимca. Dakle, ugovor o poklonu se može opozvati samo ako se poklonoprимac ponaša na nezahvalan način nakon zaključenja ugovora. Iz ovoga proizilazi da, ako je imao dobro ponašanje pre zaključenja ugovora, za koju nije znao poklonodavac, ali je za ovo saznao nakon zaključenja ugovora, ona ne može biti uzrok za opoziv ugovora koji je zaključen kasnije. Ponašanje nezahvalnosti, kao razlog za opoziv ugovora o poklonu, treba biti izazvano nakon zaključenja ugovora.

ZOO, takođe, ne definiše pomno niti šta podrazumeva pod *dubokom nezahvalnošću*, odnosno koja ponašanja poklonoprимca bi se smatrale nezahvalne.²⁰⁸ Ovo će se proceniti prema pravilima i osnovnim načelima morala, što znači da se ostavlja sudu da odluči u svakom pojedinačnom slučaju da li bi se jedno određeno ponašanje smatralo kao duboka nezahvalnost poklonoprимca prema darodavcu.

207 Građanskim Zakonikom R.Albanije, član 771 st. 1 slovo a), bliska lica poklonodavca se izričito definišu na načinu da se takvi smatraju: supružnik, deca ili roditelji poklonodavca. Na isti način su definisani i sa ZOO 2008 R. CG. Prema ZOO 2005 R.Hrvatske, kao bliska lica se računaju članovi uže porodice poklonodavca.

208 Prema Građnakom Zakoniku RA, član 771st. 1 izričito je definisano : a) namerno je ubio ili je pokušao da ubije poklonodavca, supružnika, decu ili njegove roditelje; b). bespravno ne obezbeđuje hranu poklonodavcu, kada je obavezan prema zakonu. Prema ZOO R. CG, član 586, ako je izvršio krivično delo prema poklonodavcu ili njegovim bližnjim, ako je teško povredio neku obavezu određenu zakonom ili ako je namerno prouzrokovao veću štetu. Na isti način je regulisano i u ZOO R. Hrvatske, osim što se ne predviđa prouzrokovanje štete.

3. U stavu 2 člana 543 izričito i naročito je propisano da darodavac može da opozove učinjeno darovanje i prema naslednicima zbog ponašanja prema njemu. Iako zakonom nije rečeno, počevši od prethodnog stava ovog člana, opoziv u ovom slučaju se može izvršiti i zbog ponašanja prema bližnjima darodavca. Počevši od specifičnih odnosa koja treba da postoje između lica koja imaju prava nasledstva i lica od koga će naslediti. Zakon posebno definiše mogućnost opoziva poklona zbog ponašanja naslednika.

4. U stavu 3 ovog člana predviđa se mogućnost opoziva ugovora o poklonu i zbog duboke nezahvalnosti, koja se izražava sa ponašanjem naslednika poklonoprimeca. Dakle, osim korektnog i dobrog ponašanja prema poklonoprimecu, prema Zakonu, zahteva se da ovakvo ponašanje imaju i naslednici poklonoprimeca prema poklonodavcu, inače ovaj zadnji može zatražiti opoziv ugovora o poklonu.

5. Duboka nezahvalnost se može izraziti i sa neprekidnim nedoličnim ponašanjem poklonoprimeca ili njegovih naslednika prema poklonodavcu ili njegovih bližnjih, bez postojanja nekog posebnog ponašanja koja bi predstavljala sam razlog za opoziv ugovora o poklonu. U takvim slučajevima, prema stavu 4 ovog člana, nije moguć opoziv poklona nakon prekida jedne takve duboke nezahvalnosti.

Iz sudske prakse.

Nezavisno od nedostatka fizičkog napada poklonoprimeca prema poklonodavcu, njegove pretnje i uvrede uvek podrazumevaju nedostatak zahvalnosti i nezahvalnost, zato, na osnovu zakonskih pravila (*dakle, i na osnovu člana 543 st. 1 ZOO –zap. autora*), ovo predstavlja osnovu za opoziv poklona.²⁰⁹

Ukoliko poklonodavac zahteva opoziv ugovora o poklonu zbog nezahvalnosti od poklonoprimeca, on mora svakako da podnese na jasan način jedan takav zahtev. Zahtev za raskid ugovora, zbog nedostataka oko izražavanja volje, ne sadrži u sebi zahtev za njen opoziv radi nezahvalnosti.²¹⁰

Postoji duboka nezahvalnost onda kada se poklonoprimec (unuk) ponaša prema poklonodavcu, koja je teško bolesna i u starosti od 91 godine, na veoma uvredljiv način, preteći joj sa fizičkim napadom, ne posetivši je, ne pozdravljajući je i ne pokazujući neku brigu i poštovanje prema njoj na bilo koji drugi način.²¹¹

Ukoliko je poklonodavac osiromašen toliko mnogo da ne može sam opstati, poklonoprimec može pružiti doprinos za njegovu hranu umesto opoziva poklona.²¹²

.....
209 Vrh.Sud Voj. Rev. 583/86.

210 Vrh.Sud R.Hrv. Rev. 445/2006 dn. 14.06.2006.

211 Vrh.Sud R.Hrv. Rev. 126/02 dn. 02.06.2004.

212 Vrh.Sud Voj. Rev. 512/89.

Ovde se radi o nezahvalnosti poklonodavca kada drži stranu svog supružnika, koji je vredja, fizički napada i ugrožava život poklonodavcu. Jedno takvo ponašanje poklonoprimalac sadrži osnovu za raskid ugovora o poklonu.²¹³

Član 544. Opoziv zbog naknadnog rođenja

Poklonodavac kojem se rodi dete posle zaključenja ugovora o poklonu i koji prethodno nije imao dece, može da opozove poklon.

Treći i poslednji zakonski predviđeni razlozi, zbog kojih se može opozvati ugovor o poklonu, je rođenje deteta poklonodavca (koji pre nije imao decu), nakon zaključenja ugovora. Za sticanje prava opoziva ugovora o poklonu, prema ovoj zakonskoj odredbi neophodno je da budu ispunjeni zajedno (istovremeno) ovi uslovi: a) da bude zaključen važeći ugovor o poklonu, b) pre njenog zaključenja poklonodavac nije imao nijedno dete i c) poklonodavac da dobije dete nakon zaključenja ugovora o poklonu.

Što se tiče prvog uslova, treba naglasiti da samo ugovor o poklonu koji je pravno važeći, može se opozvati. Ako je ugovor pravno nevažeći, smatra se da on ne postoji, zato nema potrebe da se opozove, posto ne proizvodi pravnom dejstvo.

Drugi uslov, prema ovoj zakonskoj odredbi, je da poklonodavac *dobije dete*. Ovu mogućnost zakonodavac ne uslovljava sa rođenjem deteta poklonodavca, već je izraženo "*dobije dete*". Prema Zakonu Kosova o Porodici, usvajanje među usvojiteljima i usvojenika osniva ista prava i obaveze koje postoje između roditelja i dece.²¹⁴ Iz toga sledi da se postaje lice sa detetom, rođenjem deteta i putem usvajanja. Imajući u obzir činjenicu da usvajanjem maloletnog lica za usvojitelja se stvaraju iste obaveze kao prema rođenom detetu, ako usvojitelj ranije nije imao dece, kao i u slučaju rođenja deteta kao i usvajanjem, usvojitelj ima pravo da, nakon rođenja ili usvajanja deteta, zahteva opoziv ugovora o poklonu.

Opoziv ugovora o poklonu iz razloga da je poklonodavac dobio dete se može učiniti samo u slučajevima kada je on dobio dete nakon zaključenja ovog ugovora.

213 Vrh.Sud Srb. Rev. 148/82.

214 Vidi član 167 i druge odredbe ZKP u vezi usvajanja.

Član 545. Posledice u slučaju opoziva

1. Izjavom o opozivu poklonodavac bi trebalo da traži povratak stvari ili prava ili plaćanje iznosa kojim se poklonoprimec obogatio na osnovu dejstva poklona.

2. Ako je poklon nije ispunjen, opoziv ima dejstvo prestanka obaveze poklonodavca.

---

1. *Opšti pregled.*- Nezavisno od naslova ove odredbe, ona u prvom redu reguliše sadržaj zahteva u izjavi za opoziv, podnetu od strane poklonodavca za opoziv ugovora o poklonu. Zavisno od sadržaja izjave za opoziv, proizilazi i njegova posledica. U drugom stavu se predviđa posledica u slučaju opoziva, ukoliko ugovor nije ostvaren.

2. Prema stavu 1 ovog člana, opoziv ugovora o poklonu se vrši putem jedne izjave o opozivu.²¹⁵ Ova izjava o opozivu treba da se podnese od strane poklonodavca, koji bi trebao da zahteva povratak stvari ili prava, ili isplatu vrednosti do te mere koliko je obogaćen poklonoprimec sa ugovorom o poklonu. Ovo ne podrazumeva da on mora neminovno da zahteva potpuno vraćanje učinjenog darivanja. Ostaje na njegovoj volji da li će zatražiti povratak poklona u potpunosti ili samo jedan njegov deo.

Važno je da iz sadržaja izjave potiče da se zahteva opoziv ugovora konkretno određenog o poklonu. Ovo bi podrazumevalo da u slučajevima kada iz izjave proizilazi da se zahteva samo opoziv ugovora bez određivanja povraćaja stvari ili prava koje su bile predmet ugovora, sa ovim da se zahteva povratak predmetnog poklona u celosti. Ukoliko je u izjavi za opoziv određen i obim predmetnog poklona, čiji povratak se traži, proističe da se opoziv odnosi sa vraćanjem predmeta u potrebnoj meri izjavom o opozivu.

U ZOO nije propisan forma u kojoj se podnosi izjava o opozivu ugovora o poklonu. Imajući u obziru predviđenu zakonsku formu ugovora o poklonu,²¹⁶ koja treba da bude u pismenoj formi, osim u slučajevima kada je stvar ili pravo smesta prešlo kod poklonoprimec, na načinu da bi istu nesmetano raspolagao, proizilazi da *izjava o opozivu ugovora o poklonu da bi bila pravno važeća i da proizvodi pravne posledice, mora da bude u pisanoj formi.* Ovaj oblik ugovora se zahteva i u cilju pravne sigurnosti.²¹⁷

3. U drugom stavu ovog člana predviđa se posledica u slučaju opoziva ugovora o poklonu za slučajeve kada određena obaveza u ugovoru nije ispunjena. Dakle, ukoliko određena obaveza u ugovoru o poklonu nije ispunjena, *opoziv ima za posledicu prekid obaveze poklonodavca.* Ako je reč o neposrednom poklonu, obaveza se prekida. Ako

215 Opoziv poklona sa izjavom je predviđena i u ZOO R. Hrvatske (član 496), dok sa GZRA (član 771) propisuje se da se ovo odradi tužbom.

216 Vidi član 541 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

217 Sa ZOO R. Hrv. 2005 pismena forma izjave se izričito predviđa u članu 496, u stavu 2 gde je određeno da potpis izjavioca treba da se overi od strane beležnika.

je reč o postepenoj obavezi, obaveza poklonodavca se prekida od dana opoziva, dok je poklonoprimac dužan da vrati ono što je uzeo do tada na ime poklona.

Član 546. Rokovi za opoziv

Ugovor o poklonu može se opozvati u roku od godinu dana nakon što je poklonodavac saznao razloge za opoziv.

---

1. Članom 546 je definisan rok u kome se može opozvati ugovor o poklonu. Po ovom članu, ugovor o poklonu se može opozvati u roku od jedne godine, računajući od dana kada je poklonodavac nakon što je poklonodavac saznao razloge za opoziv.²¹⁸ Kao što proizilazi iz ove odredbe, Zakonom je propisano samo subjektivni rok, ali ne i onaj objektivni, u kome se može opozvati poklon, dakle za opoziv poklona nije vazno datum kada se pojavio razlog i vreme koje je prošlo od tog dana, već je vazno dan kada je poklonodavac saznao za postojanje razloga.²¹⁹

2. Opoziv poklona se vrši putem izjave, koja treba da bude u pismenoj formi.²²⁰ Izjava opoziva treba da se dostavi i uruči poklonoprimecu prema pravilima ličnog dostavljanja spisa, prema ZPP. Smatramo da isporuka deklaracije o opozivu izvršena isporučenim pismom, je u skladu sa gore navedenim pravilima.

3. Imajući u obzir sadržaj izjave o opozivu ugovora i sadržaj zahteva koji se mogu podneti putem tužbe, opoziv poklona se može izvršiti i tužbom.²²¹ Podnetom tužbom se može potraživati samo raskid ugovora o poklonu ili, zajedno sa ovim zahtevom, zahteva se i povraćaj stvari predmetnog ugovora. Zavisi od volje tužitelja da li će on podneti zahtev za povraćaj celog predmeta ugovora o poklonu ili samo jednog dela. Kod vraćanja predmeta ugovora sprovode se odredbe ovog Zakona koji se odnose na neosnovano obogaćenje.²²² Isto kao kod izjave, i tužba za raskid ugovora o poklon treba da se podnosi sudu u roku od jedne godine, od dana kada je poklonodavac došao do saznanja za uzroke opoziva. Tužba se može podneti samo

218 Na isti način je regulisan i propisan isti rok i u zakonima drugih zemalja u regionu. Dakle, u članu 771 st.2 GZRA je propisano: "Tužba za opoziv poklona treba se pokrenuti u roku od jedne godine od dana kada je poklonodavac saznao za uzroke koja mu daju pravo da zahteva opoziv poklona". U članu 497 ZOO 2005 se predviđa rok gubitka prava za opoziv poklona nakon isteka roka od jedne godine, kada je lice saznalo za razloge opoziva.

219 Prema zakonskim pravilima koji su se primenjivali pre stupanja na snagu ovog Zakona, vezano za pravnim odnosima stvorene poklanjanjem, rok je bio 3 godine od dana zaključenja ugovora o poklonu ili od pojavljivanja razloga zbog čega se traži opoziv.

220 Vidi član 545 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

221 Prema članu 254 st. 1 Zakona o Parničnom Postupku, tužilac može potražiti tužbom da sud samo utvrdi postojanje odnosno nepostojanje nekog pravnog odnosa. Pojavom određenih razloga predviđenih iz člana 542, 543 i 544 ovog Zakona, poklonodavac može zatražiti tužbom nepostojanje, odnosno raskid ovog odnosa zbog pojavljivanja zakonskih razloga.

222 Vidi odredbe ovog Zakona iz člana 194 i 2020 i date komentare za ove članove u opštem delu Komentara ZOO.

od poklonodavca, jer, prema svim zakonskim odredbama sa kojima su predviđeni razlozi opoziva, ovo se pravo priznaje samo njemu. Međutim, nakon podnošenja tužbe i pokretanje postupka, naslednici poklonodavca mogu nastaviti postupak prema pravilima ZPP.²²³

Član 547. Odricanje od opoziva

Odricanje od opoziva se smatra nevažećim.

Zakonske odredbe sa kojima je regulisana mogućnost opoziva ugovora o poklonu su odredbe obavezujućeg karaktera (imperativ) za stranke. Iz ovih razloga, i sa ovom zakonskom odredbom je predviđena nevažeće odricanje od prava za opoziv ugovora o poklonu. Stoga, iako je poklonodavac odustao od prava za opoziv ugovora o poklonu, takvo odricanje se smatra nevažećim, zato i on, nezavisno od odricanja, kada se pojavi neki od zakonskih razloga za opoziv, može to uraditi.

GLAVA 4

POKLONI U SLUČAJU SMRTI

Član 548. Poklon u slučaju smrti

Ugovor o poklonu koji se ispunjava posle smrti poklonodavca važi samo ako je zaključen u vidu akt javnog beležnika i ako je isprava za zaključeni ugovor o poklonu predata poklonoprimcu.

---

1. *Opšti pregled.*- Prema odredbama ovog Zakona iz člana 536 do 548 su propisana pravila u vezi sa ugovorom o poklonu, koja se ostvaruje ili, u najmanju ruku, počinje da se ostvaruje u toku života poklonodavca.²²⁴ Kod ugovora o poklonu, kao pravilo, obaveza se ispunjava tokom života poklonodavca, tako da je i to jedan redovan oblik darivanja. Ovim članom je propisan i jedan poseban ugovor o poklonu, prema kojem, poklon treba da se izvrši nakon smrti

2. Članom 548 reguliše se poseban oblik ugovora o poklonu, strožiji u odnosu na redovan ugovor. Ovim ugovorom predviđa se ispunjavanje obaveza nakon smrti poklonodavca. Za razliku od oblika redovnog ugovora, predviđenoj u članu 541 ovog Zakona²²⁵, ugovor o poklonu, u slučaju smrti, je važeća samo ukoliko je urađena u obliku beležničkog akta. Ovo podrazumeva da, osim pismene forme, neophodno je da se potpišu ugovornih strana overe kod beležnika. Osim ovoga, za punovažnost ovog ugovora potrebno je da dokument za zaključeni ugovor o poklonu bude dostavljen poklonoprimcu.

.....
223 Vidi član 277 i 280 ZPP.

224 Vidi dat komentar u vezi sa članom 539 ovog Zakona.

225 Vidi dat komentar u vezi sa članom 541 ovog Zakona.

DEO IV

UGOVOR O USTUPANJU I PODELI IMOVINE (UGOVOR O USTUPANJU)

Član 549. Pojam

Ugovorom o ustupanju, ustupilac se obavezuje da predaje i podeli svojinu njegovim/njenim potomcima, usvojenoj deci i potomcima usvojene dece.

1. *Opšti pregled.*- Do trenutka stupanja na snazi ovog Zakona, ovaj ugovor je bio regulisan sa Zakonom o Nasleđivanju na Kosovu (ZNK); ovaj pravni akt sa tim zakonom je imenovan ustupanje i podela imovine.²²⁶ Na osnovu člana 1058 st. 4 ZOO, stupanjem na snazi ovog Zakona, prestaju da deluju i odredbe ZNK, sa kojima je regulisana ova oblast. Ugovor o ustupanju obično je ugovor sa jednostranom obavezom, dobrotvoran i formalan. U trenutku njenog zaključenja, postoji obaveza samo na strani predaka da predaje potomcima svojinu koja je predmet ugovora. Za ustupljenu imovinu predak obično ne uzima nadoknadu. Izuzetak od ovoga pravila mogu biti slučajevi kada predak zadrži za sebe, za suprugu ili supruga ili za neko drugo lice pravo plodouživanja za predatu imovinu ili kada zahteva rentu za života.²²⁷ Ovo je ugovor koji se zaključuje između predaka i njegovim potomcima ili usvojene dece, eventualno i supruzi ili suprugu, sa kojima je predak tokom života čini podelu i ustupanje njegove imovine. Potomci, prema ovoj zakonskoj odredbi, se smatraju svi potomci ustupioaca (deca, unuci, prauunci i tako dalje), koji, u trenutku njegove smrti, bi imalo pravo nasleđstva. Kao takvi se smatraju i usvojena deca i njihovi potomci.²²⁸

2. Iz sadržaja odredbe člana 549 ZOO proizilazi da ugovorna strana treba da bude, na jednoj strani, predak i na drugu, svi njegovi potomci, ako ima usvojene dece- i oni i njihova deca i, ako je neko od usvojenika umro ranije, eventualno i supruga/suprug.

Ugovorom o ustupanju i podelu imovine predak, kao ugovorna strana, čini podelu i ustupanje jednog dela ili celokupne imovine koju poseduje, prenevši istu svojim potomcima kao i usvojenoj deci i njihovim potomcima, obično bez neke obaveze za njih. Na ovaj način, ovaj ugovor je blizak sa ugovorom o poklonu. Međutim, za nasledni pravni postupak, ovaj ugovor ima svoje posebne karakteristike, posto je imovina koji je njen predmet ne čini deo u meri nasleđstva ustupioaca, dakle ne podleže dejstvu zakonskih odredbi o nasleđivanju; iz toga se ne može nadoknaditi neophodni deo nasleđnika i ustupioaca i, u trenutku otvaranja nasleđja ustupioaca, ona se ne može računati u naslednom delu njegovih zakonskih nasleđnika.

226 Vidi odredbe ZNK (Zakon br. 2004/26, uredba UNMIK-a 2005/7 dn. 4 februar 2005) iz člana 58 do 69.

227 Vidi član 554 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

228 Vidi član 24 ZNK, prema kome usvojenik i njegovi potomci prema usvojitelju imaju ista nasledna prava, kao i deca usvojitelja i drugi njegovi potomci.

Pored ustupioaca svojine, ugovorne strane, sa druge strane, treba da budu svi potomci i usvojena deca. Međutim, ovo ne podrazumeva obavezu ustupioaca da podeli imovinu potomcima na jednake delove niti obavezu da bi preneo svima delove imovine.

Član 550. Uslovi za punovažnost

- 1. Ugovor važi samo ako je za njega data dozvola od strane potomaka, usvojene dece i potomaka usvojene dece, koja bi po zakonu bila pozvana da naslede na osnovu ugovora (potomci).**
- 2. Ugovor se mora zaključiti u obliku akta javnog beležnika.**
- 3. Svaki potomak koji ne da pristanak, može to učiniti kasnije u istom obliku.**
- 4. Ustupanje i podela ostaje na snazi čak i ako jedan potomak koji nije dao pristanak umre pre ustupanja bez ikakvih potomaka, ako se odrekne nasledstva, ako je isključen iz nasledstva ili ako nije dostojan da nasledi.**

---

1. *Opšti pregled.*- Imovina koja je predmet ugovora o ustupanju i podele nije deo nasledne imovine ustupioaca i isključuje se iz njega. Ova činjenica se smatra da, ugovorom o ustupanju, se umanjuje deo nasledstva naslednika prethodnika, iz kog razloga i sa ovom zakonskom odredbom je predviđeno da je ovaj ugovor važeći samo ako za njeno zaključenje daju pristanak svi potomci ustupioaca, koji prema zakonu,²²⁹ u trenutku njegove smrti, imaju pravo naslediti istog. Pristanak za ugovor o ustupanju se može dati i kasnije, do trenutka smrti ustupioaca, u istom zakonskom obliku, koja je predviđena za ugovor. Davanje pristanka u ugovoru ima dejstvo za pravo prigovora ugovora zbog povrede neophodnog dela ili zbog obračuna poklona u delu nasledstva, dok je sa davanjem pristanka za ovaj ugovor, smatra se da se odriče od prava za potraživanje neophodnog dela.

2. Članom 550 ZOO se predviđaju uslovi za punovažnost ugovora o ustupanju. Prema stavu 1 ovog člana, punovažnost ugovora o ustupanju zavisi od davanja saglasnosti za ovaj ugovor od strane mogućih zakonskih naslednika, koji se mogu pojaviti u nasledstvu u trenutku njegove smrti, osim supruge/supruga.²³⁰ Na ovaj način, ugovor o ustupanju je važeći samo ako su za nju dali pristanak potomci, usvojena deca i njihovi potomci.

Imajući u obzir činjenicu da predmet ovog ugovora može biti samo jedan deo ugovora od imovine predaka, koji postoji samo u trenutku zaključenja ugovora a ne cela svojina kojom on raspolaže u vremenu njenog zaključenja a niti celokupna imovina koja će se

.....
229 Jezičko uređivanje zakonske odredbe stav 1 iz člana 550 je pogrešan, jer na kraju ovog stava pogrešno su napisane reči: “ na osnovu ugovora (potomci)”. Potomci se pozivaju za nasleđivanje samo na osnovu zakona, a ne, kao što je pogrešno navedeno na kraju ove odredbe, i “ na osnovu ugovora”, pošto na osnovu ugovora ne može da se nasleđuje. Nakon reči “ naslede” treba da stoji tačka i tu da završi ovaj stav. Ove zadnje gore-navedene reči ovog stava ne treba uzeti u obzir prilikom primene ove odredbe.

230 Vezano sa pravima supruge/supruga, vidi član 555 ZOO i date komentare u vezi ovog člana.

stvoriti kasnije i, kao takva će postojati u trenutku smrti, davanje pristanka za ova ugovor podrazumeva odricanje od prava nasledstva. Ukoliko u trenutku smrti ustupioaca postoji druga imovina, koja nije predmet ugovora, ili stečena imovina nakon zaključenja ugovora, prilikom njenog razmatranja, za punovažnost ugovora o ustupanju nije važna veličina podeljenih delova i ustupljenih potomcima sa time ni činjenica ako je svakom od potomaka ustupljeno nešto ili ne; važno je da su zaključenjem tog ugovora dali pristanak svi potomci ustupioaca i usvojena deca i da će se oni pozvati da se deklariraju u vezi sa imovinom koja postoji u trenutku smrti ustupioaca. Iz ovoga proizilazi da jedan ugovor o ustupanju, važeća u trenutku njenog zaključenja, ne znači da će ostati takva i u trenutku smrti potomka, posto se ona može pretvoriti u ugovor o poklonu. Punovažnost ugovora o ustupanju zavisi od kasnijeg toka u vezi sa mogućnost za nasledjivanje potomaka i usvojene dece u trenutku smrti prethodnika i procenjuje se na osnovu postojeće situacije u trenutku njegove smrti. Na ovaj način, ako u trenutku smrti predaka (delacija) je dat pristanak od svih potomaka sa pravom nasledstva, u tom slučaju ugovor o ustupanju imovine je važeći i proizvodi, kao takva, pravna dejstva, nezavisno da li je pristanak dat u trenutku njenog zaključenja ili kasnije. Inače, ako u trenutku smrti ustupitelja ne postoji saglasnost potomaka, koji su naslednici, ugovor o ustupanju i podele imovine se pretvara u ugovor o poklonu, sa svim naslednim pravnim posledicama transformacije.²³¹

3. Što se tiče mogućnosti davanja saglasnosti od svih potomaka, mogu se pojaviti dve situacije. Ugovor o ustupanju će se zaključiti prema situaciji koja postoji u trenutku njenog zaključenja. Iz ovoga proizilazi da u ovom ugovoru, u trenutku njenog zaključenja, treba da se obuhvate i potomci ustupioaca, koji imaju pravo nasledjivanja u trenutku zaključenja ugovora, čija saglasnost je i potrebna. Međutim, od trenutka zaključenja ugovora, do trenutka smrti ustupioaca imovine, mogu se pojaviti promene u odnosu na potomke sa pravima nasledjivanja. Ugovor o ustupanju će ostati takva samo u slučaju ako se prate ove promene, na načinu da pristanak za nju daju i potomci koji se kasnije javljaju sa pravima nasleđa, dajući kasnije saglasnost u predviđenom zakonskom obliku za ugovor; inače, u trenutku smrti ustupioaca, ugovor o ustupanju imovine se pretvara u ugovor o poklonu.

Promene od trenutka zaključenja ugovora do trenutka smrti ustupioaca imovine vezano za potomcima sa pravom nasledjivanja, mogu se pojaviti na načinu da nekoliko lica, koji su u trenutku zaključenja ugovora imali svojstvo naslednika, kasnije isti status izgubili, dok nekoliko lica koja nisu imala taj status u trenutku zaključenja ugovora, stiču to kasnije, do trenutka smrti ustupioaca imovine. Počevši od postojeće mogućnosti pojavljivanja kao naslednik u trenutku zaključenja ugovora i one u trenutku smrti ustupioaca imovine, potomci ustupioaca se mogu deliti u tri grupe: 1) U prvoj grupi učestvuju potomci ustupioaca koji su u trenutku zaključenja ugovora imali pravo na nasledjivanje i to su sačuvali do trenutka smrti ustupioaca. Davanje njihovog pristanka u ugovoru se procenjuje prema trenutku smrti ustupioaca, nezavisno od vremena kada su istu dali; 2) U drugoj grupi učestvuju potomci ustupioaca koji su u trenutku zaključenja ugovora bili u svojstvu naslednika, ali su kasnije, do trenutka smrti ustupitelja, izgubili isto bilo da je zbog smrti, nesposobnosti ili nepodobnost

231 Vidi odredbe ZNK iz člana 47 do 57.

za nasljedjivanje, bilo da je zbog njegovog isključenja iz nasljedstva ili iz nekog drugog zakonskog razloga, tako da je postojanje njihove saglasnosti u vremenu zaključenja ugovora nevažno; 3) U trećoj grupi učestvuju potomci koji u trenutku zaključenja ugovora nisu imali svojstvo naslednika, ali su to stekli kasnije do trenutka smrti ustupitelja imovine, ako su to stekli prema pravu zastupljenosti, jer se dete rodilo nakon zaključenja ugovora, priznato je očinstvo ili je to overeno u sudu nakon sklapanja ugovora o ustupanju ili iz nekih drugih zakonskih razloga.

4. U 2 stavu člana 550 se radi o obliku ugovora o ustupanju svojine. Prema ovoj zakonskoj odredbi, ona treba da se zaključi u aktu javnog beležnika, što podrazumeva da potpisi ugovornih strana treba da se overe kod beležnika.²³² Iz ovoga proističe da se za ovaj ugovor predviđa određen zakonski oblik, u čijem nedostatku ugovor je nevažeći.

5. U 3 stavu člana 550 se predviđa mogućnost kasnijeg davanja saglasnosti za ugovor znači, nakon zaključenja ugovora. Ovo se može uraditi do trenutka smrti ustupioca. Pravni položaj lica, koji su u trenutku zaključenja ugovora imali status naslednika od strane ustupitelja sa onim koji je to stekao kasnije, do trenutka smrti ustupioca, je ista. Ovi zadnji mogu dati saglasnost kasnije, do trenutka smrti ustupitelja imovine. Davanje kasnijeg pristanka podrazumeva prihvatanje dejstva u uslova ugovora koji su postojali u vremenu njenog zaključenja. Ukoliko se potomcima ne dopadaju uslovu ugovora, oni ili mogu da promene određene delove ugovora sa jednim drugim dodatkom, koja treba da se uradi sa istim postupkom kao i ugovor i za te promene treba da daju saglasnost i drugi potomci, koji su pristali na prethodnu varijantu; inače, ugovor o ustupanju se pretvara u ugovor o poklonu.

6. U stavu 4 je regulisana mogućnost ostajanja na snazi ugovora o ustupanju i ako neko od potomaka nije dao pristanak za to. Prema ovoj zakonskoj odredbi, ugovor o ustupanju i podele ostaje važeći i u slučajevima kada jedan potomak nije dao saglasnost, sa uslovom da ovaj potomak umre pre ustupioca²³³, ne ostavljajući potomstvo, ako se odriče od nasljedstva,²³⁴ ako je isključen iz nasljedstva ili ako je nedostojan da nasledi.²³⁵ Imajući u obzir činjenicu da je lice koje nije dalo saglasnost za ustupanje imovine ionako umro pre ustupioca, bez ostavljanja potomka, kao i činjenicu da nedostojno lice za nasljedjivanje i onaj koji je isključen nemaju prava nasljedjivanja, nedavanje pristanka od ovih lica za ugovor o ustupanju imovine nije pod uticajem njene punovažnosti, zato ona, i bez pristanka ovih potomaka, ostaje važeća.

232 U ZNK, u članu 59, propisuje se da sporazum treba da bude sastavljen pismeno i da se overi od strane sudije, nakon što im je pročitao ugovor i objasnio ugovaračima o njenim posledicama.

233 U zakonu, u drugom redu st. 4, nakon reči “pre” pogrešno je napisano “ustupanja” jer, zapravo, na njeno mesto treba da stoji “ustupocu”

234 Vidi članove 164 i 165 Zakona o Vanparničnom Postupku (ZVP) u vezi sa davanjem izjave o nasljedstvu i odricanje iz nasljedstva.

235 Na osnovu člana 110.1 Zakona o Nasledjivanju na Kosovu, Zakon br. 2004/26, nedostojno lice ne može da bude naslednik, dok po članu 114 istog Zakona, zaveštalac može u njegovom/njenom testamentu da isključi iz nasleđa naslednika koji ima pravo na nužni deo, tako da, na osnovu člana 117 istog Zakona, taj naslednik gubi pravo nasljedstva, dok prava ostalih lica koja mogu da naslede ostavioca biće određena kao da je isključeno lice umrlo pre ostavioca.

Član 551. Subjekat ustupanja i podele imovine

1. Samo postojeća imovina ustupioca, delimično ili u celini, može biti uključena u ustupanje i podelu.
  2. Nevažeća je odredba o načinu podele imovine koja je deo opšte svojine podnosioca.
-

1. *Opšti pregled.*- Jezičko formulisanje i uređivanje naziva iz predviđene odredbe člana 551 je pogrešan i ne odgovara sadržaju ove odredbe. Ova zakonska odredba je imenovana "Subjekat ustupanja i podele imovine", iako se u njenom sadržaju predviđaju pravila vezana za predmet ustupanja i podele imovine. Uređivačke greške ili greška prevoda na albanskom jeziku ima i u stavu 2 ovog člana, o čemu ćemo govoriti u datom komentaru za ovaj stav.

2. Ugovorom o ustupanju i podele imovine ustupilac raspolaze njegovu imovinu koju poseduje u trenutku zaključenja imovine u korist svojih potomaka i usvojenika, odnosno njegovih potomaka. Na ovaj način. Ovaj ugovor je ugovor o nasledjivanju, tako da potomci i usvojenici, koji su dali pristanak za ugovor, prema kojima i ovaj ugovor će stvarati pravna dejstva, nisu univerzalni naslednici već singularni naslednici. Iz ovoga ugovora potomci i usvojenici ne koriste sva prava i ne snose odgovornost za sve obaveze koje imaju i koje će imati u trenutku smrti njihovog predaka, već samo u pravima koje on raspolaze u trenutku zaključenja ovog ugovora. Iz ovog razloga kao što je predviđeno u stavu 1 ovog člana, predmet ugovora o ustupanju i podele imovine može biti samo postojeća imovina ustupioca, kojom on raspolaze i koja postoji u trenutku zaključenja ugovora. Predmet ovog ugovora može biti bilo koja imovina, bilo da je samo jedan deo postojeće imovine u trenutku ugovaranja. Ustupioc imovine u svako vreme može zaključiti jedan drugi ugovor za ustupanje i podelu imovine sa kojom bi se proširila ona prethodna, uključujući drugu imovinu, koja nije bila predmet prethodnog ugovora ili ona koja je stečena kasnije. I ovaj kasniji ugovor treba da se zaključi u istom obliku kao prethodni ugovor. Pristanak potomaka se zahteva samo za imovinu koja je objekat naknadnog ugovora, odnosno što nije obuhvaćeno u prethodnom ugovoru. U slučaju da neko od potomaka ili usvojenika nije dao pristanak za naknadni ugovor, prethodni zaključeni ugovor proizvodi pravna dejstva kao ugovor o ustupanju i podele imovine, dok ona naknadna se pretvara u ugovor o poklonu.²³⁶

3. Stav 2 člana 551 se tiče o punovažnosti ugovora o ustupanju i podele imovine vezano za njegov predmet. Dok u drugom stavu se propisuje šta može da bude predmet ovog ugovora, u drugom stavu se izričito propisuje da su nevažeće odredbe sa kojima je regulisan način podele imovine, koja će biti nasledni deo ustupioca u trenutku njegove smrti. Imajući u obzir činjenicu da je imovina koja je postojala i koja je predmet ugovora za ustupanje i podelu imovine je otuđena ovim ugovorom, ona nije deo u preostalom naslednom delu ustupioca, zato i ako je sa nekom odredbom ugovora uključeno druga imovina ustupioca, koja nije postojala i trenutku zaključenja ugovora, već je stečena na neki način kasnije, ta odredba je nevažeća, dok drugi delovi ugovora su važeći i proizvode pravna dejstva.

236 Vidi odredbe od člana 536 do 548ovog Zakona i date komentare u vezi ovih članova.

Član 552. Položaj predate imovine

- 1. Ako umre predak koji je predao i podelio svoju imovinu u vreme kada je bio živ, njegova celokupna imovina se sastoji samo od imovine koja nije bila uključena u predaju i podelu kao i od kasnije stečene imovine.**
  - 2. Imovina stečena od njegovih/ ili njenih potomaka predajom ili podelom ne spada u njegovu ili njenu celokupnu imovinu kao i ne računa se tokom određivanja vrednosti ove imovine.**
-

1. *Opšti pregled.*- Jezičko uređivanje i ove odredbe donosi nejasnoću. Kao u prvom stavu i u drugom, koristi se izraz „ celokupna imovina“ predaka koji je zaključio ugovor o ustupanju i podele imovine. U oba stava sa ovim izrazom zakonodavac podrazumeva celokupno imovinsko nasledje koja postoji u trenutku njegove smrti.

Smrću predaka, koji je predao i podelio imovinu tokom života, ako ima imovine za nasledjivanje u trenutku smrti, ona se treba podeliti naslednicima. Bilo na osnovu testamenta, ako je ostavio, ili na osnovu zakona. Ovom zakonskom odredbom se reguliše ono šta ulazi u naslednu imovinu i od čega se ona sastoji kao i koja se imovina isključuje od celokupne preostale nasledne imovine nakon smrti ostavioca, koji je zaključio važeći ugovor za predaju i podelu imovine tokom života.

2. Zaključenjem važećeg ugovora o predaji i podeli imovine tokom života, imovina koja je bila predmet ovog ugovora prelazi potomcima ili deci ili usvojenicima ustupioca. Ovim ugovorom i na ovoj osnovi ona se otuđuje od strane predaka. Iz ovih razloga, prema stavu 1 člana 552, imovina ostavioca, bilo da je jedan deo, ili celokupna, koja je važećim ugovorom o ustupanju i podele imovine, kao njen predmet, prešla kod potomaka, ne računa se kao deo nasledstva preostala nakon smrti tog ostavioca, tako da se njegova nasledna imovina sastoji od imovine koja nije bila predmet ugovora o predaji i podeli i od imovine koja je stečena nakon zaključenja ugovora o ustupanju i podele imovine.

3. Zaključenjem ugovora o predaji i podeli, potomci i/ili usvojena deca stiču pravo svojine na imovinu, koja je bila predmet ovog ugovora od trenutka njenog zaključenja. Na ovaj način, Nakon smrti ustupioca, stečena imovina od strane potomaka putem predaje i podele ne čini deo u njenoj/njegovoj naslednoj imovini i ne računa se prilikom određivanja vrednosti celokupnog imovinskog nasledja. U slučaju smrti predaka, njegovo nasledstvo se sastoji od imovine i druga dobra koja nisu bila obuhvaćena u ugovoru o predaji i podeli kao i dobra koja su stečena od strane predaka nakon njenog zaključenja.

Član 553. Pomirenje potomaka

1. Ako neki od potomaka nije dao pristanak za predaju i podelu, oni delovi imovine koji su predati drugim potomcima smatraju se poklonom i nakon smrti pretka tretiraju se kao poklon koji je predak ostavio naslednicima.
2. Odredba prethodnog stava se shodno primenjuje i ukoliko kad je i nakon predaje i podele, za koje su dali saglasnost svi potomci, rođeno je jedno dete kod ustupioca ili je jedan potomak koji je nađen nakon sto je oglašen mrtvim.

1. *Opšti pregled.*- Jedna posebna karakteristika ugovora o predaji i podeli imovine je ta da, zbog razloga i u predviđenim zakonskim uslovima, ukoliko neko od potomaka nije dao pristanak za ugovor o predaji i podeli imovine, ona gubi dejstvo, kao takva, prema svim naslednicima i smatra se kao ugovor o poklonu²³⁷ za sve njih.

2. Da bi važila i proizvodila pravno dejstvo, ugovor o ustupanju i podeli imovine, neophodno je za sve potomke i/ili usvojenu decu da daju saglasnost za to i način predaje i imovine prema njoj. Prema stavu 1 ovog člana, ukoliko neko od potomaka (ili usvojenika) nije dao pristanak za predaju i podelu, delovi predate imovine tim ugovorom drugim potomcima, smatraće se poklonom, tako da sa smrću predaka ti delovi se tretiraju kao pokloni naslednicima od strane predaka.²³⁸ Ova zakonska odredba se odnosi na slučajeve kada, prilikom smrti predaka, mogući zakonski naslednik je potomak koji je postojao u trenutku zaključenja ugovora za predaju i podelu imovine i koji nije dao pristanaka za zaključenje tog ugovora.

3. Osim slučaja iz prvog stava ove zakonske odredbe, mogu se pojaviti i drugi slučajevi kada delovi predate i podeljene imovine potomcima, nakon, smrti predaka, će se tretirati kao pokloni darovani njima. Tako da, prema stavu 2 ovog člana, kao pokloni će se računati delovi iz ugovora i u slučajevima kada, nakon predaje i podele, za koju je data saglasnost od strane svih potomaka koji su postojali u to vreme, ali kasnije ustupioca imovine je rođeno drugo dete ili eventualno je nađen potomak koji, u vremenu zaključenja ugovora, bio proglašen da je mrtav.²³⁹

4. Imovina ustupioca imovine, koja je bila obuhvaćena u ugovoru o ustupanju i podeli imovine tokom života, ne ulazi i nije deo njegovog nasledstva. Na ovaj način, naslednik ustupioca, koji nije dao pristanak za ugovor, naslediće samo imovinu koja nije uključena u ugovoru i na tu koju je ustupioc stekao nakon zaključenja tog ugovora. Iz ovoga proizilazi da ovaj potomak, kao naslednik, neravnopravan je sa drugim potomcima, koji su dali pristanak u ugovoru i proglašeni su naslednici ustupioca. Ova neravnopravnost proističe iz činjenice da je imovina koja je bila predmet ugovora prešla u imovini njegovih zajedničkih

237 Vidi odredbe ovog Zakona od člana 536 do 549 i date komentare vezane za ove članove.

238 Vidi član 47 i druge članove ZNK.

239 Vidi član 550 ZOO i date komentare u veći ovog člana.

naslednika i isključen je od zaostavštine ustupioca, tako da, u meri u kojoj je njegova vrednost, umanjen je deo nasledstva potomka koji nije dao pristanak za ugovor o predaji i podeli imovine, koji se rodio nakon zaključenja ugovora ili je u vremenu njenog zaključenja bio proglašen mrtvim i nađen kasnije. Tako da, sa ciljem izjednačenja svih potomaka ustupioca imovine, koji imaju pravo nasleđivanja, prema ovoj zakonskoj odredbi, delovi imovine koji su predati drugim potomcima se smatraju njima darovanim poklonima i zato i sam ugovor o predaji i podeli imovine se tretira kao ugovor o poklonu.

Prema ovoj zakonskoj osnovi, u slučaju da potomak koji nije dao pristanak za ugovor o predaji i podeli imovine pogođen je u odnosu na nužni deo, imovina koja je bila predmet ugovora je deo celokupne obračunate vrednosti nasleđa i sluziće kao osnovni deo za izračunavanje njegovog nužnog dela. Nakon ovoga se primenjuje obračun poklona i predaje u delu nasledstva i imovina koja je bila predmet ugovora predaje i podele se računa u delu nasledstva svih zakonskih naslednika ustupioca.²⁴⁰

Dakle, kroz ove zakonske odredbe potomci su donekle zaštićeni od neodgovornih postupaka njihovih predaka u pogledu raspolaganja svojom imovinom.

Član 554. Očuvanje prava tokom ustupanja

- 1. U toku ustupanja i podele imovine ustupaoc može da zadrži za sebe ili nju, svoju suprugu ili supruga, ili svako drugo lice pravo plodouživanja nad celokupnom ili delom ustupljene imovine ili da zahteva rentu za života u gotovom novcu ili u delu, doživotno izdržavanje ili bilo koju drugu naknadu.**
- 2. Ako je postignut dogovor o plodouživanju ili životnoj renti za ustupaoca i njegovog bračnog druga, u slučaju smrti jednog od njih plodouživanje ili renta pripada drugom u celini do smrti ovog drugog, osim ako nije drugačije dogovoreno, ili osim ako drugačije ne proističe iz okolnosti slučaja.**

---

1. *Opšti pregled.*- Ugovorom o ustupanju predak je obavezan da ustupi o podeli imovinu njegovim potomcima. Ustupanje i podela imovine od strane predaka se obično obavlja bez neke obaveze prema potomcima, zato je ugovor o ustupanju sličan sa ugovorom o poklonu.²⁴¹ Ovom zakonskom obavezom je regulisana mogućnost očuvanja nekih prava koja proizilaze iz ustupane imovine ili pravo neke druge nadoknade za ustupanje imovine, za bračnog druga ili neko drugo lice od njegovih potomaka, što podrazumeva da se ovom zakonskom odredbom definišu nekoliko karakterističnih slučajeva kod kojih ugovor o ustupanju i podele imovine dobija neke osobine međusobnih obaveza.

.....
240 Vidi član 49 ZNK.

241 Vidi član 549 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

2. Prema stavu 1 člana 554, prilikom ustupanja i podele imovine, osim predaje i podele imovine, što predstavlja obavezu za predaka, ugovarači mogu predvideti neko posebno pravo za predaka ili i obaveze potomaka prema ustupiocu imovine. Ugovorom o ustupanju i podele imovine, osim potomka, po zakonu, mogu se izričito predvideti prava i za samog ustupioca i njegovog bračnog druga. Prema ovoj zakonskoj odredbi, predviđa se korist i za svako drugo lice, bez davanja neke definicije, što podrazumeva da se sa ovim ugovorom sankcioniše neko pravo, osim potomka, i za svako drugo lice.

Čak u vezi sa koristima koji se mogu predvideti ovim ugovorom za ustupioca, bračnog druga ili neko drugo lice, zakon izričito predviđa korist prava plodouživanja nad celokupnom ili delom ustupljene imovine, pravo rente za celo vreme dokle je živ ustupioc, bilo da je u novcu ili radnjom, što podrazumeva trajno izdržavanje predaka od strane potomaka, u novcu ili u naturi, ili pravo ili neku drugu nadoknadu. U jednoj takvoj obavezi se mogu obuhvatiti svi potomci ili samo neki od njih. Na ovaj način, vrsta obaveze sa kojom se terete potomci nije ograničen u objektivnom pogledu, a niti u subjektivnom. Obaveza potomaka nije ograničen samo prema ustupiocu imovine i njihovim supružnicima, on se može predvideti i prema trećem licu, ali i prema nekom od potomaka kome je predato i podeljeno neki deo imovine. Zavisno od lica u čiju korist je određena obaveza ugovorom o ustupanju imovine, kao i od davanja ili ne pristanka za ustupanje i podelu, pojavljuju se različite situacije prilikom donošenja odluke vezano za nasledstvo nakon smrti ustupioca.²⁴² Takođe, ugovorom se može predvideti obaveza potomaka u jednaka dela za sve. Međutim, ovo nije pravilo, pošto obaveza među potomcima prema ustupiocu može biti neizjednačena, tako da se može desiti da se odrede obaveze samo za jednog potomka (n.pr. imovina se ustupa i deli na dvoje sinova na jednaka dela, dok samo jedan od njih preuzima obavezu za doživotno izdržavanje ustupioca i supružnika. Vrste obaveza, takođe, mogu biti različite, tako da se mogu predvideti i odgovornosti za dugove ustupioca imovine.²⁴³

3. Stavom 2 člana 554 su regulisana prava ustupioca i njegovog supružnika, u slučajevima kada pravo plodouživanja ili doživotna renta je predviđena za ustupioca i njegovog supružnika.

Prema ovo zakonskoj odredbi, u takvim slučajevima, prilikom smrti jednog od supružnika, plodouživanje ili renta za doživotno izdržavanje u potpunosti pripada drugom supružniku do njene/njegove smrti. Ovo je opšte pravilom, koja vazi za sve slučajeve kada nije predviđeno drugačije ugovorom o ustupanju. Ukoliko se sa ugovorom o ustupanju izričito propisuje da pravo plodouživanja ili rente za doživotno izdržavanje pripada samo ustupiocu i da njegovom smrću ona prestaje, u tom slučaju ovo pravo ne prelazi bračnom drugu. Ista stvar će se desiti i u slučajevima kada tko nešto nije izričito predviđeno ugovorom o ustupanju, ali tako proizilazi od svih okolnosti slučaja.

242 Vidi član 32 ZNK.

243 Vidi član 556 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

Član 555. Pravo bračnog druga ustupaoca

- 1. Tokom ustupanja i podele, ustupaoc takođe može da uzme u obzir muža ili ženu. Da bi to uradio potrebna je saglasnost muža ili žene.**
- 2. Ako se muž ili žena nisu uzeli u obzir, njihova prava na obavezni deo ostaju nepromenjena.**
- 3. U tom slučaju, ustupanje i podela ostaju na snazi, ali u određivanju vrednosti ukupne imovine na osnovu koji je određen obavezni deo preživelog muža ili žene, oni delovi imovine ostavioca ustupljeni kod njegovih ili njenih potomaka imaju se smatrati kao pokloni.**

---

1. *Opšti pregled.*- Za punovažnost ugovora o ustupanju i podele imovine treba da postoji pristanak svih potomaka, usvojene dece i njihovih potomaka,²⁴⁴ što podrazumeva da svi oni treba da budu ugovoren strane, nezavisno od toga da li su ugovorom svi oni korisnici ili ne i u kojem delu; u suprotnom, ugovor o ustupanju se pretvara u ugovor o poklonu. Za razliku od potomaka, za punovažnost ugovora nije rečeno da ugovorna strana bude i supruga/suprug ustupiooca imovine. Međutim, dok i supružnik, kao i potomci ustupiooca, je naslednik prvog reda, prilikom zaključenja ugovora o ustupanju treba se paziti na očuvanje prava bračnog druga.

Sa namerom da se onemogući da, sa ugovorom o ustupanju, imovina predaka pređe na potomka i na ovaj način da se prekrše nasledna prava supružnika, članom 555 se predviđaju dva zaštitna pravila za rešavanje ovog problema.

2. Prema st. 1 ovog člana, prilikom zaključenja ugovora za ustupanje i podelu imovine ustupaoc može uzeti u obzir i svog bračnog druga. Ovo će se desiti na taj način da i bračni drug bude ugovorna strana davajući pristanak za zaključenje ovog ugovora, nezavisno da li mu je ustupljeno ili podeljeno ili ne i njoj/njemu jedan deo imovine. Važno je da i supružnik da saglasnost za ustupanje i podelu prema ovom ugovoru, koja će u ovom slučaju proizvoditi pravna dejstva. U ovim slučajevima, položaj bračnog druga se izjednačava sa položajem potomaka ustupiooca imovine. Davanjem pristanka na ovaj način, smatra se da se bračni drug odriče od prava potraživanja nužnog dela.

3. Drugo zaštitno pravilo za zaštitu prava supružnika se predviđaju u st. 2 ovog člana i odnosi se na slučajeve kada bračni drug, nezavisno iz kojih razloga, nije dao pristanak za ugovor o ustupanju i podelu imovine i nije ugovorna strana. U takvim slučajevima celokupna imovina predaka koja je prešla na njegovog potomka smatraće se poklonom potomcima, samo što se tiče živog supružnika, u funkciji zaštite interesa pravnog nasledjivanja supružnika ustupiooca, u kom slučaju se i štite njena/njegova prava na nužni deo.

.....
244 Vidi član 550ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

4. Ukoliko suprug/a nije razmatrana prilikom ustupanja i podele imovine, ovo treba da se smatra da on/ona se ne odriče prava na potraživanje nužnog dela nasledstva koja im pripada prema zakonu, nakon smrti ustupioca imovine. U ovim slučajevima, kada suprug/supruga nije uzeta u obzir, ustupanje i podela imovine ostaju važeće, ali u određivanju vrednosti celokupne imovine ustupioca imovine, na osnovu koje je određen obavezni deo nadživelog supružnika, imovinski delovi ostavioca, koja su predata potomcima, smatraće se kao poklon učinjen njima.

Član 556. Dugovi ustupaoca

- 1. Potomak kome je ustupaoc ustupio svoju imovinu nije odgovoran za dugove ustupaoca, osim ako nije drugačije navedeno u sporazumu o ustupanju i podeli.**
- 2. Poverioci ustupaoca mogu zaustaviti ustupanje i podelu prema uslovima koji se odnose kod zabrane raspolaganja sa zahvalnošću.**

1. Pored obaveze za doživotno izdržavanje,²⁴⁵ ugovorom o ustupanju i podeli imovine, za potomke kojima je podeljena imovina se mogu predvideti i druge obaveze. Što se tice naslednika, oni su odgovorni za dugove koji terete nasledstvo srazmerno sa njihovim delom i do vrednosti njihovog naslednog dela. Ugovor o ustupanju i podelu imovine predstavlja pravnu osnovu singularnog nasledja, koji se pojavljuje tokom života ustupioca imovine. Iz ovoga proizilazi da dugovi ustupaoca, kao pravilo, u slučajevima kada sa ugovorom o ustupanju i podele imovine nije predviđeno drugačije, kod potomka prelaze samo oprava a ne i obaveze. Na ovaj način, za dugove ustupaoca imovine, potomci kojima je podeljena imovina, po pravilu, nisu odgovorni. Oni su odgovorni za dugove ustupaoca imovine samo ako je to propisano ugovorom o ustupanju i podelu imovine. Takva ugovorna odredba se odnosi na radnju u ugovoru za preuzimanje duga,²⁴⁶ tako da, kada je sa tim saglasan poverioc ustupaoca, u ovom slučaju se radi o preuzimanju duga.²⁴⁷

2. Predak može preneti potomku celokupnu imovinu koju poseduje i zbog toga da ostane bez sredstva od kojih bi njegov poverilac mogao naplatiti dug kojima on duguje. Iz ovog razloga, u st. 2 ovog člana se predviđa mogućnost poverioca, kojima ustupioc duguje, da zaustave ustupanje i podelu prema uslovima koji se primenjuju kod zabrane raspolaganja sa zahvalnošću (bez naknade).²⁴⁸ Ovo mogu uraditi, osporavajući ugovor o ustupanju i podele imovine zavisno od toga da li ugovor sa opterećenjem za potomke. Ukoliko je ugovor bez naknade, bez neke obaveze za potomka, vazice neoboriva pretpostavka da je ustupioc znao i hteo da, sa zaključenjem ugovora, prouzrokuje štetu poveriocima, dok poverioci nisu obavezni da dokazuju da su za ovu nameru znali potomci i supružnik ustupioca.²⁴⁹

245 Vidi član 554 ZOO i dat komentar u vez ovog člana.

246 Vidi član 437 ovog Zakona.

247 Vidi član 430 ovog Zakona.

248 Vidi odredbe ovog Zakona iz člana 261 do 267.

249 Vidi član 262 st. 3 ovog Zakona.

Član 557. Garancija

Obavezu za jemstvo koja proističe posle podele između sunaslednika trebalo bi da protiče između potomaka posle ustupanja i podele predate imovine, i podelena od, od pretka ili roditelja usvojioca.

Ovom zakonskom odredbom se reguliše pitanje sigurnosti(garancija) između potomaka za ustupljenu i podeljenu imovnu od strane predaka ili roditelja usvojioca. Na ovaj način, po članu 557, obaveza za garanciju koja proističe posle podele između sunaslednika²⁵⁰, vazi i između potomaka, posle ustupanja i podele imovine od pretka ili roditelja usvojioca.

Odgovornost drugih potomaka, prema ovom pravilu, postoji samo u slučaju da se ispunjuju sve pretpostavke koje su potrebne, prema ZOO, za odgovornost za materijalne i pravne nedostatke.²⁵¹

Član 558. Opoziv ustupanja

- 1. Ustupaoc može opozvati ugovor zbog duboke nezahvalnosti ako, posle njegovog zaključenja, neki se potomak prema ustupaocu ili njemu bliskom licu, odnosi na način gde prema osnovnim moralnim načelima bilo bi nepravično da zadrži ono sto je primio.**
  - 2. Ustupaoc ima ista prava ako mu potomak ne obezbedi njemu ili drugom licu, državino o kojem su se složili preko ugovora o ustupanju i podeli ili ako on ne plati dugove ustupaoca kada je potomak ugovorom obavezan za isplatu takvih dugova.**
-

1. Opšti pregled.- Uopšte gledano, pravno važeći ugovor proizvodi prava i obaveze za ugovoren strane. Što se tiče obaveza, one mogu biti jednostrane ili obostrane. Ugovor o ustupanju i podelu imovine može biti sa jednostranom obavezom, samo za ustupaoca imovine²⁵², ali može biti i sa obostranim obavezama– i za potomke i za usvojenu decu.²⁵³

250 U članu 144 ZNK se predviđa zaštita između naslednika, nakon podele nasledene imovine, tako da ako posle podele:

- a. treće lice, ostvarujući stvoreno pravo pre podele, zakonito uzima jednu stvar koju je stekao naslednik sa podelom ili na zakonit način ograničava vršenje jednog prava koju je naslednik stekao podelom, ili
- b. stečena stvar od naslednika sa podelom ima skrivene mane ili
- c. zahtev koji je prenet nasledniku sa podelom ne postoji ili se ne može izdati u punoj vrednosti koja je prešla njemu, *drugi naslednici su odgovorni prema ovom nasledniku za razliku između stvarne vrednosti ove stvari, prava ili predmeta i njihove pretpostavljene vrednosti tokom podele.* Odgovornost svakog naslednika za svaki zahtev se ograničava u okviru zahteva koji pripada njegovom delu, u odnosu sa nasledstvom u celosti, što podrazumeva da rizik snosi i naslednik u čijem dobru je postojao pravni ili materijalni nedostatak a ne samo drugi sunaslednici.

251 Vidi član 103 ovog Zakona.

252 Vidi član 549 ovog Zakona i dat komentar u vezi ovog člana.

253 Vidi odredbe ovog Zakona iz člana 554 i 556 i dat komentar u vezi ovog člana.

Dakle, i od ovog ugovora nastaju uzajamne obaveze među strankama, koje se mogu izvršiti na nasilan način, preko tužbe- prvo u parničnom postupku a nakon toga i na izvršni postupak. Dok na osnovu ovog ugovora potomak stiže za potraživanje od strane predaka da bi on ispunio obavezu određenu u ugovoru, i pretku pripada pravo da zahteva tužbom od potomka koji, prema ugovoru ima neku obavezu, da ispuni tu obavezu. *Prema ovoj zakonskoj odredbi, postoje nekoliko obaveza sa posebnim značajem za koju predak, pored opšteg prava za tužbu sa ciljem izvršenja ugovora vezano za obaveze koje proizilaze iz nje, ima pravo na njen opoziv.*

2. Mogućnost opoziva ugovora o ustupanju ovom zakonskom odredbom se predviđa iz dva razloga: za zaštitu njegovih moralnih interesa (nezahvalnost) ili onih ekonomskih. U prvom stavu ovog člana je regulisana mogućnost opoziva ovog ugovora od strane predaka, sa namerom zaštite njegovih moralnih interesa. Dakle, on može opozvati ugovor zbog duboke nezahvalnosti, u slučajevima kada se potomak ponaša na taj način da, po osnovnim moralnim načelima, bilo bi nepravično da zadrži ono što je primio Takvo ponašanje potomka treba da bude usmerena prema ustupiocu ili prema bliskoj osobi sa njime.²⁵⁴

3. Ugovorom o ustupanju se može predvideti obaveza za potomka prema ustupiocu u davanju jedne doživotne rente sa novcem na ruke ili radnjom ili nekom drugom nadoknadom.²⁵⁵ Prema stavu 2 člana 558 ovog Zakona, pravo opoziva ugovora o ustupanju predak ima i onda kada potomak ne ispunjava obavezu u vezi sa njegovim doživotnim izdržavanjem ili drugog lica prema ugovoru ili kada ne plaća dugove ustupioca, ako je ova obaveza predviđena ugovorom o ustupanju.²⁵⁶

4. Pored obaveza za davanje doživotnog izdržavanja za ustupioca ili neko drugo lice i isplatu dugova ustupioca, ugovorom o ustupanju se mogu predvideti obaveza potomka i za davanje neke druge nadoknade. Prema stavu 3 ovoga člana, u slučaju neispunjenja neke druge preuzete obaveze od strane potomka ugovorom o ustupanju, ustupioc može zatražiti opoziv ugovora i povraćaj onoga što je oduzeto sa njime. Ostaje sudu da odluci da li će obavezati potomka za vraćanje date imovine sa ugovorom ili za ispunjavanje preuzetih obaveza sa njime. Na koji način će odlučiti, zavisi od svakog konkretnog slučaja, imajući u obzir iznos duga ustupioca i druge okolnosti slučaja, kao što su ekonomsko stanje, priroda obaveze za nadoknadu, itd.

5. Kao što se vidi iz gore navedenog, pravo ustupioca za opoziv ugovora zbog nezahvalnosti se može izvršiti samo u slučajevima kada je ugovor sa jednostranom obavezom- za ustupioca a ne i za potomka. Međutim, pravo za opoziv ugovora zbog neisplaćanja doživotnog izdržavanja, neisplaćenih dugova ili neke druge nadoknade, postojaće samo u slučajevima kada ugovor nema samo dobrotvorna svojstva, već je sa obostranim obavezama. Posledice opoziva su uzajamno vraćanje onoga što je stečeno ugovorom: potomak vraća predaku

254 Vidi dat komentare u vezi sa st.1 člana 543 ovoga Zakona.

255 Vidi član 554 st. 1 ovog Zakona i dat komentar u vezi ovog člana.

256 Vidi st. 1 člana 556 ovog Zakona i dat komentar u vezi sa ovim članom.

imovinu koju je stekao ugovorom, dok predak isplaćuje potomku nadoknadu za dobijenu hranu ili za isplaćene dugove do tada.

Takav opoziv ugovora o ustupanju i vraćanje onoga što je oduzeto na osnovu ovoga ugovora se može učiniti dogovorom među strankama, na isti način i oblik kao ugovor iz kojeg proističu ta prava i obaveze. U slučaju spora među strankama, takvi zahtevi se ostvaruju preko suda, u građanskoj parnici. Tužilac je ustupioc, dok je tuženi potomak. Tužbom se mora svakako zatražiti opoziv ugovora, da bi se moglo potražiti i vraćanje onoga što je oduzeto prema ovom ugovoru, jer dok postoji važeći ugovor, ne može se tražiti vraćanje onoga što je preuzeto prema njoj. Ako se u toku postupka utvrdi postojanje nezahvalnosti ili neplaćanje dugova ustupioca ili nepružanje izdržavanja prema ugovoru, zahtev treba da se odobri, bez ulaska u procenu važnosti povrede ugovornih obaveza koju ima za ustupioca.

Iako ugovorna strana može biti i suprug/supruga, sve ono što je navedeno za potomke važi i za supružnika, u slučajevima kada je on/ona ugovorna strana.

Član 559. Prava potomaka, usvojene dece i potomaka usvojene dece posle opoziva

- 1. Potomak, koji je trebao da vrati ustupaocu ono koje je uzeo u toku ustupanja i podele, može zahtevati podelu svojeg obaveznog dela posle smrti ustupaoca, osim ako nije izuzet iz nasleđa ili nije dostojan da nasledi od ustupaoca ili samo ako se odrekao nasleđa.**
- 2. U obračunavanju obaveznog dela, oni delove ustupljene imovine umrlog lica koji su raspodeljeni potomcima tokom života, smatraju se kao poklon.**

---

1. Na osnovu člana 558 ZOO, ugovor o ustupanju i podelu imovine se može opozvati iz tri razloga.²⁵⁷ Nezavisno od razloga predviđenog opoziva u ovoj zakonskoj odredbi, opoziv ugovora o ustupanju i podele imovine i povraćaj onoga što je uzeto na osnovu ovog ugovora, ne podrazumeva nedostojnost potomka da nasledi predaka koji je opozvao ugovor. Po ovoj osnovi, prema stavu 1 ovog člana, potomak koji zbog opoziva ugovora o ustupanju, bilo da je po stavu 1, 2 ili 3 člana 538 ovog Zakona, trebalo je da vrati uzetu imovinu sa tim ugovorom, ima pravo da nasledi nakon smrti predaka prema opštim pravilima nasleđivanja. Ovo podrazumeva da, ako u trenutku smrti ustupioca ima imovine, on ima pravo da nasledi to. Ukoliko je predak izvršio ustupanje i podelu celokupne imovine tokom života, potomak zbog kojeg je opozvan ugovor i koji je vratio imovinu nakon smrti ustupioca, ima pravo na nužni deo. Potomak koji je vratio ustupaocu ono što je uzeo na osnovu ugovora o ustupanju, nakon smrti ustupioca nema pravo nasleđa i ne može zatražiti nužni deo, samo ako se odrekao od nasleđa²⁵⁸ ili ako nije dostojan naslediti istu.²⁵⁹

.....
257 Vidi član 558 ovog Zakona i dat komentar u vezi ovog člana.

258 Vidi odredbe iz člana 130 do 135 ZNK i član 165 ZVP.

259 Vidi član 111 ZNK.

2. Opoziv ugovora om ustupanju imovine ima za cilj i za posledicu vraćanje imovine koja je pripadala potomku ili usvojenoj deci ili supružniku, za koji je ugovor opozvan. Na ovaj način, u slučajevima kada se ugovor o ustupanju opoziva za jednog od potomka, prema drugim potomcima, ako je ugovorna strana i supružnik, i prema njoj/njemu, ugovor o ustupanju će ostati na snazi. Prema stavu 2 ovog člana, prilikom određivanja obaveznog dela tom potomku, delovi imovine koje je predak ustupio drugim potomcima i supružniku, smatraće se njihovim poklonima.

DEO V UGOVOR O DOŽIVOTNOM IZDRŽAVANJU

Član 560. Pojam

1. Ugovorom o doživotnom izdržavanju, ugovorna strana (izdržavatelj) se obavezuje da pomogne drugoj ugovornoj strani, ili bilo kojem drugom licu (primaoc izdržavanja) i druga ugovorna strana izjavljuje da će on ili ona ustupiti prvoj strani (izdržavatelju) njegove ili njene celokupne imovine ili deo imovine, koja se sastoji od opšte imovine i uživanje opšte imovine, gde se kojom prilikom takvo to ustupanje odlaže do vremena smrti ustupaoca.
2. Ovaj ugovor može da sadrži i drugu pokretnu imovinu primaoca izdržavanja, koja bi trebalo da bude navedena u ugovoru.
3. Ugovori kojima se postiže u nasledstva doživotnog sjedinjenja e ili sjedinjenja imovine ili se jedna ugovorna strana složi da se brine i štiti drugu stranu, obrađuje njegovu ili njenu imovinu i da obavi sve ceremonije sahrane posle njegove ili njene smrti, ili bilo šta drugo za istu svrhu trebaju se smatrati ugovorima o doživotnom izdržavanju.

---

1. *Opšti pregled.*- Zakon o Obligacionim odnosima br. 04/L-077 je stupio na snazi 20 decembra 2013 godine. Do stupanja na snazi ovog Zakona na kosovu je primenjen Zakon o Obligacionim Odnosima bivše Savezne Jugoslavije, primenljiv od 1 oktobra 1978 godine.²⁶⁰ Zakon na reč, bivše Savezne Jugoslavije 1978 godine nije regulisao i nije sadržao odredbe za ugovor o doživotnom izdržavanju. U to vreme, po postojećem pozitivnom pravu, ovaj ugovor je bio regulisan Zakonom o Nasleđivanju (“Sl. Glasnik SAPK“ br. 43/74), sa odredbama iz člana 105 do 110, koji se primenjivao na Kosovu od 1 januara 1975 godine. Zakonom o Nasleđivanju na Kosovu, br. 2004/26, koji je stupio na snazi 4 februara 2005, u jednoj jedinoj zakonskoj odredbi, samo je rečeno da se ugovor o doživotnom izdržavanju reguliše Zakon o Obavezama.²⁶¹ Dok i nakon stupanja na snazi Zakona o Nasleđivanju na Kosovu je primenjivan ZOO bivše savezne Jugoslavije (1978), kojim ovaj ugovor nije bio regulisan, i nakon početka primenjivanja Zakona o Nasleđivanju na Kosovu, br. 2004/26, u vezi ugovora o doživotnom izdržavanju sprovedene su odredbe Zakona o Nasleđivanju SAPK.²⁶² Ugovor o doživotnom izdržavanju²⁶³ po prvi put se propisuje i reguliše zakonom,

.....
260 (“Službeni list SFRJ“ br. 29/1978).

261 U glavi tri Zakona o Nasleđivanju na Kosovu, br. 2004/26, gde su regulisane transakcije među živima(inter vivos), u članu 68 imenuje se ugovor o doživotnom izdržavanju i kaže: “ Ugovor o doživotnom izdržavanju se reguliše Zakonom o Obavezama”.

262 U prelazne i završne odredbe Zakona o Nasleđivanju na Kosovu nije predviđeno da ostane van snage Zakon koji je primenjivan pre njega – Zakon o Nasleđivanju objavljen u “ Sl. Glasnik SAPK” br. 43/47, zato i nije bilo zakonskih prepreka da se primene odredbe ovog zadnjeg koji pripadaju ugovoru o doživotnom izdržavanju, pošto Zakonom o Obligacionom Odnosu 1978 nije bio regulisan ovaj ugovor.

263 Što se tiče jezičkih izraza u odnosu na imenovanje ovog ugovora, u jezičkoj praksi se koristi “ugovor

sa kojim se regulišu obligacioni odnosi, Zakonom na snazi Br. 04/L-077, znači prema pravilima ugovornih prava. Ugovor o doživotnom izdržavanju trenutno nije jedan poseban oblik trajnog obezbeđenja izdržavanja.²⁶⁴ U tom pogledu, uopšte gledano, u pozitivnom pravu R. Kosova, pravo doživotnog izdržavanja se može odraziti na četiri načina i zakonskih osnova:

- a. zaključenjem ugovora za doživotno izdržavanje na osnovu člana 560 ZOO,
- b. kao modalitet ugovora za ustupanje i podelu imovine,²⁶⁵
- c. na osnovu testamenta (određivanjem doživotnog izdržavanja za izvesno lice),
- d. prema opštim pravilima građanskog prava, u skladu sa članom 2 ZOO.²⁶⁶

2. U članu 560 ovog Zakona je dat smisao ugovora za doživotno izdržavanje i definisana su prava i obaveze ugovornih strana i drugih lica koja mogu proizići iz njega. Prema ovom Zakonu, ugovorom o doživotnom izdržavanju jedna ugovorna strana preuzima da održava (hrani) drugu ugovornu stranu ili neko drugo lice, dok druga ugovorna strana izjavljuje da ostavlja prvom celokupnu imovinu koju poseduje ili samo jedan njen deo, koja se sastoji od pokretne i nepokretne imovine posvećena za korišćenje i upotrebu nepokretne imovine, međutim davanje imovine se produžava do trenutka smrti primaoca izdržavanja.²⁶⁷

Iz datog značaja u ovoj zakonskoj odredbi, pre svega se primećuje da su ugovorne strane, na jednoj strani izdržavatelj i, na drugoj strani primaoc izdržavanja. Kada je reč o izdržavatelju, kao ugovorna strana, on mora biti lice koje treba da daje i da doprinosi za ishranu lica iz ugovora. Obično je ovo fizičko lice, ali smatramo da može biti i pravno lice, ako od načina organizovanja rada i delatnosti koju obavlja i za koju je registrovan može ovo uraditi. Kao izdržavatelji se mogu pojaviti dva ili više lica. Ukoliko za način i obim davanja ili radnje izdržavatelja nije predviđeno i definisano konkretno ugovorom, svi oni solidarno odgovaraju primaocu izdržavanja, jer je predmet njihove obaveze neodvojiv. Kao izdržavatelj se mogu pojaviti i oboje supružnika. Ukoliko ugovor zaključuje samo jedan od njih, dok se obaveza ispunjava od zajedničke imovine i sa zajedničkim radnjama, onda

---

o doživotnoj ishrani” kao i “ugovor o doživotnom izdržavanju”, tako da tokom datih komentara ovom prilikom će se koristiti ovi izrazi kao sinonimi. U albanskoj verziji ZOO-a korišćeno je ovo poslednje. Imajući u obzir činjenicu da, kao pravilo, treba koristiti jezik zakona, onda proizilazi da se trebaju koristiti pravni izrazi, dok postoji kao takva. U GZRA, glava XXI koristi se izraz “Životna renta”.

264 Počevši od sudske prakse i sadržaja ugovora o doživotnom izdržavanju, ona ne podrazumeva samo obavezu izdržavatelja za davanje ishrane, jer ugovorom, osim hrane se mogu predvideti mnogo obaveza druge prirode, kao: održavanje higijene, obezbeđivanje grejanja, zdravstvena nega, izvođenje u šetnju, čitanje novina, slanje u posete prijateljima i ispunjavanje mnogo drugih potreba primaoca izdržavanja, tokom njegovog života, dok u slučaju smrti, sahrana i održavanje verskih obreda prema mesnim običajima.

265 Vidi član 554 ovog Zakona i dat komentar u vezi ovog člana.

266 Vidi član 2 ovog Zakona.

267 Ovo je značenje ugovora o doživotnom izdržavanju propisan prema ovom Zakonu, iako nekoliko jezičkih izraza upotrebljeni u albanskoj verziji ove zakonske odredbe mogu dovesti do zabune u njenoj primeni, iz razloga jer nekoliko jezičkih formulacija nisu jasne i precizirane.

imovina primaoca izdržavanja preuzeta na ime nadoknade za ovo, pripada oboma, pošto se smatra da je ona stečena sa njihovim zajedničkim doprinosom.

Što se tiče druge ugovorne strane, nije rečeno niti neophodno da ona bude uvek primaoc izdržavanja, iako se obično tako dešava. Zakon dozvoljava mogućnost ugovaranja izdržavanja za ugovornu stranu ili neko drugo lice, odakle proizilazi da druga ugovorna strana može da ugovara davanje izdržavanja za drugog. U takvim slučajevima reč je o ugovoru o doživotnom izdržavanju u korist trećeg lica.²⁶⁸ Ako je ugovor o doživotnom izdržavanju zaključen u korist trećeg lica, u ovom slučaju postoje dve ugovorne strane i tri lica: izdržavatelj koji odgovara su-ugovaračima da će hraniti do smrti treće lica. U ovom pogledu i treba razlikovati su-ugovarački pojam izdržavatelja i primaoca izdržavanja, ali se to ne dešava kada se ugovor zaključuje u korist trećeg lica, u kom slučaju primaoc izdržavanja je treće lice a ne ugovorna strana.

*“Tokom razvijenog postupka utvrđeno je da ugovor o doživotnom izdržavanju je zaključen između supruga tužiteljice sada pokojnog M. A. i tuženog. Iz tačke 1, ovog ugovora proizilazi da tuženi kao izdržavatelj je uzeo za obavezu da hrani kao svog oca, tako i majku –ovde tužiteljicu. Po ovom pogledu je neosnovan prigovor tuženog podnet u reviziji da tužena nije bila ugovorna strana, iz kojih razloga ne može zatražiti raskid ugovora koja niti nije zaključena sa njom. Prema proceni revizorskog suda, raskid ugovora o doživotnom izdržavanju zbog nemogućnosti zajedničkog života može potražiti i supruga, nakon smrti supruga ukoliko suprug, zaključenjem ugovora je ugovorio davanje ishrane u korist žene“.*²⁶⁹

Međutim, kada je reč o ugovornim stranama, ovaj ugovor mogu zaključiti sva lica prema opštim uslovima o sklapanju ugovora. Primaoc izdržavanja, prema ovom ugovoru, može biti svako fizičko lice koje ima sposobnost za zaključenje ugovora prema opštim pravilima građanskog prava.²⁷⁰ Iz ovoga proizilazi da ovaj ugovor mogu zaključiti i lica srodni među njima kao i lica koji, po zakonu, imaju obavezu za uzajamno izdržavanje. Ovo vazi i za lica u krvnom srodstvu, tako i za lica srodni tazbini ili one civilne.²⁷¹ Ujedno, prema opštim uslovima, i kod ugovora o doživotnom izdržavanju, ugovorne strane mogu biti nekoliko lica, na strani izdržavatelja, i neka druga lica, na strani primaoca izdržavanja. Ugovorna strana kao primaoc izdržavanja mogu biti i oboje supružnika – zajedno ili odvojeno.²⁷² U slučaju da je primaoc izdržavanja samo jedan supružnik, on bi mogao da raspolaze samo svojom ličnom imovinom i njegov deo u zajedničkoj imovini.

.....
268 Vidi član 131ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

269 Vrh. Sud R. Hr. 934/1996 dn. 26. Lipanj 1996.

270 Vidi član 41 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

271 “Nije nevažeći ugovor o doživotnom izdržavanju zaključen između deteta kao izdržavatelja i roditelja kao primaoca izdržavanja”- Vrh. Sud BH Gž. 1712/67 dn. 04.02.1969.

272 “Ugovor o doživotnom izdržavanju mogu zaključiti po utvrđenim opštim pretpostavkama za njenu punovažnost i lica koja imaju obavezu za uzajamno izdržavanje”. – Vrh. Sud R. Hr. Rev. 1518/87 dn. 22.10.1987.

3. Prema datom značaju za ugovor o doživotnom izdržavanju u ovoj zakonskoj odredbi, jedan ugovorna strana (izdržavatelj), preuzima obavezu *da pomaže* drugu ugovornu stranu ili drugo lice (primaoc izdržavanja). Takvo jezičko formulisanje – *da pomaže* – može doneti nejasnoću sa obavezom izdržavatelja, nezavisno od činjenice da način ove pomoći treba da se odredi u detaljima u ugovoru. Smatramo da jezičko formulisanje *da pomaže* podrazumeva obavezu izdržavatelja da doprinosi u izdržavanju primaoca izdržavanja u svakom predviđenom pogledu u

ugovoru. U praksi, u većini slučajeva, u ovim ugovorima se koriste opšte formulacije kao što su: izdržavatelja je obavezan “ da se stara i da hrani (izdržava) do smrti a nakon smrti da sahrani po mesnim običajima“ ili „, da čuva, vodi računa i da ko-egzistira“. Izrazom *da pomaže* bi se podrazumevala obaveza izdržavatelja za preuzimanje potrebnih radnji za izdržavanje primaoca izdržavanja, odnosno za ispunjavanje njegovih životnih potreba kao što su različite radnje sa namerom obezbeđivanja namirnica i drugih raznih stvari za život i moralne obaveze prema njemu kao što su: briga o ličnosti, izlazak u šetnji, slanje na poseti bližnjima, slanje na lekarski pregled, čitanje novina, itd. Ostaje ugovornim stranama da odrede vrstu, obim, način preduzimanja, kvalitet i mesto ostvarenja ovih obaveza. U nedostatku ugovornih odredaba vezanih za detaljno određivanje obaveza izdržavatelja, istim ima obavezu da obezbedi primaocu izdržavanja uslove za stanovanje, neophodnu ishranu, odeću, staranje u slučaju bolesti i u starosti. Obim zadataka izdržavatelja, u nedostatku ugovornih odredaba za ovo, treba da se proceni prema parametrima potreba primaoca izdržavanja i mogućnosti davaoca. Potrebe primaoca izdržavanja se određuju zavisno od njegovih životnih uslova do pre zaključenja ugovora; po pravilu, nakon zaključenja ugovora, primaoc izdržavanja ne može imati lošije uslove nego pre zaključenja ugovora. Zatim, u nedostatku ugovornih odredaba, obaveze izdržavatelja ne mogu biti sa slabijim kvalitetom od proseka u mesto ispunjavanja obaveze.

Što se tiče moralnih obaveza izdržavatelja, u celosti nalazi primenu, upotrebljeni zakonski izraz “*da pomaže*“, posto ovom vrstom obaveze treba podrazumevati staranje izdržavatelja za ličnost primaoca izdržavanja, kao što su: staranje i pružanje neophodne pomoći, posebno u slučaju bolesti i u starosti i nakon smrti sahrani prema mesnim običajima gde se obavlja sahrana.

Ugovorne obaveze treba da se ispune od strane izdržavatelja. Ovo ne podrazumeva ispunjavavanje svih obaveza livno od njega, posto postoji mogućnost da se one ispune od drugog lica, osim onih koje ne mogu da se ispune bez direktnog kontakta ugovornih strana.²⁷³

4. Jezičko formulisanje i uređivanje i ove zakonske odredbe u vezi sa predmetom ugovora za doživotno izdržavanje, za koju je obavezan primaoc izdržavanja, je nejasan. Prema formulisanju verzije na albanskom jeziku, primaoc izdržavanja sa ovim ugovorom izjavljuje

273 U jednom slučaju sud je odbacio tužbeni zahtev za raskid ugovora o doživotnom izdržavanju sa ovim obrazloženjem: Stoji činjenica da je izdržavalac otišao u izdržavanje kazne, međutim ovo nije razlog da se raskine ugovor o doživotnom izdržavanju, posto obavezu za hranu je preuzela u celosti njegova supruga.-Vr. Sud R. Makedonije Rev. 329/90 dn. 08.05.1990.

da će predati izdržavatelju celokupnu imovinu ili jedan deo imovine *sastavljena od opšte imovine i pokretne imovine posvećena za korišćenje i uživanje u celokupnoj imovini.*

Jezička formulacija ove odredbe ne ostavlja mesto sumnji za to da predmet ugovora može biti celokupna imovina ili samo jedan njen deo. Imajući u obzir činjenicu da zakonodavac određuje trenutak koji treba uzeti za meru postojeće imovine kao i počevši od dosadašnje sudske prakse, smatramo da predmet ugovora može biti kao imovina koja postoji u trenutku zaključenja ugovora, tako i kasnija imovina što bi podrazumevalo imovinu koju je stekao primaoc izdržavanja nakon zaključenja ugovora.²⁷⁴ Mogućnost da predmet ugovora o doživotnom izdržavanju bude i buduća imovina, proističe id člana 441 st. 3 ZOO, prema kojem, predmet prodaje može biti i buduća stvar.

Problem predstavlja i jezičko formulisanost ove odredbe u pogledu sastava imovine, koja može biti predmet ugovora za doživotno izdržavanje. Prema formulisanju (albanska verzija) ove odredbe, razlikuju se dve vrste imovine koje mogu biti predmet ugovora: **a.** *Opsta imovina* i **b.** *Pokretna imovina dodeljena da se koristi i uživa celokupna imovina.* Iz opšteg sadržaja ove zakonske odredbe i iz sadržaja drugih odredbi u nastavku koji se tiču sa ovim ugovorom, smatramo da izraz “*opsta imovina*“ je korišćena umesto izraza „*pokretna imovina*“.

U ovom aspektu proizilazi konstatacija da predmet ugovora za doživotno izdržavanje može da bude kao imovina koja postoji u zaključenju ugovora, tako i ona naknadna, stečena nakon zaključenja ugovora do smrti primaoca izdržavanja. Po prvom stavu ove odredbe, određuje se da njen objekat može biti nepokretna i pokretna imovina dodeljena za korišćenje i uživanje te nekretnine.²⁷⁵ Podrazumeva se, prema ovoj odredbi, predmet ugovora može biti i samo jedan deo imovine, u kom slučaju svakako treba da se odredi koji je taj deo.

5. Posebna karakteristika ugovora o doživotnom izdržavanju je ta da ustupanje stvari, koji je predmet ugovora, produžava se do trenutka smrti primaoca izdržavanja. Ova karakteristika ovog ugovora ne predstavlja nikakav problem u slučajevima kada je primaoc izdržavanje sama ugovorna strana. U takvim slučajevima, u potpunosti se podudaraju trenutak prelaska prava sa prestankom obaveze, iz razloga jer, smrću primaoc izdržavanja, prestaje obaveza za davanje ishrane i ujedno od ovog trenutka se stiče i pravo prelaska prava odnosno predaju stvari koja je predmet ugovora. Problem obično nastaje u slučajevima kada ugovorna strana sa izdržavateljem nije lice koje, po ovom ugovoru prima izdržavanje. Šta se dešava u slučajevima kada umire ugovorna strana, koja je, pored izdržavatelja, u ugovoru sa kojim je ugovoreno izdržavanje za drugo lice. Smatramo da sa njenom smrću treba da se izvrši i predaja imovine koja je predmet imovine, ali ako, eventualno, izdržavatelje ne ispuni obavezu kasnije prema korisniku hrane, ovaj zadnji, kao stranka, u čiju korist je sklopljen ugovor,

.....
274 Predmet ugovora o doživotnom izdržavanju može biti i naknadna imovina, ona koju stiče primaoc izdržavanja od trenutka zaključenja ugovora do trenutka smrti – Vrh. Sud R. Hr. Rev. 2082/99 dana 21.08.2002.

275 “Traktor i prikolica traktora u savremenoj poljoprivrednoj proizvodnji su stvari koje služe za korišćenje nekretnine, zato nije rečeno da svakako treba da se navedu u ugovoru o doživotnom izdržavanju” – Vrh. Sud Voj. Rev. 148/91 dn. 27.02.1991.

zajedno sa naslednicima stranke koja je bila ugovorna strana, kao primaoc izdržavanja, imaju prava da zahtevaju raskid ovog ugovora. Inače, ako se ne deluje na ovaj način, nakon smrti primaoc izdržavanja imovina prelazi njegovim naslednicima, dok za prelazak imovine od naslednika primaoca izdržavanja na izdržavatelja ne postoji pravni osnov.

Prema sudskoj praksi, nezavisno od činjenice da, po zakonu, ustupanje imovine i prelazak imovine iz ugovora o doživotnom izdržavanju, odlaze se do smrti primaoca izdržavanja, ne predstavlja prepreku za zaključenje ovog ugovora, ako je sa tim propisano da ustupanje prelaska prava na nepokretnu imovinu da se uradi odmah nakon overavanja ugovora u sudu (kao što je bilo nekad), odnosno nakon njenog beležništva (kao što je sada).

Imovina koja je predmet ugovora treba da bude individualizovana. U slučaju podnošenja u ugovoru da se izdržavatelju prenosi “ celokupna imovina primaoca izdržavanja“ bez ikakvog individualizma na neki njen način, takav ugovor je ništavan, posto izdržavatelj je singularan sledbenik primaoca izdržavanja a ne univerzalni sledbenik, kao što je naslednik. Ovo se dešava iz razloga što, u slučaju da primaoc izdržavanja nema naslednike, dok celokupnu imovinu je preneo na izdržavatelja, onda nema ko da odgovara za njegove dugove. Iz svega ovoga proizilazi da u ugovoru mora da se odrede stvari i prava koje su predmet ugovora ili, najmanje, one su opredeljive, osim onih koje su dodeljene za korišćenje nepokretnih stvari.

6. Ugovor o doživotnom izdržavanju je sa *obostranom obavezom*, jer sa njenim zaključenjem, nastaju obaveze kao z jednu, tako i za drugu stranu. Ispunjavanje obaveza na nijedan način nije rečeno da bude jednostrana, jer, dok se obaveza za pružanje ishrane predstavlja odmah u zaključenju ugovora, dok imovina koja je predmet ugovora prelazi izdržavatelju u trenutku smrti primaoca izdržavanja. Iz samog formulisanja zakonske odredbe člana 560 st. 1 ZOO, gde se daje njen smisao, proizilazi da je ovaj ugovor *sa teretom za obe strane*. Ovo podrazumeva da svaka ugovorna strana uzima nadoknadu za ono što daje drugoj strani. Jedna strana uzima hranu za datu imovinu, dok druga strana uzima imovinu za davanje hrane. To je *aleatorni* ugovor, posto se ne zna koliko će trajati obaveza za davanje hrane, koliko će živeti primaoc izdržavanja.²⁷⁶ Ako se na neki način ograničava na vreme obaveza za izdržavanje primaoca izdržavanja, vise se ne radi o ugovoru o doživotnom izdržavanju, nezavisno kako su imenovale stranke to. Ovo je *strogo formalan ugovor*. Dok je bilo regulisano Zakonom o Nasleđivanju, predviđeno je da bude u pisanoj formi i overena od strane suda. Prilikom overavanja, trebalo je da sam sudija pročita strankama ugovor i da ih upozori za njene posledice.²⁷⁷ U ZOO se predviđa da ugovor o doživotnom izdržavanju treba da bude u formi akta javnog beležnika.²⁷⁸ Reč je o ugovoru prilikom smrti (mortis causa), pošto prelaz imovine na izdržavatelja se odlaze do trenutka smrti primaoca izdržavanja.

276 “Činjenica da je tetka tuženog preminula u relativno kratko vreme, nakon zaključenja ugovora o doživotnom izdržavanju, ne može biti od presudnog značaja da se odluci u ovom sporu zbog pravnih aleatornih osobina ugovora za doživotno izdržavanje”. – Vrh. Sud Hr. Rev. 2138/95 dn. 22 prosinca 1999.

277 Član 105 st. 4 i 5 Zakona o Nasleđivanju (“Sl. Glasnik SAPK”, br. 43/74).

278 Vidi član 561 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

7. Stav 2 člana 560 se odnosi na predmet imovine u ugovoru o doživotnom izdržavanju. Na osnovu formulisanja ovog ugovora date u prvom stavu ovog člana, utvrdili smo da njen predmet može biti jedna izvesna nepokretna imovina i pokretna imovina posvećena za korišćenje i uživanje nepokretne imovine. Pored ove imovine, prema stavu 2, predmet ugovora o doživotnom izdržavanju može biti ne samo nepokretna imovina dodeljena za korišćenje one nepokretne imovine, već i druga pokretna imovina. Kao nepokretna imovina takodje i ona pokretna treba svakako da se imenuju i navedu u ugovoru.

8. Počevši od dosadašnje prakse, ugovor o doživotnom izdržavanju se javlja u različitim oblicima: kao obećanje nasledja, za zajednički život, za ujedinjenje imovine, za obavljanjem poslova u imovini drugog, za angažovanje oko sahrane u slučaju smrti obavljanje verskih običaja kao i ostali oblici. Prema stavu 3 člana 560 ZOO, svi ovi oblici ugovora i drugi slični ugovori, odakle proizilazi pravo jedne strane za ispunjavanje potreba za jedan normalan život i obaveza za davanje naknade na neki način za nju, smatraće se kao ugovor o doživotnom izdržavanju. Ovo podrazumeva da nije vazno imenovanje ugovora sa ovakvim pravima i obavezama, ali su vazna prava i obaveze ugovornih strana predviđene u ovom ugovoru.

9. Kao što proizilazi iz stava 3 ovog člana, može se desiti da od formulisanja prava i obaveza ugovornih strana, na ime nadoknade za hranu koju dobija, primaoc izdržavanja obećava izdržavatelju “ *pravo nasledjivanja* “ na određene delove njegove imovine. U dovoljno slučajeva se kaže: “ na ime nadoknade za pruženu ishranu ostavlja u nasledje.... “. Nezavisno od svih različitih imenovanja i formulisanja ugovora o doživotnom izdržavanju, u kojima se spominje pravo nasledjivanja izdržavatelja na imovinu primaoca izdržavanja, koja je predmet ugovora, ili sa kojim je obećano nasledje, nema nikakve sumnje da *ugovor o doživotnom izdržavanju nije ugovor o nasleđu*. To je ugovor sa obostranom obavezom, koju primaoc izdržavanja raspolaže tokom života sa njegovom imovinom. Ovim ugovorom on otuđuje imovinu koja je njen predmet, zato *imovina koja je predmet ugovora nije deo u meri nasledjivanja primaoca izdržavanja, niti se može razmatrati od njegove strane, tako da u trenutku njegove smrti ona predstavlja jednu imovinu u vlasništvu drugog*.

Član 561. Forma

Ugovor o doživotnom izdržavanju mora biti u formi akta javnog beležnika.

---

1. Zakonom o Nasleđivanju, sa kojim je pre regulisan ugovor o doživotnom izdržavanju²⁷⁹, određivala se njena rigorozna forma, tako da po članu 105 st. 4, zahtevalo se da ovaj ugovor bude u pisanoj formi i overen kod suda. Prema sledećem stavu ovog člana, prilikom overavanja, sudija treba da pročita ugovor strankama i da ih upozori na njihove posledice. Na isti način, i prema ZOO, u članu 561, propisana je forma ovog ugovora, dakle zahteva se da ona bude u *aktu javnog beležnika*. Ovo podrazumeva da za ugovor o doživotnom izdržavanju

.....
279 Zakon o Nasleđivanju (“Sl. Glasnik SAPK, br. 43/74).

se ne zahteva neka posebna forma u poređenju sa drugom ugovorima, posebno za one gde je predmet ugovora nepokretna imovina. I kod ovog ugovora treba postupati prema opštim pravilima za overavanje ugovora.

Sa gore navedenog proizilazi da predviđena forma u ZOO, je blaža, u poređenju sa onim koja je predviđena u Zakonu o Nasledjivanju. Zakonom o Nasledjivanju pored pisane forme, zahtevano je da se ugovor pročita ugovornim stranama od strane sudije i ujedno da se stranke obaveste za njene posledice. Prema ZOO zahteva sa samo akt javnog beležnika, što podrazumeva da ugovor mora da bude sudski overen.²⁸⁰ Bitno je da ona bude u pisanoj formi i propisana od stranaka ispred beležnika, koji i overava potpise stranaka.²⁸¹

2. Imajući u obzir činjenicu da, vezano za formu ugovora o doživotnom izdržavanju, zakonom su predviđena druga posebna pravila, *osim da bude u aktu javnog beležnika*, proizilazi da i za ovaj ugovor vazi isto pravilo kao i za druge ugovore, sa kojima se vrši prenos ili sticanje imovine ili drugih realnih prava na nepokretnoj imovini.²⁸² U odsustvu ovakve predviđene zakonske forme, ugovor o doživotnom izdržavanju je nevažeći i ne proizvodi pravna dejstva već od početka, dakle ništavan je. Imajući u obzir činjenicu da se za ovaj ugovor zahteva da bude u aktu javnog beležnika, što podrazumeva da se ne zahteva samo pisana forma, ona ne može biti važeća, i kada su ugovorne strane ispunile svoje obaveze u potpunosti ili u njihovom većem delu. Ovo je moguće samo za vrste ugovora sa kojima se zakonom zahteva da budu u pisanoj formi a ne i u formi javnog beležnika, odnosno obavezna beležnička obrada dokumenta.²⁸³

Ugovor o doživotnom izdržavanju, uz saglasnost ugovornih strana, se može menjati sa prolaskom vremena. Vezano za formu, pravila koja važe sa sam ugovor, vaze i da eventualnu njenu kasniju promenu.

Član 562. Zabrana korišćenja u korist strane izdržavatelja

Primaoc izdržavanja se može odreći korišćenja imovine koja je predmet ugovora o doživotnom izdržavanju u korist davaoca izdržavanja.

Sa datog značaja ugovora o doživotnom izdržavanju prema članu 560 ZOO proističe da sa ovim ugovorom primaoc izdržavanja izjavljuje da će on predati drugoj strani određenu imovinu i da se *ustupanje odlaže do trenutka smrti primaoca izdržavanja*. Prema članu 562 ovog Zakona, primaoc izdržavanja, ugovorom o doživotnom izdržavanju, može odustati od

280 U glavi VI Zakona o Beležništvu Kosova određuju se beležničke funkcije. U članu 29 st. 1.6 ovog Zakona, jedna od funkcija koju obavlja beležnik je izrada i overavanje ugovora. Za ugovor o doživotnoj ishrani ovim Zakonom ne propisuje se neko posebno pravilo. Zatim, u članu 33 predviđaju se podaci koji treba da su sadržani u beležnički dokument, u kojoj formi i način treba pripremiti i ugovor o doživotnom izdržavanju – vidi odredbe iz člana 29 st. 1.6 i člana 33 Zakona br. 03/L-010 o Beležništvu.

281 Vidi član 57 st. 1 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

282 Vidi član 30 st. 1 Zakona o beležništvu.

283 Vidi član 58 ZOO.

korišćenja imovine koja je predmet ugovora u korist izdržavatelja. Ovo podrazumeva da prelaz prava imovine od primaoca izdržavanja na davaoca izdržavanja se može odložiti do smrti primaoca izdržavanja, dok u trenutku zaključenja ugovora a može se desiti i kasnije, stranke se mogu sporazumeti da izdržavatelju pređe samo pravo korišćenja imovina koja je predmet ovog ugovora. Prenos prava nepokretne imovine, koja je predmet ugovora o doživotnom izdržavanju, se vrši na taj način da smrću primaoca izdržavanja, davaoc izdržavanja treba da podnese zahtev pri Opštinskoj Katastarskoj Kancelariji za prenos prava nepokretne imovine na njegovo ime. Kao pravni osnov za ovaj prenos imovinskog prava služi ugovor o doživotnom izdržavanju, koji treba da se priloži zahtevu zajedno sa uverenje o smrti primaoca izdržavanja. Ovo ne podrazumeva svakako da do momenta smrti primaoc izdržavanja je imao i pravo korišćenja imovine koja je bila predmet imovine, pošto on u toku života je mogao da prenese davaocu izdržavanja pravo korišćenja te imovine.

Član 563. Odgovornost za dugove

Posle smrti primaoca izdržavanja, davalac izdržavanja ne odgovara za dugove u vezi sa njim, ali ugovorom se može odrediti da će davalac izdržavanja biti odgovoran za postojeće dugove primaoca izdržavanja prema određenim poveriocima.

---

1. *Opšti pregled.*- Oblast koja se reguliše ovom zakonskom odredbom, pre stupanja na snazi ovog Zakona, je bila regulisana članom 107 Zakona o Nasledjivanju.²⁸⁴ Ova zakonska odredba proističe iz same činjenice da davaoc izdržavanja nije naslednik primaoc izdržavanja i da je obavezan samo za ono što je propisano u ugovoru. U slučaju smrti primaoca izdržavanja, na davaoca izdržavanja prelazi imovina koja je bila predmet ugovora o doživotnom izdržavanju zaključena između njih, što znaci da davaoc izdržavanja nije univerzalni sledbenik, kao što je naslednik, već je singularni sledbenik. Naslednik je onaj koji, u trenutku smrti fizičkog lica, stekao pravo na nasledjivanje ne samo na prava, nego i na obaveze ostavioca. Naslednici, kao univerzalni sledbenici, su odgovorni za dugove koji terete nasledje srazmerno sa njihovim delima i do iznosa njihovog naslednog dela.²⁸⁵ Davaoc izdržavanja je singularni sledbenik primaoca izdržavanja, zato kao što se izričito predviđa članom 563 ZOO, on ne odgovara za dugove primaoca izdržavanja.

2. Prema članu 563 ovog Zakona, kao pravilo, davaoc izdržavanja, nakon smrti primaoca izdržavanja nije odgovoran za njegove dugove. Vazi da se navede da i kod ove zakonske odredbe, kao kod one iz člana 560, ne radi se o preciznoj razlici različitih subjekata u slučajevima kada se radi o ugovoru u korist trećeg lica. Kao što proističe iz člana 560 st. 1 davaoc izdržavanja može preuzeto pomaganje i da izdržava treće lice a ne drugu ugovornu stranu. U takvim slučajevima je besmisleno da izdržavatelj (ne) odgovara za dugove trećeg lica, kao primaoc izdržavanja, a ne za dugove druge ugovorne strane, znaci, lica, prilikom

284 Prema članu 107 ZN -"Sl. ist SAPK, br. 43/74 odgovornost davaoca izdržavanja za dugove primaoca izdržavanja je bila potpuno regulisana na identičan način ovom odredbom ZOO.

285 Član 119 Zakona o Nasledjivanju na Kosovu br. 2004/2006.

čije smrti, njegova imovina treba da pređe u imovini davaoca izdržavanja. U ovom pogledu, u slučajevima kada primaoc izdržavanja nije lice koje ima za obavezu da prenese imovinu koja je predmet ugovora na izdržavatelja (ne)ispunjavanje obaveze za dugove bi trebala da se odražava prema ugovornoj strani a ne primaocu izdržavanja.

3. Prema ovoj zakonskoj odredbi, izuzetno se može ugovarati da izdržavatelj odgovara za dugove primaoc izdržavanja, koje postoje u trenutku zaključenja ugovora prema određenim poveriocima. Iz ovoga proizilazi da se ne može ugovarati za buduće dugove, koje nisu postojale u trenutku zaključenja ugovora, nezavisno od toga kada je rok njihove isplate i ne dozvoljava se da se ugovara, osim ako je reč samo o određenim poveriocima. Na ovaj način, jedno takvo ugovaranje sadrži elemente ugovora o preuzimanju duga²⁸⁶ ili preuzimanja ispunjavanja.²⁸⁷

Član 564. Raskid (Poništenje) ugovora²⁸⁸

1. Strane ugovornice imaju mogućnost da ugovor za doživotno izdržavanje raskinu, čak i nakon što su počeli da ga ispunjavaju.
2. Ako prema ugovoru o doživotnom izdržavanju, strane žive zajedno i njihov odnos se pogoršava u meri u kojoj zajednički život postane nepodnošljiv, bilo koja strana može zahtevati da sud poništi ugovor.
3. Svaka strana može zahtevati raskid ugovora ako druga strana ne ispunjava svoje obaveze.

1. *Opšti pregled.*-Regulisana oblast ovom zakonskom odredbom, pre stupanja na snazi ovog Zakona, je bila regulisana članom 108 Zakona o Nasleđivanju.²⁸⁹

Izraz *raskid* je korišćen iz razloga što, prilikom zaključenja ugovora o doživotnom izdržavanju, nisu postojali zakonski uslovi da ga čine nevažećim, a jedno vreme je bila važeća, postojala je i proizvodila pravna dejstva. U jednom određenom momentu, zbog

286 Vidi član 430 ZOO i dat komentar u vezi sa ovim članom.

287 Vidi članove 432 i 437 ZOO i date komentare za ove članove.

288 *U verziji na albanskom ZOO odredba člana 564 nije imenovana na odgovarajući način. Iz sadržaja ove zakonske odredbe proističe da ona predviđa mogućnosti i zakonske razloge za raskid ugovora, tako da smatramo da, umesto imenovanja "raskid ugovora, pogrešno je imenovano" "poništenje ugovora" koji ne odgovara sadržaju odredbe. Iz ovih razloga u ovom komentaru je učinjena promena u imenovanju odredbe, tako da je dodata reč "raskid", dok izraz iz zakona "poništenje" je stavljeno u zagradu, koliko da se shvati da se u zakonu koristi ovaj izraz. Iz ovog razloga, i tokom komentara ovog člana koristi se izraz "raskid" a ne "poništenje". Po zakonu, institut raskida ugovora nalazi izraz onda kada, prilikom zaključenja jednog ugovora, nisu postojali zakonski uslovi da se čini nevažećim. Taj ugovor je jedno vreme proizvodio pravno dejstvo. U jednom određenom trenutku, zbog pojavljivanja određenih zakonskih okolnosti, prestaje da proizvodi pravno dejstvo, jer su ispunjeni predviđeni zakonski uslovi. Odlukom suda je utvrđen njen raskid a sa ovime se prekida kontinuitet punovažnosti i nastavak njenog postojanja.*

289 ("Sl. list SAPK", br, 43/1974)

pojavljivanja određenih zakonskih razloga, na osnovu sudske odluke, ugovor se raskida, preta da postoji a sa time prestaje da proizvodi pravno dejstvo, prekidajući se tako kontinuitet njene punovažnosti, dakle i nastavak njenog postojanja. Kao što proističe od ove zakonske odredbe, raskid ugovora, osim ako se ona radi sporazumom među strankama, dešava se samo sa sudskom odlukom, za razliku od *raskida* ugovora, koja se dešava, zbog predviđenih zakonskih uslova, samo za izjavom prema drugoj strani.²⁹⁰ Ovom zakonskom odredbom su predviđene tri mogućnosti raskida ugovora.

2. Prema stavu 1 člana 564, ugovornim stranama je dozvoljena mogućnost da, sporazumom, raskine ugovor o doživotnom izdržavanju, i nakon što su počeli njeno ispunjenje. Ova odredba se podržava u osnovnim načelima obligacionim odnosima, prema kojima učesnici u ovim odnosima su slobodni da regulišu svoje odnose prema njihovoj volji, sa uslovom da one budu i skladu sa naložnim odredbama, javni red i dobrim običajima.²⁹¹ Dakle, na osnovu slobodne izražene volje, stranke stupaju u pravni odnos doživotnog izdržavanja i na osnovu slobodne volje, one mogu da raskinu ovaj obligacioni odnos. Iz ove zakonske odredbe proističe da raskid ugovora o doživotnom izdržavanju stranke mogu učiniti sporazumom i nakon početka njenog ispunjavanja. Tako da, zakon ne navodi da li se ovo može uraditi ili ne nakon što je ispunjen u potpunosti ugovor. Nezavisno od ovoga, počevši od značaja raskida ugovora, iz ovoga proizilazi da sa raskidom se podrazumeva prestanak njenog nastavka, izlazi da konstatacija da ugovor o doživotnom izdržavanju se ne može raskinuti nakon ispunjenja obaveza ugovornih strana.

Za ugovor o doživotnom izdržavanju zakonom se zahteva određena zakonska forma.²⁹² U odsustvu predviđene zakonske forme, ugovor je nevažeći. Iz ovoga proizilazi da se ona može ispuniti i promeniti samo u definisanoj formi u članu 561 ovog Zakona. Međutim, kada je reč o raskidu ugovora o doživotnom izdržavanju na osnovu sporazuma među stranaka. Nije rečeno da se ovo uradi u istoj formi predviđenom zakonom. Raskid ugovora sporazumom se može uraditi i u drugoj formi.²⁹³ Iz ovog pravila, postoje dva izuzetka: a. ako se za slučaj određen zakonom predviđa drugačije (u ZOO za ovaj slučaj ne predviđa drugačije) i b. ako je svrha za koju je predviđena forma za zaključenje ugovora zahteva da se ona raskine u istoj formi. Nezavisno od činjenice da u ZOO nije izričito zabranjen raskid ovog ugovora na neformalan način, imajući u obzir važnost ugovora o doživotnom izdržavanju za ugovorne strane kao i svrhu za koju je forma ovog ugovora određena zakonom, proističe nalaz da je *sporazum za raskid ugovora za doživotnu ishranu može učiniti samo u zakonskoj formi za zaključenje ovog ugovora, predviđenu u članu 561 ZOO, inače, sporazum ugovornih strana o raskidu ugovora je nevažeći.*

3. Stavom 2 člana 564 je regulisan raskid ugovora o doživotnom izdržavanju u slučajevima kada je ugovorom ugovorena životna zajednica među davaocu izdržavanja i primaoca izdržavanja ili preko izdržavatelja i trećeg lica, u korist kojeg je ugovoren zajednički

290 Vidi član 115 ZOO.

291 Vidi član 2 st. 1 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

292 Vidi član 561 ovog Zakona i dat komentar u vezi ovog člana.

293 Vidi član 53 ovog Zakona i dat komentar u vezi ovog člana.

život. Zajednički život između davaoca izdržavanja i primaoca izdržavanja, odnosno lica u čiju korist se ugovara, je posebna forma doživotnog izdržavanja. U slučaju da se odnosi između njih pogoršava do te mere u kojoj zajednički život postane nepodnošljiv, svaka ugovorna strana može zahtevati raskid ugovora.²⁹⁴ Ovaj razlog za raskid ne vazi iza druge forme ugovora o doživotnom izdržavanju.

Zajednički život zahteva donekle usklađene odnose između lica te zajednice. Ukoliko odnosi između ugovornih stranaka se pogoršavaju do te mere da njihov život postane nepodnošljiv i ne može se očekivati da će se ispuniti određene obaveze ugovorom - jedina razumna stvar bi bio raskid ugovora. Uslovi pogoršanja odnosa mogu biti različiti. U slučaju rešavanja ovih sporova za sud je vazno da utvrdi da su odnosi pogoršani i da je zajednički život postao nepodnošljiv. Krivica za pogoršanje ovih odnosa nije pod uticajem za raskid ugovora, što podrazumeva da pogoršanje odnosa može nastati bez ničije krivice (zbog bolesti) ili zbog krivice jedne ugovorne stranke. Međutim, ovo neće važiti u slučaju da je pogoršanje odnosa prouzrokovano u zloupotrebi prava znači, kada je ovo učinjeno sa namerom da zajednički život postane nepodnošljiv i na ovaj način se stvaraju zakonske mogućnosti za raskid ugovora. Tužbu za zahtevom za raskid ugovora može podneti svaka ugovorna strana, nezavisno od toga da li je kriva ili ne za pogoršanje odnosa, tako da krivica za ovo nije pod uticajem za raskid ugovor, osim u slučaju zloupotrebe prava, kao što je navedeno gore. Dakle, može podneti tužbu i da ima uspeha u sporu za raskid ugovora zbog pogoršanja odnosa i stranka koja je kriva za pogoršanje odnosa, međutim krivica će biti pod uticajem za naknadu eventualne štete izazvane sa raskidom ovog ugovora.

Pravo za potraživanje raskida ugovora zbog pogoršanja odnosa i nepodnošljivosti zajedničkog života imaju samo ugovorene strane, što znači da je ovo lično pravo, zato jedan takav zahtev se ne može podneti nakon smrti primaoca izdržavanja. Imajući u obzir činjenicu da ugovor o doživotnom izdržavanju je ugovor sa obostranom obavezom, prema kojem imovinsko pravo prelazi od jednog lica na drugog, u slučajevima kada primaoc izdržavanja nakon podnošenja tužbe umire, pre odlučivanja na pravosnažan način, njegovi naslednici imaju pravo da ulaze u spor i da nastave spor za raskid ugovora zbog pogoršanja odnosa. Lice u čiju korist je ugovoreno primanje hrane, iako nisu ugovorne strane, može se zahtevati raskid ugovora nakon smrti ugovorne strane, koja je ugovorila primanje izdržavanja u njegovu korist.

4. Ugovor o doživotnom izdržavanju je ugovor za obostranom obavezom. Sa njome nastaju prava i obaveze za obe strane.²⁹⁵ Ako jedna strana ne ispunjava definisanu obavezu u ugovoru, druga strana ne može zahtevati ili ispunjavanje obaveze, ili da raskine ugovor sa jednostranom izjavom.²⁹⁶ U stavu 3 člana 564 se izričito predviđa pravilo da kod ugovora o doživotnom izdržavanju svaka strana može zahtevati raskid ugovora, ako druga strana ne ispunjava svoje obaveze. Prema jednom pravilu, davaoc izdržavanja ima pravo izbora zahtevajući od

294 Vidi dat komentar za član 560 ovog Zakona.

295 Vidi član 336 st. 1 ZOO.

296 Vidi član 360 ZOO.

primaoca izdržavanja: ili ispunjenje obavezi i naknadu štete, ili raskid ugovora.²⁹⁷ Zakonom nije regulisano šta se dešava kada davaoc izdržavanja nije ispunio samo jedan beznačajan deo obaveze. Smatramo da u takvim slučajevima primaoc izdržavanja ima pravo da potrazi samo ispunjenje obaveze i naknadu eventualne štete; ovde se podrazumeva šteta uvek kada god on nije kriv za neispunjavanje. Tokom razvijenog postupka, sud procenjuje i utvrđuje da postoji neispunjavanje ugovora, koja predstavlja razlog za raskid. Ukoliko se utvrdi da je sam tužilac kao primaoc izdržavanja, odbio da primi hranu od davaoca izdržavanja, na načinu kao što je predviđeno ugovorom, ovo ne može predstavljati razlog za raskid ugovora zbog neispunjavanja obaveze, zato u takvim slučajevima zahtev treba odbiti.²⁹⁸ Imajući u obzir činjenicom da njeno dejstvo za stranke, kada je reč o prelasku imovinskog prava koja je predmet ugovora, se odlaze do smrti primaoca izdržavanja, raskid ovog ugovora se ne može izvršiti sa jednostranom izjavom, kao što je predviđeno u članu 360 ZOO. Raskid ugovora o doživotnom izdržavanju se donosi odlukom suda u građanskoj parnici. Sudska odluka za raskid ugovora će imati konstitutivan karakter, pošto se menja odnos koji je postojao između stranaka, a nema samo deklarativni karakter. Ugovor je raskinut u trenutku kada je presuda pravosnažna, tako da sa ovim prestaju da postoje ugovorne obaveze. Od trenutka raskida ugovora sa pravosnažnom presudom, prestaje obaveza za davanje hrane od primaoca izdržavanja, dok nakon smrti primaoca izdržavanja, imovina koja je bila predmet ugovora, ne prelazi davaocu izdržavanja.

Jedno drugo dejstvo raskida ugovora se izražava u vraćanju onoga što je dato na njeno ime. Imajući u obzir činjenicu da je obaveza primaoca izdržavanja odložen do trenutka njegove smrti, vraćanje oduzetog može ostvariti davaoc izdržavanja. Obaveza za vraćanje oduzetog postoji nezavisno od krivice za raskid ugovora. Kada je reč o eventualnoj šteti izazvanoj raskidom ugovora, biće pod uticajem, krivica za raskid ugovora.

Član 565. Promena okolnosti

- 1. Ako se posle zaključenja ugovora okolnosti promene do te mere da ispunjavanje ugovora postane veoma teže, onda sud, na zahtev jedne od strana, uzimajući u obzir sve okolnosti, može da promeni njihov odnos u ugovoru ili ga poništiti.**
- 2. Sud može izmeniti prava primaoca izdržavanja u životnu rentu, ako je to u interesu obe strane.**

---

1. Ugovor o doživotnom izdržavanju se zaključuje u jednom određenom trenutku. U datom trenutku zaključenja ugovora su postojali određeni uslovi, pod čijim uticajem su stranke odlučile da sklope ugovor. Uslovi u koji je zaključen ugovor o doživotnom izdržavanju sa prolaskom vremena, se može promeniti. Iz ovog razloga, prema ovoj zakonskoj odredbi, ugovorne strane mogu podneti dve vrste zahteva- mogu zahtevati da prethodno zaključen ugovor: *a) promeni ili b) raskine.*²⁹⁹

.....
297 Vidi član 106 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana

298 Vrh.Sud R. Hr. Rev. 476/06 dn. 12,07.2006.

299 I u ovom slučaju, u verziji na albanskom, nije korišćena jezička formulacija, odnosno odgovarajući

2. U stavu 1 ovog člana omogućava se ugovornim stranama da promene prethodno zaključeni ugovor, sa pretpostavkom da pod istim uslovima (klauzula Rebus Sic Stantibus) bi se izmenila svaki drugi ugovor regulisan ovim ugovorom.³⁰⁰ Ovo podrazumeva da u ovoj odredbi se samo ponavlja ono što bi važilo i bez njega, što znaci da i kod ovih ugovora se primenjuju opsta pravila ZOO koje se odnose u izmenjenim okolnostima.

Uslov za promenu, odnosno raskid ugovora na osnovu ove zakonske odredbe je da, nakon zaključenja ugovora, budu promenjene okolnosti. Zakon ne određuje izričito koje se okolnosti treba promeniti, međutim ih definiše na taj način da, zbog njihovog pojavljivanja, ispunjavanje ugovora postaje mnogo teže. Tako da, pogoršanje zdravstvene situacije primaoca izdržavanja nije okolnost koja se nije mogla očekivati, zato i ne čini razlog za raskid ugovora o doživotnom izdržavanju.³⁰¹ Sa druge strane, brak primaoca izdržavanja, nakon zaključenja ugovora o doživotnom izdržavanju predstavlja promenu okolnosti koje opravdavaju raskid ugovora, posto supružnik može preuzeti brigu i obezbeđivanje hrane prema primaocu izdržavanja.³⁰² Zahtev za ponovno sređivanje odnosa između ugovornih strana zbog promene okolnosti može podneti svaka ugovorna strana. Što se tiče odricanja od prava prema promenjenim okolnostima vaze opsta pravila ZOO, prema kojima, stranke mogu odustati od ovog prava prilikom zaključenja ugovora,³⁰³ osim ako je ovo u suprotnosti sa načelom savesti i poštenja.³⁰⁴

3. Kada je reč o promeni ugovora o doživotnom izdržavanju, u stavu 2 člana 565 ZOO se predviđa mogućnost promene prava primaoca izdržavanja sa prethodne forme davanja hrane – doživotnim rentama.

Kada je reč o promeni ugovora o doživotnom izdržavanju, u stavu 2 člana 565 ZOO se propisuje mogućnost promene prava primaoca izdržavanja iz prethodne forme izdržavanja – u doživotnu rentu. Doživotna renta podrazumeva jednu određenu svotu novca, koja treba da se isplati izdržavatelju tokom celog života primaoca izdržavanje, u jednakom iznosu, obično svaki mesec, ali sud može odlučiti i za neki drugi vremenski period. Karakteristika određivanja doživotne rente na ovaj način je činjenica da se ona može odrediti ako sud nalazi da je ovo u interesu obeju stranaka, što podrazumeva da sud može odlučiti, na ovaj način, ako su za to saglasne obe strane. Za određivanje ovog načina rente, na analogan način mogu važiti predviđena pravila iz člana 172 i 180 ovog Zakona.³⁰⁵

---

izraz. Korišćeni izraz “ da poništi” ne odgovara sadržaju odredbe i korišćena je umesto izraza “ raskid”. Opšti razlozi ništavosti ugovora su predviđeni u članu 89 ovog Zakona, dok one zbog kojih je ugovor rušljiv i može se zahtevati njeno poništenje, u članu 97 ovog Zakona. Ova zakonska odredba nema veze sa razlozima ništavosti, niti sa onim o rušljivosti ugovora; ovde se radi o mogućnosti raskida ugovora o doživotnom izdržavanju.

300 Vidi član 116 ovog Zakona, i dat komentar u vezi ovog člana.

301 Vrh. Sud R.Hrv. Rev. 2005/95 dn. 17.08.1995

302 Isti sud Rev. 541/91 dn. 03.07.1991.

303 Vidi član 119 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

304 Vidi član 4 ZOO.

305 Vidi odredbe iz člana 172 i 180 ZOO i date komentare u vezi ovih članova.

Član 566. Raskid ugovora³⁰⁶

1. Ako davalac izdržavanja umre, obaveze iz ovog odnosa se prenose na jednog od bračnih drugova i potomke, usvojenu decu i potomke usvojene dece, sa pravima na nasledstvo, ako oni daju saglasnost za to.
2. U smislu prethodnog stava, ako isti nisu dali saglasnost za produženje ugovora o doživotnom izdržavanju, ugovor se raskida i oni nemaju pravo da traže naknadu za prethodno izdržavanje.
3. Ako jedan od bračnih drugova, potomci, usvojena deca ili potomci usvojene dece, nisu u stanju da ispune ugovorne obaveze, imaju pravo da traže naknadu od primaoca izdržavanja.
4. Sud određuje takvu naknadu prema sopstvenoj diskreciji, uzimajući u obzir finansijsku situaciju strane primaoca izdržavanja i finansijsko stanje onih koji su pozvani da nastave ugovor o doživotnom izdržavanju.

---

1. Opšti pregled.- Oblast koja se reguliše sa ovom zakonskom odredbom, pre stupanja na snazi ovog Zakona, je bila regulisana članom 110 Zakona o Nasledjivanju.³⁰⁷

Svrha zaključenja ugovora o doživotnom izdržavanju je obezbeđivanje normalnih uslova za život primaoca izdržavanja od strane davaoca izdržavanja, dok je on u životu. Prema ovoj logici, pretpostavlja se da će primaoc izdržavanja umreti pre primaoca izdržavanja ovom zakonskom odredbom se regulišu stvoreni odnosi između ugovornih strana u slučaju smrti davaoca izdržavanja pre primaoca izdržavanja (i u ovoj zakonskoj odredbi, iz njenog formulisanja, proizlazi da zakonodavac je posao od situacije kada na strani izdržavatelja postoji samo jedno fizičko lice).

2. Činjenica smrti izdržavatelja pre primaoca izdržavanja se neće automatski podrazumevati i prestana0k postojanja ugovora o doživotnom izdržavanju. Prema stavu 1 člana 566, u slučaju smrti davaoca izdržavanja, obaveze koje je imao on prema ugovoru

306 Pravilno i odgovarajuće imenovanje određene zakonske odredbe je važno da bi se razlikovao određeni zakonski institut, koji nalazi primenu u određenim zakonskim delovima. Normalno, za pravu primenu, u pravo mesto i u pravi slučaj, poseban značaj je sadržaj odredbe koja vodi do njenog odgovarajućeg imenovanja. Smatramo da i u ovom slučaju nije učinjeno pravilno i odgovarajuće imenovanje zakonske odredbe iz člana 566 ovog Zakona. U datom komentaru za odredbu člana 544 ovog Zakona utvrđeno je da ova zakonska odredba reguliše *raskid* ugovora o doživotnom izdržavanju, zato je trebalo da se nazove “ *raskid ugovora*”. Gledano od sadržaja, zakonskom odredbom člana 566 ovog Zakona regulisan je uticaj smrti davaoca izdržavanja u postojećim odnosima između stranaka na osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju. Iz sadržaja, takav način zakonskog uređivanja je postojao i u Zakonu o Nasledjivanju primenjen na Kosovu od 1974 godine, imenovanjem “ Prestanak ugovora o doživotnom izdržavanju”. Na potpuno identičan način ovim Zakonom, nastala situacija posle smrti davaoca izdržavanja je regulisana sa ZOO Republike Hrvatske 2005 godine, koji je trenutno primenljiv, koji je imenovan “ *Uticaj smrti davaoca izdržavanja u ugovor*”. Smatramo da jedno takvo imenovanje predstavlja odgovarajuće imenovanje odredbe koja reguliše nastalu situaciju posle smrti davaoca izdržavanja.

307 (“Sl. List SAPK”, br. 43/1974).

prelaze supružniku, potomcima, usvojenoj deci i potomcima usvojene dece, ako oni daju saglasnost za to. Na osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju, davaoc izdržavanje nema samo obaveze, nego i prava.³⁰⁸ Zato, nezavisno od onoga što je navedeno ovom zakonskom odredbom da se kod ova lica prenose obaveze, ali se ne spominju i prava, dok davaoc izdržavanja, po ugovoru, ima i prava, njegovom smrću, na njegove naslednike prvog reda³⁰⁹ prelaze sva prava i obaveze definisane u ugovoru. Smatramo da među spomenutim licima u ovoj zakonskoj odredbi čini deo i njegov vanbračni supružnik koji, u predviđenim zakonskim uslovima se izjednačava sa bračnim supružnikom.³¹⁰ Prenos imovine i obaveza se uslovljava sa davanjem saglasnosti ovih lica za preuzimanje prava i obaveza, što podrazumeva da ovi naslednici mogu da ne daju saglasnost. U slučajevima kada nakon smrti davaoca izdržavanja su ostali naslednici prvog reda, ali samo nekoliko od njih daju saglasnost za preuzimanje prava i obaveza u ugovoru, prava i obaveze predviđene u ugovoru o doživotnom izdržavanju samo na one naslednike koji su dali saglasnost za to. Imajući u obzir činjenicu da se zakonom izričito predviđa na koje naslednik mogu preci prava i obaveze definisane u ugovoru o doživotnom izdržavanju, proističe da naslednici drugog reda i drugih redova kao i naslednici po testamentu ne učestvuju u sredini ljudi koji, po zakonu, mogu preuzeti prava i obaveze koje su propisane u ugovoru, nezavisno od toga da li naslednici prvog reda prihvataju ili ne

3. Prema stavu 2 ovog člana, ako naslednici prvog reda nasledstva, za preuzimanje prava i obaveze³¹¹ preminulog davaoca izdržavanja ne daju saglasnost, iako imaju sposobnost i imaju mogućnost da to učine, bilo da je neko od njih, ugovor se raskida prema zakonu. U ovom slučaju oni nemaju prava da zahtevaju nadoknadu onoga što je dao davaoc izdržavanja do njegove smrti.

4. Propisano pravilo u stavu 2 ovog člana podrazumeva slučajeve kada naslednik prvog reda, posle smrti davaoca izdržavanja, ne daju pristanak za preuzimanje prava i obaveza preminulog davaoca izdržavanja, iako imaju sposobnost da to urade. U slučajevima kada supružnik potomka, usvojena deca ili potomci usvojene dece³¹² nemaju mogućnost da ispune obaveze koja proizilazi iz ovog ugovora, oni imaju pravo da zahtevaju naknadu od strane primaoca izdržavanja za oduzeto na ime ishrane prema ugovoru.

5. Imajući u obzir prirodu obaveze za doživotno izdržavanje kao i forme u kojima se on može ugovarati, posebno predstavlja poteškoću određivanje naknade koji se treba vratiti davaocu izdržavanja. U stavu 4 ovog člana se predviđa da se određivanje naknade obavi do strane suda na osnovu slobodne procene³¹³ (diskrecija), imajući u obzir tom prilikom na

308 Vidi član 560 ovog Zakona i dat komentar u vezi ovo člana.

309 Vidi članove 12 i 13 ZNK.

310 Vidi član 11 st. 2 ZNK.

311 Smatramo da jezičko formulisanje u zakonu “produženje ugovora”, nije odgovarajući, jer ugovori se na ovaj način ne mogu produžiti i da je pravilnije da se koristi “preuzimanje prava i obaveza”

312 Dok se izbroje jedno po jedno od svih lica koji nemaju mogućnost da ispune obavezu, smatramo da bi se steklo ovo pravo potrebno je da nijedan od njih nema mogućnost da uradi ovo.

313 Vidi član 323 Zakona o Parničnom Postupku.

kumulativan način: a) imovinsko stanje primaoca izdržavanja i onih koji su, prema zakonu, ovlašćeni da preuzmu prava i obaveze izdržavatelja.

DEO VI UGOVOR O ZAJMU

GLAVA 1 OPŠTE ODREDBE

Član 567. Pojam

- 1. Ugovorom o zajmu obavezuje se zajmodavac da preda u svojinu zajmoprimcu određenu količinu novca ili kojih drugih zamenljivih stvari, a zajmoprimac se obavezuje da mu vrati posle izvesnog vremena istu količinu novca, odnosno istu količinu stvari iste vrste i istog kvaliteta.**
- 2. Nad stvarima predatim u zajam, zajmoprimac dobija pravo svojine.**

---

1. Opšti pregled.- Zajam čini deo među najvažnijim ugovorima ugovornih odnosa. Posle kupoprodajnog ugovora, najčešći odnosi među različitim subjektima su odnosi na osnovu ugovora o zajmu, nezavisno od forma u kojoj se može ona pojaviti.

U članu 567 daje se značaj i bitni elementi ugovora o zajmu. Imajući u obzir činjenice da se zajam uzima sa ciljem korišćenja i upotrebe za izvesno vreme stvari koja je predmet ugovora, u pravnoj literaturi ovaj ugovor je deo ugovora o korišćenju i upotrebe stvari. Na uzetu stvar na osnovu ovog ugovora zajmoprimac stiče pravo svojine, zato ima mogućnost korišćenja te stvari za svoje namere ili za određene namere u ugovoru. Dok stiče pravo svojine, on ima pravo i da raspoláže tom stvari. Međutim, imajući u obzir činjenicu da predmet ugovora o zajmu može biti određena svota novca ili određene stvari prema vrsti i kakvoći, zajmoprimac je dužan da, posle nekog vremena, stvar iste vrste, u istoj količini i kakvoći, vrati, zajmodavcu, iako vezano za tu stvar je stekao pravo svojine. Imajući u obzir nameru uzimanja stvari prema ovom ugovoru, on nije dužan da, posle nekog vremena, vrati istu stvar, već sličnu stvar po broju, vrsti i kakvoći. Ovo utiče da se ugovor razlikuje od ugovora o posluži³¹⁴, prema kojoj, stvar se uzima samo za obavezno korišćenje da, posle jednog vremena, vrati istu stvar.

Iz datog značaja u ovom članu za ugovor o zajmu proizlazi da predmet ovog ugovora može biti jedna određena svota novca ili jedna određena količina zamenljivih stvari, na načinu da, posle određenog vremena u ugovoru, vrati uzeta svota novca ili isti broj stvari po količini i sličan po vrsti i kakvoći. Iz ovoga proističe da *bitni elementi ovog ugovora su*

.....
314 Vidi član 577 ZOO (i drugih u nastavku vezano sa ovim) i dat komentar.

predmet i trajanje, ako je reč o ugovoru o zajmu bez naknade, odnosno i naknada, ukoliko se radi o ugovoru o zajmu sa naknadom.

2. Prema datom značaju u stavu 1 člana 567 ZOO, ugovorom o zajmu, zajmodavac je dužan da preda u svojinu zajmoprimcu određenu svotu novca ili određenu količinu drugih zamenljivih stvari, bilo da je za svrhu određene predaje u ugovoru, bilo da je neodređen u ugovoru, dok zajmoprimac je dužan da, ukoliko u određenom ili neodređenom roku u ugovoru, vrati zajmodavcu isti iznos novca, odnosno istu vrstu stvari, u istoj količini i kakvoći kao što su bile predate. Ako ugovorom nije ugovorena svrha predmeta ugovora, one se mogu koristiti za bilo koju svrhu, inače se treba koristiti za ugovorni cilj.

Prema datom značaju kao gore navedeno, ugovorne strane su zajmodavac i zajmoprimac. Zakonom se ne definišu posebni uslovi o tome ko može da bude zajmodavac a ko zajmoprimac i iz ovoga proizilazi da se zahteva ispunjavanje opštih ugovora o zaključenju ugovora uopšte. Iz ugovora o zajmu potiče ugovor o kreditu, prema kojem, svojstvo zajmodavca ima banka; tačnije ovo predstavlja razliku između ugovora o zajmu uopšte i ugovora o kreditu, kao posebna vrsta ugovora o zajmu.

Iz datog značaja utvrđeno je da ugovor o zajmu, prema formi, je konsenzualni ugovor, jer u ovoj odredbi se ne kaže: “*ugovor sa kojim zajmodavac predaje...*“, kada bi bilo, prema formi, realni ugovor, već se kaže: “*ugovorom se obavezuje da preda...*“, što podrazumeva da u trenutku zaključenja ugovora nije neophodno da se preda stvar koja je predmet ugovora, već u trenutku sklapanja ugovora samo nastaju obaveze za zajmodavca to učini. Međutim, zakonom se ne zahteva da ugovor o zajmu bude u pisanoj formi. Ali ovo mogu predvideti same stranke, uslovljavajući postojanje ugovora ili njenu punovažnost nakon njene pismene izrade.

Što se tiče predmeta, zakonom je definisano da predmet ugovora o zajmu mogu biti novac i određena količina drugih zamenljivih stvari, koje su podešene prema vrsti, količina i kvalitet. Nezamenljive stvari ne mogu biti predmet ugovora. Ovo iz razloga jer zajmodavac stiče na uzetu stvar u zajam pravo svojine i dužan je vratiti zajmodavcu istu vrstu stvari, u količini i kvalitetu, što je objektivno nemoguće kod nezamenljivih stvari. Imajući u vidu odredište stvari što se tiče korišćenja, proističe da predmet ugovora o zajmu mogu biti i potrošne stvari, takodje i nepotrošne. Zavisno od predmeta obaveze, kao što se vidi od datog značaja, zajam može biti u novcu, u slučajevima kada zajmodavac preuzima obavezu da preda izvesnu svotu novca ili u naturi, kada preuzima obavezu da predaje određenu stvar. Dok zajmoprimac stiče pravo svojine na uzetu stvar na zajam. Ovo pravo treba da ima prethodno zajmodavac. Ako s desi da predmet ugovora o zajmu bude stvar čiji vlasnik nije zajmodavac, pravo svojine ne može steci zajmoprimac, pošto zajmodavac ne može preneti njemu veća prava nego što ih ima sam. U takvim slučajevima, prema opštim pravilima koja vaze za sticanje prava svojine od nevlasnika³¹⁵, jedna od njih je da zajam bud sa naknadom; i sa ovom vrstom zajma se može steci svojina. Pravi vlasnik u ovim

315 Vidi član 32 ZVSP.

slučajevima može tužiti zajmodavca. Inače, u slučaju da nisu ispunjeni uslovi za sticanje svojine od nevlasnika. Vlasnik te stvari može podneti zahtev za vraćanje stvari (tužba rei vindikacio) protiv zajmoprimca a u slučaju da stvar nije individualno određena, može se podneti zahtev za neosnovano bogaćenje.³¹⁶

Kao drugi bitan elemenat ugovora o zajmu smatra se rok trajanja zajma, iako postoji mogućnost da se ovaj rok ne odredi ugovorom; u ovom slučaju kada bi rok bio bitan element ovaj ugovor ne bi bio važeći. U zakonu se kaže “ nakon određenog vremena“, što podrazumeva da vreme trajanja zajma podrazumeva vreme nakon isteka kojeg zajmoprimac mora vratiti zajam. Može se ugovarati i vraćanje zajma u ratama, odnosno za naturalni zajam u delu. Vraćanje zajam se može zahtevati nakon isteka predviđenog roka u ugovoru za njeno vraćanje³¹⁷. “Sud ne može obavezati tuženog da vrati delove uzetog zajma, ukoliko do završetka glavne rasprave nije prošao predviđeni rok u ugovoru o njihovom vraćanju”.³¹⁸

3. Prema stavu 2 člana 567 ovog Zakona, zajmoprimac stiče pravo svojine nad stvarima predatim u zajam, iz čega proističe da, za pravne posledice zajma, imamo prelazak prava svojine od zajmodavca na zajmoprimca. Nezavisno od ovoga, zajmoprimac je dužan da vrati predati novac u zajam ili istu količinu robe, sa istom kakvoćom i količinom. Kao što se vidi, obaveza vraćanja zajma poništava posledicu prelaska imovine na predmet ugovora.

Član 568. Kamata

- 1. Zajmoprimac se može obavezati da uz glavnicu duguje i kamatu.**
- 2. U ugovorima u privredi zajmoprimac duguje kamatu, osim ako se strane drugačije ne dogovore.**

---

1. Opšti pregled.- Članom 568 ZOO se reguliše pitanje kamata prema ugovorima o zajmu.³¹⁹ Iako sa zakonskom odredbom gde je dat značaj ugovora o zajmu izričito se ne spominje, od odredaba u nastavku ovog člana proizilazi da ugovor o zajmu može biti bez naknade i sa naknadom. Naknada od zajma može biti ugovaran u različitim formama, međutim najviše i najčešće se pojavljuje forma kamate. Da li je sa naknadom ili bez naknade. Zavisi od toga da li je zajmoprimac dužan da vrati samo isti iznos novca, odnosno istu količinu stvari iste vrste, kao što ih je primio (glavni dug), ili osim njega treba da plati i kamatu. Predviđena kamata ovim članom je ugovorena kamata.³²⁰Pravila vezana za kamatu se sprovode i u

.....
316 Vidi odredbe iz člana 194 do 202 i dat komentar u opštem delu ZOO za ovu zakonsku odredbu.

317 Vidi član 572 ovog zakona i dat komentar u vezi ovoga.

318 Vrh. Sud Hr. Rev. 840/99 dn. 18.04.2001.

319 Uopšte vezano za kamate. Vidi odredbe iz člana 378 do 381 ovog Zakona.

320 Vidi član 385 ovog Zakona.

..... Ruzhdi Berisha

slučaju kada su predmet zajma stvari a ne samo novac.³²¹ Ovom zakonskom odredbom, ovo pitanje(kamata), drugačije od toga da li je reč o ekonomskim ugovorima (komercijalnim)³²² ili neekonomskih (pravno građanskim).

2. Za predate zajmove između građana, kao fizička lica, obično se pretpostavlja da su bez naknade, iako u savremenim društvima zajam bez naknade se smatra neopravdan. Iako izrazito nije rečeno, prema formulisanju ove zakonske odredbe proističe da stav 1 ovog člana se odnosi na pravno-građanski ugovor o zajmu. Iz ovoga proističe da stav 2 ovog člana, sa kojim se reguliše pitanje kamata o ekonomskom ugovoru. Imajući u vidu činjenicu da, zavisno od ugovornih subjekata, ugovori o zajmu mogu biti samo pravno-građansko i ekonomski i da nema njihova treća vrsta, proističe da nalaz da u pravom stavu ovog člana reč je pravno-građanski ugovor. Pravno-građanski ugovori su svi ugovori koji sklapaju među sebe građani kao fizička lica, privredna društva³²³ sa fizičkim licima i privredna društva koje su u vezi sa delatnost koju one obavljaju.

Prema stavu 1 ovog člana, zajmoprimac se *može* obavezati da, osim glavnog duga, plati i kamatu. Takva jezička formulacija ove odredbe ostavlja da se shvati da pravno građanski ugovor o zajmu je bez naknade, osim ako nije izričito predviđena kamata u ugovoru. Ukoliko su ugovorne strane saglasne da, osim glavnog duga, isplati i kamata, u ugovoru, kao pravilo, treba se odrediti i njena norma. U slučajevima kada je ugovorom predviđena kamata, ali nije definisana njena norma, isplatiće se godišnja kamata prema normi od 6%, kamata teče za isplatu isto vreme sa pristizanjem isplate glavnog duga.³²⁴

3. Što se tiče ekonomskih ugovora, prema stavu 2 ovog člana, one su ugovori sa naknadom, zato i obaveza zajmoprimca za isplatu kamate teče od trenutka zaključenja ugovora. Ova obaveza za zajmoprimca će ostati i u slučajevima kada se u ugovoru uopšte ne govori o kamati. Ugovorne strane mogu predvideti sa ugovorom da se ne isplati uopšte naknada o predatom zajmu i u tom slučaju zajmoprimac nije dužan za isplatu neke kamate. U slučajevima kada je ugovorom predviđena isplata kamate, ali nije određena njena norma, i kod ovih ugovora vaze predviđena pravila iz člana 385 i 386 ovog Zakona.

.....

321 Prema članu 386 ovog Zakona, odredbe za ugovornu kamatu se sprovode srazmerno i za druge odnose izuzetnih obaveza prema vrsti, odnosno obaveza koje za predmet imaju zamenljive stvari i određene prema vrsti.

322 Za smisao ekonomskih ugovora(komercijalnih),vidi član 12 ovog Zakona.

323 Vezano za poslovna društva,vidi Zakon 02/L-123o Privrednim Društvima.

324 Vidi odredbe iz članova 385 i 386 ovog Zakona i date komentare u vezi ovih članova.

GLAVA 2 OBAVEZE ZAJMODAVCA

Član 569. Predaja obećanih stvari

- 1. Zajmodavac je dužan predati obećane stvari u ugovoreno vreme, a ako rok za predaju nije određen, onda kad to zajmoprimac zatraži.**
- 2. Pravo zajmoprimca da traži predaju određenih stvari zastareva za tri (3) meseca od dolaska zajmodavca u docnju, a u svakom slučaju za godinu dana od zaključenja ugovora.**

---

1. *Opšti pregled.*- Ovom zakonskom odredbom se definišu obaveze zajmodavca i u njenom okviru se radi o ostvarivanju prava zajmoprimca koje proizilaze iz ove obaveze. Prema datom značaju za ugovor o zajmu u članu 567 ovog Zakona, forma ovog ugovora je konsenzualna³²⁵, što znaci da je ovaj ugovor sa obostranom obavezom. Obaveza zajmodavca je predaja predmeta u ugovoru, što podrazumeva da nakon zaključenja ugovora on je dužnik ove obaveze, dok je zajmoprimac poverilac. Bez ispunjavanja obaveze od strane zajmodavca, nema obaveze za zajmoprimca. Međutim, rokovi ispunjenja obaveze određenih stranaka u ovom ugovoru se ne podudaraju između njih, pošto obaveza zajmodavca prethodi obavezi zajmoprimca i predstavlja njegovu pravnu osnovu; ovo su rokovi regulisani u ovoj zakonskoj odredbi.

2. Članom 569 se reguliše rok za predaju predmeta zajma od strane zajmodavca i rokovi za ostvarivanje prava od strane zajmoprimca. Zajmodavac, na osnovu ugovora o zajmu, je dužan da preda zajmoprimcu u svojini predmet ugovora. Imajući u vidu činjenicu da predmet ugovora treba da bude zamenljiva stvar, promena vrednosti u međuvremenu do predviđenog roka ugovorom o ustupanju, ne utiče na ovu obavezu. I u slučaju propasti stvari koja je predmet ugovora pre isteka opasnosti oštećenja zajmoprimac, obaveza zajmodavca za predaju zamenljive stvari se ne gubi.³²⁶ Što se tiče načina predaje stvari i prenosa imovine, ona se treba izvršiti na običan način, zavisno od predmeta ugovora, obično sa predajom stvari ili novca bilo na ruke, bilo na bankovni žiro-računu, koja se obično predviđa u ugovoru.

Što se tiče roka, po stavu 1 ove zakonske odredbe, zajmodavac je obavezan da zajmoprimcu preda stvari koje su predmet ugovora u određenom roku u ugovoru. Rokovi za predaju predmeta zajma se obično ugovaraju. Ako se rok za ispunjavanje ugovorne obaveze od strane zajmodavca nije odredio u ugovoru, obaveza treba da se izvrši kada to zatraži zajmoprimac. Smatramo da zajmoprimac ima pravo da učini ovo odmah nakon zaključenja ugovora, jer zaključenjem ugovora, bez određivanja roka za predaju, obaveza se može

.....
325 Vidi član 567 ovog Zakona i dat komentar u vezi ovog člana.

326 Što se tiče opasnosti od slučajne propasti stvari treba primeniti zakonske odredbe članova 439 i 440 ZOO.

ostvariti od trenutka njenog zaključenja.³²⁷ Ovaj nalaz potiče od činjenice da, samom činjenicom ugovaranja zajma, obično se računa da zajmodavac ima mogućnost da uradi ovo, za razliku od obaveze zajmoprimca za vraćanje zajma, koji možda nema mogućnosti da vrati zajam.

3. Stavom 2 člana 569 regulisano je zastarenje zahteva zajmoprimca za potraživanje ispunjenja obaveze od zajmodavca. U pogledu zastarevanja ovog zahteva su predviđena dva roka, jedan – od dana kada zajmodavac kasni sa ispunjenjem obaveze i drugi – od dana zaključenja ugovora o zajmu, nezavisno od roka za ispunjenje obaveze. Što se tiče predaje stvari koja je predmet ugovora o zajmu, rok se može odrediti na dva načina: a) ugovorom, b) po zahtevu zajmoprimca (u slučajevima kada nije određen rok). Zajmoprimac ima pravo da zahteva ispunjenje obaveze od strane zajmodavca u roku od tri meseca, nakon isteka roka u kojem ovaj poslednji je bio dužan da ispuni istu bilo da prema određenom roku u ugovoru, bilo prema datumu podnošenja zahteva od strane zajmoprimca za predaju predmeta u ugovoru. Ovaj rok počinje da teče od prvog dana, nakon isteka ugovornog roka za ispunjenje obaveze, odnosno od dana podnošenja zahteva od strane zajmoprimca, sa kojim je zahtevao ispunjenje obaveze. Ovi rokovi mogu trajati najviše jednu godinu, računajući od dana zaključenja ugovora. Ovo znaci da ugovorni rok za predaju stvari od zajmodavca ne može biti duži od jedne godine, od dana zaključenja ugovora, u kome treba svakako i zajmoprimac da podnese zahtev za predaju predmeta u ugovoru o zajmu, ako u ugovoru nije definisan neki rok. Ukoliko u ovom roku zajmoprimac ne podnese zahtev za predaju predmeta o zajmu, zahtev zastareva, tako da zajmoprimac nema pravo da zahteva preko suda ispunjenje obaveze, dakle obaveza se pretvara u *prirodnu obavezu*.³²⁸

Član 570. Loše materijalno prilike zajmoprimca

1. **Ako se pokaže da su materijalne prilike zajmoprimca takve da je neizvesno da li će on biti u stanju da vrati zajam, zajmodavac može odbiti da izvrši svoju obavezu predaje obećanih stvari, ako u vreme zaključenja ugovora nije to znao, kao i ako se pogoršanje zajmoprimčevih materijalnih prilika dogodilo posle zaključenja ugovora.**
2. **Međutim, on je dužan da izvrši svoju obavezu ako mu zajmoprimac ili ko drugi za njega pruži dovoljno obezbeđenje.**

---

1. *Opšti pregled.*- U odredbi člana 570, na jedan način, se ponavlja sadržaj odredbe člana 105 iz opšteg dela ZOO i definiše se smisao ove odredbe i kod ugovora o zajmu.³²⁹ Prema ovoj zakonskoj odredbi, ako je materijalno stanje zajmoprimca pokazuje da nije sigurno da će vratiti zajam, zajmodavac može odbiti ispunjenje svoje obaveze, sa uslovom da za ovo nije znao u vremenu zaključenja ugovora kao i ako je pogoršanje stanja prouzrokovano

327 Vidi član 295 ovog Zakona i dat komentar u vezi ovog člana.

328 Obaveza koja postoji se može u potpunosti izvršiti, međutim njeno ispunjenje se ne može ostvariti tužbom preko suda. Kod dužnika postoji dug, ali on za njegovo vraćanje nema odgovornost.

329 Vidi član 105 ovog Zakona i dat komentar u vezi ovog člana.

nakon zaključenja ugovora. Iz ovoga proizilazi da zajmodavac ima pravo da odustane od ugovora. Drugačije od ove odredbe, po članu 105 ZOO, ovlašćuje se ugovorna strana da odloži ispunjenje obaveze do ispunjenja ili do pružanja sigurnosti od druge ugovorne strane, ali ako druga strana ne daje sigurnost za ispunjavanje ugovora u prihvatljivom roku, on ima pravo da raskine ugovor na jednostrani način. U ovom pogledu, smatramo da u takvim situacijama uspostavljenih odnosa nakon zaključenja ugovora o zajmu treba koristiti i odredba člana 105, smatrajući da ona reguliše detaljnije posledice nesigurnosti u neispunjavanju obaveza.

2. Obično forma ugovora o zajmu je konsenzualna, ali se može desiti sa bude i drugačije. Kod zaključenja ugovora o zajmu u realnoj formi, prilikom zaključenja treba predati stvari koje su predmet ugovora. Do trenutka predaje stvari, zajmodavac može odustati od ugovora kada proceni da se podleže velikoj opasnosti. Drugačije od ove situacije, kod konzenzualnog ugovora, zajmodavac je dužan da ispuni ono što se obavezao ugovorom. Međutim, po stavu 1 ovog člana, zajmodavac može odbiti izvršenje svoje obaveze za predaju stvari koja je predmet ugovora, odustajući od nje, ako se uveri da je materijalno stanje takvo da je neizvesna mogućnost vraćanja zajma. Takvo materijalno stanje zajmoprimca je moglo da bude takvo još u početku i da postoji i u trenutku zaključenja ugovora. Za nedobro materijalno stanje govori sama činjenica uzimanja zajma od zajmoprimca. Međutim, da bi zajmodavac imao pravo da odustane od ugovora, nije dovoljna obična nepovoljna situacija i ne toliko dobra zajmoprimca, zbog kojeg pozajmljuje jednu izvesnu svotu novca ili drugih stvari. Ali, neophodno je da materijalno stanje zajmoprimca bude toliko teška da je očigledan rizik da se zajam neće vratiti.

Za pravo neispunjavanja određene obaveze u ugovoru o zajmu i odustajanje od njega, osim prethodnog – postojanja slične materijalne situacije zajmoprimca u vremenu zaključenja ugovora, treba se ispuniti i drugi uslov a to je da zajmodavac *nije znao* za postojanje takvog teškog stanja zajmoprimca. Ako se utvrdi da je znao da to, smatraće se da je preuzeo svesno opasnost za koju je znao ranije.

3. Prema stavu 2 ovog člana, zajmodavac je dužan da ispuni određenu obavezu u ugovoru, ukoliko zajmoprimac ili neko drugi pruža dovoljnu sigurnost da će se zajam vratiti. Iz sadržaja stav 1 i 2 ovog člana proizilazi da se obezbeđenje za izvršavanje obaveze daje pošto je postala poznata neizvesnost u ispunjavanju obaveze od strane zajmoprimca i pošto prethodno zajmodavac je odbio predaju stvari koja je predmet ugovora. U slučaju da zajmodavac, u određenom razumnom roku, ne dobije određenu sigurnost za vraćanje duga, on može raskinuti ugovor na jednostrani način, jednom izjavom, sa određenim posledicama predviđenim zakonom.³³⁰

.....
330 Vidi član 114 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

Član 571. Šteta zbog nedostataka pozajmljenih stvari

- 1. Zajmodavac je dužan naknaditi zajmoprimcu štetu koja bi mu bila prouzrokovana zbog materijalnih nedostataka pozajmljenih stvari.**
  - 2. Međutim, ako je zajam bez naknade, dužan je naknaditi štetu samo ako su mu nedostaci stvari bili poznati ili mu nisu mogli ostati nepoznati, a on o njima nije obavestio zajmoprimca.**
-

1. Ovom zakonskom odredbom se reguliše pitanje naknade štete od strane zajmodavca, koja je izazvana zajmoprimcu od materijalnih nedostataka predatih stvari u zjam. Odgovornost zajmodavca zavisi od toga da li je zajam dat sa naknadom ili bez naknade. Zatim, što se tiče nedostataka predatih stvari u zajam, prema ovoj odredbi, odgovaraće samo da materijalne nedostatke ovih stvari. Imajući u vidu činjenicu da je predmet ugovora o zajmu zamenljiv stvari, koje nisu pojedinačno određene, ali se određuju samo po vrsti kojoj pripadaju, teško se može desiti da one imaju pravne nedostatke i iz ovih razloga zakonodavac je predvideo odgovornost za naknadu prouzrokovane štete od materijalnih nedostataka predatih stvari u zajam.³³¹ To ne znaci da po svaku cenu se isključuje odgovornost za izazivanje i eventualne štete od pravnih nedostataka date stvari u zajam. Sa druge strane, počevši od zakonske odredbe opšteg dela, prema članu 103 ovog Zakona, nezavisno od zakonskih odredbi člana 571 ne navodi se izričito odgovornost zajmoprimca za materijalne nedostatke stvari koju treba da vrati, smatramo da je i on odgovoran prema zajmodavcu za naknadu štete izazvanu od materijalnih nedostataka, zato da ne i onih pravnih stvari koje je vratio njemu.

Sa druge strane, ukoliko je odgovoran za prouzrokovanu štetu od materijalnih nedostataka stvari kao na stran i zajmodavca – prilikom predaje stvari na osnovu preuzetih obaveza sa ugovorom. Tako i zajmoprimac- prilikom vraćanja zajma, zavisi od toga da li je ugovor sa naknadom ili bez naknade. Prema odredbi člana 103 od opšteg dela ovog zakona, odgovornost za materijalne i pravne nedostatke se definiše samo kod ugovora o naknadi, dakle potiče nalaz da zajmodavac i zajmoprimac, prema ugovoru o zajmu bez naknade, ne snose odgovornost za nastalu štetu od nedostataka predate stvari, odnosno vraćene, koje su bile predmet ugovora. Međutim, treba imati u vidu činjenice da opsta obaveza svakog dužnika u ugovornoj obavezi je da ispuni ugovor savesno i u potpunosti, u skladu sa njegovim sadržajem.³³² Sa druge strane, zajmoprimac uzima stvar u zajam zbog svojstva koje ima ta stvar, tako da, ako on ima materijalne ili pravne nedostatke, neće biti ni izvršenje obaveza prema njegovom sadržaju, što podrazumeva da se neće postići ni cilj ugovora. Zato, smatramo da nezavisno od onoga što je rečeno u odredbi člana 103(“kod ugovora o naknadi“), odgovornost za materijalne nedostatke treba da postoje i kod ugovora o naknadi.

2. U stavu 2 ovog člana definišu se uslovi iz čijeg postojanja zavisi da li stoji odgovornost ugovornih strana iz ugovora o zajmu bez naknade. Prema ovoj odredbi, u slučajevima kada

331 Što se tiče materijalnih nedostataka stvari vidi članove 103, 461 i 462 i drugih u nastavku vezano sa ovim.

332 Vidi član 245 ovog Zakona i dat komentar u vezi sa njime.

je zajam bez naknade, zajmodavac je dužan da nadoknadi nastalu štetu zajmoprimcu, ako je znao za nedostatke stvari ili, prema okolnostima slučaja, nije mogao da ne zna za ovo i da za to nije obavestio zajmoprimca. Iako u ovoj zakonskoj odredbi ovo se izričito ne kaže za zajmoprimca, smatramo da ista pravila vaze i za ovo prilikom vraćanja stvari koje su prethodno predate u zajam na osnovu ugovora o zajmu.

GLAVA 3 OBAVEZE ZAJMOPRIMCA

Član 572. Rok vraćanja zajma

- 1. Zajmoprimac je dužan vratiti u ugovorenom roku istu količinu stvari, iste vrste i kvaliteta.**
- 2. Ako ugovarači nisu odredili rok za vraćanje zajma, niti se on može odrediti iz okolnosti zajma, zajmoprimac je dužan vratiti zajam po isteku primerenog roka koji ne može biti kraći od dva (2) meseca računajući od zajmodavčevog traženja da mu se zajam vrati.**

---

1. *Opšti pregled.*- Ugovor o zajmu je ugovor sa obostranim obavezama.³³³ Primanjem stvari na osnovu ugovora o zajmu, zajmodavac ispunjava svoju obavezu i zajmoprimac postaje vlasnik stvari koje su bile predmet ugovora. Samim zaključenjem ugovora, odnosno primanjem određenih stvari u ugovoru, zajmoprimcu nastaju obaveze da uzeti zajam vrati i plati naknadu, ako je ona ugovorena.

2. Odredba iz člana 572 ZOO reguliše obavezu zajmoprimca na osnovu ugovora o zajmu kao i rok za ispunjavanje ove obaveze. Ako su predmeti zajma stvari, one su zamenljive stvari, zato i svrha zajma je taj da se one potroše od zajmoprimca i, nakon isteka određenog roka, vrate zajmodavcu. Glavna obaveza zajmoprimca u st. 1 ovog člana, je da vrati istu vrstu stvari, kao što ih je uzeo, kao i sličnu količinu i kvantitet. Ako je zajam ugovoren sa naknadom, kao što se obično dešava, on je dužan da vrati i ugovorenu naknadu. Obaveza zajmoprimca za vraćanje duga nije lična obaveza koja se ne može preneti drugome, zato, i u slučaju smrti zajmoprimca, prelazi na njegove naslednike.³³⁴

3. Jedan od bitnih elemenata ugovora o zajmu je trajanje zajma, koju, po pravilu, stranke određuju u ugovoru kao rok vraćanja. Ukoliko je u ugovoru određen rok vraćanja zajma, ovo znaci da je određen datum ispunjavanja obaveze, tako da zajmoprimac treba ispuniti obavezu u ovom datumu. Ako se ne ispuni obaveza, smatra se da kasni.

.....
333 Vidi član 567 ovog Zakona i dat komentar u vezi sa ovim članom.

334 Na osnovu člana 119 st. 1 ZNK, naslednici su odgovorni za dugove koji opterećuju nasledstvo, srazmerno sa njihovim delom i do iznosa njihovog naslednog dela. Prema stavu 2 ovog člana, dugovi koji terete nasledstvo su lični dugovi ostavioca.

Prema stavu 2 ovog člana, ako u ugovoru nije određen rok vraćanja zajma, on, u prvom redu, treba da se odredi na osnovu okolnosti zajma za svaki pojedinačni slučaj. U ovom slučaju treba se proceniti te okolnosti za koje su znale obe strane a ne samo jedna od ovih.³³⁵ Ako je rok vraćanja zajma, na osnovu okolnosti slučaja, ne može se odrediti, prema ovoj zakonskoj odredbi, zajmoprimac je dužan vratiti zajam nakon isteka jednog opravdanog roka, nakon podnošenja zahteva od zajmodavca za vraćanje zajma. Ovaj opravdani rok je propisan zakonom i ne može biti kraci od dva meseca. U slučajevima kada rok vraćanja zajma nije definisan ugovorom i zajmodavac, bez podnošenja zahteva za vraćanje zajma ili pre isteka roka od dva meseca od dana podnošenja zahteva, podnosi tužbu sudu za vraćanje zajma, podneta tužba je prevremena, pošto zajmoprimac će kasniti u vraćanju zajma sa istekom roka od dva meseca od dana podnošenja zahteva.

U ovoj zakonskoj odredbi se ne radi o mestu ispunjenja obaveze. Ako je mesto vraćanja propisano ugovorom, obaveze ugovornih strana tren a da se ispune na to mesto. U situacijama kada ovo nije određeno ugovorom, vaze opšte odredbe za ispunjavanje obaveza predviđene ovim Zakonom.³³⁶

Član 573. Izbor prilikom vraćanja zajma

1. **Ako u zajam nije dat novac, a ugovoreno je da će zajmoprimac vratiti zajam u novcu, zajmoprimac je ipak ovlašćen da po svom izboru vrati pozajmljene stvari ili iznos novca koji odgovara vrednosti tih stvari u vreme i u mestu koji su ugovorom određeni za vraćanje.**
2. **Isto važi i u slučaju kad nije moguće vratiti istu količinu stvari, iste vrste i istog kvaliteta.**

---

*“Ukoliko nije pozajmljen novac nego stvari (izgradni materijal, koji se vraća u novcu, zajmoprimac je dužan da isplati iznos novca, koja odgovara vrednosti stvari u vremenu u kome je trebalo da se vrate stvari”.*³³⁷

1. *Opšti pregled.*- Uopšte gledano, u jednom obligacionom odnosu dužnik tren a da ispuni obavezu svesno i u potpunosti, u skladu sa njegovim sadržajem.³³⁸ U jednom obligaciono odnosu uspostavljene na osnovu ugovora o zajmu, zajmoprimac je dužan vratiti stvari predate na zajam, iste prema vrsti, kvalitetu i kakvoći.³³⁹ Na ovaj način, prema ovom pravilu, nijedna od ugovornih strana ne može zahtevati od druge strane nešto drugo od onoga što je ugovoreno.

335 Gorenc, Vilim, Komentar Zakona o Obveznim Odnosima, Zagreb, 2005, str. 779.

336 Vidi odredbe od 300 i 301 ZOO i date komentare u vezi ovih članova

337 Vrh. Sud R. Hr. Rev. 1764/89 dn. 18.10.1989.

338 Vidi st. 1 člana 245 ovog Zakona i dat komentar u vezi sa ovim članom od prikazanih komentara za ove članove iz opšteg dela ZOO.

339 Vidi član 572 st. 1 ovog Zakona i prikazan komentar u vezi sa ovim članom.

2. Predviđeno pravilo iz člana 573 je različit od gore navedenog opšteg pravila i predviđa dve situacije vezano za ovaj ugovor o zajmu, čiji je predmet nije novac, već zamenljive stvari. Prema stavu 1 ovog člana, u slučaju da su predate druge zamenljive stvari na zajam a ne novac i u ugovoru je predviđeno da se predati zajam vrati u novcu, računajući protivvrednost tih stvari, nezavisno od takve ugovorne obaveze, zajmoprimcu se dozvoljava da izabere da li će vratiti uzete predate stvari u zajam iste vrste, količine i kvaliteta ili iznos novca koji odgovara vrednosti stvari.³⁴⁰ U takvim slučajevima se može zahtevati samo vraćanje stvari koje su predate u zajam i da, po ugovoru, moraju da se vrate, ostaje zajmoprimcu da izabere do završetka izvršnog postupka, da li će vratiti predate stvari u zajam ili njihovu protivvrednost i, sa ispunjenjem obaveza na jedan način, se oslobađa od drugog načina ispunjavanja.

Zavisno od vremena i mesta, može se promeniti i vrednost stvari koja je bila predmet zajma. Na ovaj način, prema ovoj zakonskoj odredbi, njihova vrednost bi trebalo da se odredi prema mestu i određenom vremenu u ugovoru, kada su trebale da se vrate, a ne prema vremenu i mestu kada se one zapravo vraćaju.

3. Pravilo iz stava 1 ovog člana vazi za slučajeve kada nije pozajmljen novac, već je ugovorom dozvoljena mogućnost vraćanja njihove protivvrednosti. Stavom 2 ovog člana se predviđa mogućnost sprovođenja predviđenih pravila iz prvog stava, u slučajevima kada nema mogućnosti da se vrati ista količina, kvaliteta i vrsta stvari. Imajući u vidu činjenicu da, prema stavu 2 ovog člana, zajmoprimac nema mogućnost da vrati stvari koje su bile predmet zajma, u ovom slučaju zajmodavac ima pravo da zahteva protivvrednost pozajmljenih stvari, pošto je takodje zahtev za vraćanje stvari neostvarljiva.

Član 574. Odustajanje od ugovora

Zajmoprimac može odustati od ugovora pre nego što mu zajmodavac preda određene stvari, ali ako bi zbog toga bilo kakve štete za zajmodavca, dužan je naknaditi je.

---

1. Kod ugovora sa obavezama između stranaka, obično, se ne podudara vreme nastanka obaveze sa rokom ispunjenja obaveze. Kao kod drugih ugovora, tako i kod ugovora o zajmu, prava i obaveze nastaju od trenutka zaključenja ugovora. Rok ispunjenja obaveze se određuje ugovorom, što podrazumeva da se, obično, on ne poklapa za trenutkom zaključenja ugovora. Uopšte gledano, od trenutka nastanka obaveze ne dozvoljava se odustajanje na jednostrani način od ugovor, osim ako je ona, propisana ugovorom. Iz ovog opšteg pravila, izuzetak je odredba člana 574 ZOO, sa kojom se propisuje mogućnost zajmoprimca da odustane od ugovora pre nego zajmodavac preda njemu stvar koja je predmet ugovora. Odustajanje od ugovora podrazumeva njen jednostrani raskid, sa zakonskim posledicama predviđenim u slučajevima kod raskida ugovora.³⁴¹

340 Vidi član 387 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

341 Vidi član 114 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

2. Prema ovoj zakonskoj odredbi, zajmoprimac ima pravo da odustane od ugovora pre nego što zajmodavac predaje stvari (i ovo podrazumeva i novac, jer su i one zamenljive stvari). Predaja stvari koje su predmet ugovora treba izvršiti u određenom roku ugovorom ili u određenom zakonskom roku, nakon zahteva zajmoprimca. Može se desiti predaja stvari iz ugovora o zajmu kasni zbog zajmoprimca. Postavlja se pitanje da li zajmoprimac ima pravo ili ne da odustane od ugovora, nakon isteka roka za predaju stvari koje su predmet ugovora, u slučaju da je kašnjenje za predaju je nastalo njegovom krivicom? U takvim slučajevima zajmoprimac je, zakašnjenjem prijema stvari njegovom krivicom, ugovorna nesavesna stranka, zato i u ovim slučajevima nema pravo da odustane od ugovora. Ovo podrazumeva da zajmoprimac ima pravo da odustane od ugovora, *pre nego što zakasni njegovom krivicom za prijem stvari koje su predmet ugovora.*

3. Pravo zajmoprimca za odustajanje od ugovora pre nego što zajmodavac ustupi stvar jen uslovljena obavezom da zajmodavac nadoknadi eventualnu štetu, koju bi pretrpeo zbog neprihvatanja stvari koje su bile predmet ugovora o zajmu. Na osnovu opštih pravila, koje se tišu štete, prema ZOO, “ *ko prouzrokuje drugom štetu obavezan je nadoknaditi je, osim ako se utvrdi da je šteta prouzrokovana bez njegove krivice*“ .³⁴² Na ovoj pravnoj osnovi, zajmoprimac je odgovoran za eventualnu štetu prouzrokovanu zajmodavcu, zbog odustajanja od prijema stvari koje su bile predmet ugovora.

Član 575. Vraćanje zajma pre roka

Zajmoprimac može vratiti zajam i pre roka određenog za vraćanje, ali je dužan obavestiti zajmodavca unapred o svojoj nameri i naknaditi mu štetu.

1. *Opšti pregled.*- Pitanje ispunjavanja obaveze pre roka je regulisan na opšti način u delu ovog Zakona, gde je reč o trajanju ispunjenja obaveza.³⁴³ Odredba člana 571 je posebna odredba, sa kojom je regulisano vraćanje zajma pre roka. Imajući u vidu činjenicu da postoji mogućnost da sa ugovorom o zajmu se ne odredi rok vraćanja zajma,³⁴⁴ iz sadržaja ove odredbe proizilazi da ona vazi samo za slučajeve kada je rok vraćanja zajma određen ugovorom ili, bar, može da se odredi od okolnosti zajma, iako ovo nije izričito navedeno zakonom, odnosno ne može se primeniti u slučajevima kada rok vraćanja nije ugovoren a niti može da se utvrdi okolnost zajma. Iako u ovoj zakonskoj odredbi nije definisana vrsta ugovora, zavisno od toga da li je sa naknadom ili bez nje, kao i vrsta njenog objekta, sledi da se ona primenjuje nezavisno od vrste predmeta zajma, određenog iznosa ili druge zamenljive stvari, kao i nezavisno od toga da li je zajam sa naknadom ili bez naknade.

342 Vidi član 136 i dat komentar u vezi ovog člana iz opšteg dela ZOO.

343 Vidi član 296 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

344 Vidi član 572 st. 2 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

2. Prema ovoj zakonskoj odredbi, zajmoprimac *može* vratiti zajam i pre određenog roka za vraćanje. Upotrebljeni izraz “*može*“ neka se smatra da je voljnog karaktera a ne obavezujućeg, tako da se dozvoljava da ugovorene strane isključuju ovu mogućnost, u kojem slučaju zajmoprimac ne bi imao prava da uradi ovo, znači, da vrati zajam pre određenog roka za vraćanje.

3. Na osnovu ove zakonske odredbe, u slučaju vraćanja zajma pre roka, za zajmoprimca nastaju dve obaveze: a) obavesti zajmodavca unapred o svojoj nameri i b) da mu nadoknadi eventualnu izazvanu štetu.

Kao što se vidi, prethodno obaveštenje zajmodavca o vraćanju zajma pre roka je zakonska obaveza. U situaciji kada se zajam vraća bez prethodnog obaveštenja, postoji mogućnost da zajmodavac pretrpi štetu samo zbog neblagovremenog neobaveštavanja o vraćanju duga pre određenog roka (u slučaju vraćanja drugih zamenljivih stvari a ne novca, može se desiti da se one oštete zbog nepripremanja odgovarajućeg mesta za njihovo postavljanje), nezavisno od druge štete zbog vraćanja zajma pre određenog roka ugovorom m ili onog što proizilazi iz okolnosti zajma. Prethodno obaveštenje bi podrazumevalo jedan razumljiv rok pre vraćanja stvari, koji bi stvorio normalne mogućnosti za zajmodavca da bi se pripremio za ovaj postupak zajmoprimca, uvek zavisno od vrste predmeta ugovora.

Druga obaveza za zajmodavca je naknada štete u slučaju da je on izazvan radi vraćanja zajma pre roka, nezavisno od štete koja je mogla da nastane zbog blagovremenog obaveštenja zajmodavca o vraćanju zajma. Ovo podrazumeva eventualnu štetu koju je mogao da pretrpi zajmodavac samo zbog vraćanja zajma pre vremena. Zakon ne čini razliku u ovom slučaju između zajma sa naknadom i one bez naknade. Međutim, nezavisno od ovoga, u praksi ova razlika može da postoji. Zajmodavac zajma bez naknade obično ne može da pretrpi i da bude oštećen zbog vraćanja zajma pre vremena. Zajmodavac sa naknadom može pretrpeti štetu. Ako je predmet zajma novac a naknada je bila isplata određenog interesa na osnovu predviđenog roka, zajmodavac ima pravo na taj interes do završetka određenog roka u ugovoru. U slučaju da su predmet ugovora druge stvari, a ne novac, on može pretrpeti štetu zbog njihovog oštećenja samo zbog vraćanja tih stvari pre roka. U slučaju da za vreme od trenutka vraćanja novca pre roka, do vremena kada one treba da se vrate prema ugovoru, zajmodavac je uzeo manju kamatu nego ona predviđena u ugovoru, zajmoprimac je dužan da, na ime naknade štete isplati zajmodavcu promenu kamate među one koja je ostvarena od trenutka vraćanja do određenog roka ugovorom i one koja je predviđena u ugovoru.

GLAVA 4 NAMENSKI ZAJAM

Član 576

Ako je ugovorom određena svrha u koju zajmoprimac može upotrebiti pozajmljeni novac, pa ga on upotrebi u neku drugu svrhu, zajmodavac može izjaviti da raskida ugovor.

1. *Opšti pregled.*- Predajom stvari na osnovu ugovora o zajmu zajmoprimcu, on stiče pravo svojine na tu stvar. Svojina predstavlja potpuno pravo na jednu stvar. Vlasnik može raspolagati stvari po svojoj želji, naročito da poseduje i da istu koristi, da ga ima na svom raspolaganju i da isključi druge od bilo kojeg uticaja, ako ovo nije u suprotnosti sa zakonom ili *od prava trećeg lica*.³⁴⁵ Primanjem stvari od strane zajmodavca na osnovu ugovora o zajmu, zajmoprimac, na osnovu imovinskog prava stiče neograničena prava na tu stvar. Međutim, prilikom zaključenja ugovora o zajmu ugovorene strane mogu da ugovaraju svrhu korišćenja stvari predate u zajam, određivši i namenu njihovog korišćenja. Samom činjenicom postavljanja cilja korišćenja zajma u ugovoru, ugovor je sa namenom. Na ovaj način se stvara mogućnost zajmodavca da on na ovoj osnovi stekne pravo po članu 4 st. 1 ZVSP da kontroliše način korišćenja stvari određenih u ugovoru o zajmu, iako je zajmoprimac stekao pravo svojine na tu stvar.

Iako se u ovoj zakonskoj odredbi radi o korišćenju predatog novca u zajam, nema nikakve prepreke da će se ona primeniti i u situaciji kada je predmet ugovora druge zamenljive stvari, tako da se ona treba primeniti i u drugim situacijama, kada predmet zajma nije novac.

2. Prema članu 576 ZOO, ukoliko ugovorom nije određena svrha korišćenja predatih stvari u zajam a zajmoprimac koristi za neke druge svrhe, zajmodavac može da raskine ugovor sa jednostranom izjavom. Iz ovoga proizilazi da, da bi zajmodavac ostvario pravo za raskid ugovora prema ovom članu, prethodno treba da nadgleda način korišćenja stvari uključene u ugovoru o zajmu, da li se koriste ili ne kao što je propisano u ugovoru. U slučaju da se predmet ugovora nije koristio za ciljeve kao što je ugovoreno, zajmodavac ima pravo da raskine ugovor sa jednostranom izjavom koja treba da se obrati zajmoprimcu.³⁴⁶ Razlog raskida ugovora u ovom slučaju je neispunjavanje ugovora od jedne ugovorene strane, tako da se ugovorne strane oslobađaju od obaveza koje proizilaze iz ugovora i nastaju druga prava i obaveze zbog njenog raskida.³⁴⁷ Nakon ovoga, zajmoprimac je dužan da odmah vrati zajmodavcu oduzeto i odgovoran je za štetu koja je mogla da se prouzrokuje njemu.³⁴⁸

345 Član 4 st. 1 Zakona o Vlasništvu i drugim Pravnim Stvarima (ZVSP).

346 Vidi član 115 ZOO.

347 Vidi član 114 ZOO i dat komentar u vezi sa ovim članom, iz opšteg dela ovog Zakona.

348 Vidi odredbe iz člana 245 do 252 ZOO.

Takvi ugovori se obično zaključuju sa namerom reprodukcije ili za druge proizvodne svrhe, kao što je izgradnja raznih objekata sa namerom povećanja proizvodnog kapaciteta, itd.

Iz sudske prakse

Onda kada je nadležna služba zajmodavca utvrdila da zajmoprimac nije koristio preuzeta sredstva prema određenom cilju u ugovoru, tužilac je opozvao predati kredit. Na osnovu zakonske odredbe sa kojom je regulisan namenski zajam, ukoliko je ugovorom određena svrha za koji zajmoprimac treba da koristi preuzeta sredstva, ali ih on koristi za neku drugu svrhu, zajmodavac može izjaviti da raskida ugovor. Iz ovog razloga, tužilac je imao pravo da raskine ugovor i da zahteva od tuženog povraćaj oduzetog iznosa kredita kao i ugovorenu kamatu i zateznu kamatu.³⁴⁹

.....
349 Vrh. Sud R. Hrv. Rev. 825/02 dn. 8.4.204, I. Crnić, ZOO, peto izdanje, Zagreb, 2012, str. 754.

Adem Vokshi

DEO VII UGOVOR O POSLUZI

GLAVA 1 OPŠTE ODREDBE

Član 577. Pojam

Ugovorom o posluzi, davalac usluge se obavezuje da preda jednu stvar primaocu usluge na korišćenje u dobroj savesti, a primaoc usluge se obavezuje da vrati stvar.

---

577. Ugovor o posluzi nastaje kada jedna ugovorena strana (davalac usluge) predaje drugoj strani (primaocu usluge) određenu stvar na besplatno korišćenje, a primaoc usluge nakon korišćenja dužan je da vrati.

577. (a) Ugovor o posluzi je ugovor sa nazivom, isti je regulisan zakonom (član 577-584 ZOO), u pravnom prometu ima određeni naziv: jednostrani i obavezujući; je ugovor bez naknade ; je neformalni ugovor (konsenzualni), isti se zaključuje nakon postizanja saglasnosti volje ugovorenih strana. Ugovor o posluzi je stvarni ugovor, za zaključenje ugovora stranke moraju postići saglasnost volja o stvari usluge i vremenu trajanja i saglasnosti o bitnim elementima ugovora, onda nastaje i faktičko predaja stvari (poslužne stvari) primaocu usluge. Samo postojanje deklaracije i saglasnosti ugovornih strana o bitnim elementima ugovora o posluzi, ne dovodi do nastajanja ugovora , ali ovde se radi o jednom konsenzualnim pred-ugovorom o posluzi.³⁵⁰

577. (b) Subjekti ugovora o posluzi su davalac usluge i primalac usluge (davalac i primalac predmeta usluge). Oni mogu da budu fizička i pravna lica.

Bitni elementi ugovora o posluzi su:

- Primaoc usluge stiče pravo svojine nad stvarima koje je dobio na posluzi, ali stiče pravo i na korišćenje istih.
- Primaoc usluge dužan je da vrati poslugodavcu tačnu stvar koju je primio na korišćenje (individualni povraćaj).
- Primaocu usluge stvar je data na korišćenje bez naknade.

.....
350 U vezi predugovora, vidi odredbe člana 33 ZOO sa komentarom.

577. (c) Neuspeh da se nadoknadi je toliko važan elemenat posluge , tako da prestankom tog elementa (neuspeh da se nadoknadi), prestaje i posluga. Ako se protivno ugovara, posluga se pretvara u zakup ili na neki drugi ugovor sa naknadom. Tako npr. , ako je ugovoreno izdavanje knjiga uz naknadu, ili davanje venčanice takođe sa naknadom, onda se ne radi o posluzi već o zakupu.

Ugovor o posluzi je trajne prirode, ispunjenjem željenog cilja - korišćenjem tuđeg predmeta za ličnu korist - ne postiže se sa samim ciljem o zaključenju ugovora, kao što je npr. kod ugovora o kupoprodaji, o razmeni, o davanju i sl. Ovaj efekat se postiže istekom određenog vremena između zaključenja ugovora i prestanka ugovora.

577. (d) Razlika između ugovora o posluzi i drugih ugovora; Razlika između ugovora o zakupu. Ugovor o posluzi se razlikuje od ugovora o zakupu jer kod ugovora o posluzi, stvar se daje na korišćenje bez naknade, dok kod ugovora o zakupu stvar se daje na korišćenje uz određenu naknadu³⁵¹.

577. (e). Ugovor o posluzi naročito treba razlikovati od ugovora o zajmu, jer u svakodnevnom životu ova dva ugovora često se izjednačavaju. Razlike su sledeće: primalac usluge ne stiče pravo svojine nad stvarima koje je primio na korišćenje, dok, primalac zajma stiče pravo svojine nad stvarima koje je primio na korišćenje³⁵²; primalac zajma je dužan da davaocu zajma vrati određenu stvar koju je primio na zajam, dok primalac zajma je dužan da davaocu zajma vrati stvar iste količine i kvaliteta, ugovor o zajmu je bez naknade, ugovor o zajmu može da bude sa naknadom i bez naknade³⁵³.

POGLAVLJE 2 OBAVEZE PRIMAOCA POSLUGE

Član 578. Upotreba predmeta

- 1. Poslugoprimac može koristiti predmet samo u svrhu propisanu u ugovoru.**
- 2. Ako svrha korišćenja nije određena ugovorom, poslugoprimac može koristiti predmet u skladu sa prirodom i svrhom predmeta i sa pažnjom dobrog korisnika.**
- 3. Poslugoprimac koji predmet koristi na nedozvoljen način, odgovara za svaku slučajnu štetu ili uništenje.**

.....
351 Vidi član 585 ZOO i komentar.

352 Vidi član 567 ZOO i komentar.

353 Vidi član 5a68 ZOO i komentar.

578.1 O načinu korišćenja stvari primljene na poslugu relevantne su ugovorene odredbe. Način korišćenja može da se odredi izričito ili može da se izvuče zaključak od samog cilja ugovora. Npr., ako poslugodavac daje svoju haljinu isključivo kao uzorak, poslugoprimac nema pravo da haljinu i koristi.

578.2 Ako ugovorenim odredbama nije određen način korišćenja stvari, poslužnik ima pravo da stvar koristi u skladu sa prirodom i svrhom stvari, drugim rečima, relevantan je uobičajeni način korišćenja pozajmljenih stvari, npr., sopstveno vozilo se koristi samo za prevoz lica, a ne i za prevoz stoke, ili građevinskog materijala. Ako postoje različiti načini upotrebe, onda se ostavlja u slobodnoj volji poslugoprimcu kako isti da koristi stvar kojeg je primio na korišćenje. Npr., ako se radi o kamionu za prevoz tereta i lica, onda se ostavlja poslugoprimcu da kamion koristi po svojoj volji, ali uvek sa pažnjom dobrog korisnika.

578.3 Korišćenje stvari na nedozvoljen način (suprotno ugovorenim odredbama), odnosno korišćenje stvari suprotno kvalitetima i nameni, predstavlja pravni osnov poslugodavca da raskine ugovor i vrati stvar, istovremeno i pravo da zahteva naknadu za oštećenje stvari.

Član 579. Držanje predmeta

1. Poslugoprimac se obavezuje da pokriva troškove za redovno održavanje predmeta.

2. Poslugoprimac može tražiti vraćanje neredovnih troškova za održavanje predmeta u skladu sa pravilima održavanja. Prestankom usluge, poslugoprimac može odvojiti opremu koja se odvaja od predmeta usluge.

579.1 Redovne troškove za održavanje stvari koja je data na posluži snosi poslugoprimac. Kada predmet usluge je životinja, poslugoprimac snosi i troškove hrane, dok kod korišćenje vozila, poslugoprimac snosi troškove goriva i ostale neophodne troškove prilikom korišćenja pozajmljenog vozila. Poslugoprimac je dužan da snosi i troškove koji su vezani za redovno korišćenje predmeta odnosno održavanje predmeta.

579. Neredovni troškovi su oni troškovi koji nisu predviđeni, na primer, troškovi koji su bili neophodni da bi se očuvao iznajmljena stvar. Te troškove, (npr. troškove lečenja životinje), snosi poslugoprimac. Ako je neredovne troškova platio poslugoprimac, onda je poslugodavac dužan da te troškove nadoknadi u skladu sa pravilima za obavljanje tuđih poslova bez naloga (član 203 ZOO u daljem tekstu).

Član 580. Prenos korišćenja

Poslugoprimac ne može preneti korišćenje predmeta trećem licu bez saglasnosti poslugodavca.

---

580 Primanje poslugo je odnos poverenja. Iz tog razloga ,pozajmljena stvar ne može da se da na upotrebu drugome, ako za to ne postoji saglasnost poslugodavca. Ukoliko, poslugoprimac bez saglasnosti poslugodavca, predmet je preneo na korišćenje trećem licu, onda on je odgovoran za oštećenje ili eventualno propadanje predmeta³⁵⁴. Poslugodavac ima pravo da raskine ugovor i da traži vraćanje predmeta ako je poslugoprimac, bez njegove saglasnosti predmet preneo na treće lice³⁵⁵.

Član 581. Vraćanje predmeta

- 1. Poslugoprimac treba da vrati predmet u vreme koje je ugovoreno.**
  - 2. Ako vreme nije određeno, ugovor prestaje u trenutku kada je poslužnik ispunio cilj predviđen ugovorom ili na kraju perioda u kojem je takvo korišćenje moguće.**
  - 3. Ako ni vreme ni cilj nisu određeni ugovorom, poslugoprimac može u svako vreme tražiti povraćaj predmeta**
-

581.1 Vreme za korišćenje stvari koji je uzet na korišćenje, treba da se tačno odredi, jer kod korišćenja stvari koji je uzet na upotrebu radi se o privremenoj upotrebi tuđeg predmeta a ne stalnoj upotrebi. Po pravilu, vreme za korišćenje stvari treba da bude određeno u ugovoru. Ako vreme nije ugovoreno, isto se određuje shodno nameni za upotrebu stvari uzete na poslugu.

581.2 Povraćaj stvari koji je uzet na poslugu od strane poslugodavca, je redovan način za raskid ugovora o posluži. Potrebno je povratiti istu tu stvar koja je data na upotrebu po isteku određenog vremena - (individualni povraćaj). Prilikom povraćaja , uzima se u obzir i pogoršanje stvari izazvano upotrebom predviđeno ugovorom, odnosno običnom upotrebom- normalna potrošnja stvari (član 583 ZOO) .

581.2 (a) Za povraćaj stvari važi pravilo na osnovu kojeg poslugoprimac treba da vrati stvar poslugodavcu. O mestu povraćaja važe ugovorena pravila. Ako ne postoje pravila, onda se ona određuju shodno nameni ugovora o posluži, prirodi obaveza i ostalih okolnosti. Kada i ovde nema rezultata, onda se stvar vraća u mestu gde je poslugoprimac prilikom

354 Vidi odredbe člana 583 ZOO i komentar iste odredbe. z

355 Vidi odredbe člana 582 ZOO i komentar iste odredbe.

zaključenja ugovora imao prebivalište, u nedostatku prebivališta, njegovo boravište. Troškove povraćaja snosi poslugoprimac.

581.2 (b) Vreme za povraćaj stvari koji je uzet na upotrebu može da se odredi u ugovoru ili može da se svati od same svrhe ugovora, odnosno nakon proteka roka u kojem je ova namera mogla da bude postignuta. Npr., kod uzimanja na poslugu kombajna-vršalice, bez ugovorenog roka o upotrebi, može da se svati da posluga traje sve do isteka vremena za žetvu.

581.2 (c) Ugovor o posluži se zaključuje u korist poslugoprimca. Iz tog razloga poslugnik po pravilu nije obavezan da stvar vrati pre isteka određenog roka. Izuzetno, on je dužan da to uradi, ako određena stvar zbog nepredviđenih okolnosti, biće hitno potrebna poslugodavcu.

581.3 Ako nije ugovoreno vreme i cilj usluge, onda poslugodavac može da traži povraćaj stvari u bilo koje vreme koje on želi. U ovoj situaciji, poslugoprimac treba da odmah vrati stvar, inače isti postaje sa svesnog držaoca na nesvesnog držaoca.

Član 582. Raskid ugovora

1. Poslugodavac može da raskine ugovor bez prethodne najave i da zahteva istovremeno vraćanje predmeta, ako:

1.1. Poslugoprimac umre;

1.2. Poslugoprimac koristi predmet suprotno ugovoru ili ga bespravno prenosi trećim licima;

1.3. Predmet usluge potreban je poslugodavcu zbog nepredviđenih okolnosti.

582.1 U članu 582 ZOO predviđena je mogućnost kada poslugodavac može da raskine ugovor bez najave i istovremeno da zahteva hitni povratak stvari koje je dao na upotrebu poslugoprimcu.

582.1.1 Situacija kada poslugodavac može da raskine ugovor bez najave, jeste kada poslugoprimac umre. Obzirom da se ugovor o posluži zaključuje između dve ugovorene strane, imajući u vidu saglasnost, njihovu volju i uzajamno poverenje, onda je sasvim logično da smrću poslugoprimca prestaje i ugovor. Zakon je poslugodavcu dao za pravo da traži raskid ugovora bez prethodne najave, istovremeno da traži i hitan povraćaj stvari date na upotrebu. To je pravo poslugodavca koje može da koristi. Takođe on ima mogućnost, obzirom na obim, cilj i prirodu davanja stvari na upotrebu da ne zahteva hitan raskid

ugovora, bez obzira da je poslugoprimac umro, i da čeka završetak poslova za koje je poslugoprimac primio stvar na upotrebu.

582.1.2 U situaciji kada poslugoprimac stvar koristio suprotno ugovoru, ili je stvar preneo na treće lice, bez da ima pravo na to, onda poslugodavac ima pravo da raskine ugovor i zahteva povraćaj stvari.

582.1. Čak i u situaciji kada je stvar data na poslugu koja je potrebna poslugodavcu zbog nepredviđenih okolnosti, on takođe ima pravo da traži raskid ugovora bez prethodne najave. Nepredviđene okolnosti, odnosno hitna potreba, ocenjuju se na osnovu svih okolnosti konkretnog slučaja.

Član 583. Odgovornost

Poslugoprimac nije odgovoran za bilo kakvo oštećenje ili promenu predmeta kao rezultat uobičajenih posledica upotrebe u skladu sa ugovorom.

---

583 Poslugoprimac treba da upotrebi stvar kako je ugovorom zaključeno, odnosno na uobičajeni način. Poslugodavac nema pravo da traži naknadu od poslugoprimca zbog pogoršanja stvari, ukoliko je on stvar koristio na uobičajeni način (u skladu sa ugovorom, na uobičajeni način).

POGLAVLJE 3 OBAVEZE POSLUGODAVCA

Član 584. Šteta od nedostataka

Ako stvar koja je predmet usluge ima neki nedostatak ili neku opasnu osobinu čijom posledicom je prouzrokovana šteta kod poslugoprimca ili kod trećeg kao oštećenog, dok je poslugodavac bio u znanju ili je trebao znati za nedostatke ili opasne osobine, ali o tome nije obavestio poslugoprimca, onda je poslugodavac odgovoran za štetu.

---

584 Ova odredba reguliše odgovornosti poslugoprimca za štetu prouzrokovanu zbog materijalnih i pravnih nedostataka stvari date na posluži.

584. (a) Odgovornost za materijalne nedostatke odnosi se na obavezu poslugodavca da poslugoprimcu preda stvar bez nedostataka kako bi isti mogao nesmetano da upotrebi. Smatra se da stvar ima materijalne nedostatke kada: stvar nema odgovarajući kvalitet za redovnu upotrebu ili za promet; stvar nema odgovarajući kvalitet za posebnu upotrebu, za

koje je poslugoprimac stvar primio na upotrebu, za nedostatke poslugodavac je znao ili je bio obavezan da zna. Stvar ima materijalne nedostatke kada nije određenog kvaliteta za koji je predviđen ugovorom, z akonom ili kvalitete za koje postoji namena za redovnu upotrebu stvari³⁵⁶.

584. (b) Pravni nedostatak postoji kada na određenu stvar koja je primljena na poslugu postoji neko pravo trećeg lica koje isključuje, umanjuje ili ograničava pravo poslugoprimca za koje poslugoprimac nije bio obavešten, (npr. kada treće lice je vlasnik stvari koje je dato na poslugu)³⁵⁷.

584. (c) Ako poslugodavac je znao ili je trebao da zna o nedostacima ili opasnim osobinama stvari koja je data na poslugu, a o tome nije obavestio poslugoprimac, isti nije postupao shodno načelu savesnosti i poštenja (član 4 ZOO), o čemu treba da snosi određene posledice ukoliko je šteta naneta poslugoprimcu ili trećem licu kao posledica nedostatka stvari.

.....
356 Za materijalne nedostatke, vidi odredbu člana 103 ZOO sa komentarom iste odredbe.

357 Za pravne nedostatke, vidi istu odredbu.

DEO VIII UGOVOR O ZAKUPU

GLAVA 1 OPŠTE ODREDBE

Član 585. Pojam

- 1. Ugovorom o zakupu obavezuje se zakupodavac da preda određenu stvar zakupcu na upotrebu, a ovaj se obavezuje da mu za to plaća ugovorenu zakupninu.**
- 2. Upotreba obuhvata i uživanje stvari (pribiranje plodova), ako drugo što ne proizilazi iz ugovora ili običaja.**

---

585. Opšti pregled.- Imajući u vidu da postoje nekoliko vrste zakupnine, onda i ne postoji mogućnost da se jedinstveno regulišu sve vrste zakupnine. U ZOO predviđena su samo opšta načela ugovora o zakupu, koja se mogu primeniti na različite vrste zakupnina, bez obzira koje se stvari izdaju pod zakup. Prilikom izrade zakona, imalo se u vidu da se u zakon uključe takva pravila koja se mogu primeniti za jedno duže vreme i za koje nema potrebe za čestu intervenciju zakonodavca u pravnom tekstu. Dakle, ovaj zakon ne utiče na odnose zakupnina koja su regulisana posebnim zakonom, tj. ako posebnim zakonom nije regulisano nekakav poseban ugovoreni odnos koji se odnosi na zakup, onda se primenjuju odredbe ZOO.

585.1 Ugovor o zakupu – locatio conductio operum – je vrsta ugovora po kome jedno lice (zakupodavac) se obavezuje da određenu stvar preda drugom licu (zakupniku) na upotrebu, dok (zakupnik) je obavezan da plati određenu naknadu i istu stvar vrati nakon isteka određenog roka. Zakupodavac i zakupnik može biti svako domaće ili strano fizičko ili pravno lice. Zakupodavac treba da bude vlasnik stvari koje izdaje pod zakup ili pravno ovlašćeno lice koji može da prenese na drugo pravo korišćenja.

585.1 (a) Ovaj ugovor ima sledeće karakteristike: to je ugovor sa nazivom, regulisan je zakonom (član 585-614 LPD); ugovor sa obostranim međusobnim obavezama; ugovor sa naknadom; konsenzualni ugovor; i neformalni ugovor, to iz razloga jer ZOO ne zahteva da prilikom zaključenja ugovora mora da postoji posebna forma. Međutim, takođe on je formalni ugovor u slučajevima određenim zakonom (kirija kuće, kirija poslovnog prostora) i kauzalno je nezavisan.

585.1 (b) Uslovi za zaključenje ove vrste ugovora su opšti uslovi, koji su neophodni za zaključenje svih ostalih obavezujućih ugovora, a posebni uslovi su: predmet ugovora o

zakupu (non - res consumptibiles), zakupnina (koja se određuje u novcu ili na drugi način ili u naturi) i vreme trajanja zakupnine (na neodređeno ili određeno vreme).

585.2 Korišćenjem stvari shodno stavu 2 člana 585 ZOO podrazumevamo i uživanje stvari (ubiranje plodova), ukoliko nešto drugo nije ugovoreno između ugovorenih strana ili ukoliko nešto drugo ne potiče iz samog zakona.

POGLAVLJE 2 OBAVEZE ZAKUPODAVCA

Član 586. Predaja Stvari

Zakupodavac je dužan da preda zakupcu zakupljenu stvar u ispravnom stanju, zajedno sa njenim sastavnim delovima

---

586. Zakupodavac je obavezan da zakupniku preda stvar sa svim sastavnim delovima u stanju koje je određeno ugovorom, ukoliko to nije ugovoreno, onda u stanju u kome može da se stvar koristi onako kako je predviđeno ugovorom. Dakle to je osnovna obaveza zakupodavca. Ova obaveza zakupodavca prethodi ostalim obavezama koje ima zakupodavac shodno ugovoru o zakupu: obaveza za održavanje stvari (član 587 ZOO), odgovornost za materijalne nedostatke stvari (član 590 do 596 ZOO) i odgovornosti za pravne nedostatke (član 597 ZOO). Međutim, za razliku od obaveze za predaju stvari, druge obaveze zakupodavca su važne samo ako zakupnik zbog propusta zakupodavca u vezi sa održavanjem i potrebom za popravke stvari, ne može da koristi stvar koje je dato u skladu sa ugovorom, ako materijalni nedostaci stvari uzete pod zakup shodno ugovoru sprečavaju normalno korišćenje ili ako lice koje smatra da ima neko pravo nad stvarima uzete pod zakup, njegovo korišćenje osporava zakupodavac. Pored navedenih pozitivnih obaveza, zakupodavac ima i jednu obavezu koja leži u nečinjenju. S tim u vezi, zakupodavac je dužan da trpi pravo zakupnika za korišćenje stvari i da njegovim radnjama istog ne ometa. Ovo pravilo u našem zakonu nije izričito formulisano.

586. (a) Predaja stvari podrazumeva preduzimanje određenih radnji od strane zakupodavca, što je uslov za sticanje prava za korišćenje stvari uzete pod zakup. Način za predaju stvari može biti različit, koji zavisi od vrste i namene stvari ili samog sporazuma između ugovorenih strana. Fizička predaja je moguća, predaja znacima ili simbolična predaja (npr. uručenje ključeve stana, poslovne prostorije ili vozila), zatim predaja izjavom (**traditio per declarationem**). S obzirom da je ugovor o zakupu konsezualni ugovor, sam čin predaje stvari predstavlja ispunjenje ugovora a ne ulogu nastanka obaveze.

586. (b). Predaja stvari kada se radi o fizičkoj predaji , ili drugih načina predaje, može da se izvrši u jednom trenutku, ili na duže vreme, ali nikako da traje onoliko vremena koliko traje zakupnina.

586. (c) Zakupodavac treba da stvar preda zakupniku u ispravnom stanju. Smatra se da je zakupodavac stvar predao u ispravnom stanju, ako stvar odgovara ugovorenim potrebama i svojstvu namene, ali ukoliko su ugovorene strane propustile da to predvide ugovorenim odredbama. Ispravnim stanjem stvari smatra se ono stanje u kome stvar može da se koristi onako kako je ugovoreno. Zakupodavac može da dokaže da u ugovoru o zakupu ugradi i jednu odredbu po kojoj ne bi imao obavezu da stvar preda u ispravnom stanju, već u stanju u kome se nalazi prilikom zaključenja ugovora (npr. poslovna prostorija za koje je potrebno adaptiranje).

586. (ç) Stvar koja je uzeta pod zakup može da ima i sastavne delove, odnosno određene delove koji su podređeni u vezi sa predmetom koji je uzet pod zakup. Imajući u vidu da u pravnoj doktrini se manifestuje podređenost , tako da sastavni delovi prate pravnu sudbinu glavnih stvari, ugovor o zakupu takođe uključuje i sastavne delove stvari. Međutim, ugovorene strane mogu ugovorom da izbegnu ovo načelo i da odrede predaju stvari koje su uzele pod zakup bez njegovih sastavnih delova.

Član 587. Održavanje stvari

1. Zakupodavac je dužan održavati stvar u ispravnom stanju za vreme trajanja zakupa i radi toga vršiti potrebne opravke na njoj.

2. On je dužan naknaditi zakupcu troškove koje je ovaj učinio za održavanje stvari, a koje bi on sam bio dužan učiniti.

3. Troškovi za sitne opravke izazvani redovnom upotrebom stvari, kao i troškovi same upotrebe, padaju na teret zakupca.

4. O upotrebi opravke zakupac je dužan da obavestiti zakupodavca.

587.1 Nakon predaje stvari, zakupodavac osim obaveze koju ima da trpi za korišćenje stvari od strane zakupnika, on ima i obavezu za održavanje stvari date u zakup i odgovornosti za popravke materijalnih nedostataka za vreme dok traje zakup. Obaveza za održavanje predmeta ne mora da se izrazi u ovom pravnom – obavezujućem odnosu, već svoju primenu nalazi samo kada je u pitanju redovna promena ranijeg stanja stvari. Za održavanje stvari u ispravnom stanju zakupodavac je dužan da izvrši potrebne ispravke.

587.2. U oba slučaja, zakupnik može sam kao izvršilac poslova bez naloga, da pristupi popravci stvari uzete u zakup. Situacija kada su u pitanju popravke koje ne trpe čekanje, zakupnik može sam da izvrši popravke, ali o tome je obavezan da što pre je moguće da obavesti zakupodavca kako bi nastavio sa započetim popravkama sve dok zakupodavac ne nastavi sa popravkama. Pored toga, zakupnik može da preduzme neophodne popravke i ako je obavestio zakupodavca koji uprkos tome i dalje nije preuzeo ništa u nekom razumnom roku. U navedenim slučajevima zakupodavac je dužan da zakupniku nadoknadi troškove popravke koje je on imao. Tu spadaju svi neophodni i korisni troškovi kao i naknada za pritrpljenu štetu.

587.3 Zakupodavac nije obavezan da snosi sve troškove. Postoje određeni troškovi koje je dužan da snosi zakupnik za vreme dok traje zakupnina. To su pre svega: troškovi za sitne opravke izazvani normalnim korišćenjem stvari i troškovi za sopstvenu upotrebu. Troškovi opravke obuhvataju sitne opravke i zamenu sitnih delova. Troškovi o normalnoj upotrebi su oni troškovi koji se javljaju prilikom korišćenja stvari. Najčešće u jednom konkretnom ugovoru određuje se, šta se smatraju troškovima nastali prilikom svakodnevne upotrebe stvari koje snosi zakupnik, i šta se naziva troškovima za održavanje koje snosi zakupodavac. Ako stranke nisu ugovorile šta se smatra troškovima za održavanje, onda se primenjuju običaji te sredine o vrsti određene zakupnine.

587.4 S obzirom da se iznajmljena stvar nalazi u posedu kod zakupnika, on je prvi koji može da uoči postojanje potrebe za popravku oštećenja ili kvarova. U skladu sa principom obaveze postupanja sa pažnjom (član 5 ZOO) zakupnik je dužan da obavesti zakupodavca o potrebi za popravku predmeta koje uzet u zakup. U slučaju da o potrebi popravke unapred ne obavesti zakupodavca, on odgovara za eventualnu štetu koja može nastati kao rezultat neobaveštavanja.

Član 588. Raskid ugovora i sniženje zakupnine zbog opravki

1. Ako potrebne opravke zakupljene stvari ometaju njenu upotrebu u znatnoj meri i za duže vreme, zakupac može raskinuti ugovor.

2. On ima pravo na sniženje zakupnine srazmerno ograničenju upotrebe stvari zbog tih opravki.

588.1 Sve do predaje stvari uzet u zakup, zakupnik ima pravo da traži samo iznajmljenu stvar. Nakon predaje stvari uzet u zakup, zakupnik ima pravo da bezbedno i nesmetano koristi stvar uzetu u zakup. S druge strane, zakupodavac je dužan da se uzdrži za vreme korišćenja stvari od strane zakupnika, tj., on treba da se ponaša na pasivan način i da izbegava bilo kakve radnje koje bi ometale pravo zakupnika na korišćenje stvari uzete u zakup. Uzdržavanje o ometaju prava zakupnika za korišćenje stvari uzete u zakup odnosi

se na nezakonite radnje i poslove zakupodavca, ali i o dozvoljenim radnjama za neophodne popravke, ako te popravke za jedno duže vreme ometaju značajno korišćenje stvari. U slučajevima kada opravke ometaju korišćenje stvari, zakupnik ima na raspolaganje dve vrste pravnih lekova: pravo na raskid ugovora ili pravo na sniženje zakupnine.

588.1 (a) Pravo da raskine ugovor o zakupu, zakupnik ima samo tada ako su na komulativan način ispunjena dva uslova: kada potrebne popravke znatno ometaju korišćenje stvari i kada se takvo ometanje nastavlja za jedno duže vreme. Ugovor se raskida jednostranom voljom zakupnika. Izrazi “u znatnoj meri” i “na duže vreme” potrebno je pogledati za svaki konkretni slučaj jer isti zavise od vrste opravki, njihovog obima, prirode stvari i sl. Nasuprot tome ispunjenjem samo jednog od uslova, bez obzira na obim, nije dovoljan razlog za raskid ugovora.

588.1 (b) Međutim, čak i kada značajne popravke za jedno duže vreme ometaju korišćenje stvari uzete u zakup, zakupnik može imati interes da zadrži na snazi ugovor o zakupu. U tom slučaju, umesto da raskine ugovor, on može da od zakupodavca traži smanjenje zakupnine.

588. Ako potrebne opravke stvari uzete u zakup znatno i duže vreme ne ometaju korišćenje, odnosno ako na komulativan način nisu ispunjena dva uslova, zakupnik ne može da zahteva raskid ugovora, već samo ima pravo da traži smanjenje zakupnine srazmerno ograničenju korišćenja stvari zbog popravki.

Član 589. Izmene na zakupljenoj stvari

1. Zakupodavac ne može bez pristanka zakupca da čini izmene na zakupljenoj stvari za vreme trajanja zakupa, ukoliko bi to ometalo upotrebu stvari.

2. Ako bi izmenama stvar bila smanjena u izvesnoj meri upotreba stvari zakupca, smanjiće se i zakupnina u odgovarajućoj srazmeri.

589.1 Izmene stvari date u zakup mogu biti takve prirode koje ne ometaju korišćenje, ali i takve koje ometaju ugovoreno korišćenje. Zakupodavac, koji namerava da izvrši bilo kakve izmene u zakupljenoj stvari, dužan je da prethodno pribavi saglasnost zakupnika kako ne bi istog ometao na pravo korišćenja. Ako zakupnik ne daje saglasnost, zakupodavac neće moći da izvrši izmene. Ako ove izmene u stvari date u zakup ne ometaju korišćenje, zakupodavac može da ih izvrši bez saglasnosti zakupnika. Ako zakupodavac izvrši promene stvari date u zakup, čime se sprečava korišćenje, uprkos činjenici da mu je uskraćeno to pravo, zakupnik ima mogućnost da podnese tužbu protiv zakupodavca zbog ometanja poseda.

589.2 Izmene za koje je zakupnik dao svoju saglasnost, mogu značajno smanjiti korišćenje stvari. Takođe, čineći promene ne treba da se utiče na korišćenje, ali iste mogu da utiču na buduće korišćenje stvari uzete u zakup. Ukoliko se smanjuje obim korišćenja usled izvršenih promena (npr. smanjenje poslovnog prostora), zakupnik ima pravo da traži smanjenje zakupnine do određene mere.

Član 590. Odgovornost za materijalne nedostatke

1. Zakupodavac odgovara zakupcu za sve nedostatke zakupljene stvari koje smetaju njenoj ugovorenoj ili redovnoj upotrebi, bez obzira na to da li je znao za njih ili ne, kao i za nedostatke svojstava ili odlika predviđenih izričito ili prećutno ugovorom.

2. Ne uzimaju se u obzir nedostaci koji su manjeg značaja.

590.1 Osim obaveze za održavanje u dobrom stanju stvari date u zakup, zakupodavac, nakon predaje stvari, i dalje ima određene obaveze koje zahtevaju njegovo pozitivno ponašanje. Radi se o njegovoj odgovornosti za materijalne i pravne nedostatke stvari date u zakup, odgovornost koja postoji u svim obavezujućim ugovorima (vidi komentar člana 103 ZOO). Odgovornost zakupodavca za materijalne nedostatke ne odnose se na bitne delove ugovora o zakupu, o čemu je moguće i ograničavanje ugovora ili njegovo isključenje (vidi komentar člana 593 ZOO). Takođe je moguće i proširena odgovornost (videti komentar člana 592 ZOO). Materijalni nedostaci mogu biti takve prirode koji ometaju redovno korišćenje zakupljene stvari.

590.1 (a) Zakupodavac ne odgovara za nedostatke zakupljene stvari koje su u času zaključenja ugovora bile poznate zakupcu ili nisu mogli ostati nepoznate, (vidi komentar člana 591 ZOO). Iz tog razloga zakupodavac je odgovoran o skrivenim manama koje su postojale u vreme zaključenja ugovora.

590.1 (b) Što se tiče pravnih posledica postoje razlike između nedostataka koji ometaju redovnu upotrebu stvari uzete u zakup. Ako u ugovoru o zakupu su predviđene nekoliko specifične osobine stvari uzete u zakup a koje inače nisu karakteristične za taj predmet, nedostatak tih posebnih svojstava je dovoljan razlog za odgovornost zakupodavca. Dakle, stvari mogu biti bez nedostataka koji ometaju redovnu upotrebu, ali ne mogu da se koriste shodno ugovorenim potrebama, za šta se smatra da ima nedostataka. S druge strane, stvari mogu imati nedostatke, ali ako to ne ometa ugovorenu upotrebu, onda se smatra da stvar nema nedostataka. Ako specifične osobine stvari uzete u zakup nisu ugovorene, onda stvar mora da ima one kvalitete za redovnu upotrebu.

590.1 (c) Odgovornost zakupodavca o materijalnim nedostacima za iznajmljenu stvar nije uslovljeno sa znanjem ili neznanjem zakupodavca. Iz tog razloga, zakupodavac je odgovoran i u onom slučaju kada nije znao o nedostacima. Iz toga se može izvesti zaključak da odgovornost za materijalne nedostatke nije sankcija za nesvesnog zakupodavca, ali je oličenje principa ekvivalentnosti prestacije (vidi komentar odredbe člana 7 ZOO). Odgovornost je posledica za neispunjenje obaveze za predaju stvari u urednom stanju i nemogućnosti korišćenja stvari uzete u zakup.

590.2 Zakupodavac nije uvek odgovoran za sve slučajeve materijalnih nedostataka. Zakupodavac nije odgovoran za materijalne nedostatke, ako su nedostaci manjeg značaja. Koji su to nedostaci manjeg značaja, to je jedno činjenično pitanje koje zavisi od vrste stvari uzete u zakup. Sud prilikom zaključenja o postojanju nedostatka manjeg značaja, treba da vodi računa o okolnostima konkretnog slučaja i poslovnim običajima. U vezi odgovornosti zakupodavca o nedostacima manjeg značaja postavlja se pitanje, da li su ugovorne strane isključene u bilo koja odstupanja od ugovora (vidi komentar o članu 592 ZOO). U tom slučaju zakupodavac je odgovoran i za materijalne nedostatke manjeg značaja .

Član 591. Nedostaci za koje zakupodavac ne odgovara

1. Zakupodavac ne odgovara za nedostatke zakupljene stvari koje su u času zaključenja ugovora bile poznate zakupcu ili nisu mogle ostati nepoznate.

2. Međutim, zakupodavac odgovara i za nedostatak zakupljene stvari koje su zakupcu usled krajnje nepažnje ostale nepoznate, ako je on znao za taj nedostatak i namerno propustio da obavesti zakupca.

591.1 Osim što ne odgovara za nedostatke manjeg značaja, (član 590 stav 2 ZOO) izuzetak od opšteg pravila o odgovornosti za materijalne nedostatke, zakupodavac ne odgovara i za nedostatke stvari uzete u zakup, za koje u vreme zaključenja ugovora su bili poznate zakupcu ili nisu mogle ostati nepoznate za njega. Zakupodavac je odgovoran za nedostatke stvari uzete u zakup, samo ukoliko su bile skrivene a koje zakupnik nije primetio u trenutku zaključenja ugovora. Smatra se da su materijalni nedostaci vidljivi za zakupnika ili nisu mogli ostati nepoznati, ako je mogao iste uočiti jednim običnim pogledom.

591.1 (a) Odgovornost zakupodavca je uslovljen i postojanjem skrivenih nedostataka, koje zakupnik nije otkrio u vreme zaključenja ugovora . Ako u vreme zaključenja ugovora zakupcu materijalni nedostaci su bili poznati, on je uprkos nedostatku zaključio ugovor, u ovom slučaju zakupodavac nije odgovoran. Zakupnik je znao za nedostatak, ako je isti lično to primetio, ili je od strane zakupodavca bio upoznat o tome. Ovde se radi o tome da je zakupnik ugovor zaključio, obzirom da je njemu iznajmljena stvar potrebna i bez obzira

što je upoznat o materijalnom nedostatku, isti se saglasio sa postojanjem materijalnog nedostatka misleći da zbog toga će biti umanjen iznos zakupnine.

591.1 (b) Prilikom ustanovljenja o postojanju nedostataka za koja zakupodavac ne odgovara, osim subjektivnih kriterijuma, uzima se u obzir i objektivni kriterijum, odnosno shodno određenim okolnostima, zakupnik je bio obavezan da primeti nedostatke stvari. Običnim pregledom (redovnim) zakupljene stvari, pre ili u trenutku zaključenja ugovora, zakupnik mora da postupa u skladu sa objektivnim kriterijumima i potrebnom pažnjom (jedne razumne osobe sa prosečnim znanjem i iskustvom osobe istog zanimanja i iste oblasti kao zastupnik). Ako je zastupnik površno izvršio pregled stvari, i nije primetio nedostatke koje uobičajenim pregledom ne bi mogle biti neuočene, zakupodavac je oslobođen odgovornosti. Radi se o činjeničnim pitanjima, koja sud utvrđuje uzimajući u obzir prirodu stvari, profesionalnosti saugovorača i druge važne i relevantne okolnosti. Tako, na primer zakupnik poljoprivrednog zemljišta treba da pažljivo kao lice koje se razume u poljoprivredu, da pregleda zemljište, što podrazumeva znanje i iskustvo jednog poljoprivrednika.

591.1 (c). U slučaju iznajmljivanja broda, zakupodavac ima veću odgovornost, jer on ne može biti oslobođen od odgovornosti, čak i kada zakupnik nije postupio u skladu sa kriterijumima potrebe tokom jednog redovnog pregleda. Dakle, za naknadu štete zbog nedostataka koji brod čine neispravnim ili smanjenje njegove ispravnosti shodno ugovorenoj ili običnoj upotrebi, o nedostacima koji su postojali u vreme izdavanja broda zakupniku, odgovoran je zakupodavac, ukoliko dokaže da ove nedostatke nije bio u stanju da ih otkrije i pored činjenice potrebne pažnje.

591.2. Zakonsko oslobađanje od odgovornosti iz stava 1 člana 591 ZOO nije apsolutno, postoji jedan izuzetak. I uprkos činjenici da nedostaci stvari uzete u zakup u vreme zaključenja ugovora nisu mogli ostati nepoznati za zakupnika, zakupodavac je odgovoran ako je znao za ove mane i namerno nije obavestio zakupnika. Odgovornost zakupodavca je veća, ukoliko on i pored ostalog ima neko znanje i iskustvo koje zakupnik nema, (npr., uzimanje u zakup informativne opreme). Ova vrsta odgovornosti je posledica loše namere zakupnika da čuti o nedostacima stvari, što je u suprotnosti sa načelom savesnosti i poštenja (član 4 ZOO). Smatra se da je zakupodavac znao za nedostatke i namerno nije obavestio zakupnika i istog je držao u zabludi sa predrasudom o stanju stvari uzete u zakup. U obligacionim odnosima niko ne može da se nesavesno ponaša (**mala fidae**), odgovornost za nameru zakupodavca je većeg stepena u odnosu na zanemarenost pregleda stvari od strane zakupnika.

Član 592. Proširenje odgovornosti za materijalne nedostatke

Zakupodavac odgovara za sve nedostatke zakupljene stvari, ako je tvrdio da stvar nema nikakvih nedostataka.

---

592. Odredba člana 592. ZOO proširuje odgovornost zakupodavca o materijalnim nedostacima stvari uzete u zakup kada je zakupodavac izričito izjavio da nema nikakvih nedostataka (**dieta et promissa**). Zakupodavac koji je tvrdio da stvar nema nikakvih nedostataka, on je odgovoran i za sve ostale nedostatke, bez obzira na to da li nedostaci ometaju ili ne ometaju ugovoreno ili redovno korišćenje stvari, ili bez obzira da li su ti nedostaci bili uočeni ili ne. Nesavesnost zakupodavca može biti važan za obim, ali ne i za osnov odgovornosti (npr., zakupodavac ima znanje i iskustvo koje zakupnik to nema u odnosu na stvar uzete u zakup).

Razlog za proširenje odgovornosti zakupodavca stoji u poverenju zakupnika prema njemu, zbog čega on nije postupao shodno kriterijumu potrebnim prilikom urednog pregleda stvari uzete u zakup, tako da i pored obavljanja urednog pregleda, isti je verovao zakupodavcu. Pored toga, garancija visokog stepena zakupodavca zasnovano je na tvrdnji da iznajmljena stvar nema nedostataka, eventualno može i da utiče na određivanje visine zakupnine, te je neophodno da zakupodavac bude zaštićen na dodatni način.

Član 593. Ugovorno isključenje ili ograničenje odgovornosti

Odgovornost za materijalne nedostatke zakupljene stvari može biti ugovorom isključena ili ograničena.

2. Odredba ugovora kojom se ova odgovornost isključuje ili ograničava ništava je ako je zakupodavac znao za nedostatke i namerno propustio da o njima obavesti zakupnika ili ako je nedostatak takav da onemogućuje upotrebu zakupljene stvari, kao i kad je zakupodavac nametnuo tu odredbu koristeći svoj monopolski položaj.

593.1 Odredbama o materijalnoj odgovornosti zakupodavca omogućeno je da se ugovora ograničenje odgovornosti zakupodavca na različite načine i na različiti obim. Iz tog razloga, ugovorene strane su slobodne da na drugi način ugovaraju pitanje odgovornosti zakupodavca a da pri tome ugovor o zakupu ne menja svoju suštinu. U tom slučaju potrebno je da se vodi računa da se to čini u granicama slobode regulisanja obligacionih odnosa (vidi komentar u članu 2 ZOO). U ovom slučaju zakupnik uzima stvar u stanju u kome se nalazi, ali, ako se dokaže da stvar ima određene nedostatke zbog kojih neće biti u mogućnosti da se koristi, on neće moći da koristi pravna sredstva koja su obično dostupna, (vidi komentar u članu 595 ZOO) onda se smatra da je zakupodavac pristao na isključenje ili ograničenje odgovornosti u zamenu za smanjenje zakupnine ili neke druge koristi.

593.2 Uprkos principu o mogućnosti isključenja ugovorenog ograničenja ili isključenje odgovornosti za materijalne nedostataka, obavezujućim odredbama iz stava 2 člana 593 regulisana su tri slučaja gde su odredbe ugovora o isključenju ili ograničenju odgovornosti zakupodavaca nevažeće:

a) Ako je zakupodavac znao o nedostacima koje je namerno krio, i sa umišljajem nije obavestio zakupnika;

Ako je nedostatak takve prirode da onemogućava korišćenje zakupljene stvari. Ekonomska (kauza) svrha ugovora o zakupu je iskorišćavanje, zbog čega se i zaključuje ovaj ugovor. U slučaju ugovorne klauzule kojom u celosti postaje nemoguće da se zakupljena stvar koristi onda će ugovor izgubiti svoju ekonomsku svrhu;

Ako uredbu za isključenje ili ograničenje odgovornosti, zakupodavac je nametnuo koristeći svoj monopolski položaj , smatra se da u ovom slučaju zakupniku ,kao slabijoj strani , protiv njegove volje, nametnuta je uredba za neodgovornosti zakupodavca. Na taj način konkretizovan je princip jednakosti u obligacionim odnosima (vidi komentar odredbe člana 3 ZOO). Da li je zakupnik iskorišćen monopolskim položajem, to je jedno faktičko pitanje koje se ocenjuju na osnovu okolnosti slučaja. Treba uzeti u obzir da li je možda zakupodavac, zakupniku učinio nekakvu uslugu, kao što je smanjenje cene, povoljniji uslovi plaćanja, itd.

Član 594. Obaveštavanje zakupodavca o nedostacima i opasnostima

1. Zakupnik je dužan da obavestiti zakupodavca bez nepotrebnog odlaganja o svakom nedostatku zakupljene stvari koja bi se pokazala u toku zakupa, osim ako zakupodavac zna za nedostatak.

2. On je isto tako dužan da obavestiti zakupodavca o svakoj nepredviđenoj opasnosti koja bi u toku zakupa zapretila zakupljenoj stvari, kako bi mogao da preduzme potrebne mere.

3. Zakupnik koji nije obavestio zakupodavca o pojavljenom nedostatku ili o nastaloj opasnosti, za koje on nije znao, gubi pravo na naknadu štete koju bi pretrpeo zbog postojanja nedostatka ili nastale opasnosti za zakupljenu stvar, a dužan je da naknadi štetu koju bi zakupodavac pretrpeo zbog toga.

594.1 Ispunjavanjem svoje ugovorne obavezu za predaju stvari u zakup, zakupodavac gubi nadzor nad stvarima, dok zakupnik stiče pravo poseda. Zakupnik je dužan da u skladu sa načelom poštenja i savesnosti postupi prema stvari uzete u zakup (član 4 ZOO) i načela o pažnji dobrog privrednika, odnosno pažnja dobrog domaćina (član 5 ZOO). To podrazumeva

obavezu zakupnika da štiti interese zakupodavca tako i da zaštiti svoje interese u korišćenju stvari uzet u zakup. Razlog za zaštitu interesa zakupodavca stoji u činjenici jer zakupnik snosi rizik u slučaju uništenja ili oštećenja stvari uzete u zakup tokom trajanja perioda zakupnine. Iz tog razloga ,zakupnik je dužan da obavesti zakupodavca o bilo kojoj mani stvari uzete u zakup koje će se pojaviti u toku zakupa. Zakupnik nema ovu obavezu,ukoliko zakupodavac je znao o nedostacima.

594.2 Zakupnik je dužan da obavesti zakupodavca za nedostatke i nepredviđeni rizik koji bi pretili stvari uzete u zakup tokom perioda zakupnine, jer zakupodavac ne može da zna o eventualnim nedostacima koji bi se javili tokom perioda dok traje zakupnina (npr. pojava preterane vlage ili prekomerno utrošenje električne energije u iznajmljenim prostorijama , ostećenje krova od kiše u iznajmljenoj kući, izvođenje građevinski radovi u blizini objekta uzet u zakup itd). Bez prethodnog obaveštenja od strane zakupnika, zakupodavac ne bi mogao da reaguje na vreme za eliminisanje nedostataka ili rizika koji bi pretio.

594.3 Neobaveštavanje je štetna i negativna radnja koja povlači dve pravne posledice za zakupnika .Prvo , on gubi pravo na naknadu štete, koju bi trpeo zbog postojanja nedostataka (naknada koja bi mu pripadala shodno člana 595 ZOO) i drugo, dužan je da nadoknadi štetu koju zbog neobaveštavanja bi pretrpeo zakupodavac.

Član 595. Prava zakupca kad stvar ima neki nedostatak

1. Ako u času predaje zakupljena stvar ima neki nedostatak koji se ne može otkloniti, zakupac može, po svom izboru, raskinuti ugovor ili zahtevati sniženje zakupnine.

2. Kad stvar ima neki nedostatak koji se može otkloniti bez većih komplikacija za zakupca, a predaja stvari u određenom roku nije bila bitni elemenat ugovora, zakupac može zahtevati od zakupodavca ili otklanjanje nedostatka u primerenom roku ili sniženje zakupnine.

3. Ako zakupodavac ne otkloni nedostatak u naknadnom primerenom roku koji mu je zakupac odredio, zakupac može raskinuti ugovor ili zahtevati sniženje zakupnine.

4. U svakom slučaju zakupac ima pravo na naknadu štete.

595.1 Opšti uslovi postojanja odgovornosti zakupodavca za materijalne nedostatke regulisani su članom 590 ZOO, dok proširenje odgovornosti u članu 592 ZOO (takođe treba videti i član 593 ZOO) koji se odnosi na ugovoreno isključenje ili ograničenje odgovornosti). Postojanje materijalnih nedostataka sprečava upotrebu stvari uzete u zakup,čime se reguliše princip ekvivalentnosti prestacije (vidi komentar odredbe člana 7 ZOO).Odredbe ovog člana regulišu prava zakupnika za slučajeve postojanja nedostataka

stvari uzete u zakup, odnosno ispunjenje odgovornosti za odgovornost zakupodavca, istovremeno predstavljaju konkretizaciju opšte odredbe za materijalne nedostatke (član 103 ZOO) i otelotvorenje načela ekvivalentnosti prestacije. Oni se primenjuju na nedostatke u trenutku predaje stvari uzete u zakup, ali i kada se nedostatak javlja u toku zakupa i kada stvar nema neko svoje svojstvo koje shodno ugovoru ili nekom običaju treba da je ima ili da nestane tokom trajanja zakupa. Za zakupnika su predviđena nekoliko prava, kao što su :

a) raskid ugovora , b) smanjenje cene zakupnine, c) odstranjivanje nedostataka, i d) naknada štete. U ovom slučaju postoji razlika između nedostataka koji se mogu otkloniti i onih koji se ne mogu otkloniti.

595.2 Smatra se da nedostatak ne može da se otkloni , ako isti ne može da bude otklonjen bez određenih komplikacija, a predaja stvari u određenom roku nije bila suštinski deo ugovora , onda zakupnik može da traži od zakupodavca uklanjanje nedostatka u dodatnom roku ili smanjenje cene zakupnine. Ugovor može da se raskine jednostranom izjavom volje zakupnika koji po pravilu postupa **ex nunc**, jer je zakupnik već upotrebio stvar uzetu u zakup stoga nije moguće vratiti u pređašnje stanje (**restitutio in integrum** - vidi član 90 ZOO). Ukoliko zakupnik želi i uprkos postojanju neizbežnih nedostataka da ugovor o zakupu ostaje na snazi, umesto da raskine ugovor, on može da zahteva smanjenje zakupnine. Ako se radi o nekom nedostatku koji može da se ukloni bez većih komplikacija za zakupnika ,zakupnik ne može odmah da raskine ugovor,osim činjenice kada je predaja stvari je bitan element ugovora . U ovom slučaju zakupnik može zakupodavcu da daje jedan dodatni rok da otkloni nedostatke stvari uzete u zakup. Dodatni rok za otklanjanje nedostataka stvari uzete u zakup nije definisan zakonskim odredbama, jer je to faktičko pitanje,koje zavisi od konkretnih i specifičnih okolnosti (u zavisnosti od prirode stvari,otklonjene nedostatka, vremena i potrebe za uklanjanje i postojanja mogućnosti za što je pre moguće otklanjanje sl.).

595. Ukoliko zakupnik je saglasan da zakupodavac ukloni nedostatak stvari uzete u zakup, stim u vezi se postiže dogovor o jednom dodatnom roku za uklanjanje nedostatka, ukoliko zakupodavac ne bude uklonio nedostatak i u ovom roku, zakupnik može da raskine ugovor ili da traži smanjenje zakupnine.

595. Sva prava navedena u slučajevima materijalnih nedostatke stvari uzete u zakup, zakupnik iste može da ostvari zajedno sa pravom na naknadu štete. Ovo pravo svakako zakupnik ima kada je zbog nedostataka pretrpeo nekakvu štetu, bez obzira da li je reč o nedostacima koji se mogu ukloniti ili ne mogu se ukloniti,odnosno o nedostacima u vreme predaje stvari koji je predmet zakupnine ili nedostaci koji su nastali tokom perioda zakupnine, i kada stvar nema ugovoreno ili uobičajeno svojstvo.

Član 596. Kad nedostatak nastane u toku zakupa i kad stvar nema ugovoreno ili uobičajeno svojstvo

1. Odredbe prethodnog člana primenjuju se i u slučaju kad u toku zakupa nastane neki nedostatak na zakupljenoj stvari.

2. One se primenjuju i u slučajevima kad zakupljena stvar nema neko svojstvo koje po ugovoru ili običaju treba da je ima ili kad se to svojstvo izgubi u toku zakupa.

596.1 U stavu 1 člana 596 ZOO predviđena je primena odredbe člana 595 ZOO i u slučaju kada tokom trajanja zakupa se javlja neki nedostatak u iznajmljenom stvari. Zbog toga treba napomenuti da samo nedostatak, bez obzira da li se javlja u trenutku predaje od strane zakupodavca ili tokom trajanja zakupa između zakupodavca i zakupnika, prava zakupnika su zaštićena članom 595 ZOO.

596. Isto važi i kada stvar koja je uzeta u zakup nema neko svojstvo koje na osnovu ugovora ili prakse treba da je ima, ili kada to svojstvo stvari, koji je postojalo u vreme predaje od strane zakupodavca nestane tokom trajanja zakupa.

Član 597. Odgovornost zakupodavca za pravne nedostatke

1. Kad neko treći pretenduje da na zakupljenoj stvari, ili na nekom njenom delu vrši neko pravo i obrati se svojim zahtevom zakupniku, kao i ako arbitrarno oduzme stvar od zakupnika, ovaj je dužan da obavesti o tome zakupodavca, izuzev ako on već zna o tome, inače će odgovarati za štetu.

2. Ako se utvrdi da trećem licu pripada neko pravo koje sasvim isključuje pravo zakupnika na upotrebu stvari, ugovor o zakupu se raskida po samom zakonu, a zakupodavac je dužan da naknadi zakupcu štetu nastalu iz tog razloga.

3. U slučaju kad pravom trećeg lica samo bude ograničeno pravo zakupnika, onda on može, po svom izboru, da raskine ugovor ili da zahteva smanjenje zakupnine, a u svakom slučaju i naknadu štete.

597.1 U svim ugovorima sa pravom naknade ugovorenih obaveza, pored materijalnih nedostataka, ugovarač je odgovoran i za pravne nedostatke, on je dužan da drugoj strani pruži zaštitu od prava potraživanja trećih lica kojima bi njegovo pravo bilo isključeno ili ograničeno (vidi komentar odredbe člana 103 ZOO). Ovom zakonskom odredbom uređuje se zaštita zakupnika od evikcije i od proizvoljnog uzimanja stvari uzete u zakup. Pretpostavka za primenu ovih odredaba stoji u toma kada treći pretenduje neko pravo nad stvarima uzete u zakup, ili na bilo kom delu stvari ili proizvoljno oduzimanje stvari zakupcu.

597.1 (a) Kada neko treće lice smatra da ima neko prava nad stvarima uzete u zakup ili na nekom njenom delu i zahtevom se obraća zakupniku, ili kada proizvoljno oduzme stvar zakupniku, zakupnik je dužan da obavesti zakupodavca, koga će pozivati kako bi mu pružio zaštitu. Obaveštenje neće biti neophodno u slučajevima kada je to poznato zakupodavcu. Za neobaveštavanje zakupnik može da ima posledice za štetu koja može nastati za zakupodavca koji nije imao saznanja o pravnim ili činjeničnim uznemiravanjima.

597.1 (b) Kod ugovora o zakupu, izraz evikcija smatra se pravni akt trećeg lica sa kojim na osnovu svog prava isključuje ili ograničava pravo zakupnika u korišćenju stvari uzete u zakup. Zakupodavac je dužan da uđe u spor sa trećim licem, koji pravno uznemirava zakupnika. Ako to ne uradi, ili izgubi spor, prava zakupnika zavise od prirode prava koje ima treće lice (potpuna ili delimična evikcija).

597.1 (c) Da bi zakupnik imao pravo na zaštitu od evikcije, pravni nedostatak treba da je postojao pre predaje iznajmljene stvari zakupniku. Zakupnik ne može da traži zaštitu od zakupodavca, ako je to pravo stečeno kasnije (na primer, kada treće lice smatra i da ima pravo službenosti po osnovu ugovora sa zakupodavcem u vreme kada je već sada stvar predata zakupniku). Kada je u pitanju otuđenje stvari koja je već sada dato u zakup, onda se ne primenjuju odredbe ovog člana već se primenjuju odredbe člana 606 ZOO.

597.2 Puna evikcija postoji kada se ustanovi da neko treće lice ima neko pravo koje po svojoj prirodi je takve vrste koje potpuno isključuje pravo zakupnika na upotrebu zakupljene stvari (na primer, kada treće lice ima pravo svojine nad zakupljenim stvarima i on želi da sam koristi stvar). S obzirom da punom evikcijom zakupniku se onemogućuje korišćenje iznajmljene stvari, onda svrha ugovora o zakupu ne može da se postigne. Dakle, u ovim slučajevima ugovor se raskida **ipso jure** i eventualna sudska odluka nema konstitutivni već deklarativni karakter. Zakupnik može da zahteva naknadu štete koju je pretrpeo zbog toga što nije mogao da koristi zakupljenu stvar, a zakupodavac je dužan da nadoknadi štetu.

597.3 Delimična evikcija postoji kada se ustanovi da trećem licu pripada neko pravo koje po svojoj prirodi je takvo a koje ne isključuje plaćanje zakupnine, pravo zakupnika za korišćenje stvari uzete u zakup, ali ograničava to pravo (na primer, kada neko treće lice ima pravo prelaza kroz poljoprivredno zemljište uzeto u zakup, na osnovu prethodno utvrđene službenosti ili ima prava samo na jednom delu stvari uzete u zakup). U tom slučaju, zakupnik ima pravo da bira - da raskine ugovor ili da traži smanjenje zakupnine. Dakle, ugovor se ne raskida po samom zakonu, kao što je slučaj kod pune evikcije, već izjavom volje zakupnika za raskid ugovora. Ako bude odlučio da ugovor ostaje na snazi, onda može da zahteva smanjenje zakupnine srazmerno obimu ograničavanja korišćenja stvari uzete u zakup. Bez obzira na raskid, zakupniku pripada pravo na naknadu štete³⁵⁸.

GLAVA 3 OBAVEZE ZAKUPCA

Član 598. Upotreba stvari prema ugovoru

- 1. Zakupnik je dužan da stvar koristi kao dobar privrednik, odnosno dobar domaćin.**
- 2. On može da stvar koristi samo onako kako je određeno ugovorom ili namenom stvari.**
- 3. On odgovara za štetu koja nastane upotrebom zakupljene stvari protivno ugovoru ili njenoj nameni, bez obzira na to da li je stvar upotrebljavao on, ili neko lice koje radi po njegovom nalogu, podzakupac ili koje drugo lice kome je on omogućio da upotrebljava stvar.**

598.1 Ugovor o zakupu je obostrani obavezujući ugovor, osim obaveze zakupodavca, obavezu ima i zakupnik. Osnovne obaveze zakupnika shodno ugovoru o zakupu su: a) upotreba stvari uzete u zakup shodno ugovoru i nameni stvari (član 598 ZOO), b) plaćanje zakupnine (član 600 ZOO) i vraćanje zakupljene stvari (član 602 ZOO). Korišćenje stvari pre svega je pravo zakupnika, koje on stiče u trenutku kada zakupodavac, ispunjavanjem ugovorene obaveze predaje stvar u zakup. Od trenutka predaje stvari, zakupnik nema pravo da zahteva i ona prava koja je imao do tada, već se to pravo pretvara u pravo korišćenja. Sa upotrebom zakupljene stvari ostvaruje se i sam cilj zakupnine, ali to ne znači da je zakupnik dužan da koristi stvar. Ugovor o zakupu ne menja svoje pravno svojstvo, ako zakupnik ne koristi stvar uzete u zakup, ali istim se ispunjavaju ostale ugovorne obaveze. Iz tog razloga, ovom zakonskom odredbom se određuje obaveza zakupnika u vezi sa načinom i obimom korišćenja stvari, ali ne i sa obavezom za korišćenje stvari. Međutim, postoje okolnosti u kojima je zakupnik dužan da koristi zakupljenu stvar: a) kada je izričito ugovoreno (npr., zakupnik je dužan da vozi vozilo uzeto u zakup i da svaki mesec pređe određenu kilometražu; b) kada to potiče od same prirode stvari (npr., kravu uzetu u zakup treba je muzeti kako ne bi obolela); c) kada je to određeno obavezujućim odredbama (npr., slučaj poljoprivrednog zemljišta društvene svojine uzete u zakup shodno članu 10 Zakona o Poljoprivrednim Zadrugama)³⁵⁹.

598.2 S obzirom da zakupljena stvar je pre svega pravo zakupnika, ova odredba ne namerava da nametne korišćenje zakupljenog predmeta, već postavljanje okvira unutar kojeg se može kretati pravo korišćenja. Ova odredba ima za cilj da očuva zakupljenu stvar, kako bi isto nakon isteka zakupljenog roka moglo da bude vraćeno neoštećena zakupodavcu. Prilikom korišćenja stvari uzete u zakup, zakupnik ima dve obaveze: da postupa kao dobar domaćin, (čovjek sa prosečnom pažnjom nekog okruženja u obavljanju određenih poslova), odnosno

.....
³⁵⁹ Česić – Gorenc – Kačer Momčinović – Pavić – Perkušić Pešutić – Slakoper Vidović – Vukmir, Komentar Zakona o Obveznim Odnosima, Zagreb, 2005 str. 813

.....

kao dobar privrednik, (privrednik sa prosečnom pažnjom u obavljanju poslova iz svog delokruga)³⁶⁰ i u saglasnosti sa namenom stvari, (ovde je potrebno videti komentar odredbe člana 8 ZOO o obavezi ispunjavanja ugovora). Obim i način korišćenja zakupljene stvari može biti definisano ugovorom, a u nedostatku takve ugovorne odredbe, to se određuju shodno nameni stvari. Zakupodavac može u svakom trenutku da proveri da li zakupnik koristi ili ne zakupljenu stvar u skladu sa ugovorom.

598.3 Ako zakupac koristi stvar uzetu u zakup suprotno ugovoru ili cilju ugovora, i ako je ne koristi kao dobar domaćin ili privrednik, onda on odgovara zakupodavcu za štetu koje može da nastane. Za štetu nastalu kao posledica takvog korišćenja, zakupnik je odgovoran i ako je stvar koristio neko drugo lice po njegovom nalogu, podzakupnik ili bilo koje drugo lice kome je omogućeno korišćenje imovine. Poslugodavac nema potrebe da dokaže krivicu zakupnika za nastalu štetu, već o tome postoji potreba da se dokaže postojanje štete izazvane usled korišćenja stvari u suprotno ugovoru ili namene.

Član 599. Otkaz zbog upotrebe protivno ugovoru

Ako zakupac i posle opomene zakupodavca upotrebljava stvar protivno ugovoru ili njenoj nameni ili zapušta njeno održavanje, te postoji opasnost znatne štete za zakupodavca, ovaj može otkazati ugovor bez davanja otkaznog roka.

---

599 Odredbom ovog člana reguliše se pravo zakupodavca da otkáže ugovor bez izveštavanja, zbog korišćenja stvari suprotno ugovoru ili njegovoj nameni. Kao uslov o postojanju rizika značajne štete za zakupodavca, kao razlog za raskid ugovor javljaju se i sledeća ponašanja zakupnika: a) korišćenje stvari suprotno ugovoru; b) korišćenje stvari suprotno njegovoj nameni; c) zapuštanje održavanja stvari, (npr., zakupnik ne ispunjava deo svoje obaveze za održavanje stvari predviđene u članu 587 st. 1 ZOO ili ne obavestava zakupodavca o potrebi opravke shodno članu 587 st. 4 ZOO, ili kada je ugovorom predviđeno da on snosi celokupne troškove održavanja).

599. (a) O riziku nastanka značajne štete nije neophodno da je šteta prouzrokovana, ali je dovoljno da postoji samo rizik za izazivanje štete. U kojim slučajevima, iz navedenih razloga, postoji rizik od značajne štete, predstavlja jedno faktičko pitanje koje zavisi od okolnosti konkretnog slučaja. Postojanje rizika od nanošenja štete manjeg intenziteta ne predstavlja dovoljan osnov za raskid ugovora.

599. (b) Otkaz za korišćenje stvari suprotno ugovoru može značajno da utiče na zakupnika. Iz tog razloga, za zaštitu interesa zakupnika, zakupodavac mora prethodno da obavesti zakupnika da prekine sa korišćenjem stvari suprotno ugovoru ili njegove namene. Samo ako zakupnik, i nakon upozorenja, i dalje nastavlja da koristi stvar na

.....
360 Vidi komentar odredbe člana 5 ZOO.

isti način, zakupodavac može da raskine ugovor bez davanja vremena za raskid, (vidi komentar odredbe člana 612 ZOO).

599. (c) Isti je slučaj i kod iznajmljivanja poslovnih prostorija, gde zakupodavac može da raskine ugovor o zakupu u bilo kom trenutku, bez obzira na zakonske ili ugovorne odredbe za vreme trajanja zakupa, ukoliko zakupnik, nakon pismenog obaveštenja od strane zakupodavca i dalje koristi poslovne prostorije suprotno ugovoru ili prouzrokuje znatnu štetu korišćenjem objekta bez odgovarajuće pažnje.

Član 600. Plaćanje zakupnine

1. Zakupac je dužan da plati zakupninu u roku određenim ugovorom ili zakonom, a u nedostatku ugovora i zakona, shodno običajima mesta gde se stvar predaje zakupcu.

2. Ako nije na drugi način ugovoreno ili u mestu predaje stvari nije predviđeno drugačije, zakupnina se plaća polugodišnje kada je stvar data u zakup za jednu ili više godina, a ako je dato za jedno kraće vreme, onda po isteku tog vremena.

600.1. Obaveza za plaćanje zakupnine je jedan od bitnih elemenata ugovora o zakupu, uz obavezu zakupodavca za predaju stvari, koji nakon toga mora da se uzdrži od kršenja prava zakupnika za korišćenje stvari uzete u zakup. S obzirom na navedenu obavezu, ugovor o zakupu je plaćeni obostrani i obavezujući ugovor, koji se razlikuje od ugovora o zajmu. Zakupnina je naknada koju zakupnik plaća zakupodavcu za korišćenje stvari uzete u zakup, plaćanje ne teče od trenutka zaključenja ugovora, već samo kada zakupodavac stvar preda zakupniku.³⁶¹ Zakupnina uvek predstavlja jednu određenu vrednost imovine, koja je najčešće izražena u novcu, ali ista može da bude i od predaje drugih stvari, (npr. isporuka određene količine voća od stvari uzete u zakup). Iznos zakupnine uvek treba da bude određen; iznos može da se prethodno odredi u jednom fiksnom iznosu ili u jednakim ratama od početka korišćenja, (npr. 1/4 prihoda od zakupnine poljoprivrednog zemljišta uzete u zakup).

600.1 (a) Ugovorne strane, po pravilu same određuju rokove za plaćanja zakupnine. U tom slučaju mogu da ugovore plaćanje zakupnine u jednakim ratama pre ili posle određenih perioda (mesečno, tromesečno, polugodišnje i godišnje) ili sve odjednom ili nakon isteka zakupa.

600.1 (b) Ako rokovi plaćanja zakupnine koji su određeni ugovorom se ne poštuju, onda zakupnina se plaća na način predviđen posebnim odredbama za tu vrstu zakupnine. U slučajevima gde posebnim odredbama nisu predviđeni rokovi za plaćanje kirije, onda se primenjuje praksa sredine gde je stvar predata zakupniku.

.....
³⁶¹ Vidi presudu Višeg Privrednog Suda u Beogradu Ae. Br. 4001/88,

600.2 Ako ugovorne strane nisu se dogovorile o vremenu plaćanja zakupnine a koje nije ni regulisana posebnim zakonom ili praksom te sredine u kojoj je stvar predata zakupniku, onda se primenjuje stava 2 člana 600 ZOO, koji reguliše plaćanje zakupnine kada je ugovor o zakupu zaključen na period kraći od jedne ili više godina. Ukoliko je stvar data u zakup u trajanju od najmanje godinu dana kirija se plaća po isteku tog vremena. Ako zakupnina traje jednu ili više godina, onda se kirija plaća svakih šest meseci.

600.2 (a) Mesto za plaćanje kirije prethodno se određuje ugovorom. Ako ugovorom nije određeno mesto gde treba da se izvrši isplata kirije, onda se primenjuju pravila sredine gde je ugovor sklopljen. Ukoliko mesto plaćanja kirije i tada ne može da se odredi, kirija se plaća u mestu gde je zakupnik imao sedište u vreme zaključenja ugovora, odnosno u njegovo mesto boravka, a u nedostatku mesta boravka u njegovo mesto prebivališta (za više detalje, videti opšte odredbe u ispunjenju člana 300 i 301 ZOO).

600.2 (b) Bez obzira da li je ugovoreno da se kirija plaća periodično ili odjednom ceo iznos, kod zahteva za plaćanje kirije primenjuje se poseban rok zastarelosti. Zahtev zakupodavca u svakom slučaju zastareva u roku od tri godine od dana podnošenja zahteva (član 356 od ZOO).

Član 601. Otkaz zbog neplaćanja zakupnine

1. Zakupodavac može da otkáže ugovor o zakupu ako zakupnik ne plati zakupninu ni u roku od 15 dana pošto ga je zakupodavac pozvao na plaćanje.

2. Međutim, ugovor će ostati na snazi ako zakupnik plati iznos zakupnine pre nego što mu otkaz bude saopšten.

601.1 Zakupnina je od obaveza od suštinskog značaja za zakupnika. Ako on ne ispunjava ovu osnovnu obavezu, ugovor o zakupu gubi svoj smisao. Iz tog razloga, neplaćanje zakupnine može biti razlog za otkazivanje ugovora o zakupu. S obzirom da raskid ugovora zakupniku može da nanese teške posledice za zaštitu njegovih interesa, zakupodavac može otkazati ugovor o zakupu samo ukoliko je prethodno pozvao, odnosno upozorio zakupnika da izvrši plaćanje zakupnine. Ako zakupnik ne plati zakupninu ni u roku od 15 dana od dana kada je zakupodavac pozvao da izvrši uplatu, zakupodavac može da otkáže ugovor o zakupu. Imajući u vidu da ova odredba ne precizira davanje otkaza bez roka, onda može da se zaključi da zakupodavac je dužan da poštuje uslove otkaza predviđene u ugovoru, u zakonu ili u praksi sredine (vidi komentar odredbe člana 612 ZOO).

601.2 Zakupnik može da zadrži ugovor o zakupu na snazi ukoliko dug plati pre nego što mu je saopšteno otkazivanje ugovora. U svakom slučaju ugovor se ne raskida istekom vremena shodno samom zakonu, već samo izjavom volje zakupodavca u obliku obaveštenja

o otkazu. To praktično znači da zakupac može da zadrži ugovor na snazi i nakon isteka roka od 15 dana od dana kada ga je zakupodavac pozvao da plati preostali dug kirije ako isti nije ga odmah obavestio o otkazu po isteku roka od 15 dana).³⁶² U Albaniji, npr. , istekom od jednog meseca od datuma određenog za izmirenje duga na ime kirije, smatra se da je ugovor jednostrano otkazan krivicom zakupnika, koji na vreme nije platio ugovoreni iznos zakupnine (član 681 Građanskog Zakonika Albanije).

Član 602. Vraćanje zakupljene stvari

- 1. Zakupnik je dužan da čuva zakupljenu stvar i po prestanku zakupa stvar vrati neoštećen.**
- 2. Stvar se vraća u mestu u kome je bila predata.**
- 3. Zakupnik ne odgovara za istrošenost stvari koja nastaje njenom redovnom upotrebom, kao ni za oštećenja koja potiču od dotrajalosti.**
- 4. Ako je za vreme zakupa izvršio kakve promene na stvari, dužan je da stvar vrati u stanje u kome je bio u trenutku predaje u zakup.**
- 5. On može odneti dodatke koje je učinio na stvari ako se mogu odvojiti bez njenog oštećenja, ali ih zakupodavac može zadržati ako mu naknadi njihovu vrednost u vreme vraćanja.**

602.1 I ako obaveza za čuvanje zakupljene stvari se odnosi i na korišćenje stvari shodno ugovoru ili nameni (vidi komentar odredbe člana 598 ZOO), potrebno je praviti razliku između njih. Ovde postoji obaveza za čuvanja zakupljene stvari, dok obaveza za korišćenje stvari može i da ne postoji za svaki konkretni slučaj. Dakle, zakupnik je dužan da čuva zakupljenu stvar, čak i kada ne koristi , (npr., zakupnik je dužan da provetrava poslovne prostorije uzete u zakup, u cilju zaštite od vlage, i kada iste ne koristi). Međutim, kada zakupnik koristi stvar uzetu u zakup, onda istovremeno postoji i obaveza za očuvanje i obaveza za korišćenje stvari kao dobrog privrednika, odnosno domaćina kao i obaveza za korišćenje onako kako je predviđeno ugovorom ili nameni stvari.

602.1 (a) Ugovor o zakupu prestaje iz određenih razloga , koji su predviđeni u ZOO , kao što je: nakon isteka određenog vremena (član 610 ZOO), otkazivanjem ugovora (član 599, 601 i 603 ZOO) raskidom ugovora (član 588, 595 i 597 ZOO) i zbog uništavanja stvari usled više sile (član 613 ZOO). Nakon raskida ugovora o zakupu, zakupnik je dužan da iznajmljenu stvar vrati neoštećen. Da bi bio u stanju da vrati neoštećenu stvar, zakupnik

.....
³⁶² Vidi Odluku Apelacionog Suda Republike Albanije br. 1177 od 16.05.2012,

mora da stvar uredno održava, odnosno da koristi shodno ugovoru (član 598 ZOO) i da zakupodavca obavesti o potrebi za popravke (član 587 stav 4 ZOO).

602.1 (b) Obaveza za vraćanje iznajmljene stvari potiče iz pravne prirode ugovora o zakupu, po kojem zakupnik ima samo pravo korišćenja iznajmljene stvari, ali ne i pravo svojine na stvarima. Ukoliko zakupnik vraća stvar u oštećenom stanju, isti je odgovoran jer nije očuvao stvar kao dobar privrednik, odnosno, kao dobar domaćin (član 5 ZOO), ili zato što je koristio zakupljenu stvar suprotno ugovoru ili nameni stvari. On će biti odgovoran i za štetu bez obzira da li je on koristio stvar ili neko drugo lice kome je on omogućio da koristi stvar (član 6 st. 3 ZOO).

602.2 Ako ugovarači nisu se dogovorili drugačije u ugovoru o zakupu, stvar treba da se vratiti na isto mesto gde zakupnik primio.

602.3 U slučajevima kada se stvar koristi potrebnom pažnjom i shodno zaključenom ugovoru, a zbog redovne upotrebe, stvar se troši i nastaju oštećenja kao posledice amortizacije, zakupnik ne snosi nikakvu odgovornost. Iz tog razloga, neophodno je uzeti u obzir ona oštećenja koja neminovno nastaju tokom vremena, čak i kada stvar uzeto u zakup eventualno se ne koristi, ili se ne koristi usled više sile (vidi komentar član 613 ZOO u vezi odgovornosti zakupnika). Za takvu vrstu štete ili amortizaciju stvari zakupnik nije odgovoran.

602.4 Ukoliko zakupnik tokom zakupa je izvršio neke promene u iznajmljenoj stvari, on je dužan da stvar vrati u stanje u kojem je bio u vreme davanja u zakup. Iz ove zakonske odredbe ne može da se vidi da li je reč o promenama koje izazivaju pogoršanje ili poboljšanje stvari uzete u zakup, ali po nekoj logici ovde se radi o promenama koje doprinose poboljšanju iznajmljene stvari. Promene u smislu pogoršanja iznajmljene stvari spadaju u delu koji se odnosi na korišćenje stvari suprotno ugovoru, zbog čega je predviđena odgovornost za zakupnika (čl. 598 i 599 ZOO). U situaciji kada zakupnik vrši promene za poboljšanje stvari, onda on bi imao pravo na naknadu stvarne vrednosti za izvršene opravke, i ako zakonske odredbe o ovoj situaciji ne sadrže nekakav konkretan odgovor.

602.5 Zakupnik je dužan da nakon isteka ugovora o zakupu, stvar vrati u neoštećenom stanju. Ako u toku zakupa je izvršio neke promene u iznajmljenoj stvari, čime je dodao neki deo, taj dodatni deo može da ponese sa sobom samo kada isti može da se ukloniti bez oštećenja stvari. Ako zakupnik ne ponese dodatne delove, zakupodavac može da iste zadrži ukoliko bude naknadio vrednost stvari u vreme vraćanja.

602.5 (a) Ako zakupnik ne preuzme ove dodatne delove, koji se mogu ukloniti bez da se ošteti stvar a zakupodavac ne želi iste da drži, zakupodavac može da ove dodatne delove stavi na teret zakupoprimca.

602.5 (b) U ovoj zakonskoj odredbi nije predviđen položaj zakupnika kada se dodatni delovi ne mogu da se uklone. U ovom slučaju smatram da zakupniku ne bi trebalo da se prizna pravo na naknadu dodatne vrednosti stvari ,ukoliko o tome nije imao prethodnu saglasnost od strane zakupodavca, posebno ako ovi dodatni delovi neće doprineti zakupniku da bolje i efikasnije koristi stvari, zbog same prirode stvari i dodatnih delova koji su izvršeni na njemu.

Član 603. Otkaz zbog nedozvoljenog podzakupa

Zakupodavac može otkazati ugovor o zakupu ako je zakupljena stvar data u podzakup bez njegove saglasnosti, kad je to prema zakonu ili prema ugovoru potrebna.

---

603 Prema opštim odredbama ZOO za davanje stvari u zakup ,zakupnik može da zaključi ugovor o podzakupu , ako time se ne nanese šteta zakupodavcu. Međutim, primena ove odredbe može da se ograniči zakonom ili posebnim ugovorom o zakupu. U ugovoru o zakupu može da se predvidi klauzula o zabrani davanja stvari u podzakup ili klauzula prema kojoj stvar može da se da u zakup samo ukoliko se prethodno obezbedi saglasnost zakupodavca.

603 (a) U situaciji kada zakonom ili ugovorom je predviđeno da se stvar može dati u zakup samo uz saglasnost zakupodavca, zakupnik je obavezan da obezbedi saglasnost. Ukoliko zakupnik stvar daje u podzakup bez saglasnosti zakupodavca, zakupodavac može da otkáže ugovor o zakupu . Iako to nije izričito navedeno ,zakupodavac može da otkáže ugovor o zakupu i kada zakupnik, uprkos činjenici da nije data saglasnost, on je stvar dao u podzakup, kao i kada je stvar dao u podzakup, iako je to uglavnom izričito zabranjeno.

603 (b) Ukoliko nije predviđeno ugovorom ili u posebnim zakonom otkazni rok, onda se primenjuju opšta pravila za trajanje otkaznog roka (član 612 stav 2 ZOO).

603 (c) Zakupodavac ne može neposredno da raskine ugovor o podzakupu , jer on nije ugovorna strana u ovom ugovoru . Međutim , njegova izjava o otkazivanju ugovora o zakupu ima direktan uticaj na raskid ugovora o podzakupu , obzirom da ugovor o podzakupu prestaje prestankom ugovora o zakupu.

Član 604. Neposredni zahtev zakupodavca

Zakupodavac može, radi naplate svojih potraživanja nastalih po osnovu ugovora o zakupu, da neposredno zahteva od podzakupnika isplatu iznosa kojeg ovaj duguje zakupniku po osnovu ugovora o podzakupu.

.....

604 Zakupodavac nije ugovorna strana u ugovoru o podzakupu, stoga u principu, on ne može da ima nikakav pravni zahtev u odnosu na podzakupnika. Međutim u članu 604 ZOO predviđa se izuzeće od ovog načela, uoliko zakupnik je došao u docnji u plaćanju zakupnine i ostalih potraživanja utvrđenim ugovorom o zakupu, zakupodavac može radi naplate ovih potraživanja, da direktno zahteva od zakupnika plaćanje iznosa kojeg duguje na ime podzakupnine, ali samo do iznosa koji pokrije potraživanje zakupnika, bez obzira da podzakupnik može imati veći iznos duga, ali ne više od obaveze podzakupnika prema zakupniku, i pored činjenice da su neizmirene obaveze zakupnika prema zakupodavcu veća. Odredbe ovog člana štite interes zakupodavca, jer njima se omogućava, da umesto zakupnika koji nije izmirio svoje obaveze placanja zakupnine, on ima pravo da direktno podnese zahtev za isplatu duga od strane podzakupnika.

Član 605. Prestanak podzakupa po samom zakonu

Podzakup prestaje u svakom slučaju kada prestane zakup.

---

605 Iako ugovor o podzakupu je ugovor koji u principu je nezavisan od ugovora o zakupu, njegovo postojanje zavisi od postojanja ugovora o zakupu. Ako ugovor o zakupu prestaje bez obzira na uzrok prestanka (npr., otkazivanje i raskid ugovora zbog uništenja stvari usled više sile i sl.) prestaje i podzakupina. Podzakupnik u ovom slučaju ne može da zadrži na snazi ugovor o podzakupu, bez obzira da je to od značaja za njega i njegov interes. Ugovor o podzakupu zavisi od postojanja ugovora o zakupu, isti prestaje zajedno sa ugovorom o zakupu.

GLAVA 4 OTUĐENJE ZAKUPLJENE STVARI

Član 606

1. U slučaju otuđenja stvari koja je pre toga predata nekom drugom u zakup pribavilac stvari stupa na mesto zakupodavca te posle toga prava i obaveze iz zakupa nastaju između njega i zakupnika.

2. Pribavilac ne može da zahteva od zakupnika da mu preda stvar pre proteka vremena za koje je zakupnina ugovorena, a ako trajanje zakupa nije određeno ni ugovorom ni zakonom, onda pre isteka otkaznog roka.

3. Za pribaviočeve obaveze iz zakupa prema zakupcu odgovara prenosilac kao solidarni jemac.

606.1 Zaključivanjem ugovora o zakupu, zakupodavac ne može da prenese pravo imovine na zakupnika, već samo pravo korišćenja stvari uzete u zakup. Zakupodavac ostaje vlasnik stvari, isti ima pravo da stvar koja je dat u zakup da je otuđi. Ako zakupodavac otuđuje stvar koja je data u zakup, onda se postavlja pitanje o pravima zakupnika i novog vlasnika.

606.1 (a) Prigovor na obavezujuće pravo prema korisniku, kao treća strana, razlikuje se od pravnog efekata ugovora . Opšte je pravilo da ugovor stvara prava i obaveze za ugovorne strane, (vidi komentar odredbe člana 130 ZOO o opštim efektima ugovora). Prema ovom pravilu, ugovor ne proizvodi pravno dejstvo prema trećim licima. Međutim, to ne znači da ugovor postoji samo za ugovorne strane, ugovor postoji i za treća lica. Dok za ugovorene strane, ugovor stvara prava i obaveze, trećim licima samo može da im se ponuditi da prigovaraju. To znači da treća lica treba da priznaju i poštuju postojanje ugovora , kao pravnu činjenicu. Ugovori mogu da budu osporeni od strane trećih lica, trećim licima mogu da im se nametnu i obaveze koje proizilaze iz ugovora , pod uslovom da one znaju o postojanje tih prava. Iz ovoga proizilazi obaveza trećih lica da se one uzdrže od postupaka kojima bi moglo da se povrede prava poverioca. Za razliku od obavezujućih prava, stvarna prava su apsolutna (**erga omnes**) ista mogu da se imponuju svim trećim licima, bez obzira da li su one znale ili ne o postojanju stvarnih prava.

606.1 (b) Pravila koja proizilaze iz odredaba člana 606 do 609 ZOO regulisan je sukob između zakupnika i korisnika kome je zakupodavac otuđio zakupljenu stvar. Odnos između zakupnika i korisnika zavisi da činjenice ako je stvar predata : a) zakupniku pre otuđenja, ili b) korisniku, kome je predata stvar u vreme zaključenja ugovora bio upoznat da je postojao ugovor o zakupu. U kratko, da bi se konkretizovalo ono što je gore navedeno , ako zakupodavac zaključuje dva ugovora -ugovor o zakupu i ugovor za otuđenje, a stvar je predao zakupniku pre otuđenja, onda korisnik ne može stvar oduzeti zakupniku, isti odlučuje u mesto zakupodavca, istovremeno je dužan da trpi pravo zakupnika za korišćenje stvari

do isteka ugovorenog roka i , ako zakupodavac zaključuje dva ugovora, ugovor o zakupu i ugovor o otuđenju stvari a stvar predaje korisniku a ne zakupniku, zakupnik ne može da zahteva predaju stvari, osim ako korisnik u trenutku zaključenja ugovora o otuđenju znao je o postojanju ugovora o zakupu.

606.1 (c) U komparativnom pravu dominiraju dva zaključka: a) shodno austrijskom zakonodavstvu ,otuđenje stvari je razlog za raskid ugovor o zakupu (Kauf bricat Parcht. Par. 1120. ABGB) , b) kod nas i kod nemačkog , italijanskog i švajcarskog zakonodavstva otuđenje stvari nije razlog za raskid ugovor o zakupu (Verausserung brich nicht Pacht, par. 571, u vezi sa članom 581 st. 2. BGB član 261 OR). Međutim, i u austrijskom zakonodavstvu postoji izuzetak iz pravila da otuđenje je razlog za raskid ugovora o zakupu. To bi se odnosilo na situaciju kada ugovor o zakupu je zabeležen u javnim knjigama gde zakupnik ima pravo da iznajmljenu stvar koristi do isteka roka ugovora o zakupu (par. 1120 fj. 1 ABGB). Ako stvar treba da bude predato ranije, zakupnika može od zakupodavca da traži naknadu štete (par. 1120 fj. 2 ABGB)³⁶³.

606.1 (c) Shodno pravilu za otuđenje stvari date u zakup, po kome se ne raskida ugovor o zakupu, štiti se interes zakupnika i ojača se njegov pravni položaj u odnosu na treća lica. Korisnik, kome je zakupodavac otuđio stvar, nakon što je isti predat zakupniku, on ulazi u pravne obaveze u mesto zakupodavca u vezi prava i obaveze koje su utvrđene ugovorom o zakupu. Na ovaj način, sukob između dva prava - pravo zakupnika za korišćenje stvari uzete u zakup i imovinskog prava korisnika stvari , u principu je rešen u korist zakupnika. Neophodni uslovi za primenu ovog pravila su: a) da je ugovor zaključen između zakupodavca i zakupnika, b) da je ispunjen uslov obaveze predaje stvari zakupniku pre otuđenja, i c) da pravo korisnika proizilazi iz prava zakupodavca. Iako nije izričito navedeno, shodno ovom pravilu, proizilazi da u vezi svojih prava o zakupu stvari, zakupnik može da se suprotstavi ne samo prvom korisniku, nego i eventualno drugim korisnicima i to za svo vreme trajanja ugovora o zakupu kojeg je zaključio za zakupodavcem. Iako korisnik u većini slučajeva stiče pravo svojine od strane zakupodavca u pravnim poslovima i to u njegovu koristi (npr., ugovori o prodaji, o zameni, o poklonu, o doživotnom izdržavanju), pravni poslovima takođe je moguće da se ostvare i druga prava nad zakupljenom stvari. Zakupodavac može da zahteva svoja prava od lica koja nisu stekla pravo vlasništva na stvarima uzete u zakup, ali žele da prime ili ograniče pravo zakupnika u korišćenju stvari.

606.2. Za zakupodavca je od velikog značaja da se zakupniku preda stvar pre nego što bude predato korisniku. U praksi vlasnik stvari najčešće zaključuje ugovor o zakupu nakon čega i stvar predaje zakupniku, zatim za vreme trajanja zakupa on zaključuje i ugovor o prodaji stvari ili bilo koji drugi ugovor pa i ugovor o otuđenju na osnovu kojeg ugovorenoj strani prenese pravo vlasništva nad stvarima datim u zakup. U toj situaciji, nije sporno da je otuđenje došlo nakon predaje stvari i da korisnik mora da trpi pravo zakupnika za korišćenje stvari sve do isteka ugovorenog roka zakupnine. Ako trajanje

363 Česić – Gorenc – Kačer Momčinović – Pavić – Perkušić Pešutić – Slakoper Vidović – Vukmir, Komentar Zakona o Obveznim Odnosima, Zagreb, 2005- strana 823

zakupa nije određeno ni ugovorom ni zakonom, onda korisnik može da zahteva povraćaj stvari nakon isteka roka o raskidu ugovora. Međutim, ako zakupodavac je predao stvar korisniku a ne zakupniku, onda zakupnik neće moći da se suprostavi korisniku, već će imati na raspolaganje pravo za naknadu štete.

606.3 Imajući u vidu činjenicu da pobjednik preuzima prava i obaveze predviđene ugovorom o zakupu, zakupodavac koji je otuđio stvar datu u zakup, više nije poverilac zakupnika. Međutim, to ne znači da zakupodavac potpuno izlazi iz pravnog odnosa u vezi ugovora o zakupu. Od trenutka zaključenja ugovora o otuđenju zakupljene stvari, zakupodavac kao solidarni jemac, odgovoran je prema zakupniku za obaveze korisnika koje su određene u ugovoru o zakupu. To znači da odgovornost zakupodavca - otuđenika je jača od prostog jemca, poverilac može da se obrati zahtevom samo kada glavni dužnik nije ispunio svoju obavezu u određenom roku u pisanom pozivu (vidi član 1016 stav 1. ZOO i komentar u vezi ovog stava). Zakupnik može da zahteva ispunjenje obaveze bilo od strane pobjednika kao dužnika, bilo od zakupodavca - otuđoca ili istovremeno od njih dvoje (vidi član 1016 stav 3 ZOO i komentar u vezi ovog stava).

Član 607. Pravo na zakupninu

1. Ako nije što drugo ugovoreno, pribavilac stvari predate u zakup ima pravo na zakupninu počev od prvog narednog roka posle pribavljanja stvari, a ako je prenosilac primio tu zakupninu unapred, dužan je da mu je ustupi.

2. Od časa kad je obavješten o otuđenju zakupljene stvari zakupnik može platiti zakupninu samo pribaviocu.

607.1 Od časa otuđenja zakupljene stvari, pribavilac koji ulazi u ugovorene obaveze, umesto zakupodavca, osim svojih obaveza on stiče i prava koja je imao zakupodavac u odnosu na zakupnika. Glavno pravo koje stiče jeste i glavni elemenat ugovora o zakupu, tj. pravo zakupnine. Ako nije drugačije dogovoreno, zakupodavac ima pravo na zakup sve do otuđenja stvari, dok pribavilac od sledećeg prvog roka nakon sticanja prava stvari. Pravila za plaćanje zakupnine su dostupne prirode o čemu ugovorene strane mogu da se prethodno usaglase (vidi komentar odredbe člana 600 ZOO). Dakle, ako zakupodavac otuđuje stvar koja je data u zakup tokom trajanja perioda zakupnine, za koje vreme je već unapred plaćena zakupnina, isti je obavezan da to vrati pribaviocu.

607.2 Za prenos prava zakupnine sa zakupodavca na pribavioca nije potrebna saglasnost zakupnika kao dužnika, ali zakupodavac je dužan da obavesti za otuđenje (vidi komentar odredbe člana 422 ZOO). Ako ne bude obavješten zakupnik može da plati kiriju na ime zakupninu zakupodavcu, koji će biti obavezan da cenu zakupnine prenese na pribavioca, osim ako njihovim ugovorom nije drugačije određeno. Obavještenje o otuđenju je neophodno, obzirom da od tog trenutka zakupnik kiriju može da plati samo pribaviocu.

Član 608. Otuđenje zakupljene stvari pre predaje zakupniku

1. Kad je stvar o kojoj je zaključen ugovor o zakupu predato pribaviocu, a ne zakupniku, pribavilac stupa na mesto zakupodavca i preuzima njegove obaveze prema zakupniku ako je u momentu zaključenja ugovora o otuđenju znao za postojanje ugovora o zakupu.

2. Pribavilac koji u momentu zaključenja ugovora o otuđenju nije znao za postojanje ugovora o zakupu, on nije dužan da stvar preda zakupniku, dok zakupnik može samo da traži naknadu štete od zakupodavca.

3. Za obaveze pribavioca o davanju u zakup prema zakupniku, odgovaran je prenosilac kao solidarni jemac.

608. Opšti pregled- Otušena stvar koja je data u zakup, uvek bude nakon predaje zakupniku, (vidi komentar odredbe člana 606 ZOO). Međutim, iako ne tako često, moguće je da stvar o kojem je zaključen ugovor o zakupu, dostavlja se pribaviocu a ne zakupniku. Pošto u ovom slučaju stvar se nalazi u vlasništvu pribavioca, on ima mogućnost da shodno svojim ojačanim pravom na posed da se suprotstavi zakupniku, koji upravo ima samo pravo potraživanja. Kao što je slučaj u članu 606 ZOO, i ovde ojačano pravo na posedovanje ima prednosti u odnosu na obavezujuće pravo suprotne strane. Međutim, posledice sukoba između prava zakupnika iz ugovora o zakupu i prava pribavioca iz ugovora o otuđenju stvari date u zakup, zavise od saznanja pribavioca o postojanju odnosa o zakupu.

608.1 Pribavioc kome je zakupodavac - otušilac predao stvar isti ne može da zadrži stvar za sebe, već je u obavezi da preda zakupodavcu, ako je u vreme zaključenja ugovora o otuđenju znao, ili od okolnosti slučaja trebao je da zna o postojanju ugovora o zakupu. To iz razloga jer pribavioc preuzima ulogu zakupodavca i time preuzme i obaveze prema zakupodavcu. U ovom slučaju zakupnik može da ospori pravo nesavesnog i nepoštenog pribavioca. U ovom slučaju zakupnik može da ospori pravo nesvesnog i nepoštenog pribavioca u korišćenje, i ako je stvar predata pribaviocu a ne njemu. U slučaju spora, zakupnik je obavezan da dokaže nesavesnost i nepoštenje pribavioca. Ukoliko zakupnik uspe da dokaže da pribavioc u trenutku zaključenja ugovora o otuđenju znao ili je iz okolnosti slučaja trebao je da zna o postojanju ugovora o zakupu, pribavioc je obavezan da preda stvar i da se uzdrži za vreme korišćenja stvari, takođe i da preduzme na sebe obavezu za održavanje stvari i odgovornosti za materijalne i pravne nedostatke.

608.2 Ukoliko pribavioc, kome je zakupodavac - otušilac predao stvar u trenutku zaključivanja ugovora za otuđenje, nije znao, niti je i trebao da zna za postojanje ugovora o zakupu, on nije dužan da preda stvar zakupniku. Zakupnik koji u tom slučaju ne može da ostvari svoje pravo za korišćenje stvari, može samo da zahteva naknadu štete od zakupodavca.

608.3 Od trenutka zaključenja ugovora o otuđenju zakupljene stvari, zakupodavac kao solidarni jamac, odgovaran je prema zakupniku o obavezama pribavioca koje potiču iz ugovora o zakupu. Uslov za odgovornost, kao solidarnom jemstvu zakupodavca je, da je pribavioc iznajmljenu stvar predao zakupniku.

Član 609. Otkaz ugovora zbog otuđenja stvari

Kad usled otuđenja zakupljene stvari prava i obaveze zakupodavca pređu na pribavioca, zakupnik može otkazati ugovor u svakom slučaju, poštujući zakonske rokove za otkaz ugovora.

---

609. Opšti pregled - U slučaju kada zakupodavac je otuđio stvar kojeg je prethodno predao zakupniku, pravo zakupnika za korišćenje stvari ne može da se gasi (član 606 ZOO). Pravo zakupnika za korišćenje stvari se ne gasi i tada kada je stvar predata pribaviocu, koji je u vreme zaključenja ugovora o otuđenju znao ili je trebalo da zna za postojanje ugovora o zakupu (član 608 ZOO). U navedenim slučajevima, pribavioc stupa u mesto zakupodavca sa svim pravima i obavezama iz ugovora o zakupu. Ovaj nastavak ugovora o zakupu i uprkos otuđenja stvari predviđeno je da bude u interesu zakupnika koji inače bi bio doveden u nepovoljan položaj. Posebno to se odnosi na zaštitu zakupnika od mogućnost raskida ugovora o zakupu pre isteka ugovorenog roka.

609 Pravila prema kojima u slučajevima otuđenja stvari ,ugovoreni odnos o zakupu se nastavlja između zakupnika i pribavioca, obzirom da je to predviđeno radi zaštite interesa zakupnika, o kome se pretpostavlja da u većini slučajeva je zainteresovan za nastavljanje u korišćenju iznajmljene stvari. Ukoliko zakupnik, bez obzira na razloge, više nije zainteresovan da se nastavlja ugovor o zakupu sa pribaviocem, koji je ušao umesto zakupodavca, on ima pravo da otkáže ugovor o zakupu. U ovom slučaju, on je dužan da se pridržava rokova o otkazu predviđenim ugovorom ili zakonom (vidi komentar članu 612 ZOO).

GLAVA 5 PRESTANAK ZAKUPA

Član 610. Protok određenog vremena

- 1. Ugovor o zakupu zaključen za određeno vreme prestaje samim protokom vremena za koje je zaključen.**
  - 2. Isto važi i u slučajevima kad je u nedostatku volje ugovarača, trajanje zakupa određeno zakonom.**
-

610. Ugovor o zakupu je zaključen na određeno vreme kada su ugovorene strane izričito ili prećutno odredile trajanje ugovora. Smatra se da trajanje ugovora je određeno tačno, ukoliko su ugovorne strane tačno odredile vreme prestanka ugovora ili su predvidele da ugovor traje neko vreme od trenutka njegovog zaključenja. Ako su ugovorne strane tačno predvidele vreme ugovora, onda ugovor prestaje po isteku tog perioda, a ukoliko su u ugovoru naveli da će ugovor trajati za neko određeno vreme od dana zaključenja, onda se primenjuju opšta pravila za računanje vremena (vidi komentar člana 338 ZOO). Prećutno određivanje vremena o trajanju ugovora utvrđuje se na osnovu same prirode, okolnosti, običaja sredine i drugih relevantnih okolnosti konkretnog ugovora. Ugovor koji je zaključen sa tačno određenim rokom, obično prestaje istekom ugovorenog roka. S obzirom da za prestanak ugovora dovoljno je samo istek vremena i nema potrebe za bilo koju izjavu volje ili preduzimanje bilo koje radnje od strane ugovorenih strana. Nakon isteka vremena za koje je ugovor o zakupu zaključen, zakupnik je dužan da iznajmljenu stvar vrati zakupodavcu (vidi član 602 ZOO).

610.2 Ugovorne strane, u principu, su slobodne da odrede vreme trajanja ugovora. Međutim, posebnim zakonskim odredbama sloboda ugovaranja o vremenu trajanja ugovora može biti ograničeno određivanjem dužeg vremena zakupa. Npr., društvene nepokretnosti koje se nalaze pod upravom opština daju se u zakup za 99 godina³⁶⁴, Uredba koja opštinama na Kosovu daje pravo za izdavanje nepokretnosti na zakup za 99 godina. Takvo pravo opština zasnovano je i na Zakonu o Lokalnoj Samoupravi³⁶⁵, shodno toj Uredbi, opština Prištine donela je odluku o određivanju kriterijuma i postupka za izdavanje opštinske imovine na korišćenje³⁶⁶. Sličan postupak sprovodi i Kosovska Agencija za Privatizaciju, koja imovinu daje na korišćenje u vremenu od 99 godina.

610.2 (a) Smisao ove odredbe je sledeći: ako ugovorne strane nisu odredile ugovorom neko kraće vreme zakupa u odnosu na vreme dozvoljeno posebnim zakonom ili su ugovorile neko duže vreme trajanje zakupa, onda se smatra da ugovor prestaje da važi istekom dozvoljenog vremena zakonom o trajanju zakupnine.

610.2 (b) Međutim, drugi načini za prestanak ugovora o zakupu koji je zaključen sa određenim rokom a koji je i predviđen zakonom, jeste i po isteku određenog roka, ugovor o zakupu koji je zaključen sa određenim rokom može da prestaje i iz svih drugih razloga zbog kojih može da prestane i obostrani obavezujući ugovor. Za prestanak ugovora o zakupu, zakon predviđa sledeće razloge: protok određenog vremena (član 610 ZOO); otkaz zbog upotrebe protivno ugovoru (član 599 ZOO); neplaćanje zakupnine (član 601 ZOO), nedozvoljeni zakup (član 603 ZOO); raskid ugovora i sniženje zakupnine zbog opravki (član 588 ZOO), zbog materijalnih nedostataka (član 595 st. 3 ZOO); zbog pravnih nedostataka (član 597 st. 2 i 3 ZOO) i zbog uništenja stvari usled više sile (član 613 ZOO).

364 Vidi Uredbu UNMIK-a br. 2005/13 od. 04 marta 2005.

365 Vidi Zakon o lokalnoj samoupravi br. 03/L - 040 ("Sluzbeni List Republike Kosova" br. 28/2008)

366 Vidi odluku Skupštine Opštine Priština 01. br. 46-1301 od 03.07.2009.

610.2 (c) Smrt zakupodavca ili zakupnika , po zakonu , nije razlog za raskid ugovora , osim ako nije drugačije ugovoreno.

Član 611. Prećutno obnavljanje zakupa

1. Kad po proteku vremena za koje je ugovor o zakupu bio zaključen, zakupnik nastavlja sa korišćenjem stvari, dok zakupodavac se tome ne protivi, smatra se da je zaključen nov ugovor o zakupu na neodređeno vremensko trajanje, pod istim uslovima kao i prethodni.

2. Obezbeđenja koja su treća lica dala za prvi zakup prestaju protekom vremena za koje je bio zaključen prvi ugovor.

611.1 Ugovor o zakupu zaključen za određeno vreme prestaje samim protokom vremena za koje je zaključen. (član 610 ZOO). Zakupnik je dužan da vrati stvar koju je uzeo u zakup, ukoliko to ne učini, zakupodavac ima pravo da zahteva naknadu štete (vidi komentar odredbe člana 602 ZOO). Ukoliko zakupnik, nakon isteka roka za koje je zaključen ugovor o zakupu, nastavlja da koristi stvar, a zakupodavac se tome ne protivi, onda se smatra se da je prećutno zaključen novi ugovor o zakupu pod istim uslovima i to kao prethodni ugovor, ali za neodređeno vreme, stim što obuhvata uslove vezane za način i prestanak novog ugovora³⁶⁷. Istekom ugovorenog roka, zakupodavac ne može na jednostrani način da ostvari pravo za zamrzavanje kirije (ukoliko ne bude obezbedio i saglasnost zakupnika za povećanje kirije), već on ima pravo da raskine ugovor o zakupu, ukoliko ugovor ne bude automatski produžen³⁶⁸. Iz ovog razloga, zakupodavac ima pravo da zahteva od zakupnika, sve dok ne bude oslobodio objekat, samo iznos kirije koji je bio ugovoren ranijim ugovorom i to bez obzira sto je ovaj ugovor, nakon isteka roka prećutno je produžen³⁶⁹.

611.2 Ugovor koji je prećutno obnovljen, u odnosu na prvobitni ugovor, je novi ugovor, i pored toga što pravni odnosi između ugovorenih strana se nastavljaju pod istim uslovima. Međutim, postoje dve bitne razlike između obnovljenog ugovora i prvobitnog ugovora o zakupu: a) prvobitni ugovor je zaključen za jedno vreme koje je tačno precizirano, dok obnovljeni ugovor koji prećutno zaključen jeste na neodređeno vreme ; b) prvobitni ugovor prestaje zbog razloga predviđenih zakonom, (vidi komentar odredbe člana 610 ZOO), dok obnovljeni ugovor može bilo koja ugovorena strana da raskine u svako vreme, i to bez prethodno navedenih razloga, ali uz obavezu da se poštuje rok za raskid ugovora, (vidi komentar odredbe člana 612 ZOO) i c) mere za zaštitu prvobitnog ugovora o zakupu koje su date od strane trećih lica, shodno zakonu prestaju istekom vremena za koje je bio zaključen

367 Vidi Presudu Vrhovnog Suda Vojvodina, Ae. br. 475/91,

368 Vidi Presudu Vrhovnog Suda Srbije, Ae. br. 105/85,

369 Vidi Presudu Vrhovnog Suda Kosova, Rev. br. 402/2008 od. 07.10.2011,

..... Adem Vokshi

prvobitni ugovor, iste ne mogu da se nastavljaju u ugovoru koji je prećutno obnovljen. Ako treća lica žele da obezbede obnovljeni ugovor koji je prećutno zaključen, oni su obavezni da to tačno preciziraju u ugovoru.

Član 612. Otkaz

1. Ugovor o zakupu čije trajanje nije određeno niti se može odrediti iz okolnosti ili mesnih običaja prestaje otkazom koji svaka strana može dati drugoj, poštujući određeni otkazni rok.

2. Ako vreme trajanja otkaznog roka nije određeno ugovorom ili zakonom ili mesnim običajima, ono iznosi osam dana, s tim da otkaz ne može da se daje u nepovoljno vreme.

3. Ako su zakupljene stvari opasne po zdravlje, zakupnik može otkazati ugovor bez davanja otkaznog roka, čak i ako je u času zaključenja ugovora znao za to.

4. Zakupnik ne može da se odrekne prava iz stava 3 ovog člana.

612.1 Smatra se da je ugovor o zakupu zaključen na neodređeno vreme, ako ugovorne strane izričito ili prećutno nisu odredile dužinu trajanja ugovora o zakupu i ako vreme nije određeno zakonom (vidi komentar člana 610 ZOO). Ugovor o zakupu , koji je zaključen na određeno vreme, uvek prestaje istekom roka koji je izričito, prećutno ili zakonom određen, zatim istekom roka predviđenim posebnim zakonom, ugovor na neodređeno vreme prestaje otkazom, otkaz koji može da se da od bilo koje ugovorene strane drugoj ugovorenoj strani.

612.1 (a) Otkaz je redovni raskid ugovora o zakupu koji se uvek zaključuje na neodređeno vreme zbog same svoje prirode , jer suprotno tome takav ugovor bi neograničeno trajao. Otkaz je jednostrana izjava volje ugovarača kojom prestaje ugovor o zakupu u onim slučajevima kada trajanje ugovora nije izričito, prećutno ili posebnim zakonom određeno³⁷⁰.

612.1 (b) Otkaz ugovora o zakupu, koji je zaključen na neodređeno vreme, razlikuje se od ugovora koji je jednostranom voljom raskinut. Ugovor o zakupu može da prestaje samo iz razloga predviđenih ugovorom ili zakonom, (vidi komentar odredbe člana 610 ZOO). Otkaz ugovora koji je zaključen na neodređeno vreme može da se daje bez ikakvih razloga i bez postojanja bilo koje odgovornosti druge ugovorene strane.

612.2 Da bi se zaštitili interes ugovorene strane, na koga se odnosi otkaz, zakon predviđa dve vrste ograničenja za prestanak ugovora o zakupu otkazom : a) otkaz može da se daje u bilo koje vreme, ali ne i u neko nepovoljno vreme, i b) ugovor o zakupu prestaje samo

.....

370 Vidi presudu Višeg Privrednog Suda u Beogradu Ae. br. 1142/95,

nakon isteka otkaznog roka. Otkazni rok je predviđen ugovorom o zakupu, ukoliko to nije određeno ugovorom o zakupu, zakonom ili običajima sredine, shodno ZOO ovaj rok iznosi osam (8) dana i računa se od dana kada je ugovorena strana obavještena o otkazu ugovora.

612.2 (a) Otkazni rok, u principu, ne proizvodi pravno dejstvo u vreme kada je obavještena druga ugovorena strana, ali tek nakon isteka otkaznog roka. Otkazni rok je period vremena između obavještenja o otkazu i prestanka ugovora. Rok je predviđen da bi se omogućilo drugoj ugovornoj strani da se priprema za raskid ugovora. Iz tog razloga, ugovorena strana koja raskida ugovor dužna je da poštuje otkazni rok.

612.2 (b) Odredbe koje regulišu pitanje otkaza su dostupne prirode. Dakle, ugovorene strane mogu sporazumno da odrede dužinu trajanja otkaznog roka. Ugovorne strane mogu da ugovaraju raskid ugovora o zakupu samim podnošenjem otkaza, u kom slučaju praktično ne postoji otkazni rok. Ukoliko stranke nisu se dogovorile o vremenu otkaznog roka, a koji ne može da se odrediti ni po zakonu ni po običajima sredine gde se nalazi stvar, onda će se primeniti opšti rok od osam (8) dana koji je predviđen u članu 612 stav 2 ZOO.

612.3 Iz pravila o otkazu ugovora o zakupu gde nije određeno vreme trajanja, postoje izuzeci gde ugovor može da se otkaze bez otkaznog roka. Ovaj otkaz se razlikuje od redovnog otkaza. Redovni otkaz se može dati bez postojanja bilo kojih razloga i krivice ugovornih strana, već samo radi zaštite ugovorene strane na koju se otkaz odnosi, stoga je potrebno da se poštuje otkazni rok. Otkazivanje bez otkaznog roka, u stvari je sankcija, zato što druga ugovorena strana nije ispunila svoje ugovorne obaveze, raskid se može dati i bez obzira na to da li je u pitanju ugovor na određeno vreme ili o ugovoru gde trajanje vremena nije određeno, stoga to je bliže prestanku nego redovnom otkazu ugovora. Ugovorena strana koja podnosi otkaz bez poštovanja otkaznog roka, obavezna je da naglasi razloge i da obrazloži postojanje tih razloga. Zakon predviđa slučajeve u kojima zakupodavac može otkazati ugovor bez otkaznog roka: otkaz zbog upotrebe protivno ugovoru (član 599 ZOO) zbog neplaćanja zakupnine (član 601 ZOO). Zakupodavac može otkazati ugovor bez davanja vremena za otkaz, ako su iznajmljene stvari opasne po zdravlje čak i ako je on u vreme zaključenja ugovora znao o tome.

612.4 Zbog prirode stvari opasne po zdravlje, u ovom slučaju zakupnik je posebno zaštićen, a odricanje od prava za davanje otkaza nema nikakvo pravno dejstvo, obzirom da zakupniku zakon obezbeđuje nemogućnost od odricanje tog prava.

Član 613. Propast stvari usled više sile

1. Zakup prestaje ako zakupljena stvar bude uništena nekim slučajem više sile.

2. Ako zakupljena stvar bude delimično uništena ili samo oštećena, zakupac može raskinuti ugovor ili ostati i dalje u zakupu i zahtevati odgovarajuće sniženje zakupnine.

613. Opšti pregled.- Stvar koja je predmet ugovora o zakupu može biti uništen ili oštećen slučajno od vremena kada je ugovor o zakupu zaključen pa sve, do njegovog potpunog ispunjenja. Slučajno uništenje ili oštećenje iznajmljene stvari dolazi zbog više sile ili bilo kog drugog razloga za šta nisu krivi ni jedna ugovorna strana. Ovde se radi zbog spoljnog i nepredviđenog razloga, koji se dešava van stvari i njegovog korišćenja a koje se nije moglo sprečiti, izbeći ili otkloniti. Sa predajom stvari uzete u zakup, rizik ne prelazi na zakupnika od slučajnog oštećenja ili uništenja, kao što je slučaj sa prelaskom rizika kod ugovora o zakupu. Iz tog razloga, rizik od slučajnog uništenja ili oštećenja stvari snosi zakupodavac za svo vreme dok traje odnos zakupnine. Ova odredba reguliše pitanje prestanka ugovora o zakupu zbog uništenja stvari zbog više sile ili iz drugih razloga za koje nijedna ugovorena strana nije kriva, ako je: a) iznajmljena stvar uništena i b) iznajmljena stvar je delimično uništena ili oštećena.

613.1 Ukoliko je iznajmljena stvar uništena zbog više sile ili nekog drugog razloga za koje nisu odgovorne ni jedna ugovorena strana, iznajmljena stvar uopšte ne može da se koristi, onda odnos zakupnine gubi svoj smisao. Iz tog razloga ugovor o zakupu prestaje po samom zakonu. Zakupodavac nema obavezu da zakupniku preda neku drugu stvar, a zakupnik je oslobođen od plaćanja zakupnine od trenutka uništenja stvari usled više sile. Ako jedna ugovorena strana je ispunila neku od svojih obaveza, pre nego što je potraživanje po toj obavezi prisepelo za ispunjenje, onda ona ima pravo da zahteva povraćaj i to shodno pravilima za povraćaj za neosnovano obogaćenje, (vidi opšta pravila za nemogućnost ispunjenja, za koje nisu odgovorne nijedna ugovorena strana – odredba člana 120 st. 1 ZOO).

613.2 Ukoliko je iznajmljena stvar uništena ili delimično oštećena, zakupnik ima na raspolaganje dve mogućnosti: a) može da raskida ugovor, ili b) da zahteva smanjenje cene zakupnine ukoliko želi i dalje da ostane pri odnosu zakupnine, (videti opšte pravilo o nemogućnost ispunjenja za koje nisu odgovorne nijedna ugovorena strana – odredba člana 120 st. 1 ZOO). Raskid ugovora deluje ex nunc, zato što je zakupnik već koristio iznajmljenu stvar sve do trenutka oštećenja usled više sile ili bilo kog drugog razloga a za koje nisu odgovorne nijedna ugovorena strana

Član 614. Smrt

U slučaju smrti zakupnika ili zakupodavca zakup se nastavlja sa njegovim naslednicima ako nije drukčije ugovoreno.

614. Po svojoj pravnoj prirodi, ugovor o zakupu se ne zaključuje na osnovu ličnog svojstva ugovornih strana, (nije ugovor koji je zaključen **intuitu personae**). Prema tome, u slučaju smrti zakupodavca ili zakupnika odnos zakupnine ne prestaje, već se isti nastavlja sa naslednicima umrle ugovorene strane. Takođe, prestankom zakupodavca ili zakupnika, kao pravna lica, prava i obaveze prelaze na njihove pravne naslednike. Međutim, ugovor o zakupu prestaje ukoliko su se ugovorne strane sporazumele da u slučaju smrti ili prestanka zakupodavca ili zakupnika da prestaje i ugovor.

Nerxhivane Dauti

Član 615. Pojam

Ugovorom o delu poslenik se obavezuje da obavi određeni posao, kao što je izrada ili opravka neke stvari ili izvršenje nekog fizičkog ili intelektualnog rada i slično, a naručilac se obavezuje da mu za to plati naknadu.

Ugovor o delu jeste sporazum između poslenika i naručioca, s kojim se poslenik obavezuje da izvrši određeni posao, kao što su izrada ili opravka neke stvari, izvršenje nekog određenog fizičkog ili intelektualnog rada i dr., dok se naručilac obavezuje da mu za to isplati određenu naknadu (član 615 ZOO). Ugovor o delu ulazi u grupu ugovora o uslugama. Ovaj ugovor ima sličnosti sa ugovorom o radu i prodajom. Ako se ugovorom odredi priroda posla i rezultat koji se ostvaruje sa tim, dok je poslenik nezavistan u radu, onda će se sklopiti ugovor o delu. Međutim, ako ugovorom nije određena vrsta posla, već radnik je dužan da tokom rada izvrši ono što mu odredi poslodavac, onda će to biti ugovor o radu. U ugovoru o radu objekat ugovora je sam rad, dok kod ugovora o delu objekat ugovora jeste rezultat rada. Naglasili smo da je ovaj ugovor blizak ugovoru o prodaji. Da bi razlikovali ova dva ugovora, odlučujući je karakter predmeta rada: ako se odredi kako se treba raditi predmet, imali bi ugovor o delu, dok ako se napravi individualizacija vezana za rad na predmetu, ali on se proizvodi na serijski način, onda imamo posla sa ugovorom o prodaji.³⁷¹ Ugovor o delu sklapa se između naručioca i poslenika. *Poslenik* je obavezan da izvrši određenu radnju ili da ostvari određeni rezultat. *Naručilac posla* je obavezan da plati naknadu za izvršeni rad, ili za izvršeno delo. Ugovor o delu sklapa se s ciljem da se upotrebi tuđi rad i da se postigne određeni rezultat.

Ugovor o delu ima poreklo još od rimskog prava, gde je poznat kao **locatio conductio operis**.³⁷² Razvojem poljoprivrede i zanatstva, ovaj ugovor se praktikovao veoma često za transport stvari, za gradnju objekata, za opravku neke stvari, za žetvu poljoprivrednih kultura, za njihovu vršidbu i dr.³⁷³

Ugovor o delu karakterišu određene karakteristike, prema kojima je:

- *ugovor sa nazivom* (contractus nominatum), zato što ima određeni naziv i regulativu izričito definisanu u civilnim kodovima i u zakonima o obligacionim odnosima; ZOO predviđa izričito ovaj ugovor u članu 615 ovog Zakona;

- *komutativni ugovor*, u kojem obe ugovorne strane znaju njihova prava i obaveze od časa kad se zaključi ugovor;

.....
371 Dr. B. Loza, citirano delo, str. 150, 151; Komentar ZOO, Knjiga II, Bg., 1995, str. 1080.

372 Dr. R. Stojčević, *Rimsko obligaciono pravo*, Beograd, 1960, str. 90.

373 Komentar ZOO, Knjiga II, Bg., 1995, str. 1081.

- ulazi u sastav grupe *ugovora intuitu personae*, koji se sklapaju uzimajući u obzir posebne lične osobine poslenika, zato što izvršenje obaveze jeste usko vezano za osobine ugovarača;
- *kauzalni ugovor*, u kojem se zna cilj obaveze kako za ugovorne strane, tako i za treća lica;
- *nezavistan ugovor*, zato što stvara pravna dejstva, nezavisno od nekog drugog ugovora;
- *dvostrani obligacioni ugovor i sa naknadom*, zato što, nakon što je zaključan, stvaraju se prava i obaveze za obe ugovorne strane. Naručilac za ono što uzima od poslenika, daje određenu protivvrednost - naknadu;
- *konsenzualni ugovor (solo consensus)*, koji se zaključuje jednostavnom saglasnošću volja ugovornih strana za predmet rada koji se treba izvršiti i za naknadu za izvršen rad. Međutim, kod nekih posebnih vrsta ugovora o delu predviđena je neophodnost njihovog zaključenja u pismenoj formi, na pr., ugovor o građenju;
- jednostavan ugovor, koji sadrži elemente samo jednog ugovora, (dakle samo ugovor o delu).

Za stvaranje ugovora o delu, poslenici moraju slobodno da izraze svoju volju o njegovim bitnim elementima (*essentialia negotii*). Kao bitni elementi ugovora o delu smatraju se: rad ili delo koje se treba izvršiti, naknada koja se treba isplatiti i vremenski rok tog ugovora. Osim slobodnog izražavanja volje, kao glavni uslovi ovog ugovora su i sposobnost za delovanje ugovornih strana, predmet i osnova ugovora. Rad ili delo koje se treba izvršiti i naknada sadrže predmet ugovora o delu.

Rad ili delo koje se treba izvršiti predstavlja bitan element ugovora o delu. Prema svom materijalnom sadržaju, rad zaposlenika može biti bilo izrada stvari (šivenje odeće, gradnja objekata stanovanja), bilo preduzimanje korisnih radova za naručioca (transport putnika, prenos stvari), bilo vršenje nekog intelektualnog rada (držanje predavanja, izvođenje koncerata). U ove radove ili dela isto bi bilo ako bi on izvršio posao koristeći neko mehaničko pomoćno sredstvo, ili sa svojom fizičkom ili mentalnom snagom.³⁷⁴ Predmet ovih dela i radnji može biti jedna predmetna stvar, jedna telesna pokretna ili nepokretna stvar, ili netelesna stvar. Rad koji će se izvršiti treba biti odobren, određen i moguć.³⁷⁵

Što se tiče roka, naručilac i poslenik mogu da odrede putem sporazuma vremensko trajanje izvršenja određenog rada. Rok vremenskog trajanja u ugovoru o delu izričito se određuje sporazumom strana, ali i prećutno. Pojavljuju se slučajevi u kojima se rok vremenskog trajanja po tom ugovoru određuje sukcesivno, imajući u vidu rokove izvršenih radova deo po deo.³⁷⁶ U slučaju da vremenski rok trajanja nije određen, onda se on određuje uzimajući u obzir prirodu posla koji se mora izvršiti.

.....
374 Komentar ZOO, Kniga II, Bg., 1995, str. 1083.

375 Takođe tamo, str. 1084.

376 Takođe tamo.

Dejstva ugovora o delu izražavaju se u pravima i obavezama poslenika (izvršioca dela) i naručioca posla.

Poslenik ima pravo da zahteva:

- da mu se isplati cena naknade; naknada se određuje sporazumom strana ili na osnovu zakonske odredbe;
- od naručioca jedan određeni materijal za izvršenje posla ili da bi se postigao rezultat u radu;
- otklanjanje nedostataka u materijalima ili da se stvar sa nedostacima zameni sa jednom stvari bez nedostataka;

Naručilac posla, na osnovu ugovora o delu, ima pravo da zahteva:

- izvršenje posla i postizanje rezultata onako kako su se sporazumeli,
- otklanjanje nedostataka od izvršenog rada,
- predaju završenog dela u određenom roku i
- raskid tog ugovora, u slučaju da zaposlenik prekrši svoje obaveze.

Osim prava, zaposlenik i naručilac rada imaju i određene obaveze.

Član 616. Odnos s ugovorom o prodaji

1. Ugovor kojim se jedna strana obavezuje da izradi određenu pokretnu stvar od svog materijala smatra se u sumnji kao ugovor o prodaji.

2. Ugovor ostaje ugovor o delu ako se naručilac obavezao dati bitan deo materijala potreban za izradu stvari.

3. U svakom slučaju ugovor se smatra ugovorom o delu ako su ugovarači imali u vidu naročito poslenikov rad.

Odnos ugovora o delu s ugovorom o prodaji reguliše član 616 ZOO. Kad u konkretnom slučaju ugovora o delu, u kojem se jedna ugovorna strana (poslenik) obavezuje da izradi jednu određenu pokretnu stvar od svog materijala, u slučaju da je u sumnji smatra se da je ugovor o prodaji. Ipak, smatra se i ostaje ugovor o delu, ako je naručilac kod ugovora o delu obavezan da preda bitan deo materijala potrebnog za izradu određene stvari iz stvorenog ugovornog odnosa. Međutim, prema stavu 3 člana 616, ugovor se smatra ugovor o delu, ako su ugovorne strane, naručilac i poslenik, imali za cilj naročito rad poslenika. (O ovom pitanju, pogledaj pravne odredbe članova 621, 622, 628 ZOO).

Član 617. Kvalitet poslenikovog materijala

1. Kad je ugovoreno da poslenik izradi stvar od svog materijala, a nije određen kvalitet, poslenik je dužan dati materijal srednjeg kvaliteta.

2. On odgovara naručiocu za kvalitet upotrebljenog materijala isto kao prodavac.

Materijal za izvršenje posla mora se predati posleniku na način, u vreme i mesto onako kako su se sporazumeli ugovorom (na pr., štof i ostale delove za šivanje odeće krojaču).

Ako je ugovoreno da poslenik proizvede jednu stvar od svog materijala, dok u konkretnom slučaju nije određen kvalitet materijala, preduzimač je dužan da preda materijal osrednjeg kvaliteta. Pojam *osrednjeg kvaliteta* određuje se prema odgovarajućim standardima, koje se pojavljuje kao činjenično pitanje koje se procenjuje od slučaja do slučaja. Osrednji kvalitet jednog materijala predstavlja jedan dobar materijal osrednjeg kvaliteta – znači jedan materijal između osrednjeg i slabog.

Poslenik odgovara za kvalitet materijala isto kao prodavac. (Stav 2 člana 617 ZOO).

Naručilac je dužan da pregleda izvršeno delo, ako je prema urednom toku rada mogući taj pregled, i o pronađenim nedostacima bez odgođenja da obavesti poslenika.

Ako naručilac ne odgovori na poziv poslenika da pregleda i primi završeno delo bez nekog razumnog uzroka, smatra se da je delo primljeno.

Nakon pregleda i preuzimanja izvršenog rada, preduzimač više ne odgovara za nedostatke koji su se mogli primetiti sa uobičajenim pregledaom, osim kad je on znao o tim nedostacima a nije obavestio naručioca. (Član 629 ZOO).

GLAVA 2 NADZOR

Član 618. Nadzor

Naručilac ima pravo da vrši nadzor nad obavljanjem posla i daje uputstva kad to odgovara prirodi posla, a poslenik je dužan da mu to omogući.

Nadzor kod ugovora o delu reguliše se članom 618 ZOO. Prema Zakonu, naručilac ima pravo da vrši nadzor izvršenja rada. Naručilac takođe ima pravo da daje upute kad to odgovara prirodi posla, dok je poslenik dužan da mu to omogući.

Naručilac je dužan da preuzme izvršen rad, kad je on izvršen prema odredbama ovog ugovora i pravilima profesije. Ako se izvršeni rad ne preuzme od naručioca zbog nekog opravdanog razloga, onda je on u docnji i ima posledica zbog njegove docnje. Docnja naručioca jeste docnja poverioca. Glavne posledice te docnje su da se smatra da je naručilac preuzeo stvar, zbog tog razloga on se ne može bazirati na nedostatke izvršene stvari koje bi se mogle primetiti s uobičajenim pregledom. Jedna druga posledica jeste da sada poslenik svoj rad drži na čuvanje, što znači da on sada ima pravo da zahteva naknadu za čuvanje. Propast ili oštećenje stvari donose naručiocu posledice. Ako se nastavi neopravdano s ne preuzimanjem izvršenog rada, poslenik može zahtevati da se, sa sudskom odlukom, poveri stvar na čuvanje nekom drugom licu i to u trošku i na teret naručioca.³⁷⁷

GLAVA 3 ZAKLJUČIVANJE UGOVORA PUTEM NADMETANJA

Član 619. Poziv za nadmetanje u ceni radova

1. Poziv upućen određenom ili neodređenom broju lica na nadmetanje za izvršenje određenih radova, pod određenim uslovima i uz određene garancije, obavezuje pozivaoca da zaključi ugovor o tim radovima sa onim koji nudi najnižu cenu, izuzev ako je tu obavezu isključio u pozivu na nadmetanje.

2. U slučaju isključenja obaveze da se zaključi ugovor, poziv na nadmetanje smatra se kao poziv zainteresovanima da oni naprave ponude ugovora pod objavljenim uslovima.

Prema tradicionalnim pravilima ugovornog prava, ugovori se zaključuju sa pojavljivanjem ponude i njenim prihvaćanjem. Ta pravila imamo i kod ovog ugovora. Ponudu obično čini naručilac posleniku. Pošto je ugovor o delu konsenzualan ugovor, i ponuda se vrši na neformalan način, usmeno, telefonom, pismeno, telegramom, teleprinterom i u direktnim vezama. Dakle, ovde se vrši izjava ponudioca i njeno prihvaćanje od primaoca, odnosno izjava se vrši od naručioca, dok primanje se vrši od poslenika.³⁷⁸

Od gore navedenog pravila ima i izuzeća, zato što je ZOO predvideo važnost da se ovaj ugovor zaključi javnim nadmetanjem. Glavni cilj ovog zaključenja jeste da se ugovori jedna niža cena za izvršenje određenih radova. Poziv se vrši određenim licima ili neodređenim licima, na javan način, za izvršenje određenih radova s određenim uslovima i određenim garancijama. Ovaj poziv obavezuje pozivaoca da zaključi ugovor o tim radovima s onim koji nudi najnižu cenu. Izuzeće od tog pravila vrši se kad je ta obaveza izuzeta od

.....
377 Ivan Bukjaš, Komentar ZOO, II, Zag., 1978, str. 302; Komentar ZOO, II, Bg. 1980, str. 95.

378 Dr. Ivan Bukljaš – Dr. Boris Vizner: Komentar ZOO II Zag., 1979, str. 1934, Komentar ZOO II, Beog., 1980, str. 83, Dr. Ivan Bukljaš: Komentar ZOO II, Zag., 1978, str. 295.

poziva za nadmetanje (član 784 ZOO). Na taj način, zaključuje se ovaj ugovor za radove velikog obima, za radove koji imaju kulturnu, umetničku, i ekonomsku važnost. Lice koje objavljuje konkurs, javno nadmetanje, je dužno da odredi uslove izvršenja radova. Tamo se obično vrši tačan opis radova, način formiranja cena, dokumentacija, podobnost vršenja radova, rok i način predavljanja ponude, način njene verifikacije i dr. Razume se, u ovom slučaju davalac ponude dužan je da poštuje te uslove navedene u ponudi.³⁷⁹ Ako se ponuda vrši određenim licima, onda se te ponude sakupe od lica kojima je učinjena ponuda. Zatim se te ponude razmatraju od komisije u prisustvu ponudioca. Nakon razmatranja ponude, zaključuje se ugovor sa ponudiocem koji nudi najnižu cenu. Međutim, ovde treba naglasiti da se u praksi ugovor ne zaključuje uvek s ponudiocem koji nudi najnižu cenu, već s onim koji nudi bolje uslove za izvršenje radova. Drugim rečima, ugovor se zaključuje sa najpodobnijim ponudiocem. Međutim, najpodobnijim ponudiocem smatra se onaj koji nudi najnižu cenu, koji ima iskustva u izvršenju radova, koji ima profesionalne sposobnosti, koji poseduje profesionalan i tehnički kadar i određenu opremu.³⁸⁰ S druge strane, dobitnik u nadmetanju dužan je da dobije rešenje o davanju radova prema postupku predviđenom u nadmetanju i tu odluku mora opravdati. Ako se prekrši ovaj postupak, onda to povlači odgovornost za naknadu štete ponudiocu. Ako se ponuda vrši neodređenim licima, onda se vrši javno nadmetanje. Ovo javno nadmetanje se vrši pismeno. Ta situacija traje tako do isteka određenog roka. Zatim izabrana komisija sakuplja i razmatra dostigle ponude. Posle toga, objavljuje se dobitnik javnog nadmetanja, koji dobija pravo da zaključi ugovor o delu s onim ko je ponudio najnižu cenu. Dobitnik nadmetanja donosi odluku o zaključenju ili nezaključenju tog ugovora.³⁸¹ Kad imamo posla s gradnjom investicionih objekata, predviđaju se odredbe o obaveznom javnom nadmetanju u ovom slučaju. Međutim, ovde ne treba zaboraviti da se u nekim posebnim slučajevima objekat gradnje može dati određenom licu i s direktnim sporazumom.

Ima slučajeva kad se isključuje obaveza da se zaključi ugovor, zato što se poziv za nadmetanje smatra kao poziv zainteresovanima da oni izvrše ponudu ugovora pod objavljenim uslovima. Kao što se vidi, ovde se omogućuje vršenje izbora ponudioca za zaključenje ugovora.³⁸²

.....
379 Komentar ZOO II, Beog., 1980, str. 85.

380 Dr. Ivan Bukljaš – Dr. Boris Vizner: Komentar ZOO II, Zag. 1979, str. 1898-1900.

381 Komentar ZOO II, Beog., 1980, str. 83.

382 Dr. Boris Vizner – Dr. Ivan Bukljaš: Komentar ZOO II, Zag., 1979, str. 1900, Komentar ZOO II, Beog., 1980, str. 83.

Član 620. Poziv na nadmetanje za umetničko ili tehničko rešenje nameravanih radova

Poziv upućen određenom ili neodređenom broju lica na nadmetanje za umetničko ili tehničko rešenje nameravanih radova obavezuje pozivaoca da pod uslovima sadržanim u pozivu na nadmetanje zaključi ugovor sa učesnikom u nadmetanju čije rešenje prihvati komisija čiji je sastav unapred objavljen, izuzev ako je tu obavezu isključio u pozivu na nadmetanje.

ZOO je u članu 620 predvideo jednu posebnu odredbu vezano za poziv na nadmetanje za umetničko ili tehničko rešenje određenih radova. Taj poziv se upućuje određenim ili neodređenim licima na nadmetanje za umetničko ili tehničko rešenje određenih radova. U tom slučaju, ovaj poziv obavezuje dobitnika da u uslovima predviđenim u pozivu na nadmetanje zaključi ugovor s učesnikom na nadmetanju, čije se rešenje prihvati od komisije. Sastav komisije je određen i objavljen ranije. Dobitnik, prema ovom članu, nije dužan da zaključi ugovor, ako je isključio svoju obavezu u delu za nadmetanje. Kao što se vidi, ovde nije cilj da se postigne pogodna cena, već je cilj da se postigne najpodobnije umetničko ili tehničko rešenje za ostvarenje dela.³⁸³

GLAVA 4

OBAVEZE POSLENIKA

Član 621. Nedostatci materijala

1. Poslenik je dužan skrenuti pažnju naručiocu na nedostatke materijala koji mu je naručilac predao, a koje je primetio ili je morao primetiti, inače će odgovarati za štetu.

2. Ako je naručilac zahtevao da se stvar izradi od materijala na čije mu je nedostatke poslenik ukazao, poslenik je dužan postupiti po njegovom zahtevu, izuzev ako je očigledno da materijal nije podoban za naručeno delo ili ako bi izrada od zahtevanog materijala mogla naneti štetu ugledu poslenika, u kom slučaju poslenik može raskinuti ugovor.

3. Poslenik je dužan upozoriti naručioca na nedostatke u njegovom nalogu, kao i na druge okolnosti za koje je znao ili je morao znati, koje mogu biti od značaja za naručeno delo ili za njegovo izvršenje na vreme, inače će odgovarati za štetu.

Poslenik snosi i određene obaveze iz ugovora o delu. Poslenik je dužan da upozori naručioca o nedostacima materijala kojeg je predao naručilac, koje je primetio, inače će odgovarati .....

383 Komentar ZOO II Beog. 1980, str. 84, Dr. Ivan Bukljaš: Komentar Zoo I II Zag. 1978, str. 295.

za uzrokovanu štetu. Ako je naručilac zahtevao da se stvar izradi od materijala za čije nedostatke mu poslenik rekao, poslenik je dužan da deluje prema njegovom zahtevu, sa izuzećem slučajeva kad je očito da materijal nije pogodan za naručeno delo ili ako bi proizvod od zahtevanog materijala uzrokovao štetu autoritetu poslenika, tako da bi u tim slučajevima poslenik imao pravo da raskine ugovor. ZOO predviđa dužnost upozorenja tako da poslenik obavesti naručioca rada o nedostacima u njegovom nalogu i o ostalim okolnostima o kojima je imao saznanje ili morao imati saznanje, koji mogu biti važni za naručeno delo, inače će odgovarati za uzrokovanu štetu.

Član 622. Obaveza da izvrši delo

- 1. Poslenik je dužan izvršiti delo kako je ugovoreno i po pravilima posla.**
- 2. On je dužan izvršiti ga za određeno vreme, a ako ono nije određeno, onda za vreme koje je razumno potrebno za takve poslove.**
- 3. On ne odgovara za zadocnjenje nastalo zbog toga što mu naručilac nije predao materijal na vreme, ili zbog toga što je tražio izmene, ili što mu nije isplatio dužan predujam i uopšte za zadocnjenje nastalo ponašanjem naručioca.**

Poslenik je obavezan da izvrši delo prema ugovoru. “On je dužan da izvrši delo kako je ugovoreno i prema pravilima posla ” (član 622 stav 1 ZOO). Obaveza izvršenja dela obuhvata i obavezu poslenika da izvrši delo uredno i u roku. Uredno izvršenje dela znači izvršenje po svim profesionalnim pravilima koja se traže od subjekata koji se bave s tim poslom. Izvršenje dela na vreme znači izvršenje u vremenu koje je određeno u ugovoru ili koje proističe od prirode posla. “Ako taj rok nije određen, onda on treba da ga završi u vremenu koje je razumno za određeni posao ” (član 622 stav 2 ZOO). Razuman rok jeste rok koji se traži za izvršenje dela ili rok za izvršenje manjih poslova koji su preostali od glavne obaveze. Poslenik je dužan da upozori naručioca o nedostacima materijala, o njegovom slabom kvalitetu. Ako on to ne uzme u obzir, odgovaraće naručiocu za određenu štetu. Poslenik je dužan da lično izvrši posao (*intuitu personae*), pošto su se u času zaključenja ugovora o delu imale u vidu posebne lične karakteristike poslenika, tako da nijedno treće lice ne može da ga zameni, na pr., zaključen je ugovor o delu, imajući u vidu sposobnosti arhitekta ili profesionalne sposobnosti određenog profesora da drži predavanja iz jednog određenog predmeta. Smrt poslenika u tim slučajevima (ili gubitak poslovne sposobnosti) ima za posledicu gašenje ugovora. Naručilac ima pravo da zahteva povraćaj materijala i ostalih stvari koje su mu predate za izvršenje dela.³⁸⁴ Poslenik može tokom vršenja dela da koristi pomoćnike koji će delovati prema njegovom nalogu, ali u tom slučaju za rezultate rada odgovaraće samo poslenik.

.....
384 Takode tamo, str. 1092.

Član 623. Raskid ugovora zbog odstupanja od ugovorenih uslova

- 1. Ako se u toku izvršenja dela pokaže da se poslenik ne drži uslova ugovora i uopšte da ne radi kako treba, te da će izvršeno delo imati nedostatke, naručilac može upozoriti poslenika na to i odrediti mu primeren rok da svoj rad uskladi sa svojim obavezama.**
  - 2. Ako do isteka tog roka poslenik ne postupi po zahtevu naručioca, ovaj može raskinuti ugovor i zahtevati naknadu štete.**
-

Najčešći slučajevi gašenja ugovora o delu su oni koji se uzrokuju zbog neizvršenja. To neizvršenje ugovora može biti potpuno ili delimično. S ovim vrstama neispunjenja ugovora bavimo se kad delo uopšte nije izvršeno ili nije izvršeno na uredan način. Prema članu 623 ZOO, ako se tokom izvršenja dela pokaže da se poslenik ne pridržava uslova iz ugovora i uopšte na radi kako treba, tako da će izvršeno delo imati nedostatke, naručilac može da upozori poslenika o tome i da mu odredi jedan dodatni rok da svoj rad prilagodi svojim obavezama. Ovaj predviđen slučaj prestanka ima za cilj da diktira da se izvršeno delo vrši prema nalogu i ugovoru. Poštovanjem uslova ugovora ostvaruje se njegov cilj. Prema stavu 2 člana 623 ZOO, ako do isteka tog roka poslenik ne deluje prema nalogu naručioca, on može raskinuti ugovor i da zahteva naknadu štete.

Član 624. Raskidanje ugovora pre isteka roka

- 1. Ako je rok bitan element ugovora, a poslenik je u tolikom zakašnjenju sa započinjanjem ili završavanjem posla da je očigledno da ga neće završiti u roku, naručilac može raskinuti ugovor i zahtevati naknadu štete.**
  - 2. On to pravo ima i kad rok nije bitan element ugovora, ako zbog takvog zakašnjenja naručilac očigledno ne bi imao interesa za ispunjenje ugovora.**
-

Prema članu 624, postoji mogućnost raskida ugovora pre isteka roka predviđenog ugovorom. Ako je rok bitan element ugovora, dok je preduzimač u docnji sa početkom rada, tako da je jasno da neće izvršiti delo u roku, naručilac može da raskine ugovor i da zahteva naknadu štete. (Za pitanja vezana za to kada se zaključuje fiksni ugovor i njegove posledice, pogledaj detaljnije odgovarajuće članove koji tretiraju ta pitanja).

Prema stavu 2, naručilac ima pravo da raskine ugovor, i onda kad rok nije suštinski element ugovora, ako zbog jedne takve docnje naručilac očigledno ne bi imao interesa za ispunjenje ugovora.

Član 625. Poveravanje izvršenje posla trećem licu

1. Ukoliko iz ugovora ili prirode posla ne proizlazi što drugo, poslenik nije dužan da posao obavi lično.

2. Poslenik i dalje odgovara naručiocu za izvršenje posla i kad posao ne obavi lično.

Poveravanje izvršenja posla trećem licu dolazi do izražaja u članu 625 ZOO. Kao pravilo, ugovor o delu ulazi u grupu ugovora *intuitu personae*, koji se zaključuje imajući u vidu posebne lične karakteristike ugovarača, zato što je izvršenje obaveze usko povezano za karakteristike ugovarača.

Prema članu 625, stava 1 ZOO, ako iz ugovora ili same prirode posla ne proizlazi nešto drugo, poslenik nije dužan da lično izvrši posao. Međutim postoji odgovornost, tako da poslenik i dalje odgovara licu za izvršeni posao i kad ne vrši posao lično. Kod ugovora o delu, pravo odustajanja od dela dok delo nije završeno pripada samo naručiocu. To je tako zato što je tu reč o poverenju kome se treba dati izvršenje poslova a takođe i angažovanje određenih naručiočevih sredstava. Zbog toga kod ovog ugovora njegovo ispunjenje za naručioca ne predstavlja obavezu već pravo da se brine kako se delo izvršava i da li će se ostvariti određeni rezultat.

Član 626. Odgovornost za saradnike

Poslenik odgovara za lica koja su po njegovom nalogu radila na poslu koji je preuzeo da izvrši, kao da ga je sam izvršio.

S druge strane poslenik odgovara za lica koja su, po njegovom nalogu, vršila posao koji je on preuzeo da izvrši kao da ga je sam izvršio - član 626 ZOO. Ovde je slučaj kad poslenik nije lično obavezan da izvrši posao. Onda, on obično poveri izvršenje poslova svojim saradnicima, pošto poslenik odgovara za njih. Dakle, poslenik odgovara za posao svojih radnika i ostalih lica, kojima je poverio delimično ili potpuno posao. Ako je, na pr., poslenik jedna organizacija, ona može izvršiti poslove putem svojih radnika i ostalih lica, onda, kako u prvom slučaju, tako i u drugom slučaju, poslenik odgovara naručiocu posla kada se uzrokuje neka šteta ili kada se ne izvrši posao kako treba.³⁸⁵

.....
385 Ivan Bukljaš – Dr. Boris Vizner: Komentar ZOO, II Zag., 1979, str. 1911-1912, Komentar ZOO, Beog., 1980, str. 88.

Član 627. Neposredan zahtev saradnika poslenika od naručioca

Za naplatu svojih potraživanja od poslenika njegovi saradnici mogu se obratiti neposredno naručiocu i zahtevati od njega da im isplati ta potraživanja na teret svote koju u tom času duguje posleniku, ako su ta potraživanja priznata.

Ako poslenik izvrši i preda naručeno delo na uredan način, onda on dobija pravo da ostvari jedno određeno potraživanje. To pitanje je postavljeno u članu 627 ZOO. Međutim, ako su poslove izvršili saradnici poslenika, onda i oni dobijaju pravo da ostvare određeno potraživanje. I to pitanje reguliše član 627 ZOO. Dakle saradnici mogu da ostvare ispunjenje svojih potraživanja koja imaju prema posleniku obračujući se neposredno naručiocu da ima isplati njihova potraživanja, koja se računaju u sklopu duga koje ima naručilac prema posleniku. Razume se da oni mogu ostvariti svoja potraživanja samo za njegov priznati dug prema posleniku. Glavni cilj postojanja ove odredbe jeste da se olakša ekonomski položaj saradnika poslenika. Ta potraživanja moraju biti likvidna i priznata od poslenika, kao i dug naručioca prema posleniku.³⁸⁶

Član 628. Predaja izrađene stvari naručiocu

1. Poslenik je dužan predati naručiocu izrađenu ili opravljenu stvar.

2. Poslenik se oslobađa ove obaveze ako stvar koju je izradio ili opravio propadne iz uzroka za koji on ne odgovara.

Poslenik mora predati delo na način, vreme i mesto određeno u ugovoru ili, kada to nije određeno ugovorom, prema prirodi preuzetog rada. Poslenik se oslobađa od te obaveze, ako stvar koju je izradio ili opravio propadne zbog uzroka za koji on ne odgovara (član 628 stav 2 ZOO). Čas predaje stvari je bitan kod pitanja dobijanja imovine i rizika prilikom propasti stvari od vis maior (više sile). Kad je stvar predata naručiocu ili kad on odbije preuzimanje i čini docnju poverioca, a stvar se upropasti zbog više sile, rizik od uništenja stvari pogađa naručioca kao vlasnika stvari. Problemi se pojavljuju kad se stvar uništi zbog više sile pre predaje stvari naručiocu. Tu se razlikuju dve situacije: kad poslenik preda materijal za izradu stvari, koji je uništen dok se nalazi kod poslenika, zato što rok njegove predaje još nije istekao; rizik od gubitka stvari pripada posleniku, kao njegovom vlasniku. Ako naručilac preda materijal za izradu stvari, a on propadne dok je kod poslenika, rizik od uništenja stvari zbog uticaja više sile pogađa naručioca posla, kao vlasnika stvari, iako se uništenje pojavilo dok je stvar bila na izradi kod poslenika, prema tradicionalnom pravilu *res perit domino*. Poslenik odgovara za nedostatke izvršenog dela (članovi 629-635 ZOO).

.....
386 Dr. Ivan Bukljaš – Dr. Boris Vizner: Komentar ZOO II Zag. 1979, str 1911 -1912, Komentar ZOO II Beog. 1980, str. 88.

Poslenik u svakom slučaju odgovara naručiocu posla za neispunjenje ugovora, bez obzira ko ima materijal za izradu stvari.

GLAVA 5

ODGOVORNOST ZA NEDOSTATKE

Član 629. Pregledanje izvršenog dela i obaveštavanje poslenika

- 1. Naručilac je dužan pregledati izvršeno delo, ako je prema redovnom toku stvari takav pregled moguć i o nađenim nedostacima bez odlaganja obavestiti poslenika.**
- 2. Ako naručilac, bez opravdanog razloga, ne odgovori na poziv poslenika da pregleda i primi izvršeni rad bez kakvog opravdanog razloga, smatra se da je rad primljen.**
- 3. Posle pregleda i primanja izvršenog rada poslenik više ne odgovara za nedostatke koji su se mogli opaziti običnim pregledom, izuzev ako je znao za takve nedostatke i nije obavestio naručioca.**

Poslenik odgovara i za nedostatke izvršenog dela. Za ta pitanja ZOO predviđa određene odredbe u članu 629 ZOO. Prema tom pravilu, prvo je naručilac dužan da pregleda naručeno delo kad je to, moguće, i za nedostatke bez odlaganja da obavesti poslenika (član 629 ZOO). Pregledanje izvršenog dela je dužnost naručioca koje on treba učiniti da bi se utvrdilo da li delo ima nedostataka ili nema. To pregledanje mora se izvršiti kako je ugovoreno ili, ako nije tako predviđeno, onda on to čini na vreme i na uredan način. Pregled se mora izvršiti sa pažnjom dobrog domaćina, kada to dozvoli tok stvari. Pošto u većini slučajeva naručilac nije stručnjak, onda to čini komisija koja daje svoje mišljenje u zapisniku. Vreme pregleda dela jeste kad postoji objektivna mogućnost za određeni pregled. Kad se ti nedostaci utvrde s nadležnošću i zavedu u zapisnik, onda za te činjenice mora se bez odlaganja obavestiti poslenik. Obaveštenje bez odlaganja u praksi znači da se obaveštenje vrši istog dana kada se utvrdio nedostatak ili da se obaveštenje izvrši sutradan. Međutim, strane mogu takođe da se sporazume o roku reklamacije nedostatka izvršenog dela. Ako se desi da tokom pregleda bude prisutan poslenik, onda se obaveštenje vrši na licu mesta.³⁸⁷

Ako se desi da naručilac ne odgovori na poziv poslenika za vršenje pregleda i preuzimanje završenog delo i ne preduzme ništa bez nekog opravdanog razloga, onda se smatra da je naručilac preuzeo delo - član 629 ZOO. Prva posledica jeste da se smatra da je naručilac primio delo, iako, u stvari, on to još nije učinio. Od tog časa rizik od propasti ili oštećenja izvršenog dela uzima na sebe naručilac. Druga posledica je da je naručilac dužan da

.....
 387 Komentar ZOO II Beogr. 1980, str. 89-90, Dr. Ivan Bukljas: Komentar ZOO I II Zag. 1978, str. 299, Dr. Ivan Bukljas: - Dr. Boris Vizner: Komentar ZOO III Zag. 1979, str. 1914.

plati troškove čuvanja stvari. Te posledice neće imati naručilac, ako nije krivac za ne preduzimanje gore navedenih radnji. Međutim, ako on docni zbog neopravdanih razloga da pregleda izvršeno delo, onda on snosi te posledice³⁸⁸.

Nakon pregleda i preuzimanja izvršenog dela, poslenik više ne odgovara za nedostatke koji su se mogli primetiti uobičajenim pregledom, osim kad je znao za nedostatak a o tome nije obavestio naručioca (član 629 stav 3 ZOO). Tu se uzima u obzir zakonska pretpostavka da izvršeno delo nema nedostataka. Ova pretpostavka se uzima i u slučaju da je naručilac u docnji prema poveriocu. Prigovori zbog nedostataka koje je mogao primetiti s pregledom ne mogu se vršiti kasnije. Ako se prigovori vrše kasnije, oni se ne uzimaju u obzir. Član 629 stav 3 ZOO čini izuzeće, zato što, kao što je gore navedeno, i poslenik odgovara za nedostatke koji su se mogli primetiti s jednim običnim pregledom, i kada naručilac nije izvršio prigovor na vreme, u slučaju da je poslenik znao za nedostatke prilikom predaje stvari, ali nije ih dao na znanje naručiocu.³⁸⁹ Ovde treba reći da sudija mora uzeti u obzir pravila načela poštenja i savesnosti.

Član 630. Skriveni nedostaci

1. Ako se docnije pokaže neki nedostatak koji se nije mogao otkriti običnim pregledom, naručilac se ipak može pozvati na njega, pod uslovom da o njemu obavesti poslenika što pre, ali ne kasnije nego u roku od mesec dana od njegovog otkrivanja.

2. Istekom dve (2) godine od prijema obavljenog posla, naručilac se više ne može pozvati na nedostatke.

Kod ugovora o delu obavljenu posao može imati i skrivene nedostatke. Ovo pitanje ZOO je predstavilo u članu 630. Kao prvo, ako se neki nedostatak pokaže kasnije, koji nije primećen s običnim pregledom, onda se dozvoljava da se naručilac pozove na taj nedostatak. U ovom slučaju on mora što pre da obavesti poslenika o primećenom nedostatku. On to treba učiniti u roku od jednog meseca, to je rok koji teče od dana otkrivanja nedostatka - član 630 stav 1 ZOO. Dakle, ovde imamo skriveni nedostatak obavljenog posla, koji se smatra da postoji kada se otkrije korišćenjem ili pregledom, na pr., kad je opravljen automobil, nedostatak se može primetiti nakon jedne duge vožnje ili normalnom upotrebom. Na te nedostatke naručilac se može pozivati, ako učini reklamaciju na vreme. Tu reklamaciju mora da učini u roku od jednog meseca, koji teče od časa otkrivanja nedostatka. Nakon isteka tog roka, u načelu on ne može da ostvari određena prava. U stvari, naručilac, nakon isteka roka od dve

388 Komentar ZOO II Beog. 1980, str. 89-90, Dr. Ivan Bukljas: Komentar ZOO II, 1978, str. 299, Dr. Ivan Bukljas – Dr. Boris Vizner: Komentar ZOO II Zag. 1979, str. 1914-1915.

389 Dr. Ivan Bukljas: Komentar ZOO II Zag. 1978, str. 299, Komentar ZOO II Beog. 1980, str. 90, Dr. Ivan Bukljas – Dr. Boris Vizner: Komentar ZOO II Zag. 1979, str. 1915-1916.

godine od preuzimanja obavljenog posla, ne može zahtevati odstranjenje nedostataka. Ovde treba reći da je rok od jednog meseca subjektivan rok, dok je dvogodišnji rok objektivan rok - član 630 stav 2 ZOO. Prvi rok počinje teći od dana otkrića nedostatka, dok drugi rok od dana preuzimanja izvršenog dela. Ove rokove sudija ne uzima u obzir po službenoj dužnosti, već prema zahtevu ugovorne strane.³⁹⁰

Član 631. Prestanak prava

1. Naručilac koji je poslenika na vreme obavestio o nedostacima izvršenog posla ne može svoje pravo ostvariti sudskim putem po isteku godine dana od učinjenog obaveštenja.

2. Po isteku tog roka naručilac može, ako je o nedostacima blagovremeno obavestio poslenika, prigovorom protiv poslenikovog zahteva za isplatu naknada istaći svoje pravo na sniženje naknada i na naknadu štete.

ZOO je predvideo jednu određenu odredbu za prestanak prava u članu 1, 2. Tu su postavljena važna pitanja vezana za prava naručioca. U stvari naručilac koji je obavestio pravovremeno poslenika o nedostacima izvršenog rada, ne može da ostvari svoje pravo putem suda nakon isteka jednogodišnjeg roka. Ovaj rok teče od dana obaveštenja o nedostacima izvršenog rada - član 631 stav 1. Ovaj rok je prekluzivni rok, zato što, nakon isteka tog roka, naručilac gubi svoja prava. Tu se naručilac za ostvarenje svojih prava prvo obraća posleniku i ako na taj način ne može da ih ostvari, onda se obraća sudu da putem njega ostvari svoja prava, podnoseći tužbu. Međutim, on će izgubiti tu mogućnost, ako svoje pravo ne ostvari u roku od jedne godine, koji počinje teći od dana obavesti o izvršenom delu. Od gore-navedenog pravila izuzeće čini član 631 stav 2, zato što dozvoljava da nakon isteka tog roka, ako je o nedostacima naručilac pravovremeno obavestio poslenika, putem prigovora protiv zahteva poslenika o isplati naknade, predstavi svoje pravo o smanjenju naknade i o naknadi štete. Tu se obično vrši prigovor u sporu o isplati naknade posleniku. Tako, može se reći da u ovom slučaju naručilac, u stvari, samo negira neosnovano potraživanje poslenika.³⁹¹

.....
390 Dr. Ivan Bukljaš – Dr. Boris Vizner: Komentar ZOO III Zag. 1970, str. 1917-1918, Komentar ZOO II Beog. 1980, str. 90.

391 Komentar ZOO II Beog. 1980, str. 91. Dr. Ivan Bukljas – Dr. Boris Vizner Komentar ZOO III Zag. 1979, str. 1919 – 1920. Ivan Bukljaš: Komentar I, II, Zag. 1978, str. 300.

Član 632. Slučajevi kad poslenik gubi pravo da se pozove na prethodne članove

Poslenik se ne može pozvati na neku odredbu prethodnih članova kad se nedostatak odnosi na činjenice koje su mu bile poznate, ili mu nisu mogle ostati nepoznate, a nije ih saopštio naručiocu.

Postoje slučajevi kad poslenik gubi pravo da se poziva na određene odredbe za zaštitu svojih interesa. Takva je situacija s članom 631 ZOO. To kažemo, zato što se poslenik ne može osloniti na određene odredbe ZOO, kad je nedostatak izvršenog dela vezan za činjenicu koja je bila poznata ili nije mogla da ostane nepoznata. Pošto osim ovih okolnosti, ovde se zahteva da poslenik nije obavestio naručioca o nedostacima dela. Kao što se može opaziti, ova odredba sadrži jedno staro pravilo ugovornog prava, prema kojem, niko se ne može osloniti na njegov dolus (htenje). U stvari, ovde imamo *dolus generalis*, putem kojeg se onemogućuje posleniku da se poziva na odredbe pređašnjih članova, na pr., prigovor na ostvarenje prava naručioca vrši se ne pravovremeno, ako je tokom izvršenja rada bio nesavestan. Tako će biti kad poslenik ne da na znanje ili sakriva činjenice važne za naručioca.³⁹²

Član 633. Pravo zahtevati uklanjanje nedostataka

1. Naručilac koji je uredno obavestio poslenika da izvršeni rad ima neki nedostatak može zahtevati od njega da nedostatak ukloni i za to mu odrediti primeren rok.

2. On ima pravo i na naknadu štete koju trpi zbog toga.

3. Ako uklanjanje nedostatka zahteva preterane troškove, poslenik može odbiti da ga izvrši, ali u tom slučaju naručiocu pripada, po njegovom izboru, pravo na sniženje naknade ili raskid ugovora, kao i pravo na naknadu štete.

Ovim ugovorom, u određenim uslovima, može se vršiti uklanjanje nedostataka i naknada štete. Tako, prema članu 633 ZOO, naručilac koji je na uredan način obavestio poslenika da izvršeni rad ima neki nedostatak, ima pravo da zahteva da se ukloni nedostatak izvršenog rada i za uklanjanje nedostatka naručilac mora da odredi dodatni rok. Da bi naručilac ostvario to pravo, zahteva se da: 1) izvršeni rad ima nedostatke i da oni budu uklonivi, 2) da nedostatak bude na individualno određenoj stvari, 3) da se pojavi u određenom roku, d) da se za uklanjanje nedostataka odredi dodatni rok i 4) da naručilac priloži zahtev za uklanjanje nedostataka. Naručilac ima pravo da zahteva i naknadu za pretrpljenu štetu, zato što je delo imalo nedostataka - član 633 stav 2 ZOO. Naknada štete u ovom

.....
392 Komentar ZOO II Beog. 1980, str. 91. Dr. Ivan Bukljaš: Komentar ZOO I II Zag. 1978, str 300, Dr. Ivan Bukljac – Dr. Boris Vizner. Komentar ZOO III Zag. 1979, str. 1920.

slučaju je sporedno pravo naručioca, koje se može kumulirati sa svakim glavnim pravom naručioca, zbog nedostatka dela. U praksi se neki put dešava da poslenik odbije uklanjanje nedostataka. To može učiniti kad uklanjanje nedostataka zahteva velike troškove, odnosno ogromne troškove. Ako je takva situacija, onda se naručiocu, prema izboru, dozvoljava da zahteva; 1) smanjenje naknade, ili 2) raskid ugovora i 3) pravo na naknadu štete - član 633 stav 3 ZOO. Ovde se zovu "ogromni troškovi" za uklanjanje nedostataka oni koji su veoma veliki u odnosu na naknadu koju dobija poslenik. Međutim smanjenje naknade će se ostvariti, ako se izvršeni posao sa nedostacima može upotrebiti prema svojoj nameri. Ako naručilac ne želi da uzme predajom izvršeni rad, onda obično zahteva raskid ugovora. U ova dva slučaja on ima pravo da zahteva naknadu štete, ako je pretrpeo štetu.³⁹³

Član 634. Raskidanje ugovora u posbenom slučaju

Kad obavljeni posao ima takav nedostatak koji ga čini neupotrebljivim ili je obavljen u suprotnosti sa izričitim uslovima ugovora, naručilac može, ne tražeći prethodno otklanjanje nedostatka, raskinuti ugovor i zahtevati naknadu štete.

Postoje slučajevi kad naručilac može da zahteva raskid ugovora zbog nedostatka obavljenog posla. Prema članu 634 ZOO, to se može desiti (da se raskine ugovor) onda kada nedostatak obavljenog posla čini delo neupotrebljivo ili kad je obavljeni posao u suprotnosti s uslovima izričito predviđenim ugovorom. U tom slučaju naručilac može da ne zahteva uklanjanje nedostataka, ali da zatraži raskid ugovora, zahtevajući i naknadu štete. Da bi ostvario to pravo, potrebno je da: 1) obavljen posao ima nedostataka koji ga čine neupotrebljivim ili da je posao obavljen u suprotnosti s uslovima ugovora, 2) da se pojavi nedostatak u određenom roku, 3) da se odredi dodatni rok, 4) zatim da se podnese zahtev za raskid tog ugovora. U ovom slučaju, naručilac mora biti veran ugovoru, zato što samo savesna strana može da ostvari ovo pravo. Ako ne želi da ostvari ovo pravo, onda može da ostvari neko drugo pravo, prema ovoj osnovi, dok se za ostvarenje prava na naknadu štete treba učiniti zbog razloga neurednog izvršenja ugovora. Ovo pravo on ostvaruje kao sporedno pravo, spajajući ga s nekim drugim glavnim pravom zbog kršenja ugovora³⁹⁴.

.....
393 Dr.Ivan Bukljas, komentar LMDI, II, Zagreb 1978, st.300.

394 Ovo je pravo na komunikaciju koja je pre svega povezana sa drugim pravom koje je glavni uzrok neuspeha ili kršenja osnovnog ugovora .

Član 635. Pravo naučioca u slučaju drugih nedostataka izvršenog dela

- 1. Kad izvršeni posao ima nedostatak zbog koga delo nije neupotrebljivo, odnosno kad posao nije izvršen u suprotnosti sa izričitim uslovima ugovora, naručilac je dužan dopustiti posleniku da nedostatak otkloni.**
- 2. Naručilac može odrediti posleniku primeren rok za otklanjanje nedostatka.**
- 3. Ako poslenik ne otkloni nedostatak do isteka tog roka, naručilac može, po svom izboru, izvršiti otklanjanje nedostatka na račun poslenika, ili sniziti naknadu, ili raskinuti ugovor.**
- 4. Kad se radi o neznatnom nedostatku, naručilac se ne može koristiti pravom na raskid ugovora.**
- 5. U svakom slučaju on ima pravo i na naknadu štete. Pravo naučioca u slučaju drugih nedostataka izvršenog posla**

Naručilac može ostvariti pravo na uklanjanje nedostataka, kad izvršeni rad ima nedostataka. Ovo pitanje je regulisano članom 644 stavovima 1, 2, 3, 4, 5 ZOO. Ovo pravo on može ostvariti kad izvršen posao ima nedostataka, koji čine delo neupotrebljivim, odnosno kad je obavljen posao u suprotnosti s uslovima izričito predviđenim ugovorom - član 635 stav 1 ZOO. Ovo pravo, kao i ostala prava, mogu se ostvariti, ako se ispune određeni uslovi. Ovi uslovi koje smo spomenuli vezano s članom 635 stavom 1, moraju se ispuniti na kumulativan način, inače ovo pravo se ne može ostvariti. Za ostvarenje ovog prava, naručilac mora poštovati pravila kao jedan *dobar domaćin*. Nakon što se desi da on ne poštuje pravila "*standarda ponašanja*", onda će odgovarati za uzrokovanu štetu. Ako se desi da on ne poštuje pravila standarda ponašanja, onda će on odgovarati za uzrokovanu štetu. Ako se desi da poslenik ne ukloni nedostatke do isteka dodatnog roka, onda može naručilac, prema svom izboru, da izvrši uklanjanje nedostataka na teret poslenika ili da smanji naknadu ili da raskine ugovor - član 635 stav 2, 3. Naručilac, s druge strane, ne može da ostvari pravo na raskid ugovora, ako je nedostatak dela mali - član 635 stav 4. Ovde je reč o nedostatku koji ne smeta urednu upotrebu stvari, dakle kad je nedostatak bez važnosti. Razume se da u ovom slučaju naručilac može da ostvari neko drugo pravo, kao što je pravo na uklanjanje nedostataka i pravo na smanjenje naknade. U ovim slučajevima, načelno, uvek ima pravo da zahteva naknadu štete - član 635 stav 5. Pošto ovde imamo posla s jednim kršenjem ugovora, treba reći da se naručilac mora bazirati na pravilo pretpostavljene krivice ugovorne strane za naknadu štete.³⁹⁵

.....
395 Što se tiče ovog pitanja, pogledajte detaljnije pravila za naknadu štete koji važe za kompenzacione (naknadne) ugovore.

Član 636. Sniženje naknade

Sniženje naknade vrši se u razmeru između vrednosti izvršenog rada bez nedostatka u vreme zaključenja ugovora i vrednosti koju bi imao u to vreme izvršeni rad sa nedostatkom.

Prema članu 636 ZOO, naručilac može sniziti naknadu u razmeru između vrednosti izvršenog rada bez nedostatka u vreme zaključenja ugovora i vrednosti izvršenog rada koje bi imao u vreme izvršenja rada sa nedostatkom. Konkretno, sniženje naknade treba izvršiti: 1) ako stvar ima nedostatke, 2) ako nedostatak ne ometa njegovu urednu upotrebu, 3) ako se nedostatak pojavi u određenom roku, 4) ako se odredi dodatni rok i 5) ako se podnese zahtev za sniženje naknade. Ovi uslovi se moraju ispuniti na kumulativan način, inače se ne može ostvariti ovo pravo. U konkretnom slučaju, sniženje naknade znači da je, na pr., ugovorena naknada bila 10.000 €, što čini vrednost rada bez nedostatka u času zaključenja ugovora, ali u međuvremenu stručnjak utvrđuje da rad s nedostacima na tržištu vredi 6.000 €, onda će svota naknade biti samo 4000 €. Smanjenje ugovorne naknade kod ugovora o delu jeste i treba biti posledica smanjenja vrednosti rada koje je izvršio poslenik.³⁹⁶

GLAVA 6 OBAVEZE NARUČIOCA

Član 637. Obaveza da primi rad

Naručilac je dužan primiti rad izvršen prema odredbama ugovora i pravilima posla.

Ugovor o delu karakteriše se po dvostranim obavezama, zato što, osim poslenika, i naručilac ima određene obaveze. Glavne obaveze naručioca su: da preuzme rad koji je izvršio poslenik, da isplati naknadu za posao koji je izvršio poslenik, da preda materijal za izvršenje posla i da saraduje s poslenikom tokom vršenja poslova.

Naručilac posla je obavezan da primi izvršeni rad prema ugovorenim uslovima ili prema pravilima njegovog izvršenja (član 637 ZOO). U slučaju da se poslenik, prilikom njegovog izvršenja, ne pridržava ugovoru i pravilima rada ili docni s predajom rada, naručilac može odbiti da primi rad, raskine ugovor i da zahteva naknadu štete.

Naručilac, prema tradicionalnim pravilima, ima nekoliko važnih obaveza kod tog ugovora. Obaveze naručioca su predviđene i sankcionisane članovima 637 - 642 ZOO. Kao prvo, naručilac je dužan da preuzme završeni rad, ako je on završen prema odredbama ovog

.....
³⁹⁶ Iz ovoga proizilazi da sniženje naknade se vrši srazmerno između vrednosti izvršenog rada bez nedostatka u vreme zaključenja ugovora i vrednosti koju bi imao u to vreme izvršeni rad sa nedostatkom.

ugovora i pravilima profesije - član 637 ZOO. Ako se izvršeni rad ne primi od naručioca zbog nekog opravdanog razloga, onda on kasni i snosi posledice njegove docnje. Docnja naručioca jeste docnja poverioca. Glavna posledica te docnje jeste činjenica da se smatra da je naručilac primio rad, tako, zbog tog razloga, on se ne može bazirati na nedostatke završene stvari koju su mogli da se primete s jednim običnim pregledom. Jedna druga posledica je ona da poslenik sada izvršeno delo drži na čuvanje, što znači do on sada ima pravo da zahteva naknadu za čuvanje. Zatim, propast i oštećenje stvari donose posledice za naručioca. Ako se nastavi neopravdano neprihvatanje izvršenog rada, poslenik može da zahteva da se sudskom odlukom poveri stvar na čuvanje jednom drugom licu i to na trošak i teret naručioca.³⁹⁷

Član 638. Određivanje i isplata naknade

- 1. Naknada se određuje ugovorom, ako nije određena obaveznom tarifom ili kojim drugim obaveznim aktom.**
- 2. Ako naknada nije određena, utvrdiće je sud prema vrednosti rada, prema normalno potrebnom vremenu za takav posao, kao i prema uobičajenoj naknadi za tu vrstu rada.**
- 3. Naručilac nije dužan isplatiti naknadu pre nego što je pregledao izvršeni rad i odobrio ga, izuzev ako je drukčije ugovoreno.**
- 4. Isto važi ako je ugovoreno izvršenje i predaja rada u delovima.**

Naknada za izvršeni rad predstavlja drugi suštinski element ugovora o delu. Naknada predstavlja jednu protivvrednost u novcu, koju se naručilac obavezuje da isplati za određene poslove izvršene od poslenika. Svotu naknade određuju sporazumom ugovorne strane. Ako je naknada određena s zakonski obavezujućom odredbom, ugovorne strane ne mogu da ugovore više od predviđene naknade. Ako “naknada za izvršeni rad nije određena ugovorom, niti zakonom, njena svota će se odrediti prema uobičajenim naknadama na mestu zaključenja ugovora ili i od suda, uzimajući u obzir vrednost rada, vreme potrebno za izvršenje određenog rada” (član 638 stav 1, 2 ZOO). Kao pravilo, naknada se isplaćuje u novcu, ali može se isplatiti i s nekom drugom imovinskom vrednošću. Naknada mora biti pravična, realna, moguća i odobrena. Ako će naknada biti veoma visoka ili niska, takav ugovor se može atakovati sa odredbama o ogromnom oštećenju (*laesio enormis*).

Poslenik ima osnovne obaveze: da izvrši posao i da postigne određeni rezultat na radu, predajući izvršeni rad ili rezultat rada.

.....
397 Dr. Dr. Ivan Bukjaš: Komentar II, I, Zag., 1978, str. 302, Komentar ZOO II, Beog., 1980, str. 94.

Naručilac je obavezan da isplati naknadu na određeni način, vreme i mesto, kako su se sporazumeli ugovorom. Ugovarači se mogu sporazumeti da isplate naknadu u novcu, u određenom roku nakon zaključenja ugovora, ili se može dati kapara, predujam i da se izvrši prema radu i dinamici izvršenih poslova. Naručilac nije dužan da isplati naknadu pre pregleda izvršenog rada i pre nego je on odobri ” (član 638 stav 3 ZOO). Naknada se određuje putem ugovora a ako nije određena, onda se isplaćuje sa obaveznom tarifom (član 640 stav 1 ZOO). Putem ugovora naknada i njena svota određuju se s jednom fiksnom ili paušalnom svotom. U slučaju da naknada nije određena ugovorom, i nije predviđen način i rok isplate usluge, pravilo je da se naknada odmah isplati, (osim u slučaju kad je izvršenje rada podeljeno u više etapa, tako da će se i naknada isplatiti prilikom primanja svakog dela rada, što se najviše praktikuje u građevinarstvu). Poslenik ima pravo da zahteva od naručioca da mu isplati troškove koje je imao tokom vršenja poslova, dajući posleniku predujam od strane naručioca.

Član 639. Proračun s izričitim jemstvom

1. Ako je naknada ugovorena na osnovu proračuna sa izričitim jemstvom poslenika za njegovu tačnost, on ne može da zahteva povećanje naknade čak i ako je u posao uložio više rada i ako je izvršenje posla zahtevalo veće troškove nego što je bilo predviđeno.

2. Ovim se ne isključuje primena pravila o raskidanju i izmeni ugovora zbog promenjenih okolnosti.

3. Ako je naknada ugovorena na osnovu proračuna bez izričitog jemstva poslenika za njegovu tačnost, pa se u toku rada prekoračenje proračuna pokaže neizbežnim, poslenik mora o tome bez odlaganja obavestiti naručioca, inače gubi svako potraživanje zbog povećanih troškova.

ZOO, u članu 639, stav 1, 2, 3, ima jednu odredbu za slučaj kad se naknada određuje s izričitim jemstvom za tačnost i njenu visinu i za slučaj naknade bez izričite garancije za tačnost i njenu svotu. U prvom slučaju, kad je ugovorena naknada na osnovu proračuna s izričitim jemstvom poslenika za njegovu tačnost, onda on ne može da zahteva povećanje naknade niti onda kad je izvršenje rada zahtevalo više troškova nego što je predviđeno, (član 639 stav 1). Kad se naknada proračunava prema ovoj odredbi, onda se njena visina smatra definitivnom. Zbog tog razloga visina naknade se ne može povećati. Ako se desi da je poslenik pogrešio u proračunu, onda on otklanja teret greške i rizik slučaja. Međutim, pošto ovo pravilo nije obavezujuće, naručilac i poslenik mogu se sporazumeti da tu okolnost regulišu drugačije.³⁹⁸ Gore navedena okolnost, iako je naknada proračunata u definitivnoj visini, opet ne isključuje primenu pravila za raskid ili promenu ugovora zbog promenjenih

.....
 398 Dr. Ivan Bukljaš – Dr. Boris Vizner: Komentar ZOO II Zag. 1979, str. 1930, Komentar ZOO II Beog. 1980. str 96

okolnosti (član 639 stav 2 ZOO). Kao što se može primetiti, ovde je zakonodavac predvideo mogućnost primene pravila klauzule rebus sic stantibus. Dakle, s ovim pravilom postoji mogućnost da poslenik zahteva više troškova, nego što su predviđeni u slučajevima promene okolnosti ovog ugovora od časa zaključenja, do časa njenog izvršenja. Drugi slučaj, koji se predviđa u članu 639, bavi se s ugovorenom naknadom na osnovu proračuna s izričitim jemstvom poslenika za njegovu tačnost, ali gde se tokom rada pokaže da je prevazilaženje proračuna neizbežno, onda je poslenik dužan da obavesti o tome naručioca bez odlaganja, inače gubi svako potraživanje koje je vezano za povećane troškove. U ovom slučaju zahteva se da: 1) postoji ugovorni odnos, 2) da naknada bude proračunata bez izričitog jemstva za njegovu tačnost, 3) da povećani troškovi budu neophodni, 4) za to povećanje da se obavesti naručilac bez odlaganja i 5) da podnese zahtev za njihovo povećanje³⁹⁹. Međutim, ako povećanje troškova prouzrokuje gubitak interesovanja naručioca za postojanje ugovora, on ima pravo da zahteva njegov raskid⁴⁰⁰. Ako se desi da poslenik prevaziđe troškove vršeći nepotrebne poslove, onda naručilac može da to prigovori. Za taj prigovor sudija donosi odluku da li jesu ili nisu opravdano povećani troškovi, ili su troškovi neophodni ili nisu i dr.

Proračun sa izričitim jemstvom dolazi do izražaja kad je naknada ugovorena na osnovu proračuna sa izričitim jemstvom poslenika za njegovu tačnost, tako da on ne može zahtevati dodatak naknade i kad je u radu izvršio više radova i kad je to zahtevalo više troškova nego što je predviđeno. S ovim ne znači da se ne isključuje primena pravila za raskid i promenu ugovora zbog promene okolnosti od časa zaključenja ugovora. Ako je naknada ugovorena na osnovu proračuna bez izričitog jemstva poslenika za njegovu tačnost i tokom rada ispadne da je neizbežno da se prevaziđe proračun, poslenik mora bez odlaganja da obavesti naručioca o tome. Ako on to ne učini, on gubi svako potraživanje koje je vezano za dodatne troškove u ovom slučaju.

GLAVA 7 RIZIK

Član 640. Kad je poslenik dao materijal

1. U slučaju kad je poslenik dao materijal za izradu stvari a stvar bude oštećena ili propadne iz bilo kog uzroka pre predaje naručiocu, rizik snosi poslenik, te nema pravo na naknadu za dati materijal, kao ni na naknadu za svoj rad.

2. Ako je naručilac pregledao izvršeni rad i odobrio ga, smatra se da mu je stvar predata, a da je kod poslenika ostala na čuvanju.

.....
399 Komentar ZOO II Beog. 1980, str. 96. Dr. Ivan Bukljash – Dr. Boris Vizner: Komentar ZOO II Zag. 1979, str. 1930. Dr. Ivan Bukljaš: Komentar ZOO I II Zag. 1978, str. 303.

400 Dr. Ivan Bukljaš – Dr. Boris vizner: Komentar ZOO III Zag. 1979, str. 1930, Komentar ZOO II Beog. 1980, str.96

3. Ako je naručilac pao u docnju zbog neprimanja ponuđene stvari, rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari prelazi na njega.

Posleniku se mora predati materijal za izvršenje rada na način, vreme i mesto kako su se sporazumeli ugovorom, (na pr., štof i ostali delovi za šivenje odeće za krojača). Od pravovremenog ispunjenja obaveze naručioca rada zavisi ispunjenje na vreme obaveze za izvršenje posla koju ima druga strana - poslenik.⁴⁰¹ Treba naglasiti da ta obaveza ne figuriše u svim ugovorima o delu. On mora sarađivati s poslenikom tokom vršenja rada.

Saradnja naručioca je neophodna u mnogim slučajevima, zato što od njega zavisi uspešno i pravovremeno izvršenje rada. Prilikom šivenja odeće, naručilac je dužan da dođe na probe i ako on ne odgovori na poziv ili je jednostavno neredovan, to utiče na ispunjenje obaveze.⁴⁰²

Prvi slučaj je vezan za situaciju kad je naručilac dao materijal za izvršenje rada (član 489 stav 1, 2, ZOO). Prvo pravilo u ovom slučaju vezano je za rizik slučajne propasti ili oštećenje stvari, koju ima naručilac, ako je dao materijal za izradu stvari, član 489 stav 1. Ovde se radilo i radi prema tradicionalnom pravilu – res peri domino. Međutim, s druge strane u doktrini se kaže da se u praksi veoma retko radi u tom pravcu.⁴⁰³ Ovde treba naglasiti da naručilac snosi rizik oštećenja ili propasti stvari samo za materijal koji je dao za izradu naručenog posla. U ovom slučaju poslenik ima pravo naknade, ako je stvar propala ili se oštetila, zbog docnje naručioca ili u slučaju kad naručilac nije odgovorio na uredan poziv poslenika da pregleda stvari - član 641 stav 2 ZOO. Dakle ovde, kao što se vidi, naručilac je u docnji, zato i snosi posledice njegove docnje.

Drugi slučaj je vezan sa situacijom rizika od davanja po delovima. Za ovaj slučaj ZOO je predvideo jednu posebnu odredbu u članu 642. Ovaj slučaj se bavi s ugovorom da naručilac izvrši pregled i preuzimanje delova rada onako kako su izvršeni; tada poslenik ima pravo da zahteva naknadu za delove koje je naručilac pregledao i odobrio. Ovo pravo poslenik može da ostvari i u slučaju kad, nakon pregleda, delovi propadnu kod poslenika bez njegove krivice. Tu je reč o sukcesivnoj predaji rada, onako kao su završeni delovi od strane poslenika. Tako, u slučajevima kad se naručilac i poslenik sporazumeju da se rad preda deo po deo, nakon pregleda i odobrenja od naručioca. Poslenik ima pravo da zahteva naknadu, iako naručilac nije primio stvar ili iako je stvar propala dok se nalazila kod poslenika, ali bez njegove krivice.⁴⁰⁴

.....
401 Dr. B. Loza citirano delo, str. 160.

402 Dr. Lj. Milošević, citirano delo, str. 357.

403 Komentar ZOO II, Beog., 1980, str. 98, Dr. Ivan Bukjaš: Komentar ZOO II, Zag., 1978, str. 304.

404 Dr. Ivan Bukjaš – Dr. Boris Vizner: Komentar ZOO III, Zag., 1979, str. 1932, Komentar ZOO II, Beog., 1980, str. 98, Dr. Ivan Bukjaš: Komentar ZOO I, II, Zag., 1978, str. 304.

Član 641. Kad je naručilac dao materijal

1. Rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari snosi naručilac ako je on dao materijal za izradu.

2. U tom slučaju, poslenik ima pravo na naknadu samo ako je stvar propala ili bila oštećena posle dolaska naručioca u docnju, ili ako se naručilac nije odazvao njegovom urednom pozivu da stvar pregleda.

Drugi slučaj se bavi sa situacijom kad je naručilac dao materijal za izvršenje rada. Ovaj slučaj se reguliše u članu 641 stav 1, 2, ZOO. Prvo pravilo u ovom slučaju vezano je s rizikom slučajne propasti ili oštećenjem stvari, koje snosi naručilac, ako je dao materijal za izradu stvari. Ovde se radilo i radi prema tradicionalnom pravilu – *res perit domino*. Međutim, s druge strane, u doktrini se naglašava da se u praksi veoma retko deluje u tom pravcu⁴⁰⁵. Ovde treba naglasiti da naručilac snosi rizik od oštećenja ili propasti stvari samo onoliko koliko se tiče materijala koji je dao za izradu naručenog posla. U ovom slučaju poslenik ima pravo naknade, ako je upropaštena ili oštećena stvar zbog docnje naručioca ili kad se naručilac ne odazove urednom pozivu poslenika da pregleda stvar - član 641 stav 2 ZOO. Dakle, kako se vidi naručilac, kao ugovarač, je u docnji, zato i snosi posledice svoje docnje.

Član 642. Rizik u slučaju predaje po delovima

Ako je ugovoreno da će naručilac vršiti pregled i prijem pojedinih delova kako budu izrađeni, poslenik ima pravo na naknadu za izradu delova koje je naručilac pregledao i odobrio, čak i ako bi oni posle toga propali kod njega bez njegove krivice.

Treći slučaj se bavi s rizikom kad se naručeno delo predaje u delovima. Za ovaj slučaj ZOO je predvideo jednu posebnu odredbu u članu 806. Ovaj slučaj se bavi s ugovorom da naručilac izvrši pregled i preuzimanje delova rada kako oni budu izrađeni; onda poslenik ima pravo da zahteva naknadu delova koje je naručilac pregledao i odobrio. Ovo pravo poslenik može da ostvari i u slučaju kad se, nakon pregleda oni upropaste kod poslenika, ali bez njegove krivice. Ovde je reč o predaji rada po delovima, kako su izrađeni od poslenika. Dakle, u slučajevima kad se naručilac i poslenik sporazumeju da se rad preda po delovima, nakon pregleda i odobrenja od naručioca, poslenik ima pravo da zahteva naknadu, iako naručilac nije primio stvar ili stvar je upropaštena, dok je bila kod poslenika⁴⁰⁶

.....
405 Komentar ZOO II Beog. 1980. str. 98. Dr. Ivan Bukljaš: Kome. ZOO I II Zag. 1978. str. 304.

406 Dr. Ivan Bukljaš – Dr. Boris Vizner: Komentar ZOO II Zag. 1979. str. 1932. Komentar ZOO II Beog. 1980. str. 98. Dr. Ivan Bukljaš: Komentar ZOO I, II Zag. 1978. str. 304.

GLAVA 8 PRAVO ZALOGJE

Član 643. Pravo zaloge

Radi obezbeđenja naplate potraživanja naknade za rad i naknade za utrošeni materijal, kao i ostalih potraživanja po osnovu ugovora o delu, poslenik ima pravo zaloge na stvarima koje je napravio ili opravio, kao i na ostalim predmetima koje mu je predao naručilac u vezi sa njegovim radom, sve dok ih drži i ne prestane dragovoljno da ih drži.

ZOO u članu 643 predviđa jednu posebnu odredbu za obezbeđenje naplate potraživanja poslenika. Polazeći od klasičnog pravila da je zalog sredstvo realnog obezbeđenja za ostvarenje potraživanja, predviđena je mogućnost njenog konstituisanja u ugovoru o delu. ZOO je to učinio zbog razloga što od prirode ovog ugovora proističe da poslenik može da zadrži izrađenu stvar, ako naručilac ne plati dug prema njemu, a to čini za izvršeni rad i utrošeni materijal. Dakle, on to čini radi obezbeđenja naplate potraživanja za naknadu za izvršeni rad i naknadu za utrošeni materijal kao i druga potraživanja koja su, na osnovu ugovora o delu, vezana za stvari koje je opravio i druge stvari koje je predao naručiocu vezano za njegov rad. Ove stvari se ne gase dok ih drži kao zalog, zato što ih drži dragovoljno. Kao što se vidi ovde je konstituisan zakonski zalog u korist poslenika. Ovo konstituisanje se bavi s predmetom ugovora o delu. Konstituisanje zaloge vrši se nad izrađenom ili opravljenom stvari ili nad drugim stvarima naručioca, koje su predate posleniku. Ovo pravo traje dok je stvar kod poslenika.

GLAVA 9 PRESTANAK UGOVORA

Član 644. Raskid ugovora s voljom naručioca

Sve dok naručeni posao nije dovršen, naručilac može raskinuti ugovor kad god hoće, ali je u tom slučaju dužan isplatiti posleniku ugovorenu naknadu, umanjenu za iznos troškova koje ovaj nije učinio, a koje bi bio dužan učiniti da ugovor nije raskinut, kao i za iznos zarade koju je ostvario na drugoj strani ili koju je namerno propustio da ostvari.

Glavni slučajevi prestanka ovog ugovora su:

- nakon izvršenog rada i postignutog cilja zbog kojeg je ugovor zaključen;
- smrću poslenika ili naručioca rada, (na pr., izrada slike od određenog slikara, izrada skulpture od određenog skulptora, šivenje odeće od određenog krojača);

- ako je poslenik sa materijalom koji mu je dao naručilac završio nekoliko radova, njegovi nasljednici su dužni da predaju materijal, da izvrše isplatu odgovarajućeg dela naknade, koji pripada posleniku;
- ako poslenik izgubi radnu sposobnost, na pr., ako krojač izgubi vid (oslepi); ako poslenik izgubi radnu sposobnost delimično ili potpuno, ugovor će prestati, zato što je uzrokovana faktička nemogućnost da izvrši posao;
- naručilac može da raskine ugovor ako je rok izvršenja dela suštinski element ovog ugovora, a poslenik kasni u izvršenju radova (član 479 stav 1 ZOO);
- ugovor o delu može se raskinuti od strane naručioca i poslenika. Naručilac može raskinuti ugovor zbog dva razloga: ako se poslenik, prilikom vršenja rada, ne pridržava uslova ugovora ili pravilima rada i ako docni u vršenju rada, dok izvršenje u roku predstavlja suštinski element zaključenog ugovora. Poslenik ima pravo da raskine ugovor, ako mu naručilac preda materijal sa nedostatkom, s kojim on ne može postići određeni rezultat, dok je za ovo on opomenuo naručioca, ali bezuspešno.

Ugovor o delu se može raskinuti s jednostranim izražavanjem volje naručioca. To je predviđeno u članu 644 ZOO. On to može učiniti dok naručeni posao nije završen. Tom prilikom naručilac je dužan da isplati posleniku ugovorenu naknadu, ali smanjenu za svotu troškova koje poslenik nije izvršio a koje bi trebao da izvrši da nije raskinut ugovor. Naručilac je dužan da isplati naknadu koju je poslenik mogao ostvariti negde drugde, ali je to ispustio s namerom da je ne ostvari. Ovakav raskid ugovora naručilac čini obično kad nema interesa da se ugovor ispuni. Međutim, ovde treba reći da to ne može učiniti s ciljem da ošteti interese poslenika, zato što bi tada povredio interes poslenika a takođe i jednakost stranaka.⁴⁰⁷

.....
407 Dr. I. Bukljaš – Dr. B. Vizner, Komentar ZOO, Zag., 1979, str. 1934, Komentar ZOO, II, Bg. 1980, str. 99.

DEO X UGOVOR O GRAĐENJU

GLAVA 1 OPŠTA ODREDBA

Član 645. Pojam

1. Ugovor o građenju je ugovor o delu kojim se izvođač obavezuje da prema određenom projektu sagradi u ugovorenom roku određenu građevinu na određenom zemljištu, ili da na takvom zemljištu, odnosno na već postojećem objektu, izvrši kakve druge građevinske radove, a naručilac se obavezuje da mu za to isplati određenu cenu.

2. Ugovor o građenju mora biti zaključen u pismenoj formi.

Prema članu 645, ugovor o građenju jeste poseban ugovor, kojim se izvođač obavezuje da, prema određenom projektu, sagradi u određenom roku određenu građevinu na određenom zemljištu, ili na takvom zemljištu odnosno na postojećem objektu da izvrši druge građevinske radove, dok se naručilac obavezuje da mu za to plati određenu cenu.

Kao ugovorna strana u ugovoru o građenju pojavljuju se: 1) izvođač radova 2) naručilac. Ugovor o građenju jeste dvostrani ugovor, bilateralan, zato što se za obe ugovorne strane rađaju određena prava i obaveze. Prema ovom ugovoru, izvođač se obavezuje da, prema određenom projektu, sagradi u određenom roku određenu građevinu na određenom zemljištu, a naručilac se obavezuje da će za to platiti određenu cenu. Karakteristike ovog ugovora, (osim što je dvostran), su: komutativan, formalan, teretan i jednostavan.

Ugovor je **komutativan**, zato što od časa njegovog zaključenja, ugovorne strane znaju svoja prava i obaveze i one ne zavise od nekog budućeg i nesigurnog događaja.

Ugovor je **dvostrano obavezujući**, zato što obaveza izvođača mora biti u punoj ekvivalenciji s prestacijom naručioca rada. Glavna obaveza investitora jeste da plati cenu predviđenu ugovorom, a osnovna obaveza izvođača jeste gradnja određenog objekta.

Prema stavu 2 člana 645, ugovor o građenju mora biti zaključen napismeno. Od ovog stava proizilazi i druga karakteristika ovog ugovora, kao *strogo formalnog* ugovora, što znači da se ovaj ugovor mora zaključiti obavezno pismeno, gde takva forma jeste *zakonska forma (ex lege)*. Forma može služiti i kao *probna forma – forma ad probationem*, koja služi kao proba u slučaju spora ugovornih strana.

Glavni elementi ugovora o građenju su: a) radovi koji se moraju izvršiti, b) cena i c) rok izvršenja rada.

Član 646. Građevinski objekti

Pod pojmom „građevinski objekti“, u smislu ovog dela, podrazumevaju se zgrade, brane, mostovi, tuneli, vodovodi, kanalizacije, putevi, železničke pruge, bunari i ostali građevinski objekti čija izrada zahteva veće i složenije radove.

Član 646 ZOO, definiše pojam “građevine”. Prema zakonu, s rečju “građevinski objekti” smatraju se zgrade, brane, vodovod, kanalizacija, putevi, železničke pruge, bunari i drugi građevinski objekti, za koje, gradnja zahteva veće i složenije radove.

Gradnja građevinskog objekta obuhvata vršenje građevinskih radova, instalaciju i montiranje opreme, mašina kao i obavljenje pripremnih radova i onih završnih. Objekat ugovora o građenju može biti gradnja novog građevinskog objekta, ali i rekonstrukcija postojećeg građevinskog objekta.

Član 647. Nadzor nad radovima i kontrola kvaliteta materijala

Izvođač je dužan omogućiti naručiocu stalan nadzor nad radovima i kontrolu količine i kvaliteta upotrebljenog materijala.

Prema članu 647 ZOO, izvođač je dužan da omogući naručiocu stalan nadzor radova i kontrolu količine i kvaliteta upotrebljenog materijala.

Naručilac ima pravo da vrši nadzor nad radovima koje obavlja izvođač. Ovde je zadatak izvođača da omogući stalan nadzor nad radovima, prilikom kojeg postoji pravo da se kontroliše i kvalitet materijala i sam materijal koji se upotrebljava i inkorporiše u građevinski objekat.

Član 648. Odstupanje od projekta

1. Za svako odstupanje od projekta građenja, odnosno ugovorenih radova, izvođač mora imati pismenu saglasnost naručioca.

2. On ne može zahtevati povećanje ugovorene cene za radove koje je izvršio bez takve saglasnosti.

Naručilac rada mora obezbediti projekat i ostalu tehničku dokumentaciju, bez koje neće moći da zaključi ugovor o građenju. Projektovanje obuhvata nekoliko radnji; 1)

program projektovanja, 2) idejni i 3) glavni. Projekat u stvari jeste sastavni deo ugovora o građenju.⁴⁰⁸ Projektni program jeste deo investicionog programa i pripada građevinskim radovima. Glavni projekat jeste detaljna analiza svih radova na objektu i cene. On se bazira na idejnom projektu i sadrži sve elemente, bez kojih nije moguće da se podigne objekat. Glavni objekat mora biti dozvoljen od nadležnih državnih organa.⁴⁰⁹ Za svako odstupanje od građevinskog projekta ili ugovorenih radova, izvođač mora imati pismenu saglasnost naručioca. On ne može zahtevati podizanje ugovorene cene za radove koje je obavio bez te saglasnosti. (Stav 2 člana 647 ZOO).

Član 649. Hitni nepredviđeni radovi

1. Nepredviđene radove izvođač može izvesti i bez prethodne saglasnosti naručioca ako zbog njihove hitnosti nije bio u mogućnosti da pribavi tu saglasnost.

2. Nepredviđeni radovi su oni čije je preduzimanje bilo nužno zbog osiguranja stabilnosti objekta ili radi sprečavanja nastanka štete, a izazvani su neočekivanom težom prirodom zemljišta, neočekivanom pojavom vode ili drugim vanrednim i neočekivanim događajima.

3. Izvođač je dužan bez odlaganja izvestiti naručioca o ovim pojavama i preduzetim merama.

4. Izvođač ima pravo na pravičnu naknadu za nepredviđene radove koji su morali biti obavljeni.

5. Naručilac može raskinuti ugovor ako bi usled ovih radova ugovorena cena morala biti znatno povećana, o čemu je dužan bez odlaganja obavestiti izvođača.

6. U slučaju raskidanja ugovora, naručilac je dužan isplatiti izvođaču odgovarajući deo cene za već izvršene radove, kao i pravičnu naknadu za učinjene neophodne troškove.

Hitni nepredviđeni radovi su predmet regulisanja člana 649 ZOO. Po zakonu, nepredviđeni radovi su oni radovi, čije preduzimanje je bilo neophodno zbog stabilnosti objekta ili sprečavanja nastanka štete a koji nisu uzrokovani od neočekivano teške prirode zemlje, neočekivane pojave vode ili nekog drugog vanrednog događaja koji je vanredan i neočekivan.

.....
408 Komentar ZOO, II, Kragujevac, 1980, str. 338.

409 Takođe tamo.

Zakon nudi pravo izvođača (stav 1 člana 649) da izvrši nepredviđene radove i bez prethodne saglasnosti naručioca, kad u konkretnom slučaju, zbog njihove hitnosti, nije imao mogućnosti da dobije taj pristanak. Ako se pojave gore-navedeni fenomeni, izvođač je dužan da, bez odlaganja, obavesti naručioca o tim fenomenima. Izvođaču pripada pravo na pravičnu naknadu za nepredviđene radove koje je trebao izvršiti. U tom smislu, na analogan način mogu se primeniti pravne odredbe za raskid ugovora, zbog promene okolnosti. To se čini zbog toga što nepredviđeni radovi predstavljaju promenu okolnosti, koje ugovorne stranke nisu predvidele prilikom zaključivanja ugovora o građenju.

Naručilac može raskinuti ugovor, ako bi se zbog ovih radova, ugovorna cena trebala znatno povećati, zbog čega je dužan da bez odlaganja – odmah obavesti izvođača. Za svako odstupanje od projekta gradnje, odnosno od ugovorenih radova, izvođač mora da ima pismenu saglasnost od naručioca. On ne može da zahteva povećanje ugovorene cene za radove koje je izvršio bez takve saglasnosti. (Član 648 ZOO).

Kad se ugovor raskine, naručilac je dužan da isplati izvođaču radova odgovarajući deo cene za izvršene radove kao i jednu pravičnu naknadu za učinjene neophodne troškove.

Član 650. Cena radova

Cena radova se može odrediti po jedinici mere ugovorenih radova (jedinična cena) ili u ukupnom iznosu za ceo objekat (ukupno ugovorena cena).

Postoji prvenstvena obaveza naručioca radova da za rad isplati određenu cenu. Cena se može odrediti na način koji je određen pod uslovima naručioca u času kad je pripremio i poslao ponudu ili su to odredile stranke u ugovoru. Uparedo s visinom cene, stranke imaju mogućnost da odrede i način plaćanja, koji može biti odjednom i to obično nakon završenja i primanja objekta ili na sukcesivan način, koji se određuje na osnovu faza izvršenih radova, koje mogu biti mesečne ili potpune. Cena radova može se odrediti i prema jedinici mere ugovorenih radova (jedinična cena) ili u ukupnom iznosu za ceo objekat – ukupno ugovorena cena.

Član 651. Izmena cene

1. Ako ugovorom u pogledu izmene cene nije predviđeno što drugo, izvođač koji je svoju obavezu ispunio u predviđenom roku može zahtevati povećanje cene radova ako su se u vremenu između zaključenja ugovora i njegovog ispunjenja povećale cene elemenata na osnovu kojih je određena cena radova, tako da bi trebalo da ta cena bude veća za više od dva procenta (2%).

2. U slučaju da izvođač svojom krivicom nije izveo radove u roku predviđenom ugovorom, on može zahtevati povećanje cene radova ako su se u vremenu između zaključenja ugovora i dana kad je prema ugovoru trebalo da radovi budu završeni povećale cene elemenata na osnovu kojih je određena cena radova, tako da bi trebalo da ona, prema novim cenama tih elemenata, bude veća za više od pet procenata (5%).

3. U slučajevima iz prethodnih stavova izvođač može zahtevati samo razliku u ceni radova koja prelazi dva, odnosno pet procenata (5%).

4. Izvođač se ne može pozivati na povećanje cena elemenata na osnovu kojih je određena cena radova, ako je do povećanja cene došlo nakon njegovog dolaska u docnju.

Pravna pravila za izmenu cena izražena su u članu 651 ZOO. Dakle, postoji mogućnost da ugovorene strane, naručilac i izvođač radova, mogu da zahtevaju da se ispune njihove obaveze, onako kako je to naglašeno u ugovoru, osim ako se okolnosti nisu promenile. Ako su se okolnosti promenile i stranama se otežalo ispunjenje ugovora, oštećena strana može se pozivati na clausa rebus sic stantibus. (Za ovo pitanje, pogledaj detaljnije pravila klauzule).

Prema članu 651, stav 1 ZOO, ako se ugovorom, u delu vezanom za izmenu cene, nije predvidelo nešto drugo, ugovorena strana – izvođač radova, koji je izvršio svoju obavezu u predviđenom roku, može zahtevati povećanje cene radova, ako su se u vreme između zaključenja ugovora i njegovog ispunjenja promenile cene elemenata na osnovu kojih je određena cena radova, tako da je ta cena trebala da bude veća za više od dva posto (2%).

Povećanje “cene elemenata na osnovu kojih se odredila cena radova, u praksi najčešće se izražava s povećanjem cene materijala s kojim izvođač mora da pravi objekat, preko povećanja cene usluga trećim licima ili preko povećanja troškova života ”.⁴¹⁰

U slučaju kad izvođač radova, zbog svoje krivice, nije završio radove u roku predviđenim ugovorom, on može da zahteva povećanje cene radova, ako u vremenu između zaključenja ugovora i dana, kad je prema ugovoru, trebalo da se završe radovi elemenata na osnovu kojih je određena cena, tako da bi ona trebala, prema novim cenama tih elemenata, da bude veća za više od pet posto (stav 2 člana 651).

Preduzimač radova u ovom slučaju može da zahteva samo razliku cene radova koja prevazilazi dva odnosno pet posto.

Ako bi u slučajevima predviđenim u ovim članovima (651, 652 ZOO) ugovorena cena trebala da se znatno poveća, naručilac može da raskine ugovor. U slučaju raskida ugovora,

.....
410 Komentar ZOO, II, Kragujevac, 1980, str. 345.

naručilac je dužan da isplati izvođaču odgovarajući deo ugovorene cene za izvršene radove do tada, kao i pravičnu naknadu za neophodno učinjene troškove (član 653 ZOO).

Di be se primenile odredbe ovog člana, potrebno je da izvođač radova potvrdi da je nastalo povećanje cena elemenata na osnovu kojih je određena cena radova. Dakle, ovde je važno da se govori o okolnostima koje su se pojavile nakon časa zaključenja ugovora.

Izvođač se ne može pozivati na povećanje cene elemenata na osnovu kojih se odredila cena radova, ako se povećanje cene desilo nakon što je on došao u docnju.

Član 652. Odredbe o nepromenljivosti cena

1. Ako je ugovoreno da se cena radova neće menjati u slučaju da se posle zaključenja ugovora povećaju cene elemenata na osnovu kojih je ona određena, izvođač može, i pored ovakve odredbe ugovora, zahtevati izmenu cene radova ako su se cene elemenata povećale u tolikoj meri da bi trebalo da cena radova bude veća za više od deset procenata (10%).

2. Međutim, i u ovom slučaju izvođač može zahtevati samo razliku u ceni koja prelazi deset procenata (10%), osim ako je do povećanja cene elemenata došlo posle njegovog dolaska u docnju.

Cena kod ugovora o građenju može se menjati i kasnije, nakon časa njegovog zaključenja. Ako je ugovoreno da se cene radova neće menjati, a u slučaju da nakon zaključenja ugovora porastu cene elemenata na osnovu kojih je određena cena radova, iako postoji jedna takva pravna odredba u članu 651 ZOO, izvođač može da zahteva promenu cene radova, kad su se u konkretnom slučaju cene elemenata povećale u toj meri da bi cena radova trebala biti veća od deset posto. To predstavlja jedan izvanredan događaj, posledice kojeg ne mogu da se nose lično. Izvođač radova će učiniti povećanje cene do deset posto od ugovorene cene, dok naručilac još i više. Ako bi u slučajevima predviđenim u članu 651, 651, ugovorena cena trebala da se značajno poveća, naručilac može da raskine ugovor. U slučaju raskida ugovora, naručilac je dužan da isplati izvođaču odgovarajući deo ugovorene cene za radove izvršene do tada, kao i neophodno učinjene troškove (član 653). Međutim, i u ovom slučaju preduzimač može da zahteva samo razliku u ceni koja prevazilazi deset posto, osim kad je dodatak cene elemenata došao kao posledica njegove docnje.

Član 653. Raskid ugovora zbog povećane cene

1. Ako bi u slučajevima iz prethodnih članova ugovorena cena morala biti znatno povećana, naručilac može raskinuti ugovor.

2. U slučaju raskida ugovora naručilac je dužan isplatiti izvođaču odgovarajući deo ugovorene cene za dotle izvršene radove, kao i pravičnu naknadu za učinjene neophodne troškove.

Zakon nudi pravo naručiocu da raskine ugovor, ako bi zbog tih nepredviđenih hitnih radova, ugovorena cena trebala da se znatno poveća, za šta je dužan da bez odlaganja obavesti izvođača radova. U slučaju raskida ugovora, naručilac je dužan da isplati izvođaču radova odgovarajući deo cene za izvršene radove, kao i pravičnu naknadu za učinjene neophodne troškove (član 549 stav 5, 6 ZOO).

U slučaju raskida ugovora, naručilac je dužan da isplati izvođaču odgovarajući deo ugovorene cene za izvršene radove do tada kao i pravičnu naknadu za učinjene neophodne troškove. (Stav 2 člana 653 ZOO).

Naručilac je dužan da o svojoj nameri da zahteva raskid ugovora, odmah obavesti izvođača, čim je saznao o porastu cene elemenata na osnovu kojih se odredila cena radova.

Član 654. Pravo naručioca da zahteva sniženje ugovorene cene

1. Ako su se u vreme između zaključenja ugovora i ispunjenja obaveze izvođača cene elemenata na osnovu kojih je određena cena radova snizile za više od dva procenta (2%), a radovi su izvršeni u ugovorenom roku, naručilac ima pravo da traži odgovarajuće sniženje ugovorene cene radova iznad tog procenta.

2. Ako je ugovorena nepromenljivost cene radova, a oni su izvršeni u ugovorenom roku, naručilac ima pravo na sniženje ugovorene cene, u slučaju da su se cene elemenata na osnovu kojih je određena cena smanjila za toliko da bi cena bila niža za više od deset procenata (10%), i to za razliku u ceni preko deset procenata (10%).

3. U slučaju docnje izvođača radova naručilac ima pravo na srazmerno sniženje cene radova za svako sniženje cene elemenata na osnovu kojih je cena radova određena.

Pravo naručioca da zahteva sniženje ugovorene cene reguliše se članom 654 ZOO. Prema članu 818, ako su se u vreme između zaključenja ugovora i ispunjenja obaveze izvođača cene elemenata snizile, na osnovu koji je određena cena radova, za više od 2 %, a radovi su izvršeni u ugovorenom roku za radove iznad tog procenta, naručilac ima pravo da zahteva odgovarajuće sniženje cene.

Kad se konkretan slučaj bavi s docnjom ispunjenja od strane izvođača radova, naručilac ima pravo da zahteva razmerno sniženje cene radova za svako sniženje elemenata, koji su uzeti u obzir u tom slučaju i na osnovu kojih je određena cena radova.

Kod ugovora o građenju, u praksi se dešava da se ugovori nepromenljivost cene radova, koji su izvršeni u ugovorenom roku. U tom slučaju naručilac ima pravo na ugovoreno sniženje kad su cene elemenata, na osnovu kojih je određena cena radova, snižene toliko da bi cena bila niža za više od deset posto.

GLAVA 2

UGOVOR O GRAĐENJU SA POSEBNOM ODREDBOM

Član 655. Ugovor o građenju sa posebnom odredbom

1. Ako ugovor o građenju sadrži odredbu «ključ u ruke» ili neku drugu sličnu odredbu izvođač se samostalno obavezuje da izvrši skupa sve radove potrebne za izgradnju i upotrebu određenog celovitog objekta.

2. U tom slučaju ugovorena cena obuhvata i vrednost svih nepredviđenih radova i viškova radova, a isključuje uticaj nedostataka radova na ugovorenu cenu.

3. Ako u ugovoru «ključ u ruke» učestvuje kao ugovorna strana više izvođača, njihova odgovornost prema naručiocu je solidarna.

S pojmom ugovora “ključ u ruke” podrazumevamo one ugovore kad izvođač radova preuzima na sebe obavezu da gradi objekat sa svim potrebnim radovima i, nakon izvršene gradnje, predaje ključeve naručiocu; u stvari čini predaju ključeva na simboličan način. Ugovorena cena ovde obuhvata vrednost svih predviđenih radova i njihov višak. Tako, na taj način se isključuje uticaj nedostataka radova po ugovorenoj ceni. Obično izvođač je dužan da obezbedi materijal i odgovoran je za kvalitet tog materijala i objekta, dok ga preda naručiocu (istovremeno i ključeve) na korišćenje. Naručilac, po pravilu, nije obavezan da vrši nadzor. Cenu obično plaća iz dva dela: prvi kao predujam i drugi deo nakon završetka objekta i njegovog primanja.

Prema stavu 2 člana 655 ZOO, ugovorena cena obuhvata i vrednost svih predviđenih radova i viška radova, dok isključuje uticaj nedostatka radova za ugovorenu cenu.

Kad se u konkretnom slučaju zaključi ugovor o građenju “ključ u ruke”, u kojem učestvuju više izvođača, kao ugovorne strane, njihova odgovornost prema naručiocu je solidarna.

GLAVA 3 ODGOVORNOST ZA NEDOSTATKE

Član 656. Primena pravila ugovora o delu

Ukoliko u ovom delu nije drukčije određeno, za odgovornost za nedostatke građevine primenjuju se odgovarajuće odredbe ugovora o delu.

Član 656 ZOO je dosta izričit i, prema njemu, za odgovornost za nedostatke zgrade primenjuju se odgovarajuće odredbe ugovora o delu. (Za ovo pitanje, pogledaj detaljnije komentare predstavljene u poglavlju vezano za ugovor o delu).

Član 657. Prelazak prava iz odgovornosti za nedostatke

Prava naručioca prema izvođaču zbog nedostatka građevine prelaze i na sve docnije dobitnike građevine ili njenog dela ali s tim da docnijim dobitnicima ne teče novi rok za obaveštenje i tužbu, već im se uračunava rok prethodnika.

Prelazak prava iz odgovornosti zbog nedostataka zgrade sređuje se članom 657 ZOO. U ovom članu izričito se kaže da prava naručioca prema izvođaču radova zbog nedostataka građevinskog objekta prelaze i na sve docnije dobitnike zgrade ili njenog dela. Međutim, što se tiče kasnijih dobitnika ne teče novi rok za obaveštenje i tužbu, već u ovom slučaju njima se računa rok prethodnika. Prelazak prava od naručioca kod izvođača gradnje vrši se na osnovu samog zakona, od časa kad je dobitnik dobio pravo korišćenja, odnosno pravo imovine. Nije potreban prenos zahteva.

GLAVA 4 ODGOVORNOST IZVOĐAČA I PROJEKTANTA ZA SOLIDNOST ZGRADE

Član 658. U čemu se sastoji

1. Izvođač odgovara za nedostatke u izradi građevine koji se tiču njene solidnosti, ukoliko bi se ti nedostaci pokazali za vreme od deset (10) godina od predaje i prijema radova.

2. Izvođač odgovara i za nedostatke zemljišta na kome je podignuta građevina, koji bi se pokazali za vreme od deset (10) godina od predaje i prijema radova, osim ako je specijalizovana organizacija dala stručno mišljenje da je zemljište podobno za građenje, a u toku građenja se nisu pojavile okolnosti koje dovode u sumnju osnovanost stručnog mišljenja.

3. Isto važi i za projektanta ako nedostatak građevine potiče od nekog nedostatka u planu.

4. Oni su odgovorni prema odredbama prethodnih stavova ne samo naručiocu, nego i svakom drugom kasnijem sticaocu građevine.

5. Ova njihova odgovornost ne može se ugovorom ni isključiti ni ograničiti.

Ugovor o građenju ima za objekat podizanje zgrada, kompleksa i fabrika, mostova, tunela i dr., koji su od interesa za naručioca. Oni se moraju graditi na solidan način, sa svim potpunim funkcionalnim uslovima, dakle da budu bez nedostataka i propusta (bilo s aspekta statike, bilo s idejno projektog aspekta). Za sve nedostatke koji se pojave u građevinskom objektu tokom deset godina, odgovara izvođač radova. On odgovara i za stabilnost zemljišnog tla, osim ako je bilo angažovano specijalizovano preduzeće za to i ono je dalo profesionalno mišljenje za mogućnost gradnje. Kao i izvođač radova, odgovara i projektant, ako su nedostaci u građevinskom objektu posledica nekog nedostatka u projektu. Ova lica odgovaraju ne samo investitoru – naručiocu, već i svim ostalim licima koji su uzeli objekat po osnovi pravnih radnji. Odgovornost izvođača radova i projektanta je zakonska odgovornost i oni nemaju mogućnost da je isključe ili smanje s ugovorom. Odgovornost graditelja ili projektanta za naknadu štete osniva se na opšta pravila za odgovornost dužnika za povredu ugovora. Da bi imao mogućnost da ostvari pravo po ovoj osnovi, investitor mora da obavesti odgovorno lice u roku od šest meseci vezano za činjenicu da je primetio nedostatke u građevinskom objektu. Ovo pravo imaju mogućnost da ostvare i drugi dobitnici (od objekta) u roku od jedne godine, nakon što je obavešten izvođač radova, odnosno projektant vezano za nedostatke.

Izvođač radova, po pravilu, odgovara za štetu koja je uzrokovana pošto je delovao prema zahtevu investitora. Ova će se odgovornost smanjiti ili potpuno isključiti, ako je izvođač radova skrenuo pažnju investitoru da će se ako se deluje prema njegovom zahtevu, uzrokovati štetne situacije. Izvođač radova, ako je ostvario naknadu štete za nedostatke na objektu, ima pravo da zahteva naknadu od projektanta (preduzeće consulting-engineering). Količina te naknade odgovaraće grešci ili nedostatku projekta.

Pravo regresa izvođač radova ima i prema izvođačima ili onima kojima je povereno vršenje jednog dela građevinskih poslova i on treba u roku od dva meseca da se obavesti o pojavljenim nedostacima u građevinskom objektu, (rok se izračunava od dana kad je izvođač radova obavestio investitora ili naručioca građevinskog objekta).

Izvođač odgovara za nedostatke gradnje zgrade koji se tiču njene solidnosti, ako će se ti nedostaci pojaviti za jedno vreme od deset godina, od predaje ili preuzimanja poslova. Izvođač odgovara i za nedostatke zemljišta na kojem se podigla zgrada, koji bi se pojavili u vremenu od deset godina od predaje ili preuzimanja poslova. Ovo važi i za projektanta, ako nedostatak u zgradi proizilazi od nekog nedostatka u planu gradnje. (Stav 3 član 658 ZOO).

Član 659. Dužnost obaveštavanja i gubitak prava

1. Naručilac ili drugi dobitnik dužan je o nedostacima obavestiti izvođača i projektanta u roku od šest (6) meseci od kad je nedostatak ustanovio, inače gubi pravo da se pozove na njega.

2. Pravo naručioca ili drugog dobitnika prema izvođaču, odnosno projektantu po osnovu njihove odgovornosti za nedostatke prestaje za godinu dana računajući od dana kad je naručilac, odnosno dobitnik obavestio projektanta, odnosno izvođača o nedostatku.

3. Izvođač ili projektant se ne može pozivati na odredbe prethodnih stavova ako se nedostatak odnosi na činjenice koje su bile poznate ili nisu mogle ostati nepoznate i o tome nisu obavestili naručioca, odnosno kasnijeg dobitnika, ili su svojom radnjom pogrešno informisali naručioca, odnosno kasnijeg dobitnika, na način da oni nisu imali mogućnosti na vreme iskoristiti to pravo na vreme.

Po zakonu, naručilac ili drugi dobitnik dužan je da o nedostacima obavesti preduzimača radova u roku od šest meseci. Ovaj rok vredi od kad se ustanovio nedostatak. Ako se taj rok ne poštuje, on gubi pravo da se pozove na njega. Od ovoga proizilazi da pravo naručioca ili drugog dobitnika prema preduzimaču, po osnovi njihove odgovornosti za nedostatke, prestaje unutar jedne godine. U ovom slučaju, računa se od dana kad je naručilac, odnosno dobitnik, obavestio projektanta, odnosno preduzimača radova o nedostatku.

Rok u trajanju od šest meseci za nedostatke kod gradnje jeste zakonski rok izričito je predviđen stavom 1 člana 659 ZOO.

Član 660. Smanjenje i isključenje odgovornosti

1. Izvođač se ne oslobađa odgovornosti ako je šteta nastala zbog toga što je pri izvođenju određenih radova postupao po zahtevima naručioca.

2. Ako je pre izvršenja određenog rada po zahtevu naručioca upozorio ovog na opasnost od štete, njegova odgovornost se smanjuje, a prema okolnostima konkretnog slučaja može se i isključiti.

Smanjenje i isključenje odgovornosti izraženo je u članu 660 ZOO. Zakon izričito predviđa da se izvođač ne oslobađa od odgovornosti, ako se šteta desila zato što je tokom izvođenja određenih radova on delovao prema zahtevima naručioca. Odgovornost naručioca se smanjuje, ako je on, pre izvođenja određenih radova prema zahtevu naručioca, skrenuo

pažnju za rizik od štete. Odgovornost (prema stavu 2 člana 660) može se smanjiti, ali, zavisno od okolnosti konkretnog slučaja, a može se i isključiti.

Član 661. Regresi

1. Kad su za štetu odgovorni izvođač i projektant, odgovornost svakog od njih određuje se prema veličini njegove krivice.

2. Projektant koji je izradio projekat građevine i kome je poveren nadzor nad izvršenjem planiranih radova odgovara i za nedostatke u izvršenim radovima nastale krivicom izvođača ako ih je mogao opaziti normalnim i razumnim nadgledanjem radova, ali ima pravo zahtevati od izvođača odgovarajuću naknadu.

3. Izvođač koji je naknadio štetu nastalu usled nedostataka u izvršenim radovima ima pravo zahtevati naknadu od projektanta u meri u kojoj nedostaci u izvršenim radovima potiču od nedostataka u projektu.

4. Kad je za nedostatak odgovorno lice kome je izvođač poverio obavljanje jednog dela posla, izvođač - ako hoće da od njega zahteva naknadu - mora da ga obavesti o postojanju nedostatka u roku od (2) meseca, računajući od dana kad je on sam obavešten od naručioca o istom nedostatku.

Regres dolazi do izražaja u članu 661 ZOO. Ako u konkretnom slučaju, kad su za uzrokovanu štetu odgovorni izvođač i projektant, njihova odgovornost se određuje uzimajući u obzir stepen njihove krivice. Prema zakonu, postoji odgovornost projektanta koji je uradio projekat građevine i kome je poveren nadzor planiranih radova a i za nedostatke u izvršenim radovima, uzrokovanih krivicom izvođača radova.

Izvođač radova, koji je nadoknadio štetu uzrokovanu zbog nedostataka u izvršenim radovima, ima pravo da zahteva naknadu od projektanta za onoliko koliko proizilaze nedostaci od projekta .

U drugom slučaju, kad je za nedostatak odgovorno jedno lice kome je izvođač poverio izvršenje jednog dela radova, kad izvođač zahteva naknadu od njega, onda on mora obavestiti to lice o postojanju nedostatka. Obaveštenje se treba izvršiti prema zakonski predviđenom roku u trajanju od dva meseca, koji se računa od dana kada je on sam obavešten od naručioca radova za istu grešku u gradnji.

*Ruzhdi Berisha***DEO XI
UGOVOR O PREVOZU****GLAVA 1
OPŠTE ODREDBE****Član 662. Pojam**

1. Ugovorom o prevozu obavezuje se prevoznik da preveze na određeno mesto neko lice ili neku stvar, a putnik, odnosno pošiljalac se obavezuje da mu za to isplati određenu naknadu.

2. Kao prevoznik, u smislu ovog zakona, smatra se kako lice koje se bavi prevozom kao svojim redovnim poslovanjem, tako i svako drugo lice koje se ugovorom obaveže da izvrši prevoz uz naknadu.

1. Opšti pregled.- Deo XI ZOO sadrži odredbe sa kojima se reguliše prevoz. U prvom članu (član 648) ovog dela je dat smisao i bitni elementi ugovora o prevozu, obuhvatajući i prevoz lica, takodje i stvari. Značaj prevoza lica i robe se daje i u posebnim zakonima sa kojima se regulišu posebne vrste prevoza. Određeni pravni odnosi među stranama u ugovoru o prevozu se ne mogu zasnivati a niti resiti samo na osnovu odredaba ZOO. Za njihovo rešenje utiču i određene zakonske odredbe, prema objektu i vrsti prevoza, kao: prevoz lica ili robe, drumski, vazdušni ili železnički prevoz, domaći ili međunarodni prevoz. Svaki od gore navedenih prevoza ima svoje osobine, zato je i nemoguće da se regulišu svi odnosi među ugovornim stranama u oblasti prevoza sa zajedničkim odredbama. Na ovaj način, u ZOO su data opšta pravila za sve vrste prevoza, dok sa posebnim zakonom su određena detaljna i specifična pravila za posebne vrste prevoza. Dakle, prevoz, osim u odredbama ZOO, regulisan je i u Zakonu o Drumskom Prevozu (Zakon br. 04/L-179 dn. 16.05.2013), Zakon o Civilnom Vazduhoplovstvu (Zakon br. 03/L-051 dn. 13 Mars 2008), Zakon br. 2004/6 o Transportu Opasnih Materija (Zakon br. 20014/6), Zakon o Putevima (Zakon br. 2003/11) Konvencija o Ugovorima o Međunarodnom Prevozu Robe Drumom (CMR) 1956, Konvencija o Ugovorima o Međunarodnom Prevozu Putnika i Robe (CVR) 1973.

2. Iz datog smisla ugovora o prevozu u članu 662 ovog Zakona proizilazi da je on *konzenzualni ugovor*,⁴¹¹ što podrazumeva da je za njenu pravnu punovažnost dovoljno da ugovorne strane budu saglasne u vezi sa njenim bitnim elementima. Na ovaj način, ispunjavanje obaveza ne podrazumeva zaključivanje konzenzualnog ugovora, već njeno ostvarenje. To je *ugovor da obostranim obavezama*.

411 Vidi član 15 i dat komentar u vezi ovog člana, iz opšteg dela ovog Zakona.

Njeni *bitni elementi* su: obaveza prevoznika za prevoz nekog lica ili neke stvari do određenog mesta i obaveza putnika, odnosno pošiljaoca da za ovo plati određenu naknadu. Nebitni elementi mogu biti: odredbe koje se odnose na način prevoza, putem, način utovara, način istovara, itd.

Prevoznik je dužan da preveze neko *lice* ili *stvar*. Kao što se vidi, predmet ovog ugovora su lica ili stvari (robe). Zavisno od predmeta, ugovori o prevozu se mogu deliti u dve grupe: a. ugovori o prevozu lica i b. ugovori o prevozu stvari. Dok prema datom značenju, za izvršenje obaveza od prevoznika, druga ugovorna strana – putnik ili pošiljalac je obavezan da isplati potrebnu naknadu, ovo se smatra da je to ugovor, prema kojem, se naknada treba isplatiti. Dakle, u ZOO, na opšti način se definišu obaveze učesnika u prevozu, ali se ne preciziraju njihova prava i obaveze. Ovo se reguliše posebnim odredbama, zavisno od vrste prevoza.

Što se tiče forme, Zakonom se predviđa određena forma, zato proističe da je to neformalan ugovor, što podrazumeva da za zaključenje ovog ugovora nije neophodna neka posebna forma, osim ako zakonom nije što drugo određeno.⁴¹²

Ugovorne strane su prevoznik i putnik, odnosno pošiljalac stvari, što znaci da su ovo subjekti u jednom ugovoru o prevozu. U većini slučajeva, pošiljalac stvari nije lice koje treba da primi te stvari, nakon njihovog transportovanja na određenu lokaciju. Dešava se da se one prime od trećeg lica. U ovim slučajevima prevoznik ima određene obaveze i prema primaocu stvari, iako on nije ugovorna strana.

3. U stavu 2 ovog člana definiše se ko se smatra prevoznikom prema ovom Zakonu. Po datom značaju, vidi se da u ovom ugovoru obuhvata samo prevoz sa naplatom. Prevoz svojih stvari se ne može računati kao nezavisna privredna delatnost, koja je uređena ugovorom o prevozu robe. Prema ovoj zakonskoj odredbi, prevoznik se smatra samo onaj ko obavlja prevoz sa naplatom. Na ovaj način, kao prevoznik se smatra lice koje se bavi sa ovu delatnost, kao njegov redovni posao. Zakon definiše da je prevoznik i lice koje je obavezno da ugovorom obavlja prevoz sa naknadom.

Član 663. Obaveze prevoznika u linijskom prevozu

1. Prevoznik koji obavlja prevoz na određenoj liniji⁴¹³ (linijski prevoz) dužan je da redovno i uredno održava objavljenju liniju.

.....
412 Vidi član 51 st. 1 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana iz opšteg dela ovog Zakona.

413 Značaj za linijski prevoz je dat u članu 3 st. 1.22 Zakona o Drumskom Transportu, Zakon br. 04/L-179, dn. 16 maj 2013, prema kojem, linijom se podrazumeva relacija ili celina relacija obavljanja prevoza u putnom saobraćaju, od početne stanice do stanice, odnosno krajnje autobusko stajalište, gde se prevoze putnici prema redosledu putovanja registrovan i objavljen sa jednim ili više polazaka;

2. On je dužan da primi na prevoz svako lice i svaku stvar koji ispunjavaju uslove određene u objavljenim opštim uslovima.

3. Ako redovna prevozna sredstva prevoznika nisu dovoljna za izvršenje svih zahtevanih prevoza, prvenstvo imaju lica ili stvari za koje je to posebnim propisima predviđeno, a dalje prvenstvo se određuje prema redu zahteva, s tim da se između istovremenih zahteva prvenstvo određuje prema većoj dužini prevoza.

1. U prethodnom članu 662 st. 1 ZOO je definisana opšta obaveza prevoznika i putnika, odnosno pošiljaoca stvari. U članu 663 ovog Zakona se definišu obaveze prevoznika u *linijskom prevozu* (redovnom),⁴¹⁴ kao posebna vrsta prevoza,⁴¹⁵ za razliku od *slobodnog prevoza*. Radi se o slobodnom prevozu onda kada nije određen redovan i trajan saobraćaj tako da vezano za ovo i sa drugim uslovima prevoza se dogovaraju sami ugovarači. Linijski prevoz je prevoz u određenoj relaciji i sa određenim rasporedom saobraćaja.⁴¹⁶ ZOO ne sadrži pravila u vezi sa slobodnim prevozom.

Prema stavu 1 ovog člana, prevoznik koji obavlja prevoz na određenoj liniji je obavezan da uvek i na redovan način održava objavljenju liniju. Određena linija sa rasporedom saobraćaja se objavljuje na upadljivo mesto, gde se obično kreću putnici. Ova zakonska odredba je obavezujuće prirode, tako da obaveza održavanja rasporeda vožnje i drugi uslovi prevoza su regulisano sa posebnim zakonima. Koje regulišu posebne vrste prevoza. Prema ovoj zakonskoj odredbi, prevoznik u linijskom prevozu obavezan je da prevoz lica i stvari u određenoj i dozvoljenoj liniji saobraćaja od jednog mesta u drugi, prema prethodno postavljenom rasporedu za saobraćaj. Ovo podrazumeva da je prevoznik koji je primio da obavlja linijski prevoz nije povoljno da, na jednostrani način, bez pristanka nadležnog organa koji je dozvolio tu liniju prevoza, da se ponaša drugačije što se tiče obavljanja prevoza lica i stvari u određeno vreme i mesto, kao n. pr. zbog nerentabilnosti da prestane obavljati prevoz na te linije, da poveća cene prevoza bez dozvole nadležnog organa, itd.

2. Za određenu rizičnu robu definišu se posebna pravila prema Zakonu br. 04/L-183 Kopnenog Transporta Opasnih Materija.⁴¹⁷ Počevši od ovog razloga kao i drugih razloga sigurnosti u prevozu, prevoznik je dužan da objavi na odgovarajuće mesto, sa namerom pravilnog i pravovremenog informisanja, opšte uslove u prevozu lica i robe. Počevši od

414 U članu 14 Zakona o Drumskom Transportu (ZDT) se definišu načini obavljanja putnog prevoza putnika, tako da, prema ovoj zakonskoj odredbi, prevoz putnika se obavlja: kao *redovan* prevoz i *slobodan* prevoz putnika sa autobusom. U ovom pogledu izraz linijski prevoz prema ZOO podrazumeva *redovan* prevoz prema ZDT.

415 U ovoj zakonskoj odredbi se definišu obaveze samo za *linijski prevoz*, koji prevozi redovno lica ili stvari na jednoj određenoj liniji, od jednog mesta u drugo mesto. Osim linijskog prevoza, postoji i *slobodni prevoz*, što podrazumeva prevoz lica i stvari od jednog mesta na drugi, ali ne na redovan način, samo u slučaju potrebe samo jednog slučaja.

416 Gorenc, Vilim, Komentar Zakona o Obveznim Odnosima, Zagreb, 2005, str. 1012.

417 Vidi članove 4 i 5 Zakona o Kopnenom Transportu Opasnih Materija br. 04/L-183 dn.19 Mart 2013.

činjenice da je obavljanje linijskog prevoza specifična delatnost, koja predstavlja javnu uslugu, u stavu 2 ovog člana se propisuje *obaveza prevoznika da primi za prevoz* svako lice i svaku stvar koja ispunjava određene uslove iz opštih objavljenih uslova. U tom pogledu, prevoznik je obavezan da prihvati zaključivanje ugovora o prevozu svakog lica i svake stvari koja ispunjava određene uslove iz opštih objavljenih uslova. Što se tiče obaveze ugovaranja, u slučajevima kada je zakonom neko dužan da zaključi ugovor, kao što se predviđa ovom odredbom, izvesna osoba može zahtevati da, u ovom slučaju prevoznik, smesta zaključi ugovor.⁴¹⁸ Dok je ova obavezujuća odredba, u slučaju da prevoznik ne zaključi odmah ugovor, u razumno vreme, je odgovoran za eventualnu štetu prouzrokovanu iz ovih razloga.⁴¹⁹

Mada je prevoznik dužan da prihvati na prevoz *svako lice i svaku stvar*, ovo podrazumeva da su svi korisnici transporta jednaki u korišćenju ovog prava. Nezavisno od toga da se u ovoj odredbi radi samo o linijskom prevozu, logično proizilazi da ovo pravilo treba da važi i za slobodan prevoz. Opštim uslovima prevoza se mogu predvideti izuzeci iz prevoza za lica i određenu robu, zbog pakovanja robe, prirode robe, zdravstvenog stanja lica, ponašanja izvesnih lica, itd.

3. Obaveza prevoznika propisana u stavu 2 ovog člana za primanje svakog lica i svake stvari na prevoz, dešava se da se ne može ostvariti iz objektivnih razloga. Zakonom se izričito predviđa da se ovo može desiti zbog nedostatka potrebnih sredstava prevoza, što ne znači da ne može biti i neki drugi razlog, kao n. pr. uslovi puta, klimatski uslovi, itd, Prema stavu 3 ovog člana, izbor prevoza se vrši na osnovu tri kriterijuma. U takvim slučajevima, kad je objektivno nemoguće da se obavi prevoz vezan za sve podnete zahteve, u prvom redu imaju prednost lica ili stvari za koje se ova prednost predviđa posebnim odredbama, kao i sa opštim pravilima, kao n. pr. lica koja su invalidi, ili roba sa kratkim rokom isteka, itd. Posle ovih, prednost prevoza treba odrediti prema redu zahteva, zavisno od vremena podnošenja a u slučaju da se nekoliko zahteva podnelo istovremeno, prednost se određuje prema dužini prevoza, tako da prioritet ima zahtev sa većom dužinom prevoza.

Član 664. Odustanak ugovora⁴²⁰

1. Pošiljalac, odnosno putnik može odustati od ugovora pre nego što počne njegovo izvršenje, ali je dužan naknaditi štetu koju bi prevoznik pretrpeo usled toga.

418 Vidi član 17 ZOO i date komentar u vezi ovog člana u opštem delu ZOO.

419 Vidi član 167 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana iz opšteg dela ZOO.

420 U ovoj zakonskoj odredbi se koristi reč "odustanak" u njenom imenovanju, u prvom i drugom stavu. Sam naziv odredbe je "Odustanak ugovora", u prvom stavu se kaže "*odustanak od ugovora*" i u drugom stavu "*odustati od ugovora*". U pogledu sadržaja ove odredbe i njene svrhe, smatramo da izraz "*Odustanak*" nije u ovom slučaju odgovarajući izraz. Sadržaj odredbe podrazumeva *odustajanje od ugovora*, ovaj izraz koji se koristi za ovu odredbu u zakonima drugih država u regionu, na hrvatskom, srpskom, crnogorskom jeziku "odustanak od ugovora". Ovako i u datom komentaru za ovaj član koristimo ovaj jezički izraz.

2. Kad prevoznik kasni sa započinjanjem prevoza, toliko da druga strana više nema interesa za ugovoreni prevoz, ili kad prevoznik neće ili ne može da izvrši ugovoreni prevoz, druga strana može odustati od ugovora i tražiti da se vrati plaćena naknada za prevoz.

---

1. U delu ovog Zakona sa kojim je regulisan ugovor o prevozu, se predviđa se mogućnost odustajanja od ugovora o prevozu. Zakonskom odredbom iz člana 664 se predviđa mogućnost i reguliše odustajanje od ugovora pošiljaoca stvari, odnosno putnika. Iz ovoga se podrazumeva da lice koje odustaje od zaključenog ugovora, je obavezan da drugoj strani nadoknadi eventualnu izazvanu štetu, inače će se povrediti pravna sigurnost učesnika u različitim pravnim odnosima.

2. U stavu 1 ovog člana se predviđa mogućnost da pošiljalac stvari, odnosno putnik da odustane od ugovora. Ovo mogu uraditi bez neke obaveze da predstavi razlog zašto to rade, već samo pred početak ispunjenja obaveze po ugovoru od strane prevoznika. Na osnovu ove odredbe, isključuje se mogućnost odustajanja posto je putnik prešao jedan deo relacije putovanja, ili je izvršen transport stvari u jednom delu ugovorene relacije. U slučaju da je prevoznik pretrpeo na neki način štetu zbog odustanka od ugovora, putnik je odgovoran za naknadu te štete. S obzirom na prirodu ovog ugovora, obim štete bi mogao da bude najviše do iznosa plaćanja cene za prevoz, koju je trebao da plati korisnik prevoza.

3. Osim u predviđenom slučaju u prvom stavu ovog člana, korisnik prevoza ima pravo odustanka od ugovora i u slučaju da početak prevoza kasni toliko da on više nije zainteresiran za ugovoreni prevoz ili kada prevoznik ne može ili neće obaviti taj prevoz, kao što je predviđeno u stavu 2 ovog člana. Nezavisno od toga iz kojih razloga je korisnik prevoza odustao od ugovora i ona je na ovaj način raskinut, prevoznik je dužan da vrati u ovom slučaju primljenu isplatu za prevoz. Raskidom ugovora, normalno, obe strane se oslobađaju od uzajamnih obaveza koje su imali pre ugovora, osim obaveze za obeštećenje.⁴²¹ Iako u stavi 2 ovog člana je predviđena samo obaveza prevoznika za vraćanje plaćenog iznosa za prevoz a ne i eventualna izazvana šteta korisnika prevoza, smatramo da, ovo nije prepreka da on ostvari naknadu za eventualnu nastalu štetu sa neispunjavanjem ugovora, kao što je propisano u članu 106 ZOO.

Član 665. Visina naknade za prevoz

1. Ako je visina naknade za prevoz određena tarifom ili kojim drugim objavljenim obaveznim aktom ne može se ugovoriti veća naknada.

⁴²¹ Vidi član 106 ZOO i dat komentar u vezi sa ovim članom u opštem delu ovog Zakona.

2. Ako iznos naknade za prevoz nije određen tarifom ili kojim drugim objavljenim obaveznim aktom, a ni ugovorom, prevoznik ima pravo na uobičajenu naknadu za tu vrstu prevoza.

3. U ostalom, shodno se primenjuju odredbe o naknadi sadržane u delu ovog zakona o ugovoru o delu.

---

1. Obavljanje delatnosti prevoza je specifična delatnost, koja predstavlja javnu službu za građane.⁴²² Počevši od činjenice da je delatnost prevoza je sa javnim interesom, sa ovom zakonskom odredbom se propisuju osnovna pravila u pogledu sa visinom naknade za prevoz, iz ovoga proističe da je svrha ovog pravila da zaštiti korisnike prevoza, zato visina naknade prevoza je pod nadzorom države. Dakle, ovom zakonskom odredbom se definišu pravila u odnosu na visinu naknade prevoza; detaljnije ona reguliše posebnim zakonima, zavisno od vrste prevoza.⁴²³ Iz gore navedenih razloga, visina naknade prevoza, posebno za prevoz putnika, je određena tarifom ili nekim drugim objavljenim obaveznim aktom. Da se ne bi promenile određene naknade sa tarifom ili nekim drugim obavezujućim aktom na štetu korisnika prevoza, zabranjeno je povećanje naknade putem zaključenog ugovora između prevoznika i korisnika usluge. Po stavu 1 ovog člana, ne može se ugovoriti jedna veća naknada od naknade za određeni prevoz sa tarifom ili nekim drugim objavljenim obaveznim aktom. Ovo važi samo u slučajevima kada je visina naknade određena tarifom ili sa nekim drugim objavljenim obavezujućim aktom. Visina naknade, prema tarifi ili nekim drugim obaveznim aktom, treba da se objavi na vidljivo mesto za korisnike prevoza.⁴²⁴ Ovo bi podrazumevalo da visina naknade prevoza, u istim uslovima, treba da bude jednaka za sve korisnike, osim posebnih kategorija. Odredba iz stava 1 ovog člana je obavezujućeg karaktera, zato će biti ništavna odredba ugovora o prevozu, sa kojom se obavezao korisnik prevoza da plati jedan veći iznos od onoga koji je određena tarifom ili nekim drugim objavljenim obavezujućim aktom. Ako se cena prema jednom takvom ugovoru nije isplatila, prevoznik nema pravo da ostvari jednu veću naknadu, ali u slučaju da korisnik prevoza, delujući prema takvom ugovoru, je platio veći iznos, ima pravo da zahteva od prevoznika povraćaj promene naknade.

2. Stavom 2 ovog člana su regulisani slučajevi kada je visina naknade za prevoz nije određen tarifom ili nekim drugim objavljenim obavezujućim aktom a niti ugovorom. Prema ovom zakonskoj odredbi, u takvim slučajevima, prevoznik ima pravo *uobičajene naknade* za ovu vrstu prevoza. Uobičajena naknada se treba odrediti od slučaja do slučaja, vodeći računa

.....
422 Vidi dat komentar o članu 663 ovog Zakona u tački 2.

423 Što se tiče putnog prevoza, ovo je regulisano u članu 22 Zakona o Drumskom Transportu, gde se predviđa da operator transporta utvrđuje cenovnik za određene relacije, koja se treba postaviti u autobusu koji kruži na toj liniji, na osnovu kojeg treba izvršiti uplatu. Nadležno Ministarstvo određuje cene prevoza za posebne kategorije putnika, kao što su: studenti, ratni i radni invalidi i penzioneri.

424 Prema članu 31 st. 3 tačka 3.3 ZDT, vozilo sa kojim se obavlja prevoz putnika treba da poseduje cenovnik koji se treba postaviti na vidljivo mesto u vozilu.

za vrstu i količinu robe, dužinu puta, način prevoza, itd.⁴²⁵. “U slučaju da naknada za putni prevoz nije određene niti ugovorom, niti tarifom, on će se odrediti prema cenovniku organizacije koja se bavi redovno sa ovu delatnost u teritoriji u kojoj se vršio prevoz.”⁴²⁶

3. Odredba stava 3 člana 665 ovog Zakona je referentna odredba, prema kojoj, za druge predstavljene situacije, koje nisu predviđene ovim članom, na relevantan način se primenjuju odredbe o naknadi u delu ovog Zakona koji se odnosi na ugovor o delu. Počevši od činjenice da jen ugovor o prevozu putnika jedna vrsta ugovora o delu, pošto sadrži nekoliko elemenata ovog ugovora, st. 3 ovog člana, u odsustvu kriterijuma za određivanje naknade o prevozu iz st.1 i 2 ovog člana, upućuje na odgovarajuću primenu odredaba za predviđenu naknadu o ugovoru o delu.⁴²⁷ U slučaju spora vezano za naknadu prevoza, kada on nije određen, za ovo će odlučiti sud, koji treba odrediti prema vrednosti posla, prema normalnom vremenu potrebnom za tu vrstu posla i prema uobičajenoj naknadi za tu vrstu posla. U ovom slučaju sud može da uradi i veštačenje.⁴²⁸ “U slučajevima kada ugovorom om delu nije određena naknada, on će se odrediti od strane suda, imajući u obzir vrednost posla, potrebno vreme za obavljanje tog posla o uobičajenu naknadu za tu vrstu posla- sve ovo prema okolnostima koje su postojale u vremenu izvođenja poslova”⁴²⁹

Iz sudske prakse:

1. *“Prijemom pošiljke i tovarnog lista na kome je utvrđeno da primaoc stvari plaća prevoz, naručilac prevoza se oslobađa od ove obaveze prema ugovoru o prevozu u drumskom saobraćaju.”*⁴³⁰

2. *“Ako cena usluge nije izričito ugovorena, korisnik usluga prevoza je obaveza da plati cenu koju je prevoznik, u skladu sa svojim opštim normativnim aktom, platio u vremenu kada je obavljen prevoz”*.⁴³¹

425 Gorenc, Vilim, Komentar Zakona o Obveznim Odnosima, Zagreb, 2005, str. 1014.

426 Vrh. Sud BiH Gž. 666/89 dn. 09.07.1990.

427 Vidi član 638 ovog Zakona i dat komentar u vezi ovog člana.

428 Ivica Crnić, Zakon o Obveznim Odnosima, peto izdanje, Zagreb 2012, str. 840.

429 Vrh. Sud R.Hrv. Rev-2509/95 dn. 8.4.1995, od Ivice Crnić, kao prethodno.

430 Vrh. Sud BiH Gž. 753/89 dn. 26.07.1990, iz bil.Sud.prak. BH, 4/1990.

431 Vrh. Sud CG, Gž. 343/91 dn. o8.10.1991.

Član 666. Ograničenje primene odredbi ovog dela

Odredbe ovog dela primenjuju se na sve vrste prevoza, ako zakonom za pojedine vrste nije drukčije određeno.

Prva glava XI dela ZOO sadrži opšte odredbe ugovora o prevozu. U članu 666 se nalazi jedna od opštih odredbi sa kojom se propisuje primena odredbi ovog dela zakona. Prema ovoj zakonskoj odredbi, odredba XI dela ZOO, sa kojom je regulisan prevoz, se primenjuje u svim vrstama prevoza, ako sa posebnim odredbama za posebne vrste prevoza nije drugačije predviđeno. Kao što se vidi, odredbe XI dela u ZOO imaju karakter opštih odredaba (*lex generalis*) i one će se primenjivati samo ako posebnim zakonom (*lex specialis*) nije drugačije predviđeno, što podrazumeva tradicionalnu maksimu *lex specialis derogat lex generalis*..⁴³²

GLAVA 2

UGOVOR O PREVOZU STVARI

PODGLAVLJE 1

OPŠTE ODREDBE

Član 667. Predaja stvari

Prevoznik je dužan da stvar koju je primio u cilju prevoza preda na određenom mestu pošiljaocu ili određenom licu (primaocu).

---

1. *Opšti pregled.*-Predmet ugovora o prevozu može biti *lice* ili *stvar*, zato se i razlikuju ugovor o prevozu putnika i ugovor o prevozu stvari.⁴³³ Iz ovoga proizilazi da prava i obaveze ugovornih strana predviđene u ugovoru o prevozu, se razlikuju zavisno od predmeta ovog ugovora.

2. U članu 667 ZOO se propisuju obaveze jedne ugovorne strane – prevoznika iz ugovora o prevozu stvari. Ovom zakonskom odredbom se predviđaju obaveze prevoznika stvari. Osnovna obaveza prevoznika je da primljenu stvar za prevoz transportuje iz mesta prijema do mesta isporuke. Nakon transporta stvari do mesta prijema, on treba dostaviti na određeno mesto pošiljaocu ili drugom određenom licu, koji treba da primi tu stvar. U Zakonu se predviđa obaveza prevoznika da primljenu stvar za prevoz isporuci pošiljaocu ili primaocu

.....
432 Koji su posebni zakoni sa kojim se reguliše prevoz, vidi dat komentar o članu 662 u 1 tački ovog Zakona.

433 Vidi član 662 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

te stvari na određeno mesto. Iz ove obaveze proističe da je obaveza prevoznika da ovu stvar preveze iz mesta gde je primio do mesta gde treba isporučiti, pošto se ta stvar ne može isporučiti na mesto prijema, ako prethodno nije prevezena do tu od mesta isporuke. Obično, u ugovoru se predviđa i rok prevoza, dakle prevoz treba da se obavi u predviđenom roku u ugovoru. Ako rok nije određen, računa se uobičajeno normalno vreme za prevoz te stvari, zavisno od dužine puta i vrste prevoza.

3. Prevoznik je dužan da stvar preda na određeno mesto, kao što je primio za prevoz. Za isporuku u tom stanju kao što je primio, on treba istu sačuvati i da se ponaša sa povećanom pažnjom prema pravilima struke i običajima, sa pažnjom dobrog domaćina.⁴³⁴ Inače, prevoznik odgovara za nestanak i oštećenje predate stvari, ako se ovo desi u trenutku prijema stvari do trenutka njegove isporuke, osim ako se oštećenje i nestanak stvari prouzrokovano iz razloga koji oslobađa prevoznika od odgovornosti.

4. Nakon prevoza stvari iz mesta isporuke od mesta prijema, on treba dostaviti određenom licu prema ugovoru. Ovo lice može biti samo lice koje je dostavilo tu stvar za prevoz, ili drugi primaoc: a) pošiljaoc li b) primaoc. Primaoc stvari je lice koje, na osnovu ugovora ili tovarni list, dužan je da primi prevezenu stvar. On može biti i sam pošiljaoc te stvari.

Član 668. Obaveza pošiljaoca da obavesti prevozioca

1. Pošiljalac je dužan obavestiti prevozioca o vrsti pošiljke i o njenoj sadržini i količini, i saopštiti mu kuda pošiljka treba da bude prevezena, ime i adresu primaoca pošiljke, svoje ime i svoju adresu, kao i sve drugo što je potrebno da bi prevoznik mogao ispuniti svoje obaveze bez odlaganja i smetnji.

2. Kad se u pošiljci nalaze dragocenosti, hartije od vrednosti ili druge skupocene stvari, pošiljalac je dužan obavestiti o tome prevozioca u času njihove predaje na prevoz i saopštiti mu njihovu vrednost.

3. Kad se radi o prevozu opasne stvari ili stvari za koju su potrebni posebni uslovi prevoza, pošiljalac je dužan da o tome obavesti prevozioca na vreme tako da bi on mogao preduzeti odgovarajuće posebne mere.

4. Ako pošiljalac prevoziocu ne dostavi podatke iz stava 1 i 3 ovog člana ili mu ih da pogrešno, odgovara za štetu koja bi usled toga nastala.

---

1. Prevoznik treba da ispuni svoje obaveze na osnovu ugovora o prevozu stvari.⁴³⁵ Ovo treba izvršiti u predviđenom roku i uslovima kao u ugovoru. Prevoznik ne može ispuniti

⁴³⁴ Vidi član 5 st. 2 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

⁴³⁵ Vidi član 667 ovog Zakona i dat komentar u vezi ovog člana.

svoje obaveze u slučaju da pošiljaoc stvari ne ispuni prethodno svoje obaveze predviđene u članu 668 ovog Zakona. Obaveze pošiljaoca stvari, prema ovom članu, pripadaju predstavljanju podataka relevantnih za stvar, za mesto gde se isporučuje stvar, za lice kome se treba dostaviti stvar i za sebe. Nekoliko od ovih podataka su bitni elementi ugovora, tako da, ako nisu pruženi, neće biti ni ugovora o prevozu. Dakle, prevoznik treba da zna za drugu ugovornu stranu, ko je pošiljaoc stvari, svakako treba da bude obavješten gde treba da se isporuci i svakako kome treba da se isporuci. Da bi se postupalo prema ugovoru, treba da se daju podaci prevozniku i a vrsti pošiljke i njen sadržaj i količina, koje su vazne da se zna ukoliko se pošiljka tokom prevoza može slomiti ili brzo pokvariti kao i za visinu naknade za prevoz; međutim, i bez ovih podataka za pošiljku, ugovor je važeći.

2. Pošiljaoc stvari, za svoj i prevoznikov interes, je posebno obavezan da, u trenutku uručenja stvari, obavesti prevoznika da u pošiljci ima dragocenosti, hartije od vrednosti ili druge skupocene stvari, saopštavajući mu njihovu vrednost.

Prevoznik u predviđenim uslovima u ovom Zakonu, odgovara za nestanak i oštećenje pošiljke.⁴³⁶ Iz ovih razloga, prevoz vrednih stvari predstavlja poseban rizik a prevoznika, zato u slučajevima kada je on obavješten za dragocene stvari, angažuje se posebno za njegovo očuvanje i neoštećenost i zbog toga zahteva veću naknadu. Ukoliko pošiljalac stvari ne ispunjava predviđenu obavezu iz stava 2 ovog člana, u slučaju nestanka ili oštećenja stvari, prevoznik nije dužan da mu nadoknadi štetu u odnosu na vrednost pošiljke, osim ako je šteta prouzrokovana sa namerom ili krajnjom nepažnjom.⁴³⁷

3. Prema stavu 3 ovog člana, u interesu trećih lica i za bezbednost u prevozu, pošiljalac stvari treba da obavesti prevoznika za pošiljku opasnih stvari kao što su: različite eksplozivne materije, različite hemikalije, gasovi i druge stvari, za koje su potrebni posebni uslovi prevoza, tako da prevoznik treba da preuzme posebne mere.

4. Prema stavu 4 ovog člana, pošiljalac odgovara za štetu koja je prouzrokovana prevozniku ili trećim licima, kao posledica neinformisanosti prevoznika za predviđene podatke iz stava 1 i 3 ovog člana. Odgovornost za povredu obaveza o predviđenom obavještenju iz ovog člana je strožija od opšte odgovornosti za neobavještenje.⁴³⁸ U ovom slučaju, pošiljalac stvari ne odgovara samo za štetu koju je pretrpeo prevoznik zbog neobavještenja, već odgovara i za štetu koju su pretrpela treća lica.

Član 669. Tovarni list

1. Ugovarači se mogu sporazumeti da se o pošiljci predatoj na prevoz sačini tovarni list.

.....
436 Vidi član 685 ovog Zakona i dat komentar u vezi ovog člana.

437 Vidi član 686 ovog Zakona i dat komentar u vezi ovog člana.

438 Vidi član 251 ovog zakona.

2. Tovarni list treba da sadrži: ime i adresu pošiljaoca i prevozioca, vrstu, sadržaj i količinu pošiljke, kao i vrednost dragocenosti i drugih skupocениh stvari, mesto opredeljenja, iznos naknade za prevoz, odnosno zabelešku da je naknada plaćena unapred, odredbu o svoti kojom je pošiljka opterećena, mesto i dan izdavanja tovarnog lista.

3. U tovarni list mogu biti unesene i druge odredbe ugovora o prevozu.

4. Tovarni list mora biti potpisan od oba ugovarača.

5. Tovarni list može sadržati odredbu “po naredbi” ili glasiti na donosioca.

1. *Opšti pregled.*- Imajući u vidu činjenicu da odredbe XI dela ZOO pripadaju i međunarodnom transportu, važi napomenuti da pitanje sastavljanja tovarnog lista nije regulisana isto u ZOO koji se primenjuje u državama regiona.⁴³⁹ Prema nekih od ovih zakona, kao što se reguliše ovim Zakonom, ugovarači se mogu sporazumeti da za isporučenu pošiljku za prevoz sačine tovarni list, dok sa nekim drugim zakonima, ugovarači su obavezni da istu sastave. Počevši od činjenice da, prema datom značaju ugovora o prevozu⁴⁴⁰, ona je neformalni ugovor, davanjem tovarnog lista ona ne postaje formalni ugovor, jer tovarni list je prevozni dokument, sa kojim prevoznik potvrđuje a je primio za prevoz određenu pošiljku. Inače, tovarni list ne predstavlja ugovor o prevozu, već dokaz da je zaključen takav ugovor. Ona se sastavlja u tri primerka – za ugovoren stranke i stranku koja treba da primi pošiljku.

2. Na osnovu st. 1 člana 669 ZOO, prevoznik nije obavezan da izda tovarni list a ni pošiljalac nije obavezan da zahteva i popuni istu. Prevoznik i pošiljalac stvari se mogu sporazumeti da za predatu pošiljku za prevoz sastave tovarni list. Oni nisu dužni da urade ovo; prema zakonu to zavisi od njih. Izdavanje tovarnog lista ne podrazumeva sporazum ugovornih strana, da je posebna forma ovog ugovora sa sastavljanjem tovarnog lista, uslov za punovažnost ugovora o prevozu stvari.⁴⁴¹

3. U stavu 2 člana 669 ovog zakona se propisuje koje podatke treba da sadrži tovarni list. Inače, za punovažnost ugovora o prevozu, nije rečeno da se sačini tovarni list, dok je predstavljanje podataka u njemu, prema ovoj zakonskoj odredbi, nije neophodna. U tovarnom listu se mogu navesti i više podataka od onih potrebnih prema ovoj odredbi, ali može i manje. Sve ovo zavisi od volje ugovornih stranaka. Počevši od činjenice da tovarni

439 Prema ZOO br. 04/L-077 R. Kosova (član 669 st. 1), ZOO (1978) koji se sa nekoliko promena primenjuje u R. Srbije (član 655 st. 1), ZOO Crne Gore (član 747 st. 1), za punovažnost ugovora o prevozu stvari, nije neophodno sačinjavanje tovarnog lista. Prema ZOO R. hrvatske (član 668 st. 1), ugovarači su obavezni da sačine tovarni list za predatu pošiljku za prevoz.

440 Vidi član 662 ovog Zakona i dat komentar u vezi ovog člana.

441 Vidi član 54 st. 1 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana, iz opšteg dela ZOO.

list može sluziti kao dokaz da je ugovor o prevozu zaključen, ona mora da sadrži bitne elemente ugovora, u suprotnom ne bi bilo svrhe.

4. Pored podataka iz stava 2 člana 669 ZOO, prema stavu 3 ovog člana, u tovarnom listu se mogu navesti i drugi podaci. Zakon ne određuje koju su to podaci, pošto se ostavlja ugovornim stranama da predstavljaju njih po njihovoj želji, znači, ono što vide razložno, zavisno od sporazuma između njih kao i način određivanja sa posebnim zakonima.

5. Iako tovarni list nije ugovor, ona je dokaz da je zaključen ugovor o prevozu, zato treba da se potpiše od ugovornih strana, kojima se dostavlja po jedan primerak.

6. Na osnovu st. 5 člana 669 ZOO, tovarni list može sadržati odredbu “ po nalogu“ ili da bude na ime donosioca, što znači da tovarni list može da bude hartija sa vrednosti. Ovo ne znači da svaki tovarni list je prenosni dokument, jer takav može biti samo ako se stranke tako dogovore. Tovarni list koji sadrži klauzulu ”po nalogu“, se pretvara u hartiju od vrednosti i dobija svojstva prenosnog dokumenta.

Član 670. Ugovor o prevozu i tovarni list

Postojanje i punovažnost ugovora o prevozu nezavisni su od postojanja tovarnog lista i njegove tačnosti.

Tovarni list je prevozni dokument sa kojom prevoznik potvrđuje da je primio za prevoz određenu pošiljku. To je dokument koji služi kao dokaz o zaključivanju ugovora o prevozu stvari i predaju pošiljke u prevoz. Kao što se vidi, nije rečeno da se tovarni list sačini a svaki prevoz stvari. Ona se sastavlja samo ako su se ugovaraju sporazumeli prilikom zaključenja ugovora da za predatu pošiljku o prevozu sačine tovarni list. Imajući u vidu činjenicu da sačinjavanje tovarnog lista zavisi od volje ugovornih strana, ako se za to dogovore zaključenim ugovorom između njih, odredbom člana 670 ovog Zakona se predviđa nepostojanje, odnosno netačnost i neredovnost tovarnog lista, što znaci da zaključeni ugovor o prevozu stvari je važeći i kada nije sačinjen i izdat tovarni list ili ako je ona puštena pogrešno.

Iz sudske prakse:

1. “U slučaju da je u tovarnom listu pogrešno naveden kao pošiljalac lice od koga je prevoznik zapravo primio robu na osnovu naloga naručioca prevoza, koji je i zaključio ugovor o prevozu te robe i po čijem nalogu je prevoznik primio robu sa ciljem prevoza, on je obavezan da plati naknadu za prevoz lica koji je registrovan na tovarnom listu kao pošiljalac? Odgovor je ne, pošto ugovorna strana, pošiljalac robe, je lice koje je zaključilo

..... Ruzhdi Berisha

*ugovor o prevozu robe a ne lice koji je registrovan na tovarnom listu pogrešno kao pošiljalac robe”.*⁴⁴²

*2. U slučaju da kod ugovora o prevozu robe na drumskom prevozu, nije izdat tovarni list ili kada nije potpisan, kao pošiljalac robe se smatra lice koje je zapravo predalo robu prevozniku za prevoz.*⁴⁴³

Član 671. Potvrda o prijemu za prevoz

Ako nije izdat tovarni list, pošiljalac može zahtevati od prevozioca da mu izda potvrdu o prijemu pošiljke za prevoz sa podacima koje treba da sadrži tovarni list.

Ovom zakonskom odredbom se propisuje mogućnost pošiljaoca da zahteva od prevoznika da mu izda jednu potvrdu o prijemu pošiljke za prevoz, sa podacima koje treba da sadrži tovarni list. Međutim, potvrda se izdaje samo u slučajevima kada nije sastavljen tovarni list. Potvrda se razlikuje od tovarnog lista, jer ova zadnja je zajednički dokument pošiljaoca i prevoznika stvari, dakle i potpisuju obe strane. Zajedničko imaju to što obe se mogu koristiti kao dokaz da je zaključen ugovor i da je prevoznik primio pošiljku. U tovarnom listu ovo potvrđuju obe strane, dok u potvrdi ovo potvrđuje samo prevoznik.

PODGLAVLJE 2 ODNOS POŠILJAOCA I PREVOZIOCA

Član 672. Pakovanje

1. Pošiljalac je dužan upakovati stvari na propisani ili uobičajeni način kako ne bi došlo do nastanka kakve štete ili ugrožavanja sigurnosti ljudi ili dobara.

2. Prevoznik je dužan skrenuti pažnju pošiljaocu na nedostatke pakovanja koji se mogu opaziti, inače odgovara za oštećenje pošiljke koje bi se desilo zbog tih nedostataka.

3. Prevoznik ne odgovara za oštećenje pošiljke ako je pošiljalac, iako mu je skrenuta pažnja na nedostatke pakovanja, zahtevao da prevoznik primi pošiljku na prevoz sa tim nedostacima.

4. Prevoznik je dužan odbiti pošiljku ako su nedostaci u njenom pakovanju takvi da može biti ugrožena sigurnost lica ili dobara ili prouzrokovana kakva šteta.

.....

442 XX Koordinacioni sastanak viših ekonomskih sudova, ekonomskih odeljenja vrhovnih sudova republika i pokrajina i sudova udruženog rada B i H i Vojvodine, održan dana 10.06.1987.godine.

443 Vrh.Sud Voj. Gž. 321/81 dn. o9.12.1981.

5. Za štetu koju zbog nedostatka u pakovanju pretrpe treća lica za vreme dok se stvar nalazi kod prevozioca, odgovara prevoznik, a on ima pravo zahtevati naknadu od pošiljaoca.⁴⁴⁴

Opšti pregled. Ovom zakonskom odredbom regulisani su odnosi između pošiljaoca i prevoznika robe u vezi sa pakovanjem, zatim njihove obaveze i posledice koje mogu nastati u vezi sa pakovanjem. Pakovanje je od važnosti za zaštitu robe, istovremeno olakšava prevoz, ako je potrebno i njihovo skladištenje.

1. Pored drugih zakonskih obaveza u vezi sa radnjama koje treba da preduzme prevoznik prilikom predaje robe radi prevoza,⁴⁴⁵ on je obavezan i da paketuje robu, osim u onim slučajevima kada roba treba da se transportuje nepakovana, prema vrsti u većim količinama. U stavu 1. ovog člana predviđeno je opšte pravilo o odgovornosti pošiljaoca u vezi sa pakovanjem robe. Prema ovoj odredbi, pošiljalac je dužan da pakuje robu koju dostavlja radi prevoza. Što se tiče načina za pakovanje, to može da se uradi na dva načina: a) shodno načinu predviđenim zakonom ili drugim propisima⁴⁴⁶, b) shodno načinu koji se primenjuje za pakovanje određene robe. Ako se radi o opasnim stvarima, posebnim zakonom predviđena su posebna pravila za njihovo pakovanje. Naprotiv, za druge stvari, one moraju da se pakuju shodno načinu koji se primenjuje u zavisnosti od vrste stvari. Zbog nepravilnog pakovanja robe za prevoz, prevoznik ili i treća lica mogu da imaju štetu ili da se ugrozi bezbednost ljudi i njihova materijalna dobra. Svrha ove obaveze propisane ovom zakonskom odredbom za podnosioca robe je kako ne bi se prouzrokovala šteta ili kako ne bi se ugrozilo bezbednost ljudi.

2 Svaka strana je dužna da prilikom ispunjenja svoje obaveze da postupa pravilno onako kako je predviđeno u trgovačkom prometu, inače suprotno odgovaraće za štetu. U tom smislu, prilikom procene odgovornosti o šteti, procenjuje se i posebna pažnja koju treba da pokazuje strana odgovorna za štetu. Prevoznik ima obavezu da oprezno postupa shodno pravilima svoje profesije i običaja.⁴⁴⁷ Imajući u vidu obavezu učesnika u obligacionim odnosima predviđenih u članu 5 ZOO, po prijemu robe za prevoz, prevoznik mora pažljivo shodno pravilima svoje profesije da proveri pakovanje robe i pošiljioca upozorava na nedostatke pakovanja koje se mogu videti, inače shodno stavu 2. člana 672 ovog zakona, on je odgovoran za štetu pošiljke koja će biti prouzrokovana zbog nedostataka u pakovanju.

444 *S obzirom na činjenicu da na Kosovu, do stupanja na snagu ovog zakona, 20. decembra 2013, primenjen je Zakon o Obligacionim Odnosima bivše Jugoslovenske Federacije iz 1978, koji je takođe primenjen i u drugim federalnim jedinicama, na osnovu kojeg kasnije su doneti zakoni o obligacionim odnosima država bivše Jugoslovenske Federacije, primeri iz sudske prakse uzeti su i od strane sudova drugih država gde je zakon iz 1978 primenjen, ili zakoni doneti od strane država iz bivše Jugoslovenske Federacije gde su iste odredbe.*

445 Vidi član 668 st. 1 ovog zakona i komentar u vezi ovog člana

446 Posebnim zakonom je regulisan je prevoz opasnih materija (Zakon br 2004 / 06 o Prevozu Opasnih Materija, koji za predmet ima prevoz opasnih materija u drumskom i železničkom saobraćaju (član 4), dok shodno člana 20. Navedenog zakona, predviđeno je da Ministarstvo za Transport posebnim pravnim aktima donosi propise u vezi sa posebnim ili zajedničkim pakovanjem ove robe.

447 Vidi član 5ZOO i komentar u vezi ovog člana u opštem delu ZOO.

*“Odgovornost prevoznika za gubitak ili oštećenje stvari predatih za prevoz , pretpostavlja se , da panosilac koji je u pravu nije obavezan da u sudskoj raspravi dokaže krivicu i propuste prevoznika. Prevoznik može biti oslobođen od odgovornosti, samo ukoliko dokaže da do gubitka ili oštećenja robe došlo je radnjama ne ovlašćenog lica , svojstva pošiljke ili drugih razloga koji se nisu mogli predvideti , izbeći ili eliminisati”.*⁴⁴⁸

3. Prevoznik prilikom uočenja nedostataka u pakovanju robe, obavezan je da o tome upozori pošiljaoca. On ne može dalje da odluči o sudbini robe koju je primio radi prevoza. Nakon što je pošiljalac obavešten, on je ovlašćen da odluči da li pošiljku, nakon obaveštenja o nedostacima u pakovanju , transportuje ili ne. Ako pošiljalac, nakon što je obavešten od strane prevoznika za nedostatke u pakovanju, zahteva da prihvati pošiljku radi prevoza i sa ovim nedostacima, prema st 3. ovog člana, prevoznik nije odgovoran za štetu robe prouzrokovane iz ovog razloga.

4. Pošiljalac ima pravo da odluči da li će robu dati za prevoz sa ovim nedostacima u pakovanju, ako ovo pakovanje ugrožava samo njegovu pošiljku ,tako da u tom slučaju prevoznik ne preuzima nikakvu odgovornost za štetu prouzrokovanu ovim nedostacima . Ako su nedostaci takve vrste, usled čega može da se ugrozi bezbednost lica ili materijalnih dobara , ili da se prouzrokuje neka druga vrsta štete, prema st . 4. ovog člana , prevoznik je dužan da odbije prijem pošiljke. Shodno ova dva člana , proizilazi da usled nedostataka u pakovanju može doći do oštećenja samo kod ove pakovane robe, dok o prevozu robe će odlučiti pošiljalac. U drugom slučaju, ako zbog nedostataka u pakovanju robe za prevoznika ili druga lica može nastupiti šteta, o prihvatanju pošiljke odlučuje sam prevoznik, tako da on ima pravo i da odbije pošiljku.

5. Na osnovu stava 5. člana 672 regulisano je pitanje zaštite trećih lica u onim slučajevima nastupanja štete usled nedostataka u pakovanju pošiljke. Prema ovoj zakonskoj odredbi ,za nastalu štetu koju su pretrpla treća lica dok se roba nalazi kod prevoznika, zbog nedostataka u pakovanju ,odgovoran je prevoznik koji kasnije ima pravo da traži naknadu od pošiljaoca.

448 Vrhov.Sud Vojvodine. GŽ. 296/90 od 18.04.1990.

Član 673. Naknada za prevoz i troškovi u vezi sa prevozom

1. Pošiljalac je dužan isplatiti prevoziocu naknadu za prevoz i troškove u vezi sa prevozom.

2. Ako u tovarnom listu nije navedeno da pošiljalac plaća naknadu za prevoz i ostale troškove u vezi sa prevozom, pretpostavlja se da je pošiljalac uputio prevozioca da ih naplati od primaoca.

Opšti pregled. Isplata za usluge prevoza je osnovna obaveza pošiljaoca robe.⁴⁴⁹ Ovom zakonskom odredbom regulisano je pitanje naknade za prevoz i troškova u vezi sa prevozom. Na osnovu zaključenog ugovora (redovno) obično naknada se unapred plaća, ali kada je u pitanju slobodan prevoz, naknada se obično plaća nakon završetka prevoza. Prevoznik ima pravo na isplatu samo ako je prevoz izvršio na osnovu ugovora, inače neće imati pravo na isplatu. Ako eventualno prevoznik nije izvršio u celini ili delimično njegovu obavezu shodno ugovoru krivicom pošiljaoca (nije podneo pošiljku za prevoz shodno ugovoru) prevoznik ima pravo na punu ugovorenu naknadu. Prevoznik koji je zaključio ugovor o prevozu, ukoliko ugovorom nije drugačije propisano, ne znači da on lično treba da ispuni ugovorenu obavezu. Ugovoreni prevoznik, prevoz može da poveri i drugom prevozniku.

1. U skladu sa odredbom st .1. ovog člana, pošiljalac je dužan da plati naknadu za prevoz i naknadu za troškove u vezi sa prevozom. Kao što se vidi zakonodavac razlikuje naknadu za prevoz i ostale troškove nastalih u vezi sa prevozom. Visina iznosa naknade za prevoz, biće određena shodno članu 665 ovog zakona.⁴⁵⁰ Pored naknade za prevoz, prilikom prevoza stvari javljaju se i troškovi u vezi sa transportom, za koje pošiljalac takođe je obavezan da plati prevozniku. Takvi troškovi mogu da nastanu u vezi pakovanja sa nedostacima, pošiljalac insistira na prevoz robe, a u ovom slučaju prevoznik preduzima određene radnje za uredno pakovanje takve robe.⁴⁵¹ U ovom slučaju javljaju se neophodni troškovi vezani za transport robe, troškovi koji su u korist pošiljaoca robe i u njegovom interesu. Kao transportni troškovi mogu biti utovarni - istovarni troškovi, carine, sanitarne kontrole ili slični troškovi robe. Pored naknade za prevoz, pošiljalac je dužan da plati troškove nastale u vezi sa transportom.

2. Ugovor o prevozu robe zaključuje se između pošiljaoca robe i prevoznika, koji takođe stupaju u međusobne pravne odnose, tako da po tom osnovu proizilaze prava i obaveze. Potpisivanjem ugovora o prevozu, pošiljalac se obavezuje da plati naknadu i troškove prevoza. Sa druge strane dobijanjem isporuke tovarnog lista, u onim slučajevima kada je ista izdata, primalac robe je obavezan da prevozniku plati naknadu i druge troškove u vezi

.....
449 Vidi član 662 ovog zakona i komentar u vezi sa ovim članom.

450 Vidi komentar u vezi sa članom 665 ovog zakona.

451 Vidi član 672 st. 2 i 3 ovog zakona i komentar u vezi ovog člana.

sa prevozom , ako nešto drugo nije navedeno u ugovoru ili na tovarnom listu. Može biti da primalac robe odbiju prijem i da se protivi plaćanju. U ovakvim slučajevima prevoznik može da koristi pravo zaloge,⁴⁵² tako da će prodati pošiljku i od tog iznosa ostvari naknadu, ili da zahteva naknadu od strane pošiljaoca robe sa kojim je stupio u ugovorenim odnosima koji je ugovorom prihvatio tu obavezu. Shodno stavu iz sudske prakse, u skladu sa članom 673 stav . 2 ZOO (vr. e aut .) primalac je obavezan da plati naknadu za prevoz i druge troškova u vezi sa prevozom , ili kada isti odbija da izvrši uplatu , time ne prestaje i njegova obaveza prema prevozniku za plaćanje naknade, tako da prevoznik neće moći naknadu i troškove tražiti od pošiljaoca robe, to iz razloga jer on nema pasivni legitimitet.⁴⁵³

Član 674. Raspolaganje pošiljkom

- 1. Pošiljalac može raspolagati pošiljkom i menjati naloge sadržane u ugovoru, te može naložiti prevoziocu da obustavi dalji prevoz pošiljke, da mu pošiljku vrati, da je preda drugom primaocu ili da je uputi u neko drugo mesto.**
- 2. Pravo pošiljaoca da menja naloge prestaje posle prispeća pošiljke u mesto opredeljenja kad prevoznik preda primaocu tovarni list, ili kad prevoznik pozove primaoca da preuzme pošiljku, ili kad primaoc sam zatraži njenu predaju.**
- 3. Ako je izdat tovarni list po naredbi, odnosno na donosioca, prava pošiljaoca iz prethodnog stava pripadaju isključivo imaocu tovarnog lista.**
- 4. Ovlašćeno lice koje se posluži pravom da daje nove naloge prevoziocu, dužno je da mu naknadi troškove i štetu koje je imao zbog toga, kao i da mu na njegov zahtev pruži jemstvo da će mu troškovi i šteta biti naknađeni.**

Opšti pregled. Sa ovom zakonskom odredbom reguliše se pravo raspolaganja pošiljkom. Ugovor je izraz slobodne volje stranaka. Za zaključenje ugovora mora da postoji volja između strana. Ugovor ili pojedini delovi ugovora mogu biti promenjeni ako postoji volja stranaka . Sa ovom zakonskom odredbom postaje izuzetak od opšteg pravila , obzirom da se predviđa promena određenih odredaba ugovora na osnovu jednostranog izražavanja volje.

1. Prema st . 1 člana 674 ovog zakona , koristeći pravo raspolaganja pošiljke , pošiljalac ima pravo da menja nalog propisan ugovorom za prevoz i može da naredi prevozniku da zaustavi i da prekine sa daljim prevozom pošiljke, da vrati pošiljku isporučujući drugom primaocu ili istu da uputi na neko drugo mesto. Prevoznik je obavezan da preveze robu vodeći računa i za eventualne izmene i dopune naloga . Naknadni nalozi pošiljaoca ako su dati na vreme , iste ne može da ospori prevoznik. Ako prevoznik eventualno ne postupi po

452 Vidi član 693 ovog zakona i komentar u vezi ovog člana.

453 Gorenc, Vilim, Komentar Zakona o Obveznim Odnosima, Zagreb, 2005, f. 1019.

nalogu koji je dat na vreme i koji je opravdan, onda on je odgovoran u odnosu na korisnika prevoza i za eventualnu štetu. Ovaj zakon sa ovom zakonskom odredbom samo uspostavlja opšta pravila, dok posebni zakoni o prevozu sadrži i one odredbe kojima se bliže uređuje ovo pitanje.

2. S obzirom na to da prevoz pošiljke traje za neko određeno vreme, stavom 2. ovog člana regulisano je pitanje, kada prestaje pravo pošiljalaca robe na izmeni naloga iz ugovora o prevozu robe. Prema ovoj odredbi prava pošiljaoca za promenu naloga kao što je predviđeno u stavu 1. ovog člana, prestaje po pristizanju pošiljke u mesto određite navedene u ugovoru, i to, a.) kada prevoznik dostavlja primaocu tovarni list, ili b.) kada prevoznik poziva primaoca da preuzme robu, ili c.) kada primalac robe lično zahteva isporuku robe. Od ovog trenutka prestaju prava pošiljaoca robe shodno stavu 1. ovog člana, tako da od ovog trenutka prevoznik ima obaveze prema primaocu pošiljke. Ako prevoznik ne postupi u ovom trenutku shodno nalogu primaoca pošiljke, on je odgovoran prema primaocu pošiljke i za štetu prouzrokovanu ovakvim postupanjem.

3. U stavu 3. ovog člana regulisano je pitanje raspolaganja sa pošiljkom, kada tovarni list je vrednosno pismo, odnosno ako je tovarni list izdati po nalogu odnosno na donosioca. U takvim slučajevima novi zakonski vlasnik tovarnog lista stiče pravo na posedovanje robe u prevozu, tako da on ima pravo da menja naređenja iz ugovora o prevozu, odnosno da daje nova naređenja prevozniku, kojima shodno stavu 1. ovog člana ima pravo pošiljaoc robe.

4. U prethodna tri stava predviđene su obaveze prevoznika u pogledu prava pošiljaoca, novog pošiljaljioaca ili primaoca pošiljke za izmenu naloga iz ugovora o prevozu. U stavu 4. ovog člana predviđeno je i pravo prevoznika na troškove za štetu, tako da ovlašćeno lice koje koristi pravo izdavanja novih naređenja (pošiljalac, novi pošiljalac ili primalac robe) imaju za obavezu da prevozniku plate troškove za nastalu štetu usled postupanja shodno datim naređenjima. Prema ovoj zakonskoj odredbi prevoznik ima pravo da zahteva jemstvo-kauciju od strane ovlašćenih lica koja su dala drugačija naređenja u odnosu na one iz ugovora o prevozu da će troškovi i šteta biti nadoknađena. On nije obavezan da postupa shodno naređenjima sve dok ne bude data kaucija. Izraz *jemstvo* koji je korišćen u ovom slučaju, podrazumeva bilo koji vid zahteva prevoznika o troškovima i pretrpljene štete kao što je: ostavljanje stvari u hipoteci koji su bili predmet prevoza, ugovor o jemstvu, deponovanje određenog novčanog iznosa u sudu, bankarske garancije itd.⁴⁵⁴

Član 675. Pravac prevoza

1. Prevoznik je dužan izvršiti prevoz ugovorenim putem .

2. Ako nije ugovoreno kojim putem treba da se izvrši prevoz, prevoznik je dužan izvršiti ga onim putem koji najviše odgovara interesima pošiljaoca.

---

454 Vidi član 1009 i ostale u nastavku ovog zakona i komentar u vezi sa ovim članovima.

Opšti pregled. Zakonska odredba iz člana 675 ZOO reguliše pitanje pravca puta u kojem će se kretati vozilo kojim se prevozi roba, počev od početne tačke do konačne tačke prevoza. Ugovorne strane ugovorom mogu da regulišu smer puta na kome će roba biti transportovana samo slobodnim prevozom.⁴⁵⁵ Potpisivanjem ugovora o redovnom prevozu robe, na određenoj liniji, smatra će se da su ugovorene strane odredile pravac putanje u kojem će biti prevezena roba. Prema stavu 1 člana 675 ovog zakona, prevoznik je dužan da izvrši prevoz na ugovorenoj liniji puta. Putevi kroz koje saobraćaju vozila su različiti. Oni se razlikuju među sobom na osnovu kvaliteta, podobnosti terena za prevoz određene vrste robe i drugih karakteristika. Iz tog razloga, za pošiljalaca ili primalaca robe date za prevoz, može biti od interesa u kom pravcu će biti transportovana roba.

1. Prevoznik je obavezan da prevoz izvrši na ugovorenoj liniji puta. Kada je pravac puta ugovoren, prevoznik nije ovlašćen da prevoz izvrši na drugoj liniji puta čak i kada smatra da je to u boljem interesu pošiljaoca robe. Ako je u interesu pošiljaoca ili ne, to može da se oceni samo od strane samog pošiljaoca, stoga i prevoznik ne može da tvrditi da je promena saobraćajne linije u najboljem interesu pošiljaoca. Iz tog razloga, i prevoznik će biti odgovoran za eventualnu štetu nastalu zbog gubitka ili oštećenja ili kašnjenja isporuke, u slučaju da je šteta prouzrokovana usled nepoštovanja ugovorene linije saobraćaja. U takvom slučaju smatraće se da je prevoznik postupio iz krajnje nepažnje,⁴⁵⁶ osim ako se dokaže da je promenio putni pravac zbog veće sile. U slučaju da prevoznik tokom transporta ima eventualne prepreke na ugovorenoj putnoj liniji, on o tome mora da obavesti pošiljaoca i od njega treba da traži upustva o daljem postupanju, po kojima ona mora da postupa.⁴⁵⁷

2. Ako ugovorom o prevozu nije definisan putni pravac u kome treba da saobraća prevoz, shodno stavu 2. ovog člana, prevoznik je obavezan da to obavi u onom pravcu koji najbolje odgovara interesima pošiljaoca. Kako će se oceniti i šta će se smatrati da je u najboljem interesu za isporučiooca, prevoznik mora da se pridržava pravilima profesije i opštih standarda savesnosti i poštenja, uz posebnu pažnju dobrog domaćina⁴⁵⁸. U tom slučaju prevoznik posebno treba da vodi računa o interesima pošiljaoca koji su bili ili bi mogli biti poznati za prevoz robe u pogodnom drumskom saobraćaju, u zavisnosti od dužine, vrste i prilagodljivosti puta (npr. led na putevima, radovi na putu i sl.), teretna težina vozila, dimenzije i gabariti robe koja se transportuje i tako dalje.⁴⁵⁹

455 Vidi član 663 ovog zakona i komentar dat u vezi ovog člana.

456 Vidi član 685 i 689 ovog zakona i komentare u vezi ova dva člana.

457 Vidi član 676 ovog zakona i komentare u vezi ova dva člana.

458 Vidi član 5 ZOO i komentar dat u vezi ovog člana o opštem delu ZOO.

459 Gorenc, Vilim, Komentar Zakona o Obveznim Odnosima, Zagreb, 2005, strana 1021.

Član 676. Smetnje pri izvršenju prevoza

- 1. Prevoznik je dužan obavješavati pošiljaoca o svim okolnostima koje bi bile od uticaja na izvršenje prevoza i postupiti po uputstvima koje od njega dobije.**
- 2. Prevoznik nije dužan postupiti po uputstvima pošiljaoca čije bi izvršenje moglo ugroziti sigurnost lica ili dobara.**
- 3. Ako bi slučaj bio takav da se ne bi mogla čekati pošiljaočeva uputstva, prevoznik je dužan postupiti kako bi postupio dobar privrednik, odnosno dobar domaćin u istoj situaciji, i o tome obavestiti pošiljaoca i tražiti njegova dalja uputstva.**
- 4. Prevoznik ima pravo na naknadu troškova koje je imao zbog smetnji nastalih bez njegove krivice.**

Opšti pregled. U članu 676 ZOO govori se o potencijalnim preprekama prilikom obavljanja prevoza: a) obaveza prevoznika da obavještava pošiljaoca o preprekama, b) slučajevi gde prevoznik nije dužan da postupi po nalogu pošiljaoca, c) kada prevoznik, zbog hitne potrebe za postupanje, može da postupa bez čekanja na nalog pošiljaoca, i č) pravo prevoznika na naknadu dodatnih troškova zbog prepreka tokom prevoza. Tokom obavljanja prevoza mogu se pojaviti različite okolnosti koje mogu da utiču i ometaju ispunjenje ugovorenog roka za prevoz. Okolnosti mogu biti među najrazličitijima, od važnosti je da objektivne okolnosti nisu izazvane od ugovornih strana.

1. Prema stavu . 1 člana 676 ovog zakona, okolnosti koje utiču i ometaju odvijanje redovnog i blagovremenog prevoza, prevoznik je obavezan : a.) da obavesti pošiljaoca o okolnostima, i b.) da postupa u skladu instrukcijama koje dobija od njega nakon obavješavanja. Ako prevoznik je kriv ili ne o nastupanju takvih okolnosti, može biti od uticaja za odlučivanje o šteti, ali su irelevantni za njegovu obavezu da se uvek, kada nije u stanju da uredno ispunjava ugovorene obaveze zbog okolnosti nastalih tokom transporta, o tome da obavesti pošiljaoca i od njega da traži instrukcije za dalje postupanje. Od uticaja mogu biti okolnosti kao što je vreme, poledice na putevima, blokiranje puteva iz raznih razloga, zbog saobraćajnih nezgoda između drugih učesnika u saobraćaju, kvar na vozilu, kao i mnogih drugi objektivni razlozi. O svemu tome, prevoznik treba blagovremeno da obavještava pošiljalaca, kako bi se preduzele neophodne mere u cilju zaštite sopstvenih interesa i izbegavanje štete. U slučaju nastupanja štete zbog ne obavješavanja, prevoznik je odgovoran prema pošiljaocu u skladu sa opštim pravilima za neobavješavanje.⁴⁶⁰

2. Zanimarivanje obaveze za obavješavanje i ne postupanje po novim upustvima pošiljaoca, prevoznik će postuapti iz krajne nepažnje, činjenica koja je od uticaja na prouzrokovanu

.....
460 Vidi član 251 i komentar u vezi ovog člana u komentaru opšti deo ZOO.

..... Ruzhdi Berisha

štetu.⁴⁶¹ Dakle po pravilu ,prevoznik je dužan da postupa po novim upustvima pošiljaoca datih nakon obaveštenja o okolnostima koje onemogućavaju ili ometaju prevoz pošiljke shodno ugovoru. U stavu . 2 člana 676 predviđen je izuzetak od ovog pravila .Prema ovoj odredbi prevoznik nije dužan da postupa po upustvima pošiljaoca ako je njihova primena mogla da ugrozi bezbednost lica ili robe .

3. Može se desiti da tokom transporta nastupe okolnosti , zbog kojih ne mogu se očekivati upustva pošiljaoca, jer mogu da nastupe ogromna oštećenja koja mogu biti prouzrokovana. Postupajući profesionalno kao dobar domaćin i dobar privrednik,⁴⁶² prevoznik je obavezan da preduzme određene radnje za koje smatra da su potrebne u nastaloj situaciji i o tome obavesti pošiljaoca i od njega zahtevati dalja upustva. Prevoznik nije dužan da postupa po upustvima pošiljaoca čak kada se jasno vidi da su uputstva u suprotnosti sa interesima samog pošiljaoca , tako da može da preduzme mere za skladištenje robe ili vraćanje iste. Takvu procenu prevoznik će obaviti postupajući kao dobar domaćin ili dobar privrednik.

4. Tokom obavljanja prevoza mogu da nastupe različite prepreke . One mogu biti objektivne, bez krivice prevoznika ali i krivicom prevoznika. Prema st . 4. . ovog člana, prevoznik ima pravo na naknadu troškova nastalih usled prepreka bez njegove krivice, kao i za troškove nastale zbog postupanja shodno novim upustvima pošiljaoca . Ne postoji obaveza za naknadu troškova u slučajevima kada prevoznik je odgovoran za neuspeh .

Član 677. Naknada u slučaju prekida prevoza

1. Ako je prevoz prekinut, iz nekog razloga za koji odgovara prevoznik, on ima pravo na srazmeran deo naknade za izvršeni prevoz, ali je dužan naknaditi štetu koja bi nastala za drugu stranu usled prekida prevoza.

2. Ako je prevoz prekinut iz nekog uzroka za koji ne odgovara niko od zainteresovanih lica, prevoznik ima pravo na razliku između ugovorene naknade za prevoz i troškova prevoza od mesta gde je prevoz prekinut do mesta opredeljenja.

3. Prevoznik nema pravo ni na deo naknade ako u toku prevoza pošiljka propadne usled više sile.

Opšti pregled. Prevoznik je dužan da robu koju je prihvatio za prevoz da je preveze do određenog mesta gde treba da bude predata pošaliocu ili drugom licu⁴⁶³ Za izvršenu uslugu pošiljalac je dužan da prevozniku plati naknadu.⁴⁶⁴ Član 677 ZOO reguliše pitanje prevoza

.....

461 Vidi član 685 st. 4 ovog zakona i komentar u vezi ovog člana.

462 Vidi član 5 ovog zakona sa komentarom u vezi ovog člana u komentaru opšti deo ZOO

463 Vidi član 667 ovog zakona i komentar u vezi ovog člana.

464 Vidi član 673 st. 1 ovog zakona i komentar u vezi ovog člana.

kada je isti prekinut i to u ovim slučajevima: a.) razloga zbog kojih prevoznik je odgovoran , b.) razlog zbog kojih niko nije odgovoran od zainteresovanih lica odgovore i c.) ako je pošiljka u celosti uništena zbog više sile. Ova odredba se primenjuje samo kada nastupe okolnosti za vreme transporta, zbog kojih prevoznik ne može da nastavi sa započetim prevozom.

1. Do prekida prevoza može doći iz raznih okolnosti nakon započetog prevoza. Stav 1. ovog člana reguliše pitanje naknade za deo izvršenog prevoza u onim slučajevima gde je prevoz prekinut iz razloga za koje je prevoznik odgovoran . U takvim slučajevima ,dva pitanja zahtevaju rešenje: proporcionalni deo naknade za izvršeni prevoz, naknada za eventualnu štetu pošiljioca zbog prekida prevoza.

U ovom ugovornog odnosa prevoznik , u skladu sa opštim pravilima mora da ispuni obavezu koja je preuzeo.⁴⁶⁵ Ako dodje do prekida prevoza iz razloga za koje je prevoznik odgovoran , on ima pravo na proporcionalni deo za izvršeni prevoz. Ovo pravo proizilazi iz načela ekvivalentnosti obećanja učesnika u obligacionim odnosima iz člana 7. stava 1 od ovog zakona.⁴⁶⁶ Na ovaj načinje prevoznik ima pravo na proporcionalnu naknadu za deo obavljanog prevoza ako bi se u suprotnom prekršio princip jednake vrednosti profita . Uprkos činjenici da je prevoz prekinut iz razloga za koje je odgovoran prevoznik , u slučaju neplaćanja ovog dela naknade ,pošiljalac će biti neosnovano obogaćen.⁴⁶⁷ To iz razloga jer za izvršeng prevoza profitirao je pošiljaoc. Visina naknade zavisi od dužine izvršenog prevoza ,odnosno predenog puta od polaska pa sve do prekida prevoza.

Obično se dešava da pošiljioc zbog prekida prevoza , trpi štetu ,zbog čega ima pravo na naknadu. Šteta , nastupa zbog kašnjenja u prevozu, a može biti izazvana i iz drugih razloga. Prema ovoj odredbi prevoznik je obavezan da pošiljaocu naknadi štetu nastalu zbog prekida prevoza. Iako ovom zakonskom odredbom nije izričito definisano , smatramo da prevoznik je obavezan da pošiljaocu plati troškove u vezi sa utovarom i istovarom robe u drugo prevozno sredstvo i razliku u ceni između proporcionalne isplaćene naknade o obavljenom prevozu i deo cene drugog prevoznika koji će prevoz obaviti do kraja.

U stavu 1. člana 677 regulisano je pitanje samo za one situacije, kada je do prekida prevoza došlo iz onih razloga za koje je prevoznik odgovoran . Kada je u pitanju prekid prevoza , ova odredba ne predviđa i ne reguliše slučajeve kada do prekida prevoza je došlo iz razloga zbog kojih je odgovoran pošiljilac . Smatramo da u takvim slučajevima prevoznik ima pravo na punu naknadu od strane pošiljaoca , koliko je određeno ili koliko bi trebalo da bude do kraja prevoza.⁴⁶⁸

.....
465 Vidi član 245 st. 1 ovog zakona i komentar u vezi ovog člana u opštem delu ZOO.

466 Na osnovu osnovnog načela ekvivalentnosti obećanja regulisanih članom 7. ZOO, u uspostavljanju odnosa sa naknadom , učesnici polaze od načela davanja jednake međusobno vrednosti.

467 Vidi član 194 ovog zakona i komentar u vezi ovog člana dat u opštem delu ZOO

468 Gorenc, Vilim, Komentar Zakona o Obveznim Odnosima, Zagreb, 2005, str. 1022 i Blagojević, Krulj, Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima "Savremena Administracija" 1980, str. 663.

2. Kao što se vidi pravo na naknadu zavisi od odgovornosti i razloga zbog kojih je došlo do prekida prevoza. Odredba stava . 2. ovog člana uređuje pravo prevoznika na naknadu u slučajevima kada za prekid prevoza nije odgovoran niko od zainteresovanih lica i to ne samo pošiljaoc i prevoznik , vec i treća lica koja su zainteresovana da prevoznik ispuni obavezu , kao što može biti primalac pošiljke. U takvim situacijama , gde je prevoz prekinut iz bilo kojih razloga za koje niko nije odgovoran od strane zainteresovanih lica , prevoznik ima pravo na razliku između ugovorene naknade za prevoz i troškove prevoz od mesta gde je prevoz prekinut do mesta odredišta. Pretpostavlja se da pošiljku od mesta prekida do odredišta transportovao je drugi prevoznik , kojem je takođe plaćena nadoknada za taj deo prevoza . Što se tiče iznosa koji je plaćen za prevoz drugom prevozniku ,a koji je svakako manji u odnosi na iznos koji je ugovoren sa prvim prevoznikom,onda se smanjuje ugovorena naknada sa prvim prevoznikom, koji je delimično obavio prevoz do mesta prekida. Iz toga sledi da pošiljalac u celosti plaća prevoz kao da uopšte nije bilo prekida. Visina iznosa naknade prvog prevoznika ,zavisi od iznosa naknade isplaćene za transport drugom prevozniku nakon raskida .Na ovaj način pošiljalac nije oštećen u odnosu na iznos naknade za prevoz , ali on mora da snosi svu moguću štetu izazvanu prekidom prevoza za uzroke za koje niko nije odgovoran od zainteresovanih lica , što znači da nema pravo na naknadu za eventualnu štetu koja je prouzrokovana u ovom slučaju .

3. Stav 3. ovog člana reguliše pitanje naknade za prevoz robe u slučaju nestanka pošiljke usled više sile . Nestankom , odnosno ukupnom oštećenju robe usled više sile koja je isporučena za prevoz ,oštećen je pošiljaoc ili primaoc robe. Usled više sile i nestanka pošiljke,prevoznik nije u mogućnosti da ispuni svoju obavezu . S obzirom da roba koja je data na prevoz je potpuno uništena usled više sile ,prevoznik nije odgovoran prema pošiljaocu ili primaocu te robe, ali nema nikakvo pravo na naknadu za prevoz . U tom slučaju , svaka strana snosi posledice štete prouzrokovane višom silom . Ukoliko je prevoznik unapred isplaćen,on je obavezan da vrati isplaćeni iznos.

Član 678. Kad pošiljka ne može da bude isporučena

1 Ako primaoc ne može da bude obavešten o prispeću pošiljke, ili odbije da je primi, i uopšte ako pošiljka ne može da bude predana, ili ako primaoc ne isplati prevoziocu dužnu naknadu i ostale svote koje terete pošiljku, prevoznik je dužan obavestiti o tome pošiljaoca, tražiti od njega uputstva i preduzeti za njegov račun potrebne mere za čuvanje stvari.

2. Ako u primerenom roku ovlašćeno lice ne preduzme ništa sa pošiljkom, prevoznik ima pravo da je proda prema pravilima o prodaji dugovane stvari u slučaju docnje poverioca, i da naplati svoja potraživanja iz postignute cene, a ostatak je dužan položiti kod suda za ovlašćeno lice.

Opšti pregled Po završetku prevoza , na određenom mestu , prevoznik ima obavezu da isporuči robu koju je primio za prevoz pošiljci ili drugom licu koji treba da preuzme

tu robu (primalac)⁴⁶⁹ Kao što se vidi , nakon završetka prevoza , pošiljku može da primi pošaljilac ili drugo određeno i ovlašćeno lice za prijem isporučene robe . Član 678 sadrži pravila za situacije kada , nakon završetka prevoza , pošiljku mora da prihvati ovlašćeno lice za prijem , što znači da to lice nije sami pošiljalac .U takvim situacijama mogu nastati prepreke u prevozu kada je prevoz završen , roba je prevezena od mesta prijema do mesta isporuke , ali ne može da se isporuči . Nisu važni razlozi zbog kojih se ne može isporučiti roba onako kako je ugovoreno. Prema ovoj odredbi uzroci za neisporučenu robu podeljeni su u dve grupe: a.) prevoznik ne može da isporuči robu iz razloga jer ne može da pronađe primaoca ili primalac odbije da primi robu , ili robu ne može da je preda iz bilo kojih drugih razloga , b.) primalac pošiljke neće da plati naknadu za prevoz robe⁴⁷⁰ i ostale troškove koji se odnose na pošiljku.⁴⁷¹

1. U stavu 1. ovog člana stoji obaveza prevoznika , bez obzira iz kojih razloga navedenih u ovoj zakonskoj odredbi nije moglo da se isporuči pošiljka primaocu , isti je obavezan da odmah obavesti pošiljaoca i od njega da zahteva upustva za dalja postupanja i da preduzme sve potrebne mere za čuvanje robe. To znači da bi trebalo da postupa na isti način kao kada se pojave prepreke za obavljanje prevoza , predviđene u članu 676 ovog zakona . Dok ne dobije nova upustva od pošiljaoca , prevoznik je dužan da preduzme sve potrebne mere radi zaštite pošiljke .Tokom preduzimanja radnji u interesu pošiljaoca,sa ciljem čuvanja robe, kako pre tako i nakon dobijanja uputstva , prevoznik mora da postupa u skladu sa načelom savesnosti i poštenja (član 4) ZOO i posebom pažnjom dobrog domaćina i privrednika (član 5 ZOO).Troškovi za čuvanje robe i svi nastali troškovi postupajući po dobijanim upustvima , padaju na teret pošiljaoca.U takvoj situaciji prevoznik je dužan da pošiljaocu nadoknadi eventualnu štetu : a.) ako nije blagovremeno obavestio pošiljaoca da nije izvršena isporuka robe,bez obzira iz kojih razloga predviđenih u stavu . 1. ovog člana⁴⁷² b.) ako nakon obaveštenja nije postupio prema dobijenim upustvima od strane pošaljioaca robe.

2. Kao što se vidi iz stava 1. ovog člana , prevoznik ima obavezu prema pošiljaocu da istog obavesti o preprekama prilikom isporuke robe. Pošaljilac robe je ugovoreni partner sa prevoznikom a ne i primalac pošiljke, iz tog razloga prema ovoj odredbi. isti treba da obavesti pošiljaoca o preprekama prilikom isporuke robe kao ugovorenog partnera. Za razliku od stava 1. ovog člana , odredba st . 2. ovog člana govori o ovlašćenom licu a ne o pošaljioacu robe. Prema st. 2. ovog člana , nakon isteka razumnog roka u kojem je obavješten pošiljaoc pošiljke da ista nije isporučena u roku u kojem ovlašćeno lice za prijem nije preduze nikakve radnje za prijem, prevoznik ima pravo da proda pošiljku u skladu sa pravilima za prodaju robe u slučajevima docnje poverioca.Shodno ovim pravilima , pored ostalog,roba može da se prodaje na određeni način , ako je adekvatno za skladištenje ,

.....
469 Vidi član 667 ovog zakona i komentar u vezi ovog člana.

470 Vidi član 673 ovog zakona i komentar u vezi ovog člana.

471 Vidi član 684 ovog zakona i komentar u vezi ovog člana.

472 Vidi član 251 ZOO i komentar o ovom članu u opštem delu ZOO.

ili ako za čuvanje robe postoje drugi roškovi koji nisu srazmerni vrednosti robe.⁴⁷³ Od prodajne cena prevoznik je ovlašćen da naplati svoja potraživanja iz ovog pravnog odnosa , preostali deo mora da deponuje u sudu za ovlašćeno lice.⁴⁷⁴

Član 679. Odgovornost prevozioca prema pošiljaocu

Ako je prevoznik predao pošiljku primaocu, a nije naplatio od njega svotu kojom je bila opterećena, dužan je isplatiti tu svotu pošiljaocu, ali ima pravo da traži naknadu od primaoca.

Obično prevoznik transportuje robu do određenog mesta , gde treba istu da lično uruči pošiljaocu ili drugom ovlašćenom licu. Pošiljalac pošiljke može da naredi prevozniku da transportuje pošiljku i istu preda primaocu pod uslovom da isti unapred plaća ugovoreni iznos , koliko stoji zaduženje isporuke , iznos koji kasnije treba da se preda pošiljaocu . Ovakav nalog obično se daje sa posebnom naznakom u tovarnom listu pošiljke.⁴⁷⁵ Za ovu uslugu prevoznik ima pravo na posebnu naknadu, koja ne može da se obračunava i uključi na naknadu za prevoz . U takvim slučajevima prevoznik ne dostavlja pošiljku prijemaocu sve dok ne bude isplaćen iznos koji je naveden i koji treba da bude upućen pošiljiocu .

Ako prevoznik je saglasan sa ovim nalogom on je odgovoran pošiljaocu za naknadu štete , ukoliko je pošiljku isporučio pre naplate iznosa od strane primaoca. Kao što se vidi u ovom slučaju maksimalni iznos štete je onoliko koliko je naznačeno u utovarnom listu . Uz plaćanje ovog iznosa , prevoznik stiče pravo da podnese tužbu protiv primaoca za povraćaj isplaćenog iznosa koji je plaćen na ime štete. Podrazumeva se da u ovom slučaju primalac može da iznese sve primedbe koje će biti predstavljene na pošiljaoca robe. Imajući u vidu odgovornost prevoznika prema pošiljaocu proizilazi da primalac pošiljke nema pravo da zahteva od prevoznika dostavljanje pošiljke bez naplate iznosa kojim je on zadužen. S druge strane, prevoznik je obavezu da ispuni obaveze po nalogu pošiljaoca za prijem uplate za iznos koliko je zadužena pošiljka, to njemu ne interesuje da li je zahtev za plaćanje osnovan ili ne po bilo kom zakonskom osnovu .

U slučajevima gde u prevozu pošiljke učestvuju nekoliko prevoznika, zadnji prevoznik je obavezan da naplati cenu prevoza onoliko koliko je zadužena pošiljka.⁴⁷⁶

473 Vidi član 314 ZOO i komentar o ovom članu u opštem delu ZOO.

474 Vidi član 308 i 309 ovog zakona i komentar u vezi ovih člana u opštem delu ZOO.

475 Vidi član 669 st. 2 ovog zakona.

476 Vidi komentar ZOO II, Prof, dr. Borislav Blagojević. Prof. Dr. Vrleta Krulj, "Savremena Administracija" Beograd 1980, str. 665.

PODGLAVLJE 3 ODNOS PREVOZIOCA I PRIMAOCA

Član 680. Obaveštenje primaoca o prispeću pošiljke

1. Prevoznik je dužan da obavesti primaoca bez odlaganja da je pošiljka prispela, istu stavi mu na raspolaganje kako je ugovoreno i da podnese tovarni list ukoliko je isti izdat.

2. U slučaju kad je izdat tovarni list po naredbi ili na donosioca, on je dužan postupati po stavu 1 samo ako je u tovarnom listu označeno lice u mestu opredeljenja koje treba obavestiti da je pošiljka prispela.

Opšti pregled. Pošiljalac nije uvek i primalac pošiljke. Primalac pošiljke u mestu gde se prevoz završava i gde treba da pošiljka bude isporučena, može biti treće lice koje ustvari nije ugovorna strana. Uprkos tome, na osnovu ugovora o prevozu nastaju i posebni odnosi između prevoznika i primaoca transportovane pošiljke. Primalac pošiljke nije obavezan da prati tok prevoza robe, tako da on i ne možemo da zna o prispelosti robe na određenom mestu.

1. Po završetku sa prevozom i prispeću pošiljke na određeno mesto, prema st. 1. ovog člana, prva obaveza prevoznika je da bez odlaganja obavesti primaoca o prispelosti pošiljke koju treba da stavi na raspolaganje, kako bi istu mogao da preduzme. Pravni izraz *bez odlaganja* znači da bi to trebalo da se odmah uradi, čim bude prva prilika za to. To iz razloga jer od trenutka obaveštenja prestaje i rok prevoza i počinje da teče rok za istovar robe, rok koji je od značaja prilikom dokazivanja odgovornosti za kašnjenje. Smatra se da ugovor o prevozu nije uredno ispunjen ako prevoznik nije obavestio primaoca da je pošiljka prispela i istu stavi mu na raspolaganje, onako kako je ugovoreno. Na ovaj način prevoznik je odgovoran za štetu prouzrokovanu zbog propusta u ispunjenju ove obaveze, u slučaju da nastala šteta je prouzrokovana zbog neuspeha za obaveštavanje u razumnom roku i zbog prirodnih svojstava prevezene robe.

Obaveštenje treba da se uputiti na adresu primaoca koju je dao pošiljalac, onako kako je navedeno u ugovoru ili u tovarnom listu ako je isti izdat. Ako način obaveštenja nije definisan u ugovoru ili na utovarnom listu, obaveštenje mora da bude na uobičajen način, bilo direktno podnošenjem pismenog obaveštenja, preporučenom poštom, telefonom, telegramom, drugim elektronskim sredstvima, ili na bilo koji drugi bezbedni način. Obaveštenje se smatra urednim ako je privrednom subjektu dato u toku radnog vremena, dok fizičkim licima u obično vreme.

Nakon što je primalac obavешten, sledeća obaveza prevoznika je da primaocu preda utovarni list, ukoliko je isti izdat jer prijemom tovarnog lista, primalac pošiljke stiče određena prava i

obaveze.⁴⁷⁷ Primalac pošiljke, na osnovu utovarnog lista može da utvrdi pod kojim uslovima prima pošiljku, u tom slučaju isti takođe može da priznaje prijem, time može da priznaje prava i obaveze ili da iste odbije.

2. Ako je izdat tovarni list *po nalogu ili po donosiocu*, i u njemu je označeno lice koje mora biti obavješten da je pošiljka prispela, onda shodno st. 2. ovog člana prevoznik mora da postupa prema stavu 1. ovog člana. Međutim ne treba da znači da u pošiljci donosioca ili po nalogu mora da bude označeno lice koje treba da se obavještava o prispelosti isporuke. U takvim slučajevima, gde u tovarnom listu nije naznačeno lice koje treba da bude obavješteno, prema stavu 2. ovog člana, prevoznik nije dužan da obavesti primaoca pošiljke. S obzirom na činjenicu da utovarni list može da se smatra kao i druge hartije od vrednosti, po donosioca ili po nalogu, u slučajevima kada tokom prevoza se preveze i tovarni list, prevoznik ne može da zna ko je ovlašćen da raspolaže pošiljkom koja je transportovana, tako da ne može da zna koga treba da obavesti o prispelosti pošiljke na određenom mestu, obzirom da isti ne zna na koga glasi tovarni list.

Član 681. Predaja pošiljke kad je izdat duplikat tovarnog lista

Prevoznik može odbiti da preda pošiljku ako mu se istovremeno ne preda duplikat tovarnog lista na kome je primaoc potvrdio da mu je pošiljka predata.

Tovarni list je dokument koji služi kao dokaz o prijemu pošiljke za potrebe transporta.⁴⁷⁸ Tovarni list sadrži sve informacije vezane za pošiljaoca i prevoznika, vrstu i količinu pošiljke, a ukoliko je pošiljka veoma skupa, onda posebno i vrednost iste, mesto odredište, mesto i datum izdavanja i druge potrebne podatke.⁴⁷⁹ Tovarni list se sastavlja u više primeraka, obično u tri, tako da jedan primerak ide uz pošiljku, drugi primerak za pošiljaoca, dok prevoznik uzima treći primerak. Tovarni list se sastavlja u duplikatu, da bi na jednom primerku potpisao primalac po prijemu pošiljke nakon prispelosti iste na mesto odredište. Prevoznik je odgovoran za isporuku pošiljke sve dok ista ne bude dostavljena ovlašćenom licu za prijem. S obzirom na odgovornost koju ima prema članu 681 ZOO, prevoznik, nakon završetka prevoza, nije obavezan da preveze pošiljku sve dok njemu ne bude vraćen duplikat tovarnog lista na kome se potvrđuje da je primalac primio pošiljku. To je važno da proveri činjenicu da je pošiljka isporučena primaocu i o odgovornosti za eventualnu štetu.

Ovo pravilo se odnosi i na one slučajeve kada je izdat tovarni list za prevoz, njen vlasnik prilikom potvrđivanja prijema pošiljke, koji istu treba da preda prevozniku pre uručjenja prijema pošiljke.

⁴⁷⁷ Vidi član 684 ovog zakona i komentar u vezi sa ovim članom.

⁴⁷⁸ Vidi član 671 ovog zakona i komentar dat u vezi sa ovim članom.

⁴⁷⁹ Vidi član 669 ovog zakona i komentar u vezi sa ovim članom.

Član 682. Pravo primaoca da zahteva predaju pošiljke

- 1. Primaoc može vršiti prava iz ugovora o prevozu prema prevoziocu i od njega zahtevati da mu preda tovarni list i pošiljku tek pošto ona prispe u mesto destinacije.**
- 2. Prevoznik je dužan na zahtev primaoca predati mu pošiljku pre nego što ona prispe u mesto destinacije, samo ako je na to ovlašćen od pošiljaoca.**
- 3. Primaoc može vršiti prava iz ugovora o prevozu i zahtevati od prevozioca predaju pošiljke samo ako ispuni uslove predviđene u ugovoru o prevozu.**

Opšti pregled. U ugovoru o prevozu, ugovorene strane su pošiljalac robe i prevoznik. Kao subjekat sa pravima i obavezama utvrđenim ovim ugovorom može da se pojavi i primaoc pošiljke. Ovom zakonskom odredbom regulisano je pravo primaoca pošiljke u odnosu na prevoznika, uslovi i obaveze koje mora on da ispuni da bi ostvario ovo pravo .

1. Ugovorom o prevozu može da se predvidi da prevezena pošiljka preda određenom licu , što znači da u skladu sa ovim ugovorom , i primalac pošiljke, i ako nije ugovorna strana može da ostvari određena prava. Svrha zaključenja ugovora o prevozu jeste prevoz robe do određenog mesta.⁴⁸⁰ Nakon završetka prevoza, prevoznik ima obavezu da preda isporučenu robu pošiljaocu ili drugom ovlašćenom licu koji mora da primi robu (primalac) . Pošiljkom raspolaže pošiljalac, tako da i on može da promeni naloge sadržane u ugovoru .⁴⁸¹ Primalac zapravo se pojavljuje u jednom ovakvom pravnom odnosu , nakon što je prevoz završen i nakon što je pošiljka prispela na mesto navedeno u ugovoru . Na ovaj način stavom . 1. ovog člana predviđeno je da primalac robe može da uživa prava iz ugovora o prevozu prema prevozniku , tako da od njega zahteva predaju tovarnog lista u ispravnom stanju nakon stizanja iste na mesto određeno ugovorom. Prema članu 680. ovog zakona o prispelosti pošiljke, prevoznik u razumnom roku obaveštava primaoca .

2. Izuzetak od opšteg pravila shodno stavu . 1 stav 2 ovog člana , primalac ima pravo da zahteva od prevozioca da isporuči pošiljku pre nego što ista bude stigla na mesto odredište. Shodno ovakvom zahtevu primaoca , prevoznik je dužan da preda pošiljku primaocu i pre nego što ista bude stigla u mesto destinacije samo ako je za to ovlašćen od strane pošiljaoca. To podrazumeva da izuzetno od opšteg pravila iz stava . 1. ovog člana ugovorene strane mogu ugovorom da predvide pravo primaoca da raspolaže pošiljkom pre nego što ista stigne u mesto odredište. Da bi se ostvarilo to pravo, potrebno je svakako da pošiljalac ovlasti primaoca i da to bude predviđeno ugovorom. Ovo pravo može da ima i primalac po osnovu tovarnog lista donosioca ili po nalogu.

.....
480 Vidi član 667 ovog zakona i komentar u vezi sa ovim članom.

481 Vidi član 674 ovog zakona i komentar u vezi sa ovim članom.

Ovo pravo prevoznik može da ostvari dok se pošiljka transportuje . Da bi ispunio ovu obavezu, prevoznik mora da bude obavješten od strane pošiljaoca o pravu primaoca. Obavještenje može biti na različite načine , ali mora eksplicitno da je definisano, to obično bude kada se naznači primedba u tovarnom listu. U slučaju neisporuke pošiljke ovlašćenom licu pre nego što roba stigne do destinacije , prevoznik je odgovoran za eventualnu štetu i nakon prijema obavještenja o isporuci pošiljke ,isto kao što je odgovoran prema primaocu i prilikom predaje pošiljke pre završetka prevoza do mesta odredišta.

3. Uprkos činjenici da primalac nije ugovorna strana, u stavu . 3. ovog člana predviđeno je da on može da uživa prava iz ugovora o prevozu, tako da zahteva od prevozioca da se pošiljka isporuči samo ako su ispunjeni uslove iz ugovora o prevozu. Na ovaj način , od trenutka prijema pošiljke primalac stiče svojstvo ugovorene strane sa istim uslovima kao što je pošiljalac zaključio ugovor. Glavni i češći uslov iz ugovora koji mora biti ispunjeni su plaćanje naknade za prevoz i drugi eventualni troškovi prevoza⁴⁸². Prevoznik ima pravo da ne isporuči pošiljku primaocu sve dok ne dobija nagradu na ime naknade za prevoz i troškove prevoza u toku transporta. Prema ovoj odredbi prevoznik ima pravo da zadrži pošiljku (pravo zadržavanja),⁴⁸³sve dok primalac ne ispunji obavezu iz ugovora o prevozu. Istovremeno prevoznik, u cilju da se obezbedi zahtev za isplatu naknade za prevoz i troškove prevoza ima pravo na zalog na stvari koje su bile predmet prevoza.⁴⁸⁴

U praksi razlozi za neplaćanje su uglavnom odnosi primaoca sa pošiljaocem, a posebno oni koji se odnose na obavezu plaćanja pošiljaoca .Odnosi između njih nisu uticajni u ostvarivanju prava po ugovoru o prevozu, stoga i ovaj prigovor ne može da utiče na primaoca robe , obzirom da primalac pravne odnose sa pošiljaocem mora sam da rešava.

Član 683. Utvrđivanje istovetnosti i stanja pošiljke

1.Ovlašćeno lice ima pravo zahtevati da se zapisnički utvrdi istovetnost pošiljke i, ako je pošiljka oštećena, u čemu se sastoji oštećenje.

2. Ako se utvrdi da pošiljka nije ona koja je bila predata prevoziocu, ili da je oštećenje veće nego što je prevoznik tvrdio, troškove utvrđivanja snosi prevoznik.

Opšti pregled. Prema ugovoru o prevozu, prevoznik je obavezan da pošiljku koju je prihvatio preveze do određenog mesta i istu isporuči pošiljaocu ili primaocu.⁴⁸⁵ Podaci pošiljke za prevoz moraju biti navedeni u tovarnom listu , ako je to prepušteno , pošiljalac može da zahteva od prevozioca da izda potvrdu o prijemu isporuku za prevoz , sa podacima

482 Vidi član 673 ovog zakona sa komentarom u vezi ovog člana.

483 Vidi član 267 do 270 ovog zakona i komentar u vezi ovog člana,

484 Vidi član 693 ovog zakona i komentar u vezi ovog člana.

485 Vidi član 667 ovog zakona i komentar u vezi ovog člana.

koje bi trebali da budu u tovarnom listu.⁴⁸⁶ Podaci pošiljke navedeni u tovarnom listu ili u potvrdi, između ostalog, su takođe važni za proveru i dokazivanje stanja pošiljke prilikom prijema istie od strane ovlašćenog lica za prijem. Pošiljka prihvaćena za prevoz mora biti dostavljena njenom pošiljaocu ili licu koje je ovlašćeno da primi u isprvnom stanju u kome je i primljeno za prevoz. Odredba člana 683 ZOO predviđa prava ovlašćenog lica za preduzimanje određenih radnji radi provere stanja i statusa pošiljke koja je transportovana.

1. Priroda i vrsta pošiljke koja treba da se isporuči za prevoz, može biti među najrazličitija. Stoga postoji mogućnost da se sumnja o stanju transportovane pošiljke. Osnovna dužnost prevoznika je da ovlašćenom lice za prijem isporuči pošiljku koju je prihvatio za prevoz u stanju u kojemu je ona primljena. Prema st. 1 člana 683 ovog zakona ovlašćeno lice ima pravo, pre svega, da traži da se utvrdi identičnost pošiljke. Ako u toku prevoza pošiljka je oštećena na bilo koji način, on ima pravo da zahteva da se utvrdi koja su to oštećenja. Pošiljka je identična ako prevoznik istu dostavlja primaocu pošiljke. Da li je identična ili ne, to će se utvrditi na osnovu spoljnih oznaka, upoređujući ih sa podacima u tovarnom listu ili u potvrdi. Ako prevoznik primaocu ne dostavi robu koju je prihvatio za prevoz, primalac ima pravo da istu vrati prevozniku i od njega da zahteva isporuku prave robe. Ako prevoznik istom ne vrati robu koju je prihvatio za prevoz u propisanom roku za prevoz, smatraće se da je pošiljka izgubljena, u tom slučaju prevoznik je odgovoran za naknadu štete. U slučaju da ovlašćeno lice pošiljku je primio bez primedbe, onda po pravilu eliminiše se odgovornost prevoznika. Prevoznik u ovom slučaju je odgovoran samo ako oštećenje nije bilo vidljivo ili nije moglo da se odmah uoči.⁴⁸⁷

Shodno ovoj odredbi, za proveru identičnosti pošiljke i eventualnog oštećenja iste, mora da se sačini zapisnik koji mora da bude potpisan od strane prevoznika i primaoca pošiljke. U eventualnom sporu, ovaj zapisnik služiće kao ubedljiv dokaz, tako da teret dokazivanja pada na prevoznika za dokazivanje razloge i uzroke oštećenja robe.

2. Stavom. 2 člana 683 regulisano je pitanje, ko plaća troškove nastale za proveru pošiljke. Prema ovoj odredbi prevoznik plaća troškove nastale za proveru identičnosti i mogućih oštećenja pošiljke samo u onim slučajevima kada je dokazano da pošiljka nije ona koja je predata prevozniku, i ukoliko je šteta veća od one koju je prevoznik prikazao. To znači da u svim drugim slučajevima ove troškove plaća lice koje je ovlašćeno da primi pošiljku.

Član 684. Obaveza primaoca da isplati naknadu za prevoz

1. Preuzimanjem pošiljke i tovarnog lista, ako je izdat, primaoc se obavezuje da isplati prevoziocu naknadu za prevoz, ako nije što drugo određeno u ugovoru o prevozu ili u tovarnom listu, kao i da mu isplati svote kojima je pošiljka opterećena.

.....
486 Vidi član 671 ovog zakona.

487 Vidi član 688 ovog zakona i komentar u vezi ovog člana.

2. Ako primaoc smatra da nije dužan isplatiti prevoziocu onoliko koliko ovaj zahteva, on može vršiti prava iz ugovora samo ako kod suda položi sporni iznos.

Opšti pregled. Zakonska odredba člana 684 ZOO reguliše pitanje obaveze primaoca pošiljke za plaćanje naknade za prevoz pošiljke. Pitanje plaćanja prevoza, i lice koji treba da plati, može da se reglišu ugovorom o prevozu ili da se predvidi u tovarnom listu. Prevoz mora da se plati od strane pošiljaoca ili primaoca pošiljke. Ako to nije regulisano ugovorom ili nije predviđeno u tovarnom listu, dilema o tome ko treba da izvrši uplatu, istu treba rešiti shodno članu 659 i ovog člana.⁴⁸⁸ Za prevoznika nisu od uticaja odnosi između pošiljaoca i primaoca pošiljke, kao i način regulisanja njihovih međusobnih odnosa, istom treba da se plati naknada nakon što je ispunio svoju obavezu o prevozu pošiljke.

1. Isplata naknade za prevoz treba da se izvrši u trenutku prijema pošiljke, ukoliko ugovorom o prevozu nije drukčije određeno. Isplata naknade za prevoz je obaveza primaoca pošiljke. Ugovorom o prevozu ili u tovarnom listu može da se drugačije predviđa, odnosno naknadu za prevoz da plati pošiljaoc. Prema st. 1 člana 684 ovog zakona, prilikom prijema pošiljke radi predaje, odmah treba da se preda i tovarni list ukoliko je isti izdat, primalac pošiljke je obavezan da plati prevoz kao i iznos sa kojim je zadužena pošiljka, osim ako nije drugačije naznačeno u ugovoru o prevozu ili u tovarnom listu. Na osnovu člana 659 st. 2. ovog zakona, primalac ima obavezu da plati naknadu za prevoz i druge troškove prevoza i u slučajevima kada ugovorom o prevozu je predviđeno kao obaveza pošiljaoca, ali to nije naznačeno u tovarnom listu. U ovom slučaju pretpostavlja se da je pošiljalac uputio prevozioca da naknadu naplati od primaoca. U principu, kada pošiljalac nije i primalac pošiljke, postoje dva ugovorena pravna odnosa: prvi između pošiljaoca i prevoznika i drugi između prevoznika pošiljaoca. Ako odredbe ugovora koji je zaključen između pošiljaoca i primaoca se razlikuju od onih iz ugovora zaključenog između pošiljaoca i prevoznika, tako da iz tog razloga pošiljalac trpi štetu, ili je platio više nego što je dogovoreno sa pošiljaocem, isti ovaj problem treba da razmatra sa pošiljaocem a ne sa prevoznikom.

Rok za isplatu shodno ovoj odredbi je trenutak prijema pošiljke i tovarnog lista, tako da shodno sudskoj praksi, od tog trenutka primalac pada u docnju u slučaju neplaćanja. S obzirom na činjenicu da primalac nije ugovorna strana, prijemom pošiljke on prihvata uslove koje su međusobno dogovorili pošiljaoc i prevoznik, tako da prava i obaveze primaoca pošiljke su ista sa onima pošiljaoca.

Postoji mogućnost da iznos naknade za prevoz nije preciziran po cenovniku ni ugovorom,⁴⁸⁹ ni u tovarnom listu nije naznačen iznos naknade za prevoz. U takvim slučajevima, prijemom pošiljke i tovarnog lista, primaoc pošiljke prihvata obavezu za isplatu naknade za prevoz

⁴⁸⁸ Vidi član 659 st. 2 ovog zakona i komentar u vezi ovog člana.

⁴⁸⁹ Vidi član 665 stav. 2 ovog člana i komentar u vezi sa ovim članom.

, iznos koji će se utvrditi shodno opštim načelima za njegovo utvrđivanje.⁴⁹⁰ Primalac je dužan da plati naknadu za prevoz čak i kada u ugovoru o prevozu i u tovarnom listu nije precizirano ko snosi troškove naknade za prevoz .

2. Stavom . 2. ovog člana je predviđeno da ovlašćeno lice za prijem pošiljke, koji smatra da nije obavezan da plati prevozniku iznos naknade za prevoz koju on zahteva, on to pravo može da ostvari iz ugovora samo kada bude uplatio na depozit suda sporni iznos za usluge transporta. To će biti npr. ako pošiljku za prevoz je uručio prodavac koja treba da stigne na određeno mesto, koje je određeno od strane kupca. Prema kupoprodajnom ugovoru, naknada za prevoz mora biti plaćena od strane njih dvoje u jednakim delovima . Prilikom predaje za prevoz , prodavac je naznačio na tovarnom listu konstataciju da naknadu na ime prevoza plaća primalac u ovom slučaju kupac. On u ovom slučaju ima pravo da primi robu koja je prevezena, samo ako u depozitu suda bude uplatio sporni iznos, odnosno nema pravo da zahteva isporuku robe od strane prevoznika , sve dok ne bude u sudu položio sporni iznos naknade za prevoz. Uplatom spornog iznosa na depozit suda, obezbeđuje se isplata za izvršni prevoz, tako da po tom osnovu stiže se i pravo za ostvarivanje prava iz ugovora.⁴⁹¹

“Primalac pošiljke, prilikom prijema iste, obavezan je da prevozniku plati troškove prevoza koje bude on tražio. Teret dokazivanja da je prevoznik sa pošaljioцем u vezi obaveze plaćanja za izvršeni prevoz i druge naknade i drugih iznosa, da su se drugčije dogovorili, pada na teret primaoca pošiljke, tako da isplatom se podrazumeva i uplata spornog iznosa na depozit suda. To iz razloga jer shodno zakonu (člana 673 i 684 ovog zakona – autoktona beleška.), ukoliko u tovarnom listu nije naznačeno da pošaljioć plaća naknadu za prevoz i druge troškove u vezi prevoza, zakonska je pretpostavka da jepošaljioć je uputio prevoznika da to naplati od strane primaoca pošiljke.)”⁴⁹²

PODGLAVLJE 4 ODGOVORNOST PREVOZIOCA ZA GUBITAK OŠTEĆENJE I ZADOCNJENJE POŠILJKE

Član 685. Gubitak ili oštećenje pošiljke

1. Prevoznik odgovara za gubitak ili oštećenje pošiljke koji bi se dogodili od časa preuzimanja do njene predaje, osim ako su prouzrokovani radnjom ovlašćenog lica, svojstvima pošiljke, ili stranim uzrocima koji se nisu mogli predvideti, ni izbeći ili otkloniti.

.....
490 Vidi član 665 ZOO i komentar u vezi sa ovim članom, kojim je regulisan način za određivanje visine naknade za prevoz.

491 Vidi član 308 i 309 ZOO i komentar u vezi sa ovim članovima.

492 Pravni stav sa XVII sastanka Viših Privrednih Sudova i odeljenja vrhovnih sudova republika i pokrajina za ekonomska pitanja održano u Ljubljani 06/06/1985 , iz Biltena sudske prakse Vrhovnog Privrednog Suda , januar jul 1986 .

2. Ništave su odredbe ugovora o prevozu, opštih uslova prevoza, tarifa ili kog drugog opšteg akta, kojima se ova odgovornost smanjuje.

3. Punovažna je odredba kojom se unapred određuje najviši iznos naknade, pod uslovom da nije u očiglednoj nesrazmeri sa štetom.

4. Ovo ograničenje iznosa naknade ne važi ako je štetu prevoznik prouzrokovao namerno ili krajnjom nepažnjom.

5. Ako drukčije nije ugovoreno, visina naknade određuje se prema tržišnoj ceni pošiljke u vreme i mestu predaje za prevoz.

Opšti pregled. Prema ugovoru o prevozu robe, osnovna obaveza prevoznika je da (kada je u pitanju roba) robu preveze do određenog mesta.⁴⁹³ Njegova druga obaveza je da robu koju je prevezao isporuči primaocu ili drugom određenom licu na određeno mesto.⁴⁹⁴ Prevoznik da bi ispunio ove obaveze, on u jedno određeno vreme je u posedu pošiljke i to od trenutka prijema za prevoz pa sve do trenutka predaje iste određenom licu. Za to vreme on je primoran da prihvati pošiljku za prevoz i da o njoj brine o eventualnim opasnostima od kojih može da ista bude oštećena. Prevoznik je obavezan da transportovanu pošiljku isporuči u istom stanju u kome je i primio, u suprotnom on je odgovoran za štetu zbog ne ispunjavanja ugovora.⁴⁹⁵

Ovom zakonskom odredbom regulisan je osnov odgovornosti prevoznika za gubitak i oštećenje pošiljke tokom transporta , zatim pravne mogućnosti kako bi ugovorene strane mogle da regulišu ovu odgovornost od one predviđene zakonom , mogućnost za određivanje maksimalnog iznosa štete i način za utvrđivanje visine prouzrokovane štete.

1. Tokom transporta pošiljka može biti izgubljena ili oštećena. U slučaju gubitka ona ne može ni na koji način biti dostavljena licu za prijem, a u slučaju oštećenja onda se smanjuje vrednost iste zbog promene u njenom lošem stanju. U slučaju da je pošiljka oštećena u tolikoj meri da je izgubila svoja svojstva , onda se smatra se da je ista izgubljena . Kao izgubljenom pošiljkom smatraće se i u onom slučaju gde ista ne može da se pronađe ili je greškom isporučena nekom drugom licu. U cilju čuvanja primljene robe prevoznik je dužan da preduzme sve mere kako bi završio povereni posao . Tom prilikom on mora da se profesionalno ponaša kao dobar domaćin i privrednik u obavljanju posla koji mu je poveren.⁴⁹⁶ Na osnovu sudske prakse , on treba da preduzme sve neophodne mere da spreči uništenje ili oštećenje robe koju prevozi čak i u slučajevima kada ne bi moglo da bude odgovoran za to , u tom slučaju on će imati pravo da zahteva naplatu troškova koje je imao za sačuvanje robe.

493 Vidi član 662 ovog zakona i komentar u vezi sa ovim članom.

494 Vidi član 667 ovog zakona i komentar u vezi sa ovim članom.

495 Vidi član 245 ovog zakona i komentar u vezi sa ovim članom.

496 Vidi član 5 ovog zakona i komentar u vezi sa ovim članom.

Prema st . 1 člana 685 ZOO, prevoznik je odgovoran za gubitak ili nastalu štetu pošiljke i to od trenutku prijema iste pa sve do predaje određenom licu. Odgovornost prevoznika je isključena samo u onim slučajevima predviđenim ovim zakonom, ili ako gubitak ili šteta je prouzrokovana a.) radnjama ovlašćenog lica,⁴⁹⁷ b.) zbog svojstava koje ima pošiljka,⁴⁹⁸ ili c.) zbog spoljnih razloga koji ne mogu da se predvide, da se izbegnu i da se otklone. Kao što se vidi iz ove odredbe zakona, za prouzrokovanu štetu prilikom prevoza, odgovornost je shodno načelu pretpostavke krivice. Krivicu ne može da dokže oštećeni, obzirom da je pretpostavljena. Teret dokazivanja pada na prevoznika, obzirom da je on obavezan da dokaže svoju nevinost za štetu koju je prouzrokovao.⁴⁹⁹ (“*Odgovornost prevoznika za deo gubitaka ili oštećenja pošiljke u toku transporta, podrazumeva se tako da lice koje uživa to pravo nema obavezu da dokaže krivicu i propuste prevoznika u nekom eventualnom sporu. Prevoznik može da bude oslobođen od odgovornosti samo ako dokazuje da do oštećenje je doslo zbog rednjih neovlašćenog lica, svojstva pošiljke ili drugih razloga koji se nisu mogli predvideti, otkloniti ili izbeći*).⁵⁰⁰ Prevoznik je odgovoran za štetu prouzrokovanu od strane drugih lica koja su postupali po njegovom nalogu, npr. deo transporta izvršen je od strane drugog prevoznika po nalogu prvog prevoznika.⁵⁰¹ Što se tiče aktivne legitimacije za reklamiranje, odnosno podnošenje tužbe za naknadu štete protiv prevoznika, smatramo da ovo pravo pripada pošiljaljocu, dok primaocu ovo pravo pripada od trenutka prijema pošiljke i tovarnog lista.⁵⁰² U slučajevima gde je pošiljka osigurana tokom transporta, lice ovlašćeno da traži štetu, to pravo može da ostvari od strane prevoznika po osnovu ugovoru za prevoz ili od strane osiguravača iz ugovora o osiguranju.

2. Numrin më të madh të transporteve e kryejnë organizatat punuese të specializuara për këtë punë. Kontratat e transportit në rregull janë kontrata në bazë të lajmërimit dhe paraqitjes për transport. Ekziston mundësia që transportuesit, në dëm të shfrytëzuesit të transportit, të tentojnë të përjashtojnë apo të zvogëlojnë përgjegjësinë e tyre për dëmin e shkaktuar. Veći broj prevoza obavljaju specijalizovane organizacije za ovaj posao. Po pravilu ugovori o prevozu su ugovori po osnovu obaveš tenja za prevoz. Postoji mogućnost da prevoznici, na štetu korisnika prevoza, imaju tendenciju da isključe ili umanje svoju odgovornost za pricinjenu štetu. Prema opštim pravilima prevoznika odgovornost prevoznika ne može

497 Šteta može da se nanese od strane neovlašćenog lica za nepravilno pakovanje, kao što je predviđeno u članu 672. ovog zakona, ili u nedostatku oznake na određenoj pošiljci.

498 Na osnovu sudske prakse prevoznik ne može uvek da bude oslobođen od odgovornosti pozivajući se na specifična svojstva koje ima roba. Kao profesionalac za prevoz robe, on mora da prepozna svojstva pošiljke u vezi okolnostima koje mogu da nastupe tokom prevoza, tako da bez obzira na to, ukoliko mu je skrenuta pažnja ili ne od strane posaljioaca, isti na samoj inicijativi mora da preduzme sve potrebne mere kako bi se otklonila šteta ili da ista bude u što manjem obimu. U ovom slučaju prevoznik može da bude odgovoran i za pricinjenu štetu zbog nepravilnog utovaranja pošiljke, i u onom slučaju kada je istu utovario pošaljioac. On kao profesionalno lice za prevoz mora da se stara i za utovar pošiljke, čak i kada je istu utovario sam pošiljioac.

499 U pogledu pretpostavljene krivice vidi član 136 ovog zakona i komentar u vezi ovog člana u opštem delu ZOO.

500 Vrhovni Sud Vojvodine Gž. 471/90 od. 04.10.1990.

501 Vidi član 690 i komentar u vezi sa ovim članom.

502 Vrhovni Sud Vojvodine Gž. 296/90 od. 18.04.1990.

da se smanji , što znači ni da se isključi.⁵⁰³ Prema st . 2. ovog člana ,nevažće su odredbe ugovora o prevozu, pravila o opštim uslovima prevoza ili takse ili bilo kog drugog opšteg akta, po kojima se umanjuje odgovornost prevoznika za pričinjenu štetu. Kao što se vidi iz stava . 2. ovog člana postoji jedna obavezujuća odredba (imperativna) koja štiti korisnike prevoza , tako da i stranke ne mogu da ugovore ili da paredvide opšte u uslovima transporta, odredbu koja je na štetu korisnika prevoza , odnosno kojom će se smanjite odgovornost prevoznika za naknadu štete prouzrokovane tokom transporta .

3. Suprotno onome što je predviđeno u st . 2. ovog člana , shodno st . 3 člana 685 ovog zakona , dozvoljena je mogućnost prevozniku da unapared ugovorom ili opštim uslovima ili utvrđenom tarifom da odredi viši iznos naknade za moguću štetu nastalu tokom transporta , pod uslovom da takav iznos naknade ne budu otvoreno nesrazmeran sa štetom .

4. Prema st . 4. ovog člana uslov iz stava 3. ovog člana, ne važi ako je štetu namerno ili iz krajne nepažnje prouzrokovao prevoznik.⁵⁰⁴ Prevoznik koji svojim postupanjem je doprineo na nestanak ili oštećenje pošiljke,postupanje koje može da se okarakterise kao sa umišljajem ili krajnjom nepažnjom ,isti nema pravo da se pozove na odredbe st . 3. ovog člana . Ovo pravilo je u skladu sa odredbom člana 248. st . 1. ovog zakona , kao opšte pravilo .

5. Stavom . 5 člana 685 regulisan je načini za utvrđivanje visine štete prouzrokovane gubitakom ili oštećenjem pošiljke.U ovim slučajevima zahtev jedne strane i obaveza druge strane za naknadu štete zavise od određivanja ugovorene naknade. *Ako iznos naknade nije ugovoren,isti se određuje shodno ceni tržišta.* U zavisnosti od dužine transporta , cena u vreme i na mestu gde je pošiljka predata za prevoz može se razlikovati od njene cene na mestu i vreme gde je trebalo da se primi pošiljka . Prema ovoj odredbi , cena se utvrđuje po tržišnoj ceni pošiljke u vreme i mesto isporuke za prevoz .Ovo je opšte pravilo u skladu sa ovim zakonom , koje ne bi trebalo da ima neko drugo rešenje sa posebnim zakonima o prevoz , koje bi bilo u suprotnosti sa ovim .

Pravila koje pruža ova zakonska odredba u vezi naknade za gubitak ili oštećenje pošiljke tokom transporta , neće se primenjiti ako se radi o gubitku ili oštećenju pošiljke skupih predmeta,pošto je to regulisano drugom odredbom ovog zakona.⁵⁰⁵

503 Vidi član 248 ovog zakona i komentar u vezi ovog člana. Prema st . 1. ovog člana ,odgovornost dužnika za umišljaj ili krajnu nepažnju ne može unapred da se isključi ugovorom . Prema st . 3 i 4 ovog člana prethodno može da se odredi samo veći iznos naknade štete.

504 Šta je umišljaj i nepažnja određiće se shodno opštim pravilima – vidi član 140 ZOO i komentar u vezi sa ovim čalnom koji je dat u opštem delu ZOO.

505 Vidi član 686 ovog zakona i komentar u vezi sa ovim članom.

Član 686. Gubitak ili oštećenje pošiljke skupocениh stvari

1. U slučaju gubitka ili oštećenja pošiljke u kojoj su se nalazile dragocenosti, hartije od vrednosti ili druge skupocene stvari, prevoznik je dužan naknaditi tako nastalu štetu samo ako je prilikom predaje stvari na prevoz bio obavešten o prirodi tih stvari i njihovoj vrednosti, ili ako je štetu prouzrokovao namerno ili krajnjom nepažnjom.

2. Ako su se sa navedenim stvarima u pošiljci nalazile i druge stvari, za njihov gubitak ili oštećenje prevoznik odgovara po opštim pravilima o odgovornosti prevozioca.

Opšti pregled. Ako budemo pogledali vrednosti isporučene robe za prevoz, ZOO razlikuje vrednosne predmete, hartije od vrednosti ili druge skupe stvari od drugih običnih stvari. U zavisnosti od prirode stvari u pogledu vrednosti koje imaju, u slučaju gubitka ili oštećenja tokom transporta vredonosne pošiljke, naknada štete je regulisano posebnom odredbom u odnosu na naknadu za gubitak ili oštećenje pošiljke. Odredba člana 686 pruža pravila u vezi odgovornosti prevoznika za naknadu štete u slučaju gubitka ili oštećenja dragocene pošiljke, hartije od vrednosti ili drugih skupih predmeta, uslovi koji moraju da se ispune da bi postojala ova obaveza prevoznika i odgovornost prevoznika za gubitak ostalih stvari koje su bile sa predmetima veće vrednosti.

1. U slučaju gubitka ili oštećenja pošiljke u kojoj se nalaze dragocene stvari, hartije od vrednosti ili druge skupe stvari, opšte je pravilo da prevoznik ima obavezu da naknadi štetu. Da bi prevoznik mogao da ispuni svoje obaveze na vreme i bez smetnji, prilikom uručjenja pošiljke za prevoz, pošiljalac je obavezan da istog obavesti o prirodi, sadržaju i količini pošiljke. Ako pošiljka sadrži dragocene stvari, hartije od vrednosti ili druge skupe stvari, pošiljalac je dužan da o tome obavesti prevozioca u trenutku predaje pošiljke za prevoz, takođe je obavezan da saopšti i njihovu vrednost.⁵⁰⁶ Prilikom pripreme tovarnog lista za isporuku pošiljke, tovarni list mora da sadrži i vrednost dragocenosti i drugih skupih predmeta.⁵⁰⁷ Prema st. 1 člana 686 ovog zakona, odgovornost prevoznika za naknadu štete prouzrokovane gubitkom ili oštećenjem pošiljke u toku transporta u kojoj je bilo skupih stvari (zlatu, nakit razne hartije od vrednosti, slike, druge stvari od posebne vrednosti za određene osobe, itd) uslovljeno je u dva slučaja: a.) u trenutku predaje stvari za prevoz, prevoznik je bio upoznat o prirodi i vrednostih navedenih stvari, (b. ako je šteta prouzrokovana sa umišljajem ili krajnjom nepažnjom od strane prevoznika.

Tokom transporta skupih predmeta, prevoznik mora posebna da obrati pažnju kako ne bi se iste izgube ili oštetile. Da bi posvetio brigu o tome, on treba da budu informisan unapred o njihovom postojanju u pošiljci.⁵⁰⁸ Ako je pošiljalac o tome obavestio prevoznika, on ima pravo na punu naknadu štete, u suprotnom on ima pravo samo na naknadu štete po tržišnoj

.....
506 Vidi član 668 ovog zakona i komentar u vezi sa ovim članom.

507 Vidi član 669 ovog zakona i komentar u vezi sa ovim članom.

508 Vidi član 266 ovog zakona i komentar u vezi sa ovim članom u o opstem delu ZOO.

ceni u trenutku i u mestu isporuke za prevoz, kao što je predviđeno u st . 5 člana 685 ovog zakona.

Istovremeno prevoznik je odgovoran za punu naknadu štete prouzrokovane gubitkom ili oštećenjem skupih predmeta , čak i kada on nije bio obavešten o sadržaju i vrednosti pošiljke , ali je šteta prouzrokovana sa umišljajem ili krajnom nepažnjom.⁵⁰⁹

2. U slučaju da pošiljka sa skupim predmetima sadrži i druge uobičajene stvari , prevoznik je odgovoran shodno stavu . 1. ovog člana , dok za druge stvari u toj pošiljci je odgovoran u skladu sa opštim pravilima odgovornosti prevoznika iz člana 685 st . 5. ovog zakona .

Član 687. Vraćanje plaćene naknade za prevoz

U slučaju potpunog gubitka pošiljke prevoznik pored naknade štete, dužan je da pošiljaocu vrati naknadu za prevoz ako je ista naplaćena.

Opšti pregled. Ovom zakonskom odredbom regulisano je ono što je definisano u ugovoru o prevozu.⁵¹⁰ Na osnovu onoga što je dato u ugovoru o prevozu, proizilazi da prevoznik je obavezan da transportuje lice ili robu do određenog mesta, odnosno pošiljalac je obavezan da plati određenu naknadu. Bez obzira na to da li je naknada za prevoz plaćena unapred ili nakon završenog prevoza ,ali naknada za prevoz mora da se plaća. Iz ovoga sledi da prevoznik nema pravo na isplatu ako ne ispuni ugovorenu obavezu , ne transportuje lice ili robu na određeno mesto. U slučaju potpunog ili delimičnog gubitka pošiljke, prevoznik nije ispunio ugovor , stoga i nema pravo na naknadu , bilo u celosti ili delimično .

U uslovima predviđenim zakonom prevoznik je odgovoran prema pošiljaocu za štetu nastalu u slučaju potpunog gubitka pošiljke tokom transporta⁵¹¹ Prema članu 687 ovog zakona , u slučaju potpunog gubitka pošiljke ,prevoznik je odgovoran , pored naknade , pošiljaocu da vrati nagradu za prevoz ako je ista naplaćena. Iz ovog proizilazi zaključak, ako je pošiljka koja je dostavljena za prevoz delimično oštećena , proporcionalno sa oštećenim delom pošiljke mora da se vrati i deo naknade plaćene na ime prevoza.

⁵⁰⁹ U vezi umišljaja i krajne nepažnje vidi član 140 ZOO i komentar u vezi sa ovim članom koji je da o opštem delu ZOO.

⁵¹⁰ Vidi član 648 ovog zakona i komentar u vezi sa ovim članom.

⁵¹¹ Vidi član 685 st. 1 ovog zakona i komentar u vezi sa ovim članom.

Član 688. Kad primaoc preuzme pošiljku bez prigovora

1. Kad primaoc preuzme pošiljku bez prigovora i isplati prevoziocu njegova potraživanja, prestaje odgovornost prevozioca, izuzev ako je oštećenje zapisnički utvrđeno pre preuzimanja pošiljke.

2. Prevoznik ostaje odgovoran za oštećenja pošiljke koje (*nije*) moglo da se opazi u času predaje, ako ga je primaoc obavestio o tim oštećenjima odmah po njihovom otkrivanju, ali ne docnije od osam (8) dana od predaje.

3. Prevoznik se ne može pozivati na odredbe prethodnih stavova, ako je oštećenje prouzrokovao namerno ili krajnjom nepažnjom.⁵¹²

Opšti pregled. Zakonska odredba člana 688 ZOO reguliše pitanje mogućeg reagovanja primaoca pošiljke nakon prijema od strane prevoznika, mere koje treba preduzeti u slučaju oštećenja tokom transporta i prava i obaveze prevoznika i primaoca pošiljke od trenutka prijema pošiljke, posebno od kog trenutka i u kojim uslovima prevoznik nije odgovoran, kada prevoznik je odgovoran za prouzrokovanu štetu i kada je prevoznik odgovoran za štetu nastalu tokom transporta bez ikakvog uslovljavanja.

1. Nakon što je pošiljka prispela na mesto odredište određeno ugovorom, prevoznik je odgovoran, bez odlaganja da obavesti primaoca da je pošiljka stigla.⁵¹³ Nakon što je pošiljka prispela i nakon što je o tome informisano ovlašćeno lice za prijem pošiljke, isti je odmah dužan, bez odlaganja, proveriti identičnost i stanje pošiljke.⁵¹⁴ U tom smislu, primalac pošiljke pre preuzimanje iste, dužan je da pošiljku kontroliše kako bi se utvrdilo da li je prevoznik uredno obavio prevoz i isporuku pošiljke u stanju kako je istu primio. Takva kontrola treba da se izvrši u trenutku isporuke pošiljke od strane prevoznika i prihvatanje iste od strane primaoca. S obzirom na činjenicu da primalac pošiljke nije uvek i pošiljalac pošiljke, odnosno pošiljalac pošiljke za prevoz, identičnost, količina i njeno stanje utvrđuje se na osnovu tovarnog lista i ostale postojeće i prateće dokumentacije. Nakon izvršene provere, ukoliko postoji oštećenje pošiljke, mora da se utvrditi o kakvoj se šteti radi koja treba da se konstatuje na zapisniku kojeg treba da sačine zajedno sa prevoznikom. Prema sudskoj praksi, ukoliko šteta nije zajedno konstatovana na zapisnik onda se smatra da je primalac blagovremeno prigovorio i reklamirao prevozniku ako je primio pošiljku i na tovarnom listu, kojeg je predao prevozniku konstatovao određene nedostatke pošiljke.⁵¹⁵ Prema stavu 1. ovog člana, *ako primalac prima pošiljku bez prigovora u pogledu*

512 Ova zakonska odredba u potpunosti odgovara odredbi ZOO/1978 koji je primenjen pre donošenja ovog zakona.

513 Vidi član 680 st. 1 ovog zakona i komentar u vezi sa ovim članom.

514 Vidi član 683 ovog zakona i komentar u vezi sa ovim članom.

515 Prof. dr. Borislav T. Blagojevic, Prof. dr. Vrleta Krulj, Komentar ZOO II, "Savremena Administracija" Beograd, 1980, str. 674.

štete ili delimičnog gubitka pošiljke, i prevozniku plaća njegova potraživanja, onda prestaje njegova odgovornost u pogledu vidljivih oštećenja pošiljke. Odgovornost prevoznika ne prestaje, ako su oštećenja konstatovna na zapisniku pre prijema pošiljke, ili primalac pošiljke, u tovarnom listu je konstatovao nedostatke transportovane pošiljke.

2. Stavom 2. ovog člana trebalo bi da se pravi razliku između vidljivog i nevidljivog oštećenja pošiljke. Zbog tehničke greške prilikom štampanja ovog zakona u ovoj zakonskoj odredbi, s obzirom na sadržaj i cilj, u prvom redu, pre reči "može" mora biti reč "ne". Kada je reč o neuočenim oštećenjima i delimičnim gubitkom pošiljke, koje nije moglo da se normalno uoči, a primalac je pošiljku primio bez primedbe, prevozniku isplatio njegova potraživanja, onda je on odgovoran za skrivene nedostatke robe. Prema st. 2. ovog člana, prevoznik je odgovoran za oštećenja pošiljke koja nisu mogla da se uoče u trenutku isporuke, ukoliko je primalac obavestio prevoznika o oštećenjima odmah nakon njihovog otkrivanja, ali ne kasnije od 8 dana od dana dostavljanja pošiljke. Značajna oštećenja su ona oštećenja koja se mogu uočiti normalnom kontrolom, bez obzira da li primalac u konkretnom slučaju iste primetio ili ne, dok sakrivenim oštećenjem smatra će se samo ono oštećenje koje samo profesionalnom kontrolom može da se otkrije.

Oštećenje pošiljke tokom prevoza, bilo one vidljive ili nevidljive moraju se utvrditi i potvrditi ih pouzdano na zapisniku bilo zajedno sa prevoznikom i primaocem ili putem veštaka, ili na bilo koji drugi odgovarajući način. Prigovor u pogledu oštećenja mora da bude jasan, određen na konkretna oštećenja i da sadrži sve neophodne elemente kako bi prevoznik mogao da se izjasni i da sa sigurnošću može da ih prenese bilo preporučeno pismo, telegramom, putem e-pošte ili slično.

3. Shodno stavu 3. člana 688 ovog zakona, prevoznik ne može da se pozove na odredbe stava 1. i 2. ovog zakona, ako je štetu naneo sa umišljajem ili nepažnjom. Bez obzira da li oštećenje je vidljivo ili nevidljivo i bez obzira na to što je primalac pošiljku primio bez primedbe u vezi oštećenja ili delimičnog gubitka pošiljke, i pored toga što je prigovor podneo nakon isteka zakonom propisanog roka, prevoznik ne može biti oslobođen od odgovornosti za štetu izazvanu u pošiljci ili delimičnog gubitka iste, ako je oštećenje izazvano sa umišljajem ili krajnom nepažnjom⁵¹⁶

Član 689. Odgovornost prevozioca za zadocnjenje

Prevoznik odgovara za štetu nastalu zbog zadocnjenja, izuzev ako je zadocnjenje prouzrokovano nekom činjenicom koja isključuje njegovu odgovornost za gubitak ili oštećenje stvari.

Opšti pregled. Rok u kojem prevoz jedne pošiljke mora završiti može biti ugovoren, određen posebnim zakonom za određene vrste prevoza, s opštim uslovima, ili sa određenim

⁵¹⁶ U vezi umišljaja i nepažnje vidi član 140 ZOO i komentar u vezi ovog člana dat o opštem delu ZOO.

tarifama. Ako rok nije određen na nikakav način, prevoz i uručenje pošiljke mora se izvršiti u jednom razumnom i opravdanom roku koji će važiti za redovnog prevoznika, naročito uzimajući u obzir uobičajeno vreme za prevoz te vrste stvari, vrstu prevoza i prevozno sredstvo, daljinu puta kao i ostale okolnosti koje utiču na trajanje prevoza. Prevoznik ima svojstvo dužnika dok traje prevoz, zato i, prema opštim pravilima za zadocnjenje u ispunjenju obaveze u određenom roku, u slučaju ne završenog prevoza i uručenja pošiljke u određenom roku, on dolazi u docnju s ispunjenjem obaveze.⁵¹⁷

1. Odredba iz člana 689 sređuje odgovornost prevoznika za uzrokovanu štetu zbog zadocnjenja prevoza kod pošiljke predate za prevoz. Prema ovoj zakonskoj odredbi, za uzrokovanu štetu zbog zadocnjenja prevoza, odgovara prevozioc, osim ako je zadocnjenje uzrokovano zbog neke činjenice koja isključuje njegovu odgovornost za gubitak ili oštećenje stvari. Na ovaj način, gledano iz sadržaja ove zakonske odredbe proizilazi *da prevozioc odgovara za prouzrokovanu štetu zbog zadocnjenja prevoza prema načelu objektivne odgovornosti*. Prevozioc neće odgovarati za prouzrokovanu štetu zbog zadocnjenja u prevozu samo ako je šteta prouzrokovana delovanjem ovlašćenog lica, kao što su: primalac ili pošiljalac pošiljke ili držalac tovarnog lista, od svojstva koja ima pošiljka ili vanjskih razloga koji se nisu mogli predvideti, sprečiti ili ukloniti.⁵¹⁸

U slučaju značajnog zadocnjenja uručenja prevezene stvari, više nije reč o zadocnjenju već o gubitku pošiljke, u kojem slučaju moraju se primeniti pravila koja se odnose na odgovornost prevozioca za gubitak pošiljke a ne za oštećenje zbog zadocnjenja. Inače treba se smatrati da je prevozioc ispunio svoju obavezu u slučajevima kad je stvar prevezao u roku do mesta destinacije, ali je nije mogao uručiti licu koje ju je trebalo primiti zbog njegove neispravne adrese ili zbog toga što je odbio da je primi.

Član 690. Odgovornost za pomoćnike

Prevoznik odgovara za lica koja su po njegovom nalogu radila na izvršenju prevoza

---

Prevoznik je ugovorna strana u ugovoru o prevozu. Prema ovom ugovoru on je odgovoran za uredno ispunjenje ugovorenih obaveza. U ispunjenju obaveza iz ugovora o prevozu učestvuje veći broj lica, kao: oni koji su u radnom odnosu kod prevoznika, vozači, radnici na utovaru i istovaru, zastupnici i različiti prevozni posrednici, otpremnici i dr. Ugovor o prevozu sadrži elemente ugovora o delu,⁵¹⁹ tako da u ispunjenju obaveza iz ovog ugovora prevoznik može angažovati i druga lica koja preduzimaju određene radnje prema njegovom nalogu. Za eventualnu štetu prouzrokovanu tokom prevoza, prevoznik snosi objektivnu odgovornost, tako da se ne razmatra njegova krivica, a niti se razmatra da li je učinio dobar

517 Pogledaj član 305 ovog Zakona i dati komenar za ovaj član u komentaru u opštem delu ZOO.

518 Pogledaj član 685 ovog Zakona i dati komenar vezano za ovaj član.

519 Pogledaj član 615 ovog zakona i ostale u nastavku vezano za ugovor o delu.

izbor lica koja je angažovao u izvršenju prevoza. On je ugovorna strana i on je odgovoran za uredno ispunjenje ugovora o prevozu. Odnos između prevoznika i lica koja je on angažovao za izvršenje prevoza, jeste odnos među trećim licima, bez uticaja na odnose između prevoznika i korisnika prevoza.

PODGLAVLJE 5 UČEŠĆE VIŠE PREVOZNIKA U PREVOZU POŠILJKE

Član 691. Solidarna odgovornost

- 1. Prevoznik koji poveri nekom drugom prevoziocu potpuno ili delimično izvršenje prevoza pošiljke koju je primio na prevoz, ostaje i dalje odgovoran za njen prevoz od njenog prijema do predaje, ali ima pravo na naknadu od prevozioca kome je pošiljku poverio.**
- 2. Ako drugi prevoznik od prvog prevozioca preuzme sa pošiljkom i tovarni list, on postaje ugovorna strana u ugovoru o prevozu, sa pravima i dužnostima solidarnog dužnika i solidarnog poverioca, čiji su udeli srazmerni njegovom učešću u prevozu.**
- 3. Isto važi i kad se za izvršenje prevoza neke pošiljke obaveže jednim istim ugovorom više prevoznika koji će učestvovati u prevozu jedan za drugim.**
- 4. Svaki od više prevoznika ima pravo zahtevati da se utvrdi stanje pošiljke u času kad mu se predaje radi izvršenja njegovog dela prevoza.**
- 5. Solidarni prevozioci učestvuju u snošenju štete srazmerno njihovim udelima u prevozu, izuzev onog koji dokaže da šteta nije nastala dok je on prevezio pošiljku.**
- 6. Prigovori učinjeni kasnijem prevoziocu dejstvuju i prema svim ranijim.**

Opšti pregled. Ovom zakonskom odredbom sređuju se moguće situacije u slučajevima kada više prevozioca učestvuju u prevozu jedne pošiljke. Prilikom prevoza stvari nije uvek moguće da isti prevoznik preveze stvar od početka do određenog mesta gde prevoz završava. Uzimajući u obzir da u nekim slučajevima više prevozioca učestvuju u prevozu jedne pošiljke, ova zakonska odredba sređuje slučajeve: a) kad prvi prevoznik koji je zaključio ugovor s pošiljaocem poveri prevoz drugom prevozniku, b) drugi prevoznik, s primanjem pošiljke za prevoz prima i tovarni list, c) više prevozioca obavezuju se istim ugovorom o prevozu jedne pošiljke, č) prava i obaveze solidarnih prevoznika, i d) dejstva prigovora na prevozioca. Uopšte uzeto, ova zakonska odredba sređuje odgovornost prevoznika koji učestvuju u prevozu pošiljke prema donosiocu kao i o njihovoj uzajamnoj odgovornosti.

1. Kao što se vidi iz stava 1 ovog člana, prevoznik s kojim je donosioc zaključio ugovor o prevozu, nije obavezan da on sam izvrši prevoz pošiljke od početka do kraja. Sa ovom zakonskom odredbom sređeni su slučajevi kad prevoznik zaključio ugovor sa pošiljaocem i nakon toga, u svoje ime i za svoj račun, zaključio ugovor s drugim prevoziocem, kome i poveri u potpunosti ili delimično, izvršenje prevoza pošiljke koju je preuzeo da preveze. Zakon ne određuje da li se za ovo zahteva ili ne zahteva pristanak pošiljaoca. Imajući u vidu činjenicu da prema ovoj zakonskoj odredbi prevozioc koji je zaključio ugovor s pošiljaocem ostaje, i nakon zaključenja ugovora s drugim prevoziocem, odgovoran za njen prevoz do njenog uručenja, tako da smatramo da ovo može učiniti i bez dobijanja pristanka od pošiljaoca, ali ne i protiv njegove volje. Naročito ako se sumnja da će se ovim, na neki način, oštetiti korisnik prevoza.

U takvim slučajevima imamo posla s dva ugovorna odnosa: a) prvi, ugovorni odnos iz ugovora zaključenog između prvog prevoznika i pošiljaoca, i b) drugi, ugovorni odnos zaključen između dva prevozioca. Ova dva ugovora nisu zavisna jedan od drugog, zato što je svaka ugovorna strana odgovorna prema svom saugovaraču. Prema ovoj zakonskoj odredbi, prvi prevozioc ostaje odgovoran za prevoz, zato i korisnik prevoza⁵²⁰ može podneti zahtev za uredno izvršenje prevoza i za naknadu eventualno prouzrokovane štete samo prema prvom prevoziocu a ne i prema drugom s kojim je ugovorio ovaj prvi. Prvi prevoznik je odgovoran prema korisniku prevoza ne samo za svoj rad⁵²¹ i za lica koja su radila prema njegovom nalogu,⁵²² već i za rad podprevoznika i za lica koja su radila prema njegovom nalogu. Kao što se vidi, prema ovoj zakonskoj odredbi, prvi prevozioc ostaje odgovoran od preuzimanja pošiljke za prevoz do njenog uručenja na mesto destinacije, i u slučaju da je prevoz poverio u celosti drugim prevoziocima. Zakonske odredbe s kojima je sređena odgovornost prevozioca,⁵²³ primenjuju se i u slučajevima kad prevoznik prema ugovoru zaključenim s donosiocem odgovara za podprevoznika.

Stavom 1 člana 691 ZOO sređeno je i pravo prvog prevoznika koji je zaključio ugovor o prevozu s donosiocem pošiljke, na povraćaj (regres) od prevoznika kome je poverio prevoz pošiljke, naknadu štete prouzrokovane od tog prevoznika, a koju je isplatio korisniku prevoza.

2. Na osnovu ovog stava člana 691 ovog zakona, prevozioc koji je zaključio ugovor o prevozu, kada mu se poveri ceo prevoz ili samo delimičan prevoz nekog drugog prevoznika, prilikom uručenja pošiljke, po pravilu ne uručuje mu i tovarni list. Prema stavu 2 člana 691 više prevozioca mogu učestvovati u prevozu jedne pošiljke s istim tovarnim listom. Ako drugi prevozioc uzme od prvog prevozioca, od onog s kojim je zaključio ugovor o prevozu, zajedno s pošiljkom i tovarni list, u tom slučaju smatra se da je on prihvatio ugovor o prevozu i postaje ugovorna strana iz ugovora o prevozu koju je zaključio prvi prevozioc

.....
520 Korisnici prevoza su: dnosilac pošiljke, primalac pošiljke, držalac tovarnog lista.

521 Pogledaj član 685 ovog zakona i dati komentar vezano za taj član.

522 Pogledaj član 690 ovog zakona i komentar vezan za ovaj član.

523 Pogledaj članove 685 do 690 ovog zakona i date komentare vezane za ove članove.

s donosiocem, a ako se tako radi u nastavku prevoza s uzimanjem tovarnog lista, i ostali prevozioci postaju ugovorne strane. Uzimanjem tovarnog lista, prevozioci u nastavku postaju ugovorne strane u vezi s tim prevozom sa svim pravima i obavezama solidarnog poverioca⁵²⁴ i solidarnog dužnika.⁵²⁵ Za naknadu eventualne štete uzrokovane tokom prevoza, korisnik prevoza može da zahteva štetu od bilo kojeg prevozioca, bez potrebe da utvrdi koji je od njih krivac za uzrokovanu štetu. Na isti način i svaki od prevozioca, može da zahteva od korisnika prevoza da mu u celosti isplati kompenzaciju za izvršen prevoz pošiljke i za sve troškove prevoza.

Što se tiče uzajamnih odnosa među solidarnim prevoziocima, u slučaju naknade štete od bilo kojeg od njih, on ima pravo da zahteva da mu svaki drugi prevozioc kompenzira deo obaveze koja njemu pripada.⁵²⁶ Deo doprinosa svakog solidarnog prevozioca u srazmeri je s njegovim učešćem u prevozu, koja zavisi od dužine prevoza koji je on izvršio, od vrste prevoza, od poteškoća na putu i slično. I ugovorom se može predvideti učešće prevozioca u prevozu, zavisno od vrste prevoza i dužine puta. Vezano za određivanje dela naknade štete prevoznika moraju se imati u vidu pravila predviđena u stavu 5 ovog člana.

Na isti način, svaki solidarni prevoznik ima pravo da zahteva od prevozioca koji je dobio naknadu od korisnika prevoza, da mu preda deo naknade koja mu pripada za deo izvršenog prevoza.⁵²⁷ Imajući u vidu činjenicu da se ostvarenje prava i obaveza iz ugovora o prevozu vrši nakon završetka prevoza, zadnji prevozioc ima najviše obaveza. On se mora pobrinuti za ostvarenje prava ostalih prevozioca kao i za prava primaoca pošiljke, kao da je on jedini prevoznik.

3. U stavu 3 člana 691 predviđaju se pravila u slučajevima kad se jednim ugovorom obavezuju više prevozioca da učestvuju jedan za drugim u istom prevozu. Učešće više prevozioca u istom prevozu, kao solidarnih prevozioca, ne pojavljuje se samo kod slučajeva kad sledeći prevoznik, uzima od prvog prevozioca zajedno s pošiljkom i tovarni list, kao što je predviđeno u stavu 2 ovog člana, već se može desiti da i na osnovu jednog zajedničkog ugovora u kojem se predviđa da u istom prevozu učestvuje više prevoznika jedan za drugim. Razlika između ugovornog odnosa na osnovu ovog stava i onog u prethodnom članu jeste samo u načinu predstavljanja. Dok je prema prethodnom stavu predstavljen odnos zbog predaje tovarnog lista zajedno s pošiljkom sledećem prevozniku, prema ovom stavu on se rađa na osnovu ugovora, nezavisno od tovarnog lista. Ugovorna strana na jednoj strani je korisnik prevoza a na drugoj strani svi prevozioci. Kad je reč o jednom ugovoru s više prevozioca (su-prevoznika), vezano za njihovu odgovornost za uredno ispunjenje obaveze prevoza, u celosti se primenjuju pravila iz stava 2 ovog člana vezano za prava i obaveze solidarnog dužnika i solidarnog poverioca.

524 Pogledaj članove 409 – 4018 ovog zakona i date komentare vezane za ove članove u komentaru opšteg dela ZOO.

525 Vezano za prava i obaveze solidarnog dužnika pogledaj odredbe članova 398-408 ovog člana i komentare date vezano za ove članove u komentaru opšteg dela ZOO.

526 Pogledaj član 407 ovog zakona.

527 Pogledaj član 418 ovog zakona i dati komentar za ovaj član u komentaru o opštem delu ZOO.

4. U stavu 4 člana 691 ovog zakona predviđa se pravo svakog od prevozioca da zahteva da se utvrdi stanje pošiljke u času kad je primi za vršenje njegovog dela prevoza. Prema stavu 2 i 3 ovog člana, prevozioci koji zajedno s pošiljkom prime i tovarni list kao i oni iz zajedničkog ugovora su solidarni prevozioci i solidarni dužnici. Njihov delovi kao solidarni dužnici su u srazmeri s njihovim učešćem u prevozu. Ali istovremeno, prema stavu 5 ovog člana, solidarni prevozioc može se osloboditi od odgovornosi u slučaju da dokaže da šteta nije uzrokovana dok je on prevezio pošiljku. Ovo podrazumeva da se u stavu 2 i 3 ovog člana radi o pretpostavljenoj krivici sa-prevoznika za uzrokovanu štetu. S ciljem da se obezbedi dokaz da li je šteta ranije uzrokovana ili ne, prema stavu 4 ovog člana, svaki od prevozioca ima pravo da zahteva stanje pošiljke koju prihvaća za prevoz. Stanje pošiljke bi trebalo da se utvrdi zapisnikom od ranijeg prevozioca i prevozioca koji prihvaća pošiljku za daljnji prevoz. Utvrđeno stanje pošiljke mora se uporediti s stanjem iz tovarnog lista i ostalim ispravama koje prate pošiljku. Utvrđivanjem stanja pošiljke, prevozioc ne štiti samo svoja prava već i prava kasnijih prevozioca, zato što nisu svi odgovorni za uzrokovanu štetu pre početka prevoza s njihove strane.

5. Prema stavu 5 člana 691 ovog zakona, prevozioci po redu (jedan za drugim), odnosno su-prevoznici prema zajedničkom ugovoru iz stava 2 i 3 ovog člana, solidarno su odgovorni prema korisniku prevoza za naknadu štete, u srazmeri s njihovim doprinosom u prevozu.⁵²⁸ Kao što se vidi, njihova odgovornost je određena zakonom, međutim međusobno oni odgovaraju prema načelu pretpostavljene odgovornosti. Prema stavu 5 ovog člana, solidarni prevoznik oslobađa se od odgovornosti za naknadu štete ako dokaže da šteta nije uzrokovana dok je on prevezio pošiljku.

6. Lice ovlašćeno za preuzimanje pošiljke ima pravo da zahteva da se utvrdi identitet pošiljke i, ako je pošiljka oštećena, u čemu se satoji to oštećenje.⁵²⁹ Prilikom primanja pošiljke on mora odmah da učini prigovor u slučaju da je pošiljka oštećena, u suprotnom prevoznik će se osloboditi od odgovornosti. Kod ugovora o prevozu s više prevozioca jednog za drugim, u pravilu, ne zna se kada je šteta uzrokovana i prema kojem od prevozioca se treba učiniti prigovor. Uzimajući u obzir činjenicu da korisnik prevoza uzima pošiljku od zadnjeg prevozioca, prigovor bi se trebalo podneti zadnjem prevoziocu. Takav prigovor učinjen zadnjem prevoziocu deluje i prema svim ostalim prevoziocima koji su učestvovali u prevozu te pošiljke. Na osnovu jezične formulacije odredbe iz stava 6 ovog člana proizilazi da prigovori podneseni jednom od prevozioca imaju dejstvo i prema prethodnim prevoziocima. To će podrazumevati da ako se prigovor učini ranijem prevoziocu on proizvodi dejstvo i prema ostalim prevoziocima. Međutim, ako je primalac pošiljke učinio prigovor prema jednom od prevozioca koji nije bio zadnji u prevozu pošiljke, taj prigovor ima dejstvo samo prema prevoziocu prema kojem je učinjen prigovor

528 Ovo pravilo čini izuzetak od opšteg pravila predviđenog u članu 407 stavu 1 ZOO, prema kojem dužnik koji je ispunio obavezu ima pravo da zahteva od svakog sa-dužnika kompenzaciju dela obaveze koja pada na njega. Pitanje obračunavanja obaveze među sekvencijalnim prevoziocima kao solidanih dužnika to je drukčije sredeno, tako da oni ne odgovaraju svaki s jednakim delom, već u srazmeri s delom njihovog izvršenog prevoza.

529 Pogledaj član 683 stav 1 ovog zakona i dati komentar vezano za ovaj član.

i prema ostalim prevoziocima koji su bili pre njega a ne i prema prevoziocima koji su izvršili prevoz nakon njega.

Član 692. Podeljena odgovornost prevoznika

Kad u izvršenju prevoza iste pošiljke učestvuju jedan za drugim nekoliko prevoznika koje je odredio pošiljalac, svaki od njih odgovara samo za svoj deo prevoza.

U slučajevima kad je prevoz pošiljke kontinuiran s više prevoznika na osnovu samo jednog ugovora ili kad kasniji prevoznik postane ugovorna strana u ugovoru o prevozu zato što s primanjem pošiljke od prethodnog prevoznika, s ciljem nastavljanja prevoza, uzima i tovarni list,⁵³⁰ među ovim prevoziocima postoji pravna veza, bilo kao saugovarača od početka ili s prihvatanjem ugovora po osnovi primanja tovarnog lista zajedno s pošiljkom. U takvim situacijama svi prevozioci koji učestvuju u prevozu su solidarni dužnik i solidarni poverilac.

Član 692 ZOO Kosova sređuje odgovornost prevozioca u slučajevima kad sam pošiljalac odredi više prevozioca da učestvuju jedan za drugim u izvršenju prevoza jedne pošiljke. U takvim situacijama svi ti prevozioci pravno su vezani s pošiljaocem, ali ne i međusobno, zato što u ovoj situaciji imamo više posebnih ugovora o prevozu, zaključenih između pošiljaoca i svakog od prevozioca. Dok među sobom nisu u nikakvoj pravnoj vezi, ne mogu biti ni solidarni dužnik ni solidarni poverilac. Svaki od prevozioca odgovara za eventualno uzrokovanu štetu pošiljci tokom njihovog dela prevoza koji su izvršili. Dok kod solidarnih prevoznika korisnik prevoza, prilikom primanja pošiljke, kad se prevoz završi, mora da potvrdi identitet pošiljke i pregleda da li je oštećena i u čemu se sastoji oštećenje, da bi podneo prigovor ako ima oštećenja, zato što u suprotnom prevozioci se oslobađaju od odgovornosti, a u situaciji kad prevoz vrše više prevozioca određenih od pošiljaoca, nakon završetka dela prevoza od prvog prevoznika, svaki sledeći prevozioc, prilikom primanja pošiljke trebaće da pregleda da li stanje pošiljke odgovara podacima zabeleženim na taj tovarni list i u ostaloj popratnoj dokumentaciji. U slučaju da sledeći prevozioc primi pošiljku za prevoz bez da učini prigovor, smatraće se da je primio pošiljku u istom stanju u kojem je primio prethodni prevozioc. Iz ovoga proizilazi da je za sve promene u pošiljci odgovoran prevoznik kod kojeg se našla pošiljka u času kad je utvrđeno da ona ne odgovara stanju u kojem je predata prvom prevozniku.

⁵³⁰ Pogledaj član 691stav 2 i 3 ovog Zakona i komentar vezano za ove odredbe.

PODGLAVLJE 6 PRAVO ZALOGE

Član 693. Kad prevoznik ima pravo zaloge⁵³¹

1. Radi obezbeđenja naplate naknade za prevoz i nužnih troškova koje je učinio u vezi sa prevozom, prevoznik ima pravo zaloge na stvarima koje su mu predate radi prevoza i u vezi sa prevozom, dok ih drži ili dok ima u rukama ispravu pomoću koje može raspolagati njima.

2. Kad je u izvršenju prevoza učestvovalo više prevoznika jedan za drugim, njihova potraživanja u vezi sa izvršenjem prevoza obezbeđena su takođe ovom zalogom, i poslednji prevoznik je dužan, ako tovarni list ne sadrži što drugo, naplatiti sva potraživanja po tovarnom listu.

3. Potraživanja ranijeg prevozioca, kao i njegovo pravo zaloge, prelaze po samom zakonu na docnijeg prevozioca koji mu je isplatio ta potraživanja.

4. To isto važi i ako prevoznik isplati otpremnikova potraživanja.

Opšti pregled. Ovom zakonskom odredbom sređeno je kad prevoznik ima pravo zaloge na prevezenu stvar. Za izvršeni prevoz prevoznik ima pravo naplate naknade. Korisnik prevoza, bilo pošiljalac bilo primalac pošiljke ima obavezu da prevozniku isplati naknadu za prevoz i troškove vezane za prevoz.⁵³² Za ostvarenje svojeg prava iz ugovora o prevozu, primalac prevezene pošiljke, nakon izvršenog prevoza, ima pravo da traži uručenje pošiljke samo nakon što je isplatio naknadu za prevoz i troškove prevoza. Na osnovu opšteg pravila predviđenog u članu 267 stav 1 ZOO, poverilac dospelog potraživanja za isplatu koji drži neku dužnikovu stvar, ima pravo na držanje te stvari dok mu se potraživanje ne isplati.⁵³³ Opšte pravilo predviđeno u ovom članu, detaljno je opisano u zakonskoj odredbi člana 693 ZOO o potraživanjima prevoznika koja se tiču naknade za prevoz i neophodne troškove učinjene vezano za prevoz. Dok prema opštem pravilu iz člana 267 stava 1 ovog člana o vršenju prava zadržavanja, gde je reč samo o mogućnosti držanja neke dužnikove stvari, prema ovoj zakonskoj odredbi prevoznik ima pravo da drži prevezenu pošiljku, nezavisno od činjenice ko je njen vlasnik.

1. Prema članu 693 stavu 1 ZOO, prevoznik ima pravo zaloge na stvari koje su predate za prevoz i vezano za prevoz. Ovo pravo prevoznika zasniva se na njegovo pravo iz ugovora o prevozu, za naplatu naknade za prevoz i za neophodne troškove koje je činio vezano

531 Opšta pravila prava zaloge su data u Zakonu o Vlasništvu i drugim Stvarnim Pravima, u poglavlju II, od člana 133-171.

532 Pogledaj član 673 ovog zakona i dati komentar vezano za ovaj član.

533 Pogledaj dati komentar vezano za član 267 stav 1 ZOO gde je sređeno vršenje prava zadržavanja.

za prevoz, kao i obavezu korisnika prevoza za isplatu prevozniku naknadu za prevoz i troškove vezane za prevoz, predviđene u članu 673 ovog zakona. Kao što se vidi iz ove zakonske odredbe, pravo zaloge prevoznika na prevezene stvari ima za cilj naplatu naknade prevoza i neophodnih troškova koje je on imao tokom prevoza.

Što se tiče trajanja, ovom odredbom se predviđa zakonsko pravo prevoznikove zaloge na prevezene stvari, koja postoji od časa primanja stvari za prevoz do časa uručenja stvari ovlašćenom primaocu ili državini isprave na osnovu koje se može raspolagati s tom prevezenom stvari. Uručenjem pošiljke njenom primaocu, prevoznik gubi pravo zaloge na tu stvar i ne može tražiti od njega povraćaj pošiljke zato što je dobio pravo zaloge na tu stvar. Uručenjem pošiljke prestaje i pravo zakonske zaloge na tu stvar.

2. Stav 2 člana 693 sređuje obezbeđenje potraživanja za naknadu i za troškove prevoza putem zakonskog prava zaloge na pošiljku kad postoje više prevoznika koji su učestvovali u prevozu te pošiljke. U prevozu jedne pošiljke mogu učestvovati više prevoznika jedan za drugim.⁵³⁴ U slučajevima kad u prevozu jedne pošiljke učestvuju više prevoznika jedan za drugim, na isti način kao i u slučaju samo jednog prevoznika, potraživanja svih prevoznika vezano za prevoz obezbeđena su zakonskom zalogom na pošiljku. Na ovaj način na jednoj stvari mogu se zasnivati više zakonskih prava s kojima se obezbeđuju potraživanja više prevoznika. S ciljem obezbeđenja potraživanja svih ostalih prevoznika, u slučaju da u tovarnom listu nije predviđeno nešto drugo, zadnji prevoznik je dužan da od primaoca pošiljke naplati ne samo svoju naknadu i troškove već i naknadu i troškove svih prevoznika kao i svotu s kojom se tereti pošiljka, ako ima teret. Ako primalac pošiljke ispuni obavezu samo prema zadnjem prevozniku, a ne i prema nekom drugom prevozniku, zadnji prevoznik *je dužan* da drži pošiljku s ciljem obezbeđenja prevoznika koji nisu kompenzirani. Na zadnjem prevozniku ostaje zakonska obaveza da ostvari pravo zakonske zaloge na pošiljku, s ciljem zaštite interesa i ostalih prevoznika koji su učestvovali u prevozu te pošiljke pre njega. Međutim iz takvog formulisanja ove zakonske odredbe proizilazi da svaki od prevoznika jedan za drugim ima pravo zakonske zaloge i nakon predaje pošiljke sledećem prevozniku, zatim ovaj zadnji ima dužnost zakonske zaloge na pošiljku s ciljem da obezbedi potraživanja prethodnih prevoznika.

Zbog neispunjenja obaveze iz ugovora o prevozu vezano za isplatu naknade i troškove prevoza, prevoznik ima pravo na prodaju pošiljke, kao predmeta ove zakonske zaloge, bazirano na pravo prodaje stvari ostavljene u zalog po osnovi ugovora.⁵³⁵ Što se tiče redosleda zaloge među prevoznicima, zadnji prevoznik ima pravo da se prvi kompenzira od cene prodaje, zatim pretposlednji i tako redom do prvog. Ako se prodajom stvari ne mogu pokriti sva potraživanja prevoznika, oni ne gube pravo na kompenzaciju na drugi način.

534 Pogledaj članove 691 i 692 ovog člana.

535 Na osnovu člana 168 stava ZVSP, osim ostalog, zalogoprimalac može prodati ostavljenu stvar. Prodaja se vrši putem javne aukcije ili na neki drugi prikladan način. Zalogoprimalac se mora potruditi da dostigne potrebnu tržišnu cenu tokom prodaje založene stvari.

Uručenjem pošiljke licu ovlašćenom za primanje, od zadnjeg prevoznika, prestaje pravo zakonske zaloge kako za ovog prevoznika tako i za ostale prevoznike pre njega. Ako zadnji prevoznik ne obezbedi potraživanja prethodnih prevoznika s držanjem pošiljke, on je odgovoran prema njima za eventualnu štetu uzrokovanu s ovim propustom.

3. Zakonska odredba iz stava 3 člana 693 ZOO sređuje mogućnost ostvarenja potraživanja za naknadu i troškova prevoza među prevoznicima za prevoz izvršen jedan za drugim. Na osnovu ove zakonske odredbe, docniji prevoznik može pređašnjem prevozniku izvršiti isplatu za njegov izvršeni prevoz, koji će trebati da mu isplati primalac pošiljke. Na ovaj način u takvim situacijama potraživanje pređašnjeg prevoznika koje je imao prema primaocu, na osnovu zakona, prelazi na sledećeg prevoznika koji je izvršio isplatu. Imajući u vidu činjenicu da se potraživanje prethodnog prevoznika zasniva na ugovoru o prevozu, to potraživanje je takođe bilo obezbeđeno s pravom zakonske zaloge. Ovo pravo zaloge, na osnovu zakona, s ciljem obezbeđenja potraživanja, prelazi na kasnijeg prevoznika koji je izvršio isplatu. U ovom slučaju nije važno da li su pređašnji prevoznik i onaj kasniji izvršili prevoz na direktan način jedan za drugim ili je između njih bilo drugih prevoznika.

4. Tokom prevoza stvari, u mnogim slučajevima, s ciljem ostvarenja ugovora o prevozu, angažuje se otpremnik.⁵³⁶ S ciljem naplate svojih potraživanja prema korisniku prevoznika, i on ima pravo zakonske zaloge na stvari predate za otpremu.⁵³⁷ Ako prevoznik isplati otpremniku potraživanje koje je trebao da mu isplati korisnik prevoza, koje potraživanje je obezbeđeno s pravom zakonske zaloge koju on ima prema korisniku prevoza, pa potraživanje otpremnika kao i njegovo pravo zaloge, po zakonu prelaze na prevoznika koji je izvršio isplatu. Sve ovo što je rečeno o prelazu potraživanja prethodnog prevoznika, važi i za slučajeve kad neki od prevoznika isplati potraživanje otpremnika.

Član 694. Sukob založnih prava.

1.Kad pored založnog prava prevozioca postoje na istoj stvari istovremeno založna prava komisionara, otpremnika i skladištara, prvenstvo naplate imaju potraživanja ma kog od ovih poverilaca nastala otpremom ili prevozom, i to obratno redu kojim su nastala. **2.**Ostala potraživanja komisionara i skladištara, kao i potraživanja otpremnika i prevozioca nastala davanjem predujmova, naplaćuju se tek po isplati potraživanja navedenih u stavu 1, i to po redu kojim su nastala.

Opšti pregled. Za prevoz jedne stvari do određenog mesta prema ugovoru o prevozu, osim prevoznika često učestvuju i ostala lica prema ugovoru o prevozu, kao što su: komisionari, otpremnici i skladištari. I ova lica, kao i prevoznici, imaju pravo zakonske zaloge na stvari koje su date za ispunjenje ugovorenih obaveza, s ciljem ostvarenja njihovih potraživanja

536 Pogledaj član 848 ZOO Kosova i datog komentara vezano za ovaj član.

537 Pogledaj član 867 ovog Zakona i datog komentara vezano za ovaj član.

koja proizilaze iz ugovora. S ovom zakonskom odredbom sređen je sukob subjekata učesnika tokom prevoza vezano za založno pravo.

1. Za naplatu ugovorne naknade od iste stvari, na osnovu zakonskog založnog prava, osim prevoznika⁵³⁸ imaju pravo i komisionar,⁵³⁹ otpremnik⁵⁴⁰ i skladištar.⁵⁴¹ S stavom 1 člana 694 ZOO sređen je njihov redosled u ostvarenju potraživanja putem zakonskog založnog prava. Prednost naplate ovih potraživanja ne obračunava se prema času stvaranja založnog prava a ni na osnovu statusa tih poverilaca. Prednost naplate imaju potraživanja onih poverilaca koja su nastala s otpremom ili prevozom i to s redosledom suprotnom onome kako su se stvorili. Kao što se vidi, pravi se izuzeće od opšteg pravila isplate iz založnog prava.⁵⁴² Redosled se ne vrši prema času zasnivanja založnog prava već suprotnim redom od onog kako su se stvorili. Redosled se vrši na taj način zbog toga što je zadnji prevoznik i direktan držalac stvari koja je predmet ove zakonske zaloge, zato je i razložno da on ima prednost, dok drži stvar.

2. Komisionar i skladištar mogu imati i druga potraživanja prema istom dužniku iz ugovora o komisionaru i skladištaru koja ne proizilaze iz otpreme ili prevoza. I ova potraživanja mogu biti obezbeđena s zakonskim založnim pravom. Međutim, redosled ovih potraživanja utvrđuje se drugačije, tako da se ona naplaćuju prema redosledu kako su se pojavila. Na osnovu stava 2 ovog člana, ostala potraživanja komisionara, skladištara, kao i ona od otpremnika i prevoznika stvorenih od davanja predjuma naplaćuju se samo nakon isplate potraživanja iz stava 1 ovog člana, i to prema redosledu kako su stvorena.

GLAVA 3 UGOVOR O PREVOZU LICA

Član 695. Opšta odredba

Prevoznik je dužan da prevoz lica izvrši bezbedno onim prevoznim sredstvom koje je određeno ugovorom o prevozu i uz one uslove udobnosti i higijene koji se prema vrsti odnosnog prevoznog sredstva i udaljenosti puta smatraju neophodnim.

Opšti pregled. Prevoz putnika, od strane prevoznika mora se vršiti s prevoznim sredstvom koje određeno ugovorom o prevozu. Ugovor o prevozu lica je neformalan. On se zaključuje

538 Pogledaj član 693 ovog zakona.

539 Pogledaj član 800 ovog zakona i datog komentara vezano za ovaj član.

540 Pogledaj član 867 ovog člana i datog komentara vezano za ovaj član.

541 Pogledaj član 750 ovog zakona i datog komentara vezano za ovaj član.

542 Prema stavu 2 člana 155 ZVSP redosled nekih založnih prava stvorenih prema istom predmetu zaloge, vrši se prema vremenu kad su dospela dejstva prema trećim licima. Prema stavu 3 ovog člana, rangiranje založnog prava bez dejstva na treća lica redaju se prema vremenu kad su ova prava postala važeća prema zalagoprimcu.

na osnovu slobodne volje strana, kupovinom putne karte. Ugovor o prevozu lica takođe je ugovor na osnovu pojavljivanja, čiji sadržaj je sređen s pozitivnim odredbama, zato se može smatrati zaključenim i s početkom korišćenja prevoza. Prevozni operator koji vrši javni prevoz lica obavezan je da zaključi ugovor sa svakim licem, podrazumeva se ako ima mesta i druge slobodne kapacitete.⁵⁴³

Članom 695 ZOO predviđaju se obaveze prevoznika prilikom prevoza lica. Zakon predviđa 3 glavne dužnosti prevoznika: a) sigurnost, b) udobnost i c) higijenu.

Operator prevoza putnika dužan je da na siguran način vrši prevoz putnika s prevoznim sredstvom određenim ugovorom, u skladu s odredbama o sigurnosti u javnom prometu. A posebnim zakonima o određenim vrstama prevoza sređeni su detalji o sigurnosti putnika.⁵⁴⁴

Zavisno od prevoznog sredstva putnika, prevoz putnika mora se vršiti na udoban način, s posebno osiguranim mestom za sedenje (osim za one linije putovanja gde to nije obavezno), dovoljnom svetlošću i ostalim neophodnim uslovima za jedno udobno putovanje, zavisno i od relacije putovanja.

Što se tiče higijene, potrebno je postojanje jedne standardne higijene za prevozno sredstvo određeno za prevoz putnika, zavisno i od relacije putovanja.

Član 696. Pravo putnika na određeno mesto

Prevoznik je dužan dati putniku ono mesto i u onom prevoznom sredstvu, kako je ugovoreno.

Ugovor o prevozu lica je neformalan i obično se zaključuje kupovinom karte. Putem izdate karte za putovanje određuje se sredstvo putovanja a može se i odrediti mesto gde će putnik biti za vreme putovanja. Na osnovu dosadašnje prakse, određivanje tačnog mesta u prevoznom sredstvu gde će biti putnik tokom putovanja, ugovara se rezervacijom mesta prilikom kupovine karte. Iako ovom zakonskom odredbom nije izričito rečeno, imajući u vidu činjenicu da je određivanje prevoznog sredstva i mesta u tom sredstvu predviđeno kao obaveza prevoznika, u slučaju neispunjenja ove obaveze, on je odgovoran za eventualnu štetu koju će trpeti putnik zbog tog razloga. Vrsta i obim štete zavisi od svakog konkretnog slučaja. Međutim, prema opštem pravilu predviđenom članom 249 stava 1 ovog člana, poverilac ima pravo na naknadu štete koju je dužnik trebao predvideti u vreme zaključenja ugovora, kao moguću posledicu povrede ugovora imajući u vidu činjenice koje su mu bile poznate ili su mu svakako morale biti poznate.⁵⁴⁵

543 Pogledaj član 663 ovog Zakona i dati komentar vezano za ovaj član.

544 U članu 5 Zakona br. 04/L-179 o Drumskom Prevozu, predviđena je posebna dužnost za Ministarstvo u Sektoru prevoza da sastavi i odredi pravila vezana za operisanje usluga vozila od strane rukovodioca operatora drumskog prevoza putnika vezano za sigurnost putnika.

545 Pogledaj član 249 stav 1 ovog Zakona i dati komentar za ovu odredbu u komentaru opšteg dela ZOO.

Član 697. Odgovornost prevozioca za zadocnjenje

1. Prevoznik je dužan prevesti putnika do određenog mesta na vreme.

2. On odgovara za štetu koju bi putnik pretrpeo zbog zadocnjenja, izuzev ako je do zadocnjenja došlo iz uzroka koji nije mogao otkloniti ni pažnjom stručnjaka.

Opšti pregled. U većini slučajeva prevoz lica vrši se prevozom na liniji kojoj je unapred određen raspored putovanja, što podrazumeva i trajanje putovanja za određene relacije. Prevoznik se mora pridržavati rasporeda putovanja određenog ranije. Ako nije reč o linijskom prevozu, onda je prevoznik obavezan da preveze lice u ugovorenom roku ili u roku koji se smatra prihvatljiv za tu vrstu prevoza, zavisno od dužine puta.

1. Prema stavu 1 ovog člana, prevoznik je dužan da na vreme preveze putnike do odredišta. To podrazumeva početak i završetak prevoza u određeno vreme. Zadocnjenje se može uzrokovati kako pre časa polaska tako i tokom prevoza, tako da nije bitan čas i mesto uzrokovanja zadocnjenja, važan je dolazak u odredište s zadocnjenjem. Ako je pitanju zadocnjenje početka prevoza, putnik ima pravo da odustane od tog putovanja i da zahteva povratak isplaćene nakande za to putovanje, ako početak prevoza počinje sa tolikom docnjom tako da putnik više nije zainteresovan za putovanje.⁵⁴⁶

2. Stavom 2 ovog člana predviđaju se moguće posledice za prevoznika u slučaju zadocnjenja u prevozu putnika. Prevoznik je odgovoran prema putnicima za eventualnu štetu koju je uzrokovao zbog zadocnjenja tokom putovanja. Obim i visina štete moraju se odrediti za svaki konkretan slučaj prema opštim pravilima predviđenim članom 249 ovog zakona. Prevoznik se može osloboditi od odgovornosti za naknadu ove štete samo ako dokaže da nije mogao da ukloni štetu ni s pažnjom dobrog stručnjaka. Kaže se, prevoznik odgovara na osnovu strogog kriterija pretpostavljene krivice, zato što za se oslobađanje od odgovornosti zahteva da dokaže da je delovao s pažnjom jednog dobrog stručnjaka.⁵⁴⁷ Ova vrsta docnje bi bila u slučajevima neke saobraćajne nesreće, nezavisno od toga da li je on bio učesnik ili neko drugi, zbog koje se docnja nije mogla ukloniti, ili pojave neke druge prepreke na putu bez njegove krivice.

Ovim zakonom nije regulisan prekid prevoza putnika kao što je regulisan prekid prevoza stvari.

---

⁵⁴⁶ Pogledaj član 664 stav 2 ovog Zakona i dati komentara vezano za ovu doredbu.

⁵⁴⁷ Pogledaj član 5 stav 2 ovog Zakona i dati komentar vezano za ovu odredbu u komentaru opšteg dela ZOO.

Član 698. Odgovornost prevozioca za sigurnost putnika

1. Prevoznik odgovara za sigurnost putnika od početka do završetka prevoza, kako u slučaju prevoza uz naknadu, tako i u slučaju besplatnog prevoza, te je dužan naknaditi štetu koja nastane oštećenjem zdravlja, povredom ili smrću putnika, izuzev ako je prouzrokovana radnjom putnika ili stranim uzrokom koji se nije mogao predvideti ni izbeći ili otkloniti.

2. Ništave su odredbe ugovora, kao i opštih uslova prevoza, tarifa ili kog drugog opšteg akta, kojima se ova odgovornost smanjuje.

Opšti pregled. Ovom odredbom su predviđena opšta pravila vezano za odgovornost prevoznika za uzrokovanu štetu putnicima prilikom oštećenja zdravlja i povrede ili njihove smrti. Za štetu uzrokovanu putnicima pretpostavlja se odgovornost prevoznika, zato on mora svakako da dokaže da je za štetu odgovoran neko drugi a ne on, odnosno da uzrok koji je uzrokovao štetu isključuje njegovu odgovornost.

1. Prevoz putnika može biti besplatan ili s naplatom. Iz zakonskog smisla datog za ugovor o prevozu⁵⁴⁸ proizilazi da je ovo ugovor s dvostranim obavezama, tako da nema ugovora o prevozu ako se prevoz vrši bez nakande. U slučaju da je prevoz besplatan, među stranama se ne osniva pravni odnos iz ugovora o prevozu, već osniva se jedan drugi pravni odnos. Nezavisno od ovoga, ova odredba štiti radnike i obavezuje prevoznika da uvek putniku naknadi štetu, nezavisno da li je prevoz izvršen besplatno ili s naplatom. Na osnovu stava 1 člana 698 ZOO, prevoznik odgovara za sigurnost putnika od početka prevoza do njegovog završetka, nezavisno od činjenice da li je u pitanju besplatan prevoz ili s naplatom. Ako bi u toku prevoza, ovo podrazumevalo i guranje u času ulaska u vozilo ili izlaska iz vozila, i došlo do oštećenja zdravlja, povrede ili smrti putnika, prevoznik je dužan da putniku naknadi štetu, odnosno njegovim bliskim licima. Prevoznik u ovom slučaju, za štetu uzrokovanu putniku odgovara prema opštim pravilima o naknadi štete.⁵⁴⁹Odgovornost prevoznika, prema ovoj zakonskoj odredbi, isključuje se samo u slučaju da je šteta uzrokovana s radnjom putnika, ili zbog spoljnog uzroka koji nije mogao da se predvidi, izbegne ili otkloni.

“Utvrđeno je da se u konkretnom slučaju tužiteljka povredila pri padu uzrokovanom od naglog i brzog ustajanja iz sedišta, u času kad je vozač autobusa, postupajući ispravno, preduzeo radnju skretanja nalevo, u kojim slučajem se ona nije se držala za držaće u autobusu. Vozač autobusa, tokom vožnje autobusa, nije učinio nikakav propust koji bi predstavljao neispravnu vožnju i u suprotnosti s zakonskim odredbama, što bi bilo u kauzalnoj vezi s uzrokovanom štetom. To su okolnosti koje oslobađaju vozača od odgovornosti za štetu

.....
548 Pogledaj član 536 stav 1 ovog Zakona i dati komentar vezano s ovim članom.

549 Na osnovu člana 136 stava 1 ZOO, onaj koji uzrokuje štetu drugom dužan je da je kompenzuje, osim ako se utvrdi da je šteta uzrokovana bez njegove krivice.

koju je pretrpela tužiteljka. Zbog istih razloga u ovom slučaju ne postoji niti odgovornost tuženog kao osigurača vezano za obavaze naknade štete koju je pretrpela tužiteljka”.⁵⁵⁰

Imajući u vidu da se ovom zakonskom odredbom ne određuje ništa vezano za vrste i količinu štete,⁵⁵¹ smatramo da je prevoznik u ovom slučaju u celosti odgovoran za uzrokovanu štetu, kako onu materijalnu tako i nematerijalnu.

2. Prema stavu 2 člana 698 ovog zakona, ni ugovorene strane s ugovorom o prevozu a niti prevoznik s opštim uslovima, tarifom ili nekim drugim opštim aktom, ne mogu da smanje odgovornost prevoznika za sigurnost putnika, predviđenim u stavu 1 ovog člana, zato što bi jedna takva odredba bila apsolutno ništava, o čemu se brine sud po službenoj dužnosti. Ovim se podrazumeva da će samo odredba s kojom smanjuje odgovornost biti ništava a ne i ostale odredbe. Iako to nije rečeno zakonom, dok je ništava odredba kojom se smanjuje odgovornost, svakako i odredba kojom se u potpunosti isključuje odgovornost prevoznika za štetu uzrokovanu putnicima apsolutno je ništava.

Član 699. Odgovornost za prtljag predat na prevoz i za ostale stvari

1. Prtljag koji mu je putnik predao, prevoznik je dužan prevesti u isto vreme kad i putnika i predati mu ga po završetku prevoza.

2. Za gubitak i oštećenje prtljaga koji mu je putnik predao, prevoznik odgovara prema odredbama za prevoz stvari.

3. Za oštećenje stvari koje putnik drži sa sobom, prevoznik odgovara prema opštim pravilima o odgovornosti.

Opšti pregled. Ovom zakonskom odredbom sredene su obaveze prevoznika vezano za prtljag putnika, odgovornost za oštećenje i gubitak putnikovog prtljaga i stvari koje on nosi sa sobom. Putnikov prtljag može biti dvojaki: a) registrovani prtljag i b) prtljag koji putnik nosi sa sobom. Registrovani prtljag je onaj koji putnik predaje da se čuva i preveze odvojeno od njega. Zove se registrovani prtljag zato što se registruje,⁵⁵² i to obično na karti izdatoj za prevoz. Prtljag koji putnik nosi sa sobom su stvari koje putnik drži blizu sebe, koje može staviti unutra u prevozno sredstvo gde je smešten i za koje se brine i čuva sam putnik. Zbog ovoga se i razlikuje odgovornost prevoznika za prtljag. Ugovor o prevozu

---

550 Vrhovni Sud Hrvatske Rev. 1020/07 dana. 09.10.2008, IvicaCrnic, Zakon o Obveznim Odnosima “Organizator”, Zagreb 2012, str. 898.

551 S Zakonom o Obligacionim Odnosima Hrvatske iz godine 2005, članom 697 određena je obaveza prevoznika za nanknadu materijalne i nematerijalne štete.

552 Prema Zakonu Br. 03/L-179 o Drumskom Prevozu u članu 23 stavu 3, tački 3.6, vezano za kartu predviđeno je da karta mora da sadrži “Dokaz o putnikovom prtljagu”.

prtljaga jeste od sporedne prirode u usporedbi s ugovorom o prevozu putnika, zato što bez ugovora o prevozu putnika ne može postojati ugovor o prevozu prtljaga. Prtljag se može prevoziti s naknadom ili bez naknade. S naknadom se prevozi registrovani prtljag, dok se za onaj koji putnik nosi sa sobom, naknada obračunava u naknadi za prevoz putnika.

1. Prema stavu 1 ovog člana, prevoznik je obavezan da prtljag koji je putnik predao, preveze u isto vreme kad i putnika i da ga preda nakon završetka prevoza. Ova obaveza prevoznika je upravo za registrovani prtljag. Prilikom predaje prtljaga izdaje se i potvrda o njegovom primitku (samo za registrovani prtljag a ne i za prtljag koji putnik nosi sa sobom), bilo odvojeno od izdate karte bilo registrovano na karti. Takva registracija predstavlja potvrdu da se zaključio ugovor o prevozu prtljaga. Za registrovani prtljag plaća se određena naknada, odvojeno od naknade za prevoz putnika.

2. Stav 2 ovog člana sređuje odgovornost prevoznika za oštećenje i gubitak predatog prtljaga od strane putnika. Vezano za prevoz prtljaga prevoznik je dužan, isto kao i za prevoz stvari, da ga čuva, preveze i preda putniku. Za oštećenje ili gubitak registrovanog prtljaga prevoznik odgovara prema odredbama za prevoz stvari.⁵⁵³ U ovoj zakonskoj odredbi reč je samo o uzrokovanoj šteti sa oštećenjem ili gubitkom prtljaga a ne i o šteti uzrokovanoj zadocnjenjem njegove predaje, kao što postoje posebne odredbe o uzrokovanoj šteti s zadocnjenjem putnika. Imajući u vidu činjenicu da prema stavu 2 ovog člana, da za oštećenje i gubitak prtljaga prevoznik odgovara prema pravilima vezana za prevoz stvari, to daje da se shvati da on odgovara i za štetu uzrokovanu zadocnjenjem prevoza prtljaga.

3. S stavom 3 člana 699 ovog zakona predviđena su posebna pravila za oštećenje stvari koje putnik drži sa sobom. Imajući u vidu činjenicu da se te stvari nisu predale na čuvanje prevozniku, on nije ni dužan da ih čuva. Njih treba čuvati sam putnik. Zbog tog razloga prevoznik ne odgovara za gubitak tih stvari, već samo za njihovo eventualno oštećenje. Za uzrokovanu štetu s oštećenjem tih stvari prevoznik odgovara prema opštim pravilima za odgovornost, ako je za to kriv. Teret utvrđivanja krivice prevoznika za oštećenje stvari koje putnik nosi sa sobom pada na samog putnika.

.....
553 Pogledaj odredbe članova od 685 do 690 ovog Zakona i komentare date vezano za ove zakonske odredbe.

Abdulla Aliu

DEO XII UGOVOR O LICENCI

GLAVA I OPŠTE ODREDBE

Član 700. Pojam

Ugovorom o licenci obavezuje se davalac licence da sticaocu licence ustupi, u celini ili delimično, pravo iskorišćavanja pronalaska, tehničkog znanja i iskustva, žiga, uzorka ili modela, a sticalac licence se obavezuje da mu za to plati određenu naknadu.

XII. Opšti pregled (DEO XII). Deo XII ZOO Kosova, sadrži odredbe s kojima se sređuje ugovor o licenci uključujući pojam, formu, vreme trajanja licence, ekskluzivnu licencu, prostorno ograničenje prava na korišćenje licence, obaveze davaoca licence u koje spadaju ustupanje dela licence i davanje uputstava i obaveštavanja, obaveza garantovanja za licencu, odgovornost za pravne nedostatke, davaočev ustup isključive licence, zatim sređuje obaveze stcaoca licence u koje spadaju iskorišćavanje predmeta licence, iskorišćavanje kasnijih usavršavanja, čuvanje predmeta licence u tajnosti, kvaliteta, obeležavanje, naknada, podnošenje izveštaja i izmena ugovorene naknade.

ZOO Kosova, takođe sređuje i podlicencu predviđajući uslove kada se može dati podlicenca, kada davalac može odbiti dozvolu davaocu podlicence, zatim neposredan zahtev davaocu podlicence. ZOO Kosova na poseban način sređuje i prestanak ugovora o licenci, ovde se posebno tretira protok određenog vremena kao osnova za prestanak licence, zatim se tretira prećutna obnova licence, zatim smrt, stečaj i likvidacija kao osnova za prestanak licence. Sve ovo je obuhvaćeno u članovima 700-725 ZOO Kosova. To podrazumeva da ZOO Kosova, posvećuje posebnu pažnju ugovoru o licenci. Vezano za licencu, postoje i ostale posebne odredbe i zakoni kao na pr., Zakon o Patentima⁵⁵⁴ koji sređuje Obavezne Licence. Ugovor o licenci jeste dvostrani obavezujući ugovor, to je formalan ugovor, konsensualan ugovor. Ugovorom o licenci, nastavlja se postojanje prava davaoca licence u stvari prava industrijskog vlasništva. S ugovorom o licenci samo se ustupa pravo na korišćenje prava na industrijsko vlasništvo odnosno prava predviđena u ZP Kosova, Zakonu o Trgovačkim Markama⁵⁵⁵, zatim Zakonu o Industrijskom Dizajnu⁵⁵⁶ i Zakon o Geografskim Oznakama i Imenima Porekla⁵⁵⁷.

554 Zakon Br.04/L-029 o Patentima Republike Kosova, Službeni List Br.12, datum 29.09.2011 (ovde i nadalje ZP).

555 Zakon Br.04/026 o Trgovačkim Markama Republike Kosova, Službeni List Br.10, datum 24.08.2011 (ovde i nadalje ZTM Kosova).

556 Zakon Br.04/L-028 o Insutrijskom Dizajnu Republike Kosova, Službeni List Br.9, datum 22.08.2011 (ovde i u nastavku ZID Kosova).

557 Zakon Br.04/L-150 o Geografskim Oznakama i Imenima Porekla Republike Kosova, Službeni List Br.23, datum 04.07.2013 (ovde i u nastavku ZGOIP Kosova).

700. Opšti pregled. Član 700, definiše pojam ugovora o licenci određujući da se ugovorom o licenci obavezuje davalac licene koji je u stvari na pr., nosilac prava na patent, da sticaocu licence ustupi u celosti ili delimično pravo na iskorišćavanje izuma (pronalska), pravo tehničkog znanja, pravo iskustva, žiga, uzorka ili modela, dok se sticalac licence obavezuje da mu isplati određenu naknadu. Ugovor o licenci i u pravnoj literaturi određuje da je ovo takav ugovor s kojim se davalac licence obavezuje da ustupi sticaocu prava na licencu delimično ili potpuno neko pravo iz industrijskog vlasništva dok se sticalac licence obavezuje da mu za to isplati određenu naknadu⁵⁵⁸. Prema sadržaju ugovora o licenci koji je definisan u ovom članu, predmet ugovora o licenci jeste pravo iskorišćavanja pronalska, iskorišćavanja tehničkog znanja, pravo iskorišćavanja iskustva, pravo iskorišćavanja žiga, uzorka ili modela. Nosilac prava na industrijsko vlasništvo ustupa ugovorom o licenci svoje pravo na sticaoca uvek s naknadom.

Na Kosovu, industrijsko vlasništvo se ne sređuje jedinstvenim zakonom već se sređuje posebnim zakonima (ZP, ZTM, ZGOIP Kosova), a prava stečena na osnovu spomenutih zakona zovu se jednim imenom Industrijsko Vlasništvo, iako se industrijsko vlasništvo u stvari uglavnom bavi s izumom odnosno pronalskom s kojim nosilac dobija pravo na industrijsko vlasništvo, a svoje pravo štiti s patentom, dok pravo iskorišćavanja patenta za industrijsko vlasništvo jeste licenca. Licenca, u stvari omogućuje korišćenje nekog prava koje je zaštićeno patentom. ZOO Kosova, kao prava koja mogu preći na sticaoca licence izričito nabraja: pravo iskorišćavanja pronalska, tehničkog znanja, iskustva, žiga, uzorka ili modela, zato ćemo ponaosob tretirati ono što može biti predmet ugovora o licenci.

700 (a). Pravo iskorišćavanja pronalska – Jeste najčešći predmet ugovora o licenci što znači da sticalac prava na licencu ima pravo u saglasnosti s ugovorom da iskorišćava pravo pronalska (izuma). Pronalazak, odnosno izum podrazumeva novo rešenje nekog tehničkog problema koje nalazi primenu u industriji ili u nekoj drugoj privrednoj delatnosti⁵⁵⁹. Pravo pronalska (izuma) štiti se patentom zato što pravo na patent pripada samo pronalazaču ili njegovom zakonskom nasledniku. Pronalazač je lice koje je stvorilo pronalazak tokom njegovog kreativnog rada, pronalazak se štiti patentom koji njegovom vlasniku daje isključiva prava među kojima je i pravo da zabrani trećim stranama da bez saglasnosti vlasnika patenta proizvode, ponude na prodaju, prodaju, izvoze ili uvoze za takve namere proizvod dobijen na osnovu pronalska. Vlasnik patenta ima pravo da trećim stranama zabrani da bez njegovog pristanka ponude ili snabdevaju s proizvodom (supstancom, sadržajem, delom opreme) koji sačinjava suštinski element zaštićenog pronalska⁵⁶⁰. To znači, da se može koristiti pravo patenta s kojim se štiti pronalazak na osnovu ugovora o licenci a ne bez pristanka vlasnika patenta. Međutim, ZP Kosova, poznaje slučajeve i kada se može iskorišćavati pronalazak bez pristanka vlasnika patenta ali uvek s naknadom, na pr., nosilac patenta ne može da zabrani proizvodnju nekog leka kojeg je on izumeo.

.....
558 Česić i ostali, citirano delo, str. 1039.

559 Aliu, Abdulla, E Drejta Civile- Građansko Pravo, Prishtinë-Priština, 2013, str. 312.

560 ZP Kosova, član 23, stav 2.

U ovom slučaju radi se o obaveznoj licenci⁵⁶¹ a ne o ugovorenoj licenci koja je predmet ovog člana. Vezano za pronalazak (izum) kaže se da izum predstavlja jedno novo rešenje nekog tehničkog problema kao rezultat stvaralačkog rada koji je tehnički ostvarljiv i koji se može primeniti u industriji ili nekoj drugoj delatnosti⁵⁶², a da nosilac prava na patent ima isključivo pravo iskorišćavanja zaštićenog pronalaska što znači da ima pravo da isključi treće od iskorišćavanja patenta bez njegove dozvole, i ako sam nosilac prava na patent ne koristi patentirani pronalazak on može pravo iskorišćavanja u celosti ili delimično da ustupi drugome putem ugovora o licenci⁵⁶³. Pronalazač izuma zaštićenog s patentom uživa materijalna i moralna prava u svojem stvaralaštvu⁵⁶⁴. Pronalazak predstavlja jednu novinu koja nije postojala u prošlosti i njegova upotreba je primenljiva u industriji i u ostalim privrednim delatnostima, a to pravo koje pripada pronalazaču koje mi nazivamo industrijskim vlasništvom daje mu pravo da s ugovorom o licenciji stavi u funkciju upotrebu pronalaska (izuma) od lica koja steknu ovo pravo na osnovu ugovora o licenci, uvek pod uslovima predviđenim zakonom.

700 (b). Tehničko znanje i iskustvo⁵⁶⁵ – takođe, može biti predmet ugovora o licenci. I tehničko znanje može biti od tehnološke prirode ili organizovanja delatnosti. Know-How (znanje i iskustvo) u užem smislu podrazumeva primenu tehničkog znanja, metoda i tehničkih obeležja potrebnih za praktično ostvarenje i tehničku primenu koja služi industrijskoj svrsi, i to su sva znanja i iskustva koja se ne mogu prijaviti za dobijanje licence ali s kojima se moramo rukovoditi da bi se izumljeni pronalazak odnosno nova tehnologija⁵⁶⁶ primenila. Izraz Know-How, kaže se da je poreklom od engleskog jezika, a u prevodu znači “Znati kako” i cilj toga je da treba znati kako se treba nešto napraviti a koje danas predstavlja integralni smisao koji u svom tehničkom konceptu i prometnoj delatnosti dobija kompleksan smisao⁵⁶⁷. Predmet ugovora o licenci jeste tehničko znanje odnosno iskustvo koje se kao takvo pojavljuje kao predmet i kod ugovora Know-How, zato često vezano za znanje i iskustvo postoji mešanje između predmeta ugovora o licenci i ugovora Know-How. Tehničko znanje se može smatrati i kao tehnički napredak koji je predmet prava industrijskog vlasništva a koje podrazumeva tehničko rešenje ostvareno racionalnom primenom poznatih tehničkih sredstava i tehnoloških postupaka s kojima se

561 ZP Kosova, član 35, stav 2, koji kaže “Postupak za izdavanje obavezne licence vrši se sa sudskim postupakom protiv vlasnika patente ili vlasnika suplementarnog sertifikata, na osnovu jedne aplikacije za izdavanje obavezne licence. Tokom sudskog postupaka, tužilac navodi sve činjenice i predstavlja potrebne dokaze na kojima se zasniva zahtev za obaveznu licencu. Sud odlučuje uz odluku za izdavanje obavezne licence”.

562 Ćesić i ostali, citirano delo, str. 1041.

563 Ćesić i ostali, citirano delo, str. 1041.

564 Ćavdar, Kiril, Zakon za Obligationite Odnosi – Komentari, objasnivanja, praktila i predmeten registar, Skopje, 2001, str. 891.

565 ZOO Kosova, koristi reči “tehničko znanje i iskustvo” ova dva izraza su veoma bliska po sadržaju smisla koje ima Know-How.

566 Ćesić i ostali, citirano delo, str. 1042.

567 Ćavdar, Kiril, citirano delo, str. 893.

povećava radna proizvodnja, poboljšava se kvalitet proizvoda, štedi se materijal i energija, mašine i instalacije su bolje iskorišćene, i poboljšava se briga o zaštiti na radu⁵⁶⁸.

700 (c). Žig – Na Kosovu je izašao Zakon o Trgovačkim Markama⁵⁶⁹ koji umesto reči “žig” koristi izraz “trgovačka marka” i izričito predviđa da je “Trgovačka marka bilo koji znak, posebno reči, uključujući i lična imena, crteže, slova, broja, audio-znake, trodimenzionalne oblike, uključujući i oblik proizvoda ili njihova pakiranja, uključujući boje, i kombinaciju boja, pod uslovom da su prikladni za razlikovanje proizvoda ili usluga jednog poduzeća od proizvoda ili usluga drugog poduzeća”⁵⁷⁰ odnosno onog što se sastoji od karakterističnih slova odnosno crteža ili njihovih kombinacija i koje se stavlja na proizvod s ciljem da se obeleži da taj proizvod ima odgovarajući kvalitet. Trgovačka Marka po pravilu mora biti jedinstvena za celu teritoriju države.

U pravnoj literaturi takođe se kaže da žig robe podrazumeva znak koji se upotrebljava u pravno-ekonomskom prometu a stavlja se na proizvodima s ciljem razlikovanja proizvoda jednog proizvođača od drugog⁵⁷¹. Žig je svaki zaštićeni znak koji se može izraziti na grafički način i koji je pogodan za razlikovanje proizvoda ili usluga jednog poduzetnika od proizvoda ili usluga drugog poduzetnika⁵⁷². Odnosno pod žigom podrazumevamo zaštitni znak posebno reči (uključujući imena lica, crteže, slova, brojeve, formu proizvoda ili njihovo pakovanje, format 3D, boje, kao i kombinaciju svih spomenutih znakova)⁵⁷³.

700 (d). Uzorak – Jeste slika ili crtež koji može kao izgled da se prenese na industrijsku ili zanatlijsku proizvodnju i koji uživa pravnu zaštitu⁵⁷⁴. U pravnoj literaturi, kaže se da uzorak štiti fotografiju ili novi crtež koji može da se prenese na određeni industrijski ili zanatlijski proizvod, odnosno na njegov deo⁵⁷⁵.

700 (e). Model – Jeste telo koje predstavlja industrijski ili zanatlijski proizvod koji je pravno zaštićen. U pravnoj literaturi, kaže se da se modelom štiti nova vanjska forma određenog industrijskog ili zanatlijskog proizvoda odnosno njegovog dela⁵⁷⁶.

.....
568 Česić i ostali, citirano delo, str. 1042.

569 Zakon Br.04/L-026 o Trgovačkim Markama Republike Kosova, Službeni List Br.10, datum 24.08.2011.

570 ZTM Kosova, član 5.

571 Slobodan Perović & Dragoljub Stojanović, Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima, Knjiga Druga, Beograd, 1995, str. 686.

572 Česić i ostali, citirano delo, str. 699.

573 Takođe tamo.

574 Slobodan Perović & Dragoljub Stojanović, citirano delo, str. 467.

575 Čavdar, Kiril, citirano delo, str. 891.

576 Takođe tamo.

Član 701. Forma

Ugovor o licenci mora biti zaključen u pismenoj formi.

---

701. Opšti pregled. Član 701, određuje da je ugovor o licenci formalnog karaktera što podrazumeva da ako se ne poštuje forma predviđena za ugovor o licenci onda se on smatra nevažećim. Član 701 ZOO Kosova, predviđa da se ugovor o licenci mora učiniti napismeno i njegova književna forma jeste suštinski elemenat da bi ugovor o licenci bio važeći. U ovom članu, zahteva se samo pismena forma za zaključenje ugovora o licenci ali se ne predviđa da li se potpisi moraju overiti kod beležnika ili nekog drugog nadležnog organa, pa prema tome proizilazi da je dovoljno samo zaključenje pismenog ugovora bez zahteva da se overe potpisi strana u ugovoru o licenci. Pismena forma ugovora o licenci nameće se zbog važnosti koju imaju ovi ugovori kao i pravne sigurnosti kad je reč o licenci odnosno kad se dozvoljava upotreba patenta. Pismena forma ugovora o licenci, u pravnoj literaturi se smatra da ima konstitutivnu važnost odnosno da forma ugovora o licenci predstavlja suštinski elemenat ugovora⁵⁷⁷. Forma ugovora o licenci mora biti pisana zbog toga što mora da sadrži trajanje licence, obim, visinu naknade za korišćenje licence, isključivo pravo, i prostorno ograničenje prava iskorišćavanja⁵⁷⁸.

Član 702. Trajanje licence

Licenca za iskorišćavanje patentiranog pronalaska, uzorka ili modela ne može biti zaključena za vreme duže od trajanja zakonske zaštite tih prava.

---

702. Opšti pregled. Član 702 ZOO Kosova, određuje trajanje licence što podrazumeva iskorišćavanje patentiranog pronalaska, uzorka ili modela. Član 702, određuje da se ova vrsta licence ne može zaključiti za jedno duže vreme od trajanja zakonske zaštite ovih prava. Dakle, iskorišćavanje patentiranog pronalaska može se ustupiti od pronalazača s patentom na sticaooca licence samo za onoliko vremena koliko traje pravo patentiranog pronalaska odnosno uzorka ili modela. Ako istekne zakonsko trajanje zaštite ovih prava, ništavo je duže trajanje predviđeno u ugovoru o licenci.

Trajanje patenta, određuje se Zakonom o Patentima Republike Kosova⁵⁷⁹ gde je predviđeno trajanje patenta a koje je dvadeset (20) godina od datuma podnošenja aplikacije⁵⁸⁰. Međutim, trgovačke marke se registruju za jedan period od deset (10) godina od datuma

577 Takođe tamo, str. 896.

578 Pogledaj: ZOO Kosova, član 702-704, i komentar tih članova.

579 Zakon Br.04/L-029 o Patentima Kosova, Službeni List Br.12, datum 29.08.2011 (ovde i nadalje ZP Kosova).

580 ZP Kosova, član 82.

podonošenja aplikacije. Registracije se mogu produžiti za dodatne periode od deset (10) godina⁵⁸¹. Ova zakonska odredba je dovoljno jasna zato što ugovor o licenci može imati za predmet samo patentirani pronalazak, uzorak ili model, koji uživaju pravnu zaštitu. Kada njima istekne rok pravne zaštite, oni ne mogu više biti predmet niti jednog ugovora pa ni ugovora o licenci. Trajanje licence mora se predvideti u ugovoru o licenci koji ovlašćuje sticaoca licence na iskorišćavanje patentiranog pronalaska, uzorka ili modela. Trajanje licence mora biti u skladu s trajanjem zakonske zaštite patentiranog pronalaska, uzorka ili modela. Trajanje licence za iskorišćavanje patentiranog pronalaska, uzorka ili modela, može biti za jedno određeno vreme ali ne duže od onoga koliko je trajanje zakonske zaštite patentiranog pronalaska, uzorka ili modela.

Član 703. Isključiva licenca

1. Ugovorom o licenci sticalac licence stiče isključivo pravo iskorišćavanja predmeta licence samo ako je to izričito ugovoreno (isključiva licenca).

2. Ostale mogućnosti iskorišćavanja predmeta licence zadržava davalac licence.

3. Ako u ugovoru o licenci nije naznačeno o kakvoj je licenci reč, smatra se da mu je data neisključiva licenca.

---

703. Opšte pravilo. Član 703, određuje isključivu licencu i izričito predviđa da će sticalac licence dobiti isključivo pravo iskorišćavanja predmeta licence ako je ugovorom o licenci izričito ugovorena isključiva licenca.

703.1. Stav 1, određuje da isključiva licenca podrazumeva pravo sticaoca licence da samo on može iskorišćavati patentirani pronalazak odnosno uzorak ili model. Ako je nosilac licence ustupio iskorišćavanja patentiranog pronalaska, uzorka ili modela, većem broju lica koja imaju pravo da se služe s tim pravima, onda je reč o neisključivoj licenci.

Isključivo pravo licence, isključuje treća lica od iskorišćavanja licence kojoj je predmet isključiva licenca. Isključiva licenca mora obavezno da bude zaključena na izričit način zato što se kaže da ako nije predviđena ugovorom o kojoj vrsti licence je reč onda se smatra da je reč o neisključivoj licenci⁵⁸².

703.2. Stav 2, određuje da, davalac licence, može da rezerviše druge mogućnosti za iskorišćavanje predmeta licence za sebe ako one nisu obuhvaćene s isključivim pravom iskorišćavanja predmeta licence. Iskorišćavanje patentiranog pronalaska, može se vršiti

581 Zakon Br. 04/L-026 o Trgovačkim Markama Kosova, Službeni List Br.10, datum 24.08.2011 (ovde i nadalje ZTM Kosova), član 45.

582 Čavdar, Kiril, citirano delo, str. 898.

na različite načine, zato je moguće da se za jedan od načina iskorišćavanja patentiranog pronalaska ustupi isključiva licenca ali ne za sve načine iskorišćavanja patentiranog pronalaska.

703.3. Stav 3, sadrži odredbu koja obavezuje da bi postojala isključiva licenca, ona se mora učiniti izričito ugovorom, inače ako se u ugovoru o licenci nije navelo o kakvoj licenci je reč, dakle nije određena vrsta licence, onda to ide u prilog davaocu licence i zbog tog razloga smatra se da je data neisključiva licenca. U ovom slučaju, davalac licence ima pravo da istu licencu ustupi i drugim licima kao neisključivu licencu.

Član 704. Prostorno ograničenje prava iskorišćavanja

1. Pravo iskorišćavanja predmeta licence može biti prostorno ograničeno samo ako to nije protivno imperativnim ili ostalim propisima o opticaju robe i usluga.

2. Ako ugovorom o licenci nije prostorno ograničeno pravo iskorišćavanja predmeta licence, smatra se da je licenca prostorno neograničena.

---

704. *Opšti pregled.* Član 704, sređuje iskorišćavanje predmeta licence s prostornog gledišta. Licenca za iskorišćavanje patentiranog pronalaska, uzorka ili modela, nalazi se na prostoru kojeg je davalac licence odredio ugovorom.

704.1. Stav 1, izričito određuje da je, pravo iskorišćavanja predmeta licence u načelu prostorno neograničeno a kao izuzetak davalac licence može izričito ograničiti prostorno pravo iskorišćavanja licence samo u slučajevima kada ovo ograničenje nije u suprotnosti s imperativnim odredbama kao i ostalim odredbama o opticaju roba i usluga.

Ograničenje iskorišćavanja predmeta licence s prostornog gledišta, dolazi do izražaja naročito kad je reč o međunarodnim ugovorima o licenci zato što u tim slučajevima sticaocu licence određuje se prostor ili prostori gde se može ostvariti iskorišćavanje patentiranog pronalaska, uzorka ili modela. Ako imperativne odredbe ne dozvoljavaju prostorno ograničenje licence, onda davalac licence ne može prostorno ograničiti licencu, pa iako to učini ona se smatra ništavom.

704.2. Stav 2, određuje slučaj kako će se delovati kad ugovorom o licenci nije prostorno ograničeno pravo iskorišćavanja predmeta licence. Ova odredba izričito predviđa da se u tom slučaju licenca smatra prostorno neograničenom. Zato, davalac licence mora ugovorom na izričiti način predvideti da je reč o prostorno ograničenoj licenci inače će se takva licenca smatrati prostorno neograničenom licencom. Kad je reč o prostorno neograničenoj licenci moramo imati u vidu da ova odredba misli na prostorni opseg licence na prostoru gde patentirani pronalazak, uzorak ili model uživa pravnu zaštitu.

GLAVA 2 OBAVEZE DAVAOCA LICENCE

Član 705. Predaja predmeta licence

1. Davalac licence je dužan da sticaocu licence u određenom roku preda predmet licence.

2. Davalac licence je dužan da sticaocu licence preda i tehničku dokumentaciju potrebnu za praktičnu primenu predmeta licence.

---

705. Opšti pregled. Članovi 705, 706, 706, 707, 708 i 709, su delovi druge glave dvanaestog dela ZOO Kosova, koji sređuju obaveze davaoca licence, kao što su predaja predmeta licence, predaja uputstva i obaveštenja, obaveza garantovanja, odgovornost za pravne nedostatke kao i davaočev ustup isključive licence. Član 705, sadrži odredbe vezane za predaju predmeta licence kao obavezu davaoca licence.

705.1. Stav 1, određuje obavezu davaoca licence da preda predmet licence i to u određenom roku. Rok u kojem se treba izvršiti predaja predmeta licence od strane davaoca licence kod sticaoca licence mora se odrediti ugovorom o davanju licence, a to u stvari podrazumeva upoznavanje s sadržajem licence i načinom kako će se izvršiti ovo pitanje za koje se strane sporazumeju. Ako se davalac licence i sticalac licence nisu sporazumeli o roku predaje predmeta licence, onda se podrazumeva rok koji je razumljiv za tu vrstu licence. Dakle, ne može davalac licence da ne izvrši svoju obavezu da sticaocu licence preda u određenom roku predmet licence.

U pravnoj literaturi kaže se da u većini slučajeva nije reč o fizičkoj predaji predmeta licence već o više radnji koje omogućuju sticaocu licence da uzme i iskorišćava predmet licence⁵⁸³. Stav 1 ovoga člana koji predviđa obavezu predaje predmeta licence u određenom roku, u stvari, kaže se da to pravilo nije dovoljno jasno⁵⁸⁴ i da kada rok predaje predmeta licence nije određen ugovorom, onda je obaveza davaoca licence postignuta odmah nakon zaključenja ugovora o licenci⁵⁸⁵. Davalac licence mora predati predmet licence sticaocu licence najkasnije u času podnošenja zahteva sticaoca licence da mu se preda predmet licence.

705.2. Stav 2, određuje obavezu davaoca licence da sticaocu licence preda ne samo predmet licence koji je predviđen u stavu 1 ovog člana, ali i potrebnu tehničku dokumentaciju za primenu odnosno praktično iskorišćavanje predmeta licence. S predajom potrebne tehničke dokumentacije za praktičnu primenu predmeta licence podrazumeva se da sticalac licence

.....
583 Čavdar, Kiril, citirano delo, str. 900.

584 Slobodan Perović & Dragoljub Stojanović, citirano delo, str. 476.

585 Slobodan Perović & Dragoljub Stojanović, citirano delo, str. 476.

nema nikakve prepreke u iskorišćavanju predmeta licence odnosno da iskorišćavanje licence bude u potpunosti onako kako je predviđeno ugovorom.

Na ovaj način ostvaruje se i smisao licence. U pravnoj literaturi kaže se da, ako se predmet licence može iskorišćavati i bez tehničke dokumentacije, davalac licence ne bi imao obavezu da sticaocu licence preda i tehničku dokumentaciju⁵⁸⁶. Tehnička dokumentacija koja je potrebna za praktično iskorišćavanje predmeta licence, uvek se mora smatrati kao sastavni deo predmeta licence, zato što bi bio besmislen ugovor o davanju licence ako se desi predaja predmeta licence koji se ne može iskorišćavati zbog nedostatka tehničke dokumentacije.

Član 706. Davanje uputstva i obaveštenja

Davalac licence je dužan da sticaocu licence daje sva uputstva i obaveštenja koja su potrebna za sprovođenje i uspešno iskorišćavanje predmeta licence.

---

706. Opšti pregled. Član 706, jeste jedna odredba koja upotpunjuje i pomaže uspešno iskorišćavanje predmeta licence i predviđa obavezu davaoca licence da sticaocu licence s ciljem olakšavanja uspešnog iskorišćavanja predmeta licence, da mu ponudi i sva uputstva i obaveštenja koja su potrebna za primenu, uspešno iskorišćavanje predmeta licence.

Davalac licence, dužan je da preda sticaocu licence ona uputstva i obaveštenja koja sam poseduje. Ne davanje uputstva i obaveštenja koja su potrebna za primenu, uspešno iskorišćavanje predmeta licence čine nemogućim ili veoma otežavaju iskorišćavanje predmeta licence, i na taj način i svrha ugovora o licenci se ne može ostvariti u saglasnosti s voljom strana ugovora o licenci. Koja su uputstva i obaveštenja koja omogućavaju primenu i uspešno iskorišćavanje predmeta licence jeste jedno činjenično pitanje koje na prvom mestu zavisi od vrste predmeta licence. S ugovorom o davanju licence, ugovorne strane mogu predvideti i ostale obaveze koje omogućavaju uspešno iskorišćavanje predmeta licence, na pr., obuku lica sticaoca licence koja će moći uspešno iskorišćavati predmet licence koju je davalac licence predao sticaocu licence.

Član 707. Obaveza garantovanja

Davalac licence garantuje sticaocu licence tehničku izvodljivost i tehničku upotrebljivost predmeta licence.

---

707. Opšti pregled. Član 707, određuje obavezu garantovanja vezano za izvedljivost i tehničku upotrebljivost predmeta licence. Član 707, zahteva od davaoca licence da

⁵⁸⁶ Slobodan Perović & Dragoljub Stojanović, citirano delo, str. 476.

garantuje sticaocu licence da je predmet licence izvodljiv i tehnički upotrebljiv jer ako nedostaju izvodljivost i tehnička upotrebljivost predmeta licence onda će se smatrati da se predmet licence predao s fizičkim nedostacima. U pravnoj literaturi kaže se da se odredba člana 707 mora interpretirati u smislu garantovanja davaoca licence sticaocu licence za tehničku izvodljivost i tehničku upotrebljivost predmeta licence⁵⁸⁷.

Garantovanje tehničke izvodljivosti i upotrebljivosti predmeta licence mora se predvideti samim ugovorom o licenci i onda je jasno o kakvom stepenu garantovanja tehničke izvodljivosti i upotrebljivosti predmeta licence je reč. U suprotnom, garantovanje tehničke izvodljivosti i upotrebljivosti predmeta licence trebaće se odrediti na osnovu okolnosti koje se obično zahtevaju za tehničku izvodljivost i tehničku upotrebljivost predmeta licence. To zavisi od vrste predmeta licence. U pravnoj literaturi kaže se da će se u tim slučajevima primeniti poslovni običaji, tehnički standardi, postojeća tehnička i tehnološka rešenja koja su u upotrebi⁵⁸⁸. Davalac licence dužan je da sticaocu licence garantuje, i to uvek, da predmet licence sadrži sva svojstva koja se zahtevaju za jedan takav predmet za koji postoji pravo iskorišćavanja.

Član 708. Odgovornost za pravne nedostatke

- 1. Davalac licence jemči da pravo iskorišćavanja koje je predmet ugovora pripada njemu, da na njemu nema tereta i da nije ograničeno u korist nekog trećeg.**
- 2. Ako je predmet ugovora isključiva licenca, davalac licence jemči da pravo iskorišćavanja nije ustupio drugome, ni potpuno ni delimično.**
- 3. Davalac licence je dužan čuvati i braniti pravo ustupljeno sticaocu licence od svih zahteva trećih lica.**

---

708. Opšti pregled. Član 708, sadrži odredbu koja zahteva od davaoca licence da predmet licence nema pravne nedostatke zato što u slučaju postojanja pravnih nedostataka predmeta licence dolazi do odgovornosti za pravne nedostatke. Pravni nedostatak bi bio kod slučaja kad davalac licence nema pravo da izvrši ustupanje licence ili on sam nije nosilac industrijskog vlasništva ili licence kad je u pitanju podlicenca. Ne samo da se predmet licence mora primeniti i tehnički iskorišćavati, već se zahteva da se ne ometa slobodno iskorišćavanje predmeta licence. Odgovornost za pravne nedostatke ali i za ostala garantovanja vezana za predmet licence u načelu se određuju ugovorom o licenci, a to podrazumeva da i kada nije predviđeno ugovorom mora se obezbediti jedan minimum garantovanja za pravne nedostatke predmeta licence. Član 708, nabroja slučajeve koji se smatraju obaveze za obezbeđenje od pravnih nedostataka predmeta licence. To su obaveze davaoca licence.

.....
587 Slobodan Perović & Dragoljub Stojanović, citirano delo, str. 477.

588 Slobodan Perović & Dragoljub Stojanović, citirano delo, str. 478.

708.1. Stav 1, određuje da je davalac licence dužan da garantuje da pravo iskorišćavanja koje je predmet licence pripada njemu, dakle sticaocu, i da na ovom predmetu licence ne postoji neki teret što znači neko pravo trećih lica i da nema ograničenja u korist trećeg lica. Stav 1, zahteva od davaoca licence da garantuje da je davalac licence pronalazač predmeta licence, ili nosilac prava na pronalazak odnosno da mu pripada pravo u drugim formama industrijskog vlasništva čije iskorišćavanje je predmet ugovora o licenci s kojim ovo pravo prelazi na sticaoca licence.

Davalac licence garantuje da na predmet licence ne postoji neki teret što znači neko pravo trećih lica odnosno da predmet licence nije opterećen stvarnim teretima s nikakvim ograničenjima i da se u ovom slučaju predmet licence iskorišćava od sticaoca licence na apsolutan način. Međutim, ako slučajno postoje pravni nedostaci, međutim sticaoc je to znao, onda se on oslobađa u svako vreme od odgovornosti za pravne nedostatke predmeta licence. Davalac licence odgovara u svako vreme za pravne nedostatke koji su postojali u vreme ustupanja licence. Davalac licence s ugovorom o licenci ne ustupa vlasništvo na pravo već samo ustupa pravo iskorišćavanja što se u stvari smatra predmetom licence i on može preneti na drugog samo ona prava koja sam ima i u obimu kojeg ima.

708.2. Stav 2, određuje da kad je reč o isključivim licencama onda davalac licence koji je zaključio ustupanje isključive licence garantuje sticaocu licence da pravo iskorišćavanja na predmet licence nije ustupio nekom drugom licu ni delimično niti u celosti. Ovo je i cilj isključive licence da isključi ostale od prava iskorišćavanja predmeta licence na prosturu za koji se ustupila licenca ili šire zavisno od ugovora o licenci, dakle ugovorom se predviđa širina iskorišćavanja predmeta licence. Zaštitu prava sticaoca isključive licence da mu treća lica ne koriste stečenu licencu može da učini i on sam, ali to ne znači isključenje davaoca licence da ustupljeno pravo licence sam zaštititi nasuprot svakog trećeg lica.

708.3. Stav 3 sadrži odredbu s kojom se određuje da davalac licence ima posebnu dužnost da čuva i brani pravo ustupljeno sticaocu licence od svih zahteva trećih lica. Na osnovu ovog stava, zaštitu prava ustupljenog sticaocu mora učiniti davalac licence zato što on ima sve dokaze i obezbeđuje sticaocu licence urednu upotrebu predmeta licence čuvajući i braneći mu ustupljeno pravo s licencom od svih eventualnih zahteva koja mogu doći od trećih lica. To je zadatak svakog davaoca licence zato što ustupanje predmeta licence mora biti bez tereta, na pr., bez zaloga, bez uznemiravanja od drugih.

Ako davalac licence nije obavestio sticaoca licence o nekom eventualnom teretu ili eventualnim zahtevima trećih lica, a on ne samo da je dužan da čuva i brani ustupljeno pravo sticaocu, takođe će davalac licence odgovarati ako je znao i nije o tome obavestio sticaoca licence. Uznemiravanje sticaoca licence mogu činiti treća lica koja podnose neki zahtev vezano za predmet licence kojeg ima na iskorišćavanje sticalac licence. Treća lica, mogu da ga ometaju da uopšte ne ostvari ustupljenu licencu ili da ga ometaju na delimičan način, i dr. Uznemiravanje u ostvarenju prava iz licence može doći i od davaoca licence koji je dužan da ne ometa na bilo koji način sticaoca licence i da mu garantuje kako za

materijalne nedostatke tako i za pravne nedostatke. U ovom slučaju sam sticalac licence ima pavo da podnese tužbu za poštovanje ugovora o licenci na osnovu koje je ustupljena licenca. U drugim slučajevima, pravo da se obrati sudu pripada davaocu licence. Davalac licence može da podnese tužbu protiv svih trećih lica koja zahtevaju da imaju neko pravo na licencu.

Član 709. Obaveza davaoca isključive licence

Ako je ugovorena isključiva licenca, davalac licence ne može ni u kom vidu sam iskorišćavati predmet licence, niti njegove pojedine delove, niti to poveriti nekom drugom u granicama prostornog važenja licence.

---

709. Opšti pregled. Član 709, sadrži odredbu s kojom se osnažuje položaj sticaoca isključive licence. ZOO Kosova, ovu odredbu naziva kao “Predaja davaoca isključive licence” što se razlikuje od ZOO Hrvatske ili ZOO Makedonije, koje ovu odredbu nazivaju kao “Obaveza davaoca isključive licence”⁵⁸⁹. Međutim, sadržaj teksta ove odredbe je isti kao i u spomenutim zakonima. Član 709, izričito određuje da kada se zaključuje isključiva licenca onda davalac licence ima posebne obaveze prema kojima kao prvo on ne može u nikakvoj formi da sam iskorišćava predmet licence, ne samo u celini već niti posebne delove licence ali niti da poveri nekom drugom licu iskorišćavanja predmeta licence u granicama prostornog važenja licence. To podrazumeva da takvo ograničenje u odnosu na davaoca isključive licence važi samo za prostor gde se širi važenje ugovora o licenci, zato što davalac isključive licence uvek čuva pravo da i on sam upotrebljava svoj pronalazak ali u ovom slučaju on se samo isključuje od prostora gde će se iskorišćavati predmet isključive licence.

Prilikom ustupanja isključive licence uvek se zahteva da se odrede prava i obaveze davaoca licence kao i prava o obaveze sticaoca licence. Odredba člana 709 ZOO Kosova, izgleda da je imperativnog karaktera zato što sadrži reči da davalac licence ne može ni na koji način da sam iskorišćava predmet licence niti u posebnim delovima u granicama prostornog važenja licence. Davalac licence prilikom zaključivanja ugovora o licenci može da odluči da li će ustupiti isključivu licencu ili će ustupiti ograničenu licencu i tu je njegovo pravo kako će delovati, ali ako davalac licence ustupi isključivu licencu onda je on dužan da mu garantuje ne-upotrebu licence niti od njega a niti od ostalih na prostoru gde se širi pravo licence. U pravnoj literaturi kaže se na osnovu *argumentum a contrario*, van prostora za koji važi ugovor o licenci davalac licence je slobodan da sam iskorišćava predmet licence ili njeno iskorišćavanje da poveri nekom drugom⁵⁹⁰. Član 709 ZOO Kosova, koji zabranjuje davaocu isključive licence pravo da i on u nekoj formi koristi unutar prostora gde je važeći ugovor o licenci, treba gledati u saglasnosti s članom 704 ZOO Kosova⁵⁹¹.

589 ZOO Hrvatske, član 708; ZOO Makedonije, član 751.

590 Česić i ostali, citirano delo, str. 1052.

591 Za opširnije, pogledaj: ZOO Kosova, član 704, stav 1, koji kaže “Pravo iskorišćavanja predmeta licence može biti prostorno ograničeno samo ako to nije protivno imperativnim ili ostalim

GLAVA 3 OBAVEZE STICAOCA LICENCE

Član 710. Iskorišćavanje predmeta licence

Sticalac licence je dužan iskorišćavati predmet licence na ugovoreni način, u ugovorenom obimu i u ugovorenim granicama

710. Opšti pregled. Glava 3 jedanaestog dela ZOO Kosova, sadrži odredbe s kojima se određuju obaveze sticaoca licence, obaveze koje proizilaze iz ugovora o ustupanju licence ali i iz zakona s kojim se sređuje pravo licence. Kao posebne obaveze određene i kod ZOO Kosova za sticaoca licence su: iskorišćavanje predmeta licence odnosno dužnosti koje ima sticalac licence tokom iskorišćavanja predmeta licence; iskorišćavanje kasnijih usavršavanja samo na osnovu ovlašćenja; zatim obavezu čuvanja predmeta licence u tajnosti; obavezu čuvanja svojstva predmeta licence; obavezu obeležavanja robe koja se proizvodi po licenci; zatim isplatu ugovorene naknade prema davaocu licence; obavezu podnošenja izveštaja davaocu licence; kao i obavezu za prihvatanje izmene ugovorene naknade (članovi 710-717).

Član 710 ZOO Kosova, sadrži odredbu s kojom se predviđa da sticalac licence ima obaveze vezane za iskorišćavanje predmeta licence. Posebna obaveza korisnika licence jeste da iskorišćavanje predmeta licence vrši na ugovoren način dakle ugovor o ustupu licence se mora poštovati prilikom iskorišćavanja predmeta licence. Sticalac licence, svoje pravo mora da ostvari kako su se sporazumeli ugovorom i u ugovorenim granicama. Pravo iskorišćavanja ustupljene licence na osnovu ugovora o ustupanju licence zahteva od sticaoca licence da on to učini samo u saglasnosti s ugovorom o licenci i on ne može iskorišćavati predmet licence po svojoj želji. Ako se desi nepoštovanje ugovora od strane sticaoca licence, onda će se stvoriti pravo davaoca licence da zahteva odgovornost sticaoca licence za iskorišćavanje licence na način suprotan od sadržaja ugovora. U pravnoj literaturi se kaže da u slučajevima kad sticalac prava licence iskorišćava predmet licence van ugovorenog načina odnosno ugovorenog obima i ugovorenih granica, on krši ugovorenu obavezu i to se može smatrati za kršenjem apsolutno subjektivnog prava industrijskog vlasništva davaoca licence od kojeg je licenca izvađena⁵⁹². U ugovornim odnosima među strankama postoje prava i obaveze vezano za predmet ugovora a isto važi i kod ugovora o ustupanju licence, što znači kako davalac licence tako i sticalac licence imaju određene obaveze koje su dužni da poštuju, a nepoštovanje obaveza koje proizilaze iz ugovorenog odnosa jeste osnova za zahtevanje odgovornosti zbog nepoštovanja ugovora odnosno zbog nepoštovanja zakonskih normi koje određuju obaveze davaoca licence i obaveze sticaoca

propisima o optičaju robe i usluga” i stav 2 “ Ako ugovorom o licenci nije prostorno ograničeno pravo iskorišćavanja predmeta licence, smatra se da je licenca prostorno neograničena” – Pogledaj i komentar ovog člana.

592 Čavdar, Kiril, citirano delo, str. 905.

licence. Odgovornost za nepoštovanje ugovora zahteva se prema pravilima predviđenim u ZOO Kosova, ali se ona može zahtevati i na osnovu konkretnog zakona, na pr., Zakonu o Patentima Kosova. Obično, ove obaveze moraju biti izričito određene u samom ugovoru o ustupanju licence i na taj način postaje lakše razlikovanje kršenja neke obaveze iz ovog ugovora od bilo koje stranke.

Član 711. Iskorišćavanje naknadnih usavršavanja

Ako ugovorom nije drukčije određeno, sticalac licence nije ovlašćen da iskorišćava naknadna usavršavanja predmeta licence.

---

711. Opšti pregled. Član 711, zabranjuje sticaocu licence da iskorišćava kasnija usavršavanja predmeta licence ako ugovorom nije određeno drugačije. Prema ovoj odredbi sticalac licence nije ovlašćen apriori da iskorišćava kasnija usavršavanja predmeta licence. Dakle, i za iskorišćavanje naknadnih usavršavanja predmeta licence zahteva se dozvola od davaoca licence koja se može napraviti pre nego se desi kasnije usavršavanje predmeta licence, dakle ovo se predviđa u času zaključenja ugovora o licenci, ili davalac licence s naknadnim aneksom ugovora može da ustupi sticaocu licence i ovlašćenje da iskorišćava usavršavanja koja su se desila nakon zaključenja ugovora. Davanje ovlašćenja za iskorišćavanje naknadnih usavršavanja predmeta licence koje nije učinjeno na početku s ugovorom ne podrazumeva zaključenje novog ugovora o licenci kad se ovo ovlašćenje ustupi naknadno, već jednostavno podrazumeva jedno dodatno ovlašćenje u sklopu iskorišćavanja predmeta licence. Ne može se davalac licence obavezati da sticaocu licence ustupi i ovlašćenje o iskorišćavanju usavršavanja predmeta licence. ZOO Hrvatske, predviđa mogućnost da ovlašćenje za iskorišćavanje naknadnih usavršavanja predmeta licence može takođe biti i predmet zakona a ne samo ugovora. Dakle, ako se zakonom predviđa drugačije onda sticalac licence može biti ovlašćen da iskorišćava naknadna usavršavanja predmeta licence⁵⁹³. ZOO Makedonije, ovu odredbu sređuje s članom 753 i on je identičan s tekstem člana 710 ZOO Hrvatske. Obe odredbe veoma jasno određuje da sticalac licence nema pravo da iskorišćava naknadna usavršavanja predmeta licence ako se nije izričito sporazumeo prilikom zaključenja ugovora ili se ovo pravo ne predviđa se nekim drugim posebnim zakonom. Za eventualno iskorišćavanje naknadnih usavršavanja predmeta licence, kada ono nije predviđeno ugovorom, potrebno je posebno ovlašćenje od davaoca licence. Naknadna usavršavanja vezana za predmet licence obično se mogu vršiti i od samog davaoca licence, ali naknadna usavršavanja predmeta licence može vršiti i sam sticalac licence, i kod slučaja kad je usavršavanje rezultat sticaoca licence, nema prepreka da on ta kasnija usavršavanja ostvari bez saglasnosti davaoca licence. Kaže se da je pravilo kod ugovaranja da stranke koje preuzimaju uzajamnu (recipročnu) obavezu

.....
593 ZOO Hrvatske, član 710, predviđa da “ako zakonom ili ugovorom nije određeno drukčije, sticalac licence nije ovlašćen da iskorišćava naknadna usavršavanja predmeta licence”.

da ponude jedna drugoj daljna usavršavanja koja se mogu desiti s predmetom licence⁵⁹⁴. Iskorišćavanje naknadnih usavršavanja predmeta licence na prvom mestu su za dobrobit sticaoca licence ali svakako i za dobrobit davaoca licence zato što se ona stavljaju u praksu.

Član 712. Čuvanje predmeta licence u tajnosti

Ako predmet licence sačinjava ne-patentirani pronalazak ili tajno tehničko znanje i iskustvo, sticalac licence je dužan da ga čuva u tajnosti.

712. Opšti pregled. Član 712, sadrži odredbu kojom se garantuje u nekoliko slučajeva dužnost čuvanja licence u tajnosti. Ova odredba zahteva od sticaoca licence da čuva u tajnosti predmet licence. Ova odredba na izričit način zahteva čuvanje tajnosti za nekoliko vrsta licenca odnosno predviđa da kad predmet licence sačinjava ne-patentirani pronalazak dakle jedan pronalazak koji još nije dobio zaštitu s patentom ili znanje ili tajno tehničko iskustvo, onda je sticalac licence dužan da ovu vrstu predmeta licence čuva u tajnosti. U ovom slučaju, norma je imperativnog karaktera, zato što se odredbom ne predviđa da li davalac licence može ugovorom da ukloni obavezu sticaoca licence da čuva tajnost. Međutim, pošto je pravo industrijskog vlasništva apsolutno subjektivno pravo onda se ne može zabraniti davaocu licence da nasuprot posledica koje može imati oslobodi sticaoca licence od obaveze čuvanja tajnosti bilo za ne-patentirani pronalazak ili znanje ili za tehničko iskustvo. Ne-patentirani pronalazak ili znanje ili tajno tehničko iskustvo smatraju se posebnim predmetom licence i ako se ne čuva tajnost vezano za ovo davalac licence može imati teške posledice. Naravno da nepoštovanje ove odredbe od strane sticaoca licence stvara osnovu ne samo za prekid licence već i za odgovornost za uzrokovanu štetu. Ova obaveza sticaoca licence postoji i u slučajevima kad davalac licence nije to zahtevao ugovorom na izričit način, ovo je zakonska obaveza. Smisao člana 712, u pravnoj literaturi je proširen s tim da dužnost čuvanja tajne u načelu važi kako za vreme trajanja ugovora tako i nakon prestanka ugovora dok postoji tajna⁵⁹⁵.

594 Česić i ostali, citirano delo, str. 1053.

595 Česić i ostali, citirano delo, str. 1053; Čavdar, Kiril, citirano delo, str. 906, gde kaže "Čuvanje tajne važi za svo vreme trajanja ugovora čak i nakon prekida ugovora o licenci dok se to znanje ili tehničko iskustvo ne obelodani".

Član 713. Kvalitet

1. Ako je uz licencu za proizvodnju ustupljena i licenca za upotrebu žiga, sticalac licence može stavljati u promet robu sa tim žigom samo ako je njen kvalitet isti kao što je kvalitet robe koju proizvodi davalac licence.

2. Suprotan sporazum nema pravno dejstvo.

---

713. Opšti pregled. Član 713, sređuje obavezu davaoca licence kad mu je ustupljena i licenca upotrebe pečata (žiga).

713.1. Stav 1, predviđa da u slučajevima kad davalac licence zajedno s licencom ustupi i licencu upotrebe pečata (žiga), onda sticalac licence može da pusti u promet robu s ustupljenim žigom samo onda kad je kvalitet proizvoda isti kao i kvalitet robe koju proizvodi davalac licence. Obaveza sticaoca licence da čuva kvalitet proizvoda na onom nivou koji ima i roba koju proizvodi davalac licence obezbeđuje zaštitu davaoca licence da će takva roba čuvati kvalitet i biti konkurentna na tržištu i tamo gde on prodaje takvu robu ali i na tržištu gde takvu robu stavlja u promet sticalac licence.

Davanje prava sticaocu licence da na proizvode izrađene na osnovu licence koristi i žig davaoca licence mora se učiniti ugovorom zato što davalac licence može da ustupi sticaocu licence samo iskorišćavanje predmeta licence bez ustupanja prava da koristi i pečat davaoca licence na njegovom proizvodu. Pečat garantuje robu istog kvaliteta. Pečat davaoca licence garantuje sticaocu licence uspeh na tržištu koje ima i sam davalac licence. Međutim, sticalac licence je dužan da čuva kvalitet proizvedene robe zato što se ona stavlja u promet s istim žigom davaoca licence i nije dozvoljeno da na tržištu postoji proizvod s istim žigom a različitim kvalitetima. Potrošač ima u vidu postojeći kvalitet proizvoda s takvim žigom i kada je roba od različitog proizvođača on smatra da je kvalitet (svojstvo) isto. Licenca za upotrebu trgovačke marke može se dati za više ili za svu robu ili usluge za koje je registrovana, za ceo prostor ili jedan deo prostora Republike Kosova, a licenca može biti isključiva i ne-isključiva⁵⁹⁶.

713.2. Stav 2, sadrži odredbu s kojom se pokazuje da se ne dozvoljava da stranke odnosno davalac licence i sticalac licence sklope sporazum s kojim mogu da isključe kvalitet proizvoda ili da kvalitet proizvoda bude drukčiji a da se koristi isti pečat (žig) kako od strane davaoca licence tako i od sticaoca licence. U pravnoj literaturi se kaže da su odredbe ovog člana imperativnog karaktera (cogente)⁵⁹⁷. Drukčije je zabrana jednog ugovora ili da se on smatra nevažećim kad namerno ide na štetu potrošača. Pravo je potrošača da roba s istim pečatima ima isti kvalitet i da se ne uzrokuje prevara putem korištenja istog pečata od strane davaoca licence i sticaoca licence s gledišta kvalitete proizvoda.

.....
596 ZTR Kosova, član 17.

597 Ćesić i ostali, citirano delo, str. 1054.

Član 714. Obeležavanje

Sticalac licence je dužan robu obeležiti oznakom o proizvodnji po licenci.

---

714. Opšti pregled. Član 714, određuje dužnost sticaoca licence da obeleži robu s oznakom o proizvodu prema licenci. Dakle, sticalac licence ne može da stavi u promet proizvod bez da pokaže da se taj proizvod stavlja u promet na osnovu ugovora o licenci. Treba se znati ko je davalac licence i koje su karakteristike proizvoda koji se pravi na osnovu ugovora o licenci. Ako sticalac licence ne učini obeležavanje proizvoda prema licenci onda će izgledati da sticalac licence izlazi na tržište kao “originalan proizvođač”⁵⁹⁸. Obeležavanje robe da se ona proizvodi prema licenci jeste od važnosti za davaoca licence zato što se on može distancirati ako se kvalitet proizvedene robe prema licenci razlikuje od kvaliteta davaoca licence⁵⁹⁹.

Obeležavanje proizvoda prema licenci treba se vršiti na jednom vidnom mestu da bi potrošač primio na znanje da taj proizvod nije originalan već je proizvod proizveden na osnovu licence. Obeležavanje robe prema licenci, iako ovaj član predviđa samo obeležavanje proizvodnje robe a ne određuje kako će se ono obaviti, u pravnoj literaturi se kaže da obeležavanje robe po licenci sticalac je dužan da obeleži na pisani način, jasno i vidljivo tako da ono bude nesumnjivo i primetljivo za potrošače⁶⁰⁰. Priznavanje originalnosti proizvoda obeležavajući da se roba proizvodi prema licenci u stvari čuva i pravo ličnog karaktera nosioca industrijskog vlasništva.

Član 715. Naknada

Sticalac licence je dužan isplatiti davaocu licence ugovorenu naknadu u vreme i na način kako je to određeno ugovorom.

---

715. Opšti pregled. Član 715, određuje činjenicu da je sticalac licence dužan da isplati davaocu licence ugovorenu naknadu u vreme i na način kako je određeno ugovorom. Zna se da je pravo industrijskog vlasništva imovinskog karaktera i kao takvo ono se može preneti od jednog nosioca na drugog i prenos prava se bavi s imovinskom komponentom, prema tome sticalac licence mora uvek nadoknaditi davaoca licence s jednom naknadom koja je ekvivalentna s koristima koje izvlači od iskorišćavanja predmeta licence. Ne isključuje se mogućnost, da se davanje licence vrši i bez naknade ali se to mora odrediti ugovorom na izričit način zato što ako to nije predviđeno davalac licence u svako vreme ima pravo da zahteva naknadu. Cilj davanja licence bilo za iskorišćavanje pronalaska, znanja ili

598 Ćesić i ostali, citirano delo, str. 1054.

599 Ćavdar, Kiril, citirano delo, str. 907.

600 Ćesić i ostali, citirano delo, str. 1054.

tehničkog iskustva, trgovačke marke, i dr., vrši se s ciljem imovinske koristi i veoma retko se može desiti ili zbog veoma posebnih uslova da se davanje licence vrši bez naknade. Naknada za davanje licence mora se ugovoriti i prilikom ugovaranja mora se predvideti u kakvoj formi će se vršiti naknada, dakle da li će biti u novcu ili drugim formama koje se izražavaju u imovinskoj vrednosti.

Način plaćanja i vreme plaćanja sastavni su deo svakog ugovora za davanje licence. Naknada za iskorišćavanje licence u načelu se vrši samo u toku vremena dok se licenca iskorišćava. Međutim, stranke mogu predvideti da vremensko trajanje naknade licence bude i kraće ili duže. U slučajevima kad je određen rok isplate određene naknade, u pravnoj literaturi se kaže, da davalac licence dobija pravo na ugovorenu naknadu kad je ispunio svoju obavezu, što znači da u onom času njegov zahtev postaje postignut s aspekta naknade a takođe se stvara i dobitna obaveza licence⁶⁰¹. U slučajevima nejasnoća vezano za vreme isplate naknade odnosno s načinom isplate naknade poštovaće se poslovni običaji mesta gde se treba isvršiti isplata naknade⁶⁰².

Član 716. Podnošenje izveštaja

Ako se naknada određuje u zavisnosti od obima iskorišćavanja predmeta licence, sticalac licence je dužan podneti davaocu licence izveštaj o obimu iskorišćavanja i izvršiti obračun naknade svake godine, ako ugovorom nije za to određen kraći rok.

---

716. Opšti pregled. Član 716, određuje dužnost sticalaca licence da podnese izveštaj vezano za obim iskorišćavanja predmeta licence. Ovom odredbom sređuje se pitanje naknade za iskorišćavanje predmeta licence kad naknada zavisi od obima iskorišćavanja predmeta licence. U ovom slučaju, sporazum o naknadi zavisi od obima iskorišćavanja. Ova odredba previđa da, u slučajevima kad se naknada za iskorišćavanje predmeta licence određuje u zavisnosti od obima iskorišćavanja predmeta licence onda je sticalac licence dužan po zakonu da davaocu licence podnese izveštaj o obimu iskorišćavanja i da izvrši obračun naknade za jednu (1) godinu, ako ugovorom o ovome nije određen kraći rok. Sticalac licence, koji iskorišćava predmet licence, mora da drži redovnu evidenciju, dakle da ima poslovne knjige gde se evidentira količina proizvoda odnosno obim iskorišćavanja predmeta licence. To služi kao osnova za obračunavanje naknade za iskorišćavanje predmeta licence. Obračunavanje naknade vrši se za jednu (1) godinu, kad ugovorom nije određen neki kraći rok. Ovo podrazumeva da, izveštaj o obimu iskorišćavanja i na osnovu kojeg se vrši obračunavanje iskorišćavanja za jednu godinu jeste i predmet ugovaranja prilikom davanja licence, što znači da rok ne može biti duži ali može biti kraći za podnošenje

601 Slobodan Perović & Dragoljub Stojanović, citirano delo, str. 484.

602 Pogledaj: ZOO Kosova, član 11, koji kaže “Poslovni običaji, uzanse i praksa stvorena između strana mora se uzeti u obzir tokom ocenjivanja traženih postupaka i njihovog efekta na obligacione odnose poslovnih subjekata”.

izveštaja o obimu iskorišćavanja i obračunavanju naknade. Dužnost podnošenja izveštaja od strane sticaoca licence postoji uvek u slučajevima kad je ugovoreno da se naknada za iskorišćavanje licence određuje zavisno od obima iskorišćavanja predmeta licence. To znači da, što se više iskorišćava predmet licence, na pr., što ima više proizvoda na osnovu predmeta licence, tim je veća i naknada za iskorišćavanje predmeta licence. S ugovorom o davanju licence, davalac i sticalac licence moraju uvek ugovarati visinu naknade kad ona zavisi od obima iskorišćavanja predmeta licence. Dakle, zahteva se posebna pažnja kako će se povećati vrednost naknade koja zavisi od obima iskorišćavanja predmeta licence. U ovom slučaju, ugovorom se treba odrediti i činjenica kako će se stvoriti poverljivost između davaoca licence i sticaoca licence za podatke koje podnosi sticalac licence s izveštajem. Ovde se misli da oni mogu ugovoriti i pregled dokumentacije u svako doba ili povremeno. Član 716, predviđa podnošenje izveštaja od strane sticaoca licence vezano za početak iskorišćavanja predmeta licence i vršenje obračuna naknade za jednu (1) godinu. Međutim, ovde nije određeno u kakvoj formi se treba podneti ovaj izveštaj. Ali je jasno da izveštaj mora biti sastavljen u pismenoj formi i osim obima iskorišćavanja predmeta licence sticalac licence će izvršiti i obračun naknade za vreme za koje su se sporazumeli ili za vreme od jedne (1) godine koje predviđa ovaj član, a izveštaj kao takav mora biti ubedljiv za davaoca licence i poduprt s tačnom dokumentacijom, dakle zahteva se da izveštaj bude tačan i potpun.

Član 717. Izmena ugovorene naknade

Ako je ugovorena naknada postala očigledno nesrazmerna u odnosu na prihod koji sticalac licence ima od iskorišćavanja predmeta licence, zainteresovana strana može zahtevati izmenu ugovorene naknade.

---

717. Opšti pregled. Član 717, određuje slučajeve izmene ugovorene naknade kao posledica gubitka jednakosti između ugovorene naknade i zarađenog prihoda od sticaoca licence koji iskorišćava predmet licence. Tako da, zbog promene okolnosti ili interesovanja tržišta može se desiti da sticalac licence stvori prihode od iskorišćavanja predmeta licence u visini koja veoma jasno stvara nesrazmeru imovinskih vrednosti, dakle kviri jednakost ugovorenih imovinskih vrednosti. U tim slučajevima proizilazi da je naknada veoma niska u srazmeri s prihodima koje dobija sticalac licence. Ova odredba izričito predviđa da, u slučajevima kad je ugovorena naknada postala očito (vidljivo) nesrazmerna u uporedbi s prihodima koje sticalac licence ima od iskorišćavanja predmeta licence, na pr., u slučaju proizvodnje robe, onda zainteresovana strana može da zahteva izmenu ugovorene naknade. U konkretnom slučaju, zakon ne određuje pravo na izmenu ugovorene naknade u korist jedne ili druge strane ali koristi reč "zainteresovana strana" koja bi s pravom bila "strana koja ima potrebu za stvaranje ravnoteže među vrednostima predmeta ugovora". Ova odredba štiti interese obeju ugovornih strana kako davaoca licence tako i sticaoca licence. To znači, u slučajevima kad je ugovorena vrednost kod davaoca licence onda on

ima pravo da zahteva izmenu ugovora odnosno povećanje naknade za davanje predmeta licence na iskorišćavanje. Ali, ako se desi da sticalac licence, ima mnogo manju zaradu od iskorišćavanja licence u srazmeri s naknadom koju daje zbog iskorišćavanja predmeta licence, onda on ima pravo da zahteva izmenu ugovora odnosno sniženje naknade. U tom pravcu član je nejasan zato što smatra da samo davalac licence može da dođe u poziciju da ugovorena naknada ne bude u srazmeri s prihodima koje dobija sticalac licence i prema ovome proizilazi da sticalac licence ne bi imao pravo da zahteva izmenu ugovorene naknade, dakle smanjenje naknade, zato što je naknada ugovorena uzimajući u obzir postojeće okolnosti. Ova okolnost može se pojaviti u slučajevima kada se licenca daje za proizvodnju neke robe koja je nepoznata za tržište i u tom slučaju može se ili smanjiti zarada od iskorišćavanja predmeta licence odnosno da ne bude u srazmeri s naknadom koja se daje za to, ili se može desiti da sticalac licence od te robe zaradi mnogo veće prihode od onih koje su davalac licence i sticalac licence uzeli u obzir u času zaključenja ugovora. U pravnoj literaturi, uopšte nije diskutabilno da zahtev za izmenu ugovorene naknade mogu da učine oba saugovorača (davalac licence i sticalac licence)⁶⁰³. Osnova sa čime se određuje izmena ugovorene naknade oslanja se na član 7 ZOO Kosova koji sadrži načelo jednakosti sadržaja⁶⁰⁴. Treba naglasiti da, do izmene ugovorene naknade zbog stvaranja nejednakosti između naknade za davaoca licence i prihoda od iskorišćavanja predmeta licence od strane sticaoca licence, dolazi zbog toga što se vidljivo povećala zarada za jednu stranu i izgubila se ravnoteža (ekvivalencija) između naknade i zarade, ali u ovom slučaju nikako nije reč o klauzuli *Rebus sic Stantibus* iako postoje autori koji misle da je reč o ovom pravilu. Zbog toga što je klauzula *Rebus sic Stantibus* opšta i vredi za sve obligacione odnose gde strane ne mogu da ispune obavezu zbog promenjenih okolnosti ili se toliko otežalo ispunjenje obaveze da takvo ispunjenje postaje besmisleno⁶⁰⁵, dok se izmena ugovorene naknade predviđena ovim članom bavi samo s slučajem ugovora za davanje licence s kojim se u stvari najviše štiti davalac licenc,e ali se ne može negirati ni pravo sticaoca licence kada se desi nesrazmera između naknade i zarade. U pravnoj literaturi, smatra se da rešenje koje predviđa ova odredba u stvari jeste konkretizacija opšte odredbe o izmeni ugovora zbog promena okolnosti (član 116 ZOO Kosova)⁶⁰⁶. Ova odredba stvara dobru pravnu osnovu da se sačuvaju vrednosti predmeta ugovora što znači da se poštuje načelo jednakosti sadržaja i da se ne stvara stanje nesigurnosti za očuvanje ekvivalentnih vrednosti kod ugovora o davanju licence.

603 Ćesić i ostali, citirano delo, str. 1056; Slobodan Perović & Dragoljub Stojanović, citirano delo, str. 485; Ćavdar, Kiril, citirano delo, str. 908.

604 Pogledaj: ZOO Kosova, član 7, stav 1, koji kaže “U sklapanju ugovora sa nagradom, strane polaze od načela jednake vrednosti uzajamnih davanja” i stav 2 “Zakonom se određuje u kojim slučajevima narušavanje toga načela povlači pravne posledice”.

605 Pogledaj: ZOO Kosova, član 116, stav 1, koji kaže “Ako posle zaključenja ugovora nastupe okolnosti koje otežavaju ispunjenje obaveze jedne strane, ili ako se zbog njih ne može ostvariti svrha ugovora, a u jednom i u drugom slučaju u toj meri da je očigledno da ugovor više ne odgovara očekivanjima ugovornih strana i da bipo opštem mišljenju bilo nepravično održati ga na snazi takav kakav je, strana kojoj je otežano ispunjenje obaveze, odnosno strana koja zbog promenjenih okolnosti ne može ostvariti svrhu ugovora može zahtevati da se ugovor raskine”.

606 Ćavdar, Kiril, citirano delo, str. 908; Ćesić i ostali, citirano delo, str. 1056.

GLAVA 4 PODLICENCA

Član 718. Kad se može dati

1. Sticalac isključive licence može pravo iskorišćavanja predmeta licence ustupiti drugome (podlicenca).

2. Ugovorom se može predvideti da sticalac licence ne može dati drugome podlicencu, ili mu je ne može dati bez dozvole davaoca licence.

718. Opšti pregled. Član 718, Glava 4 jedanaestog dela ZOO Kosova, sređuje pravni institut podlicence s odredbama članova 718-725. Podlicenca podrazumeva ugovor s kojim sticalac isključive licence ustupa pravo iskorišćavanja licence na drugo lice (sticaoca podlicence). Ovaj ugovor, takođe se sređuje na osnovu opštih pravila koji važe za ugovore a posebno za opšta pravila koja važe za ugovor o licenci. S ovim zakonom, određuje se u kojim slučajevima može se konstituisati pravo podlicence odnosno iskorišćavanja licence ustupljene sticaocu podlicence. Stvaranje podlicence je neophodno u privrednom prometu zato što u određenim slučajevima i zbog određenih razloga davalac licence može da ustupi pravo na licencu bilo za proizvodnju proizvoda koji je predmet licence ili za iskorišćavanje znanja koje je predmet licence.

Član 718 određuje uslove pod kojima se može ustupiti pravo na iskorišćavanje licence i dolazi do dobijanja prava na podlicencu.

718.1. Stav 1, jeste odredba koja određuje koji sticalac licence odnosno koja vrsta licence se može preneti na drugog da bi se stvorilo pravo iskorišćavanja licence (podlicenca) i pod kojim uslovima. Ovaj stav, određuje da, pravo ustupanja licence na drugo lice ima samo sticalac isključive licence. To znači da, neisključiva licenca može biti predmet podlicence samo ako je ta mogućnost ugovorena ili ako davalac licence da dozvolu (pristanak). Pravo sticaoca licence da zaključi ugovor za davanje licence, s sticaocem podlicence jeste pravo predviđeno zakonom, ako je licenca isključiva i ako se ugovorom strane nisu drukčije sporazumele. Stav 1 ovog člana, mora se gledati u vezi s stavom 2 ovog člana zato što se stavom 2 objašnjava pod kojim uslovima se može stvoriti podlicenca bilo isključiva bilo neisključiva. ZOO Hrvatske, ima ovu odredbu jasniju zato što izričito predviđa da sticalac isključive licence može da ustupi drugom pravo licence (podlicencu) ako ugovorom nije drukčije određeno, a stav 2 određuje da sticalac licence ne može da ustupi podlicencu bez dozvole davaoca licence⁶⁰⁷. Međutim, ZOO RM, sadrži sličnu odredbu s ZOO Kosova⁶⁰⁸. Korisnik predmeta isključive licence (sticalac licence) putem posebnog ugovora, što podrazumeva ugovor o podlicenci, ustupa drugim licima pravo licence koje

607 ZOO Hrvatske, NN. 35/05; 41/08 i 125/11, član 717, stav 1 i 2.

608 ZOO RM, član 760, stav 1 i 2.

je stekao od davaoca licence. Davanje licence na iskorišćavanje jeste pitanje ugovaranja i kao takvo sređuje se s normama dispozitivnog karaktera, dakle, davalac licence koji je nosilac prava industrijskog vlasništva prilikom ustupanja može da zabrani davanje licence na podlicencu. Kad se ova zabrana izričito predviđa ugovorom, onda sticalac licence ne može stvoriti podlicencu. Ova njegova mogućnost dozvoljava se zakonom samo ako nije zabranjena ugovorom između davaoca licence i sticaoca licence. Međutim, i u slučajevima kad se ugovorom brani davanje isključive licence ne isključuje se mogućnost da na osnovu naknadne dozvole davaoca isključive licence, da sticalac licence stekne pravo da zaključi ugovor o podlicenci s podlicencom. Sticalac podlicence, ima sva prava na iskorišćavanje podlicence koja se priznaju davaocu licence. Delimični prelaz prava licence na sticaoca podlicence ne predviđa se od zakonodavca ali ako je priroda iskorišćavanja licence moguća kao takva nema razloga zašto da ne bude i podlicenca delimična.

718.2. Stav 2, određuje da davalac licence ima pravo da ugovori mogućnost da sticalac licence da drugom podlicencu, odnosno može da predvidi zabranu prenosa prava licence od sticaoca licence na sticaoca podlicence kao i može da rezerviše pravo ugovorom da sticalac licence ne može da stvori podlicencu bez dozvole davaoca licence. Dakle, moguće je predvideti mogućnost davanja podlicence, zabranu davanja podlicence ili davanje podlicence samo nakon što se obezbedi dozvola davaoca licence. Međutim, zakon predviđa mogućnost da ako se ugovorom za davanje isključive licence nije zabranilo davanje podlicence ili nije predviđen prenos licence bez dozvole davaoca licence, onda zakon, iako ugovorom nije izričito dozvoljeno davanje podlicence, smatra davanje podlicence zakonskim pravom sticaoca licence. Ovaj stav, kad govori o zabrani sticaoca licence da preda podlicencu, ne pravi razliku vezano za vrstu licence zato što ne spominje niti isključivu licencu a ni neisključivu licencu. Međutim, možemo zaključiti da ugovorom davalac licence može da zabrani sticaocu licence pravo da da drugom podlicencu kako za isključivu licencu tako i za neisključivu licencu ili da davanje podlicence uslovljava dozvolom (pristankom) davaoca licence. Sticalac licence, kada mora stvoriti pravo podlicence ako ono nije predviđeno ugovorom, a reč je o neisključivoj licenci, onda obavezno mora tražiti dozvolu od davaoca licence za ustupanje iskorišćavanja predmeta licence. Međutim, ako ugovorom nije izričito zabranjeno ustupanje iskorišćavanja isključive licence trećem licu (podlicenca) onda je njemu potrebna naknadna dozvola (pristanak) davaoca licence za ustupanje iskorišćavanja isključive licence drugom licu, zato što zakon, stav 1, člana 718 omogućuje ustupanje bez pristanka davaoca licence kad nije ugovorena zabrana isključive licence.

Član 719. Kad davalac može odbiti dozvolu

Kad je za davanje podlicence potrebna dozvola davaoca licence, ovaj je može odbiti sticaocu isključive licence samo iz ozbiljnih razloga.

---

719. Opšti pregled. Član 719, predviđa mogućnost kada davalac licence može da odbije dozvolu za stvaranje podlicence od strane sticaoca licence. Ova odredba ide u prilog

sticaoaca licence zato što davalac licence iako ima pravo da ne da pristanak za davanje iskorišćavanja predmeta licence drugom licu (podlicencu), davalac licence to može učiniti samo zbog ozbiljnih razloga. Član 719, određuje slučaj kad je davalac licence ugovorom o davanju licence ugovorio izričito s sticaocem licence ne zabranu davanja licence već je ugovorio činjenicu da se ne može vršiti stvaranje podlicence bez dozvole davaoca licence. To znači da je davalac licence prilikom ugovaranja iskorišćavanja predmeta isključive licence, rezervisao pravo da u slučaju davanja licence na iskorišćavanje za podlicencu, da se obavezno mora obezbediti i dozvola (pristanak) davaoca licence. Izričita zabrana sticaocu licence da daje na iskorišćavanje predmet licence, je strožija od davanja dozvole davaoca licence u konkretnom slučaju. U ovom slučaju, davalac licence mora imati veoma ozbiljne razloge da bi odbio pravo sticaoaca licence da prenese na drugo lice iskorišćavanje predmeta licence. U ovom slučaju postavlja se pitanje – Ko će proceniti da jedna takva okolnost na koju se oslanja nedavanje dozvole za stvaranje podlicence jeste ozbiljna okolnost da bi se zabranilo davanje licence? – Zakon treba da predvidi da se u ovim uslovima sticalac isključive licence može obratiti sudu da bi procenio da okolnost za koju se ne daje dozvola za stvaranje podlicence nije ozbiljnog karaktera koji zahteva član 719 ZOO Kosova. Sud, prema ZOO Kosova, nema moć da donese obavezujuću odluku za obavezu davaoca licence da da dozvolu sticaocu isključive licence da prenese iskorišćavanje predmeta licence na druga lica (podlicencu). Međutim, eventualna odluka suda može ustanoviti da razlog za odbijanje zahteva nije ozbiljan i ova odluka može sticaocu licence omogućiti da za eventualnu štetu koja mu se prouzrokuje zbog nedavanje dozvole sticaocu licence da prenese iskorišćavanje predmeta licence na drugo lice (podlicence). Odluka suda ne može imati snagu dozvole za davanje prava sticaocu licence da zaključi ugovor o podlicenci ali samo može biti osnova da bi se ustanovilo da razlog zbog čega se odbija davanje dozvole za zaključivanje ugovora o podlicenci nije ozbiljne prirode koju zahteva član 719 ZOO Kosova. U ovim slučajevima, sticalac licence može da zaključi ugovor o podlicenci i u tom slučaju može se isključiti pravo davaoca licence da otkáže ugovor o isključivoj licenci zbog toga što nije dao dozvolu sticaocu licence da zaključi ugovor o podlicenci. U pravnoj literaturi, kao ozbiljni razlozi nabrajaju se karakteristike sticaoaca podlicence i konkurentni aspekt koji se može stvoriti prilikom stvaranja podlicence⁶⁰⁹.

Član 720. Otkaz zbog nedozvoljene podlicence

Davalac licence može otkazati ugovor o licenci bez otkaznog roka ako je podlicenca data bez njegove dozvole, kad je ova prema zakonu ili prema ugovoru potrebna.

720. Opšti pregled. Član 720, predviđa mogućnost otkaza ugovora za davanje licence zbog nedozvoljene podlicence. Član 720, izričito predviđa pravo davaoca licence da može da otkáže ugovor o licenci, kako isključivoj tako i neisključivoj, zaključenoj između davaoca

609 Čavdar, Kiril, citirano delo, str. 909-910; Slobodan Perović & Dragoljub Stojanović, citirano delo, str. 489-490.

i sticaoca licence koja je bez otkaznog roka. Ovo pravo *ex lege* pripada davaocu licence kada je sticalac licence, iako je trebao imati dozvolu za stvaranje podlicence, zaključio ugovor o podlicenci. Otkaz ugovora o davanju licence zbog nedozvoljene podlicence, kao posledica nedavanja dozvole od davaoca licence, uslovljava se s tim da ga zakon ili ugovor smatraju kao potrebnim. Drugi deo člana 720, koji predviđa da će se otkaz izvršiti “kad je on prema zakonu ili prema ugovoru potreban” pokazuje da se nedavanje dozvole za zaključenje ugovora o podlicenci ne treba smatrati kao isključivo pravo davaoca licence za svaki slučaj, zato što zakon zahteva da ovaj otkaz bude razuman imajući u vidu okolnosti konkretnog slučaja ili potreba za otkazom ugovora o licenci proizilazi da je potrebna iz samog sadržaja ugovora. ZOO Kosova, predviđa da se “otkaz može dati u svako vreme, ali ne u neprikladno vreme”⁶¹⁰. Zato, zakon ima u vidu da se otkaz ne mora učiniti u neprikladno vreme, znači da se mora proceniti kakve će posledice postojati za sticaoca licence i podlicence ako bi se otkaz učinio u neprikladno vreme. Prilikom otkaza ugovora o davanju isključive licence, sud mora uvek imati u vidu razložnost zabrane davanja dozvole za stvaranje ugovora o podlicenci i razlog stvaranja podlicence bez dozvole davaoca licence u skladu s zakonom 719 ZOO Kosova⁶¹¹. Davalac licence, ako dokaže svoje pravo za otkaz ugovora o licenci zbog nedozvoljene podlicence, ima pravo da zahteva da se otkaz izvrši odmah i da zahteva takođe naknadu za trpljenu štetu zbog otkaza ugovora. Ovo je pravilo koje važi za sve slučajeve kad se otkaz ugovora vrši krivicom druge ugovorne strane.

Član 721. Neposredan zahtev davaoca podlicence

1. Ugovorom o podlicenci ne stvara se nikakav poseban pravni odnos između sticaoca podlicence i davaoca licence, čak ni kad je davalac licence dao potrebnu dozvolu za ugovaranje podlicence.

2. Ali, davalac licence može, radi naplate svojih potraživanja od sticaoca licence nastalih iz licence, zahtevati neposredno od sticaoca podlicence isplatu iznosa koje ovaj duguje davaocu podlicence po osnovu podlicence.

---

721. Opšti pregled. Član 721, određuje da se stvaranjem pravnog odnosa između sticaoca licence i sticaoca podlicence ne rađaju prava i obaveze za davaoca licence osim onih koje postoje za davaoca licence za davanje licence predviđenih ugovorom o davanju licence i po zakonu.

721.1. Stav 1, sadrži odredbu koja izričito predviđa da se ugovorom o podlicenci zaključenim između sticaoca licence i sticaoca podlicence za iskorišćavanje predmeta podlicence, ne stvara nijedan poseban pravni odnos između sticaoca podlicence i davaoca

610 ZOO Kosova, član 339, stav 3.

611 ZOO Kosova, član 719, koji kaže “Kad je za davanje podlicence potrebna dozvola davaoca licence, ovaj je može odbiti davaocu isključive licence samo iz ozbiljnih razloga”.

licence. To važi i za slučaj kad je sam davalac licence dao potrebnu dozvolu za ugovaranje podlicence. Pravni odnos postoji samo između sticaoca licence i sticaoca podlicence zato što u ovom slučaju sticaoc podlicence uglavnom odgovara sticaocu licence koji je ustupio pravo iskorišćavanja predmeta licence na podlicencu.

721.2. Stav 2, predviđa pravo davaoca licence da naplati svoja potraživanja od sticaoca licence stvorenih od licence, a ako on ne može da ispuni potraživanja koja su njegova obaveza prema davaocu licence kada postoji podlicenca, onda davalac licence može da potražuje i neposredno od sticaoca podlicence isplatu svota koje sticalac podlicence ima obavezu prema (duguje) davaocu podlicence na osnovu podlicence. Dakle, iako se kaže da se ne stvara nikakav pravni odnos kod ugovora o podlicenci s davaocem licence, ova odredba ovlašćuje davaoca licence da se neposredno obrati i sticaocu podlicence za isplatu svote koje muuguje zbog iskorišćavanja predmeta datog s podlicencom od sticaoca licence za isplatu davaoca licence naravno do svote koju je sticalac licence dužan prema davaocu licence, a drugi deo ako je veći isplaćuje se sticaocu licence koji je preneo pravo iskorišćavanja predmeta licence na drugo lice (podlicenca). U pravnoj literaturi, autori ovo smatraju kao vrstu solidarne odgovornosti koja se stvara na osnovu zakona⁶¹².

GLAVA 5 PRESTANAK UGOVORA

Član 722. Protek određenog vremena

Ugovor o licenci zaključen na određeno vreme prestaje samim protekom vremena za koje je zaključen, te nije potrebno da bude otkazan.

722. Opšti pregled. Glava 5 jedanaestog dela ZOO Kosova, sadrži odredbe o prestanku licence i na ovom delu kao osnova za prestanak ugovora o licenci smatraju se: protek određenog vremena; prećutno obnavljanje licence; otkaz i smrt, stečaj i likvidacija.

Član 722 ZOO Kosova, sadrži odredbu s kojom se izričito predviđa da ugovor o licenci zaključen za jedno određeno vreme, dakle zaključen za određeni rok prestaje s protekom vremena (roka) za koji je zaključen i nije potrebno da se zahteva otkaz. Ovaj ugovor prestaje *ex lege* s protekom vremena za koje je ugovor o licenci zaključen. Iz ugovora o davanju licence, prestaju prava i obaveze nakon proteka određenog vremena predviđenog kao vremensko trajanje licence. Međutim, kad je reč o ugovoru o licenci postoji mogućnost njenog produženja na prećutan način i kao takav smatraće se novim ugovorom o licenci bez roka ako korisnik licence nastavi s iskorišćavanjem predmeta licence, dok se davalac licence ne protivi tome. To se izričito sređuje u sledećem članu (723 ZOO Kosova).

612 Čavdar, Kiril, citirano delo, str. 911; ZOO Kosova, član 399, stav 2, koji kaže "Solidarni dužnik može potraživanje svog salužnika prema poveriocu kompenzirati sa poveriočevim potraživanjem, ali samo za onoliko koliko iznosi deo duga tog salužnika u solidarnoj obavezi".

Član 723. Prećutno obnavljanje licence

1. Kad po proteku vremena za koje je ugovor o licenci bio zaključen sticalac licence produži da iskorišćava predmet licence, a davalac licence se tome ne protivi, smatra se da je zaključen nov ugovor o licenci neodređenog trajanja, pod istim uslovima kao i prethodni.

2. Obezbeđenja koja su treća lica dala za prvu licencu prestaju sa protekom vremena za koje je bila zaključena.

---

723. Opšti pregled. Član 723, sadrži odredbu prema kojoj se dozvoljava stvaranje novog ugovora o licenci i putem prećutnog obnavljanja, što znači da se ne smatra za produženjem ugovora već se stvara novi ugovor o licenci svakako pod istim uslovima i s istim sadržajem koji su postojali kod ranijeg ugovora stvorenog putem pismenog ugovora. Svi se slažu, da ovo nije produženje postojećeg ugovora već je stvaranje novog ugovora o licenci⁶¹³ zato što i sam stav 1 člana 723, izričito smatra da je reč o zaključenju novog ugovora o licenci na neodređeno vreme i pod istim uslovima kao i raniji ugovor o licenci.

723.1. Stav 1, određuje da ako se desi da i nakon isteka vremena za koje je zaključen ugovor o licenci, sticalac licence nastavlja s iskorišćavanjem predmeta licence na isti način kao i pre isteka vremena za koje je bio zaključen ugovor o licenci, dok se davalac licence ne protivi iskorišćavanju predmeta licence od strane sticaoca licence, onda se smatra da je *ex lege* zaključen novi ugovor o licenci i to na neodređeno vreme i pod istim uslovima kao i prethodnim (kao ugovor o licenci koji je postojao u prošlosti). Ovo zakonsko rešenje je izuzeće zato što jedan toliko važan pravni odnos između davaoca licence i sticaoca licence smatra se važećim samo na osnovu konkludentnih radnji i ne zahteva pismeno zaključenje ugovora za ovaj slučaj. ZOO Kosova, izričito zahteva da kada se zaključuje ugovor o licenci, on mora obavezno biti napismen da bi se smatrao važećim⁶¹⁴. U ovom slučaju “omekšava se” forma ugovora o licenci, zato što su dovoljni uzajamni odnosi za iskorišćavanje predmeta licence da bi se smatrali kao novi ugovor, koji je važeći za davanje licence i to na neodređeni rok.

723.2. Stav 2, određuje da ako postoje obezbeđenja koja su dala treća lica za prvu licencu ona prestaju s istekom vremena za koje je ugovor o licenci bio zaključen. U ovom slučaju, ne nastavlja se postojeće obezbeđenje učinjeno od trećih lica zato što nemamo produženje ugovora već je reč o novom ugovoru o licenci koji se stvara s konkludentnim radnjama ili s uzajamnim ponašanjima davaoca licence i sticaoca licence. Ova odredba, štiti treća lica koja su dala neko sredstvo za obezbeđenje potraživanja davaoca licence za iskorišćavanje predmeta licence od strane sticaoca licence. Ako postoji neka eventualna hipoteka, ona s

613 Čavdar, Kiril, citirano delo, str. 912; Slobodan Perović & Dragoljub Stojanović, citirano delo, str. 492; Ćesić i ostali, citirano delo, str. 1060.

614 ZOO Kosova, član 701, koji kaže “Ugovor o licenci mora se zaključiti u pismenoj formi”.

protekom roka *ex lege* prestaje i davalac obezbeđenja ima pravo da zahteva ispis registracije iz Registra za registraciju prava na nekretninu, zato što nov ugovor ne obavezuje treće lice koje je dalo neko obezbeđenje za iskorišćavanje predmeta licence na osnovu starog ugovora. Isto se radi i kad je data kao sredstvo obezbeđenja vrednosna hartija, gde nakon isteka roka držalac vrednosne hartije ne može da ostvari prava koja proizilaze iz vrednosne hartije zato što ugovor o licenci za koju je puštena vrednosna hartija kao sredstvo garancije više ne postoji - istekao je rok⁶¹⁵.

Član 724. Otkaz

1. Ugovor o licenci čije trajanje nije određeno prestaje otkazom koji svaka strana može dati drugoj, poštujući određeni otkazni rok.

2. Ako otkazni rok nije ugovorom određen, iznosi šest (6) meseci, s tim što davalac licence ne može otkazati ugovor tokom prve godine njegovog važenja.

724. Opšti pregled. Član 724, sadrži odredbu u kojim slučajevima i pod kojim uslovima može se izvršiti otkaz ugovora o licenci i doći do prestanka ugovora o licenci.

724.1. Stav 1, predviđa da i ugovor o licenci zaključen na neodređeno vreme dakle za koji nije određeno vreme do kada važi, može se ugasiti s otkazom, a pravo otkaza ima svaka strana, što znači da svaka strana može drugoj dati otkaz ugovora ali poštujući određeni otkazni rok. Obično se taj rok određuje ugovorom zato što prestanak ugovora o licenci s otkazom ima posledica po strankama ili posebno za jednu stranku, i ako ovaj rok nije predviđen ugovorom onda otkaz ugovora o licenci bez roka učiniće se na osnovu roka kojeg zakon predviđa. Otkaz se mora učiniti u saglasnosti s članom 339 ZOO Kosova⁶¹⁶, i posebnim odredbama ZOO Kosova s kojima se sređuje ogovor o licenci⁶¹⁷.

724.2. Stav 2, određuje da u slučaju da ugovorene strane nisu odredile otkazni rok ugovora u času zaključenja ugovora o licenci, dakle ako ugovor o licenci ne sadrži otkazni rok, onda ova odredba određuje da je taj otkazni rok šest (6) meseci i istovremeno ova odredba štiti sticaoca licence ograničavajući davaoca licence da otkaz ugovora, bez obzira što se

615 ZOO Kosova, član 217, stav 1, koji kaže “Hartija od vrednosti je pismena isprava kojom se njen izdavalac obavezuje da ispuni obavezu upisanu na toj ispravi njenom zakonitom imaću”.

616 ZOO Kosova, član 339, stav 1, koji kaže “Ako vreme trajanja obligacionog odnosa nije određeno, svaka strana ga može prekinuti otkazom”, stav2 “Otkaz mora biti dostavljen drugoj strani”, stav 3 “Otkaz se može dati u svako doba, ali ne u neprikladno vreme”, stav 4 “Otkazni obligacioni odnos prestaje kada istekne otkazni rok određen ugovorom, a ako takav rok nije određen ugovorom, odnos gasi se po isteku roka određenog zakonom ili običajem, odnosno istekom primerenog roka”, stav 5 “Strane mogu ugovoriti da će njihov obligacioni odnos prestati samim dostavljanjem otkaza, ako za određeni slučaj zakon ne naređuje što drugo” i stav 6 “. Poverilac ima pravo da zahteva od dužnika ono što je dospelo pre nego što je obaveza prestala protekom roka ili otkazom”.

617 ZOO Kosova, članovi 700 – 725 i komentari tih članova.

zakonom predviđa rok od šest (6) meseci davalac licence se ne može se pozivati na taj rok tokom prve godine važenja licence. To znači da davalac licence može izvršiti otkaz ugovora o licenci samo nakon isteka roka od jedne (1) godine od iskorišćavanja predmeta licence, zatim on dobija pravo da zahteva otkaz ugovora o davanju licence ali mora poštovati rok od šest (6) meseci predviđen u ovom stavu. U stvari, davalac licence ne može dobiti pravo otkaza ugovora bez da prođe osamaneast (18) meseci od dana kad je zaključen ugovor o licenci. Međutim, sticalac licence, ako nije ugovorom predviđen rok za otkaz, on može tražiti otkaz u roku od šest (6) meseci. Zahtev za otkaz, mora se učiniti najmanje šest (6) meseci od dana kad će se desiti prestanak ugovora otkazom. Ako se ugovorom predviđa otkaz po osnovi nekog drugog roka onda to važi kako za davaoca licence tako i za sticaoca licence. Ova odredba važi za ugovore o licenci bez roka, a ne bavi se s slučajem otkaza ugovora zbog nedozvoljene podlicence⁶¹⁸. Otkaz ugovora, u saglasnosti s ovim članom, može se učiniti poštujući ugovoreni rok ili zakonski rok za otkaz ugovora o licenci na neodređeno vreme i nije potrebno dati razloge zašto se zahteva otkaz ugovora.

Član 725. Smrt, stečaj i likvidacija

1. U slučaju smrti davaoca licence, licenca se nastavlja sa njegovim naslednicima, ako drukčije nije ugovoreno.

2. U slučaju smrti sticaoca licence, licenca se nastavlja sa njegovim naslednicima koji produžavaju njegovu delatnost.

3. U slučaju stečaja ili redovne likvidacije sticaoca licence davalac licence može raskinuti ugovor.

---

725. Opšti pregled. Član 725, sadrži odredbu s kojom se sređuje kako će se delovati u slučajevima kada se desi smrt davaoca odnosno sticaoca licence, zatim stečaj i likvidacija sticaoca licence.

725.1. Stav 1, određuje da u slučaju smrti davaoca licence odnosno subjekta koji je ustupio imovinska prava na korisnika predmeta licence (sticaoca licence) licenca se nastavlja kod njegovih naslednika zato što je predmet licence uvek imovinskog karaktera i kao takav on je predmet nasledstva i može se preneti na druga lica, zato s ovim se ne uskraćuju prava davaoca licence već ona nastavljaju da postoje i nakon njegove smrti. Ovaj stav sadrži i drugi deo odredbe da se ugovor o licenci može raskinuti odnosno da prestaje pravo licence zbog smrti davaoca licence ako su strane ugovorile prestanak prava licence zbog smrti davaoca licence. U tom slučaju, smrću davaoca licence postojanje ugovora o licenci se ne nastavlja kod njegovih naslednika. Naslednici davaoca licence uživaju sva prava davaoca licence koje je imao davalac licence prema sticaocu licence. Sticalac licence

618 ZOO Kosova, član 720 i komentar tog člana.

nastavlja na isti način s iskorišćavanjem predmeta licence i jedina razlika je da se naknada za iskorišćavanje licence isplaćuje naslednicima davaoca licence. Ova odredba omogućuje sticaocu licence da ne zaključi novi ugovor s naslednicima davaoca licence već da nastavi s iskorišćavanjem predmeta licence kako su ugovorili u ugovoru o davanju licence. Naslednici davaoca licence, ako nije predviđen prestanak ugovora zbog smrti davaoca licence, mogu da zhtevaju otkaz ugovora o davanju licence pod uslovima predviđenim ugovorom ili saglasno s članom 724 ZOO Kosova zato što pravo otkaza prelazi na naslednike davaoca licence.

725.2. Stav 2, određuje kako će se delovati u slučaju smrti sticaoca licence. U slučaju smrti sticaoca licence, licenca se nastavlja na njegove naslednike kao što je bio slučaj s smrću davaoca licence kad se licenca nastavljala na njegove naslednike. Ovaj stav, kada je reč o smrti sticaoca licence, predviđa da se licenca nastavlja na njegove naslednike koji nastavljaju njegovu delatnost. To znači, da se licenca nastavlja samo na one naslednike koji nastavljaju njegovu delatnost zato što nastavak delatnosti jeste vezan i za profesionalne sposobnosti za iskorišćavanje predmeta licence. Ovaj stav predviđa da će se uvek licenca nastaviti na njegove naslednike kad umre sticalac licence zato što se ne predviđa izričito mogućnost da je drukčije ugovoreno u slučaju da dođe do smrti sticaoca licence, kao što je predviđeno u stavu 1 ovog člana u slučaju smrti davaoca licence. Ova odredba čini nejasnim da li je moglo biti u ugovoru i pitanje prestanka ugovora o licenci zbog smrti sticaoca licence. Ovo podrazumeva da naslednici sticaoca licence svakako moraju da nastave s iskorišćavanjem predmeta licence ili mogu zahtevati otkaz ugovora o iskorišćavanju predmeta licence pod uslovima predviđenim u članu 724 ZOO Kosova. Ako naslednici sticaoca licence nemaju profesionalne sposobnosti za nastavljanje delatnosti po osnovi licence, onda im preostaje da zahtevaju otkaz ugovora pod uslovima predviđenim zakonom. U pravnoj literaturi, kaže se da pošto je licenca vezana za delatnost sticaoca licence onda najmanje jedan od naslednika svakako mora da nastavi delatnost umrlog sticaoca licence inače će se licenca ugasiti⁶¹⁹. Po tom mišljenju, izlazi da će se *ex lege* ugasiti ugovor o licenci zbog smrti sticaoca licence, koji nema naslednike, ali i ako ima naslednike a nijedan od naslednika nije sposoban da nastavi s iskorišćavanjem predmeta licence, to podrazumeva da se ne zahteva da se izvrši otkaz na način kako je gore spomenuto. U slučajevima kad naslednici imaju mogućnost da nastave iskorišćavanje predmeta licence i isti ne žele da to učine, smatra se da se u tom slučaju obavezno mora učiniti raskid ugovora s otkazom a ne *ex lege*.

725.3. Stav 3, određuje kako će se delovati kad dođe do stečaja⁶²⁰ ili likvidacije⁶²¹ sticaoca licence što znači da lice u stečaju ili likvidator može biti samo sticaoc licence, onda davalac

619 Česić i ostali, citirano delo, str. 1062.

620 Stečaj trgovačkog društva dolazi do izražaja kad trgovačko društvo ima mnogo više obaveza nego ulaza. Dakle, imao stečaj kad trgovačko društvo bankrotira a s bankrotiranjem podrazumevamo ispunjenje poveriočevih obaveza prodajom opšte imovine stečajnog dužnika odnosno stečajnog trgovačkog društva koji ima svojstva pravnog lica.

621 Zakona o privrednim društvima ("Sl. glasnik RS", br. 36/2011 i 99/2011), član 524, koji kaže "Likvidacija jedne kompanije jeste jedan postupak koji se vrši kad kompanija ima dovoljno aseta da pokrije svoje obaveze".

licence može da zahteva raskid ugovora zbog stečaja ili likvidacije sticaoca licence, što uzrokuje i prestanak ugovora. Pravna lica, u ovom slučaju Trgovačka Društva, ne umiru ali se mogu ugasiti a njihovo gašenje se vrši na različite načine i to stvara situaciju za određivanje kako će se delovati kada se ugasi sticalac licence kao subjekat prava. Ovaj stav izričito predviđa da davalac licence može da raskine ugovor ako se desi stečaj ili likvidacija sticaoca licence, što predstavlja mogućnost zaštite davaoca licence od posledica stečaja odnosno likvidacije sticaoca licence. ZOO Kosova, predviđa samo stečaj i likvidaciju sticaoca licence kao osnove za raskid ugovora od strane davaoca licence. Ako raskid ugovora o licenci od strane davaoca licence nije učinjen do završetka stečajnog postupka, onda se kaže da će se ugovor ugasiti u času završetka stečajnog postupka odnosno nakon završetka likvidacije⁶²². To znači da, ako se sticalac licence ugasi na neki drugi način, na pr., spajajući se s nekim drugim pravnim licem, onda se postojanje licence nastavlja u prilog pravnog lica s kojim se spojio, zato što pravni subjekat kojem se pripojilo pravno lice, koji je bio sticalac licence, prenosi sva prava i obaveze koje je imao spojeni subjekat (Pravno lice-Trgovačko Društvo).

.....
622 Česić i ostali, citirano delo, str. 1062.

*Nerxhivane Dauti***Član 726. Pojam**

1. Ugovorom o ostavi obavezuje se ostavoprimalac da primi stvar od ostavodavca, da je čuva i da je vrati kad je ovaj bude zatražio.

2. Predmet ostave mogu biti samo pokretne stvari.

Ugovor o ostavi je ugovor s kojim jedno lice, koji se zove ostavoprimalac (čuvar), obavezuje se da stvar, koju je predao drugom licu, ostavodavcu (ostaviocu) prilikom zaključenja ugovora, da je čuva i da mu je vrati nakon isteka određenog vremena, bez naknade ili, u određenim slučajevima, ugovarajući adekvatnu naknadu.

Ugovarač koji se obavezuje da čuva određenu stvar za određeno vreme sa eventualnom naknadom, zove se ostavoprimalac, dok ugovarač koji se obavezuje da preda stvar drugom na čuvanje zove se ostavodavac. Stvar koja se predaje na čuvanje zove se predmet ostave.

Ugovor o ostavi ulazi u grupu ugovora o usluzi (članovi 716-743 ZOO). U ugovoru o ostavi, ostavoprimalac nema pravo da upotrebljava i koristi predmet ostave, već samo da je čuva. Ovde ostavoprimalac ne dobija pravo imovine nad stvari koju je uzeo da čuva.

Ugovor o ostavi ima određene pravne karakteristike i to kao što sledi:

- To je *jednostrani obavezujući ugovor*, koji stvara prava samo na strani ostavoprimalca (čuvara). Ima slučajeva kad se ugovor o ostavi može zaključiti sa obavezom ostavodavca da plati naknadu ostavoprimalcu. U tom slučaju ugovor o ostavi je dvostrani obavezujući ugovor;
- To je *ugovor s nazivom*, koji je izričito predviđen s posebnim pravnim odredbama ZOO (član 726);
- To je *nezavistan ugovor*, zato što se zaključuje i stvara pravna dejstva nezavisno od nekog drugog ugovora;
- To je *kauzalan ugovor*, s kojim pravni cilj ugovorenih stranaka je očit, poznat i drugim licima;
- To je *komutativan ugovor*, zato što ugovorne strane u času kad zaključe ugovor znaju njihova prava i obaveze;
- To je *konsenzualan ugovor*, koji se jednostavno zaključuje s voljom ugovornih strana – ostavoprimalca i ostavodavca, dok se predaja stvari smatra kao čin izvršenja ugovora,⁶²³

.....
623 Dr. S. Perović, citirano delo, str. 756; Dr. B. Loza, citirano delo, str. 180.

- To je *ugovor intuitu personae*, koji se zaključuje uzimajući u obzir posebne karakteristike i poverenje ugovorenih strana.

Uslovi za zaključivanje ugovora o ostavi

Da bi se zaključio ugovor o ostavi moraju se ispuniti opšti uslovi za zaključivanje ugovora: poslovna sposobnost ugovornih strana, saglasnost volje strana, predmet i osnova ugovora.

Ugovorne strane, ostavoprimac i ostavodavac moraju da postignu saglasnost volje vezano za suštinske elemente tog ugovora. Kao suštinski elementi ugovora o ostavi su: predmet koji se čuva, vreme koliko traje čuvanje i naknada koja se treba isplatiti čuvaru kad se ugovor o čuvanju zaključi kao ugovor o naknadi.

Predmet ugovora o ostavi može biti jedna pokretna stvar a ne potrošna. Predmet ostave ne mogu biti nepokretne stvari (na pr., zgrade, zemljišta). U slučaju da “neko lice ostavi svoj stan na čuvanje drugom licu, onda je reč o mandatnom ugovoru (nalogu) ili ugovoru o posluži a ne ugovoru o ostavi”.⁶²⁴ Predmet ostave mora biti telesna stvar a ne i pravo koje proizilazi iz prirode samog čina davanje same stvari na čuvanje. Stvar, kao predmet ostave, mora biti moguća, određena ili odredljiva i odobrena.

Ugovorne strane, ostavoprimac i ostavodavac, prilikom zaključivanja ovog ugovora uređuju vreme koliko traje ugovor. Vreme trajanja može se ograničiti na nekoliko dana (na pr., 30 dana), nekoliko meseci (na pr., 3 meseci) ili do jednog određenog datuma (na pr., 1 oktobar 2013) ili dok se dogodi jedan određeni događaj (dok se vrati iz godišnjeg odmora).⁶²⁵ Osim putem ugovora, vreme trajanja ugovora može se odrediti i uzimajući u obzir prirodu i cilj njenog zaključivanja.

Ako se ugovor o ostavi zaključuje kao ugovor s naknadom, ostavodavac je dužan da preda ostavoprimcu određenu naknadu, kao protivvrednost za čuvanje stvari. Naknada se određuje s jednom određenom svotom novca ili zavisno od broja dana koje ostavodavac primi stvari na čuvanje (na pr., određena svota novca za svaki dan čuvanja stvari) ili od vrste predmeta ostave (zavisno od količine, vrednosti i broja stvari datih na čuvanje).

Zaključivanjem ugovora o ostavi stvaraju se određena prava i obaveze kako za ostavodavca, tako i za ostavoprimca.

Kod ugovora o ostavi, za ostavodavca se stvaraju određena prava i obaveze. Ostavodavac ima ova prava iz ugovora zaključenog s ostavoprimcem:

- pravo da zahteva da mu se vrati stvar nakon isteka roka za ostavljanje,
- pravo da zadrži ostavu da bi upotrebio stvar, i
- pravo da kontroliše upotrebu stvari.

624 Dr. Komentar ZOO, Knjiga II, Bg., 1995, str. 1250.

625 Dr. S. Perović, citirano delo., str. 758.

Obaveze ostavodavca su:

- Da plati troškove za čuvanje stvari. Ova obaveza postoji kod svih ugovora o ostavi, u onim slučajevima ostave kad se njen predmet ne može čuvati bez nekog troška. Ti troškovi su materijalni troškovi, neophodni za čuvanje stvari. Količinu troškova određuju stranke sporazumom;
- Da nadoknadi štetu. Za štetu koju je pretrpeo čuvar tokom čuvanja stvari u onim slučajevim kad je ostavodavac nije obavestio čuvara stvari o posebnim karakteristikama stvari date na čuvanje, i za skrivene fizičke i materijalne nedostatke.

Član 727. Ostava tuđe stvari

1. Ugovor o ostavi može punovažno zaključiti u svoje ime i lice koje nije sopstvenik stvari, i ostavoprimac je dužan vratiti stvar njemu, izuzev ako bi doznao da je stvar ukradena.

2. Ako treće lice tužbom zahteva stvar od ostavoprimca kao sopstvenik, ostavoprimac je dužan saopštiti sudu od koga lica je stvar primio, a istovremeno obavestiti ostavodavca o podignutoj tužbi.

Ostava tuđe stvari je objekat regulisanja u članu 727 ZOO. Objekat ugovora o ostavi može biti pokretna stvar i ne potrošna. Predmet ostave ne mogu biti nepokretne stvari, na pr., zgrade, zemljišta. Predmet ostave mora biti telesna stvar a ne i pravo koje proizilazi iz prirode samog čina davanja same stvari na čuvanje. Stvar, kao predmet ostave, mora biti moguća, određena ili odredljiva i dopuštena.

Prema stavu 1 člana 727 ZOO, ugovor o ostavi može punovažno da zaključi lice koje nije vlasnik stvari, i ostavoprimac je dužan da njemu vrati stvar, osim kad mu se da na znanje da je stvar ukradena.

Prema stavu 2 ovog člana ostavoprimac ima dve obaveze ako treće lice s tužbom zahteva stvar od ostavoprimca kao vlasnika. Te dve obaveze su: prvo, ostavoprimac treba da obavesti sud od kojeg lica je uzeo stvar i drugo, istovremeno treba da obavesti ostavoprimca o podnesenoj tužbi.

PODGLAVLJE 2 OBAVEZE OSTAVOPRIMCA

Član 728. Obaveza čuvanja i obaveštavanje

- 1. Ostavoprimac je dužan čuvati stvar kao svoju sopstvenu, a ako je ostava uz naknadu, kao dobar privrednik, odnosno dobar domaćin.**
- 2. Ako su ugovoreni mesto ili način čuvanja stvari, ostavoprimac ih može promeniti samo ako to zahtevaju promenjene okolnosti, inače odgovara i za slučajnu propast ili slučajno oštećenje stvari.**
- 3. O svim promenama koje bi primetio na stvari i o opasnostima da budu stvari oštećene na bilo koji način, ostavoprimac je dužan obavestiti ostavodavca.**

Obaveza čuvanja predmeta obaveze.- Ostavoprimac nema pravo da upotrebi stvar (član 728 stav 1 ZOO), da sakuplja plodove stvari date na čuvanje ili da izvuce neku korist od nje. Predmet ostave mora se čuvati na način predviđen ugovorom. Ako je ostava s naknadom, on je dužan da čuva stvar kao dobar ekonomista, dobar domaćin (član 728 stav 1 ZOO). Stvar se mora čuvati na način, mesto i vreme kako su se sporazumeli ugovorom. On će dogovarati za culpa levis in concreto, međutim u slučajevima kad se zaključuje ugovor o ostavi sa naknadom, čuvar će biti obavezan da pokaže najveću pažnju. On će dogovarati za culpa levis in abstracto;

On je dužan da čuva stvar. Tu obavezu ZOO sankcioniše članom 728 stavovima 1, 2, 3. Osnovna obaveza ostavoprimca jeste da čuva tuđu stvar kao sopstvenu stvar. Ako je ostava sa naknadom, onda je on dužan da čuva stvar kao dobar privrednik odnosno kao domaćin - član 728 stav 1 ZOO. Dakle, ovde se traži da ostavoprimac deluje s posebnom pažnjom. Njegova pažnja je konkretna i apstraktna. U prvom slučaju pažnja je "in concreto", zato što se zahteva da čuva stvar kao sopstvenu stvar. U drugom slučaju pažnja je "in abstracto", zato što se zahteva da stvar čuva kao dobar domaćin (bonus pater familias), odnosno da čuva stvar kao dobar privrednik. To znači da je pažnja na najvišem stepenu. Ostavoprimac u ovom slučaju mora poštovati uslove čuvanja koji su predviđeni ugovorom. Zbog ovog razloga, ako je ugovoreno mesto čuvanja ili način čuvanja, on to mora da poštuje.

Član 729. Predaja stvari drugom na čuvanje

Ostavoprimac ne može bez pristanka ostavodavca, ili bez nužde, predatu poverenu mu stvar da je čuva, inače odgovara i za njenu propast ili nenamerno oštećenje.

Predaja stvari drugom na čuvanje je predmet regulisanja člana 729 ZOO. Ostavoprimac ne može, bez pristanka ostavodavca, ili bez nužde, predatu poverenu mu stvar da je čuva, inače odgovara i za njenu propast ili slučajno oštećenje.

Osnovna obaveza ostavoprimca je da čuva stvar kao svoju ukoliko je depozit sa naknadom, treba čuvati kao dobar preduzetnik odnosno kao dobar domaćin.

Ukoliko je ostavoprimac ovlašćen da preda stvar trećem licu na čuvanje, on odgovara depozitoru za nepažnju tokom slučaja izabiranja ovog lica. Ova zakonska odredba je propisana u stavu 2 člana 729 ZOO.

Druga obaveza ostavoprimca je da obavesti ostavodavca za sve promene koje bi primetio kod stvari i za opasnosti njegovog oštećenja na bilo koji način. (st. 3 ovog člana)

Za štetu koju je pretrpeo čuvalac tokom čuvanja stvari, postoji obaveza za naknadu štete u tim slučajevima kada deponent nije obavestio čuvaoca stvari o posebnim svojstvima predate stvari na čuvanje iza fizičke nedostatke, skrivenim materijalima.

Član 730. Upotrebljavanje stvari

- 1. Ostavoprimac nema pravo da upotrebljava stvar poverenu mu na čuvanje.**
- 2. U slučaju nedozvoljene upotrebe stvari, ostavoprimac duguje ostavodavcu odgovarajuću naknadu i odgovara za slučajnu propast ili oštećenje stvari koji bi se dogovorili tom prilikom.**
- 3. Kad je u ostavu data neka nepotrošna stvar i ostavoprimcu je dozvoljeno da je upotrebljava, onda se na odnose ugovornih strana primenjuju pravila o ugovoru o posluži, a samo o pitanjima vremena i mesta vraćanja stvari sudi se po pravilima o ugovoru o ostavi, ako ugovarači nisu što drugo odredili u tom pogledu.**

Osim navedenih prava, ostavoprimac ima određene obaveze, kao što je obaveza da čuva materiju ostave. Ostavoprimac nema pravo da upotrebljava stvar (član 730 st 1 ZOO), da prikupi plodove stvari poverenu mu na čuvanje ili izvuci nekakvu korist od toga. Predmet ostave treba da se čuva na načinu predviđenim u ugovoru. Ukoliko je depozit uz naknadu, on je obavezan da čuva stvar kao dobar ekonomista, kao dobar domaćin. Stvar se treba čuvati na načinu, mestu i vremenu kao što je dogovoreno u ugovoru. On će odgovarati za culpa levis in concreto, međutim u slučajevima kada je zaključen ugovor za ostavu uz naknadu. Čuvalac će biti dužan da pokaže veće staranje. On će odgovarati za culpa levis in abstracto;

Član 731. Upotrebljavanje i predaja stvari drugome

Kad ostavoprimac bez pristanka ostavodavca i bez nužde suprotno ugovoru upotrebljava stvar, menja mesto ili način njenog čuvanja ili ako stvar preda na čuvanje drugom licu, on ne odgovara za slučajnu propast ili oštećenje stvari do kojih bi došlo i da je postupao u skladu sa ugovorom.

Ako se ostavoprimac ne pridržava određenim odredbama o upotrebi stvari na čuvanje, po članu 731 ZOO, stvara se odgovornost ostavoprimca. Ovo se dešava kada ostavoprimac, bez saglasnosti ostavodavca i bez potrebe i suprotno ugovoru, upotrebljava stvar, menja mesto ili način njegovog čuvanja ili stvar predaje drugom licu na čuvanje; on odgovara za propast ili oštećenje stvari i dužan je da plati nadoknadu. Ako u ovom slučaju on upotrebljava stvar uz saglasnost ostavoprimca, i ako upotrebljava isti u skladu sa ugovorom ili menja način čuvanja ili preda je na čuvanje drugom licu, u ovim slučajevima ostavoprimac ne odgovara ni za propast ni za oštećenje stvari date na čuvanje, dakle u ovim slučajevima postoji oslobađanje od odgovornosti.

Član 732. Vraćanje stvari

- 1. Ostavoprimac je dužan vratiti stvar čim je ostavodavac zatraži i to sa svim plodovima i drugim koristima od stvari.**
  - 2. Ako je određen rok za vraćanje stvari, ostavodavac može tražiti da mu se stvar vrati pre isteka roka, izuzev kad rok nije ugovoren isključivo u interesu ostavodavca.**
  - 3. Vraćanje se vrši u mestu predaje stvari ostavoprimcu, ako ugovorom nije određeno neko drugo mesto, u kom slučaju ostavoprimac ima pravo na naknadu troškova prenosa stvari.**
-

Obaveza za vraćanje predmeta ostave. Ostavoprimac je dužan vratiti čim je ostavodavac zatraži i to sa svim plodovima i drugim koristima od stvari (član 732 st 1 ZOO). Ostavoprimac je dužan da vrati istu stvar koju je primio na čuvanje na mestu gde mu je predato. Imajući u obzir činjenicu da se ugovor o depozitu zaključuje u interesu ostavodavca, on ima mogućnost da zatraži vraćanje stvari i pre ugovorenog roka a kada rok nije postavljen, onda to može uraditi u svako vreme.

Ostavoprimac je dužan da vrati stvar. Ovo pitanje ZOO reguliše članom 732 st. 1,2,3. U ovom članu se postavljaju nekoliko važnih pitanja. Prvo pitanje je da je ostavoprimac dužan da vrati stvar kada to ostavodavac zatraži. On vraća stvar sa svim plodovima i drugim koristima od stvari- član 732 st. 1 ZOO i vraća stvar u urednom stanju kao što je i

dobio od ostavodavca. Drugo pitanje koje se postavlja je da kada je određen rok vraćanja, ostavodavac može zatražiti njeno vraćanje pre isteka ovog roka. Dakle, ne može delovati, ako rok nije ugovoren isključivo u interesu ostavodavca - član 732 st. 2 ZOO. Deponovana stvar se vraća na mestu uručenja stvari ostavoprimcu. Dakle, ne može se delovati kada su stranke ugovarale neko drugo mesto uručenja. Ako se tako dešava, onda ostavoprimac ima pravo naplate troškova za prenos stvari na to ugovoreno mesto- član 949 st 3 ZOO. Prenos stvari ostavoprimac treba izvršiti sa staranjem dobrog domaćina.

PODGLAVLJE 3 PRAVA OSTAVOPRIMCA

Član 733. Naknada troškova i štete

Ostavoprimac ima pravo zahtevati od ostavodavca da mu naknadi opravdano učinjene troškove radi očuvanja stvari, kao i štetu koju je imao zbog ostave.

Ostavoprimac ima određena prava i obaveze od zaključenog ugovora sa ostavodavcem. Ostavoprimac ima ova prava:

- da zahteva od ostavodavca da mu naknadi opravdane troškove učinjene radi očuvanja stvari (član 733 ZOO)
- da zahteva naknadu štete oko očuvanja stvari.

Član 734. Naknada

Ostavoprimac nema pravo na naknadu za svoj trud, izuzev ako je naknada ugovorena, ako se ostavoprimac bavi primanjem stvari na čuvanje, ili ako se naknada mogla očekivati s obzirom na okolnosti posla.

Ostavoprimac ima pravo da zahteva naknadu štete. Za naknadu štete može se raspravljati kada je ugovor o depozitu ugovor sa naknadom, a kada je ugovor bez naknade, onda ostavoprimac nema pravo da zahtev naknadu eventualne štete koju je pretrpeo od čuvanja stvari. Ostavoprimac kod ugovora o depozitu bez naknade ima pravo da vrati stvar pre steka ugovorenog roka, ako bi samoj stvari pretila opasnost od propasti ili oštećenja ili ako bi mu njeno dalje čuvanje moglo prouzrokovati štetu od deponovane stvari - član 735 st. 1 ZOO. Međutim, ako rok čuvanja nije ugovoren, ostavoprimac može odustati od ugovora. U ovom slučaju, on, da bi ostvario ovo pravo, treba da odredi dopunski rok za preuzimanje stvari natrag od strane ostavodavca - član 735 st. 2 ZOO.

Obavezu za isplatu naknade⁴ za čuvanje stvari proističe ili iz zakona, ili iz same prirode posla. Obično se isplata naknade za čuvanje stvari vrši u slučaju vraćanja stvari.

Član 735. Vraćanje stvari u slučaju besplatne ostave

1. Ostavoprimac koji se obavezao da besplatno čuva stvar na određeno vreme može je vratiti ostavodavcu pre isteka ugovorenog roka ako bi samoj stvari pretila opasnost propasti ili oštećenja ili ako bi mu njeno dalje čuvanje moglo prouzrokovati štetu.

2. Ako rok nije ugovoren, ostavoprimac iz stava 1 može u svako doba odustati od ugovora, ali je dužan ostavodavcu odrediti primeren rok za preuzimanje stvari.

Ugovor o depozitu je jednostrano obavezujući ugovor, koji stvara prava samo na strani depozitara (čuvaoca). Ostavoprimcu ne pripada pravo svoje naknade, osim kada je ugovoreno, ukoliko se ostavoprimac bavi prihvatanjem stvari za čuvanje ili kada se naknada, prema uslovima rada, mogla očekivati.

Upravo vraćanje stvari u slučaju besplatne ostave je predviđeno i regulisano članom 735 ZOO.

Prema stavu 1 ovog člana, ostavoprimac koji se obavezao da besplatno čuva stvar na određeno vreme, može je vratiti ostavodavcu pre isteka ugovorenog roka, ako bi samoj stvari pretila opasnost propasti ili oštećenja ili ako bi mu njeno dalje čuvanje moglo prouzrokovati štetu.

Ostavoprimac je obavezan da čuva stvar kao svoju a ukoliko je depozit sa naknadom, treba čuvati istu kao dobar preduzetnik odnosno kao dobar domaćin.

Kod ugovora o besplatnoj ostavi, ostavoprimac je obavezan da vrati stvar drugoj ugovornoj strani.

Ostavoprimac je dužan vratiti stvar čim je ostavodavac zatraži i to sa svim plodovima i drugim koristima od stvari. Vraćanje se vrši u mestu predaje stvari ostavoprimcu, ako ugovorom nije određeno neko drugo mesto, u kom slučaju ostavoprimac ima pravo na naknadu troškova prenosa stvari.

Prema stavu 2 ovog člana, ako rok nije ugovoren, navedeni ostavoprimac u prethodnom stavu može u svako doba da odustane od ugovora, ali je dužan ostavodavcu odrediti odgovarajući rok za preuzimanje stvari

PODLAVLJE 4 POSEBNI SLUČAJEVI OSTAVE

Član 736. Neprava ostava

Kad su u ostavu date zamenljive stvari s pravom za ostavoprimca da ih potroši i obavezom da vrati istu količinu stvari iste vrste, onda se na njegove odnose sa ostavodavcem primenjuju pravila ugovora o zajmu, samo će u pogledu vremena i mesta vraćanja važiti pravila ugovora o ostavi, ako ugovarači nisu što drugo odredili u tom pogledu.

Neprava ostava je kada se uruče na čuvanje zamenljive i potrošne stvari, u kom slučaju čuvaoc ove stvari uzima u vlasništvu, obavezujući se da nakon isteka roka trajanja očuvanja vrati ostavodavcu stvari iste vrste i kakvoće (član 736 ZOO). Kod ove vrste ostave se tiču i pravila o ugovoru o zajmu.

Član 737. Ostava u nuždi

Kome je stvar poverena u slučaju kakve nevolje, na primer u slučaju požara, zemljotresa, poplave, dužan je čuvati je sa povećanom pažnjom.

Ostava u nuždi je kada se stvar poveri na čuvanje u slučaju pojavljivanja prirodnih nevolja, n.pr. zemljotresa, poplava, požara ili saobraćajnih nezgoda, u kojim slučajevima ostavodavac nije u stanju da izabere lica, kojima bi poverio stvar na čuvanje, nego se obraća prvom licu koga sretno. Ova vrsta ostave je bila poznata još u rimsko pravo. ZOO ovu vrstu ostave predviđa u članu 737, gde se kaže: “kome se stvar poveri u slučaju nevolje zbog požara, zemljotresa, poplave, dužan je čuvati je sa povećanom pažnjom“. Ova vrsta ostave je bez naknade.

GLAVA 2 UGOSTITELJSKA OSTAVA

Član 738. Ugostitelj kao ostavoprimac

1. Ugostitelj se smatra ostavoprimcem u pogledu stvari koje su gosti doneli i odgovara za njihov nestanak ili oštećenje ali ne više do iznosa od 5000 (pet hiljada) Evra.

2. Ova odgovornost je isključena ako su stvari propale ili oštećene usled okolnosti koje se nisu mogle izbeći ili otkloniti, usled nekog uzroka u samoj stvari, ako su nestale ili oštećene ponašanjem samog gosta, ili ponašanjem lica koje je on doveo ili koja su mu došla u posetu.

3. Ugostitelj duguje potpunu naknadu ako mu je gost predao stvar na čuvanje, kao i ako je šteta nastala njegovom krivicom ili krivicom lica za koje on odgovara.

Ugostiteljska ostava je ugovor na osnovu kojeg ugostitelj prima na čuvanje stvari gosta – ostavodavca koji je iste uzeo sa sobom, na načinu da ih čuva od propasti ili oštećenja i dužan je vratiti stvar čim ostavodavac zatraži (član 738 ZOO). Kada se radi o novcu, dragocene stvari i druge stvari visoke vrednosti, putnik treba zaključiti poseban ugovor za čuvanje sa ugostiteljskim preduzećem. Ugovor o ugostiteljskom čuvanju u većini slučajeva se zaključuje kao sastavni deo ugovora o pansionu, kao mešoviti ugovor.

Član 739. Obaveze ugostitelja da primi stvari na čuvanje

1. Ugostitelj je dužan primiti na čuvanje stvari koje gosti donesu i hoće da mu predaju na čuvanje, izuzev ako ne raspolaže podesnim prostorijama za njihov smeštaj, ili ako njihovo čuvanje prelazi njegove mogućnosti iz nekog drugog uzroka.

2. Ako ugostitelj neopravdano odbije da primi stvar na čuvanje, duguje potpunu naknadu štete koju gost usled toga pretrpi.

Ugostitelj, po članu 739 st. 1, 2 ZOO, dužan je primiti stvari na čuvanje gosta (ostavodavac). U članu 739 st. 1, 2 postavljaju se dva vazna pitanja. Prvo pitanje je to da je ugostitelj dužan primiti stvar koje gost donese i hoće da preda istu na čuvanje. Ovim se podržava normalna obaveza ugostitelja za uzimanje stvari na čuvanje. Razume se, on je dužan da primi stvar koju je gost doneo i koji zahteva da ih preda na čuvanje. On treba da uzme stvari na čuvanje, jer očuvanje je deo u prirodi njegove delatnosti i za ovo mora posedovati određeni prostor za stavljanje stvari. Za preuzimanje stvari na čuvanje u garderobi, ugostitelj može naplatiti jednu određenu svotu. Čak, za ovu uslugu

treba da podnese iznos naknade na jedno očigledno mesto. Međutim, ugostitelj u nekoliko slučajeva nije obavezan da preuzme stvari gosta na čuvanje, ako čuvanje stvari od strane gosta prevazilazi mogućnosti ugostitelja. Normalno, za ove nemogućnosti čuvanja stvari od gosta je dužan da obavesti na javni način.⁶²⁶ Ukoliko gost ima dragocene stvari i uzima novac, onda ugostitelj, njegovim zahtevom, treba da ih preuzima na čuvanje i za istu izda jedno određenu potvrdu. Ove stvari ugostitelj čuva u posebnom sefu i, u slučaju potrebe, daje ključ od sefa.⁶²⁷ Jedno drugo pitanje koje se postavlja je odgovornost ugostitelja kada bez razloga odbija da preuzme stvar na čuvanje. On u ovom slučaju ima punu obavezu za štetu ukoliko je ista prouzrokovana bez njegove krivice ili krivicom lica za koje on odgovara ili iz nekog drugog razloga. Dakle, on odgovara ako se stvari ukradu ili izgube ili oštete od nekog drugog događaja za koji ugostitelj ne odgovara.⁶²⁸ Kao što se da primetiti, ovde je pooštrena odgovornost ugostitelja.

Član 740. Dužnost gosta da prijavi štetu

Gost je dužan prijaviti nestanak ili oštećenje stvari čim dozna za njih, inače ima pravo nanaknadu samo ako dokaže da je šteta nastala krivicom ugostitelja ili lica za koje on odgovara.

Prema članu 740 ZOO, gost je dužan da prijavi nestanak ili oštećenje stvari čim dozna za njih. Ako gost to ne uradi, on gubi pravo naknade štete, za koju je obavezan ugostitelj bez obzira na krivicu. Gost ima pravo naknade štete samo ako dokazuje da je šteta nastala prouzrokovano bez krivice ugostitelja ili lica za koje on odgovara. Teret dokazivanja spada na strani gosta, jer je gost dužan da reaguje odmah nakon vraćanja izgubljene stvari. Na osnovu načela iskrenosti i svesnosti ugovornih strana.

Član 741. Objave o isključenju odgovornosti

Nemaju nikakvog pravnog dejstva objave istaknute u prostorijama ugostitelja kojima se isključuje, ograničava ili uslovljava njihova odgovornost za stvari koje su gosti doneli.

Nemaju nikakvog pravnog dejstva objave istaknute u prostorijama ugostitelja, kojima se isključuje, ograničava ili uslovljava njihova odgovornost za stvari koje su gosti doneli.

626 Komentar ZOO II, Beog. 1980, str. 209.

627 Dr. Ivan Bukjlaš – Dr. Boris Vizner: Komentar ZOO IV, Zag. 1979, str. 2281-2282.

628 Komentar ZOO II, Beog., 1980, str. 208.

Ugostitelj se smatra ostavoprimcem u pogledu stvari koje su gosti doneli i odgovara za njihov nestanak ili oštećenje ali ne više do iznosa od 2000 €, dok za novac, hartije od vrednosti i dragocene stvari do iznosa od 1000 € (Vidi član 741 st. 1 ZOO).

Ova odgovornost je isključena ukoliko su stvari uništene ili oštećene usled okolnosti koje se nisu mogle izbeći ili otkloniti, iz bilo kog razloga u samoj stvari, ako su izgubljeni ili oštećeni zbog ponašanja gosti ili ponašanja lica koje je on doneo ili koji su došli u poseti.

Iz gorenavedenih razloga, nemaju pravno dejstvo istaknute objave u prostorijama ugostitelja kojima se isključuje, ograničava ili uslovljava njihova odgovornost za stvari koje su gosti doneli.

Član 742. Pravo zadržavanja(retencija)

Ugostitelj koji primi goste ima pravo zadržati stvari koje su gosti doneli, do potpune naplate potraživanja za smeštaj i ostale usluge.

Ugovor o ugostiteljskom čuvanju su često povezani kao sastavni deo ugovora o pansionu, kao mešoviti ugovor. Ugostitelj se oslobađa od odgovornosti ako dokaze da je šteta u očuvanim stvarima izazvana uticajem više sile, zbog krivice samog gosta ili lica koji dolaze u posetu ili zbog svojstva same stvari. Ugostiteljska organizacija ima pravo zadržati stvari koje su gosti doneli, do potpune naplate potraživanja za smeštaj i ostale usluge (član 742 ZOO).

Ugostitelj se oslobađa od odgovornosti ako dokaze da je šteta u očuvanim stvarima izazvana uticajem više sile, zbog krivice samog gosta ili lica koji dolaze u posetu ili zbog svojstva same stvari. Ugostiteljska organizacija ima pravo zadržati stvari koje su gosti doneli, do potpune naplate potraživanja za smeštaj i ostale usluge (član 742 ZOO).

Član 743. Proširenje primene odredaba o ugostiteljskoj ostavi

Odredbe o ugostiteljskoj ostavi shodno se primenjuju i na bolnice, garaže, kola za spavanje, organizovane kampove i drugo.

Treba napomenuti da se odredbe ugovora o ugostiteljskoj ostavi sprovodi i u bolnicama, garažama, kolima za spavanje, organizovane kampove (član 743 ZOO).

DEO XIV

UGOVOR O SKLADIŠTENJU

GLAVA 1

OPŠTE ODREDBE

Član 744. Pojam

1. Ugovorom o uskladištenju obavezuje se skladištar da primi i čuva određenu robu i da preuzima potrebne ili ugovorene mere radi njenog očuvanja u određenom stanju, te da je preda na zahtev ostavodavca ili drugog ovlašćenog lica, a ostavodavac se obavezuje da mu za to plati određenu naknadu.

2. Prilikom predaje robe ostavodavac je dužan dati sva potrebna obaveštenja o njoj i izjaviti kolika je njena vrednost.

Ugovor o skladištenju robe se naziva ugovor o trgovačkim uslugama na osnovu kojih jedna strana (skladištar) preuzima obavezu da smesti u skladište i da čuva robu koja pripada drugoj strani (ostavioc robe), dok se ostavioc obavezuje da plati za ovo ugovorenu cenu ili uobičajenu naknadu (proviziju).

Ugovor o skladištenju se odnosi i razvijena je od ugovora o građanskom pravu o depozitu, međutim u svom daljem razvoju je stekao i druge specifične karakteristike, (n.pr. elementi ugovora o preduzetništvu, ugovor o mandatu i druge), tako da ona danas predstavlja složen posao.

Poslovi skladištenja robe mogu vršiti privredne organizacije, koje ispunjavaju propisane uslove i koje su registrovane za obavljanje ove delatnosti.

Ovaj ugovor je formalan, jer u praksi se odnosi na praktičan obrazac koji je prethodno pripremljen.

Ovi formulari, nakon što se popune, imaju samo moć samo dokaznog sredstva. Oni služe samo za "ad probatinem", a ne, "ad solemnitatem". Njihova uloga je slična sa ulogom rešenja kod ugovora o kupoprodaji, sa ulogom obrasca za pošiljku kod nekih ugovora o transportu i drugo. Nedostaci ili nepravilnost ovih dokumenata ne utiče u sudbini ugovora.

Ugovor se smatra zaključenim onda kada se skladištu predaje roba koja je objekat skladištenja, što znaci da, u sustini, ona je deo realnog ugovora

Ugovor o skladištenju robe predstavlja jedan dvosmerni ugovor o pošiljci, kod koje, sa njenim zaključenjem, se stvaraju nekoliko obaveza kao za skladištara tako i za ostavioca

robe (ostavodavac). Ove obaveze se mogu stvoriti na osnovu ugovora, pozitivnih propisa ili poslovnih običaja.

Predmet ugovora o skladištenju predstavlja postavljanje i očuvanje robe. Nasuprot tome, čuvanje drugih predmeta (dragocenih stvari, novca, umetničkih dela, hartije od vrednosti) se ne smatra posao prometa robe, ali spada u redu bankarskih poslova (ugovor o depozitu), o čemu ćemo kasnije govoriti.

Član 745. Isključenje odgovornosti i neke obaveze skladištara

1. Skladištar odgovara za štetu na robi osim ako dokaže da je šteta prouzrokovana usled okolnosti koje se nisu mogle izbeći ili otkloniti ili je prouzrokovana krivicom ostavodavca, manama ili prirodnim svojstvom robe, kao i neispravnom ambalažom.

2. Skladištar je dužan da upozori ostavodavca na mane, ili prirodna svojstva robe, odnosno na neispravnu ambalažu usled kojih može doći do štete na robi, čim je navedene nedostatke opazio ili morao opaziti.

3. Ako bi se na robi dešavale takve neotklonjive promene zbog kojih postoji opasnost da se roba pokvari ili propadne, skladištar je dužan, ako to po njegovom pozivu ne bi mogao na vreme da učini ostavodavac, prodati robu bez odlaganja na najpogodniji način.

4. Skladištar je obavezan da preuzima radnje radi očuvanja prava ostavodavca prema prevozniku koji mu je predao robu za račun ostavodavca u oštećenom ili manljivom stanju.

U ovom slučaju reč je o jednoj od obligacionih odnosa skladištara koja proističe od ugovora o depozitu. Skladištar je dužan da postupa protiv robe kao dobar ekonomista, sa staranjem stručnjaka, u skladu sa prirodom same robe.

Skladištar je odgovoran za svu nastalu štetu na robi, osim ako je šteta prouzrokovana od više sile, nedostaci same robe, pakovanja ili krivicom samog ostavioca robe (odnosno lica za koga skladište ne odgovara). Skladištar se oslobađa od odgovornosti ako dokaze da je izbegavanje štete bilo nemoguće čak i sa većim staranjem stručnjaka. Skladištar nema pravo da sa nekom ugovornom klauzulom se oslobađa od odgovornosti čuvanja robe.

Ako je roba oštećena, skladištar je obavezan da nadoknadi ostaviocu robe realnu štetu. Međutim, ukoliko je šteta prouzrokovana sa losom namerom ili velikom nepažnjom skladištara, on mora da mu nadoknadi i izgubljenu dobit ostaviocu robe, odnosno celu utvrđenu štetu.

Skladištar je, po pravilu, obavezan da na odvojen način čuva robu svakog ostavioca (ostavodavca), osim ako se radi o robi koji je određen po vrsti (generička roba).

Ako roba počinje da se kvvari, skladištar treba odmah da za ovo obavesti ostavioca robe. Ako ostavioc robe ne podnosi nove instrukcije (uputstva) ili ako zakašnjenje može prouzrokovati štetu interesima ostavocu štete, skladištar je ovlašćen (i obavezan) da proda robu, na načinu da se spreči veća šteta za ostavioca robe.

Član 746. Kad postoji dužnost osiguranja

1. Skladištar je dužan da osigura robu primljenu na čuvanje samo ako je to ugovoreno.

2. Ako ugovorom nije određeno koje rizike treba da obuhvati osiguranje, skladištar je dužan da osigura robu od uobičajenih rizika.

Skladištar je dužan da osigura robu primljenu na čuvanje samo ako to ugovoreno posebno tokom zaključenja ugovora za skladištenje. Svrha stava 1 člana 746 ZOO je da se utvrdi obaveza osiguranja robe od strane skladištara. Ovde je konkretno u pitanju osiguranje interesa skladištara, zato on i treba da snosi troškove osiguranja. Skladištar je obavezan da upozori ostavodavca za nedostatke ili prirodna svojstva robe, odnosno za nepravilnu ambalažu, zbog kojih može doći do oštećenja robe, odmah nakon što su primetili navedene nedostatke ili koje je trebao primetiti.

Skladištar je obavezan da osigura robu od uobičajenih rizika. Svrha stava 2 ovog člana je da odredi ako ugovorom nije određeno koje opasnosti treba obuhvatiti osiguranje, skladištar je dužan da osigura robu protiv uobičajenih rizika.

Član 747. Ograničenje naknade štete

Naknada štete koju je skladištar dužan platiti zbog propasti, umanjenja ili oštećenja robe za vreme od njenog prijema do predaje, ne može preći stvarnu vrednost robe, osim ako je štetu prouzrokovao namerno ili krajnjom nepažnjom.

Skladištar odgovara za oštećenje robe, osim ako dokaze da je šteta prouzrokovana usled okolnosti koje se ne mogu izbeći ili otkloniti ili je prouzrokovana krivicom davaoca, nedostataka, prirodnih svojstva ili nepravilne ambalaže.

Ukoliko bi se u robi nalazile takve neizbežne promene zbog kojih postoji opasnost da se ona pokvari ili uništi, skladištar je dužan da proda robu bez odlaganja na najpogodniji način, ako i nakon poziva ostavodavca, ovaj ne bi mogao da to uradi na vreme.

Svrha člana 747 je da odredi ograničenje naknade štete. Naknada štete, kojom je skladištar dužan platiti zbog propasti ili oštećenja robe, od njenog prijema pa do predaje, ne može precizirati stvarnu vrednost robe, osim ako je štetu prouzrokovao namerno ili krajnjom nepažnjom.

Ovde je predviđena objektivna odgovornost skladištara u podršci zaključenog ugovora za skladištenje, ali ovde je ograničena odgovornost skladištara zavisno od stepena njegove odgovornosti.

Član 748. Mešanje zamenljivih stvari

1. Skladištar ne može pomešati primljene zamenljive stvari sa stvarima iste vrste i iste kakvoće, osim ako je ostavodavac na to pristao, ili ako je očigledno da se radi o stvarima koje se mogu mešati bez opasnosti od nastanka štete za ostavodavca.

2. Ako su stvari pomešane, skladištar može na zahtev ovlašćenog lica, bez sudelovanja ostalih ovlašćenih lica, iz mešavine zamenljivih stvari izdvojiti deo koji mu pripada.

Češanje zamenljivih stvari se reguliše članom 748 ZOO. Ugovorom o skladištenju obavezuje se skladištar da primi i čuva određenu robu i da preduzme neophodne ili ugovorene mere za njeno očuvanje u određeno stanje i da preda isti zahtevom davaoca stvari na skladištenje ili drugog ovlašćenog lica, dok se ostavodavac obavezuje da plati određenu naknadu.

Stav 1 člana 748 ZOO izričito određuje da skladištar ne može pomešati primljene zamenljive stvari sa stvarima iste vrste i kakvoće, osim ako je ostavodavac na to pristao, ili ako je očigledno da se radi o stvarima koje se mogu mešati bez opasnosti od nastanka štete za ostavodavca. Ne mogu se mešati stvari koje su iste vrste, ali sa različitom kakvoćom i one koje su nedeljive.

Stav 2 ovog člana ima za cilj da definiše pravo ovlašćenog lica da bi od mešanja zamenljivih stvari podelio deo koji mu pripada. Ako su stvari pomešane, skladištar može na zahtev ovlašćenog lica, bez učestvovanja drugih ovlašćenih lica, iz mešavine zamenljivih stvari izdvojiti deo koji mu pripada.

Član 749. Pregledanje robe i uzimanje uzoraka

Skladištar je dužan dozvoliti ovlašćenom licu da pregleda robu i da uzima uzorke od nje.

Pregled robe i uzimanje uzoraka se predviđa u članu 749 ZOO. Jedna od obaveza skladištara je da dozvoli ovlašćenom licu da pregleda robu i uzme uzorke od nje.

Svrha ovog člana je da se utvrdi obaveza skladištara da dozvoli ovlašćenim licima da izvrše pregled robe i uzimanje uzoraka, dok se roba nalazi na čuvanje kod skladištara, sa namerom zaštite interesa ovlašćenih lica.

Član 750. Potraživanje skladištara i pravo zaloge

1. Pored naknade za čuvanje, skladištar ima pravo na naknadu troškova koji su bili potrebni za očuvanje robe.

2. Za svoja potraživanja iz ugovora o uskladištenju i ostala potraživanja nastala u vezi sa čuvanjem robe on ima založno pravo na toj robi.

Ugovorom o skladištenju obavezuje se skladištar da primi i čuva određenu robu i da preduzme neophodne ili ugovorne mere za njegovo očuvanje u određenom stanju i da preda istu sa zahtevom davaoca stvari na skladištenje ili drugom ovlašćenom licu, dok davaoc je dužan da isplati njemu određenu naknadu.

Stav 1 člana 750 ZOO ima za cilj da precizira potraživanja skladištara i prava zaloge. Prema ovom stavu, osim naknade za čuvanje, skladištar ima i pravo naknade troškova koje su bile neophodne za čuvanje stvari. Iz ovoga možemo zaključiti da skladištar ima dva prava: **prvo**, naknadu za čuvanje stvari i **drugo** naknadu za troškove koje su bile neophodne za čuvanje stvari.

Takva naknada treba se treba naplatiti zavisno od načina ugovaranja prilikom zaključenja ovog ugovora ili prema predviđenim taksama.

Stav 2 ovog člana predviđa pravo zaloge za potraživanja koja proizilaze iz ugovora o skladištenju. Skladištar, prema zaključenom ugovoru za skladištenje za svoja potraživanja predviđene u ugovoru o skladištenju i za druga potraživanja koja proizilaze u vezi sa očuvanjem robe, ima pravo zaloge nad ovom robom. U ovom slučaju reč je o zalogu kao sredstvo osiguranja za izvršenje zaključenog ugovora. Ovom prilikom se sprovode analogna pravila o zalogu, kao sredstvo obezbeđenja.

Član 751. Podizanje robe i prodaja nepodignute robe

1. Ostavodavac može robu podići i pre ugovorenog roka.

2. Ako ostavodavac ne podigne robu po isteku ugovorenog roka ili po isteku godine dana ako nije ugovoren rok za čuvanje, skladištar može za njegov račun prodati robu na javnoj prodaji, ali je dužan obavestiti ga prethodno o svojoj nameri i ostaviti mu naknadni rok najmanje od osam dana da robu podigne.

Prema ovom članu, ostavodavac ima pravo podići robu i pre ugovorenog roka, u tim konkretnim slučajevima kada je izvršio naplatu za naknadu očuvanja i naknadu troškova koje su bile neophodne za čuvanje robe. Iz navedenog proizilazi da predmet koji reguliše član 751 st. 1 i 2 je podizanje robe i prodaja robe koja nije podignuta.

Stav 2 ovog člana predviđa drugi slučaj kada ostavodavac ne podigne robu po isteku ugovorenog roka ili po isteku od godine dana, ako nije ugovoren rok za čuvanje, ako nije ugovoren rok za čuvanje, kada skladištar može za njegov račun prodati robu na javnoj prodaji.

Pre vršenja javne prodaje, skladištar je obavezan zakonom da prethodno obavesti ostavodavca o njegovoj nameri. Druga obaveza skladištara je taj da mu ostavi na raspolaganje naknadni rok najmanje od osam dana da robu podigne.

Član 752. Nedostaci pri prijemu robe

1. Primaoc robe dužan je robu pregledati u trenutku njenog preuzimanja.

2. Ako prilikom preuzimanja robe primeti nedostatke, primaoc je dužan da o tome odmah upozori skladištara, inače se smatra da je roba uredno primljena.

3. O nedostacima robe koji se nisu mogli utvrditi u trenutku preuzimanja, primaoc je dužan da na pouzdan način obavesti skladištara u roku od sedam dana, računajući od dana preuzimanja robe, inače se smatra da je roba uredno primljena.

Nedostaci prilikom preuzimanja robe regulišu se članom 751 ZOO. Postoji zakonska obaveza propisana u stavu 1 člana 751 ZOO, prema kojem je primaoc robe dužan pregledati robu u trenutku njenog preuzimanja. Skladištar je dužan da upozori ostavodavca za nedostatke ili prirodne osobine robe, odnosno nepravilno pakovanje, usled čega može doći do oštećenja robe, nakon što su primetili pomenute nedostatke ili koje je trebao primetiti.

Stav 2 ovog člana predviđa situaciju u kojoj po preuzimanju robe primaoc primećuje nedostatke i on je onda dužan da odmah za ovo obavesti skladištara, inače se smatra da je roba uredno primljena. Ako se tako ne postupa, smatra se da roba nema uočljive nedostatke i oštećenja i da je predata na uredan način od strane skladištara.

Stav 3 ovog člana predviđa slučaj o nedostacima robe koji se nisu mogle utvrditi u trenutku preuzimanja. Za nedostatke robe koje se nisu mogle utvrditi u trenutku preuzimanja, primaoc je dužan da obavesti na siguran način skladištara. Obaveštenje treba uraditi u roku od sedam dana. U ovom slučaju, obaveštenje u sedmodnevnom roku se vrši računajući od dana prijema robe, inače zakon definiše da se smatra da je druga roba uredno primljena. Ovde treba naglasiti da obaveštenje treba da se podnese pismeno, iako Zakon izričito ne definiše ovo.

Član 753. Primena pravila o ostavi

Na ugovore o uskladištenju shodno se primenjuju pravila o ostavi, ukoliko pravilima o uskladištenju nije drukčije regulisano.

Pravila o ostavi se shodno primenjuju kod ugovora o skladištenju, ukoliko pravilima o skladištenju nije drukčije regulisano. (Radi ovog pitanja, vidi prikazan komentar kod ugovora o depozitu)

GLAVA 2 SKLADIŠNICA

Član 754. Dužnost izdavanja skladišnice

Skladištar koji je na osnovu zakona ovlašćen da za robu primljenu na uskladištenje izda skladišnicu, dužan ju je izdati ostavodavcu na njegov zahtev.

Član 754 ZOO predviđa obavezu davanja skladišnice. Skladištar, koji je na osnovu zakona ovlašćen da za primljenu robu na uskladištenje izda skladišnicu, dužan ju je izdati ostavodavcu na njegov zahtev.

Član 755. Sastojci i sadržina skladišnice

1. Skladišnica se sastoji iz priznanice i založnice.

2. Priznanica i založnica sadrže podatke: naziv, odnosno ime i zanimanje ostavodavca, njegovo sedište, odnosno prebivalište, naziv i sedište skladištara, datum i broj skladišnice, mesto gde se skladište nalazi, vrstu, prirodu i količinu robe, navod o tome do koga iznosa je roba osigurana, kao i ostale podatke potrebne za raspoznavanje robe i određivanje njene vrednosti.

3. Priznanica i založnica moraju se pozivati jedna na drugu.

Skladišnica se izdaje od strane skladišta. Izdavanje ovog dokumenta se vrši prilikom preuzimanja robe na čuvanje. Skladišnica se sastoji od priznanice i založnice. Skladišnica služi kao dokaz o zaključenju ugovora o skladištenju robe. Skladišnica-priznanica i založnica sadre ove podatke: 1) naziv, performansa i zanimanje ostavodavca 2) sedište i njegovo stalno prebivalište, 3) naziv i sedište skladištara, 4) datum i broj skladišnice, 5) mesto gde se skladište nalazi, 6) vrstu, 7) prirodu i količinu robe, 8) iznos osigurane robe, 9) njen iznos.

Skladišnica se izdaje samo u jednom primerku. Stav 3 ovog člana izričito predviđa da priznanica i založnica moraju se pozivati jedna na drugu.

Član 756. Skladišnica za delove robe

1. Ostavodavac može zahtevati da skladištar podeli robu na određene delove i da mu za svaki deo izda zasebnu skladišnicu.

2. Ako je već dobio skladišnicu za celu količinu robe, on može zahtevati da skladištar podeli robu na određene delove i da mu, u zamenu za skladišnicu koju je dobio, izda posebne skladišnice za svaki pojedini deo.

3. Ostavodavac može zahtevati da mu skladištar izda skladišnicu samo za jedan deo zamenljive robe koji je ostavio kod njega.

Skladišnica za delove robe se reguliše za u članu 756 ZOO. Ostavodavac ima pravo da zahteva da skladištar podeli robu na određene delove. Ovo pravo se propisuje u stavu 1 člana 756 ZOO. Osim ovog prava, ostavodavac ima pravo da zahteva da mu se za svaki deo izda posebna skladišnica. Ovo pravo je predviđeno sa namerom bolje zaštite interesa ostavodavca.

Stav 2 člana 756 ZOO predviđa određene mogućnosti ostavodavca. **Prvo**, on može zahtevati da skladištar podeli robu na određene delove, ukoliko je dobio skladišnicu za ukupnu količinu robe; **drugo**, ukoliko je dobio skladišnicu za ukupnu količinu robe koju je dobio; **treće**, ostavodavac ima pravo da zahteva da mu se izda skladišnica za svaki poseban deo.

Stav ovog člana predviđa pravo ostavodavca da zahteva da skladištar izda skladišnicu samo za jedan deo zamenljive robe koje on ostavio kod njega, dakle ovde je reč za zamenljive stvari res in genere.

Član 757. Prava imaooca skladišnice

- 1. Imaoc skladišnice ima pravo zahtevati da mu se preda roba označena u njoj.**
- 2. On može raspolagati robom označenom u skladišnici prenošenjem skladišnice.**

Prava imaooca skladišnice se regulišu članom 757 ZOO. Imaoc skladišnice ima pravo na osnovu st. 1 člana 757 ZOO, zahtevati da mu se preda roba označena u njoj.

Kao gore navedeno, izdavanje skladišnice čini skladište. Izdavanje ovog dokumenta se vrši prilikom prijema robe na čuvanje. Izdavanje duplikata se može izvršiti samo u slučaju amortizacije dokumenta.

Po stavu 2, imaooc skladišnice može raspolagati sa robom označenom u skladišnici prenošenjem skladišnice.

Član 758. Prenošnje priznanice i založnice

- 1. Priznanica i založnica mogu se prenositi indosamentom, zajedno ili odvojeno.**
- 2. Prilikom svakog prenosa na njima mora biti ubeležen datum.**
- 3. Na zahtev prijemnika priznanice ili založnice, prenos na njega prepisaće se u registar skladišta, gde će se ubeležiti i njegovo sedište odnosno prebivalište.**

Ako skladišnica predstavlja jedan jedinstven dokument, prenos jednog takvog dokumenta se vrši sastavljanjem na poleđini papira izjava o prenosu (ako se ne radi o skladišnici po donosiocu).

Ako se skladišnica sastoji od dva dela i oba dela se prenose na isto lice, ne vrši se podela varanta iz priznanice, već se izjava o prenosu označava na poleđini priznanice i sa ovim automatski se vrši i prenos založnice. Najčešće se cela skladišnica prenosi na lice koje je kupilo robu od ostavioca robe na čuvanje, dok se roba nalazi u skladište.

Ako se radi o skladišnici po imenu, odnosno ako postoji klauzula u direktno vezi, prenos se vrši putem pravno-građanske cesije. Skladišnica po nalogu se prenosi putem indosamenta, gde se primenjuju slična pravila kao kod menice i čekova. Potrebno je da se označi datum prenosa.

Prenos nekih delova skladišnice se izražava samo u slučajevima kada se ovaj papir sastoji od dva dela. U načelu, svaki od dela skladištenja može cirkulisati na nezavisan način, tako da se priznanica može preneti na jedno lice, dok varant na drugo lice.

Kao što je navedeno, prenosom varanta se konstituiše pravo zaloge robe u korist lica na koga je varant zaustavljen. Iz ovih razloga, u većini država prvi prenos varanta treba da se oznaci u registar javnog skladišta. Na ovaj način skladište se obaveštava o tome ko je poverioc zaloga i u kom iznosu je roba ostavljena u zalogu, jer to može imati veliki uticaj u pravima imaoca priznanice. Ukoliko se varant indosira, primenjuju se slična pravila (u pogledu indosamenta), kao i kod menica. U našem pravu kod registrovanja prenosa, registar skladišta se vrši samo sa zahtevom novog imaoca priznanice ili varanta.

Prenos priznanice obavlja se uglavnom nakon prenosa varanta, ali je moguća i suprotna situacija. Ukoliko se priznanica indosira nakon varanta, smatra se da je prethodno roba ostavljena u zalog. Nakon što je priznanica preneti po pravilu, prilikom prodaje robe licu koji je ostavio na čuvanje u skladištu, od kupovne cene se umanjuje iznos na koji je roba ostavljena u zalogu. Treba napomenuti da je pravo svojine imaoca priznanice ograničena u jednoj odgovarajućoj meri sa pravima imaoca varanta.

Član 759. Pravo imaoca priznanice

1. Prenos priznanice bez založnice daje prijemniku pravo da zahteva da mu se preda roba samo ako isplati imaocu založnice, ili položi skladištaru za imaoca založnice, iznos koji treba da mu bude isplaćen na dan dospelosti potraživanja.

2. Imaoc priznanice bez založnice može zahtevati da se roba proda, ako se postignutom cenom može isplatiti iznos na koji ima pravo imaoc založnice, s tim da se ostvareni višak preda njemu.

3. Kad se radi o zamenljivim stvarima, imaoc priznanice bez založnice može zahtevati da mu skladištar preda jedan deo robe pod uslovom da položi skladištaru za račun imaoca založnice odgovarajući iznos u novcu.

Prenos priznanice bez založnice daje primaocu pravo da zahteva da mu se preda roba samo ako isplati imaocu založnice. Prenos priznanice bez založnice daje primaocu pravo da polozi skladištaru za imaoca založnice, iznos koji treba da mu bude isplaćen na dan dospelosti potraživanja. Ovo pravo je predviđeno u st. 1 člana 759 ZOO.

U stavu 2 člana 759 ZOO je predviđeno pravo imaoca priznanice bez založnice da bi sa postignutom cenom mogao isplatiti iznos na koji ima pravo imaoc založnice, s tim da se ostvareni visak preda njemu.

Imaoc priznanice bez založnice može zahtevati da mu skladištar preda jedan deo robe pod uslovom da polozi skladištaru za račun imaoca založnice odgovarajući iznos u novcu. Ovaj slučaj je vezan sa zamenljivim stvarima. Takva mogućnost je izričito predviđena u stavu 3 člana 759.

Član 760. Prava imaoca založnice

- 1. Prenos založnice bez priznanice daje prijemniku pravo zaloge na robi.**
- 2. Prilikom prvog prenosa, na založnici moraju biti ubeleženi naziv odnosno ime i zanimanje poverioca, njegovo poslovno sedište, odnosno prebivalište, iznos njegovog potraživanja računajući i kamate, i datum dospevanja.**
- 3. Prvi prijemnik založnice dužan je bez odlaganja prijaviti skladištaru da je na njega izvršen prenos založnice, a skladište je dužno prepisati taj prenos u svoj registar i na samoj založnici zabeležiti da je ovaj prepis izvršen.**
- 4. Bez obavljanja radnji iz prethodnog stava, založnica se ne može dalje prenositi indosamentom.**
- 5. Založnica koja ne sadrži iznos potraživanja založnog poverioca, obavezuje u korist založnog poverioca celokupnu vrednost stvari navedenu u njoj.**

Pravo imaoca založnice je predviđeno u članu 760 u pet stavova. Prema stavu 1 ovog člana, prenos založnice bez priznanice daje prijemniku pravo zaloge na robi. Pravo zaloge na robi ima svako lice koji je na svestan način došao do ovog prava.

Stav 2 predviđa elemente koje treba da sadrži prvi prenos na založnici. Prilikom prvog prenosa na založnici moraju biti obeleženi: 1) sedište ili stalno prebivalište, 2) iznos njegovog potraživanja, 3) obračun kamate i 4) datum čuvanja.

Zakon predviđa obavezu prvog primaoca založnice da bez odlaganja prijavi skladištaru da je na njega izvršen prenos založnice. Takođe, isti stav (3-^{ći}) predviđa obavezu skladištenja

da bi prepisao ovaj prenos u svoj registar i na samoj založnici da obeleži da je ovaj prepis izvršen. Ako ove radnje nisu izvršene, Zakon nadalje i u stavu 4, predviđa da se založnica ne može preneti više sa indosamentom. Založnica koja ne sadrži iznos potraživanja založnog poverioca, obavezuje u korist založnog poverioca celokupnu vrednosti stvari navedenu u njoj. Ova zakonska odredba je predviđena sa namerom zaštite pravne sigurnosti u protoku robe i pružanju usluge.

Član 761. Protest zbog neisplate i prodaje robe

1. Imaoc založnice bez priznanice, kome ne bude isplaćeno u roku potraživanje obezbeđeno založnicom, dužan je, pod pretnjom gubitka prava da zahteva isplatu od prenosilaca, podići protest prema Zakonu o menici.

2. Imaoc založnice koji je podigao protest može po isteku osam dana od dospelosti potraživanja zahtevati prodaju založene robe, a isto pravo pripada i prenosiocu koji je isplatio imaocu založnice potraživanje obezbeđeno založnicom.

3. Od iznosa postignutog prodajom izdvaja se potrebna svota za podmirenje troškova prodaje, potraživanja skladištara iz ugovora o uskladištenju i ostalih njegovih potraživanja nastalih u vezi sa ostavljenom robom, zatim se isplaćuje obezbeđeno potraživanje imaoca založnice, a ostatak pripada imaocu priznanice.

Prenos založnice znači da je roba ostavljena u zalogu i da je imaoc priznanice dužan da isplati označeni iznos na založnici, ako zahtev da raspolaže robom. Međutim, ako imaoc založnice odbija da primi isplatu ili se ne zna kod koga se nalazi založnica, imaoc priznanice ima pravo da deponuje (kod suda, neke banke ili javnog skladišta) iznos koji je označen na založnici i nakon toga stiče pravo da povuče robu iz skladišta.

Ukoliko imaoc priznanice odbija da izvrši isplatu založnice na vreme dospelosti njegovih obaveza, imaoc založnice treba podneti protest zbog neisplate založnice. Na osnovu podnetog protesta, on stiče pravo da od skladišta zatraži javnu prodaju robe, sa namerom isplate njegovog potraživanja.

Ukoliko postignuti iznos prodajom nije dovoljan za isplatu potraživanja imaoca založnice, on ima pravo da se obrati zahtevom regresije drugim potpisnicima založnice. Pre izvršenja regresije potrebno je da imaoc založnice izvrši i notifikaciju t.j. da obavesti potpisnike založnice za podneti protest i dostizanje njihovih obaveza. Što se tiče notifikacije i regresije primenjuju se slična pravila sa onim koje se primenjuju kod menice i čeka, što takođe važi i za protest.

Varant (založnica) ne može se preneti dalje indosamentom, ako prvi primer založnice (indosator) nije obavestio skladište da je na njega preneti založnica (varant) i ako skladište nije označilo na samoj založnici da je ovaj prenos izvršen.

Da bi se njegova potraživanja naplatila na osnovu založnice, imaoc založnice, u vremenu dospelosti založnice, ukoliko mu se potraživanje ne isplati, treba najpre polici protest po odredbama prava menice. U suprotnom, imaoc založnice gubi pravo potraživanja isplate od indosanta založnice.

Imaoc založnice koji je podigao protest može po isteku od 8 dana od dana dospelosti potraživanja zahtevati prodaju robe založene robe. Ako neko od indosanta založnice isplati potraživanje imaoca založnice, može zahtevati prodaju založene stvari u roku od 8 dana od isplate založnice.

Protest koji je podnet od strane imaoca založnice, u pravilnom shvatanju, ima suspenzivno dejstvo. Zapravo, imaoc založnice treba, nakon podizanja protesta, da zahtev prodaju založene robe u određenom zakonskoj roku, u suprotnom će izgubiti njegova prava regresa, prava indosanta založnice.

Član 762. Zahtev isplate od prenosioca založnice

1. Imaoc založnice može zahtevati isplatu od prenosioca tek ako nije mogao postići potpuno namirenje prodajom založene robe.

2. Ovaj zahtev mora biti podignut u roku određenom u Zakonu o menici za zahtev prema indosantima, i taj rok počinje teći od dana kad je izvršena prodaja robe.

3. Imaoc založnice gubi pravo da zahteva isplatu od prenosilaca ako ne bude zahtevao prodaju robe najdalje u roku od mesec dana od protesta.

Zahtev isplate od prenosioca založnice se reguliše članom 762 ZOO. Prema članu 762 ZOO, imaoc založnice bez priznanice, kome se ne isplati u vremenskom roku osiguran zahtev založnicom, dužan je da, pod pretnjom gubitka prava, zahteva isplatu od poverioca, podnese protest prema Zakonu o menici. Imaoc založnice koji je podneo protest ima mogućnost da, nakon isteka od osam dana, od dana dospelosti potraživanja, zahteva prodaju založene robe i isto pravo pripada i nosiocu koji je isplatio imaocu založnice osiguran zahtev založnicom.

U slučaju kada imaoc založnice nije mogao da ostvari potpuno namirenje prodajom založene robe, prema stavu 1 člana 762, imaoc založnice može zahtevati isplatu od prenosioca samo ako nije mogao da ostvari potpunu isplatu od prodaje založene robe.

Prema stavu 2 člana 762 ovaj se mora podneti u roku određenom u Zakonu o menici za zahtev prema indosantima. Ovaj rok počinje teći od dana kad je izvršena prodaja roba. Za razliku od stava 2, stav 3 ovog člana predviđa jedan rok ne kasnije od mesec dana od dana protesta. Imaoc založnice gubi pravo da zahteva isplatu od prenosioca, ako ne bude zahtevao prodaju robe najdalje u roku od mesec dana o datuma protesta.

DEO XV UGOVOR O NALOGU

GLAVA 1 OPŠTE ODREDBE

Član 763. Pojam

- 1. Ugovorom o nalogu obavezuje se nalogoprimac prema nalogodavcu da za njegov račun preduzme određene poslove.**
  - 2. Istovremeno se nalogoprimac ovlašćuje na preduzimanje tih poslova.**
  - 3. Nalogoprimac ima pravo na naknadu za svoj trud, osim ako je drukčije ugovoreno ili proizlazi iz prirode međusobnog odnosa.**
-

Ugovor o nalogu (ukaz) je ugovor koji se povezuje između nalogodavca (davaoc ukaza) i nalogoprimca (primaoc ukaza), kojom prilikom se nalogoprimac obavezuje prema nalogodavcu da za njegov račun preduzme određene poslove.

Kao ugovorena strana kod ovog ugovora se pojavljuju: nalogodavac (davaoc ukaza) i nalogoprimac (primaoc ukaza).

Kod ovog ugovora bitan je nalog (ukaz) lica za koga usluga koja treba da se izvrši je veoma neophodna. Ugovor o nalogu obuhvata izvršenje faktičkih ili pravnih poslova za druge, dakle izvršenje preko drugog lica. Ovde se poverava izvršenje pravnih ili faktičkih poslova posebnom licu, kojom prilikom rizičnost i korist su u korist nalogodavca. Odlučujući čin kod ovog ugovora je da li nalogoprimac ispunjava ugovor za račun nalogodavca.

Ugovor o nalogu je zaseban sa određenim pravnim karakteristikama, koje ćemo ispunjavati u nastavku.

Prema savremenom mišljenju (teoriji) o pravima obaveza za pojam ugovora o nalogu, pre svega je *konsenzualni ugovor*, koja se stvara u trenutku kada nastaje saglasnost volje ugovornih strana (nalogoprimac i nalogodavac) za bitne elemente ugovora. U određenim slučajevima ovaj ugovor može biti formalan ugovor, kada ovo predviđa zakon sa posebnom odredbom. Ovako se zaključuje ugovor o nalogu, gde se klijent obavezuje, ovlašćujući advokata, da bi ga on zastupao ispred suda. Osim ovog ovo je:

- *obavezujući dvosmerni ugovor*, koja stvara uzajamne obaveze za nalogodavca i nalogoprimca;

- *ugovor o nagrađivanju*, jer nalogoprimac ima pravo na nagrađivanje za svoje angažovanje;
- *ugovor intuitu personae*, koja se odnosi uzimajući u obzir posebna svojstva ugovornih strana, kao i njihovo međusobno poverenje; osobina intuitu personae ovog ugovora omogućava da se ona gasi sa smrću ugovornih strana;
- *komutativni ugovor*, jer ugovorne strane još u trenutku njenog zaključenja znaju svoja prava i obaveze;
- *ugovor sa imenom*, koji na poseban način reguliše zakon sa izričitim odredbama (članovi 763-784 ZOO).

Za zaključenje ugovora o nalogu zahteva se da se ispune ovi opšti uslovi: radna sposobnost ugovornih strana, saglasnost njihove volje, sustina i osnova ugovora.

Puna sposobnost za delovanje nalogoprimca i nalogodavca je opšti i veoma bitan uslov za punovažnost ovog ugovora. Ugovorne strane treba da se sporazumu za njihove bitne elemente. Poslovi koji se treba izvršiti, treba da se odrede na osnovu sporazuma, postupajući u okviru svojih ovlašćenja.

Nalogodavac u ugovoru o nalogu može biti lice koje ima punu sposobnost za delovanje. Nalogodavac (kao fizičko lice) može poveriti nalogoprimcu da ovaj izvrši pravne i fizičke poslove koji su dozvoljeni u ZOO. Nalogodavac, (kao pravno lice), može poveriti izvršavanje pravnih ili faktičkih poslova drugome pravnom ili fizičkom licu, ali poštujući svoju sposobnost za delovanje. Ovlašćenja koje daje nalogodavac nalogoprimcu treba da budu u okviru svoje subjektivnosti, jer, ako čini prekoračenja u ovom pravcu, onda se pravna dejstva mogu proglasiti nevažećim.

Nalogoprimac treba da poseduje sposobnost za delovanje da bi preduzeo pravne ili faktičke radnje u svoje ime i za račun nalogodavca.

Predmet ovog ugovora može biti: izvršavanje pravnih ili faktičkih poslova za drugog kao i intelektualne usluge. Ove poslove izvršava nalogoprimac za nalogodavca sa nagradom, koji treba da primi nalogoprimac.

Nalogoprimac izvršava poslove u svoje ime i za račun nalogodavca. Posto se u izvršavanju ovih poslova obično štiti interes nalogodavca, onda se zahteva da ovaj bude obavešten za svaku promenu.

Pružanje nagrade ugovorom o nalogu je suštinski elemenat ovog ugovora. Nalogoprimac ima pravo naknade za svoj posao, osim ako je drugačije ugovoreno ili rezultira od samog karaktera uzajamnih odnosa.

Nagrađivanje u ovom ugovoru mora biti odgovarajući za posao koji je izvršen. Iznos nagrade se određuje na osnovu ugovora. Ako nije određeno na osnovu ugovora, onda

nagradjivanje se isplaćuje jednom uobičajenom svotom. U slučaju da za iznos nagrade ne postoje navike, onda je nalogodavac je dužan da pruži jednu pravu nagradu. Ako se desi da je nalogoprimac izvršio delimično posao, onda se nagradjivanje radi u skladu ili srazmerno sa izvršenim poslom. Međutim, kada je nagradjivanje veće od izvršenog posla nalogoprimca, onda se nagradjivanje umanjuje proporcionalno sa rezultatima posla. Ovo umanj enje čini sud sa zahtevom nalogodavca.

Član 764. Lica dužna da odgovoren na ponudu naloga

Ko se bavi vršenjem tuđih poslova kao zanimanjem ili se javno nudi za vršenje tih poslova, dužan je, ako neće da prihvati ponuđeni nalog koji se odnosi na te poslove, da o tome bez odlaganja obavesti drugu stranu, inače odgovara za štetu koju bi ova pretrpela zbog toga.

Članom 764 ZOO reguliše se obaveza subjekta koji se profesionalno bavi sa pružanjem usluga po nalogu. Subjekat koji se bavi sa izvršavanjem tuđih poslova, kao zanimanje, ili se javno nudi za vršenje tih poslova, dužan je da, ako ne prihvati ponuđeni nalog koji se odnosi na te poslove, da obavesti drugu stranu. Ukoliko ne izvrši ovu obavezu, on odgovara za štetu koju će pretrpeti druga strana zbog ovoga.

GLAVA 2

OBAVEZE NALOGOPRIMCA

Član 765. Izvresenje naloga kako glasi

- 1. Nalogoprimac je dužan izvršiti nalog prema primljenim uputstvima, sa pažnjom dobrog privrednika, odnosno dobrog domaćina, ostajući u njegovim granicama i u svemu paziti na interese nalogodavca i njima se rukovoditi.**
  - 2. Kad nalogoprimac smatra da bi izvršenje naloga po dobijenim uputstvima bilo od štete za nalogodavca, on je dužan skrenuti na to njegovu pažnju i tražiti nova uputstva.**
  - 3. Ako nalogodavac nije dao određena uputstva o poslu koji treba obaviti, nalogoprimac je dužan, rukovodeći se interesima nalogodavca, postupiti kao dobar privrednik, odnosno dobar domaćin, a ako je nalog bez naknade, kako bi u istim okolnostima postupio u sopstvenoj stvari.**
-

Osim prava, nalogoprimac ima i druge određene obaveze. Obaveze nalogoprimca su:

- 1) da obavlja pravne ili faktičke poslove po uputstvima i nalogu. Ovaj posao treba da obavlja kao dobar ekonomista, imajući u obzir interes nalogodavca;
- 2) preduzete poslove treba da obavlja lično nalogoprimac;
- 3) da polaze račun za izvršeni posao;
- 4) zahtevom nalogodavca, podnese izveštaj o stanju poslova i da polaze računa i pre određenog roka;
- 5) ako je nalogoprimac upotrebio za svoje potrebe novac koji je uzeo za nalogodavca, dužan je da isplati kamatu po najvećoj dozvoljenoj ugovorenoj stopi, računajući od dana korišćenja, dok za ostali zaduženi novac koji nije isporučio ranije- zatezna kamata obračunata od dana kada je imao za obavezu da ih isporuči;
- 6) kada nalogoprimac smatra da bi izvršenje naloga po dobijenim uputstvima bilo štetno za nalogodavca, on je dužan da skrene pažnju i da zatraži nova uputstva.

Član 766. Odstupanje od naloga u uputstava

1. Od dobijenog naloga i uputstava nalogoprimac može odstupati samo sa saglasnošću nalogodavca, a kada mu zbog kratkoće vremena ili iz kog drugog uzroka nije moguće tražiti saglasnost nalogodavca, on može odstupiti od naloga i uputstava samo ako je po proceni svih okolnosti, mogao osnovano smatrati da to zahtevaju interesi nalogodavca.

2. Ako nalogoprimac prekorači granice naloga ili odstupi od dobijenih uputstava van slučaja predviđenog u prethodnom stavu, neće se smatrati za nalogoprimca, već za poslovođu bez naloga, izuzev ako nalogodavac naknado odobri ono što je uradio.

Nalogoprimac ima ova prava:

- da zahteva određeno nagradjivanje za izvršeni posao,
- da odstupa od naloga i uputstava, ukoliko, na osnovu procene svih okolnosti, je to zahtevao interes nalogodavca;
- da poveri posao drugome, ako je za to dao saglasnost nalogodavac, a to su zahtevale okolnosti konkretnog slučaja.

Član 767. Zamena

- 1. Nalogoprimac je dužan izvršiti nalog lično.**
  - 2. On može poveriti izvršenje naloga drugome samo ako mu je nalogodavac to dozvolio, kao i ako je na to prinuđen okolnostima.**
  - 3. U tim slučajevima on odgovara samo za izbor zamenika i za uputstva koja mu je dao.**
  - 4. U ostalim slučajevima on odgovara samo za rad zamenika, kao i za slučajnu propast ili oštećenje stvari koji bi se dogodili kod zamenika.**
  - 5. Nalogodavac može u svakom slučaju zahtevati neposredno od zamenika izvršenje obaveze iz naloga.**
-

Ugovor o nalogu je ugovor *intuitu personae*, koja se zaključuje imajući u obzir posebna svojstva ugovornih strana i njihovo uzajamno poverenje. Imajući u obzir ove karakteristike ugovora, nalogoprimac je dužan da izvrši nalog lično. Ovo je predviđeno izričito u stavu 1 člana 767 ZOO.

Nalogoprimac ima mogućnost poveriti izvršenje naloga drugom licu nakon ispunjenja ovih dva osnovna uslova: *prvo*, ako je nalogodavac na to pristao i , *drugo*, ako je bio prinuđen okolnostima.

Ako se ispune ova dva uslova, u ovim slučajevima, prema stavu 3, nalogoprimac odgovara samo za izbor zamenika i za uputstva koja mu je dao.

U stavu 4 ovog člana utvrđuje se, da ukoliko se ne poštuju ova dva uslova isključenja, onda nalogoprimac odgovara samo za izbor zamenika i za slučajnu propast ili oštećenje stvari, koje bi se dogodile kod zamenika.

Stav 5 ovog člana predviđa pravo nalogodavca da u svakom slučaju zahteva neposredno od zamenika izvršenje obaveze koja proističe od zaključenog ugovora o nalogu.

Član 768. Polaganje računa

O izvršenom poslu nalogoprimac je dužan položiti račun i predati bez odugovlačenja nalogodavcu sve što je primio na osnovu obavljanja poverenih poslova, bez obzira na to da li je ono što je primio za nalogodavca bilo dugovano ovome ili ne.

Polaganje računa o izvršenom poslu je obaveza nalogoprimca. Za izvršeni posao jen dužan da polaže računa i da preda bez odlaganja nalogodavac sve što je primio na osnovu obavljanja poverenih poslova, bez obzira na to da li je ono što je primio za nalogodavca bilo dugovano ovome ili ne.

Nalogodavac ima pravo da zahteva da se posao izvrši po dogovoru sa nalogoprimcem. Nalogodavac ima pravo da zahteva polaganje računa za izvršeni posao, podnošenje izveštaja o stanju poslova, kamatu o sredstvima koje je primio nalogoprimac i odgovornost nalogoprimca, ako su prouzrokovali neki propust ili štetu u izvršenju poslova.

Član 769. Podnošenje izveštaja

Nalogoprimac je dužan na zahtev nalogodavca podneti izveštaj o stanju poslova i položiti račun i pre određenog vremena.

Nalogoprimac je dužan da polaze račune za izvršeni posao. Ovo pitanje je sankcionisano članom 769 ZOO. Prema ovoj odredbi, nalogoprimac za izvršeni posao polaze računa bez odlaganja nalogodavcu. Putem ovog računa nalogoprimac podnosi detaljan izveštaj o izvršenom poslu, predajući sve što je primio po osnovi izvršenog posla. Nalogoprimac poslove koje je izvršio prema ovom ugovoru radi za račun nalogoprimca, ali u njegovo ime. U ovim poslovima on je obavezan zaštititi interese nalogodavca prema trećim licima koje je on stvorio, vršeći poslove nalogodavca. Ove izveštaje koje podnosi, nalogoprimac obično podnosi u pismenoj formi, jer se tako na siguran način polaze račun nalogodavcu za izvršeni posao. Čak u praksi za ovaj izveštaj postoje i određeni obrasci.

Član 770. Odgovornost za upotrebu nalogodavčevog novca

Ako se nalogoprimac služio za svoje potrebe novcem koji je primio za nalogodavca, dužan je platiti kamatu po najvišoj dozvoljenoj ugovornoj stopi, računajući od dana upotrebe, a na ostali dugovani novac koji nije predao na vreme, zateznu kamatu, računajući od dana kad ga je bio dužan predati.

Nalogoprimac u određenim slučajevima dužan je da isplati kamatu za upotrebu novca od nalogodavca. Ovo pitanje je sankcionisano članom 770 ZOO. Dakle, ovde je pravilo da, ako je nalogoprimac upotrebio za svoje potrebe novac od nalogodavca, onda on placa kamatu po najvišoj dozvoljenoj ugovornoj stopi. Rok isplate teče od dana kada je počeo da koristi ova sredstva, dok za drugi novčani dug koji nije isporučio na vreme, placa zateznu kamatu, koja teče od dana kada je bio obavezan da dostavi dug nalogoprimcu- član 770 ZOO. Ovde treba imati u vidu, da ukoliko je nalogoprimac organizacija, onda novac koje

je primio od nalogodavca idu preko njenog žiro-računa i ova sredstva ostaju dok se polaze račun nalogodavcu. Inače, ukoliko koristi iste, on placa najveću kamatu koja je dozvoljena prema ugovoru. Ukoliko nalogoprimac je u zakašnjenju sa isporuci novca koje je primio od nalogodavca, onda on placa kamatu. Ovo radi u momentu kada je zakasnio sve dok trenutka vraćanja novca.⁶²⁹

Po pravilima ovog ugovora, nalogoprimac je dužan da podnese izveštaj o stanju poslova i da polaze računa pre isteka određenog roka. Ova obaveza nalogoprimeca je sankcionisana u članu 770 ZOO. Ovaj izveštaj može zahtevati i sam nalogodavac, zato nalogoprimac treba pružiti obaveštenje o stanju poslova ili o fazi njihovog izvršenja. Ovo ovlašćenje nalogodavca je opravdan, jer je zainteresiran da se izvrši posao na vreme, propisno i da bude što manje troškova. Prema pravilima ovog ugovora, nalogodavac ovde nema potrebe da objasni razloge za koje zahteva izveštaj o poslu koji obavlja. Razlozi mogu biti vezani za slabim poslovanjem ili nelikvidnost nalogoprimeca ili sa sumnjom prema pravilno izvršenom poslu.

Član 771. Solidarna odgovornost nalogoprimeca

Ako se nalogoprimac služio za svoje potrebe novcem koji je primio za nalogodavca, dužan je platiti kamatu po najvišoj dozvoljenoj ugovornoj stopi, računajući od dana upotrebe, a na ostali dugovani novac koji nije predao na vreme, zateznu kamatu, računajući od dana kad ga je bio dužan predati.

Ima slučajeva kada nekoliko nalogoprimeca preuzimaju izvršenje poslova ili određenih poslova. U ovom slučaju, ako se tiče kršenja ugovora o nalogu, onda ovi imaju solidarnu odgovornost. Ovo pitanje je sankcionisano članom 771 ZOO. Radi se o slučaju kada se izvršenje nekog posla poverava nekim licima sa istim nalogom, da to obave zajednički. Oni, u ovom slučaju, za kršenje ovog ugovora odgovaraju solidarno, osim kada je ugovorom predviđena ili drugačije regulisana njihova odgovornost. Ovde, kao što se vidi, nekoliko nalogoprimeca izvršavaju na svoje ime nalog, ali za račun nalogodavca. Njihova solidarna odgovornost je ograničena samo za obaveze prema nalogodavcu koji proističu od ugovora o nalogu. Ako je jedan od nalogoprimeca ispunio obavezu prema nalogodavcu, kada nastaje povreda ugovora, onda nalogoprimac koji je ispunio ovu obavezu ima pravo regresa prema drugim nalogoprimecima. Drugi nalogoprimeci sada ovog nalogoprimeca odgovaraju po stepenu njihove krivice. Međutim, ako se ne može utvrditi stepen krivice kod svakog nalogoprimeca onda svaki od njih odgovara na jednake delove prema ovom nalogoprimecu.⁶³⁰

629 Dr. Ivan Bukljaš – Dr. Boris Vizner: *Vep. e nj.*, fq. 2328, Komentar ZOO II, Beog., str. 239.

630 Komentar ZOO II, Beog., 1980, fq. 239-240, Dr. Ivan Bukljaš: Komentar ZOO I II, Zag., 1978, str. 379, Dr. Ivan Bukljaš – Dr. Boris Vizner: Isto delo, str. 2328-2329.

GLAVA 3 OBAVEZE NALOGODAVCA

Član 772. Predujam u novcu

Nalogodavac je dužan na zahtev nalogoprimca dati mu izvesnu svotu novca za predviđene izdatke.

Jedna od obaveza nalogodavca je davanje predujma u novcu. Nalogodavac je dužan da, zahtevom nalogoprimca, preda njemu jednu izvesnu svotu za predviđene izdatke.

Ovi izdaci treba da se nalaze u konkretnom slučaju. Zakon uslovljava obavezu nalogodavca da, zahtevom nalogoprimca, preda jednu izvesnu svotu za predviđene troškove.

Član 773. Naknada troškova i preuzimanje obaveza

1. Nalogodavac je dužan naknaditi nalogoprimcu, čak i ako njegov trud bez njegove krivice nije imao uspeha, sve potrebne troškove koje je učinio za izvršenje naloga, sa kamatom od dana kad su učinjeni.

2. On je dužan preuzeti obaveze koje je nalogoprimac uzeo na sebe vršeći u svoje ime poverene mu poslove, ili ga na koji drugi način osloboditi njih.

Nalogodavac ima i određene obaveze kao što su:

- da isplati određeni iznos novca za predviđene troškove koji su potrebni za izvršavanje posla;
- da isplati potrebne troškove za izvršavanje naloga;
- da nadoknadi štetu nalogoprimcu koju je pretrpeo vršeći nalog, ali bez njegove krivice;
- da isplati nagrađivanje nalogoprimcu za posao koji je obavio u podršci njihovog ugovora.

Član 774. Naknada štete

Nalogodavac je dužan naknaditi nalogoprimcu štetu koju je ovaj pretrpeo bez svoje krivice u vršenju naloga.

Naknada štete kod ugovora o nalogu je predviđena i regulisana članom 774 ZOO. Ukoliko je nalogoprimac izvršio posao savesno, onda on ne odgovara za eventualnu štetu koja

nastaje prilikom ispunjavanja naloga bez njegove krivice. U ovom konkretnom slučaju, za ovu štetu odgovara sam nalogodavac. Prema stavu 1 člana 774, nalogodavac je dužan da nadoknadi nalogoprimcu štetu, koju je ovaj pretrpeo bez njegove krivice prilikom izvršenja naloga. U ovom slučaju, za ovu štetu odgovara sam nalogodavac. Nalogoprimac u ovom slučaju treba da dokaže da je šteta zaista prouzrokovana i da je on nastao bez njegove krivice.⁶³¹

Dok, u stavu 2 člana 774, ukoliko nalogoprimac u izvršenju zanimanja ili prometa robe i pružanju usluga, nalogodavac odgovara samo ukoliko nastala rizičnost prevazilazi uobičajene rizičnosti, da se obavljanje ove profesije ili promet na tipičan način sprovodi. Dakle, ovde se uslovljava samo ukoliko "... nastala rizičnost prevazilazi uobičajene rizičnosti".

Član 775. Visina naknade

Ako drukčije nije ugovoreno, nalogodavac duguje naknadu u uobičajenoj visini, a ako o tome nema običaja, onda pravičnu naknadu.

Ugovorne strane mogu odrediti visinu naknade ugovorom. Ako drugačije nije ugovoreno, nalogodavcu se daje uobičajena naknada u visini koja se obično daje, a ako o tome nema običaja, onda pravičnu naknadu (član 775 ZOO). U ovom članu se predviđaju odredbe o određivanju naknade, koju nalogodavac treba, po ugovoru o nalogu, da isplati nalogoprimcu, u slučaju da ova naknada nije izričito ugovorena.

Naknada, odnosno provizija nalogoprimca u ovom slučaju podleže pravilima poslovnih običaja, a ukoliko nedostaju poslovni običaji, naknada se treba odrediti prema pravičnosti. Postavlja se pitanja šta se podrazumeva sa "pravična naknada", i ko određuje ovu naknadu?

Sa pravičnom naknadom podrazumeva se objektivna i realna naknada, utvrđena u tržištu, odnosno naknada koja se daje za isti nivo izvršenog profesionalnog rada i za istog ili za sličnu naknadu.⁶³²

Kod ugovora o nalogu, pravičnu naknadu treba da odrede ugovorne strane, sporazumom, za razliku od jednog broja ugovora u privredi kod kojih, prema ZOO, pravičnu naknadu određuje sud,⁶³³ imajući u obzir okolnosti slučaja konkretnog pravnog posla.⁶³⁴

631 Dr. Ivan Bukljaš – Dr. Boris Vizner: Isto delo, str. 2331.

632 A. Alishani, *Obligaciono Pravo*, poseban deo, Priština, 1990, str. 330.

633 Komentar ZOO, Knjiga I, Kragujevac, 1980, str. 563.

634 Hrvoje Momčinović: *Ugovori obaveznog prava*, Pravna knjiga, Zagreb, 1987, str. 126, Dr. V. Kapor – Dr. S. Carić: *Ugovori robnog prometa*, Beograd, 1983, str. 192, Ivica Jankovec, *Privredno pravo*, Beograd, 1981, str. 374.

Član 776. Isplata naknade

- 1. Ukoliko nije drukčije ugovoreno, nalogodavac je dužan isplatiti nalogoprimcu naknadu po obavljenom poslu.**
- 2. Ako je nalogoprimac bez svoje krivice samo delimično obavio nalog, ima pravo na srazmerni deo naknade.**
- 3. U slučaju kad bi unapred ugovorena naknada bila u očiglednoj nesrazmeri sa učinjenim uslugama, nalogodavac može zahtevati njeno smanjenje.**

U slučaju da je ugovorna naknada bila nesrazmerna sa izvršenim uslugama, nalogodavac može zahtevati njeno smanjenje.

Očigledna nesrazmera između izvršenog posla i profesionalnog rada, na jednoj strani, i visine naknade na drugoj strani, treba otkloniti od ugovornih strana, pošto ZOO u ovom slučaju ne predviđa intervenciju suda. Ako se ugovoren strane ne dogovore, postojaće potreba da ova umanjena vrši sud.⁶³⁵

Član 777. Pravo zaloge

Radi obezbeđenja naknade i troškova nalogoprimac ima pravo zaloge na pokretnim stvarima nalogodavca koje je dobio po osnovu naloga, kao i na novčanim iznosima koje je naplatio za račun nalogodavca.

Radi obezbeđenja naknade i troškova, nalogoprimac ima pravo zaloge na pokretnim stvarima nalogodavca koje je dobio na osnovu naloga, kao što su novčani iznosi koje je naplatio za račun nalogodavca (član 777 ZOO).

Ukoliko se desi da od ponašanja nalogodavca ili od njegovog poslovanja da proizilazi jedna izvesna nesigurnost u vezi toga da li će platiti naknadu i troškove nalogoprimcu, zakonodavac, na osnovu ovih sumnji, je predvideo isplatu naknade i troškova za izvršeni posao na osnovu naloga. Dakle, ovde je predviđeno zakonsko pravo zaloge na pokretnim stvarima nalogodavca, koje je nalogoprimac dobio na osnovu ugovora, kao i za novac koji je uplatio nalogoprimac za račun nalogodavca. Ovom odredbom je povećana sigurnost isplate naknade i troškova za izvršeni posao.⁶³⁶

.....
635 Hroje Momčinović, isto delo, str. 126.

636 Dr. Vladimir Kapor – Dr. Slavko Carić: *Isto delo*, str. 179-181, Dr. Martin Vedriš – Dr. Petar Klarić: *Isto delo*, str. 392-393, Komentar ZOO II, Beog., 1980, str. 246.

Član 778. Solidarna odgovornost nalagodavca

Ako je više njih poverilo nalagoprincu izvršenje naloga, oni mu odgovaraju solidarno.

Nalagodavac nije uvek jedan subjekat, jer se u praksi dešava da nekoliko nalagodavca povere izvršavanje posao nalagoprincu. Ovo pitanje ZOO je sankcionisao u članu 778, gde je predvideo solidarnu odgovornost nalagodavca. Ova njihova odgovornost je zakonska odgovornost. Ovde, kao što se može videti, njihova solidarna odgovornost se ne pretpostavlja već je određena zakonskom odredbom. Ova odgovornost nalagodavca je u interesu nalagoprinca. Posto se zakonska solidarna odgovornost iz ovoga ugovora može isključiti, ukoliko su strane svesne. Međutim, ako su strane nesavesne, znaci ako isključenje proističe od jače ekonomske pozicije nalagodavca, onda se ova odgovornost ne može isključiti.⁶³⁷

GLAVA 4

PRESTANAK NALOGA

Član 779. Odustanak nalagodavca od ugovora

1. Nalagodavac može odustati od ugovora.

2. U slučaju odustanka od ugovora u kome nalagoprincu pripada naknada za njegov trud, nalagodavac je dužan isplatiti nalagoprincu odgovarajući deo naknade, i naknaditi mu štetu koju je pretrpeo odustankom od ugovora, ako za odustanak nije bilo osnovanih razloga.

Nalagodavac može odustati od ugovora. U slučaju odustanka od ugovora, kada nalagodavcu pripada naknada za njegov trud, nalagodavac je dužan isplatiti nalagoprincu odgovarajući deo naknade, i nadoknadi mu štetu koju je pretrpeo odustankom od ugovora, ukoliko za odustanak nije bilo osnovanih razloga(član 779 stav 1,2 ZOO).

Član 780. Otkaz ugovora od strane nalagoprinca

1. Nalagoprinc može otkazati nalog kad hoće, samo ne u nevreme.

2. On je dužan naknaditi nalagodavcu štetu koju je ovaj pretrpeo zbog otkaza naloga u nevreme, izuzev kad su za otkaz postojali osnovani razlozi.

.....
637 Dr. I. Bukljaš, Komentar ZOO, I, II, Zag., 1978, str. 380.

3. Nalogodavac je dužan produžiti posle otkaza poslove koji ne trpe odlaganje, dok nalogodavac ne bude u mogućnosti da preuzme brigu o njima.

Nalogoprimac može otkazati nalog kad hoće, samo ne u nevreme. On je dužan naknaditi nalogodavcu šteti koju je ovaj pretrpeo zbog otkaza naloga u nevreme, izuzev kad su za otkaz postojali osnovani razlozi (član 780 stav 2 ZOO).

Prema članu 780 stav 2 ZOO, ukoliko nalogoprimac otkaze ugovor o nalogu u nepogodno vreme i a time prouzrokuje štetu nalogodavcu, onda on odgovara za nastalu štetu, dok u slučaju otkazivanja nalogoprimca sa razlogom i u pogodno vreme, onda on ne odgovara za eventualnu šteti koja je prouzrokovana nalogodavcu. Osnovni razlog za otkazanje u poslovnoj praksi postoji kada nalogodavca kasni u pogledu svojih obaveza.⁶³⁸

Zakonodavac sa druge strane, je obavezao nalogoprimca da, nakon otkaza, izvrši poslove koji ne trpe odlaganje, one koje nalogoprimac neće biti u mogućnosti da se stara o njihovom izvršenju, član 780 stav 3 ZOO. Ovim pravilom je određeno ponašanje nalogoprimca, nakon davanja otkaza, jer se nalogoprimac obavezuje da izvršava poslove koji ne trpe odlaganje i nakon otkaza. Ovu obavezu ima sve dok nalogodavac nije u stanju da se stara za ove poslove. Ovde je sporno koliko vremena treba da se stara nalogoprimac za obavljanje poslova koji ne trpe odlaganje. Odgovor treba da bude da ovaj rok ne može biti duži, ali se može desiti ako ima mogućnosti bez odlaganja ili u razumnom roku (opravdanom). U ovom slučaju nalogodavac može preuzeti da sam izvršava posao ili da ih poveri drugom nalogoprimcu. Ali, uvek i jednom relativno kratkom roku.⁶³⁹

Član 781. Smrt, prestanak pravnog lica

1. Nalog prestaje smrću nalogoprimca.

2. Naslednici nalogoprimca dužni su da o njegovoj smrti što pre obaveste nalogodavca i preuzmu što je potrebno za zaštitu njegovih interesa, dok ne bude u stanju da sam preuzme brigu o njima.

3. Nalog prestaje smrću nalogodavca samo ako je tako ugovoreno ili ako se nalogoprimac primio naloga s obzirom na svoje lične odnose sa nalogodavcem.

4. U tom slučaju nalogoprimac je dužan produžiti poverene poslove, ako bi inače nastupila šteta za naslednike, dok ovi ne budu u mogućnosti da sami preuzmu brigu o njima.

638 Dr. Ivan Bukljaš – Dr. Boris Vizner: Komentar ZOO, IV, Zag., 1979, fq. 234-235, Komentar ZOO, II Beog., 1980, str. 248-249, Dr. Ivan Bukljaš: Komentar ZOO I, II, Zag., 1978, str. 381, Dr. Vladimir Kapor – Dr. Slavko Carić: *Isto delo*, str. 180.

639 Komentar ZOO II, Beog., 1980, str. 248.

5. Ako je nalagodavac ili nalogoprimac neko pravno lice, nalog prestaje kad to lice prestane postojati.

Nalog prestaje smrću nalogoprimca. Naslednici nalogoprimca dužni su dao njegovoj smrti što pre obaveste nalagodavca i preduzmu što je potrebno za zaštitu njegovih interesa, dok ne bude u stanju da sam preuzme brigu o njima.

Nalog prestaje smrću nalagodavca samo ako je tako ugovoreno još od početka od ugovorenih strana. Kao što je navedeno u početku, ovaj ugovor je intuitu personae. Ukoliko je nalagodavac ili nalogoprimac pravno lice, nalog prestaje kad to lice prestane postojati.

Član 782. Stečaj, lišenje poslovne sposobnosti

Nalog prestaje kad nalagodavac ili nalogoprimac padne pod stečaj ili bude potpuno ili delimično lišen poslovne sposobnosti.

Ugovor o nalogu može prestati, ako nalogoprimac i nalagodavac padnu pod stečaj, kada se otvara postupka redovne likvidacije gore navedenih strana ili kada se liše potpuno ili delimično poslovne sposobnosti. Ovo je predviđeno izričito u članu 782 ZOO.

Član 783. Čas prestanka naloga

1. Kad je nalagodavac odustao od ugovora, kao i kad je umro ili pao pod stečaj, ili potpuno ili delimično lišen poslovne sposobnosti, nalog prestaje u času kad je nalogoprimac saznao za događaj zbog koga nalog prestaje.

2. Kad je nalogoprimcu izdato pismeno punomoćje dužan ga je vratiti po prestanku naloga.

Kada nalagodavac odustane od ugovora o nalogu, kao i kad je umro ili pao pod stečaj, ili pao pod stečaj, ili potpuno ili delimično lišen poslovne sposobnosti, onda nalog prestaje u trenutku kada je nalogoprimac saznao za događaj zbog koga nalog prestaje, član 783 ZOO. Trenutak gašenja naloga je vazno da se utvrdi, jer od ovog trenutka se drugačije regulišu pitanja odgovornosti za nastalu štetu i pitanje ko snosi rizičnost za oštećenje i gubitak stvari. Kada prestane ugovor o nalogu nalogoprimac koji je dobio pismeno ovlašćenje treba da istu vrati nalagodavcu.⁶⁴⁰

.....
640 Komentar ZOO II, Beog., 1980, str. 251-252.

Član 784. Izuzeci

Kad je nalog dat da bi nalogoprimac mogao postići ispunjenje nekog svog potraživanja od nalogodavca, nalogodavac ne može odustati od ugovora i nalog ne prestaje ni smrću, ni stečajem nalogodavca ili nalogoprimca, ni kad jedan od njih bude potpuno ili delimično lišen poslovne sposobnosti.

Član 784 predviđa izuzetke, naglašavajući da, kada je dat nalog sa namerom da nalogoprimac ostvari neko njegovo potraživanje od strane nalogodavca, onda nalogodavac može odustati od ugovora, dakle, ukoliko je nalog dat da bi nalogoprimac mogao ostvariti neko svoje potraživanje od nalogodavca, nalogodavac ne može odustati od naloga, ne prestaje ni smrću, ni stečajem nalogodavca ili nalogoprimca, ni kad jedan od njih bude potpuno ili delimično lišen poslovne sposobnosti.

Sefadin Blakaj

**ŠESTI DEO
UGOVOR O KOMISIJI**

**GLAVA 1
OPŠTE ODREDBE**

Član 785. Pojam

1. Ugovorom o komisionu obavezuje se komisionar da za naknadu (proviziju) obavi u svoje ime i za račun komitenta jedan ili više poslova koje mu poverava komitent.

2. Komisionar ima pravo na naknadu i kad ova nije ugovorena.

785.1. Prvi stav Člana 785 ZOO daje smisao ugovoru o komisionu. Prema definiciji o smislu ove odredbe i diskusiji u pravnoj teoriji, ugovor o komisionu smatra se jedan ugovoreni odnos koji se zasniva između komitenta (nalogodavca) i komisionara (primaoca naloga), prema kojem komisionar prima obavezu da u svoje ime i za račun komitenta izvrši, ili preduzme jedan ili više više (pravnih) poslova, odnosno da zaključi neki ugovor, dok komitent za takvo preduzimanje kao protivvrednost za komisionarovu ponuđenu uslugu isplati odgovarajuću naknadu, odnosno proviziju. Sama spomenuta odredba precizira pravnu prirodu ugovora o komisionu, specificirajući da komisionar tokom obavljanja pravnih poslova za njegovog komitenta deluje u svoje ime iako pravni posao obavlja za račun svog komitenta; odnosno pravni posao koji se preduzima vrši se za račun komitenta (tereteći zaduženje ili kreditirajući komitenta). Posao koji komisionar uzima na sebe da izvrši za komitenta uglavnom je jedan posao – pravna radnja, na pr. zaključenje jednog ugovora (kupovinu, prodaju i dr.); međutim, pored vršenja pravne radnje – zaključenja odgovarajućeg ugovora, komisionar takođe uzima ovlašćenje da izvrši jednu celinu drugih potrebnih pravnih radnji ili faktičkih radnji koje se vezuju za zaključenje – izvršenje ugovora. Tako na primer ako je komisionar preuzeo dužnost da zaključi ugovor o prodaji, pored zaključenja ugovora, u većini slučajeva on preuzima na sebe i primanje robe, držanje robe dok se roba isporuči komitentu, obavezu uobičajenog pregleda robe u času primopredaje, kompletiranje carinskih procedura u slučaju uvoza robe, i dr.⁶⁴¹

U pravnoj teoriji, ali i u sudskoj praksi, pravi se razlika između ugovora o komisionu i ugovora o zastupništvu (uključujući i ugovor o trgovačkom zastupništvu). Različiti autori često se referišu debati vezanoj za razlike koje postoje između ova dva ugovora, sigurno zbog mnogobrojnih sličnosti koje postoje između ova dva ugovora. Tako, kaže se da kod ugovora o zastupništvu, zastupnik (ovlašćenik) deluje u ime zastupljenog (nalogodavca) i

641 U vezi ovoga pogledaj: Hetemi, Mehdi J. *E drejta me njohuritë themelore të së drejtës afariste-Pravo s osnovnim saznanjima o poslovnom pravu*. Prishtinë/Priština, 1996: str. 404.

za račun zastupljenog. Ako zastupnik zaključi ugovor s trećom strankom, takav ugovor se zaključuje u ime zastupljenog (smatra se kao da je ugovor zaključio zastupljeni), tako da se zastupljeni pojavljuje kao ugovorna strana, takođe i dejstva ugovora idu na zaduženje ili kredit zastupnika. Za razliku od ovog, kod ugovora o komisionu, komisionar obavlja pravni posao u svoje ime, što znači da svojstvo ugovorne stranke dobija sam komisionar, u ugovorima koje komisionar zaključi s trećim strankama, a čiji cilj i pravno dejstvo jeste da idu na zaduženje, odnosno kredit komitenta. U ovom smislu, kod ugovora koje zaključi komisionar sa trećim strankama komitent nam se opšte ne pojavljuje kao stranka; odnosno on stoji kao skrivena stranka u odnosu koji se stvara između komisionara i trećih stranaka.⁶⁴²

To se primećuje i u spomenutoj odredbi ZOO; tako, u smislu iste u ugovoru o komisionu pojavljuju nam se najmanje dve stranke, komisionar i komitent. U pravnoj praksi dešava se da se u svojstvu komisionara u najčešćim slučajevima pojavi neko preduzeće, poslovni entitet, odnosno pravno lice koje nudi usluge prema ovom ugovoru kao profesionalac; međutim, ZOO ne pravi neku razliku između mogućnosti da se u svojstvu bilo koje stranke kod ugovora o komisiji pojave i fizička lica.

S gledišta forme, ZOO ne postavlja neku prepreku ugovoru o komisionu, kvalifikujući ovaj ugovor kao konsezualan ugovor. Ipak, u pravnoj praksi, vezano za ugovore u privredi, uvek i sve više komercijalni ugovori se vrše u pismenoj formi, odnosno elektronskoj formi koja dozvoljava da stranke mogu čuvati i dokumentovati sadržaj ugovora; uključujući u ovu pojavu i ugovore o komisionu. Vršenje ugovora u pismenoj formi čuva se u formi dokumenata (ili i nekoj drugoj elektronskoj formi, gde se sadržaj ugovora može čuvati u jednom prikladnom formatu), a to se uvek argumentuje da je to jedna neophodnost i pravna kultura koja najbolje služi interesima stranaka i obezbeđenju transakcije (pošto se s preciznošću čuva sadržaj ugovora koji može biti odlučujući tokom vršenja uzajamnih obaveza stranaka, ili i u slučaju eventualnog spora stranke mogu upotrebiti pismene obrasce s ciljem da se utvrdi i dokaže sadržaj ugovora).⁶⁴³

785.2. Obično, za obavljeni posao vezano za ugovor o komisionu, komisionaru pripada pravo na naknadu. Prvi stav spomenutog člana daje smisao da komisionaru pripada pravo na naknadu za rad koji vrši prema ovom ugovoru, odnosno pravo na naknadu ili proviziju predstavlja jednu protivvrednost koju komitent mora da isplati drugoj strani za ponuđenu uslugu shodno ugovoru. Obično, naknadu i visinu iste u najčešćim slučajevima ugovaraju stranke, gde ZOO poštuje u potpunosti volju stranaka u ugovaranju naknade (koja se može isplatiti kao protivvrednost u novcu, ili u naturi) i preciziranju visine naknade. Štaviše, drugi stav Člana 785 ZOO precizira da komisionaru pripada pravo na naknadu iako stranke nisu isto predvidele i ugovorom, ili ako nisu isto uključili u ugovoru. Misli se da se razlog ovog pravnog rešenja zasniva na činjenici da se vršenje poslova komisionara bazira na njegovo profesionalno angažovanje, uslugu koju komisionar u većini slučajeva vrši kao poslovnu

642 Vezano za ovo pogledaj: Hetemi, Mehdi J. *E drejta me njohuritë themelore të së drejtës afariste-Pravo s osnovnim saznanjima o poslovnom pravu*. Priština, 1996: str. 404.

643 Blagojevic, Borislav i Vrleta Krulj. *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima II - Drugo Izdanje*. Novi Sad: 1983: str. 1710 - 1713;

delatnost – s ciljem zarade, tako da se za vršenje ove usluge od istog zahteva jedno veoma pažljivo komisionarevo ponašanje i s visokom profesionalnom odgovornošću kod pružanja usluga prema njegovom komitentu; tako da je gore navedeno jedan od razloga koji uzrokuju pretpostavku prava komisionara da zahteva isplatu naknade za ponuđenu uslugu.

Član 786. Primena pravila o ugovoru o nalogu

Na ugovor o komisionu shodno se primenjuju pravila o nalogu, ukoliko pravilima o komisionu nije drukčije određeno.

---

786. Ugovor o komisionu ima dosta sličnosti i s ugovorom o nalogu (ugovor o davanju naloga). Ovo zbog činjenice da, u času ugovaranja, komisionar prima jednu seriju poruka, odnosno uputa ili naloga od komitenta koje imaju za cilj da upute, posavetuju ili regulišu krug pravnih radnji (ali i činjeničnih) koje komisionar može da preduzme s trećim licima. Dakle, s tim ciljem, uzimajući u obzir tu sličnost između ova dva ugovora, Član 786 regulisao je da, u slučaju nedostatka odredbi o komisionu, u takvom odnosu primenjuju se shodno odredbe ZOO koje važe za ugovor o nalogu. Naravno, primena odredbi ugovora o nalogu može doći do izražaja samo u slučajevima kad se ZOO nije bavio s datim pitanjem u pravilima ovog dela ugovora o komisionu, ili ako spomenuto pitanje stranke nisu regulisale ili nisu spomenule u ugovorenim pravilima. To je zbog toga što su pravila ugovora o komisionu uglavnom pravila dispozitivnog karaktera, tako da, naravno, stranke mogu da ugovore i drukčije od onoga kako je ZOO regulisao vezano za ovaj ugovor. U vezi sa smislom pravila ugovora o nalogu pogledaj komentar članova kod ugovora o nalogu, počevši od Člana 763 do Člana 784 ZOO.⁶⁴⁴

Član 787. Zaključenje posla pod uslovima različitim od naloga

1. Ako je komisionar zaključio neki posao po nepovoljnijim uslovima od onih određenih nalogom kad za to on nije bio ovlašćen, dužan je naknaditi komitentu razliku, kao i prouzrokovanu štetu.

2. U slučaju iz prethodnog stava komitent može odbiti da prihvati zaključeni posao, pod uslovom da o tome odmah obavesti komisionara.

3. Komitent gubi to pravo ako komisionar pokaže spremnost da mu odmah isplati razliku i nadoknadi prouzrokovanu štetu.

.....
644 U vezi ovoga pogledaj, na pr. ZOO, u delu koji govori o ugovoru o komisionu, gde nije predviđena ili regulisana mogućnost gašenja ugovora o komisionu; u tom smislu, pravila gašenja ugovora o nalogu mogu da nađu primenu i vezano za gašenje ugovora o komisionu (pogledaj članove 779 – 784 ZOO u delu u kojem se govori o gašenju naloga), naravno ako ugovorne stranke nisu regulisale nešto drugo s njihovim ugovorom.

4. Ako je posao zaključen po povoljnijim uslovima od onih određenih nalogom, сва tako postignuta korist pripada komitentu.

787.1. Kod ugovora o komisionu, jedna od glavnih obaveza komisionara jeste dužnost da se isti pridržava naloga, odnosno uputstava komitenta. Zavisno od pravnog karaktera i naloga komitenta, odnosno od činjenice kako su ugovoreni zahtevi i nalozi komitenta ugovorom o komisionu, pravna teorija i praksa govori o tri vrste naloga komitenta: imperativni nalozi (koji imaju obavezujući karakter za komisionara, tako da on ne može odstupati od njih; svako odstupanje ima za posledicu odgovornost komisionara za pretrpljenu štetu komitenta); nalozi u formi opštih uputstva s instruktivnim karakterom, fakultativnim, i slično (koji su prema njihovom pravnom karakteru manje obavezujući, međutim, komisionar ih može izbeći ako kao profesionalac proceni da je to bolje i povoljnije za komitenta; tako da je u ovom slučaju odgovornost komisionara za eventualne propuste kao rezultat izbegavanja naloga komitenta povećana, zbog toga što komisionar odgovara komitentu kao profesionalac u ponudi komisionih usluga; odnosno kod ugovora van privrede standard ponašanja mora se vrednovati s standardom dobrog domaćina – pažljivog čoveka).⁶⁴⁵

ZOO, u prvom stavu člana 787, regulisao je situaciju vezano s tim šta se dešava u slučaju kad komisionar je odstupio od naloga komitenta, a kao posledicu ugovorio je manje povoljne uslove za komitenta. U smislu rečenog stava, komisionar je dužan da se pridržava naloga i uputstava datim od komitenta, gde su iste precizirane u ugovoru o komisionu, a koje se nadovezuju na ponudu komisionarovih usluga. Nasuprot ovome, pretpostavlja se da komisionar uvek tokom izvršenja komitentovih naloga mora da vrednuje i štiti najbolji interes komitenta, a takođe i da poštuje njegove-njene najviše profesionalne standarde (ako ugovorom pruža uslugu kao profesionalac), tako da s korištenjem svojeg znanja i iskustva omogućujući komitentu najbolju moguću zaštitu njegovih interesa.

U slučaju odstupanja od naloga i uputstava datih od komitenta, spomenuti stav zasniva odgovornost za komisionara. Naravno, ako se ugovorom o komisionu izričito precizira da su nalozi imperativni i ne dozvoljavaju odstupanje, komisionar se mora pokoriti tim nalogima, u suprotnom, stvara odgovornost za sebe da odgovara komitentu za uzrokovanu štetu zbog devijacije naloga.

Takođe, prvi stav rečenog Člana stvara odgovornost za komisionara i u slučajevima kad je komisionar ugovorio uslove manje povoljne za komitenta, u slučajevima kad su nalozi bili dati u u formi uputstva ili instrukcija. Naravno, za slučajeve iz ovog smisla komisionar, koristeći svoje najbolje iskustvo, mora da proceni u svakom slučaju interes komitenta i da učini odgovarajuća rešenja saglasno s tim interesima. Međutim, ako se u konkretnom slučaju proceni da su rešenja koja su učinjena od komisionara manje povoljna za komitenta, od onih kojih je komisionar stvarno mogao da ponudi ili preduzme (a to

⁶⁴⁵ Vezano za ovo pogledaj: Hetemi, Mehdi J. *E drejta me njohuritë themelore të së drejtës afarist-Pravo s osnovim saznanjima o poslovnom pravu*. Prishtinë/Priština, 1996: str. 406.

se procenjuje u smislu okolnosti datog slučaja), onda se zasniva obaveza komisionara da svom komitentu nadoknadi razliku onoga što je postigao i onoga što je mogao da postigne u datom slučaju, a takođe i naknadu štete, ako je komitent eventualno pretrpeo neku štetu. Naravno, u proceni koja bi mogućnost delovanja bila u najboljem interesu komitenta, sud će uzeti u obzir okolnosti datog slučaja, računajući kako subjektivne okolnosti a koje su pod kontrolom ili rukom komisionara, tako i objektivne mogućnosti koje su ponuđene komisionaru u datom slučaju. Na pr., moglo bi se hipotetski zamisliti postojanje jedne situacije koja sačinjava odgovornost komisionara ako u datom slučaju komisionar proda komitentovu stvar za jednu nižu cenu od one određene nalogom komitenta, stvar koju bi inače komisionar mogao da proda po višoj ceni kada bi mu okolnosti tržišta omogućile jednu takvu stvar.⁶⁴⁶

787.2. S ciljem da se zaštiti interes komitenta, u slučajevima kad komisionar odstupa od naloga komitenta, ili ne deluje u najboljem interesu komitenta, ZOO je u drugom stavu člana 787 regulisao mogućnost da komitent može da odbije u celosti koristi ili rezultat rada komisionara s ugovorom o komisionu. Da bi koristio ovu mogućnost komitent mora odmah da obavesti komisionara vezano za odbijanje poslova ili rezultate komisionarevih poslova. Pošto ZOO ne određuje neko tačno vreme koliko taj rok mora trajati, u pravnoj teoriji i praksi razvilo se mišljenje da ovaj rok bude što kraći, odnosno obaveštavanje komisionara o odbijanju njegovih rezultata poslova mora se učiniti odmah (istog dana kad komitent primi rezultat rada), ili se odbijanje komisionaru vrši najkasnije do kraja sutrašnjeg dana, nakon dana kad je komitent primio obavest od komisionara o rezultatima poslova.⁶⁴⁷

787.3. S ciljem da se ne zloupotrebi mogućnost koja je data komitentu za odbijanje rezultata rada prema drugom stavu člana 787 ZOO, kao i s ciljem da se zaštiti pravičnost u obligacionim odnosima, u trećem stavu člana 787 ZOO, zakonodavac je regulisao mogućnost da, ako komisionar pokaže spremnost da odmah isplati komitentu razliku zarade (odnosno gubitaka koje je mogao komitent da dostigne), kao i da istom nadoknadi eventualnu štetu koju je isti pretrpeo.

787.4. U nastavku, u smislu člana 787 ZOO, četvrti stav spomenutog člana, reguliše tako da, ako komisionar postigne bolje rezultate rada, ili postigne ugovaranja s boljim uslovima za komitenta, od uslova određenih ugovorom o komisionu, sva imovinska korist postignuta u ovom slučaju pripada komitentu (gospodaru poslova). Ovo pravno rešenje izgleda da je razumno, zato što se to podrazumeva i zbog same prirode pravnog odnosa komisionara, zato što komisionar deluje za račun komitenta. Naravno, ako je ugovaranje boljih uslova stvorilo više troškova komisionaru, ili je on utrošio više vremena na pregovore, kod sličnih slučajeva komisionar ima opravdane osnove da zahteva povećanje naknade, ili otklanjanje troškova koji su uzrokovani za ovu svrhu; međutim, kao načelo, sva ostvarena dobit,

646 Blagojevic, Borislav i Vrleta Krulj. *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima II - Drugo Izdanje*. Novi Sad: 1983: str. 1714 - 1715;

647 Blagojevic, Borislav i Vrleta Krulj. *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima II - Drugo Izdanje*. Novi Sad: 1983: str. 1714 - 1715;

pripada komitentu. Na pr., mogao bi postojati jedan sličan slučaj kad komisionar kupi stvar za komitenta ispod cene određene ugovorom o komisionu, ili pod boljim uslovima, i slično.

Član 788. Prodaja robe prezaduženom licu

1. Komisionar ima obavezu da preuzeti posao uradi sa pažnjom dobrog preduzetnika.

2. Komisionar odgovara komitentu za štetu ako je odabrao lice koje nije poverljivo za posao ili ako je prodao robu licu za čiju je prezaduženost znao ili je mogao znati.

788.1. Prvi stav Člana 788 ZOO postavlja jedan standard ponašanja komisionara. U smislu rečenog stava, komisionar, tokom izvršenja naloga komitenta, mora da pokaže pažnju dobrog preduzetnika, odnosno dobrog privrednika. Standard dobrog privrednika podrazumeva standard ponašanja jednog preduzetnika, odnosno jednog profesionalca s posebnom pažnjom. Ovaj standard može da predstavlja odgovornost komisionara i za manje propuste u vršenju naloga ili zaštiti interesa komitenta, propuste koje obično jedan dobar privrednik ne bi trebao tolerisati. Drugim rečima, komisionar odgovara komitentu s standardom profesionalca, što podrazumeva i njegovu odgovornost za njegove radnje a takođe i za manje propuste. Drugim rečima, ovaj stav zahteva da komisionar bude posebno odgovoran u svojim preduzetim radnjama prema ugovoru o komisionu. Naravno, u opštoj proceni odgovornosti komisionara prema standardu “dobrog preduzetnika“, sud će uzeti u obzir konkretne radnje komisionara u okolnostima konkretnog slučaja, postavljenih u odnosu na ponašanje koje bi jedan dobar preduzetnik (komisionar) trebao da pokaže kada bi delovao prema nalogima komitenta u datim okolnostima.

788.2. Imajući u vidu prirodu ugovora o komisionu, kao i stepen poverenja koji treba da postoji među strankama u ugovaranju ovog ugovora, pretpostavlja se da bi komisionar u svakom slučaju i u bilo kojoj situaciji trebao da se pobrine o zaštiti i da deluje u najboljem interesu komitenta. Kao što je rečeno u prethodnom Članu, taj Član se bavio sa situacijama odgovornosti komisionara u slučajevima kad komisionar nije delovao prema zahtevima i nalogima komitenta, ili je odstupio od naloga komitenta. Međutim, smatra se da je odgovornost komisionara takođe iznad obaveze jednostavnog izvršenja naloga komitenta. Drugim rečima, komisionar u svakoj datoj situaciji mora da deluje u najboljem interesu komitenta, sprečavajući mogućnost da komitent trpi eventualnu štetu. Ovo obuhvata obavezu komisionara da se isti pobrine i za izbor trećih stranaka za komitenta. Na pr., ako je reč o prodajnom komisionu, komisionar ne mora da se brine samo o uspehu zaključenja govora o prodaji s najboljom cenom za komitenta, već on treba da se pobrine i o samoj platežnoj sposobnosti treće stranke (eventualnog kupca), platežna sposobnost kojeg bi omogućila komitentu brzu i sigurniju naplatu prodajne cene. U smislu ovog što je rečeno, ZOO u drugom stavu Člana 788 postavlja obavezu komisionara da isti odgovara svom komitentu za pretrpljenu štetu od ovog zadnjeg, ako je posledica uzrokovane štete zbog

neadekvatnog izbora treće stranke od čijeg delovanja zavisi ostvarenje interesa komitenta. Tako, komisionar će odgovarati za naknadu zbog pretrpljene štete koju je njegov komitent pretrpeo, ako je šteta koju je pretrpeo komitent posledica neadekvatnog izbora treće stranke, odnosno posledica izbora jednog insolventnog kupca (osiromašenog ili pred stečajem, ili u stečaju), ako je komisionar znao, ili nije mogao da zna (odnosno isti je trebao znati) o pogrešnom izboru (druge ugovorne stranke) koji je učinio komitent. Vezano za komentar ovog stava misli se da se odgovornost komisionara za naknadu komitentove štete za slučaj iz ovog stava osniva na pretpostavljenu krivicu komisionara, što podrazumeva da se pretpostavlja da je komisionar kriv i mora da snosi odgovornost za pogrešan izbor koji je učinio za komitenta. Međutim, komisionar se ne može osloboditi od obaveze naknade štete izuzev ako dokaže da nije znao, a niti nije imao mogućnost da zna za neadekvatan izbor treće stranke. Tako, teret dokaza argumenata kao što je gore navedeno pada na teret komisionara.⁶⁴⁸ U smislu gore navedenog komentara u vezi ovog stava, ipak, misli se da komisionar neće biti odgovoran prema komitentu za izbor koji je učinio prilikom zaključenja ugovora s trećom strankom, ako je treća stranka već ispunila svoju obavezu, tako da se sprečava i samo uzrokovanje štete komitent.

Član 789. Kad sam komisionar kupuje robu komitenta ili mu prodaje svoju robu

1. Komisionar kome je povereno da proda ili da kupi neku robu kotiranu na berzi ili na tržištu može, ako mu je komitent to dozvolio, zadržati robu za sebe kao kupac, odnosno isporučiti je kao prodavac, po ceni u vreme izvršenja poverenog posla.

2. U tom slučaju između komisionara i komitenta nastaju odnosi iz ugovora o prodaji.

3. Ako se berzanska, odnosno tržišna cena i cena koju je odredio komitent ne slažu, komisionar - prodavac ima pravo na manju od ove dve cene, a komisionar kupac je dužan platiti veću cenu.

789.1. ZOO u prvom stavu Člana 789 dozvoljava mogućnost da, ako se strane tako sporazume, odnosno ako komitent isto dozvoli komisionaru, kao i ako je reč o stvarima - robi koje imaju jednu vrednost na berzi, odnosno imaju određenu tržišnu cenu, robi koju komitent predaje komisionaru za prodaju kod trećih, istu komisionar može zadržati kao kupac; odnosno robu koju je komitent poručio da se kupi, isti se može snabdeti i od komisionareve stvari - robe. I nasuprot činjenice da se ova mogućnost ne poklapa s prirodom ugovora o komisionu, ZOO je to regulisao dozvoljavajući ovu mogućnost, ako su se za istu stvar stranke izričito složile ugovorom o komisionu, odnosno ako je takva mogućnost izričito predviđena u nalogima komitenta. Da bi se ovo izuzeće u ugovoru o komisionu omogućilo, potrebno je da roba koja je predmet ovog specifičnog odnosa ima

648 Blagojević, Borislav i Vrleta Krulj. *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima II - Drugo Izdanje*. Novi Sad: 1983: str. 1715 - 1716;

..... Sefadin Blakaj

jednu cenu na berzi, odnosno jednu određenu tržišnu cenu; tako da se u datom odnosu primeni određena cena koja postoji u času izvršenja prodaje, odnosno kupovine između komisionara i komitenta. U komentaru ovog stava moramo komentirati da je u trećem redu zakonskog teksta prvog stava spomenutog Člana korišten izraz “**isporučiti je**”, tako da moramo naglasiti da ovaj izraz - reč ne odgovara cilju rečenog stava, zato, umesto iste naravno da je trebala biti reč “**ponuditi je**”; tako da u nekoj eventualnoj ispravci zakonskog teksta ZOO znaće se da se treba uzeti u obzir ovaj tehnički nedostatak ovog stava.

789.2. Zatim, drugi stav istog člana ZOO reguliše da, ako je situacija omogućena kao u prvom stavu ovog člana, onda odnos koji je zasnovan između komisionara i komitenta smatra se (prema Zakonskom smislu) kao kupoprodajni odnos, tako da se između komisionara i komitenta primenjuju pravila ugovora o prodaji. Zavisno od njihovog odnosa prodavca ili kupca, stranke s pozicije komisionara ili komitenta uzimaju ulogu prodavca ili kupca, tako da između istih, za sređivanje njihovih prava i obaveza kako prodavca ili kupca primenjuju se pravila ugovora o prodaji (u nedostatku ugovornih odredbi dobrenih od samih stranaka).

789.3. Zbog prirode ugovora o komisionu, kao i odnosa poverenja koje mora postojati između komisionara i komitenta, mogućnost da ugovor završi kao jedan kupoprodajni ugovor mora se gledati samo kao jedno izuzeće, ako su ispunjeni uslovi komentirani u prvom stavu gore ovoga člana. Zato, s ciljem da se zaštite stranke od ovih situacija, a naročito s ciljem da komisionar ne zloupotrebi ovu mogućnost ponuđenu od komitenta (da kupi komitentovu stvar, ili obrnuto), odnosno da se ista mogućnost koristi što manje, zadnji stav člana 789 ZOO predvideo je jedno regulisanje koje će biti nepovoljno za komisionara, u slučaju da se cena razlikuje na berzi ili na tržištu, s cenom određenom od komitenta za uzajamni odnos. U smislu zakonskog teksta rečenog stava, ako postoji nesrazmera između cene berze, odnosno tržišne cene za odgovarajuću robu, s cenom određenom od komitenta koja se primenjuje u datom odnosu; onda komisionar ako je bio u ulozi prodavca samo ima pravo da zahteva nižu cenu (za razliku između cene berze- tržišta i cene određene od komitenta), ili ako je komisionar u ulozi kupca, dužan je da plati višu cenu (za razliku između cene berze- tržišta i cene određene od komitenta). Takva zakonska regulativa postavlja veći pritisak na komisionara, tako da isti pod pritiskom ove regulative neće imati subjektivni interes da koristi, odnosno da zloupotrebi ponuđenu mogućnost kao u prvom stavu ovog Člana.

GLAVA 2 OBAVEZE KOMISIONARA

Član 790. Čuvanje i osiguranje

1. Komisionar je dužan čuvati poverenu robu sa pažnjom dobrog privrednika.

2. On odgovara i za slučajnu propast ili oštećenje robe ako je nije osigurao, a prema nalogu je bio dužan to učiniti.

790.1. Ugovor o komisionu jeste dvostrani - obavezujući ugovor, odnosno ugovor o komisionu proizvodi prava i obaveze kako za komisionara, tako i za komitenta. Na početku ćemo govoriti o obavezama komisionara. Zavisno od vrste naloga kojeg prima komisionar, on se često nalazi u situaciji da prihvati i čuva - drži komitentove stvari. Ovo se naročito dešava kako kod prodajnog komisiona, tako i kod kupovnog komisiona. Kako u prvom slučaju, tako i u drugom slučaju, komisionar uzima stvari na držanje - robu određenu za komitenta, dok se ista preda trećoj stranki (kod prodajnog komisiona), ili dok se ista završno preda komitentu (kupovni komision). Naravno, uporedo s primanjem stvari - robe na čuvanje, komisionar preuzima i jednu celinu drugih radnji koje su udružene ili se povezuju s primanjem robe na čuvanje. Tako na pr. kad komisionar primi stvar od trećeg za svog komitenta, on je dužan da pregleda primljenu robu, da pregleda kvalitet i količinu robe i da se osigura da je predaja robe u saglasnosti s zahtevima komitenta, da bi eventualno učinio reklamaciju robe ako roba ima neki nedostatak, ili da upotrebi i neko formalno pravno sredstvo s ciljem da zaštiti interese svog komitenta. U smislu ZOO (prvi stav Člana 790), komisionar je dužan da drži komitentove stvari, ili vrši pravne ili faktičke radnje koje se vezuju za držanje - čuvanje komitentovih stvari, i isti treba da pokaže pažnju "dobrog privrednika". Ovo podrazumeva obavezu komisionara da bude naročito pažljiv u brizi za nadzor komitentovih stvari, odnosno zaštitu njegovih interesa. Komisionar će snositi odgovornost prema komitentu i za manje propuste, propuste koje ne bi trebao ispustiti jedan profesionalac, odnosno jedan dobar privrednik.⁶⁴⁹

790.2. Kod ugovora o komisionu, komisionar je dužan da se precizno pridržava naloga komitenta, odnosno da u svakoj situaciji deluje u najboljem interesu komitenta (ako iz sadržaja naloga komisionar ima diskreciju za izbor radnji koje preuzima za komitenta). Kada se postavlja pitanje držanja i čuvanja robe za komitenta, često se može postaviti i pitanje osiguranja robe s ciljem zaštite od raznih rizika. Čak šta više, mogu biti slučajevi kad iz smisla ugovora o komisionu, odnosno iz smisla komitentovih naloga, proizilazi jasan zahtev komitenta da se roba koja se drži za komitenta osigura od eventualnih rizika. Ako je to slučaj, to se smatra za jednim imperativnim zahtevom kojeg se komisionar mora pridržavati, inače, u suprotnom slučaju, odgovornost komisionara raste u odnosu na stvari

649   Vezano za ovo pogledaj: Hetemi, Mehdi J. *E drejta me njohuritë themelore të së drejtës afariste-Pravo s osnovnim saznanjima o poslovnom pravu*. Prishtinë/Priština, 1996: str. 406.

koje drži. U tom smislu, drugi stav Člana 790 ZOO povećava odgovornost komisionara za slučajeve kad komisionar nije osigurao komitentovu robu, stvarajući odgovornost komisionara da ima odgovornost i za propast ili slučajno oštećenje stvari, ako propast ili oštećenje stvari dolazi od rizika ili posledica od kojih je stvar trebala biti osigurana, onako kako je bilo i zahtevano od komitenta. U ovom smislu, smatra se da komisionar mora snositi posledice njegovog ne-delovanja u pravcu osiguranja robe od odgovarajućih rizika, tako da se komitent ne mora oštetiti od takvih propusta komisionara, kojem je inače i bilo naloženo da deluje na odgovarajući način.

Član 791. Obaveštenje o stanju primljene robe

1. Prilikom preuzimanja robe od prevozioca, koju mu je poslao komitent, komisionar je dužan utvrditi njeno stanje i bez odlaganja izvestiti komitenta o danu prispeća robe, kao i o vidljivim oštećenjima ili manjku, inače odgovara za štetu koja bi zbog tog propuštanja nastala za komitenta.

2. On je dužan preduzeti sve potrebne mere radi očuvanja prava komitenta prema odgovornom licu.

791.1. Kod ugovora o komisijonu, komisionar se često može naći u situacijama da primi robu za njegovog komitenta od trećeg lica. Ovde se često može povezati i slučaj prevoza robe od prevoznika (putem ugovora o prevozu). Prvi stav člana 791 reguliše situaciju kako se komisionar treba ponašati u slučaju primitka robe (za komitenta) od prevoznika, da li će biti i koja će biti odgovornost komisionara u slučaju da ne postupa prema zahtevima rečenog stava. Tako, spomenuti stav zahteva da komisionar, čim primi robu od prevoznika, dužan je da primljenu robu odmah pregleda, odnosno da utvrdi stanje primljene robe; to naravno podrazumeva da komisionar mora naročito da se brine i da bude pažljiv prilikom pregleda da li roba ima neki materijalni nedostatak, ili neko drugo vidljivo oštećenje; kao i da bez gubljenja vremena obavesti komitenta o činjenici dospeća i primitka robe od prevoznika, kao i da obavesti komitenta o stanju robe, ambalaži (da li je ambalaža prikladna), oštećenjima, kao i o eventualnim materijalnim nedostacima. Ova se obaveza komisionara takođe podrazumeva, pošto je preuzimanje ovih mera od komisionara neophodno za zaštitu komitentovih interesa, tako da ako roba ima neki vidljivi nedostatak ili neprikladno pakovanje, pruža mogućnost komitentima da protestuje primitak robe, ili odmah vrši reklamaciju (inače, prigovor primaoca zbog nevidljivih nedostataka stvari – robe može se vršiti u jednom dužem vremenskom periodu). Inače, ako komisionar ne postupa i ne poštuje zahteve ovog stava u smislu pažnje i pregleda robe prilikom primopredaje, komisionar će se držati odgovornim za naknadu eventualne štete komitentima, štete koja je posledica neuspeha komisionara da se pridržava zahteva spomenutog stava (gorenavedeni zahtevi).

791.2. U smislu obaveza komisionara osnovanih u prvom stavu ovog člana ZOO, drugi stav istog člana postavlja obavezu komisionara da isti preduzme potrebne radnje i mere s ciljem da zaštiti i sačuva interese komitenta prema odgovornom licu (prevozniku, ili drugim trećih stranaka). Tako na pr. u slučaju postojanja vidljivih nedostataka stvari, ili neadekvatne ambalaže, može se podrazumevati mogućnost da komisionar učini ili preduzme odgovarajuće prigovore, ili da pokrene neku potrebnu proceduru o proceni oštećenja stvari, i slično.

Član 792. Obaveštenje o promenama na robi

Komisionar je dužan obavestiti komitenta o svim promenama na robi zbog kojih bi ona mogla izgubiti od svoje vrednosti, a ako nema vremena za čekanje njegovih uputstava, ili ako on odugovlači sa davanjem uputstava, u slučaju opasnosti znatnijeg oštećenja robe, komisionar je dužan prodati je na najpogodniji način.

---

792. Kao što smo i gore naveli, u ugovoru o komisionu, komisionar deluje u svoje ime, a za račun komitenta. Tako, pošto posao koji vrši komisionar direktno utiče na komitentov račun, shodno tome komitent ima pravo da zna i da bude obavešten o svim okolnostima rada, odnosno stanju stvari, koje eventualno mogu da utiču ili otežaju račun komitenta. U tom smislu, komitent ima pravo da odmah bude obavešten od komisionara u slučaju da stvari ili roba koju drži komisionar trpi neku promenu, a što može rizikovati samu robu, ili roba koja se drži može da izgubi na vrednosti. Komisionar mora da izvrši ovu dužnost i da obavesti komitenta što je pre moguće, kao i da od istog traži instrukcije kako da dalje postupi s takvom robom.

Zatim, u najhitnijim situacijama kad se ne može čekati na odgovor komitenta (zbog toga što će se roba oštetiti, ili izgubiti na vrednosti), ili kad komitent nastavlja da ne odgovara komisionaru vezano za napomene i obaveštenja koja je učinio o posebnom stanju robe, u takvim situacijama komisionar ima takođe pravo da proda robu, tako da od prodaje robe plati odgovarajuću cenu za njegovog komitenta. Prodaja robe koja se vrši u ovoj situaciji mora biti što prikladnija za komitenta, tako da se istom uzrokuje što manje gubitka u vrednosti. Tako, obaveza koja je postavljena za komisionara u Članu 792 ZOO, naglašava još jednom široki krug zakonskih radnji i odgovornosti komisionara, koje imaju za cilj da zaštite interes komitenta.

Član 793. Saopštavanje komitentu imena ugovorne strane

1. Komisionar je dužan saopštiti komitentu sa kojim je licem obavio posao koji mu je komitent poverio.

2. Ovo pravilo ne važi u slučaju prodaje pokretnih stvari koja se vrši preko komisionih prodavnica, osim ako nije drukčije ugovoreno.

793.1. Kao što je gore rečeno, u ugovoru o komisijonu, komisijonar deluje u svoje ime, a za račun komitentata. Bilo koja radnja komisijonara, koja je izvršena u sklopu nadležnosti koju je dao komitent, direktno tereti račun komitentata. Shodno tome, svaki posao ili pravna radnja koju komisijonar vrši s trećim, utiče na račun komitentata.

Često, zavisno od uspešnog komisijonarovog izbora trećih lica zavisi i ostvarenje interesa komitentata u poslu ili biznisu. Imajući u obzir ovu činjenicu, i Zakonodavac u prvom stavu člana 793 imao je nameru da zaštiti interes komitentata, sankcionišući u njegovom interesu pravo koje je imao da bude obavešten o licima, odnosno poslovnim subjektima s kojima komisijonar ulazi u pravne radnje za komitentata. Na prvi pogled, ovaj zadatak komisijonara da prenese informacije komitentu o trećem s kojim isti ulazi u pravne odnose, izgleda da predstavlja jedan teret za komisijonara. Međutim, uzimajući u obzir da komisijonar deluje za račun komitentata, neuspeh u odabiru trećih stranaka direktno rizikuje pravni interes komitentata. Šta više, često se komisijonari mogu pojaviti u takvim okolnostima u kojima se komisijonar može naći u sukobu interesa (zbog subjektivnih interesa koje komisijonar može imati sa ili prema trećima), stanje koje može da stavi u sumnju objektivnost komisijonara u pažnji da zaštiti pravne interese komitentata u odnosu s trećim strankama. Sve ove mogućnosti opravdavaju zakonsko rešenje koje je učinio Zakonodavac u odgovarajućem stavu s kojim se precizira dužnost komisijonara da svojem komitentu prenese informacije o stanju i ličnosti trećih s kojima isti ulazi u pravne radnje za interese njegovog komitentata.

793.2. Međutim, komentirano pravilo u prethodnom stavu ima jedno izuzeće kad je reč o prodaji komitentnih pokretnih stvari (robi) u prodavnicama komisijonara. Tako, prema drugom stavu člana 793 ZOO, komisijonar nije dužan da njegovom komitentu obezbedi informacije o trećima s kojima isti zaključuje ugovore ako je reč o prodajnom komisijonu pokretnih stvari, kad se prodaja tih pokretnih stvari – robe vrši iz prodavnice komisijonara. To može biti i razumljivo, kad je reč o prodajnom komisijonu pokretnih stvari (zbog brzine koja se često zahteva u prometu) iz prodavnica komisijonara, pošto on može više vršiti kontrolu prodaje i naplatu cene za njegovog komitentata. Naravno, pravilo postavljeno u ovom stavu jeste pravilo dispozitivnog karaktera, što podrazumeva da i u takvim situacijama stranke se mogu ugovorom sporazumeti drugačije, što može osnovati obavezu komisijonara da i u takvim situacijama isti obezbedi informacije i obavesti komitentata o trećim licima kojima prodaje komitentove stvari.

Član 794. Polaganje računa

- 1. Komisionar je dužan položiti račun o obavljenom poslu bez nepotrebnog odlaganja.**
- 2. On je dužan predati komitentu sve što je primio po osnovu posla izvršenog za njegov račun.**
- 3. Komisionar je dužan preneti na komitenta potraživanja i ostala prava koja je stekao prema trećem sa kojim je obavio posao u svoje ime i za njegov račun.**

794.1. Jedna od glavnih obaveza komisionara prema njegovom komitentu jeste obaveza komisionara da polaže račun komitentu; obaveza koja je, kao takva, precizirana u prvom stavu člana 794 ZOO. Nakon što komisionar obavi posao za koji je zahtevano da završi, on zajedno s rezultatima rada, takođe podnosi komitentu i kompletan račun o toku radnji i završno postignutim rezultatima poslova i preda ih komitentu. Polaganje računa, kao obaveza komisionara, ne podrazumeva samo jednostavnu predaju jedne isprave - u formi računa, s kojom komisionar obaveštava komitenta o završnom račun. U stvari, misli se da podnošenje računa u stvari predstavlja jednu celinu radnji i aktivnosti preduzetih od komisionara, s ciljem da njegovog komitenta opremi sa svim informacijama, dokumentacijom, kao i s tokom preduzetih poslova za račun komitenta, informiše ga o postignutim uspesima i eventualno pretrpljenim neuspesima, obuhvaćajući u sebi i adekvatna objašnjenja o balansu troškova, isplatama, eventualnim oštećenjima, raznim finansijskim opterećenjima, i slično, s kojima je opterećen račun komitenta tokom a vezano za ponudu usluge komisionara; uključujući ovde i podnošenje ili predaju bilo koje vrste dokumenta koji sadrži informacije o toku radova preduzetih od komisionara, ili ako je od važnosti za prenošenje interesa ili rezultata rada komitentu. U smislu rečenog stava, komisionar se obavezuje da podnese komitentu račun unutar rokova, ili onako kako su isti precizirali ovu obavezu ugovorom o komisionu, ili u nedostatku takvih objašnjenja u ugovoru o komisionu, obaveza podnošenja računa vrši se u skladu s primenjenim poslovnim praksama (ili praksi osnovanoj među samim strankama, ako su stranke s uzajamnom saradnjom osnovale adekvatnu praksu).⁶⁵⁰ Komisionareva obaveza podnošenja završnog računa ima posebno veliku važnost za odnos među strankama, zato što, s podnošenjem završnog računa, komisionar prenosi na njegovog komitenta rezultate svih preduzetih poslova – njegovih radnji (istih preduzetih za račun komitenta), obuhvatajući ovde završne isplate, ili i prenos imovine na komitenta, stvari koje su eventualno mogle biti predmet preduzimanja u ugovoru o komisionu, takođe i podnošenje završnog računa briše završne odnose između komisionara i komitenta, gasi i pravnu snagu koju je komisionar dobio od komitenta vezano za ponudu komisionih usluga.

.....
⁶⁵⁰ Vezano za ovo pogledaj: Hetemi, Mehdi J. *E drejta me njohuritë themelore të së drejtës afariste-Pravo s osnovnim saznanjima o poslovnom pravu*. Priština, 1996: str. 407.

794.2. Dalje, drugi stav istog člana ZOO reguliše da je komisionar, uporedo s podnošenjem računa, dužan da prenese komitentu u celosti sve rezultate rada koji su se postigli vezano za vršenje radnji za račun komitenta, bilo da su to pozitivni ili negativni rezultati ostvareni s preduzetim radnjama. Naravno, iz samog smisla ugovora o komisionu podrazumeva se da se i rezultati rada prenose komitentu, međutim, ZOO sadrži ovo objašnjenje za pravilo koje je od važnosti za slučajeve kada se stranke u ugovoru o komisionu nisu bavile pitanjima direktnih koristi, ili indirektnih, koje komisionar može izvući tokom vršenja poslova. Prema smislu spomenute odredbe, komitentu se mora preneti sve ono što je primljeno, ili izvučeno od komisionara tokom vršenja poslova za račun komitenta (bilo da su to direktni pozitivni rezultati, ili indirektni od komisionog rada). U smislu ovog stava, ZOO je dozvolio samo jedno izuzeće koje omogućuje komisionaru da se suzdrži od obaveze predaje pokretnih stvari komitentu, a to s ciljem obezbeđenja isplate naknade i troškova na koje eventualno komisionar može pretendirati prema komitentu (pravo zaloge komisionara, šire komentirano u komentaru člana 800 ZOO).

794.3. Treći stav istog člana osniva obavezu komisionara, da isti prenese komitentu i sva prava i eventualna potraživanja koja je mogao da primi komisionar u odnosu s trećim strankama tokom vršenja komisionih poslova. Naravno, takva obaveza, osnovana na ovom stavu, jeste logična posledica obaveza komisionara koji je svo vreme delovao s trećima za račun komitenta.

Jedno posebno pitanje koje se može postaviti i koje se vezuje s obavezom komisionara za podnošenje računa komitentu, a kojim se kako izgleda odredbe ovog člana nisu jasno bavile, vezano je za činjenicu da li komitentu pripada pravo da od komisionara traži povremeno podnošenje računa, pre završetka komisionog odnosa u celosti. To pitanje se može postaviti samo za slučajeve kad ugovorne stranke nisu niti ugovorom predvidele ili regulisale jednu takvu mogućnost. Naravno, odgovor na ovo pitanje je od veće važnosti za slučajeve komisionih odnosa koji traju u toku jednog relativno dugog vremenskog perioda. Misli se da i u ovom slučaju odgovor mora biti pozitivan (iako odredbe gornjeg člana ne osiguravaju jedan izričit odgovor), tako da i komitentu pripada pravo da zahteva informacije i račun od komisionara i tokom ponude komisionih usluga, u toku različitih vremenskih perioda, kad komitent nađe da je to potrebno. Izgleda da ova mogućnost izvire iz člana 769 ZOO (pogledaj komentar tog gornjeg člana), koji reguliše obavezu nalogoprimca da preda nalogodavcu izveštaje i da podnese račun o izvršenim nalogima (takođe, u gornjem komentaru članova o ugovoru o komisionu objasnili smo da ZOO dozvoljava mogućnost da se ugovorom o komisionu, u slučaju pravnih praznina, mogu primeniti pravila ugovora o nalogu). Takođe, jedan takav pozitivan pristup na postavljeno pitanje izgleda da se podrazumeva i u urednom podrazumevanju stvari, pošto komitent, tokom vršenja poslova, ima pravo da se interesuje o vršenju radova, da zahteva informacije, ili da zahteva da se osigura s određenim bilansima nakon izvršenja raznih isplata, ili da se informiše u vezi s stanjem njegovog računa vezano s izvršenjem, ili primanjem isplata od poslova koji se mogu referisati komisionim uslugama, i slično; takve koje opravdavaju zahtev komitenta da se interesuje i da zahteva podnošenje računa od komisionara i u toku vršenja komisionih

poslova. Naravno, ako obaveza čestih podnošenja računa predstavlja za komisionara jedan poseban teret, koji uzrokuje komisionaru i dodatne troškove, komisionar kao protivvrednost za svoje usluge po ovoj osnovi može da zahteva dodatnu naknadu, odnosno izbegavanje dodatnih troškova koji mu se uzrokuju po ovoj osnovi.⁶⁵¹

Član 795. Del credere

1. Komisionar odgovara za ispunjenje obaveza svog saugovarača samo ako je posebno jemčio da će on svoje obaveze ispuniti (del credere), u kom slučaju on odgovara solidarno sa njim.

2. Komisionar koji je jemčio za ispunjenje obaveza svog saugovarača ima pravo i na posebnu naknadu (del credere provizija).

795.1. Jedna posebna forma ugovora o komisionu jeste “komisiona del credere”, ili se u pravnoj literaturi može naići i kao “komision star del credere”. Kod ove forme komisiona odgovornost komisionara je bitno dodata. Kao što smo gore komentirali, komisionar odgovara komitentu za sprovođenja naloga kao dobar privrednik, odnosno snosi odgovornost za savestan - profesionalan odabir treće stranke s kojom je zaključio ugovor, ili je preduzeo drugu pravnu radnju, odnosno snosi odgovornost za davanje uputstva i informacija onako kako je isti ugovorio s ugovorom o komisionu. Za razliku od ovoga, kod forme komisiona “del credere”, komisionar odgovara komitentu i za konkretne radnje treće stranke, odnosno za uspeh ili neuspeh ispunjenja obaveza od treće stranke. Ova mogućnost takvog ugovaranja ugovora o komisionu je omogućena (kao izuzeće) u prvom stavu člana 795 ZOO, prema kojem, ova forma komisiona se ne pretpostavlja, već se mora posebno ugovoriti između komisionara i komitenta. U smislu rečenog stava, komisionar i komitent mogu ugovoriti tako da komisionar da ličnu garanciju (jemstvo) za uspešnost ispunjenja obaveza treće stranke. U slučaju ugovaranja ove forme komisiona, komisionar snosi solidarnu odgovornost za uspeh ispunjenja obaveza treće stranke (s kojim je isti ugovorio za račun komitenta). To podrazumeva da, u slučaju da treća stranka ne ispuni obaveze (zbog stečaja, osiromašenja, ili zbog nekog drugog razloga), sva odgovornost ispunjenja prelazi na komisionara, koji ima položaj i solidarnog sa-dužnika u obligacionom odnosu osnovanom između komitenta i trećeg. Naravno, ako komisionar izvrši ispunjenje obaveze trećeg (prema njegovom komitentu), komisionar dobija pravo regresa prema trećem – povraćaj isplate onoga što je komisionar platio, ili ispunio za trećeg (vezano za ovo pogledaj komentar pravila o pasivnim solidarnim obavezama).

795.2. Iz onoga što je komentirano u prethodnom stavu, može se videti da ova forma ugovaranja komisiona pruža posebnu sigurnost komitentu u osiguranju njegovih

651 Blagojevic, Borislav i Vrleta Krulj. *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima II - Drugo Izdanje*. Novi Sad: 1983: str. 1722;

ugovorenih interesa. Ugovaranje i preuzimanje odgovornosti za ovu formu komisiona predstavlja dodatni rizik za komisionara. Naravno, pod dodatnim rizikom, u času ugovaranja komisionar može opravdano da zahteva veću naknadu za ponuđenu uslugu. U smislu ovoga, drugi stav člana 795 ZOO dozvoljava mogućnost da u ovom slučaju strane ugovore takozvanu posebnu naknadu "naknadu del kredere". ZOO, u smislu određivanja visine ove forme naknade poštuje autonomiju volje stranaka; stranke slobodno preciziraju ugovorom odgovarajuću naknadu za ovaj slučaj. Međutim, u smislu spomenutog stava, u slučajevima kad u času ugovaranja među strankama nije precizirana naknada komisionara, komisionar se može pozvati na spomenuti stav o mogućnosti primanja adekvatne naknade - posebne (kao dodatak uobičajenoj naknadi koji bi mogao pripadati komisionaru).

GLAVA 3 OBAVEZE KOMITENTA

Član 796. Naknada (provizija)

- 1. Komitent je dužan isplatiti komisionaru naknadu, ako je posao završen, koji je komisionar trebao obaviti, kao i ako izvršenje posla bude sprečeno nekim uzrokom za koji odgovara komitent.**
- 2. U slučaju postupnog izvršavanja, komisionar može zahtevati srazmeran deo naknade posle svakog delimičnog ispunjenja.**
- 3. Ako ne dođe do izvršenja zaključenog posla iz uzroka za koji ne odgovaraju ni komisionar ni komitent, komisionar ima pravo na odgovarajuću naknadu za svoj trud.**
- 4. Komisionar koji je neverno postupio prema komitentu nema pravo na naknadu.**

796.1. Osim, generisanja prava, ugovor o komisionu proizvodi i obaveze za komitenta. U privredi, komisiona usluga često se nudi kao privredna aktivnost komisionara, koja se obično vrši s naplatom. To je normalan tok stvari i u ugovorima van oblasti privrede. Tako, glavna dužnost komitenta u ugovoru o komisionu jeste obaveza da isplati naknadu (proviziju) za komisionara. Dužnost plaćanja naknade smatra se kao protivvrednost za uslugu koju vrši komisionar za njegovog komitenta. U ovom smislu i ZOO (član 796) reguliše da komisionaru pripada pravo na naknadu (proviziju), kad je on obavio posao određen ugovorom o komisionu. Ova zakonska definicija ima provedbu i u praksi, ako se strane ugovorom nisu složile drugačije. Naravno, u smislu spomenutog stava, komisionaru će pripasti pravo na naknadu samo u slučajevima kad je posao završen uspešno; odnosno u slučajevima kad je komisionar predao -preneo komitentu pozitivne rezultate obavljenih poslova. Tako na pr., kod prodajnog komisiona, da bi komisionaru pripala naknada, uporedo

s zaključenjem ugovora s trećim, potrebno je da se omogući naplata cene od trećeg; drugim rečima, da bude konkretnih rezultata završenih poslova.

Naknada koju je dužan komitent da isplati komisionaru obično se ugovara; tako da se visina naknade određuje na fiksna način, ili u procentima. Komisionaru pripada pravo na naknadu i u slučajevima kad strane nisu precizirale ugovorom da li se naknada mora isplatiti, ili ako nisu odredili visinu, ili kriterij za preciziranje visine naknade. U slučaju nesporazuma među strankama, naknadu može odrediti sud, uzimajući u obzir okolnosti konkretnog slučaja (nivo i vreme angažovanja komitenta, kao i postignute rezultate). U rečenom slučaju, kod određivanja visine naknade sud može uzeti u obzir prakse zasnovane između stranaka, različite profesionalne standarde koji su primenljivi u odgovarajućem prometu, ali i poslovne običaje.

U smislu istog stava, komisionaru pripada pravo da dobije odgovarajuću naknadu i u slučajevima kad komisionar nije izvršio neke radnje, ili nije izvršio sve radnje zahtevane ugovorom o komisionu, ako za neizvršenje takvih poslova odgovornost prelazi na komitenta. U tom smislu, ako komitent s svojim radnjama, odnosno propustima ili njegovim neradnjama, sprečava ili onemogućava komisionara da izvrši naložene poslove s ugovorom o komisionu, komisionaru će pripasti pravo na punu naknadu – proviziju i u tim situacijama.

796.2. U praksi mogu postojati situacije kad se izvršenje poslova koje je komisionar preuzeo na sebe vrši u toku jednog dužeg vremenskog intervala; za bavljenje s tim situacijama drugi stav člana 796 ZOO predviđa mogućnost da komisionaru sukcesivno pripada adekvatan deo naknade, koji je srazmeran s delom izvršenih poslova. Komisionaru će u takvim slučajevima pripasti pravo na potpunu naknadu samo kad uspešno obavi sve poslove ugovorene s komitentom, kao i isplate učinjene ranije izračunavaju se u završnom računu za naknadu koja se treba isplatiti komisionaru.

796.3. ZOO, u trećem stavu istog člana regulisana je situacija naknade komisionara u slučajevima kad zbog neuspeha izvršenja poslova nije odgovoran niti komisionar a niti komitent. Takvi slučajevi su prirodni onda kad se izvršenje poslova onemogućava zbog razloga koji su van uredne kontrole stranaka (kao što su razlozi koji se nisu mogli predvideti, ili izbegnuti). U najčešćim slučajevima ovde se radi o višoj sili, na pr. zbog nemira u različitim zemljama, tržišta trpe blokade, tako da je kupovina, ili prodaja robe na međunarodnim tržištima neuspešna, i slično). U takvim i sličnim slučajevima, pošto posao nije obavljen, komisionaru ne pripada pravo na punu naknadu, onako kako je ugovoreno (ili kako bi mu uobičajeno pripadalo). Međutim, za takve situacije ZOO je regulisao tu mogućnost priznavajući komisionaru pravo da zahteva naknadu koja je “odgovarajuća”, ili ekvivalentna s naporom koji je komisionar učinio vezano za izvršenje poslova o kojima je reč.

796.4. ZOO, u četvrtom stavu istog člana regulisano je i pitanje naknade u slučajevima kad komisionar postupa s “neverom”, ili nelojanošću prema komitentu. Za takve slučajeve ZOO je regulisao da komisionaru ne pripada pravo na odgovarajuću naknadu kad on

postupa s “neverom” prema komitentu. Kao što piše u zakonskom tekstu stava o kojem je reč, izraz “nevera” izgleda da donosi nejasnoću u praktičnoj primeni, tako da je sigurno da se ovaj izraz mora podvrgnuti interpretaciji. Neki autori s pravom misle da, kad se govori o “neveri -nelojalnosti” komisionara prema komitentu, obično se mora misliti na standarde postupanja komisionara (ili osoblja iz komisionareve kancelarije) koja ne priliče standardima ponašanja profesionalca (ili pažljivog čoveka), odnosno ne priliče ponašanju dobrog privrednika. U takvim slučajevima kad je komisionar delovao nepažljivo, ili s nedovoljno pažnje, kaže se ne samo da komisionaru ne treba pripasti pravo na naknadu, već obratno komisionar se može držati odgovornim za štete i propuste koje je prouzrokovao njegovom komitentu. Misli se da bi ovo gorenavedeno trebao biti duh interpretacije zadnjeg stava člana 796 ZOO.⁶⁵²

Član 797. Visina naknade

1. Ako iznos naknade nije određen ugovorom ili tarifom, komisionaru pripada naknada prema obavljenom poslu i postignutom rezultatu.

2. Ako je u datom slučaju naknada nesrazmerno velika prema obavljenom poslu i postignutom rezultatu, sud je može, na zahtev komitenta, sniziti na pravičan iznos.

797.1. Kao što je gore navedeno, komisionar nudi komisione usluge za odgovarajuću naknadu. S tačke gledišta određivanja naknade i visine naknade, ZOO poštuje autonomiju volje stranaka. Naknada se u najčešćim slučajevima daje u jednoj odgovarajućoj svoti novca, međutim ona se može ugovoriti da se plati i u nekoj drugoj formi (na pr. u naturi). Ponekad se naknada ugovara da bude isplaćena i u procentima (u odnosu na postignute rezultate). Način i visina plaćanja naknade najčešće se precizira od stranaka ugovorom, ili tarifom (prema tarifi komisionarevih usluga). Preciziranje naknade ugovorom, ili referisanje na primenljivu tarifu za usluge po ugovoru jeste najuobičajeniji način ugovaranja naknade. U ugovorima u privredi, komisionari nude usluge u najčešćim slučajevima na osnovu odgovarajućih tarifa. Primena takvih tarifa se ugovara, ali se takođe može i podrazumevati (na osnovu prakse zasnovane među strankama, ili poslovnih običaja).

Za slučajeve kad stranke ne preciziraju visinu naknade ugovorom, ili tarifu, ZOO (član 797.1) definiše da komisionaru ipak pripada odgovarajuća naknada, izračunata u odnosu na izvršene poslove i postignute rezultate. Za slučajeve kad stranke nisu odredile visinu naknade, kao i onda kad se primena neke tarife ne može podrazumevati, u slučaju nesporazuma stranaka u određivanju naknade koja se treba isplatiti komisionaru, sud će uzeti u obzir okolnosti konkretnog slučaja, uzimajući u obzir poslove koje je komisionar obavio, vreme i angažovanje komisionara za izvršenje takvih poslova, postignute rezultate, a naravno i okolnosti aktualnog tržišta.

---

⁶⁵² Za opširnije vezano za jedan sličan komentar pogledaj: Blagojevic, Borislav i Vrleta Krulj. *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima II - Drugo Izdanje*. Novi Sad: 1983: str. 1723 - 1725;

797.2. U smislu preciziranja visine naknade koja će se isplatiti komisionaru, ZOO sankcioniše okolnosti u slučajevima kad komisionar i komitent ugovore veoma visoku naknadu koja se treba isplatiti komisionaru za njegove usluge, naknadu koja je očito nesrazmerna između obavljenih poslova – postignutih rezultata i visine naknade. Uzimajući u obzir autonomiju volje stranaka prilikom ugovaranja naknade, autori koji su se bavili s komentiranjem ove odredbe, međutim, komentirali su oko argumenta da se moramo uzdržati od primene ove odredbe; tako da će ista naći naročito primenu kod slučajeva kad se ugovaranje naknade zloupotrebljava s ekonomske pozicije komisionara, ili komisionar koristeći svoju monopolističku poziciju na tržištu ugovara veoma visoku naknadu, ili takve slične okolnosti koje čine visinu naknade “nepravednom u postojećem odnosu”. U takvim slučajevima, komitent se može obratiti sudu i zahtevati srazmerno smanjenje naknade u odnosu na obavljene poslove, ili postignute rezultate.⁶⁵³

Član 798. Naknada troškova

1. Komitent je dužan naknaditi komisionaru troškove koji su bili potrebni za izvršenje naloga sa kamatom od dana kad su učinjeni.

2. Komitent je dužan dati komisionaru posebnu naknadu za upotrebu njegovih skladišta i transportnih sredstava, ako ona nije obuhvaćena naknadom za izvršenje posla.

798.1. Komisionaru pripada takođe pravo da odstupi od (plaćanja) troškova koji se uzrokovani tokom ili su vezani sa ponudom komisionih usluga. Naravno, komisionaru, tokom vršenja komitentovih naloga, mogu se prouzrokovati i različiti troškovi, kao na pr. komisionar može preuzeti na sebe da izvrši prevoz robe za račun komitenta, ili da kompletira carinske procedure za primljenu ili izvezenu robu, ili da preuzme mere za čuvanje i skladištenje robe, i slično. Naravno, u smislu prvog stava člana 898 ZOO, komisionaru pripada pravo na naknadu troškova tokom izvršenja komitentovih naloga. Naravno, komisionar nema pravo da zahteva naknadu svakakvih troškova po ovoj osnovi. Može se argumentovati osnova za pravo na naknadu troškova za slučajeve kad je uzrokovanje troškova bilo potrebno, odnosno opravdano, s ciljem da se izvrše komitentovi nalozi. U smislu prava na naknadu troškova pretrpljenih od komisionara, ovde je prvenstveno reč o neophodnim troškovima, odnosno direktno uzrokovanim troškovima, ili uslovljenih zbog neophodnosti za izvršenje naloga za komitenta.

Osim neophodnih troškova, komisionar je mogao trpeti i korisne troškove, odnosno troškove koji su uzrokovani s ciljem da donesu komitentu određenu korist u izvršenju poverenih poslova; na pr. delovanje u najboljem interesu komitenta, s ciljem da korist

.....
⁶⁵³ Za opširnije vezano za jedan sličan komentar pogledaj: Blagojevic, Borislav i Vrleta Krulj. *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima II - Drugo Izdanje*. Novi Sad: 1983:str. 1725 - 1726;

bude veća za komitenta, i slično. Naravno, ako komisionar dokaže da je bio savestan i da je delovao o skladu s visokim standardom ponašanja komisionara, tako da je preduzeo radnje u najboljem interesu komitenta, naravno, komisionaru će pripasti i pravo na naknadu za korisne troškove.

U prvom stavu istog člana precizira se da komisionaru, osim što pripada pravo na naknadu troškova, istom takođe pripada pravo da se naknada troškova vrši s kamatom i to od dana uzrokovanih istih. Međutim, spomenuti stav iz ZOO ne daje referencu koja vrsta kamate se može primeniti u ovim slučajevima (da li se treba primeniti stepen zatezne kamate određene Zakonom, ili se treba primeniti jedan niži stepen kamate). Mislimo da je najprikkladnije rešenje za takve situacije primena stepena zatezna kamate u visini kako je to određeno u ZOO vezano za obaveze za koje nije predviđen jedan tačan stepen kamate, a koje reguliše član 385.2 ZOO (pogledaj vezano za ovaj član komentar u odgovarajućem delu). Mislilo se na ovo rešenje pošto bi u konkretnom slučaju bilo protiv prirode zatezne kamate da se ista primenjuje u jednoj takvoj situaciji, kad još nijedna strana u odnosu nije došla u docnju (ovo tim više zbog toga što se često pitanje plaćanja ovih troškova i kamata za iste postavlja u času kad komisionar prezentira komitentu završni račun, a to je na kraju zatvaranja komisionog odnosa, odnosno kad se uopšte ne postavlja pitanje docnje komitenta u isplati istih pošto se njihova isplata zahteva i jednom kasnijem času).

798.2. Može se desiti da u odnosu komisionara, komisionar, uporedo s preuzimanjem obaveze obavljanja poslova za komitenta, preuzme i upotrebu njegovih skladišta, ili njegovih prevoznih sredstava (i slično), za interes komitenta. Naravno, ponuda ovih posebnih usluga sređuje se ugovorom o komisionu, kao i za njihovu ponudu precizira se završna isplata koja pripada komisionaru kao protivvrednost za ponuđene usluge. Međutim, ZOO, drugi stav člana 798 istog, priznaje pravo komisionara na dodatnu naknadu, posebnu, za slučajeve kad ponuda ovih usluga nije regulisana ugovorom o komisionu. U smislu ovog pristupa, postoje i mišljenja da se ova odredba mora čitati i primeniti u širem smislu, tako da komisionaru pripada pravo na naknadu i za ostale posebne usluge koje preuzima za račun komitenta. Naravno, u ovim slučajevima, u pravnoj praksi najčešće se za osnovu uzima šema tarifa usluga ponuđenih od komisionara, ili kancelarije komisionara.

Član 799. Predujam novca komisionaru

Ako ugovorom o komisionu nije što drugo određeno, komitent nije dužan predumiti komisionaru potrebna sredstva za obavljanje poverenog posla.

---

799. U praksi, zavisno od poslova koje preuzima komisionar na sebe da obavi za račun komitenta, njihovo izvršenje može podrazumevati preuzimanje i određenih uzrokovanih troškova, koji neki put mogu biti značajni. Ponekad, tokom izvršenja komitentovih naloga, kod nepredviđenih slučajeva mogu izaći i nepredviđeni troškovi, i slično. Za sve te

situacije, ZOO u članu 799 precizira da, za pokriće takvih troškova (pre ili posle izvršenih poverenih poslova), komisionaru ne pripada pravo da zahteva predujam od komitenta s ciljem da izvrši poslove, ili da vršenje takvih poslova uslovljava s određenim predujmom. Naravno, u smislu onoga što je gore navedeno, komisionaru pripada pravo na otklanjanje svih uzrokovanih troškova, kao i pravo na odgovarajuću naknadu, osim ako je drukčije sređeno ugovorom o komisijonu, komisionaru ne pripada pravo da zahteva predujam od komitenta u ime vršenja poverenih poslova.

GLAVA 4 ZALOŽNO PRAVO

Član 800. Založna prava komisionara

1. Komisionar ima pravo zaloge na stvarima koje su predmet ugovora o komisijonu dok se te stvari nalaze kod njega, ili kod nekog koji ih drži za njega ili dok on ima u rukama ispravu pomoću koje može raspolagati njima.

2. Iz vrednosti tih stvari komisionar može naplatiti pre ostalih komitentovih poverilaca svoja potraživanja po osnovu svih komisijonih poslova sa komitentom kao i po osnovu zajmova i predujmova datih komitentu, bez obzira na to da li su nastala u vezi sa tim stvarima ili nekim drugim.

3. Pravo prvenstvene naplate ima komisionar iz potraživanja koja je, izvršavajući nalog, stekao za račun komitenta.

800.1. Prvi stav člana 800 ZOO uspostavlja založno pravo na stvari ili robe komitenta, koje su predmet ugovora komisionara, sa namerom obezbeđenja prava komisionara u isplati naknade i troškova nastalih tokom obavljanja poslova na račun komitenta. Naravno, ovaj oblik zaloga koji postoji za interes komisionara je oblik zakonskog zaloga i postoji samo za stvari-robu koje su predmet ugovora komisionara i koje se nalaze na posedovanje, ili kontrolu komisionara ili treće stranke koja drži iste za komisionara, odnosno ako se dokumenti sa kojima se može raspolagati roba nalaze na posedovanje komisionara. Osim predviđenih odredba u ovom članu, za utvrđivanje založnog prava komisionara koji je uspostavljen iz ove osnove primenjuju se opšta pravila založnog prava.

800.2. Drugi stav člana 800 ZOO priznaje i pravo prednosti komisionara, da od vrednosti založenih stvari, da prvi, pre ostalih mogućih poverioca komitenta, ima pravo naplatiti sva njegova potraživanja koje proizilaze iz ugovora o komisiji (zahteve u vezi sa isplatom naknade, isplate posebne naknade, izbegavanje troškova, eventualno naknade prouzrokovane štete, i slično); kao i pravo prednosti da naplati i druga njegova potraživanja koje su stvorene van odnosa komisionara, odnosno takve da osnova njihovog stvaranja

budu zajmovi ili predujmova koje je eventualno komisionar dao komitentu i to bez obzira da li su ove zadnje nastala ili ne u vezi sa stvarima koje su predmet komisije, druge povezane stvari komisije, ili eventualno ukoliko su uspostavljene na osnovu neke druge osnove.

800.3. Nadalje, treći stav člana 800 ZOO uspostavlja pravo prednosti komisionara da prvi (pre potencijalnih poverioca komitenta), naplati potraživanja komitenta koje je isti stekao tokom obavljanja poslova (dekreta) za račun komitenta. Ovde npr. eventualno ulaze novčana potraživanja od trećeg (ili i druga pravno-imovinsko potraživanja), koje bi inače pripadala komitentu.

GLAVA 5

ODNOSI SA TREĆIM LICIMA

Član 801. Komitentova prava na potraživanja iz posla sa trećim

1. Komitent može zahtevati ispunjenje potraživanja iz posla koji je komisionar zaključio sa trećim i za njegov račun tek samo ako mu ih je on (komisionar) preneo (ustupio) potraživanja.

2. U pogledu odnosa komitenta sa komisionarom i njegovim poveriocima, ova se potraživanja od svog nastanka smatraju kao komitentova potraživanja.

801.1. Kao što je gore navedeno, komisionar, u odnosima sa trećim licima, tokom obavljanja poslova komisije, deluje u svoje ime i a račun komitenta. Prema ovom značaju, dok treći komisionara sa trećim zaključuje ugovor, ili vrši- preduzima pravne radnje (itd.) sve vrši u svoje lično ime. Treća strana često nema, niti može imati informacije o tome ko je zapravo komitent, posto komisionar se sa istima može pojaviti kao jedina ugovorna strana. U smislu ovoga je i odredba prvog stava člana 801 ZOO, prema kojoj, komitent u stvari može zahtevati ispunjenje njegovih zahteva prema trećim licima (sa kojima je komisionar stupio u pravnim odnosima) samo ako je komisionar prethodno preneo-ustupio takve zahteve komitentu. Obično, komisionar je obavezan da prenese-ustupi takve zahteve komitentu, rad koji je regulisan sa odredbama koje se bave pitanjem polaganja računa komisionara prema komitentu (u odnosu na obavezu polaganja računa vidi komentar člana 794 ZOO).

801.2. Međutim, bez obzira na regulisanje prvog stava člana 801 ZOO, drugi stav istog člana reguliše da, ipak, pravni odnosi koji se mogu uspostaviti ili postojati preko komitenta im komisionara, kao i u odnosima između komitenta i poverioca komisionara, sva potraživanja koje proističu iz odnosa komisije prema trećim licima se smatraju kao potraživanja komitenta u stvarnosti, i to od njihovog nastajanja; ovo se pravilo obrazlaže činjenicom sa komisionar uvek deluje na račun komitenta i stoga takva potraživanja se

odnose računu komitenta. Drugim recima, takvi zahtevi ne mogu predmet izvršenja od strane poverioca komisionara.

Član 802. Ograničenje prava komisionarevih poverilaca

Poverioci komisionara ne mogu radi naplate svojih potraživanja, ni u slučaju njegovog stečaja, preduzeti mere izvršenja na pravima i stvarima koje je komisionar, izvršavajući nalog, stekao u svoje ime, ali za račun komitenta, izuzev ako se radi o potraživanjima nastalim u vezi sa sticanjem tih prava i stvari.

802.1. Nakon što komisionar deluje za račun komitenta, smatra se da i sve stvari, zahtevi, prava ili obaveze idu na račun komitenta. U tom smislu, sve stvari, prava ili potraživanja koje eventualno, komisionar od trećih lica (za račun komitenta) u vezi sa izvršenjem naloga komitenta, ne može da bude predmet prinudnog izvršenja od strane poverioca komisionara. Takav standard ograničenja i zaštite prava komitenta, u odnosu sa poveriocima komisionara (ovo u slučaju osiromašenja ili prinudnog stečaja, ili za druge slučajeve kada imovina komisionara postaje predmet prinudnog izvršenja), odlučuje član 802 ZOO.

Izuzetak od gore navedenog pravila predstavljaju slučajevi kada je komisionar stekao zahtevno pravo (odnosno založno pravo) na stvari ili prava, koje bi inače pripadale računu komitenta. Ovaj izuzetak se uglavnom povezuje sa zahtevnim pravima komisionara prema komitetu koji se odnosi na pitanje isplate naknade, ili isplate posebne naknade, ili pitanje isplate neophodnih i korisnih troškova; kao i slično.

Član 803. Stečaj komisionara

1. U slučaju stečaja komisionara, komitent može zahtevati izlučivanje iz stečajne mase stvari koje je predao komisionaru radi prodaje za njegov račun, kao i stvari koje je komisionar nabavio za njegov račun.

2. U istom slučaju komitent može zahtevati od trećeg kome je komisionar predao stvari, da mu isplati njihovu cenu, odnosno njen još neisplaćeni deo.

803.1. U smislu toga kako je komentarisano u prethodnom članu, prvi stav člana 803 ZOO, nadalje reguliše da, u slučaju stečaja komisionara, komitent može da zahteva da se izluče i isključe od stečajne mere sve stvari koje je komitent predao komisionaru za prodaju na njegov račun, odnosno da zahteva izlučivanje i isključivanje od stečajne mere sve stvari koje je komisionar kupio na račun komitenta. Naravno, takve stvari su stvari koje komisionar čuva za komitentov račun, samim tim komitent u smislu odredbe na reč, ima

pravo da zahteva da slične stvari budu isključene iz mere – imovine komisionara koja je pod stečajnom merom.

803.2. Nadalje, drugi stav člana 803 ZOO, omogućava još jedno isključenje u korist komitenta, tako da istome priznaje pravo da neposredno kontaktira treću stranu i od iste zahteva da mu se isplati cena, ili deo cene, koja je ostala neisplaćena za stvari – robu koju je komisionar predao trećoj strani. Ovo pravilo je izuzetak za komitenta koji daje mogućnost da isti direktno kontaktira treću stranu i od iste zahteva odgovarajuće ispunjenje, za slučajeve kada je prema komisionaru otvoren stečaj. Svakako, da bi komitent uživao ovo pravo, nije neophodno da treća strana zna, ili ne, ukoliko je komisionar delovao ili ne za račun komitenta. Ovo je izuzetak koji ima za cilj da štiti interese komitenta u slučaju stečaja komisionara.

DEO XVII

UGOVOR O TRGOVINSKOM ZASTUPANJU

GLAVA 1

OPŠTE ODREDBE

Član 804. Pojam

1. Ugovorom o trgovinskom zastupanju obavezuje se zastupnik da se stalno stara da treća lica zaključuju ugovore sa njegovim nalogodavcem, i da u tom smislu posreduje između njih i nalogodavca, kao i da po dobijenom ovlašćenju zaključuje ugovore sa trećim licima u ime i za račun nalogodavca, a ovaj se obavezuje da mu za svaki zaključen ugovor isplati određenu naknadu (proviziju).

2. Zastupnik, prema prvom stavu ovog člana, može biti pravno lice ili fizičko lice koje samostalno i u cilju stvaranja dobiti vrši radnje zastupanja kao registrovanu radnju.

3. Zastupnik isto tako može zaključiti ugovor o trgovinskoj agenciji kao nalogodavac.

4. Nalogodavac može na istom području i za istu vrstu poslova imati nekoliko zastupnika, osim ako se ugovorom ne predviđa drugačije.

5. Jedan zastupnik ne može bez pristanka nalogodavca preuzeti obavezu da na istom području i za istu vrstu poslova radi za drugog nalogodavca.

804.1. Prvi stav člana 804 daje značaj Ugovoru o trgovinskom zastupanju. Prema značaju koji obezbeđuje ovaj član, kao što se i podrazumeva pravna teorija, ugovor o trgovinskom zastupanju je ugovor zaključen između trgovinskog zastupnika (koji se često naziva trgovački agent, tako da u komentarisanju ovog dela ovog ugovora mi ćemo se pridržavati naziva: trgovački agent) i nalogodavca (principalu ili vlastodavcu), prema kojoj trgovački agent stiče vlast- ovlašćenje da zastupa nalogodavca, odnosno da “u ime” i za “račun nalogodavca” zaključuje razne ugovore, izvršava druge pravne radnje (iste će biti precizirane ugovorom o trgovinskom zastupanju); dok kao protivvrednost za ovu naknadu nalogodavac je dužan da isplati agentu odgovarajuću naknadu. Uočeno je od odnosa stvorenih iz ugovora o trgovinskom zastupanju, može se zaključiti da ista stvara dve vrste pravnih odnosa; prva se odnosi na odnose koje nastaju između nalogodavca i trgovačkog agenta; dok druga se odnosi na odnose koji se stvaraju između ovih prvih dveju i trećih strana sa kojim agent stupa u ugovor ili pravne odnose u ime i za račun nalogodavca.

Ugovor o trgovinskom zastupanju ima dosta sličnosti sa ugovorom za komisije (gore komentarisano).Međutim, iste imaju i značajne razlike. Iako je ugovor za komisije,

u odnosu na treća lica, komisionar deluje u svoje ime (pošto komisionar se uglavnom predstavlja trećem licu kao jedina ugovorna strana) i za račun komitenta; kod ugovora o trgovinskom zastupanju trgovački agent uvek deluje “ u ime” nalogodavca i “ račun” nalogodavca. Drugim recima, kada agent sklapa ugovor sa trećim licima, takav ugovor sklapa u ime nalogodavca, tako da nalogodavac direktno postaje ugovorna strana sa trećim licima u kojima se zastupa od strane agenta.

Ukoliko primetimo pažljivo pravni tekst prvog stava istog člana, posebno deo rečenice kao sledeće: “ *zastupnik je obavezan da vodi računa konstantno da treća lica zaključe ugovor sa njegovim nalogodavcem i da za ovo između njih posreduje i nalogodavac*”; iz čega se može zaključiti da ZOO u ovom delu ne čini jasnu razliku između trgovačkog zastupnika i trgovačkog posredovanja. Naravno, izgleda da zakonodavac je usvojio ovaj oblik regulisanja zbog sličnosti koje postoje između ovih dveju vrsta ugovora, a posebno i za slučaj da se često trgovački agent predstavlja i kao posrednik za zaključenje ugovora između nalogodavca i trećih lica. Bez obzira na pristup ZOO-a, um pravnoj teoriji (i pravnoj praksi) čini se razlika između ugovora o trgovinskom zastupanju i ugovora o posredovanju (trgovačkom). Dakle, u ugovoru o trgovačkom zastupanju agent deluje u ime i za račun nalogodavca, tako da uvek kada posluje agent, on ima za cilj da štiti i sprovodi ciljeve i interese nalogodavca. Za razliku od ovoga, posrednik u odnosu koji posreduje ima za cilj da samo “ stavi stranke u vezi” a nakon toga da same stranke zaključuju ugovor, odnosno da uloga posrednika u pravnom odnosu bude uglavnom neutralna, tako da posrednik kada deluje i pruža usluge posredovanja on deluje u svoje ime i za svoj račun (i druge slične razlike koje se mogu istaknuti između istih ugovora).

804.2. U pogledu toga ko može da bude u ulozi- svojstvu trgovačkog agenta, ZOO ne čini neku razliku između subjekata prava. Naime, u smislu drugog stava člana 804 ZOO, u svojstvu trgovačkog agenta može biti jedno pravno ili jedno fizičko lice. Izraz pravni subjekat(lice) se može tumačiti opširnije i da podrazumeva svaki subjekat kojima zakon na snazi prepoznaje stepen pravne subjektivnosti (koji mogu biti organizovani u formi pravnog lica, ili kada im zakon na snazi daje drugu kvalifikaciju).Vidi u vezi sa ovim Zakon o organizaciji poslovnih društva.

804.3. U pravnoj praksi obično se dešava da trgovački agent obezbeđuje usluge zastupanja kao poslovnu uslugu, u cilju ostvarivanja odgovarajućeg poslovnog dobitka. U smislu ZOO, zastupnik ili agent može biti organizovan i u formi zakonskog subjekta (tako da pravne radnje za komitenta u realnosti izvršavaju pravni zastupnici, ili službenici pravnog subjekta na reč). U smislu ovoga, ZOO ne čini neki izuzetak za trgovačkog agenta, odnosno reguliše na taj način da trgovački agent (koji obično vrši takvu uslugu kao njegova ekonomska aktivnost) u realnost mogu biti i nalogodavci u poslovima ili poslovima van domena ugovora o zastupanju.

804.4. Kod trgovačkog zastupanja sadržaj odnosa zastupanja stranke uglavnom određuju ugovorom. U odsustvu jasne ugovorne odredbe, ZOO reguliše na taj način da nalogodavac

može imati u istoj zoni i za istu vrstu poslova nekoliko agenata-zastupnika. U takvom slučaju, nalogodavac, uz saglasnost agenata, određuju područje poslova gde bi agenti izvršavali poslove u istoj oblasti i za isti okrug ili sličan koje agenti treba da preduzmu.

804.5. Uzimajući u obzir da je odnos zastupanja, odnos koji zahteva jedan visi stepen uzajamnog poverenja između stranaka, posebno visok stepen poverenja koji nalogodavac treba da ima za agenta; za ovu svrhu, a sa ciljem zaštite interesa nalogodavca iz mogućnosti da agent zloupotrebi saznatih informacija od strane nalogodavca, ili da bude konkurencija nalogodavcu, ZOO, u petom stavu člana 804, je onemogućio agentu da on (agent) može preuzeti obavezu da u istoj oblasti i za istu vrstu poslova ili za isti krug klijenata radi za drugog nalogodavca, bez pristanka početnog nalogodavca. Naravno, mogućnost da agent zastupa dva ili više nalogodavca u istom području (ekonomskom), ili za isti krug poslova treba se izričito regulisati pristanak nalogodavaca. U suprotnom, neki drugi sporazum agenta sa trećim nalogodavcem bi predstavljalo bitnu povredu koja može dovesti do raskida ugovora i naknadi štete koju može zahtevati nalogodavac.

Član 805. Forma

1. Svaka strana može zahtevati da se izradi jedna isprava o sadržaju ugovora, uključujući sve zadnje izmene, i da se potpiše od druge strane. Strane se ne mogu odreći ovog prava.

2. Uprkos prvom stavu ovog člana, strane se mogu saglasiti da je pisana forma uslov punovažnosti ugovora i njegovih izmena.

805.1. U pogledu forme, ZOO nije dao jasnu specifikaciju da li je ugovor o trgovinskom zastupanju formalan ili ne; međutim, izgleda da konstrukcija zakonskog teksta člana 805 ZOO je u korist pismene forme ugovora trgovačkog agenta. Ukoliko pogledamo prvu rečenicu istog člana, zakonodavac koristi izraz “*svaka strana može zahtevati*” da se ugovor izvrši u jednom dokumentu sa određenim sadržajem. Korišćeni izraz “*svaka strana može zahtevati*”, dozvoljava mogućnost da ugovor sa trgovinsko zastupanje bude važeći iako nije izvršen u određenoj formi (ne-formalan ugovor), ako stranke imaju za cilj da istu ugovore i za isti nisu izvršavali jednu formu sadržaja njihovog sporazuma, ili dokumenta sa određenim sadržajem. Međutim, i uprkos ove mogućnosti, zakonodavac izgleda da je u korist izvršenja jedne forme sadržaja ugovora. Izvršenje ugovora ili sporazuma u pismenoj formi donosi strankama zadovoljavajuću sigurnost u transakciji, posto u slučaju nekog pitanja stranke (ili treći koji imaju pravni interes) lako se mogu odnositi pismenom dokumentu koji sadrži sporazum stranaka; ili da se pismeni dokument može upotrebiti u sudu kao objektivni izvor informacija za overu sporazuma stranaka.

805.2. Drugi stav istog člana reguliše mogućnost da se stranke mogu sporazumeti da ugovor o trgovinskom zastupanju je važeći samo ako se izvrši u određenoj formi, odnosno u pismenoj formi. U takvom slučaju, kada bi ovo bio sporazum stranaka, onda ugovor o trgovinskom zastupanju bi bio formalan, tako da nedostatak pismene forme bi doveo do nevažnosti ugovora, ili do nekog uslova ispunjenog ugovora-izmenjenog u međuvremenu.

Član 806. Zaključivanje ugovora u ime nalogodavca

Zastupnik može zaključivati ugovore u ime i za račun svog nalogodavca, ako je za to od njega dobio posebno ili generalno ovlašćenje.

---

806. Kao što je gore navedeno, agent deluje u ime i za račun nalogodavca (punomoćnika). Da bi agent mogao da deluje u ime i za račun nalogodavca, on mora imati ovlašćenje određenog sadržaja (generalnog ili posebnog), datog od nalogodavca. Forma u kojoj se materijalizuje ovlašćenje određenog sadržaja se naziva prokura (punomoćje).

Šo se tiče punomoćja i sadržaja punomoćja vidi pravila-članove i komentare istih u članovima počevši od člana 77 do 82 ZOO. Član 78 ZOO bavi se pitanjem forme izvršenja punomoćja (vidi komentar istog člana). Pomenuti članovi citiranog ZOO u ovom delu se bavi i pitanjem opštih i posebnih ovlašćenja, datih od punomoćnika i materijalizovane u određenom punomoćju (vidi komentar istih za opštiji pregled).

Član 807. Primanje ispunjenja

Zastupnik ne može zahtevati ni primiti ispunjenje potraživanja svog nalogodavca, ako za to nije posebno ovlašćen.

---

807. Ugovor o trgovinskom zastupanju ne podrazumeva da trgovački agent, koji deluje kao trgovački zastupnik nalogodavca, može zahtevati ili prihvatiti ispunjenje zahteva za svog nalogodavca. Naravno, putem ugovora o trgovinskom zastupanju, agentu se prenosi jedan širi ili uzi krug poslova koje obavlja agent u ime i za račun nalogodavca. Međutim, ovo ne podrazumeva da agent može zahtevati ili prihvatiti ispunjenje zahteva za nalogodavca. ZOO, u članu 807 zahteva posebno ovlašćenje za slučajeve kada agent zahteva ili prihvati odgovarajuće ispunjenje za svog nalogodavca. Dakle, da bi zaštitio interes nalogodavca, a takođe i treće strane, ZOO na eksplicitan način zahteva da se posebno ovlašćenje obezbedi od strane nalogodavca za ove slučajeve. Čak, u smislu ovoga, iako je obezbeđeno posebno ovlašćenje da se zahteva ili prihvati specifično ispunjenje, agent je usko vezan da ovlašćenjima koje mu je dao nalogodavac; tako da npr. agent ne može (bez posebnog odobrenja od strane nalogodavca) da umesto jednog ispunjenja primi drugo ispunjenje

(kojim zamenjuje ispunjenje, ili sa kojom bi razmenio ovlašćeno ispunjenje sa drugim dostavljenim predmetom), ili bez prethodnog odobrenja nalogodavca ne može odložiti prihvatanje ispunjenja, i slično.⁶⁵⁴

Član 808. Izjave zastupniku za nalogodavca

Kad je ugovor zaključen posredovanjem zastupnika, onda saugovarač nalogodavca može punovažno činiti zastupniku izjave koje se tiču nedostataka predmeta ugovora, kao i druge izjave u vezi sa tim ugovorom, u cilju očuvanja ili vršenja prava iz ugovora.

---

808. U ugovoru o trgovinskom zastupanju nalogodavac čuva svojstvo direktne ugovorne strane sa trećim, međutim, za krug ovlašćenja isti se zastupa od trgovačkog agenta koji deluje u njegovo ime i račun. Kao što je navedeno i komentaru prethodnog člana. Sa ciljem zaštite interesa nalogodavca, agentu treba posebno ovlašćenje u adresiranju nekih situacija potencijalno osetljivim za nalogodavca. Za razliku od ovih situacija, sa ciljem zaštite interesa trećih lica (stvaranje jedne pravne sigurnosti za treća lica), član 808 ZOO omogućava mogućnost kada trgovinski agent može prihvatiti (u ime i za račun komitenta) određene izjave koje se odnose sa pitanjem oko nedostataka predmeta ugovora, ili drugih izjava preko kojih treća strana koristi iste sa ciljem zaštite i ostvarenja prava iz zaključenog ugovora. Za primanje izjave na reč (odnosno i a primanje pravnih dejstva istih) ZOO ne zahteva posebno ovlašćenje od strane nalogodavca. Uglavnom, preduzimanje izjava od trećih lica u takvim situacijama se vidi kao fundamentalan za obezbeđivanje stepena sigurnosti u ugovornim odnosima sa trećim licima, kao i mogućnost trećeg lica da može efektivno da koristi prava ili njegova pravna sredstva iz ugovora. Kao takve izjave koje može treća strana direktno da obrati agentu, kao i da iste odmah proizvedu pravno dejstvo za nalogodavca, bez potrebe posebnog odobrenja su npr.: obaveštenje za materijalne nedostatke stvari, obaveštenje za pravne nedostatke stvari, obaveštenje ili odbijanje količine ili kvaliteta isporučene robe, obaveštenje u vezi sa vršenjem prava zadržavanja (ius retentionis), izjava za odbijanje ili neispunjavanje ugovora ili izjava za nepravredno ispunjavanje ugovora, itd.

Član 809. Izjave u ime nalogodavca

Zastupnik je ovlašćen da u cilju očuvanja prava svog nalogodavca čini potrebne izjave njegovom saugovaraču.

.....
654 U smislu ograničavanja mogućnosti delovanja trgovačkog agenta, odnosno neophodnosti obezbeđenja posebnog ovlašćenja za slučajeve zahtevanja ili prihvatanja ispunjenja za nalogodavca vidi Italijanski Građanski Zakonik. Dakle prema značaju člana 1744 istoga, kada se trgovinskom zastupniku daje ovlašćenje da vrši obračun potraživanja za klijenta, samo po sebi ne podrazumeva i nadležnost za usvajanje izdavanja ili kašnjenje izvršenja obaveza za koje je ovlašćen. Ove radnje treba da su obuhvaćene na specifičan način u ovlašćenju, odnosno da se za iste posebno ovlasti. Više oko ovoga vidi u Italijanskom Građanskom Zakoniku, dostupnog na: <italian-lawyers.com/en/link.html>, dn. 06.10.2013.

809. Član 809 ZOO odgovara regulisanju prethodnog člana, odnoseći se posebno na mogućnost da trgovinski agent, bez posebnog odobrenja od strane nalogodavca, može da izvršava izjavu ili da koristi prigovore prema trećoj strani – treće ugovorne strane sa namerom zaštite ostvarivanja prava nalogodavca. Dok je u prethodnom članu regulisana mogućnost da izvršene izjave-prigovori od trećih lica i usmerene trgovačkom agentu, proizvede direktno dejstvo i za nalogodavca kao dužnika; ovaj član reguliše mogućnost da trgovinski agent, bez potrebe obezbeđenja posebnog odobrenja, može da izvršava izjave-prigovore za zaštitu i ostvarivanje prava nalogodavca kao poverioca. Skoro sve izjave ili navedene prigovore u komentaru prethodnog člana mogu se upotrebiti od strane agenta za interes nalogodavca bez nekog posebnog odobrenja od strane nalogodavca.⁶⁵⁵

Član 810. Mere obezbeđenja

U cilju zaštite interesa nalogodavca zastupnik može zahtevati preduzimanje potrebnih mera obezbeđenja.

---

810. Član 810 ZOO izričito ovlašćuje i uspostavlja zakonsku obavezu trgovinskog zastupnika da se on stara za preduzimanje potrebnih mera obezbeđenja u cilju zaštite interesa nalogodavca. Naravno, opšti je interes trgovinskog agenta, da kada deluje u ime i za račun nalogodavca, da posluje u njegovom najboljem interesu, kao i da preduzima potrebne mere za najbolju zaštitu interesa nalogodavca. Osim toga, u staranju zaštite interesa nalogodavca trgovinski zastupnik treba da posluje sa brigom dobrog privrednika (da pokaže posebnu brigu profesionalca u zaštiti interesa nalogodavca; ovo nakon što trgovinski agent vrši delatnost zastupanja kao profesionalac).

Uprkos ovog opšteg interesa trgovačkog agenta, koji će biti predmet dalje diskusije, u narednim članovima ovog ugovora, član 810 uspostavlja posebno obavezu agenta da preduzme odgovarajuće mere obezbeđenja za zaštitu interesa nalogodavca. U smislu navedene zakonske odredbe, ZOO ne zahteva neko posebno ovlašćenje za agenta da isti može preduzeti spomenute mere za zaštitu interesa nalogodavca. Smatra se da ovlašćenja agenta za ovu svrhu proizilaze od odredba u navedenom članu, tako da se u brizi za ovaj cilj i obavezu agent mora pokazati brigu dobrog ekonomiste- profesionalca u preduzimanju odgovarajuće i uspešne mere obezbeđenja radi interesa nalogodavca.

Kada je reč o bezbednosnim merama koje agent može preduzeti po značenju ovog člana ZOO, misli se o posebnim merama obezbeđenja koje nisu dogovorene posebno između stranaka (jer u suprotnom bi se primenili zahtevi nalogodavca prema ugovoru), već koje su neophodne za zaštitu interesa nalogodavca. Jedna takva mera je na primer vršenje “ prava zadržavanja” za interes nalogodavca u odnosi sa trećim licima, koje bi inače ne-

655 Za slično regulisanje uporednog prava u ovom kontekstu, vidi član 1745 u Italijanskom Građanskom Zakoniku dostupnog na: <italian-lawyers.com/en/link.html>, dn. 06.10.2013.

preduzimanje iste naškodila interesu nalogodavca. U vezi sa pravima zadržavanja – retencije vidi komentar članova ZOO počevši od člana 276 pa do člana 270, koji se članovi odnose na zakonsku regulativu prava za prava zadržavanja- retencije nosioca-poverioca na stvari ili imovinska dobra dužnika. Osim ovoga, ZOO u određenim članovima uspostavlja zakonsko pravo zaloga za zaštitu određenih interesa poverioca u ugovorima kao sledeće: ugovor o delu (član 643 ZOO), ugovor o nalogu (član 777 ZOO), ugovor o komisiji (član 800 ZOO), ugovor o trgovinskom zastupanju (član 826 ZOO), ugovor o špediciji (član 867 ZOO); u svim slučajevima kao navedeni ugovori, smatra se da trgovinski agent ima puno ovlašćenje da preduzima mere odgovarajućeg obezbeđenja za zaštitu interesa nalogodavca.

Nezavisno od autoriteta koje gore navedeni član daje trgovinskom zastupniku, međutim, smatra se da u nekoliko slučajeva, za preduzimanje posebnih mera za obezbeđenje izvršenja ugovora koje agent zaključuje sa trećim licima zahteva se posebni pristanak – odobrenje od strane nalogodavca. Ovde se mogu istaći posebne mere kao ugovaranje predujma, avansa, krivičnog uslova, i slično.⁶⁵⁶

GLAVA 2 OBAVEZE TRGOVINSKOG ZASTUPNIKA

Član 811. Staranje o interesima nalogodavca

- 1. Zastupnik je dužan starati se o interesima nalogodavca i u svim poslovima koje preduzima dužan je postupiti sa pažnjom dobrog privrednika.**
- 2. Pri tome je dužan držati se uputstava koja mu je dao nalogodavac.**
- 3. On je dužan davati nalogodavcu sva potrebna obaveštenja o tržišnoj situaciji, naročito ona koja su od značaja za svaki pojedini posao.**

811.1. Prvi stav člana 811 ZOO zahteva trgovinskom agentu da isti, kada posluje u ime i za račun nalogodavca, da se stara o zaštiti njegovih interesa, tako da tokom staranja o zaštiti interesa nalogodavca isti treba pokazati visok standarda ponašanja i pažnje. Naravno, trgovinski agent prilikom obavljanja poslova nalogodavca, najpre ima za cilj i obavezu da izvrši poslove i određene radnje shodno zahtevima i uputstvima od strane nalogodavca. Međutim, tokom obavljanja poslova i pravnih radnji odobrenih od nalogodavca, agentu se postavlja i pitanje izvršenja i mnoštvo drugih pravnih ili faktičkih radnji koje se povezuju sa vršenjem prvih delatnosti (osnovnih delatnosti). Navedeni stav zahteva od nalogodavca da isti tokom svake aktivnosti zastupanja štiti najbolje interese nalogodavca; čak i u smislu ovlašćenja koje je preuzeo, on treba izvršavati i određene radnje (izvan određenog

656 Više u vezi sa sličnim komentarom vidi: Blagojević, Borislav i Vrleta Krulj. *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima II - Druga Izdanje*. Novi Sad: 1983: str. 1745 - 1746;

odobrenja od strane nalogodavca), ukoliko je preduzimanje istih u funkciji zaštite interesa nalogodavca (za zadnju mogućnost vidi komentar člana 809 i 810 ZOO). Tako npr. agent imajući za cilj zaštitu interesa nalogodavca, čini izjavu ili odgovarajući prigovor nalogodavcu, kao što su obaveštenja o materijalnim ili pravnim nedostacima stvari, obaveštenje ili prigovor o količini i kvalitetu isporučene robe, protesti oko pakovanja i prevoza robe, obaveštenje u vezi sa vršenjem prava zadržavanja (*ius retentionis*), onda obaveza preduzimanja mere obezbeđenja u skladu sa pravima zadržavanja, izjava za prigovor o ne-ispunjavanju ugovora ili izjava za nepravedno ispunjavanje ugovora?!!, itd. U pravnoj praksi se s pravom postavlja pitanje koja se odnosi na to da li “trgovinski agent može zastupati i štititi interese obeju stranaka istovremeno u jednoj transakciji – ugovoru? Takav primer se može naći kog ugovora o posredovanju, u kojem posrednik posreduje obe strane u postizanju određenog sporazuma za predmet ugovora. Teorija i pravna i praksa je odgovorila pitanjima na reč na negativan način, negirajući mogućnost agentu da istovremeno i u istoj pravnoj transakciji da može zaštititi interese obeju stranaka. Smatra se da predstavljanje trgovinskog agenta u ulozi zaštite interesa dveju ili više stranaka u pravnoj transakciji, samo po sebi je u suprotnosti sa obavezom agenta za zaštitu interesa stranke koju zastupa, odnosno predstavlja sukob interesa agenta u mogućnosti zaštite suprotnih interesa različitih stranaka u jednoj transakciji.⁶⁵⁷

Tokom vršenja radnji zastupanja i zaštite interesa nalogodavca, pomenuti stav zahteva da trgovinski agent treba pokazati pažnju dobrog privrednika. Standard dobrog privrednika podrazumeva standard ponašanja jednog preduzetnika – profesionalca posebnog pažljivog. Ovaj standard može predstavljati odgovornost agenta i za najmanje propuste u primeni naloga ili zaštite interesa nalogodavca, propusti koji obično jedan dobar ekonomista ne treba da toleriše. Drugim recima, komisionar odgovara komitentu sa standardom profesionalca, što podrazumeva i odgovornost za najmanje propuste agenta. Naravno, u proceni odgovornosti agenta prema standardima “dobrog preduzetnika”, sud će uzeti u obzir konkretne radnje agenta u okolnostima konkretnog slučaja, postavljene u odnosu sa ponašanjem koje bi jedan dobar preduzetnik pokazao kada bi bio umesto agenta u datim okolnostima.

811.2. Agent, tokom zastupanja nalogodavca treba da se pridržava nalogu, odnosno uputstvima dobijenih od nalogodavca. Agent prenosi na sebe samo toliko vlasti zastupanja nalogodavca koliko je ovaj zadnji to ovlastio. Zavisno od obavezujućeg karaktera i naloga-uputstva dobijenih od strane nalogodavca, i preneto ovlašćenje na agenta i mogućnost delovanja u okviru date vlasti se menja. Npr. U slučaju imperativnog naloga, obaveza je agenta da se tačno pridržava sadržaju naloga nalogodavca; ili za razliku od ovoga mogu postojati takve situacije kada se agentu naloži- usmeri da nađe različita diskreciona rešenja u okviru dobijenog naloga od strane nalogodavca.⁶⁵⁸

657 Više u vezi sa sličnim komentarom vidi: Blagojević, Borislav i Vrleta Krulj. *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima II - Druga Izdanje*. Novi Sad: 1983: str. 345 - 347.

658 Više u vezi sa sadržajem i različitim vrstama ovlašćenja vidi: Dauti, Nerxhivane. *E drejta e detyrimeve*. Priština, 2004: str. 309

Ako zastupnik deluje preko sadržaja naloga nalogodavca smatra se da je agent prekoračio ovlašćenje (vidi odgovarajuća pravila o prekoračenju ovlašćenja) i može da snosi odgovornost za naknadu štete koju eventualno može izazvati tom prilikom.

Međutim, i u takvim situacijama, nalogodavac može da dozvoli konvalidaciju ugovora u slučajevima kada prihvata, odnosno kada daje pristanak za prekoračenje njegovog naloga u datoj situaciji (vidi pravila u vezi sa konvalidacijom ugovora). U pravnoj teoriji postoji mišljenje da davanje saglasnosti od nalogodavca o prihvatanju prekoračenja ovlašćenje ne treba da važi kao odgovor za konvalidaciju i ugovora, ili drugih situacija zastupanja između istih stranaka; drugim recima pristanak u vezi sa prevazilaženjem ovlašćenja treba da je specifičan i da se odnosi na datu situaciju, ili situacijama tacno određenim između stranaka.⁶⁵⁹

811.3. U pogledu trećeg stava istog člana, ZOO propisuje obavezu trgovinskog agenta da nalogodavca opremi i obezbedi sa potrebnim obaveštenjima o situaciji na tržištu, ili slične informacije koje su od relevantne važnosti za obavljanje posebnih poslova povezanih sa ovlašćenjem; inače, bez obaveštenja relevantnih informacija nalogodavac ne može da proceni određenu situaciju u kojoj se nalazi agent tokom zastupanja. Svakako, tokom vršenja poslova agent se pridržava nalogu i uputstava nalogodavca, međutim, vodi računa da radnje koje preduzima budu u interesu nalogodavca. Ako se desi da agent proceni da vršenje određene delatnosti nije u najboljem interesu nalogodavca, iako je za isti nalogodavac dao nalog, smatra se da u takvoj situaciji agent ponovo treba zahtevati određeno uputstvo od nalogodavca, savetujući istog za nedostatke ili oštećenje njegovih interesa u slučaju obavljanja radnji prema prethodnom nalogu. Ako i uprkos obaveštenju i primedbe agenta, nalogodavac ponovo zahteva izvršenje određenog naloga, onda se smatra da se agent treba pridržavati nalogu nalogodavca u skladu sa načelom zaštite interesa nalogodavca i profesionalnih standarda dobrog ekonomiste

Član 812. Informacije i izveštavanje

1. Zastupnici su dužni da nalogodavcu dostave sve potrebne informacije o situaciji na tržištu, posebno informacije o svakom završenom pravnom poslu.

2. Zastupnik je dužan da redovno izveštava nalogodavca o svom radu, posebno o trećim licima koja imaju želju da pregovaraju sa nalogodavcem ili da zaključe ugovor sa njim kao i o ugovorima zaključenim u ime nalogodavca.

3. Nevažeći je svaki sporazum koji je u suprotnosti sa stavom 1 i 2 ovog člana.

.....
659 Isto, str. 1746 - 1748.

812.1. Prvi stav člana 812 ZOO predviđa obavezu zastupnika da nalogodavca kontinuirano informiše o stanju i uslovima na tržištu, informacije koje su od značaja za obavljanje konkretnih radnji za zastupanje. Glavna je obaveza zastupnika da informiše nalogodavca o toku poslova u zastupanju. Dakle, zakonodavac imajući u obzir da zastupnik često postupa na tržištu ili u situacijama koje su nepoznate za nalogodavca, ili postupa sa klijentima koji ne poznaju nalogodavca, onda s pravom postoji potreba da zastupnik treba da upozna nalogodavca o odgovarajućim relevantnim uslovima (uslovima na tržište zahtevima klijenata, potrošača, itd.) koje izveštavanje nalogodavca omogućava pružanje odgovarajućih uputstava koja se odnose na trgovačkog zastupnika u vezi sa zastupanjem. Pored toga, shodno prvom stavu ovog člana, trgovački zastupnik je dužan da obavesti nalogodavca o izvršenim pravnim poslovima (u njegovo ime i na njegov račun), tako da obaveštavajući istog o obavljanim poslovima na istog prenosi i rezultate obavljenih poslova, ili dobija odgovarajuće smernice kako postupati sa rezultatima obavljenog posla.

812.2. Dalje, drugi stav istog člana nalaže obavezu zastupnika za redovno obaveštavanje nalogodavca. Osnovna je obaveza zastupnika, da nalogodavca upozna, odnosno da prezentira izveštaj ili da ga izveštava o obavljanim pravnim poslovima, pravnim poslovima koji su u postupku (i objašnjavanje o njihovom toku), odnosno da istog izveštava o trećim licima koja imaju za cilj da zaključe pravni posao sa nalogodavcem, ili sa kojima zastupnik već je zaključio odgovarajući ugovor. Naravno, izveštavanje se odnosi kako sa ugovorima koji su zaključeni sa trećim licima, ili izveštavanje o toku pravnih radnji – poslovi koji su u postupku, odnosno izveštavanje o toku pregovora sa trećim licima za zaključenje novih ugovora, ili izveštavanje i o drugim okolnostima, za koje stranke su postigle sporazum za izveštavanje ili od same prirode značaja proizilazi obaveza zastupnika da o tome izveštava; itd. Izveštavanje nalogodavca može da bude povremeno, periodično ili unapred u određenim fazama po dogovoru ugovorenih strana, ili preko drugih sredstava u formi određene od ugovornih strana (npr. u pismenoj formi) ili u skladu sa ustanovljenom praksom ugovorenih strana, ili po odgovarajućim poslovnim običajima. Ako u jednom datom slučaju rade dva ili više zastupnika za istog nalogodavca, onda obaveza za izveštavanje odnosi se na svakog pojedinačnog zastupnika u vezi sa poslovima i obavezama za izveštavanje.⁶⁶⁰

812.3. Treći stav istog člana uređuje regulativu ili sporazum ili stanje specifične klauzule u sporazumu, koji bi bio u suprotnosti sa obavezama zastupnika, kako je gore navedeno u prvom i drugom stavu ovog člana, onda bi to bilo nevažeće i ne bi proizvodilo pravno dejstvo. Izuzetno od odredaba ZOO iz trećeg stava istog člana, postoji obavezujući karakter za oba navedena stava iz istog člana ZOO, tako da u vezi sa sadržajem istih, stranke ne mogu imati bilo kakav izuzetak ili neko ograničavanje. Naravno, u slučaju ograničenja ugovornim odredbama shodno stavu jedan i dva ovog člana, trgovačko zastupanje neće biti proglašeno nevažećim, odnosno nevažećim treba da se proglase samo ona ograničenja koja se odnose na odgovarajuće stavove a umesto ugovornih klauzula trebalo bi da se primenjuju zahtevi iz stava jedan i dva ovog člana.

660 Slično tumačenje o obavizi zastupnika, u slučajevima postojanja više zastupnika pružaju i: Vedris, Martin i Petar Klarić. *Osnovi Imovinskog Prava*. Zagreb: 1987: str. 392.

Član 813. Učestvovanje u ugovaranju poslova

Zastupnik je dužan da učestvuje po uputstvima nalogodavca pri ugovaranju poslova i to do njihovog potpunog okončanja.

---

813 Jedna od osnovnih obaveza zastupnika odnosi se na obavezu obavljanja poslova, odgovarajući pravni poslovi u ime i za račun nalogodavca. Zastupnik obavlja poslove onako kako su određeni ugovorom između ugovorenih strana, ili (u nedostatku ugovornih odredbi) onako kako zahteva priroda poslova, ili poslove obavlja imajući u obzir određene profesionalne standarde (ovo drugo se primenjuje u nedostatku smernica u ugovoru, ili kada priroda poslova ne podrazumeva određeno ponašanje zastupnika). U smislu odredbe člana 813 ZOO, zastupnik mora da deluje u ime i za računa nalogodavca i za uspešno okončanje ugovornih obaveza, sve dok pravni poslovi ne budu okončani i rezultati poslova ne budu prenošen na nalogodavca. Činjenica da obaveza predstavnika u odnosima zastupanja predstavlja jedan proces koji traje za jedan duži vremenski interval, u okviru kojeg zastupnik mora da preduzme (u ime i za račun nalogodavca) skup pravnih radnji - ili čak kada činjenice, čine trgovinski ugovor drugačije u odnosu na ugovor (u većini slučajeva kod ugovora o posredovanju obaveza posrednika prestaje kada stranke uspostave direktan kontakt i zaključuju posrednički ugovor). Naravno, od prvog trenutka kada je ugovor zaključen za zastupanje, pa sve do završetka obaveza zastupnika, zastupnik obično nastavlja sa prihvatanjem novih uputstava od strane nalogodavca, koje zastupnik mora da ih prihvati, ali pod odgovornosti nalogodavca. Naravno, ako nova uputstva koja dobija od strane nalogodavca u suštini se razlikuju od početnih obaveza, zastupnik ima pravo za dodatni doprinos, u cilju zastupljenosti da traži odgovarajuću naknadu.

Član 814. Čuvanje poslovnih tajni

1. Zastupnik je dužan čuvati poslovne tajne svog nalogodavca za koje je doznao u vezi sa poverenim poslom.

2. On odgovara ako ih iskoristi ili drugome otkrije i posle prestanka ugovora o trgovinskom zastupanju.

814.1. Za ugovor o zastupanju (uključujući trgovačko zastupanje) kaže se da je lični ugovor (intuitu personae). Lični kvaliteti ugovorenih strana, posebno lični kvaliteti zastupanja, takođe poverenje koje uživa zastupnik kod nalogodavca je bitan element ugovora. Obično trgovački ugovori za zastupanje zaključuju se sa zastupnicima koji imaju ugled i poverenje od strane nalogodavca, dakle, često se dešava da u toku obavljanja poslova zastupnici saznaju poverljive informacije ili imaju u svojim rukama poverljiva dokumenta. Osnovna obaveza zastupnika je da čuva poslovnu tajnu i poverljive informacije koje je saznao

tokom obavljanja delatnosti zastupanja. Obavezu za čuvanje poslovne tajne ili poverljivih informacija, kao i obaveze zastupnika regulisane su u članu 814 st. 1 ZOO.

Tokom ponude za zastupanje trgovački zastupnik obično ima i druge klijente kojima služi. U tom smislu, trgovački zastupnik mora da se uzdrži od upotrebe situacije u svom interesu ili u interesu trećih o informacijama koje je saznao od nalogodavca. Npr. držanje tenderske dokumentacije neće se smatrati poverljivim dokumentom, odnosno poslovnom tajnom, ali ako ova informacija će se koristiti u interesu zastupnika ili za potrebe trećih lica (treće lice, ili zastupnik dobije ugovor koji je objavljen javnim tenderom), onda bi to predstavljalo zloupotrebu poverenja i podriivanje obaveze poverljivosti zastupnika.⁶⁶¹

814.2. Sledeći stav istog člana propisuje obavezu zastupnika da nastavi sa čuvanjem tajne ili poverljivih informacija i posle prestanka zastupanja. ZOO ne nameće bilo koje vremensko ograničenje koliko dugo je zastupnik obavezan da čuva u tajnosti informacije naučene zastupanjem, iako mnogi autori misle da je zastupnik obavezan da čuva poverljive informacija i dalje, čak i nakon raskida ugovora o zastupanju i sve dok takve informacije sadrže u sebi značaj čuvanja kao poslovnu tajnu”.⁶⁶²

Član 815. Vraćanje stvari datih na upotrebu

Po prestanku ugovora o trgovinskom zastupanju, zastupnik je dužan vratiti nalogodavcu sve stvari koje mu je ovaj predao na upotrebu za vreme trajanja ugovora.

815. Po prestanku odnosa za zastupanje, zastupnik je dužan da nalogodavcu vrati sve stvari –imovinske vrednosti koji je uzeo na upotrebu tokom zastupanja, ili ako se ista odnose na odnos zastupanja, i da je njihova namena bila da se koriste za ono vreme dok traje odnos zastupanja. Obično, takve ili slične stvari mogu biti: vraćanje uzoraka (npr. reklamirane ili korišćene na sajmovima), reklamni materijali, sredstva ili tehnička oprema koje se koriste u vezi sa zastupanjem, itd. Obično, iste ili slične mogu biti vraćanje uzoraka (npr. reklame koje su korišćene na sajmovima), materijali za reklamiranje, tehnička opremu koja se koristi u vezi sa zastupanje, itd. Kod obaveze zastupnika da vrati stvari nije bitno da li je stvari direktno primio od nalogodavca, ili od drugog lica koji je stvari predao u ime nalogodavca. Izuzetno, zastupnik je dužan da vrati stvari, odnosno iste da sadrži u ime založnog prava, ako u konkretnom slučaju ima osnova shodno član 826 ZOO (sledi komentar).⁶⁶³

661 Slična definicija obaveze za očuvanje poslovne tajne u uporednom pravu reguliše i Član 418 Zakona o Obligacionim Odnosima Švajcarske (isti dostupan na < admin.ch/ch/e/rs/2/220.en.pdf > od 18/10/2013 .

662 Hetemi, Mehdi J. *Osnovno poslovno Pravo*. Priština, 1996: str. 411.

663 Slična definicija obaveze za očuvanje poslovne tajne u uporednom pravu reguliše i Član 418 Zakona o Obligacionim Odnosima Švajcarske (isti dostupan na < admin.ch/ch/e/rs/2/220.en.pdf > od 18/10/2013 .

Član 816. Poseban slučaj odgovornosti

1. Zastupnik odgovara nalogodavcu za ispunjenje obaveza iz ugovora za čije je zaključenje posredovao ili koje je po ovlašćenju on zaključio u ime nalogodavca, samo ako je za to posebno pismeno jemčio.

2. Obezbeđenje ispunjenja u smislu stava 1 ovog člana je moguće samo za posebne pravne poslove ili pravne poslove sa posebnom osobom.

3. Zastupnik koji je nalogodavcu ponudio obezbeđenje za ispunjenje obaveza koje proizilaze iz ugovora posredovanog od strane zastupnika, ima pravo i na posebnu naknadu (del credere provizija).

816.1. Kao što je gore prokomentarisano, zastupnik postupa u ime i za račun nalogodavca, imajući u obzir uvek zaštitu interesa nalogodavca i savesno obavljanje poslova zastupanja u skladu sa standardima dobrog domaćina. Izvan ovog svatanja zastupnik nije odgovoran za ne uspeh ili neuspeh trećeg lica za nispunjenje obaveze prema nalogodavcu. Zastupnik ne snosi nikakvu odgovornost ako i uprkos dovoljne brige, treća strana nije ispunila relevantne obaveze prema nalogodavcu. Izuzetno, u slučaju sporazuma o zastupanju “star del credere”, zastupnik i nalogodavac mogu da se izričito dogovore da se zastupnik obavezuje za uspeh u ispunjavanju obaveza treće strane. Ovaj vid ugovaranja i preuzimanje lične odgovornosti za zastupnika treba posebno da se ugovara u pisanoj formi. Klauzula “del credere” može da se ugovara kao poseban ugovor, ili kao jedan od uslova navedenih u sporazumu za zastupanje. U slučaju takvog ugovaranja, zastupnik ima odgovarajuću, neograničenu odgovornost u ispunjavanju obaveze, odnosno naknadu štete, ako treće lice ne ispuni svoje obaveze prema nalogodavcu.

816.2. Dalje, klauzula “del credere” u ugovoru o zastupanju, može da se zaključi samo na pojedinačne pravne poslove odnosno specifične pravne poslove koje se odnose na treća lica. ZOO u drugom stavu ovog člana zahteva od ugovornih strana da obezbede više preciznosti u njihovom sporazumu u vezi toga koji pravni poslovi se pokrivaju navedenom klauzulom, ili tačno da se navede treće lice čije se obaveze pokrivaju navedenom klauzulom.

816.3. Imajući u obzir povećanu odgovornost zastupnika u slučaju ugovaranja klauzule “star del credere”, treći stav navedenog člana ZOO, zastupniku priznaje pravo na posebne pogodnosti (proviziju del credere) kao protivvrednost za obim i rizik kojeg zastupnik uzima na sebe. Naravno, ako se stranke nisu odredile visinu, sud će uzeti u obzir pravo zastupnika na dodatnu naknadu za dodatne obaveze zastupnika po ovom osnovu.⁶⁶⁴

.....
664 Slična definicija obaveze za očuvanje poslovne tajne u uporednom pravu reguliše i Član 418 Zakona o Obligacionim Odnosima Švajcarske (isti dostupan na < admin.ch/ch/e/rs/2/220.en.pdf > od 18/10/2013.

GLAVA 3 OBAVEZE NALOGODAVCA

Član 817. Opšte pravilo

1. Nalogodavac, u odnosu sa zastupnikom, postupa pošteno i u dobroj veri. Nalogodavac treba obavestiti zastupnika ako on neće obavljati pravni posao sa trećim licima, ili ako treće lice nije izvršilo nikakav pravni posao.

2. Nalogodavac treba dostaviti zastupniku svu potrebnu dokumentaciju, primere, planove, cenovnike, reklamni materijal, pravila i opšte uslove poslovanja, itd. Troškovi prevođenja i štampanja promotivnog materijala na službenom jeziku na Kosovu se pokrivaju od strane zastupnika.

3. Nalogodavac treba zastupniku dostaviti sve informacije neophodne za izvršenje ugovorao trgovinskoj agenciji.

817.1. Ugovor o zastupanju je obostrani obavezujući ugovor, isti proizvodi međusobna prava i obaveze za svaku stranu. Član 817 ZOO dalje uspostavlja neke standarde ponašanja i odgovornosti za nalogodavca, koje za isti treba imati u obzir prilikom zastupanja. Prva rečenica prvog stava istog člana, propisuje da nalogodavac u odnosima zastupanja postupa iskreno i savesno. To bi značilo obavezu za naredbodavca da se isti uzdrži od činjenja ili nečinjenja koje bi zastupnika dovelo ili držalo u nepovoljnom položaju, a koje bi moglo da se smatra “nesavesno postupanje nalogodavca”. Dalje, u smislu ove obaveze, nalogodavac mora zastupnika da opremi sa svim relevantnim informacijama koje će njemu omogućiti najpogodnije za obavljanje zastupanja u interesu nalogodavca i to sa manje troškova i manje opterećenja .

817.2. Kao što je već rečeno, nalogodavac može i treba da učini dostupnim zastupniku sva potrebna dokumenta, primere, planove, cenovnike, reklame, pravila i uslove njihovog ukupnog poslovanja, kao i stvari, materijale ili druge informacije neophodne za uspešno zastupanje. Ovde se može postaviti pitanje šta se dešava ako nalogodavac ne ispuni tu obavezu (koja ponekad može biti iz nepažnje) ?. Naravno, u najekstremnijem slučaju, ako nalogodavac ne ispuni obaveze shodno ovom stavu, to je od suštinskog značaja za uspešno izvođenje zastupanja, to bi značilo kršenje ugovornih obaveza nalogodavca, tako da će ova situacija dozvoliti da druga strana zahteva raskid ugovora i eventualno i naknadu štete. Takođe, zastupnik ne snosi odgovornost ukoliko je nalogodavcu naneta šteta kao uzrok neispunjenja ove obaveze prema istom.

Kada je reč o stvarima i dokumentaciji koja se predaje zastupniku, sva ta dokumenata , stvari, predmeti, reklamni materijal, modeli ili uzorci, itd., ostaju u vlasništvo nalogodavca, međutim zastupnik, iste savesno koristi za svo vreme zastupanja (koliko je to potrebno),

tako da ispunjenjem ugovora o zastupanju, iste treba vratiti nazad nalogodavcu (stim u vezi vidi komentar člana 815). Naravno zastupnik nije obavezan da vrati nazad potrošne stvari koje su konzumirane ili potrošene tokom vršenja zastupanja, a takođe isti nije odgovoran i za redovno amortizovanje stvari. Dalje, druga rečenica stava dva istog člana predviđa da troškove za prevođenje i štampanje reklamnog materijala na službenim jezicima na Kosovu pokriva zastupnik.

817.3. Opšti je zadatak nalogodavca, onako kako je navedeno u trećem stavu ovog člana, obaveza je nalogodavca da zastupnika opremi sa “svim informacijama neophodnim za izvršenje ugovora o zastupanju” svakako sve dok zastupnik postupa “u ime i za račun nalogodavca” zastupnik može uspešno okončati obavezu zastupanja samo ako je nalogodavac istog opremio sa relevantnim informacijama potrebnim za obavljanje poslova zastupanja. Naravno ,zastupnik tokom obavljanja pravnih poslova stalno informiše i zahteva dodatna uputstva od strane nalogodavca (ako je to neophodno) i da svo vreme mora da postupa u skladu sa standardima dobrog domaćina (profesionalno). U tom smislu, zastupnik ne snosi nikakvu odgovornost ako su određeni propusti ili oštećenja prouzrokovana tokom zastupanja kao posledica lošeg informisanja, ili propusta u informisanju zastupnika, obavezu koju nije na adekvatan način ispunio nalogodavac.

Član 818. Dužnost obaveštavanja

1. Nalogodavac može po svom nahodanju prihvatiti ili odbaciti zaključenje ugovora pripremljenog od strane zastupnika, ali je dužan da bez odlaganja obavesti zastupnika o svojoj odluci. Nalogodavac treba obavestiti zastupnika u vezi sa izvršenjem ili neizvršenjem ugovorenih poslova sa trećim licima.

2 Nalogodavac je dužan da bez odlaganja obavesti zastupnika o potrebi da se obim poslova zaključenih njegovim posredovanjem svede na manju meru nego što je zastupnik mogao osnovano očekivati, kako bi ovaj blagovremeno smanjio svoju preduzimljivost u odgovarajućoj meri, inače mu odgovara za pretrpljenu štetu.

818.1. Uzimajući u obzir da zastupnik postupa u ime i za račun nalogodavca, sasvim je prirodno i diskreciono pravo je nalogodavca da prihvati ili ne prihvati zaključenje ugovora pripremljenog od strane zastupnika, pod uslovom da isti zastupnika obavesti bez odlaganja. Diskreciono pravo nalogodavca za zaključenje ili odbijanje da zaključi ugovor, odnosno svoju obavezu da odmah obavesti zastupnika o svojoj odluci, predstavljano je prvom stavu člana 818 ZOO. U smislu navedenog stava, nalogodavac može biti odgovoran ako ne uspe ili zanemari obavezu da obavesti zastupnika u vezi sa svojom odlukom, odnosno ukoliko zastupnik ima dodatne troškove, ili ako postoji bilo kakva šteta zbog neblagovremenog obaveštenja o relevantnim okolnostima za izvršenje naloga, tako da zastupnik po ovom osnovu može da traži nadoknadu, odnosno naknadu troškova po ovom osnovu.

818.2 Ugovorom o zastupanju, nalogodavac na zastupnika prenosi “ vlast “ da isti obavlja pravne radnje u njegovom interesu; stoga imajući u obzir prirodu ugovora o zastupanju, obim moći koje je preneto na zastupnika, uvek može da se koriguje od strane nalogodavca, odnosno može da se ograniči ili ukini u celini (vidi komentar člana 80 ZOO). Ova mogućnost čini se da postoji i u ugovoru o zastupanju, gde drugi stav člana 818 ZOO ovu mogućnost adresira kao obavezu nalogodavca, koji bez odlaganja mora da obavesti zastupnika o odgovarajućim promenama. Dakle, nalogodavac mora bez odlaganja da obavesti zastupnika o smanjenju kruga ovlašćenja, odnosno poslova koje zastupnik može da obavi, to u cilju kako bi zastupnik mogao u razumno vreme da prihvati odgovarajuće promene. Naravno u navedenom stavu predviđena je i odgovornost nalogodavca za naknadu štete ili troškova nastalih kao rezultat zanemarivanja ili neispunjavanja obaveza za obaveštavanje zastupnika.⁶⁶⁵

Član 819. Obavezna priroda odredaba

Ništav je svaki sporazum koji je u suprotnosti sa gore navedenim članovima.

---

819. Član 819 ZOO pokazuje imperativni karakter prilagođavanje i utvrđivanje obaveza nalogodavca u članovima 817 i 818. Drugim rečima, strane ugovorom ne mogu da ograniče obaveze nalogodavca u odnosu na obaveze koje su određene u gornjim navedenim odredbama. Naprotiv, sporazum, odnosno ugovorne odredbe stranaka koje bi bile u suprotnosti sa određivanjem pomenutih članova ne bi proizvodile nikakvo pravno dejstvo.

Član 820. Naknada (provizija)

1. Nalogodavac je dužan isplatiti zastupniku naknadu za ugovore zaključene njegovim posredovanjem, kao i za ugovore koje je sam zastupnik zaključio, ako je za to bio ovlašćen.

2. Zastupnik ima pravo na naknadu i za ugovore koje je nalogodavac zaključio neposredno sa klijentima koje je zastupnik našao.

3. Zastupnik koji prema ugovoru radi samo u određenoj oblasti ili samo sa pojedinim stranama, ima pravo na naknadu za ove vrste ugovora zaključenim za nalogodavca sa stranama u ovoj oblasti, ili pojedinačnim stranama, čak i ako su zaključeni bez posredovanja zastupnika.

.....
 665 Slična definicija obaveze za očuvanje poslovne tajne u uporednom pravu reguliše i Član 618 f, st.2 Zakona o Obligacionim Odnosima Švajcarske (isti dostupan na < admin.ch/ch/e/rs/2/220.en.pdf > 20.10.2013.

4. Zastupnik ima pravo samo na naknadu za zaključen ugovor nakon završetka odnosa između njega i nalogodavca, ako je takav ugovor rezultat napora zastupnika tokom odnosa sa nalogodavcem i zaključen je posle jednog razumnog roka od završetka ovog odnosa ili ako je ponuda trećeg lica za ugovor došla do zastupnika ili nalogodavca pre završetka njihovog odnosa i radi se o bilo kojim od ugovora po prvom i drugom stavu ovog člana.

5. Stavovi dva i tri ovog člana se neće primenjivati ako je pravo na naknadu korišćeno od strane predašnjeg zastupnika iz stava 4 ovog člana, osim ako bi prema okolnostima bilo ispravno da se naknada podeli između zastupnika.

820.1. Uglavnom, ugovor za trgovačko zastupanje je ugovor sa naknadom, stoga nalogodavac je obavezan da zastupniku plati odgovarajuću naknadu. Naknada koja se plaća zastupniku je relevantna naknada koja se zastupniku plaća za obavljeni posao, odnosno postizanje rezultata koje je zahtevao nalogodavac. Zastupnik ima pravo na naknadu u slučajevima kada je on posredovao i omogućio nalogodavcu da zaključi ugovore i sa trećim licima, isto tako i u slučajevima kada je zastupnik lično zaključio ugovore za račun nalogodavca (kada je za to bio ovlašćen). Obično zastupniku pripada i pravo na odgovarajuću naknadu za posredovanje u slučajevima za zaključivanje ugovora, ili kada zaključivanje ugovora je neuspelo u vezi sa okolnostima za koje je odgovoran nalogodavac.⁶⁶⁶

820.2 U pogledu prava za plaćanje naknade, drugi stav istog člana reguliše to pitanje, zastupniku pripada pravo na naknadu-proviziji i u onim slučajevima gde je ugovor lično zaključio nalogodavac, ako je ugovor zaključen sa onim klijentima koje je pronašao zastupnik, ili kontaktiranje sa trećim licima je omogućeno uz pomoć zastupnika.

820.3. Dalje u trećem stavu istog člana propisano je, u slučajevima kada po ugovoru, zastupnik i nalogodavac su se složili da za zastupanje u okviru jedne određene oblasti poslova ili zastupanje određenih stranaka, zastupnik ima pravo na naknadu i za ove slučajevima gde je on posredovao za zaključenje ugovora za određenu oblast, ili sa određenim licima. Čini se da treći stav ovog člana reguliše takozvano "ekskluzivno zastupanje" za određene poslove ili određene pojedince klijente. U tom smislu, osim ako posebnim aranžmanima zastupniku je dato ekskluzivno pravo da zastupa tu oblast, ili određenog klijenta, onda ukoliko nalogodavac zaključuje ugovor iz ove oblasti ili sa relevantnim licima klijentele, onda bez obzira na posredovanje, zastupnik će imati pravo na odgovarajuću naknadu shodno ovom stavu.

.....
⁶⁶⁶ Hetemi Mehdi J. *Pravo sa osnovnim znanjima poslovnog prava* Priština, 1996: str. 413. Radi upoređenja u komparativnom pravu, Zakonik o Obligacionim Odnosima Švajcarske odredio je obavezu nalogodavca da zastupniku plati jedan iznos koji je zajednički za sve poslove (skup radnji) koje je zastupnik preuzeo u ime i za račun nalogodavca, što u vezi vidi Član 418.g. Zakona o Obligacionim Odnosima Švajcarske (isti dostupan na <admin.ch/ch/e/rs/2/220.en.pdf> od 29.10.2013.

820.4 Četvrti stav navedenog člana reguliše pitanje gde zastupnik ima pravo na proviziju za slučajeve gde je ugovor sa trećim licima zaključen i nakon prestanka odnosa zastupnika sa nalogodavcem, to za one slučajeve kada takav ugovor je rezultat naporima zastupnika. U tom smislu, navedeni stav zastupniku priznaje pravo na proviziju i nakon prestanka obaveze sa nalogodavcem, ukoliko zaključenje ugovora je bio rezultat zastupnika. Budući da zastupnik ima pravo na proviziju po osnovu ove odredbe, onda je potrebno da je ugovor sa trećim licem bio zaključen u razumnom roku nakon prestanka odnosa za zastupanje sa komitentom, ili da je ponuda trećeg lica za zaključenje ugovora prispela kod zastupnika. Takođe i pitanje zastupanja koje se odnosi na jednoj od situacija predviđenih u prvom i drugom stavu ovog člana (tj. da prava zastupnika proizilaze iz trećeg stava ovog člana koja su isključena), isto tako ako je ugovor zaključen sa trećim licem bio rezultat napora zastupnika dok je trajao ugovoreni odnos za zastupanje sa nalogodavcem.

820.5. Peti stav navedenog člana rešava eventualne konflikte koji se mogu pojaviti između više zastupnika shodno osnovima iz trećeg stava a u odnosu sa četvrtim stavom ovog člana ZOO. Shodno ovom stavu, drugi i treći stav neće se primenjivati ako u datom slučaju zastupnik je koristio pravo provizije shodno ovom članu (vidi gore komentar relevantnih stavova). Sud može da naloži da nagrada između više zastupnika (koja potiče iz različitih osnova gore navedenih stavova) može da se odvoji, ako sud u konkretnom slučaju utvrdi da je to u skladu sa principom pravičnosti u datom odnosu (naravno, nakon što sud bude procenio date okolnosti u odnosu na načela pravičnosti).

Član 821. Visina naknade

1. Ako iznos naknade nije određen ugovorom ili tarifom, zastupnik ima pravo na uobičajenu naknadu u oblasti u kojoj je zastupnik završio radnju za nalogodavca, imajući u vidu prirodu posla agencije. Zastupnik koji je ponudio usluge za nalogodavca u nekoliko oblasti ima pravo na uobičajenu naknadu za tu oblast u mestu glavnog sedišta.

2. Ako nije moguće odrediti naknadu iz prethodnog stava, zastupnik ima pravo na naknadu u iznosu koji ima u vidu sve okolnosti završenog posla, naročito broj i vrednost pravnog posla završenog između nalogodavca i trećeg lica kao i prirodu i teškoću zalaganja zastupnika.

3. Ako je u datom slučaju naknada nesrazmerno velika prema učinjenoj usluzi, sud je može na zahtev nalogodavca sniziti na pravičan iznos.

821.1. Generalno, stranke iznos naknade preciziraju putem ugovora o zastupanju, odnosno visina naknade precizira se na osnovu tarife rada zastupnika. U odsustvu sporazuma o visini naknade, odnosno u odsustvu primene adekvatne tarife, potrebno je uzeti u obzir trgovačke

običajje te sredine. Ugovaranje naknade za pružanje usluga od strane zastupnika je česti slučaj preciziranja iznosa ugovorom od stranaka. Takođe, imajući u vidu da je ugovor o zastupanju poslovni ugovor, gde često zastupnik (kao biznismen ili poslovni profesionalac) pruža usluge shodno odgovarajućoj tarifi za one slučajeve gde stranke nisu tako nešto posebne ugovorile, onda se primenjuju tarife trgovačkih zastupnika. Inače, u odsustvu sporazuma o visini naknade, odnosno u odsustvu primenljivosti relevantne naknade, iznos naknade utvrđuje se u skladu sa relevantnim domaćim cenama i običajima uzimajući u obzir prirodu poslova prezentiranja. Dalje, u smislu prvog stava istog člana, druga rečenica precizira slučajeve gde trgovački zastupnik pruža usluge zastupanja u nekim oblastima (ili raznim regionima) onda trgovačkom zastupniku pripada odgovarajuća naknada, u skladu sa običajima tržišta sredine gde trgovački zastupnik ima kancelariju.⁶⁶⁷

821.2. Drugi stav člana 821 ZOO reguliše pitanje visine iznosa naknade za trgovačkog zastupnika koja u datom slučaju ne može da se precizira shodno značenju stava jedan istog člana (odnosno, ako stranke nisu sporazumno odredile visinu naknade, ili u datom slučaju ne primenjuje se odgovarajuća tarifa, kao i visina naknade koja ne može da se odredi ni u pogledu poslovnih običaja dotične sredine), onda visina iznosa naknade za rad zastupnika treba da se odredi uzimajući u obzir okolnosti u kojima je rad obavljan, naročito uzimajući u obzir broj obavljenih poslova (npr. br. zaključenih ugovora) i vrednost istih, a takođe uzimajući u obzir i prirodu poslova i poteškoće sa kojima je suočen zastupnik tokom obavljanja poslova za račun nalogodavca. Naravno, sve ove okolnosti datog slučaja, pojedinačno moraju biti ocenjene od strane suda u slučaju nesporazuma između strana u pogledu visine naknade za poslova koje je obavio zastupnik.

821.3. U cilju zaštite interesa nalogodavca, posebno za situacije gde nalogodavac nije bio pažljiv ili nije bilo dovoljno informacija o proceni naknade za obavljani rad zastupnika, a samim tim kao posledica nesrazmernog ugovaranja većih iznosa, onda ZOO u član 821 st. 3. regulisao je mogućnost da nalogodavac preko suda u opravdanim slučajevima zahteva smanjenje naknade, odnosno ekvivalentnosti nagrade u odnosu na krug poslova i usluga koje zastupnik obavio.

667 Ako ste pažljivo pročita druga rečenica prvog stava člana 821.ZOO, izgleda da rečenica u pitanju ima značajnu grešku kako u čitanju tako i u gramatičkom značenju, isti nema neko puno razumevanje. Važno je da napomenuti da greška je moguća prilikom prevoda teksta sa pravnim sadržajem sa engleskog na albanski jezik, jer u nekim slučajevima, kao izvor informacija za pravne izraze su obavljena od strane radne grupe na projektu za izradu ZOO, pored ostalog korišćena je verzija Zakona o Obligacionim Odnosima Slovenije na engleskom jeziku, koji je bio veoma sličan sa onim koji je do skora primenjen na Kosovu do donošenja novog ZOO. Ako budemo pročitali Zakon o Obligacionim Odnosima Slovenije – verzija na engleskom jeziku, druga rečenica stava jedan člana 824 navodi sledeće: “ *An agent that performed activities for the mandator in several areas shall be entitled to the commission customary in the area where the agent’s head office is located.*”. Sa iznetog podrazumeva se da tekst na engleskom jeziku ne odgovara sadržaju teksta na albanskom jeziku, tako da u slučaju otklonjenja tehničkih grešaka u ZOO, potrebno bi bilo da se ima u obzir i ova okolnost. Za više informacija pogledajte Zakon o Obligacionim Odnosima Slovenije, verzija na engleskom jeziku, dostupan na: <uilsipo.si/fileadmin/upload_folder/zakonodaja/povezano/Obligations-Code_Slovenia_2001.pdf>, od 29.10.2013.

Član 822. Sticanje prava na naknadu

- 1. Zastupnik stiče pravo na proviziju ako, i do tada kad, nalogodavac ispuni ili je trebao ispuniti ugovor sa trećim licem ili ako takvo lice ispuni deo svoje obaveze koja proističe iz ugovora sa nalogodavcem.**
- 2. Zastupnik nema pravo na proviziju u slučajevima kada je jasno da se ugovor neće ispuniti i kada razlog za neispunjenje ne leži na strani nalogodavca. Ako je u takvom slučaju provizija isplaćena, onda je zastupnik dužan vratiti.**
- 3. Zastupnik stiče pravo na naknadu najkasnije u trenutku kada je treće lice ispunilo ili je trebalo ispuniti obaveze prema ugovoru, ako je nalogodavac ispunio deo nalogodavca.**
- 4. Ako se ugovor između nalogodavca i treće osobe izvršava na duži vremenski period, onda zastupnik ima pravo na isplatu predujama jednog dela provizije.**
- 5. Nije moguće ugovorom izmeniti prava određena ovim članom, na štetu zastupnika.**

822.1. Član 822 ZOO očigledno namerava da reguliše trenutak kada trgovačkom zastupniku pripada pravo na odgovarajuću naknadu za pružene usluge. Obično, smatra se da trgovački zastupnik ima pravo na naknadu u trenutku kada je posao obavljen (izvršen) i ostvareni su rezultati zastupanja. U smislu prvog stava istog člana, smatra se da zastupnik ima pravo na naknadu, ukoliko je nalogodavac ostvario svoje interese po osnovu ugovora sa trećim licem; ispunjenje ugovorenih obaveza iz ugovora o zastupanja (npr. isporuka kupljene stvari od nalogodavca) i prenos rezultata zastupanja kod nalogodavca kojima se zaokružuje svrha usluge zastupanja, tako da najjednostavniji trenutak kada zastupnik ima pravo na naknadu, jeste trenutak kada su relevantne obaveze već ispunjene po osnovu ugovora koji je zaključen u ime i za račun nalogodavca; ili, pravo na naknadu, zastupniku treba da pripada najmanje u trenutku kada treća strana već je ispunila svoje obaveze prema nalogodavcu (to može biti jedan raniji trenutak u odnosu na trenutak ispunjenja međusobnih obaveza u potpunosti).

822.2. ZOO pojašnjava da trgovački zastupnik nema pravo na naknadu u slučajevima kada strankama je jasno da ugovorne obaveze neće biti ispunjene, to pod uslovom da razlog za neispunjavanje obaveza i radnji leži izvan kontrole glavnih mogućnosti nalogodavca. Drugim rečima, da bi se nalogodavac oslobodio od obaveze plaćanja naknade, to mora da se dokaže da neispunjavanje ugovornih obaveza nije rezultat činjenja ili nečinjenja nalogodavca, koje bi u suprotnosti, takvo činjenje ili nečinjenje nalogodavca dovelo do odgovornosti za neuspeh u izvršavanju ugovornih obaveza (ili neizvršenja ugovora u celini. Ako u jednom takvom slučaju (neispunjavanje ugovornih obaveza bez krivice nalogodavca), ako je nalogodavac već platio naknadu ili deo naknade trgovačkom zastupniku, nalogodavac ima pravo da zahteva vraćanje onoga što je platio preko tog osnova .

822.3. U odnosu na ono što je rečeno u komentaru prvog stava ovog člana, treći stav istog člana i dalje objašnjava da trgovački zastupnik ima pravo na isplatu najkasnije kada treće lice ispuni obavezu prema nalogodavcu, ili kada treće lice već je ispunio svoju obavezu, i kada je nalogodavac ispunio svoj deo obaveza iz ugovora. Dakle, ovaj stav pojašnjava dva momenta; prvi momenat, ako treće lice je ispunio svoje obaveze prema nalogodavcu; dok drugi momenat, ako nalogodavac je ispunio svoje ugovorne obaveze prema trećem licu, od kojih se uslovljava ispunjenje ugovora od strane trećeg lica; ako bi odgovor bio pozitivan od gore navedenog, onda zastupnik bi imao pravo na naknadu od odgovarajućeg trenutka.

822.4. U praksi postoje situacije u kojima odnos za zastupanje traje duže vreme, dok se obavljaju usluge zastupanja i zaključenje ugovora sa trećim licima prolazi jedno duže vreme. U takvim slučajevima opravdano je da trgovački zastupnik, unapred zahteva jedan deo isplate pre okončanja poslova zastupanja (u smislu objašnjenja navedenog u gornjem članu). Ovu mogućnost omogućava i stav četiri člana 822 ZOO, koji ima za cilj da zaštiti interese zastupnika kada obavljanje poslova traje duže vremena.

822.5. Poslednji stav istog člana označava imperativ značenja odredbe prethodnih stavova ovog člana u pogledu zaštite prava trgovačkog zastupnika, tako da ugovorom prava zastupnika su predstavljena u ovom članu a koja ugovorom ne mogu da se promene na štetu zastupnika. Smisao ovog stava podrazumeva da stranke ugovorom o zastupanju mogu da se slože i drugačije, ako je to u najboljem interesu trgovačkog zastupnika, ali ne stavljanjem većeg tereta na štetu zastupnika u smislu obaveza koje nameću gornje odredbe u ovom članu.

Član 823. Isplata provizije

1. Nalogodavac svaka tri (3) meseca treba da pripremi račun za naknadu koja pripada zastupniku za svaki mesec posebno, i pošalje isti. Račun mora da sadrži sve komponente na osnovu kojih je pripremljen.

2. Nalogodavac je obavezan da plati naknadu za ceo period na kraju meseca posle zadnjeg meseca obračunatog perioda na računu. Kroz ugovor se može definisati obračunski period kraći od tri (3) meseca.

3. Na zahtev zastupnika, nalogodavac je dužan da iz poslovnih knjiga dostavi zastupniku izvode za sve poslove za koje zastupnik ima pravo na naknadu kao i da obavesti zastupnika u odnosu na sve okolnosti koje su uticale na proviziju.

4. Ako nalogodavac odbije zahtev zastupnika ili ako zastupnik ima sumnji u tačnost izvoda, onda zastupnik može zahtevati da ovlašćeni revizor proveriti knjige i dokumente koji se odnose na brojeve od važnosti za proviziju, i izvesti o njima

5. Prava zastupnika koje su određene ovim članom ne mogu se ugovorom ograničiti ili ukinuti.

823.1. Prvi stav člana 823 obavezuje nalogodavca, koji svaka tri meseca mora da ispostavi račun za isplatu na ime obavljenih usluga, tako da račun i opis računa mora da bude odvojeno za svaki mesec u skladu sa relevantnim uslugama koje su pružene za svaki mesec. Nakon pripreme računa prema navedenom opisu, uključujući i opis usluga koje su primljene i odgovarajući iznosi koji su dospeli za isplatu treba da se dostave zastupniku svaka tri meseca (osim ukoliko zastupanje traje kraće).

823.2. Shodno stavu dva istog člana, nalogodavac je obavezan da fakturisane iznose zastupniku plati na kraju narednog meseca posle završetka poslednjeg perioda fakturisanja, što znači da u smislu gornjeg komentara u prethodnom stavu, ako se fakturisanje vrši svaka tri meseca, odgovarajući račun mora biti plaćen do kraja narednog meseca koji dolazi odmah po završetku perioda fakturisanja. U smislu ovog stava i prethodnog stava iz ovog člana, zahtev da vreme fakturisanja traje tri meseca jeste zahtev imperativnog karaktera za koje strane ugovorom mogu da odrede kraći period fakturisanja od tri meseca.

823.3. Na zahtev zastupnika, nalogodavac je obavezan da zastupniku preda izvode iz svoje knjige računa, kako bi istog opremio sa svim podacima koje je zahtevao, a iz kojih se vide svi obavljeni poslovi (pružene usluge) koje je on ostvario od zastupnika i za koje poslove zastupnik ima pravo na odgovarajuću naknadu, dok uporedo sa ovim, nalogodavac je obavezan da zastupniku obezbedi i sve ostale relevantne informacije koje su uticale na obračunavanje odgovarajućih usluga za zastupnika.

823.4. U nastavku prava trgovačkog zastupnika koja su sadržana u prethodnom stavu, u onim slučajevima gde po zahtevu zastupnika, nalogodavac nije obezbedio podatke – izvode iz knjige računa, ili za slučajeve gde zastupnik sumnja na tačnost tih podataka, četvrti stav istog člana uspostavlja pravo zastupniku koji za takve slučajeve može da zahteva da se knjige računa nalogodavca mogu biti predmet pregleda od strane ovlašćenog revizora. Naravno, u takvim slučajevima, predmet revizije su knjige-računi nalogodavca koje sadrže važne informacije o obračunu provizije zastupnika, tako da zastupnik ima pravo da dobije odgovarajuće izveštaje o nalazima revizora koji mogu biti relevantni za naknadu za rad zastupnika.

823.5. Poslednji stav istog člana označava imperativ značenje odredbi prethodnih stavova ovog člana u pogledu zaštite prava zastupnika prepoznajući da kroz ugovor o zastupanju prava predviđenih u ovom članu, ugovorom ne mogu da se menjaju na štetu trgovačkog zastupnika (osim mogućnosti ugovaranja kraćeg vremena za fakturisanje od strane nalogodavca - vidi komentar iz stava 1 i 2 ovog člana). Smisao ovog stava podrazumeva da stranke u ugovoru o zastupanju mogu da se slože i drugačije ako je to u najboljem interesu trgovačkog zastupnika, ali ne većim teretom na štetu zastupnika, u smislu obaveza koje nameću gornji stavovi u ovom članu.

Član 824. Posebna naknada

Zastupnik koji je po ovlašćenju nalagodavca izvršio naplatu nekog njegovog potraživanja ima pravo na posebnu proviziju od naplaćene svote.

Posebna nagrada (ili naknada za naplatu), je dodatni oblik provizije koja pripada zastupniku kao povećanje osnovne naknade za one slučajeve kada zastupnik naplaćuje bilo koji zahtev nalagodavca. Naravno, zastupnik ima pravo na takvu posebnu naknadu, ako naplata potraživanja nalagodavca je iznad onoga što je predmet početnog dogovora za zastupanje (naknada za dodatne usluge). Neki autori smatraju da tipičan slučaj gde zastupnik ima pravo na dodatnu naknadu, to je slučaj kada zastupnik je služio samo kao posrednik između nalagodavca sa trećem (bez prava da zaključuje ugovor u ime i za račun nalagodavca), tako da zastupnik jednim posebnim ovlašćenjem stiče pravo da nešto na naplati za račun nalagodavca, onda isti će imati pravo na dodatnu proviziju (na ime dodatne usluge). Dalje se smatra ako zastupnik u početku bio ovlašćen da preduzme sve radnje zastupanja (uključujući i sklapanje ugovora sa trećim licima), onda za takve slučajeve zastupnik neće imati pravo na dodatnu naknadu, pošto naplata u ime i za račun nalagodavca spada u redovni ugovoreni odnos.⁶⁶⁸

Ako stranke ne postignu sporazum o visini naknade koja će pripadati trgovačkom zastupniku po ovom osnovu, ista može da se odrediti uzimajući u obzir važeći sistem tarifa za slične poslove, ili u odsustvu tih tarifa, visina posebne naknade može da se odredi kao pravičan procenat iz celog iznosa, ili ako i to nije primenjivo, onda se mogu uzeti u obzir i komercijalni ugovori.

Član 825. Troškovi

1. Zastupnik nema pravo na naknadu troškova koji proizilaze iz redovnog vršenja posredničkih poslova, osim ako je drukčije ugovoreno.

2. Međutim, on ima pravo na naknadu posebnih troškova koje je učinio u korist nalagodavca ili po njegovom nalogu.

825.1. ZOO, prvi stav člana 825 polazi od pretpostavke da su “obični troškovi”, oni troškovi koje ima trgovački zastupnik u vezi sa pružanjem redovnih usluga u obavljanju svoje delatnosti pokriveni sa iznosom koji obično pripada zastupniku, onda u smislu ove pretpostavke, navedeni stav ne priznaje pravo da se izbegnu obični troškovi trgovačkog zastupnika. Naravno, ovo pravilo ima dispozitivni karakter, tako da stranke ugovorom mogu

.....
⁶⁶⁸ Blagojević, Borislav i Vrleta Krulj. *Komentar Zakona o Obligationim Odnosima II - Drugo Izdanje*. Novi Sad: 1983: str. 1757;

da se i drugačije slože. Jedno veoma slično rešenje sa ovim stavom ZOO u komparativnom pravu, izgleda da postoji i u Zakonu o Obligacionim Odnosima Švajcarske.⁶⁶⁹ Zakon dalje ne propisuje ili ne daje smisao takozvanim “običnim troškovima”, tako da to ostaje na teret sudske prakse, odnosno trgovačkih običaja, tako da se pogledu okolnosti slučaja daju i odgovarajuća objašnjenja. U tom smislu, npr. mogu se smatrati običnim troškovima oni troškovi koji se odnose na pripremu kancelarije zastupnika i pružanje svakodnevnih profesionalnih usluga, poštanski troškovi, telekomunikacije (redovni telefonski pozivi), telegrami, troškovi za korišćenje Interneta, i slični troškovi koji spadaju u redovno obavljanje profesije i organizovanje kancelarije.

825.2. Međutim, tokom izvršavanja naloga nalogodavca, zastupnik po nekada može da postupa i mimo nalogu nalogodavca, ili može da bude izložen “vanrednim troškovima” Prvi slučaj je npr. kada zastupnik postupa kao “rukovodilac poslova bez naručivanja” za nalogodavca, tako da obavlja određene radnje u dobrobiti nalogodavca. Naravno, u takvim slučajevima koristi dobijene od strane nalogodavca moraju da se pokrije troškovima zastupnika (u vezi toga vidi naročito član 206 ZOO). Takođe u drugim slučajevima zastupnik u toku izvršavanja naređenja može da se suoči sa nepredviđenim troškovima vezanim za carinskim troškovima, osiguranje raznovrsnih dozvola za obavljanje različitih poslova (npr. dozvola za uvoz ili izvoz, itd.), slični troškovi koji bi mogli da se smatraju kao “vanredni troškovi» u smislu drugog stava istog člana ZOO zastupnik bi imao pravo na naknadu za pokrivanje navedenih troškova.

GLAVA 4 ZALOŽNO PRAVO

Član 826. Založno pravo zastupnika

Radi obezbeđenja naplate svojih dospelih potraživanja nastalih u vezi sa ugovorom, zastupnik ima pravo zaloge na svotama koje je naplatio za nalogodavca, po njegovom ovlašćenju, kao i na svim nalogodavčevim stvarima koje je u vezi sa ugovorom primio od nalogodavca ili od nekog drugog, dok se nalaze kod njega, ili kod nekog koji ih drži za njega, ili dok ima u rukama ispravu pomoću koje može raspolagati njima.

826. Da bi osigura svoje zahteve koji su prispeli za plaćanje od strane nalogodavca, zastupnik ima pravo zaloge na novčane iznose (financijska sredstva) koje je zastupnik naplatio od strane trećih lica (u ime i za račun nalogodavca) u skladu sa odgovarajućim ovlašćenjima, odnosno isti ima pravo zaloge na stvari ili predmete nalogodavca koje je primio od nalogodavca ili od strane trećih lica u korist nalogodavca; založno pravo traje sve dok ista se nalazi u posedu trgovačkog zastupnika, ili dok se ista nalazi u posed kod trećeg

669 Stim u vezi vidi Član 418 n. Zakon o Obligacionim Odnosima Švajcarske (Dostupan na: <admin.ch/ch/e/rs/2/220.en.pdf>, od 18.10.2013

lica, odnosno dok zastupnik raspolaže sa dokumentacijom robe predmeta na osnovu kojeg može da raspolaže sa robom i predmetima. Inače, ovaj oblik zakonskog zaloga koji nastaje shodno Zakonu, poznat je kao tzv. vlasnički zalog, tako da zastupnik ima prioritet u naplaćivanju iznosa u odnosu na bilo koje druge dužnike nalogodavca. Osim odredaba koje su predviđene u ovom članu, za ostvarivanje založnog prava trgovačkog zastupnika koje je nastalo po ovom osnovu, primenjuju se opšta pravila založnog prava.⁶⁷⁰

GLAVA 5 PRESTANAK UGOVORA

Član 827. Raskid ugovora koji je zaključen na neodređeno vreme

1. Ugovor se smatra zaključenim na neodređeno vreme, osim ako se strane drugačije ne dogovore.

2 Ako je ugovor zaključen na neodređeno vreme, onda svaka strana može raskinuti ugovor dajući saopštenje o raskidu u skladu sa ovim članom.

3. Vreme davanja saopštenja o raskidu zavisi od trajanja ugovora i računa se po jedan (1) mesec za svaki početak godine ugovora. Ako ugovor traje više od pet (5) godina, vreme davanja saopštenja je šest (6) meseci unapred.

4. Strane ne mogu da odrede ugovorom kraće vreme saopštenja.

5. Ako se strane dogovore za duža vremena saopštenja, to se vreme istovetno odnosi i na nalogodavca i na zastupnika.

6. Osim kada se ugovorom drugačije ne odredi, vreme saopštenja počinje prvog dana sledećeg kalendarskog meseca i završava zadnjeg dana takvog meseca.

827.1. Ugovori za zastupanje mogu biti zaključeni na određeno ili na neodređeno vreme. U nedostatku odredbe u ugovoru o trajanja ugovora za zastupanje, ZOO u prvom stavu člana 827 precizira i smatra da je navedeni ugovor zaključen na neodređeno vreme.

827.2. Osim toga, u drugom stavu istog člana propisano je, kada je ugovor za zastupanje zaključen na neodređeno vreme, onda svaka ugovorena strana može jednostrano proglasiti raskid ugovora, ali pod uslovom da otkaz ugovora za drugu stranu bude shodno rokova navedenim u ovom članu.

.....
⁶⁷⁰ Slično rešenje za obezbeđivanje zahteva trgovačkog zastupnika prema nalogodavcu u komperativnom pravu regulisano je Članom 418.o. Zakona o Obligacionim Odnosima Švajcarske (Isti dostupan na: <admin.ch/ch/e/rs/2/220.en.pdf>, od 04.11.2013.

827.3. Treći stav istog člana precizira rok za jednostrani raskid ugovora. Ugovor o zastupanju smatra se da je raskinut, samo nakon isteka obaveštajnog roka za raskid ugovora. U smislu navedenog stava, vreme za obaveštenje za jednostrani raskid ugovora zavisi od dužine trajanja ugovora za zastupanje. Za svaku početnu godinu koliko traje ugovor za zastupanje, otkazni rok za raskid ugovora produžava se za po jedan mesec, sa izuzetkom ako ugovor za zastupanje traje više od pet godina, onda rok za obaveštavanje za raskid ugovora iznosi 6 meseci. Shodno tome, smatra se da je ugovor raskinut nakon uspešnog isteka otkaznog rok za raskid ugovora.

827.4. Pravila za određivanje rokova za obaveštenje o raskidu ugovora za zastupanje, jesu pravila imperativne prirode, tako da stranke sporazumom ne mogu da odrede kraći otkazni rok od onog koji je naveden u trećem stavu ovog člana.

827.5. Četvrti stav istog člana ZOO ne predviđa ništa u vezi toga, da li stranke mogu odrediti duže rokove za otkaz ugovora o zastupanju, dok peti stav istog člana izgleda da omogućava da strane mogu da ugovore jedan duži rok za obaveštenje o raskidu ugovora, tako da u datom slučaju, ako stranke ugovore duži rok za obaveštenje o raskidu ugovora (od onoga što je regulisano u trećem stavu), onda takav rok mora da bude jednak za svaku ugovorenu stranu, kako za naredbodavca, tako i za trgovačkog zastupnika. Dalje poslednji stav ZOO predviđa, ukoliko je drugačije predviđeno ugovorom, obaveštenje za jednostrani raskid ugovora počinje da teče prvog dana sledećeg meseca, dok se završava poslednjeg dana u tom mesecu.

Član 828. Raskid ugovora koji je zaključen na određeno vreme

1. Kada je ugovor o trgovinskoj agenciji zaključen na određeno vreme, on se raskida istekom određenog vremena.

2. Ako obe strane nastavljaju ispunjavati ugovor prema stavu 1, i posle vremena za koji je zaključen, onda se on smatra ugovorom na neodređeno vreme. U određivanju vremena za saopštenje, uzima se u obzir vreme proteklo od trenutka zaključenja ugovora, kako se primenjuje kod raskida ugovora na neodređeno vreme.

828.1. Ako ugovor o zastupanju je zaključen na određeno vreme, ugovor prestaje po isteku tog perioda, to je regulisano u prvom stavu člana 828 ZOO. Obzirom da su ugovorne strane ugovor suzaključile na određeno vreme, onda i otkaz ugovora dolazi prirodno istekom tog vremena, odnosno za raskid ugovora nije neophodno da postoji prethodno obaveštenje od bilo koje ugovorene strane u vezi sa raskidom ugovora.⁶⁷¹

671 Slično rešenje u vezi navedene odredbe Zakona o Obligacionim Odnosima Švajcarske, vidi Član 418 (Isti dostupan na: <admin.ch/ch/e/rs/2/220.en.pdf>, od 07.11.2013.

828.2. Izuzev od prvog stava ovog člana, čak i ako ugovor o zastupanju bude zaključen na određeno vreme, isti može biti produžen sporazumno ako obe strane nastave da ispunjavaju iste ugovorne obaveze i nakon isteka ugovorenog roka. Ovo je slučaj čak i nakon isteka ugovorenog roka gde zastupnik nastavlja sa izvršenjem radnji zastupanja, dok nalogodavac nastavlja sa primanjem rezultata rada koji za uzvrat nastavlja da plaća odgovarajuću naknadu. Jedna takva prilika pružena je u drugom stavu člana 828 ZOO. U jednom takvom slučaju, navedeni stav predviđa značenje gde su strane ispunile ugovorene obaveze koje proizilaze iz ugovora o zastupanju na određeno vreme, tako da ugovorene strane "prećutno" su ostavile da se podrazumeva da je zaključen jedan novi ugovor na neodređeno vreme. Trenutak zaključenja novog ugovora smatra se vreme kada je istekao rok prvog ugovora koji je bio zaključen na određeno vreme. Dalje, navedeni stav reguliše pitanje raskida ugovora koji je produžen na neodređeno vreme i za koje važe pravila za obaveštenje o raskidu ugovora na neodređeno vreme, pravila koja su komentarisana u članu 827. ZOO. Međutim shodno značenju iz navedenog stava, kao vreme za obaveštenje o jednostranom raskidu ugovora, treba uzeti vreme zaključenja prvog ugovora (ugovor na određeno vreme).⁶⁷²

Član 829. Raskidanje ugovora bez otkaznog roka

1. Iz ozbiljnih uzroka svaka strana može, navodeći te uzroke, raskinuti ugovor bez otkaznog roka.

2. Ako je izjava o raskidanju učinjena bez ozbiljnih uzroka, ona se smatra kao otkaz sa redovnim otkaznim rokom.

3. Zastupnik koji je usled neosnovanog otkaza prekinuo svoju delatnost ima pravo na naknadu štete zbog izgubljene provizije, a ako je on neosnovano otkazao ugovor, pravo na naknadu štete pripada nalogodavcu.

4. Neosnovani otkaz daje pravo drugoj strani da raskine ugovor bez otkaznog roka.

829.1. Kao izuzetak iz članova 827 i 828 ZOO koji su gore komentarisani, član 829 st .1 ZOO, regulisao je pitanje ozbiljnih razloga (kršenje ugovornih obaveza od strane druge ugovorne strane) tako da svaka strana u ugovoru, pozivajući se na ozbiljne razloge, može da zahteva raskid ugovora o zastupanju bez otkaznog roka. Navedeni stav ne daje više objašnjenja o tome, koji bi to bili "ozbiljni razlozi" kršenja ugovornih obaveza, a koji bi

.....
⁶⁷² Si Za razliku od prvog stava istog člana, Zakona o Obligacionim Odnosima Švajcarske, o slučaju gde stranke nastave sa ispunjenjem ugovora o zastupanju i izvan ugovorenog roka, Zakona o Obligacionim Odnosima Švajcarske predviđa još jedno drugo pravilo pod pretpostavkom da su strane zaključile novi ugovor, ali sa istim ugovorenim rokom kao u prvom ugovoru, uz mogućnost produženja za najviše godinu dana: u vezi sa ovim videti: Član 418.p - paragrafi 2 Zakona o Obligacionim Odnosima Švajcarske dostupan <admin.ch/ch/e/rs/2/220.en.pdf>, od 07.11.2013.

..... Sefadin Blakaj

drugoj ugovorenoj strani omogućili raskid ugovora, dalje tumačenje navedene odredbe ostavljeno je sudskoj praksi koja treba da procenjuje okolnosti datog slučaja u odnosu na obaveze i odgovornosti svake strane pri tome uzimajući u obzir i opšta pravila ugovorenog prava. Npr. jedan slučaj ozbiljne povrede ugovornih obaveza bio bi slučaj kada bi jedna ugovorena strana htela da ispuni svoje ugovorne obaveze u datom roku, ili na odgovarajući način (zadovoljavajući način), okolnosti koje (u smislu navedenog stava u pitanju) bi omogućile drugoj strani raskid ugovora bez otkaznog roka.

829.2. U smislu prethodnog stava, drugi stav istog člana reguliše pitanje koje se odnosi na obaveštenje o raskidu ugovora koje je dato bez opravdanih razloga, u tom slučaju izjava o raskidu ugovor smatra se kao obaveštenje o jednostranom raskidu ugovora o zastupanju; tako da ugovor se smatra raskinutim od trenutka obaveštenja nakon isteka otkaznog roka (otkazni rok).

829.3. Treći stav istog člana reguliše pitanje plaćanja naknade - naknada štete ukoliko je otkaz dat od strane bilo koje ugovorene strane bez osnovanih razloga (ili neozbiljnih razloga za jednostrani raskid ugovora bez otkaznog roka). Dakle, u slučaju obaveštenja o raskidu ugovora (iz neosnovanih razloga) od strane nalogodavca gde je zastupniku onemogućeno vršenje ugovorenih usluga, zastupnik u takvim slučajevima ima pravo da traži naknadu štete koja je izazvana kao rezultat "gubitaka neplaćanja" provizije. Ili suprotno tome u slučajevima jednostranog raskida ugovora od strane zastupnika (iz neosnovanih razloga) nalogodavac ima pravo na naknadu štete koja je eventualno naneta njemu zbog toga što zastupnik nije izvršio svoje ugovorene obaveze prema njemu.

829.4. U smislu gornjih paragrafa koji su komentarisani u ovom članu, u slučajevima kada jedna ugovorena strana proglašava jednostrani raskid ugovora iz neosnovanih razloga (u smislu prvog stava ovog člana), takvo postupanje, drugoj ugovorenoj strani daje za pravo jednostrani raskid ugovora bez otkaznog roka.⁶⁷³

Član 830. Podeljeni iznos

1. Nakon otkaza ugovora, zastupnik ima pravo na podelu odgovarajuće količine novca, ako i ukoliko je zastupnik obezbedio nove klijente za nalogodavca, ili značajno povećao broj radova sa postojećim klijentima, i posle otkaza ugovora, nalogodavac ima očiglednu dobit od takvih klijenata, ili ako se podela iznosa i njegova isplata zahtevaju od posebnih okolnosti, a naročito gubitak naknade za pravne poslove sa takvim klijentima.

.....

673 Navedeni član koji reguliše pitanje raskida ugovora o zastupanju bez otkaznog roka je jedna novina (jedno novo pravno rešenje) u odnosu na raniji ZOO, tako da savremeno rešenje je prihvaćeno kao model Zakona o Obligacionim Odnosima Slovinije: stim u vezi vidi Član 832 Zakona o Obligacionim Odnosima Slovenije, verzija na Engleskom jeziku dostupna na: <uil-sipo.si/fileadmin/upload_folder/zakonodaja/povezano/Obligations-Code_Slovenia_2001.pdf>, od. 07.11.2013.

2. Prilikom utvrđivanja iznosa podele, neophodno je uzeti u obzir provizija zastupnika za ugovore posle raskida odnosa sa nalogodavcem, kao i bilo kakva ograničenja konkurentnih aktivnosti posle raskida odnosa sa nalogodavcem.

3. Srazmerni iznos, prema stavu 1 i 2 ovog člana ne može preći prosečan godišnji iznos naknade u toku poslednjih pet (5) godina ili kraćeg relevantnog vremena nakon zaključenja ugovora.

4. Kad se ugovor koji je zaključen na određeno vreme, raskida pre isteka tog vremena ili kada se ugovor zaključen na neodređeno vreme završi pre isteka pet (5) godina od vremena zaključenja ugovora, zastupnik ima pravo na podelu odgovarajućeg iznosa novca u iznosu razlike između troškova koje je zastupnik imao u vezi sa prezentacijom proizvoda na tržištu i svih ostalih troškova u vezi sa ispunjavanjem ugovora, i razlikom u prihodu zastupnika od ispunjenja ugovora i prihoda zastupnika koje bi po svemu sudeći dobio do kraja ugovornog perioda ako je zaključen na određeno vreme ili za pet (5) godina od trenutka zaključenja ugovora na neodređeno vreme.

5. Zastupnik isto tako ima pravo na podelu iznosa iz prethodnog stava, ako nema pravo na podelu iznosa iz stava 1 ovog člana, ili ako podela relevantnog iznosa u okviru stava 1 ovog člana će biti manja od odgovarajućeg iznosa srazmernog prema prethodnom stavu.

6. Isplata srazmernog iznosa ne isključuje pravo na naknadu zastupnika.

830.1 Prvi stav člana 830 ZOO priznaje pravo trgovačkom zastupniku na odgovarajuću naknadu (adekvatnu naknadu) i u slučajevima raskida ugovora, gde nalogodavac i nakon raskida ugovora, nastavlja da uživa koristi od zastupanja, to u onim slučajevima u kojima nalogodavac i nakon raskida ugovora, kao rezultat rada-angažovanja trgovačkog zastupnika, njegova klijentela je povećao aktivnosti i nakon raskida ugovora; ili u slučajevima gde trgovački zastupnik znatno je uticao da se klijentu poboljšaju poslovi, pozitivno stanje koje traje i posle prestanka ugovora, ili za druge slučajeve gde klijent gubi pojedine provizije svojih klijenata ili drugih okolnosti, koje treba proceniti od slučaja do slučaja, tako da će iste biti relevantne u pogledu osnovanosti prava zastupnika za jednu dodatnu naknadu ako poslovi i posvećenost zastupnika su posebno doprinele određenom interes nalogodavca, a koje koristi se nastavljaju i nakon raskida ugovora.

830.2. U vezi sa određivanjem dodatnog iznosa naknade (tzv. dodeljeni iznos naknade) za trgovačkog zastupnika, kao što je definisano u prethodnom stavu u ovog člana, okolnosti koje posebno treba uzeti u obzir, ukoliko je trgovački zastupnik stekao neku proviziju nakon prestanka ugovorenog odnosa sa nalogodavcem (i to u vezi ugovora sa nalogodavcem) u vezi sa određivanjem dodatnog iznosa naknade (tzv. podeljeni iznos naknade) za trgovačkog zastupnika, kako je definisano u prethodnom stavu ovog člana, okolnost koju treba uzeti u

obzir je, da li trgovački zastupnik je stekao pravno na proviziju nakon prestanka ugovorenog odnosa sa nalogodavcem (i to u vezi sa ugovorima zaključenim za nalogodavca); kao okolnost obaveze za pridržavanje koju je zastupnik preuzeo na sebe, ili mogućnost zabrane da se bavi aktivnostima konkurencije, npr. ako je zastupnik preuzeo na sebe obavezu da se pridržava od konkurencije prema nalogodavcu, to bi značilo jedan značajan teret za zastupnika, koji bi mogao da se protumači kao relevantan faktor u pronalaženju pravične zastupljenosti dodatne naknade za zastupnika shodno stavu jedan ovog člana.

830.3. Treći stav navedenog člana propisuje, dodatni iznos naknade koji bi mogao da pripada trgovačkom zastupniku u smislu prvog i drugog stava ovog člana, u nikom slučaju ne bi mogao da pređe “prosečni godišnji iznos” naknade stečene tokom poslednjih 5 godina od strane trgovačkog zastupnika (za slučajeve gde je odnos zastupanja trajao više od 5 godina), ili za slučajeve gde odnos zastupanja je trajao kraće vreme, onda dodatni iznos naknade zastupnika ne može preći “prosečan iznos” ostvarenih prihoda za kraći vremenski period.

830.4. Stav 4 ovog člana ZOO dalje utvrđuje da zastupnik ima pravo na jednu dodatnu naknadu za one slučajeve gde ugovor o zastupanju se raskida pre roka, i za one slučajeve gde je ugovor o zastupanju zaključen na određeno vreme, odnosno zastupniku pripada pravo na dodatnu naknadu kada je ugovor o zastupanju je raskinut pre roka od 5 godina, to za one slučajeve gde ugovor o zastupanju je zaključen na neodređeno vreme (neograničenje vremena u ugovoru). Onako kako je regulisano u navedenom stavu, ako postoji bilo koji slučaj kao što je gore objašnjeno, zastupnik ima pravo na dodatnu naknadu koja bi trebala da bude u nekom odgovarajućem novčanom iznosu, iznos koji se sastoji od razlike između troškova koje je imao zastupnik u vezi sa predstavljanjem proizvoda na tržištu i svih drugih troškova u vezi sa ispunjavanjem ugovora, kao i razlike između prihoda koje je zastupnik stekao po osnovu ispunjenja ugovora o zastupanju, kao i prihoda koje bi zastupnik verovatno ostvario do kraja trajanja ugovora ukoliko takav ugovor je zaključen za vreme od pet (5) godina od trenutka zaključenja ugovora, ako je isti zaključen na neodređeno vreme.

830.5 Peti stav navedenog člana, propisuje, zastupnik ima pravo na “dodatnu nadoknadu” “shodno stavu četiri ovog člana, čak i ako zastupniku ne pripada pravo na “dodatnu naknadu”, kako je definisano u prvom stavu ovog člana (dozvoljavajući mogućnost da navedena prava zastupnika kako je gore navedeno, mogu da se zahtevaju pojedinačno), ili da zastupnik ima pravo da ostvari “dodatnu nadoknadu” shodno stava četiri ovog člana, ako relevantni iznos iz stava 1 ovog člana je manji od relevantnog podeljenog iznosa iz prethodnog stava.

830.6. Prava trgovačkog zastupnika na dodatnu nagradu (podeljeni iznos), utvrđen je odredbama člana 830 ZOO koje isključuje ili ne utiču na pravo naknade zastupnika (naknada štete), ako za isti zahtev eventualno može da postoji pravni osnov.

Član 831. Osnov za isključenje podele iznosa

1. Nalogodavac nije odgovoran za isplatu srazmernog iznosa, ako:

- 1.1. Ugovor je raskinut od strane zastupnika. Međutim, i u ovom slučaju zastupnik može zahtevati podeljeni iznos ako su do raskida dovele okolnosti na strani nalogodavca, ili ukoliko je zastupnik raskinuo ugovor zbog starosti ili bolesti zastupnika koja bi onemogućavalo nastavak ugovornog odnosa.**
  - 1.2. Nalogodavac je raskinuo ugovor zbog ponašanja sa krivicom zastupnika.**
  - 1.3. U skladu sa sporazumom između nalogodavca i zastupnika, nalogodavac zaključuje ugovor umesto zastupnika. Takav sporazum nije dozvoljen pre završetka ugovornog odnosa.**
-

831. Član 831 ZOO reguliše situacije u kojima zastupnik neće imati pravo na dodatnu naknadu (od onoga što je osnovana odredbama ovog člana), odnosno na “podeljeni iznos”. U tom smislu, postoje tri situacije koje zakonodavac pominje. U prvom slučaju zastupnik nema pravo na podeljeni iznos, ukoliko ugovor o zastupanju je raskinut od strane zastupnika, odnosno na inicijativu zastupnika. Isključivo iz prethodnog slučaja, bez obzira na to da li je ugovor raskinut od strane zastupnika, međutim, zastupnik ima pravo na podeljeni iznos (dodatna naknada) ako je razlog za raskid ugovora nastao iz okolnosti koje su bile pod kontrolom ili odgovornosti nalogodavca, odnosno da će pravo na podeljeni iznos pripadati zastupniku (dodatni iznos) i u slučajevima kada zastupnik zbog starosti (u slučajevima penzionisanja) ili bolesti je dužan da raskida ugovor o zastupanju.

U drugom slučaju, zastupnik neće imati pravo na podeljeni iznos (tj. na dodatni iznos naknade) ni u onim slučajevima gde ugovor o zastupanju je raskinut od strane nalogodavca za slučajeve “ponašanje krivicom nalogodavca”. Takvi slučajevi su raskid ugovora zbog kršenja ugovornih obaveza od strane trgovačkog zastupnika, odnosno neispunjenje, odnosno nezadovoljavajuće ispunjene ugovornih obaveza od strane trgovačkog zastupnika. Naravno situacija iz ovog slučaja mora biti ocenjena kao “ponašanje krivicom” zastupnika u pogledu njegovih ugovorenih obaveza.

U trećem slučaju, zastupnik nema pravo na podeljeni iznos (dodatna naknada) čak i u slučaju, shodno sporazumu sa nalogodavcem gde treće lice zauzima mesto zastupnika. Međutim, u smislu navedenog člana, takav sporazum (između zastupnika i nalogodavca) ne može da se postigne pre okončanja ugovornog odnosa između zainteresovanih strana, što znači da druga rečenica ovog stava izražava imperativni karakter pravne odredbe stoga i ne može da se izbegne sporazumom između ugovorenih strana.

Član 832. Korišćenje srazmernog iznosa

- 1. Pravo na podelu iznosa potiče takođe ako je ugovor raskinut zbog smrti zastupnika.**
- 2. Zastupnik koji u roku od jedne (1) godine od vremena prestanka ugovornog odnosa ne obavesti nalogodavca da zahteva podelu iznosa, gubi pravo na srazmereni iznos.**
- 3. Strane nisu u stanju da unapred ukinu ili smanje prava na štetu zastupnika, u vezi sa srazmernim iznosom.**
- 4. U vezi sa izvodom iz poslovnih knjiga i obaveštenjem o očiglednim okolnostima koje utiču na utvrđivanje srazmere iznosa, zastupnik ima ista prava kao i u određivanju naknade.**

832.1. Prvi stav člana 832. ZOO reguliše pitanje pravo zastupnika da traži podeljeni iznos (dodatak na naknadu) je u stvari jedno” ne - lično” pravo zastupnika, stoga isto može da se zahteva i od strane naslednika u slučaju smrti istog.

832.2. Pravo zastupnika da zahteva ostvarivanje svojih prava u vezi “podeljenog iznosa” zastareva, ukoliko zastupnik ne obavesti nalogodavca o svojoj nameri da zahteva isplatu iznosa u roku od godinu dana, rok koji teče od trenutka raskida ugovora između zastupnika i nalogodavca. U smislu drugog stava navedenog člana, ako zastupnik obavesti nalogodavca da namerava da traži “podeljeni iznos”, onda u vezi prestanka zahteva primenjuju se opšta pravila zastarelosti (vidi komentar ZOO u vezi zastarelosti).

832.3 ZOO u trećem stavu ovog člana reguliše pitanje, stranke ne mogu ograničiti ili isključiti sporazumom odredbe ZOO o pravima trgovačkog zastupnika koja se odnose na “podeljeni iznos”, to daje utisak da se u ovom slučaju radi o imperativnim pravilima koja regulišu instituciju “ podeljenog iznosa” a koje pripada zastupniku shodno gornjim odredbama, tako da ograničenje, odnosno isključenje istih na osnovu sporazuma između ugovorenih strana neće proizvesti nikakvo pravno dejstvo u odnosu na trgovačkog zastupnika u vezi sa sadržajem njegovih/njenih prava koja se odnose na podeljeni iznos”.

832.4. Zastupnik ima sva prava da pregleda sve poslovne knjige nalogodavca u cilju razmatranja svih relevantnih okolnosti koje utiču na utvrđivanje podeljenog iznosa koji pripada trgovačkom zastupniku shodno navedenim odredbama, u tom smislu trgovački zastupnik ima sva prava za pregledavanje knjige računa kao što je gore navedeno i pravo na proviziju- naknadu (stim u vezi vidi komentar člana 823 ZOO).

Član 833. Zabrana konkurencije nakon prestanka ugovora

- 1. Ugovorom se može utvrditi da nakon prestanka ugovora zastupnik ne može da obavlja bilo koju aktivnost koja je konkurentna sa aktivnostima nalogodavca.**
- 2. Takva odredba važi samo ako je sastavljena u pisanoj formi i ako je u istoj oblasti, za ista lica i istu robu kao što je definisano u ugovoru.**
- 3. Kad je ugovor prestao zbog razloga nalogodavca, takva odredba je obavezujuća samo za zastupnika je nalogodavac platio podeljeni iznos posle prestanka ugovora i ako tokom zabrane konkurencije nalogodavac plaća odgovarajuću mesečnu naknadu u iznosu koji je jednak prosečnoj mesečnoj naknadi tokom zadnjih pet (5) godina ili tokom ugovora, ako je ugovor bio na snazi manje od pet (5) godina.**
- 4. Takva odredba je obavezujuća za zastupnika najmanje dve (2) godine nakon prestanka ugovora.**
- 5. Ako je zastupnik prekinuo ugovor zbog krivice nalogodavca i zabrana konkurencije nakon prestanka je bio deo ugovora, zastupnik može, u roku od mesec dana nakon prestanka, da podnese pismenu izjavu kojom obaveštava nalogodavca da zastupnik neće poštovati zabranu konkurencije.**
- 6. Odredbe ovog člana ne mogu se menjati ugovorom na štetu zastupnika.**

833.1. ZOO u prvom stavu člana 833, omogućava ugovorenim stranama da u ugovoru o zastupanju mogu da se saglase i uspostave obavezu da nakon prestanka ugovora o zastupanju, zastupnik uzdrži od obavljanja bilo kakve druge aktivnosti koja bi konkurisala aktivnostima nalogodavca, tako da u jednom takvom slučaju, zastupnik prihvata ugovorenu obavezu prema nalogodavcu, koji i nakon prestanka ugovora o zastupanju mora da se uzdrži od obavljanja ili da obavlja određene delatnosti ili poslove koje su ugovorene strane navele u sporazumu a koje se smatraju kao "zabrana konkurencije prema nalogodavcu".

833.2. Nalogodavac i zastupnik mogu da se sporazume o zabrani konkurencije, tako da zastupnik je obavezan da se uzdrži od konkurencije samo ukoliko je to postignuto sporazumom u pisanoj formi (gde je izražen zvaničan karakter takvog ugovaranja). Sporazum o zabrani konkurencije koji ima za cilj da proizvede efekat i nakon prestanka zastupanja između ugovorenih strana, može da se ugovori i u obliku klauzule – ugovorene obaveze u građene u ugovoru o zastupanju, ili može da se postigne u nekom drugom obliku sporazuma prilikom prestanka ugovornih odnosa između stranaka. Dalje, drugi stav navedenog člana ZOO reguliše pitanje koje se odnosi na obavezu da ugovor mora da bude sastavljen u pisanoj formi, isti treba da sadrži i odredbe koje preciziraju obim zabrane konkurencije o obavljanju poslova od strane zastupnika koje je on obavljao za

nalagodavca, odnosno to mora da se odnosi na ista lica ili na iste korisnike (klijentela osnovana tokom zastupanja od strane zastupnika), odnosno da se odnosi na robu ili promet robe gde je zastupnik služio kao posrednik ili predstavnik nalagodavca.

833.3. Klauzula ili ugovorni sporazum između strana za zabranu konkurencije prema nalagodavcu, neće proizvesti nikakvo pravno dejstvo, odnosno ne bi bila obaveza za zastupnika, ukoliko bi ugovor jednostrano bio raskinut od strane nalagodavca ili zbog razloga - razlozi koji se odnose na interes ili na teret isključive odgovornosti nalagodavca. Izuzetno, čak i u jednom takvom slučaju, zastupnik bio bi obavezan da se uzdrži od konkurencije prema nalagodavcu nakon ispunjenja dva uslova: prvi uslov se odnosi na to, ako je nalagodavac zastupniku platio "podeljeni iznos" iz odgovarajućih sredstava za dodatnu naknadu nakon prestanka ugovora, kao što je određeno gore navedenim odredbama (vidi posebno komentar člana 830), i drugi uslov odnosi se na pravo trgovačkog zastupnika koji od nalagodavca treba da zahteva odgovarajuću mesečnu isplatu (koja treba da se plati naime naknade o obavezi da se uzdrži od konkurencije), iznos koji treba da se određuje u visini mesečnog proseka za poslednjih pet godina postojanja ugovora, ili ako je ugovor bio na snazi manje od pet godina.

833.4. Ako su stvoreni uslovi kako su navedeni u trećem stavu člana 833 ZOO (vidi komentar o trećem stavu), zastupnik mora da se uzdrži od konkurencije najmanje dve godine, rok koji teče nakon prestanka ugovora za zastupanje. Svakako, u smislu navedenog stava stranke su slobodne da ugovaraju duži rok i da međusobno izbalansiraju ugovorene obaveze.

833.5. Ako ugovor o zastupanju je raskinut krivicom nalagodavca (ponašanje koje se odnosi na nepoštovanje ugovornih obaveza, ili neredovno ispunjavanje ugovornih obaveza kao i slična ponašanja koja nalagodavca čine odgovornim za neispunjenje njegovih ugovorenih obaveza), a ukoliko su strane u ugovoru o zastupanju uključile klauzulu "zabrane konkurencije" prema nalagodavcu, u cilju da zastupnik bude oslobođen te obaveze (u vezi sa odgovornošću da se uzdrži od konkurencije), zastupnik može u roku od mesec dana (rok koji se računa od vremena prestanka ugovora o zastupanju) putem jedne pismene izjave obavesti nalagodavca da neće poštovati zabranu konkurencije prema nalagodavcu.

833.6. Poslednji stav člana 833 ZOO utvrđuje, odredbe navedenog člana su imperativnog karaktera, koje garantuju minimum interesa sadržanih u ovom članu za trgovačkog zastupnika, iste ne mogu da se ograniče ili isključe sa nekim međusobnim sporazumom, tako da u tom pogledu, stranke mogu da se dogovore za više prava za zastupnika, u odnosu na prava koja su određena odredbama navedenog člana.

DEO XVIII UGOVOR O POSREDOVANJU

GLAVA 1 OPŠTE ODREDBE

Član 834. Pojam

Ugovorom o posredovanju obavezuje se posrednik da nastoji naći i dovesti u vezu sa nalogodavcem lice koje bi s njim pregovaralo o zaključenju određenog ugovora, a nalogodavac se obavezuje da mu isplati određenu naknadu, ako taj ugovor bude zaključen.

---

834. Član 834 ZOO daje smisao ugovoru o posredovanju . Prema shvatanju koje obezbeđuje navedeni član, (uzimajući u obzir teorijske rasprave o tom ugovoru) ugovorom o posredovanju podrazumevamo sporazum između posrednika i njegovog naručioca ,po kome posrednik je prihvatio obavezu da naručioca dovede u kontaktu sa trećim licima sa ciljem da njegov naručilac pregovora sa trećem radi zaključenja ugovora iz oblasti prometa robe i pružanju usluga , dok kao protivrednost za pruženje usluge od strane posrednika , naručilac preuzima obavezu da istom plati odgovarajuću naknadu ukoliko bude zaključen ugovor prilikom posredovanja. Dakle, ugovor o posredovanju je vrsta ugovora koji spada u okviru ugovora za komercijalno -ekonomske usluge ,čija je svrha da ugovorenim stranama (naručilcu) olakša međusobnu vezu , za zaključivanje ugovora u oblasti robnog prometa i pružanje usluga. Naravno , u svakodnevnom životu i tokom poslovanja ,postoje situacije kada ljudi žele da zaključe odgovarajuće ugovore , ali isti nemaju informacije o licima kojima bi trebali da se obrate radi zaključenja ugovora , ili nemaju dovoljne informacije o mogućnostima koje istima tržište pruža za zaključenje odgovarajućih ugovora , tako da isti zahtevaju usluge od posrednika , kao profesionalnu uslugu koji prihvata da istima predloži treća lica kao potencijalno pogodna za zaključenje odgovarajućeg ugovora .

ZOO ne nameće nikakva ograničenja ili bilo kakav spisak ugovora precizirajući koji ugovori bi mogli da budu zaključeni posredovanjem. U tom smislu, čini se da ZOO poštuje autonomiju volje stranaka , koji sami odlučuju o vrsti ugovora (bilo po nazivu ili bez naziva) kojeg žele da zaključe posredovanjem u oblasti robnog prometa i pružanju usluga. Naravno , sada u moderno doba koje se karakteriše kao vreme ubrzanja robnog prometa i usluga , čini se da usluge posredovanja i ugovor o posredovanju zauzimaju adekvatno mesto u komercijalnom poslovanju.⁶⁷⁴ Prema shvatanju navedenog člana , posrednik prilikom posredovanja prihvata obavezu da posreduje između njegovog posrednika i trećeg lica sa ciljem da se ugovor zaključi, međutim, to ne znači neku ličnu garanciju posrednika da će ugovor svakako biti zaključen,obzirom da uloga i zadatak posrednika je samo

.....
⁶⁷⁴ Stim u vezi vidi: Hetemi, Mehdi J. *Pravo sa osnovnim znanjem poslovnog prava* . Priština, 1996: str. 415.

..... Sefadin Blakaj

uspostavljanje kontakta i olakšanje pregovora između dve strane za zaključenje ugovora, tako da konačna odluka za zaključenje ugovora pripada samim ugovornim stranama. U tom smislu posredniku pripada naknada samo ukoliko je ugovor uspešno zaključen između nalagodavca i trećeg lica , u suprotnom, ukoliko ugovor nije uspešno zaključen (osim ukoliko nije drugačije dogovoreno između strana), naručilac nije obavezan da posredniku plati naknadu za posredovanje.⁶⁷⁵

Kao što se može videti iz ove odredbe ZOO, kod ugovora o posredovanju javlja ju se najmanje dve strane, naručilac i posrednik. U pravnoj praksi dešava se da u svojstvu posrednika u većini slučajeva javlja se neko preduzeće, privredni subjekt ili pravno lice koje pruža profesionalnu uslugu posredovanja, međutim ZOO ne pravi neku razliku između mogućnosti da u svojstvu bilo koje strane kod ugovora o posredovanju, takođe da se javljaju i fizička lica.

U pogledu forme , ZOO ne nameće neku prepreku za ugovore o posredovanju , ovaj ugovor se smatra kao konsenzusni ugovor. Međutim, u pravnoj praksi komercijalni ugovori sve više i više se izvršavaju u pisanoj formi ili u elektronskoj formi koja omogućava stranama da mogu održavati i dokumentovati sadržaj ugovora, uključujući i komisione ugovore. Izvršenje ugovora u pisanoj formi , ili u obliku dokumenata (u elektronskoj formi , gde sadržaj ugovora može da se sačuva u odgovarajućoj formi) uvek se dokazuje da je to neka neophodnost i pravna kultura koja najbolje služi interesima strana i bezbednosti transakcija (obzirom da sadržaj istog se očuva na bezbedan način i koji može biti od presudnog značaja prilikom izvršenja međusobnih obaveza strana , ili u slučaju eventualnog spora gde strane mogu da koriste pisanu formu u cilju provere dokazivanja sadržaja ugovora).

Član 835. Primena odredbi zakona o ugovoru o delu

Kad je ugovoreno da će posrednik imati pravo na određenu naknadu i ako njegovo nastojanje ostane bez rezultata, za takav ugovor shodno se primenjuju odredbe koje važe za ugovor o delu.

---

835. U suštini posrednik ima za obavezu da uspostavi kontakt između naručioca i treće strane kako bi isti zaključili jedan relevantni ugovor, i eventualno da olakša razgovore između strana kako bi se postigao jedan konačni sporazum. Pošto je svrha posrednika da stranama služi da zakluče jedan ugovor, onda shodno običnom toku stvari ,posrednik završava svoje obaveze i stiče pravo na isplatu nakon zaključenja ugovora između naručioca i treće strane . Međutim, u smislu člana 835 ZOO i prethodnog člana , strane u ugovoru o posredovanju mogu da se saglase i drugačije , tako da se dogovore da posredniku će pripadati pravo naknade čak i ako nije postignuto konačno zaključenje ugovora između posrednika i

.....
 675 Stim u vezi vidi: Blagojević, Borislav i Vrleta Krulj. *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima II - Drugo Izdanje*. Novi Sad: 1983: str. 1768 - 1774.

treće strane. Ako su ugovorene strane tako dogovorile da posredniku će pripadati pravo na naknadu, čak i ako posredovanje ne vodi do zaključenja relevantnog ugovora, postavlja se pitanje kako može da se odredi trenutak do kojeg posrednik može da uloži napore i da posreduje za zaključenje ugovora, ili kada može se smatrati da napori posrednika nisu bili uspešni i kao ne bi isti mogao da smatra da je ispunjen uslov za isplatu naknade. Član 835 ZOO daje odgovor u vezi gore navedenog pitanja, koje se odnosi na pružanje sigurnosti, stim u vezi potrebno je da se primenjuju pravila koja važe za ugovor o radu, odnosno navedeni slučaj treba da se tumači u skladu sa članom 622.2 ZOO. U pogledu zahteva iz ovog člana, u slučajevima gde je ugovoreno, posredniku će pripasti pravo čak i ako ugovor nije uspešno zaključen sa trećim licima, onda ako su usluge posredovanja bile vezane sa rokom, posredniku će pripadati pravo na naknadu kada ugovoreni rok za pružanje usluga je završen, dok za slučajeve gde stranke nisu ugovorile vreme trajanja pružanje usluga posredovanja, onda posrednik stiče pravo na naknadu, samo ako je on posredovao onoliko dugo koliko je potrebno za opravdano zaključenje odgovarajućih ugovora..⁶⁷⁶

Član 836. Primanje ispunjenja

1. Nalog za posredovanje ne sadrži ovlašćenje za posrednika da za nalogodavca primi ispunjenje obaveze iz ugovora zaključenog njegovim posredovanjem.

2. Za to je potrebno posebno pismeno punomoćje.

836.1. Rad posrednika završava se zaključivanjem odgovarajućeg ugovora, gde za zaključivanje ugovora je posredovao posrednik. Obično rad posrednika prestaje zaključivanjem ugovora o posredovanju, ukoliko se stranke nisu drukčije sporazumele u ugovoru. Potpisivanjem ugovora o posredovanju u principu se ispunjava i uslov da bi posrednik imao pravo da zahteva naknadu za usluge pružane naručiocu, tako da plaćanjem odgovarajuće naknade i može se reći da je odnos posredovanja ispunjen, odnosno završen između ugovorenih strana.

Shodno svatanju ugovora o posredovanju i onoga što je određeno u stavu 1. člana 836 ZOO, posrednik nije ovlašćen da izvrši bilo koju radnju ili da prihvati ispunjenje (ili jedan deo) ugovornih obaveza zaključene posredovanjem. Čini se da je ovo jasna definicija člana 286.1 ZOO koje utvrđuju da ispunjenje obaveze može da se traži samo od strane poverioca, ili u mesto njega od drugog lica koje je zakonom određeno, odlukom suda, odnosno ugovorom.⁶⁷⁷ U smislu ove definicije, kao i same prirode ugovora o posredovanju, ZOO u prvom stavu člana 836 precizira da nalog za posredovanje, odnosno sadržaj ugovora o

⁶⁷⁶ Za više u vezi člana 622.2 i mogućnosti kako isti standardi mogu da se primene i kod Ugovora o posredovanju, gde su stranke se dogovorile da će posrednik imati pravo na naknadu čak i ako posredovanje ne rezultira potpisivanjem ugovora sa trećem licem, stim u vezi videti komentar člana 622.2 ZOO.

⁶⁷⁷ Stim u vezi videti komentar člana 286.1 ZOO.

posredovanju , smatra se da ne sadrži ovlašćenje za posrednika da isti može da predstavlja naručioca za prihvatanje ispunjenje od trećeg lica u vezi ugovora o posredovanju , osim ako se stranke nisu drukčije sporazumele .

836.2. Izuzetno da bi posrednik mogao da obavi neku pravnu radnju u ime i za račun naručica (da ponudu ili prihvati ispunjenje u njegovo ime i zanjegov račun) , treba da su ugovorene strane ovu svrhu postigle u pismenoj saglasnosti. Ovo je takođe i definicija drugog stava člana 836. ZOO. Navedena odredba ZOO naglašava formalni karakter tog zahteva, imajući u vidu da ovlašćenje koje se prenosi na posrednika ,odnosno ovlašćenje treba da bude svakako u pismenoj formi,bez obzira na to da ovlašćenje o trgovačkom ugovoru je u pismenoj,usmenoj formi ili u nekom drugom obliku. Naravno, klauzula o posebnom ovlašćenju može da se inkorporira i u ugovoru o posredovanju (ako su ugovorene strane tokom izvršenja ovog ugovora ispunile uslov obrasca) , ili da izvrše u nekom određenom obliku (u pisanoj formi). Pisana forma važi i za eventualne izmene i dopune ovlašćenja koje je dato posredniku.⁶⁷⁸ Pravila ugovora o posredovanju ne važe u rešavanju odnosa između stranaka u pogledu sadržaj ovlašćenja. ⁶⁷⁹ Takođe , treba napomenuti da bilo koji sporazum između strana koje može da se inkorporira u ugovoru o posredovanju i koji može utvrditi da dato ovlašćenje ne može biti promenjeno ili da se opozve od strane naručioca (davalac ovlašćenja) je nevažeći .⁶⁸⁰ Izuzetno , prihvaćeno ispunjenje od strane posrednika može se smatrati validnim i ukoliko nije odobreno unapred od strane naručioca, pod uslovom ako je isto odobreno ili dozvoljeno kasnije od strane naručioca.⁶⁸¹

Član 837. Opozivanje naloga za posredovanje

Nalogodavac može opozvati nalog za posredovanje kad god hoće, ako se toga nije odrekao i pod uslovom da opozivanje nije protivno savesnosti.

837. Ugovor o posredovanju zaključuje se sporazumom stranaka i obično uz saglasnost stranaka može biti izmenjen ili ukinut. Kada je u pitanje raskid ugovora o posredovanju pre isteka ugovorenog roka,i to bilo zajedničkim sporazumom strana ili jednostranom voljom nalogodavca (opoziv) , dobro bi bilo da ugovor za takve slučajeve sadrži odredbe u pogledu regulisanja prava na naknadu i pokrivanje nastalih troškova.

ZOO u članu 837. propisuje da nalogodavac kad god hoće prema slobodnom izboru može opozvati nalog za posredovanje (tj. može proglasiti jednostrani raskid ugovora o posredovanju) Dakle ,nalogodavac prilikom povlačenja naloga za posredovanje , nije

678 Stim u vezi vidi komentar člana 51.2 ZOO u vezi opsteg pravila o obliku izmena i dopuna formalnih ugovora.

679 Stim u vezi vidi komentar člana 77 ZOO.

680 Stim u vezi vidi komentar člana 80.1 ZOO.

681 Stim u vezi vidi komentar člana 286.2 ZOO.

obavezan da drugu stranu obavesti o tome. Mogućnost da se opozove nalog nalogodavca za posredovanje je jedna opcija u njegovom interesu koja je osnovana zakonom, tako da isti može ovu mogućnost da koristiti bilo kada , osim da je nalog za posredovanje opozvan (jednostrani raskid ugovora) od strane nalogodavca i ne može biti ukoliko se nalogodavac odrekao od te mogućnosti, odnosno pod uslovom da je opoziv naloga za posredovanje nesavesno dat. (imajući u vidu zadnji slučaj i okolnosti konkretnog slučaja) . Dakle,nalogodavac prilikom proglašenja da želi opoziv naloga (za slučajeve gde ne postoji sporazum za odricanje od ove mogućnosti) mora da se pridržava pravilima principa “ savesnosti “ princip koji bi trebao da se procenjuje na osnovu okolnosti konkretnog slučaja .⁶⁸² Naravno , moglo bi se smatrati da nalogodavac nije postupio u skladu sa pravilima savesnosti ukoliko opozivom naloga za posredovanje nastoji da izbegne od svojih obaveza koje ima prema posredniku (npr. obaveze koje se odnose na plaćanje naknade , odnosno plaćanje nastalih troškova i slične situacije) ili još jedna druga situacija (nesavesno postupanje) moglo bi da postoji nakon davanja naloga od strane nalogodavca,gde isti nije više zainteresovan za posredovanje (zaključneje ugovora sa trećim) tako da o ovoj promeni ne obavesti na vreme posrednika, itd.

Ako bude jednostrano proglašen raskid ugovora shodno mogućnostima navedenog člana ZOO može se psotaviti pitanje da, li će posrednik imati pravo na naknadu i uprkos opozivu naloga. U naporima da bi se obezbedio odgovor na postavljeno pitanje , pravna teorija adresira dve relevantne situacije . U prvoj situaciji , o ugovor o posredovanju bez fiksnog roka , onda posrednik može u svako doba opozvati nalog za posredovanje i posrednik neće imati pravo na naknadu ,obzirom da posrednik ima pravo na naknadu tek nakon uspešno zaključenog ugovora gde je on posredovao , tako da ukoliko ugovor sa trećem nije zaključen,onda isti nema pravo na naknadu (u vezi prava na naknadu zbog posredovanja videti komentar člana 844 ZOO). Nasuprot tome , u drugoj situaciji , ukoliko ugovor o posredovanju je zaključen na određeni rok,onda se može smatrati da izvršenje naloga u određenom roku predstavlja bitan element ugovora , tako da ukoliko rok nije ispunjen , smatra se da je ugovor raskinut po sili zakona.⁶⁸³ Shodno tome , u datoj situaciji , ako ugovora o posredovanju je zaključen u određenom roku , onda (pre nego što je istekao) i nalogodavac je opozvao nalog o posredovanju , nekoliko autora smatraju da bi trebalo da posrednik ima pravo na punu isplatu ugovorene naknade . Ovaj pristup se opravdava činjenicom da kod slučaja zaključenja ugovora o posredovanju sa fiksnim rokom , onda rok postaje suštinski deo ugovora i pretstavlja mogućnost posredniku da može odustajati od svog prava za opozive naloga pre isteka ugovorenog roka.⁶⁸⁴

.....
682 U vezi značaja o principu savesnosti, vidi komentar člana 4.ZOO.

683 U vezi ove mogućnosti vidi član 107 ZOO

684 Stim u vezi vidi: Blagojević, Borislav i Vrleta Krulj. *Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima II - Drugo Izdanje*. Novi Sad: 1983: str. 1777 - 1779.

Član 838. Odsustvo obaveze za nalogodavca da zaključi ugovor

Nalogodavac nije dužan pristupiti pregovorima za zaključenje ugovora sa licem koje je posrednik našao, ni zaključiti sa njim ugovor pod uslovima koje je saopštio posredniku, ali će odgovarati za štetu ako je postupio protivno savjesti.

838. Takođe i član 838 ZOO, koji precizira da nalogodavac nije obavezan da ugovor zaključi sa trećem (tj. niti ući u pregovore) za koje je posredovao posrednik, takođe isti nije u obavezi da ugovor zaključi sa trećem pod uslovima koje mu je nametnuo posrednik, međutim, nalogodavac bi mogao da bude u odgovoran za naknadu štete (bilo prema posredniku ili trećem), ako ponašanje nalogodavca je u suprotnosti sa pravilima savjesti. Očigledno, ovo je pravna definicija u skladu sa značenjem i svrhom usluge posredovanja, tako da u odnosima posredovanja nalogodavac zadržava pravo za konačni izbor (u vezi sa konačnom ugovaranjem sa trećim stranama), bez obzira na odnos posredovanja i to samo do one mere gde njegovi postupci ne mogu se okvalifikovati kao nesavesni. Nalogodavac mora da zadrži pravo slobodnog izbora u pogledu ulaska u ugovorene odnose sa trećem, jer je to iz razlog da je on taj koji prima obaveze od trećeg lica, činjenica da je njegov ugovor posredovan sa trećim nimalo ne utiče na obezbeđenje nalogodavca da će treći uspešno ispuni svoje ugovorne obaveze. Po pravilu, ako je konačna odluka nalogodavca da ne ulazi u pregovore, ili da ne prihvati zaključivanje ugovora sa trećem, posrednik neće imati pravo na odgovarajuću naknadu.⁶⁸⁵ I uprkos postojanju prava nalogodavca da bude autonoman u odlučivanju da li da uđe u pregovore ili da ugovor zaključi sa satećem, ili šta će biti sadržaj tog ugovora, međutim, ponašanje nalogodavca mora da bude u skladu sa principom savjesti. Npr., nalogodavac bi mogao da bude odgovoran za naknadu štete prema posredniku ili trećoj strani, ukoliko je ušao u pregovore bez stvarne namere za sklapanje ugovora, ili kada je iznenada izašao iz pregovora bez opravdanih razloga za slučaj kada ponašanje nalogodavca daje takav utisak da ugovor je u neopozivnom procesu prihvatanja od nalogodavca. itd.⁶⁸⁶

GLAVA 2

OBAVEZE POSREDNIKA

Član 839. Obaveza tražiti priliku

1. Posrednik je dužan tražiti sa pažnjom dobrog privrednika priliku za zaključenje određenog ugovora i ukazati na nju nalogodavcu.

2. Posrednik je dužan posredovati u pregovorima i nastojati da dođe do zaključenja ugovora ako se na to posebno obavezao.

⁶⁸⁵ Stim u vezi vidi komentar člana 835 ZOO.

⁶⁸⁶ Stim u vezi vidi komentar odredbe člana 20 ZOO.

3. On ne odgovara ako i pored potrebne brižljivosti ne uspe u svom nastojanju.

839.1. Jedna od glavnih obaveza dužnosti posrednika da istraži mogućnosti na tržištu kako bi pronašao odgovarajući slučaj za njegovog nalogodavca (za potpisivanje ugovora), a da za takvu mogućnost obavesti nalogodavca, i da eventualno o takvoj mogućnosti posreduje u fazi pregovora između nalogodavca i trećeg, dok strane ne sklope ugovor. U vezi sa obavezom posrednika da istraži mogućnost pronalaska odgovarajućeg slučaja za nalogodavca, može se postaviti pitanje koliko dugo je potrebno posrednik da istraži mogućnost da pronađe odgovarajuću priliku za nalogodavca. U odgovoru na ovo pitanje treba razjasniti da li je ugovor zaključen na određen rok ili ne. U drugom slučaju, koji je obično češći, obaveza za posredovanje će trajati onoliko dugo koliko je opravdano da će posredniku biti potrebno da završi svoj zadatak u okolnostima konkretnog slučaja, a koje sudovima ostaje zadatak da procene da li u datom slučaju posrednik razumno je iskoristio sve mogućnosti za izvršenje naloga svog nalogodavca. Pored gore navedenog, prvi stav člana 839 zahteva da posrednik, tokom njegovih napora da pronađe odgovarajući slučaj za posredovanje za svog nalogodavca, isti mora pokazati pažnju « dobrog domaćina ». Takođe, izraz « dobrog domaćina » je apstraktan pojam na koji sud treba da ima u obzir svaki konkretni slučaj, i proceni ponašanje profesionalnog posrednika, obzirom da profesionalno ponašanje posrednika treba da bude naznačeno na okolnosti slučaja koji se procenjuje, tako, npr. lako se može reći da jedan posrednik nije uspeo u ponašanju u skladu sa standardima dobrog domaćina ako je znao ili je trebalo da zna da posreduje u sklapanju ugovora sa trećim licima koja su pala u finansijsku krizu, ili da su blizu stečaja, ili je pao u siromaštvo, ili ako je posredovanje izvršeno povredom službene tajne nalogodavca, tako da je posrednik trećem preneo sadržaj naloga za posredovanje, itd. U tom smislu, posrednik ima obavezu da kao profesionalac preduzme sve moguće mere u smislu poštovanja reda i pronalaznje odgovarajućeg partnera za sklapanje ugovora za nalogodavca.

839.2. U zavisnosti od sadržaja naloga nalogodavca, koji je mogao biti prihvaćen od strane posrednika u smislu drugog stava člana u pitanju, posebno ako je posrednik zadužen, on takođe može da učestvuje u pregovore između strana u cilju potpisivanja konačnog ugovora. U tom smislu, kada posrednik posreduje i učestvuje u pregovore, on svakako ima za cilj da olakša pregovore između strana, on može da daje predloge, da daje obaveštenja, i da se izjasni o stavovima strana i time utiče kako bi isti mogli doći do sporazuma za zaključenje konačnog ugovora. U tom smislu, slučaj gde posrednik pristupi u pregovore i posreduje u sklapanju ugovora, za takve slučajeve misli se da je posrednik otišao dalje od interesa samo za svog nalogodavca, tako da u takvim situacijama, posrednik mora da pokaže određeni stepen objektivnosti, u suprotnom ako posrednik deluju samo u interesu samo jedne strane, on stvari deluje kao zastupnik samo jedne strane⁶⁸⁷

839.3 ZOO, u trećem stavu ovog člana predviđa, posrednik neće biti odgovoran ukoliko je posredovanje izvršeno bez rezultata (bez potpisivanja ugovora), ukoliko posredovanje

687 Stim u vezi vidi član 846.2 ZOO i komentar koji je u nastavku dat.

je bilo neuspešno ,i uprkos brizi pokazane od strane posrednika , i na taj način za takav neuspeh isti nije odgovoran za naknadu štete prema nalogodavcu (isti nema pravo na naknadu u slučaju neuspeha).⁶⁸⁸ Kao što je prokomentarisano u prvom stavu , posrednik bi će odgovoran prema nalogodavcu za neizvršenje ugovora o posredovanju (i eventualno naknade štete), ako posrednik nije bio dovoljno oprezan u upravljanju posredovanjem.

Član 840. Obaveza obaveštavanja

Posrednik je dužan obavestiti nalogodavca o svim okolnostima od značaja za nameravani posao koje su mu poznate ili su mu morale biti poznate.

840. Posrednik, da bi na najbolji način obavio posredovanje za svog nalogodavca , treba da ima relevantne informacije , koje mora da deli sa nalogodavcem ,kako bi nalogodavac mogao da napravi pravi izbor trećeg lica , ili potreban izbor kojeg želi za zaključenje ugovora. Danas , uzimajući u obzir brzinu robnog prometa i usluga , posebno složenost tržišta , brza i precizna informacija je glavni ekonomski resurs koji određuje uspeh , što ukazuje na značaj informisanja posrednika i da je relevantne informacije delio sa nalogodavcem. Tako , u smislu člana 840. ZOO posrednik ima obavezu da obavesti nalogodavca o svim okolnostima koje mogu biti od interesa za njega , kako bi za njega mogao da donese prave odluke o sudbini pravnih radnji ili ugovora sa trećim licima , odnosno razmenu informacija sa nalogodavcem koje su relevantne za potrebe posredovanja i u interesu nalogodavca. Naravno , postoje argumenti u pravnoj nauci koji dokazuju da posrednik treba da bude aktivan u istraživanju tržišta (tj. usluge koje nudi) i on ne može da se pozove na ne-znanje svojih relevantnih informacija , koji su bile iz njegove specijalizacije , međutim drugim rečima može da se zaključi, da posrednik takođe može biti pozvan na odgovornost za ne pružanje relevantnih informacija koje nije znao, ali kao profesionalac on je morao da bude obavešten o tome (nečinjenje standarda dobrog ekonomiste u pružanju profesionalnih usluga posredovanja).⁶⁸⁹

Član 841. Odgovornost posrednika

1. Posrednik odgovara za štetu koju bi pretrpela jedna ili druga strana između kojih je posredovao, a koja bi se dogodila zbog toga što je posredovao za poslovno nesposobno lice za čiju je nesposobnost znao ili mogao znati, ili za lice za koje je znao ili morao znati da neće moći izvršiti obaveze iz tog ugovora, i uopšte za svaku štetu nastalu njegovom krivicom.

688 Stim u vezi vidi: Hetemi, Mehdi J. *Pravo sa osnovnim znanjem poslovnog prava* Priština, 1996: str 415 - 416.

689 Stim u vezi vidi: Gigoj Stojan, *Obligacije*, Ljubana, 1978, str.696;

2. Posrednik odgovara za štetu koja bi za nalogodavca nastala usled toga što je bez dozvole nalogodavca obavestio nekog trećeg o sadržini naloga, o pregovorima ili o uslovima zaključenog ugovora.

841.1. Kako je gore prokomentarisano gornjim odredbama , posrednik treba da pruži usluge posredovanja sa standardom ponašanja “ profesionalno dobrog ekonomiste” da očuva tajnu ugovorenim strana.To znači da posrednik tokom posredovanja ili postupanja po nalogu svog nalogodavca,mora posebno da je pažljiv.Ukoliko propusti ovaj standard ponašanja , i nanese bilo koji vid štete bilo kojoj strani u posredovanju ,on može biti pozvan na odgovornost radi naknade štete.Sa sigurnošću posrednik je odgovoran za naknadu štete ukoliko njegovi postupci predstavljaju zanemareno ponašanje ili ne pažnje u pružanju usluge posredovanja. Shodno tome , kao što je navedeno u prvom stavu člana 841 ZOO , posrednik će biti odgovorn za naknadu štete prouzrokovane ako je posredovao sa poslovno nesposobnim licem. Posrednik će biti odgovoran po tom osnovu , ako je znao , ili iz okolnosti slučaja trebalo je da zna da posreduje sa poslovno nesposobnim licem , posrednik će biti odgovoran za naknadu štete , ako posreduje i dovede u kontaktu nalogodavca sa poslovno nesposobnim trećim licem (ili na ivici stećaja) , tako da iz okolnosti slučaja on je znao , ili je trebao da zna o nemogućnosti ispunjavanja obaveza trećeg lica prema nalogodavcu (smatra se da posrednik ima obavezu da nalogodavcu predloži odgovarajuće mogućnosti za sklapanje ugovora u vršenju poslovnih radnji) .

Posrednik će biti odgovoran za naknadu štete bilo nalogodavcu ili bilo trećoj strani i u drugim slučajevima kada se može dokazati da je šteta bila rezultat kažnjivih radnji posrednika . Ovo bi mogao biti slučaj kada posrednik postupi suprotno dobroj profesionalnoj praksi ili kada njegove radnje predstavljaju štetne posledice za stranke (kada posrednik propušta odgovarajuće standarde kao profesionalac u svome poslu) . Međutim o situaciji kada se smatra da je šteta posledica kažnjivih radnji posrednika , posrednik može da bude oslobođen od dužnosti za naknadu ako se dokaže da šteta nije bila posledica njegovih postupaka , ili da je šteta bila usled okolnosti koje nisu bile pod njegovom kontrolom.⁶⁹⁰

841.2. Kako je prokomentarisano u prethodnom članu ,posrednik će obezbediti uslugu za savesnog nalogodavca i da održi u tajnosti sve informacije koje je naučio tokom ili u vezi sa posredovanjem .Obaveza za održavanje poverljive tajne naučene tokom pružanja usluga je opšta dužnost posrednika , koja je izvan ugovornih obaveza određenih posredniku. Posrednik treba da zadrži ove informacije u tajnosti ne samo za vreme postojanja ugovorenog odnosa, već i nakon završetka posredničkog ugovorenog odnosa. Drugi stav člana 841.2 izričito se odnosi na povredu tajnosti posrednika u pogledu sadržaja naloga pregovora , ili neovlašćeno otkrivanje uslova za potpisivanje ugovora , međutim ,odgovornost posrednika se proteže daleko izvan toga i podrazumeva i druge poverljive informacije poverljivosti koji je naučio od nalogodavca tokom pružanje usluge posrednika . U tom smislu ,posrednik može biti odgovoran ukoliko

690 Vidi više o mogućnosti posrednika da se dokaže da šteta nije bila posledica njegovih postupaka,više o tome videti komentar člana 136.1 ZOO.

je prekršio obavezu za očuvanje poverljivosti naručene tokom posredovanja, istovremeno je odgovoran i za naknadu štete koju je prouzrokovao u vezi tog slučaja.

Član 842. Posrednički dnevnik i list

Posrednik je dužan da u posebnu knjigu (posrednički dnevnik) ubeleži bitne podatke o ugovoru koji je zaključen njegovim posredovanjem i izdati izvod iz te knjige potpisan od njegove strane (posrednički list).

842. Jedan poseban zadatak posrednika je, posrednik u vezi posredovanja treba da vodi dnevnik o posredovanju, dnevnik u kojem se uglavnom opisuju ugovori koji su zaključeni sa njegovim posredovanjem, kao i glavne karakteristike sadržaja posredovanih ugovora, od kojih u vezi sa sadržajem dnevnika o posredovanju, posrednik izdaje nalogodavcu odgovarajući izvod iz dela dnevnika o posredovanju i potpisan od strane posrednika. U pravnoj praksi razgovora se o ispravnosti koje posrednik mora da pokaže prilikom vođenja dnevnika o posredovanju, radi prikazivanja broja zaključenih ugovora u svom dnevniku o posredovanju (registar) po jednom hronološkom redosledu pružajući redni broj za svaki ugovor ili radnje preduzete po osnovu posredovanja, tako da podaci iz dnevnika treba da odgovaraju vremenu u kome su ugovori posredovanja zaključeni ili radnje preduzete u vezi sa tim ugovorima. Dnevnik o posredovanju ne samo što opisuje činjenice da je jedan ugovor zaključen, već isti treba da sadrži i neke osnovne informacije kao što su . informacije o identitetu ugovornih strana, opis za vrstu robe - kvantitet i kvalitet, iznos cene i način plaćanja, vreme isporuke, bezbednosna sredstva, itd. Pored toga što posrednik mora da održi i ažurira dnevnik posredovanja, on bi trebao da učesnicima izdaje primerak izvoda o posredovanju koji treba da bude identičan sa dnevnikom posredovanja i potpisan od strane posrednika. Vođenje dnevnika i izdavanje izvoda iz dnevnika o posredovanju klijenti imaju jaču dokaznu snagu o činjenici da je ugovor zaključen tako i o sadržaju i činjenici da je ugovor zaključen posredovanjem.

GLAVA 3 OBAVEZE NALOGODAVCA

Član 843. Naknada

1. Posrednik ima pravo na naknadu i kad nije ugovorena.

2. Ako visina naknade nije određena ni tarifom ili kojim drugim opštim aktom, ni ugovorom, a ni običajem, odrediće je sud prema posrednikovom trudu i učinjenoj usluzi.

3. Ugovorenu posredničku naknadu sud može sniziti na zahtev nalagodavca, ako nađe da je preterano visoka s obzirom na posrednikov trud i učinjenu uslugu.

4. Sníženje ugovorene naknade ne može se tražiti ako je isplaćena posredniku posle zaključenja ugovora za koji je on posredovao.

843.1. Kao naknadu na ime usluga o posredovanju , nalagodavac plaća posredniku odgovarajuću nagradu. Uglavnom naknada koja sea plaća posredniku je ugovoren u jednom fiksnom novčanom iznosu , ali takođe može biti ugovoreno i u naturi. (druge imovinske vrednosti). Uglavnom, isplata naknade je osnovna obaveza nalagodavca, tako da kako visinu tako i način plaćanja ugovorene strane preciziraju ugovorom. Obično za posao koji obavljen u vezi ugovora o posredovanju , posrednik ima pravo na naknadu. Prvi stav člana 843 ZOO predviđa da posrednik ima pravo na isplatu čak i ako strane nisu ugovorom precizirale isplatu. Smatra se da zakonsko rešenje navedenog slučaja je zasnovano na osnovu činjenice da poslovi posredovanja se zasnivaju na profesionalnoj posvećenosti posrednika , naknada koja u većini slučajeva posrednik obavlja kao poslovnu delatnost - radi profita , tako da pružanje ove vrste usluge, zasteva od posrednika jedno veoma pažljivo ponašanje i sa visokim profesionalnim odgovornostima u pružanju usluga, tako da je ovo kako je gore navedeno jedan od razloga koji pretpostavlja pravo da posrednik zahteva isplatu naknade za pružanje usluga.

843.2. Nagradu , visinu ili vrstu iste, koju naredbodavac obično plaća posredniku , strane određuju ugovorom ili cenovnikom. U nedostatku sporazuma ili cenovnika , sud u vezi određivanja naknade može uzeti u obzir i poslovne običaje dotične zemlje , imajući u obzir i okolnosti slučaja u smislu određivanja adekvatne nadoknade. Za slučajeve gde naknada nije određena ugovorom ili cenovnikom, pa ni poslovnim običajima gde se ne može ustanoviti visina naknade , onda drugi stav navedenog člana određuje da visinu naknade određuje sud po svom slobodnom ubedjenju, u formiranju svog slobodnog ubedjenja, sud treba da ima u obzir napore posrednika (npr. postignute rezultate u potpisivanju ugovora , itd .) .

843.3. U principu ZOO poštuje načelo slobodnog ugovaranja stranaka u pogledu utvrđivanja naknade, obima i visine iste. Često se dešava u praksi da se naknada utvrđuje se važećim tarifama naknade od strane posrednika ili kancelarije posrednika za odgovarajuće usluge , tako da ponekad ima vrlo malo prostora da posrednik pregovara o visini ili obimu naknade. U takvim slučajevima , kada se naknada određuje tarifom , nalagodavac ima pravo da visina naknade bude odgovarajuća , razumna i proporcionalna uslugama pruženih od strane posrednika . U tom smislu, i uprkos poštovanju volje ugovornih strana za određivanje naknade, ZOO je posebno regulisao mogućnost da na zahtev stranke (obično nalagodavca) sud može da smanji nagradu za slučajeve ako se može dokazati da je nagrada previsoka u odnosu na rad i izvršene usluge od strane posrednika (postignuti rezultati) .

843.4. I uprkos pravne zaštite nalogodavca (u smislu visine naknade) koje je regulisano stavom tri ovog člana , zaštita koju nudi treći stav ovog člana nije primenljiva ako je već posredniku isplaćena naknada . U smislu stava četiri člana 843 ZOO,pravo nalogodavca na smanjenje naknade može se ostvariti samo ako nagrada još nije isplaćena posredniku .

Član 844. Kada posrednik stiče pravo na naknadu

- 1. Posrednik stiče pravo na naknadu u času zaključenja ugovora za koji je posredovao, ako što drugo nije ugovoreno.**
- 2. Ako je ugovor zaključen pod odložnim uslovom, posrednik stiče pravo na naknadu tek kad se uslov ostvari.**
- 3. Kad je ugovor zaključen pod raskidnim uslovom, ostvarenje uslova nema uticaja na posrednikovo pravo na naknadu.**
- 4. U slučaju nevažnosti ugovora, posrednik ima pravo na naknadu ako mu uzrok nevažnosti nije biopoznat.**

844.1. Posrednik u ugovoru o posredovanju preuzima obavezu da za svog nalogodavca pronade pogodnog ugovorenog partnera , a takodje i eventualno da posreduje u zaključenju konačnog ugovra. Smatra se da je posrednik završio svoju obavezu u trenutku kada je posrednik zaključio ugovor sa trećim. U suštini trenutak zaključenja ugovora o posredovanju jeste i trenutak kada posrednik može da zahteva isplatu naknade , ako ugovorene strane nisu se drukčije sporazumele. Ako posrednik nije uspešno izvršio svoju obavezu,isti nema pravo na naknadu,obzirom da ugovor nije uspeo. Takođe , posrednik ne garantuje uspeh da će treća strana sa kojom je ugovor o posredovanju zaključio ispuniti svoje obaveze (to može biti slučaj samo ako posrednik prilikom izbora trećeg lica) propustio je standard dobrog domaćina - . npr posredovao je sa stranom koja je pala u nelikvidnost , koji je znao ili je trebalo da zna o nelikvidnosti druge ugovorene strane⁶⁹¹ . Međutim , ZOO (stav 1 člana 844) omogućava ugovorenim stranama da se saglase istim ugovorom i na drugi način u vezi sa pitanjem plaćanja naknade posredniku.

844.2. Stranke mogu sklopiti ugovor pod uslovom mogućnosti za raskid istog. Ako je tako ugovoreno, onda sudbina ugovora i njegov uticaj zavise od ispunjenja,onda se smatra da je

691 U teoriji i različita zakonodavstva govore o tri različite trenutke za sticanje prava na plaćanje za posredovanje . Prema prvom mišljenju ,posrednik ima pravo na naknadu u slučaju kada je nalogodavca uspostavio u kontakt sa trećim (prema ovom mišljenju, nije važno da li će se pregovori uspešno završiti i potpisivati ugovor) . Prema drugom mišljenju ,za sticanje prava posrednika potrebni su određeni rezultati , a to su uspešno zaključeni ugovor. Dok u pogledu trećeg mišljenja,posrednik ima pravo na naknadu samo ako treće lice ispuni obavezu prema nalogodavcu za ugovor gde je posredovao . Stim u vezi videti: Hetemi, Mehdi J. *Pravo sa osnovnim znanjem poslovnog prava* Priština , 1996: str. 418 - 419.

ugovor zaključen od početka , suprotno tome, ako uslov nije ispunjen, onda se smatra da ugovor nije zaključen.⁶⁹² Jedan takv oblik ugovaranja ima efekat i u odnosu posredovanja, ako se ugovor zaključuje posredstvom posrednika. U ovom slučaju posredniku pripada pravo na naknadu, ako bude uspešno ispunjen uslov, ali ukoliko tako ne bude, onda se smatra da ugovor uopšte nije ni zaključen, i samim tim i posredovanje nije bilo uspešno.

844.3. Stranke mogu sklopti ugovor pod uslovom raskida istog , tako da uslovljavaju ispunjavanje sa uslovom raskida ugovora. Ako je tako ugovoreno , onda sudbina ugovora i njegov uticaj zavise od izgleda ili nepojavljivanja okolnosti i neizvesne budućnosti , tako da ukoliko je uslov ispunjen onda se smatra da je i ugovor zaključen.⁶⁹³ Za razliku od drugog stava istog člana, ukoliko ugovor se zaključuje pod uslovom raskida, takva forma ugovora nema uticaj u posredovanju. U ovom slučaju , posredniku pripada pravo na naknadu, bez obzira na neodložni uslov. Ako je ugovor o posredovanju uspešno zaključen , onda posredniku od trenutka zaključenja ugovora pripada i pravo na naknadu, obzirom da i ugovor od tog trenutka proizvodi pravno dejstvo. U tom smislu , uslov za raskid ugovora ne utiče na pravo posrednika da zahteva naknadu za pružene usluge.

844.3. Stranke mogu sklopiti jedan ugovor sa uslovom raskida , tako da garantuju ispunjavanje ugovora sa uslovom raskida. Ako je tako ugovoreno , onda sudbina ugovora i njen uticaj zavisi od pojavljivanja ili nepojavljivanja buduće i nesigurne okolnosti , tako ukoliko je uslov ispunjen onda se smatra da je ugovor raskinut.⁶⁹⁴ Za razliku od slučaja iz drugog stava istog člana , ako je ugovor sklopljen pod uslovom raskida , takav oblik ugovaranja nema nikakav uticaj na odnos sa posrednikom . Ako je to slučaj , posrednik ima pravo na naknadu bez obzira da li se uslov raskida javlja u buduće ili ne. Smatra se da je posrednički ugovor uspešno zaključen, dakle , posrednik od tog trenutka ima pravo na naknadu , obzirom da i ugovor od tog trenutka počinje da proizvodi pravno dejstvo . U tom smislu uslov obudućem raskidu ugovora ne utiče na pravo posrednika da traži naknadu za pružene usluge .

844.4. Poslednji stav Člana 844 ZOO reguliše pitanje da posrednik će imati pravo na naknadu i u onim slučajevima kada je raskinut posredovani ugovor (bilo da je to uzrok apsolutne ili relativne ništavosti) , pod uslovom da posrednik nije imao saznanja o uzroku ništavosti . Naravno , svaka stranka u ugovorenim obavezama u svojim postupcima mora da postupa u skladu sa principom savesnosti; stoga se smatra da ukoliko posrednik je znao o razlogu ništavosti zaključenog ugovora , onda posrednik neće imati pravo da traži naknadu za posredovanje..⁶⁹⁵

.....
692 Za više u vezi ugovora koji se zaključuju sa odložnim uslovom videti komentar člana 59 ZOO.

693 Više o tome u vezi ugovora koji se zaključuje uslovom raskida videti komentar člana 59 ZOO.

694 Više o tome u vezi ugovora koji se zaključuje uslovom raskida videti komentar člana 59 ZOO.

695 U vezi ništavosti ugovora (bilo apsolutne ili relativne ništavosti ugovora) videti komentar člana 89 i 97 ZOO.

Član 845. Naknada troškova

1. Posrednik nema pravo na naknadu troškova učinjenih u izvršenju naloga, izuzev kad je to ugovoreno.

2. Ako mu je ugovorom priznato pravo na naknadu troškova, on ima pravo na tu naknadu i u slučaju kad ugovor nije zaključen.

845.1. Posrednik u toku izvršenja naloga svog naredbodavca obično može takođe da ima i određene troškove . Smatra se da posrednik obavlja posredničku delatnost kao profesionalac , tako da u naknadi koju istom plaća nalogodavac obračunati su i eventualni troškovi koji bi mogli nastati u vezi sa pružanjem odgovarajućih usluga posredovanja . U smislu ovog pristupa , smatra se da posrednik nema pravo da zahteva posebnu naknadu za nastale troškove , osim ugovorene naknade ili ugovorene naknade za pružene usluge .

Izuzetno , u posebnim slučajevima , posrednik može imati troškove koji prevazilaze obične troškove u vezi sa pružanjem usluge posredovanja . U cilju zadovoljenja ovih specifičnih troškova (većih) stranke se mogu sporazumeti da se isti plaćaju – pokrivaju od strane nalogodavca (ovo omogućava prvi stav člana 845 ZOO). Nastali troškovi posredovanja moraju posebno da se preciziraju u ugovoru o posredovanju , inače troškovi će ostati nepokriveni od strane posrednika . U smislu ovog izuzeća ,posrednik može biti da neće imati pravo da naplati troškove posredovanja i za one slučajeve kada je to izričito ugovoreno , ako je isti postupio suprotno naređenju nalogodavca , ili protivno interesima nalogodavca je radio za drugu stranu.⁶⁹⁶

845.2. U pogledu priznavanja prava posrednika da traži naknadu nastalih troškova, to izuzetno ukoliko su stranke tako dogovorile , ZOO u drugom stavu istog člana regulisao je da ovo pravo pripada posredniku i ako posrednik nije uspeo u konačnom zaključenju ugovoru. Veruje se da ovo pravno rešavanje je svatljivo, pošto su stranke izričito dogovrile ovu mogućnost,imajući u vidu visoke troškove (vanredne) koji će nastati tokom posredovanja

⁶⁹⁶ Za više o gubitku prava na naknadu , odnosno gubitak i prava na pokrivanje troškova nastalih zbog posredovanja,videti komentar člana 847 ZOO (u nastavku) .

Član 846. Posredovanje za obe strane

1. Ukoliko drukčije nije ugovoreno, posrednik koji je dobio nalog za posredovanje od obeju strana može zahtevati od svake strane samo polovinu posredničke naknade i naknadu polovine troškova, ako je naknada troškova ugovorena.

2. Posrednik je dužan da se sa pažnjom dobrog privrednika stara o interesima obeju strana između kojih posreduje.

846.1. Samo značenje ugovora za posredovanje izgleda da dozvolava mogućnost da posrednik postupa kao posrednik za obe strana koje sklopaju ugovor, ili da pregovaraju u zaključenju ugovora . Dakle , ako posrednik koji postupa po nalogu za obe strane , onda obe strane imaju obavezu prema posredniku da plate odgovarajuću naknadu i to ako su ispunjeni uslovi shodno gornjim odredbama (uglavnom uspešno zaključeni ugovor posredovanjem). Ako je ovo slučaj i ako je zaključen ugovor posredovanjem , onda svaki od nalogodavca (obe strane u ugovoru) imaju obavezu da po pola plaćaju na ime naknade koje pripada posredniku (tj.obavezu plaćanja naknade deli se na dva jednaka dela između nalogodavca). U smislu ove načelne definicije iz člana 846,1 ZOO, izgleda čak da pravna teorija i praksa koje su dale argumente da posredniku ne bi trebalo da pripada veća naknada nego od one odgovarajuće naknade za isti rad posredovanja u okolnostima gde je posrednik postupio samo po nalogu jedne stranke. U smislu ove definicije , u slučajevima gde je to izričito dogovoreno da posredniku treba nadoknadi i troškove nastale kao rezultat posredovanja, onda oba nalogodavca dužni su da proporcionalno nadoknade - plate troškove koji su nastali posredniku.

846.2. Posrednik u onim slučajevima kada postupa u interesu dveju strana , ima obavezu da u obavljanju posredovanja da se pokaže kao dobar ekonomista , na taj način što će voditi računa da štiti interese obe strane , za koje istovremeno posreduje, tako da isti tokom procesa posredovanja mora da se pokaže nepristrasnim prema bilo kojoj strani gde posreduje. Posrednik samostalno obavlja svoje aktivnosti u svoje ime i za svoj račun i sa svim trećim licima sa kojima dođe u kontakt kao posrednik ,on treba da iste tretira sa jednakom pažnjom . Ako posrednik se ne ponaša u skladu sa standardima koje zahteva član 846.2 ZOO , posrednik stvara sopstvenu odgovornost da nadoknadi štetu drugoj strani (ili trećih lica) , šteta koja je došlo kao rezultat neuspaha da pokaže potrebnu pažnju u obavljanju poslova posrednika .

Član 847. Gubitak prava na naknadu

Posrednik koji protivno ugovoru ili protivno interesima svog nalagodavca radi za drugu stranu, gubi pravo na posredničku naknadu i na naknadu troškova.

---

847 Posrednik neće imati pravo na naknadu odnosno pravo na isplatu troškova (ako su isplatu troškova ugovorele stranke) ili ako posrednik u suprotnosti sa odredbama ugovora za posredovanje , ili protiv interesa svog nalagodavca radi za drugu ugovorenu stranu. Posrednik može biti odgovoran za naknadu štete u ovom slučaju ako se dokaže da je drugoj ugovorenoj strani komunicirao (bez odobrenja nalagodavca) sadržaj njegovog nalagodavca ili važne informacije o pregovorima , ili je komunicirao drugoj strani informacije o uslovima za potpisivanje ugovora⁶⁹⁷

.....
697 U vezi obaveze posrednika za naknadu štete, videti komentar člana 841.2 ZOO.

DEO XIX UGOVOR O ŠPEDICIJI (OTPREMANJU)

GLAVA 1 OPŠTE ODREDBE

Član 848. Pojam

1. Ugovorom o otpremanju obavezuje se otpremnik da radi prevoza određene stvari zaključi u svoje ime i za račun nalogodavca ugovor o prevozu i druge ugovore potrebne za izvršenje prevoza, kao i da obavi ostale uobičajene poslove i radnje, a nalogodavac se obavezuje da mu isplati određenu naknadu.

2. Ako je ugovorom predviđeno, otpremnik može zaključivati ugovor o prevozu i preduzimati druge pravne radnje u ime i za račun nalogodavca.

848.1. ZOO, u prvom stavu Člana 848 ZOO precizira pojam ugovora o otpremanju. Kao što se i nazivaju, a i iz rečene zakonske odredbe, strane kod ugovora o otpremanju su otpremnik i nalogodavac, prema tom pojmu, otpremnik (s ciljem da preveze stvari-robu nalogodavca), u svoje ime a za račun nalogodavca zaključuje i izvršava ugovor o otpremanju (odnosno i druge uobičajene ugovore koji se mogu nadovezati s ciljem prevoza roba-stvari) dok nalogodavac za tu svrhu istom isplaćuje odgovarajuću naknadu

Ugovor o otpremanju smatra se posebnim komercijalnim ugovorom, koji ima karakteristična svojstva. U praksi, (zbog sličnosti ili bliske međusobne povezanosti delatnosti otpremnika i prevozioca) ponekd se ugovor o otpremanjua brka sa ugovorom o prevozu robe. Smatra se da je ugovor o otpremanju jedan posebna ugovor koji se razlikuje od ugovora o prevozu robe. Predmet sređivanja ugovora o otpremanju uglavnom su pitanja vezana za (organizovanje) prevoz robe, radnje koje se preduzimaju od otpremnika s ciljem prevoza nalogodavčeve robe. Kaže se da je otpremnik samo organizator prevoza, zato što on u stvari ne izvršava sam prevoz (dakle otpremnik nije prevozioc); u tom smislu predmet regulisanja ugovora o otpremanju u stvari jeste prevoz robe za nalogodavca; i posledično, u tom cilju otpremnik preduzima jednu seriju pravnih i činjeničnih radnji u svoje ime a za račun nalogodavca, i to s ciljem prevoza robe za nalogodavca.

Kao što je i precizirano u zakonskoj odredbi, najčešći izrazi za definisanje strana u ugovoru o špediciji su otpremnik i nalogodavac. Otpremnik je uglavnom jedan pravni entitet (poslovni entitet) koji kao stručnjak vrši svoju delatnost otpremanja i nudi usluge otpremanja za nalogodavca (usluge koje imaju za cilj organizovanje prevoza robe). Dok je nalogodavac jedno fizičko ili pravno lice kojom je potreban prevoz robe, tako da isti preuzima usluge otpremnika koje se sastoje od organizovanja prevoza robe za nalogodavca.

848.2. Predmet usluga otpremnika uglavnom je preduzimanje jedne celine radnji u svoje ime a za račun nalogodavca, a koje imaju za cilj organizovanje otpremanja robe za nalogodavca. Nije neophodno da predmet sređivanja ugovora o špediciji bude i obaveza otpremnika da zaključi ugovor o prevozu robe s drugim stranama prevoziocima u svoje ime a za račun komitenta. Naravno, predmet određivanja ponude špediterskih usluga strane sređuju sporazumom s ugovorom o špediciji. Smatra se da postoji ugovor o špediciji i onda kad strane ugovorom nisu precizirale obavezu otpremnika da zaključi ugovor o prevozu robe za njegovog nalogodavca. Međutim, u najčešćim slučajevima organizovanje prevoza (ili otpremanje) podrazumeva i zaključenje ugovora o prevozu s trećim stranama u ime otpremnika a za račun nalogodavca, kao i preduzimanje jedne celine drugih pravnih ili činjeničnih radnji koje se mogu povezati s organizovanjem prevoza (za ovo zadnje ako je ugovorom dat pristanak nalogodavca).

Kao protivvrednost za ponudu špediterskih usluga otpremniku pripada pravo na odgovarajuću naknadu. U načešćim slučajevima strane ugovorom preciziraju visinu naknade i način isplate naknade. Međutim, strane mogu referisati i precizirati visinu naknade i prema primenjenim tarifama (objavljenim) špediterskog preduzeća (ovo zato što se često naknada za rad otpremnika vrši prema tarifnoj listi cenovnika otpremnika). Smatra se da otpremnik ima pravo na naknadu i u slučajevima kad strane uopšte nisu posebno ugovorile naknadu; ovo je zato što se smatra da otpremnik vrši delatnost za odgovarajući ekvivalentan interes. U takvim slučajevima kod preciziranja visine naknade sud će uzeti za osnovu poslovne običaje, odnosno eventualnu praksu ustanovljenu među samim stranama, ali i okolnosti konkretnog slučaja (celinu ponuđenih usluga za nalogodavca, vreme utrošeno od otpremnika, i dr).

S gledišta forme, ZOO ne postavlja neku prepreku za ugovor o špediciji, kvalifikujući ovaj ugovor kao konsensualni ugovor. Međutim, u pravnoj praksi vezano za ugovore u privredi sve više se komercijalni ugovori izvršavaju u jednoj pismenoj formi, odnosno i elektronskoj formi koja dozvoljava da strane mogu da sačuvaju i dokumentuju sadržaj ugovora; uključujući u ovu pojavu i ugovore o špediciji. Izvršenje ugovora u pismenoj formi, ili u formi dokumenata (ili elektronskoj formi, gde se sadržaj ugovora može sačuvati u jednom prikladnom formatu), uvek se argumentuje da je to jedna neophodnost i pravna kultura koja najbolje služi interesima strana i obezbeđenju tranzakcije (pošto se s preciznošću čuva sadržaj ugovora koji može biti odlučujući tokom izvršenja uzajamnih obaveza strana, ali i u slučajevima eventualnog spora strane mogu koristiti pismene forme s ciljem utvrđivanja i dokazivanja sadržaja ugovora).

Član 849. Odustajanje od ugovora

Nalogodavac može po svojoj volji odustati od ugovora, ali je u tom slučaju dužan naknaditi otpremniku sve troškove koje je dotle imao i isplatiti mu srazmeran deo naknade za dotadašnji rad.

---

849. Ugovor o špediciji je ugovor s uzajamnim poverenjem ugovornih strana, odnosno poverenjem koje nalogodavac prenosi na otpremnika, a s ciljem da ovaj izvrši pravne ili činjenične radnje u svoje ime a za račun nalogodavca, a koje su vezane s otpremanjem. U času ugovaranja, zavisno od dobrog poslovnog imena ili prethodnog iskustva s otpremnikom, nalogodavac prenosi na istog jedan određeni stepen vlasti s kojom otpremnik može izvršiti odgovarajuće pravne radnje za istog. Tokom međusobnog odnosa strana, nalogodavac može doći u određene praktične situacije koje stavljaju u sumnju poverenje koje je isti imao prema otpremniku. To je zato što je nalogodavac preneo jednu određenu dozu vlasti na otpremnika, a obično, istu vlast nalogodavac može da opozove u svako doba, s tim da isti izjavi da odustaje od daljnjeg ugovornog donosa. Pravo nalogodavca da može odustati od ugovora o špediciji u bilo koje vreme zasnovao je Član 849 ZOO; međutim, i u jednom takvom slučaju korišćenja ovog prava otpremniku pripada pravo na pokriće troškova prouzrokovanih do časa izjave o odustajanju od ugovora, kao i pravo otpremnika da zahteva srazmeran deo isplate naknade a koja mora biti ekvivalentna s dotadašnjim poslovima – uslugama ponuđenim od otpremnika.

Član 850. Primena pravila ugovora o komisionu, odnosno trgovačkom zastupanju

Na odnose nalogodavca i otpremnika koji nisu uređeni u ovom delu shodno se primenjuju pravila o ugovoru o komisionu, odnosno trgovinskom zastupanju.

---

850. Ugovor o špediciji ima dosta sličnosti s ugovorom o komisionu i ugovorom o trgovinskom zastupanju. Pošto slično komisionar deluje kod ugovora o komisionu, i otpremnik kod ugovora o špediciji deluje u njegovo ime a za račun nalogodavca; zbog te sličnosti ugovor o špediciji ponekad se u praksi zove i ugovor o komisionu kod prevoza (ili komisiona za prevoz robe). Sličnost ugovora o špediciji primećuju se i u njegovom odnosu s ugovorom o trgovinskom zastupanju. Zato, pod uticajem sličnosti između spomenutih ugovora, Član 850 ZOO je regulisao da, u slučaju da nedostaju odredbe o ugovoru o špediciji, za takav odnos shodno se primenjuju odredbe ZOO koje važe za ugovor o komisionu, odnosno odredbe koje važe za trgovinsko zastupanje. Naravno, primena odredaba spomenutih ugovora može doći do izražaja samo u slučajevima kad se ZOO nije bavilo datim pitanjem tih pravila iz ovog dela ugovora o špediciji, ili ako strane nisu spomenuto pitanje regulisale ili se nisu bavile s ugovorenim pravilima. Ovo zato što su pravila ugovora o špediciji uglavnom pravila dispozitivne prirode, zato strane naravno

Član 852. Upozorenje na nedostatke pakovanja

Ako stvar nije upakovana ili inače nije spremljena za prevoz kako treba, otpremnik je dužan upozoriti nalagodavca na te nedostatke, a kad bi čekanje da ih nalagodavac ukloni bilo od štete za njega, otpremnik je dužan da ih ukloni na račun nalagodavca.

---

852. Prema poslovnoj praksi, u uzajamnim odnosima između otpremnika i nalagodavca, isti se mogu sporazumeti vezano za poslove logistike koji će se izvršiti prema ugovoru o špediciji. U tom smislu, često sa sporazumom, strane sređuju njihove međusobne odnose vazano za stručna uputstva i savete otpremnika u vezi načina i vrsta pakovanja stvari, uvek imajući u vidu i potrebu njihovog prevoza. U nedostatku jasnih uputstava u Ugovoru, smatra se da je otpremnik specijalizovano i stručno lice za pitanja organizovanja prevoza robe (uključujući i pakovanje prikladno za prevoz). Otpremnik je obavezan da proceni da li su stvari - roba upakovani na ispravan način, procenjujući tako da li pakovanje robe omogućuje jedan prevoz u što boljem interesu nalagodavca (obično, ne samo s što manjim troškovim već i bezbedan prevoz).

Iz onoga kako je konstruisana odredba Člana 852 ZOO, smatra se da otpremnik mora preuzeti na sebe neke obaveze. Prvo, otpremnik mora upozoriti nalagodavca o nedostacima pakovanja robe uopšte, ili obavestiti nalagodavca o činjenici da roba nije pripremljena za prevoz onako kako treba, tako da savetuje nalagodavca i primi nova uputstva od istog za otkljanjanje spomenutih nedostataka. U drugom slučaju, za slučajeve kad prevoz robe nalagodavca ne trpi čekanje, ili ako bi bilo koje čekanje bilo s štetnim posledicama po nalagodavca, onda je otpremnik, s pažnjom dobrog privrednika – stručnjaka obavezan da sam ispravi nedostatke i greške u pakovanju stvari – robe, ili da pripremi robe za prevoz.

U smislu definisanja zakonske odredbe rečenog člana, može se zaključiti da otpremnik neće snositi neku dogovornost za prouzrokovanu štetu u slučaju neprikladnog pakovanja robe, ili neprevoza robe zbog neodgovarajuće pripreme robe za prevoz; međutim, smatra se da bi otpremnik bio odgovoran za naknadu štete nalagodavcu u slučajevima kad se smatra da se otpremnik nije ponašao na nivou rečene odgovornosti, odnosno ako nije učinio odgovarajuća obaveštenja nalagodavcu, ili nije preduzeo hitne mere za zaštitu interesa nalagodavca u onim situacijama koje nisu obavezivale čekanje.

Član 853. Čuvanje interesa nalagodavca

1. Otpremnik je dužan u svakoj prilici postupiti kako to zahtevaju interesi nalagodavca i sa pažnjom dobrog privrednika.

2. On je dužan da bez odlaganja obavesti nalagodavca o oštećenju stvari, kao i o svim događajima od značaja za njega i da preduzme sve potrebne mere radi očuvanja njegovih prava prema odgovornom licu.

853.1. Otpremnik, u slučajevima kad postupa u svoje ime a za račun nalogodavca, dužan je da bude pažljiv da se poslovi otpremanja izvrše u najboljem interesu nalogodavca, tako da tokom vršenja svojih usluga za tu svrhu mora da pokaže standard pažnje dobrog privrednika. Ova definicija podrazumeva obavezu otpremnika da isti, i kod slučajeve kad nije jasno precizirano u ugovoru kako da deluje, uvek je dužan da deluje u skladu s interesima nalogodavca; tako da kao stručnjak (dobar privrednik) pokaže naglašenu pažnju za zaštitu interesa nalogodavca. Procena da li se otpremnik ponašao s pažnjom dobrog privrednika vrednuje se prema dobrim poslovnim praksama i standardima stručnog ponašanja otpremnika, a isti standardi se procenjuju prema okolnostima konkretnog slučaja u sklopu kojih je postupao otpremnik.

Koji je najbolji interes nalogodavca, kojeg mora sprovesti otpremnik, često zavisi od sadržaja naloga nalogodavca. Nalogodavac je onaj koji najbolje zna koji je njegov interes, zato otpremnik treba postupati u sklopu tog interesa. Međutim, pošto je otpremnik stručnjak u organizovanju prevoza, često se dešava da mu nalogodavac ostavi široku fleksibilnost u izboru najprikladnijih radnji s ciljem da organizuje prevoz robe za nalogodavca. U spomenutom slučaju, naravno, otpremnik mora pokazati pažnju stručnjaka u proceni koji je najbolji interes nalogodavca i preduzeti poslove otpremanja prema standardu pažnje dobrog privrednika. Izraz standard ponašanja otpremnika, "pažnja dobrog privrednika" jeste jedan apstraktan pojam kojem bi sud trebou dati "duh" u svakom konkretnom slučaju i to procenjujući ponašanje koje bi jedan stručan otpremnik trebao da preduzme u datim okolnostima; tako na pr., lako se može dokazati da se jedan otpremnik hteo ponašati prema pažnji jednog dobrog privrednika ako je znao da put kojim će se organizovati prevoz određenih stvari nije siguran, ili ako isti nije pokazao potrebnu pažnju u smanjenju cene prevoza (iako je bio mogući izbor drugih prevoznih sredstava), ili ako je način pakovanja stvari izvršen na neprikladan način za određene stvari i dr.

853.2. Osim obaveze da deluje u skladu s interesima klijenta prema prvom stavu Člana 853 ZOO, drugi stav istog Člana zasniva obavezu otpremnika da isti odmah obavesti nalogodavca o nekoj pretrpljenoj šteti kod njegovih stvari, odnosno da istog obavesti i o svim okolnostima i aktivnostima koja su od interesa za nalogodavca da zna za njih; odnosno da otpremnik može delovati i preduzeti odgovarajuće mere (u opravdanim slučajevima) za očuvanje prava i interesa nalogodavca (ovo obuhvata i opravdani postupak prema trećim licima). Što se tiče forme obaveštenja, spomenuta odredba ZOO nije precizirala neku posebnu formu za izvršenje obavesti; tako da se može smatrati da će otpremnik ispuniti ovu obavezu obaveštavajući nalogodavca u bilo kojoj formi koja je jasna za nalogodavca, pa bilo da je ona izvršena usmeno, pismeno, ili putem sredstva komuniciranja na razdaljini (na pr., telefon, i dr.); naravno, preporučljivo je da zbog lakšeg dokazivanja učinjenog obaveštenja, da otpremnik izvrši odgovarajuća obaveštenja u jednoj formi koja dozvoljava čuvanje sadržaja obavesti, ili ostavljanje odgovarajućih tragova od kojih se ono može lakše dokazati. Takođe, s ciljem da se zaštite interesi nalogodavca od trećih lica (ili odgovornih lica kako ih naziva zakonska odredba), otpremnik može da izvrši i odgovarajuće pravne ili činjenične radnje koje imaju za cilj da zaštite interese nalogodavca; kao što su na pr.,

prigovori, žalbe, preduzimanje radnji za utvrđenje činjeničnog stanja, preduzimanje radnji za obezbeđenje dokaza, i dr.

Član 854. Postupanje po uputstvima nalogodavca

1. Otpremnik je dužan držati se uputstava o pravcu puta, sredstvima i načinu prevoza, kao i ostalih uputstava dobijenih od nalogodavca.

2. Ako nije moguće postupiti po uputstvima sadržanim u nalogu, otpremnik je dužan tražiti nova uputstva, a ako za to nema vremena ili je to nemoguće, otpremnik je dužan postupiti kako to zahtevaju interesi nalogodavca.

3. O svakom odstupanju od naloga otpremnik je dužan bez odlaganja obavestiti nalogodavca.

4. Ako nalogodavac nije odredio ni pravac puta ni sredstvo, odnosno način prevoza, otpremnik će ih odrediti kako zahtevaju interesi nalogodavca u datom slučaju.

5. Ako je otpremnik odstupio od dobijenih uputstava odgovara i za štetu nastalu usled više sile, izuzev ako dokaže da bi se šteta dogodila i da se držao datih uputstava.

854.1. Imajući u vidu da ugovor o špediciji jeste ugovor koji se zaključuje s uzajamnim poverenjem ugovornih strana, odnosno poverenjem koje nalogodavac prenosi na otpremnika, osnovna obaveza otpremnika jeste da postupa po nalogima koje je primio od nalogodavca; obaveza pridržavanja naloga nalogodavca posebno dolazi do izražaja vezano za pitanja oko pravca kojim putem će se organizovati prevoz robe, pitanja vezana za izbor i korišćenje sredstava s kojima će se izvršiti prevoz robe, kao i drugih naloga datih od nalogodavca a koja su vezana za organizovanje prevoza robe, ili samim prevozom robe. U tom smislu otpremnik će postupati u skladu s uputstvima datih od nalogodavca, ako nešto drugo nije predviđeno ugovorom. Kao što je gore navedeno, otpremnik mora pokazati pažnju stručnjaka u proceni naloga nalogodavca, tako da odmah čim primeti da u nalogima nalogodavca ima određenih nedostataka, ili netačnosti, odnosno praznina, on je obavezan da mu odmah skrene pažnju i da obavesti nalogodavca o takvim nedostacima.⁶⁹⁸

854.2. Stav dva Člana 854 bavi se obavezom i reguliše odgovornost otpremnika, pokazujući kako se treba postupati u posebnim situacijama kad otpremnik nema mogućnost da postupa po nalogima nalogodavca (to je kod slučajeva kad sadržaj naloga nalogodavca nije moguć, ili nije u najboljem interesu nalogodavca). Naravno, u jednom takvom slučaju otpremnik obavestava nalogodavca o nastaloj situaciji (ako to dozvoljavaju uslovi slučaja), tako da tom prilikom i traži nova uputstva kako da postupa u nastaloj situaciji (zahteva dodatna uputstva vezano za put, sredstva i način organizovanja i prevoz robe, u skladu s novonastalim

698 Više u vezi s obaveštenjem o nedostacima naloga pogledaj opširnije u komentaru člana 851, gore.

uslovima). U slučajevima kad nedostaje uputstvo od nalogodavca, dok nema dovoljno vremena za čekanje uputstva od nalogodavca (zato što okolnosti slučaja zahtevaju hitan postupak), otpremnik je kao stručnjak (dobar privrednik) obavezan da postupa u skladu s dobrim poslovnim praksama u smislu zaštite interesa nalogodavca. U smislu rečenog stava, Zakonodavac sankcioniše mogućnost preduzimanja diskrecionog postupka otpremnika (tako da bude posebno pažljiv u zaštiti interesa nalogodavca) samo kod slučajeva kad isti proceni da nema dovoljno vremena za čekanje novih uputstava od nalogodavca.⁶⁹⁹

584.3. Otpremnik je dužan da postupa prema ugovoru zaključenom s nalogodavcem u smislu pridržavanja i izvršenja naloga dobijenih od ovog zadnjeg. U tom smislu otpremnik je obavezan da za svako odstupanje od naloga, obavesti nalogodavca bez zadoćenja. Strane mogu i ugovorom da regulišu situacije kako da se postupa u slučaju odstupanja od naloga nalogodavca, kao i da preciziraju rok za obaveštenje u slučaju odstupanja od naloga. Kod slučajeva kad nisu precizirali rok obaveštenja, u slučaju odstupanja od naloga nalogodavca, tada ZOO zasniva da se ovo obaveštenje mora izvršiti bez docnje. Naravno, kod procene da li je obaveštenje o odstupanju od naloga učinjeno “bez zadoćenja”, sud uzima u obzir stručno ponašanje otpremnika (postupak dobrog privrednika), odnosno i okolnosti slučaja u kojima se našao ili s kojima se suočio otpremnik. Prema gore komentiranim članovima ovo obaveštenje nalogodavca bavi se uglavnom s organizovanjem i prevozom stvari nalogodavca obuhvatajući i vrstu i sredstvo prevoza, put kojim će se vršiti prevoz, na taj način da se prilikom obaveštenja nalogodavca, njemu da na znanje da otpremnik ima nameru da zaštititi njegove interese.

584.4. Kao što je rečeno u prethodnim stavovima otpremnik uvek treba postupati u svojstvu stručnjaka i procenjivača situacije u svim slučajevima kad to zahteva interes nalogodavca. Tako da ako je nalogodavac odredio put prevoza otpremnik je dužan da mu da primedbe i da obavesti nalogodavca ako njegov nalog ima nedostatke. A posebno prema ovom stavu, u slučajevima kad nalogodavac nije odredio put a niti sredstva, ni način prevoza, otpremnik će odrediti onako kako to zahtevaju interesi nalogodavca u konkretnom slučaju (u slučajevima kad nalogodavac nije odredio iste). Prema smislu ovog stava odgovornost otpremnika ovde se može reći da se graniči samo vezano s putem prevoza, sredstvima kojima će se prevoziti stvari kao i načinu organizovanja prevoza stvari.

584.5. Kod ugovora o špediciji, otpremnik je obavezan da izvrši s preciznošću naloge nalogodavca definisane ugovorom. A ako isti nisu definisani ugovorom otpremnik je dužan da postupa u zaštiti interesa nalogodavca kod svakog slučaja gde je on obavezan da postupa u nedostatku jednog takvog naloga. U tom smislu otpremnik će biti odgovoran ako je odstupio od uputstava dobijenih od nalogodavca, i za štetu prouzrokovanu zbog *vis major*, osim ako otpremnik podnese dokaze da bi se ista šteta prouzrokovala i da se pridržavao dobijenih uputstava. Iz ove odredbe može se izvući zaključak da će otpremnik u ovom slučaju osim odgovornosti za uobičajenu štetu odgovarati i za slučaj propasti stvari zbog posledica nepredviđenih događaja, koji se pojavljuju kao rezultat njegovog nedelovanja

⁶⁹⁹ U vezi zaštite interesa nalogodavca pogledaj dalje u komentaru Člana 853.1.

prema datim nalogima (dakle neizvršenje datih naloga povećava odgovornost otpremnika i isti ga čini odgovornim i za delovanja *vis major*). Izuzetno se od ovog pravila odgovornosti otpremnik može osloboditi samo ako ima dovoljno dokaza koji potvrđuju da nema nikakve uske veze između prouzrokovane štete i nemogućnosti otpremnika da obavesti na vreme njegovog nalogodavca. Svakako, iako je jednu takvu stvar teško dokazati, ipak u nekim određenim slučajevima isto se može dokazati, zatim ostaje sudu da odluči u određenim slučajevima da li bi se šteta prouzrokovala i ako bi se otpremnik pridržavao uputstava nalogodavca (naravno procenjujući sve okolnosti datog slučaja).

Član 855. Odgovornost otpremnika za druga lica

1. Otpremnik odgovara za izbor prevozioca kao i za izbor drugih lica sa kojima je u izvršenju naloga zaključio ugovor (uskladištenje robe i sl.), ali ne odgovara i za njihov rad, izuzev ako je tu odgovornost preuzeo ugovorom.

2. Otpremnik koji izvršenje naloga poveri drugom otpremniku umesto da ga sam izvrši, odgovara za njegov rad.

3. Ako nalog sadrži izričito ili prećutno ovlašćenje otpremniku da poveri izvršenje naloga drugom otpremniku ili ako je to očigledno u interesu nalogodavca, on odgovara samo za njegov izbor, osim ako je preuzeo odgovornost za njegov rad.

4. Odgovornosti iz prethodnih stavova ovog člana ne mogu se ugovorom isključiti ni ograničiti.

855.1. Kao što smo gore videli, od zaključenja ugovora o špediciji do ispunjenja istog, pored otpremnika kao organizatora prevoza, pojavljuju se i treća lica s kojima otpremnik (prema nalogima nalogodavca) ulazi u pravne poslove s ciljem ostvarenja prevoza robe za njegovog nalogodavca. Tako otpremnik za poslove za koje nije u stanju da sam izvrši, s ciljem što boljeg ostvarenja naloga koji proizilaze iz ugovora, ulazi u odnos i s trećim licima. Tako, otpremnik odabire treća lica s ciljem izvršenja prevoznih radnji za nalogodavca ulazeći u razno-razne odnose s trećima (na pr., sklapa sporazum neposredno s prevoziocima, preduzima skladištenje robe, preduzima utovar i istovar na raznim morskim lukama, s specijalizovanim organizacijama za kontrolu robe, s kompanijama osiguranja robe)⁷⁰⁰, i dr., i snosi odgovornost za njihov izbor (na pr., otpremnik snosi odgovornost ako je bio neodgovarajući izbor trećih lica za izvršenje poslova prevoza, ili je bio štetan po nalogodavca, pošto je otpremnik izabrao prevozioca bez iskustva, ili s “lošim” imenom (a

700 U vezi ovoga pogledaj: Hetemi, Mehdi J. *E drejta me njohuritë themelore të së drejtës afariste - Pravo s osnovnim saznanjima poslovnog prava*. Prishtinë-Priština, 1996: str. 424.

za koje okolnosti je znao ili je morao znati), tako da prevoz nije uspeo, ili je prevoz robe završio s štetama po nalogodavca.

U svim spomenutim slučajevima, prilikom izbora trećih lica koja će izvršiti određene poslove vezane za prevoz robe nalogodavca, otpremnik mora postupati na stručan način pri njihovom izboru. U tom smislu otpremnik odgovara za izbor trećih lica, ali ne i za njihov rad, osim ako je tu odgovornost ugovorom preuzeo na sebe. Prema ovom stavu, otpremnik će odgovarati samo za njihov izbor i ako to nije predviđeno ugovorom, ali ne i za njihov rad ako ovo zadnje nije predviđeno ugovorom.

855.2. Stav 2 Člana 855 ZOO reguliše odgovornost otpremnika kod slučajeva kad on poveri izvršenje naloga nalogodavca jednom drugom otpremniku (bez prethodne dozvole nalogodavca). U tom smislu otpremnik je odgovoran za rad koji on poveri drugom otpremniku. U stvari, drugi otpremnik može biti pomoćnik otpremnika kod izvršenja naloga nalogodavca, ili može biti njegov saradnik; tako da otpremnik odgovara prema nalogodavcu za rad istog. U smislu diskusije o mogućnosti delagiranja otpremnikove vlasti može se reći da nije uvek potrebno (ili prihvatljivo) određivanje drugog otpremnika, zato što određivanje jednog drugog otpremnika ne podrazumeva apriori i dovoljno osiguranje za nalogodavca da će zadnji otpremnik s dovoljnom sigurnošću ispuniti na uredan način njegov nalog (ovo tim više pošto strane prilikom ugovaranja ugovora o špediciji uzimaju u obzir i poverenje koje nalogodavac uživa prema otpremniku, tako da istom prenosi jednu određenu vlast u smislu izvršenja nekih poslova za njegov račun).

855.3. Za razliku od prethodnog stava, ovaj stav se bavi s odgovornošću otpremnika u slučajevima kod kojih nalog nalogodavca sadrži jedno izraženo ili prećutno ovlašćenje prema kojem otpremnik poverava izvršenje naloga jednom trećem otpremniku; ili i u slučaju nedostatka jednog naloga za prevoz ali kada je to bez dvoumljenja u interesu nalogodavca. Za slučajeve kao što je zasnovano u ovom stavu, smatra se da otpremnik ne odgovara za poslove sledećih otpremnika, pošto se smatra da su i sledeći otpremnici stručnjaci u ponudi špediterskih usluga i isti moraju pokazati visoke profesionalne standarde kod svojih usluga, kao i da oni snose sopstvenu odgovornost za svoje propuste u usluzi; otpremnik može odgovorati u tim situacijama samo za izbor sledećeg otpremnika koji će izvršiti taj nalog nalogodavca (na pr., otpremnik će odgovarati samo ako izbori sledećih otpremnika nisu bili potrebni zbog okolnosti koje je otpremnik znao, ili je morao znati). I uprkos ovog smisla, izuzetno, otpremnik može odgovarati i za rad sledećih otpremnika ako su strane tu dodatnu odgovornost izričito predvidele ugovorom (tako da su strane ugovorom odlučile da otpremnik ima tu dodatnu odgovornost).

855.4. ZOO, u četvrtom stavu ovog Člana precizira se da su gore navedena pravila ovog Člana imperativnog karaktera, tako da se ista ne mogu isključiti a ni ograničiti ugovorom; u slučaju ugvaranja neke ugovorne klauzule u suprotnosti s zahtevima ovog stava, ta klauzula ugovora bi bila ništava i ne bi imala uticaja na zaheve zasnovane na gornjim stavovima ovog Člana.

Član 856. Carinske radnje i plaćanje carine

Ukoliko ugovorom nije drukčije određeno, nalog za otpremu stvari preko granice sadrži obavezu za otpremnika da sprovede potrebne carinske radnje i isplati carinske dažbine za račun nalogodavca.

---

856. Kod međunarodne trgovine robe, kada se roba mora otpremiti preko nacionalnih granica, često se postavlja pitanje plaćanja carinskih dažbina kojima se podvrgava izvezena roba, ili uvezena roba. Strane mogu ugovorom precizirati međusobni položaj i odgovornost vezano za brisanje carinske dažbine kod slučajeva uvoza ili izvoza robe. Međutim, u smislu gornjeg Člana, smatra se da sam nalog za otpremanje robe van granice sadrži i obavezu za otpremnika da isti u svoje ime i za račun komitenta izvrši sve potrebne carinske radnje, kao i da plati sve poreze – carinske dažbine koje se mogu zahtevati vezano za otpremanje robe preko nacionalne granice. Naravno, otpremnici, koji se bave s organizovanjem prevoza robe preko nacionalne granice, kao stručnjaci za te poslove moraju imati dovoljno znanja o carinskim postupcima kojima se podvrgavaju, ili o tarifama i carinskim dažbinama kojima se izlažu tokom izvoza ili uvoza robe; tako da u obračunavanju tarifa i odgovarajuće naknade za otpremnika imaju u vidu sva ta opterećenja.

Član 857. Kad otpremnik sam vrši prevoz ili druge poslove

1. Otpremnik može i sam izvršiti potpuno ili delimično prevoz stvari čija mu je otprema poverena, ako nije nešto drugo ugovoreno.

2. Ako je otpremnik sam obavio prevoz ili deo prevoza, ima prava i obaveze prevozioca i u tom slučaju pripada mu i odgovarajuća naknada za prevoz pored naknade po osnovu otpremanja i naknade troškova u vezi sa otpremanjem.

3. Isto važi u pogledu drugih poslova obuhvaćenih nalogom, običajima ili opštim uslovima.

857.1. U komentaru gornjih članova ovog dela rečeno je da se poslovi otpremnika sastoje u organizovanju prevoza i vršenju drugih poslova oko organizovanja prevoza robe za nalogodavca (a za ovu svrhu on sklapa u svoje ime i za račun nalogodavca sporazum s trećim stranama koja vrše prevoz robe). Međutim, prvi stav Člana 857 ZOO dozvoljava mogućnost da otpremnik može i sam da vrši prevoz robe u celini, ili delimično (ili da vrši i druge poslove s ciljem prevoza robe, ka na pr., pregled robe, skladištenje robe, i dr.); odnosno da se uporedo s poslovima otpremanja predstavi i u ulozi prevozioca ako strane nisu precizirale drukčije ugovorom.

857.2. U smislu komentara gornjeg stava ovog Člana, kod slučajeva kad otpremnik vrši u celosti ili delimično poslove prevoza, odnosno kod slučajeva kad nam se isti pojavljuje i kao prevozioc, onda se prema istom vezano za deo poslova koji obuhvata prevoz robe primenjuju prava i obaveze koje pripadaju prevoziocu (odnosno, tada pravne radnje prevozioca podležu pravilima ugovora o prevozu). U tom smislu, otpremniku koji pored usluge otpreme, vrši u celosti ili delimično i prevoz robe za nalogodavca, pripada i pravo na ogdovarajući deo naknade za poslove prevoza robe, i to uporedo s pravom na naknadu i na otklanjanje troškova prouzrokovanih s vršenjem poslova otpremanja.

857.3. Ono što je komentirano vezano za drugi stav ovog Člana vredi i za slučajeve kad otpremnik vrši i druge poslove za nalogodavca, i to onako kako je precizirano nalogom nalogodavca, s običajima ili s opštim uslovima.

Član 858. Osiguranje pošiljke

1. Otpremnik je dužan da osigura pošiljku samo ako je to ugovoreno.

2. Ako ugovorom nije određeno koje rizike treba da obuhvati osiguranje, otpremnik je dužan da osigura stvari od uobičajenih rizika.

858.1. Preduzimanje poslova otpremanja i prevoza robe često postavlja pitanje potrebe za osiguranjem pošiljka – robe tokom prevoza. Može se reći da u novim poslovnim praksama i u prometu robe svakim danom sve više se praktikuje osiguranje robe s ciljem ispunjenja ugovora i što boljem vršenju usluga. U tom smislu posebno kod međunarodnih pošiljki mogu se spomenuti osiguranja na osnovu klauzula INCOTERM-a. Takođe postoje i velike kompanije koje se mogu ugovoriti s ciljem osiguranja pošiljki od mogućih rizika kojima se roba može izložiti tokom prevoza, i dr.

Kod slučajeva ugovora o špediciji može se postaviti pitanje ko vrši osiguranje robe tokom prevoza, odnosno ko se tereti s dodatnim troškovima u ime osiguranja pošiljke (pošto ponekad ti troškovi mogu biti značajni). Prvi stav Člana 858 izgleda da nudi jasan odgovor na postavljeno pitanje. Prema smislu rečenog stava otpremnik je dužan da osigura pošiljku samo ako je to ugovoreno. S gledišta ove odredbe može se primetiti da zakonodavac u ovom stavu stavlja da se podrazumeva da strane moraju izričito predvideti i regulisati obavezu osiguranja nalogodavčeve otpremljene robe.

858.2. Obično, ako strane preciziraju ugovorom obavezu osiguranja robe tokom prevoza, strane ugovorom takođe preciziraju i potencijalne rizike od kojih se roba mora osigurati, ili se jedna takva stvar predviđa opštim poslovnim pravilima otpremnika (ili nalogodavca). Obično, ako je opisano ugovorom ili u opštim uslovima biznisa od kojih rizika se pošiljke moraju osigurati, otpremnik je dužan da se pridržava takvih zahteva. U slučaju nedostatka

odredaba u ugovoru ili u uslovima biznisa, onda drugi stav rečenog Člana nalaže da je otpremnik dužan da osigura stvari od uobičajenih rizika.

Član 859. Polaganje računa

1. Otpremnik je dužan nakon završenog posla položiti račun nalagodavcu.

2. Prema zahtevu nalagodavca otpremnik je dužan položiti račun i u toku izvršavanja naloga.

859.1. Jedna od glavnih obaveza otpremnika prema njegovom nalagodavcu jeste obaveza polaganja računa nalagodavcu; koja je obaveza, kao takva, precizirana u Članu 859 ZOO. Pošto otpremnik završi posao koji se zahtevalo da izvrši, on zajedno s rezultatima rada, podnosi nalagodavcu i jedan celoviti račun o toku poslova i završnim rezultatima rada postignutim i predatim nalagodavcu. Polaganje računa, kao otpremnikova obaveza, ne podrazumeva samo jednostavnu predaju jednog dokumenta – u formi obračuna, gde otpremnik obaveštava nalagodavca o završnom računu. U stvari, misli se da polaganje računa podrazumeva jednu celinu radnji i aktivnosti preduzetih od otpremnika, s ciljem da njegovog nalagodavca opremi sa svim informacijama, dokumentacijom, kao i tokom poslova preduzetih za račun komitenta, informaciju o postignutim uspesima i eventualno pretrpljenim neuspesima, obuhvatajući u sebi i odgovarajuća objašnjenja o bilansu troškova, isplati, eventualnim štetama, raznim finansijskim opterećenjima, i slično, s kojima se tereti račun nalagodavca tokom i vezano za ponudu špediterskig usluga; obuhvatajući ovde i podnošenje i predaju bilo kojeg dokumenta koji nosi informacije o toku radova preduzetih od otpremnika, ili su od važnosti za prenos interesa i rezultate radova kod nalagodavca. U smislu prvog stava rečenog Člana, otpremnik se obavezuje da podnese račun nalagodavcu u rokovima, ili onako kako su isti precizirali ovu obavezu ugovorom o špediciji, ili u nedostatku takvih objašnjenja u ugovoru o špediciji, obaveza polaganja računa vrši se u skladu s primenjenim poslovnim praksama (ili praksom zasnovanoj među samim stranama, ako su strane iz uzajamne saradnje zasnovale odgovarajuću praksu). Obaveza podnošenja završnog računa od strane otpremnika ima veliku važnost za odnos među stranama, zato što, s podnošenjem završnog računa, otpremnik prenosi na njegovog nalagodavca rezultate svih preduzimanja – njegovih radnji (iste preduzete za račun nalagodavca), obuhvatajući ovde i završne isplate, ili i predaju robe nalagodavcu, tako da podnošenje završnog računa raščišćava završne odnose između otpremnika i nalagodavca, gaseći i pravnu vlast koju je otpremnik dobio od nalagodavca vezano za ponudu usluga otpremanja.

859.2. Drugi stav ovog Člana ovlašćuje nalagodavca, da isti u svako doba tokom izvršenja ugovora o špediciji, može da zahteva od otpremnika polaganje računa za usluge i pravne radnje koje je otpremnik izvršio u svoje ime a za račun nalagodavca. To se i podrazumeva, pošto je reč o određenim ovlašćenjima koje je nalagodavac preneo na otpremnika, tako

da, isti ima neprekidno pravo da pita i da bude informisan o toku poslova izvršenih od otpremnika. Naravno, stalno otpremnikovo izveštavanje nalogodavca može stvoriti povećanje troškova za otpremnika, tako da otpremnik ima pravo da zahteva od nalogodavca uklanjanje troškova koji su uzrokovani vezano za stalnim izveštavanjem nalogodavca, odnosno to može zasnovati pravo otpremnika i na posebnu naknadu ako se ta mogućnost zasniva na tarifama otpremnika ili poslovnim običajima.

GLAVA 3 OBAVEZE NALOGODAVCA

Član 860. Isplata naknade

Nalogodavac je dužan isplatiti otpremniku naknadu prema ugovoru, a ako naknada nije ugovorena, onda naknadu određenu tarifom ili nekim drugim opštim aktom, a u nedostatku ovoga, naknadu određuje sud.

---

860. Kao protovvrednost za prihvatanje špediterskih usluga, nalogodavac isplaćuje otpremniku odgovarajuću naknadu. Uglavnom se naknada koja se isplaćuje otpremniku ugovara u jednoj određenoj svoti novca, ali se ona može ugovoriti i u naturi (druge imovinske vrednosti). Uglavnom, isplata naknade je osnovna obaveza nalogodavca, tako da obično, kako visinu, tako i način isplate strane preciziraju ugovorom. Posledično, za izvršen rad vezano za ugovor o špediciji, otpremniku pripada pravo na naknadu. Osim što se naknada može precizirati Ugovorom, ona se može i odrediti u formi tarife, tako da se tarifa otpremnika primenjuje u određivanju visine naknade koja pripada otpremniku. Član 860 ZOO precizira da otpremniku pripada pravo na naknadu iako strane isto nisu obuhvatile ugovorom, ili ako se za isto strane nisu referisale nekoj odgovarajućoj tarifi; tako da u takvim slučajevima naknadu određuje sud. Misli se da se razlog za ovo zakonsko rešenje bazira na činjenicu da se izvršenje poslova špedicije zasniva na stručno otpremnikovo angažovanje, koju uslugu u većini slučajeva, otpremnik vrši kao poslovnu aktivnost – u cilju dobiti, tako da se za vršenje ove usluge od istog zahteva jedno veoma pažljivo ponašanje otpremnika i s velikom stručnom odgovornošću pri ponudi usluga njegovom nalogodavcu; tako da ovo gore navedeno jeste jedan od razloga koji uzrokuje pretpostavku prava da Otpremnik zahteva odgovarajuću protivvrednost, odnosno isplatu naknade za ponuđenu uslugu. Sud, vezano za preciziranje naknade može da uzme u obzir i poslovne običaje odgovarajućeg mesta, imajući u vidu i okolnosti slučaja u smislu adekvatnog određivanja obima naknade; naravno, u stvaranju mišljenja suda vezano za visinu naknade trebao bi se uzeti u obzir utrošeni trud otpremnika za učinjenu uslugu (odnosno postignuti rezultat, i dr).

Član 861. Kad otpremnik može zahtevati naknadu

Otpremnik može zahtevati naknadu kad izvrši svoje obaveze iz ugovora o otpremanju.

---

861. Rečena odredba poznaje pravo otpremnika na zahtev za naknadu za izvršeni rad, međutim uslovno potencira da se ovo pravo pripisuje njemu u času izvršenih njegovih obaveza, kao što je određeno u ugovoru o špediciji. Naravno otpremniku će pripasti određena naknada u srazmeri s ulogom i ugovorenim izvršenim obavezama i u srazmeri s troškovima prevoza robe, carinjenjem, skladištenjem i drugim sličnim (ako je otpremnik napravio rečene troškove). Član 861 ZOO definiše da Otpremnik dobija pravo na naknadu onda kad je ugovor izvršen, odnosno pošto je otpremnik postigao rezultate tražene Ugovorom; međutim, spomenuta odredba ne isključuje i mogućnost naknade otpremnika kad ugovor ostane ne-izvršen zbog razloga koji su na strani nalogodavca (odnosno razloga koji terete odgovornost nalogodavca). To bi bile situacije kad nalogodavac svojim radnjama, odnosno propustima ili njegovim ne-delovanjem, sprečava ili onemogućava otpremnika da izvrši naložene poslove prema ugovoru o špediciji; tako da ta situacija opravdava pravo otpremnika da mu isplati punu naknadu - proviziju koja bi mu pripadala da je posao bio završen prema zahtevima Ugovora.

Član 862. Troškovi i predujam

1. Nalogodavac je dužan naknaditi otpremniku potrebne troškove učinjene radi izvršenja naloga o otpremanju stvari.

2. Otpremnik može zahtevati naknadu troškova odmah pošto ih je učinio.

3. Nalogodavac je dužan na zahtev otpremnika predujmiti mu potrebnu svotu za troškove koje zahteva izvršenje naloga o otpremanju stvari.

862.1. Otpremnik, u toku vršenja poslova oko otpreme može napraviti i troškove (ponekad značajne). Prvi stav Člana 862 ZOO naglašava obavezu nalogodavca da isti kompenzuje otpremniku učinjene troškove, uzrokovane tokom, ili vezano za izvršenje poslova otpremanja, odnosno izvršenja naloga o predaji stvari. Kompenzacija troškova uzrokovanih tokom izvršenja poslova otpremanja više se nego podrazumeva, zato što su isti i uzrokovani vezano za otpremanje nalogodavčevih stvari. Naravno, u kompenzaciju troškova ulaze uglavnom neophodni troškovi koji se stvaraju tokom ili su vezani za vršenje usluga otpremanja, tako da je samo vršenje poslova otpremanja bio i interes nalogodavca; ili ako su bili korisni troškovi, tako da je vršenje određenih špediterskih poslova donelo korist interesa nalogodavca. Ti troškovi podrazumevaju troškove uzrokovane tokom uobičajenog vršenja poslova otpremanja, ili isti koji su se pojavili kao potrebni u jednoj posebnoj situaciji.

U smislu prouzrokovanih troškova ne računaju se samo troškovi vezani za organizovanje prevoza robe, već u troškove ulaze i troškovi vezani za ostvarenje pošiljke – prevoz robe. Veoma često se dešava da se u takve troškove obuhvate troškovi vezani za organizovanje prevoza, troškovi za vršenje prevoza, otpremanja, troškovi skladištenja, carinjenja i drugi slični troškovi, a koji su osnovni troškovi za ostvarenje delatnosti špedicije.

862.2. Drugi stav ovog Člana zasniva pravo otpremnika da zahteva isplatu – kompenzaciju prouzrokovanih troškova, odmah nakon što su se prouzrokovali ili su učinjeni od otpremnika. Kod normalnog toka stvari, čim je stvoren neki trošak (na pr., čim se isplate carinska opterećenja, ili čim isplati naknadu za kontrolu kvaliteta robe, i dr), otpremnik uživa pravo na kompenzaciju troškova još na početku, čim su nastali isti; međutim, u praksi se često dešava da otpremnik zahteva naknadu troškova sasvim na kraju zatvaranja poslova špedicije, onda kad podnosi završni račun (tako, da izbor časa podonošenja zahteva za kompenzaciju troškova može biti pitanje diskrecionog prava otpremnika).

862.3. Treći stav ovog Člana sređuje i zasniva mogućnost za otpremnika da isti zahteva predujam (isplatu unapred) u ime pokrića troškova koji će se uzrokovati u međuvremenu a koji se vezuju za vršenje poslova otpremanja. Otpremnik može da zahteva „predujam“ vezano za pokriće neophodnih i korisnih troškova, koje otpremnik planira da će se uzrokovati tokom vršenja otpremne delatnosti za nalogodavca. Naravno, svi predujmi u ime troškova koje je primio otpremnik ući će u završni račun vezano za procenu vrednosti totalno prouzrokovanih troškova, koji se moraju završno pokriti od strane nalogodavca.

Član 863. Kad je ugovoreno da naknadu isplati primaoc stvari

Ako je ugovoreno da će otpremnik naplatiti svoja potraživanja od primaoca stvari, otpremnik zadržava pravo da traži isplatu naknade od nalogodavca ako primaoc odbije da mu je isplati.

Pošto se u ugovoru o špediciji javlja kao ugovorna strana otpremnik, kao obavezan i ugovoren subjekat za vršenje usluga otpremanja i nalogodavac – subjekat u prilog kojeg se nude usluge špedicije, onda je i razumljivo da se između strana stvaraju odgovarajuće odgovornosti za osiguranje potpunog ispunjenja obaveza iz odnosa špedicije. Uglavnom, teret isplate naknade za otpremnika pada na nalogodavca, međutim ugovorom se strane mogu sporazumeti i drukčije određujući obavezu isplate naknade da izvrši primaoc stvari. Ova se situacija stvara na osnovu volje strana ili dispozicije strana kako one žele da odrede način isplate naknade. Kod slučajeva kad se ova mogućnost može ugovoriti između strana, ne mogu se isključiti i situacije kada će nalogodavac ugovoriti s otpremnikom da naknadu isplati treća strana (primaoc stvari), obaveza koja se mogla pojaviti za trećeg bez njegovog pristanka. U takvim slučajevima, treći koji nije izjavio svoj pristanak o isplati naknade može odbiti isplatu naknade, na taj način mogu se rizikovati interesi otpremnika za naplatu

naknade u slučajevima kad ranije nije osiguran pristanak da će treća strana ispuniti obavezu isplate naknade. S ciljem da se osigura interes otpremnika za isplatu naknade od treće strane (u slučajevima kad se između strana ugovori ova mogućnost), Član 863 ZOO je zasnovao odgovornost nalogodavca da isti i dalje bude odgovoran za isplatu naknade, dok treća strana ne isplati odgovarajuću naknadu (odnosno obaveza je nalogodavca da isplati naknadu ako treća strana odbije da otpremniku isplati odgovarajuću naknadu).

Član 864. Opasne stvari i dragocenosti

1. Nalogodavac je dužan obavestiti otpremnika o osobinama stvari kojima može biti ugrožena sigurnost lica ili dobara ili nanesena šteta.

2. Kad se u pošiljci nalaze dragocenosti, hartije od vrednosti ili druge skupocene stvari, nalogodavac je dužan obavestiti o tome otpremnika i saopštiti mu njihovu vrednost u času predaje radi otpremanja.

864.1. Otprema, ili organizovanje prevoza robe, obuhvata u sebe preduzimanje mnoštva pravnih i činjeničnih profesionalnih radnji od strane otpremnika radi izvršenja efikasnog i bezbednog prevoza robe da se ne bi ugrozila bezbednost ljudi ili stvari treće strane. Otpremnik koji preduzima poslove špedicije i da obezbedi da prevoz robe ne predstavlja opasnost za građane i imovinu treće strane, on mora obavestiti od strane nalogodavca u vezi sa osobinama robe, tako da organizovanje prevoza istih što bolje prilagodi osiguranju robe, takodje da roba koja se prevozi ne predstavlja opasnost za okolinu.

Različite robe zbog opasnih sadržaja istih mogu predstavljati pretnju za bezbednost u prevozu, bilo da je ovo pretnja za bezbednost života građana, ili za bezbednost drugih imovinskih vrednosti trećih strana. Ukoliko takve robe predstavljaju potencijalnu opasnost, srazmerno sa stepenom rizika otpremnik treba da preduzme neophodne mere sa namerom da obezbedi da opasnost robe koja se prevozi je otklonjiva i ne predstavlja pretnju za život čoveka ili imovinu trećih lica. Da bi otpremnik preduzeo radnje radi odgovarajućeg obezbeđenja robe tokom prevoza, on mora obavestiti o osobinama robe (odnosno posebna svojstva robe koja mogu biti preteča tokom prevoza). Obaveza da otpremnik obaveštava o osobinama robe koja se otprema je zakonska obaveza nalogodavca, isti propisan u prvom stavu člana 862 ZOO.

Nakon obaveštavanja otpremnik u vezi sa takvim osobinama robe (o opasnim osobinama robe koja se prevozi), stvara se obaveza za otpremnika da preduzme neophodne pravno-tehničko mere u vezi sa organizovanjem prevoza takve robe, tako da bi isti izvršili bezbedan prevoz pošiljke.

Naravno da, nepružanje dovoljnih informacija od strane nalogodavca o proceni opasnih osobina robe koja se prevozi stvaraju odgovornost nalogodavca za naknadu eventualne štete

koja se može prouzrokovati, a da rezultat prouzrokovanja štete može biti nepreduzimanje odgovarajućih mera za obezbeđivanje robe tokom prevoza. Otpremnik bi se mogao osloboditi od obaveze naknade štete ako dokaze da nalogodavac nije pružio potrebne informacije o oceni rizičnosti prevoza robe, okolnosti koje je nalogodavac znao ili je trebao da zna da su iste bitne za procenu rizika i bezbednosti tokom prevoza robe.

864.2. Što se tiče opasnih stvari, nalogodavac je obavezan da obavesti otpremnika i za činjenicu da pošiljka sadrži dragocenosti, hartije od vrednosti ili druge skupocene stvari, savetujući istog da za iste pokaže posebnu pažnju tokom prevoza. Ovaj član definiše uzajamnu i zajedničku obavezu nalogodavca i otpremnika vezano za organizovanje pošiljke takvih stvari. Takve stvari su stvari koje su po izgledu ili veličini i težini male, ali iste imaju značajnu materijalnu vrednost. Obaveštavanje otpremnika od strane nalogodavca o vrednosti dragocenih stvari stvara obavezu za otpremnika u vezi sa preduzimanje nužnih mera za njihov prevoz, ugovarajući prevoznika o adekvatnoj odgovornosti (da pokažu posebnu pažnju tokom prevoza), kao i obaveštavajući iste o osobinama stvari koje se prevoze, tako da odgovornost o prevozu takvih stvari od vrednosti prelazi na konkretnog prevoznika. Prevoz takvih stvari od vrednosti poneka utvrđuje i preduzimanje posebnih mera bezbednosti tokom prevoza (npr. osiguranje od različitih opasnosti, itd.), a da postojanje saznanja za iste je bitno u organizovanju i preduzimanju odgovarajućih mera tokom prevoza. U smislu gore navedenog, otpremnik se može osloboditi od obaveze odgovornosti za naknadu štete, u slučaju da dokaze da otpremnik nije obavešten o takvim značajnim okolnostima od strane nalogodavca, tako da kada bi znao za svojstva ili vrednost stvari, isti bi obezbedio odgovarajući prevoz za takve vrednosne stvari.

GLAVA 4 POSEBNI SLUČAJEVI OTPREMANJA

Član 865. Otprema sa fiksnom naknadom

1. Kad je ugovorom o otpremanju određena jedna ukupna svota za izvršenje naloga o otpremanju stvari, ona obuhvata naknadu po osnovu otpremanja i naknadu za prevoz i naknadu svih ostalih troškova, ako nije što drugo ugovoreno.

2. U tom slučaju, otpremnik odgovara i za rad prevozioca i drugih lica kojima se putem ovlašćenja iz ugovora poslužio.

865.1. U praksi, određujući radi brze potrebe prevoza robe, susrećemo se za različitim modalitetima ugovora o otpremanju. U ugovoru o otpremanju stranke se mogu sporazumeti da poslove otpremanja i izvršenja prevoza robe – pošiljke da se vrše u jednoj fiksnoj svoti (koju plaća nalogodavac) i čiji cilj je da pokrije kao deo naknade koja pripada otpremniku, tako i pokriće svih drugih propratnih troškova za prevoz robe (npr. isplata za prevoznika,

carinska dažbina, itd.) Ovu mogućnost priznaje i reguliše i prvi stav člana 865 ZOO. Kod ove forme otpreme se određuje jedna "fiksna cena", završna, koja više pokriva ne samo proviziju-naknadu za otpremnika, nego isti pokriva i sve troškove u vezi sa organizovanjem prevoza, troškove prevoza, pokriće carinskih troškova, premije osiguranja, troškove u vezi sa kontrolom robe, itd.

Vredi se navesti da je ova forma špediterskih ugovaranja čini izuzetak iz uobičajenih ugovora o otpremanju, tako da ista kao izuzeće naročito se treba ugovarati. Izgleda da ova forma ugovaranja o špediciji ima više ekonomske prednosti, pošto pruža usluge otpremanja i prevoza robe u jednom paketu, omogućavajući strankama uštedu u vremenu, efikasnost u prevozu robe, bezbednost i odgovornost u ispunjavanju obaveza za prevoz robe (stranke u ugovoru na jedinstveni način regulišu prevoz robe, uspostavljajući ugovornu obavezu za uspeh ispunjenja prevoza robe); svakako, otpremnik, koji ima celokupni teret za izvršenje prevoza robe će biti efikasniji i izabraće najekonomičnija sredstva za prevoz robe za nalogodavca.

865.2. Kod forme otpremanja za fiksnom naknadom, kao što je komentarisano u gornjem stavu, otpremnik je obavezan da, ujedno i odgovoran za uspeh i posledice prevoza robe u celosti, do mesta isporuke, kao što je navedeno u ugovoru, ili kao što proizilazi iz pravne definicije. Otpremnik može biti profesionalno preduzeće stručno samo za otpremu, tako da druge poslove prevoza i pošiljke robe može podugovarati sa drugim profesionalnim preduzećima; ili da sam vrši sve poslove oko otpreme i prevoza robe. U prvom slučaju, kada je otpremnik podugovarao da se nekoliko poslova oko prevoza robe vrše od strane podugovarača, otpremnik će snositi punu odgovornost za poslove i druge radnje podugovarača. Stoga, u slučaju prouzrokovanja štete kao posledica radnje podugovarača, otpremnik snosi punu odgovornost da nadoknadi i da održi nalogodavca potpuno neoštećenog od radnji podugovarača. Ovo je i zakonska definicija u drugom stavu ovog člana, čiji cilj je da zaštiti nalogodavca od radnji podugovarača otpremnika. Može se desiti u praksi da otpremnik, sa namerom uštede troškova, da podugovara različite prevozne ili nadzorne poslove od strane ne-profesionalnih podugovarača, tako da od ne-profesionalizma podugovarača nastaje šteta u robi koja se prevozi, ili docnja, itd.; tako da u smislu ove zakonske definicije otpremnik će biti odgovora za eventualne propuste koje nastaju u vezi sa otpremom i prevozom robe, uključujući ovde i odgovornost za radnju podugovarača otpremnika (a koji mogu biti treće strane kao prevoznici, organizacije za kontrolu robe, itd.).

Član 866. Zbirna otprema

1. Otpremnik može u izvršavanju dobijenih naloga organizovati zbirnu otpremu, osim ako je ugovorom to isključeno.

2. Ako zbirnom otpremom postigne razliku u ceni prevoza u korist nalogodavca, otpremnik ima pravo na posebnu dodatnu naknadu.

3. U slučaju zbirne otpreme otpremnik odgovara za gubitak ili oštećenje stvari nastale za vreme prevoza do kojih ne bi došlo da otprema nije bilo zbirne otpreme.

866.1. ZOO, u prvom stavu člana 866, omogućava takozvanu “zbirnu otpremu”, a ovo osim ako stranke nisu isključili istu. “Zbirna otprema” predstavlja jedan pojam saradnje više otpremnika (otpremnih preduzeća) zemlje ili međunarodnih sa ciljem zajedničkog organizovanja prevoza više prevezene robe nekoliko nalogodavca (odnosno i korišćenje zajedničkih sredstava prevoza i preduzimanje drugih zajedničkih otpremnih radnji za celu prikupljenu robu). U ekonomskom smislu ova forma otpreme pruža efikasniju uslugu, mnogo jeftiniji, veću uštedu u vremenu i resursima. Dakle, prikupljanje za prevoz više robe više nalogodavca omogućava veće ekonomsko korišćenje prevoznih sredstava, primenu zajedničkih carinskih postupaka za više pošiljka (ušteda vremena), zajedničko skladištenje više robe (uštede u naknadi skladištenja robe), itd. U smislu stava koji se komentariše, stranke se samo izričito mogu isključiti iz takozvane “zbirne otpreme”, tako da u nedostatku jednog takvog naročitog izuzeća, smatra se da je korišćenje mogućnosti “zbirne otpreme” na ruke otpremnika.

866.2. Zbirna otprema je jedna forma otpreme koja omogućava ponekad nalogodavcu ostvarenje prevoza robe u nižoj ceni. Dakle, u smislu drugog stava člana koji se komentariše, otpremnik ima pravo na dodatak – povećanje njegovog nagradjivanja (dopunsko specijalno nagradjivanje) ukoliko ostvari razliku u ceni prevoza na korist nalogodavca (drugim recima, ako kao rezultat zbirne otpreme značajno uštedi na korist nalogodavca iz ukupnih troškova predviđenog prevoza). Naravno, ova odredba ne daje nikakvo objašnjenje kako bi se obračunalo pravo otpremnika na dopunsko nagradjivanje, međutim, u slučaju nesporazuma isti će odrediti sud imajući razmatrajući visinu ostvarenih troškova u interesu nalogodavca, ali i druge okolnosti konkretnog slučaja.

866.3. Treći stav člana koji se komentariše propisuje da otpremnik snosi rizik od oštećenja ili gubitka stvari u slučaju da je korišćena takozvana zbirna otprema, ali samo u slučajevima kada se dokaze da se oštećenje ili gubitak robe ne bi prouzrokovali kada se ne bi koristila zbirna otprema. Otpremnik bi se mogao osloboditi od obaveze naknade štete kada bi dokazao da se šteta, odnosno gubitak pošiljke ne odnosi na zbirnu otpremu.

GLAVA 5 ZALOŽNO PRAVO OTPREMNIKA

Član 867. Založno pravo otpremnika

1. Radi obezbeđenja naplate svojih potraživanja nastalih u vezi sa ugovorom o otpremanju, otpremnik ima pravo zaloge na stvarima predatim radi otpremanja i u vezi sa otpremanjem sve dok ih drži ili dok ima u rukama ispravu pomoću koje može raspolagati njima.

2. Kad je u izvršenju otpremanja učestvovao i drugi otpremnik, on je dužan starati se o naplati potraživanja i ostvarenju prava zaloge prethodnih otpremnika.

3. Ako drugi otpremnik isplati otpremnikova potraživanja prema nalogodavcu, ta potraživanja i otpremnikovo pravo zaloge prelaze na njega po samom zakonu.

4. To isto biva ako drugi otpremnik isplati prevozičeva potraživanja.

867.1. Prvi stav člana 867 ZOO uspostavlja založno pravo otpremnika o stvarima ili robu nalogodavca, koje su predmet ugovora o otpremanju (stvari predate na otpremanje, odnosno stvari u vezi sa otpremanjem), sa ciljem obezbeđenja prava otpremnika u isplati naknade i nastalih troškova tokom izvršenja poslova za račun nalogodavca. Naravno, ovaj oblik zaloge koja postoji za interes otpremnika je pravni oblik zaloge i postoji samo na stvari-robu koja je predmet ugovora otpremanja i koje se nalaze na posedovanje, ili kontrolu otpremnika ili treće strane koja drži iste za otpremnika, odnosno ako su dokumenti sa kojima se može raspolagati roba nalaze u posedovanju otpremnika. Osim predviđenih odredaba u ovom članu, za ostvarenje založnog prava uspostavljenog na ovoj osnovi primenjuju se opšta pravila založnog prava.

867.2. Drugi stav člana koji se komentariše uspostavlja obavezu zadnjeg otpremnika, da isti (na čijoj ruci- kontroli se nalaze stvari ili dokumenti nalogodavca)vodi računa o ostvarivanju založnog prava prethodnih otpremnika, ako je ispunjen uslov kao što je komentarisano u prethodnom stavu. Zadnji otpremnik, u smislu ove odredbe, treba da preduzme sve mere pod njegovu kontrolom, sa ciljem uspostavljanja založnog prava za obezbeđivanje potraživanja prethodnih otpremnika prema nalogodavcu. U takvim situacijama, za slučajeve kada je vrednost držanih stvari od zadnjeg otpremnika nije dovoljno za obezbeđivanje potraživanja svih otpremnika, postavlja se pitanje koji od otpremnika imaju prvo pravo prednosti u naplaćivanju potraživanja. Smatra se da zadnji otpremnik, koji je pod kontrolom –posedovanju stvari, je prvi što se tiče prava prvenstva u naplaćivanju njegovih potraživanja.

867.3. Treći stav nadalje reguliše situaciju kada su potraživanja jednog otpremnika prema nalogodavcu plaćeni od drugog otpremnika. U smislu trećeg stava na reč, otpremnik koji je platio potraživanja a koje jedan otpremnik ima prema nalogodavcu, otpremnik koji je platio u takvim slučajevima stiče založno pravo na stvari-robu nalogodavca i za ta potraživanja za koje je platio umesto nalogodavca.

867.4. U smislu četvrtog stava ovog člana, isto bi važilo i kada bi jedan otpremnik platio potraživanja koje prevoznik robe ima prema nalogodavcu. U smislu ovoga, otpremnik koji je platio prevozniku umesto nalogodavca, za takve isplate ima založno pravo u smislu odredbe ovog člana iznad komentarisano.

DEO XX UGOVOR O KONTROLI ROBE I USLUGA

Član 868. Pojam

1. Ugovorom o kontroli robe jedna ugovorna strana (vršilac kontrole) se obavezuje da stručno i nepristrasno obavi ugovorenu kontrolu robe i izda certifikat o tome, a druga strana (naručilac kontrole) se obavezuje da za izvršenu kontrolu isplati ugovorenu naknadu.

2. Kontrola robe može se sastojati u utvrđivanju identiteta, kvaliteta, kvantiteta i drugih svojstava robe.

868.1. Kao što se može videti u prvom stavu ovog člana, ZOO daje definiciju ugovora o kontroli robe i usluga. U smislu ovog stava ugovor o kontroli robe i usluga se smatra takav ugovor na osnovu koje je jedna strana (kontrolno preduzeće, kontrolor) obavezna da u ime računa drugog lica (naručioca kontrole, nalogodavca, komitenta) izvrši ugovorenu kontrolu robe i usluga, tako da kontroler nakon izvršene kontrole izda certifikat za obavljanje i sertifikaciju rezultata kontrole, kao i da nakon izdavanja sertifikata naručilac kontrole je obavezan da plati određenu naknadu, odnosno ugovorenu naknadu za ovu uslugu.

U pravnoj teoriji postoje različita mišljenja što se tiče pravne prirode ugovora o kontroli robe i usluga. Dakle, vrlo često se smatra da ima osobine ugovora o delu, zbog vrste posla koju treba da izvrši kontrolor i za nagradu koja mu pripada. Međutim, imajući u vidu posebne osobine ovog ugovora i učestalost njenog pojavljivanja u prometu robe (i usluga), pravna teorija i praksa su priznale postojanje ovog ugovora kao jedan ugovor sui generis (jedinstven) obligacionim odnosima (uglavnom se odnosi na usluge u trgovini -komercijalnih odnosa). Dakle, ZOO tretira ovaj ugovor kao poseban ugovor koji je našao zadovoljavajuće mesto u redu komercijalnih ugovora. Ovo iz prostog razloga jer sadrži elemente koji razlikuju ovaj ugovor od drugi ugovora u pravnom prometu; a ovo posebno pošto zahteva od kontrolera pružanje jednog zadovoljavajućeg stepena objektivnosti i nepristrasnosti u izvršavanju kontrole robe i usluga, kao i profesionalizam koji treba da izvrši vršilac kontrole tokom preduzimanja radnji za kontrolu robe. Kod ugovora o kontroli robe kao stranka se uvek pojavljuje zahtevalac kontrole robe-nalogodavac koji može biti pravno lice ili fizičko lice (koji ima potrebu da se njegova roba kontroliše- testira) i koji poverava kontrolu robe drugom licu koji u najčešćim slučajevima je pravno-poslovni subjekat; Kontroler robe obično vrši kontrolu robe na profesionalan način, u svojstvu eksperta, koji je opremljen uglavnom sa ekspertizom u odgovarajućim oblastima i sa tehnološkim savremenim sredstvima za uspešno vršenje kontrole robe na brzi, efikasan način i sa najmanjim troškovima. Uglavnom, kontroler robe vrši ovu aktivnost kao profesionalac, kao deo njegove ekonomske delatnosti i sa namerom obezbeđenja dobiti (odgovarajuće protivvrednosti) za uslugu. Objekat ovog ugovora je kontrolisanje robe,

tako da vršilac kontrole koristeći stručno znanje i ekspertizu vrši kontrolu robe i izdaje odgovarajući sertifikat o kontroli, za odgovarajuću protivvrednost koju placa naručilac kontrole. U smislu definisanja bitnih elemenata ovog ugovora, može se zaključiti da ovaj ugovor karakterizuju sledeći bitni elementi: obaveza vršioca kontrole da kontroliše odgovarajuće robe, obaveza vršioca kontrole da izdaje sertifikat o kontroli, kao i obaveza naručioca kontrole da plati odgovarajuću naknadu za ovu uslugu.

868.2. Kao što se vidi iz prethodnog stava objekat ugovora o kontroli robe je kontrola robe sa ciljem verifikacije-utvrđivanje identiteta robe, kvaliteta robe, kao i kvantiteta i drugih svojstava robe. Kao što se može videti iz drugog stava član 866 ZOO, zakon omogućava strankama slobodan izbor ciljeva koje stranke žele da ostvare sa ugovorom o kontroli robe kao i specifikacije obima kontrole robe. Tako, npr. količina robe se može utvrditi vršeći merenje robe, vaganje robe, kao i prebrojavanje jedinica robe (kada je subjekat potraživanja kontrole i definisanje brojeva jedinice robe). Identitet robe se utvrđuje na osnovu osobina robe koji je predmet kontrole. Dakle kontroler će vršiti kontrolu robe, verifikovati osobine robe – svojstva robe putem hemijskih analiza –testiranje robe (itd.) i na kraju da izdaje odgovarajući sertifikat u smislu sertifikovanja utvrđenih osobina. Predmet kontrole robe može biti takođe verifikacija unutrašnjih i spoljnih osobina robe, sa namerom utvrđivanja da li roba koja podleže kontroli odgovara pokazanom uzorku ili modelu. Naravno, negativni rezultat koji može rezultirati u slučaju kontrole robe i utvrđivanja da roba ne odgovara uzorku ili modelu rezultira sa ugovornu odgovornost pošiljaoca (prodavcu-neusklađenost robe sa uzorkom ili modelom podrazumeva postojanje unutrašnjih nedostataka robe i odgovornost dobavljača-prodavca za nedostatak robe). U smislu kontrole robe, ukoliko stranke ugovorom ne preciziraju potraživanja kontrole robe, onda se kontrola robe vrši na osnovu prirode robe.

Kada ugovaraju prenos-prodaju robe, strane u najčešćim slučajevima ugovaraju i njihov kvalitet. Ponekada stranke ugovorom uopšte ne preciziraju kvalitet koju isporučene robe treba da poseduju. I u ovim slučajevima u uporednom pravu i u našem pravu postoje pravila za kvalitet koju isporučene robe treba da poseduju. Stoga se kaže da ukoliko nije ništa navedeno u ugovoru što se tiče kvaliteta robe, roba treba odgovarati “običnoj nameni“, “prosečnom kvalitetu“ ili “dobrom kvalitetu“ tako da iste nisu ispod prosečnog nivoa kvaliteta. U slučajevima kada ugovorena roba ne odgovara ugovorenom kvalitetu, odnosno prosečnom kvalitetu, ovo stvara ugovornu odgovornost za prenosioca-prodavca (vidi pravila odgovornosti za materijalne nedostatke robe).

Drugi aspekt kvaliteta robe je i deo pakovanja robe. Kvalitet pakovanja robe je bitno pitanje jer stranka može imati velike nepogodnosti u plasiranju i prodaji robe na tržištu. Dakle, ako stranke nisu ugovarale nešto drugo posebno, subjekat kontrole za takve slučajeve je samo pakovanje robe (npr. ukoliko je roba isporučena u originalnom pakovanju, itd.).

Član 869. Obim kontrole

Vršilac kontrole je dužan da izvrši kontrolu u obimu i na način koji su određeni u ugovoru, a ako u ugovoru nije ništa određeno, u obimu i na način koji odgovaraju prirodi stvari.

---

869. U načelu vršilac kontrole jen obavezan da vrši kontrolu obima i određenog načina u ugovoru. Ovo sadrži obavezu ispunjavanja uzajamnih obaveza koje proističu iz ugovora. ZOO u ovom članu pokušava da nađe rešenje za slučajeve za koji ugovorne strane nisu predvidele ugovorom obim i način kontrolisanja robe. Dakle, u ovom smislu ZOO ne daje rešenje za sve slučajeve kada je vršilac kontrole obavezan da vrši kontrolu ali uspostavlja odgovornost vršioca kontrole da uvek vodi računa o obimu i načinu kontrole prema prirodi stvari. Stoga, može se reci da vršilac kontrole, u svojstvu profesionalca i dobrog ekonomiste može vršiti kontrolu robe shodno prirodi robe na osnovu najbolje poslovne prakse. Prema formulisanju ove odredbe, iako ona nije specifična, nudi odgovarajuće rešenje što se tiče vršenja kontrole prema “ prirodi stvari”, omogućavajući tako sudu rešavanje sporova u slučaju mogućih sporova između stranaka, pošto sud polazi od pretpostavke da je vršilac kontrole specijalizovan u toj oblasti. Dok, što se tiče načina kontrole robe-stvari, možemo reci da je savremeni svet veoma napredovao što se tiče tehnologije, tako da različite kompanije i institucije koje vrše kontrolu robe poseduju visoku tehnologiju za obavljanje ovih usluga. Ovako se može reci da se sada kontrola obavlja u svim oblastima odakle dolaze robe, vršeći njihovu kontrolu sve dok najdetaljnijih specifikacija u veoma visokom nivou stručnosti.

Član 870. Ništavost pojedinih odredaba ugovora

1. Ništave su odredbe ugovora koje vršiocu kontrole nameću dužnosti koje bi mogle uticati na nepristrasnost u vršenju kontrole ili na ispravnost isprave o izvršenoj kontroli (sertifikat).

2. Kontrola se smatra izvršenom tek izdavanjem sertifikata.

870.1. Odredba prvog stava ovog člana utvrđuje na imperativan način obavezu ugovornih stranaka, tačnije obavezu naručioca kontrole da ne utiče na svakoj formi u objektivnosti vršenja kontrole i izdavanja sertifikata. U ovom smislu svaka odredba ugovora koja je u suprotnosti sa ovim stavom što se tiče dva određenih elemenata u ovom stavu su apsolutno nevažeće. Ovo iz razloga jer na kraju rezultata kontrole izdaje se sertifikat kontrole. Kao što se može videti ovaj član je projektovan da zaštiti opšte interese jer je zadnja destinacija robe uglavnom tržište. Dakle, radi zaštite opšteg interesa zakon u ovom članu određuje obavezu da bi se poštovali standardi nepristrasnosti u vršenju kontrole robe i regularnost

dokumenta za kontrolu, tako da svaki korisnik robe (ili eventualno potrošač), ili nosilac konačnog odredišta robe ima objektivno mišljenje za robu i kvalitet robe koju koristi; tako da uglavnom vršilac robe vrši delatnost kontrole robe profesionalno, cesto se oslanjajući na standarde propisane zakonom (zakon ponekad kod različite industrijske ili potrošačke robe postavlja standarde za kontrolu kvaliteta ili osobine robe), različite akte vršioca kontrole i dobre poslovne prakse.

870.2. Drugi stav ovog člana predviđa da se kontrola smatra izvršenom samo ako se izda sertifikat kontrole. Ovaj sertifikat služi kao dokaz da je usluga kontrole vršena prema ugovoru, odnosno profesionalnih standarda i prirode robe (ako ništa nije opisano u ugovoru za ovu namenu). Sertifikatom kontrole se dokazuje verodostojnost kontrolisanja robe i ugovorenih svojstva – verifikovanih od vršioca kontrole robe. Obično, sertifikat kontrole robe sadrži znak objekta kontrole, datum i mesto izdavanja, naručioca, rezultat kontrole, potpis i datum vršenja kontrole”.⁷⁰¹ Kao takav, sertifikat se ne može izdati ako kontrola nije obavljena, a ako se ista izdaje bez obavljene kontrole nema nikakvom pravno dejstvo. Takođe vredi da se navodi da sertifikat ni hartija od vrednosti a takođe nije ni robni dokument (ne pojavljuje se kao dokument za robu).

Član 871. Čuvanje robe odnosno uzorka

1. Robu koju je naručilac kontrole predao vršiocu kontrole radi obavljanja ugovorene kontrole, vršilac kontrole je dužan čuvati i obezbediti od zamene.

2. Vršilac kontrole je dužan čuvati predane mu uzorke najmanje šest (6) meseci, ukoliko nije drukčije ugovoreno.

871.1. Prvi stav člana 871 ZOO utvrđuje obavezu vršioca kontrole da isti pokaže potrebnu pažnju za čuvanje primljene robe na kontroli, da bi sa ciljem očuvanja preduzeo sve potrebne mere za ovu svrhu, a da nakon završetka kontrole robe iste vratio naručiocu (uglavnom, da zaštiti robu od mogućnosti da se one zamene sa robom drugih stranaka, koje mogu da budu slične prema kvalitetu i karakteristikama). Ovo određuje odgovornost vršioca kontrole da postupa sa staranjem dobrog ekonomiste i shodno dobrim poslovnim običajima u vezi sa ovom obavezom. Obaveza kontrolera robe iz ovog stava se isto primenjuje, kao u slučaju kada je reč za generičke robe (res in genere), već i za specifične robe (res in specie).

871.2. Drugi stav ovog člana reguliše pitanje čuvanja uzorka, koji su dostavljeni vršiocu za kontrolu. U načelu stranke su saglasne ugovorom da kontroler vrši čuvanje uzorka za ono vreme za koje su saglasni. Obaveza za čuvanje uzorka pokazuje u ovom slučaju da se radi o kontroli generičke robe, pošto uzorci služe za poređenje robe sa uzorcima. Takođe

701 U vezi sa ovim vidi: Hetemi, Mehdi J. *Pravo sa osnovnim spoznanjem poslovnog prava*. Priština, 1996: str. 429.

prema ovom stavu kontroler je obavezan da čuva uzorke koji su isporučeni za vršenje kontrole najmanje šest meseci, ukoliko stranke nisu ovo izričito predvidele ugovorom. U ovom smislu, nakon isteka roka od šest meseci, rok koji počinje da teče od trenutka kada su uzorci primljeni od vršioca kontrole, gubitak ili uništavanje uzorka ne stvara odgovornost za vršioca kontrole.

Član 872. Obaveza obaveštavanja naručioca

Vršilac kontrole je dužan da o svim značajnim okolnostima u toku kontrole i čuvanja robe blagovremeno obaveštava naručioca kontrole a naročito o nužnim i korisnim troškovima učinjenim za njegov račun.

872. Ovaj član utvrđuje odgovornost vršioca kontrole za obaveštavanje naručioca kontrole o značajnim okolnostima tokom kontrole robe i njihovog čuvanja, a posebno obaveštavanje naručioca za korisne i neophodne troškove koji su učinjeni na račun naručioca. Naravno, preduzimanje određenih mera u vezi sa kontrolom robe i njihovim čuvanjem (ukoliko se iste nalaze kod vršioca kontrole), spoznaja za preduzimanje takvih mera, a posebno ako je potrebno i savetovanje sa naručiocima, uglavnom je u interesu za naručioca. Dakle, ZOO, u navedenom članu, zahteva od vršioca kontrole da isti bude na oprezu i uvek obaveštava naručioca o bitnim okolnostima sa preduzetim merama u vezi sa robom koja je dostavljena na kontrolu. Pošto okolnosti i preduzete mere od strane vršioca kontrole su brojne i mogu biti različite, zakonodavac u ovom slučaju nije mogao da predvidi sve situacije kada će se uspostaviti obaveza vršioca kontrole za obaveštavanje naručioca; ali ZOO sa jednim uopštavanjem je nazvao značajne okolnosti i za iste je obavezao kontrolora da obavesti naručioca kontrole “blagovremeno”. Koje su “značajne” okolnosti za koje naručilac treba da se obavesti i šta je “blagovremeno” obaveštavanje istih, ZOO nije dao neku daljnju definiciju, ali je ovo obaveza pravne teorije i sudske prakse da diskutuje u kojim okolnostima datog slučaja bi trebalo da se primenjuju ovi zakonski standardi, imajući uvek u obzir obavezu vršioca kontrole da u ispunjavanju njegovih obaveza se treba ponašati profesionalno.

Obaveza obaveštavanja naručioca je posebno vazno ako vršilac kontrole izaziva dodatne troškove, a koje terete naručioca; bilo da je ovde reč o nužnim troškovima, ili korisnim troškovima. U slučaju da kontrola robe zahteva dodatne troškove, bilo bi dobro da vršilac kontrole upozori naručioca, pre njihovog nastanka, ako za to dozvole okolnosti, ili u hitnijim okolnostima da obavesti za iste što pre je praktično moguće.

Član 873. Naknada

1. Za obavljenju kontrolu i čuvanje robe vršilac kontrole ima pravo na ugovorenu, odnosno uobičajenu naknadu.

2. Vršilac kontrole ima pravo i na naknadu svih nužnih i korisnih troškova koji su učinjeni za račun naručioca kontrole.

873.1. Generalno, visina naknade koju naručilac treba da plati stranke preciziraju u ugovoru o kontroli robe, ili se visina naknade određuje sa tarifom posla vršioca kontrole. U odsustvu sporazuma visine naknade, ili u odsustvu primene odgovarajuće tarife, trebalo bi da se razmatraju trgovački običaji određenog mesta, odnosno uobičajena naknada vršioca kontrole koja odgovara jednoj pravnoj protivvrednosti pružene usluge od istog. Ugovaranje usluge –provizije za kontrolu robe je najčešći slučaj određivanja visine naknade sa sporazumom stranaka. Takođe, imajući u obzir da je ugovor o kontroli robe poslovni ugovor, gde često vršioc kontrole (kao biznis ili profesionalac), pruža usluge prema određenim tarifama, za takve slučajeve kada stranke nisu ugovorile nešto posebno primenjuju se tarife vršioca kontrole. Inače, u odsustvu sporazuma za visinu naknade, ili u odsustvu primenljivosti određenih tarifa, visina naknade se određuje u skladu sa tržišnim običajima određenog mesta, imajući u obzir prirodu posla –usluge pružene od vršioca, imajući u obzir vreme i resurse vršioca poslova utrošenih radi svrhe kontrole robe.

873.2. Drugi stav člana koji se komentariše priznaje pravo vršioca kontrole da se isti nadoknadi za sve potrebne i korisne troškove koji su vršeni za račun naručioca. Iz formulacije ove odredbe vidimo jedno uopštavanje što se tiče prava naknade za ove troškove, tako da vršilac kontrole ima pravo da zahteva troškove koji su nastali i prouzrokovali i tokom vršenja kontrole a i tokom čuvanja robe (dok se roba nalazila kod kontrolora). Kao što je gore navedeno u članu 872 za ove troškove kontrolor treba da obavesti naručioca blagovremeno (u vezi sa obavezom obaveštavanja vidi gornji komentar člana 872). U slučaju eventualnog spora u vezi sa ovim troškovima vršiocu kontrole spada na teret dokazivanja radi argumentovanja da su ovi troškovi nastali na račun naručioca kontrole kao i da su iste bile neophodne, odnosno korisne za naručioca.

Član 874. Pravo zaloge

Radi obezbeđenja ugovorene ili uobičajene naknade i naknade nužnih i korisnih troškova vršilac kontrole ima pravo zaloge na robi koja mu je predata na kontrolu.

---

874. Član 874 ZOO propisuje pravo zaloge uglavnom kod vršioca kontrole nad stvarima ili robe predate na kontrolu, a koje su predmet kontrole prema ugovoru o kontroli robe, sa

namerom obezbeđenja prava vršioca kontrole u isplati ugovorene ili uobičajene naknade, kao i pretrpljenih troškova tokom obavljanja poslova kontrole i čuvanja robe (uključujući ovde nužne troškove i korisne troškove prouzrokovane vršiocu poslova). Naravno, ova forma zaloge koja postoji za interes vršioca kontrole je forma pravne zaloge i postoji samo na stvari-robu, koje su predmet ugovora za kontrolu robe i koje se nalaze u posedovanju, ili kontroli vršioca kontrole. Osim predviđenih odredaba u ovom članu, za ostvarenje prava zaloge vršioca kontrole uspostavljenog na ovoj osnovi primenjuju se opšta pravila prava zaloge.

Član 875. Poveravanje kontrole robe drugom vršiocu kontrole

1. Vršilac kontrole može obavljanje ugovorene kontrole robe poveriti drugome, izuzev ako mu je naručilac kontrole to izričito zabranio.

2. Vršilac kontrole odgovara naručiocu kontrole za rad drugog vršioca kontrole.

875.1. Prema formulaciji prvog stava ovog člana kontrolor može preneti mogućnost kontrole robe, odnosno trećoj strani specijalizovanoj za kontrolu robe. U smislu stava na reč, ova mogućnost se može isključiti samo ako su se stranke izričito ugovorom sporazumele za istu. U drugom slučaju se radi o ugovoru intuitu personae, tako da vršilac kontrole ne može preneti njegove ugovorne odgovornosti trećoj strani.

875.2. Drugi stav člana 875 ZOO utvrđuje odgovornost vršioca kontrole u slučaju da on poverava trećem licu (njegovim podugovaračima) kontrolu robe, vršioc kontrole odgovara ne samo za izbor njegovih podugovarača, već i za svoj rad.

Član 876. Kontrola robe sa vršenjem pojedinih pravnih radnji

1. Na osnovu izričitog naloga naručioca kontrole, vršilac kontrole je ovlašćen da pored izvršenja ugovorene kontrole robe vrši i pojedine pravne radnje u ime i za račun naručioca kontrole.

2. Vršilac kontrole ima pravo na posebnu uobičajenu ili ugovorenu naknadu za obavljanje pojedinih pravnih radnji u ime i za račun naručioca kontrole.

876.1. Prvi stav člana 876 ZOO naglašava obim datog ovlašćenja od strane naručioca kontrole i u vršenju pojedinih pravnih radnji koje se povezuju sa ostvarenjem kontrole robe naručioca; ovde se pre svega misli u uzimanju robe (od treće strane) na ime i za račun naručioca. U takvim slučajevima u stavu na reč vršilac kontrole postupa kao agent naručioca, pošto isti takve pravne radnje vrši u ime i za račun naručioca, dakle

isti je obavezan da sprovodi nalog predstavnika naručioca, odnosno kao ekspert i dobar ekonomista da štiti interese naručioca kontrole u odnosu na treća lica.

876.2. Za dozvoljene slučajeve is gornjeg stava ovkjkjlog člana, kada vršilac kontrole vrši pravne radnje na ime i za račun naručioca, drugi stav istog člana ne priznaje pravo na posebnu naknadu vršioca kontrole. Ova posebna naknada koja treba da se plati kao dodatak vršiocu kontrole obično se može ugovarati između stranaka, ili u drugim slučajevima u odsustvu ugovaranja se primenjuju tarife kontrolera robe, odnosno plaća se odgovarajuća naknada – uobičajena (srazmerna sa datom naknadom) u odsustvu odgovarajućih tarifa.

Član 877. Kontrola robe sa garancijom

1. Vršilac kontrole može da garantuje za nepromenljivost svojstava kontrolisane robe u ugovorenom roku.

2. Za preuzetu garanciju u pogledu svojstava robe, vršilac kontrole ima pravo na posebnu, ugovorenu ili uobičajenu naknadu.

877.1. Prvi stav ovog člana omogućava da vršilac kontrole može garantovati za nepromenljivost svojstava robe (koji podleže kontroli) u ugovorenom roku (garantni rok). U smislu ovog stava, stranke ugovorom mogu regulisati situaciju, tako da vršilac kontrole izdaje određenu garanciju naručiocu, garantujući istome odgovarajući kvalitet kontrolisane robe tokom garantnog roka; u ovom smislu npr. vršilac kontrole može verifikovati kvalitet robe i da izda garantni rok o tome koliko vremena će kontrolisana roba očuvati svojstva (karakteristike) proverene kontrolom (ova mogućnost se mnogo koristi u prehrambenoj industriji, itd.).U smislu ovoga vršilac kontrole će biti odgovoran za garantovanje nepromenljivih karakteristika robe tokom perioda garancije.

877.2. Za dozvoljene slučajeve sa prethodnog stava ovog člana, kada vršilac kontrole izdaje odgovarajuću garanciju da će kontrolisana roba očuvati verifikovane – ugovorene osobine, drugi stav istog člana priznaje pravo na posebnu naknadu vršioca kontrole. Ova posebna naknada treba da se plati kao dodatak vršiocu kontrole, obično se može ugovarati između stranaka, ili u drugim slučajevima u odsustvu ugovaranja se primenjuju tarife vršioca kontrole, odnosno plaća se odgovarajuća-uobičajena naknada (srazmerna sa datom uslugu) u odsustvu odgovarajućih tarifa.

Član 878. Kontrola usluga i stvari koje nisu namenjene prometu

Ako se vršenje kontrole odnosi na usluge ili stvari koje nisu namenjene prometu, vršilac kontrole i naručilac kontrole imaju ista prava i obaveze kao i kod kontrole robe.

---

878. ZOO, u stavu na reč definiše da, ista odredba za kontrolu robe, iste kao što su gore komentarisane u ovom delu ZOO-za o kontroli robe; iste odredbe važe i za slučajeve kada je predmet kontrole robe stvari, odnosno robe koje nisu namenjene za promet; odnosno da vršilac kontrole i naručilac imaju ista prava i obaveze kao kod slučaja ugovora za kontrolu robe namenjene prometu (koje je uglavnom češći slučaj od ovog zadnjeg).

Član 879. Raskid ugovora

Naručilac kontrole može izjaviti da raskida ugovor sve dok naručena kontrola nije izvršena, ali je u tom slučaju dužan vršiocu kontrole platiti srazmerni deo naknade i učinjene nužne i korisne troškove, kao i naknaditi mu štetu.

---

879. ZOO, navedeni član omogućava pravo naručioca kontrole da isti može izjaviti da jednostrano raskida ugovor sve dok se ne izvrši naručena kontrola isporučene robe; sa pravom se razmišlja da se ovaj raskid učinjeno u ZOO, pošto naručilac onaj koji treba da odluči o sudbini ugovora, interes kontrole robe i eventualno odustajanje od ugovora (dok kontrola robe nije završena, tako da isti nema potrebe ni da komunicira razloge odustajanja drugoj ugovornoj strani). Međutim, za slučajeve kada naručilac izjavljuje jednostrani raskid ugovora naručilac kontrole je obavezan da vršiocu kontrole plati proporcionalni deo naknade (ako je jedan deo kontrole robe ostvaren), kao i učinjene nužne i korisne troškove (u vezi sa održavanjem i čuvanjem stvari za vreme ostajanja stvari kod istog), kao i da nadoknadi štetu (ukoliko je isti prouzrokovan vršiocu kontrole).

Abdulla Aliu

DEO XXI

UGOVOR O ORGANIZOVANJU PUTOVANJA (TURISTIČKI ARANŽMANI)

GLAVA 1

OPŠTA PRAVILA

Član 880. Pojam

1. Ugovorom o organizovanju putovanja obavezuje se organizator putovanja da pribavi putniku skup usluga koje se sastoje od prevoza, boravka i drugih usluga koje su sa njima vezane, a putnik se obavezuje da organizatoru plati jednu ukupnu (paušalnu) cenu.

2. Prodavac skupa usluga, ponuđenih od strane organizatora putovanja, koji nema glavo sedište u toj zemlji, smatra se organizatorom putovanja.

XXI. Opšti pregled. Deo dvadeset jedan ZOO Kosova, reguliše ugovor o organizovanju putovanja (Turistički Aranžman) gde se obuhvataju: opšta pravila koja važe za ugovor o organizovanju putovanja; izdavanje potvrde o putovanju; obaveze organizatora putovanja; obaveze putnika; posebna prava i obaveze ugovornih strana; zatim deo dvadeset dva (XXII) gde se obuhvataju; ugovor posredovanja za putovanje; deo dvadeset tri (XXIII) ugovor o angažovanju kapaciteta ugostiteljstva (Ugovor za Alotman); obaveze turističke agencije; ugostiteljske dužnosti; kao i prava turističke agencije za odricanje od ugovora (članovi 880-917). Ugovor o organizovanju putovanju je poseban ugovor sa nazivom, koji se reguliše sa ZOO Kosova, i sa ugovorom o organizovanju putovanja, stvara se pravno-obavezujući odnos između organizatora putovanja koji su obično specijalizovane agencije i korisnici usluga od organizovanih agencija za putovanje (putnika). Predmet ovog ugovora se reguliše i sa posebnim zakonom (Zakon o Turizmu Kosova, nadalje Zakon o Turizmu)⁷⁰². Odredbe sa kojima se regulišu ugovorni odnosi između organizatora putovanja i putnika kao korisnika organizovanog putovanja, su uvek napredne zbog snažnog razvoja turističkog domena⁷⁰³ jer oni stalno traže nove usluge za ispunjavanje njihovih potreba. Stvaraju se pravna pravila sa kojima se usavršava realizacija turizma u današnje vreme. U pravnoj literaturi se navodi da, zakonodavac ne reguliše ili samo delimično reguliše celu materiju ličnih odnosa turističkih usluga, zato su poslovni ljudi obavezni da zahtevaju dopunsko rešenje

702 Zakon Br. 04/L-176 o Turizmu Republike Kosova, Službeni Glasnik Br.14, dana 10 Maj 2013.

703 Zakona o Turizmu Kosova, član 3, tačka 1.23, gde se navodi "Turizam - aktivnosti osoba koje putuju i borave u mestima izvan svog uobičajenog okruženja za ne više od jedne (1) godine zaredom za zabavu, posao i druge svrhe, koje nisu vezane za vršenje neke aktivnosti".

sa kojima se regulišu turistički odnosi kao što su uzance⁷⁰⁴; poslovni običaji; opšti uslovi; standardni ugovori i adhezije i poštujući profesionalnu etiku, izgrađuju autonomno pravo sa kojim su razvijeni i posebne vrste ugovora⁷⁰⁵. Ugovorom o organizovanju putovanja se stvaraju pravni odnosi između pružaoca turističkih usluga i korisnika turističkih usluga, zatim odnos između agencije putovanja i korisnika putovanja, kao i odnos između pružaoca usluga i turističkih agencija. Imenovanje ugovora za organizovanje putovanja (Turistički Aranžmani) koju imamo u ZOO Kosova, je bio i u ZOO 1978 godine, i u pravnoj literaturi se pružaju i različita imenovanja po različitim mestima kada se radi za ovu vrstu ugovora.⁷⁰⁶ Dok, vezano za izvore odredaba o ugovoru o organizovanju putovanja koju je predvideo i bivši ZOO 1978 godine, u pravnoj literaturi se numerišu: Međunarodne Konvencije, koje su postojale pre usvajanja ZOO 1978 godine ZOO 1978 godine.⁷⁰⁷ U smislu ujedinjenja sadržaja ugovora o organizovanju putovanja doneta je Međunarodna Konvencija za ugovor o putovanju, usvojena u Briselu 1970 godine.⁷⁰⁸ Takođe, postoji i Direktiva Saveta Evrope (90/314/EEC) od 13 Juna 1990 godine, koja sadrži odredbe koje su predmet ugovora o organizovanju putovanja⁷⁰⁹.

704 Vezano za turističke uzance, vidi: Posebne uzance u turizmu objavljene u Službenom Glasniku Republike Srbije, Br. 33/01.

705 Ćesić i ostali, citirano delo, str. 1294.

706 Opširnije, vidi: Ćesić i ostali, citirano delo, str. 1295-1296.

707 Opširnije, vidi : Ćavdar, Kiril, citirano delo, str. 1023.

708 Međunarodna Konvencija za Ugovor o Putovanju 1970 godine, Brisel, citirano prema Ćesiću i ostalih, citirano delo, str. 1297;

709 Direktiva Saveta Evrope (90/314/EEC) dana 13 Juni 1990; ZOO Kosova, je obuhvatila Evropske Direktive koje regulišu pitanja iz oblasti obligacionog prava.

880. Opšti pregled. Član 880 ZOO Kosova, definiše ugovor o organizovanju putovanja dajući nam smisao sadržaja ugovora o organizovanju putovanja⁷¹⁰. Zaključenje ugovora o organizovanju putovanja se vrši u skladu sa opštim odredbama koje sadrži ZOO Kosova o zaključivanju ugovora.⁷¹¹

710 Vezano za ugovor o putovanju o turističkom paket aranžmanu i Zakon o Turizmu Kosova, sadrži odredbu gde se predviđa, član 17, stav 1, 1. Bez predrasuda na određeni Zakon o obavezama, ugovor o putovanju turističkog aranžmana treba da sadrži najmanje dole navedene elemente: 71.1 odredište putovanja, period boravka i datum putovanja; 1.2 sredstva, karakteristike i kategorije prevoza koji će se koristiti, datumi, vreme i tačke polaska i povratka; 1.3. kada aranžman uključuje smeštaj, lokaciju smeštaja, uključujući i turističku kategoriju, druge glavne karakteristike i plan vremena obroka; 1.4. ako je broj mesta za jedan paket ograničen za minimalan broj lica, neophodno je i treba obavestiti potrošača o zadnjem roku u slučaju da dolazi do otkazivanja; 1.5 itinerar; 1.6 prilikom poseta, ekskurzija ili druge usluge obuhvaćene u ukupnoj ceni, treba obavestiti potrošača; 1.7 ime i adresu organizatora/posrednika i kada je potrebno i pružaoca osiguranja; 1.8 cenu paketa, obaveštenje i mogućnost i razmatranja cena i obaveštenje za svaku obavezu, ili isplatu za određene usluge (sletanje, ulaz ili izlaz iz porta, turističke takse) čiji se troškovi nisu uključili u paket; 1.9 raspored plaćanja i način plaćanja; 1.10 posebne zahteve o kojima je potrošač komunicirao organizatora/posrednika u slučaju kada je vršena rezervacija i uključene stranke su bile saglasne; 1.11. period u kome potrošači treba podneti neku žalbu u vezi za neuspehom oko realizacije ili nepravilnog izvršenja ugovora; 1.12. svi uslovi ugovora se treba podneti u pisanoj formi ili drugoj formi koja je razumljiva i dostupna za potrošača i treba se iste komunicirati njemu pre zaključenja ugovora. Potrošaču se dostavlja jedan primerak ovih uslova; 1.13. ovi uslovi se isključuju slučajev rezervacija ili ugovora koji se vrše u zadnjem trenutku. 2. U slučajevima kada potrošač nailazi na prepreke tokom procesiranja sa paketom, on može preneti njegovu rezervaciju, pošto je prethodno dao organizatoru ili posredniku jedno opravdano obaveštenje za njegovu nameru pre polaska, jednog lica koji ispunjava sve primenljive uslove za paket. 3. Prenosilac paketa i primalac prenosa će biti zajednički i pojedinačno odgovorni prema organizatoru ili posredniku u ugovoru za plaćanje bilansa i zbog svakog dodatnog troška koja proizilazi iz takvog prenosa. 4. Navedene cene u ugovoru neće biti predmet ispitivanja, osim kada ugovor izričito predviđa mogućnost razmatranja i tacno konstatuje kako se razmotrena cena treba obračunati. Varijacije su dozvoljene samo u slučaju kada se radi o: 4.1. troškovima prevoza, uključujući trošak goriva; 4.2. obaveze, poreze, ili naknade za određene usluge, kao taksa za sletanje, takse utovara i istovara na portama i aerodromima; 4.3. kursevi razmene primenjeni u posebnim paketima. 5. Tokom dvadeset (20) dana pre određenog datuma polaska, navedena cena u ugovoru ne treba se povećati. 6. Ako organizator utvrdi pre polaska da je on, obavezan da značajno promeni neku od bitnih uslova, kao što je cena, on treba obavestiti što je pre moguće potrošača na način da mu omoguće da donese odgovarajuću odluku i naročito: 6.1. da se povuče od ugovora bez kazne, ili 6.2. da prihvati jedan zaključak ugovora određivši učinjene promene i njihov uticaj u ceni. 7. Potrošač treba da obavesti organizatora ili posrednika za njegovu odluku što je pre moguće. 8. Ako se potrošač povuče od ugovora, ili ako, iz bilo kog razloga, osim krivice potrošača, organizator poništi paket pre dogovorenog dana polaska, potrošač ima pravo: 8.1. da učini zamenu paketa sa paketom ekvivalentnog ili većeg kvaliteta, kada organizator/posrednik je u stanju da pruži njemu takvu zamenu. Ako je zamenjeni paket ponuđen sa nižim kvalitetom, organizator treba vratiti razliku u ceni potrošaču, ili; 8.2. da mu nadoknadi što je pre moguće ceo isplaćeni iznos prema ugovoru. U takvom slučaju, nije odgovarajuće, da se nadoknadi od strane organizatora ili od posrednika za neizvršavanje ugovora, osim kada: 8.2.1. otkaz se dešava jer je broj registrovanih lica za paket manji od minimalnog broja i potrošač je obavešten za otkazivanje, pismeno, u određenom periodu u opisu paketa, ili 8.2.2. otkazivanje, je iz razloga više sile, znaci neobične i nepredvidive okolnosti van kontrole stranke od koje je primljeno, čije posledice se nisu mogle izbeći iako je obavljeno potrebno staranje. 9. Ako, posle polaska (početka ostvarenja paketa), jedan značajan deo ugovorenih usluga se ne pružaju ili organizator shvati da on neće biti u stanju da kupi jedan značajan deo usluga koje se nude, organizator je obavezan da preuzme odgovarajuće alternativne mere, bez dodatnog troška za potrošača za produženje paketa, i kada je potrebno da nadoknadi potrošača za razliku između pruženih usluga i onih primenljivih. 10. Ako je nemoguće da se učini jedan takav sporazum ili je ovo neprihvatljivo za potrošača iz postojećeg razloga, organizator treba, kada okolnosti to zahtevaju, da obezbedi potrošaču, bez dodatnog troška, ekvivalentan prevoz na mestu polaska, ili na nekoj drugoj tački povratka kojom prilikom potrošač je saglasan da kada to zahtevaju okolnosti nadoknadi potrošača.

711 Ugovor za organizovanje putovanja se smatra da je zaključen od stranaka u trenutku kada se oni sporazumu za bitne elemente ugovora a to su: odredbe za vrstu i obim usluga, o ceni usluga; i vreme njihovog korišćenja.

880.1. Stav 1, sadrži odredbu vezanu za definiciju ugovora o organizovanju putovanja⁷¹² i izričito predviđa da se ugovorom o putovanju, organizator putovanja⁷¹³ obavezuje da pruži putniku paket usluga⁷¹⁴ koja se sastoji od prevoza⁷¹⁵, boravak⁷¹⁶, i druge usluge koje

- 712 Ugovor o organizovanju putovanja je dvostrani obavezujući ugovor jer ima obaveze za obe stranke, zatim je obavezujući ugovor, komutativan, i u većini slučajeva je pismeni ugovor.
- 713 Organizator putovanja se smatra lice koji na redovan način pruža organizovanje paket-aranžmana. Organizator putovanja je obično turistička agencija koja organizuje turističke paket aranžmane i paket putovanja, bilo direktno, ili preko njenih posrednika/agenta (Zakon o Turizmu Kosova, član 3, tačka 1.10); Organizator putovanja se podrazumeva lice koji redovno reguliše paket-aranžmane, prodaje ili nudi direktno ili preko posredovanja kupca.
- 714 Paket usluga prema Zakonu o Turizmu Kosova, je: član 14, stav 1, gde se kaže "1. Turistički paket je unapred aranžirana kombinacija usluga koja se prodaje ili nudi na prodaju, i pokriva period od više od dvadeset četiri (24) časa ili uključuje prenoćište, stav 2." Turistički paketi sastoje se od najmanje dve od sledećih usluga: 2.1. prevoz; 2.2. smeštaj; 2.3. ostale usluge nezavisnih prevoza i smeštaja, i koji predstavljaju značajan deo paketa koji će biti uključeni u ovu kombinaciju", stav 3. "Kada organizator nudi turistički paket za prodaju, on (paket) treba da se obezbedi kupcu / potrošaču sastavljen u reklamnim materijalima i ujedno mora ispuniti sve uslove programa putovanja predviđenih ovim zakonom " i stav 4." Svako objašnjeno pitanje u vezi turističkog paketa ponuđenog od strane organizatora ili posrednika ne sme da sadrži netačne informacije kada je u pitanju cena ili drugi uslovi koji se odnose na ugovor", član 16, stav 1 " Organizator ili posrednik treba obezbediti potrošaču u pisanoj ili bilo kojoj drugoj odgovarajućoj formi, pre nego što se zaključi ugovor, opšte informacije o pasošima, primenljivim vizama, a posebno za period njihovog uzimanja, kao i informacije o potrebnim zdravstvenim formalnostima o putovanju i boravku. 2. Organizator ili posrednik mora da obezbedi kupca u pisanoj formi, ili na bilo koji drugi odgovarajući način, sledeće informacije u dovoljno vreme pre početka putovanja: 2.1. za vreme i mesto usputnih zaustavljanja i saobraćajne veze, kao i detalje o mestu koje je namenjeno za putnika u toku putovanja, npr. kabina ili ležaj na brodu, u vozu; 2.2. ime, adresu i broj telefona organizatora ili posrednika ili predstavnika, ili u njihovom odsustvu, lokalnih agencije na čiju pomoć potrošača može teško nazvati; 2.3. u odsustvu ovih predstavnika, kupac mora uvek biti opremljen sa hitnim brojem ili bilo kojom drugom informacijom koje će mu omogućiti da kontaktira organizatora ili posrednika u slučaju potrebe; 2.4. tokom putovanja ili boravka van zemlje za maloletnike, treba obavestiti i omogućiti neposredan kontakt između roditelja ili staratelja sa detetom ili odgovornim licem na mestu boravka deteta; 2.5. informaciju o polisu osiguranja za pokrivanje troškova otkazivanja putovanja od strane potrošača ili troškove pomoći, uključujući repatrijaciju u slučaju nesreće ili bolesti".
- 715 Prevoz podrazumeva prenos putnika kome se pružaju turističke usluge od mesta polaska do odredišta i obrnuto, u slučajevima kada se uključe i drugi prevozi u okviru turističkog paketa, onda pružalac usluga treba organizovati udoban prevoz, u skladu sa potvrdom o putovanju. Prevoz može biti, kopneni, vazdušni ili morski.
- 716 Boravak podrazumeva stavljanje korisnika putovanja u predviđenim uslovima u potvrdi o putovanju za predviđeno vreme u paketu putovanja. Boravak (smeštaj) treba da bude kao što su predvidele stranke ugovorom kao u kvalitetu hotela tako i u kvalitetu sobe. Zakonom, se određuje šta je individualna soba u hotelu, a šta je apartman, itd.

su vezane za njega⁷¹⁷, dok se putnik obavezuje da organizatoru putovanja plati opštu sumu (paušalnu)⁷¹⁸.

880.2. Stav 2, sadrži odredbu prema kojoj prodavac paketa putovanja, ponuđenu od organizatora putovanja koji nema glavnu kancelariju u tom mestu, smatra se da je organizator putovanja. Prema ovoj odredbi, kada prodavac paketa putovanja⁷¹⁹ nema glavnu kancelariju u mestu gde se organizuje putovanje i ovo putovanje je izvršeno od organizatora putovanja, onda sam prodavac paketa putovanja se smatra organizatorom putovanja. ZOO Hrvatske, za razliku od ZOO Kosova, ima jasniju odredbu u vezi ovoga jer izričito predviđa da se organizator putovanja smatra i lice koji prodaje paket-aranžmane koje je pripremlilo drugo lice. ZOO Hrvatske, ne navodi da se prodavac turističkog paket-aranžmana smatra organizatorom putovanja ako nema glavnu kancelariju u toj zemlji.⁷²⁰

Član 881. Izdavanje potvrde o putovanju

1. Organizator putovanja prilikom zaključenja ugovora izdaje putniku potvrdu o putovanju ili treba zaključiti ugovor u pisanoj formi koji sadrži sve osnovne delove potvrde o putovanju.

2. Potvrda o putovanju treba da sadrži: mesto i datum izdavanja; oznaku i adresu organizatora putovanja; ime putnika; mesto i datum početka i svršetka putovanja,

717 Druge usluge koje se mogu predvideti u turističkom paketu, podrazumevaju da Organizator ili posrednik treba obezbediti potrošaču pismeno ili u drugoj odgovarajućoj formi, pre zaključenja ugovora, opštu informaciju o pasošima i primenljivim zahtevima za vize i naročito za period njihovog uzimanja, kao i informacije o zdravstvenim formalnostima o putovanju i boravku". Zatim, organizator ili posrednik treba omogućiti potrošaču pismeno ili u nekoj drugoj odgovarajućoj formi, dole navedenu informaciju u dovoljnom vremenu, kao i detalje mesta koje je predviđeno za putnika tokom putovanja; 2.1. za vreme i mesto usputnih zaustavljanja i saobraćajne veze, kao i detalje o mestu koje je namenjeno za putnika u toku putovanja, npr. kabina ili ležaj na brodu, u vozu; 2.2. ime, adresu i broj telefona organizatora posrednika i predstavnika, ili u njihovo odsustvu, lokalnih agencija uz čiju pomoć potrošač u poteškoći, može da telefonira; 2.3. u odsustvu ovih predstavnika, potrošač treba svakako da se opremi sa brojevima telefona hitne pomoći ili neke druge informacije koja će mu omogućiti kontaktirati organizatora ili posrednika u slučaju potrebe; 2.4. tokom putovanja ili boravka van zemlje za maloletnike, treba obavestiti i omogućiti direktan kontakt između roditelja ili staratelja sa decom ili odgovorno lice na mestu boravka deteta; 2.5. informaciju o polisi osiguranja za pokriće troškova otkazivanja putovanja od strane potrošača ili troska asistencije, uključujući i odštetu, u slučaju nesreće ili bolesti".

718 Opšti iznos (paušalni) isplate, podrazumeva naknadu koja se treba platiti korisnik putovanja organizatoru putovanja. Ova isplata, se realizuje u skladu sa ugovorom o organizovanju putovanja.

719 Prodavac paketa putovanja je subjekat koji prodaje ili nudi usluge u paketu putovanja prema zahtevima organizatora putovanja. Organizator putovanja je onaj koji ugovara paket putovanja od strane prodavca putovanja dok lica koja kupuju paket-aranžmane od strane organizatora putovanja su potrošači putovanja. Potrošači mogu biti individualni ili grupa lica. Vezano a ovo, Direktiva Saveta Evrope (90/314/EEC), dana 13 Juni 1990, u članu 2, tačka 4, predviđa "Potrošač" znaci lice koje uzima ili prima paket ("glavni ugovarač"), ili svako drugo lice za račun kojeg glavni ugovarač je saglasan da kupi paket ("drugi korisnici"), ili svako lice, kome glavni ugovarač ili neki drugi korisnik prenosi paket ("primalac").

720 ZOO Hrvatske, član 881, stav 3.

broj dana boravka, nužne podatke o rasporedu, cenama i uslovima prevoza i kvalitet vrsta prevoza informacije o boravku uključujući mesto boravka i vrstu i kategoriju boravišta, informacije o broju obroka (na pr. puni pansion, polu pansion, spavanje i doručak) detalje rasporeda putovanja i informacije za druge usluge obuhvaćene u ukupnoj ceni, informacija ako je potrebno postojanje jednog minimuma broja potrebnih putnika kako bi se putovanje realizovalo, kao i rok vremena kada putnik ima se upoznati za neko poništenje ; ukupnu cenu za skup usluga predviđenih ugovorom; uslove pod kojima putnik može tražiti raskid ugovora, rokove za prigovore i zahteve za sniženje cene zbog lošeg kvaliteta ili nepotpunih usluga, informacije o formalnim uslovima graničnih prelaza i carina, higijene, ostala finansijska i administrativna pravila, kao i druge podatke za koje se smatra da je korisno da budu sadržani u potvrdi putovanja.

3. Ako je pre izdavanja potvrde o putovanju putniku uručen program putovanja u kome se nalaze podaci iz prethodnog stava, potvrda o putovanju može da sadrži samo uput na taj program.

881. Opšti pregled. Član 881, odredba sa kojom se organizator putovanja obavezuje da korisniku putovanja pruži dokument (potvrdu) o putovanju.

881.1. Stav 1 ovog člana, definiše da je organizator putovanje dužan da najkasnije do slučaja zaključenja ugovora izda putniku potvrdu o putovanju koja potvrda sadrži potrebne elemente za ostvarenje putovanja. Sledeći paragraf, predviđa šta treba da sadrži potvrda o putovanju. Ako organizator putovanja, nije izdao potvrdu o putovanju do zaključenja ugovora on onda treba da zaključi ugovor u pismenoj formi koja treba da sadrži obavezujuće delove potvrde o putovanju. Ova odredba, predviđa obavezu organizatora putovanja da putniku izda potvrdu o putovanju ili da zaključi ugovor u pisanoj formi gde će se obuhvatiti svi obavezujući delovi potvrde o putovanju. Ugovor koji zamenjuje potvrdu o putovanju treba biti u pismenoj formi zaključen između organizatora putovanja odnosno predstavnika organizatora putovanja i korisnika putovanja.

881.2. Stav 2, sadrži odredbu sa kojom se izričito propisuje šta treba da sadrži potvrda o putovanju. Prema ovoj odredbi, potvrda o putovanju koju izdaje organizator putovanja treba da sadrži mesto i datum korišćenje⁷²¹; logo i naziv organizatora putovanja⁷²²; ime

721 Mesto gde se izdaje potvrda odnosno gde organizator putovanja ima sedište kao i datum izdavanja potvrde odnosno tačna adresa organizatora putovanja koji izdaje potvrdu putovanja. ZOO Kosova, u stavu 2 koristi reč “ datum korišćenja” dok se ovaj izraz treba shvatiti kao “ datum izdavanja” potvrde od strane organizatora putovanja.

722 Zakon o Turizmu Kosova, član 6, stav 7, gde se kaže “Odgovarajuća organizaciona jedinica za turizam i Savet Turizma Kosova će imati grafičku identifikaciju ili logo, koji će svi registrovani biti ovlašćeni za upotrebu posle njihove registracije”. Logo, je znak sa kojom se identifikuje organizator putovanja. Dok, naslov organizatora putovanja treba da pokaže njegovu turističku aktivnost kao, npr. Turistička Agencija “ Priština”.

putnika⁷²³; lokaciju i datum početka i završetka putničkog paketa⁷²⁴; broj dana boravka⁷²⁵; potrebne informacije o rasporedu⁷²⁶; cene i uslovi prevoza i kvalitet vrsta prevoza⁷²⁷; potrebne informacije o stanovanju uključujući i mesto stanovanja kao i vrstu i kategoriju stambenih okruženja⁷²⁸; informacije u vezi sa brojem obroka, npr. puni obrok, polovina obroka, noćenje i doručak⁷²⁹; detalji rasporeda putovanja⁷³⁰; i informacije o drugim uslugama obuhvaćene u opštoj ceni⁷³¹; informacije ako je potrebno postojanje minimuma putnika na načinu da se ostvari putovanje kao i vremenski rok kada će se obavestiti putnik o nekom otkazanju⁷³², opštu cenu o paketu predviđenih usluga ugovorom⁷³³, uslovi na osnovu kojih putnik može otkazati ugovor⁷³⁴, vremenski rok za žalbe i zahtevi za popust cena zbog slabog kvaliteta ili zbog nepotpunih usluga⁷³⁵, potrebne informacije u vezi sa .....

- 723 Ime putnika podrazumeva ime korisnika turističkog paketa (turistički aranžman). Ime treba da sadrži: Ime i Prezime; Lični identifikacioni broj; Mesto prebivališta (beleške iz njegovog službenog dokumenta- Lična karta/Pasoš).
- 724 Lokacija podrazumeva mesto gde će se ostvariti turistički paket (turistički aranžman). Dok datumi početka i završetka putničkog paketa podrazumevaju dan polaska odnosno povratka nakon završetka paketa- turističkog aranžmana.
- 725 Broj dana boravka, podrazumeva broj dana noćenja na mestu gde se organizuje paket- aranžman.
- 726 Potrebne informacije o rasporedu podrazumeva vreme organizovanog polaska i povratka za prevoz, zatim vreme početka noćenja i vreme završetka boravka u hotelu, kao i druge rasporede koji su deo paketa turističkog aranžmana. Itinerar, je zakonska obaveza za organizatora putovanja, odnosno za pružaoca putovanja, ovo predviđa i Zakon o Turizmu Kosova, član 15, stav 1, tačka 1.6.
- 727 Potvrda treba da sadrži cenu za putničke troškove (turistički aranžman), i uslove prevoza i kvalitet vrste prevoza što znaci uslove kategorije prevoza organizovanog putovanja, npr. putni prevoz, vazdušni prevoz ili morski prevoz i kakav kvalitet imaju ova sredstva prevoza.
- 728 Potvrda takodje treba da sadrži i kategoriju hotela i hotelskih soba gde će se korisnik putovanja smestiti.
- 729 Potvrda o putovanju takodje treba da bude precizna i u pogledu obroka o tome koliko puta će biti obroka tokom dvadeset četiri (24) časova obuhvaćenih u turističkom paketu, kao i kakav kvalitet hrane će biti obezbeđen od pružaoca turističke usluge.
- 730 Detalji rasporeda putovanja podrazumevaju kako će se organizovati putovanje do stizanja na odredište što znači da li će biti npr. Direktna let ili sa nekim zaustavljanjem (promenom), ili će biti putovanje sa istim prevoznim sredstvom ili će se obaviti sa različitim prevoznim sredstvima što znači da će se obuhvatiti vazdušni ili kopneni prevoz, itd.
- 731 Potvrda, sadrži i informacije o tome šta je obuhvaćeno u ceni osim onoga što je standardno (smeštaj, hrana i prevoz), npr. Korišćenje bežičnog interneta, korišćenje drugih ugostiteljskih usluga, npr. Korišćenje hotelskog bazena, saune, itd.
- 732 Potvrda o putovanju takodje treba da sadrži i informaciju da je putovanje uslovno što znaci da će se on ostvariti samo ako se ispuni potreban broj za organizovano putovanje. Dakle, potrošač je obavešten da se u trenutku izdavanja potvrde može desiti da se ne organizuje putovanje ukoliko nije ispunjen zahtevan broj za ostvarenje paketa turističkog aranžmana.
- 733 Potvrda o putovanju treba svakako da sadrži konačnu cenu troškova koje se trebaju isplatiti od korisnika putovanja. Cena je bitan element ugovora je korisnik putničkog paketa treba da zna o kakvoj ceni će se ostvariti turističko putovanje.
- 734 Potvrda putovanja, treba da predvidi i pravilo o tome u kakvim okolnostima korisnik putovanja ima pravo da zahteva otkazivanje putovanja.
- 735 Potvrda putovanja, treba da sadrži i informaciju o roku u kome korisnik putovanja ima pravo da podnese žalbu u vezi sa primedbama koje ima prema organizatoru putovanja o slabim uslugama ili nepotpunim uslugama, odnosno za usluge koje se ne podudaraju sa onim predviđenim u potvrdi o putovanju. U ovom slučaju on, ima pravo da zahteva promenu (sniženje) cene ili naknadu za pretrpljenu štetu zbog izvršenih ili neizvršenih usluga u skladu sa potvrdom o putovanju.

formalnim uslovima granica i carina⁷³⁶, higijene⁷³⁷, druga finansijska i administrativna pravila⁷³⁸, kao i druge informacije koje se smatraju korisnim ako se obuhvate u potvrdi o putovanja⁷³⁹.

881.3. Stav 3, sadrži odredbu koja definiše način prethodnog pružanja putniku programa putovanja gde se nalaze podaci koje sadrži potvrda o putovanju onda potvrda o putovanju može sadržati samo uputstva za ovaj program. Ovo znači, da u ovom slučaju ne označavaju se u potvrdi o putovanju sve ono šta se zahteva u stavu 2 ovog člana, već organizator putovanja usmerava korisnika putovanja u programu koji mu je predao ranije odnosno pre izdavanja potvrde o putovanju. Program putovanja, svakako sadrži sve podatke koji se treba obeležiti u potvrdi o putovanju ili treba da sadrži poseban ugovor koji se sastavlja u pismenoj formi ukoliko korisniku putovanja nije izdata potvrda o putovanju.

Član 882. Odnos ugovora i potvrde o putovanju

1. Postojanje i punovažnost ugovora o organizovanju putovanja nezavisni su od postojanja potvrde o putovanju i njene sadržine.

2. Međutim, organizator putovanja odgovara za svu štetu koju druga strana pretrpi zbog neizdavanja potvrde o putovanju ili njene netačnosti.

---

882. Opšti pregled. Član 882, sadrži odredbu sa kojom se reguliše odnos ugovora i potvrde o putovanju. Ovim se podrazumeva značaj ugovora o organizovanju putovanja u odnosu na potvrdu o putovanju.

882.1. Stav 1, predviđa da postojanje i punovažnost ugovora o organizovanju putovanja su nezavisni od postojanja potvrde o putovanju i njenog sadržaja. Ovo znači da, pored

736 Potvrda takođe treba da sadrži i potrebne informacije o granicama koje treba da se prelaze, dokumentacija koji se zahteva prilikom prelaska granica i eventualne carinske obaveze preko granica koje se prelaze. Dakle, treba se imati dovoljno znanja da korisnik putovanja ne bi imao neku posledicu ili poteškoću zbog dovoljnog neinformisanja. Putnik, je dužan da se sam stara o punovažnosti njegovih putničkih dokumenata i da budu važeći kada se putuje u inostranstvu najmanje šest(6) meseci pre dana polaska.

737 Potvrda treba da sadrži i informaciju odnosno uslove koje treba zahtevati za očuvanje higijene na prvom redu higijenske uslove koje treba obezbediti organizator putovanja, ali i obaveze klijenta (korisnik putovanja) o očuvanju higijene u objektu koji koristi.

738 Potvrda o putovanju može sadržati i informaciju o dodatnim troškovima koji se mogu pojaviti tokom korišćenja hotelskog objekta, kao npr. troškove za korišćenje bazena, saune, i ostali porezi koji nisu obuhvaćeni u potvrdi o putovanju.

739 Potvrda o putovanju treba da sadrži i druge informacije koje nisu pomenute kao obavezujuće. Ove informacije, zavise od prirode ugovora paket-aranžmana, i mesto gde se organizuje turistički aranžman, npr. deo grada koji predstavlja rizik za posećivanje, ili informacije o tome koji drugi objekti zaslužuju da se posećuju a nisu deo turističkog aranžmana. Zatim, način prevoza u gradu odnosno koji način prevoza je najjeftiniji u gradu, način razmene valute (novca), itd.

ugovora o organizovanju putovanja se može izdati i potvrda o putovanju jer potvrda sadrži posebne detalje. Potvrda o putovanju, se ne smatra ugovorom ali je jedan dokumentarni dokaz o sadržaju paket-aranžmana, i ovo za korisnika paket-aranžmana je jedna pravna sigurnost da dokaze ono što je trebalo da obezbedi organizator putovanja i gde je bilo propusta ako postoji potreba da se obrati organizatoru putovanja ili sudu za pretrpljenu štetu ili za nepoštovanje onoga što je označeno u potvrdi putovanja. Ugovor o organizovanju putovanja je neformalne prirode ali može biti i pismena ako to stranke zahtevaju.

882.2. Stav 2, definiše odgovornost organizatora putovanja za celokupnu štetu koju pretrpi druga strana ako istome nije data potvrda o putovanju ili potvrda o putovanju sadrži netačne informacije. U slučajevima kada mu se ne daje potvrda om putovanju ili ne postoji poseban pismeni ugovor gde se tacno označavaju prava korisnika paket-aranžmana ili su netačne informacije, on ima pravo da zahteva odgovornost organizatora putovanja za pretrpljenu štetu. Elementi potvrde za putovanje, u stvari su obavezujućeg karaktera, pa čak i ako nisu označene ili su označene na netačan način, važeće su one koje zahteva član 881, stav 2 ZOO Kosova. Ugovor o organizovanju putovanja pošto je neformalan ugovor smatra da je zaključen kada se stranke dogovore o bitnim elementima ugovora i ne zavisi od potvrde o putovanju koju je dužan organizator putovanja dati korisniku putovanja.

Član 883. Pretpostavka tačnosti potvrde

Smatra se da je tačno ono što stoji u potvrdi sve dok se ne dokaže suprotno.

---

883. Opšti pregled. Član 883, sadrži odredbu sa kojom se pretpostavlja tačnost potvrde o putovanju.

Član 883 ZOO Kosova, predviđa rušljivu pretpostavke jer se smatra da je tacno sve ono što je navedeno u potvrdi o putovanju sve dok se ne dokaze suprotno. Ovo znaci, da oštećena strana ima pravo da dokaze suprotno onoga što je navedeno u potvrdi o putovanju. Korisnik turističkog putovanja pripada da dokaze da ono što je označeno u potvrdi o putovanju nije tacno i treba da odredi o kojim informacijama se radi npr., u potvrdi se navodi da je smeštaj u apartmanu ustvari smeštaj je u drugoj sobi koja ne pripada standardima apartmana.

GLAVA 2 OBAVEZE ORGANIZATORA PUTOVANJA

Član 884. Zaštita prava i interesa putnika

Organizator putovanja dužan je da putniku pruži usluge koje imaju sadržaj i svojstva predviđena ugovorom, potvrdom, odnosno programom putovanja i da se stara o pravima i interesima putnika, saglasno dobrim poslovnim običajima u ovoj oblasti.

---

884. Opšti pregled. Glava 2 dela dvadeset jedan (XXI) reguliše obaveze organizatora putovanja sa članovima (884-891).

Član 884, definiše način zaštite prava i interese putnika. Ova odredba, predviđa obavezu organizatora putovanja da putniku obezbedi usluge koje imaju sadržaj i karakteristike predviđene ugovorom, sa potvrdom o putovanju ili sa programom putovanja kao i da se stara o pravima i interesima putnika u skladu sa zakonom, ali i sa dobrom poslovnom praksom u ovoj oblasti ekonomije. Usluge, koju treba da pruži organizator putovanja prema putniku treba svakako da bude u skladu sa onim što je predviđeno u ugovoru odnosno u potvrdi o putovanju i nije dozvoljeno se da se putniku prekrše njegova prava i interesi. Svako kršenje prava i interesa putnika uključenih u ugovoru o organizovanju stvara jaku pravnu osnovu da bi korisnik putovanja mogao zahtevati pravnu zaštitu u nadležnom sudu, ako to ne može da resi kroz pregovore sa organizatorom putovanja.

Član 885. Obaveza obaveštavanja

Pre zaključenja ugovora organizator putovanja, pismeno ili u bilo kome drugom pogodnom obliku, mora da obezbedi putniku sve informacije u vezi graničnih formalnosti (pasoši i vize) i sanitarnih formalnosti, potrebnih tokom putovanja i boravka u planiranoj destinaciji. Organizator putovanja, pre početka putovanja, obavezan je da putnika obavesti o vremenskim rokovima u isto vreme da tačno odredi lokaciju putnika u transportnim sredstvima (npr. kabine ili paluba na brodu, posebno mesto za spavanje u vozu), informacije za adresu i broj telefona lokalnih predstavnika organizatora putovanja ili prodavaca, ili ako nema lokalnih predstavnika, informacije o bilo kom vanrednom broju ili bilo koju drugu informaciju koja će omogućiti putnicima da se obrate organizatoru putovanja i ili prodavcima, i informacije o opcionom osiguranju da se pokriju troškovi raskida ugovora i osiguranju za pokrivanje troškova u slučaju bolesti ili nesreće tokom putovanja. U slučaju putovanja ili boravka maloletnika u inostranstvu, organizator putovanja mora da obezbedi informacije o uspostavljanju direktnog kontakta sa maloletnikom ili nadležnim licem u zemlji u kojoj maloletnik boravi.

---

885. Opšti pregled. Član 885, sadrži odredbu sa kojom se predviđa da je organizator putovanja obavezan da obavesti korisnika putovanja o svim potrebnim informacijama

koje trebaju korisniku putovanja da zaključi ugovor. Dakle, organizator putova pre zaključivanja ugovora treba da pruži dovoljno informacija u pismenoj formi ili neke druge odgovarajuće forme vezano za formalnosti koje omogućavaju uspešnu realizaciju ugovora o organizovanju putovanja.

Član 885, definiše obavezu organizatora putovanja o obaveštavanju korisnika putovanja u vezi sa graničnim formalnostima (pasoši i vize)⁷⁴⁰ sanitarne formalnosti⁷⁴¹ koje se zahtevaju prilikom prelaska granice – tokom putovanja, ili prilikom smeštaja u planiranoj destinaciji. Organizator putovanja, pre početka putovanja, odnosno pre zaključenja ugovora o organizovanom putovanju obavezan je da putnika obavesti o vremenskim rokovima i u isto vreme da tačno odredi mesto putnika u transportnim sredstvima odnosno broj stolice, onda kada će biti putovanje brodom treba da mu se kaže u kojoj kabini će biti smešten ili ako putuje sa vozom podeljeno mesto za spavanje ako on ugovara isto. Obaveza organizatora putovanja, se odnosi i na obaveštavanje korisnika putovanja vezano za adresu (zemlju, grad i ulicu) zatim broj telefona lokalnog predstavnika organizatora putovanja ili prodavca paket- aranžmana, kada nema predstavništvo, zatim treba da pruži obaveštenja za neki hitan broj ili drugi broj koji će omogućiti putniku da kontaktira organizatora putovanja u svako vreme ili prodavca putničkog paket-aranžmana. Druga obaveza organizatora putovanja je da obavesti korisnika putovanja o opcionom povezivanju obezbeđenja pokrića troškova za otkazivanje ugovora. Dakle, da će otkloniti učinjene troškove zbog otkazivanja ugovora. U ovom slučaju, organizator putovanja može pružiti više opcija za pokriće troškova koji će nastati zbog otkazivanja ugovora. Zatim, on treba da nudi pružanje informacija o obezbeđenju pokrića troškova u slučaju eventualne bolesti ili nesreća tokom putovanja. U slučajevima putovanja maloletnih van zemlje, onda organizator putovanja predstavnicima dece ili licu koji se stara za njih treba da pruži dovoljne informacije o postavljanju direktnog kontakta sa maloletnika koji je korisnik putovanja ili sa odgovornim službenikom zemlje gde stoji maloletnik kao korisnik putovanja. Član 885, zapravo stvara pravnu osnovu da bi korisnik putovanja mogao imati sve obezbeđene informacije od strane organizatora putovanja koje će mu omogućiti jedno udobno i bezbrižno putovanje i smeštaj.

Član 886. Obaveza čuvanja tajne

Obaveštenja koja dobije o putniku, njegovom prtljagu i njegovim kretanjima, organizator može saopštavati trećim licima samo sa odobrenjem putnika ili na zahtev nadležnog organa.

740 Pasoš je putna isprava sa kojom se dokazuje državna pripadnost nosioca pasoša (korisnik putovanja) i njegov identitet. Dok , viza je dozvola za ulazak u države gde se putuje. Nekoliko zemalja, dozvoljavaju ulazak bez vize ili zahtevaju posebne vize koju izdaje Ambasada države gde se putuje (u zemlju gde se zahteva ulazak).

741 Sa sanitarne formalnosti podrazumevamo zahteve zemlje gde se putuje vezane za zdravstveno stanje korisnika putovanja, npr. vakcinacija od raznih bolesti ili da nema zarazne bolesti.

886. Opšti pregled. Član 886, definiše obavezu organizatora putovanja da čuva kao tajnu obaveštenje koje dobija o putniku, o prtljagu⁷⁴² ili njegovo kretanje. Ovo se drugačije zove obaveza čuvanja tajne. Član 886, izričito predviđa da organizator putovanja koji dobija obaveštenje o putniku, o njegovom prtljagu i njegovom kretanju tokom putovanja, treba da čuva kao tajne i ove podatke (obaveštenja) može saopštiti trećim licima, dakle da obavesti treća lica samo sa dozvolom putnika koja dozvola se može dati unapred ili kasnije. Saznanja koja ima organizator u vezi sa putnikom, prtljag i njegovo kretanje, može saopštiti trećim licima i na osnovu zahteva nadležnog organa, npr. ako policija zahteva neku belešku sa odlukom državnog organa, onda je organizator obavezan da saopšti neko saznanje vezano za putnika, prtljag ili njegove pokrete. Organizator putovanja ako ne čuva tajnu vezanu za obaveštenje koje ima za putnika, prtljag ili njegove pokrete, on može da odgovara za štetu koju će prouzrokovati korisniku putovanja i šteta može biti materijalna i moralna.

Član 887. Odgovornost za organizovanje putovanja

Organizator putovanja odgovara za štetu koju prouzrokuje putniku zbog potpunog ili delimičnog neizvršenja obaveza koje se odnose na organizovanje putovanja predviđenih ugovorom i ovim zakonom.

887. Opšti pregled. Član 887, sadrži odredbu sa kojom se definiše odgovornost organizatora putovanja o organizovanju putovanja. Organizatoru putovanja kao što mu pripada naknada za redovno organizovanje putovanja odnosno za turistički paket-aranžman koju koristi putnik, on takodje ima odgovornost za organizovanje putovanja kada se putniku prouzrokuje neka šteta jer organizovanje putovanja nije ispunjen u predviđenim uslovima u ugovoru o putovanju odnosno u skladu sa potvrdom o putovanju.

Član 887, izričito predviđa da organizator putovanja odgovara za štetu koju prouzrokuje putniku kao posledica pune ili delimične neprimene (ostvarenja) obaveza koje se odnose na organizovanje putovanja, koje obaveze organizatora putovanja predviđaju ugovorom o organizovanju putovanja ili zakonom. Organizator putovanju, uvek odgovara za štetu koju prouzrokuje putniku. Odgovornost organizatora putovanja se čini u skladu sa odredbama o odgovornosti štete koju prouzrokuje drugome koje sadrži ZOO Kosova, ali i u skladu sa članom 887 ovog zakona. Organizator putovanja, može biti sam krivac prouzrokovanja štete jer nije ispunio obavezu kao što se dogovorili sa putnikom, već se može prouzrokovati i od radnji trećeg lica koji obavlja usluge za organizatora putovanja ali u svim slučajevima odgovornost pripada organizatoru putovanja. Uz sledeće članove 888 i 889 ZOO Kosova, definiše se odgovornost organizatora putovanja kada sam vrši ugovorene usluge iz ugovora o putovanju kao i odgovornost organizatora putovanja kada je obavljanje posebnih usluga poverio trećim licima.

742 Prtljag treba da ima težinu koju određuje prevoznik, Inače, ako je prekoračena težina za koju je obavešten putnik on će sam platiti cenu za prtljag, npr., za vazdušni prevoz ručni prtljag u unutrašnjem prostoru zbog sigurnosnih razloga, dozvoljen je jedan ručni prtljag za jedan let. Najveće dimenzije su 55x40x20 cm, sa maksimalnom težinom od 5 kg.

Član 888. Odgovornost organizatora putovanja kad sam vrši pojedine usluge

Ako sam pruža usluge prevoza, smeštaja ili druge usluge vezane za izvršenje organizovanog putovanja, organizator odgovara za štetu pričinjenu putniku prema propisima koji se odnose na te usluge.

---

888. Opšti pregled. Član 888, reguliše odgovornost organizatora putovanja kada organizator putovanja sam vrši sve predviđene posebne usluge iz ugovora zaključene između organizatora usluge i korisnika usluga.

Član 888, izričito i na veoma jasan način definiše da, ukoliko organizator putovanja pruža sam usluge prevoza⁷⁴³, smeštaja ili druge usluge vezane za vršenjem organizovanog putovanja, on odgovara za štetu koju je prouzrokovao putniku prema odredbama koje se odnose na ove usluge. Odgovornost organizatora putovanja, u ovom slučaju je poznata da u trenutku zaključenja ugovora i taj da prouzrokovanoj šteti treba da ispuni u skladu sa odredbama ugovora.

Član 889. Odgovornost organizatora putovanja kad je izvršenje pojedinih usluga poverio trećim licima

1. Organizator putovanja koji je poverio trećim licima izvršenje usluga prevoza, smeštaja ili drugih usluga vezanih za izvršenje putovanja, odgovara putniku za štetu koja je nastala zbog potpunog ili delimičnog neizvršenja ovih usluga, saglasno propisima koji se na njih odnose.

.....

743 ZOO Kosova, član 677, stav 1, gde se kaže: “Ako je prevoz prekinut, iz nekog uzroka za koji odgovara prevoznik, on ima pravo na srazmeran deo naknade za izvršeni prevoz, ali je dužan naknaditi štetu koja bi nastala za drugu stranu usled prekida prevoza.”, stav 2 “Ako je prevoz prekinut iz nekog uzroka za koji ne odgovara niko od zainteresovanih lica, prevoznik ima pravo na razliku između ugovorene naknade za prevoz i troškova prevoza od mesta gde je prevoz prekinut do mesta odredišta”, i stav 3 “. Prevoznik nema pravo ni na jedan deo naknade ako u toku prevoza pošiljka propadne usled više sile”; ZOO Kosova, član 685, stav 1, gde se kaže: “Prevoznik odgovara za gubitak ili oštećenje pošiljke koji bi se dogodili od časa preuzimanja do njene predaje, osim ako su prouzrokovani radnjom ovlašćenog lica, svojstvima pošiljke, ili stranim uzrocima koji se nisu mogli predvideti, ni izbeći ili otkloniti”, stav 2 “Ništave su odredbe ugovora o prevozu, opštih uslova prevoza, tarifa ili kog drugog opšteg akta, kojima se ova odgovornost smanjuje.”, stav 3 “Punovažna je odredba kojom se unapred određuje najviši iznos naknade, pod uslovom da nije u očiglednoj nesrazmeri sa štetom”, stav 4 “Ovo ograničenje iznosa naknade ne važi ako je štetu prevoznik prouzrokovao namerno ili krajnjom nepažnjom”, i stav 5 “Ako drukčije nije ugovoreno, visina naknade određuje se prema tržišnoj ceni pošiljke u vreme i mestu predaje za prevoz”; ZOO Kosova, član 689, gde se kaže: “Prevoznik odgovara za štetu nastalu zbog zadocnjenja, izuzev ako je zadocnjenje prouzrokovano nekom činjenicom koja isključuje njegovu odgovornost za gubitak ili oštećenje stvari”.

2. Međutim, i kada su usluge izvršene saglasno ugovoru i propisima koji se na njih odnose, organizator odgovara za štetu koju je putnik pretrpeo povodom njihovog izvršenja, osim ako dokaže da se ponašao kao pažljiv organizator putovanja pri izboru lica koja su ih izvršila.

3. Putnik ima pravo da neposredno od trećeg lica odgovornog za štetu zahteva potpunu ili dopunsku naknadu za pretrpljenu štetu.

4. U meri u kojoj je naknadio štetu putniku, organizator putovanja stiče sva prava koja bi putnik imao prema trećem licu odgovornom za ovu štetu (pravo na regres).

5. Putnik je dužan da ustupi organizatoru putovanja isprave i sve što je potrebno za ostvarivanje prava regresa.

---

889. Opšti pregled. Član 889, sadrži odredbu sa kojom se reguliše odgovornost organizatora putovanja kada je izvršenje pojedinih usluga poverio trećim licima. Ovo podrazumeva da, prevoz putnika i njihov prtljag ne vrši direktno sam organizator putovanja već se ovo obavlja preko trećih lica. Ova odredba sadrži pet (5) stavova koji preciziraju sve moguće slučajeve kada postoji odgovornost organizatora putovanja za prouzrokovanu štetu putniku, nego kada je posebne usluge o prevozu, smeštaj ili druge usluge poverio trećim licima.

889.1. Stav 1, izričito predviđa odgovornost organizatora putovanja u slučajevima kada izvršavanje usluga za prevoz, smeštaj ili drugih usluga vezane za putovanje koje je poverio trećim licima. Prema ovoj odredbi, sam organizator odgovara putniku za prouzrokovanu štetu zbog potpunog ili delimičnog neizvršenja ovih usluga, u skladu sa odredbama koje se odnose na istu. Odgovornost organizatora putovanja je objektivna odgovornost jer u ovom slučaju on sam odgovara za štetu koju je prouzrokovao putnicima iako je ova usluga poverena trećim licima. Odgovornost za štetu koju su pretrpeli putnici zbog potpunog ili delimičnog neizvršenja ovih usluga se vrši u skladu sa odredbama koje sadrži ugovor o organizovanom putovanju ali u njihovom odsustvu i u skladu sa opštim odredbama koje regulišu odgovornost lica koje vrše delatnost prevoza, smeštaja i drugih usluga koje nastaju vezano za vršenje putovanja.

889.2. Stav 2, sadrži odredbu sa kojom se definiše odgovornost organizatora i kada su usluge izvršene u skladu sa ugovorom i sa odredbama koje se odnose na njega, on odgovara za štetu koju je pretrpeo putnik prilikom njihovog vršenja osim ako dokaže da je organizator putovanja bio pažljiv u izboru lica koji su primenili izvršavanje usluge prevoza, smeštaja i drugih usluga. Ovo predstavlja jedan izuzetak o oslobađanju od odgovornosti organizatora putovanja kada su usluge završene u skladu sa ugovorom i sa odredbama koje se odnose sa ovime ako dokaže da je on bio veoma predusretljiv, veoma pažljiv prilikom izbora trećih lica koji su primenili ili izvršavali posebne usluge predviđene u ugovoru o organizovanom putovanju.

889.3. Stav 3 ovog člana, definiše pravo putnika da zahteva od trećeg lica odgovornog za punu ili dodatnu naknadu za pretrpljenu štetu i znači direktno bez potrebe obraćanja organizatoru putovanja. U ovom slučaju, putnik se obraća trećem licu odgovornim za štetu koji obavlja ugovorene usluge sa organizatorom putovanja. U ovom slučaju, ispunjavanje obaveza za prouzrokovanu štetu prema putniku prilikom vršenja usluge prevoza, smeštaja ili drugih usluga za vršenje putovanja obavlja treće lice. Odnosi između organizatora putovanja i trećeg lica su regulisana posebnim ugovorom i kako će se postupiti u konkretnom slučaju je ugovorno pitanje između stranaka odnosno da li može treće lice zahtevati neko ispunjenje (regres) od organizatora putovanja. Međutim, činjenica je to da se onaj koji je prouzrokovao štetu ne može obratiti organizatoru putovanja kada je to posledica njegove radnje. Iz sledećeg stava ovog člana, proizilazi da odgovornost za štetu koju prouzrokuje treće lice tokom izvršavanja usluge prevoza, smeštaja ili drugih usluga vezane za putovanje snosi sam, jer ako je ovu štetu nadoknadio putniku organizator, onda organizator ima pravo regresa prema trećem licu koji je prouzrokovao štetu.

889.4. Stav 4, izričito predviđa da u visini iznosa koju je nadoknadio štetu putniku zbog prouzrokovane štete od trećeg lica tokom obavljanja usluga prevoza, smeštaja ili drugih usluga vezanih za obavljanje ugovorenog putovanja sa organizatorom putovanja, onda organizator putovanja kao subjekat koji je ovlastio treće lice za obavljanje posebnih usluga, stiče sva prava koje bi imao putnik prema trećem odgovornom licu. Dakle, ako naknadu štete prouzrokovane prema putniku ispuni organizator putovanja iako je šteta nastala od trećeg ovlašćenog lica za izvršavanje usluge prevoza, smeštaja i ostalih usluga za putovanje, onda organizatoru putovanja pripada pravo da zahteva od trećeg lica iznos datog novca na ime štete prouzrokovane od njega (ovo podrazumeva pravo regresa). Odredba, sadrži jedan izraz “ da organizator stiče sva prava koje bi imao putnik prema trećem licu odgovornim za ovu štetu“ i ovo se može pogrešno shvatiti jer se može da se misli da organizator stiče sva prava koje bi putnik imao prema trećem licu odgovornim za ovu štetu i kada putnik nije ostvario naknadu štete pretrpljene od strane trećeg lica. Treba shvatiti da organizator putovanja ima pravo regresa prema trećem ovlašćenom licu samo ako je on izvršio naknadu štete prema putniku. Dok, organizator putovanja je nadoknadio štetu za koju nije obavezno treće lice, onda se ne može ostvariti pravo regresa u tom delu.

889.5. Stav 5, sadrži pravilo sa kojom se određuje obaveza putnika prema organizatoru putovanja da ostvari pravo regresa prema trećem licu koji je prouzrokovao štetu prema putniku tokom obavljanja usluga prevoza, smeštaja ili ostalih usluga vezanih za putovanje i koju štetu je nadoknadio sam organizator putovanja. Ovaj stav, izričito predviđa da je putnik obavezan da ustupi (pruži, prenese, izruči) organizatoru putovanja, dokumente i sve što je potrebno da organizator putovanja ostvari pravo regresa, dakle da uzme iznos novca koje je isplatio putnika za štetu koju je prouzrokovalo treće lice koje je bilo ovlašćeno (povereno) ugovorom između organizatora putovanja i trećeg lica da izvrši usluge prevoza, smeštaja ili ostalih usluga sa izvršenjem putovanja. Ovo se dešava kada putnik naknadu štete zahteva od organizatora putovanja a ne od trećeg lica koji je prouzrokovao štetu tokom obavljanja usluga prevoza, smeštaja i ostalih usluga vezanih za izvršavanje putovanja.

Član 890. Sniženje cene

1. Ako su usluge iz ugovora o organizovanju putovanja nepotpuno ili nekvalitetno izvršene, putnik može zahtevati srazmerno sniženje cene pod uslovom da je stavio prigovor organizatoru putovanja u roku od osam dana od dana završetka putovanja.

2. Zahtev za sniženje cene ne utiče na pravo putnika da zahteva naknadu štete.

890. Opšti pregled. Član 890, sadrži odredbu sa kojom se dozvoljava mogućnost sniženja cene u slučajevima kada je organizator putovanja nije ostvario putovanje, prevoz, smeštaj i druge usluge vezano za izvršavanje putovanja. Pravo sniženja cene je pravo putnika kao korisnika usluga iz ugovora o organizovanju putovanja. Član 890, sadrži dva stava, u jednoj se predviđa pravo sniženja cene dok u drugom se predviđa pravo putnika da zahteva naknadu štete⁷⁴⁴ i kada postoji zahtev za sniženje cene. U ZOO Kosova, sa opštim odredbama se predviđa i ograničenje i isključenje odgovornosti⁷⁴⁵.

890.1. Stav 1, izričito definiše da u slučajevima kada su usluge iz ugovora o organizovanju putovanja izvršene u suprotnosti sa onime što je predviđeno u ugovoru o organizovanju putovanja odnosno ako su usluge izvršene ne nepotpuni način ili sa slabijim kvalitetom od onoga ugovorenog onda putnik može zahtevati srazmerno sniženje cene pod uslovom da je putnik podneo zahtev protiv organizatoru putovanja u roku od osam (8) dana od dana završetka putovanja. Ako se ne podnese zahtev u roku od osam (8) dana od dana završetka putovanja, gubi pravo da ostvari sniženje cene. Dakle, pravo putnika da zahteva sniženje cene se može izvršiti kada organizator putovanja nije ostvario ugovor o putovanju na potpuni način, npr. Nije ostvario neku tačku ugovora vezano za mesto ili vrstu putovanja (dakle ima nedostataka u ostvarenju ugovora o putovanju), ili je ugovor o organizovanom putovanju ostvaren ali je kvalitet pruženih usluga nije takvog kvaliteta kako su se dogovorili stranke. Drugi uslov za ostvarenje sniženja cene je da se primedba odnosno prigovor učini u roku predviđenom ovim zakonom, koji je osam (8) dana od dana završetka putovanja. Osmodneveni rok podnošenja zahteva za sniženje cene zbog pruženih usluga od strane organizatora putovanja ili trećih lica, ima za cilj da ovaj zahteva potražuje dokaze od strane korisnika putovanja, zato što se brže podnese zahtev za sniženje cene to su

744 ZOO Kosova, koji u članu 137, definiše šta se smatra “šteta”, gde se kaže “Šteta je umanjeње nečije imovine (obična šteta) i sprečavanje njenog povećanja (izgubljena korist), kao i nanošenje drugome fizičkog ili psihičkog bola ili straha (nematerijalna šteta)”.

745 Vidi: ZOO Kosova, član 248, stav 1 gde se kaže: “Odgovornost dužnika za nameru ili krajnju nepažnju ne može se unapred isključiti ugovorom”, stav 2 “Ipak, sud može na zahtev zainteresovane ugovorne strane poništiti i ugovornu odredbu o isključenju odgovornosti za običnu nepažnju, ako je takav sporazum proizašao iz monopolskog položaja dužnika ili uopšte iz neravnopravnog odnosa ugovornih strana“, stav 3 “Punovažna je odredba ugovora kojom se određuju najviši iznos naknade, ako tako određeni iznos nije u očiglednoj nesrazmeri sa štetom i ako za određeni slučaj nije što drugo zakonom određeno“, i stav 4 “U slučaju ograničenja visine naknade poverilac ima pravo na potpunu naknadu ako je nemogućnost ispunjenja obaveze prouzrokovana namerno ili krajnjom nepažnjom dužnika“

lakša pitanja koje treba da se dokazu za prihvaćanje sniženja cene. Organizator putovanja treba da prihvati sniženje cene na srazmeran način što znači da ne može zahtevati vraćanje novca jer je on ostvario pruženu naknadu od strane organizatora putovanja ali su one bile neadekvatnog kvaliteta koji se zahtevaju u takvim slučajevima ili organizator putovanja ili treće lice kome je poverena neka posebna usluga od strane organizatora putovanja. Ako organizator putovanja smatra da su u potpunosti ispunjene predviđene obaveze iz ugovora o organizovanju putovanja, onda može odbiti podneti zahtev od strane putnika o sniženju cena. U ovo slučaju, putnik je dužan da svoj zahtev ostvari u sudskom postupku u nadležnom sudu.

890.2. Stav 2, sadrži odredbu prema kojoj zahtev o sniženju cene što znači da ako se cena snižava za nepotpune usluge organizatora putovanja, ovo ne utiče na prava putnika da zahteva naknadu štete ako je pretrpeo štetu zbog neredovnog ostvarenja predviđenih usluga u ugovoru o organizovanju putovanja. Zato, pravo naknade štete dolazi do izražaja ako zbog nedovoljnog kvaliteta usluga je pretrpeo i neku posebnu štetu, onda naknada štete se ostvaruje zasebno od sniženja cene. Sniženje cene se može zahtevati u svakom slučaju kada se on smatra da je kvalitet usluga odnosno da su usluge bile nepotpune, dok se naknada štete dokazuje jer se može desiti da ne bude kvalitetna ali nije prouzrokovala neku štetu prema putniku, npr., smeštaj u jednu sobu koja nije bila topla ali nije izazvala neku bolest kod putnika, on ima pravo da zahteva samo sniženje cene zbog temperature u sobi nije bila u skladu sa onim predviđenim u ugovoru o putovanju, ali ne može da zahteva naknadu štete ako on nije bio obavezan da ide u bolnici ili da preduzme druge radnje koje su izazvale posebne troškove za putnika.

Član 891. Isključenje i ograničenje odgovornosti organizatora putovanja

- 1. Ništave su odredbe ugovora o organizovanju putovanja kojima se isključuje ili smanjuje odgovornost organizatora putovanja.**
- 2. Međutim, punovažna je pismena odredba ugovora kojom se unapred određuje najviši iznos naknade, pod uslovom da nije u očiglednoj nesrazmeri sa štetom.**
- 3. Ovo ograničenje iznosa naknade ne važi ako je organizator štetu prouzrokovao namerno ili krajnjom nepažnjom.**

---

891. Opšti pregled. Član 891, sadrži odredbu sa kojom se reguliše isključenje i odgovornost organizatora putovanja. Ova odredba zahteva od organizatora putovanja da se poštuje dostojanstvo putnika tako da organizator putovanja ne može izbeći odgovornosti. U stvari, zabranjuje se isključenje ili ograničenje odgovornosti organizatora putovanja putem ugovora. Organizator putovanja, u određenim slučajevima imaju interesa da isključe njihovu odgovornost ili da umanje njihovu odgovornost putem ugovora ili sa turističkim

programima i na ovaj način da izbegnu rizik koji se može desiti zbog njihove delatnosti. Ovo podrazumeva, da bi on hteo da ugovori isključenje ili ograničenje odgovornosti u odnosu na putnika, npr., da ne odgovara za eventualne povrede putnika koje se mogu desiti tokom prevoza ili tokom smeštaja. Stoga, ZOO Kosova, članom 891 u načelu zabranjuje isključenje ili ograničenje odgovornosti organizatora putovanja na osnovu ugovora. U ovom slučaju, poštovaće se odredbe ZOO Kosova koje definišu odgovornost organizatora putovanja.

891.1. Stav 1, sadrži odredbu imperativnog ugovora prema kojoj odredba ugovora o organizovanom putovanju koje isključuju ili umanjuju (ograničavaju) odgovornost organizatora putovanja, su ništave što znaci da se smatra apsolutno nevažeće. Jedno ugovaranje isključenja odgovornosti organizatora putovanja ugovorom se ne isključuje uopšte⁷⁴⁶ i ako se slučajno ugovara isključenje ili ograničenje odgovornosti organizatora putovanja ona je uvek nevažeća i smatra se da nije ni postojala. Necim

891.2. Stav 2, sadrži isključenje prema kojem se smatra punovažna navedena odredba u ugovoru, odnosno kada se ona sastavlja samo u pismenoj formi sa kojom se unapred određuje najviši iznos naknade štete na ime odgovornosti organizatora putovanja pod uslovom da ne bude da nije u očiglednoj nesrazmeri (disproporciji) sa štetom. Ovo podrazumeva da, organizator putovanja u ugovoru o organizovanju putovanja može predvideti najviši iznos naknade, što znači da visina naknade koja će se isplatiti od strane organizatora putovanja u slučaju da će se prouzrokovati eventualna šteta prema putniku. Međutim, od strane organizatora putovanja se zahteva da prethodno predviđeni najveći iznos ne treba da bude u očiglednoj nesrazmeri sa štetom. Ovo u prvom mestu podrazumeva da treba da se očuva ekvivalentnost između prouzrokovane štete i naknade štete unapred određene kao veći mogući iznos za eventualnu štetu koja može proizići tokom ostvarenja ugovora o organizovanju putovanja. Putnik, ako smatra da najviši iznos naknade predviđen navedenim odredbama u ugovoru može zahtevati preko suda da se utvrdi da najviši iznos naknade nije poštovao uslov koji se zahteva u stavu 2 ovog člana gde se navodi da najviši iznos unapred određene ne bude u nesrazmeri sa štetom. Kada se unapred određuje najviši iznos naknade o šteti koja se može prouzrokovati prilikom realizacije ugovora o organizovanju putovanja u stvari je jedan način sa kojim se omogućava ograničavanje odgovornosti organizatora putovanja. Najviši iznos unapred određene naknade, ne samo da treba da se vrši u pismenoj formi, dakle u ugovoru mora biti pismeno naveden, ali ona ne sme da bude očigledno nesrazmerna sa prouzrokovanom štetom. Najviši iznos unapred određene naknade štete zapravo je jedan apriori iznos određen za štetu koja može nastati, npr. za gubitak prtljaga se isplaćuje ovaj novčani iznos kao naknada štete, ili u slučaju lakše ili teže telesne povrede isplatiće se određeni iznos izražene prethodno u konkretnom broju. Ovo ograničenje, ne vazi ukoliko je organizator putovanja štetu prouzrokovao namerno ili krajnjom nepažnjom. Ovo se izričito predviđa u sledećem stavu ovog člana.

746 Vidi: ZOO Kosova, član 39, stav 4, gde se kaže "U slučaju da nema osnova ili je osnov nedopušten, ugovor je apsolutno ništav i nevažeći." i komentar ovog člana.

891.3. Stav 3 ovog člana, predviđa da ograničenje najvišeg iznosa naknade ne važi kada je organizator putovanja prouzrokovao štetu namerno ili od krajnje nepažnje. Krajnja nepažnja znaci da neko drugi ne bi postupio tako kao što je postupio organizator putovanja u konkretnom slučaju. Dakle, svako lice koje vrši neku radnju bi shvatio da sa takvom radnjom bi se prouzrokovala šteta. Stoga, ovo postoji u slučajevima kada je nepažnja bila toliko očigledna da se ne može opravdati u normalnim okolnostima.

GLAVA 3 OBAVEZE PUTNIKA

Član 892. Plaćanje cene

Putnik je dužan da organizatoru putovanja plati ugovorenu cenu za putovanje u vreme kako je ugovoreno, odnosno uobičajeno.

---

892. Opšti pregled. Glava 3 ZOO deo dvadeset jedan ZOO Kosova, sadrži odredbe sa kojima se regulišu obaveze putnika prema organizatoru putovanja. Obaveze putnika, kao što su: plaćanje cene; obaveza davanja podataka; ispunjavanje predviđenih uslova prema odredbama; i odgovornost putnika za prouzrokovanu štetu, regulišu se članovima 892-895 ZOO Kosova.

Član 892, sadrži odredbe prema kojima je putnik dužan odnosno ima za obavezu da organizatoru putovanja isplati ugovorenu cenu za putovanje. Ugovaranje cene na osnovu ugovora o organizovanju putovanja se određuje na fiksni iznos i tu je obračunato sve što je predviđeno u potvrdi o putovanju. Plaćanje cene, treba da se izvrši u vremenu kao što je ugovoreno odnosno kao što se praktikuje. Pravilo je da se vreme isplate cene predvidi u samom ugovoru o putovanju dok se izuzetno može desiti da se vreme isplate odredi i na osnovu onoga kako se praktikuje, kako se i deluje u takvim slučajevima. Pod “kao što se praktikuje” treba shvatiti standarde vremena o ostvarenju isplate od strane putnika. Dakle, ovo može biti pre polaska na putovanje, nakon završetka putovanja i na sukcesivan način. Naravno, ovo je pitanje koje se treba ugovarati između organizatora putovanja i putnika. Međutim, kada je ugovorom ugovoreno vreme isplate cene, onda treba gledati kako se deluje u takvim slučajevima od drugih organizatora putovanja odnosno koriste se dobri poslovni običaji koji važe za turističku delatnost. U pravnoj literaturi, se kaže da, ako se ne utvrdi lokalni običaj za plaćanje usluge organizatoru putovanja, onda se mogu primeniti opšte odredbe obligacionih prava koje su primenljive za ispunjavanje novčanih obaveza⁷⁴⁷. ZOO Kosova, predviđa mogućnost da ugovorne stranke poštuju dobre poslovne običaje u njihovim ugovornim odnosima⁷⁴⁸. Vreme

747 Česić i ostali, citirano delo, str. 1317.

748 ZOO Kosova, član 4, stav 2, gde se kaže “Strane u obligacionim odnosima dužne su da u pravnom prometu postupaju u skladu sa dobrim poslovnim običajima. Strane ne mogu isključiti ili ograničiti ove odgovornosti”, i član 11, gde se kaže “Poslovni običaji, uzance i praksa stvorena između strana mora se uzeti u obzir tokom ocenjivanja traženih postupaka i njihovog efekta na obligacione odnose poslovnih subjekata”.

isplate cene od strane putnika je obaveza koja se može smatrati i kao osnovno pitanje ugovora, zato neplaćanje cene kada se ona zahteva pre početka ostvarenja ugovora je dovoljna osnova za raskid ugovora. Vreme isplate cene se obično vrši pre početka putovanja jer organizator putovanja ovaj novac koristi za ostvarenje sadržaja samog ugovora za organizovanje putovanja. Međutim, organizator putovanja može obezbediti olakšice za putnike sa kreditiranjem što znači da im se omogući plaćanje cene putovanja u ratama. U ovim slučajevima, plaćanje cene nije trenutna već u skladu sa ugovorom.

Član 893. Obaveza davanja podataka

Putnik je dužan da na traženje organizatora blagovremeno dostavi sve podatke potrebne za organizovanje putovanja, a posebno za pribavljanje prevoznih karata, rezervaciju za smeštaj, kao i isprave potrebne za prelazak preko granice.

---

893. Opšti pregled.: Član 893, sadrži odredbu prema kojoj putnik je obavezan da ispunji sve predviđene uslove po odredbi. Putnik, ne može preduzeti radnje koje su u suprotnosti sa odredbama bilo da su one ugovorne odredbe ili zakonske odredbe. U slučaju nepoštovanja predviđenih uslova propisane u odredbi, ako se prouzrokuje šteta prema putniku, organizator ne odgovara jer putnik nije poštovao ili nije ispunio predviđene uslove propisane odredbama. Član 893, izričito predviđa da je putnik obavezan da sa zahtevom organizatora pruži sve potrebne informacije za organizovanje putovanja. Ove podatke je putnik dužan da obezbedi u potrebnom vremenu što znači dovoljno vremena za ostvarenje putovanja. Potrebni podaci o organizovanju putovanja je davanje podataka (ime, prezime, datum rođenja, itd.) za uzimanje putne karte, podaci za rezervisanje smeštaja i potrebni dokumenti za prelazak granice. Podaci za rezervisanje smeštaja podrazumevaju podatke putnika vezano za način korišćenja smeštaja, vreme dolaska u mestu stanovanja ako nije predviđeno ugovorom, onda treba da se obezbedi pasoš u potrebno vreme kada se zahteva obezbeđivanje vize ako to izvršava organizator putovanja ili priprema registra imena putnika na osnovu putničkog dokumenta.

Član 894. Ispunjavanje uslova predviđenih propisima

Putnik je dužan da se stara da on lično, njegove lične isprave i njegov prtljag ispunjavaju uslove predviđene graničnim, carinskim, sanitarnim, monetarnim i drugim administrativnim propisima.

---

894. Opšti pregled. Član 894, sadrži odredbu sa kojom se reguliše obaveza putovanja da bi ispunila predviđene uslove u ugovornim ili zakonskim odredbama koje se zahtevaju od strane organizatora putovanja. Član 894, predviđa obavezu putnika da se stara da on

lično, zatim njegove dokumente kao i njegov prtljag ispune predviđene uslove propisane u graničnim odredbama što znači njegov identitet treba da bude kao što se pojavljuje u dokumentima i da se ne razlikuje od njegovih putnih dokumenata, zatim treba da ima sve potrebne dokumente koji se traže za dokazivanje da li je plaćena carina ili se ne tereti za carinu za robu koju nosi sa sobom, zatim treba da ima potrebne dokumente koje se traže vezano za sanitarno stanje odnosno njegovo zdravstveno stanje, npr. zdravstveno uverenje za neku zaraznu bolest, odnosno zdravstveni karton putnika⁷⁴⁹. Putnik koji poseduje iznos novca sa sobom treba da ima dokument o njihovom poreklu ili ako u zemlji gde putuje se zahteva da ima novca treba da ima iznos u potrebnoj visini odnosno ako ovo nije regulisano ugovorom o organizovanju putovanja. Organizator putovanja može vršiti usluge putovanja i van onoga što je predviđeno ugovorom o organizovanju putovanja ali treba putnik sam da snosi troškove za njih, npr. izdavanje vize. Neispunjavanje predviđenih uslova propisane odredbom od strane putnika ili njihovo potpuno neispunjavanje, ukoliko prouzrokuje određenu štetu, onda je sam putnik odgovoran za nastalu štetu a ne organizator putovanja. Prouzrokovanje štete, u ovim slučajevima može biti vraćanje od granice iz razloga jer njegova dokumentacija nije pravilna, dakle ne odgovara zahtevima koji se traže prilikom prelaska granice odnosno za ulazak u drugu zemlju, ili za prelazak preko druge zemlje. Putnik, ukoliko ne poštuje odredbu člana 894, on može prouzrokovati štetu samom sebi ali i organizatoru putovanja, npr. sredstvo prevoza je primorano da ostane na carini i da se izgube druge planirane veze od strane organizatora, onda je putnik odgovoran za štetu koja se prouzrokuje organizatoru putovanja.

Član 895. Odgovornost putnika za pričinjenu štetu

Putnik odgovara za štetu koju pričini organizatoru putovanja neizvršavanjem obaveza koje za njega proizlaze iz ugovora i odredbi ovog zakona.

---

895. Opšti pregled. Član 895, sadrži odredbu sa kojom se reguliše i odgovornost putnika za štetu koju može prouzrokovati organizatoru putovanja. Kao što odgovara organizator putovanja za štetu koju može prouzrokovati putniku, takodje i putnik odgovara za štetu koju prouzrokuje organizatoru putovanja. Član 895, izričito reguliše i odgovornost putnika za štetu koju može prouzrokovati organizatoru putovanja ako ne ispuni obavezu koju je uzeo od organizatora putovanja na osnovu ugovora o putovanju kao i za druge obaveze koje proizilaze iz odredaba bilo da su one administrativnog ili civilnog karaktera. Putnik, može da sa svojim postupcima ne ispuni potrebne zahteve iz ugovora o organizovanju putovanja ili da njih ispuni na nepotpuni način i sa jednim takvim ponašanjem prouzrokuje štetu organizatoru putovanja za kojeg će odgovarati sam putnik. Putnik u slučaju da prouzrokuje štetu organizatoru putovanja, on treba da nadoknadi štetu prema organizatoru putovanja kao i ako je organizator putovanja platio na ime nastale štete drugim putnicima, onda putnik

749 Putnik treba obavestiti da iz zdravstvenih razloga ima potrebu za posebnu ishranu jer ima alergijsku bolest, itd.

koji je prouzrokovao štetu organizatoru nadoknadiće i štetu koju je platio organizator putovanja drugim putnicima, npr. ako zbog kašnjenja autobusa na carini krivicom putnika, organizator putovanja je obavezan da smesti druge putnike u hotelu, onda će ovu sumu da plati sam putnik koji je prouzrokovao štetu, direktno ili nakon vraćanja od organizovanog putovanja. Odgovornost putnika, ako je prouzrokovao štetu ona se ostvaruje u skladu sa ugovorom o organizovanju putovanja ali i prema odredbama ZOO Kosova koje se odnose na izvršavanje obaveza i odgovornosti zbog njihovog neispunjavanja.

GLAVA 4

POSEBNA PRAVA I OBAVEZE UGOVORNIH STRANA

Član 896. Zamena putnika drugim licem

Ako drukčije nije ugovoreno, putnik može odrediti drugo lice da umesto njega koristi ugovorene usluge pod uslovom da ovo lice zadovoljava posebne zahteve predviđene za određeno putovanje i da putnik naknadi organizatoru putovanja troškove prouzrokovane zamenom.

---

896. Opšti pregled. Glava 4 dela dvadeset jedan (XXI), sadrži odredbu sa kojom se regulišu posebna prava i obaveze ugovornih strana. Ova prava i obaveze su rezultat okolnosti koje nisu bile prepoznate u trenutku zaključenja ugovora o organizovanju putovanja ili nisu bile predviđene u trenutku zaključenja ugovora. Posebna prava i obaveze ugovornih strana se odnose na: zamenu putnika za odricanje od ugovora; i promene u programu putovanja (članovi 896-900).

Član 896, dozvoljava mogućnost da putnik ako nije drugačije ugovoreno može odrediti drugo lice da ostvari ugovorene usluge umesto njega pod uslovom da određeno lice kao zamena ispuni sve posebne uslove predviđene u određenom putovanju dok putnik treba nadoknaditi organizatoru putovanja nastale troškove od zamene. Ove troškove snosi sam putnik koji je odredio drugo lice da koristi ugovorene usluge umesto njega. Pitanje zamene putnika prema zahtevu putnika koji je zaključio ugovor sa organizatorom putovanja je dispozitivnog karaktera što znači da se dozvoljava da strane sporazumom odrede mogućnost zamene lica ili da zaustave zamenu putnika sa nekim drugim licem. Ako nije predviđena zabrana zamene ugovorom onda prema ovoj odredbi organizator putovanja ne može zaustaviti putniku da odredi drugo lice umesto njega da koristi ugovorene usluge ako zamena ispunjava posebne uslove koje su predviđene za određeno putovanje i ako plati organizatoru putovanja sve nove troškove koje nastaju zbog zamene. Stoga, drugi deo ove odredbe pokazuje da je organizator putovanja obavezan da poštuje volju putnika koji zahteva zamenu za korišćenje usluga ili ako nije zabranjeno ugovorom o organizovanju putovanju.

Član 897. Povećanje i sniženje ugovorene cene

1. Organizator putovanja može zahtevati povećanje ugovorene cene samo ako je posle zaključenja ugovora došlo do promena u kursu razmene valute ili do promene u tarifama prevoznika, koje utiču na cenu putovanja. Ako su takve promene uticale na sniženje cene putovanja, onda organizator putovanja mora putniku vratiti razliku u ceni.

2. Organizator putovanja može koristiti pravo povećanja ugovorene cene ili da se obaveže da prihvata sniženje utvrđene cene iz prethodnog stava, ako su razlika u ceni posle zaključenja ugovora i metoda obračuna razlike predviđeni u potvrdi o putovanju. Cena putovanja može da se povećava samo do dvadeset dana pre početka putovanja.

3. Ako povećanje ugovorene cene pređe deset odsto, putnik može raskinuti ugovor bez obaveze da naknadi štetu.

4. U tom slučaju putnik ima pravo na vraćanje onoga što je platio organizatoru putovanja.

---

897. Opšti pregled. Član 897, reguliše jednu od najosetljivijih pitanja kao što je povećanje i sniženje ugovorene cene. Ova odredba dozvoljava mogućnost da ugovorena cena za usluge koje se pružaju iz ugovora o organizovanju putovanja može povećati ili sniziti. Stoga, nije pravilo da povećanje ili sniženje ugovorene cene jer ovo stvara jednu nesigurnost kao za organizovanje putovanja takodje i za ostvarenje putovanja. Ova odredba sadrži četiri stavova sa kojima se stvaraju pravne osnove za povećanje ili snižavanje ugovorene cene.

897.1. Stav 1 ovog člana, izričito predviđa da organizator putovanja može zahtevati povećanje ugovorene cene i to samo ako su se nakon zaključenja ugovora desile promene u kursu razmene valute što znači da je povećana ili smanjena nesrazmera državne valute gde organizator ima sedište sa valutama drugih država npr. gde će se realizovati putovanje ili su promenjene tarife prevoznika i na ovaj način utiču direktno na cenu putovanja. U ovim slučajevima, organizatoru se dozvoljava da zahteva povećanje ugovorene cene, dok putnik ima pravo da se slozi sa povećanjem cene ili da zahteva raskid ugovora. Ova odredba predviđa i mogućnost da se putniku vrati razlika u ceni ako se promene sa kursom razmene valute ili promene u tarifama prevoznika su smanjeni. Prema ovoj odredbi organizator putovanja pod predviđenim uslovima u ovoj odredbi ima pravo da zahteva povećanje ugovorene cene, da bi putnik platio više nego što je ugovorio putovanje, ali ima obavezu i da u predviđenim uslovima ovom odredbom on vrati putniku razliku cene kada se desilo sniženje cene zbog promene kursne valute ili tarife prevoznika. Ova zakonska odredba je decidivna i dozvoljava povećanje ugovorne cene od strane organizatora putovanja zbog devizne promene i tarife prevoznika dok ne odnosi se na druga eventualna povećanja koje

prate program putovanja odnosno ugovor o organizovanju putovanja. Ovo podrazumeva da eventualna povećanja cena za druga pitanja nisu pravna osnova za povećanje cene organizovanja putovanja, npr. povećanje cene hrane. Povećanje ili sniženje ugovorene cene je uvek samo izuzetak jer pravilo je da ugovor o organizovanju putovanja treba da se ispuni kao što su se dogovorile stranke. Dakle, i cena putovanja treba da bude ona za koju se stranke sporazumele ugovorom. Povećanje i sniženje ugovorene cene prema ovoj odredbi treba da se desi pre početka ostvarenja putovanja na osnovu ugovora o organizovanju putovanja.

897.2. Stav 2, izričito predviđa da organizator putovanja može da koristi pravo povećanja ugovorene cene ili da se obaveze od putnika da prihvati sniženje cena propisane u stavu 1 ovog člana, ako se promena cene nakon zaključenja ugovora i metoda obračuna razlike predviđene u potvrdi o putovanju. Dakle, neće se priznati pravo povećanja ili sniženja cene jer promena cene nakon zaključenja ugovora i metoda obračuna putovanja nisu predviđene i potvrdi o putovanju. Ovaj stav, sadrži i pravilo prema kojemu se cena putovanja može povećati do dvadeset dana (20) pre početka putovanja. Organizator putovanja, prema ovom stavu pravo povećanja ili sniženja cene pod predviđeni uslovima u stavu 1 ovog člana, može ostvariti do vremenskog roka od 20 dana pre početka putovanja kao i ako je ovo predviđeno u potvrdi o putovanju (u ugovoru o organizovanju putovanja).

897.3. Stav 3, predviđa pravo putnika da se može odustati od ugovora bez obaveze za naknadu štete ako se povećanje ugovorene cene prelazi iznos od 10 % od ugovorene cene, npr. bilo je 100 Evra, postaje više za 110 Evra. U ovom slučaju, putnik koji se odriče od ugovora odnosno povlaci od ugovora nije obavezan da plati naknadu štete prema organizatoru putovanja ako je iz razloga povlačenja od ugovora prouzrokovana šteta. Putnik, ima pravo da zahteva raskid ugovora u svakom slučaju kada se ona povećava bez obzira na visinu povećanja ali samo ako nije više od 10 %, onda je putnik obavezan da organizatoru putovanja nadoknadi štetu koju je pretrpeo zbog raskida ugovora od strane putnika. Organizator putovanja, treba da vodi računa da ne bude povećanja cene u poređenju sa onim što je ugovoreno. Cena putovanja (aranžman) je određena ugovorom, datum zaključenja ugovora obavezuju ugovorne stranke. Međutim, član 897 ZOO Kosova, dozvoljava mogućnost da organizator putovanja može povećati cenu putovanja ili da prihvati sniženje cene pod uslovima predviđenim ovim članom. Prilikom promene cene organizator putovanja treba da obavesti pismeno ili usmeno putnike što pre i da obavesti razloge o povećanju cene. Putnik, nakon pismenog ili usmenog obaveštenja je obavezan da deklariše da se protivi ovoj promeni cene i da odustaje od ugovora smatra se da je saglasan sa novom cenom.

897.4. Stav 4, predviđa pravo putnika da mu se vrati iznos koji je platio organizatoru putovanja kada je nastalo povećanje ugovorene cene više od 10% od ugovorene cene. Ova odredba, ne zahteva posebno opravdanje od strane putnika zbog odricanja od ugovora nego se samo navodi da putnik ima pravo da mu se vrati iznos koji je platio organizatoru putovanja. Prilikom povećanja ugovorene cene više od 10% odgovornost za ovo povećanje

koja je u skladu sa stavom 1 i 2 ovog člana, spada na organizatora putovanja dok putnik nema nikakvu odgovornost. U pravnoj literaturi ima mišljenja da ako putnik odustane od ugovora bez naknade štete kao i da mu se vrati iznos koji je platio organizatoru putovanja treba da dokaze da postoje okolnosti zbog kojih je odustao od putovanja i da on može da se oslobodi od dokazivanja okolnosti koje su uticale u odustajanju od ugovora samo ako obezbedi njegovu zamenu sa nekim drugim licem⁷⁵⁰. Smatramo da se ovaj stav ne može obrazložiti iz razloga jer odredba člana 897, stav 3 i 4 ZOO Kosova su veoma jasne, što znaci da pravo na odustajanje od ugovora bez obaveze za naknadu štete je samo činjenica da povećana ugovorena cena prelazi iznos od 10% od ugovorne cene i u ovom slučaju putnik nije obavezan za naknadu štete već uživa pravo po stavu 4 da mu se vrati iznos koji je platio organizatoru putovanja pre povećanja ugovorne cene.

Član 898. Pravo putnika za odustajanje od ugovora

- 1. Putnik može u svakom trenutku odustati od ugovora, potpuno ili delimično.**
- 2. Ako putnik pre početka putovanja odustane od ugovora u razumnom roku koji se određuje s obzirom na vrstu aranžmana (blagovremeni odustanak), organizator putovanja ima pravo samo na naknadu administrativnih troškova.**
- 3. U slučaju neblagovremenog odustanka od ugovora, organizator putovanja može od putnika zahtevati naknadu u određenom procentu ugovorene cene koji se utvrđuje srazmerno vremenu preostalom do početka putovanja i koji mora biti ekonomski opravdan.**
- 4. Organizator putovanja ima pravo samo na naknadu učinjenih troškova ako je putnik odustao od ugovora zbog okolnosti koje nije mogao izbeći ili otkloniti i koje bi, da su postojale u vreme zaključenja ugovora, predstavljale opravdan razlog da ne zaključi ugovor, kao i u slučaju ako je putnik obezbedio odgovarajuću zamenu ili je zamenu našao sam organizator.**
- 5. Ako putnik odustane od ugovora nakon početka putovanja, a razlog za to nisu okolnosti iz prethodnog stava ovog člana, organizator ima pravo na puni iznos ugovorene cene putovanja.**

---

898. Opšti pregled. Član 898, sadrži odredbe kojima se regulišu prava putnika da odustane od ugovora koji se određuje na osnovu prava i posebnih obaveza ugovornih strana. Ugovorne strane, imaju pravo u određenim slučajevima da odustanu od ugovora pod uslovima predviđenim ugovorom ili zakonom. Pravo putnika da odustane od ugovora reguliše se članom 898. ZOO Kosova, a pravo organizatora putovanja da odustane od ovog

750 Čavdar, Kiril citirano delo, str. 1035.

ugovora reguliše se članom 899. ZOO Kosova. Odustajanje od ugovora biće moguće samo u određenim slučajevima jer je pravilo redovno ispunjenje ugovora između ugovornih strana a u konkretnom slučaju između organizatora putovanja sa jedne strane i putnika sa druge strane kao ugovorne strane. Ova zakonska odredba je rezultat okolnosti i posebnih izuzeća prema kojima se strankama u određenim slučajevima omogućava izbegavanje od ugovora. Odustajanje od ugovora dovodi i do raskida samog ugovora. Raskid ugovora za organizovanje putovanja raskida se prema ostalim načinima predviđenim u opštem delu za raskid ugovora. Odredbe ovog člana u vezi sa odustajanjem od ugovora stvaraju mogućnost da putnik odustane na najjednostavniji mogući način i to se sprovodi zbog toga što je ugovor o organizovanju putovanja posebne prirode. Realizacija ovog ugovora zahteva jedno duže vreme. Odustajanje od ugovora može se uraditi pre početka realizacije ugovora, ali i iz određenih razloga i tokom realizacije ugovora o organizovanju putovanja. Ova zakonska odredba omogućava putniku da odustane od ugovora u svakom trenutku i to u potpunosti ili delimično. Član 898. sadrži pet paragrafa sa kojima se detaljnije reguliše pravo putnika da odustane od ugovora kao i prava i posledice koje nastaju zbog odustajanja od ugovora.

898.1. Paragraf 1, sadrži dovoljno jasnu odredbu i to opšteg karaktera prema kome putnik u svakom trenutku može u potpunosti ili delimično odustati od ugovora. Dakle, ovaj paragraf, utvrđuje neuslovljeno pravo za odustajanje od ugovora i to može biti u potpunosti ili delimično. Ostali paragrafi koji slede, utvrđuju šta će se desiti kada putnik odustane od ugovora pre početka putovanja u jednom razumnom roku, pravo organizatora putovanja da zahteva od putnika pravo na nadoknadu utvrđene ugovorne cene, pravo organizatora putovanja na nadoknadu troškova učinjenih kada je putnik odustao od ugovora zbog okolnosti koje nije mogao da ukloni, itd. Iako ima pravo da u potpunosti ili delimično odustane od ugovora, putnik u svakom trenutku odustajanje od ugovora može uraditi u jednoj odgovorajućoj formi da organizator zna o odustajanju putnika od ugovora i to da li je u potpunosti ili delimično, kao i trenutak koji se smatra vreme odustajanja od ugovora zbog toga što vreme o odustajanju od ugovora, organizator putovanja nema pravo da zahteva administrativne troškove urađene vezi sa putnikom. Odustajanje od ugovora treba se uraditi i u formi u kojoj je zaključen ugovor o organizovanju putovanja. To znači kada je ugovor o organizovanju putovanja u pisanoj formi, onda će odustajanje biti u pisanoj formi. Ako se odustajanje ne uradi u pisanoj formi, ne znači da se putnik može obavezati za realizaciju ugovora o putovanju, već se može suočiti sa posledicama nadoknade štete zbog pune nejasnoće o odustajanju od ugovora. Odustajanje putnika od ugovora je pitanje koje se reguliše ugovorom i zakon ne predviđa formalnost, već ako nije urađeno ugovorom, forma o odustajanju od ugovora za organizovanje putovanja, treba se uraditi u onoj formi koju zahtevaju okolnosti za konkretan slučaj.

898.2. Paragraf 2, izričito predviđa da ako putnik pre početka putovanja odustane od ugovora u jednom razumnom roku koji se odredi, uzimajući u obzir vrstu aranžmana (blagovremeno odustajanje), organizator putovanja ima pravo da zahteva od putnika koji je odustao u vremenu predviđenim ugovorom odnosno u potrebno vreme koje može biti vreme koje nije utvrđeno ugovorom ili se može odrediti prema dobrim poslovnim ponašanjima,

samo nadoknadu administrativnih troškova. U ovom slučaju, organizator putovanja koji je odustao per početka putovanja može ispuniti samo administrativne troškove koje je uradio organizator putovanja za putnika u cilju zaključenja ugovora i njegovog ispunjenja. Administrativni troškovi, bili bi plaćanje različitih taksi, telefona, itd.

898.3. Paragraf 3, sadrži odredbu prema kojoj, ako je putnik odustao u nezgodno vreme od ugovora, onda organizator putovanja može zahtevati od putnika nadoknadu u određenim procentima ugovorne cene koja se određuje proporcionalno sa vremenom koje preostaje do početka putovanja i koje se treba ekonomski opravdati. U većini slučajeva, organizatori putovanja ugovorom predviđaju stepen nadoknade u skladu sa ukupnom cenom, npr. Putnik će platiti 5% vrednosti paušalne cene za ugovoreno putovanje ako je odustajanje od ugovora za putovanje uradio u roku od 50. dana pre početka putovanja ili će platiti 90% vrednosti cene za ugovoreno putovanje, ako je odustajanje od ugovora za putovanje uradio dva (2) dana pre početka putovanja koje se ne smatra odustajanjem u potrebno vreme. Ovom odredbom, štiti se organizator putovanja da se posledice odustajanja putnika od ugovora, u nezgodno vreme smanje odnosno da budu ekvivalentne procentu određenom u odnosu na ugovorenu cenu i taj procenat se treba ekonomski opravdati, što znači da organizator putovanja može kazniti putnika zašto je odustao od ugovora, ali uživa pravo na zaštitu štete koju je pretrpeo zbog odustajanja od ugovora u nezgodno vreme od strane putnika. Programi putovanja često puta određuju da putnik koji je odustao u jednom roku manjem od četrdeset pet (45) dana pre putovanja što je veoma blizu odustajanja od ugovora u potrebno vreme, da se plati iznos od 5% vrednosti ugovorene cene, a 10% ako se odustajanje od putovanja uradi četrdeset i četiri (44) dana do trideset (30) dana pre početka putovanja, a 20% ako se odustajanje uradi dvadeset devet (29) dana do dvadeset (20) dana pre početka putovanja; 40% ako se odustajanje uradi devetnaest (19) dana do petnaest (15) dana pre početka putovanja; 80% ako se odustajanje uradi četrnaest (14) dana do deset (10) dana pre početka putovanja; 90% ako se odustajanje od putovanja uradi devet (9) dana do šest (6) dana pre početka putovanja i 100% vrednosti cene putovanja ako se odustajanje uradi pet (5) dana do nula (0) dana pre početka putovanja ili tokom putovanja. Ovu osnovu organizatori putovanja pronalaze samo u odredbi paragrafa 3 ovog člana. Predstavljena šema je izvedena iz mnogih izvora koji sadrže programe putovanja turističkih agencija.

898.4. Paragraf 4, sadrži odredbu prema kojoj organizator putovanja kada dođe do odustajanja putnika od ugovora zbog okolnosti koje nije mogao da ukloni ili da izbegne i isti ako bi postojali u vreme zaključenja ugovora smatraće se dovoljnim razlogom da se ugovor ne zaključi, onda organizatoru putovanja pripada pravo samo na nadoknadu učinjenih troškova. Organizatoru putovanja pripada samo pravo učinjenih nadoknada, iako je putnik koji je odustao od ugovora osigurao odgovarajuću zamenu ili je zamenu našao sam organizator. Ova odredba sastavljena je iz dva dela na osnovu kojih organizatoru putovanja pripada samo pravo nadoknade za učinjene troškove, prvo je bilo kada putnik odustane od ugovora zbog okolnosti koje nije mogao da ukloni ili da izbegne i ovo su takve okolnosti koje i kada bi postojale u vreme zaključenja ugovora bili bi dovoljna osnova da se ugovor uopšte ne

zaključiti, dakle okolnosti koje su uslovile odustajanje od ugovora od strane putnika su takve prirode koje se smatraju neotklonjive odnosno neizbežne i ove okolnosti su takve da niti ugovor o putovanju ne bi bio zaključen kada bi bile poznate u trenutku zaključenja ugovora. Drugi deo ovog paragrafa, odnosi se na slučaj kada putnik ili sam organizator putovanja uspe da obezbedi njegovu zamenu, onda organizatoru putovanja pripada pravo nadoknade za učinjene troškove. Razlozi zbog kojih se odustaje od ugovora od strane putnika su takvi da se trebaju prihvatiti i od strane organizatora putovanja treba da putnik dokaže da su ti razlozi neotklonjive prirode i dovoljna osnova za nesklapanje ugovora kada su oni poznati u trenutku zaključenja ugovora. Ugovor o organizovanju putovanja treba izričito da nabroji slučajeve kada koji se smatraju dovoljnim da se izuzme odgovornost za štetu koju izazove putnik zbog odustajanja od ugovora, i u ovom slučaju organizator putovanja, ako se desi odustajanje od ugovora od strane putnika, organizator putovanja ima samo pravo nadoknade za učinjene troškove. Kao obrazložljivi razlozi za odustajanje od ugovora od strane putnika smatraju se: bolest, smrt člana porodice, angažovanje u vojnim vežbama, itd.

898.5. Paragraf 5, sadrži odredbu prema kojoj u slučajevima kada putnik odustane od ugovora nakon početka putovanja, što znači nakon što je započela realizacija putovanja a razlog za ovo odustajanje od ugovora su okolnosti koje nije mogao da ukloni ili izbegne i kada bi postojale te okolnosti u vreme zaključenja ugovora predstavljali bi osnovan razlog da se ugovor ne zaključi (okolnosti predviđene u paragrafu 4 ovog člana), organizator putovanja ima na pun iznos ugovorene cene putovanja. To znači, kada je putovanje započelo i putnik odustane od započetog putovanja, onda kada razlozi o odustajanju nisu takve prirode da oslobađaju putnika od odgovornosti za nastalu štetu prema organizatoru putovanja, onda će putnik koji je odustao od započetog putovanja platiti pun iznos ugovorene cene za putovanje. U ovom slučaju, nije predviđena mogućnost zamene putnika na zahtev putnika da se stvori mogućnost da se odgovornost putnika koji je odustao od ugovora o putovanju odnosi samo na iznos koji je izgubljen dok je obezbeđena zamena bilo od putnika bilo od samog organizatora. Ako bi organizator putovanja obezbedio zamenu putnika za preostali deo putovanja i sa druge strane bi realizovao ugovorenu cenu od putnika koji je odustao od putovanja, treba se smatrati da je došlo do neosnovanog bogaćenja organizatora putovanja. Obogaćivanje organizatora putovanja bez pravne osnove, odnosi se na lice koje je odustalo od putovanja zbog okolnosti kako onih koje nije mogao da ukloni a koje bi bile dovoljan razlog ako bi postojale u vreme zaključenja ugovora da se ugovor ne zaključuje već ako su razlozi druge prirode, nije pravedno da organizator putovanja za istu pravnu osnovu ostvari dva prihoda odnosno dve cene za ugovoreno putovanje.

Član 899. Prava organizatora putovanja da odustane od ugovora

1. Organizator putovanja može odustati od ugovora, potpuno ili delimično, bez obaveze na naknadu štete, ako pre ili za vreme izvršavanja ugovora nastupe izvanredne okolnosti koje se nisu mogle predvideti, ni izbeći ili otkloniti, a koje bi, da su postojale u vreme zaključenja ugovora, predstavljale opravdan razlog za organizatora putovanja da ugovor ne zaključi.

2. Organizator putovanja može odustati od ugovora bez obaveze na naknadu štete i kad se minimalan broj putnika, predviđen u potvrdi o putovanju, nije sakupio, pod uslovom da o toj okolnosti putnik bude obavješten u primerenom roku koji ne može biti kraći od pet dana pre dana kad je putovanje trebalo da otpočne.

3. U slučaju odustanka od ugovora pre njegovog izvršenja, organizator mora u celini vratiti ono što je primio od putnika.

4. Ako je organizator odustao od ugovora za vreme njegovog izvršenja, ima pravo na pravičnu naknadu za ostvarene ugovorene usluge, a dužan je preduzeti sve nužne mere za zaštitu interesa putnika.

---

899. Opšti pregled. Član 899, sadrži odredbu prema kojoj se utvrđuje u kojim slučajevima organizator putovanja ima pravo da odustane od ugovora. Odustajanje od ugovora od strane organizator putovanja stvara veće posledice nego kada je reč o odustajanju od ugovora. Dakle, i ZOO Kosova, na restriktivn način daje pravo organizatoru putovanja da odustane od ugovora. Odustajanje od ugovora je moguće u svakom slučaju ali kada se to radi u slučajevima koje ne predviđa zakon, onda i odgovornost za nastalu štetu drugoj strani je evidentna. Ovom odredbom se izričito reguliše u kojim slučajevima organizator putovanja može odustati od ugovora u potpunosti ili delimično i da ne postoji obaveza nadoknade štete. Odustajanje od ugovora od strane organizatora putovanja ne samo da može biti potpuno ili delimično, već ono se radi pre vremena, tako i tokom sprovođenja ugovora pod uslovima predviđenim zakonom koji izuzimaju odgovornost organizatora putovanja za nastalu štetu.

899.1. Paragraf 1, sadrži odredbu prema kojoj organizator putovanja ima pravo da odustane od ugovora, dakle može odustati od ugovora i odustajanje od ugovora može biti potpuno ili delimično i to bez obaveze na nadoknadu štete, dakle organizator putovanja neće biti obavezan da nadoknadi štetu u slučajevima kada pre ili tokom sprovođenja ugovora nastanu (stvore se) vandredne okolnosti koje nisu mogle da se predvide niti da se izbegnu ili da se uklone i okolnosti koje kada bi postojale u vreme sklapanja ugovora bile bi dovoljna osnova odnosno osnovan razlog za organizatora putovanja da ne zaključi ugovor o putovanju. Vandredne okolnosti koje nisu mogle biti predviđene niti su mogle biti uklonjene i takve su prirode koje stvaraju osnovu da i sam ugovor o putovanju se ne zaključi od strane organizatora putovanja kada one postoje u vreme zaključenja ugovora. Vandredne okolnosti koje nisu mogle biti predviđene niti su mogle biti uklonjene obično je uticaj *vis mayor-a*, npr. Rušenje objekta zbog zemljotresa, prekid rada na aerodromima i neletenje aviona zbog velikog snega, pojava zaraznih bolesti u državi gde se treba putovati, itd. To podrazumeva da ako bi ove okolnosti postojale i u slučaju zaključenja ugovora, a ne da se prijave pre ili tokom realizacije ugovora, dovoljan su razlog da odustajanje od ugovora od strane organizatora putovanja jer ne može se organizovati putovanje zbog vanrednih okolnosti koje ometaju redovnu realizaciju putovanja. U ovim slučajevima,

iako organizator putovanja odustane od putovanja i učini nemogućim putovanje putnika koji su zaključili ugovor sa organizatorom putovanja, organizator putovanja u ovim slučajevima nema obavezu da nadoknadi štetu putnicima koja se može izazvati zbog neputovanja odnosno zbog odustajanja od ugovora od strane organizatora putovanja. U pravnoj literaturi, kao vanredne okolnosti koje čine mogućim organizatoru da odustane od ugovora su sledeće: velika promena valutnog kursa, unutrašnji nemiri u državi, štrajkovi, epidemije, elementarne nepogode, zakasnelo obaveštavanje davaoca usluga da ne može ispuniti ugovor, itd⁷⁵¹.

899.2. Paragraf 2, takođe sadrži odredbu koja omogućava organizatoru putovanja da odustane od ugovora bez obaveze nadoknade štete i u slučajevima kada minimalni broj putnika predviđen u potvrdi o putovanju nije obezbeđen odnosno nije prikupljen, već da se oslobodi organizator putovanja zbog tog razloga o odustajanju od nadoknade štete, treba se ispuniti uslov da se ova okolnost odnosno da može odustati od ugovora ako se ne obezbedi minimalni predviđeni broj putnika, zahteva se da putnik bude upoznat unutar predviđenog roka i rok koji ne može biti kraći od pet (5) dana pre dana kada je putovanje trebalo da započne. Ako se broj isplaniranih putnika ne ispuni i to je predviđeno u potvrdi o putovanju kao uslov za odustajanje od ugovora i obaveštenje u potrebnom roku koji ne može biti kraći od pet (5) dana pre dana kada je putovanje trebalo da započne, razlozi su odnosno osnova da organizator putovanja odustane od ugovora pre početka putovanja bez obaveze na nadoknadu štete koja se može naneti putnicima zbog odustajanja od ugovora o strane organizatora putovanja. Ova odredba iako dozvoljava odustajanje organizatora putovanja od ugovora stvara jaču odgovornost za organizatora putovanja nego li za putnika zbog odustajanja od ugovora o putovanju. Putnik može da odustane od ugovora o putovanju i zbog mnogih razloga, a organizator putovanja samo ako postoji okolnost da se poravna sa vis mayor i ako broj lica nije prikupljen onoliko koliko je predviđeno potvrdom o putovanju. Razlozi zbog kojih odustaje organizator putovanja treba da dokaže odnosno da sam obrazloži prema putnicima. I u pravnoj literaturi, navodi se da je organizator putovanja svakako obavezan da dokaže postojanje takvih okolnosti, takođe treba da dokaže da se ta okolnost smatra dovoljnim dokazom da se ne zaključi konkretan ugovor o organizovanju putovanja i ako ne dokaže te okolnosti biće odgovoran za nastalu štetu koju je pretrpeo putnik zbog odustajanja organizator putovanja od ugovora za organizovanje putovanja⁷⁵². U tom slučaju, organizator putovanja ne odgovara za štetu koju je izazvao, već će biti obavezan da vrati putniku sve ono što je od njega dobio na osnovu ugovora o organizovanju putovanja, iz kojeg ugovora je organizator putovanja odustao. Putnik uvek ima pravo da ne ospori obrazloženje o odustajanju od ugovora organizatora putovanja i za to se može obratiti Sudu da zahteva nadoknadu štete zbog odustajanja od ugovora organizatora putovanja iz razloga zbog kojih prema njemu nisu takve prirode koje oslobađaju organizatora putovanja od odgovornosti za štetu koju je izazvao putnicima.

751 Česić i ostali, citirano delo, str. 1327.

752 Slobodan Perović & Dragoljub Stojanović, citirano delo, str. 742.

899.3. Paragraf 3, sadrži obavezu potpunog vraćanja ono što je preuzeo organizator putovanja od putnika, ako organizator putovanja odustane od ugovora za njegovo sprovođenje. Ova obaveza organizator putovanja, da u potpunosti vrati ono što je dobio od putnika važi samo u slučajevima kada je odustajanje od ugovora urađeno samo zbog prijavljivanja vanrednih okolnosti koje nisu mogle da se predvide niti su mogle biti izbegnute ili uklonjene i koje kada bi postojale u vreme zaključenja ugovora predstavljale bi osnovan razlog za organizatora putovanja da ne zaključi ugovor.

899.4. Paragraf 4, reguliše slučaj kada organizator putovanja odustane od ugovora ne pre sprovođenja ugovora, već tokom perioda njegovog sprovođenja u ovom slučaju organizator putovanja ima pravo pravične nadoknade za realizovane ugovorene usluge. Dakle, njemu će pripasti nadoknada od strane putnika za iskorišćene dane putovanja i ova nadoknada koju trebaju platiti putnici treba da bude pravična i ekvivalentna sa uslugama koje je organizator putovanja pružio putnicima. Ovim paragrafom, predviđeno je da organizator putovanja ima pravo na pravičnu nadoknadu za realizovane ugovorene usluge, ali takođe ima za zadatak da preduzme sve neophodne mere za očuvanje interesa putnika. To znači da organizator putovanja treba da ima u obzir interese putnika. Organizator putovanja treba da omogući putnicima da posledice prekida ugovora budu sa malo troškova odnosno da ne pretrpe štetu ili da pretrpe što manje zbog prekida ugovora od strane organizatora putovanja. Zaštita interesa putnika od strane organizatora putovanja bila bi njegov interes da se u slučaju prekida ugovora obezbedi slobodniji prevoz za vraćanje ili smeštaj u hotel u povoljnim uslovima dok se realizuje njihov povratak u mestu u kome je predviđeno ugovorom o organizovanju putovanja.

Član 900. Izmena programa putovanja

1. Izmene u programu putovanja mogu se vršiti samo ako su prouzrokovane vanrednim okolnostima koje organizator putovanja nije mogao predvideti, izbeći ili otkloniti.

2. Troškove koji su nastali usled izmene programa snosi organizator putovanja, a smanjenje troškova ide u korist putnika.

3. Zamena ugovorenog smeštaja može se vršiti samo upotrebom objekta iste kategorije, ili na teret organizatora, upotrebom objekta više kategorije i u ugovorenom mestu smeštaja.

4. Ako su u programu putovanja izvršene bitne izmene bez opravdanog razloga, organizator putovanja mora u celini vratiti ono što je primio od putnika koji je zbog toga odustao od putovanja.

5. Ako su bitne izmene u programu učinjene za vreme izvršavanja ugovora, putnik u slučaju odustanka snosi samo stvarne troškove ostvarenih usluga.

900. Opšti pregled. Član 900. reguliše se mogućnost dozvole izmena u programu putovanja što znači izmene na relaciji putovanja ili smeštaja. Pravilo je da organizator putovanja treba da u potpunosti poštuje ono što je predviđeno u potvrdi o putovanju i to kako u punoj realizaciji tako i kvalitetu⁷⁵³. Međutim, zbog opravdanih razloga koje su deo tretmana u ovom članu, može se desiti i izmena u programu putovanja od strane organizatora putovanja. Izmjena programa putovanja može biti samo izuzetak a ne pravilo delatnosti organizatora putovanja.

900.1. Paragraf 1 člana 900. ZOO Kosova, reguliše mogućnost izmene programa putovanja⁷⁵⁴ od strane organizatora putovanja i izmenu u programu putovanja prema ovom paragrafu mogu se uraditi samo u slučajevima kada postoje vanredne okolnosti, dakle kada su nastale vanredne okolnosti koje organizator putovanja nije mogao da predvidi, da izbegne ili da ukloni. Činjenica je da ova odredba otežava poziciju organizatora putovanja u vezi sa izmenama u programu putovanja, jer zahteva da se dese vanredne okolnosti koje sam organizator putovanja nije mogao da predvidi, izbegne ili ukloni. Ovaj paragraf, ne pojašnjava šta smatramo vanrednom okolnošću na osnovu koje organizator putovanja može izmeniti program putovanja ali treba razumeti ono što vredi i za odustajenje od ugovora od strane organizatora putovanja. Međutim, ovde se trebaju razumeti kao vanredni razlozi i one koje čine nemogućim ispunjenje ugovora odnosno programa putovanja ili otežavaju toliko mnogo realizaciju programa koji nema nikakvog smisla njegovo ispunjenje od strane organizatora putovanja, npr. kvar prevoznog sredstva koji se nije mogao predvideti zbog toga što je prevozno sredstvo bilo novo i nije se moglo izbeći ili da se ukloni takav kvar ili da se kvar ne desi. Iako ima mogućnosti da se uradi zamena prevoznog sredstva, onda će se realizovati, ali radi se o slučajevima kada je to nemoguće zbog određenih okolnosti. Na taj način ne može se doći u određeno mesto onako kako je planirano, dakle treba se desiti izmena programa putovanja. Izmjena programa putovanja može se desiti i pre polaska putovanja takođe zbog razloga koji predstavljaju vanredne okolnosti da organizator putovanja nije mogao da predvidi, izbegne ili ukloni, npr. zabrana ulaska na određenoj

753 ZOO Kosova, član 884. gde se navodi “Organizator putovanja ima za zadatak da pruži putniku usluge koje imaju sadržaj i osobenosti predviđene ugovorom, odnosno programom putovanja i stara se o pravima i interesima putnika, u skladu sa dobrom poslovnom praksom u ovoj sferi”, i komentaru ovog člana.

754 Sadržaj programa putovanja određuje se i Zakonom o Turizmu Kosova, član 15. paragraf 1 “Reklamni materijal koji se pruža potrošaču, u fizičkoj ili elektronskoj formi gde je opisan program putovanja za turistički paket treba da čitljivo razumno i tačno pokaže cenu i adekvatne informacije u vezi sa: 1.1. nazivom i adresom turističke agencije – organizatora; 1.2. mesto, datum i vreme polaska i vraćanja sa putovanja; 1.3. određište, period boravka, ostale detalje ako je putovanje podeljeno u delove, način putovanja, karakteristike i kategorije vrste iskorišćenog prevoza; 1.4. vrstu smeštaja, boravište, kategoriju ili stepen udobnosti i njegove glavne karakteristike kao i njegovu turistčku klasifikaciju; 1.5. vreme ručka; 1.6. itinerar; 1.7. opšte informacije o zahtevima za putne isprave i vize i potrebne zdravstvene formalnosti za putovanje i boravak; 1.8. monetarnu vrednost ili procenat cene koja se treba platiti na računu kao i raspored za plaćanje bilansa; 1.9. ako je minimalni broj lica potreban za organizovanje paketa, i ako jeste, da se zna i potencira zadnji datum za obaveštavanje potrošača u slučaju otkazivanja; 1.10. obuhvaćeni podaci u reklamnom materijalu su obavezni za organizatora ili posrednika, osim ako su: 1.10.1. izmene u takvim osobenostima saopštene jasno potrošaču pre zaključivanja ugovora, u kom slučaju na specifičan način će biti istaknuti na reklamnom materijalu; 1.10.2. izmene su se desile kasnije nakon postizanja sporazuma između stranaka u ugovoru”.

granici ili u tranzitnoj državi, onda organizator putovanja za realizaciju programa putovanja treba da uradi izmene u programu putovanja zbog toga što on nije mogao da zna da će doći npr. do zatvaranja putovanja u državi koju treba proći. Izmenom u programu putovanja stvaraju se troškovi koji mogu biti dodatni ili se može smanjiti cena programa putovanja, npr. ne može se posetiti jedna država koju je predviđena da se poseti. Takvi troškovi regulišu se u narednom paragrafu ovog člana.

900.2. Paragraf 2, sadrži odredbu kojom se reguliše pitanje troškova koji se stvaraju zbog izmene programa putovanja od strane organizatora putovanja. Prema ovom paragrafu, dodatne troškove koji su se desili zbog izmene programa putovanja snosi organizator putovanja, dakle treba da snosi organizator putovanja a smanjenje troškova koji se mogu desiti zbog izmene u programu putovanja ide u korist putnika. U tom slučaju, putniku kada je cena viša nego troškovi zbog izmene u programu putovanja, onda će se desiti smanjenje cene putovanja. Jer, putnik u tom slučaju čuva ekvivalentnost ekonomskih vrednosti ugovora o organizovanju putovanja. U pravnoj literaturi se navodi, da ova odredba destimuliše organizatora putovanja da ne preduzima radnje za izmenu programa putovanja jer u većini slučajeva on treba da ispuni troškove koji se povećavaju zbog izmene programa putovanja i sa druge strane ako su ti troškovi najmanji idu u korist putnika a ne u korist organizatora putovanja⁷⁵⁵. Pravilo je da ne dođe do izmene programa jer se ugovor treba ispuniti onako kako su se stranke sporazumele.

900.3. Paragraf 3, sadrži odredbu prema kojoj ako se izmena u programu putovanja odnosi na zamenu ugovorenog smeštaja, onda se ta izmena može uraditi samo sa upotrebom objekta iste kategorije ili sa troškovima organizatora putovanja sa iskorišćavanjem objekta najviše kategorije i u ugovorenom mestu smeštaja. Ova odredba je dovoljno jasna jer izmena programa putovanja najčešće se menja u smeštaju putnika, što je organizator putovanja obavezan da uradi izmene za smeštaj putnika u hotelu, bilo zbog zauzetosti mesta u hotelu koje je moglo da bude posledica nekog nesporazuma ili zbog nekorektnog ponašanja davaoca smeštaja. Međutim, ako se to desi zakon omogućava zamenu smeštaja ali samo za iste kategorije što znači za iste uslove i na istom mestu, dakle ne prihvata se izmena smeštaja u drugi grad i ako se to desi putnik ima pravo da zahteva i nadoknadu štete za to. U slučaju da se ne može obezbediti smeštaj onako kako je ugovoreno odnosno ne može se obezbediti zamenjivanje u hotelu iste kategorije, organizator putovanja može uraditi izmenu ugovorenog smeštaja i dajući smeštaj u višoj kategoriji i u tom slučaju on snosi samo troškove za obezbeđivanje ove vrste smeštaja. Putnik ne može zahtevati dodatna sredstva zbog izmene kategorije hotela za njihov smeštaj.

900.4. Paragraf 4 ovog člana, sadrži odredbu prema kojoj se utvrđuje odgovornost organizatora putovanja ako su u programu putovanja urađene suštinske izmene bez nekog razumnog razloga, onda organizator putovanja treba da u potpunosti vrati ono što je preuzeo od putnika koji je iz tog razloga odsutao od putovanja. Šta se smatra suštinskom izmenom u programu putovanja, faktičko je pitanje koje direktno ne zavisi od organizatora putovanja

755 Slobodan Perović & Dragoljub Stojanović, citirano delo, str. 744.

već od korisnika organizovanja putovanja odnosno od putnika. Ovde je važno znati koji je bio glavni cilj putnika prilikom zaključenja ugovora što znači da u suprotnom ne bi zaključio ovaj ugovor kada bi znao da se neće realizovati ono što je bio cilj prilikom zaključenja ugovora. U tom slučaju za putnika izmena programa je suštinskog karaktera, npr., isplanirana je poseta jednoj državi sa obezbeđivanjem karata za fudbalsku utakmicu, i ako se program izmeni tako da postane nemoguće gledanje fudbalske utakmice, za putnika to predstavlja suštinsku izmenu jer on možda uopšte ne bi zaključio ugovor o putovanju kada bi znao da se neće ostvariti gledanje fudbalske utakmice. U tom slučaju, odredba obavezuje organizatora putovanja da u potpunosti vrati ono što je preuzeo od putnika koji je iz tog razloga odustao od putovanja. To znači da treba da vrati novac odnosno treba da u potpunosti vrati ono što je preuzeo od putnika koji je iz tog razloga odustao od svog putovanja. Kada postoji suštinska izmena programa putovanja, putnik ima pravo da odustane od ugovora o putovanju ili da zahteva od organizatora putovanja da dodatne troškove snosi on, a ako se smanje da oni budu u korist putnika. Organizator putovanja, ima za zadatak da obavesti putnika o izmenama programa u određeno vreme, istovremeno i putnik ako odustane od ugovora o putovanju ili prihvati izmene putovanja, treba to da uradi u određenom roku. Vreme određeno je ono koje važi i za odustajanje od ugovora od strane putnika ili organizatora putovanja.

900.5. Paragraf 5, reguliše slučaj kada suštinske izmene u programu putovanja, organizator putovanja sprovodi tokom perioda sprovođenja ugovora. To znači da realizacija programa putovanja se dešava, sprovodi se, onda ima pravo da odustane od produženja realizacije programa i ispunjava ili snosi samo efektivne troškove ostvarenih usluga. U tom slučaju, putnik ima pravo da odustane od ugovora započet za putovanje koji se menja i on ima pravo da snosi samo realne troškove za realizovane troškove do tada, do momenta odustajanja od ugovora o putovanju izmenjenog tokom sprovođenja. ZOO Hrvatske, predviđa i mogućnost da ako nije moguće da se izmeni program putovanja na najpodesniji način ili ako putnik ne prihvati izmenu zbog razumnih razloga, organizator putovanja je obavezan da sa svojim troškovima omogući putniku vraćanje odgovarajućim prevoznim sredstvom, u mestu polaska ili u nekom drugom mestu ako se s'tim saglasi putnik i da putniku nadoknadi štetu koju je tom prilikom pretrpeo⁷⁵⁶. Ovaj paragraf ZOO Hrvatske, na veoma jasan način pokazuje kako će se postupati kada se putnik povuče iz dalje realizacije programa o putovanju. Međutim, u ZOO Kosova, kada putnik odustane od izmenjenog ugovora tokom sprovođenja ne predviđa izričito obavezu organizatora putovanja da plati povratnu kartu ili da mu obezbedi prevozno sredstvo za povratak u mesto polaska i prema ovom paragrafu proizilazi da se to može obračunati u smanjenju cene, ako organizator putovanja ne obezbedi sredstvo za vraćanje putnika u mesto polaska.

756 ZOO Hrvatske, član 903.

XXII DEO**POSREDNIČKI UGOVOR O PUTOVANJU****Član 901. Pojam**

Posredničkim ugovorom o putovanju posrednik se obavezuje da, u ime i za račun putnika, zaključi bilo ugovor o organizovanju putovanja bilo ugovor o izvršenju jedne ili više posebnih usluga koje omogućuju da se ostvari neko putovanje ili boravak, a putnik se obavezuje da za to plati naknadu.

---

901. Opšti pregled. Dvadeset i drugi deo (XXII) ZOO Kosova, reguliše posrednički ugovor o putovanju kao jednu posebnu vrstu ugovora o putovanju. U ovom delu regulišu se: pojam ugovora o posredničkom ugovoru za putovanje; obaveza izdavanja potvrde; radnja prema uputstvima putnika; izbor trećih lica; i odgovarajuće sprovođenje odredbi ugovora za organizovanje putovanja. Posrednički ugovor o putovanju je poseban ugovor sa nazivom⁷⁵⁷. Član 901, koji definiše posrednički ugovor o putovanju prema kom ugovoru posrednik se obavezuje da u ime i za račun putnika, zaključi ugovor o organizovanju putovanja bilo i ugovor o izvršavanju jedne ili nekoliko posebnih usluga, koje čine mogućim realizaciju nekog putovanja ili boravka, a putnik se obavezuje da plati nadoknadu. Činjenica je da je ovaj ugovor, ugovor koji omogućava putniku da iskoristi usluge koje daje davaoc usluga. Činjenica je da posrednik obavlja poslove za i u ime putnika. Za određenu naknadu, posrednik će zaključiti ugovor o organizovanju putovanja ili ugovor za izvršavanje jedne ili više posebnih usluga kojom se omogućava putniku realizacija nekog putovanja ili boravka u nekom mestu i putnik ima obavezu da posredniku isplati nadoknadu. Ugovor o posredovanju putovanja počev od definisanja nije adekvatan jer pod podsredništvom podrazumevamo samo pronalaženje davaoca usluga za putnika i nakog toga putnik i davaoc usluge trebaju zaključiti samo ugovor za određenu uslugu. Međutim, ovde sam posrednik zaključuje ugovor u ime i za račun putnika sa davaocem usluga. Ovu obavezu sprovodi posrednik za nadoknadu određenu od strane putnika, npr. rezervisanje karte za putovanje i njeno plaćanje u turističkoj agenciji koja posebnim sporazumom sa davaocem usluga ima dodatno pravo da proda karte putnicima koji se obrate turističkoj agenciji. U ovom članu, reč posredništvo više je bliska reči predstavljanje jer predstavnik je taj koji obavlja poslove u ime i za račun nekog drugog. Posrednički ugovor za putovanje zaključen između putnika i izvršioca posredovanja je neformalnog karaktera i stvaraju se dve obaveze za posrednika ne samo da posreduje već i da zaključi ugovor za organizovanje putovanja ili izvršavanje neke posebne obaveze kojom se omogućava putovanje putnika što znači ugovor se zaključuje u ime i za račun putnika uvek sa nadoknadom. Kod posredničkog ugovora za putovanje ugovorne strane su putnik i posrednik putovanja jer davaoc usluge ima drugi poseban ugovor sa posrednikom. Putnik je lice koje zahteva od posrednika da u

⁷⁵⁷ Zakon o Turizmu Kosovs, član 3, tačka 1.11, gde se navodi “Turistička posrednička agencija – turistička agencija koja prodaje ili kupuje paket aranžman koji je izradio organizator putovanja ili koja pruža ostale usluge posredovanja utvrđene ovim zakonom”.

ime i za njegov račun zaključi ugovor o organizovanju putovanja i u tom slučaju kao putnik može biti fizičko lice koje zaključuje ugovor u svoje ime sa posrednikom ili zaključuje ugovor u ime pravnog lica kao njegov posrednik. Posrednik je uvek turistička agencija koja ima ugovorni odnos i sa davaocem usluga, npr. sa prevoznim preduzećima.

Član 902. Obaveza izdavanja potvrde

1. Kad se posredničkim ugovorom o putovanju preuzima obaveza zaključenja ugovora o organizovanju putovanja, posrednik je dužan da prilikom zaključenja izda potvrdu o putovanju koja, pored podataka koji se odnose na samo putovanje i oznake i adrese organizatora putovanja, mora da sadrži oznaku i adresu posrednika, kao i podatak da on istupa u tom svojstvu.

2. Ako u potvrdi o putovanju ne naznači svojstvo posrednika, posrednik u organizovanju putovanja smatra se kao organizator putovanja.

3. U slučaju kad se posrednički ugovor o putovanju odnosi na zaključenje ugovora o nekoj posebnoj usluzi, posrednik je dužan da izda potvrdu koja se odnosi na tu uslugu sa naznakom iznosa koji je plaćen za uslugu.

902. Opšti pregled. Član 902. sadrži odredbu koja predviđa obavezu posrednika koji kada je zaključio ugovor o posredništvu putovanja treba da izda potvrdu koja sadrži podatke zahtevane od putnika odnosno sadrži podatke u vezi sa putovanjem za koje je putnik platio određenu nadoknadu.

902.1. Paragraf 1, određuje obavezu posrednika kada je on preuzeo obavezu od putnika da zaključi ugovor za organizovanje putovanja na osnovu posredničkog ugovora, da se putniku izda potvrdu o putovanju gde će se obuhvatiti svi podaci koji se odnose na samo putovanje⁷⁵⁸ i ova potvrda o putovanju treba da sadrži i oznaku i adresu posrednika koje podrazumeva logo i adresu posrednika što podrazumeva sedište posrednika kao i podatke koji pokazuju da se izdavač potvrde pojavljuje kao posrednik, dakle on nije organizator putovanja niti davaoc usluga, već samo izvršilac usluge u ime i za račun putnika. Ako se ne ubeleži kvalitet posrednika prilikom zaključivanja ugovora o organizovanju putovanja za putnika, onda će se posrednik u skladu sa sledećom odredbom odrediti kao organizator putovanja. Dakle, potvrda o putovanju izdata od posrednika za putnika, treba da sadrži sve beleške koje upisuje i organizator putovanja kada se direktno zaključuje ugovor sa organizatorom putovanja kao i adresa posrednika i podaci koji pokazuju kvalitet posrednika.

902.2. Paragraf 2, sadrži odredbu prema kojoj u slučajevima kada posrednik izdaje potvrdu o putovanju i ne označi status potvrdioca u potvrdi, onda posrednik u organizovanju putovanja smatra se kao organizator putovanja. U tom slučaju, važiće pravila koja važe i za

⁷⁵⁸ U vezi sa potvrdom putovanja, vidi opširnije komentar u članu 881 ovog zakona.

organizatora putovanja a ne pravila za posrednika putovanja, posrednik će odgovoriti kao organizator putovanja, a ne kao posrednik za putovanje.

902.3. Paragraf 3, predviđa da u slučaju kada se posrednički ugovor za putovanje ne odnosi na obavezu zaključenja ugovora za organizovanje putovanja, već se odnosi na zaključenje ugovora za neku posebnu uslugu, onda posrednik ima za zadatak da izda potvrdu koja se odnosi na ovu posebnu uslugu i u tom slučaju treba se konkretno odrediti usluga, trajanje usluge kao i iznos koji se treba platiti za ovu uslugu. Posrednik ima za zadatak da izda potvrdu kao i prilikom zaključenja ugovora za organizovanje putovanja, navodeći da ima svojstvo posrednika kao i u slučaju kada se ugovor posrednika odnosi na neku posebnu uslugu koju je zahtevao putnik. Ova potvrda izdata od posrednika, razlikuje se od potvrde izdate od organizatora putovanja jer se ovde navodi kao davaoc sam posrednik i na taj način se garantuje snažnija zaštita za putnika.

Član 903. Postupanje po uputstvima putnika

1. Posrednik je dužan da postupa po uputstvima koje mu je putnik blagovremeno dao, ako su ona u skladu sa ugovorom, uobičajenim poslovanjem posrednika i interesima drugih putnika.

2. Ako putnik ne da potrebna uputstva, posrednik je dužan da radi na način koji je u datim prilikama najpogodniji za putnika.

---

903. Opšti pregled. Član 903. sadrži odredu kojom se utvrđuje da posrednik treba da ima u obzir putnika i da štiti interese putnika, a to se najbolje ostvaruje ako on postupa prema uputstvima putnika. Član 903. izričito zahteva radnju posrednika prema uputstvima putnika. Ova odredba sadrži dva paragrafa kojima se precizira obaveza posrednika da postupa prema uputstvima putnika. Posrednik zaključuje ugovor za posredovanje putovanja kao kvalifikovanog subjekta za takve usluge. Dakle, radi se o turističkoj agenciji koja za svoju delatnost ima davanje usluga licima koja joj se obrate (putnicima).

903.1. Paragraf 1, utvrđuje da posrednik ima za zadatak da postupa prema uputstvima koje mu je dao putnik. Međutim, uputstva putnika treba da budu u skladu sa ugovorom o posredovanju, nakon toga obavljanjem redovne delatnosti posrednika i u interesu ostalih putnika. Putnikom se smatra lice koje je najzainteresovanije za realizaciju putovanja na najuspešniji način. Dakle, zahteva od posrednika da poštuje uputstva putnika, npr. Vrstu prevoza odnosno mesto prenoćišta tokom putovanja i td. Zahtevi putnika ne mogu izići izvan onoga o čemu su se sporazumeli prilikom zaključenja ugovora za posredovanje na osnovu kojeg je posrednik zaključio ugovor sa organizatorom putovanja, jer kasnija uputstva putnika prema posredniku su nemoguća da se sprovedu u konkretnom slučaju, ali uputstva treba da budu takve prirode koja unutar sporazuma o posredovanju, kao i

obavljanje redovne delatnosti posrednika i neoštećujući interese ostalih putnika da se realizuje zahtev putnika preko posrednika. Putnik ne može zahtevati od posrednika npr. da obezbedi da putovanje samo tog dana kada se to ne može realizovati iz ugovora za organizovanje putovanja, jer to krši i interese ostalih putnika ili da mu se dozvoli da sa sobom ponese neki materijal koji nije dozvoljen da se prevozi zajedno sa putnikom, npr. zbog neprijatnog mirisa. Posrednik može realizovati samo uputstva putnika koja su u skladu sa ugovorom ili su moguća za realizaciju i putnik prema pravilu sva uputstva treba da učini poznatim u trenutku zaključenja ugovora i od njega može dobiti odgovor o tome šta se može obuhvatiti u ugovoru o putovanju.

903.2. Paragraf 2, utvrđuje slučaj kada putnik nije dao posredniku potrebna uputstva u vezi sa putovanjem, onda posrednik ima za zadatak da radi i postupa prema načinu da je u konkretnim okolnostima odgovarajuće za putnika. To podrazuemva da posrednik *ex lege* ima za obavezu kada nije drugačije predviđeno da se stara da se prava putnika realizuju na najodgovarajući način za putnika odnosno na najpovoljniji način za putnika. Prilikom izbora posrednika, putnik ima u obzir njegov kvalitet kao subjekta profesionalca, dakle sam posrednik treba da se ponaša sa posebnom pažnjom u odnosu na usluge koje ugovara putniku na osnovu ugovora o posredovanju putovanja.

Član 904. Izbor trećih lica

Posrednik je dužan da savesno vrši izbor trećih lica koja treba da obave usluge predviđene ugovorom i odgovara putniku za njihov izbor.

---

904. Opšti pregled. Član 904. sadrži odredbu kojom se posrednik obavezuje za izbor trećeg lica odnosno kada zaključuje ugovor o organizovanju putovanja ili za izvršavanje posebnih usluga prema putniku, on treba da ima posebnu pažnju u izboru trećeg lica koje obavlja usluge prema putniku odnosno prema njegovom klijentu.

Član 904. u vezi izbora trećeg lica od strane posrednika izričito predviđa da posrednik ima za obavezu da savesno izabere treće lice, koje treba da obavi usluge predviđene ugovorom i kao posrednik odgovara putniku za izbor trećih lica. Zna se, posrednik obavlja radnje u ime i za račun putnika, a zadatke određene od putnika mogu biti zaključivanje ugovora za putovanje ili zaključenje ugovora za izvršavanje određenih usluga. Dakle, posrednik kao specijalizovani subjekt treba da izabere treće lice koje je najodgovarajuće za ispunjenje zahteva njegovog klijenta predviđenih ugovorom o posredovanju putovanja. Posrednik odgovara putniku za svu štetu koja može nastati zbog pogrešnog izbora trećeg lica kao davaoc usluga za putovanje prema putniku. To znači, da se odgovornost posrednika za štetu izazvanu putniku odnosi samo na izbor trećeg lica a ostale odgovornosti za štetu koje su mu izazvane, snosi sam davaoc usluga odnosno organizator putovanja. Ne može posrednik da izabere jedno treće lice koje nema kvalitetet za ispunjenje zahteva putnika.

Izbor trećeg lica ne samo da treba biti urađen posebnom saveščnošću od strane posrednika, već i zaključenje ugovora za putovanje ili ugovora za posebne usluge za putnika treba da bude jasno i potpuno da putnik nema poteškoća zbog nepreciziranja ugovora za putovanje koji je zaključio posrednik sa trećim licem u ime i za račun putnika.

Član 905. Shodna primena odredaba ugovora o organizovanju putovanja

Odredbe ovog zakona koje se odnose na ugovor o organizovanju putovanja, shodno se primenjuju na posrednički ugovor o putovanju, ako odredbama ovog dela nije drukčije određeno.

---

905. Opšti pregled. Član 905. sadrži odredbu kojom se utvrđuje koja će odredba važiti za ovu vrstu ugovora za posredovanje putovanja, ako ne postoji u samom ugovoru za posredovanje putovanja konkretna odredba. Ovaj član, upućuje da će se u ovom slučaju sprovesti odredbe ovog zakona koji se odnosi na ugovor o organizovanju putovanja i to podrazumeva da ugovor o posredovanju putovanja je jedan ugovor posebne vrste i nije deo ugovora o organizovanju putovanja.

Član 905. izričito predviđa da će se odredbe ZOO Kosova, koje se odnose na ugovor o organizovanju putovanja sprovesti prilagodljivo i za posrednički ugovor o putovanju, uvek ako odredbama ovog dela nije drukčije određeno, što znači ako članovima 901-905 nije predviđeno nešto drugo.

XXIII DEO

UGOVOR O ANGAŽOVANJU UGOSTITELJSKIH KAPACITETA (UGOVOR O ALOTMANU)

POGLAVLJE 1 OPŠTE ODREDBE

Član 906. Pojam

1. Ugovorom o alotmanu ugostitelj se obavezuje da u toku određenog vremena stavi na raspolaganje turističkoj agenciji određeni broj ležaja u određenom objektu, pruži ugostiteljske usluge licima koje uputi agencija i plati joj određenu proviziju, a ova se obavezuje da nastoji da ih popuni odnosno da obavesti u utvrđenim rokovima da to nije u mogućnosti, kao i da plati cenu pruženih usluga, ukoliko je koristila angažovane hotelske kapacitete.

2. Ako ugovorom nije drukčije određeno, smatra se da su smeštajni ugostiteljski kapaciteti stavljeni na raspolaganje za jednu (1) godinu.

906. Opšti pregled. Dvadeset i treći deo (XXIII) ZOO Kosova, reguliše ugovor o angažovanju ugostiteljskih kapaciteta (ugovor o alotmanu) i to članovima 906-917 gde su obuhvaćeni: Poglavlje 1, opšte odredbe, pojam i forma ugovora; Poglavlje 2 gde su obuhvaćeni obaveze turističke agencije gde su obuhvaćene obaveze obaveštenja, obaveza poštovanja ugovorenih cena, obaveza plaćanja ugostiteljskih usluga, obaveza izdavanja posebnog pismenog dokumenta; a Poglavlje 3, utvrđuje obaveze ugostitelja gde je obuhvaćena obaveza stavljanja na korišćenje ugovorenih smeštajnih kapaciteta, obaveza za ravnopravno tretiranje lica, obaveza ugostitelja da ne menja cene usluga, obaveza plaćanja provizije turističke agencije; a Poglavlje 4 ovog dela, reguliše pravo turističke agencije da odustane od ugovora i pravo odustajanja od angažovanih smeštajnih kapaciteta i obaveza turističke agencije za ispunjenje angažovanih kapaciteta ugovorom o alotmanu. U pravnoj literaturi, navodi se da ugovor o alotmanu je nezavistan ugovor, tipičan, sa nazivom, konsensualan, dvostran, isplativ i formalan⁷⁵⁹.

Član 906. definiše ugovor o alotmanu odnosno ugovor o angažovanju ugostiteljskih kapaciteta i prema ovom članu, ugovor o alotmanu je ugovor između turističke agencije i ugostiteljstva za angažovanje ugostiteljskih kapaciteta. Kod ovog ugovora, obezbeđuje se postavljanje lica koja šalje agencija i kao subjekt ugovora o alotmanu su ugostitelji, turistička agencija i lice koje pošalje agencija, koje koristi ugostiteljske usluge. Ugovor o alotmanu, je poseban ugovor i omogućava ugovornim stranama da same odluče u kojim slučajevima mogu odustati od ugovora o alotmanu ili da se zabrani odustajanje od ugovora o alotmanu odnosno bez davanja odgovora o izazvanoj šteti. Član 906. sadrži dva paragrafa kojima se pojašnjava pojam ugovora o alotmanu.

⁷⁵⁹ Česić i ostali, citirano delo, str. 1342.

906.1. Paragraf 1, izričito predviđa da se ugovorom o alotmanu obavezuje ugostitelj da tokom određenog vremena turističkoj agenciji ugovorom stavi na raspolaganje jedan broj ležaja u određenom objektu, nakon toga da pruži ugostiteljske usluge licima koje šalje agencija i da plati određenu proviziju turističkoj agenciji, a turistička agencija ima za obavezu da se angažuje da ispuni, odnosno obavesti u određenim rokovima, da to nije moguće ispunjenje kapaciteta i da plati cenu učinjenih usluga ako je turistička agencija iskoristila ugostiteljske kapacitete od lica koje je poslala turistička agencija. Činjenica je da ova definicija sadrži elemente koji čine ugovor za iskorišćavanje ugostiteljskih kapaciteta (ugovor o alotmanu) kao i određuje obaveze turističke agencije kao i davaoce ugostiteljskih usluga. Ugovor o alotmanu⁷⁶⁰ je specifičan ugovor zaključen između turističke agencije sa jedne strane i ugostitelja sa druge strane. Ugostitelj ima za obavezu da u određeno vreme stavi na raspolaganje turističkoj agenciji jedan broj ležaja za smeštaj lica koja šalje agencija kao i da njima pruži ugostiteljske usluge i da turistička agencija plati određenu proviziju na osnovu ugovora, a turistička agencija ima za obavezu da nastoji da ispuni zahtevane kapacitete unutar mogućnosti i ako slučajno nakon njenih napora ne može da obezbedi lica za popunjavanje broja ležaja ugovorenih u određenom objektu na osnovu ugovora o alotmanu, ona treba da obavesti ugostitelja unutar određenih rokova da nema mogućnosti da obezbedi lica da bi se popunili ugovoreni ležaji.

906.2. Paragraf 2, utvrđuje vremenski period stavljanja ležaja odnosno kapaciteta ugostiteljskih smeštaja na raspolaganju. Ovaj paragraf, izričito utvrđuje da ako stranke ugovorom nisu se sporazumele drukčije, dakle nisu odredile jedan rok za iskorišćavanje ugostiteljskih kapaciteta, onda se smatra da su kapaciteti ugostiteljskog smeštaja stavljeni na raspolaganje za jednu (1) godinu. To znači da turistička agencija kada nije odredila jedan drugi rok ima za obavezu da kapacitete ugostiteljskog smeštaja ispuni za jednu (1) godinu, a ta godina počinje teći od trenutka kada je potpisan ugovor, ako ugovorom nije nešto drugo predviđeno. Pravilo je da se odredi vremenski period predmeta ugovora o alotmanu da se ispunjenje kapaciteta uradi onako kako su to htele i same ugovorne strane.

Član 907. Forma ugovora

Ugovor o alotmanu mora biti zaključen u pismenoj formi.

---

907. Opšti pregled. Član 907. utvrđuje formu ugovora o alotmanu. Član 907. izričito predviđa da se ugovor o alotmanu treba zaključiti u pisanoj formi. To čini da se ovaj ugovor koji se zove formalni ugovor i u slučaju nepoštovanja pisane forme ugovora, on se smatra ništavnim. Forma ugovora o alotmanu koja se zahteva da bude u pisanoj formi, podrazumeva da je forma suštinski element ugovora i neće biti ugovora o alotmanu ako nije ispoštovana pisana forma. Pisana forma ugovora o alotmanu, znači da ugovorne strane

.....
⁷⁶⁰ U pravnoj literaturi, navodi se da reč "alotman" vodi poreklo iz francuske reči "allotment" što znači "podela soba" (kapaciteta).

potpišu ugovor o alotmanu gde su predviđena prava i obaveze ugovornih strana. Pisana forma uslovljava valjanost ugovora o alotmanu⁷⁶¹. Za zaključenje ugovora o alotmanu ne samo da da treba da bude pisana forma za glavni ugovor, već u pisanoj formi treba da bude i ponuda kao i protiv ponuda, to podrazumeva da je u pisanoj formi i kada se prosleđuje sredstvima telekomunikacije, npr. internetom.

POGLAVLJE 2 OBAVEZE TURISTIČKE AGENCIJE

Član 908. Obaveza obaveštavanja

1. Turistička agencija je dužna da obaveštava ugostitelja o toku popunjavanja smeštajnih kapaciteta.

2. Ukoliko nije u mogućnosti da popuni sve angažovane smeštajne kapacitete, turistička agencija je dužna da u ugovorenim ili uobičajenim rokovima obavesti ugostitelja o tome i da mu dostavi listu gostiju, kao i da u obaveštenju odredi rok do koga ugostitelj može slobodno raspolagati angažovanim kapacitetima.

3. Ugostiteljski kapaciteti koji u listi gostiju nisu označeni kao popunjeni, smatraju se slobodnim od dana prijema te liste od strane hotela za period na koji se lista odnosi.

908. Opšti pregled. Poglavlje 2 dvadeset i trećeg dela (XXIII) ZOO Kosova, utvrđuje obaveze turističke agencije koja je ugovorna strana ugovora o alotmanu, naspram ugostitelja kao druge ugovorne strane. Obaveze turističke agencije su sledeće: obaveze obaveštavanja ugostitelja; obaveza poštovanja ugovorenih cena; obaveza plaćanja cene ugostiteljstva; i obaveza davanja posebnog pismenog dokumenta (članovi 908-911).

Član 908, utvrđuje obavezu obaveštavanja turističke agencije prema ugostitelju i sadrži četiri paragrafa kojima se reguliše obaveza obaveštavanja.

908.1. Paragraf 1, utvrđuje obavezu turističke agencije da obavesti ugostitelja o procesu ispunjenja smeštajnih kapaciteta⁷⁶². Turistička agencija je svesna da je ispunjenje ugovorenih kapaciteta sa ugostiteljem nesigurno pitanje, štaviše kada je reč o vrsti ugovora koja je dužeg vremenskog karaktera koji može biti jednu (1) godinu, ali nije izuzeta mogućnost da ugovorom bude i više, onda se uzima u obzir u slučaju zaključenja ugovora o alotmanu

761 Slobodan Perović & Dragoljub Stojanović, citirano delo, str. 751; Ćesić i ostali, citirano delo, str. 1343.

762 Ako ugovorom nije drukčije predviđeno u zavisnosti od navika u posebnim turističkim regionima, agencija je obavezna da započne sa obaveštavanjem ugostitelja tokom popunjavanja angažovanih kapaciteta najkasnije u roku od trideset (30) do šestdeset (60) dana pre početka sprovođenja ugovora i da nastavi da u vezi sa njim prosleđuje obaveštenja svakih petnaest (15) dana (Uzans br.94 – Posebni Uzansi u Turizmu SG. RS br.33/01).

i mogućnost razumevanja od strane ugostitelja o neispunjenju smeštajnih kapaciteta od strane turističke agencije, onako kako je predviđeno i za to postoji obaveza da turistička agencija obavesti ugostitelja kako teče aktivnost ispunjenja smeštajnih kapaciteta odnosno ispunjenje smeštajnih kapaciteta licima koje šalje turistička agencija. Ugostitelj je zainteresovan da se ugovoreni smeštajni kapaciteti sa turističkom agencijom ispune onako kako su se sporazumeli i u slučaju da se to ne desi, onda se ugovora i odgovornost turističke agencije ili se ugovara oslobađanje od odgovornosti zbog neispunjenja ugovorenih smeštajnih kapaciteta sa ugostiteljom.

908.2. Paragraf 2, utvrđuje da u slučajevima kada turistička agencija nema mogućnosti da ispuni sve rezervisane smeštajne kapacitete ima za zadatak da u okviru ugovorenih rokova ugovorom o alotmanu ili u redovnim rokovima obavesti ugostitelja o nemogućnosti popunjavanja svih rezervisanih smeštajnih kapaciteta da pošalje ugostitelju listu gostiju koji će iskoristiti rezervisane smeštajne kapacitete i da u obaveštenju odredi rok, vreme dokle ugostitelj može slobodno raspolagati sa rezervisanim smeštajnim kapacitetima koji su ostali nepopunjeni (neispunjeni) od turističke agencije. Činjenica je ovaj paragraf, omogućava turističkoj agenciji kao ugovornoj strani i ugostitelju kao ugovornoj strani da smanji posledice nepopunjavanja rezervisanih smeštajnih kapaciteta. Ugostitelj čuva izveštaj turističke agencije smanjujući troškove turističkoj agenciji u rezervisanim i nepopunjenim smeštajnim kapacitetima, angažujući se da ti rezervisanim smeštajnim kapacitetima slobodno raspolaze, nalazeći ostala lica za rezervisane kapacitete ali nepopunjene od turističke agencije. Ugostitelj treba da bude informisan (obavešten) blagovremeno od strane turističke agencije. Ovo obaveštenje treba se uvek uraditi u ugovorenim rokovima između stranaka, ako nije urađeno ugovoranje roka, ono će se uraditi na osnovu poslovnih ponašanja koja predviđaju šta predstavlja zajednički rok za obaveštavanje ugostitelja o nemogućnosti popunjavanja smeštajnih kapaciteta od strane turističke agencije.

908.3. Paragraf 3, utvrđuje da kapaciteti ugostiteljstva koji su ostali nepopunjeni odnosno na listi gostiju su navedeni kao nepopunjeni smatraju se slobodnim i to od dana preuzimanja ove liste od strane hotela za period koji se odnosi lista. Dakle, turistička agencija predajom liste gostiju precizira ne samo upražnjena nepopunjena mesta, već i vreme koliko će se smatrati upražnjenim za period na koji se lista odnosi. Tokom ovog perioda, ugovoreni kapaciteti smeštaja od strane turističke agencije zbog neispunjenja gostima, smatraju se slobodnim i ugostitelj ima pravo da raspolaze slobodno sa rezervisanim smeštajnim kapacitetima, što znači umesto očekivane liste gostiju od turističke agencije primi druge goste koje je sam ugostitelj pronašao. Naravno, ako dođe do popunjavanja upražnjenih kapaciteta zbog neispunjenja od strane turističke agencije, smanjuje se odgovornost turističke agencije za ugovorena upražnjena mesta.

908.4. Paragraf 4, utvrđuje pravo turističke agencije da nakon što istekne rok za koji se rezervisani kapaciteti smatraju slobodnim, ponovo stekne pravo popunjavanja rezervisanih kapaciteta smeštaja prema ugovoru o alotmanu. Svakako da pravo popunjavanja rezervisanih kapaciteta smeštaja za turističku agenciju važi samo nakon datuma isteka roka. Dakle, važi za ubuduće.

To ne sprečava eventualni sporazum između ugostitelja i turističke agencije ako je turistička agencija obezbedila lica da ih pošalje kod ugostitelja i smeštajni kapaciteti su slobodni, može nastaviti i pre ovog roka a pravo popunjavanja smeštajnih rezervisanih kapaciteta.

Član 909. Obaveza pridržavanja ugovorenih cena

Turistička agencija ne može licima koja šalje u ugostiteljski objekat zaračunavati veće cene za ugostiteljske usluge od onih koje su predviđene ugovorom o alotmanu ili ugostiteljskim cenovnikom.

---

909. Opšti pregled. Član 909, sadrži odredbu kojom se ugovorne strane ugostitelj i turistička agencija obavezuju da poštuju cene ugovorene ugovorom o alotmanu. Ako stranke ne poštuju obavezu poštovanja ugovorenih cena može doći do raskida ugovora ili do odgovornosti zbog pretrpljene štete i zbog nepoštovanja obaveze ugovorenih cena. Član 909. izričito utvrđuje da turistička agencija ne može računati na lica koja šalje u ugostiteljski objekat, više cene za ugostiteljske usluge od onih koje su predviđene ugovorom o alotmanu ili listu ugostiteljskih cena. Činjenica je da ovaj član štiti interese lica koja šalje turistička agencija i na taj način se zabranjuje da turistička agencija u određenim slučajevima, dakle kada ima prevelikih zahteva odredi višu cenu nego što je ugovorena ugovorom o alotmanu. Turistička agencija ima samo pravo na proviziju od ugostitelja na osnovu ugovora o alotmanu. Realna cena od davaoca usluga u ovom slučaju od ugostitelja, predstavlja osnovu za uspostavljanje partnerstva sa turističkom agencijom, ali i sa licima upućenih od turističke agencije i svako povećanje cene od strane turističke agencije krši ekvivalentnost vrednosti cena i usluga koje se pružaju licu upućenim od ugostitelja.

Član 910. Obaveza plaćanja ugostiteljskih usluga

- 1. Ukoliko ugovorom nije drukčije određeno, cenu pruženih ugostiteljskih usluga plaća ugostitelju turistička agencija posle izvršenih usluga.**
- 2. Ugostitelj ima pravo da zahteva plaćanje odgovarajuće akontacije.**

---

910. Opšti pregled. Član 910. sadrži odredbu kojom se utvrđuje obaveza plaćanja ugostiteljskih usluga. U ovom slučaju, ova obaveza prema pravilu je turističke agencije, jer je ona lice koje je ugovorilo smeštajne kapacitete i ostale usluga od ugostitelja. Pravilo je da lice koje je ugovorilo da obezbedi i plaćanje ugostiteljskih usluga.

910.1. Paragraf 1 člana 910. na jasan način utvrđuje da u slučajevima kada ugovorom nije drukčije utvrđeno, dakle kada se stranke nisu sporazumele, ko treba da uradi plaćanje

cene za date usluge, dakle korisnik usluga ili turistička agencija, onda se ovom odredbom predviđa da cenu datih usluga datih ugostiteljstvu, ugostitelju isplati turistička agencija i to nakon završetka pruženih usluga licima koje je poslala turistička agencija. Turistička agencija, od poslatih lica preuzima plaćanja za usluge predviđene u ugovoru o alotmanu i u sporazumu između turističke agencije i lica koja šalje ova agencija kod ugostitelja za iskorišćavanje smeštajnih kapaciteta.

910.2. Paragrafi 2, predviđa da ugostitelj ima pravo da zahteva isplatu odgovarajućih avansa od strane turističke agencije. Pravo ugostitelja da zahteva plaćanje odgovarajućih avansa postoji zbog toga što on treba da uradi neophodne pripreme za obezbeđivanje smeštajnih kapaciteta kao i ugostiteljske usluge. Pravo ugostitelja da zahteva isplatu odgovarajućih avansa treba se regulisati ugovorom jer ova odredba ne predviđa posledice za turističku agenciju ako pravo za zahtevanje avansa nije urađeno ugovorom. Naravno, ugostitelj svako pravo koje mu garantuje zakon, dakle i pravo da zahteva isplatu odgovarajućih avansa kada to nije predviđeno ugovorom može zahtevati sudskim putem. U slučajevima kada je agencija obavezna da isplati odgovarajući avans, svakako da to ide na štetu korisnika smeštajnih kapaciteta jer će onda i turistička agencija pre svega realizovati isplati od strane lica koja koriste smeštajne kapacitete i ostale ugostiteljske usluge.

Član 911. Obaveza izdavanja posebne pismene isprave

- 1. Turistička agencija je dužna da licima koja šalje na osnovu ugovora o alotmanu izda posebnu pismenu ispravu.**
- 2. Posebna pismena isprava glasi na ime ili na određenu grupu, neprenosiva je i sadrži nalog ugostitelju da pruži usluge koje su u njoj navedene.**
- 3. Posebna pismena isprava služi kao dokaz da je lice klijent turističke agencije koja je sa ugostiteljem zaključila ugovor o alotmanu.**
- 4. Na osnovu posebne pismene isprave vrši se obračun uzajamnih potraživanja između turističke agencije i ugostitelja.**

---

911. Opšti pregled. Član 911. reguliše obavezu turističke agencije da licima koja šalje na osnovu ugovora o alotmanu obezbedi (izda im) poseban pisani dokument kojim se osiguranom licu omogućava pravo iskorišćavanja smeštajnih kapaciteta i ostale ugostiteljske usluge.

911.1. Paragraf 1, sadrži odredbu kojom turistička agencija ima za zadatak da licima koja šalje na osnovu ugovora alotmanu izda jedan poseban pisani dokument⁷⁶³, pisani dokument koji licima upućenim od turističke agencije omogućava da se ovaj pisani dokument smatra kao sredstvo za plaćanje smeštajnih kapaciteta i ostalih ugostiteljskih usluga koje se trebaju pružiti licima upućenim od strane turističke agencije. Pisani dokument, kao poseban dokument koji izdaje turistička agencija je dokazno sredstvo da je lice poslato od turističke agencije, da je tačan njegov identitet sa imenom koji sadrži poseban pisani dokument. Pisani dokument je i dokaz za realizaciju iznosa provizije od strane turističke agencije. Poslato lice svakako treba da ima taj pisani dokument jer u suprotnom on može biti odbijen od ugostitelja i nije dozvoljeno iskorišćavanje smeštajnih kapaciteta i ostalih ugostiteljskih usluga.

911.2. Paragraf 2, utvrđuje da poseban pisani dokument treba da bude sa imenom ili u određenoj grupi⁷⁶⁴, dakle treba da figurira ime lica kome je dat ili ime određene grupe upisane u posebnom pisanom dokumentu, nakon toga poseban pismeni dokument je neprenosiv što podrazumeva da se ne može preneti nekom drugom, već važi samo za lice koje je upisano u njemu ili lice koje je član grupe koja je upisana u dokumentu putovanja kao i posebnom pisanom dokumentu koji je izdala turistička agencija sadrži nalog upućen ugostitelju da izda usluge koje su u njemu navedene.

911.3. Paragraf 3, utvrđuje da poseban pisani dokument je dokazno sredstvo kojim se dokazuje da je lice upisano u dokumentu klijent turističke agencije koja je zaključila ugovor o alotmanu sa ugostiteljem. Poseban pisani dokument, klijentu turističke agencije daje pravo da se obrati ugostitelju, da mu se pruži ugovoreni smeštaj i sve ugostiteljske usluge.

911.4. Paragraf 4, utvrđuje da na osnovu posebnog pisanog dokumenta koji upućenom licu izdaje turistička agencija, vrši se i obračun recipročnih zahteva između turističke agencije i ugostitelja uvek u skladu sa ugovorom o alotmanu zaključenim između turističke agencije i ugostitelja.

763 Poseban pisani dokument znači dopis gde se upisuje ime poslatog lica što je neprenosivo i da nalogom upućenim ugostitelju ponudi usluge koje su navedene u tom posebnom pisanom dokumentu, koji dokazuje identitet lica da je klijent turističke agencije i to je osnova za obračun recipročnih zahteva između turističke agencije i ugostitelja, dakle ovaj pisani dopis treba da ima posebnu formu i poseban broj da se zna u kojem je rednom broju izdat.

764 Grupu čine određeni broj lica koja putuju zajedno koje turistička agencija i ugostitelj smatraju posebnom celinom odnosno sa grupom gostiju podrazumevamo grupu od najmanje 15. lica koja dolaze i idu zajedno koje turistička agencija i ugostitelj smatraju celinom.

POGLAVLJE 3 OBAVEZE UGOSTITELJA

Član 912. Obaveza stavljanja na korišćenje ugovorenih smeštajnih kapaciteta

1. Ugostitelj preuzima konačnu i neopozivu obavezu da u toku određenog vremena stavi na korišćenje ugovoreni broj ležaja i pruži licima koja upućuje turistička agencija usluge navedene u posebnoj pismenoj ispravi.

2. Ugostitelj ne može ugovoriti sa drugom turističkom agencijom angažovanje kapaciteta koji su već rezervisani na osnovu ugovora o alotmanu.

---

912. Opšti pregled. Poglavlje 3 dvadeset i trećeg dela (XXIII) ZOO Kosova reguliše obaveze ugostitelja koje ima prema turističkoj agenciji kao stranka u ugovoru o alotmanu. Obaveze ugostitelja su sledeće: obaveze stavljanja na korišćenje ugovorenih smeštajnih kapaciteta; obaveza za ravnopravan tretman; obaveza ugostitelja da ne menja cene usluga i obaveza plaćanja provizije.

912.1. Paragraf 1, utvrđuje obavezu ugostitelja⁷⁶⁵ i to kao definitivnu obavezu i neopozivu koju je dobio na osnovu ugovora o alotmanu da u određenom roku stavi na korišćenje ugovoreni broj ležaja i da licima koja šalje turistička agencija pruži usluge navedene u posebnom pisanom dokumentu. Ova odredba je obligativnog karaktera prema ugostitelju jer preuzeta obaveza da obezbedi ugovoreni broj ležaja i da pošalje turistička agencija je definitivna što znači konačna i neopoziva. Ugostitelj ne može da menja odnosno da opozove ugovor o obezbeđivanju ugovorenih ležaja i usluga koje se trebaju pružiti. Nepoštovanje ovog paragrafa od strane ugostitelja daje pravo turističkoj agenciji da zahteva nadoknadu za pretrpljenu štetu.

912.2. Paragraf 2, utvrđuje da ugostitelj ne može da ugovara sa drugom turističkom agencijom angažovanje kapaciteta koji su rezervisani na osnovu ugovora o alotmanu. To podrazumeva da obaveza ugostitelja da čuva ugovoreni broj ležaja je definitivnog karaktera i ne može ugostitelj da ugovori sa drugom turističkom agencijom angažovanje kapaciteta koji su rezervisani na osnovu ugovora o alotmanu. Ako dođe do ugovaranja rezervisanih kapaciteta sa nekom drugom turističkom agencijom, onda ugostitelj odgovara turističkoj agenciji sa kojom je zaključio ugovora o alotmanu za nastalu štetu.

.....
⁷⁶⁵ Ugostitelj je pravno ili fizičko lice koje obavlja ugostiteljsku delatnost odnosno pruža usluge smeštaja, pripreme i usluge hrane i pića.

Član 913. Obaveze jednakog postupanja

Ugostitelj je dužan da licima koja uputi turistička agencija pruži pod istim uslovima usluge kao i licima sa kojima je neposredno zaključio ugovor o ugostiteljskim uslugama.

913. Opšti pregled. Član 913, utvrđuje obavezu ugostitelja za ravnopravan tretman svih klijenata koji koriste smeštajne kapacitete u u ugostiteljskom objektu, bezs obzira na način preko kojeg su smešteni u ovom ugostiteljskom objektu.

Član 913, predviđa da ugostitelj ima za obavezu da pruži iste usluge licima koja se šalju od turističke agencije (primedba: u ovom članu upotrebljava se izraz “agencija za turizam” i razlikuje se od ostalih članova gde se koristi izraz “ turistički agencija”)⁷⁶⁶, onako kako se pružaju usluge i licima sa kojima je ugostitelj zaključio direktan ugovor o uslugama ugostiteljstva. Ovom odredbom se zabranjuje neravnopravno ponašanje ugostitelja prema klijentima smeštenim u ugostiteljskom objektu. Ugostitelj ne može pružiti beneficije za klijenta koje je sam obezbedio u odnosu na klijente koji su došli preko turističke agencije. Tako se obezbeđuje ravnopravnost korisnika smeštajnih kapaciteta i ugostiteljskih usluga koje pruža ugostitelj. Ne misli se na razlike koje su rezultat cene već se ovde radi o ravnopravnom tretiranju lica pod jednakim uslovima, dakle koji su ugovorili smeštajne kapacitete i ostale usluge⁷⁶⁷ sa istom cenom. Ova zakonska odredba ne može se drugačije ugovoriti između turističke agencije i ugostitelja jer je ravnopravan tretman obavezan za ugostitelja.

Član 914. Obaveza ugostitelja da ne menja cene usluga

1. Ugostitelj ne može menjati ugovorene cene ako o tome ne obavesti turističku agenciju najmanje šest (6) meseci unapred, osim u slučaju promene u kursu razmena valuta koje utiču na ugovorenu cenu.

2. Nove cene mogu se primenjivati po isteku mesec dana od njihove dostave turističkoj agenciji.

⁷⁶⁶ Zakon o Turizmu Kosova, član 3. stav 1.10, gde se navodi: “Organizaciona turistička agencija - turistička agencija koja organizuje paket turistički aranžman i pakete putovanja bilo direktno ili preko posrednika /svojih agenata”; i stav 1.11, gde se navodi: “Turistička agencija za posredovanje - turistička agencija koja prodaje ili kupuje paket aranžman koji je sastavio organizator putovanja ili koja pruža ostale usluge posredovanja utvrđene ovim zakonom”.

⁷⁶⁷ Vidi: Odluku Apelacionog suda u Novom Sadu, GZ 3992/11, od dana 11.04.2012. god, u čijem je obrazloženju predviđeno da i usluge prema turistu za lov su deo ugovora o alotmanu jer izričito se navodi “prema konstataciji drugostepenog Suda, ovaj ugovor (misli se na ugovor o turistima lovcima) prema samoj pravnoj prirodi je ugovor o alotmanu i da posrednik turističke agencije prema članu 889 ZOO ima za obavezu da plati cenu turističkih usluga onako kako je ugovoreno sa tužiocem, prema fakturi tužioca”.

3. Nove cene neće se primenjivati na usluge za koje je već dostavljena lista gostiju.

4. U svakom slučaju izmene cene nemaju dejstvo na rezervacije koje je ugostitelj potvrdio

---

914. Opšti pregled. Član 914. utvrđuje obavezu ugostitelja da ne menja cenu ugovorenih usluga. Ako se to desi u određenim slučajevima to se treba uraditi u jednom razumnom roku, a zakon ovaj rok smatra najmanje šest (6) meseci unapred. Izmena ugovorenih cena stvara nesigurnost, kako za turističku agenciju tako i za lica koje šalje turistička agencija. Ugostitelj treba da poštuje ugovorenu cenu i to je u službi saveznog poslovanja što znači ne može se promeniti cena usluga zbog toga što je povećana ponuda već ugovorena cena ostaje nepromenjena za ugovorne strane.

914.1. Paragraf 1, izričito utvrđuje da ugostitelj nema pravo da menja ugovorene cene ako o tome ne obavesti turističku agenciju najmanje šest (6) meseci, što se smatra dovoljno vreme da se ne stupi u obaveze sa njegovim klijentima za fiksne cene. Ugostitelj može promeniti ugovorene cene i u kraćem roku od šest meseci (6) meseci u slučaju promene valutne stope koje utiču na ugovorenu cenu. Promena cene ne može biti pitanje volje ugostitelja ako se ona radi u periodu kraćem od šest meseci. Međutim, dozvoljena je kao izuzetak promena cene kada to zavisi od jednog događaja za koji ugostitelj nije mogao znati niti izbegnuti niti ukloniti, a ova okolnost za izmenu cene je samo promena valutnih stopa što direktno utiče na povećanje cene kada ona ide na štetu ugostitelja. Međutim ZOO Kosova ne predviđa slučaj ako je promena valutnih stopa povoljna za ugostitelja, da li će biti smanjenje cene za turističku agenciju ili će ostati ista koja je postojala ranije.

914.2. Paragraf 2, utvrđuje nove cene koje odredi ugostitelj, ranije od šest meseci može se sprovesti kada je protekao jedan (1) mesec od njihovog upućivanja turističkoj agenciji. To podrazumeva da će postojeće cene važiti još mesec dana od dana upućivanja novog cenovnika turističkoj agenciji jer ovom odredbom izričito je predviđeno da se nove cene mogu sprovesti samo nakon isteka jednog meseca od njihovog upućivanja turističkoj agenciji.

914.3. Paragraf 3, sadrži izuzetak da se nove cene neće sprovoditi u vezi sa uslugama za koje je dostavljena lista klijenata. To podrazumeva da bez obzira da li će se realizacija putovanja obaviti kasnije od jednog meseca od dana upućivanja novog cenovnika u turističku agenciju, cene za lica obuhvaćenih u listu klijenata ostaće iste.

914.4. Paragraf 4, takođe je jedan izuzetak prema kome promene u ceni nemaju efekta i prema rezervaciji koju je potvrdio ugostitelj. To podrazumeva da ako je turistička agencija uradila rezervaciju i istu je potvrdio ugostitelj onda i lica obuhvaćena u ovoj rezervaciji, ugostiteljske usluge će imati ugovorenu cenu.

Član 915. Obaveza plaćanja provizije

1. Ugostitelj je dužan da turističkoj agenciji isplati proviziju na promet ostvaren na osnovu ugovora o alotmanu.

2. Provizija se određuje u procentu od cene izvršenih ugostiteljskih usluga.

3. Ukoliko procenat provizije nije određen ugovorom, turističkoj agenciji pripada provizija određena opštim uslovima poslovanja turističke agencije ili, ako ovih više nema, poslovnim običajima.

915. Opšti pregled. Član 915. ZOO Kosova, utvrđuje i obavezu plaćanja provizije turističkoj agenciji za upućivanje licima u hotelu⁷⁶⁸.

915.1. Paragraf 1, izričito predviđa da ugostitelj ima za zadatak da turističkoj agenciji plati proviziju (iznos novca) za promet ostvaren na osnovu ugovora o alotmanu. Provizija je iznos novca koja se plaća u procentima (%) na osnovu ostvarenog prometa. Provizija se uvek predviđa ugovorom o alotmanu zaključenim između ugostitelja i turističke agencije. Plaćanje provizije je suštinsko pitanje ugovora o alotmanu. Provizija ako nije određena ona se podrazumeva samo ako se visina provizije treba uraditi na osnovu poslovnih ponašanja odnosno na osnovu postojećih trgovinskih uzansa.

915.2. Paragraf 2, utvrđuje se provizija određuje u procentima n.pr., 5%, 10%, itd., od cene ugostiteljskih obavljenih usluga. To podrazumeva da se provizija uvek izražava u procentima a ne paušalno kao što je slučaj sa ugovorom o organizovanju putovanja. Procenat se određuje na osnovu cene ugostiteljskih obavljenih usluga odnosno od prometa koji je imao ugostitelj od klijenata turističke agencije. Vreme plaćanja provizije takođe je pitanje koje treba ugovoriti sa ugovorom o alotmanu, ali ako to nije urađeno onda turistička agencija ima pravo da zahteva plaćanje provizije nakon svake liste dostavljene ugostitelju odnosno nakon završetka ugostiteljskih usluga. Činjenica je da je turistička agencija favorizovana u vezi sa vremenom plaćanja provizije jer je ona strana koja plaća ugostitelju iznos novca za smeštajne kapacitete i ostale ugostiteljske usluge a ne klijenti. Prilikom realizacije plaćanja prema ugostitelju, turistička agencija ima pravo da proviziju obračuna u trenutku plaćanja ugostiteljskih iznosa.

915.3. Paragraf 3, slučaj kada procenat provizije nije određen ugovorom, onda turističkoj agenciji pripada provizija određena opštim uslovima obavljanja delatnosti turističke agencije ili ako oni ne postoje prema poslovnoj praksi. Ova odredba može stvoriti nejasnoće

768 Kada se koristi reč "hotel" misli se na objekat gde su rezervisani ležajevi kao i ostale ugostiteljske usluge; Zakon o Turizmu Kosova, član 3., gde se vrši definisanje pojmova u vezi sa turizmom su sledeći: hotel, motel, prenoćišta, turističko selo, kampovi itd. Hotel u smislu ovog zakona podrazumeva se "objekat koji ima ne manje od šest (6) soba za smeštaj uključujući hranu i noćenje" (član 3. stav 1.16).

zbog toga što se razlikuje interes ugostitelja u vezi sa visinom procenta provizije od interesa turističke agencije za visinu provizije koja pripada turističkoj agenciji. Dakle, reči “pripada provizija određena opštim uslovima za obavljanje delatnosti turističke agencije” treba shvatiti da će i u ovom slučaju turistička agencija realizovati visinu provizije onako kao i u ostalim slučajevima za ostale turističke usluge. Ako se ne može odrediti procenat provizije na osnovu opštih uslova za obavljanje delatnosti turističke agencije, onda se procenat provizije može odrediti i prema poslovnoj praksi. Možemo se bazirati i na trgovinske uzanse koji postoje u mestu gde turistička agencija ima sedište.

POGLAVLJE 4 PRAVO TURISTIČKE AGENCIJE DA ODUSTANE OD UGOVORA

Član 916. Pravo na odustanak od angažovanih smeštajnih kapaciteta

- 1. Turistička agencija može privremeno odustati od korišćenja angažovanih smeštajnih kapaciteta a da time ne raskine ugovor o alotmanu niti stvori za sebe obavezu naknade štete ugostitelju, ukoliko u ugovorenom roku pošalje obaveštenje o odustanku od korišćenja.**
- 2. Ako rok obaveštenja o odustanku nije određen ugovorom, utvrđuje se na osnovu poslovnih običaja u ugostiteljstvu.**
- 3. U slučaju da obaveštenje o odustanku ne bude poslato u predviđenom roku, ugostitelj ima pravo na naknadu štete.**
- 4. Turistička agencija može odustati od ugovora u celini bez obaveze da naknadi štetu ako obaveštenje o odustanku pošalje u ugovorenom roku.**

---

916. Opšti pregled. Poglavlje 4 dvadeset i trećeg dela (XXIII) ZOO Kosova reguliše pravo turističke agencije da odustane od ugovora gde se nabrajaju: pravo za odustajanje od angažovanih smeštajnih kapaciteta i obaveza turističke agencije za popunjavanje angažovanih kapaciteta.

Član 916. predviđa mogućnost kao izuzeće da i turistička agencija ima pravo da privremeno odustane od angažovanih smeštajnih kapaciteta. Ova zakonska odredba sadrži četiri paragrafa kojima je izričito predviđeno kao pravo turističke agencije da odustane od angažovanih smeštajnih kapaciteta privremeno i uslova pod kojima je dozvoljeno odustajanje kao i eventualne posledice koje se mogu javiti zbog odustajanja turističke agencije od angažovanih smeštajnih kapaciteta.

916.1. Paragraf 1, izričito predviđa da turistička agencija može privremeno odustati što znači ne zauvek od iskorišćavanja angažovanih smeštajnih kapaciteta i time da se ne smatra da je izabran ugovor o alatmanu niti da stvori za sebe obavezu nadoknade štete ugostitelju, ako u ugovorenom roku pošalje obaveštenje o odustajanju od iskorišćavanja. Ova odredba utvrđuje da je pravo turističke agencije bez stvaranja obaveze za nadoknadu štete ugostitelju da privremeno odustane od iskorišćavanja angažovanih smeštajnih kapaciteta, moguće samo ako u ugovorenom roku turistička agencija pošalje obaveštenje o odustajanju od iskorišćavanja ugostiteljstva. Turistička agencija ima pravo da privremeno odustane od iskorišćavanja angažovanih smeštajnih kapaciteta, iako nije predviđen ugovorom rok, već ovaj rok se može odrediti i na osnovu poslovnih ponašanja u ugostiteljstvu, koji predviđa sledeći paragraf ovog člana.

916.2. Paragraf 2, određuje rešenje kako će se postupati ako rok obaveštavanja o odustajanju od iskorišćavanja angažovanih smeštajnih kapaciteta nije određene ugovorom. Ovaj paragraf predviđa da će se u ovom slučaju rok obaveštavanja o odustajanju odrediti na osnovu poslovnih ponašanja u ugostiteljstvu. To će se uraditi na osnovu poslovnih ponašanja odnosno uzansa za delatnost u ugostiteljstvu.

916.3. Paragraf 3, utvrđuje slučaj kako će se postupati ako obaveštenje o odustajanju nije dostavljeno u roku predviđenom ugovorom ili na osnovu poslovnih ponašanja. U ovom slučaju ugostitelj ima pravo na nadoknadu štete od turističke agencije koja je privremeno odustala od iskorišćavanja angažovanih smeštajnih kapaciteta zbog toga što obaveštenje o odustajanju nije dostavljeno u predviđenom roku.

916.4. Paragraf 4, sadrži odredbu kojom je predviđeno da turistička agencija može odustati od ugovora o alatmanu u potpunosti bez plaćanja nadoknade štete, što znači bez obaveze da nadoknadi štetu ako se obaveštenje o odustajanju od ugovora pošalje unutar ugovorenog roka. Dakle, odredba paragrafa 4 daje pravo turističkoj agenciji da privremeno odustane od iskorišćavanja angažovanih smeštajnih kapaciteta koje je predviđeno u paragrafu 1 ovog člana, ali i u potpunosti od ugovora i to bez obaveze nadoknade štete prema ugostitelju pod uslovom da se obaveštenje o odustajanju pošalje ugostitelju unutar ugovorenog roka, a ako ovaj ugovor nije ugovoren na analogan način poštovaće se paragraf 2 i za potpuno odustajanje od ugovora.

Član 917. Obaveza turističke agencije da popuni angažovane kapacitete

1. Ugovorom o alatmanu se može predvideti posebna obaveza turističke agencije da popuni angažovane ugostiteljske kapacitete.

2. Ako u tom slučaju ne popuni angažovane ugostiteljske kapacitete, turistička agencija je dužna da plati ugostitelju naknadu po neiskorišćenom ležaju u danu.

3. Turistička agencija nema tada pravo da putem blagovremenog obaveštenja otkáže ugovor bilo delimično ili u celini.

---

917. Opšti pregled. Član 917. utvrđuje obavezu turističke agencije za popunjavanje angažovanih kapaciteta na osnovu ugovora o alotmanu. To je glavni zadatak turističke agencije prema ugostitelju, jer iskorišćavanje angažovanih kapaciteta stvara mogućnost uspešnog poslovanja za ugostitelja ali i same turističke agencije.

917.1. Paragraf 1, utvrđuje da se ugovorom o alotmanu može predvideti posebna obaveza turističke agencije za popunjavanje angažovanih ugostiteljskih kapaciteta. U ovom slučaju, turistička agencija ima obavezu da bez obzira na okolnosti zbog toga što je sama obavezna, saglasno da tim uradi popunjavanje angažovanih kapaciteta ugostiteljstva i ako se oni ne popune od strane turističke agencije, za ugostitelja smatraju se popunjenim. Ovaj ugovor o alotmanu obično se zove “ugovor o alotmanu sa garancijom” što znači da je sigurno da će se platiti svaki rezervisani ležaj.

917.2. Paragraf 2, utvrđuje da kada turistička agencija ne postigne da popuni angažovane kapacitete ugostiteljstva, onda ona ima za zadatak da plati ugostitelju nadoknadu za svaki iskorišćeni ležaj i za svaki dan. To se ne smatra nadoknadom štete na klasičan način jer je to ugovoreno pitanje i stranke su se sporazumele da imaju punu sigurnost u vezi sa angažovanim kapacitetima ugostiteljstva. Ova odredba favorizuje ugostitelja ali sigurno i ugovorenu cenu zbog ove klauzule⁷⁶⁹ manja je u odnosu na ostale slučajeve. Kada se ugovora obaveza turističke agencije da plati ugostitelju za svaki neiskorišćeni ležaj i za svaki dan izuzima se i mogućnost delimičnog ili potpunog odustajanja od ugovora od strane turističke agencije. Jer, ne proizvodi efekat obaveštavanja za odustajanje. U slučaju kada turistička agencija zbog neispunjenja angažovanih kapaciteta ugostiteljstva treba da plati za svaki rezervisani ležaj i za svaki dan, to ne daje za pravo ugostitelju da ne učini napore da on obezbedi popunjavanje ugovorenih kapaciteta od turističke agencije i na taj način naneta šteta za ugostitelja da bude najmanja. Dakle, uvek se zahteva poštenje i savesnost ugovornih strana. Bilo bi nepošteno i nesavesno da ugostitelj i uprkos mogućnosti da sam popuni angažovane kapacitete i to ne uradi zbog toga što je siguran da će se nadoknada angažovanih ležaja uraditi od turističke agencije koja je rezervisala angažovane smeštajne kapacitete. Turistička agencija uvek ima pravo, iako je urađeno ugovaranje, da se pozove na načelo poštenja i savesnosti u cilju smanjenja obaveze prema ugostitelju.

917.3. Paragraf 3, predviđa da turistička agencija u slučajevima kada je ugovorila plaćanje nadoknade za svaki neiskorišćeni ležaj i za svaki dan zbog nepopunjavanja angažovanih ugostiteljskih kapaciteta, ona nema pravo da putem sačinjenog obaveštenja u potrebno vreme otkáže, zahteva delimičan ili potpun raskid ugovora. Prema ovom paragrafu, turističkoj agenciji se u tome negira pravo da delimično ili potpuno raskine ugovor i u slučaju da je obaveštenje o raskid ugovora uradila u potrebno vreme.

.....
⁷⁶⁹ Kod turističkih ugovora ova klauzula se naziva “Puna za praznjenje” znači iako se ne popuni smara se da je iskorišćen ugovoreni ležaj.

*Ruzhdi Berisha***DEO XXIV
UGOVOR O OSIGURANJU****GLAVA 1
ZAJEDNIČKE ODREDBE ZA IMOVINSKA OSIGURANJA I OSIGURANJE LICA****PODGLAVLJE 1
OPŠTA ODREDBA****Član 918. Pojam**

Ugovorom o osiguranju obavezuje se ugovarač osiguranja da plati, prema principu reciprociteta i solidarnosti, određeni iznos organizaciji za osiguranje (osiguravač), a organizacija se obavezuje da, ako se desi događaj koji predstavlja osigurani slučaj, isplati osiguraniku⁷⁷⁰ ili nekom trećem licu naknadu, odnosno ugovorenu svotu ili učini nešto drugo.

Opšti pregled. Deo XXIV ZOO sređuje pitanja osiguranja. Gledano s ekonomskog aspekta, osiguranje je privredna delatnost u sklopu koje se nudi svima zainteresovanima osiguranje, imovinskih interesa ili telesnog integriteta koji se mogu ugroziti delovanjem različitih rizika. Takva zaštita ostvaruje se zaključenjem ugovora o osiguranju i preduzimanjem drugih pravnih radnji potrebnih vezano za osiguranje. S pravnog gledišta osiguranje je pravni odnos koje se zasniva na osnovu ugovora ili zakona, s kojim se ugovarač osiguranja obavezuje da na osnovu principa reciprociteta i solidarnosti isplati određenu svotu (premiju osiguranja) osiguravajućem društvu (osiguraču), a ovaj zadnji se obavezuje da ako se desi događaj, koji predstavlja osigurani slučaj, da isplati osiguraniku ili trećem licu (korisniku osiguranja) naknadu (ugovornu svotu) ili da učini nešto drugo za njega (da opravi oštećenu stvar, ili nešto slično).⁷⁷¹ Kao što se vidi iz gorenavedenog smisla o osiguranju, ono predstavlja jedan pravni odnos s dvostranim obavezama koji sadrži određene elemente, kao što su: a) rizik, b) interes osiguranja, c) osigurani slučaj, č) svota osiguranja, d) premija osiguranja i e) naknada osiguranja. Zavisno od vrste osiguranja može biti i drugih elemenata. **a) Rizik** podrazumeva celinu mogućnosti za pojavu jednog budućeg događaja koji rizikuje imovinu ili lice (požar, poplave, sudari, telesne povrede, i dr.), čija će pojava uzrokovati materijalnu štetu ili oštećenje telesnog integriteta nekog lica. Od pojave ili nepojave ovog događaja zavisi i obaveza osiguravača. Da bi rizik bio prikladan za osiguranje on mora biti

770 Polazeći od sadržaja ove zakonske odredbe vezano za smisao ugovora o osiguranju, u četvrtom redu odredbe učinjena je štamparska greška tako da je umesto reči „osiguranici“, pogrešno napisana reč „osiguravači“. U datom komentaru upotrebljen je odgovarajući izraz koji se trebao upotrebiti u zakonskom tekstu, „osiguranici“.

771 Pogledaj pojam dat za osiguranje u članu 918 ovog zakona.

mogućan, neizvestan, nezavistan od volje osiguravača i osiguranika, da uzrokuje štetne posledice i da bude zakonom dozvoljen (ne dozvoljava se osiguranje od posledica krivične odgovornosti nekog lica).

b) Interes osiguranja predstavlja ekonomski odnos osiguravača prema predmetu osiguranja, interes da ne dođe do osiguranog slučaja.⁷⁷² Interes osiguranja mora svakako da postoji kod osiguravača ili korisnika osiguranja u času pojave osiguranog slučaja. Na jednu stvar može se imati više interesa, a prilikom otuđenja osigurane stvari interes osiguranja prelazi na lice koje je preuzelo stvar, zajedno s ugovorom o osiguranju. S prestankom postojanja interesa osiguranja, prestaje postojati i ugovor o osiguranju.

c) Osigurani slučaj je događaj koji nije osmišljen ranije. To je sigurno. Nastankom tog događaja rađa se obaveza osiguravača da isplati naknadu od osiguranja.

č) Svota osiguranja jeste svota novca predviđena ugovorom ili zakonom koja predstavlja najveću moguću svotu naknade od osiguranja, a koja bi trebala odgovarati vrednosti predmeta osiguranja.

d) Premija osiguranja jeste svota novca koju treba da plati ugovarač osiguranja, pošto je on ugovorna strana, u određenom roku. Premija je suštinski element ugovora o osiguranju, zbog koje je i obaveza ugovarača osiguranja da je plati. Nema osiguranja bez plaćanja. Visina premije osiguranja se menja, zavisno od slučaja osiguranja i od rizika, svote osiguranja i trajanja osiguranja.

e) Naknada osiguranja je određena vrednost, obično svota izražena u novcu, koju se obavezuje osiguravač da isplati osiguraniku ili korisniku osiguranja u času pojave osiguranog slučaja a koja je u visini osigurane svote na osnovu ugovora.

1. U pravnom odnosu osiguranja kao ugovorne strane mogu se pojaviti: 1. Ugovarač osiguranja, 2. Osiguravač, 3. Osiguranik i 4. Korisnik osiguranja.

- Ugovarač osiguranja jeste lice koje u svoje ime zaključi ugovor s osiguravačem. Ugovarač osiguranja može biti svako lice s poslovnom sposobnošću. On ima prema osiguravaču svoja prava i obaveze, nezavisno od prava i obaveza osiguranika, kao na pr. da plati premiju osiguranja, da prijavi sve okolnosti u celosti i punoj tačnosti koje su od važnosti prilikom zaključenja ugovora i dr. Bilo koji propust ugovarača osiguranja prilikom zaključenja ugovora ide na štetu lica u čiji prilog je zaključeno osiguranje. U slučaju uzrokovanja štete od odnosa osiguranja, u ugovornom odnosu su osiguravač i osiguranik. U većini slučajeva ugovarač osiguranja i osiguranik je isto lice. Obično osiguranik sam zaključuje ugovor o osiguranju i s tim osigurava svoj interes. Dešava se da neko zaključi osiguranje u interesu trećeg lica. U tim slučajevima lice koje zaključi osiguranje jeste ugovarač osiguranja a lice u interesu kojeg se vrši osiguranje je osiguranik.

.....
772 Komentar ZOO II, "SavremenaAdministracia" Beograd, 1980 str. 434.

- Osiguravač je lice koje se ugovorom o osiguranju obavezuje prema ugovaraču osiguranja ili korisniku osiguranja, da će platiti naknadu osiguranja, u slučaju pojave slučaja osiguranja.
- Osiguranik je strana iz ugovora o osiguranju koji ima pravo da zahteva od osiguravača naknadu za štetu koju je pretrpeo ili osiguranu svotu prilikom pojave osiguranog slučaja. U osiguranju za štete osigurano je lice koje, nezavisno od činjenice što može dobiti naknadu osiguranja, ima materijalni interes da ne nastane osigurani slučaj. Kod životnih osiguranja i osiguranja od posledica nesreća osiguranik je lice za čiji život je zaključeno osiguranje a može se i životno osiguranje posvetiti nekom trećem licu. U slučajevima kad osiguranik i ugovarač osiguranja nisu isto lice, da bi ugovor bio važeći potreban je pismeni pristanak osiguranika za osiguranu svotu.
- Korisnik osiguranja može biti svako fizičko i pravno lice, kojem je, na osnovu ugovora o osiguranju, osiguravač obavezan da mu isplati naknadu osiguranja, ili na neki drugi način ispuni svoju ugovorenu obavezu. Korisnik osiguranja može i da ne bude ugovorna strana, on uvek zaradi od ugovora o osiguranju, a razlika između njega i osiguranika najbolje se vidi kod ugovora za račun drugog. U takvim slučajevima kao korisnik osiguranja određuje se treće lice prema kojem osiguravač ima obavezu da mu isplati osiguranu svotu, a koji se razlikuje od ugovarača osiguranja.

Ugovor o osiguranju stvara prava i obaveze za ugovorne strane i po pravilu ne proizvodi dejstva prema trećim licima. Izuzetno, ugovor o osiguranju proizvodi i dejstva prema trećim licima u slučajevima kad je zaključen u korist trećih lica, ili u slučajevima otuđenja osigurane stvari i u slučajevima osiguranja stvari vezano za upotrebu kojih je zaključen ugovor o osiguranju od odgovornosti.

2. Odnos osiguranja zasniva se na osnovu ugovora ili na osnovu zakona. Deo XXIV ZOO sređuje osiguranje imovine i lica na osnovu ugovora o osiguranju. U članu 918 ZOO dat je smisao ugovora o osiguranju, što podrazumeva da je u našem pravnom sistemu ugovor o osiguranju sređen zakonom. Ugovor o osiguranju definisan po ovom članu primenjuje se kod svih vrsta osiguranja, osim osiguranja koja sam Zakon isključuje od primene ovih odredbi, kao i osiguranja koja su sređena posebnim zakonom.⁷⁷³ Odredbe ovog dela ZOO primenjuju se u svim odnosima i institutima za koje postoje specifične pravne norme u ovom delu. Imajući u vidu činjenicu da su pravne norme vezano za osiguranje iz ovog dela ZOO deo opšteg sistema imovinsko ugovornog prava, za sva pitanja za koja ne postoji specifična pravna norma u ovom delu ZOO (ili i u ostalim posebnim odredbama o osiguranju), trebaju se primeniti opšti principi ugovornog prava iz ZOO kao i međunarodni sporazumi potpisani od R. Kosova, koji se tiču osiguranja.

3. Na osnovu smisla koji je dat u članu 918 ZOO, ugovorom o osiguranju obavezuje se ugovarač osiguranja da plati određenu svotu osiguravajućem društvu Osiguravača. Ova obaveza ugovarača osiguranja bazira se na principu *reciprociteta* i *solidarnosti*. Sam odnos

773 Pogledaj član 920 ovog Zakona i dati komentar vezano za ovaj član.

osiguranja oslanja se na principu reciprociteta. Lica kojima preti isti rizik, iako prethodno nisu bili u nikakvoj pravnoj vezi među sobom, preko plaćanja premije osiguranja, spajaju sredstva u osiguravajućem društvu, s ciljem da se iz tih sredstava isplati šteta onome ko je pogođen od osiguranog slučaja. Ova lica, spajanjem sredstava preko plaćanja premije, uklanjaju stihijske posledice ostvarenja rizika preko osiguravajućeg društva. Princip solidarnosti dolazi do izražaja putem plaćanja premije osiguravajućem društvu, pokazujući spremnost za naknadu posledica od štete kod drugih osiguranika bez čekanja za protivisplatu za ovo učešće. Prema shvaćanju datom za uvogor o osiguranju u ovom članu, osiguravajuće društvo ima obavezu, ako se desi događaj koji predstavlja osigurani slučaj, da isplati osiguraniku ili nekom trećem licu naknadu, odnosno ugovorenu svotu ili da učini nešto drugo.

Kako se gasi ovom zakonskom odredbom dat je smisao i suštinski elementi ugovora o osiguranju. Kako se vidi iz datog shvaćanja, ugovor o osiguranju je ugovor s dvostranim obavezama, gde ugovarač osiguranja, u ime premije, ima obavezu da plati određenu svotu, dok osiguravajuće društvo, ako se desi događaj koji predstavlja osigurani slučaj, plaća ugovorenu naknadu. To je konsensualan ugovor⁷⁷⁴ zato što je za njegovu pravnu važnost dovoljno da su se ugovorne strane složile o suštinskim elementima ugovora. Ovo podrazumeva da ispunjenje obaveze ne čini deo akta zaključenja konsensualnog ugovora već njegovo ispunjenje. Aleatorni je ugovor, zato što se prilikom ugovaranja ne zna obim prava i obaveza već to zavisi od budućnosti.

Član 919. Osigurani slučaj

1. Događaj s obzirom na koji se zaključuje osiguranje (osigurani slučaj) mora biti budući, neizvestan i nezavisan od isključive volje ugovarača.

2. Ugovor o osiguranju je ništav ako je u času njegovog zaključenja već nastao osigurani slučaj, ili je taj bio u nastupanju, ili je bilo izvesno da će nastupiti, ili ako je već tada bila prestala mogućnost da on nastane.

3. Ako je ugovoreno da će osiguranjem biti obuhvaćen određen period koji prethodi zaključenju ugovora, ugovor će biti ništav samo ako je u času njegovog zaključenja zainteresovanoj strani bilo poznato da se osigurani slučaj već dogodio, odnosno da je već tada bila prestala mogućnost da se on dogodi.

Opšti pregled. ZOO, u članu 919 stav 1, određuje pravila kakav treba biti osigurani slučaj, dajući na taj način i njegov smisao. Polazeći od člana 918 ovog Zakona, osigurani slučaj je događaj koji predstavlja ostvareni rizik od kojeg je osiguranik osiguran. Dok rizik od kojeg se vrši osiguranje nije jedan očigledan događaj, za koji se ne bi trebalo znati da li će se desiti

774 Pogledaj član 15 ovog Zakona i dati komentar vezano za ovaj član, u komentaru opšteg dela ZOO.

ili neće, osigurani slučaj podrazumeva i predstavlja nastali slučaj. Osigurani slučaj je posledica osiguranog rizika i od njega se uzrokuje, koji ima za posledicu, u slučajevima imovinskog osiguranja, nestanak ili oštećenje osiguranog predmeta, dok kod osiguranja lica telesnu povredu ili smrt. Iz ovoga proizilazi da je osigurani slučaj samo događaj koji je uzrokovan od osiguranog rizika, zato što svaki događaj koji nije očigledan a koji ima za posledicu nesatanak ili oštećenje osiguranog predmeta nije osigurani slučaj. Tako, ako imamo osiguranje jednog objekta od požara, koji u ovom slučaju predstavlja osigurani rizik, u slučaju oštećenja objekta od poplava tokom vremena dok je trajalo osiguranje od požara, a dok poplava u ovom slučaju ne predstavljaju osigurani rizik, zato i korisnik osiguranja neće imati pravo na naknadu osiguranja. Osiguravač u ovom slučaju je obavezan samo za štetu uzrokovanu od požara. Osigurani slučaj se unapred predviđa ugovorom o osiguranju ili zakonom kod zakonskih osiguranja. Njegovom pojavom rađa se obaveza osiguravača da naknadi osiguraniku uzrokovanu štetu, odnosno da isplati ugovorenu svotu kod osiguranja lica.

1. Prema stavu 1 člana 919 ovog Zakona, događaj koji je nastao kao posledica rizika vezano za koji se ugovara osiguranje (osigurani slučaj)⁷⁷⁵ mora biti: a) *budući*, b) *neizvestan* i c) *nezavistan od isključive volje ugovarača osiguranja*.

Do ostvarenja rizika preko nastanka događaja (osiguranog slučaja) neophodno mora doći nakon što uđe na snagu ugovor o osiguranju, zato što slučaj, u času osiguranja neophodno je da ne postoji i da bude budući. Zahtev da osigurani slučaj bude budući događaj podrazumeva u sebi i drugu karakteristiku koju zakon traži, da on bude neizvestan i ne-evidentan. Da bi slučaj bio prikladan za osiguranje, njegovo ostvarenje je neophodno da bude nesigurno, na način da, prema normalnom toku situacije to mora biti izvanredan događaj. Neizvesnost pojave osiguranog slučaja podrazumeva nemogućnost da se, u normalnim okolnostima, unapred predvidi da li će se događaj desiti i kad će se desiti. Neizvesnost nastanka događaja iz slučaja osiguranja mora postojati u času zaključenja ugovora. Da bi bio prikladan za osiguranje osigurani slučaj ne mora zavisiti od isključive volje ugovornih strana. Volja ugovarača ne mora imati uticaja na mogućnost pojave ili ne pojave osiguranog slučaja.

2. U stavu 2 člana 919 ovog Zakona predviđaju se zakonski razlozi vezani za karakteristike date u prethodnom stavu ovog člana, zbog kojih je ugovor o osiguranju ništav. Imajući u vidu činjenicu da osigurani slučaj mora biti budući, što podrazumeva da nije nastao u času zaključenja ugovora o osiguranju, dok u slučaju zaključenja ugovora o osiguranju nakon što je nastao osigurani slučaj ili ako je on bio u toku nastanka, ugovor o osiguranju je ništav. Ugovor o osiguranju objekta od poplava je ništav ako se on zaključi nakon što se objekat poplavio ili nakon što je počeo da tone. Gore navedeno proizilazi od predviđenih zakonskih karakteristika za osigurani slučaj, da on bude *budući*. Na isti način ugovor o osiguranju je ništav u slučaju da se utvrdi da je bilo izvesno da će nastati osigurani slučaj, ili ako je u času zaključenja ugovora o osiguranju prestala mogućnost da on nastane. Ovo pravilo proizilazi od druge zakonske karaktersitike osiguranog slučaja, prema kojoj on treba *biti neizvestan*.

⁷⁷⁵ Po ZOO kao osigurani slučaj smatra se događaj, koji je posledica rizika od kojeg je ugovoreno osiguranje. Na ovaj način i događaju se pripisuju karakteristike koje treba imati rizik od kojeg se vrši osiguranje.

3. Stav 3 člana 919 ZOO predstavlja izuzeće od opšteg pravila po kojem, ugovor o osiguranju se zaključuje za rizike koji će se desiti u budućnosti, računajući od časa njegovog zaključenja. Na osnovu ove zakonske odredbe, dozvoljava se mogućnost ugovaranja da osiguranje obuhvati određeni vremenski period pre zaključenja ugovora⁷⁷⁶. Takav će se ugovor poništiti samo ako se utvrdi da je u času zaključenja ugovora strana zainteresovana za njegovo zaključenje znala da je osigurani slučaj već nastao (ovo vredi za osiguranika), odnosno da je u vreme njegovog zaključenja prestala mogućnost da on nastane (ovo važi za osigurača). Ovo se naročito može desiti u slučajevima osiguranja prevoza, onda kad prevoz stvari traje jedno duže vreme, na način da se ugovor zaključi nakon početka prevoza a u vremenskom periodu osiguranja obuhvaćeno je vreme od časa početka prevoza. Iz ovoga se može utvrditi da prema ovoj zakonskoj odredbi *osiguranjem se mogu pokriti i štete uzrokovane pre zaključenja ugovora o osiguranju, ali pod uslovom da u času zaključenja ugovora ugovarač osiguranja i osiguranik nisu znali a niti su mogli znati da je osigurani slučaj nastao.*

3(a). Što se tiče sudbine ugovora o osiguranju nakon nastanka osiguranog slučaja, u vremenskom roku do njegovog završetka, to zavisi od toga da li se rizik ostvario u celosti ili samo delimično, odnosno da li je osigurani objekat oštećen u potpunosti ili je delimično oštećen. U slučajevima kad je nastao osigurani slučaj, gde je objekat osiguran ugovorom oštećen u potpunosti tako da ne postoji više kao takav, s time i ugovor o osiguranju prestaje, više neće postojati. To će se desiti u slučajevima obaveznog osiguranja od auto odgovornosti, onda kad se šteta na vozilu računa kao totalna šteta, s time presteje i ugovor, tako da on ne može proizvoditi pravna dejstva za vremenski period koji je preostao do njegovog isteka. U suprotnom, u slučaju da se osigurani objekat, s nastankom jednog osiguranog slučaja, ošteti samo delimično, osiguranje će se nastaviti za preostali vremenski period koji je ostao po ugovoru, a što se tiče osigurane svote ona će biti do visine celokupnog osiguranja objekta.⁷⁷⁷

3(b). S nastankom osiguranog slučaja, osiguranik, odnosno korisnik osiguranja ima pravo na naknadu uzrokovane štete. Osiguravač nosi odgovornost za naknadu štete uzrokovane od tog osiguranog slučaja. Da bi se ostvarilo pravo na naknadu od osiguranja trebaju se dokazati odlučujuće činjenice koje opravdavaju ostvarenje potraživanja. Odlučujuća činjenica za ostvarenje ovog prava jeste nastanak osiguranog slučaja. Teret dokaza nastanka osiguranog slučaja ima osiguranik, odnosno korisnik osiguranja. On u ovom slučaju mora dokazati: a) svojstvo osiguranika ili korisnika osiguranja, b) da je nastao i i da se ostvario osigurani slučaj, što podrazumeva uzrokovanje štete u periodu dok je trajalo osiguranje i c) obim i visinu štete. Dokazivanje odlučujućih činjenica vrši se s predstavljanjem potrebne dokumentacije, zavisno od osiguranog slučaja, s ciljem dokazivanja i okolnosti u kojima je slučaj nastao, kao na pr., kod slučajeva iz saobraćaja zahteva se policijski zapisnik ili .....

⁷⁷⁶ Jezično uređivanje ove odredbe donosi nejasnoću s rečima: “ period koji prethodi zaključenju ugovora”. Reč je o vremenskom periodu određenom pre zaključenja ugovora, računajući prošli vremenski period do časa njegovog zaključenja, što podrazumeva prošli vremenski period a ne onaj koji dolazi.

⁷⁷⁷ Pogledaj član 946 stav 6 ovog zakona i dati komentar u vezi s ovom odredbom.

sudska presuda. Osiguravač nije obavezan da isplati naknadu od osiguranja dok mu se ne predaju potrebni dokazi za utvrđivanje njegove obaveze iz ugovora o osiguranju. U slučaju spora vezano za zahtev za naknadu štete odlučuje redovan sud ili onaj arbitražni.

Član 920. Isključenje nekih osiguranja

1. Odredbe ovog dela neće se primenjivati na plovidbeno osiguranje, kao ni na druga osiguranja na koja se primenjuju pravila o plovidbenom osiguranju.

2. Navedene odredbe neće se primenjivati ni na osiguranje potraživanja, kao ni na odnose iz reosiguranja.

Opšti pregled. Deo XXIV ZOO sadrži pravila vezana za osiguranja. Odredbe ovog dela zakona ne primenjuju se u svim osiguranjima. Član 920 ZOO određuje osiguranja u kojima se neće primeniti odredbe ovog dela zakona. Na osnovu jednog opšteg pravnog načela specijalni zakon ima prednost u primeni u odnosu na opšti zakon (*lexspecialisderogatlegi generali*). Ovo opšte načelo prava dolazi do izražaja u pravu osiguranja preko ove zakonske odredbe, tako da u nekim osiguranjima predviđenim ovom zakonskom odredbom ne primenjuju se odredbe ovog dela Zakona, pošto su one srede ne ili posebnim zakonima ili se za njih primenjuju posebna pravila.

1. Prema stavu 1 ovog člana odredbe iz dela XXIV ZOO, s kojima se sređuju osiguranja, neće se primeniti na takozvana plovidbena osiguranja i druga osiguranja vezano za koje se primenjuju pravila za plovidbena osiguranja. Ova zakonska odredba u potpunosti je ista s zakonskom odredbom iz člana 899 ZOO nekadašnje Federativne Jugoslavije iz 1978 godine. Kao takva ona postoji, iako do sada u R. Kosova ne postoje posebni zakoni s kojima su sređena plovidbena osiguranja.⁷⁷⁸

2. U stavu 2 ovog člana određene su i dve druge vrste osiguranja, u kojima se ne primenjuju odredbe ZOO s kojima su sređena osiguranja, i to: a) *kod osiguranja potraživanja* i b) *kod odnosa reosiguranja*.

S ugovorom o osiguranju osiguravajuće društvo se obavezuje da isplati osiguravaču ili nekom trećem licu naknadu određenu ugovorom, *ako nastane događaj koji predstavlja slučaj osiguranja*. Vezano za različite postojeće zahteve među stranama ne primenjuju se odredbe vezane za osiguranja iz ZOO. Vezano za zahteve među stranama ne može stajati događaj koji predstavlja osigurani slučaj. Osiguranje zahteva može se vršiti samo za takozvane “političke rizike” ili one “komercijalne”, što podrazumeva rizike od različitih

⁷⁷⁸ U Građanskom Zakoniku R. Albanije, član 1133 stav 2 predviđa se: “Osiguranje u pomorskoj plovidbi sređuje se Zakonikom Pomorske Plovidbe”. Potpuno ista odredba s onom iz ZOO postoji u članu 996 ZOO Crne Gore, dok su plovidbena osiguranja sređena s Pomorskim Zakonikom (Pomorski Zakonik-2004). Slična odredba s tom potoji u članu 920 ZOO i u ZOO (Zakon o Obveznim Odnosima – 2005) R. Hrvatske, u članu 923, dok je osiguranje pomorske plovidbe sređeno s Pomorskim Zakonikom - 2004.

političkih i komercijalnih situacija stvorenih na jednom mestu. Ostvarenje ovih vrsta osiguranja trebalo bi se vršiti od specijalizovanih organizacija ili od specijalnih vladinih organizacija osnovanih naročito prema pravilima osiguranja koja određuju ove organizacije. S ZOO (stavom 2 člana 920) isključuje se primena odredbi s kojima se sređuju odnosi od osiguranja i kod odnosa iz reosiguranja. Reosiguranje predstavlja jedan pravni odnos za sebe. Ovaj pravni odnos je odvojen od pravnog odnosa osiguranja i nema veze s njim. Ugovorna strana su osiguravač i reosiguravač a ne i osiguranik i za osnivanje ovog odnosa potreban je jedan novi ugovor različit od onog o osiguranju. Imajući u vidu činjenicu da je ugovor o reosiguranju jedan drugi novi ugovor u poređenju s onim za osiguranje i da odnosi sređeni među ovim strana ne stvaraju obavezujući pravni odnos i za osiguranika, isključuje se primena odredaba ovog Zakona vezano za osiguranje kod odnosa reosiguranja.

Član 921. Odstupanje od odredaba ovog dela

1. Ugovorom se može odstupiti samo od onih odredaba ovom delu u kojima je to odstupanje izričito dopušteno, kao i od onih koje pružaju ugovaračima mogućnost da postupe kako hoce.

2. Odstupanje od ostalih odredaba, ukoliko nije zabranjeno ovim ili kojim drugim zakonom, dopušteno je samo ako je u nesumnjivom interesu osiguranika.

Opšti pregled. Jedno od osnovnih načela obligacionog prava jeste autonomija volje.⁷⁷⁹ Prema tom načelu učesnici u obligacionim odnosima su slobodni, da u skladu s nalagodavnim odredbama, javnog reda i dobrih običaja, sređuju njihove odnose prema njihovoj volji (*Načelo slobodnog raspolaganja*). Kao što se vidi iz osnovnih načela, predviđa se sloboda volja učesnika u obligacionim odnosima kja je ograničena s nalagodavnim odredbama ovog zakona, normalno i s onima javnog reda i dobrih običaja. Na osnovu člana 921 ZOO proizilazi da su odredbe vezane za osiguranja obligacione (kogente) za stranke.

1.U stavu 1 člana 921 ZOO predviđa se obligacioni karakter (imperativan) odredaba ovog zakona koje se bave s ugovorom o osiguranju. Prema ovoj zakonskoj odredbi, u odnosima osiguranja u kojima se primenjuju odredbe ZOO, isključuje se načelo slobodnog raspolaganja strana, osim u slučajevima kad se odstupanje od ovih odredaba izričito predviđa zakonom. Ugovarači u sređivanju odnosa s ugovorom o osiguranju moraju se pridržavati odredaba ovog dela Zakona o osiguranju. U tom aspektu, prema ovoj zakonskoj odredbi, odredbe ovog zakona s kojima se sređuju odnosi osiguranja su imperativnog karaktera. Odstupanje od ovih odredbi, na osnovu opšteg principa obligacionog prava o slobodnom raspolaganju strana, dozvoljeno je samo iz dva razloga: a) onda kad je odstupanje izričito dozvoljeno s zakonskom odredbom ovog dela, ili b) onda kad odredba nudi mogućnost ugovaračima da deluju kako žele, i drukčije od onoga kako je određeno s tom doredbom.

779 Pogledaj član 2 ovog zakona i dati komentar vezano za ovaj član u komentaru opšteg dela ZOO.

S nekim odredbama ovog dela zakona, kao na pr., kod šteta uzrokovanih zbog nedostataka osigurane stvari (član 951) predviđa se odgovornost osiguravača za štetu koja proizilazi od nedostataka osigurane stvari, *osim ako je sređeno drugačije*. Kao što se vidi u takvim odredbama mogućnost odstupanja od imperativne odredbe izričito se predviđa samom tom odredbom.⁷⁸⁰ U ostalim slučajevima, na pr., kod podosiguranja (član 957) ili kod prelsaka ugovora na pribavioca osigurane stvari (član 958 stav 1) ugovaračima se dozvoljava da ugovore kako žele, a ako nisu odredili važiće pravilo predviđeno tom zakonskom odredbom.⁷⁸¹ Ili u drugom slučaju vezano za trajanje osiguranja (član 943), u stavu 1, dozvoljava se mogućnost ugovarača da srede trajanje ugovora o osiguranju, drukčije od onoga kako je predviđeno ovom odredbom, a u stavu 2 nudi se mogućnost, prema želji, da ugovorom *oupušte* ne predvide i ne regulišu trajanje osiguranja.⁷⁸²

2. U stavu 2 ovog zakona predviđa se mogućnost odstupanja i od ostalih zakonskih odredbi koje su imperativnog karaktera, tamo gde nije izričito predviđena mogućnost odstupanja ili gde odredba ne nudi ugovaračima osiguravajućih odnosa da deluju drugačije. Dok se prema stavu 1 ovog člana odstupanje dozvoljava samom zakonskom odredbom koja se primenjuje, prema odredbi stava 2 ovog zakona, odstupanje se može učiniti od ostalih zakonskih odredbi obligacionog karaktera uz dva uslova: a) da odstupanje ne bude zabranjeno ovim zakonom ili nekim drugim zakonom,⁷⁸³ b) da je odstupanje od odredbe obligacionog karaktera u nesumnjivom interesu osiguranika.

PODGLEVLJE 2 ZAKLJUČENJE UGOVORA

Član 922. Kad je zaključen ugovor

1. Ugovor o osiguranju je zaključen kad ugovarači potpišu polisu osiguranja ili listu pokrića.

2. Pismena ponuda učinjena osiguravaču za zaključenje ugovora o osiguranju vezuje ponudioca, ako on nije odredio kraći rok, za vreme od osam dana od dana kad je ponuda prispela osiguravaču, a ako je potreban lekarski pregled, onda za vreme od trideset dana.

780 Pogledaj članove 951 i 952 ovog zakona i date komentare za ove zakonske odredbe.

781 Pogledaj članove 957 i 958 ovog zakona i date komentare vezano za ove zakonske odredbe.

782 Pogledaj član 943 ovog zakona i dati komentar vezano za ovaj član.

783 Malo je slučajeva iz ZOO gde se izričito zabranjuje bilo koja mogućnost odstupanja od njegovih odredbi, kao što je slučaj s članom 941, gde je sređeno izuzeće odgovornosti osigurača u slučaju predumišljaja i prevare, tako da regulisanje s ugovorom drukčije od ove odredbe, nema pravno dejstvo. Kao što se vidi izričito se isključuje odstupanje ugovorom od ove zakonske odredbe.

3. Ako osiguravač u tom roku ne odbije ponudu koja ne odstupa od uslova pod kojima on vrši predloženo osiguranje, smatraće se da je prihvatio ponudu i da je ugovor zaključen.

4. U tom slučaju ugovor se smatra zaključenim kad je ponuda prispela osiguravaču.

Opšti pregled. Vezano za prava i obaveze koje proizilaze za strane iz ugovora o osiguranju, od posebne važnosti je čas kad se smatra da je ugovor zaključen. Od posebnog uticaja za određivanje ove okolnosti je zakonski predviđena forma za njegovo zaključenje. S ovom zakonskom odredbom sređen je čas kad se smatra da je ugovor o osiguranju zaključen, predviđena je zakonska forma za ovaj ugovor, važnost ponude i vremenski rokovi s istekom kojih smatra se da je ugovor o osiguranju zaključen.

1. Gledano uopšteno u obligacionom pravu, pravni odnos strana stvara se od časa zaključenja ugovora. Na taj način takođe u času zaključenja ugovora o osiguranju zasniva se obligacioni pravni odnos osiguranja. Zbog tog razloga u uzajamnim odnosima strana iz ugovora o osiguranju od posebne je važnosti čas njegovog zaključenja, zato što se od tog časa, obično, rađaju prava i obaveze za strane. Za osiguranika rađa se obaveza za plaćanje premije osiguranja, dok se za osigurača rađa obaveza za naknadu štete koju trpi osiguranik od osiguranog slučaja. Pravo na naknadu štete iz ugovora o osiguranju, u smislu člana 922 ZOO, procenice se prema opštim uslovima osiguranja koja su postojala u času zaključenja ugovora a ne u času nastanka osiguranog slučaja. Da li bi trebalo ili ne platiti naknadu za osigurani slučaj zavisi od toga da li je naknada nastala u toku osiguranja. Tim više, u slučajevima kad je u času zaključenja ugovora postojao osigurani slučaj, ugovor o osiguranju je ništav. Iz tog razloga, važna je predviđena zakonska forma izraza volje strana za zaključenje ovog ugovora, odnosno predviđena zakonska forma za osiguranje.

Stavom 1 ovog člana sređuje se čas zaključenja ugovora o osiguranju i njegova forma. Vezano za formu ugovora, uopšte u obligacionom pravu važi sloboda forme zaključenja ugovora, tako da se zaključenje ugovora ne podvrgava nijednoj formi, osim ako zakonom nije određeno drugačije.⁷⁸⁴ Ovo opšte pravilo slobode forme ne važi za ugovor o osiguranju. Prema stavu 1 ovog člana *ugovor o osiguranju je zaključen kad ugovarači potpišu polis osiguranja ili listu pokrića*. Iz ovoga proizilazi da je ugovor o osiguranju konsensualan ugovor a ne realni i da bi on bio važeći zakonom se traži određena forma. Ugovor o osiguranju je zaključen i proizvodi prava i obaveze za ugovorne strane od časa kad strane potpišu polis osiguranja ili listu pokrića, što znači da je potpis polise ili pokrića osiguranja zakonski obavezujuća forma ugovora o osiguranju. Od časa njihovog potpisivanja rađaju se mnoga prava i obaveze za ugovorne strane i za treća lica, kad je to predviđeno ugovorom. Zbog tog razloga zakonom je određeno i šta treba da sadrži polisa osiguranja i kakav treba biti sastavni deo polise osiguranja.⁷⁸⁵

784 Pogledaj član 51 ZOO i dati komentar vezano za ovaj član u komentaru opšteg dela ovog Zakona.

785 Pogledaj član 923 ovog zakona i dati komentar vezano za ovaj član

2. Stav 2 člana 922 ZOO sređuje obavezu ponudioca na pismenu ponudu osiguraniku za zaključenje ugovora, u određenim rokovima. I za ponudu za zaključenje ugovora o osiguranju važiće opšta pravila određena ovim zakonom za zaključenje bilo kojeg drugog ugovora. Na ovaj način, ponuda za zaključenje ugovora o osiguranju je predlog osiguravača, za zaključenje ugovora o osiguranju koji mora da sadrži sve suštinske elemente ugovora o osiguranju, s čijim se prihvatanjem može zaključiti ugovor.⁷⁸⁶ Prema opštim pravilima o ponudi, ona može biti usmena ili u pismenoj formi. Ovom zakonskom odredbom je izričito određeno da je obaveza ponudioca da za zaključenje ugovora o osiguranju podnese samo ponudu učinjenu pismeno, što čini izuzeće od opštih pravila o ponudi, zato što se uredno ne zahteva pisana forma, a ona je potrebna samo u slučajevima kada se to predviđa zakonom.⁷⁸⁷ S druge strane, imajući u vidu činjenicu da se ugovor o osiguranju mora zaključiti na osnovu opštih uslova određenih od osiguravača, koji uslovi nisu ograničeni na određeni broj lica, a niti na određeno lice, smatramo da obavezu ponudioca za zaključenje ovog ugovora predstavlja i opšta ponuda, koja se obraća neodređenom broju lica.⁷⁸⁸

Što se tiče rokova unutar kojih, računajući od datuma kada je učinjena ponuda, ponuđeni može da zahteva zaključenje ugovora, s ovom odredbom je konkretizovano opšte pravilo o ponudi, na način da su određeni rokovi u kojima ponuda proizvodi obaveze za ponudioca za zaključenje ugovora o osiguranju. U slučajevima kad u ponudi nije određen neki kraći rok, zadnji rok u kojem ponudioc želi da zaključi ugovor o osiguranju preko svoje pismene ponude, jeste 8 dana, od dana kada je osiguravač primio ponudu. U slučajevima zaključenja ugovora o životnom osiguranju s lekarskim prgledom rok je najviše 30 dana. Kao što se vidi, zakon dozvoljava mogućnost određivanja kraćih rokova u ponudi od onih koji su predviđeni ovom zakonskom odredbom. Ako osiguranik, u ovom roku prihvati ponudu i obavest o ovome stigne ponudiocu, smatraće se da je ugovor o osiguranju zaključen.

3. Pravna odredba iz stava 3 ovog člana sadrži jezične greške, zbog kojeg razloga i onakva kakva je u verziji na albanskom jeziku jeste nejasna. Prema postojećoj odredbi proizilazi da ona sređuje slučajeve kad ponudilac u roku, prema prethodnom stavu ovog člana, odbije ponudu. Ovako data odredba je nejasna, nerazumna i bez smisla. Smatramo da je jezično uređenje ove zakonske odredbe pogrešno i da ona sređuje slučajeve kad osiguranik podnosi osiguravaču ponudu za zaključenje ugovora o osiguranju. Ugovor o osiguranju u načelu se zaključuje na osnovi slobodne volje strana. Ako jedna strana odbije ponudu on se ne može naterati i da zaključi ugovor protiv svoje volje. Ova zakonska odredba se bavi s slučajevima kad, *unutar rokova iz stava 2 ovog člana, osiguravač ne odbije (pogrešno je napisano "odbije") ponudu podnesenu od osiguranika koja se, prema predloženim uslovima ne razlikuje mnogo od onih uslova po kojima on vrši osiguranje, smatraće se da je prihvatio ponudu i da je ugovor zaključen.*

786 Pogledaj član 22 ovog Zakona i dati komentar vezano za ovaj član u komentaru opšteg dela ZOO.

787 Pogledaj član 27 ovog Zakona.

788 Pogledaj stav3 člana 22 ZOO.

Prema ovoj zakonskoj odredbi čini se izuzeće od opšteg pravila vezano za ćutanje ponuđenog iz člana 30 stava 1 ovog zakona, prema kojem ćutanje ponuđenog ne podrazumeva prihvatanje ponude. Izuzetno od opšteg pravila, odredba iz stava 3 ovog člana nalazi primenu ako se ispune određeni zakonski uslovi a to su a) da je lice zainteresovano za zakljućenje ugovora poslao osiguravaću pismenu ponudu, b) da se ponuda u pismenoj formi poslata osiguravaću ne razlikuje po uslovima i pravilima na osnovu kojih on vrši osiguranje, i c) da za vreme dok je u ćutanju protekne zakonski rok od 8, odnosno 30 dana.

4. Stav 4 sređuje čas od kojeg će se smatrati da je ugovor zakljućen na osnovu zakonskih uslova predviđenih u stavu 3 ovog člana. Na ovaj način, u slučajevima kad je ponuda podneta osiguravaću od osiguranika, a on je ne odbije unutar određenog zakonskog roka od 8, odnosno 30 dana, smatra se da je ugovor zakljućen od časa kad je ponuda pristigla osiguravaću. Ovo pravilo važi na osnovu opštih pravila ugovornog prava.⁷⁸⁹

Iz sudske prakse.

“Tužiteljka je osigurala vozilo kod tužene osiguravajuće kompanije, prema polisi osiguranja KASKO, od sudara i krađe, u visini osigurane svote od 17.000€, za period od 03.12.2003 do 02.12.2003. Dana 16.02.2004, vozilo je ukradeno. Kod organa javnog reda krađa je prijavljena dana 08.4.2004, u 16,00 časova, a kod tužene kompanije dana 09.4.2004. Drugostepeni sud je ispravno primenio materijalno pravo kad je našao da je tužbeni zahtev tužilaca bez osnova. U smislu člana 901 stava 1 Zakona o Obligacionim Odnosima (prema ZOO na snazi član 922 – opomena autora) ugovor o osiguranju je zakljućen kad kad su ugovarači potpisali polisu osiguranja, međutim, sastavni deo ugovora gde se predviđaju opšti uslovi, prava i obaveze ove vrste osiguranja, štampani su na prednjoj strani polise osiguranja KASKO, koja u poglavlju XII tački 1 predviđa da u slučaju krađe ili pljačke, informisanje ili prijava kod organa javnog reda mora se izvršiti u roku 34 časova, od kada se utvrdi osigurani slučaj. U tački 2 ovog poglavlja, predviđa se da se kopija dokaza informisanja ili prijave stavlja na raspolaganje osiguravaću ne kasnije od 72 časova od časa nastanka događaja, a u tački 3 predviđeno je da u slučaju da osiguranik ne poštuje gornje rokove, onda se osiguravaću ostavlja pravo da se oslobodi od obaveza za pokrivanje štete ”.⁷⁹⁰

Član 923. Polisa i lista pokrića

1. U polisi moraju biti navedeni: ugovorne strane, osigurana stvar, odnosno osigurano lice, rizik obuhvaćen osiguranjem, trajanje osiguranja i period pokrića, svota osiguranja ili da je osiguranje neograničeno; premija ili doprinos, datum izdanja polise i potpisi ugovorenih strana.

.....
789 Pogledaj član 30 stav 5 ZOO na kojem sa bazira pravilo predviđeno u stavu 4 ove zakonske odredbe.

790 Vrhovni Sud R. Kosova Rev. 154/2007 datum 01.06.2010.

2. Zamenjena listom može biti privremeno polisa osiguranja pokrića u koju se unose bitni sastojci ugovora.

3. Osiguravač je dužan upozoriti ugovarača osiguranja da su opšti i posebni uslovi osiguranja sastavni deo ugovora i predati mu njihov tekst, ako ti uslovi nisu štampani na samoj polisi.

4. Izvršenje obaveze iz prethodnog stava mora biti konstatovano na polisi.

5. U slučaju neslaganja neke odredbe opštih ili posebnih uslova i neke odredbe polise primeniće se odredbe polise a u slučaju neslaganja neke štampane odredbe polise i neke njene rukopisne odredbe, primeniće se ova poslednja.

6. Prema sporazumu ugovarača, polisa može glasiti na određeno lice, po naredbi ili na donosioca.

Opšti pregled. Član 923 ZOO sređuje polisu osiguranja i listu pokrića, na način da predviđa šta sve treba da sadrži polisa, koja je uloga i značaj liste pokrića i važna pitanja vezana za opšte i posebne uslove osiguranja. Prema ZOO, ugovor o osiguranju smatra se zaključenim onda kad ugovarači potpišu polisu osiguranja ili listu pokrića.⁷⁹¹ To podrazumeva da se prilikom zaključenja ugovora o osiguranju obično izdaje jedan dokument. Takvi dokumenti obično su u formi polise osiguranja, liste pokrića a može se desiti i neka potvrda o zaključenju ugovora o osiguranju. Sve ovo, ili neki drugi mogući dokument, potvrđuju zaključenje ugovora, što znači da, na prvom mestu polisa, ili neki drugi dokument, predstavlja dokument u pismenoj formi o zaključenju ugovora o osiguranju. Prilikom zaključenja ugovora o osiguranju obično se izdaje polisa osiguranja. Ona se izdaje nakon zaključenja ugovora, postignutog sporazuma vezano za ugovorene uslove.

1. U stavu 1 člana 923 predviđa se šta treba da sadrži polisa osiguranja. U polisi osiguranja moraju se upisati: ugovorne strane (osiguravač i ugovarač osiguranja), osigurana stvar (ako je reč o imovinskom osiguranju) ili osigurano lice (ako je reč o osiguranju lica), rizik obuhvaćen osiguranjem (požar, poplave, saobraćajni udes i dr), rok osiguranja i period pokrića, svota osiguranja ili konstatacija de je osiguranje neograničeno, premija osiguranja, datum davanja polise i potpisi ugovornih strana. Osim ovih važnih gorenavedenih podataka, u polisi osiguranja mogu se upisati i drugi nevažni sastavni elementi, kao: ime korisnika osiguranja, rokovi za isplatu premija, odredbu o ugovorenoj vrednosti, odredbu o prelazu prava iz ugovora u slučaju otuđenja stvari i ostalo.⁷⁹² Smatramo da je polisa važeća i ako nisu obuhvaćeni u detaljima svi ovi podaci. Bilo bi dovoljno da samo neki od glavnih podataka budu zapisani u kratkim tačkama, a vezano za ostale delove postoji konstatacija u polisi da

⁷⁹¹ Pogledaj član 922 stav 1 ovog zakona i kdati komentar vezano za ovu odredbu.

⁷⁹² Prema članu 4 Zakona br. 04/L-018 o Obaveznom osiguranju od Auto odgovornosti, polisa osiguranja od auto odgovornosti mora biti jedinstvena na celom prostoru Republike Kosova i njen sadržaj i formu određuje Centralna Banka Kosova (CBK).

su ostali podaci obuhvaćeni određenim uslovima osiguranja gde su oni detaljno regulisani. Jedan takav zaključak proizilazi iz stava 3 ovog člana prema kojem su opšti i posebni uslovi osiguranja sastavni deo ugovora o osiguranju. Na taj način, prava i obaveze strana, osim s polisom osiguranja, određuju se i ugovorenim uslovima osiguranja. Ugovoreni uslovi osiguranja imaju prednost kod svega onoga što nije predviđeno ugovorom. Kao što je određeno zakonom, postoje dve vrste uslova osiguranja: a) opšti i b) posebni. Pod opštim uslovima osiguranja sređuju se zajednička pitanja za više vrsta sličnih osiguranja, kao što su opšti uslovi imovinskog osiguranja. S posebnim uslovima sređuju se specifična pitanja vezana za određene vrste osiguranja, kao što su uslovi za osiguranje od požara ili od nekog drugog određenog rizika. Po ovome, kako se najčešće dešava u praksi, ugovor o osiguranju sačinjavaju: polisa osiguranja, opšti odgovarajući uslovi i posebni odgovarajući uslovi osiguranja.⁷⁹³

2. U stavu 2 ovog člana predviđa se dejstvo i vrednost liste pokrića kad privremeno nedostaje polisa osiguranja. Prema ovoj zakonskoj odredbi *lista pokrića je dokument osiguranja s kojim se privremeno zamenjuje polisa osiguranja*. Kako polisa osiguranja tako i lista pokrića mora biti potpisana od ugovornih strana.⁷⁹⁴ S njenim potpisom od osiguravača, kao i kod polise osiguranja, smatra se da je ugovor zaključen, pod uslovom da drugi ugovarač osiguranja izražava svoju volju s nekom drugom izjavom za ovu svrhu za drugu stranu.⁷⁹⁵ Lista osiguranja obično se daje s ciljem obezbeđenja strana, u situacijama kada se ne znaju svi elementi ugovora o osiguranju. Ona je privremenog karaktera, obično dok se ne odrede svi podaci za sastavljanje polise osiguranja, ili dok se strane ne sporazume o nekom elementu ugovora, za koji je do data bilo neslaganja. Na taj način lista pokrića će privremeno zameniti polisom osiguranja. Da bi proizvela takva pravna dejstva, lista pokrića mora da sadrži bitne elemente ugovora o osiguranju i ostale glavne podatke koje sadrži polisa, kao što je to predviđeno stavom 1 ovog člana. Sastavljanjem i pojavom polise osiguranja, lista pokrića gubi važnost koju je imala do tada.

3. Stav 3 člana 923 ZOO sređuje obaveze osiguravača u slučajevima kad polisa osiguranja ne sadrži opšte i posebne uslove osiguranja. Opšti uslovi osiguranja nalaze primenu u poslovima osiguranja i predstavljaju obavezu za drugog ugovarača osiguranja pod uslovom da ispunjava uslove iz opštih pravila obligacionih prava i posebne odredbe iz osiguravajućeg prava. Opšte je pravilo da opšti uslovi obavezuju ugovornu stranu samo ako je u času zaključenja formalnih ugovora, ona znala za njih, ili su joj one svakako trebale biti poznate.⁷⁹⁶ Što se tiče posebnih odredbi osiguravajućeg prava, smatra se da su uslovi osiguranja poznati strani koja odobrava ugovor, ako su oni bile objavljeni na uobičajeni način, ili su bili predati prilikom zaključenja ugovora. S potpisivanjem polise

793 Pogledaj Prof. dr. B. Blagojeviq i Prof. dr. Vrleta Krulj, Komentar ZOO II, "Savremena Administracija" 1980 Beograd, str. 451.

794 Pogledaj član 922 stav 1 ovog Zakona i dati komentar vezano za ovaj član.

795 Pogledaj član 57 stav 4 ovog zakona i dati komentar vezano za ovaj član u komentaru opšteg dela ZOO.

796 Pogledaj član 124 stav 3 ZOO, prema kojem opšti uslovi obavezuju ugovornu stranu u slučaju da je znala ili je neophodno trebala znati prilikom zaključenja ugovora.

.....

smatra se da je zaključen ugovor o osiguranju. Prema stavu 3 ovog člana, *u slučaju da u polisi osiguranja nisu upisani opšti i posebni uslovi osiguranja, osiguravač mora obavezno da upozori ugovarača osiguranja⁷⁹⁷ da su takvi uslovi sastavni deo ugovora i da mu preda njihov tekst.*

4. Ugovor o osiguranju se smatra da je zaključen s potpisom polise osiguranja koja mora da sadrži opšte uslove i posebne uslove osiguranja, u suprotnom osiguravač obaveze *je dužan* da upozori ugovarača osiguranja da su oni sastavni deo ugovora kao i da mu preda njihov tekst. Gledano s ovog aspekta, potpisivanjem polise osiguranja, ugovarač osiguranja s jedne strane potvrđuje činjenicu da se slaže s zaključenjem ugovora o osiguranju, a s druge strane svojim potpisom potvrđuje činjenicu da je prihvatio odgovarajuće opšte i posebne uslove osiguranja od osiguravača. Zbog ovog razloga u stavu 4 ZOO određeno je da se u polisi osiguranja mora obavezno konstatovati primena obaveze iz prethodnog stava ovog člana, odnosno da je osiguravač predao ugovaraču osiguranja opšte i posebne uslove osiguranja koja su sastavni deo ugovora o osiguranju.

- Prema stavu 3 ovog člana ZOO, osiguravač je dužan da obavesti ugovarača osiguranja da su opšti i posebni uslovi osiguranja sastavni deo ugovora o osiguranju i da mu preda njihov tekst, ako ti uslovi nisu štampani na samoj polisi osiguranja, da je **tuženi** kao osiguravač delovao na osnovu ove zakonske odredbe. Prema stavu 4 ovog člana određeno je da ispunjenje obaveze iz prethodnog člana obavezno treba biti konstatovano u polisi. Okolnost da rečena polisa ne sadrži jednu takvu konstataciju, ne može imati za posledicu neprimenu table **tuženog** za određivanje procenta stalnog invaliditeta iz nesrećnog slučaja.⁷⁹⁸

5. U polisi osiguranja moraju biti štampani opšti i posebni uslovi osiguranja, što se obično i dešava. Izuzetno, u slučaju da u polisi oni nisu štampani, obavezno treba stajati tvrdnja da su oni sastavni deo polise. Stav 5 ovog člana sređuje šta će primeniti u slučajevima kad se neka odredba opštih i posebnih uslova ne slaže s odgovarajućom odredbom polise s onom odgovarajućom u rukopisu. U prvom slučaju kad ima neslaganja s nekom odredbom o opštim ili posebnim uslovima i nekom odredbom polise, mora se primeniti odredba iz polise. U drugom slučaju, u slučaju neslaganja između neke štampane odredbe u polisi i odgovarajuće odredbe u rukopisu, primeniće se ova zadnja.

*“Onda kada su osiguraniku predati opšti uslovi osiguranja koji obuhvaćaju eksploziju, a nije predata posebna klauzula koja isključuje ovo osiguranje, osiguravač je dužan da isplati ugovorenu naknadu za štetu od eksplozije ”.*⁷⁹⁹

6. U stavu 6 člana 923 ZOO određene su vrste polise osiguranja. Zavisno od sporazuma strana određuju se i vrste polise, tako da na osnovu sporazuma među stranama polisa može

.....

797 Ovu obavezu ima osiguravač samo prema ugovaraču a ne i prema korisniku osiguranja, zato što ovaj zadnji nije ugovorna strana.

798 Vrhovni Sud R. Hrvatske. Rev. 9/04 datum 27.01.2005.

799 Vrhovni Sud Hrvatske Rev-485/01 datum 27.03.201.

biti: *a) u ime određenog lica; b) po naredbi; c) prema donosiocu.* U ime određenog lica jeste polisa osiguranja u kojoj je osiguranik određen imenom. Ona nalazi primenu u svim vrstama osiguranja. Kod polisa po naredbi osiguranik se određuje po naredbi osiguravača ili ugovarača osiguranja. Ona nalazi primenu kod osiguranikove imovine i kod životnog osiguranja. Kod polisa prema donosiocu osiguranik je lice koje donosi polisu. Ona ne može naći primenu kod životnih osiguranja, zato što osiguranik ne može da je donese. Primenuje se kod imovinskog osiguranja.

Član 924. Osiguranje bez polise

Uslovima osiguranja mogu biti predviđeni slučajevi u kojima ugovorni odnos iz osiguranja nastaje samim plaćanjem premije.

Po pravilu ugovor o osiguranju je zaključen kad ugovarači potpišu polisu osiguranja ili listu pokrića.⁸⁰⁰ Ovo podrazumeva da, prema opštem pravilu, na ovaj način se stvara osiguravajući odnos. Iz ovog opšteg pravila predviđa se izuzeće s odredbom iz člana 924 ovog zakona kojim je sređeno osiguranje bez polise. Ovom odredbom dozvoljava se osiguravajući odnos, u određenim slučajevima. Kada se tako predviđa u uslovima osiguranja, on se zasniva samo s činjenicom plaćanja premije osiguranja, bez potpisa i davanja polise osiguranja. Ovo pravilo čini izuzeće i po formalnoj prirodi ugovora o osiguranju. Dok je ugovor o osiguranju formalan ugovor, s ovom formom osiguranja isključuje se forma ovog ugovora, zato što se odnos osiguranja zasniva bez zaključenja nekog formalnog ugovora, već samom činjenicom plaćanja premije osiguranja. Takva forma zasnivanja osiguravajućeg odnosa mora biti predviđena u uslovima osiguranja. Takvi se slučajevi pojavljuju kad se vrši životno osiguranje tokom putovanja s određenim prevoznim sredstvima, u slučajevima kad se premija plaća zajedno s putnom kartom. Da bi se stvorio osiguravajući odnos moraju se ispuniti ovi uslovi: a) u opštim uslovima mora se predvideti ovaj način osiguranja, s plaćanjem premije osiguranja, b) ugovarač osiguranja mora obavezno da plati premiju za odgovarajuće osiguranje.

Član 925. Zaključenje ugovora u ime drugog bez ovlašćenja

1. Ko zaključi ugovor o osiguranju u ime drugog bez njegovog ovlašćenja, odgovara osiguravaču za obaveze iz ugovora sve dok ga onaj u čije je ime ugovor zaključen ne odobri.

2. Zainteresovani može odobriti ugovor i pošto se dogodio osigurani slučaj.

.....
800 Pogledaj stav 1 člana 922 ovog Zakona i dati komentar vezano za ovu zakonsku odredbu.

3. Ako je odobrenje odbijeno, ugovarač osiguranja duguje premiju za period osiguranja u kome je osiguravač obavešten o odbijanju odobrenja.

4. Ne odgovara za obaveze iz osiguranja poslovođa bez naloga koji je obavestio osiguravača da istupa bez ovlašćenja u ime i za račun drugoga.

Opšti pregled. Opšte je pravilo da se, na osnovu ovlašćenja, preduzmu razni pravni poslovi u ime drugog. Član 925 ZOO sređuje slučajeve zaključenja ugovora o osiguranju u ime drugog bez da se ima ovlašćenje od njega za taj pravni posao. U pravnim poslovima uopšteno ima slučajeva kad jedno lice zaključi ugovor u ime drugog, bez da ima ovlašćenje za to. To se može desiti i kod pravnih poslova osiguranja. U praktičnom životu ovo se obično dešava u slučajevima kad jedna strana, iako s formalnog gledišta nema ovlašćenje, zaključi ugovor u ime drugog koji ima za cilj zaštitu njegovih interesa. To se može desiti na pr., u slučajevima kad prevoznik, iako nema ovlašćenje da osigura pošiljku, s ciljem da zaštiti interese donosioca pošiljke, u času kad je to našao za razložnim, vrši njeno osiguranje. Jedna takva radnja predstavlja vršenje pravnih poslova osiguranja bez naloga. Na taj način, vezano za pitanja koja nisu ovim članom posebno sređena, i vezano za ugovor o osiguranju koji je zaključen bez ovlašćenja u ime drugog važiće opšta pravila za vršenje tuđih poslova bez naloga.⁸⁰¹ Ovim članom su predviđene i pravne posledice zaključenja ugovora u ime drugog bez ovlašćenja.

1. Prema glavnom opštem pravilu iz ugovornih odnosa, ugovor zaključen od neovlašćenog lica, stvara obaveze za lice u ime kojeg je zaključen ugovor, samo ako on kasnije prihvati ugovor kao svoj.⁸⁰² Isto načelo važi i kod ugovora o osiguranju. U stavu 1 člana 925 ovog zakona izričito se predviđa da onaj ko zaključi ugovor o osiguranju u ime drugog bez ovlašćenja, snosi odgovornost prema osiguravaču za obaveze koje proizilaze iz ugovora. Imajući u vidu činjenicu da ugovarač preduzima ovu radnju s ciljem zaštite interesa lica u čije ime zaključuje ugovor, on po pravilu kasnije odobrava taj ugovor. Prema ovoj zakonskoj odredbi ugovarač bez ovlašćenja odgovoran je dok korisnik osiguranja ne odobri taj ugovor.

2. Odobrenje ugovora od lica u čije ime je zaključen ugovor, obično se vrši pre dešavanja osiguranog slučaja. U stavu 2 ovog člana izričito je predviđeno da lice u čije ime je zaključen ugovor o osiguranju, može da odobri ugovor i nakon što se desio osigurani slučaj. Prema sudskoj praksi, smatraće se da je prihvatio i dozvolio zaključenje ugovora za koje ranije nije dao ovlašćenje, ako on podnese zahtev osiguravaču za isplatu naknade od osiguranja bez ovlašćenja. Inače ugovarač osiguranja u ime drugog bez ovlašćenja ima odgovornost prema osiguravaču, kao drugoj ugovornoj strani, za plaćenje premije i ostalih obaveza iz ugovora, dok on ne odobri taj ugovor. Imajući u vidu da je u ovom slučaju reč o preduzimanju tuđih poslova bez ovlašćenja s ugovorom o osiguranju, pošto ovim članom

801 Pogledaj član 203 ovog zakona i dati komentar vezano za ovaj član u komentaru opšteg dela ZOO.

802 Pogledaj član 76 ovog zakona i dati komentar vezano za ovaj član u komentaru opšteg dela ZOO.

nisu sređeni drugi detalji, ovde nalaze primenu opšta pravila vezana za vršenje tuđih poslova bez naloga, tako da je ako lice koje je zaključilo ugovor o osiguranju, delovalo kako treba i kako su zahtevale okolnosti slučaja, ima pravo da zahteva od lica u čije ime je zaključen ugovor, da preuzme sve obaveze iz ugovora zaključenog u njegovo ime i da mu kompenzira sve troškove koji su bili potrebni i korisni, uključujući i premiju osiguranja.⁸⁰³

3. Jezično uređenje i u stavu 3 člana 925 ZOO u verziji na albanskom jeziku čini ovu odredbu nejasnom i nerazumnom. S ovom zakonskom odredbom sređuje se obaveza plaćanja premije u situacijama kad lice u čije ime je zaključen ugovor bez ovlašćenja, odbije odobrenje ugovora. Iz odredbe kako je ona postavljena ne može se shvatiti u kojem vremenskom periodu ima ugovarač osiguranja obavezu da plati premiju osiguranja u slučajevima kad se odbije odobrenje ugovora. Saznanjem o odbijanju odobrenja ugovora, s ciljem prekida daljnjeg toka njegovih obaveza kao ugovorne strane, ugovarač osiguranja obavezno obaveštava osigurača o ovoj okolnosti. Za period vremena od dana ugovaranja do časa kada obavesti osigurača da lice u čije ime je zaključen ugovor odbija da odobri ugovor, ugovarač obaveze je dužan da plati premiju, a od dana obavesti on se oslobađa obaveze prema osiguravaču za plaćenje premije za budući vremenski period do završetka roka osiguranja. U ovom aspektu, gledajući ovu odredbu vezano s drugim stavovima ovog člana, kao i upoređujući je s odogovarajućom odredbom iz zakona ostalih država u rajonu, najprikladnije i s punim smislom bi bilo sledeće jezično uređenje: *Ako je odobrenje (davanje pristanka) odbijeno, ugovarač osiguranja je obavezan da plati premiju za vremenski period do dana kad je obavestio osigurača o odbijanju odobrenja.*

4. Prilikom zaključenja ugovora osiguravač nema mogućnost a niti ima potrebu da se interesuje i pita da li ugovarač osiguranja ima ovlašćenje ili ne o zaključenju ugovora. U ovom aspektu, pravila iz gornjih stavova ovog člana, bave se s slučajevima kad u času zaključenja ugovora, osiguravač nije znao o činjenici da ugovarač osiguranja nema ovlašćenje od lica u čije ime je zaključen ugovor. Stav 4 člana 925 ZOO sređuje situacije kad poslovođa bez naloga obavesti osigurača da se predstavlja u ime i za račun drugog bez ovlašćenja. Povezano za pravilo iz stava 3 ovog člana, prema stavu 4, poslovođa bez naloga koji je obavestio osiguravača da se predstavlja bez ovlašćenja u ime i za račun drugog, ne odgovara za obaveze od osiguranja.

Član 926. Osiguranje za tuđi račun ili za račun koga se tiče

1. U slučaju osiguranja za tuđi račun ili za račun koga se tiče, obaveze plaćanja premije i ostale obaveze iz ugovora dužan je izvršavati ugovarač osiguranja, ali on ne može vršiti prava iz osiguranja, čak i kad drži polisu, bez pristanka lica čiji je interes osiguran i kome ona pripadaju.

.....
803 Pogledaj član 206 ovog zakona i komentar vezan za ovaj član u komentaru datom za opšti deo ZOO.

2. Ugovarač osiguranja nije dužan predati polisu zainteresovanom licu dok mu ne budu naknadene premije koje je isplatio osiguravaču, kao i troškovi ugovora.

3. Ugovarač osiguranja ima pravo prvenstvene naplate ovih potraživanja iz dugovane naknade, kao i pravo da zahteva njihovu isplatu neposredno od osiguravača.

4. Osiguravač može istaći svakom korisniku osiguranja za tuđi račun sve prigovore koje po osnovu ugovora ima prema ugovaraču osiguranja.

Opšti pregled. Kao i svaki drugi ugovor i ugovor o osiguranju može se zaključiti lično ili putem ovlašćenog. U slučajevima kad se ugovor zaključi preko ovlašćenog on je zaključen u ime drugog (ovlastioca) i za njegov račun. Za razliku od tih ugovora, član 926 ZOO sređuje pravne odnose stvorene osiguranjem za tuđi račun i za račun koga se tiče. Ugovarač osiguranja, u svojstvu ugovorne strane, može da zaključi ugovor za svoj račun ili za tuđi račun. Od toga zavisi i ko će biti korisnik osiguranja. Ako ugovarač osiguranja zaključi ugovor u svoje ime i za svoj račun, on je istovremeno i korisnik osiguranja. U situacijama gde ugovarač osiguranja zaključi ugovor, bilo sam ili preko ovlašćenog, za račun drugog, korisnik osiguranja je drugo lice. Lice za čiji račun se zaključuje ugovor može biti određeno ili neodređeno. Zavisno od toga, prema ovoj zakonskoj odredbi razlikujemo dve vrste ugovora o osiguranju zaključenih za račun drugog lica: a) *za račun određenog trećeg lica (osiguranje za tuđi račun)* i b) *za račun neodređenog lica (osiguranje za računa lica kojeg se tiče)*.

Obično kod ugovora o osiguranju pojavljuju se kao ugovorne strane osiguravač i ugovarač osiguranja s uzajamnim pravima i obavezama. *Osiguranje za tuđi račun* podrazumeva ugovor o osiguranju koji zaključuje jedno lice u svoje ime a za račun drugog lica. Na taj način, kod ovih ugovora prema osiguravaču pojavljuju se dva lica s posebnim pravima i obavezama, a to su: *ugovarač osiguranja*, lice koje je zaključilo ugovor u svoje ime i *korisnik osiguranja*, lice za čiji račun je zaključen ugovor. *Osiguranje za račun koga se tiče* podrazumeva osiguranje kod kojeg je ugovarač osiguranja zaključio ugovor s osiguravačem za račun trećeg lica koji ugovorom nije određen, a može se kasnije odrediti. I kod ovog ugovora pojavljuju se tri lica: a) *Osiguravač* – zaključenjem ugovora za račun koga se tiče uzima obavezu da plati ugovorenu svotu ako dođe do osiguranog slučaja; b) *ugovarač osiguranja* – zaključenjem ugovora uzima obavezu plaćanja premije osiguranja i druge eventualne obaveze koje se mogu pojaviti na osnovu ugovora; c) *korisnik osiguranja* – treće lice koje ima prava iz ugovora, koji nije određen ali se može odrediti.

Ugovori za račun drugog i onaj za račun koga se tiče, naročito se pojavljuju kod prevoza robe. Tokom trajanja putovanja i osiguranja dok traje putovanje, često se dešava da se menja nosioc rizika za osigurani predmet, zato što se dešava da roba i tokom prevoza bude predmet raznih tranzakcija a s time i imovina različitih vlasnika. Na taj način u času zaključenja ugovora obično se ne zna koje lice će imati interes za osiguranje u času pojave

osiguranog slučaja. Zbog tog razloga u polisi osiguranja obavezno se mora upisati da li je reč o osiguranju za račun trećeg lica ili o osiguranju za račun lica kojeg se tiče. To je od važnosti zato što sadržaj ugovora o osiguranju može se dokazati ne samo iz podataka u polisi osiguranja već i s drugim dokaznim sredstvima.⁸⁰⁴

S ugovorom o osiguranju za račun drugog i za račun koga se tiče stvaraju se pravni odnosi između lica koja se pojavljuju kao ugovorne strane i onih za čiji račun se zaključuje ugovor ili za račun koga se tiče. Na taj način stvaraju se: *a) pravni odnos između ugovarača osiguranja i osiguranika; b) pravni odnos između osiguravača i korisnika osiguranja – osiguranika i c) pravni odnos između ugovarača osiguranja i korisnika osiguranja.*

1. Polazeći od stvaranja pravnih odnosa između lica obuhvaćenih u ugovoru o osiguranja za tuđi račun i za račun onog kojeg se tiče, u stavu 1 člana 926 izričito se predviđaju obaveze ugovarača osiguranja kao i njegovu mogućnost za ostvarenje prava od osiguranja. Prema ovoj zakonskoj odredbi, ugovarač osiguranja za tuđi račun ili za račun koga se tiče, obavezan je da plati premiju kao i da ispuni druge obaveze iz ugovora. Koje su druge obaveze iz ugovora zavisi od stvorenog odnosa za svaki konkretan slučaj osiguranja, kap na pr., obaveza prijave važnih okolnosti prilikom zaključenja ugovora,⁸⁰⁵ obaveštenje o povećanom riziku,⁸⁰⁶ obaveza prijave osiguranog slučaja⁸⁰⁷ i ostalo. Na osnovu ovih vrsta ugovora pravo na osiguranja pripada osiguraniku a on je lice za račun kojeg je zaključen ugovor o osiguranju, tako da, prema stavu 1 ovog člana, ugovarač osiguranja ne može da ostvari prava iz osiguranja ni ako drži polisu, bez pristanka lica čiji je interes osigurao i koga se ona tiču. U tom aspektu, u slučaju osiguranja za tuđi račun, ugovarač osiguranja nema aktivnu legitimnost da zahteva isplatu naknade od osiguranja bez pristanka osiguranika. U slučaju da je ugovaraču osiguranja dat pristanak on će se pojaviti kao ovlašćenik osiguranika a ne kao ugovorna strana.

2. Iz osiguranja za tuđi račun ili za račun koga se tiče stvara se poseban pravni odnos između ugovarača osiguranja i korisnika osiguranja. Pravni odnos među njima obično se oslanja na neki drugi pravni odnos koji je prethodio zaključenju ugovora o osiguranju, kao na pr., ugovor o prevozu (član 662), ugovor o ostavi (član 726) i dr. Odnosi među ugovaračima osiguranja iz ovih ugovora nisu sređeni ugovorom. Prema stavu 2 ovog člana ugovarač osiguranja nije dužan da uruči i preda polisu osiguranja, dok mu nije kompenzovana premija koju je platio osiguravaču kao i troškove ugovora. Kao što se vidi, s ovom zakonskom odredbom štiti se osiguravač za plaćenje premije i troškova za zaključenje ugovora s držanjem polise osiguranja.

3. U ugovorima o osiguranju za tuđi račun ili za račun koga se tiče korisnik osiguranja nije ugovorna strana. Za tuđi račun ili za račun koga se tiče osigurava se interes, zbog kojeg

.....
804 Vrhovni Sud Hrvatske. Rev. 1074/87 datum 18.05.1988.

805 Pogledaj član 928 ovog zakona i dati komentar vezano za ovaj član.

806 Pogledaj član 935 ovog zakona i dati komentar vezo za ovaj člana,

807 Pogledaj član 938 ovog zakona i dati komentar vezano za ovaj član.

razloga i sam korisnik osiguranja ima pravo da traži od osiguravača naknadu od osiguranja. Ugovarač osiguranja je, kao ugovorna strana, platio premiju i eventualno ostale troškove vezane za osiguranje. Po ovoj osnovi, prema stavu 3 člana 926 ovog zakona, ugovarač osiguranja ima pravo da unapred izvrši isplatu takvog duga na ime plaćenja premije i ostalih troškova vezanih za osiguranje. Istovremeno on ima pravo da traži isplatu duga direktno od osiguravača.

4. Na osnovu ugovora o osiguranju osiguravač osiguranja ima pravo da podnese prigovore prema ugovaraču osiguranja, pošto su oni ugovorne strane. Na osnovu opšteg pravila kod prava obligacionih odnosa, s promenim predmeta na strani dužnika, poverilac ne može doći u nepovoljniji položaj. Polazeći od ovog načela prema stavu 4 člana 926 ZOO, osiguravač može podneti svakom korisniku osiguranja za tuđi račun sve prigovore koje, na osnovu ugovora ima poravo da podnese prema ugovaraču osiguranja. Prigovori na koje ima pravo osiguravač prema ugovaraču osiguranja mogu biti: da nije plaćena premija osiguranja, da nije obavешten od ugovarača o važnim okolnostima za procenu rizika, da je za uzrokovanu štetu kriv ugovarač osiguranja i slično.

Član 927. Zastupnici osiguranja

1. Kad osiguravač ovlasti nekoga da ga zastupa, a ne odredi obim njegovih ovlašćenja, zastupnik je ovlašćen da u ime i za račun osiguravača zaključuje ugovore o osiguranju, da ugovara izmene ugovora ili produženje njihovog važenja, da izda polise osiguranja, da naplaćuje premije i da prima izjave upućene osiguravaču.

2. Ako je osiguravač ograničio ovlašćenja svog zastupnika, a to ugovaraču osiguranja nije bilo poznato, smatra se kao da ta ograničenja nisu ni postojala.

Opšti pregled. Nezavisno od nazivaa, član 927 ZOO sadži pravila samo vezana za *zastupnike osiguravača*.⁸⁰⁸ Za vršenje poslova osiguranika u R. Kosova mogu se angažovati samo osiguravajuće kompanije licencirane od Bankarskog i Platnog Autriteta Kosova (BPK).⁸⁰⁹ Osiguravajuće kompanije su pravna lica koja posolve osiguranja vrše preko njihovih ovlašćenih posrednika, s ciljem zastupanja u vršenju poslova osiguranja. Njihova prava i obaveze su određena Pravilnikom UNMIK-a br. 2001/25 datuma 5 oktobar 2001 o Licenciranju, Nadzaoru i Regulisanju Osiguravajućih Kompanija i Posrednika Osiguranja. Za pitanja koja nisu sređena s ovim pravilnikom primenjuju se opšta pravila vezana za

808 U članu 925 i 926 ovog zakona sređuju se situacije kad ugovarač osiguranja zaključi ugovor u ime drugog bez ovlašćenja kao i kad se osiguranje vrši za tuđi račun i za račun koga se tiče, što podrazumeva da se u ime osiguranika, odnosno korisnika osiguranja pojavljuje drugo lice.

809 S članom 9 Pravilnika UNMIK-a br. 20011/25 datuma 5 oktobra 2001 o Licenciranju, Nadzoru i Regulisanju Osiguravajućih Kompanija predviđeno je da se niko na Kosovu ne može angažovati za poslove osiguranja osim osiguravajuće kompanije licencirane od BPK.

zastupanje iz ovog zakona.⁸¹⁰ Na ovaj način zastupnici osiguranja mogu biti fizička ili pravna lica koji na osnovu ugovora vrše poslove za osigurača.

1. Zastupnik može preduzeti samo one pravne radnje za koje je ovlašćen.⁸¹¹ U stavu 1 člana 927 opisane su radnje koje preduzima zastupnik osiguranja u slučajevima kad nije određen obim njegovih ovlašćenja. U takvim situacijama, prema ovoj odredbi on je ovlašćen da *u ime i za račun osiguravača zaključi ugovore o osiguranju, da ugovara promene ugovora, bilo i za produženje rokova osiguranja, da izda polisu osiguranja, da naplati premije kao i da primi izjave od ugovarača osiguranja namenjena osiguravaču.* Samom činjenicom da zastupnik ima pravo da zaključi ugovor o osiguranju i da izda polisu osiguranja, da se shvatiti da je on dužan da osiguraniku preda uslove osiguranja. Na ovaj način zastupnik je neophodno dužan da se pridržava opštih i posebnih uslova osiguranja. Svaka radnja zastupnika u suprotnosti s uslovima osiguranja predstavlja prekoračenje ovlašćenja. Zastupnik ovlašćenja, sve radnje preduzima prema datom ovlašćenju u ime i za račun osiguravača. Iako ima pravo da naplati premiju, on nema pasivnu legitimnost za podnošenje zahteva prema osiguraniku, osim ako je za to ovlašćen s posebnim ovlašćenjem.

2. U prvom stavu ovog člana predviđeno je pravilo za slučajeve kad zastupniku osiguravača nije određen obim ovlašćenja. Iz ovoga proizilazi da osiguravač može i da ograniči ovlašćenja svog zastupnika. U takvim slučajevima mogu nam se pojaviti dve situacije: a) ugovarač osiguranja nije znao da je osiguravač ograničio ovlašćenja zastupnika i b) ugovarač osiguranja je znao ili je morao znati za ovu činjenicu. Ako ugovarač osiguranja nije znao, pretpostavlja se kao da ova ograničenja nisu postojala, tako da preduzeta radnja smatrase pravno važećom i predstavljaće obavezu za osiguravača. Iako ovom zakonskom odredbom to nije izričito rečeno, iz samog sadržaja odredbe proizilazi da u suprotnom, ako je za ovo ograničenje ovlašćenja ugovarač osiguranja znao ili je morao znati, preduzeta pravna radnja je ništava.

PODGLAVLJE 3

OBAVEZA OSIGURANIKA, ODNOSNO UGOVARAČA OSIGURANJA

I. PRIJAVA OKOLNOSTI ZNAČAJNIH ZA OCENU RIZIKA

Član 928. Dužnost prijavljivanja

Ugovarač osiguranja dužan je prijaviti osiguravaču prilikom zaključenja ugovora sve okolnosti koje su od značaja za ocenu rizika, a koje su mu poznate ili mu nisu mogle ostati nepoznate.

---

810 Pogledaj odredbe iz člana 72 – 84 ZOO.

811 Pogledaj član 79 ovog zakona i dati komentar vezano za ovaj član.

Opšti pregled. Potpisivanjem ugovora o osiguranju stvara se poseban pravni odnos sa specifičnim pravima i obavezama za ugovorne strane. Rizici zbog kojih se stvara osiguranje su različiti. Postoje takvi rizici za koje se ne može uraditi osiguranje, kao što postoje i objekti koji se ne mogu osigurati. U zavisnosti od rizičnosti od kojeg se stvara osiguranje, osigurani objekat i druge okolnosti iz odnosa osiguranja određuje se i premija osiguranja. Imajući u vidu specifičnosti odnosa osiguranja, u ZOO su posebno regulisane obaveze osiguranika, odnosno ugovarača osiguranja a posebno one od osiguravača. Osnovne obaveze koje se odnose na osiguranika, odnosno ugovarača osiguranja, gde u slučaju neispunjavanja on snosi odgovornost su; a) obaveza da prijavi sve važne okolnosti pod uticajem ocene rizika (član 928-932); b) obaveza isplate premije osiguranja (član 933-934); c) obaveza za obaveštavanje osiguravača o promenama rizika (član 935-937); i e) obaveza za prijavu slučaja osiguranja (938-939).

- Jedan od osnovnih principa prava i obaveza je princip svesnosti i poštenja, prema kojem, u stvaranju odnosa obaveza i u vršenju prava i ispunjavanje obaveza iz ovih odnosa, učesnici treba da se pridržavaju ovih principa.⁸¹² Imajući u vidu specifičnost prava i obaveza koje proističu iz ugovora o osiguranju, iako u odredbama sa kojima se regulišu odnosi osiguranja izričito nije predviđeno, ugovorne strane u njihovim međusobnim odnosima treba da se ponašaju prema principu uzajamnog poverenja, svesnosti i poštenja. Na osnovu ovog principa, prema članu 928 ZOO, prilikom zaključenja ugovora o osiguranju, ugovarač osiguranja je obavezan da obavesti osiguravača za sve važne okolnosti koje su uticajne za procenu rizika, koje su poznate ili koje nisu mogle ostati nepoznate.

U zavisnosti od težine rizika se određuju i uslovi osiguranja. Težina rizika zavisi od okolnosti slučaja. Imajući u vidu činjenicu da se ugovor o osiguranju zaključuje samo na osnovu dostavljenih podataka od strane ugovarača osiguranja i na osnovu njih osiguravač preuzima obavezu pokrića rizika i odluci za visinu premije osiguranja, ugovarač osiguranja je obavezan da obavestio osiguravača na objektivni način i u potpunosti za sve činjenice koje su od suštinskog značaja za donošenje odluke za zaključenje ugovora o osiguranju i za procenu težine rizika. Činjenice i okolnosti uticajne za uslove zaključenja ugovora o osiguranja mogu biti različite i brojne, da li je ili nije bitna okolnost, zavisi od vrste osiguranja u svakom konkretnom slučaju, kao npr. u slučaju osiguranja života bitno je starosno doba čoveka, prilikom osiguranja jednog objekta od vatre važan je materijal sa kojim je on izgrađen i slično. Obično se dešava da za svaki pojedinačan slučaj osiguranika pita i zahteva odgovor od strane ugovarača osiguranika za bitne okolnosti.⁸¹³

Ugovarač osiguranja ne može biti u saznanju za sve okolnosti uticajne za zaključenje ugovora o osiguranju. On je dužan da obavesti osiguravača za sve okolnosti *koje su mu poznate ili mu nisu mogle ostati nepoznate*. Ukoliko osiguranik nije mogao znati ili ako je bio u neznanju za te okolnosti zavisi od svakog konkretnog slučaja. I za ove okolnosti zakon

812 Vidi član 4 ZOO.

813 Prema članu 1117 st. 2 GZRA " Naziva se da su od suštinskog značaja sve okolnosti za koje je osiguranik dopisom pitao osiguranika."

daje objašnjenja u ovom delu, tako da u vezi ovoga treba koristiti sva predviđena pravila za stvorene odnose od kupoprodaje (član 463).⁸¹⁴ Prećutkivanje ili netačno obaveštavanje za neku bitnu okolnost za zaključenje ugovora je u protivnosti sa principom svesnosti i poštenja. Ovime se osiguravač donosi u zabludi u vezi sa odlučnim činjenicama za zaključenje ugovora, čime će doći i do predviđenih posledica u odredbama u nastavku ovog zakona, u članu 929 i 930.

Član 929. Namerna netačna prijava ili prećutkivanje

1. Ako je ugovarač osiguranja namerno učinio netačnu prijavu ili namerno prećutao neku okolnost takve prirode da osiguravač ne bi zaključio ugovor da je znao za pravo stanje stvari, osiguravač može zahtevati poništenje ugovora.

2. U slučaju poništenja ugovora iz razloga navedenih u prethodnom stavu, osiguravač zadržava naplaćene premije i ima pravo zahtevati isplatu premije za period osiguranja u kome je zatražio poništenje ugovora.

3. Osiguravač treba podići tužbu za poništaj ugovora o osiguranju u roku od tri (3) meseca od dana saznanja za netačnost prijave ili za prećutkivanje.

Opšti pregled. Osigurani rizik mora biti sledeći, ne-evidentan i nezavisan od volje ugovarača osiguranja i osiguravača,⁸¹⁵ u suprotnom je ugovor o osiguranju ništavan⁸¹⁶, kao što je regulisano u stavu 2 i 3 člana 919 ovog Zakona. Odredbom člana 929 predviđeni su slučajevi kada je ugovor rušljiv.⁸¹⁷ Netačnom prijavom ili prećutkivanjem neke okolnosti značajnu za procenu rizika, osiguranik se donosi u zabludi što se tiče činjenica značajne za zaključenje ugovora. Osiguravač u ovom slučaju donosi odluku u vezi zaključenja ugovora na osnovu pogrešne slike za stvarno činjenično stanje, čak i sa njegove strane ima nedostataka u slobodnoj volji, koja je okolnost uticajna u punovažnosti ugovora. Ovom odredbom se ujedno predviđaju i okolnosti za ugovarača osiguranja⁸¹⁸ zbog netačne prijave ili prećutkivanja neke značajne okolnosti koje su uticajne za procenu rizika kao i prava osiguravača u ovim slučajevima i mogućnosti, uslovi i rokovi za ostvarivanje ovih prava.

814 "Smatra se da nisu mogle ostati nepoznate kupcu oni nedostaci koje pažljivo lice, sa prosečnim znanjem i iskustvom zanimanja kupca, lako bi mogao primetiti prilikom uobičajene kontrole stvari – vidi član 463 st. 2 ZOO i komentar vezano za ovaj član iz komentara o opštem delu ovog zakona.

815 Vidi st. 1 člana 919 ovog Zakona.

816 Vidi odredbe iz člana 89-96 ovog Zakona.

817 Vidi odredbe iz člana 97-102 ovog Zakona.

818 U svim slučajevima kada u ovom delu zakona i datih komentara za ugovor o osiguravanju se radi o ugovornim stranama, za jednu stranku na strani osiguranika se koristi određeni izraz "osiguranik", dok za drugu stranu se koristi izraz ugovarač osiguranja, gde može biti sam osiguranik ili drugo lice koji zaključuje ugovor na ime osiguranika ili za strani račun ili za račun kome pripada.

1. Što se tiče pravnih posledica zbog netačne prijave ili prećutkivanja neke značajne okolnosti, prema stavu 1 člana 929 ZOO, od ključnog značaja je: a) ako je ovo uradio ugovarač osiguravanja namerno ili nenamerno i b) ovaj propust ugovarača osiguranja da li se tiče okolnosti koje su mogle uticati u zaključivanju ugovora na načinu da kada bi osiguravač znao za njih ne bi zaključio ugovor. Prema ovoj zakonskoj odredbi, u situaciji kada je ugovarač osiguranja namerno vršio netačnu prijavu neke okolnosti, ili je namerno prećutao neku okolnost, gde u tom slučaju osiguravač ne bi zaključio ugovor kada bi znao stvarno stanje, *osiguravač ima pravo da zahteva poništenje ovog ugovora*. Ovo podrazumeva da ukoliko je osiguranik, prilikom zaključenja ugovora prećutao neku okolnost za koju, kada bi osiguravač bio u saznanju ne bi zaključio ugovor, kao npr. osporena svojina automobila, ovo ne podrazumeva na samu posledicu ništavnosti, jer je ona sama po sebi ništavna, već ovo podrazumeva daljnje pravo osiguravača da zahteva poništenje ugovora. Da li će se ona poništiti ili ne zavisi od toga da li da li će se osiguravač podneti u sudu takav zahtev ili ne. Imajući u vidu činjenicu da su takvi ugovori relativno nevažeći, tužbom će se zahtevati poništenje ugovora, iz gore navedenih razloga, a ne potvrđivanje da je ništavna.

Za postojanje ove namere na strani ugovarača osiguranja bi trebalo da je on u saznanju za ove okolnosti kao i da je ona bila značajna i uticajna za procenu rizika. Teret dokazivanja postojanja razloga i uslova, i u vezi sa postojanjem namere pada na osiguranika. On treba dokazivati da je ugovarač osiguranja namerno obavio netačnu prijavu okolnosti ili je namerno prećutao za postojanje jedne značajne okolnosti.

2. U stavu 2 člana 929 ovog zakona se predviđaju pravne posledice poništenja ugovora o osiguranju iz predviđenih razloga u stavu 1 ovog člana. Prema prvom stavu ovog člana, osiguravač, u slučaju ispunjavanja zakonskih uslova ima pravo da zahteva poništenje ugovora. Prema predviđenim zakonskim uslovima zbog kojih se može zahtevati poništenje, proizilazi da je reč o relativnoj ništavnosti,⁸¹⁹ odnosno rušljiv ugovor. Ugovor koji je apsolutno ništavan ne proizvodi pravna dejstva iz početka. Uprkos ovome, ugovor relativno ništavan, rušljiv proizvodi pravna dejstva, kao i ona važeća sve dok se ne poništi, što podrazumeva da osiguravač ima pravo da zahteva od strane suda da se takav ugovor poništi, pošto se sud ne stara o ovome prema službenoj dužnosti. To je opšte pravilo da u slučaju raskida ugovora sa međusobnim obavezama, svaka ugovorna strana treba vratiti ono što je uzela.⁸²⁰ Na osnovu ove zakonske odredbe čini se izuzetak iz opštih pravila, pošto su posledice različite. U slučaju raskida ugovora iz predviđenih razloga u prvom stavu ovog člana, osiguravač zadržava naplaćene premije do trenutka poništenja ugovora, ujedno ima pravo da zahteva isplatu premije za period osiguranja prema ugovoru o osiguranju.

3. Pravo za podnošenje tužbe za poništenje ugovora o osiguranju iz razloga predviđenih u prvom stavu ovog člana ima osiguravač, a ne ugovarač osiguranja, pošto je ovaj poslednji odgovoran za poništenje ugovora. Tužba za poništenje se može podneti u roku od tri meseca. Rok počinje da teče od dana kada je osiguravač saznao za netačnost prijave. Kao

819 Vidi član 98 ovog Zakona i date komentare u vezi sa ovim članom.

820 Vidi član 99 st. 1 ovog Zakona i dat komentar u vezi sa ovim članom.

što se vidi ovaj je rok kraći u odnosu sa opštim rokom, prema kome se pravo za podnošenje tužbe za poništenje rušljivog ugovora gubi nakon isteka od jedne godine od dana kada se sazna uzrok rušljivosti.

Dešava se da sa jednim ugovorom o osiguranju budu obuhvaćeni nekoliko objekta osiguranja. U slučajevima kada je ugovarač osiguranja namerno vršio netačnu prijavu, odnosno namerno je prećutao okolnosti značajne za osiguranje samo jednog od objekta osiguranja, smatramo da ugovor treba da ostane na snazi u vezi sa objektima koji nisu obuhvaćeni kršenjem ove obaveze.⁸²¹

Član 930. Nenamerna netačnost ili nepotpunost prijave

1. Ako je ugovarač osiguranja učinio netačnu prijavu ili je propustio dati dužno obaveštenje, a to nije učinio namerno, osiguravač može, po svom izboru, u roku od mesec dana od saznanja za netačnost ili nepotpunost prijave, izjaviti da raskida ugovor ili predložiti povećanje premije srazmerno većem riziku.

2. Ugovor u tom slučaju prestaje po isteku četrnaest dana od kad je osiguravač svoju izjavu o raskidu saopštio ugovaraču osiguranja, a u slučaju osiguravačevog predloga da se premija poveća, raskid nastupa po samom zakonu ako ugovarač osiguranja ne prihvati predlog u roku od četrnaest dana od kad ga je primio.

3. U slučaju raskida, osiguravač je dužan vratiti deo premije koji otpada na vreme do kraja perioda osiguranja.

4. Ako se osigurani slučaj dogodio pre nego što je utvrđena netačnost ili nepotpunost prijave, ili posle toga ali pre raskida ugovora, odnosno pre postizanja sporazuma o povećanju premije, naknada se smanjuje u srazmeri između stope plaćenih premija i stope premija koje bi trebalo platiti prema stvarnom riziku.⁸²²

Opšti pregled. Osim namerne povrede, sa namernom obavezom prijave okolnosti značajne za osiguranje, kao što je predviđeno u prethodnom članu, povreda ove obaveze se može vršiti i nenamerno. Nenamerno neprijavlјivanje okolnosti se može vršiti iz dva razloga: a) ugovarač osiguranja nije uopšte znao za postojanje značajnih okolnosti, uticajne za

821 Dok se u ZOO kod nas takva situacija nije regulisana sa nekom posebnom odredbom, sa ZOO (Zakon o Obveznim Odnosima) R. Hrvatske 2005 godine, koja je na snazi, ovo je regulisano izričito u stavu 4 člana 932, koji propisuje: “Ukoliko je osiguranjem obuhvaćeno više objekata osiguranja, ugovor ostaje na snazi za one objekte osiguranja u vezi kojih se ne odnosi netačna prijava učinjena namerno ili prećutkivanje okolnosti od strane ugovarača osiguranja”.

822 I kod ove zakonske odredbe jezičko uređivanje donosi dileme i nejasnoće, posebno u st. 4 tako da će u budućnosti biti regulisana u ovom pogledu, ovo posebno prilikom upotrebe određenih izraza, kao “stepen(stopa)”.

ocenu rizika; b) ugovarač osiguranja je znao da postoje okolnosti, ali nije znao da su one značajne i uticajne za ocenu rizika. Na osnovu zakonske obaveze koju ima, ugovarač osiguranja će prijaviti okolnosti za koje je bio u saznanju da postoje. Neprijavlivanje okolnosti za koje on nije znao da postoje nije učinjeno namerno. Namerno nije učinjeno niti neprijavlivanje okolnosti za koje je ugovarač osiguranja znao da postoje ali nije znao da su značajne i uticajne za ocenu rizika. Članom 930 ZOO su regulisane pravne posledice situacija kada ugovarač osiguranja nije tačno i potpuno prijavio okolnosti koje su *postojale u trenutku zaključenja ugovora* i da su uticajne u oceni rizika, ali ovo nije učinio namerno. Zakonom nije učinjena razlika, zato i nije bitno da li je reč o okolnostima koje su uticajne u odlučivanju za zaključivanje ugovora ili samo za ocenu rizika. Ujedno se uopšte ne radi o tome, što znaci da nije važan stepen krivice ugovarača osiguranja, važno je da on nije to učinio namerno.

1. U stavu 1 člana 930 su regulisana prava osiguravača u slučajevima kada je ugovarač osiguravanja prilikom popunjavanja deklaracije o osiguranju prijavio netačne podatke ili nije prijavio sve okolnosti koje je imao za obavezu, ali ovo nije učinio sa namerom.⁸²³ U takvim situacijama, osiguravač prema ovoj zakonskoj odredbi, ima dve mogućnosti, da izabere jednu od njih prema želji, da: a) deklarise na jednostrani način da ukida ugovor ili b) predlaže povećanje premije srazmerno sa većim postojećim rizikom. Kao što se vidi iz ove zakonske odredbe, pošto nešto ovako nije predviđeno zakonom, osiguravač nema pravo, zbog gore navedenih propusta ugovarača osiguranja, da odbije naknadu štete prouzrokovane iz osiguranog slučaja. Za ove radnje od strane osiguranika, zakon je odredio rok od jednog meseca od dana kada je osiguravač saznao za netačnost ili za nepotpunu prijavu. Reč je o zakonskom roku, sa čijim propustom osiguravač gubi propisana prava ovim članom.

2. U stavu 2 ovog člana regulisano je u kojim slučajevima dolazi do raskida ugovora. Prema prethodnom stavu, osiguravač je imao pravo da izabere, da li će deklarirati raskid ugovora ili povećanje premije srazmerno sa većim postojećim rizikom. Prilikom deklarisanja raskida ugovora, nakon isteka roka od 14 dana od dana kada osiguravač komunicira deklaraciju ugovaraču osiguravanja za raskid ugovora o osiguranju, ugovor se raskida po sili zakona. Protok roka će se računati od dana kada je ugovarač osiguranja primio deklaraciju. Što se tiče forme davanja deklaracije, imajući u vidu činjenicu da je ugovor o osiguranju formalan, pismen, smatramo da i deklaracija raskida ugovora, iz istih razloga, treba biti u pismenoj formi.

Do raskida ugovora će doći i u drugom slučaju kada je osiguravač predložio ugovaraču osiguranja povećanje premije a on ne odobri istu u roku od 14 dana od dana kada je primio ovaj predlog. Kada se predlog za povećanje premije srazmerno većim rizikom ne odobri,

⁸²³ Zakonska odredba govori za postojanje cilja za preduzimanje jedne radnje, odnosno propusta preduzimanja radnji od strane ugovarača osiguranja. Dok se radi o postojanju, odnosno nepostojanju cilja (za prevaru osiguravača), u zakonu se ne govori i nije značajan stepen krivice za ovo, bitno je da ne postoji svrha za davanje netačnih informacija, ili namerno njihovo ostavljanje u zaborav.

smatra se, kao i u slučaju kada je ugovarač osiguranja deklarirao da ne odobrava istu, tako i u slučaju kada on, u gore navedenom roku uopšte ne odgovara na ovaj podneti predlog od strane osiguravača. Dakle, ako se ne odobri predlog dolazi do raskida ugovora prema zakonu, a u slučajevima kada ugovarač osiguranja prihvata predlog, ugovor ostaje na snazi, sa obavezom ugovarača osiguranju da isplati povećanu premiju u srazmeri sa većim postojećim rizikom.

3. Bilo da je na osnovu učinjene izjave od strane osiguravača ili zbog neodobravanja predloga za povećanje premije zbog postojanja većeg rizika dolazi do raskida ugovora. U takvim situacijama pojavljuju se druge posledice za ugovorne strane. Na osnovu stava 3 člana 930 ovog zakona, u slučaju raskida ugovora od gore navedenih razloga, osiguravač je dužan da vrati ugovaraču osiguranja deo premije za buduće vreme, do kraja perioda osiguravanja. Ovo podrazumeva da će osiguravač zadržati deo premije obračunate od početka perioda osiguranja, do dana raskida ugovora, dok je držao štetne posledice za ostvarenje osiguravajućeg slučaja.

4. Netačna ili nepotpuna prijava okolnosti značajne za uticaj u oceni rizika se mogu utvrditi, ne samo pre podnošenja slučaja osiguranja, nego i nakon njegovog podnošenja. Prema stavu ovog člana, u vezi sa smanjenjem naknade za ovaj razlog, ova okolnost nije značajna. Značajno je da je netačna ili nepotpuna prijava utvrđena tokom postojanja ugovora, odnosno pre njegovog raskida i pre postizanja sporazuma za povećanje premije. U slučajevima kada se utvrđuje netačnost prijave ili nepotpuna prijava okolnosti značajne za osiguranje, bilo da je pre ili nakon podnošenja slučaja osiguranja, uvek pre raskida ugovora, ugovorena naknada na ime osiguranja se umanjuje srazmerno između iznosa isplaćenih premija prema podnetom stepenu rizika i iznosa koji treba da se isplati po realnom riziku. U takvim slučajevima je potpuno normalno da ova premija bude manja od one koja treba da se odredi na osnovu svih realnih postojećih elemenata.

Član 931. Proširenje primene prethodnih članova

Odredbe prethodnih članova o posledicama netačne prijave ili prećutkivanja okolnosti od značaja za ocenu rizika primenjuju se i u slučajevima osiguranja zaključenih u ime i za račun drugoga, ili u korist trećeg, ili za tuđi račun, ili za račun koga se tiče, ako su ova lica znala za netačnost prijave ili prećutkivanje okolnosti od značaja za ocenu rizika.

I zakonska odredba iz člana 931 ZOO je referentna odredba. Prema ovoj zakonskoj odredbi, primena pravila za obavezu prijavu značajnih okolnosti predviđene u članovima 929 i 930 se primenjuju i u slučajevima osiguranja ugovorenog na ime i za račun drugog, u korist trećeg, tuđeg računa ili za račun tome kome pripada. I za sva ova lica, na čije ime je zaključen ugovor, u čiju korist je ona zaključena, za čiji račun je ona zaključena ili

kome pripada, pojaviće se pravne posledice iz prethodnih članova ukoliko su oni znali za netačnost prijavljivanja ili za prećutkivanje postojanja okolnosti značajne za ocenu rizika. Ovom zakonskom odredbom saznanja ovih lica u vezi sa značajnim okolnostima uticajne u vrednost rizika se ujednačavaju sa saznanjem ugovarača osiguranja. Teret dokazivanja činjenice da je korisnik osiguranja imao saznanje za netačnost prijave ili prećutkivanje postojanja značajnih okolnosti koje su uticajne u oceni rizika, spada na osiguravača. Odgovornost korisnika osiguranja je posebno važna zbog moguće nepoverljivosti sa njihove strane prilikom davanja informacija za zaključenje ugovora o osiguranju.

Član 932. Slučajevi u kojima se osiguravač ne može pozivati na netačnost ili nepotpunost prijave

1. Osiguravač kome su u času zaključenja ugovora bile poznate ili mu nisu mogle ostati nepoznate okolnosti koje su od značaja za ocenu rizika, a koje je ugovarač osiguranja netačno prijavio ili prećutao, ne može se pozivati na netačnost prijave ili prećutkivanja.

2. Isto važi u slučaju kad je osiguravač saznao za te okolnosti za vreme trajanja osiguranja, a nije se koristio zakonskim ovlašćenjima.

Opšti pregled. Ugovarač osiguranja, prilikom zaključenja ugovora o osiguranju, je obavezan da obavesti osiguravača sa svim važnim okolnostima, za koje ima saznanja, odnosno koje mu nisu mogle ostati nepoznate, koje su uticajne u oceni rizika. Na ovo pravilo, u slučaju netačne prijave ili namernog prećutkivanja, zasniva se i pravo osiguravača da zahteva poništenje ugovora, dok ako se ovo desi nenamerno od strane ugovarača osiguranja, osiguravač ima pravo da deklariše da raskida ugovor ili da predlaže povećanje premije srazmerno sa većim postojećim rizikom.⁸²⁴ Ovo se dešava u situacijama kada osiguravač nije znao niti je mogao da zna za postojanje okolnosti značajne za ocenu rizika i za njihovo netačno prijavljivanje ili prećutkivanje. U članu 932 ZOO su predviđeni slučajevi kada je osiguravač, u trenutku zaključenja ugovora znao za postojanje, odnosno morao je znao za njih i kada je on saznao za njih tokom vremena osiguranja. Prava osiguravača u takvim slučajevima zavise od trenutka kada je on bio znao odnosno mogao znati za njih. Na ovaj način sa ovom zakonskom odredbom se regulišu dve situacije: a) slučaj kada je osiguravač u trenutku zaključenja ugovora znao za okolnosti značajne o oceni rizika i b) slučaj kada je osiguravač za ove okolnosti saznao tokom trajanja osiguranja.

1. U slučaju da osiguravač iako je, u trenutku zaključenja ugovora, znao ili nije mogao znati, za postojanje okolnosti značajne za ocenu rizika i da je ugovarač osiguranja prijavio njih na netačan način ili je prećutao, nije razumno da mu se dozvoli da se kasnije poziva na posledice njihove netačnosti i nepotpunosti prijave. Počevši od ovog razloga, prema

824 Vidi članove 929 i 930 ovog Zakona.

stavu 1 člana 932 ZOO osiguravač se ne može pozivati na netačnost podnošenja bitnih okolnosti koje su uticajne u oceni rizika ako nije znao za njihovo postojanje, odnosno je morao znati kao i za činjenicu da je ugovarač osiguranja iste prijavio kao netačne i nepotpune. On je trebao da u trenutku zaključenja ugovora upozori ugovarača osiguranja da njegova prijava nije tačna i potpuna, ujedno da predlaže njeno dopunjenje sa postojećim okolnostima. Iz ovoga, u ovim slučajevima osiguravač ne može ostvariti predviđena prava u odredbama iz članova 929 i 930 ZOO.

2. Postoji mogućnost da osiguravač, u trenutku zaključenja ugovora, nije znao da je ugovarač osiguranja prijavio značajne okolnosti kao netačne i nepotpune, međutim za ovo je saznao kasnije *tokom trajanja osiguranja*. U ovom slučaju, sa ovim saznanjem on ima pravo da koristi pravo iz članova 929 i 930 ZOO, na načinu da zahteva poništenje ugovora ili povećanje premije srazmerno sa postojećim većim rizikom. Prema stavu 2 ovog člana, ostaje osiguravaču da izabere da li će koristiti ovo pravo ili ne. Osiguravač gubi predviđena prava zakonom zbog netačne i nepotpune prijave okolnosti značajne za osiguranje, a nije koristio predviđena zakonska ovlašćenja za ovakve slučajeve. Ovom zakonskom odredbom nisu predviđeni rokovi u kojima bi osiguravač mogao da koristi zakonska ovlašćenja, smatramo da nije ni imao potrebe za ovo pošto bi trebalo da važe zakonski predviđeni rokovi iz prethodnih članova, gde se i propisuju ova prava (929 i 930).

II. PLAĆANJE PREMIJE

Član 933. Dužnost plaćanja i primanja premije

- 1. Ugovarač osiguranja dužan je platiti premiju osiguranja, ali je osiguravač dužan primiti isplatu premije od svakog lica koje ima pravni interes da ona bude plaćena.**
- 2. Premija se plaća u ugovorenim rokovima, a ako treba da se isplati odjednom, plaća se prilikom zaključenja ugovora.**
- 3. Mesto plaćanja premije je mesto u kome ugovarač osiguranja ima svoje sedište, odnosno prebivalište, ako ugovorom nije određeno neko drugo mesto.**

Opšti pregled. Premija osiguranja je određeni iznos novca koju treba platiti osiguravač, odnosno ugovarač osiguranja kao protiv-isplata za naknadu osiguranja koji će se obaviti u slučaju prijave slučaja osiguranja. To je bitan element ugovora o osiguranju.⁸²⁵ Bez obaveze isplate premije osiguranja nema ni ugovora o osiguranju. Ona se treba izraziti u novcu, a njena visina može biti fiksno određena na osnovu sporazuma između stranaka ili preko stopama prethodno određenim. Ovom zakonskom odredbom je regulisano o tome ko je obavezan da plati premiju, rokove isplate i mesto njene isplate.

.....
825 Vidi član 918 ZOO i dat komentar u vezi sa ovim članom.

1. Kod ugovora o osiguranju, osim osiguravača, ugovorna strana je i osiguranik ili drugo lice za koje se koristi izraz ugovarač osiguranja. U prvom stavu ovog člana se predviđa obaveza ugovarača osiguranja da plati premiju osiguranja. On je ugovorna strana, zato i ima ovu obavezu, nezavisno od toga da li je osiguran ili ne. Na osnovu opštih pravila obavezujućih prava, ugovornu obavezu može ispuniti ne samo dužnik nego i treće lice.⁸²⁶ Ovo opšte pravilo vezano za ispunjenje obaveza važi i kod ugovora o osiguravanju. Na ovaj način, prema stavu 1 člana 933 ZOO, ugovarač osiguranja je dužan platiti premiju osiguranja, ali ovo može uraditi i drugo lice, tako da po ovoj zakonskoj odredbi, osiguravač je dužan primiti isplatu premije i od svakog drugog lica. Isplata premije osiguranja od drugog lica, prema opštim pravilima,⁸²⁷ je uslovljena sa postojanjem nekog pravnog interesa tog lica da se ispuni obaveza. Ovo pravilo važi i kod ugovora o osiguranju, tako da u stavu 1 ovog člana izričiti se predviđa obaveza osiguravača da primi premiju osiguranja od svakog drugog lica koji ima pravni interes da se ona isplati. Ugovarač osiguranja nije uvek osiguranik. U slučajevima kada se ugovor o osiguranju povezuje za račun drugog, podrazumeva se da je treće lice korisnik osiguranja. Na ovaj način osiguranik je lice koji ima pravni interes za zaključenje ugovora o osiguranju, pravni interes ima i naslednik osiguranika, kao i svako drugo lice koji može očekivati neki materijalni interes na osnovu ugovora o osiguranju. Ako premiju osiguranja ne isplati ugovarač osiguranja, svako ko ima pravni interes može izvršiti ovo, dok je obaveza osiguravača da primi isplatu premije od svakog od njih, međutim, *“osiguravač nije obavezan da prijavi treće lice, kao što je osiguranik ili korisnik osiguranja, koji ima pravni interes, jer ugovarač osiguranja nije ispunio obavezu isplativši premiju i da zahteva od njega da on ovo učini”*.⁸²⁸

2. U stavu 2 ovog člana regulisan je rok isplate premije. Prema ovoj zakonskoj odredbi predviđaju se dve mogućnosti u vezi sa rokom ove isplate. Ugovorom o osiguranju ugovorne strane se mogu sporazumeti i da predvide i rokove isplate premije. Ovo proizilazi iz prvog dela ovog stava gde se navodi da se premija isplaćuje u ugovorenim rokovima, što podrazumeva da se ugovorne strane mogu sporazumeti i za rokove njenog plaćanja. Iz drugog dela ove odredbe proizilazi da ako se premija treba platiti u jednom (a ne u ratama), onda se plaća prilikom zaključenja ugovora o osiguranju. Bilo kako, počevši od prvog dela ove odredbe, prema kojem se premija isplaćuje u ugovorenim rokovima, neka se smatra da ugovorne strane mogu ugovorom da regulišu rokove isplate premije, bez ikakvog zakonskog ograničavanja, dakle ovo se pitanje ostavlja na raspolaganje strankama.

3. Stavom 3 ovog člana regulisano je pitanje mesta plaćanja premije. Što se tiče opštih pravila vezano za mesto ispunjavanja monetarnih obaveza, ove obaveze treba da se ispune na mestu gde je sedište poverioca, odnosno prebivalište.⁸²⁹ Obaveza plaćanja premije osiguranja je monetarna obaveza. Gledajući opšte pravilo, proizilazi da premija osiguranja

826 Vidi član 277 st. 1 ovog Zakona i dat komentar u vezi sa ovim članom u komentaru o opštem delu ZOO-a.

827 Vidi st. 2 člana 277 ovog Zakona.

828 Vrh. Sud R. Hrv. Rev. 748/06 dn. 28.02.2008.

829 Vidi član 301 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

treba platiti prema sedištu, odnosno prebivalištu osiguravača, pošto prema ovog odredbi mesto plaćanja premije je mesto gde ima sedište ili boraviste ugovarač osiguranja a ne osiguravač. Ovom zakonskom odredbom se dozvoljava izuzeće iz ovog pravila, tako da ugovorne strane iz ugovora o osiguranju, vezano za mesto plaćanja premije osiguranja, se mogu i drugačije dogovoriti.

Član 934. Posledice neisplate premije

1. Ako je ugovoreno da se premija plaća prilikom zaključenja ugovora, obaveza osiguravača da isplati naknadu ili svotu određenu ugovorom počinje narednog dana od dana uplate premije.

2. Ako je ugovoreno da se premija plaća posle zaključenja ugovora, obaveza osiguravača da isplati naknadu ili svotu određenu ugovorom, počinje od dana određenog u ugovoru kao dana početka osiguranja.

3. Ako ugovarač osiguranja premiju koja je dospela posle zaključenja ugovora ne plati do dospelosti do njegovog prestanka, niti to učini koje drugo zainteresovano lice, ugovor o osiguranju prestaje po samom zakonu po isteku roka od trideset dana od dana od kada je ugovaraču osiguranja uručeno preporučeno pismo osiguravača sa obaveštenjem o dospelosti premije ali s tim da taj rok ne može isteći pre nego što protekne trideset dana od dospelosti premije.

4. Nakon isteka roka iz stava 3 ovog člana, ako je ugovarač osiguranja u docnji da plati premiju koja je dospela nakon potpisivanja ugovora, osiguravač može otkazati ugovor o osiguranju bez prethodne najave, tako da otkazivanje ugovora stupa na snagu tokom roka u stavu 3 ovog člana i završetka pokrića osiguranja ako je ugovaraču osiguranja dostavljeno poručeno pismo osiguravača sa obaveštenjem o neplaćanju dospelih obaveza i da će se pokriće osiguranja završiti.

5. Ako ugovarač osiguranja plaća premiju posle isteka roka iz stava tri (3) ovog člana, ali u okviru godinu dana od dospelosti premije, osiguravajuće društvo će imati obavezu plaćanja osiguranog iznosa, odnosno naknadu štete u slučaju podnošenja slučaja od ponoći, nakon što je plaćena premija i zatezna kamata.

6. Odredbe ovog člana ne primenjuju se na životno i zdravstveno osiguranje.

Opšti pregled. Ugovor o osiguranju je ugovor sa međusobnim obavezama. Ugovorne strane su na jednoj strani ugovarač osiguranja, gde može biti sam osiguranik ili drugo lice koji povezuje ugovor na račun korisnika osiguranika i na drugoj strani osiguravač. Na ugovarača osiguranja spada obaveza da plati premiju osiguranja dok na osiguravača

da plati naknadu, odnosno iznos osiguranja. Obaveze ugovornih strana iz ovog ugovora su međusobno uslovljeni, tako da bez ispunjavanja jedne obaveze, kao što je predviđeno ugovorom, nema ispunjenje druge obaveze. Član 934 reguliše moguće pravne posledice u slučaju neispunjavanja obaveze od ugovarača osiguranja, neplaćanja premije osiguranja. Prema ovoj zakonskoj odredbi, zavisno od ugovorenog vremena za plaćanje premije osiguranja, posledice zbog neplaćanja su različite. Zavisno od ugovorenog vremena za plaćanje premije, ovim članom su predviđene dve mogućnosti stvorenih odnosa: a) u stavu 1 se regulišu odnosi u slučajevima kada se premija treba platiti prilikom zaključenja ugovora, b) u stavu 2 i 3 za slučajeve kada se premija treba platiti nakon zaključenja ugovora.

1. Ugovorom o osiguranju ugovorne strane, osim drugog predviđaju i vreme plaćanja premije osiguranja. U stavu 1 člana 934 predviđa se vreme kada počinje obaveza osiguravača za plaćanje naknade u slučajevima kada se premija plaća prilikom zaključenja ugovora. Prema ovoj zakonskoj odredbi, *u slučajevima kada je ugovorom predviđeno plaćanje premije prilikom zaključenja ugovora o osiguranju, obaveza osiguravača za plaćanje naknade počinje narednog dana od dana uplate premije.* U takvim slučajevima kada je ugovorena da se premija isplati prilikom zaključenja ugovora, smatra se da je premija plaćena u potpunosti u tom trenutku kada je zaključen ugovor o osiguranju, pošto ovo podrazumeva istovremeno ispunjenje obaveza ugovorenih strana. Na osnovu ove konstatacije, počinje obaveza osiguravača za isplatu iznosa osiguranja u slučaju nastanka slučaja osiguranja, odnosi se na isplatu premije osiguranja, a ne sa zaključenjem ugovora. Na ovaj način, *u slučaju da je ugovor o osiguranju zaključen, na osnovu nje premija je trebalo da se isplati prilikom njenog zaključenja, osiguranje neće poteći dok se ne plati premija osiguranja.* Ovo podrazumeva da u slučaju zaključenja takvog ugovora gde je ugovorena isplata premije prilikom zaključenja ugovora, ali se premija ne plati u međuvremenu, pre isplate premije, nastaje slučaj osiguranja predviđen ugovorom, osiguravač nije obavezan da plati ugovoreni iznos osiguranja. Ovo pravilo nalazi podršku u opštem pravilu iz člana 104 ZOO, prema kojem nijedna stranka nije obavezna da ispuni obavezu ukoliko druga strana ne ispuni svoju obavezu.⁸³⁰

Kod ovakvih ugovora gde je ugovoreno da se premija plati prilikom zaključenja ugovora, na osnovu stava 1 ovog člana, obaveza osiguravača za isplatu naknade ili određeni iznos ugovorom *počinje narednog dana od dana plaćanja premije.* Kao što je gore navedeno, plaćanje naknade je vezano za plaćanje premije, tako da pokriće osiguranja počinje da teče od početka narednog dana, od dana plaćanja premije, počevši od 0,00 časova. Ovo podrazumeva da na dan zaključenja ugovora o osiguranju, osiguranik ne uživa pravo pokrića osiguranja. U slučaju da se slučaj osiguranja dešava istog dana kada je zaključen ovaj tip ugovora, bilo da je i nakon plaćanja premije osiguranja, osiguravač nije obavezan da plati naknadu ili određenu svotu ugovorom, osim ako je taj dan obuhvaćen ranijim ugovorom o osiguranju.

830 Vidi član 104 st. 1 ZOO.

S obzirom na činjenicu da ova zakonska odredba uvek podržava ugovor vezan između stranaka, postoji mogućnost da ugovorne strane ovo regulišu drugačije. Dozvoljava se mogućnost da se dogovore da pokriće osiguranja počinje da teče istog dana, od trenutka zaključenja ugovora i plaćanja premije, određujući tacno vreme kada je zaključen ugovor i da je plaćena premija osiguranja (obično se ovo vrši u polisi osiguranja).⁸³¹

Može se desiti da se zaključi ugovor o osiguranju na određeno vreme npr. na jednu godinu, prema kojem ugovarač osiguranja je obavezan da plati premiju prilikom zaključenja ugovora, ali kasni nekoliko dana sa isplatom, tako da je pokriće osiguranja počelo za toliko dana kasnije, onda kada je plaćena premija. U takvoj situaciji, iako je ugovor zaključen na jednu godinu, za toliko dana koliko nije plaćena premija, osiguranik nije uživao pokriće osiguranja. Postavlja se pitanje da li ima pravo ili ne osiguranik na produžetak ugovora za toliko dana koliko je kasnila premija osiguranja, za koje nije uživao pravo na osiguranje. Imajući u obzir pravila osiguranja uopšte, smatramo da on nema pravo da produži ugovor za onoliko dana dok se ne ispuni rok od godinu dana od trenutka uplate premije. Ovo iz razloga jer premija nije plaćena propustom ugovarača osiguranja a ne osiguravača.

“Kod ugovora o osiguranju premija osiguranja se plaća u ugovorenim rokovima, a ako treba isplatiti u celosti odmah, ona se plaća prilikom zaključenja ugovora. U slučajevima kada je premija plaćena na ovaj način onda nije prijavljena i ne postoji ni obaveza tuženog kao osiguravača da isplati ugovoreni iznos osiguranja, pošto ova naknada dospeva za isplatu narednog dana od dana uplate premije”.⁸³²

2. U stavu 2 ovo člana regulisana je moguća situacija u slučajevima kada je ugovorena da se premija osiguranja uplati nakon zaključenja ugovora. U takvim situacijama kada je ugovoreno da se premija osiguranja uplati nakon zaključenja ugovora o osiguranju, početak pokrića osiguranja ne zavisi od plaćanja premije (kao što je slučaj iz stava 1 ovog člana). Prema st. 2 člana 934 ZOO, u situacijama kada je ugovoreno da se premija plati nakon zaključenja ugovora, obaveza osiguravača za isplatu naknade ili određene svote ugovorom počinje od određenog dana u ugovoru kao dan početka osiguranja. Kao što se vidi početak prenosa rizika od strane osiguravača se određuje ugovorom, na načinu da se odredi dan kada je osiguravač počeo od dana kada on završava. Od određenog dana ugovorom osiguravač je obavezan da plati iznos osiguranja u slučaju nastanka slučaja osiguranja, i kada nije uplatio premiju. U slučajevima kada je ugovorom određen dan početka osiguranja nakon zaključenja ugovora, osiguranje počinje od početka narednog dana nakon određenog dana ugovorom za početak osiguranja, počevši od 0.00 časova.

3. U slučajevima kada je ugovorom predviđeno da pokriće osiguranja počinje od zaključenja ugovora, podrazumeva od početka sledećeg dana počevši od 0.00 časova, dok

831 Ovakvo izbegavanje iz predviđenog pravila u stavu 1 člana 934 je moguće na osnovu člana 921 st. 1 ZOO, jer bi se sa ovim zaštitili interesi osiguranika tako da se ugovorenim stranama dozvoljava mogućnost da deluju po njihovoj želji.

832 Vrh.Sud R. Sr. Rev. 136/95 dn. 05.04.1995.

isplata premije je predviđena da se vrši nakon zaključenja ugovora, u određenom roku, ugovarač osiguranja je obavezan da plati premiju u ugovorenom roku. U slučaju kašnjenja sa plaćanjem premije osiguranja, osiguravač ima pravo da izabere jedan od ovih zahteva:

- da raskine ugovor o osiguranju zbog neispunjenja obaveze,
- da zahteva od ugovarača osiguranja da ispuni ugovorenu obavezu,
- da nadoknadi visinu premije iz naknade osiguranja.

Pravo osiguravača da raskine ugovor o osiguranju zbog neplaćanja premije nakon zaključenja ugovora, u ugovorenom roku, je regulisano stavom 3 člana 934 ZOO. Pravilo ove odredbe se zasniva na opštem pravilu zbog raskida ugovora zbog neispunjavanja, u slučajevima kada ispunjenje obaveze unutar roka nije bitan element ugovora.⁸³³ Prema ovom pravilu dužnik zadržava pravo da ispuni obavezu i nakon isteka ugovorenog roka za ispunjenje, dok poverilac ima pravo da raskine ugovor, pošto ostavi dužniku jedan razuman dopunski rok za ispunjenje obaveze. Prema odredbi iz stava 3 ovog člana, ukoliko se ugovorena premija za ispunjenje nakon zaključenja ugovora ne isplati od strane ugovarača osiguranja ili od strane drugog zainteresiranog lica, ugovor o osiguranju se raskida prema zakonu, nakon isteka od 30 dana od dana kada je ugovarač osiguranja obavešten preporučenim pismom za dospeće isplate premije. Iz ovoga proizilazi da je uslov za raskid ugovora po zakonu zbog neplaćanja premije je da osiguravač sa preporučeno pismo obavesti ugovarača za vreme dostizanja plaćanja premije.⁸³⁴ Ovo obaveštenje preporučenim pismom se može obaviti pre i posle dostizanja roka za plaćanje premije. Ukoliko je ugovarač osiguranja obavešten preporučenim pismom pre dospelosti plaćanja premije, 30 dnevni rok ne može da prođe i ne može se raskinuti ugovor pre isteka od roka od 30 dana od dana dostizanja plaćanja premije.

*“Ugovor o osiguranju prestaje prema zakonu u slučaju da ugovarač osiguranja ne uplati premiju nakon zaključenja ugovora, i nakon isteka roka od 30 dana pošto je osiguravač obavestio preporučenim pismom za dostizanje premije za plaćanje. Ugovor u ovom slučaju ne može raskinuti ugovarač osiguranja koji nije ispunio obavezu dospelu za plaćanje. Ovo pravo pripada samo osiguravaču a zavisi od njega da li će istu ostvariti ili ne”.*⁸³⁵

U situacijama kada slučaj osiguranja nastaje u ovom dopunskom roku, pre isplate premije osiguranja, osiguravač je obavezan da uplati ugovoreni iznos osiguranja, dok je ugovarač osiguranja obavezan da plati ugovorenu premiju. Ako ugovarač osiguranja ne uplati premiju ni u ovom dopunskom roku, istekom dopunskog roka se raskida ugovor o osiguranju a sa ovim ugovarač osiguranja nema pravo na pokriće osiguranja dok je obavezan da plati proporcionalan deo premije za vreme dok je prekinut ugovor.

833 Vidi član 108 ZOO.

834 Vidi član 112 ovog Zakona i dat komentar u vezi sa ovim članom u komentaru o opštem delu ZOO-a.

835 Iz sudske uporedne prakse u regionu.

3(a). Iako se u ovoj zakonskoj odredbi izričito ne predviđa, u takvim situacijama kada je premija trebala da se uplati u određenom roku nakon zaključenja ugovora, u ovom vremenskom roku nije plaćeno, osiguravač ima pravo, da tužbom zahteva preko suda ugovarač osiguranjem ispuni ugovorenu obavezu prema njemu. Podnošenjem ovog zahteva osiguravač pokazuje da, iako premija osiguranja nije plaćena, on želi da ugovor postoji i da proizvodi pravna dejstva. U ovom slučaju osiguravač osim premije, ima pravo na zateznu kamatu od dana dospelosti plaćanja premije.

3(b). Druga pravna posledica zbog neplaćanja premije u ugovorenom roku nakon zaključenja ugovora osiguranja je nadoknada visine premije iz ugovorenog iznosa osiguranja. Na osnovu opšteg pravila za pravo nadoknade potraživanja između dve strane, osiguravač ima pravo da nadoknadi premiju u visini koju mu je dužan ugovarač osiguranja iz ugovorenog iznosa osiguranja.⁸³⁶ Dakle, ukoliko se desi slučaj osiguranja, a ugovor o osiguranju nije raskinut ranije zbog neplaćanja premije osiguranja, osiguravač ima pravo iz naknade osiguranja da uzme premiju u visini koliko mu je dužan ugovarač osiguranja, sa odgovarajućom kamatom.

4. Jezičko uređivanje i u stavu 4 člana 934 je nejasan. Ovom zakonskom odredbom je regulisana mogućnost otkazivanja ugovora o osiguranju koja će imati za posledice i prestanak postojanja pokrića osiguranja. Ako je ugovarač osiguranja u docnji za plaćanje premije osiguranja koja je dospela za plaćanje nakon zaključenja ugovora, nakon isteka vremenskog roka predviđenog u stavu 3 ovog člana, osiguravač ima pravo da otkáže ugovor bez prethodne opomene. Otkaz ugovora u ovom slučaju postaje efektivan nakon isteka vremena kao što je regulisano u stavu 3 ovog člana, tako da, istekom roka od 30 dana od dana kada je ugovaraču osiguranja uručeno preporučeno pismo sa kojim je obavešten za dospelost plaćanja premije, prestaje i pokriće osiguranja, odnosno obaveza osiguravača za plaćanje naknade osiguranja. Ovim osiguranik nema više obavezu da plati naknadu obaveze iz ugovora o osiguranju.

5. I stav 5 člana 934 se odnosi na ugovor o osiguranju kojim je ugovorena isplata premije nakon zaključenja ugovora. Na osnovu ove zakonske odredbe, postoji mogućnost plaćanja premije nakon propisanog roka u stavu 3 ovog člana, ali u roku od 1 godine kada je premija dospela za plaćanje. U takvim situacijama osiguravač je obavezan da plati naknadu štete, osigurana suma, u slučaju podnošenja slučaja osiguranja, od početka narednog dana, počevši od 0.00 časova, nakon uplate premije sa zateznom kamatom. Kao što se vidi, ovo važi samo za one slučajeve kada se premija plaća pre isteka roka od 1 godine, od dana kada je premija dospela za plaćanje. Nakon isteka vremenskog roka od 1 godine kada je premija dospela za plaćanje, osiguravač nema nikakvu obavezu prema ugovaraču osiguranja.

6. Propisana pravila ovim članom ne važe za sve vrste osiguranja. Na ovaj način, na osnovu stava 6 člana 934, odredbe ovog člana se ne primenjuju na životno ili zdravstveno osiguranje ili, a primenjuju se za druga vrsta osiguranja.

.....
⁸³⁶ Vidi član 317 ovog zakona i dat komentar u vezi ovog člana u komentaru o opštem delu ovog člana.

III. OBAVEŠTENJE OSIGURAVAČA O PROMENAMA RIZIKA

Član 935. Povećanje rizika

1. Ugovarač osiguranja dužan je, kad je u pitanju osiguranje imovine, obavestiti osiguravača o svakoj promeni okolnosti koja može biti od značaja za ocenu rizika, a kad je u pitanju osiguranje lica, onda samo ako je rizik povećan zbog toga što je osigurano lice promenilo zanimanje.
2. On je dužan da bez odlaganja obavesti osiguravača o povećanju rizika, ako je rizik povećan nekim njegovim postupkom, a ako se povećanje rizika dogodilo bez njegovog učešća, on je dužan da ga obavesti u roku od četrnaest dana od kad je za to saznao.
3. Ako je povećanje rizika toliko da osiguravač ne bi zaključio ugovor da je takvo stanje postojalo u času njegovog zaključenja, on može raskinuti ugovor.
4. Ako je povećanje rizika toliko da bi osiguravač zaključio ugovor samo uz veću premiju da je takvo stanje postojalo u času zaključenja ugovora, on može ugovaraču osiguranja predložiti novu stopu premije.
5. Ako ugovarač osiguranja ne pristane na novu stopu premije u roku od četrnaest 14 dana od prijema predloga nove stope, ugovor prestaje po samom zakonu.
6. Ugovor ostaje na snazi i osiguravač se više ne može koristiti ovlašćenjima da predloži ugovaraču osiguranja novu stopu premije ili da raskine ugovor, ako ne iskoristi ta ovlašćenja u roku od mesec dana od kad je ma na koji način doznao za povećanje rizika, ili ako još pre isteka toga roka na neki način pokaže da pristaje na produženje ugovora (ako primi premiju, isplati naknadu za osigurani slučaj koji se desio posle tog povećanja i sl.).

Opšti pregled. Prilikom zaključenja ugovora o osiguranju, jedna od obaveza ugovarača osiguranja je da obavesti osiguravača o svim značajnim okolnostima za koje je u saznanju, odnosno koje nisu mogle ostati nepoznate za njega, a koje su uticajne za ocenu rizika.⁸³⁷ U slučaju izražavanja volje za zaključenje ugovora o osiguranju stranke imaju u vidu sve ove okolnosti koje su postojale i za koje su znali u momentu zaključenja ugovora, na osnovu kojih i odlučuju da li će zaključiti ugovor ili ne i sa kakvim uslovima. Međutim, postoji mogućnost da se tokom ugovornog roka promene okolnosti koje su postojale u trenutku zaključenja ugovora. Zbog promena okolnosti ovih okolnosti, menja se i težina rizika koja je postojala u trenutku ugovaranja, a što podrazumeva promenu rizika. Zbog promene okolnosti rizika se mogu promeniti: povećanjem⁸³⁸ (pogoršanjem), poboljšanjem ili da više

⁸³⁷ Vidi član 928 ovog Zakona i dat komentar u vezi ovog člana.

⁸³⁸ Povećanje rizika predstavlja povećanje stepena mogućnosti prijavljivanja slučaja osiguranja ili njegovog intenziteta.

ne postoji. Članom 935 ZOO su predviđene obaveze ugovarača osiguranja ili osiguranika da obaveste osiguravača u slučajevima kada su tokom roka osiguranja promenjene okolnosti osiguranja, iz kojih razloga je i došlo do pogoršanja rizika i za posledice u slučaju neispunjavanja ove obaveze. Ako se gleda sadržaj ove odredbe obaveza za obaveštavanje osiguravača o promenama okolnosti pripada ugovaraču osiguranja. Međutim, za promenu okolnosti, odnosno pogoršanje okolnosti, može obavestiti osiguravača i korisnika osiguranja iz ugovora o osiguranju na tuđi račun ili u interesu drugog, pošto se sve obaveze koje pripadaju ugovaraču osiguranja odnose i na osiguranika, odnosno korisnika osiguranja. Ovo je posebno bitno sa ciljem izbegavanja mogućih pravnih posledica.⁸³⁹

1. U stavu 1 člana 935 ZOO predviđa se obaveza ugovarača osiguranja (uvek se pomisli i na osiguranika) da obavesti osiguravača o promenama okolnosti uticajne za ocenu rizika. Ovom zakonskom odredbom se čini razlika između obaveze ugovarača osiguranja u slučajevima osiguranja imovine, od onoga za osiguranje lica. Na ovaj način, kada je u pitanje osiguranje imovine ugovarač osiguranja treba obavestiti osiguravača o svakoj promeni okolnosti koja može biti značajna za ocenu rizika. Koje su to značajne okolnosti zavisi od predmeta takođe i od osiguranog rizika. Jednom opštom konstatacijom može se reći da su značajne te okolnosti koje je ugovarač osiguranja bio obavezan da obavesti osiguravača za njihovo postojanje u trenutku zaključenja ugovora, smatrajući da od njih zavisi ocena rizika i visina premije.⁸⁴⁰ Inače od drugih odredaba ovog člana, iz stava 3 i 4 može se doći do zaključka o tome koje se okolnosti smatraju značajne za ocenu rizika.

*“Povećanje rizika je tada kada vozilom koje je osigurano kao vozilo za lične potrebe obavlja se zanimanje taksi. Za ovo povećanje rizika tužilac nije obavestio tuženog, o čemu je bio dužan da to učini”.*⁸⁴¹

Kada je reč o osiguranju lica ugovarač osiguranja je obavezan da obavesti osiguravača samo ako je povećan rizik jer osigurano lice je promenilo zanimanje koje je imalo prilikom zaključenja osiguranja. I u slučaju promene zanimanja treba obavestiti samo u slučajevima kada promenom zanimanja dolazi do povećanja rizika.

2. Do povećanja rizika može doći: a) od radnje ili neradnje (propusti) osiguranika ili od b) spoljnih faktora na koje osiguranik nije mogao da utiče. Iz stava 2 člana 935 ovog Zakona, predviđaju se vremenski rokovi u kojima treba obavestiti osiguravača od strane ugovarača osiguranja za promene okolnosti. Za sticanje prava ugovarača osiguranja na pokriće od povećanog rizika, on treba obavestiti osiguravača o ovome u određenim zakonskim rokovima. U situacijama kada se desilo povećanje rizika radnjom ugovarača osiguranja, odnosno propustom preduzimanja jedne radnje koja je trebalo da se preduzme, on je obavezan da obavesti *bez odlaganja*⁸⁴² osiguravača o povećanju rizika. U suprotnom,

839 Vidi član 936 ovog Zakona i dat komentar u vezi ovog člana.

840 Vidi član 928 ovog Zakona.

841 Vrh. Sud R.Hrv. Rev. 2517/96 dn. 26.03.1997.

842 Pravni izraz “*bez odlaganja*” podrazumeva odmah nakon prijave okolnosti od koje je povećan rizik.

.....

ukoliko se povećanje rizika desilo bez radnje ugovarača osiguranja, on je obavezan da obavesti o ovome osiguravača u roku od 14 dana od dana kada je saznao, ili je trebalo da zna o ovome.⁸⁴³

3. U stavu 3 člana 935 se predviđa pravo osiguravača u slučaju povećanja rizika, zavisno od intenziteta njegovo povećanja. Za ocenu intenziteta rizika osiguranja se uzima samo ocena povećanja od jedne ugovorene strane, ponašanje osiguravača u slučaju prisustva ove okolnosti u trenutku zaključenja ugovora. Prema ovoj zakonskoj odredbi osiguravač ima pravo da raskine ugovor ukoliko je povećanje rizika toliko da on ne bi zaključio ugovor kada bi postojalo jedno takvo stanje u trenutku zaključenja ugovora. Na osnovu ovog zakonskog ovlašćenja on bi mogao da raskine ugovor sa jednom jednostranom deklaracijom, bez nekog određenog roka za opoziv. Ugovor prestaje da proizvodi pravna dejstva od trenutka kada je osiguravač saopštio ugovaraču osiguranja izjavu o raskidu ugovora. Da li će koristiti ovo pravo ili ne zavisi od njega. U slučaju raskida ugovora osiguravač bi trebao da vrati deo isplaćene premije, od raskida ugovora do kraja perioda osiguranja.⁸⁴⁴

4. I u stavu 4 ovog člana se predviđaju prava osiguravača u slučaju povećanog rizika, takođe na osnovu intenziteta njegovog rasta. Prema ovoj zakonskoj odredbi, u slučaju da je rizik povećan u toj meri da osiguravač, kada bi postojalo takvo stanje u trenutku zaključenja ugovora, ugovor bi zaključio samo uz veću premiju od one koja je ugovorena. U ovoj situaciji osiguravač može predložiti ugovaraču osiguranja novu stopu premije, svakako veću od one koja je ugovorena. U slučaju da osiguravač predlaže drugu premiju od one ugovorene, on više nema pravo da raskida ugovor dok se ugovaraču osiguranja razjasni u vezi sa predlogom ili dok ne prođe predviđeni zakonski rok za objašnjenje. Ugovarač osiguranja treba da odluci da li prihvata predlog ili ne. U slučaju da prihvata novu visinu premiju ugovor nastavlja da postoji sa izmenjenom premijom osiguranja od dana prihvatanja.

5. U stavu 5 člana 935 ZOO, predviđen je vremenski rok u kome ugovarač osiguranja treba da razjasni u vezi sa novom stopom predložene premije od strane osiguravača zbog povećanog rizika, kao i pravne posledice u slučaju neprihvatanja predloga. Zakonski rok za objašnjenje u vezi sa predlogom je 14 dana od dana prihvatanja predloga. U slučaju da ugovarač osiguranja ne prihvati novu stopu premije prema predlogu osiguravača, u okviru ovog roka, ugovor se prekida prema zakonu. Ugovor prestaje po zakonu, kao u slučaju kada ugovarač u gore navedenom roku deklariše da ne prihvata novu predloženu premiju, takodje i kada se uopšte ne objašnjava u predviđenom roku od 14 dana.

6. Takođe osiguravač može samo u određenom roku da koristi predviđena zakonska ovlašćenja zbog povećanja rizika. U slučaju da se tokom roka osiguranja menjaju značajne okolnosti iz kojih razloga se rizik povećao, osiguravač može u roku od jednog (1) meseca da predlaže novu stopu premije ili da raskine ugovor. Ako on ovo ne predlaže u roku od

843 Vidi član 928 ovog Zakona i dat komentar u vezi ovog člana.

844 Vidi član 930 st. 3 ovog Zakona i dat komentar u vezi sa ovom odredbom.

jednog meseca od dana kad je na bilo kakav način saznao za povećanje rizika, gubi pravo da predlaže ugovaraču osiguranja novu stopu premije ili da raskine ugovor. Ova ovlašćenja osiguravač ne može koristiti i u slučaju kada pre isteka roka od mesec dana od dana kada je saznao za povećani rizik, sa konkludentnim radnjama izrazi svoju volju za držanje ugovora na snazi. Ovo će se desiti ako u roku od mesec dana od dana kada je saznao za povećanje rizika zahteva produženje ugovora, prihvata premiju, uplati svotu osiguranja za slučaj osiguranja kada je on nastao nakon povećanja rizika i slično.

Član 936. Kad se osigurani slučaj dogodi u međuvremenu

Ako se osigurani slučaj dogodi pre nego što je osiguravač obavešten o povećanju rizika ili pošto je obavešten o povećanju rizika, ali pre nego što je ugovor raskinuo ili postigao sporazum sa ugovaračem osiguranja o povećanju premije, naknada se smanjuje u srazmeri između plaćenih premija i premija koje bi trebalo platiti prema povećanom riziku.

Za sve regulisane situacije u prethodnom članu bilo je reči o slučajevima kada je osiguravač obavešten za promenu rizika pre nego se desio slučaj osiguranja. U članu 936 se radi o dve situacije nastalih nakon što se dogodio slučaj osiguranja. U prvom, kada su značajne okolnosti osiguranja uticajne u riziku osiguranja su promenjene tako da je rizik povećan, i pre obaveštenja o ovome osiguravača, desio se slučaj osiguranja. U drugoj situaciji, ugovarač osiguranja je obavestio osiguravača za povećani rizik u međuvremenu nakon ovog obaveštenja, ali pre nego je raskinut ugovor ili pre postizanja sporazuma za povećanje premije, dogodio se slučaj osiguranja. Za ove dve situacije zakon ne čini razlike, tako da u obe nastale situacije naknada osiguranja se umanjuje srazmerno između plaćenih premija i premija koje treba da se plate prema povećanom riziku.⁸⁴⁵ Pitanje treba rešiti na ovaj način nezavisno od toga da li je slučaj osiguranja nastao od kasnije povećanog rizika za koji osiguravač nije bio obavešten ili od nekog drugog rizika sa kojim povećani rizik nije bio povezan.

Član 937. Smanjenje rizika

1. U slučaju kad se posle zaključenja ugovora o osiguranju dogodilo smanjenje rizika, ugovarač osiguranja ima pravo zahtevati odgovarajuće smanjenje premije, računajući od dana kad je o smanjenju obavestio osiguravača.

2. Ako osiguravač ne pristane na smanjenje premije, ugovarač osiguranja može raskinuti ugovor.

.....
⁸⁴⁵ Slučaj treba rešiti na sličan način kao u slučajevima iz člana 930 st. 4 ZOO – vidi ovaj član i dat komentar u vezi sa njim.

Opšti pregled. Prilikom zaključenja ugovora o osiguranju uzimaju se u obzir sve okolnosti značajne za ocenu rizika prijavljene od ugovarača osiguranja. Na osnovu ovih okolnosti se određuje i visina osigurane svote i visina premije osiguranja. Tokom perioda osiguranja ove okolnosti se mogu promeniti. U slučajevima kada se njihovom promenom povećava rizik, bila je obaveza ugovarača osiguranja da bez odlaganja obavesti za ovo osiguravača, odakle se i pojavljivale određene pravne posledice.⁸⁴⁶ Član 937 reguliše situaciju kada se nakon zaključenja ugovora, u toku perioda osiguranja, menjaju okolnosti koje su postojale prilikom zaključenja ugovora, tako da se njihovom promenom smanjuje rizik.

1. U slučaju promene okolnosti nakon zaključenja ugovora dolazi do smanjenja rizika, ugovarač osiguranja za ovo treba obavestiti osiguravača, pošto stiče pravo da zahteva smanjenje premije. Stavom 1 ovog člana regulisan je i trenutak od čega će se umanjiti premija zbog smanjenja rizika, tako da nezavisno od trenutka kada su pojavljene okolnosti zbog kojih je smanjen rizik, premija će se smanjiti od trenutka kada je ugovarač osiguranja za ovo obavestio osiguravača. Dok kod povećanja rizika premija se povećava srazmerno sa stepenom povećanja rizika, i u ovom slučaju premija se smanjuje srazmerno sa stepenom smanjenja rizika. I u ovom slučaju nije važno i ne razmatra se uzrok pojavljivanja rizika, osim ako je do ovoga došlo na osnovu neke radnje ugovarača osiguranja ili na neki drugi način.

2. Za smanjenje premije zbog smanjenja rizika neophodan je pristanak osiguravača. Osiguravač može da ne prihvati predlog ugovarača i osiguranja da se umanjí premija zbog smanjenja rizika. Nije bitan uzrok odbijanja ovog predloga. Obično se ovo radi jer on smatra da nije došlo do smanjenja rizika ili da smanjenje nije u toj meri zbog kojeg treba da se smanji premija. Na osnovu stava 2 ovog člana, ukoliko se osiguravač ne slaže da smanji premiju, ugovarač osiguranja može na jednostrani način da raskine ugovor. Ako se ugovor raskine na ovaj način i iz ovih razloga, osiguravač je obavezan da vrati ugovaraču osiguranja deo premije koja odgovara delu ugovorenog roka osiguranja koji nije istekao do tada. U ovoj zakonskoj odredbi se pominje samom ugovarač osiguranja međutim, imajući u obzir prava i obaveze stranaka iz ugovora o osiguranju, ovo pravo ima i sam osiguravač.

Član 938. Obaveza obaveštavanja o nastupanju osiguranog slučaja

1. Osiguranik je dužan izuzev u slučaju osiguranja života, obavestiti osiguravača o nastupanju osiguranog slučaja najdalje u roku od tri dana od kad je to saznao.

2. Ako on ne izvrši ovu svoju obavezu u određeno vreme, dužan je naknaditi osiguravaču štetu koju bi ovaj zbog toga imao.

Opšti pregled. U članu 938 ZOO se radi o *obavezi ugovarača* osiguranja nakon dešavanja slučaja osiguranja i za moguće posledice u slučaju neispunjavanja ove obaveze. I u ovoj

⁸⁴⁶ Vidi član 935 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

zakonskoj odredbi se govori o obavezi ugovarača osiguranja a ne za osiguranika ili korisnika osiguranja. Nezavisno od toga da, prema ovoj odredbi, ova obaveza se predviđa za ugovarača osiguranja, smatramo da ovo može uraditi i osiguranik ili korisnik osiguranja i da je ovo njihova osnovna obaveza jer samo osiguranik odnosno korisnik osiguranja može podneti zahtev prema osiguravaču za naknadu štete i da primi naknadu osiguranja, iz kojih razloga i njima pripadaju obaveze u vezi sa prijavljivanjem slučaja osiguranja. Obaveštavanjem za prouzrokovanje štete omogućava osiguravaču, da što pre utvrdi, da li je stvarno šteta prouzrokovana od osiguranog rizika ili je u pitanju neki drugi događaj koji nije osiguran, odnosno da utvrdi uzrok, prirodu i visinu štete kao i da preduzme odgovarajuće mere za njegovo smanjenje.

1. Prema stavu 1 člana 938 ZOO *ugovarač osiguranja* je obavezan da, osim u slučaju osiguranja života, obavesti osiguravača da se dogodio slučaj osiguranja, u roku od tri (3) dana od dana kada je saznao za njegovo dešavanje. Smatramo da jezičko uređivanje ove zakonske odredbe što se tiče subjekta koji je obavezan, je pogrešan. Kao što je navedeno i u opštem pregledu ove odredbe, obaveza obaveštavanja osiguravača o nastanku slučaja osiguranja pripada *osiguraniku*. Ovo se može objasniti činjenicom da u slučajevima kada je ugovarač osiguranja i osiguranik dva lica, ugovarač osiguranja nije zainteresiran u toj meri koliko je osiguranik, da bi obavestio osiguravača da se pojavio osigurani slučaj. Osiguranik treba prihvatiti naknadu osiguranja, odnosno iznos osiguranja za pretrpljenu štetu, iz kojih razloga je i on zainteresiran da se obavesti za prouzrokovanje štete, zato i obaveza za obaveštenje osiguravača za nastanak slučaja osiguranja pripada njemu.⁸⁴⁷ Ovakva zakonska odredba, sa ovom obavezom predviđenom za *ugovarača osiguranja*, je u suprotnosti sa zakonskom odredbom iz člana 939 ovog zakona, prema kojem je nevažeća odredba ugovora o osiguranju sa kojim se predviđa gubitak prava na naknadu osiguranja, ukoliko *osiguranik* ne ispuni neku predviđenu obavezu zakonom ili ugovorom.⁸⁴⁸ Kao što se vidi iz ove odredbe ova obaveza pripada osiguraniku a ne ugovaraču osiguranja. Inače, svi zakoni zemalja u regionu, u odredbama u vezi sa obavezom o obaveštavanju nastupanja slučaja osiguranja, ova obaveza pripadam *osiguravaču*,⁸⁴⁹ što smatramo da ovo pitanje na isti način treba regulisati i sa ovim Zakonom.

Obaveza za obaveštavanje osiguravača da je dogodio slučaj osiguranja, osim ovom zakonskom odredbom, obično se predviđa i uz uslove osiguranja.

“U slučajevima gde je uslovima osiguranja predviđeno da su ugovarač osiguranja, osiguranik ili korisnik osiguranja obavezni da prijave o svakoj šteti u roku od tri dana od dana kada se dogodio slučaj, odnosno od dana kada je saznao za štetu i mogao je da

847 U svim ZOO zemalja u regionu, iz bivše Savezne Jugoslavije, ova obaveza se predviđa za osiguranika a ne za ugovarača osiguranja, kao npr.

848 Vidi član 939 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

849 GZRA, član 1126 propisuje: “Kada se utvrdi slučaj osiguranja, *osiguranik* se obavezuje da obavesti *osiguravača* u roku predviđenom u ugovoru“. Ova obaveza osiguranika se predviđa i u članu 1014 ZOO CG (2008), u članu 941 ZOO R. Hrv. (2005), u članu 917 ZOO R. Srb. (1978).

*prijavi, smatra se da je obaveza ispunjena onda kada bilo ko od ovih lica prijavi štetu u određenom roku, u kom slučaju nije bitno zašto druga lica ovo nisu prijavili.*⁸⁵⁰

Određeni zakonski rok od tri dana, od dana kada je osiguranik znao, odnosno trebao je da zna o događaju slučaja osiguranja, stranke se mogu drugačije ugovarati kao ugovorne stranke, da bude duži od tri dana. U slučaju da ugovarači predviđaju rok duži od tri dana, iako nije u skladu sa zakonom, ona je važeća jer je u interesu osiguranika.⁸⁵¹

Za pojavu slučaja treba obavestiti direktno osiguravača ili predstavnika osiguranja ili ovlašćenika, na načinu kao što je predviđeno u ugovoru ili u uslovima osiguranja.⁸⁵² Zakonom nije definisan ni sadržaj obaveštenja, koje podatke treba da sadrži ona. I ovo pitanje treba regulisati ugovorom, odnosno uslovima osiguranja.

2. U stavu 2 člana 938 ZOO su predviđene pravne posledice zbog neispunjenja obaveze blagovremenog obaveštavanja kao što je predviđeno u prvom stavu ove zakonske odredbe. Prema ovoj zakonskoj odredbi, ukoliko se ne ispuni ova obaveza u određenom vremenskom roku, ima obavezu da osiguravaču naknadi štetu koju je on pretrpeo zbog blagovremenog obaveštenja. Kao što se vidi iz ove zakonske odredbe, u slučaju neobaveštenja u predviđenom roku. Osiguravač se ne oslobađa od obaveze za isplatu iznosa osiguranja pozivajući se na propust osiguranika da obavesti osiguravača za prouzrokovanu štetu iz ovog razloga.⁸⁵³ Predviđeni zakonski rok nije prekluzivan rok, iz kojih razloga se osiguravač ne oslobađa od ugovorne obaveze zbog kašnjenja osiguravača da obavesti nastanak slučaja osiguranja. On ima pravo na naknadu štete pretrpljenu iz ovih razloga, koja se šteta može izraziti zbog nepreduzimanja blagovremenih mera za smanjenje štete, iz kog razloga je šteta u nekoj meri povećana, zbog smanjenja dejstva mera za spasavanja, itd. Nivo ovakvog oštećenja pretrpljenog zbog neobaveštenja na vreme, osiguravač može nadoknaditi iz iznosa osiguranja koju treba platiti korisniku osiguranja.

Predviđena pravila zakonskom odredbom iz člana 938 ZOO ne odnose se na slučajeve životnog osiguranja zbog specifičnosti ove vrste osiguranja. Kod ove vrste osiguranja osiguravač ne može da pretrpi štetu zbog neobaveštenja na vreme, pošto je vreme prijave ovog slučaja osiguranja nije od neke posebne važnosti i da je njegova obaveza određena u ugovoru na fiksni način.

850 Vrh. Sud R. Hrv. Rev. br. 1578/00 dn. 6 oktobar 2001.

851 Vidi član 921 st. 2 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

852 Vidi član 927 ZOO.

853 GZRA, u članu 1126 predviđa gubitak prava isplate naknade osiguranja ili iznosa osiguranja (“Ukoliko osiguranik ne izvrši ovo obaveštenje, osiguravač ima pravo da ne isplati naknadu osiguranja ili iznos osiguranja”).

Član 939. Ništavost odredaba o gubitku prava

Ništave su odredbe ugovora koje predviđaju gubitak prava na naknadu ili svotu osiguranja, ako osiguranik posle nastupanja osiguranog slučaja ne izvrši neku od propisanih ili ugovorenih obaveza.

Obaveze osiguranika uopšte kao i one nakon nastupanja slučaja osiguranja posebno mogu biti predviđene zakonom ili ugovorene. Obaveza za obaveštenje nastupanja slučaja osiguranja u u određenom roku iz člana 938 je jedna od obaveza koju može imati osiguranik nakon nastupanja slučaja osiguranja. Prema ZOO osiguranik ima druge obaveze kao što je angažovanje o sprečavanju prijavljivanja slučaja osiguranja i preduzimanje svih potrebnih mera za spasavanje osiguranog objekta. Ugovorene mogu biti i mnogo drugih obaveza za osiguranika, kao preduzimanje mera spasavanja, prijavljivanje štete državnim nadležnim organima, utvrđivanje štete, itd. Ovom zakonskom odredbom se definiše sloboda određivanja ugovornih odnosa između stranaka nakon nastupa slučaja osiguranja.

Prema ovoj zakonskoj odredbi ništave su odredbe ugovora sa kojima se predviđa gubitak prava na naknadu ili svotu osiguranja, ukoliko *osiguranik*, nakon nastupanja osiguranog slučaja ne ispuni neku od predviđenih obaveza zakonom ili one ugovorene. Jedna od obaveza osiguranika je i obaveštavanje za nastupanje slučaja osiguranja, u roku od tri dana kada se on dogodio, odnosno od dana kada je osiguranik saznao za njegovo nastupanje. Iz ovoga, iako su se ugovorom o osiguranju ugovarači sporazumeli međusobno da osiguranik izgubi pravo naknade osiguranja ili sumu osiguranja, ukoliko ne obavesti osiguravača za nastupanje osiguranog slučaja u određenom roku, ovo se neće desiti posto je ova odredba ugovora, prema ovoj zakonskoj odredbi, ništava.

PODGLAVLJE 4 OBAVEZE OSIGURAVAČA

Član 940. Isplata naknade ili ugovorene svote

- 1. Kad se dogodi osigurani slučaj, osiguravač je dužan isplatiti naknadu ili svotu određenu ugovorom u ugovorenom roku koji ne može biti duži od četrnaest (14) dana, računajući od kada je osiguravač dobio obaveštenje da se osigurani slučaj dogodio.**
  - 2. Međutim, ako je za utvrđivanje postojanja obaveze osiguravača ili njenog iznosa potrebno izvesno vreme, ovaj rok počinje teći od dana kada je utvrđeno postojanje njegove obaveze i njen iznos.**
  - 3. Ako iznos osiguravačeve obaveze ne bude utvrđen u roku određenom u prvom stavu ovog člana, osiguravač je dužan, na zahtev ovlašćenog lica, isplatiti iznos nespornog dela svoje obaveze na ime predujma.**
-

Opšti pregled. Na osnovu datog značenja u ovom zakonu za ugovor o osiguranju,⁸⁵⁴ ugovarač osiguranja je obavezan da, *ako nastupa slučaj koji predstavlja osigurani slučaj*, da plati osiguraniku ili korisniku osiguranja naknadu. Odnosno ugovoreni iznos. Prava i obaveze stranaka prema ugovoru o osiguranju se pojavljuju prilikom zaključenja ugovora, tokom vremena trajanja osiguranja i nakon nastupanja osiguranog slučaja. Kao što se vidi, glavna obaveza osiguravača je plaćanje naknade ili određene sume ugovorom o osiguranju, koja obaveza treba da se ispuni nakon pojavljivanja osiguranog slučaja. Ovim članom se regulišu obaveze za plaćanje naknade osiguranja, odnosno iznosa osiguranja, rok isplate i plaćanje predujma. Ova zakonska odredba se dešava u delu zakona gde se dešavaju opšte odredbe sa kojima se reguliše ugovor o osiguranju, zato je posvećena osiguranju imovine kao i osiguranju lica.

1. Ekonomska i pravna svrha ugovora o osiguranju je isplata iznosa osiguranja osiguranika od strane osiguravača u slučaju da se dešava događaj koji predstavlja osigurani slučaj. Ovo je i glavna obaveza osiguravača iz ugovora o osiguranju. U stavu 1 člana 940 ZOO definisan je rok u kome osiguravač treba da ispuni ovu obavezu. Pojavljivanjem osiguranog slučaja, osiguravač je obavezan da plati naknadu ili određenu svotu iz ugovora ugovorenim rokom, koji ne može biti duži od 14 dana. Iz ovoga se razume da zakon definiše obavezu osiguravača da izvrši isplatu *u ugovorenom roku*, a ujedno određuje zadnji rok u kome se treba isplatiti naknada ili ugovoreni iznos. Kao što se vidi, prema ovoj zakonskoj odredbi, ugovorom o osiguranju se može predvideti kraći rok, u kome će važiti taj rok, ali ne može biti duži od 14 dana. Iz ovoga se vidi da sa ovom odredbom se štiti osiguranik i sprečava se bezrazložno i namerno odlaganje rešavanja podnetih zahteva nakon nastupanja osiguranog slučaja. Određeni rok ovom zakonskom odredbom počinje da teče od dana kada je osiguravač dobio obaveštenje da se dogodio slučaj osiguranja.⁸⁵⁵ Imajući u vidu činjenicu da je ova obaveza osiguravača monetarne obaveze, u slučaju da se isplata ne izvrši u ugovorenom roku, odnosno zakonskoj roka, osiguravač je obavezan da plati i zateznu kamatu predviđenu ovim zakonom.⁸⁵⁶ *“Kada nastupa osigurani slučaj, osiguravač je obavezan da plati određenu sumu ugovorom u ugovorenom roku. U slučaju docnje, osiguranik ima pravo na zateznu kamatu, a ne na revalorizaciju zahteva”*.⁸⁵⁷

2. Da bi ispunio osiguravač obavezu oko isplate iz ugovora o osiguranju u ugovorenom roku ili zakonskom roku, mora obavezno da raspolaže sa potrebnom dokumentacijom ili drugim argumentima iz kojih proizilazi ugovorna obaveza. U dosta slučajeva, bilo da se radi o objektivnim ili subjektivnim razlozima, nemoguće je da se one osiguraju u zakonskom roku od 14 dana. Za utvrđivanje visine imovinske štete prouzrokovane iz jednog konkretnog osiguranog slučaja, obično se zahteva razna ekspertiza, koje se ne mogu

854 Vidi član 918 ZOO i dat komentar u vezi sa ovim članom.

855 Vezano za obavezu osiguranika da obavesti osiguravača za prijavu slučaja osiguranja, način i rok prijave kao i posledice neprijavljanje u vremenskom roku vidi, član 938 ZOO i dat komentar vezano za ovaj član.

856 Vidi član 382 ZOO i dat komentar u vezi ovog člana.

857 Vis. Sud T. R Hrv. Gz. 1712/96 dn. 3.12.1996.

završiti u okviru ovog roka. U stavu 2 ovog člana je predviđeno da, ukoliko za određivanje postojanja obaveze osiguravača ili visine obaveze potrebno više vremena, rok za isplatu predviđen u stavi 1 ovog člana, počinje da teče od dana kada je utvrđeno postojanje obaveze i njen iznos. Kao što se vidi, u stavu 2 ovog člana, produžava se rok od 14 dana predviđen u prethodnom stavu. Zakonodavac u ovom slučaju ne definiše neki drugi rok u kome bi se završilo utvrđivanje postojanje obaveza i njena visina. Smatramo da ovom odredbom, pod pravnim pokrićem da mu “*je potrebno vreme*”, osiguravač može namerno da odugovlači odlučivanje u vezi sa zahtevom za obeštećenje na osnovu osiguranja na neodređeno vreme. Zakonom br. 04/L-018 o Obaveznom Osiguranju od Autoodgovornosti (ZOOAO) rokovi isplate na ovoj osnovu osiguranja su duže određeni, ali ono što je vazno, je predviđen rok u kome treba svakako razmatrati podneti zahtev.⁸⁵⁸ Ovaj zakon, u poređenju na ZOO smatra se posebna zakon, zato i kod ove vrste osiguranja treba primeniti odredbe posebnog zakona.⁸⁵⁹

3. U stavu 3 ovog člana regulisano je pitanje isplate predujma za osigurani iznos. Po ovoj zakonskoj odredbi, u slučaju da se osiguravač poziva na njegovo pravo iz stava 2 ovog člana, sa obrazloženjem da se iznos njegove obaveze ne može utvrditi u predviđenom roku u stavu 1, osiguranik, odnosno korisnik osiguranja ima pravo da podnese zahtev za isplatu nespornog dela obaveze, na ime predujma. Prema takvom zahtevu korisnik osiguranja, osiguravač jen obaveza da plati nesporni deo svoje obaveze, na ime predujma. Kao što se vidi, osiguravač je za ovo obavezan samo u slučajevima kada *iznos obaveze* se ne utvrđuje u roku predviđenom u stavu 1 ovog člana, što podrazumeva da postojanje obaveze nije sporno. Ovom zakonskom odredbom nije predviđena obaveza za zateznu kamatu. Zakon o Obaveznom Osiguranju od Autoodgovornosti je predvidela da, prema članu 26 st. 6 ovog Zakona: “*U slučaju nepoštovanja postavljenih rokova u stavu 1 ovog člana, i neispunjavanja obaveza u isplati predujma iz stava 4 ovog člana, odgovorni osiguravač se smatra da je u docnji u ispunjavanju obaveza za naknadu štete, tereteći se sa naplatom interesa zbog docnje. Ovaj se interes plaća u visini od 12 % godišnjeg interesa u računa se za svaki dan docnje do podmirenja duga od odgovornog osiguravača, počevši od dana podnošenja zahteva za naknadu štete*”⁸⁶⁰ Kod ovog slučajeva osiguranja rešena je dilema oko početka roka obračuna za kamatu. Na osnovu ove zakonske odredbe, kod ovih vrsta osiguranja, zatezna kamata se obračunava od dana kada je osiguravač primio zahtev za naknadu štete.

858 Članom 26 st. 1 Zakona o Obaveznom Osiguranju od Autoodgovornosti se predviđa: “*Osiguravač je obavezan da, za štetu licima, najkasnije u roku od šesdeset (60) dana, dok za štetu u imovini, najkasnije u roku od petnaest (15) dana od dana podnošenja zahteva za obeštećenje, da obradi zahtev i da obavesti pismeno oštećenu stranu sa: 1. ponudom za naknadu štete sa odgovarajućim objašnjenjem; 2. odluku i zakonske razloge odbijanja zahteva za naknadu štete, kada su sporne odgovornost i visina štete*”.

859 U članu 28 st. 2 Zakon o Obaveznom Osiguranju od Autoodgovornosti predviđa se primena ZOO samo ako ovim zakonom nije drugačije regulisano. “*U ispunjavanju obaveza naknade štete i u ugovoru o osiguranju, primenjuje se zakonodavstvo sa kojim se regulišu obligacioni odnosi od prouzrokovanja štete i ugovor o osiguranju, ako ovim zakonom nije drugačije određeno*”.

860 Vidi član 26 ZOOAO.

Član 941. Isključenje odgovornosti osiguravača u slučaju namere i prevare

Ako je ugovarač osiguranja, osiguranik ili korisnik izazvao osigurani slučaj namerno ili prevarom, osiguravač nije obavezan ni na kakva davanja, a suprotna ugovorna odredba nema pravnog dejstva.

Opšti pregled. I ova zakonska odredba je potpuno ista sa odredbama iz člana 920 ZOO/1978 koje je primenjen dok je stupio na snazi ovaj zakon a koji se odnosi na isključenju odgovornosti osiguravača. Član 941 ZOO sadrži opšte pravilo iz prava osiguranja jer *osigurani slučaj ne može biti događaj koju je osiguranik namerno prouzrokovao.*

Prema ZOO na snazi ovo pravilo se primenjuje na osnovu datog značenja o osiguranom slučaju, gde je predviđeno da događaj slučaj, za koji se ugovara osiguranje, *treba da bude sledeći, neizvestan i nezavisan od ekskluzivne volje stranaka.*⁸⁶¹

1(a). Ovom zakonskom odredbom se regulišu slučajevi kada događaj za koji je ugovoren osigurani slučaj prouzrokovao namerno ili prevarom sam ugovarač osiguranja, osiguranik ili korisnik osiguranja kao i nemogućnost drugačijeg regulisanja ugovorom sličnih situacija. Prema ovoj zakonskoj odredbi, ako se ugovarač osiguranja, osiguranik ili korisnik osiguranja, prouzrokovali osigurani slučaj namerno ili prevarom, osiguravač nema nikakvu obavezu iz tog ugovora o osiguranju prema osiguravaču, nije obavezan da daje bilo šta na osnovu osiguranja. Osiguranje je jedan pravni odnos, jedan od kojih elemenata je rizik od pojavljivanja događaja koja predstavlja osigurani slučaj.⁸⁶² Rizik podrazumeva sledeći neevidentni događaj, čije nastupanje ne treba da zavisi od volje osiguranika. Pojavom događaja za koji je ugovaran slučaj osiguranja, dolazi do prouzrokovanja štete. Prouzrokovanje osiguranog slučaja sa namerom ima za posledice namerno prouzrokovanje štete. Namerno prouzrokovanje štete je posledica volje samo osiguranika, zato se takav rizik i ne može osigurati. Osigurani slučaj mogu prouzrokovati namerno samo fizička lica, iz kog razloga ova zakonska odredba se odnosi samo na ugovarača osiguranja i osiguranika ili korisnika osiguranja koji su fizička lica koji su namerno prouzrokovali pojavu osiguranog slučaja.

“ Osiguravač odgovara za štetu koju je pretrpeo pesak zbog sudara za vozilom, iako je vozač namerno prouzrokovao štetu. U stvari, nezavisno od toga da li je vozilo korišćeno kao sredstvo za obavljanje krivičnog dela pokušaja ubistva, stoji činjenica da je tužilja kao treće lice oštećena sa upotrebom vozila u pokretu. Za ove prouzrokovane štete odgovara tuženi kao osiguravač. Zapravo, između upotrebe vozila u pokretu i povrede tužilje postoji uzročna veza. Ovo je pretpostavka za postojanje odgovornosti tuženog za prouzrokovanu štetu tužilji. Drugo je pitanje povraćaj isplaćene štete tužilji. U stvari, utvrđena okolnost namerne povrede tužilje sa upotrebom vozila u pokretu predstavlja pravnu osnovu prema

861 Vidi član 919 st. 1 ovog zakona.

862 Vidi član 918 i dat komentar u vezi ovog člana.

kojoj tuženi, kao osiguravač može vratiti (regresira) isplaćeni iznos. Činjenica da je šteta prouzrokovana namerno isključuje se iz osiguranja. Osiguranje je pravni odnos između osiguravača i osiguranika, koja se ne odnosi sa tužiljom kao treće lice”.⁸⁶³

1(b). Ovom zakonskom odredbom, sa ciljem osiguranika, ujednačava se i njegova prevarantska radnja sa namerom ostvarenja osiguranog iznosa. Prevara u osiguranju podrazumeva radnje preko kojih osiguravač, od strane osiguranika, sa namerom, dovodi se u zabludi što se tiče sustinskih elemenata, da bi doveo istog u situaciji da zaključi ugovor o osiguranju, sve ovo u cilju nezakonite imovinske dobiti na osnovu osiguranja. Da bi ponašanje osiguranika imalo karakteristike prevare, treba da bude prevarantska radnja svesno preduzeta i da je uticala u osiguravača da donese odluku za isplatu naknade. Teret argumentovanja prevare spada na osiguravača.

1(c). Zakonska odredba iz člana 941 je obavezujućeg karaktera, tako da ugovorne strane se ne mogu sporazumeti drugačije i u protivnom sa time. U drugom delu ovog člana predviđa se da svaka ugovorna odredba koja je u suprotnosti sa prirodom ove odredbe ne proizvodi pravna dejstva

Član 942. Prigovori osiguravača

1. Protiv zahteva donosioca polise, kao i zahteva kog drugog lica koje se na nju poziva, osiguravač može istaći sve prigovore koje ima u vezi sa ugovorom prema licu sa kojim je zaključio ugovor o osiguranju.

2. Izuzetno, protiv zahteva trećeg lica u slučaju dobrovoljnog osiguranja od odgovornosti, i zahteva nosilaca određenih prava na osiguranoj strani, čije je pravo prešlo po samom zakonu sa uništene ili oštećene osigurane stvari na naknadu iz osiguranja, osiguravač može istaći samo prigovore koji su nastali pre nego što se dogodio osigurani slučaj.

Opšti pregled. Prilikom zaključenja ugovora o osiguranju ugovorne strane su na jednu stranu osiguravač i ugovarač osiguranja na drugoj strani. Ugovarač osiguranja nije uvek osiguranik. Osiguranik ne može uticati u ugovaraču osiguranja, ako će on zaključiti ugovor o osiguranju na svoj račun ili za račun drugog, u svoju korist ili u korist trećeg lica. Na ovaj način, ugovor o osiguranju zaključuju osiguravač i ugovarač osiguranja, međutim, na suprotnoj strani osiguravača, odnosno na strani ugovarača osiguranja se mogu pojaviti nekoliko osoba. Sva ova druga lica ostvaruju svoja prava na osnovu ugovora koji je zaključio ugovarač osiguranja. Iz ovih razloga osiguravač prema svim ovim licima koji se nalaze na njegovoj suprotnoj strani, mogu podnositi te prigovore koje bi podneo prema ugovaraču osiguranja.

.....
⁸⁶³ Vrh. Sud R. Hrv. Rev. 1470/94 dn. 14.04.1999, uzeto od Ivice Crnić. Zakon o Obveznim Odnosima, peto izdanje, Zagreb 2012, str. 1034.

1. Stav 1 člana 942 ZOO reguliše pravo osiguravača na prigovor prema donosiocu polise, osiguraniku ili prema drugim korisnicima osiguranja. U slučaju da je polisa osiguranja prenetna na treće lice ili u slučajevima kada je osiguranje zaključeno na tuđi račun ili u korist trećeg lica, osiguravač ima pravo prigovora u vezi sa ugovorom, prema podnetom zahtevu bilo kojeg od ovih, kao i da ima pravo prema ugovaraču osiguranja. Svi oni ostvaruju pravo iz ugovora koji je zaključio ugovarač osiguranja, zato i osiguravač, prigovore koje bi podneo u vezi ugovora prema ugovaraču, može podneti i prema donosiocu polise, osiguraniku ili drugom korisniku osiguranja. Opšte načelo prava i obaveze da *promenom poverioca dužnik ne može biti u nepovoljniji položaj*, vazi i u pravo osiguranja. Na ovaj način, osiguravač, prema novom korisniku osiguranja može podneti, ne samo prigovor koji je mogao da podnese ugovaraču osiguranja već i prigovore koje ima lično protiv njega. Svi prigovori treba da se odnose u ugovor o osiguranju. Prigovori mogu biti različiti kao npr. Kod ugovora o osiguranju je ništavan jer u trenutku njenog zaključenja je postojao osigurani slučaj,⁸⁶⁴ da se nije platila premija,⁸⁶⁵ da je prouzrokovana šteta posledica lose namernih radnji prethodnog osiguranika ili ugovarač osiguranja, a je šteta posledica isključenog rizika kao i sve moguće prigovore u vezi sa polisom.

2. U stavu 2 člana 942 ZOO predviđaju se izuzeci od osnovnih prava u vezi sa prigovorom osiguravača propisanim i prethodnom stavu ovog člana. Predviđeni izuzeci u ovoj odredbi pripadaju: a) *dobrovoljnog osiguranja od odgovornosti*; b) *zahteva nosioca određenih prava na osiguranim stvarima*.

2(a) U slučaju da je uzročnik štete bio osiguran na dobrovoljan način od odgovornosti, treće oštećeno lice može zahtevati direktno od strane osiguravača naknadu za šteti koju je pretrpeo od događaja za koju je odgovoran osiguranik.⁸⁶⁶ Na ovaj način treće oštećeno lice ima pravo da podnese direktno tužbu prema osiguravaču sa namerom ostvarenja prava iz ugovora o osiguranju koje pripadaju osiguraniku. U ovom slučaju osiguravač ima pravo da prema oštećenom trećem licu da podnese: a) sve prigovore koje može podneti osiguranik prema oštećenom, kao zastarelost zahteva, njegovu krivicu za prouzrokovanu štetu, itd. b) sve prigovore koje osiguravač može učiniti prema osiguraniku prema ugovoru o osiguranju. Pravo osiguravača u ovim prigovorima je vremenski ograničena. Treće oštećeno lice ima pravo da sam podnese zahtev prema osiguravaču od dana kada se desio osigurani slučaj. Iz ovih razloga, prema zahtevu trećeg oštećenog lica, osiguravač ne može podneti prigovore koje je mogao da podnese prema osiguraniku, kao npr. ne može priložiti prigovor da osiguranik nije odmah prijavio da se dogodio osigurani slučaj, i da se iz ovoga rizik povećao.⁸⁶⁷ Osiguravač može prema trećem oštećenom licu da podnese samo prigovore koji se odnose sa okolnostima koja su postojala pre nego se desio osigurani slučaj, kao: ugovarač osiguranja nije obavestio o povećanju rizika.

864 Na osnovu člana 929 st. 1 ovog Zakona, osiguravač može zahtevati poništenje ugovora ako je ugovarač osiguranja namerno prečutao neku značajnu okolnost, na načinu da osiguravač ne bi zaključio ugovor kad bi znao za tu okolnost.

865 Vidi član 934 st. 1 ZOO i dat komentar u vezi sa ovim članom.

866 Vidi član 962 ZOO i dat komentar u vezi sa ovim članom.

867 Vidi član 938 ovog Zakona.

2(b) Gore navedeno pravilo vazi iza prigovore osiguravača prema zahtevima nosioca prava koje su stekli na osnovu zakona o osiguranim stvarima nestalih ili oštećenih, kao npr. pravo zaloge. U slučaju oštećenja stvari ostavljene u zalogu koji je bio osiguran, nosilac prava zaloge, nakon događaja osiguranog slučaja, ima pravo da sam podnese zahtev za naknadu štete osiguranja prema osiguravaču.⁸⁶⁸ I u ovom slučaju se može podneti samo prigovor vezano za pojavu okolnosti pre događaja osiguranog slučaja.

PODGLAVLJE 5 TRAJANJE OSIGURANJA

Član 943. Početak dejstva osiguranja

1. Ako drukčije nije ugovoreno, ugovor o osiguranju proizvodi svoje dejstvo počev od dvadeset četvrtog časa dana koji je u polisi označen kao dan početku trajanja osiguranja, pa sve do svršetka poslednjeg dana roka za koji je osiguranje ugovoreno. Smatra se da trajanje osiguranja nije određeno ako strane ne raskinu ugovor pre vremena plaćanja premije koja je određena uslovima osiguranja i ako postoji trajanje u ugovoru o osiguranju sa mogućnosti produženja ugovora za isto vreme.

2. Ako rok trajanja osiguranja nije određen ugovorom, svaka strana može otkazati ugovor sa danom dospelosti premije, obaveštavajući pismenim putem drugu stranu najkasnije tri (3) meseca pre dospelosti premije.

3. Ako je osiguranje zaključeno na rok duži od tri (3) godine, svaka strana može po isteku ovog roka uz otkazni rok od tri (3) meseca, pismeno izjaviti drugoj strani da otkazuje ugovor.

4. Ugovorom se ne može isključiti pravo svake strane da se povuče iz ugovora kako je izloženo u prethodnom stavu.

5. Odredbe ovog člana ne primenjuju se na životno i zdravstveno osiguranje.

Opšti pregled. Nezavisno od imenovanja ove odredbe, ona reguliše ne samo početak već i završetak dejstva osiguranja. Ovom zakonskom odredbom je regulisano trajanje tokom kojeg ugovor o osiguranju proizvodi pravna dejstva i tokom kojeg su stranke obavezne da ispune ugovornu obavezu. U ovoj odredbi se ne precizira rok trajanja osiguranja, jer se on određuje ugovorom. Zavisno od roka trajanja, ugovor o osiguranju može biti: *a) na određeno vreme, b) na neodređeno vreme.* Ova zakonska odredba se treba gledati u vezanosti sa zakonskom odredbom iz člana 934⁸⁶⁹ ovog Zakona, u vezi sa posledicama

868 Vidi član 959 st. 1 ovog Zakona.

869 Vidi član 934 ovog zakona i dat komentar u vezi ovog člana.

neplaćanja premije a koja okolnost je značajna za početak proizvodnje dejstva ugovora i trajanje ugovora o osiguranju.

1. U stavu 1 člana 943, u njegovom prvom delu, je regulisan početak i završetak ugovora o osiguranju zaključenog na određeno vreme, dok u njegovom drugom delu, se predviđa mogućnost produženja ugovora za još jedan rok kao što je bilo ugovoreno.

1(a). Definisana pravila u stavu 1 ovog člana, u vezi sa početkom i završetkom trajanja osiguranja, zave samo onda kada ugovorom o osiguranju stranke nisu izričito odredile vreme tokom koje ona stvara pravna dejstva, određivši i vreme početka i završetka osiguranja. Ovo podrazumeva da ugovorne strane imaju pravne mogućnosti da odrede u tačnosti početak i završetak ugovornog roka. Kao što se vidi, u ugovorima o osiguranju na određeno vreme trajanja ugovora treba odrediti u ugovoru prvog i poslednjeg dana osiguranja. U ugovoru stranke mogu odrediti i tacno vreme određenog dana kada osiguranje počinje i kada se završava. Ukoliko na ovaj način ovo pitanje nije regulisano ugovorom, vazi propisano pravilo u prvom delu stava 1 ovog člana, prema kojem *ugovor o osiguranju proizvodi svoje pravno dejstvo po završetku (ponoć) dana koji je u ugovoru postavljen kao dan početka trajanja osiguranja, do završetka poslednjeg dana vremenskog roka za koji je ugovoreno osiguranje*. Iz ovoga proizilazi da dan u kome je zaključen ugovor nije obuhvaćen u osiguranje. U slučaju da na dan zaključenja ugovora, a do završetak vremena od 24 časova je prouzrokovana šteta, ta šteta nije pokrivena osiguranje, iako je polisom taj dan određen kao dan početka osiguranja. U zakonu se definiše: ” *od ponoći dana kada je označena u polisi*”, tako da dan potpisivanja polise ujedno podrazumeva dan zaključenja ugovora,⁸⁷⁰ zato i sa potpisivanjem polise se smatra da zaključen ugovor o osiguranju.

1(b) Ugovorne stranke mogu predvideti u ugovoru o osiguranju, mogućnost produženja ugovora za dodatno isto vreme za koju je zaključen taj ugovor. Prema drugom delu prvog stava člana 943, u prisustvu jednog takvog nalaza u ugovoru, smatra se da trajanje osiguranja nije definisan u slučaju da ugovorne stranke ne raskidaju ugovor pre isteka predviđenog roka za plaćanje premije osiguranja. Na osnovu ovoga, smatra se da ugovor o osiguranju je produžen za još jedan vremenski rok, koliko je bio rok u ugovoru prethodno zaključenog između stranaka.

2. Ugovor o osiguranju je zaključen na neodređeno vreme onda kada rok trajanja osiguranja nije prethodno određen ugovorom. U stavu 2 ovog člana regulisano je vreme završetka ugovora o osiguranju zaključenog na neodređeno vreme. Ugovorom o osiguranju na neodređeno vreme obično se u ugovorima predviđa i način njihovog raskida. Ovi ugovori se obično raskidaju sa sporazumom između stranaka ili na jednostrani način pridržavajući se roku za predviđeni raskid u ugovoru. Prema stavu 2 ovog člana, ako rok trajanja osiguranja nije propisan u ugovoru, *svaka stranka može otkazati ugovor na dan dospelosti plaćanja premije*. Uslov za raskid ugovora na ovaj način je da stranka koja treba da otkaze

⁸⁷⁰ Prema članu 922 ovog zakona “Ugovor o osiguranju je zaključen kada ugovarači potpisuju polisu osiguranja ili spisak pokriva”.

ugovor, za ovo je trebalo da obavesti drugu stranku pismeno, najkasnije 3 (3) meseci pre dospelosti plaćanja premije osiguranja. U slučaju da pravo na raskid na ovaj način ne koristi nijedan stranka, dejstvo ugovora se produžava od godine u godinu. Ugovarač osiguranja je obavezan da plati premiju i za sledeću godinu, a u slučaju da ne ispuni ovu obavezu ugovor se raskida na osnovu člana 934 st. 3 ZOO.⁸⁷¹

3. Jezičko uređivanje i u stavu 3 člana 943 ZOO donosi zabunu u pravu njenu primenu i čini je nejasnom. U ovoj zakonsko odredbi je reč o opozivu ugovora zaključenog za vremenski period od tri godina. U odredbi nije razjašnjeno rok opoziva i on se pogrešno pojavljuje kao “rok obaveštenja drugoj stranci”. Osiguranje se može zaključiti i za vremenski period od nekoliko godina. Do raskida ugovora zaključeno na određeno vreme može doći na osnovu sporazuma između stranaka ili na osnovu jednostranog opoziva, kao što je regulisano sa ovom zakonskom odredbom. Predviđeno pravilo u ovoj odredbi je izuzeće od opštih pravila kao i pravila iz prvog stava ovog člana, prema kome ugovor o osiguranju na određeno vreme traje do isteka vremena za koji je zaključen. Opoziv je jednostrani opoziv jedne ugovorene strane sa kojom završava ugovor. Za pravo opoziva, u pravilu, ona treba da bude ugovorena. U stavu 3 ovog člana se predviđa pravo za opoziv ugovora koji je zaključen za vremenski period duži od tri godine. Ovu zakonsku odredbu treba shvatiti na načinu da, *u slučajevima kada je ugovor o osiguranju zaključen za vremenski period duži od tri godine, nakon isteka ugovorenog roka, svaka stranka može, ostavljajući vreme opoziva od 3 meseci, pismeno da obavesti drugu stranku da opoziva ugovor.* Iz ovoga proizilazi da bi bio važeći opoziv mora isteći rok osiguranja od tri godina, i ostaviti rok za opoziv od tri meseci od dana kada je, pismeno sastavljenog, prihvatila druga strana.

4. Kada je reč o sporazumnom raskidu ugovora, stranke se mogu sporazumeti za mogućnost opoziva, određivši i drugačiji rok opoziva, i pre isteka roka od tri godina. U ovom pogledu, u stavu 4 ovog člana, se obezbeđuje pravo povlačenja iz ugovora o osiguranju. Kao što se vidi odredba ovog člana u vezi sa trajanjem ugovora su obavezujućeg karaktera (imperativnog) osim odredbe koja reguliše pravo raskida ugovora. Prema ovoj zakonskoj odredbi *ugovorom se ne može isključiti pravo svake strane da raskine, odnosno da se povuče iz ugovora, kao što je predviđeno u stavovima 2 i 3 ovog člana.* Takva odredba u ugovoru, prema kojoj se neka stranka odriče od ovog prava, je ništavna.

5. U stavu 5 ovog člana samo se utvrđuje da se odredba ovog člana ne može primeniti u životno ili zdravstveno osiguranje, što podrazumeva da se one primenjuju samo kod ugovora o imovinskom osiguranju.

.....
871 Vidi član 934 ZOO i da komentar u vezi ovog člana.

Član 944. Uticaj stečaja na osiguranje

1. U slučaju stečaja ugovarača osiguranja, osiguranje se nastavlja, ali svaka strana ima pravo da raskine ugovor o osiguranju u roku od tri (3) meseca od otvaranja stečaja, u kom slučaju stečajnoj masi ugovarača pripada deo plaćene premije koji odgovara preostalom vremenu osiguranja.

2. U slučaju stečaja osiguravača, ugovor o osiguranju prestaje po isteku trideset (30) dana od otvaranja stečaja.

Opšti pregled. Ovom zakonskom odredbom su regulisane pravne posledice postupka stečaja prema jednoj od ugovornih strana iz ugovora o osiguranju. Ugovor o osiguranju je ugovor sa jednostranim pravima i obavezama. Stečaj predstavlja jednu od forma prekida postojanja ugovornih stranaka. Što se tiče punovažnosti ugovora o osiguranju bitan je stečaj ugovarača osiguranja i osiguravača, dok stečaj osiguranika nije uticajan u ugovoru o osiguranju, iz kojih razloga i sa ovim članom su posebno regulisane pravne posledice iz stečaja ugovarača osiguranja i osiguravača.

1. Odredba iz stava 1 člana 944 se odnosi na slučajeve stečaja ugovarača osiguranja. Prema ovoj zakonskoj odredbi, u slučaju stečaja ugovarača osiguranja, osiguranje se ne prekida po sili zakona, već se nastavlja. Svaka od ugovorenih strana u ovom slučaju ima pravo da raskine ugovor o osiguranju u roku od 3 (tri) meseci od dana otvaranja stečaja. Ugovor može raskinuti administrator stečaja ili osiguravač. U slučaju raskida ugovora, meri stečaja ugovarača osiguranja pripada plaćena premija koja odgovara preostalom delu vremenskog roka osiguranja. Prema ovom pravilu, osiguravač je obavezan da plati u stečajnoj meri ugovarača osiguranja proporcionalni iznos plaćene a neiskorišćene premije osiguranja. Dok se u zakonu govori da ugovor može raskinuti svaka stranka, ukazuje se da ugovor može raskinuti i osiguravač. Osiguravač u ovom slučaju nema pravo da zahteva isplatu premije koja nije plaćena do tada. Ako se dogodi osigurani slučaj, osiguravač ima pravo da zadrži deo osiguranog iznosa do visine premije a koja nije plaćena, odnosno koju mu je dužan ugovarač osiguranja.

2. U stavu 2 ovog člana su predviđene pravne posledice u ugovoru o osiguranju u slučaju stečaja osiguravača. Prema ovoj zakonskoj odredbi, u slučaju stečaja osiguravača, ugovor o osiguranju se gasi, nakon isteka od 30 (trideset) dana od dana otvaranja stečaja. Stečajem osiguravača on gubi sposobnost za ekonomsko delovanje, dakle i u ovim okolnostima držanje ugovora na snazi nema pravno ili ekonomsko opravdanje.

Adem Vokshi

GLAVA 2 IMOVINSKO OSIGURANJE

PODGLAVLJE 1 OPŠTE ODREDBE

Član 945. Interes osiguranja

- 1. Osiguranje imovine može zaključiti svako lice koje ima interes da se ne dogodi osigurani slučaj, pošto bi inače pretrpelo neki materijalni gubitak.**
- 2. Pravo iz osiguranja mogu imati samo lica koja su u času nastanka štete imala materijalni interes da se osigurani slučaj ne dogodi.**

Opšti pregled. Odredbe člana 945 donose opšte pravilo o interesu osiguranja kao suštinskoj pretpostavci za pravilnost ugovora o imovinskom osiguranju (kompenzaciju). Ovim odredbama sređena su sledeća pitanja: koja lica trebaju imati interes za osiguranje, pravna priroda odnosa između nosioca interesa i osiguranog predmeta; vermensko trajanje koje je potrebno da postoji interes za osiguranje.

1. Pravilo o imovinskom osiguranju. Osnovno pravilo u savremenom imovinskom osiguranju jeste da prava iz osiguranja mogu ostvariti samo lica koja su u času uzrokovanja štete imali interes na osiguranu stvar. S ovim se dostojno primenjuje načelo kompenzacije štete, kao osnovno načelo pravnog posla imovinskog osiguranja. Lice koje nije materijalno zainteresovano da se ostvari osigurani slučaj, nema interes za osiguranjem. Ovaj interes određujemo shvatanjem interesa osiguranja (interes da se osigura), a iz gledišta mogućnosti zaključenja ugovora o osiguranju – smislom interesa osiguranja. Razlog za primenu ovog načela u kompenzirajućim osiguranjima, kao i uopšte kod načela kompenzacije štete uopšteno, proizilazi iz javnog interesa da se osiguranje ne pretvori u igru na sreću i klađenje, i da se osiguranik ne podstrekuje odnosno stavlja u iskušenje da uzrokuje štetu s ciljem ostvarenja kompenzacije od osiguranja. Za ovo u osiguranju postoji opšta zabrana zaključenja ugovora o opladi ili igi na sreću.

1. (a) U imovinskim osiguranjima (osiguranje imovine, osiguranje od odgovornosti) interes proizilazi iz mogućnosti ostvarenja nekog rizika da osiguranik pretrpi imovinsku štetu zbog gubitka ili štećenja osigurane stvari ili zbog građansko pravne odgovornosti za komepcaciju štete. Zato nosilac interesa na osiguranu stvar je zainteresovan da sa zaključenjem ugovora o osiguranju u slučaju ostvarenja osiguranog rizika (osiguranog slučaja) da ostvari komepcaciju od osiguranja i s ovim da kompenzira trpljeni ekonomski

gubitak. Kada ne bi postojao interes nekog lica da se uzrokuje osigurani slučaj, onda bi se radilo o opkladi ili igri na sreću. Pravni uslov za postojanje interesa od strane osiguravača sređeno je s osiguravajućim pravom. Primena načela o interesu osiguranja je odlučujuća prilikom procene da li neko lice uopšte ima pravo na zahtev prema osiguravaču.

1. (b) Osiguravajući interes. U odnosima iz osiguranja relevantni su samo oni interesi koji su „osigurljivi“. Nije svaki interes osigurljiv, bio on i materijalan. Osigurljivi interes je onaj koji je pravno dozvoljen da se osigura. Pravno je dozvoljen svaki interes koji nije u suprotnosti s odredbama javnog reda, ostalim naredbodavnim odredbama i društvenim moralom (član 39 ZOO). Zato, s osigurljivim interesom podrazumevamo interes nekog lica da se ne desi osigurani slučaj, a prema pravnom redu dozvoljeno je da se ovaj interes osigura.

1. (c) Kako be interes koji proističe od nekog pravnog posla jednog lica prema stvari bio prikladan za osiguranje, potrebno je da se na kumulativan način ispune ove pretpostavke: a) da interes bude razuman “pravno dozvoljen ” i b) da bude materijalan (član 945 stav 1 i 2 ZOO). Interes je razuman ako je po zakonu odnosno ako ima oslonac na norme pravnog reda, dakle ako je s tim normama dozvoljen. To ne znači neko pravo oslonjeno na neku posebnu zakonsku odredbu, već i svaki drugi interes koji pravno nije zabranjen. Na primer, interes ne bi bio zakonski u odnosu na: prevoz robe čiji je promet zabranjen, krijumčarenje zlata ili istorijskih znamenitosti, nedozvoljeno posredovanje i slično. Interes je materijalan ako se desi osigurani događaj (uzrkoju) nosiocu interesa osiguranja i on bi pretrpeo imovinsku štetu odnosno štetu koja se može proceniti u novcu. To znači da mora postojati ekonomski interes da se stvar čuva od propasti, oštećenja ili gubitka materijalne vrednosti. Suprotno s ovim, u osiguranu života u našem pravu i u većem broju upoređujućih zakonskih sistema element interesa nije važan.

1. (ç) Odredbe o interesu za osiguranje su pravne prirode, zato u tom strane pravcu nemaju slobodu ugovaranja. Ovo načelo interesa za osiguranje predviđeno je i u većini upoređujućih zakonskih sistema. Na pr., Francuski Zakon o Osiguranju (član L. 121-6), Nemački Zakon o Osiguranju, VVG (član 68), Zakon Austrije o oOsiguranju Vers VG (član 68), Građanski Zakonik Italije, CC (član 1904).

2. Primena načela interesa osiguranja u imovinskim osiguranjima ima sledeća osnovna zakonska dejstva: postojanje interesa osiguranja je suštinski element svojstva osiguranika (član 945 stav 1 ZOO); vrednost interesa osiguranja jeste kriterij za određivanje vrednosti osigurane stvari što je relevantno za odnose iz osiguranja (osigurana svota). Vrednost osigurane stvari, za potrebe osiguranja, strane mogu da odrede i sa sporazumim, a tada je reč o ugovorenoj vrednosti osigurane stvari (član 946 stav 7 i član 957 stav 2 ZOO). Iz načela interesa osiguranja proističe da ugovor o osiguranju ne može biti ugovor o sreći, tako da u postojećem osiguravajućem pravu postoji zabrana polisa (ugovora) za opklade. Suštinska osibina ugovora o opkladi je da nijedna strana nema interes (ili ne može očekivati s razlogom da će dobiti). Ugovor zaključen s ciljem kladenja ili kocke je ništav.

U imovinskim osiguranjima postojanje interesa osiguranja jeste pretpostavka pravilnosti ugovora o isguranju.

2. (a) Interes je suštinski element prirode osiguranika: Postojanje štete je suštinska pretpostavka za ostvarenje prava na kompenzaciju od osiguranja, što znači, da je lice koje podnosi zahtev po osnovi osiguranja trebalo da pretrpi materijalnu štetu. S uzrokovanjem osiguranog slučaja morao se povrediti njegov ekonomski interes prema osiguranoj stvari. Iz ovoga proizilazi osnovno načelo osiguranja štete predviđeno stavom 2 ovog člana: osiguranik može biti samo lice koja ima ili očekuje da će imati opravdani interes da se ne desi osigurani slučaj, zato što bi u suprotnom pretrpeo neku materijalnu štetu. Ako jedno lice nema ovaj interes, ili ne može očekivati s opravdanjem da će ga imati, s konceptualnog gledišta niti ne može trpeti materijalni gubitak, zbog toga ne postoji pravna osnova za bilo kakav zahtev od osiguranja. U suprotnom bi imali posla s bogaćenjem bez osnove (član 194 ZOO).

2. (b) Prema ovoj zakonskoj odredbi, za svojstvo osiguranika dovoljno bi bilo da zainteresovano lice može da očekuje da će kasnije dobiti ovaj interes. Ovo pravilo je karakteristično kod pomorskog osiguranja, ali njegova primena je logična i u imovinskim osiguranjima. Interes sam po sebi ne postoji. S prestankom odogovarajućeg pravnog odnosa, prestaje i interes za osiguranje, na pr., s istekom roka u kojem je zaključen ugovor o zakupnini neke nepokretnosti i slično. Za postojanje interesa nije važan samo faktički odnos jednog lica prema stvari, na pr., drži je u državini ili ne. Interes postoji ako ovo lice drži stvar u državini na osnovu urednog pravnog naslova. Pravo prema osiguranoj stvari mora realno postojati i ne sme biti uslovljeno, znači mora biti reč o prihvaćenom postojećem pravnom poslu.

2. (c) Opseg mogućih zakonskih odnosa od kojih proizilazi interes osiguranja jeste veoma širok. Interes osiguranja može proisteci iz bilo kojeg pravnog odnosa ako bi na osnovu tog odnosa jedno lice trpelo štetu zbog propasti ili oštećenja stvari, odnosno ako bi od toga proistekla njegova odgovornost, a reč je o prihvaćenom pravnom interesu. Zato predmet ovih imovinsko pravnih odnosa mogu biti stvari ili radnje. Interes osiguranja stvari pre svega ima vlasnik stvari, ali interes osiguranja stvari može imati i nosilac nekog stvarnog prava na tuđu stvar {držalac, uživatelj plodova (član 218 ZVSP), nosilac prava servituta, poverilac iz ugovora o hipoteki, nosilac prava gradnje i dr.}. Široka je lista imovinsko pravnih odnosa iz kojih proizilazi interes osiguranja. Na pr. interes ima nosilac rizika na robu tokom njenog prevoza (transporta), zakupac, izvršilac radova, najmodavac i dr. Interes osiguranja vezano za istu stvar mogu istovremeno imati više lica, na pr., suvlasnici jedne nekretnine i dr. Ova lica mogu imati interes iste vrste, ali ti interesi mogu biti i različiti. Slično s ovim a vezano za istu stvar jedno lice može imati više različitih interesa osiguranja, na pr., osiguranje stvari i osiguranje odgovornosti. Kao tipične slučajeve interesa jednog lica koja su legitimno neosporna možemo naglasiti: 1. Osiguranje sopstvenog života i od nesreće, 2. Osiguranje od odgovornosti prema trećim licima, 3. Osiguranje lične imovine od propasti ili oštećenja, 4. Osiguranje očekivane dobiti od posovanja i 5. Osiguranje odgovornosti od delatnosti.

2. (č) Vreme u kojem je potrebno imati interes: U primeni načela interesa osiguranja osnovno je pravilo da interes mora postojati u času prouzrokovanja štete. Ovo osnovno načelo naglašava samu suštinu imovinskog osiguranja. Činjenica da postoji interes u času zaključenja ugovora ne stvara pretpostavku njegovog postojanja u času prouzrokovanja štete. Ako tokom trajanja osiguranja prestane interes osiguravača u odnosu na osiguranu stvar, s ovim on istovremeno gubi i svojstvo osigraavača. Interes se ne može na nikakav način kasnije dobiti. Osiguravač je dužan da dokaže postojanje interesa osiguranja u času prouzrokovanja štete. Ovo proizilazi iz načela naknade štete prema kojem je postojanje štete osnovna pravna pretpostavka postojanja prava na naknadu.

Član 946. Svrha osiguranja imovine

1. Osiguranjem imovine obezbeđuje se naknada za štetu koja bi se desila u imovini osiguranika zbog nastupanja osiguranog slučaja.

2. Iznos naknade ne može biti veći od štete koju je osiguranik pretrpeo nastupanjem osiguranog slučaja.

3. Kod osiguranja useva i plodova i ostalih proizvoda zemlje iznos štete utvrđuje se s obzirom na vrednost koju bi imali u vreme sabiranja, ako nije drukčije ugovoreno.

4. Punovažne su odredbe ugovora kojima se iznos naknade ograničava na manji iznos od iznosa štete.

5. Pri utvrđivanju iznosa štete uzima se u obzir izmakli dobitak samo ako je to ugovoreno.

6. Ako se u toku istog perioda osiguranja dogodi više osiguranih slučajeva jedan za drugim, naknada iz osiguranja za svaki od njih određuje se i isplaćuje u potpunosti s obzirom na celu svotu osiguranja, bez njenog umanjjenja za iznos ranije isplaćenih naknada u tom periodu.

7. Ako je ugovorom o osiguranju vrednost osigurane stvari sporazumno utvrđena, naknada se određuje prema toj vrednosti, izuzev ako osiguravač dokaže da je ugovorena vrednost znatno veća od stvarne vrednosti, a za tu razliku ne postoji opravdan razlog (kao na primer, osiguranje upotrebljavane stvari na vrednost takve nove stvari, ili osiguranje subjektivne vrednosti).

---

1. Pravna i ekonomska svrha zaključenja ugovora o osiguranju. Pravna i ekonomska svrha zaključenja ugovora o osiguranju imovine sastoji se u osnovnoj obavezi uzetog osiguravača ugovorom da će osiguraniku ili korisniku osiguranja kompenzirati štetu ili će

na neki drugi način ispuniti njegovu ugovorenu obavezu ako se ostvari osigurani slučaj. U uvodnoj odredbi ovog člana naglašava se da se: Osiguranjem imovine obezbeđuje se naknada za štetu koja bi se desila u imovini osiguranika zbog nastupanja osiguranog slučaja. Ekonomska svrha naknade štete jeste da se vrednost imovine osiguravača vrati na stanje pre uzrokovanja štete. Naknada se određuje na osnovu visine trpljene štete ili prema ugovornim ili definisanim kriterijima, zato se smisao „naknada štete“ ne može uzeti reč po reč. Kod imovinskih osiguranja ugovor je po svojoj pravnoj prirodi ugovor o naknadi štete samo u granicama onoga što je ugovoreno ili definisano. Praktično, ugovor o osiguranju neće uvek imati za rezultat potpunu naknadu štete, već će se naknada uvek oslanjati na ugovor. Zbog tog razloga najprikladnije je ugovor nazivati kao ugovor za naknadu štete, a naknadu od osiguranja – naknadu za štetu ili premiju štete, a ne naknadu štete. Ova osnovna pravna odlika ugovora o osiguranju ilustruje i objašnjava načelo naknade štete i naknade interesa osiguranja koji proizilazi od načela naknade štete. Ova dva načela su u međusobnoj saradnji, recipročno se objašnjavaju i uslovljavaju. Zbog toga u primeni ugovornih odredbi, one se moraju uzeti u njihovom celokupnom reciprocitetu i smislu. Na pr., odnos između osiguravača i osiguranika vrednuje se na osnovu pravila koja sređuju ugovor o osiguranju, a ne na osnovu pravila o prouzrokovanju štete. Zbog toga osiguravač je dužan da isplati osiguraniku ili nekom trećem licu naknadu odnosno ugovorenu svotu ili da učini nešto drugo saglasno s ugovorom, a ne da nadoknadi štetu. (pogledaj odluku Gjle, AE-1317/93 od datuma 4 januar 1994, Praxis 2/59.)

1. (a) Načelo naknade štete. Načelo naknade štete jeste osnovno načelo pravnog posla osiguranja. U ovom načelu u celosti je ugrađen pravni odnos iz osiguranja, zato je on kriterijum za vrednovanje prava i obaveza ugovornih strana, posebno prava na naknadu od osiguranja. S primenom načela naknade štete obezbeđuje se smisao ugovora o osiguranju i definiše se pravna fizionomija kao ugovora o naknadi za štetu. Načelo naknade štete primenjuje se u svim osiguranjima nezavisno od toga da li je reč o osiguranju imovine (u užem smislu), pomorskom osiguranju ili osiguranju od odgovornosti. Ono se ne primenjuje u osiguranju lica (osiguranja bez naknade). Način i obim primene ovog načela definisan je s pravom osiguranja, a njegova primena je obezbeđena s kogentnim zakonskim odredbama. Ovo objašnjava detaljnije pravnu prirodu ugovorne obaveze osiguravača u plaćanju osiguranja i nudi kriterijume za određivanje širine i visine ove obaveze.

1. (b) Postoje dve osnovne odlike načela naknade štete: a) naknadu od osiguranja može da ostvari samo lice koje je zbog nastanka osiguranog slučaja pretrpeo materijalni gubitak, b) osiguranik ne može da ostvari veću svotu naknade od svote štete koju je pretrpeo s ostvarenjem osiguranog slučaja.

1. (c) Postoje dva osnovna razloga koja opravdavaju primenu načela naknade štete: a) rizik od namernog prouzrokovanja štete ukoliko bi se dozvolilo da naknada od osiguranja bude veća od stvarno pretrpljene štete, b) rizik da se zbog nesigurnosti ostvarenja rizika, na kojeg se nije moglo voljom uticati, osiguranje pretvori u igru na sreću i klađenje, što nije izvorna uloga i smisao osiguranja kao pravno ekonomskog posla.

1. (č) U primeni načela naknade štete, postojanje štete jeste osnovno načelo za ostvarenje prava na naknadu od osiguranja. Lice koje zahteva naknadu od osiguranja mora da trpi materijalnu štetu. Drugim rečima, s nastankom osiguranog slučaja mora se povrediti njegov interes u odnosu na osiguranu stvar. Posledica mora biti, kao i kod postojanja štete uopšte, smanjenje imovine zainteresovanog lica ili sprečavanje njenog porasta. Šteta se može manifestovati u obliku propasti ili oštećenju osigurane stvari ili u obliku izgubljene dobiti.

1. (d) Postoje mnoga pravna dejstva i instituta prava osiguranja koja izviru iz načela naknade štete, kao što su: načelo interesa osiguranja; ugovor o osiguranju ne može biti ugovor o sreći, o neopravdanom nadosiguranju, osiguranik ne može ostvariti dobit primenom osiguranja kod više osiguravača (dvostruko osiguranje); osiguranik ne može da ostvari dvostruku kompenzaciju: jednom od osiguravača a drugi put od odgovornog lica za štetu (postoji zabrana kumulacije kompenzacije od osiguranja i pravno obligacionih odnosa za štetu); napuštanja osigurane stvari; subrogacija osiguranika.

1. (dh) U primeni načela naknade štete javljaju se ova specifična pitanja: pravna osnova ugovorne obaveze osiguravača kod naknade štete, način naknade štete, obim i visina štete, druga pravna dejstva primene načela naknade štete (zabrana kumulacije nagrade, napuštanje osigurane stvari, višestruko osiguranje, subrogacija); interes osiguranja kao suštinski element svojstva osiguranika.

1. (e) Pravna osnova porekla obaveze osiguravača na plaćanje naknade (**tulus iuris**) je činjenica da su za postojanje ove obaveza ostvarene činjenice predviđene ugovorom. Osiguravač "odgovara" na osnovu načela prenosa rizika. Postojanje osiguranog slučaja je zakonski zahtev za postojanje obaveze osiguravača na isplatu naknade. Šteta u odnosima od osiguranja nadoknađuje se na dva načina: a) ponovnim postavljanjem predašnjeg stanja (prirodna restitucija), b) s isplatom naknade u novcu. Pravo na restituciju nije predviđeno zakonom, ali se može predvideti ugovorom ili s ugovornim uslovima osiguranja. Osiguravač može da ispuni njegovu ugovornu obavezu tako da za uništenu ili za izgubljenu stvar kupi istu novu stvar i da je preda osiguraniku umesto naknade u novcu (venerična restitucija). Naknada u novcu je uobičajeni način (forma) naknade štete kod osiguranja. Naknada u novcu za poslove osiguranja nije upravljena prema ponovnom uspostavljanju onog činjeničnog stanja koje je postojalo pre nastanka osiguranog slučaja, određenog prema opisanim ili ugovorenim kriterijumima, njome se ispunjava osnovna ugovorna obaveza i u idealnom slučaju vrednost imovine osiguravača se vraća u stanje u koje je bila pre prouzrokovanja štete. Osiguranik nije obavezan da kompenzaciju ostvarenu u novcu iskoristi za opravku oštećene stvari koja je bila osigurana. Vezano za obim naknade štete, od osiguranja se nadoknađuje samo obična šteta (**damnum emergens**), a izgubljeni dobitak (**lucrum cessans**) samo ako je on ugovoren na poseban način (pogledaj komentar stava 5 ovog člana). S osiguranjem imovine pokriven je samo fizički gubitak ili oštećenje osigurane stvari. Posledice štete nisu pokrivenne s osiguranjem osim ako to nije ugovoreno na poseban način (na pr., gubitak poslovnog dobitka, tržišta, zakupnine i

dr.). Od osiguranja stvari ne nudi se naknada ni za nematerijalnu štetu, na pr., bol, strah, unakaženost i slično. Visina naknade jeste vrednost štete izražena u novcu koja se priznaje oštećeniku u ime opravke štete. U imovinskim osiguranjima postoje tri osnovna pravila za određivanje visine naknade od osiguranja: a) visina naknade ne može biti veća od štete koju je osiguranik trepeo s nastankom osiguranog slučaja, b) osigurana svota je najviša granica obaveze osiguravača od osiguranja, c) naknada od osiguranja ne može biti veća od stvarne ili ugovrene štete za osiguranu stvar. Ovi kriterijumi se primenjuju za svaki od njih pojedinačno, nezavisno od uticaja primene drugih kriterijuma, zato treba gledati međusobno povezano uticaj s njihovom primenom. Za razliku od osiguranja imovine, u osiguranju od odgovornosti šteta se prema obimu i visini utvrđuje prema načelu deliktne odgovornosti, što znači da s naknadom koja se kompenzuje oštećenom može se obuhvatiti ne samo materijalna šteta već i ona nematerijalna ili troškovi, a naknada štete osim direktne štete može obuhvatiti i posledice uzrokovane od trpljene štete.

2. Visina pretrpljene štete je najviša granica obaveze osiguravača. Osnovni kriterijum za određivanje visine naknade štete jeste visina pretrpljene štete. Dakle, svota naknade štete ne može biti veća od one kolika je šteta koju je pretrpeo osiguranik nastankom osiguranog slučaja. Ako je osigurana svota veća od visine štete, od osiguranja se nadoknađuje svota u visini pretrpljene štete, a ne u visini osigurane vsote.

2. (a) Štetne posledice od nastanka osiguranog slučaja utvrđuju se na osnovu stanja u času prouzrokovanja štete. Relevantne su samo štete koje su prouzrokovane kao direktna posledica nastanka osiguranog slučaja. Šteta može nastati u obliku gubitka, oštećenja, troškova ili odgovornosti prema drugima (trećim licima). Vrednost štete kod određivanja naknade od osiguranja određuje se na osnovu specifičnih kriterijuma prava osiguranja, koja mogu biti predviđena ili ugovorena.

2. (b) Opšte je načelo da oštećenik ne može da ostvari naknadu višu od vrednosti pretrpljene štete, zato se ne može ostvariti korist iz činjenice da je nastao osigurani slučaj. Ako osiguranik ostvari naknadu od osiguranja, on gubi pravo zahteva na naknadu od lica odgovornog za štetu, i obrnuto, ako osiguranik dobije potpunu naknadu od lica odgovornog za štetu, on ne može da ostvari naknadu i od osiguranja. Za sve vrednosti eventualno ostvarene od trećih lica, smanjiće se naknada od osiguranja. Osiguranik zadržava pravo zahteva na naknadu štete od lica odgovornog za štetu samo za onaj deo štete koji nije ostvario od osiguranja. Zabrana kumulacije nakande je eklatantni primer dosledne primene načela naknade štete. Institut subrogacije osiguranika je logična posledica primene ovih načela. Slično s ovim, u slučaju potpunog oštećenja osigurane stvari, osiguranik nema pravo da zadrži ostatke osigurane stvari i od osiguravača da zahteva isplatu celokupne svote osiguranja (totalna šteta). Na ovo načelo se oslanja institut prepuštanja osigurane stvari (detaljnije o tome u komentaru odredbe člana 948 ZOO)⁸⁷².

3. Stav 3 člana 946 ZOO predvideo je kriterijume za određivanje visine naknade štete

872 Osiguranik koji je naplatio svotu realne štete na automobilu na osnovu kasko osiguranja nije ovlašćen da istu štetu naplati i na osnovu obaveznog osiguranja u saobraćaju – Vs. Rev. 383/88 datuma. 5 oktobra 1988, PSP-46/95.

za štetu u osiguranju useva i plodova i ostalih proizvoda zemlje. Visina štete se određuje uzimajući u obzir vrednost koju bi imali proizvodi u vreme sabiranja. Ova odredba je od slobodne prirode, zato se strane mogu sporazumeti (ugovoriti) drugačije. Za ove osigurane stvari zakon određuje samo vreme utvrđenja štete. Smisao ove odredbe je da se s naknadom štete obuhvati ne samo obična šteta već i izgubljeni dobitak, zato se i pravi izuzeće od opšteg načela. Odredbu s sličnim sadržajem nalazimo i kod Građanskog Zakonika Italije (član 1908 stav 4). Ovo pitanje se redovno predviđa ugovorom ili posbenim ugovornim uslovima osiguranja.

4. Ugovorne odredbe o ograničenju naknade štete. U stavu 4 ovog člana regulisano je pitanje pravne vrednosti odredaba ugovora s kojima se svota osiguranja ograničava na jednu manju svotu od svote štete. Naknada od osiguranja ne može biti veća od svote štete, ali može biti manja. Ovo je potvrđeno s odredbom ovog stava. Pravila (standardi) za obračunavanje štete definišu se ugovorom (ugovoreni uslovi osiguranja), zakonom ili se primenjuju na osnovu običaja ili standardizovane prakse. Stvarno pretrpljena šteta često je samo jedan od elemenata, odnosno kriterijum za utvrđivanje naknade od osiguranja. U uslovima osiguranja redovno su predviđene klauzule o isključenju nekih šteta od osiguranja ili o ograničenjima u pokrivenosti štete što se izražava u određivanju visine kompenzacije od osiguranja. Ove klauzule su pravno važeće, zato su važeće i one s kojima se naknada ograničava na svotu manju od one koja je svota štete. Ovde vredi naglasiti, a što nije manje važno, da postoje različiti oblici učešća osiguranika u šteti koja se osigurava prilikom zaključenja ugovora o osiguranju (samoouzdržanost osiguranika, različite vrste franšiza) zbog čega u značajnog meri zavisi visina naknade od osiguranja.

5. Osiguranje izmaklog dobitka. Obim naknade od osiguranja (celina vrste štete) definiše se na osnovu pravila prava osiguranja, a ne na osnovu opštih pravila obligacionih prava. Od osiguranja nadoknađuje se samo obična šteta, a izgubljeni dobitak samo ako je to posebno ugovoreno. Ovaj stav uglavnom je odobren i kod upoređujućih sistema. Na pr., Nemački Zakon o ugovorima o osiguranju – VVG (član. 53), austrijski zakon o ugovorima o osiguranju – Vers VG (član 53), italijanski GZ (član 1905). Osim u posebnim slučajevima kada se to posebno ugovori, osiguranje izmaklog dobitka je posebna odlika nekih ugovora, kao što su na pr.: osiguranje useva i plodova i ostalih proizvoda zemlje, osiguranje različitih manifestacija i slično. Takvo načelo važi i kod pomorskog osiguranja, ali je dozvoljeno da se prilikom procene vrednosti broda ili robe, za osiguranje uzima za osnovu i opravdano očekivani dobitak. U osiguranju robe u prevozu uobičajeno je da se osim vrednosti robe osigurava i očekivani dobitak. Granica u visini do koje se može vršiti osiguranje očekivanog dobitka jeste visina osiguranog interesa. To je stvarna vrednost interesa robe izražen u novcu koji je pravno dozvoljen da se osigura. Na pr., kod osiguranja robe uobičajeno je da se da u ime očekivanog dobitka poveća vrednost osiguranja robe za 10%, ali ono može biti i veće ako se može opravdati. (Prema izražavanju CIF i CIP INCOTERMS 2000, prodavac je obavezan da osigura robu u ugovorenoj vrednosti robe / CIF, CIP vrednost/ povećanoj za 10%).

6. Naknada za štete jedne za drugom (sukcesivne). Stavom 6 ovog člana sređeno je pravo osiguranika na naknadu štete jedne za drugom. Opšte je načelo da je osiguravač obavezan da za štetu pokrivenu osiguranjem isplati naknadu samo do visine koja je definisana ugovorom ili polisom osiguranja. Osigurana svota se primenjuje u svakoj individualnoj šteti (slučaju). Kriterijum za primenu svote osiguranja jeste osigurani slučaj (slučaj prouzrokovan kao posledica osiguranog rizika). Tokom perioda osiguranja mogu se desiti više osiguranih slučajeva jedan za drugim. Njihova posledica može biti: a) potpuna propast osigurane stvari, b) delimična propast ili oštećenje osigurane stvari. Ako je osigurana stvar propala ili se uništila, osiguravač je dužan da isplati naknadu u visini osigurane svote i s ovim se ugovor gasi. Kod delimičnih troškova, međutim, ugovor se nastavlja, i pojavljuje se pitanje prava na naknadu u slučaju kad je tokom istog perioda osigurana stvar pretrpela štetu više puta, jednu za drugom. U savremenom pravu osiguranja prihvaćeno je pravilo da se u takvim slučajevima osigurana svota ne smanjuje (oduzima) za svotu ranijih naknada isplaćenih u tom periodu, i da osiguranik ima pravo da za svaku štetu ostvari posebnu štetu u celini (imajući u vidu totalnu svotu osiguranja) nezavisno od isplate ranijih naknada. Drugim rečima, naknada se isplaćuje i kad celokupna visina naknade za pokriveno štete prevazilazi osiguranu svotu. Ako bi se u ugovoru ili u uslovima ugovora o osiguranju predvidelo drugo rešenje, ova ugovorna odredba bi bila ništava.

7. Vrednost osigurane stvari određena je sporazumom. Prilikom zaključenja ugovora o osiguranju strane se mogu sporazumom da odrede vrednost na koju se zaključuje ugovor. Ovo se zove ugovorena vrednost, a polisa sa ugovorenom vrednošću zove se valutirana polisa. Kad vrednost osigurane stvari nije određena sporazumom govorimo o nevalutiranim polisama. Nevalutirane polise osim osigurane svote nemaju potrebu da sadrže i oznaku stvarne vrednosti osigurane stvari. Valutirane polise obično se pojavljuju kod osiguranja stvari koje za njihovog vlasnika imaju neku subjektivnu vrednost. U ugovoru ili polisi izričito se treba naglasiti da je reč o vrednosti određenoj sporazumom. Biće dovoljno da se pored osigurane svote naglasi beleška “ugovorena vrednost”.

7. (a) Zavisno od toga da li je vrednost osigurane stvari ugovorena ili ne, pravo osiguranja poznaje dva sistema za određivanje vrednosti osigurane stvari koja su nadležna za procenu štete: 1. Ugovorena vrednost, 2. Ne ugovorena vrednost. Ugovorena vrednost osigurane stvari naglašena je u ugovoru ili polisi osiguranja i obavezuje obe ugovorne strane. Ova vrednost je zaslužna za potvrdu obaveze iz osiguranja. Ugovorena vrednost obavezuje strane nezavisno da li ona odgovara stvarnoj vrednosti osigurane stvari u času zaključenja ugovora o osiguranju i nezavisno od promene stvarne vrednosti osigurane stvari u toku trajanja osiguranja, osim ako je reč o izuzeću, kada je moguće ovu vrednost osporiti. Ako je ugovoreno da osigurana stvar ima vrednost određenu u ugovoru, ova vrednost je meritorna i definitivna za obe ugovorne strane bez kasnije verifikacije. Naknada za štetu određuje se prema ugovorenoj ceni, nezavisno od toga da li ta vrednost odgovara stvarno trpljenoj šteti ili ne.

7. (b) Moguće je da osiguravač dokaže da je ugovorena vrednost mnogo veća nego što je njegova efektivna vrednost osim ako postoji neki osnovani razlog (kao na pr., osiguranje

korišćene stvari u vrednosti nove stvari, ili osiguranje subjektivne vrednosti). Zato je osiguranik obavezan ako postoje posebno opravdani razlozi za značajno prevazilaženje vrednosti osigurane stvari, da obavesti osiguravača o postojanju ovih razloga u skladu s načelom savesnosti. Ova činjenica je neosporna činjenica koju je osiguravač osiguranja dužan da obavesti prilikom zaključenja ugovora. Ugovorena vrednost neće se primeniti u ovim slučajevima: u slučaju očite greške prilikom određivanja vrednosti; u slučaju prevare (kad se ugovarač služi prevarom i ugovori veću vrednost od one stvarne); ako ugovarač prilikom zaključenja ugovora nije obavestio o stvarnoj vrednosti osigurane stvari (osiguravač ima pravo da poništi ugovor zato što je reč o "važnoj okolnosti"); ako ugovorena vrednost vidljivo prevazilazi vrednost osiguranog interesa (u tom slučaju osiguranje bi dobilo karakter igre na sreću, što je u suprotnosti s načelom naknade štete). Drugim rečima, u ovim posebnim slučajevima osiguravač ima pravo da ospori osiguranu vrednost.

Član 947. Sprečavanje osiguranog slučaja i spasavanje

1. Osiguranik je dužan preduzeti propisane, ugovorene i sve ostale mere potrebne da se spreči nastupanje osiguranog slučaja, a ako osigurani slučaj nastupi, dužan je preduzeti sve što je u njegovoj moći da se ograniče njegove štetne posledice.

2. Osiguravač je dužan naknaditi troškove, gubitke, kao i druge štete prouzrokovane razumnim pokušajem da se otkloni neposredna opasnost nastupanja osiguranog slučaja, kao i pokušajem da se ograniče njegove štetne posledice, pa i onda ako su ti pokušaji ostali bez uspeha.

3. Osiguravač je dužan dati ovu naknadu čak i ako ona zajedno sa naknadom štete od osiguranog slučaja prelazi svotu osiguranja.

4. Ako osiguranik ne ispuni svoju obavezu sprečavanja osiguranog slučaja ili obavezu spasavanja, a za to nema opravdanja, obaveza osiguravača smanjuje se za onoliko za koliko je nastala veća šteta zbog tog neispunjenja.

Opšti pregled. Opšta je dužnost u ispunjavanju svojih obaveza da učesnici u obligacionim odnosima deluju s pažnjom koja se traži u pravnom prometu odgovarajuće vrste obligacionog odnosa. U odnosima iz osiguranja ova opšta obaveza naročito dolazi do izražaja u njihovim obavezama u sprečavanju prouzrokovanja osiguranog slučaja i smanjenju štete. U ovoj odredbi su predviđene obaveze osiguranika u preduzimanju mera za sprečavanje i smanjenje štete; sankcija u slučaju propusta ove obaveze i pravo osiguranika na naknadu ovih troškova od osiguranja.

1. Glavna obaveza osiguranika tokom trajanja osiguranja jeste da se s pažnjom jednog dobrog privrednika brine o osiguranju stvari. Primena ovog načela izražava se u obavezi

osiguranika da preduzme mere kako bi se izbegle ili smanjile štete. Ova obaveza je predviđena u stavu 1 člana 947. U ovoj odredbi razlikuju se obaveze pre i nakon prouzrokovanja osiguranog slučaja. Osiguranik je obavezan da preduzme predviđene mere, ugovorene i sve druge mere potrebne za sprečavanje nastanka osiguranog slučaja. Nakon nastanka osiguranog slučaja, osiguranik je obavezan da preduzme sve što zavisi od njega da učini da se ograniče njegove štetne posledice.

2. Naknada troškova osiguranika za spasavanje. U obavezi osiguranika da preduzme mere za sprečavanje i smanjenje štete nadovezuje se i obaveza osiguravača da mu u određenim okolnostima te troškove i nadoknadi. Ove obaveze ugovornih strana iz odnosa osiguranja međusobno su uslovljena. Specifičnost ove vrste troškova u odnosu na druge vrste štete sastoji se u tome da ih sam osiguranik preduzima. Smisao njihovih prihvaćanja od osiguranja stoji u tome da se osiguranik podstiče u tome da preduzme radnje spasavanja zato što su one u krajnjoj liniji upravljene prema zaštiti osigurane stvari i u interesu osiguranika. Zbog toga za njihovo prihvaćanje od osiguranja važe posebna pravila. Ta pravila sadrži stav 2 člana 947 ZOO. Prema ovoj odredbi osiguravač je dužan da da naknadi troškove, gubitke kao i ostale štete prouzrokovane od razumom pokušaja: a) da otkloni direktan rizik prouzrokovanja osiguranog slučaja, b) da ograniči njegove štetne posledice. Za obavezu osiguravača iz ove odredbe dve su pretpostavke: a) moraju se ispuniti uslovi iz stava 1 ovog člana ili b) po nalogu ili pristankom osiguravača preduzete su mere sprečavanja. S ovom pretpostavkom, osiguravač je obavezan da naknadi troškove osiguranika za spasavanje nezavisno od toga da li su pokušaji bili uspešni ili ne. Osiguravača tereti obaveza naknade i u slučaju kad su pokušaji ostali bezuspešni. Ovo je jedna od suštinskih karakteristika osiguranja ovih troškova i u načelu vredi za sva imovinska osiguranja. U ovome postoji saglasnost upoređujućih sistema. Prema odredbama ovog člana, osiguranik nema pravo samo na naknadu troškova spasavanja, već i na naknadu propasti i drugih šteta uzrokovanih s pokušajem spasavanja. Odredba ovog člana sređuje odnose među stranama iz ugovora o osiguranju, zato se treće strane ne mogu pozivati na njih. Za odnose trećih strana i strana iz ugovora o osiguranju važe opšta načela prava osiguranja.

3. Obaveza naknade od osiguranja na osiguranu svotu. Izvanredni troškovi osiguranika za spasavanje iz stava 1 i 2 ovog člana nadoknađuju se od osiguranja i onda kad oni zajedno s naknadom štete prevazilaze osiguranu svotu. Zato se ovi troškovi nadoknađuju iz osiguranja ne samo nezavisno od nekorisnog rezultata, već i kad zajedno s naknadom štete prevazilazi osiguranu svotu. Ovo je izričito predviđeno u stavu 3 ovog člana. Ovo je izuzeće od opšteg načela da je visina naknade od osiguranja ograničena na osiguranu svotu. Razlog za takvo rešenje je isto kao i za prihvatanje ovih troškova od osiguranja. U izvanrednim okolnostima spasavanja nemoguće je proceniti da li će troškovi spasavanja zajedno s troškovima štete prevazići osiguranu svotu ili neće. Sama činjenica postojanja obaveze spasavanja nameće rešenje da ovi troškovi i s gledišta visine moraju da imaju poseban tretman.

3. (a) S odredbama ZOO, osim što je predviđeno da se troškovi spasavanja nadoknađuju i onda kad zajedno s naknadom štete prevazilaze osiguranu svotu, takođe nisu postavljene

gornje granice obaveze osiguravača vezano za te troškove. To znači da se oni nadoknađuju od osiguranja bez ograničenja. To je dvojako: a) trošak mora biti razuman; b) gornja granica ovih troškova ne može biti veća od osigurane svote.

3. (b) Za procenu razumnosti uzimanja troškova spasavanja meritorna je visina osigurane svote, znači vrednost osiguranog interesa. Nije razumno da se preduzme akcija spasavanja kad je očito da će ona povećati, a ne smanjiti obavezu osigurača. Svaki učinjeni trošak iznad osigurane svote nije razuman.

4. Smanjenje obaveze osiguravača u slučaju propusta osiguranika. Stav 4 ovog člana predviđa sankciju u slučaju kad osiguranik ne ispuni svoju obavezu predviđenu u stavu 1 ovog člana. U ovoj situaciji, obaveza osiguravača smanjuje se za onoliko koliko je nastala veća šteta zbog ovog neispunjenja. Ovo je jedna posebna vrsta naknade štete u prilog osiguravača. Za primenu odredaba ovog člana potrebno je da se ispune ovi uslovi a) da postoji propust osiguranika, b) da je došlo do povećanja štete u upoređenju s normalnim okolnostima i c) da postoji kauzalna veza između propusta i povećanja štete. Propust osiguranika osiguravač je dužan da dokaže. Zakon ne govori o stepenu odgovornosti s kojim osiguranik mora da povredi svoju obavezu za primenu ove odredbe, odnosno da li je osiguranik delovao s običnom ili ekstremnom nepažnjom. Iz ovoga proizilazi da za primenu ove odredbe nije vrednujući odgovarajući stepen krivice. Samo je relevantno da li su se ispunile potrebne pretpostavke.

Član 948. Prepuštanje oštećene osigurane stvari

Ako drukčije nije ugovoreno, osiguranik nema pravo da posle nastupanja osiguranog slučaja prepusti osiguravaču oštećenu stvar i da od njega zahteva isplatu pune svote osiguranja.

Institut prepuštanja osigurane stvari. Prepuštanje osigurane stvari osiguravaču nakon nastanka osiguranog slučaja primenjuje se u slučaju potpunog oštećenja osigurane stvari. Prema ovom institutu, u slučaju potpunog oštećenja osigurane stvari osiguranik ima pravo na naknadu štete od osiguranja kao da se desio potpuni gubitak osigurane stvari, pod uslovom da osiguravaču prepusti na raspolaganje oštećenu i osiguranu stvar. Osiguranik ne može da ostvari naknadu od osiguranja za potpuni gubitak i da zadrži osiguranu oštećenu stvar. Pretpostavlja se da u stvari ti ostaci imaju određenu vrednost, i kada bi ih zadržo osiguranik, u tom delu on bi ostvario dobitak bez osnova, tako da se želi institutom prepuštanja to spečiti uzimajući u obzir da bi to bilo u suprotnosti s načelom naknade štete. Proglašavanje o prepuštanju osigurane stvari pravo je osiguranika, ali ne i njegova dužnost. Za ostavrenje ovog prava nije potreban ugovor. Umesto prepuštanja osigurane stvari osiguravaču, osiguranik može da zahteva da mu se šteta tretira kao delimična šteta. Naknada od osiguranja tada se utvrđuje prema pravilima koja važe za delimične štete.

a) S isplatom celokupne štete, na osnovu prihvatanja prepuštane osigurane stvari, sva prava koja je imao osiguranik prema osiguranoj stvari prelaze na osiguravača. Među tim pravima dominantno je pravo imovine. S isplatom svote osiguranja za totalni gubitak osiguravač postaje vlasnik ostatka osigurane stvari. Primanjem obavesti o prepuštanju, na osiguravača prelaze osim prava i sve obaveze i eventualno odgovornosti vezane za osiguranu stvar.

b) Prepuštanje osigurane stvari jeste opšti institut priznat u upoređujućim pravima kod pomorskog osiguranja. Zakonske odredbe su od slobodne pravne prirode, zato strane mogu da ugovore i drugačije od onoga kako je predviđeno zakonom. Onda će važiti ono što je ugovoreno među stranama. Zato odredbe o potpunom gubitku često su predviđene u standardiziranim uslovima osiguranja, koje karakteriše primena različitih kriterijuma prilikom određivanja potpunog gubitka.

c) Instituti prepuštanja u osiguranju imovine. Institut prepuštanja oštećene osigurane stvari u prilog osiguravača primenjuje se u osiguranju imovine samo ako je to izričito ugovoreno. Prema odredbama ovog člana, osiguranik nema pravo da nakon nastanka osiguranog slučaja prepusti oštećenu osiguranu stvar osiguravaču i da od njega zahteva isplatu potpune svote osiguranja. Drugim rečima, spašeni delovi, odnosno oštećene stvari ostaju kod osiguranika, a osiguravač redovno vrednost tih stvari obračunava u završnom računu štete. Da u tom pravcu ne bi bilo nikakvog dualizma, standardni uslovi za osiguranje imovine u ovom pravcu sadrže jasne odredbe.

ç) Jedna takva odredba, na pr., ima ovu formulaciju: “Ako nije ugovoreno drugačije, spašeni delovi odnosno oštećeni ostaju osiguraniku. ...Vrednost spašenih stvari, odnosno oštećenih i-ili njihovih delova obračunava se prema cenama na tržištu na mestu prouzrokovane štete prema stanju u danu nastanka osiguranog slučaja ” (ovo su opšti uslovi osiguranja imovine većine zajednica osiguranja na Kosovu).

Član 949. Propast stvari usled događaja koji nije predviđen u polisi

1. Ako osigurana stvar ili stvar u vezi sa čijom je upotrebom zaključeno osiguranje od odgovornosti propadne za vreme perioda osiguranja usled nekog događaja koji nije predviđen u polisi, ugovor prestaje da važi dalje, a osiguravač je dužan vratiti ugovaraču osiguranja deo premije srazmerno preostalom vremenu.

2. Kad jedna od više stvari obuhvaćenih jednim ugovorom propadne usled nekog događaja koji nije predviđen u polisi, osiguranje ostaje na snazi i dalje u pogledu ostalih stvari uz potrebne izmene zbog smanjenja predmeta osiguranja.

Opšti pregled. Propast osigurane stvari (potpuni gubitak) može biti posledica: a) nastanka osiguranog slučaja, b) razloga koji nije obuhvaćen osiguranjem ili je ugovorom isključen od

osiguranja. Ako je do propasti osigurane stvari došlo zbog osiguranog rizika stvorenog od osiguranog slučaja, onda je osiguravač obavezan da izvrši naknadu štete u visini osigurane svote. Imajući u vidu da stvar u odnosu na kojeg je zaključeno osiguranje više ne postoji, prestaje i pravni odnos iz osiguranja. Onda se ugovor o osiguranju gasi. Ovo je jedan od izvanrednih načina gašnja ugovora o osiguranju. Osiguravač ima pravo na premiju za svo vreme trajanja osiguranja. Predmet regulisanja ove odredbe, ipak nije ovaj slučaj već onaj naglašen pod tačkom b), odnosno osigurana stvar se tokom perioda osiguranja upropasti zbog nekog događaja koji nije predviđen u polisi. Vezano za pravne posledice zakonom su predviđene dve situacije: a) jedna stvar je osigurana i ona se upropasti, b) osigurane su više stvari i samo jedna se upropasti.

1. Gašenje ugovora zbog propasti osigurane stvari. Ako se osigurana stvar, ili stvar za čiju upotrebu se zaključio ugovor o osiguranju od odgovornosti, upropasti tokom trajanja osiguranja zbog nekog događaja koji nije bio predviđen u ugovoru o osiguranju, važnost ugovora se gasi s danom propasti stvari. Tu je razlog isti kao i u slučaju propasti stvari zbog osiguranog rizika. Pravne posledice u odnosu na premiju osiguranja nisu iste u oba slučaja. Ako se ugovor ugasi zbog razloga predviđenih u stavu 1 ovog člana, osiguravač je dužan da vrati ugovaraču osiguranja deo premije u srazmeri s preostalim vremenom trajanja osiguranja. Ovo pravilo sadrži načelo podele premije prema kojem se premija plaća samo za ono vreme za koje osiguravač drži rizik. Ako je osiguravač platio premiju za celo trajanje osiguranja, na pr., za jednu godinu, a s istekom četvrtine tog vremena dođe do propasti osigurane stvari, osiguravač je dužan da vrati tri četvrtine od plaćene premije. Uslužaju koji nije predviđen ugovorom, mora se razumeti svaki neosigurani slučaj (šteta je posledica neosiguranog rizika; šteta je ugovorom isključena od osiguranja). Odredbe ovog stava o povraćaju premije neće se primeniti niti u slučaju gde je do propasti osigurane stvari došlo s namernim delovanjem ugovarača osiguranja, osigurača ili korisnika osiguranja.

2. Propast jedne od više osiguranih stvari. Od stvari obuhvaćenih s jednim ugovorom, može se upropastiti samo jedna od njih zbog događaja koji nije pokriven osiguranjem. U takvoj situaciji u skladu s stavom 2 ovog člana, ugovor se nastavlja vezano za stvari koje se nisu upropastile nasuprot potrebnih promena zbog smanjenja predmeta osiguranja. To znači dve stvari, vezano za uporpašćenu stvar, ugovor se gasi; a za preostale stvari, ugovor ostaje na snazi s tim da se ugovor zaključen s svotom osiguranja i premija osiguranja menjaju na taj način da se prilagođavaju novostvorenom stanju.

PODGLAVLJE 2 OGRANIČENJE OSIGURANIH RIZIKA

Član 950. Štete pokrivenne osiguranjem

1. Osiguravač je dužan naknaditi štete nastale slučajno ili krivicom ugovarača osiguranja, osiguranika ili korisnika osiguranja, izuzev ako je u pogledu određene štete ova njegova obaveza izrično isključena ugovorom o osiguranju.

2. On ne odgovara za štetu koju su ta lica prouzrokovala namerno, te je ništava odredba u polisi koja bi predviđala njegovu odgovornost i u tom slučaju.

3. Ukoliko se ostvario osigurani slučaj osiguravač je dužan naknaditi svaku štetu prouzrokovanu od nekog lica za čije postupke osiguranik odgovara po ma kom osnovu, bez obzira na to da li je šteta prouzrokovana nepažnjom ili namerno.

Opšti pregled. Glava 2. Podglavlje II. – OSIGURANJE IMOVINE nosi naziv Ograničenje osiguranih rizika. U ovoj glavi su predviđene štete koje prema odredbama ovog zakona nisu pokrivena osiguranjem. Štete isključene od osiguranja sačinjavaju posebnu kategoriju šteta. O štetama isključenih od osiguranja govorimo kad je određena posledica (vrsta štete) generalno pokrivena od osiguranja, ali se isključuje od osiguranja ako je posledica predviđenih uzroka koji su zakonom ili ugovorom sankcionisani. Trebaju se razlikovati od onih koji su uzrokovani od neosiguranih rizika. Ove štete treba razlikovati i od šteta koje osiguranje generalno ne pokriva i kad imamo posla s posledicama osiguranog rizika, kao što su štete s različitim posledicama finansijske prirode, osim ako to nije ugovoreno na poseban način. Kod osiguranja stvari ne nudi se naknada niti za nematerijalnu štetu, na pr., za bol, strah, fizički integritet, a takođe niti za sve štete koje osiguranik trpi zbog uzrokovanja osiguranog slučaja. Osim ovoga, ove štete su uzrokovane kao daljnja posledica ostvarenja osiguranog rizika. Štete isključene od osiguranja mogu biti: a) predviđene, b) ugovorene. U upoređujućim sistemima generalno je odobreno rešenje da su na osnovu samog zakona neke štete, odnosno rizici isključeni od osiguranja. Neka od ovih isključenja regulisana su dispozitivnim pravilima, i mogu se posebno osigurati, dok se druga ne mogu osigurati niti s izričitim ugovornim odredbama. To su oni rizici koji su u suprotnosti s osnovama javnog reda. Prema ZOO od osiguranja su isključene štete koje se uzrokuju kao posledica: a) namernog delovanja ugovarača osiguranja, osiguranika ili korisnika osiguranja, b) nedostatka osigurane stvari, c) ratnih operacija i pobuna. Unutar odredbi dozvoljenih od zakona, strane mogu štete isključene od osiguranja da izričito osiguraju. Ako se u tom pravcu ništa konkretno ne ugovori, od osiguranja su isključene one štete koje su predviđene pravilima.

1. Slučajno prouzrokovane štete i s krivicom. Kad je šteta posledica krivice osiguranika, krivica može biti od različitih stepeni. U savremenim osiguranjima generalno je prihvaćeno da obična nepažnja nije dovoljan razlog za zakonsko isključenje od osiguranja. Zakonom su obično isključene štete koje su se stvorile kao posledica namerne radnje ili krajnje nepažnje (na pr., VVG nemački – član 61, švajcarski VVG – član 14, austrijski – Vers VG – član 61). Za razliku od namerno uzrokovane štete, štete izazvane od krajnje nepažnje mogu se osigurati. Ovim je u pravu osiguranja samo napušteno pravno pravilo prema kojem se krajnja nepažnja ujednačavala s namerom (**Culpa lata dolo aequiparatur**). Stav 1 člana 950 ZOO izričito je definisao da je osiguravač dužan na naknadi slučajno uzrokovanu štetu bilo zbog krivice ugovarača osiguranja, osiguranika ili korisnika osiguranja. Ova odredba je dispozitivne pravne prirode zato je moguće ugovorom o osiguranju isključiti

ove štete od osiguranja. Zakon ne definiše pojam slučaj, ali naglašava krivicu osiguravača kao uzročniku štete ne određujući detaljnije na koji se stepen krivice misli. Imajući u vidu da je u sledećem stavu namera izričito isključena od osiguranja, krivicom odgovornih lica u smislu ove odredbe mora se shvatiti obična i ekstremna nepažnja. To znači da su na osnovu zakona pokrivene štete uzrokovane zbog obične i ekstremne nepažnje osiguranika, osim ako nije drukčije ugovoreno.

2. Namerno uzrokovana šteta. Uvek su se od osiguranja isključivale štete koje su uzrokovane direktno ili indirektno zbog namernog delovanja osiguranika. Namera (**dolus**) postoji kad oštećenik preduzima namerno protivzakonitu radnju, svestan da će s tom radnjom uzrokovati ili da može uzrokovati drugom štetu, i nasuprot tome on je želeo da se to desi ili je prihvatio da se to desi. Ove štete se ne mogu uopšte osigurati. Namerno uzrokovane štete ne spadaju u smisao rizika po shvatanju prava osiguranja, zato što se uzrokuju isključivom voljom osiguranika. Zbog toga u svim pravnim sistemima ove su štete isključene od osiguranja. Odredbe o njihovom isključenju su od pravne prirode, zato je nemoguće da se osiguraju ni s izričitim ugovornim odredbama. Ovo načelo sadrži stav 2 ovog člana. Izričito je naglašeno da svaka ugovorna odredba koja bi obavezla osiguravača za ove štete bila bi ništava.

3. Lice krivo za čije radnje odgovara osiguranik. Opšte je pravilo da se za radnje i propuste lica s kojima se osiguranik služi u svojoj delatnosti, vezano za vršenje njihovih dužnosti, poslodavac (odgovorno lice) odgovara kako za svoje poslove tako i za propuste. Primena ovog pravila u osiguravajućim odnosima znači da će se od osiguranja isključiti štete uzrokovane zbog namernog delovanja osiguranikovog zaposlenika ili lica za koje se osiguranik brine (maloletna deca, retardirani potomci i dr.). Ovo pravilo ne važi u osiguravajućim odnosima, zato što se isključenje namere osiguranika bavi samo s njim lično, ako je u pitanju fizičko lice, a ako je u pitanju pravno lice, onda radnje lica koje vrši neki rukovodeći zadatak ili neki drugi važan zadatak smatraće se za radnje osiguranika (**alter ego**). Radnje ili propusti lica s kojima se osiguranik služi tokom delatnosti ne rađaju se “ekskluzivnom voljom” osiguranika, već samo s njihovom voljom a ona nije relevantna za ugovorne strane. Zato u stavu 3 ovog člana predviđa se da je osiguravač dužan da naknadi svaku štetu uzrokovanu od strane nekog lica, za čije radnje osiguranik odgovara po bilo kojoj osnovi. Nije važno u ovom slučaju da li je šteta uzrokovana ili ne od nepažnje ili s namerom. Drugim rečima, namera ovih lica pokrivena je s osiguranjem. Zakon govori o “svakoj šteti”, zato nije jasno na koje se vrste šteta se misli. Osiguravač je dužan da naknadi osiguraniku samo one vrste štete i u onoj visini za koju su one pokrivene s ugovorom o osiguranju. Tu se radi o svim štetama tako i o onima koja su uzrokovala osiguranikova lica.

Član 951. Šteta prouzrokovana nedostacima osigurane stvari

Osiguravač ne odgovara za štetu na osiguranoj stvari koja potiče od njenih nedostataka, osim ako je drukčije ugovoreno.

Propast ili oštećenje osigurane stvari može biti prouzrokovano i s nekim njenim nedostatkom ili prirodnim svojstvima, na pr., duga upotreba, fabrička greška, kvar, unutrašnji nedostatak, skrivena greška, svojstvo lakog lomljenja, samozapaljenje, eksplozivnost i dr. Jedna opšta karakteristika ovih razloga je da deluju od same osigurane stvari. Zbog toga nisu obuhvaćena u smisao "rizika" po shvatanju prava osiguravanja. Niti ne pripadaju smislu „svih rizika”, nezavisno od toga što kod nekog osiguranja i ti rizici se mogu osigurati. Rizik je jedna nesigurna okolnost koja deluje na osiguranu stvar izvana i njegova radnja u odnosu na ispravni tok događaja je izvanredna. Iz toga proizilazi da ovi rizici nisu ugrađeni u standardnim pokrićima osiguranja imovine, zato su s pravnim pravilima i uslovima osiguranja redovno isključeni od osiguranja.

a) Za osiguranje ovakvih rizika potrebna je izričita ugovorna specifikacija. Ova mogućnost u imovinskom osiguranju znatno je ograničena. U osiguranje robe u prometu karakteristika je da pored standardnog pokrića „svih rizika“ mogu se osigurati i mnogobrojni rizici, koji se rađaju i uprkos normalnih okolnosti razvoja prometa (propast protoka, nedostatak, rđe, oksidacije, korozije, toplote i znojenja, samozapaljenje i dr.).

b) Ovom odredbom se potvrđuje opšte pravilo prava osiguranja, predviđajući da osiguravač ne odgovara za štetu na osiguranoj stvari koja proističe iz njenog nedostatka. Zakon ne objašnjava šta podrazumeva s pojmom „nedostaci“. Smatra se da ovaj pojam obuhvaća prirodna svojstva i nedostatke stvari. Za osiguranje šteta koje proističu od nedostatka osigurane stvari pretpostavlja se da ovi nedostaci nisu bili poznati osiguraniku u vreme zaključenja osiguranja. Znanje osiguranika o postojanju tih okolnosti učinile bi ugovor ništav. Teret dokaza stoji na osiguravaču.

Član 952. Štete prouzrokovane ratnim operacijama i pobunama

1. Osiguravač nije dužan naknaditi štete prouzrokovane ratnim operacijama ili pobunama, osim ako je drukčije ugovoreno.

2. Osiguravač je dužan dokazati da je šteta prouzrokovana nekim od ovih događaja.

---

1. Ratni rizici su isključeni od osiguranja u svim osiguranjima stvari. Ovo je generalno odobreno u upoređujućim sistemima. Svi uslovi za imovinsko osiguranje i pomorsko osiguranje sadrže odredbe s kojima su od osiguranja isključeni ratni i politički rizici. U praksi osiguranje ratnih rizika primenjuje se odvojeno od osiguranja samih stvari. Do kraja

devetnaestog veka ratni rizici su bili obuhvaćeni u redovnom osiguranju stvari. Osnovni razlozi za odvojeno tretiranje su: ostvarenje ratnih rizika može prouzrokovati štete ogromnih srazmera; u dužem roku je nemoguće predvideti njihovo nastajanje, trajanje i zone razvoja, srazmere koje će dostignuti, zatim međuratne strane. Zbog svega ovoga nemoguće je da se na osnovu statističkih metoda proceni rizik. Ratni rizici prema svojoj prirodi su veoma različiti od zemljanih ili pomorskih rizika. Slično s zakonima o osiguranju drugih pravnih sistema, ZOO s odredbama ovog člana izričito isključuje od pokrića štete prouzrokovane ratnim operacijama i pobunama. Ova odredba je pravno dispozitivne prirode, zato strane mogu posebno da osiguraju ratne rizike. Zakon ne definiše detaljnije šta se smatra za ratnu operaciju i pobunu. To je ostavljeno pre svega sudskoj praksi na izbor.

2. Prilikom naknade štete prema zahtevu osiguranika, osiguravač mora dokaže da je šteta prouzrokovana od nekog od ovih događaja da bi se oslobodio od obaveze naknade štete ako s osiguranikom nije predvideo ugovorom da će i u slučaju prouzrokovanja štete od ratnih operacija ili pobuna naknaditi štetu prouzrokovanu osiguraniku. Međutim, što se tiče zakonskih odredbi u vezi s ratnim i političkim rizicima isti su generano manjkavi, dok u praksi redovno isključenje ovih rizika od osiguranja sređuje se na precizan način s ugovornim odredbama ili uslovima osiguranja. I to naročito nakon najnovijih pojava ratnih stanja i terorističkih aktova.

PODGLAVLJE 3 NADOSIGURANJE I UGOVOR S VIŠE OSIGURAVAČA

Član 953. Nadosiguranje

1. Ako se pri zaključenju ugovora jedna strana posluži prevarom i tako ugovori svotu osiguranja veću od stvarne vrednosti osigurane stvari, druga strana može tražiti poništenje ugovora.

2. Ako je ugovorena svota osiguranja veća od vrednosti osigurane stvari, a pri tome ni jedna strana nije postupila nesavesno, ugovor ostaje na snazi, svota osiguranja se snižava do iznosa stvarne vrednosti osigurane stvari, a premije se srazmerno smanjuju.

3. U oba slučaja savesni osiguravač zadržava primljene premije i ima pravo na nesmanjenu premiju za tekući period.

Opšti pregled. Podglavlje 3 glave II sređuje odnose strana u slučaju nadosiguranja, višestrukog osiguranja, dvostrukog osiguranja i saosiguranje. U ovim slučajevima postavljaju se pravila o određivanju visine naknade štete. U osiguranjima imovine postoje tri osnovna kriterijuma za određivanje visine naknade od osiguranja: visina trpljene štete,

visina osigurane svote i vrednost osigurane stvari. Ovi kriteriji se ne primenjuju posebno svaki za sebe, nezavisno od dejstva i drugih kriterijuma, zato treba gledati recipročne odnose uticaja njihove primene. U ovoj odredbi je reč o dejstvima nadosiguranja, ali na početku se moramo upoznati i s ostalim oblicima odnosa osigurane svote i vrednosti osigurane stvari. Osiguranje se može primeniti na stvarnoj vrednosti, na vrednosti većoj ili manjoj od stvarne vrednosti osigurane stvari (vrednost osiguranog interesa). Takođe i osigurana svota može biti ista, veća ili manja od vrednosti osigurane stvari koja je sporazumom utvrđena u ugovoru o osiguranju (ugovorena vrednost). Ako je osiguranje primenjeno u stvarnoj vrednosti govorimo o potpunom osiguranju. Ako se primenilo osiguranje u vrednosti većoj od one stvarne onda postoji nadosiguranje. Ako se u osiguranju primenila vrednost niža od stvarne vrednosti govorimo o podosiguranju. Osigurati se može i deo ugovorene vrednosti osigurane stvari, i onda imamo pasla s delimičnim osiguranjem. Za svaki od ovih slučajeva pravo osiguranja poznaje posebna pravila za određivanje visine naknade od osiguranja. U slučaju nadosiguranja, osnovno je pravilo da se od osiguranja naknadi šteta u stvarnoj vrednosti osigurane stvari. Niko ne može da ostvari dobit od nadosiguranja. U ovome se vidi dosledna primena načela naknade štete. Slično s ovim, ako je ugovorena vrednost osigurane stvari, a osigurana svota je veća od te vrednosti, od osiguranja se naknađuje samo ugovorena vrednost. Do nadosiguranja može doći: a) u času zaključenja ugovora, b) kasnije, dok je osiguranje važeće. Slučaj pod b) je sređen odredbom člana 954 ZOO.

1. Nadosiguranje prevarom. Razlozi nadosiguranja mogu biti različiti. Prema odredbi ovog člana, pravne posledice nadosiguranja zavise od toga da li je strana prilikom zaključenja ugovora radila savesno ili ne. Veći stepen nesavesnosti vidi se kod nadosiguranja prevarom. Prevara prilikom zaključenja ugovora postoji kad ugovarač deluje s prevarom u predstavljanju vrednosti osigurane stvari za protivzakonitu korist imovinske dobiti u slučaju prouzrokovanja štete. Ovo ponašanje je pravno nedopustivo, zato se zakonodavac trudi da spreči ove pojave predviđajući sankcije s posebnim pravilima. Ovo pravilo sadrži stav 1 ovog člana koji naglašava: Ako se pri zaključenju ugovora jedna strana posluži prevarom i tako ugovori svotu osiguranja veću od stvarne vrednosti osigurane stvari, druga strana može tražiti poništenje ugovora. Ovo rešenje našeg prava je u potpunoj saglasnosti rešenjem koje imaju upoređujući sistemi.

2. Pravne posledice kad su ugovarači savesni. U stavu 2 ovog člana sređene su pravne posledice nadosiguranja kad nijedna strana nije delovala na nesavestan i nepošten način. S ovom odredbom postavljeno je pravilo delovanja u slučaju nadosiguranja. Pravne posledice mogu se gledati u odnosu na: a) ugovor, b) ugovorenu svotu i c) premiju osiguranja. Nadosiguranje ne utiče na pravilnost ugovora o osiguranju. Ugovor i dalje proizvodi ugovorena dejstva. Osigurana svota se smanjuje do svote efektivne vrednosti osigurane stvari, dok se premije smanjuju srazmerno. S ugovorom ili uslovima osiguranja može se predvideti rešenje koje bi bilo najpovoljnije za osiguranika. Jedna takva ugovorna odredba bi pravno bila važeća. Zakon ne naglašava kakvo se prevazilaženje vrednosti treba učiniti da bi se primenila pravila nadosiguranja. Vrednost stvari na tržištu s protekom vremena se menja, što pokazuje poteškoće prilikom izbora kriterijuma za primenu ove odredbe. Mala

prevazilaženja zato ne bi dala pravo primene pravila za nadosiguranje. Prevazilaženje mora biti značajno i neopravdano.

3. Stav 3 ovog člana predviđa sledeće: U oba slučaja osiguravač drži uzete premije i ima pravo na nesmanjenu premiju za tekući period. Ovaj stav što se tiče stava 1 ovog člana je redu, ali isti je u direktnoj suprotnosti s stavom 2 ovog člana zato što je u stavu 2 ovog člana predviđeno da se svota osiguranja oduzme do svote efektivne vrednosti osigurane stvari, dok se premije smanjuju srazmerno, a u stavu 3 se daje pravo osiguravaču da drži uzete premije i da ima pravo na nesmanjenu premiju za tekući period. Smatram da je ovaj stav u redu što se tiče prvog slučaja koji se bavi stavom 1 ovog člana, dok stav 2 ovog člana ne bi trebao da ima praktičnu primenu imajući u vidu odredbu člana 4 i 7 ZOO (načelo savesnosti i poštenja jednakosti sadržaja).

Član 954. Naknadno smanjenje vrednosti

Ako se osigurana vrednost smanji za vreme trajanja osiguranja, svaka ugovorna strana ima pravo na odgovarajuće sniženje svote osiguranja i premije, počev od dana kada je svoj zahtev za sniženje saopštila drugoj strani.

Vrednost osigurane stvari tokom trajanja osiguranja može se smanjiti zbog različitih razloga (s brzim padom vrednosti tržišta, propašću jedne od više osiguranih stvari iz člana 949 ZOO i dr.). U ovom slučaju osigurana vrednost više ne odgovara stvarnoj vrednosti osigurane stvari, tako da su iste nadosigurane. U ovom članu srede su pravne posledice ove forme nadosiguranja. Činjenica nadosiguranja daje pravo svakoj strani na smanjenje svote osiguranja i premije. Smanjenje se ne uzrokuje automatski. Za smanjenje je potrebno da se drugoj strani podnese jedan takav zahtev. Smanjenje se obračunava od dana kad je jedna strana saopštila drugoj strani zahtev za smanjenje.

Član 955. Višestruko i dvostruko osiguranje

1. Ako je neka stvar osigurana kod dva ili više osiguravača od istog rizika, za isti interes i za isto vreme, tako da zbir svota osiguranja ne prelazi vrednost te stvari (višestruko osiguranje), svaki osiguravač odgovara za izvršenje u potpunosti obaveza nastalih iz ugovora koji je on zaključio.

2. Ako, pak, zbir svota osiguranja prelazi vrednost osigurane stvari (dvostruko osiguranje), a pri tome ugovarač osiguranja nije postupio savesno, sva ta osiguranja su punovažna, i svaki osiguravač ima pravo na ugovorenu premiju za period osiguranja u toku, a osiguranik ima pravo zahtevati od svakog pojedinog osiguravača naknadu prema ugovoru zaključenom sa njim, ali ukupno ne više od iznosa štete.

3. Kad se dogodi osigurani slučaj, ugovarač osiguranja dužan je obavestiti o tome svakog osiguravača istog rizika i saopštiti mu imena i adrese ostalih osiguravača, kao i svote osiguranja pojedinih ugovora zaključenih sa njima.

4. Po isplati naknade osiguraniku svaki osiguravač snosi deo naknade u srazmeri u kojoj stoji svota osiguranja na koju se on obavezao prema ukupnom zbiru svota osiguranja, te osiguravač koji je platio više ima pravo zahtevati od ostalih osiguravača naknadu više plaćenog.

5. Ako je neki ugovor zaključen bez naznačenja svote osiguranja ili uz neograničeno pokriće smatra se kao ugovor zaključen uz najvišu svotu osiguranja.

6. Za deo osiguravača koji ne može da plati, odgovaraju ostali osiguravači srazmerno svojim delovima.

7. Ako je ugovarač osiguranja zaključio ugovor o osiguranju kojim je nastalo dvostruko osiguranje ne znajući za ranije zaključeno osiguranje, on može, bez obzira na to da li je ranije osiguranje zaključio on ili neko drugi, u roku od mesec dana od kada je saznao za to osiguranje, zahtevati odgovarajuće sniženje svote osiguranja i premije docnijeg osiguranja, ali osiguravač zadržava primljene premije i ima pravo na premiju za tekući period.

8. Ako je do dvostrukog osiguranja došlo zbog smanjenja vrednosti osigurane stvari za vreme trajanja osiguranja, ugovarač osiguranja ima pravo na odgovarajuća sniženja svota osiguranja i premija, počev od dana kada je svoj zahtev za sniženje saopštio osiguravaču.

9. Ako je pri nastanku dvostrukog osiguranja ugovarač osiguranja postupio nesavesno svaki osiguravač može tražiti poništenje ugovora, zadržati primljene premije i zahtevati nesmanjenu premiju za tekući period.

Opšti pregled. Osnovno je pravilo prava osiguranja da naknada za štetu ne može biti veća od štete koju je osiguranik pretrpeo s uzrokovanjem osiguranog slučaja (član 946 stav. 2 ZOO). Primena ovog pravila zabranjuje da osiguranik ostvari korist s osiguranjem kod više osiguravača, isto kao što ne može da ostvari dvostruku naknadu: jednom od osiguravača a drugi put od lica odgovornog za prouzrokovanje štete (pravilo o kumulaciji naknade). U ovome se vidi dosledna primena načela naknada štete, kao osnovnog načela osiguranja imovine. Ova odredba sređuje odnose u slučajevima kad je jedna stvar osigurana kod dva ili više osiguravača od istog rizika, za isti interes, za isto vreme i za istog osiguranika. Vezano za svotu osiguranja moguće su dve situacije: a) svota dveju osiguranja ne prelazi totalnu vrednost te stvari (višestruko osiguranje), b) celokupna svota osiguranja prevazilazi totalnu vrednost osigurane stvari (dvostruko osiguranje). Ako totalna svota osiguranja ne

.....

prelazi vrednost osigurane stvari nije predviđeno načelo naknade štete. Ali ako totalna svota osiguranja prelazi vrednost osigurane stvari (dvostruko osiguranje), s pravom osiguranja predviđen je poseban sistem s kojim se u tim slučajevima obezbeđuje primena načela naknade štete.

1. S terminom višestruko osiguranje ZOO podrazumeva slučaj kad je jedna stvar osigurana kod dva ili više osiguravača za isti rizik, za isti interes i za isto vreme i za istog osiguranika, a totalna svota osiguranja ne prevazilazi vrednost te stvari. U takvom slučaju svaki osiguravač odgovara za potpuno ispunjenje obaveza stvorenih iz ugovora koje je on zaključio. Tu je reč o potpuno nezavisnim ugovorima i međusobno pravno odvojenih. Isto načelo će važiti i da nije regulisano.

2. Dvostruko osiguranje koje se spominje u stavu 2 ovog člana u stvari se bavi s višestrukim osiguranjem gde prilikom tog slučaja osiguranja, totalna svota osiguranja prevazilazi vrednost osigurane stvari. Vezano za pravne posledice zakon pravi razliku da li je ugovorač delovao : a) savesno, b) nesavesno.

2. (a) Ako je ugovorač osiguranja prilikom zaključenja ugovora delovao savesno, i nasuprot toga je došlo do dvostrukog osiguranja, onda su sva ova zaključena osiguranja važeća i svaki osiguravač ima pravo na ugovorenu premiju za tekuće vreme osiguranja, a osiguravač ima pravo da zahteva od svakog posebnog osiguravača naknadu prema ugovoru zaključenim s njim, ali u totalu ne više od svote štete.

2. (b) Ako je ugovorač osiguranja prilikom zaključenja ugovora delovao nesavesno, svaki ugovorač ima pravo da zahteva poništenje ugovora (stav 9 ovog člana). S ranijim zakonskim odredbama bilo je predviđeno da u toj situaciji osiguravač ima pravo da zadrži plaćene premije i da zahteva ne smanjene premije za tekuće vreme. Zakonskim odredbama na snazi ovo nije predviđeno na izričit način, ali prema analogiji imajući u vidu odredbu člana 953 ZOO, osiguravač bi imao pravo na premiju do dana podnošenja zahteva za ništavost, ali je takođe dužan da naknadi osiguranje u granicama osigurane svote, ali ne više od svote štete, ako se do tog dana prouzrokuje osigurani slučaj.

3. Kad se kod važećeg slučaja dvostrukog osiguranja desi osigurani slučaj, ugovorač osiguranja je dužan da obavesti o ovome svakog osiguravača istog rizika i da obavesti: a) imena i adrese ostalih osiguravača i b) svote osiguranja posebnih ugovora zaključenih s ovim osiguravačima.

4. Osnovno načelo prava osiguranja u slučaju dvostrukog osiguranja jeste da su svi osiguravači dužni da snose štetu u srazmeri s svotom koju su uzeli prilikom osiguranja. Za ovo osiguravači koji su zahtevom osiguranika naknadili štetu imaju pravo na regres od drugih osiguravača u srazmeri s njihovim obavezama uzetim na osnovu ugovora o osiguranju. Tako ako su platili više nego što je njihova obaveza srazmerno s obavezama drugih osiguravača, onda imaju pravo na regres od ostalih osiguravača za taj višak svote.

5. U slučaju kad je neki ugovor zaključen bez pokazivanja svote osiguranja ili s neograničenim pokrićem, smatra se da je ugovor zaključen za najvišu svotu osiguranja. Ovaj ugovor se može zaključiti sa svim ili nekim osiguravačem. Ako je ovakav ugovor zaključen s svim osiguravačima, svi osiguravači se međusobno nose s štetom u istim delovima, a osiguranik ima pravo da od svakog od njih zahteva totalnu svotu osiguranja.

6. Kad neki osiguravač ne može da ispuni svoju obavezu iz ugovora, rađa se međusobna odgovornost osiguravača. Osiguranik u ovom slučaju je ovlašćen da zahteva isplatu osiguranja od jednog ili više ostalih osiguravača do svote njihove ugovorene obaveze. Međutim za deo obaveze osiguravača koji ne može da plati, odgovaraju ostali osiguravači srazmerno s njihovim delovima.

7. Zakonom je predviđena i situacija kad je ugovarač osiguranja zaključio ugovor o osiguranju s kojim je stvoreno dvostruko osiguranje, bez da zna o osiguranju zaključenom ranije. U tom slučaju on može, nezavisno da li je ranije osiguranje zaključio on ili neko drugi, u roku od jednog meseca od dana kada je saznao za to osiguranje, da zahteva odgovarajuće sniženje svote osiguranja i premije kasnijeg osiguranja, ali osiguravač drži primljene premije i ima pravo na premiju za tekući period.

8. Do dvostrukog osiguranja može doći i zbog smanjenja vrednosti predmeta osiguranja u toku vremena roka osiguranja zbog objektivnih razloga. U tom slučaju ugovarač osiguranja ima pravo na odgovarajuća sniženja svota osiguranja i premija. Ugovarač osiguranja ima pravo na odgovarajuća sniženja s početkom od dana kad je obavestio osiguravača o svom zahtevu za sniženje.

9. U situaciji kad je prilikom stvaranja dvostrukog osiguranja ugovarač osiguranja delovao na nesavestan način onda po zakonu svaki osiguravač može da zatraži poništenje ugovora, da zadrži uzete premije i da zahteva premiju bez smanjenja za tekući period.

Član 956. Saosiguranje

Kad je ugovor o osiguranju zaključen sa više osiguravača koji su se sporazumeli o zajedničkom snošenju i raspodeli rizika, svaki osiguravač naznačen u polisi osiguranja odgovara osiguraniku za potpunu naknadu.

Opšti pregled. Saosiguranje je jedan oblik jednake raspodele rizika u kojem se ugovor o osiguranju zaključuje s dva ili više osiguravača koji su se sporazumeli o zajedničkom podnošenju i pokriću rizika. Saosiguranje od strane više osiguravača učestvuje u osiguranju iste osigurane stvari, od istih rizika, za isto vreme i u prilog istog osiguravača. Svaki ugovarač učesnik i visina njegovog učešća na osiguranu svotu obeležen ju u polisi ili dodatku polise. Totalne svote osiguranje ne prevazilaze ugovorenu ili stvarnu svotu osigurane stvari.

Postoje dva osnovna sistema odgovornosti osiguravača za isplatu naknade štete: a) svaki osiguravač obeležen u polisi osiguranja, nezavisno od visine njegovog učešća, odgovara osiguraniku za potpunu naknadu, b) svaki osiguravač obeležen na polisi osiguranja, dužan je da naknadi štetu samo srazmerno njegovom delu. Prema ZOO sistem pod a) je odobren i on se pimenjuje kod osiguranja imovine. Saosiguravač koji je isplatio potpunu naknadu deli isplaćenu svotu sa svim saosiguravačima u srazmeri s njihovim utvrđenim učešćem s sporazumom.

PODGLAVLJE 4 PODOSIGURANJE

Član 957. Podosiguranje

- 1. Kad se utvrdi da je u početku odnosnog perioda osiguranja vrednost osigurane stvari bila veća od svote osiguranja, iznos naknade koju duguje osiguravač smanjuje se srazmerno, izuzev ako je drukčije ugovoreno.**
- 2. Osiguravač je dužan dati potpunu naknadu sve do iznosa svote osiguranja, ako je ugovoreno da odnos između vrednosti stvari i svote osiguranja nema značaja za određivanje iznosa naknade.**

Opšti pregled. Podosiguranje postoji kad je svota osiguranja manja od vrednosti osigurane stvari. Podosiguranje je suprotan slučaj od nadosiguranja. Dok je nadosiguranje u pravu osiguranja zabranjeno, zato što je u suprotnosti s načelom naknade štete, podosiguranje je pravno dozvoljeno. Generalno su pravno važeće odredbe ugovora s kojima se svota naknade ograničava s jednom manjom svotom od svote štete (član 946 stav 4 ZOO). Podosiguranje može postojati u času zaključenja ugovora ili se može stvoriti kasnije, dok je osiguranje u toku. Do podosiguranja može doći s voljom osiguranika (namerno zaključenje ugovora na mnogo manju svotu od stvarne svote) ili bez njegove volje (povećanje vrednosti osigurane stvari tokom trajanja osiguranja zbog tržišta ili nekog drugog razloga). Za primenu pravila podosiguranja irelevantno je zbog kakvih razloga je došlo do podosiguranja. Pravne posledice postojanja podosiguranja razlikuju se od pravnih posledica u slučaju nadosiguranja. Podosiguranje ne utiče na punovažnost ugovorene odredbe o osiguravajućoj vrednosti. A ovom odredbom međutim, može se promeniti ekvivalencija sadržaja ugovornih strana, zato pravo osiguranja poznaje posebno pravo koje ovo ispravlja. Ovim pravilom se ispravlja nesrazmera između vrednosti koju osiguranik uzima od osiguravača u ime osiguranja i vrednosti koju osiguranik plaća osiguravaču u ime premije osiguranja. Zbog toga se ovo pravilo zove pravilo proporcije. Sa primenom ovog pravila uzajamna davanja i uzimanja ugovornih strana dovode do jednog skladnog odnosa. Ovo je pravilo prihvaćeno i od upoređujućih sistema, a i od našeg sistema (član 957 ZOO). Pravna posledica podosiguranja, u skladu s okolnostima, izražava se prilikom postavljanja

visine naknade od osiguranja. Naknada od osiguranja u odnosu na trpljenu štetu stavlja se u istom odnosu u kojem se nalazi vrednost osigurane stvari prema osiguranoj svoti. Prilikom određivanja naknade od osiguranja moguće su dve situacije: a) osigurana stvar je pretrpela u potpunosti (totalna šteta), b) osigurana stvar je pretrpela gubitak ili delimično oštećenje (delimična šteta). U slučaju totalne štete od osiguranja se nadoknađuje vrednost na koju je ta stvar osigurana, znači osigurana svota. Načelo proporcije primenjuje se u slučaju delimične štete. Od osiguranja se nadoknađuje šteta proporcionalno s osiguranom svotom i s vrednošću osigurane stvari.

1. Vreme utvrđivanja podosiguranja. Prilikom utvrđivanja podosiguranja upoređuje se osigurana svota i vrednost osigurane stvari. Tom prilikom važno je pitanje u kojem času će se vrednovati vrednost osigurane stvari. Da li je to u času zaključenja ugovora ili u času prozrokovanja štete. To pitanje je od velike teorijske i praktične važnosti. Prema uporednim sistemima o pomorskim osiguranjima uglavnom je odobreno rešenje da se ova vrednost procenjuje prema stvarnoj vrednosti koju ima osigurana stvar u času prouzrokovanja štete. Primena ovog načela opravdava se s načelom da osigurana stvar tokom trajanja osiguranja normalno gubi od vrednosti. Drugim rečima, stvarna šteta zbog prouzrokovane štete je jednaka s vrednošću stvari u času uzrokovanja štete, zato u skladu s načelom naknade štete od osiguranja se ne može nadoknaditi više od stvarne vrednosti štete, nezavisno od visine osigurane svote (član 946 stav 2 ZOO). Moglo bi se reći da je ovo rešenje u skladu s pravom na naknadu, gde se visina naknade procenjuje prema cenama u vreme donošenja sudske odluke (član 173 stav 2 ZOO).

1. (a) U stavu 1 ovog člana predviđeno je sledeće, kada se utvrdi na početku odgovarajućeg perioda osiguranja da je vrednost stvari za osiguranje bila veća od svote osiguranja, svota za naknadu koju duguje osiguravač srazmerno se smanjuje s vrednošću osigurane stvari u času osiguranja.

1. (b) Ovo pravilo se primenjuje u okolnostima kad vrednost osigurane stvari nije ugovorena. Ako se vrednost osigurane stvari utvrdila među stranama sporazumom, onda se ugovorena vrednost uzima kao vrednost osigurane stvari, zato prilikom procene da li postoji podosiguranje upoređuje se osigurana svota i ugovorena vrednost (član 946 stav 7 ZOO). Ako je osigurana svota manja od vrednosti osigurane stvari, postoji podosiguranje, odnosno osiguranje je delimično i šteta se nadoknađuje srazmerno.

2. Izuzeća od načela proporcionalnosti. U stavu 2 ovog člana predviđena su izuzeća od primene načela podosiguranja. Pravilo o podosiguranju je od pravno dispozitivne prirode, zato stranke mogu ugovoriti da odnos između vrednosti stvari i visine osigurane svote nemaju važnost u određivanju svote za naknadu. U ovom slučaju osiguravač je obavezan da plati potpuno osiguranje do osigurane svote. Drugim rečima, ne primenjuje se pravilo proporcije. Primena kriterijuma stvarne vrednosti stvari u času prouzrokovanja štete, finansijski osiguraniku redovno ne omogućava prirodnu restituciju upropašćene ili oštećene stvari. Postoje različiti ugovorni modeli s kojima se izbegava primena načela

proporcije. Na pr., osiguranje na novu vrednost, osiguranje na veću vrednost, osiguranje na prvi rizik, osiguranje na osnovu faktora podosiguranja, kaluzule isključenja načela proporcije, kaluzule tolerancije i dr.

PODGLAVLJE 5

PRELAZ UGOVORA I ISPLATA NAKNADE IZ OSIGURANJA DRUGOME

Član 958. Prelaz ugovora na pribavioca osigurane stvari

1. U slučaju otuđenja osigurane stvari, kao i stvari u vezi sa čijom je upotrebom zaključeno osiguranje od odgovornosti, prava i obaveze ugovarača osiguranja prelaze po samom zakonu na pribavioca, osim ako drukčije nije ugovoreno.

2. Ako je otuđen samo jedan deo osiguranih stvari koji u pogledu osiguranja ne čine zasebnu celinu, ugovor o osiguranju prestaje po samom zakonu u pogledu otuđenih stvari.

3. U slučaju kad se zbog otuđenja stvari poveća ili smanji verovatnoća nastupanja osiguranog slučaja, primenjuju se opšte odredbe o povećanju ili smanjenju rizika.

4. Ugovarač osiguranja koji ne obavesti osiguravača da je osigurana stvar otuđena, ostaje u obavezi na plaćanje premija koje dospevaju i posle dana otuđenja.

5. Osiguravač i pribavilac osigurane stvari mogu odustati od osiguranja uz otkazni rok od petnaest dana, s tim što su otkaz dužni podneti najdalje u roku od trideset dana od saznanja za otuđenje.

6. Ugovor o osiguranju ne može se raskinuti ako je polisa osiguranja izdata na donosioca ili po naredbi.

Opšti pregled. Ugovor o osiguranju, kao i svaki drugi dvostrani obligacioni ugovor, moguće je da se pravno prenese, osim ako ta mogućnost nije izričito isključena ugovorom ili polisom osiguranja. Treba razlikovati sledeće: a) prelaz (prenos) ugovora, b) prelaz prava iz ugovora. Prenesti se mogu sva prava iz ugovora (s prenosom polise osiguranja) ili samo neki prenosljivi zahtevi na pr., pravo na isplatu naknade od osiguranja. U pravu osiguranja bitne su ove forme prelaza ugovora ili prava iz ugovora: a) prelaz ugovora o osiguranju s prelaskom prava imovine na pribavioca osigurane stvari, b) prelaz prava iz ugovora (prenos polise osiguranja), c) prelaz zahteva iz ugovora o osiguranju.

a) Za svaku od ovih formi prelaza važe posebna pravila i njihovo zakonsko dejstvo je drukčije. S prelazom ugovora ili prelazom polise osiguranja menjaju se subjekti u pravno

obligacionom odnosu, a s predajom zahteva ugovorne strane ostaju iste. O prelazu ugovora ili prelazu prava iz ugovora može se govoriti za sve vrste osiguranja. Prelaz se vrši po pravilima prava osiguranja. Za one forme prelaza za koje ne postoji neka specifična zakonska norma, primenjuju se opšta načela obligacionog prava. Što se tiče odnosa između opštih načela obligacionih odnosa i prava osiguranja vezana za prelaz ugovora ili prava iz ugovora u pravu osiguranja, primenjuju se opšta načela obligacionog prava; primena opštih pravila obligacionog prava je ograničena s pravom osiguranja.

b) Prava i obaveze iz ugovora o osiguranju mogu prenesti obe ugovorne strane: osiguravač i osiguranik. Prelaz prava osiguravača nije sređen na poseban način s pravom osiguranja imovine. U prava osiguranja centralna pažnja se daje prelazu prava osiguranika. To pitanje je pravno najatraktivnije i ekonomski najvažnije. Ono je važno zato što se prelazom prava prenosi i ugovorni status osiguranika kao korisnika osiguranja, posebno njegovo pravo na naknadu od osiguranja.

c) Prelaz prava iz ugovora može biti sledeće: a) dobrovoljan, b) zakonski. Kod dobrovoljnog prelaza odluku o prelazu donose same ugovorne strane na nezavistan način. Jedan tipičan takav prelaz je: dobrovoljan prelaz polise osiguranja na pribavioca prava na osiguranu stvar. Zakonski prelaz se pojavljuje na automatski način (ipso iure) kada se ispune zakonske pretpostavke. Za punovažnost prelaza nije potreban pristanak osiguravača, a nije za prelaz niti predviđena određena forma. Na pr., smrću osiguranika umesto njega u ugovorni odnos, na osnovu samog zakona (s univerzalnom sukcesijom), stupa njegov naslednik sa svim pravima i obavezama iz ugovora; u slučaju promene statusa pravnih lica (spajanje, otuđenje, stečaj), s generalnom sukcesijom na osnovu zakona menjaju se subjekti u pravnom odnosu iz osiguranja. Specifična forma zakonskog prelaza ugovora jeste: prelaz ugovora na novog pribavioca osigurane stvari.

ç) Prelaz ugovora na pribavioca osigurane stvari. Kad se osigurana stvar proda ili na neki drugi način otuđi, jedno od suštinskih pitanja jeste: da li se sa prelazom prava imovine na osiguranu stvar kod treće strane automatski prenose i prava iz osiguranja na osiguranu stvar ili je zato potreban pristanak strana? Ovo dejstvo možemo gledati s primenom: a) opštih načela, b) načela prava osiguranja. Prelaz imovinskih prava prema opštim načelima iz obligacionog prava nema dejstvo prenosa ugovora ili prava iz ugovora o osiguranju na treću stranu – novog vlasnika osigurane stvari. Zato vezano s ovim mora se podsetiti da prava iz osiguranja imovine mogu imati samo lica koja u času prouzrokovanja štete imaju materijalni interes da se osigurani slučaj ne desi (945 stav 2 ZOO). Drugim rečima, postojanje interesa osiguranja je suštinski element svojstva osiguranika. Od primene ovog načela zavisi načelo prenosa imovinskih prava. Prava i obaveze ugovornih strana su definisana s ugovorom o osiguranju i on deluje samo u njihovim međusobnim odnosima (inter partes). Nijedno drugo lice osim osiguranika nema pravo na naknadu od osiguranja, osim ako se nije ugovorilo drugačije. S primenom ovih načela situacija je sledeća: ako osiguranik otuđenjem osigurane stvari u celosti izgubi interes osiguranja u odnosu na tu stvar, prema načelu naknade štete on ne bi mogao ostvariti naknadu za štetu koja se

prouzrokovala na tu stvar zato što nije ni pretrpeo štetu. Pravo iz ugovora o osiguranju nema ni novi pribavilac te stvari (kupac) ako pravo iz ugovora o osiguranju nije prenesen na njega. S ovom pretpostavkom, novi pribavilac stvari nije strana iz ugovora o osiguranju, zato prethodno zaključen ugovor za njega će značiti **res inter alios acta**. U suprotnosti s ovim, ako osiguravač s prelazom prava na osiguranu stvar ne izgubi u celosti interes osiguranja, ne gubi ni odliku osiguranika.

1. U stavu 1 ovog člana predviđa se da prelazom osigurane stvari, prava i obaveze ugovarača osiguranja same po sebi prelaze na osnovu zakona na pribavioca. S ovom odredbom je obuhvaćen i prelaz stvari vezano za čiju upotrebu je ugovoreno osiguranje i odgovornost. Do prelaza ugovora o osiguranju dolazi na osnovu same činjenice da se osigurana stvar otuđila. Kad se ova pretpostavka ostvari, na osnovu samog zakona istovremeno i automatski prelaze i prava i obaveze iz ugovora o osiguranju na novog vlasnika osigurane stvari. Za punovažnost prelaza ugovora o osiguranju nije potrebna nikakva izjava strana, a niti je potreban pristanak osiguravača. Međutim, ugovarač ima obavezu da obavesti osiguravača o otuđenju stvari. Osiguravač i pribavilac osigurane stvari u slučaju otuđenja mogu odustati od ugovora. Zakonska odredba o prelazu ugovora u slučaju otuđenja osigurane stvari po svojoj prirodi ne primenjuje se u slučaju osiguranja „za tuđi račun ili za račun koga se tiče“ (član 926 ZOO) imajući u vidu da lice u prilog kojeg se zaključilo osiguranje je izvorni osiguravač, pa njegova prava prema osiguravaču ne proističu iz prava prethodnog osiguravača, zato ovde nemamo posla s prelazom ugovora.

1. (a) Zakon naglašava samo prava i obaveze ugovarača osiguranja, zato treba razmotriti da ono što ima veze s pravima na zahtev za naknadu štete, može biti vezano samo s pravima osiguranika zato što ugovarač osiguranja, ako nije istovremeno i osiguranik, nema nikakva prava od osiguranja.

1. (b) S prenosom imovinskog prava prenosi se i ugovorna pozicija prethodnog vlasnika iz ugovora o osiguranju. Umesto prethodnog vlasnika u ugovornom odnosu od osiguranja ulazi pribavilac prava na imovinu osigurane stvari. Pribavilac postaje osiguranik. Ovo podrazumeva da on postaje nosilac prava i obaveza iz ugovora. On dobija pravo na zahtev za naknadu štete od osiguranja u slučaju uzrokovanja štete, ali i obavezu plaćanja premija osiguranja. Zakonska odredba o prelazu ugovora u slučaju prelaza imovinskog prava, je od pravno dispozitivne prirode, pa strane mogu ugovoriti i drugačije. Iz ovoga proizilazi da se ovo pitanje može regulisati i na poseban način s uslovima osiguranja. Tako na pr., uslovi osiguranja kasko za vozila redovno sadrže odredbu o prestanku ugovora u slučaju otuđenja osiguranog vozila.

2. Otuđenje samo jednog dela osiguranih stvari. Zakonsko rešenje o prelazu ugovora o osiguranju primenjuje se samo u onim slučajevima kad su osigurane stvari u celosti otuđene. Ako je otuđen samo jedan deo osiguranih stvari, a koji vezano za osiguranje ne sačinjava jednu posebnu celinu, ugovor o osiguranju prestaje na osnovu zakona vezano za taj deo otuđene stvari. Drugim rečima, ako deo otuđenih stvari s gledišta osiguranja

sačinjava posebnu celinu, osiguranje ne prestaje već se prenosi na osnovu zakona na pribavioca tih stvari.

3. Otudjenje ugovora i promena težine rizika. S otudjenjem imovine na osiguranu stvar na drugo lice mogu se pogoršati rizici obuhvaćeni s osiguranjem, što znači da se može povećati ili smanjiti mogućnost nastanka osiguranog slučaja. Imajući u vidu da s odredbama ZOO već postoje posebne norme za slučaj povećanja ili smanjenja rizika, logično je da zakon s odredbom stava 3 ovog člana određuje da se ove opšte odredbe primenjuju i u slučaju kad se zbog otudjenja stvari povećava ili smanjuje mogućnost nastanka osiguranog slučaja.

4. Obaveza obaveštavanja osiguravača. Plaćanje premije. Čas određivanja međusobnih odnosa strana prema članu 958 ZOO je čas dobijanja prava imovine ili prelaska rizika. Premiju osiguranja do časa otudjenja normalno nosi otuđilac TJETERSUESI, dok ispunjenje pristigle premije nakon toga je obavezan da izvrši pribavilac prava. Pristigli i plaćenu premiju do časa prenosa svojine ugovarač osiguranja je obavezan da plati zato što je to njegova ugovorna obaveza, osim ako nije reč o naslednoj sukcesiji prava, gde naslednik ulazi u celosti u pravno imovinski položaj pribavioca, ili generalnoj sukcesiji kod statusnih promena pravnih lica, na pr., sjedinjenje ili spajanje trgovačkih društva. Pošto u ovim slučajevima može postojati praktična poteškoća utvrđivanja stvarnog duga strana za plaćanje premije osiguranja, mnogi zakonodavci predviđaju solidarnu obavezu lica koje otuđuje i pribavioca. Kad premija nije plaćena u celosti do časa otudjenja, a ugovarač osiguranja je ispustio da o otudjenju obavesti osiguravača, onda je on dužan da izvrši plaćanje premija koje pristignu i nakon dana otudjenja. Lice koje otuđuje u ovom slučaju se pojavljuje kao zakonski garant za premiju. Ovo rešenje opravdava okolnost da u nedostatku obavesti o otudjenju osigurane stvari, osiguravaču nije poznata okolnost koje lice je dužnik za neplaćanje premije.

5. Raskid ugovora. Nakon što je izvršen prenos imovinskog prava osigurane stvari na drugo lice, s tim je na osnovu samog zakona prenesen ugovor o osiguranju, a osiguravač i pribavilac prava imovine mogu odustati od ugovora o osiguranju. Ugovor se može otkazati najkasnije u roku od trideset dana od dana obavesti o otudjenju (u zakonu je pogrešno naglašeno na kraju stava 5 člana 958 u zadnjoj rečenici umesto reči **otkaz** mora biti otudjenje). Prema ovome ugovor se može otkazati i odmah. Izjava o otkazu mora se poslati drugoj strani. Zakon u pogledu roka ne čini nikakvu razliku između osiguravača i pribavioca prava. Rok od 30 dana za pribavioca stvari prema prirodi stvari bi se trebao računati od dana kad je učinjen prenos imovine (zato što mu je od tog dana poznata ta okolnost), dok osiguravaču ova okolnost ne mora biti odmah poznata. Predviđeni otkazni rok je petnaest dana. Taj dan se računa od dana kad je izvršen otkaz. S istekom roka od petanest dana ugovor je raskinut. Osiguranje prestaje s protekom 24 časova od dana kad istekne otkazni rok.

6. Polisa prema donosiocu ili naredbi. Ugovor o osiguranju se ne može raskinuti ako je polisa osiguranja izdata na "donosioca" ili "prema naredbi". Kod tih polisa zavisno od

njihove prirode sadržana je i mogućnost njihovog prenosa. Prenos je njihova suštinska odlika. Koristi se kad se očekuje da će osigurana stvar na osnovu nekog pravnog posla da promeni vlasnika ili nosioca rizika, zato se ovde polisa pojavljuje kao instrument prenosa prava iz ugovora o osiguranju. Ovlašćenik iz takve polise je lice koje dokaže njegovu formalnu legitimnost i činjenicu da je imao interes na osiguranu stvar u času uzrokovanja štete, odnosno da je pretrpeo štetu. Pribavilac imovinskog prava ili nosilac rizika s upotrebom ovih polisa dobija originerno pravo prema osiguravaču. Zato, predviđanje mogućnosti raskida ugovora i kod ovih polisa bi bilo u suprotnosti sa samom njihovom pravnom prirodom i namerom upotrebe, zato je logično da Zakon kod ovih polisa čini izuzeće od opšteg pravila.

Član 959. Dodeljivanje naknade nosiocima zaloge i drugih prava

1. Posle nastupanja osiguranog slučaja, založna prava i ostala prava koja su ranije postojala na osiguranoj stvari imaju za predmet dugovanu naknadu, kako u slučaju osiguranja sopstvene stvari, tako i u slučaju osiguranja tuđih stvari zbog obaveze njihovog čuvanja i vraćanja, te osiguravač ne može isplatiti naknadu osiguraniku bez saglasnosti nosilaca tih prava.

2. Ova lica mogu zahtevati neposredno od osiguravača da im u granicama svote osiguranja i prema zakonskom redu isplati njihova potraživanja.

3. Ako u času isplate osiguravač nije znao niti je mogao znati za ta prava, izvršena isplata naknade osiguraniku ostaje punovažna.

1. Obaveze poverilaca zaloge na naknadu. Prema odredbama ovog člana prava zaloge i druga prava koja su postojala ranije na osiguranu stvar, u slučaju ostvarenja osiguranog slučaja i za zaštitu tih prava ona se pružaju i na ovo osiguranje. Treće strane mogu s nekim pravnim poslom, sudskom odlukom ili na osnovu zakona da dobiju ili osnuju na osiguranu stvar pravo zaloge ili neko drugo pravo. U situaciji ostvarenja osiguranog slučaja, osiguravač je dužan da učini isplatu osiguravaču ili korisniku osiguranja. Okolnost postojanja zaloge ili nekog drugog prava na osiguranu stvar ne mora mu biti poznata. S isplatom naknade osiguraniku, prava trećih strana sigurno bi bila povređena zato što više ne bi mogli ispuniti zahtev koji je osiguran zalogom od vrednosti stvari ostavljene u zalog, zato što zbog nastanka osiguranog slučaja ova stvar bi se ili uništila ili bi izgubila na vrednosti. Zato, da bi pravni red zaštitio pravo zaloge ili neko drugo pravo na osiguranu stvar (zbog obaveze njihovog čuvanja i vraćanja), nudi zaštitu proveriocu predviđajući da se pravo zaloge pruža i u naknadi od osiguranja (ona prelaze na naknadu koja je dug od osiguranja). Pravno dejstvo ove odredbe je da se obaveže osiguravač da naknadu od osiguranja umesto osiguravaču isplati nosiocu zaloge ili osiguravaču s pristankom nosioca prava zaloge ili nekog drugog prava. Ovo važi za osiguranje tuđih stvari a i za osiguranje

sopstvenih stvari. Odredbe ovog člana su od pravne obligacione prirode, i strane nemaju mogućnost da ugovore drukčije.

2. Pravo nosioca prava na neposredan zahtev prema osiguravaču. Nosioci založnog prava ili drugih prava u skladu s samim zakonom dobijaju pravo da zahtevaju na neposredan način od osiguravača da u granicama osigurane svote i prema zakonskom redu isplati njihove zahteve. Drugim rečima imaju pravo na direktnu tužbu prema osiguravaču. Osiguravač može protiv zahteva tih lica da potencira samo prigovore koji su se rodili pre ostvarenje osiguranog slučaja.

3. Obveštenje osiguravača. Za primenu odredaba ovog člana zakonski je uslov da je osiguravaču pre izvršene isplate naknade bilo poznato ili je moralo biti poznato da postoji založno pravo ili neko drugo pravo treće strane na osiguranu stvar. Ako u slučaju isplate, osiguravač to nije znao, i savesno je izvršio isplatu osiguraniku, isplata naknade osiguravača ostaje važeća. Onda ostaje nosiocima zaloge i ostalih prava samo mogućnost da zaštiti svojih prava ostvare s redovnim pravnim sredstvima.

PODGLAVLJE 6

PRELAZ OSIGURANIKOVIH PRAVA PREMA ODGOVORNOM LICU NA OSIGURAVAČA (SUBROGACIJA)

Član 960. Subrogacija

1. Isplatom naknade iz osiguranja prelaze na osiguravača, po samom zakonu, do visine isplaćene naknade sva osiguranikova prava prema licu koje je po ma kom osnovu odgovorno za štetu.

2. Ako je krivicom osiguranika onemogućen ovaj prelaz prava na osiguravače, u potpunosti ili delimično, osiguravač se oslobađa u odgovarajućoj meri svoje obaveze prema osiguraniku.

3. Prelaz prava sa osiguranika na osiguravača ne može biti na štetu osiguranika, te ako je naknada koju je osiguranik dobio od osiguravača iz bilo kog uzroka niža od štete koju je pretrpeo, osiguranik ima pravo da mu se iz sredstava odgovornog lica isplati ostatak naknade pre isplate osiguravačevog potraživanja po osnovu prava koja su prešla na njega.

4. Izuzetno od pravila o prelazu osiguranikovih prava na osiguravača, ova prava ne prelaze na osiguravača ako je štetu prouzrokovalo lice u srodstvu u pravoj liniji sa osiguranikom ili lice za čije postupke osiguranik odgovara, ili koje živi sa njim u istom domaćinstvu, ili lice koje je radnik osiguranika, osim ako su ta lica štetu prouzrokovala namerno.

5. Ali ako je neko od lica pomenutih u prethodnom stavu bilo osigurano od odgovornosti, osiguravač može zahtevati od njegovog osiguravača naknadu iznosa koji je isplatio osiguraniku.

Opšti pregled. Pojam subrogacije. U pravnim poslovima smisao subrogacije osiguravača definiše se kao pravo osiguravača da isplatom naknade za štetu ulazi u pravni položaj osiguranika vezano za štetu za koju je izvršena isplata naknade. Najvažnija karakteristika ulaska u pravi položaj osiguranika je da osiguravač dobija pravo osiguranika u zahtevu za naknadu štete od trećih lica koja su u potpunosti ili delimično odgovorna za prouzrokovanje štete koju je osiguravač naknadio osiguraniku. Na osnovu ovog prava osiguravač je potpuno ili delimično ovlašćen da kompenzuje gubitak koji je pretrpeo s isplatom naknade za štetu. Pravo osiguravača da s isplatom naknade od osiguranja uđe u pravni položaj osiguranika, ZOO izričito zove **subrogacijom**. Reč je o posebnoj formi sopstvene zakonske subrogacije, s kojom se na osiguravača prenosi pravo osiguranika prema trećim odgovornim licima. Na taj način se pravi jasna razlika između zakonske subrogacije i cesije imovinskog prava. Ne postoji obaveza osiguravača da se služi s pravom dobijenim subrogacijom

a) Pravo subrogacije osiguravača opravdava se sa dva osnovna pravna razloga a) Opšte je pravno načelo da oštećenik (osiguranik) ne može da ostvari štetu veću od vrednosti trpljene štete. Zbog toga oštećenik (osiguranik) ne može dva puta da naplati istu štetu, jednom od osiguravača a drugi put od lica odgovornog za štetu, dakle postoji zabrana kumulacije naknade od osiguranja i građansko pravnog odnosa odgovornosti; b) Treća lica ne mogu imati koristi od činjenice da postoji ugovor o osiguranju unutar kojeg oni nemaju svojstva ugovornih strana.

b) S isplatom naknade od osiguranju prema zakonu do visine isplaćene naknade, prava osiguranika prelaze na osiguravača zato osiguranik ne može da zahteva istu naknadu i od odgovornog lica za štetu nezavisno od toga da li će osiguravač zahtevati ili ne naknadu isplaćene svote od odgovornog lica za prouzrokovanu štetu. Isto će važiti i ako osiguranik ostvari naknadu štete od odgovornog lica za prouzrokovanu štetu, on neće imati pravo da zahteva naknadu iste štete i od osiguravača.

c) Treće strane tereti obaveza opravke štete nezavisno od toga da li je oštećenik (osiguranik) primio naknadu od osiguranja. S zaključenjem ugovora o osiguranju ne prestaje pravno obligacioni odnos trećih lica za štetu. U ovom odnosu jedna strana je obavezna da opravi štetu dok je druga strana ovlašćena da zahteva opravku štete. U suprotnom lice odgovorno za prouzrokovanu štetu bi se obogatilo bez osnova⁸⁷³. S druge strane, s ulazom u pravni položaj osiguranika, znači s promenom u lice poverioca, uopšte se ne menja pravni položaj odgovornog lica za prouzrokovanu štetu. Treće lice ne može zbog činjenice da je primenjeno osiguranje da dođe u teži pravni položaj, pa može podneti osiguravaču sve prigovore koje

873 Pogledaj presudu Okružnog Suda u Prištini Ac.br. 868/2006 datuma. 14.02.2008 i odluku Vrhovnog Suda Kosova u Prištini Rev. I. nr. 278/2008,

je imao mogućnost da podnese i osiguraniku do časa isplate nakande od osiguranja. Zato je subrogacija pravni institut putem kojeg se obezbeđuje primena suštinskih načela pravnog reda za prouzrokovanu štetu.

ç) Subrogacija osiguravača u pravu osiguranja nema za cilj prenos ugovora. Slično s ovim, sa subrogacijom ne dolazi do promene subjekata u stvarno pravnim odnosima. Na osnovu instituta subrogacije, na osiguravača ne prelazi imovinsko pravo na osiguranu stvar, kao što je slučaj s institutom prepuštanja osigurane stvari (pogledaj komentar člana 948 ZOO). S promenom subjekta na strani poverioca na osnovu subrogacije ne menja se takođe ni identitet pravno obligacionog odnosa odgovornosti za štetu. U postupku osiguravača protiv odgovornog lica za prouzrokovanu štetu odgovornost odgovornog lica procenjuje se prema istim pravilima koja se primenjuju i u odnosima između osiguranika i prouzrokovala štete. Tako na pr., ZOO sadrži posebnu odredbu gde predviđa da zastarevanje potraživanja, koje pripada osiguravaču prema trećem licu odgovornom za nastanak osiguranog slučaja, počinje teći kad počinje i zastarevanje potraživanja osiguranika prema tom licu, a završava se u istom roku (član 362 stav 6 ZOO).

d) Iz prirode problema proističe da se pravo subrogacije osiguravača primenjuje samo u osiguranjima imovine. Pravo subrogacije osiguravača se negira kod osiguranja lica (pogledaj komentar člana 969 ZOO). Subrogacija osiguravača takođe je isključena i u osiguranju od odgovornosti kad se osiguravač javlja u ulozi oštećenog i gde je osigurana stvar odgovornost osiguranika, osim ako nije zakonom ili uslovima osiguranja predviđeno drugačije.

1. Subrogacija se rađa s isplatom naknade od osiguranja. Prema odredbama ZOO, s isplatom naknade od osiguranja, na osiguravača prelaze, po samom zakonu, do visine isplaćene svote sva prava osiguranika nasuprot svih lica, koja su po bilo kojoj osnovi odgovorna za štetu, ali najviše do svote isplaćene naknade.

1. (a) S isplatom naknade od osiguranja na osiguravača prelaze sva prava osiguranika prema odgovornim licima za štetu i do visine isplaćene nakande. Subrogacijom osiguravač ulazi u pravni položaj osiguranika, što znači da osiguravač svoja prava izvlači iz prava osiguranika, zato na osiguravača prelazi zahtev u onoj meri i visini koju je imao i osiguranik. Subrogacija, tako, nije origineran način već dervativan način dobijanja prava. Osiguravač ima pravo da zahteva od prouzrokovala štete nakandu svih vrsta šteta koje je imao pravo da zahteva osiguranik vezano za osiguranu štetu za koju se naknada isplatila.

1. (b) S ovim su obuhvaćeni zahtevi iz ugovornih i neugovornih odnosa. U ovom slučaju osiguravač ne može da zahteva naknadu štete po pravnoj osnovi po kojoj nije izvršio naknadu. Pravo osiguravača na osnovu subrogacije vezano za visinu ograničeno je na: a) svotu isplaćene naknade, b) svotu koje odgovorno lice duguje osiguraniku prema odredbama koje će se primeniti u pravno obligacionim odnosima odgovornosti za štetu. U ovom pravcu dejstva subrogacije se razlikuju od dejstva prepuštanja oštećene stvari koja je

osigurana, kad osiguravač dobije imovinsko pravo na njene ostatke. Ostvarenje imovinskog prava nije ograničeno s ničim, zato osiguravač, za razliku od subrogacije, može da ostvari i da zadrži za sebe i više od svote naknade isplaćene osiguraniku.

1. (c) U našem pravnom sistemu s isplatom naknade od osiguranja osiguranik gubi dok osiguravač dobija u visini isplaćene naknade aktivni pravno obligacioni legitimitet prema prouzrokovaču štete. S ovim osiguravač postaje i s aktivnim postupnim legitimitetom, što znači dobija ovlašćenje da pokrene postupak protiv prouzrokovača štete (**legitimitio ad processum**). Ovaj pravni položaj osiguravača poznaje i veliki broj pravnih sistema.

1. (ç) Za subrogaciju osigurača moraju se ispuniti ove pravne pretpostavke: a) da je osiguravač isplatio naknadu od osiguranja na osnovu ugovora o osiguranju, b) da osiguranik ima pravo na zahtev za naknadu štete prema trećoj strani (osiguranik mora imati materijalno pravni zahtev prema trećem licu, što znači da ima svojstvo poverioca u pravnom odnosu odogovornosti za štetu), c) da postoji odgovornost trećeg lica za štetu za koju je izvršena isplata naknade. Ako su ispunjeni ovi sulovi, za aktivnu legitimnost osiguravača u našem pravnom sistemu nije potrebno učiniti cesiju prava. Isplatom naknade od osiguranja na osnovu samog zakona osiguravač dobija aktivnu legitimnost prema prouzrokovaču štete. U ovom slučaju osiguravač mora da dokaže: a) da je izvršio isplatu naknade za konkretnu štetu, b) da je izvršio isplatu naknade na osnovu ugovora o osiguranju.

2. Pravne posledice propusta osiguranika da čuva pravo subrogacije osiguravača.

Jedan od osnovnih zadataka osiguranika u slučaju ostvarenja osiguranog slučaja jeste da osiguravaču čuva pravo na naknadu štete od odgovornog lica za uzrokovanje štete. Osiguranik s svojim radnjama može da onemogući potpuno ili delimično osiguravaču pravo na naknadu štete ili može da propusti preduzimanje potrebnih radnji za obezbeđenje ovog prava (na pr., ne preduzme potrebne radnje za obezbeđenje dokaza, dozvoli da istekne rok zastarevanja, postigne sporazum bez dozvole osiguravača, odustane od prava na naknadu štete i dr.). U stavu 2 ovog člana predviđene su pravne posledice takvog propusta ako je do njega došlo zbog krivice osiguranika. Osiguravač se može u ostvarenju svojih prava sprečiti u potpunosti ili delimično. Prema odredbi ovog stava osiguravač se oslobađa u odgovarajućoj meri od svoje obaveze prema osiguraniku ako je zbog krivice osiguranika onemogućeno ostvarenje prava osiguravača od subrogacije. Ovo praktično znači da osiguravač ima pravo da od osigurane svote odbije svotu u visini štete koju je zbog propusta osiguranika pretrpeo. Iz ovoga proizilazi da nema ovo pravo ako nije pretrpeo nikakvu štetu i pored propusta osiguranika. ZOO naglašava krivicu osiguranika ne određujući stepen krivice. Iz ovoga proizilazi da se pravne posledice predviđene s ovim stavom rađaju i u slučaju obične greške osiguranika.

3. Zaštita prava osiguranika. Subrogacija osiguravača ne može biti na štetu osiguranika (**nemo contra se subrogasse censetur**). Ovo načelo je definisano u stavu 3 ovog člana. Takođe, i pored toga što je ostvario naknadu od osiguranja, osiguranik ne gubi pravo da zahteva od prouzrokovača štete naknadu štete za koju nije dobio naknadu od osiguranja,

na pr., neostvarenje naknade štete zbog ugovorene franšize, izgubljenog dobitka (zato što nije bio osiguran) i dr. Prema odredbi ovog stava, ako naknada koju je osiguranik ostvario od osiguravača iz bilo kojeg razloga manja od štete koju je pretrpio, osiguranik ima pravo da mu se iz sredstava lica odgovornog za prouzrokovanje štete isplati ostatak naknade pre isplate zahteva osiguravaču iz prava koje je prešlo na njega. Zahtev osiguranika na isplatu ima prednost u odnosu na zahtev osiguravača na osnovu prava subrogacije.

4. Lica prema kojima osiguravač nema pravo subrogacije. Izuzeće od prava subrogacije predviđeno je stavom 4 ovog člana. Izuzećem su obuhvaćena lica bliska osiguraniku. Prema tim licima osiguravač, izuzetno, ne dobija subrogacijom pravo na zahtev za naknadu štete. Zakonodavac polazi od pretpostavke da za radnje tih lica osiguravač i tako odogovara i da bi zahtev za naknadu prema tim licima u stvari oštetio samog osiguranika. Izuzećem su obuhvaćene ove kategorije lica: a) lica u istoj pravnoj liniji u srodstvu s osiguranikom, b) lica za čije radnje odgovara samo osiguranik, c) lica s kojima zajednički živi osiguranik u istom domaćinstvu, d) lica koje je radnik kod osiguranika. Posebno se spominje lica koje je radnik osiguranika iako on čini krug lica za koja osiguranik (davalac posla) zakonski odgovara (član 152 ZOO). Ovo pravilo u osnovi je odobreno i od upoređujućih pravnih sistema. Izuzeće važi samo u slučaju da ova lica nisu namerno prouzrokovala štetu. Za štete prouzrokovane namerno nema izuzeća, što znači, da osiguravač u tom slučaju ima na osnovu prava subrogacije pravo na naknadu štete prema tim licima. Ne mogu se ni osiguranjem pokriti namerno uzrokovane štete (član 950 stav 2 ZOO). Ovo dolazi do izražaja i kod osnovnih načela obligacionog prava vezano za odgovornost za štetu. Iako za radnje i propuste radnika prema trećem licu odgovara poslodavac (član 152 stav 1 ZOO), oštećena treća strana može da zahteva opravku štete i direktno od radnika ako je radnik namerno uzrokovao štetu (član 152 stav 2 ZOO).

5. Zahtev prema osiguravaču odgovornosti. Lica iz gornjeg stava za koja je predviđeno izuzeće od prava subrogacije, mogu imati osiguranje od odgovornosti u kojem je obuhvaćena i šteta za koju je osiguravač isplatio osiguranu naknadu, na pr., osiguranje od auto-odgovornosti. Osiguravač u ovom slučaju nema pravo na zahtev za naknadu štete prema prouzrokovaču štete, već prema odredbi stava 5 ovog člana, ima pravo da zahteva od njegovog osiguravača naknadu svote koju je isplatio osiguraniku. U suprotnom, zbog predviđenog izuzeća predviđenog u prethodnom stavu, osiguravač koji je osigurao odgovornost tih lica, oslobodio bi se od obaveze plaćanja naknade za osiguranje što ne bi bilo razložno.

PODGLAVLJE 7 OSIGURANJE OD ODGOVORNOSTI

Član 961. Odgovornost osiguravača

1. U slučaju osiguranja od odgovornosti, osiguravač odgovara za štetu nastalu osiguranim slučajem samo ako treće oštećeno lice zahteva njenu naknadu.

2. Osiguravač snosi, u granicama svote osiguranja, troškove spora o osiguranikovo odgovornosti.

Opšti pregled. Pojam osiguranja od odgovornosti. Ugovorom o osiguranju od odgovornosti osiguravač se plaćanjem premije osiguranja obavezuje prema osiguraniku da će u granicama osigurane svote naknaditi svote koje je platio ili je obavezan da plati trećim licima vezano za njegovu odgovornost pokrivenom osiguranjem. Osiguranje od odgovornosti pripada kompenzirajućim imovinskim osiguranjima (s nadoknadom). ZOO ovo klasifikuje u osiguranje imovine, a zakon o osiguranjima u ne životna osiguranja. U doktrini postoji i mišljenje da se ovo osiguranje zbog specifične pravne prirode mora tretirati kao posebna vrsta osiguranja. U historiji razvoja osiguranja, osiguranje od odgovornosti se najkasnije razvilo. Prve forme ove vrste osiguranja bila su osiguranja od odgovornosti za štete uzrokovane upotrebom motornih vozila i osiguranja od odgovornosti za štete od sudara brodova. Osiguranje od auto- odgovornosti u prvoj polovici devetnaestog veka zakonom je bilo određeno kao obavezujuće. Do tada osiguranje od odgovornosti smatralo se da je u suprotnosti s načelom moralnih normi i sudskim putem je bilo zabranjeno. Jačanje prava na kompenzaciju u funkciji opravke štete i zaštite slabije strane, i ulazak u praksu različitih oblika socijalizacije rizika doprinelo je bujnom razvoju sistema osiguranja od odgovornosti. Zbog javnog interesa za brzo i sigurno ponovno postavljanje predašnjeg stanja, danas su mnoge forme osiguranja od odgovornosti predviđne zakonom kao obavezujuće s pravom trećih lica na direktnu tužbu protiv osiguravača (pogledaj komentar odredbe člana 962 ZOO).

a) Rizik obuhvaćen ovim osiguranjem proističe od građansko pravne odgovornosti osiguranika. Krivična odgovornost nije predmet ovog osiguranja. Predmet osiguranja je obaveza osiguranika, u svojstvu dužnika iz nekog pravno obligacionog odnosa vezano za odgovornost za štetu, da od celokupne vrednosti njegove imovine kompenzuje treće lice – poverioca za štetu koju je pretrpeo. Šteta se može prouzrokovati i zbog smrti, telesne povrede, oštećenja zdravlja, oštećenja ili uništenja stvari trećeg lica. Interes osiguranja proističe od činjenice da od upotrebe neke stvari, bavljenjem s nekom preduzimačkom delatnošću, pravnim odnosom ili rizičnim svojstvom neke stvari može se stvoriti odgovornost za štetu prema trećim licima. Nosilac odgovornosti za štetu ne mora obavezno da bude i vlasnik stvari. Zaključenjem ugovora o osiguranju od odgovornosti nosilac odgovornosti ne osigurava odgovornost kao takvu, već štiti svojsopstveni interes u slučaju da će zbog mogućnosti njegove odgovornosti biti dužan da naknadi štetu koja

je prouzrokovana trećem licu. U suprotnom, ovo lice ne bi imalo od koga da nadoknadi isplate učinjene na ime odgovornosti za štetu već bi te svote bio dužan da sam prenese od svoje celokupne imovine. Dok je kod imovinskog osiguranja glavna obaveza osiguravača da naknadi osiguranika za štetu koju je pretrpeo zbog propasti ili oštećenja osigurane stvari, kod osiguranja od odgovornosti osiguravač nudi osiguraniku sigurnost (zaštitu) da neće trpeti imovinsku štetu ako se ostvari osigurani slučaj, zato što će štetu umesto njega snositi on sam –osiguravač. U ovome se vidi kompenzirajuća karakteristika ovog osiguranja.

b) Vrednost osigurane stvari nije moguće unapred utvrditi. Osiguranje se vezuje za određenu svotu. Osigurana svota je gornja granica obaveze osiguravača, nezavisno od toga kolika je visina prouzrokovane štete. Odgovornost osiguravača utvrđuje se prema zakonskim pravilima na snazi o odgovornosti. S ovim terminom ne smatra se odgovornost koje jedno lice prima ugovorom prema drugom ugovornom licu, koje je strožije od onog predviđenog zakonom na snazi, osim ako ugovorom o osiguranju nije predviđeno drugačije. Zato se ovde radi o zakonskoj odgovornosti kao predmetu ovog osiguranja.

c) Za razliku od imovinskog osiguranja, kod osiguranja od odgovornosti šteta prema obimu i visini utvrđuje se prema načelu deliktne odgovornosti, što znači da naknada koja se treba platiti oštećenom licu može obuhvatiti ne samo materijalnu štetu već i nematerijalu ili troškove, naknada štete osim direktne štete može obuhvatiti i posledice te štete. Nasuprot ovog opšteg načela kod zakonski obaveznih osiguranja od odgovornosti, u našem pravnom sistemu predviđena su finansijska ograničenja do kojih osiguravajuća društva su obavezna da nadoknade štetu po osnovi osiguranja od odgovornosti.

ç) Ugovor o osiguranju može zaključiti svako lice koje može biti nosilac odgovornosti za štetu. Može se osigurati: a) vanugovorna odgovornost, b) ugovorna odgovornost. Vanugovorna odgovornost osiguranika proističe od građanskog delikta. Na pr., prometna nesreća, sudara dva broda i slično. Obaveza naknade štete se rađa na osnovu samog zakona. U obligacionim odnosima iz odgovornosti osiguranik ima poziciju prouzrokovача štete, oštećenik je lice van ugovora (nije učesnik zaključenog ugovora), dakle on je treće lice. Zato se i ova forma odgovornosti zove odgovornost prema trećim licima. Ugovorna odgovornost osiguranika se rađa s povredom ispunjenja ugovorene obaveze, na pr., iz ugovora o radu, ugovora i prenosu robe i slično.

d) Osiguranje od odgovornosti može biti: a) dobrovoljno i b) obavezno. Obavezna osiguranja od odgovornosti mogu biti zakonski obavezna osiguranja i ugovorno obavezna osiguranja. Naše pravo poznaje sistem obaveznog ugovornog osiguranja za sve forme obaveznog osiguranja. Obavezna osiguranja su predviđena Zakonom o osiguranju i s posebnim zakonima za neke profesije (na pr., Zakon o Beležništvu⁸⁷⁴, član 7 stav 1 Zakon

.....
874 Zakon o Beležništvu 03/L-010 datuma 17.10.2008 dekretovanog od Predsednika Republike Kosova s dekretom DL-053 -2008 datuma 06.11.2008 i Zakon o izmenama i dopunama Zakona o Beležništvu 04/L-002 datuma 21.07.2011,

o Advokaturi⁸⁷⁵ i dr.). Osiguranje od odgovornosti nije zakonom definisano detaljnije. U autonomnoj oblasti formulisane su različite forme ovog osiguranja. Njihova osnovna podela je: a) osiguranje od opšte odgovornosti, b) osiguranje odgovornosti iz delatnosti. Za ova osiguranja postoje opšti i posebni uslovi.

1. Uslov za nastanak obaveze osiguravača za isplatu naknade od osiguranja. Odredbom člana 962 ZOO postavljena su osnovna pravila o odgovornosti osiguravača u ovom osiguranju. U stavu 1 člana 961 sređuju se uslovi za nastanak obaveze za isplatu naknade od osiguranja.

1. (a) U pravnim odnosima osiguranja od odgovornosti postoje tri lica: a) osiguravač, b) osiguranik i c) oštećenik. Ostvarenjem osiguranog slučaja, u krug zainteresovanih lica ulazi i oštećenik (treće lice) sa svojim sopstvenim pravima i obavezama. S tim on dobija pravo na neposredan zahtev prema osiguravaču. Zato je specifično pitanje kada će se smatrati da se prouzrokovao osiguranik slučaj. Da li je to čas uzrokovanja štetnog događaja, čas podnošenja zahteva za naknadu ili onda kada se postigne sporazum ili kada sud utvrdi da postoji odgovornost osiguravača? U ovom pogledu zakoni upoređujućih pravnih sistema nisu ujedinjena. Pravna osnova odgovornosti za štetu, za koju se vezuje obaveza osiguravača jeste štetan događaj. Kao slučaj za osiguranje zato se uzima štetno delovanje štetočine s kojim se uzrokuje šteta oštećeniku, u vezi kojeg javni red povezuje postojanje pravno obavezujućeg odnosa odgovornosti za štetu. Smatra se da se osiguranik slučaj desio kad je nastanak štete počeo da se ostvaruje. Ako ne postoji štetan slučaj ne postoji ni pravni odnos odgovornosti za štetu. Od stilizacije odredbe člana 961 stava 1 ZOO moglo bi se doći do zaključka da i naš zakonodavac stoji na tom stanovištu.

1. (b) Samim ostvarenjem osiguranog slučaja osiguravač nije automatski obavezan da isplati naknadu za štetu. Obaveza osiguravača se ne dešava dok nije podnesen zahtev za kompenzaciju trećeg lica iz pravnog odnosa odgovornosti za štetu. Zbog tog razloga ZOO s razlogom definiše da osiguravač odgovara za štetu prouzrokovanu od osiguranog slučaja samo ako treće oštećeno lice zahteva njegovu kompenzaciju. Ovo je rešenje u skladu s rešenjem upoređujućih pravnih sistema. Osim ovoga za obavezu osiguravača potrebno je da se ispuni još jedan uslov: prema pravilima obligacionog prava potrebno je da postoji i odgovornost osiguranog lica prema oštećenom (trećem licu). Drugim rečima, mora postojati njegova obaveza naknade štete trećem licu.

1. (c) Dok se ne ustanovi i utvrdi odgovornost osiguranika, osiguravač nije dužan da isplati naknadu, nezavisno od toga što je osiguranik mogao pre ovoga da trpi materijalnu štetu. Iz ovoga proizilazi da je osiguravač odgovornosti dužan da izvrši isplatu štete samo ako su ispunjena ova dva uslova: a) da postoji zahtev za naknadu štete od trećeg lica iz obligacionog odnosa odgovornosti za štetu, b) da je na osnovu pravila obligacionog prava osiguranik obavezan da naknadi štetu trećem licu vezano za njegovu odgovornost pokriveno

875 Zakon o Advokaturi 04/L-193 datuma. 02.05.2013 dekretovanog od PRK s dekretom DL-25-2013 datuma 21.05.2013,

osiguranjem. Što se tiče zahteva pod b), postojanje zakonske obaveze osiguranika na nakandu štete trećem licu može se utvrditi i sudskim postupkom ili arbitražom ili sporazumom strana nakon primene stručne analize predmeta. Što se tiče obaveze osiguravača u isplati naknade, prema ovome, nije uslov da zakonska odgovornost bude utvrđena sudskim postupkom, a niti da je osiguranik prethodno platio kompenzaciju trećem licu.

1. (č) Osiguranje od odgovornosti je ograničeno po visini. Samo se izuzetno nudi osiguranje od odgovornosti bez ograničenja na pokriće. Kriterijum za primenu osigurane svote jeste jedan štetan slučaj (osigurani slučaj). Više povremenih šteta sačinjavaju jedan osigurani slučaj ako su štete učinjene zbog istok uzroka. Visoka svota osiguranja osiguravača u zavisnosti od slučaja može biti ugovorena ili regulisana. Strane mogu ugovoriti i višu obavezu osiguranja kod ugovora od jedne godine dana, nazavisno od broja nastalih slučajeva. Kod obaveznih osiguranja od odgovornosti predviđene su na pr., manje svote odgovornosti za jedan osigurani slučaj. Strane mogu ugovoriti i više svote od onih predviđenih.

1. (d) Imajući u vidu da je osiguranje od odgovornosti osiguranje bez kompenzacije, nekada se smatralo da osiguranik nije pretrpeo štetu dok nije izvršio isplatu štete oštećeniku. Samo nakon isplate naknade trećem licu osiguranik dobija pravo na zahtev prema osiguravaču. Savremeno stanovište je da za postojanje obaveze osiguravača nije uslov da osiguranik prethodno izvrši isplatu štete trećem licu (oštećeniku). Bitno je, da li postoji po pravilima obligacionog prava odgovornost osiguravača za štetu ili ne, i da li je ta šteta utvrđena na relevantan način. S ugovorom o osiguranju, međutim, može se predvideti da osiguravač nije dužan da isplati kompenzaciju dok osiguranik nije prethodno kompenzirao treće lice. Mora se naglasiti da ova mogućnost postoji samo kod neobavezujućih ugovora o osiguranju od odgovornosti.

2. troškovi utvrđivanja odgovornosti osiguranika i troškovi pravne zaštite. U osiguranjima od odgovornosti osiguravač redovno nudi osiguraniku osim ekonomske zaštite i pravnu zaštitu, bilo da ga sam brani ili da otkloni troškove spora. U interesu je osiguravača da se osiguranik brani s što većim uspehom od neosnovanih zahteva i podnesenih preko mere. Zato se od osiguranja kompenzuju troškovi ovih mera.

Član 962. Sopstveno pravo oštećenika i direktna tužba

1. U slučaju osiguranja od odgovornosti, oštećeno lice može zahtevati neposredno od osiguravača naknadu štete koju je pretrpelo događajem za koji odgovara osiguranik, ali najviše do iznosa osiguravačeve obaveze.

2. Oštećeno lice ima, od dana kada se dogodio osigurani slučaj, sopstveno pravo na naknadu iz osiguranja te je svaka docnija promena u pravima osiguranika prema osiguravaču bez uticaja na pravo oštećenog lica na naknadu.

Opšti pregled. U ugovornim odnosima kod osiguranja od odgovornosti nalaze se i osiguravač i osiguranik. Lice koje je doživelo štetu, iz pravno obligacionog odnosa ugovornog ili neugovornog vezano za odgovornost za štetu, nije strana iz ugovora o osiguranju od odgovornosti u kojem lice odgovorno za prouzrokovanje štete ima položaj osiguranika. Oštećena strana nema pravo da direktno od osiguravača odgovornosti zahteva naknadu štete koju je pretrpeo s događajem za koji odgovara osiguranik. Isto važi i za osiguravača koji je kompenzirao štetu oštećenom licu i na osnovu subrogacije je dobio pravo na obligacioni zahtev prema osiguravaču odgovornosti lica odgovornog za prouzrokovanje štete.

a) U najnovijem razvoju prava osiguranja postavljeno je izuzeće od ovog opšteg načela s tim da je predviđena zakonska mogućnost da oštećeno lice njegovo pravo na naknadu štete ostvari direktno od osiguravača odgovornosti. S ovim oštećeno lice dobija sopstveno pravo na kompenzaciju od osiguranja kojem se osiguravač ne može protiviti. Ovo podrazumeva da oštećenik proceduralno postaje s aktivnim legitimitetom, što znači da dobija ovlašćenje da započne spor protiv osiguravača odgovornosti (direktna tužba). U ovom slučaju na osnovu zakona zasniva se pravni obligacioni odnos između oštećenika i osiguravača u kojem odnosu oštećenik ima položaj poverioca s zahtevom za isplatu naknade za štetu. Treće lice tako postaje subjekat ugovornog odnosa. Iz ovoga proizilazi da se pravno proceduralno ovlašćenje za direktnu tužbu oslanja na zakon, ali pravni oslonac zahteva, korišćenjem instituta direktne tužbe, jeste štetna radnja osiguranika što znači njegova odgovornost za prouzrokovanu štetu trećem licu. Štetna radnja, za koju je odgovoran osiguranik, je suštinska činjenica za koju se vezuje geneza subjektivnog prava na naknadu štete. Imovinsko pravna odgovornost osiguranika je pretpostavka obaveze osiguravača u odnosima iz direktne tužbe. Ovde se radi o pravnoj osnovi, obimu i visini odgovornosti. U tom pravcu situacija je pravno ista kao i u odnosima oštećenog lica i osiguranika, osim ako je ugovorom o osiguranju nešto drugo predviđeno. Ako je ugovorom o osiguranju predviđena osigurana svota, obaveza osiguravača prema trećem licu je ograničena na visinu te svote (član 962 ZOO). To znači da je obaveza osiguravača odgovornosti ograničena dvostruko: a) s pravilima obligacionog prava o visini i obimu odgovornosti, b) ugovorenoj visini obaveze osiguravača.

b) Uprkos zakonskog prava da zahtev za naknadu štete podnese direktno osiguravaču, oštećeno lice ne gubi pravo da zahteva naknadu štete od osiguranika. Oštećeno lice, ne može da ostvari naknadu veću od vrednosti trpljene štete. I ovde, u skladu s opštim pravnim načelom, postoji zabrana kumulacije naknade od osiguranja i pravno obligacionih odnosa odgovornosti za štetu. Oštećeno lice kao poverilac u sklopu odnosa odgovornosti za štetu, ima pravo na izbor. Drugim rečima, on može zahtevati naknadu štete ili od osiguravača ili od lica odgovornog za štetu. Ako oštećenik ostvari kompenzaciju od osiguranja, on gubi pravo da zahteva naknadu štete od lica odgovornog za prouzrokovanje štete, i obrnuto, ako oštećenik dobije naknadu u celosti od lica odgovornog za prouzrokovanu štetu (osiguranika), on ne može da ostvari i naknadu od osiguravača. Oštećeniku je ostavljen slobodan izbor da li će obuhvatiti u tužbi osim osiguravača i osiguranika – prouzrokovala

štete. U tom slučaju osiguravač i osiguranik solidarno odgovaraju prema trećem licu. Iz ovoga proizilazi da oštećeno lice može da tuži osiguravača i osiguranika na alternativan, sukcesivan i kumulativan način.

c) U pravnom sistemu brojni uzroci opravdavaju postavljanje prava trećeg lica da direktno zahteva od osiguravača odgovornosti, ko što su: a) veća sigurnost isplate, b) pojednostavljenje postupka, c) brzina u ostvarenju naknade, č) ispunjenje zahteva javnog reda da se što pre moguće ponovo uspostavi pređašnje stanje poremećeno s štetnom radnjom, d) nemogućnost obaveštavanja da osiguranik (prouzrokovatelj štete) drži ostvareno osiguranje a da ga ne ustupa oštećeniku, dh) izbegava se omogućavanje zlonamernih sporazuma između oštećenika i osiguranika.

č) Javni interes za brzo i sigurno ponovno uspostavljanje pređašnjeg stanja svakako je izraženo u obaveznim osiguranjima od odgovornosti. Ovaj interes konačno je i uslovio njihovu obavezu. Postavljanjem instituta direktne tužbe postavlja se dodatna zaštita oštećenika. Pravo trećeg lica na direktnu tužbu mora biti predviđeno, imajući u vidu da treće lice, kao što smo primetili, nije u nikakvom ugovornom ili neugovornom odnosu s osiguravačem i reosiguravačem.

1. Pravo na direktan zahtev. U stavu 1 ovog člana osnovano je pravo trećeg oštećenog lica na direktan zahtev prema osiguravaču odgovornosti za naknadu štete. Iz ove odredbe proizilazi sledeće: a) pravo na direktan zahtev nije uslovljen s nemogućnošću naplate od odgovornog lica (na pr., zbog stečaja ili teške materijalne situacije), b) obaveze osiguravača prema oštećeniku je u granicama obaveze osiguravača prema osiguraniku, c) pravo na direktan zahtev je predviđen u svim osiguranjima od odgovornosti, nezavisno od toga da li su obavezujući ili neobavezujući (prema slobodnoj volji). Važno je da se ovo primeti zbog nejednakog položaja oštećenog lica prema osiguravaču u ovim osiguranjima. Postavljanje prava na direktnu tužbu u svim osiguranjima od odgovornosti bez izuzeća opravdava se postojanjem opšte tendencije u upoređujućem pravu za socijalizaciju odgovornosti putem osiguranja. Ovom stavu se pridružio i naš zakonodavac.

2. Od časa nastanka osiguranog slučaja postavljaju se prava strana iz obligacionog odnosa, tako da svaka kasnija promena prava osiguranika prema osiguravaču nema uticaja na pravo oštećenog lica na naknadu.

2. (a) Pravni položaj oštećenika. U odnosima iz direktne tužbe dolazi do podele pravnog odnosa oštećenika prema osiguravaču od pravnog odnosa osiguranika prema osiguravaču. Step en ove odvojenosti nije isti kod obaveznog i kod neobaveznog osiguranja od odgovornosti, od kojeg bitno zavisi pravni položaj oštećenika u odnosima iz direktne tužbe. Ovo naročito dolazi do izražaja u pravu osiguravača na prigovore koje može da podnese oštećeniku. Kod ugovornih osiguranja od odgovornosti, predviđeno je ne samo pravo na direktan zahtev već i samim zakonom je sređen odnos oštećenika i osiguranika na osnovu kojeg oštećenik prema osiguravaču ima nezavistan pravni položaj, nezavistan u

odnosu između osiguravača i osiguranika. Zakonom je izričito predviđeno da osiguravač ne može oštećeniku da podnese prigovore koje bi imao mogućnost da podnese osiguraniku, kao strani iz ugovora o osiguranju (član 942 stav 2 ZOO).

2. (b) Zato kod obaveznog osiguranja od odgovornosti, pravni odnos između oštećenika i osiguravača odgovornosti zakonom je regulisan odnosom naknada štete od osiguranja, a ne odnos iz ugovora o osiguranju (pogledaj komentar člana 942 ZOO). Sopstvena prava iz direktne tužbe oštećenik izvlači iz ugovornih prava osiguranika. Oštećenik na osnovu zakona ulazi u pravni položaj osiguranika u odnosu na štetu pokrivenu osiguranjem od odgovornosti. Zato, njegov pravni položaj u odnosu na osiguravača odgovornosti nije nezavistan i autonoman vezano za ugovor o osiguranju. Za njihov međusobni odnos važe odredbe ugovora o osiguranju, kao što važe i u odnosima osiguranika i osiguravača. Oštećenik ne može biti u povoljnijem položaju od osiguranika na osnovu same činjenice da ima sopstveno pravo na direktnu tužbu, kao što i osiguravač zbog tog razloga ne može da dođe u nepovoljniji položaj. Zbog svega ovoga osiguravač može oštećenom licu da podnese a) sve osnovane prigovore koje osiguravač ima prema trećem licu (na pr., zastarevanje, sopstvenu krivicu za štetu i dr), b) sve osnovane prigovore koje osiguravač (do časa prouzrokovanja štete) ima prema osiguraniku iz ugovora o osiguranju. Pravo osiguravača na prigovore kod dobrovoljnih ugovora ograničena je na vreme do nastanka osiguranog slučaja.

GLAVA 3 OSIGURANJE LICA

PODGLAVLJE 1 OPŠTA ODREDBA

Član 963. Utvrđivanje osigurane svote

U ugovorima o osiguranju lica (osiguranje života i osiguranje od nesrećnog slučaja) visina osigurane svote, koju je osiguravač dužan isplatiti kad nastupi osigurani slučaj, utvrđuje se u polisi prema sporazumu ugovornih strana.

Opšti pregled. U glavi 3, Delu 24 sređuju se pravni odnosi kod osiguranja lica. Osiguranje lica se klasifikuje u osiguranje života i osiguranje od nesrećnog slučaja. Zakon ne definiše ova osiguranja, zato se i ova osiguranja bave s definisanjem ugovora o osiguranju iz člana 918 ZOO. Osiguranje života prema zakonu o osiguranju pripada životnim osiguranjima, a osiguranje od nesrećnog slučaja pripada neživotnim osiguranjima.

a) Sa ugovorom o osiguranju života osiguravač se obavezuje da će osiguraniku ili licu koje on odredi da isplati osiguranu svotu ili rentu u slučaju smrti korisnika osiguranja ili

doživljenja za jedno određeno vreme. Glavne forme životnog osiguranja su: osiguranje u slučaju doživljenja ugovorenog roka (gde postoji nesigurnost prouzrokovanja osiguranog slučaja) i osiguranje u slučaju smrti (gde je prouzrokovanje osiguranog slučaja očekivano, ali se ne zna kada će se desiti). Ugovor za slučaj smrti može biti: a) kratkoročni, b) s određenim rokom (fiksni rok), c) za ceo život. Kod osiguranja od posledica saobraćajne nesreće isplaćuje se osigurana svota ako dođe do smrti ili invaliditeta osiguranog lica zbog saobraćajne nesreće. Osiguranjem su obuhvaćeni i troškovi lečenja, dnevne kompenzacije za vreme privremene nesposobnosti za rad, dnevne naknade za stajanje u bolnici, troškovi spasavanja i drugo. Nesrećnim slučajem se smatra svaki iznenadan događaj, nezavistan od volje osiguranika, koji uglavnom deluje spolja i munejvito na telo osiguranika, i ima za posledicu njegovu smrt, delimičan ili potpuni invaliditet, privremenu nesposobnost za rad, ili oštećenje zdravlja koje zahteva medicinsku pomoć. Osiguranje se može zaključiti za jednog osiguranika (individualno) ili za više lica (kolektivno). Rizik života i rizik nesreće mogu se osigurati s posebnim ugovorima o osiguranju ili se osiguranje od posledica od nesreće može učiniti kao dodatno osiguranje zajedno s životnim osiguranjem.

b) Za razliku od osiguranja imovine, osiguranje lica nema svojstva naknade štete. Ono se zaključuje na određenu svotu, koja se navodi u polisi osiguranja, zbog čega ovo osiguranje pripada kapitalnom osiguranju (svota je određena još ranije). Svota ugovorena u polisi osiguranja obavezuje obe ugovorne strane. U slučaju nastanka osiguranog slučaja (osigurani događaj) osiguranja isplaćuje određenu naknadu na osnovu osigurane svote a ne na osnovu trpljene štete. Ovaj položaj ovih osiguranja proističe od ubeđenja da sopstveni život čoveka ima najveću vrednost. Ta se vrednost ne može meriti novcem (parama). Takođe za neko lice neprocenjivu vrednost imaju njegovi roditelji, deca, supruga i druga bliska lica. Njihov odnos pre svega ima sentimentalnu vrednost (subjektivnu) a ne ekonomsku. Zato u ekonomskom smislu ovu vrednost nije moguće osigurati, kao što je moguće osigurati stvari po njihovoj stvarnoj vrednosti. Dok je cilj osiguranja imovine da se naknadom od osiguranja u novcu kompenzuje nastali gubitak, životno osiguranje nema to svojstvo kompenzacije. Ova okolnost čini životno osiguranje posebnim u odnosu na imovinska osiguranja. Kriterijim za određivanje svote osiguranja u imovinskom osiguranju je vrednost interesa osiguranja. Kod osiguranja života ova vrednost se određuje sporazumom prilikom zaključenja ugovora i obavezno se naglašava u polisi osiguranja. Kao kriterijum za utvrđivanje ove vrednosti ne uzima se visina moguće štete. Ovu svotu je dužan da isplati osiguravač kad se ostvare okolnosti predviđene ugovorom (povreda, smrt, nadživljenje). Pitanje trpljene štete tom prilikom je potpuno irelevantno. Pravna osnova obaveze osiguravača kod ovih osiguranja nije pretrpljena šteta već okolnost da su se ispunile okolnosti predviđene ugovorom. Karakteristika ove vrste osiguranja je da je ono punovažno i kad se očekuje ostvarenje osiguranog slučaja (na pr., smrt u slučaju osiguranja od smrti „za ceo život“), ali se ne zna kada će se desiti. U ovom slučaju obaveza osiguravača nije određena s vremenom a postiže se samom činjenicom ostvarenja osiguranog slučaja. Prilikom utvrđivanja visine osigurane svote i kod ovih osiguranja ponekad se uzima u obzir nčani ekvivalent osiguranog rizika. Za razliku od osiguranja imovine, ovde trpljena šteta nije kriterijum koji se uzima u obzir prilikom utvrđivanja naknade od osiguranja.

c) Zbog tih razloga kod ovih osiguranja se ne primenjuje načelo naknade štete, a ni pravne posledice primene ovog načela. Kod osiguranja lica, suprotno od osiguranja imovine, osiguravač nakon isplate osigurane svote nema pravo na subrogaciju, što znači da nema pravo na zahtev prema odgovornom licu za prouzrokovanje osiguranog slučaja; osiguranik može ostvariti naknadu i od više osiguravača (ne primenjuje se načelo o dvostrukom osiguranju); osiguranik može kumulirati naknadu od osiguravača i od odgovornog lica za prouzrokovanje štete (nema zabrane kumulacije naknade); ne primenjuje se načelo vrednosti interesa osiguranja (nadosiguranje, podosiguranje).

ç) Za razliku od osiguranja života, kod osiguranja od posledica nesreće mogu postojati elementi osiguranja s kompenzacijom. Na pr. osiguranje troškova lečenja (što je tipčno osigurani trošak) ima karakteristike kompenzirajućeg osiguranja, zato što se kompenzacija od osiguranja utvrđuje na osnovu stvarnih troškova. U ovim okvirima, i kod osiguranja od posledica nesreće važe načela nakande štete kao i kod osiguranja imovine. Međutim, ako je ugovorom o osiguranju od posledica nesreće obuhvaćena i fiksna dnevna kompenzacija za bolničko lečenje ili za privremenu radnu nesposobnost, onda takva kompenzacija nema karakteristike kompenzirajućeg osiguranja, zato što se ne utvrđuje na osnovu stvarnih troškova već na osnovu svote koja je prethodno ugovorena. Imajući u vidu da elementi kompenzirajućeg osiguranja nisu dominantni u osiguranju od posledica nesreće, koje je vezano za život čoveka, ovo osiguranje sa osiguranjem života s razlogom je postavljeno u osiguranju lica.

d) Interes u osiguranju lica. Kod osiguranja života, pod interesom podrazumevamo interes ugovorača osiguranja da osigura spostveni život ili život nekog trećeg lica. To važi i kod osiguranja od nesrećnog slučaja. Lice s kojim je zaključeno osiguranje zovemo korisnik životnog osiguranja. Promenljivost pravne prirode lica u osiguranjima imovine izražava se i kod pitanja interesa osiguranja. Kod osiguranja imovine logično je da interes mora biti ekonomske prirode i pravno razlozan. Kod osiguranja života, međutim, interes normalno nema dominantan ekonomski znak, već intervencijom zakonodavca i kod ovih osiguranja važnost ugovora može se usloviti postojanjem ekonomskog interesa, kao što je učinjeno to na pr., u zakonu o osiguranju iz 1774 godine u Engleskoj koji je još na snazi. Prema tom zakonu lice koje zaključi ugovor o životnom osiguranju mora imati interes osiguranja u odnosu na život osiguranog lica. Ako interes nedostaje, ugovor je ništav⁸⁷⁶. Nezavisno od opštih primedbi ne može se govoriti da i interes kod osiguranja života neki put sadrži ekonomski element. Ovaj interes je zaključen s licem korisnikom osiguranja, te se osigurava njegov život u slučaju smrti, invaliditeta i dr., u suštini ovog interesa jeste materijalan interes da se u slučaju ostvarenja osiguranog slučaja dobije novčana kompenzacija koja će, pretpostavlja se, pomoći da se lakše prebrode njegove štetne posledice. Ekonomske elemente nalazimo i kod zaključenja ugovora o štednji, dodatnoj penziji i slično. Teško je međutim, zamisliti da se neko igra s sopstvenim životom ili zdravstvenim integritetom da bi ostvario kompenzaciju od osiguranja ili da osigura treće lice kojeg misli da kasnije liši života ili da mu povredi telesni integritet. Nezavisno od toga

876 Član 1 iz **Life Insurance Actu** iz godine 1774

što element materijalnog interesa u osiguranju života nije dominantan, potreba da se zaštititi pravni red od mogućnosti bespravne koristi putem osiguranja života je tokom istorije vodila neke zakonodavce da i kod osiguranja života izričito predvide obavezu postojanja interesa osiguranja u materijalnom smislu. To je jedan od glavnih uzroka da se životno osiguranje razvilo relativno kasno (oko kraja 17 veka) i da je tokom istorije bilo i zabranjeno ili ograničeno. Zbog takvog razvoja prava osiguranja života, danas se upoređujući sistemi karkaterišu s dva osnovna rešenja: a) postojanje interesa nije pretpostavka važnosti ugovora o osiguranju života, b) za važnost ugovora mora postojati materijalni interes pravno dozvoljen od ugovarača osiguranja prema osiguranom licu (osim ako se taj interes ne pretpostavlja). U našem pravu, postojanje interesa kod osiguranja lica nije pretpostavka važnosti ugovora o osiguranju. Za osiguranje trećeg lica ne zahteva se nikakav ekonomski interes od strane ugovarača osiguranja, a niti da postoji neki odnos kao na pr., srodstvo, između ugovarača i korisnika osiguranja. Ovo rešenje u upoređujućim sistemima uzima se kao dominantno i kao najsavremenije u upređenju s izborom druge grupe. Sloboda u izboru trećeg lica kao korisnika osiguranja je ograničena međutim pristankom korisnika osiguranja (pogledaj komentar odredbe člana 967 ZOO).

dh) Visina ugovorene svote osiguranja u polisi osiguranja. Osigurana svota je suštinski element ugovora o osiguranju lica. Sopstveno osiguranje je osiguranje svote, a osigurana svota je suštinski element odnosa osiguranja. Dok se kod osiguranja imovine može utvrditi osigurana svota i na osnovu vrednosti osigurane stvari, kod sopstvenog osiguranja , zbog naglašenih razloga, to nije moguće. Zato, s ovom zakonskom odredbom izričito je predviđeno da se visina osigurane svote utvrđuje u polisi prema sporazumu ugovornih strana. Vezano za visinu osigurane svote nema ograničenja, osim ako to nije drukčije predviđeno posebnim zakonom. Ovakav slučaj ograničenja imamo kod obaveznog osiguranja putnika u javnom prometu od posledica nesreće. Zakon naglašava samo polisu osiguranja za utvrđivanje visine osigurane svote, ali će ugovorena svota biti zakonski obavezujuća ako je utvrđena i na nekom drugom dokumentu o osiguranju koji privremeno zamenjuje polisu osiguranja.

Član 964. Polisa osiguranja života

1. Pored sastojaka koje mora imati svaka polisa, u polisi osiguranja života moraju biti naznačeni: ime i prezime lica na čiji se život odnosi osiguranje, datum njegovog rođenja i događaj ili rok od koga zavisi nastanak prava da se zahteva isplata osigurane svote.

2. Polisa osiguranja života može glasiti na određeno lice ili po naredbi, ali ne može glasiti na donosioca.

3. Za punovažnost indosamenta polise po naredbi potrebno je da sadrži ime korisnika, datum indosiranja i potpis indosanta.

Opšti pregled. Ugovor o osiguranju lica je formalan ugovor. Prema ZOO, ugovor o osiguranju je neformalan pravni posao (pogledaj komentar odredbe 922 stav 1 ZOO – **forma ad probationem**). Izuzetak od ovog opšteg načela je kod osiguranja lica gde je predviđena pismena forma kao uslov za nastanak i važnost ugovora o osiguranju. U skladu s odredbom člana 922 ZOO ugovor o osiguranju lica je zaključen kad strane potpišu polisu osiguranja (stav 3 člana 922 ZOO). Ovo znači da je obezbeđenje polise osiguranja obavezujuća forma zaključenja ugovora (**forma ad solemnitate**). Potpis polise od strane strana ima konstitutivan smisao za nastanak ugovora. Ova odredba je od pravne obavezujuće prirode zato strane nemaju slobodu da ugovaraju drugačije.

1. Posebne komponente polise. Stavom 1 ovog člana predviđene su posebne komponente polise životnog osiguranja. U polisi osiguranja života, osim sastavnih delova koje mora imati svaka polisa prema odredbama člana 923 ZOO, moraju se upisati: a) ime i prezime lica na čiji život se pruža osiguranje, b) datum njegovog rođenja, c) događaj ili rok od kojeg zavisi nastanak osiguranog slučaja. Kod imena i prezimena lica može se raditi o licu ugovaraču osiguranja ili nekom trećem licu (pogledaj komentar člana 967 stav 1 ZOO), zavisno od toga za koga je osiguranje. Ako je osigurano treće lice, za važnost ugovora potrebna je i njegova saglasnost (pogledaj stav 3 člana 967 ZOO). Upis rođendana korisnika osiguranja je izvanredno važna činjenica kod osiguranja lica. Od ovoga direktno zavisi rizičnost konkretnog ugovora, a i tarifa osiguravača oslanja se na godine života lica za kojeg se radi osiguranje. Značaj ovog elementa ugovora potvrđuje i činjenica da od tačnosti prijave godina života osiguranika zavisi pravna važnost ugovora o osiguranju (pogledaj komentar člana 965 ZOO). Iz polise osiguranja mora se jasno videti vrsta osiguranja, odnosno događaj vezano za koji se zaključuje ugovor. To može biti, na pr., doživljavanje određenog dana osiguranika, smrt osiguranika, ceo život (sopstveni ili drugog), renta, smrt osiguranika ili povreda zbog preživljene nesreće.

2. Polisa osiguranja ne može se upisati na ime donosioca. U stavu 2 ovog člana, polisa životnog osiguranja može biti naznačena na određeno lice ili prema naredbi ali se ne može naznačiti na donosioca. U životnom osiguranju polisa je vezana za konkretna lica, zato je u suprotnosti s prirodom i svrhom osiguranja, interesom strana, da polisa bude u slobodnom prometu. Zato je polisa osiguranja na donosioca izbačena iz životnog osiguranja. Zbog istih razloga nije dozvoljen ni prenos polise prema blanko naredbi s indosamentom (stav 3 ovog člana).

Prenos polise životnog osiguranja. Polisa osiguranja života može biti na ime ili prema naredbi. To zavisi i od forme prenosa. Polise na ime prenose se građansko pravnom secijom, a polise po naredbi prema naredbi indosamenta. U formi i izvođenju indosamenta na prikladan način primenjuju se odredbe meničnog prava. Indosament je izjava osiguranog lica s kojom on svoja prava iz polise prenosi na drugo lice. Indosiranu polisu ovlašćeno lice predaje novom korisniku, da bi da mu omogućio ostvarenje prava iz polise. Polisa se može prenesti do časa nastanka slučaja. S mogućnošću prenosa polise životnog osiguranja mogu se ostvariti različita ekonomska dešjtva na pr., indosamentom polisa se može ostaviti

u zalog (pogledaj član 977 ZOO), polisom se može ostvariti pravo na dobijanje zajma i slično.

3. Uslovi da indosament bude važeći. Ba bi indosament polise prema naredbi bio važeći mora da sadrži sledeće: a) ime korisnika, b) datum indosiranja i c) potpis indosanta. Uslov da indosament ima potpis indosanta onemogućuje prenos polise osiguranja na uredan pravni način s blanko indosamentom. Kad u polisi osiguranja nije naglašeno s čijom naredbom je korisnik određen, smatra se da je on određen prema naredbi ugovarača osiguranja, odnosno osiguranika ako je on spomenut u polisi pored osiguravača. Kod prenosa polise na drugo lice važno je pitanje mogućnosti prigovora osiguravača prema tom licu. I kod odnosa ovog osiguranja važi pravilo da osiguravač indosatora (korisnika indosamenta) može da podnese sve prigovore iz zaključenog ugovora koja može da podnese licu s kojim je zaključio ugovor, što znači ne samo prigovore koji proističu iz polise već iz konkretnog ugovora uopšte. Vezano za prenos polise osiguranja pojavljuje se i pitanje da li je polisa osiguranja vrednosna hartija. Ova polisa prema pravnim shvatanjima bliža je s odlikama hartiji od vrednosti nego polisi kod osiguranja imovine, ali ni polisa života osiguranja nije vrednosna hartija. Ovoj osobini približava je činjenica da je prenosiva i da je osigurana svota određena na fiksni način i da je relevantna za ugovorne strane nezavisno od okolnosti van dokumenta (interes, visina štete). Sloboda u prenosu ove polise zakonski je ograničena. Ona se ne može naznačiti na ime donosioca, za prenos prava na osiguranu svotu potreban je pismeni pristanak ugovarača osiguranja ili osiguranog lica (član 983 ZOO); ugovarač osiguranja može opozvati odredbu polise s kojom se koristi od osiguranja određuje određenom licu (član 980 ZOO); kad ugovarač osiguranja života zaključenog za ceo život osiguranika, podnese zahtev za kupovinu polise, osiguravač je dužan da mu isplati vrednost ponovne kupovine polise a s tim i prava korisnika za osiguranu svotu prestaju (član 975 ZOO). Protiv zahteva nosioca vrednosne hartije njen donosioc može da podnese, prema pravilu, samo prigovore koji proističu od hartije, dok kod polise, kao što smo primetili, osiguravač može da podnese i prigovore van dokumenta. Sve ovo potvrđuje pravilnost zaključka da polisa životnog osiguranja nema sve osobine hartije od vrednosti.

Član 965. Netačna prijava starosti osiguranika

1. Izuzetno od opštih odredbi ove glave i posledicama netačnih prijava i prećutkivanja okolnosti od značaja za ocenu rizika, za netačne prijave godina života u ugovorima o osiguranju života važe sledeća pravila:

1.1. Ugovor o osiguranju života je ništav, i osiguravač je dužan u svakom slučaju vratiti sve primljene premije, ako su prilikom njegovog zaključenja netačno prijavljene godine života osiguranika a njegove stvarne godine života prelaze granicu do koje osiguravač po svojim uslovima i tarifama vrši osiguranje života;

1.2. Ako je netačno prijavljeno da osiguranik ima manje godina, a njegove stvarne godine života ne prelaze granicu do koje osiguravač vrši osiguranje života ugovor je punovažan, a osigurana svota se smanjuje u srazmeri ugovorene premije i premije predviđene za osiguranje života lica osiguranikovih godina;

1.3. Kad osiguranik ima manje godina nego što je prijavljeno prilikom zaključenja ugovora, premija se smanjuje na odgovarajući iznos, a osiguravač je dužan vratiti razliku između primljenih premija i premija na koje ima pravo.

Opšti pregled. Starost osiguranika kao važna okolnost prilikom zaključenja ugovora.

Prilikom zaključenja svakog ugovora o osiguranju, tako i ugovora o osiguranju lica, ugovarač je dužan da u potpunosti i tačno upozna osiguravača s važnim okolnostima (pogledaj komentar člana 928 ZOO). Bitne su i one okolnosti koje mogu značajno uticati na donošenje odluke o zaključenju ugovora i uslovima osiguranja ili mogu biti važne za procenu težine rizika. S pravom osiguranja predviđene su pravne posledice u slučaju propusta ove obaveze (pogledaj komentar članova 929 i 930 ZOO). U upoređujućim pravnim sistemima prećutkivanje važnih okolnosti uzima se kao razlog za poništenje ugovora o osiguranju. Na pr., nemački Zakon o osiguranju – VVG (član 16), austrijski Zakon o osiguranju – Vers VG (član 16), francuski zakon o osiguranju – Code des assurances (član L.172-2), italijanski Građanski zakonik (član 1892), švajcarski ABVT pravila (r. 17), engleski Marine Insurance Act (član 17).

-opšta pravila o obavezi prijave važnih okolnosti i o pravnim posledicama propusta ove obaveze važe i za osiguranje života. Odlike ovog osiguranja, međutim, zahtevale su da se obaveza prijave važnih okolnosti reguliše posebnim dodatnim odredbama. U ovim osiguranjima kao okolnost posebno važna prilikom zaključenja ugovora javlja se starost osiguranog lica. Ova okolnost može biti važna za donošenje odluke o zaključenju ugovora od strane osiguravača ili za procenu mere rizika. Predviđenim uslovima i tarifama osiguranika određene su granice starosti u sklopu kojih osiguravač je spreman da zaključi ugovor. Osim toga, od starosti osiguranog lica zavisi rizik pokrića, a ta okolnost utiče na visinu premije. Zato se posebna pravila bave s netačnom prijavom starosti u ugovorima o osiguranju života. Za sva druga pitanja vezano za prijavu važnih okolnosti važe opšta pravila. Važno je naglasiti da primena posebnih pravila ne zavisi od stepena krivice ugovarača osiguranja, znači, da li je došlo do propusta namerno ili ne, kao što to zavisi u primeni opštih pravila. Izuzetno, iz opštih pravila o posledicama netačnih prijava ili prećutkivanja važnih okolnosti, ovom odredbom su izvađena posebna pravila za netačno prijavljivanje starosti kod osiguranja života (član 965 ZOO).

1. Pravne posledice netačne prijave starosti osiguranika. Zakon reguliše tri moguće okolnosti u slučaju netačne prijave: a) faktička starost osiguranika prelazi granicu starosti predviđenih uslova i tarifa osiguranika, b) faktička starost osiguranika ne prelazi predviđenu granicu za osiguranje života, a prijavljena je starost manja od faktičke starosti, c) osiguranik ima manje godina nego što je prijavljeno.

1.1. Ako je prilikom zaključenja ugovora netačno prijavljena starost osiguranika, a njegova stvarna starost prelazi granicu starosti predviđenih uslova i tarifa za osiguranika, ugovor o osiguranju je ništav i osiguravač je dužan da u svakom slučaju vrati sve uzete premije. Ništavost ugovora se pojavljuje na osnovu samog zakona. U ovom je slučaju nevažno da li je osiguranik delovao savesno ili ne prilikom zaključenja ugovora. Prema opštim pravilima, u tom slučaju osiguravač bi imao pravo da zadrži plaćenu premiju. U ovom slučaju je predviđeno izuzeće od pravila zbog naglašenog elementa štednje kod osiguranja života. Ništavost ugovora oslobađa i osiguravača od obaveze da isplati osigurane svote, zato predviđena obaveze vraćanja premije može se opravdati s činjenicom da osiguravač više nije obavezan čak i ako dođe do slučaja osiguranja. Primena odredaba ovog člana ne isključuje pravo osiguravača da eventualno zahteva naknadu štete koju je pretrpeo zbog netačne prijave starosti osiguranika.

1.2. Ako je prijavljeno da osiguranik ima manje godina nego što stvarno ima, dok njegova stvarna starost ne prelazi granicu predviđenu s uslovima i tarifama osiguravača za osiguranje života, ugovor je važeći i samo se usklađuje osigurana svota s stvarnom starošću osiguranog lica. Osigurana svota se smanjuje srazmerno s ugovorenom premijom i s premijama predviđenim za osiguranje života lica s starošću osiguranog lica. U ovoj situaciji polazi se od interesa strana da se ugovor drži na snazi, zato se osiguravaču ne daje pravo na zahtev za raskidanje ugovora zbog propusta osiguranika. Do smanjenja u srazmeri s osiguranom svotom može doći pre ili nakon nastanka osiguranog slučaja.

1.3. Ako je prijavljeno da osiguranik ima starost veću od stvarne, premija se smanjuje u odgovarajuću svotu, a osiguranik je dužan da vrati razliku između primljenih premija i premija na koje ima pravo uzimajući u obzir stvarne godine osiguranika. Ugovor ostaje važeći. Strane mogu umesto smanjenja premije da ugovore povećanje osigurane svote u srazmeri s plaćenom premijom, što bi nesumnjivo bio interes osiguranika (član 921 stav 2 ZOO).

Član 966. Posledice neplaćanja premije i smanjenje osigurane svote

1. Ako ugovarač osiguranja života ne plati neku premiju o dospelosti, osiguravač nema pravo da njenu isplatu traži sudskim putem.

2. Ako ugovarač osiguranja na poziv osiguravača, koji mu mora biti dostavljen preporučenim pismom, ne isplati dospelu premiju u roku određenom u tom pismu, a koji ne može biti kraći od mesec dana, računajući od kada mu je pismo uručeno, niti to učini koje drugo zainteresovano lice, osiguravač može samo, ako su dotle plaćene bar tri 3 godišnje premije, izjaviti ugovaraču osiguranja da smanjuje osiguranu svotu na iznos otkupne vrednosti osiguranja, a u suprotnom slučaju da raskida ugovor.

3. Ako se osigurani slučaj dogodio pre raskida ugovora ili smanjenja osigurane svote, smatra se kao da je osigurana svota smanjena odnosno da je ugovor raskinut, prema tome da li su premije bile plaćene bar za tri (3) godine ili ne.

---

1. Plaćanje premije ne može se ostvariti sudskim putem. Prema odredbi člana 934 stavu 5 ovog zakona, osnovna pravila o pravnim posledicama neplaćanja premije ne primenjuju se kod osiguranja života. Zakonodavac je ocenio na jasan način da opšta pravila ne odgovaraju ovim osiguranjima zbog njihove specifične pravne priorde i specifičnih praksi biznisa, i da se ovo pitanje mora rešiti posebnim pravilima unutar poglavlja osiguranja lica. Što se tiče osiguranja života ova posebna pravila su predviđena u odredbi člana 966 ZOO. Posebna pravila se bitno razlikuju od onih opštih zato što zabranjuju plaćanje premije sudskim putem. Dakle na izričit način je naglašeno da osiguravač nema pravo da premiju osiguranja, koja nije plaćena ili koja je zakasnila za plaćanje, zahteva sudskim putem. Osnovni razlog za jedno takvo isključivo tretiranje ovog osiguranja vidi se u tome što je životno osiguranje u funkciji štednje koje se oslanja na dobrovoljnost. Neplaćanje premije oštećuje samog osiguranika. Ovo rešenje je odobreno i u upoređujućim pravnim sistemima (na pr. Codes des assurances – član 132-20). Ovo ne znači da neplaćanje premije ne uzrokuje nikakve pravne posledice, ali se primenjuju samo one koje su predviđene (pogledaj stav 2 ovog člana).

2. Pravne posledice neplaćanja premije. U životnom osiguranju ne primenjuju se opšta pravila o posledicama neplaćanja premije osiguranja, već posebna pravila predviđena u stavovima 2 i 3 ovog člana. Na početku je potrebno u osobine ovog osiguranja, koja se izražava i u vezi s pravnim posledicama neplaćanja premije. Kod ovog osiguranja, zajednica osiguranja je obavezna da od sredstava sakupljenih od premija izračuna na matematički način da ta sredstva imaju karakteristiku štednje. Ova sredstva se vode na posebnom računu. Ne mogu se koristiti a niti se može na njih primeniti nasilno izvršenje za pokriće obaveza koja ne proističu iz osiguranja života. Da bi se moglo ostvariti zakonsko funkcionisanje ovih sredstava potrebno je sakupljanje sredstava u odgovarajuću svotu. Našeg zakonodavca je stav da su tri godišnje premije ona minimalna vrednost koja osigurava pravo na ta sredstva, zato i pravne posledice neplaćanja premije zavise od toga da li su plaćene ili nisu te tri godišnje premije. U stavu 2 ovog člana predviđeno je da osiguravač ima pravo da raskine ugovor zbog neplaćanja premije samo ako ugovarač nije platio na najmanje tri godišnje premije osiguranja. U slučaju zadocnjenja s plaćanjem premije, osiguravač mora preporučenim pismom (rekomande) da pozove ugovarača osiguranja da izvrši plaćanje dostigle premije u roku određenom u tom pismu. Ovaj rok ne može biti kraći od jednog meseca, računajući od dana kada je pismo uručeno. Ako u ovom roku ugovarač osiguranja ne plati premiju dospelu za plaćanje, a to ne učini ni neko drugo zainteresovano lice, a do tada nisu plaćene tri godišnje premije, osiguravač može da izjavi ugovaraču osiguranja da raskida ugovor. Ako su do tada plaćene tri godišnje premije, osiguravač može samo da izjavi ugovaraču osiguranja da smanjuje osiguranu svotu na vrednost ponovne kupnje polise osiguranja. Kod uslova osiguranja može se predvideti da

se kapitalizacija pojavi automatski. Posledice neplaćanja premije predviđene u ovom stavu nemaju posla s prirodom pitanja osiguranja od posledica nesreće.

3. Pravne posledice u slučaju nastanka osiguranog slučaja. Prava predviđena prethodnim stavom ovog člana osiguravač može koristiti do časa nastanka osiguranog slučaja. Ako je osigurani slučaj nastao pre raskida ugovora ili pre smanjenja osigurane svote, smatraće se da je osigurana svota smanjena ili kao da se ugovor raskinuo, zavisno od činjenice da li su premije plaćene za tri (3) godine ili ne.

Član 967. Osiguranje trećeg lica

1. Osiguranje života može se odnositi na život ugovarača osiguranja, a može se odnositi i na život nekog trećeg.

2. Isto važi i za osiguranje od nesrećnog slučaja.

3. Ako se osiguranje odnosi na slučaj smrti nekog trećeg, za punovažnost ugovora potrebna je njegova pismena saglasnost data u polisi ili u odvojenom pismenu, prilikom potpisivanja polise, sa naznačenjem osigurane svote.

---

1. Osiguranje trećeg lica. U osiguranju lica generalno je prijavljeno da se osiguranje života može zaključiti ne samo za život ugovarača osiguranja već i za život nekog trećeg lica. Treće lice je različito od ugovarača osiguranja. U polisi osiguranja mora se naglasiti lice za čiji život se radi osiguranje, zato se treće lice određuje iz polise osiguranja (pogledaj komentar odredbe člana 964 stava 1 ZOO). Tokom istorije ovo osiguranje je bilo ograničeno ili zabranjeno zbog mogućnosti namernog prouzrokovanja osiguranog slučaja zbog koristi. U savremenom konceptu ovog osiguranja ova opasnost se izbegla s tim što se traži pristanak trećeg lica u zaključenom osiguranju. To nije u suprotnosti ni s osnovnim načelima osiguranja, zato što osiguranje lica kod našeg pravnog sistema ne zahteva da ugovarač osiguranja ima opravdan ekonomski interes za zaključenje ugovora.

2. I osiguranje protiv nesrećnog slučaja može se pružiti ne samo na ugovarača osiguranja već i na neko treće lice. Odredba stava 2 ovog člana otklanja svaku dvosmislenost vezano za ovo osiguranje zato što i ovo je osiguranje predviđeno na izričit način s ovim stavom.

3. Pristanak trećeg lica kao uslov za važnost ugovora. Ako se ugovori osiguranje života trećeg lica, u slučaju njegove smrti, ugovor je važeći samo ako je to lice dalo pristanak na to osiguranje. Ovo pravilo je odobreno i u upoređujućim pravnim sistemima (nemački VVG-član 159, italijanski CC – član 1919, austrijski Vers VG-član 159, francuski član 132-2). Vezano za pristanak postoje dva pitanja: način pristanka i vreme davanja pristanka. Za pristanak je predviđena pismena forma. Davanje usmenog pristanka ili obećanje takvog

pristanak nije dovoljno. Pismeni pristanak može se izraziti preko polise ili preko posebnog dokumenta. Pristanak mora da sadrži zabeleženu osiguranu svotu. Što se tiče vremena davanja pristanka on se mora dati „prilikom potpisivanja polise osiguranja“, što znači u času zaključenja ugovora o osiguranju. Kod primene našeg zakona, kasniji pristanak, bilo da je dat i u pismenoj formi, pravno nije važeći. Pravne posledice nedostatka važećeg pristanka u času zaključenja ugovora o osiguranju izražava se putem ništavosti ugovora. Ugovor ne proizvodi pravno dejstvo, kao da uopšte nije zaključen (**ex tunc**). O njegovoj ništavosti brine sud po službenoj dužnosti.

Član 968. Osiguranje za slučaju smrti maloletnika i lica lišenih poslovne sposobnosti

1. Ništavo je osiguranje za slučaj smrti trećeg lica mlađeg od četrnaest (14) godina, kao i lica potpuno lišenog poslovne sposobnosti, te je osiguravač dužan vratiti ugovaraču osiguranja sve premije primljene po osnovu takvog ugovora.

2. Za punovažnost osiguranja za slučaj smrti trećeg lica starijeg od (14) godina potrebna je pismena saglasnost njegovog zakonskog zastupnika, kao i pismena saglasnost svakog osiguranog lica.

---

1. Ništavost ugovora. S odredbom stava 1 ovog člana isključena je mogućnost osiguranja života za slučaj smrti: a) lica mlađeg od četrnaest godina, b) lica potpuno lišenog od poslovne sposobnosti. Ugovor zaključen s ovim licima pravno je ništavan. Smatra se kao da ugovor uopšte nije zaključen. Razlozi ništavosti ovih ugovora proističu od lišenosti poslovne sposobnosti ovih lica, zato se putem ništavosti ugovora o osiguranju štite osnovna načela pravnog reda i moralne norme društva. Ova lica nemaju poslovnu sposobnost da izražavanjem njihove sopstvene volje dobiju prava i obaveze, zato to вреди i za davanje pristanka kod zaključenog ugovora. Bez pristanka osiguranog lica, moguće su zloupotrebe osiguranja, zato je logično da su ta lica isključena od mogućnosti da njihov život bude osiguran za slučaj smrti od strane nekog drugog lica. Tim više što je reč o maloletnim licima ili o licima potpuno lišenim od poslovne sposobnosti. Ta lica i prema opštim načelima obligacionog prava nemaju poslovnu sposobnost (član 41 ZOO). Pristanak kod zaključenog ugovora o osiguranju s prikladnim uticajem ne mogu dati ni zakonski zastupnici a ni staraoci tih lica. To je strogo sopstvene prirode, i tu ne vrede opšta pravila (član 41 ZOO). Kada bi došlo do zaključenja takvog ugovora, ništavost ugovora se rađa **ex lege**, a osiguravač je dužan da ugovaraču osiguranja vrati sve premije plaćene na osnovu takvog ugovora. Isključenje predviđeno ovom odredbom vezano je samo s osiguranjem života za slučaj smrti trećeg lica, što znači da bi druge forme osiguranja lica bile pravno važeće nezavisno od toga da li su osigurana lica maloletnici ili s potpunom poslovnom nesposobnošću.

2. Osiguranje života lica s ograničenom poslovnom sposobnošću. Razlozi koji postoje za isključenje od osiguranja života trećih lica za slučaj smrti maloletnika ili lica potpuno lišenog poslovne sposobnosti ne postoje kad je u pitanju lice s ograničenim poslovnim sposobnostima (maloletnik koji je napunio četrnaest godina starosti). Ova lica i prema opštim pravilima obligacionog prava mogu u ograničenom stepenu da zaključe važeće pravne poslove. Zbog toga, za ta lica je predviđeno posebno pravilo u stavu 2 ovog člana. Za pravnu punovažnost osiguranja života trećih lica starijih od četrnaest godina potrebno je: a) pismeni pristanak njegovog zakonskog zastupnika, b) pismeni pristanak osiguranog lica. Smatra se da se zakonske odredbe o osiguranju života trećih lica bave samo s osiguranjem života za slučaj smrti a ne i osiguranjem od posledica nesrećnog slučaja, kako bi se s gramatičkom interpretacijom zakonskih odredbi moglo doći do tog zaključka.

Član 969. Kumuliranje naknade i osigurane svote

1. U osiguranju lica, osiguravač koji je isplatio osiguranu svotu ne može imati ni po kom osnovu pravo na naknadu od trećeg lica odgovornog za nastupanje osiguranog slučaja.

2. Pravo na naknadu od trećeg lica odgovornog za nastupanje osiguranog slučaja, pripada osiguraniku, odnosno korisniku, nezavisno od njegovog prava na osiguranu svotu.

3. Odredbe prethodnih stavova ne odnose se na slučaj kad je osiguranje od posledice nesrećnog slučaja ugovoreno kao osiguranje od odgovornosti.

Opšti pregled. Zaključenjem ugovora o osiguranju ne prestaje obligacioni pravni odnos odgovornosti trećih lica za štetu. Treća lica tereti obaveza opravke štete nezavisno od toga da li je oštećenik (osiguranik) ostvario naknadu od osiguranja. U suprotnom lice odgovorno za prouzrokovanje štet nepravredno će imati koristi. Zato oštećeno lice (poverilac iz pravno obligacionog odnosa odgovornosti za štetu) ima pravo da zahteva naknadu štete iz dva pravno nezavisna i međusobno odvojena odnosa: ugovora o osiguranju i pravno obligacionog odnosa odgovornosti za štetu. Pravne posledice ove pravne situacije su različite zavisno od toga da li je ugovor o osiguranju od pravno kompenzirajuće prirode ili ne. Kod kompenzirajućih osiguranja (osiguranja imovine) oštećenik ne može da ostvari naknadu veću od vrednosti pretrpljene štete, to je primena opštih načela pravnog reda. Tom prilikom je nevažno da li je on ostvario naknadu od lica odgovornog za prouzrokovanje štete ili od ugovora o osiguranju. Oštećeniku tom prilikom pripada pravo izbora od koga će zahtevati naknadu štete. Ako osvari naknadu od osiguranja, gubi pravo zahteva štete od lica odgovornog za prouzrokovanje štete. I obrnuto, ako ostvari potpunu naknadu od lica odgovornog za prouzrokovanje štete, ne može da ostvari i naknadu od osiguranja. S ovim oštećenik ne gubi pravo da zahteva od lica koji je prouzrokovalo štetu naknadu za one svote

zbog pretrpljene štete za koje nije ostvario naknadu od osiguranja (franšiza, podosiguranje, neosigurani rizik i slično). Primena ovih načela u osiguranjima imovine osigurava se institutom subrogacije osiguravača i zabranom kumuliranja naknade od osiguranja i pravno obligacionog odnosa odgovornosti za štetu (pogledaj komentare člana 960 ZOO). Ovo načelo se ne primenjuje kod osiguranja lica. Drugim rečima, u ovom osiguranju nema zabrane kumuliranja naknade. Osiguranje lica nema karakteristike otštete, zato oštećeno lice (osiguranik) može da ostvari naknadu po dva pravna osnova: od osiguravača i od činoca štete, što znači da može da kumulira obe ove naknade i da naplati i više od vrednosti pretrpljene štete. Ovo načelo primenjuje se kod osiguranja života u celosti, a u slučaju osiguranja od nesrećnog slučaja delimično. S odredbama ovog člana sređuje se pitanje prava na kumuliranje naknade kod osiguranja lica (član 969 ZOO).

1. Zabrana prava subrogacije osiguravača. Osiguravač kod osiguranja lica, nakon što je platio osiguranu svotu, nema pravo po nijednoj osnovi na zahtev za plaćanje naknade od trećeg lica odgovornog za uzrokovanje osiguranog slučaja. S ovim pravilom je buhvaćeno osiguranje života. Pravo na naknadu od odgovornog trećeg lica pripada samo osiguraniku, korisniku nezavisno od njegovog prava na osiguranu svotu. Razlog za uskraćenje prava osiguravaču na subrogaciju oslanja se na ubeđenju da se plaćanjem naknade od osiguranja oštećenom licu (osiguraniku) nije kompenzovala celokupna šteta zato što ona, imajući u vidu da je reč o životu čoveka, ekonomski je besцена (ne može se proceniti). Ako bi se dozvolilo osiguravaču pravo na subrogaciju, činilac štete bi se obavezao da plati dva puta: oštećenom licu u osiguravaču, što bi takođe bilo u suprotnosti s temeljima pravnog reda. S ovim načelom je obuhvaćena samo osigurana svota, a ne i stvarni troškovi osiguranika za neke troškove, na pr., bolnički troškovi. Osiguranje ovih troškova ima karakteristike otštete, i naknada za te troškove može se ostvariti samo jednom.

2. Pravo kumuliranja naknade. U stavu 2 ovog člana predviđeno je osnovno načelo prava osiguranja lica, što znači isključenje iz zabrane prava kumuliranja: pravo na naknadu od trećeg lica odgovornog za prouzrokovanje osiguranog slučaja pripada osiguraniku, odnosno korisniku nezavisno od njegovog prava na osiguranu svotu. S razlogom se naglašava osiguranik i korisnik osiguranja, zato što oni mogu biti različita lica. Pravo na kumuliranje naknade opravdavaju sledeći razlozi: a) osiguranik ne ostvaruje dva puta naknadu za istu štetu, zato što osigurana svota kod ovog osiguranja nema svojstva naknade štete, već plaćanje ugovorne svote novca kad se prouzrokuje osiguranu slučaj, b) ostvarenjem naknade od osiguranja, prava lica oštećenog iz pravno obligacionog odnosa odgovornosti ostaje netaknuto, zato što bi u suprotnom osiguranje lica bilo u funkciji osiguranja od odgovornosti prouzrokovača štete.

3. Isključenje od prava kumuliranja naknade. U stavu 3 ovog člana predviđeno je isključenje od prava kumuliranja naknade kod osiguranja lica. Tu je reč o slučajevima kad je osiguranje od posledica nesrećnog slučaja ugovoreno kao osiguranje protiv odgovornosti. Takav slučaj postoji kad jedno lice osigura svoju odgovornost za povredu telesnog integriteta trećeg lica. U klasičnom slučaju, poslodavac osigurava svoju odgovornost

prema radnicima za slučaj smrti i invaliditeta zbog nesrećnog slučaja. Treća strana nema pravo na kumuliranje naknade od osiguravača i prouzrokovača nesreće (osiguraniku iz odnosa osiguranja odgovornosti).

-U suprotnom osiguranje od odgovornosti bi bilo besmisleno. Interes osiguranja od odgovornosti može poći od mogućnosti da osiguranik odgovara za povredu telesnog integriteta trećeg lica na pr., zaposlenog. Osim ovoga, osiguranje od odgovornosti je osiguranje imovine kod kojeg važi zabrana kumuliranja prava. Zakon s razlogom daje prednost ugovoru o osiguranju, zato što se ne može reći da je ono štetno za oštećenika samo zato što mu omogućava da ostvari dvostruku naknadu.

PODGLAVLJE 2 ISKLJUČENI RIZICI

Član 970. Samoubistvo osiguranika

1. Ugovorom o osiguranju za slučaj smrti nije obuhvaćen rizik samoubistva osiguranika ako se desilo u prvoj godini osiguranja.

2. U slučaju da se samoubistvo dogodilo u roku od tri (3) godine od dana zaključenja ugovora osiguravač nije dužan da isplati korisniku osiguranu svotu, nego samo matematičku rezervu ugovora.

Opšti pregled. U XXIV delu, glavi 3, podglavlju 2, predviđeni su rizici isključeni od osiguranja lica. Isključenja ili ograničenja pokrića kod osiguranja lica mogu biti: a) regulisana zakonom, i b) ugovorena. ZOO sadrži sledeća isključenja od pokrića: rizik od samoubistva osiguranika (član 970), ubistvo osiguranika s predumišljajem (član 971), namerno prouzrokovanje nesrećnog slučaja (član 972) i ratne operacije (član 973). Ugovorom o osiguranju za slučaj smrti ili nesrećan slučaj mogu se isključiti od osiguranja i drugi rizici (član 974). Ova zakonska sloboda u isključenju nekih rizika od osiguranja omogućuje da se ugovornim odredbama ili uslovima osiguranja predvide i ostali isključeni rizici, kako se u praksi i radi.

Pojam samoubistva. Samoubistvo je definisano kao akt čoveka koji se svojom slobodnom voljom odlučio da se liši života. Namera je suštinski element samoubistva s gledišta osiguranja. Razlog zašto se ovaj rizik isključio od osiguranja je očit: a) generalno se samoubistvo smatra kao akt u suprotnosti s pravnim redom, kao društveno štetan i u suprotnosti s moralom društvenih normi, b) štete prouzrokovane namerno generalno nisu pokrivena osiguranjem zato što nisu obuhvaćene s pojmom rizika (član 918 ZOO). Isključenje ovog rizika od osiguranja ograničeno je u vremenu. Nakon isteka vremena od tri godine od dana zaključenja ugovora, rizik samoubistva je pokriven osiguranjem.

U nekim pravnim sistemima (francuskim, nemačkim) pravi se razlika između svesnog i nesvesnog samoubistva. U francuskom pravnom sistemu samoubistvo na pr., nije kad dođe do smrti zbog nepažnje, samožrtvovanja, izbegavanja lečenja i slično. Kod nas se na pravi ta razlika. Za sve forme samoubistva važi isto pravilo. Jedina relevantna okolnost je vreme proteklo od dana zaključenja ugovora. Zavisno od dužine proteklog vremena šteta je ili potpuno isključena od osiguranja, s delimičnim pravima od osiguranja ili s punim pravima od osiguranja.

1. Potpuno isključenje od osiguranja. U skladu s stavom 1 ovog člana, ugovorom o osiguranju za slučaj smrti nije obuhvaćen rizik od samoubistva ako se ono desi u prvoj godini osiguranja. U tom slučaju osiguravač nije obavezan da isplati nikakvu naknadu, a ni sakupljene matematičke rezerve. Rok od jedne godine je ono minimalno vreme u kojem bi trebao da se izrazi dobrovoljan psihički odnos osiguranog lica prema jednom takvom aktu i njegova eventualna namera da samoubistvom pokuša da nekome omogući korist. Uzima se da sakupljena sredstva iz matematičke rezerve u prvoj godini su mala i nisu relevantna za obavezu osiguravača.

2. Isplata samo matematičke rezerve. Osobina ovog osiguranja jeste da postoji zakonski predviđen sistem formiranja i čuvanja sredstava matematičke rezerve. Ova okolnost utiče i na obavezu osiguravača u slučaju samoubistva osiguranika. Zakon u ovom pravcu razlikuje pravo na osiguranu svotu od prava na matematičku rezervu. Osigurana svota se podvrgava pravilu isključenja od osiguranja, dok obaveza plaćanja matematičke rezerve zavisi od broja godina sakupljanja, imajući u vidu da je potrebno jedno određeno vreme da bi se sakupila sredstva u relativnu svotu. Za ovu nameru zakon postavlja rok od tri godine. Iz ovoga proizilazi sledeće rešenje: ako se samoubistvo desilo u roku od tri godina od dana zaključenja ugovora, osiguravač nije obavezan da plati korisniku osiguranu svotu, već samo matematičku rezervu ugovora. Tako da, za samoubistvo učinjeno tri godine nakon dana zaključenja ugovora plaća se potpuna ugovorena svota. Rok od tri godina može se ugovorom skratiti, zato što je to u interesu osiguranika (pogledaj komentar odredbe člana 921 stav 2 ZOO). U praksi ovo redovno čine osiguravači putem odredaba kod njihovih uslova osiguranja skraćujući rok na dve ili jednu godinu.

Član 971. Namerno ubistvo osiguranika

Osiguravač se oslobađa obaveze da korisniku isplati osiguranu svotu ako je ovaj namerno izazvao smrt osiguraniku, ali je dužan, ako su dotle bile uplaćene bar tri godišnje premije, isplatiti matematičku rezervu ugovora ugovaraču osiguranja, a ako je on osiguranik, njegovim naslednicima.

Opšti pregled. Namerno ubistvo osiguranika od strane korisnika osiguranja jeste rizik koji je u suprotnosti s osnovama pravnog reda i moralnim normama društva. Razumljivo

je da zakon oslobađa od obaveze osiguravača da od ugovora o osiguranju života korisniku (ubici) isplati osiguranu svotu. U odnosu na matematičku rezervu, isto kao i kod samoubistva osiguranika, zbog posebnog tretiranja ovih sredstava s ovim članom, ugovor proizvodi predviđeni tok. I tu se uzima minimalni rok od tri godine za ostvarenje prava na matematičku rezervu.

a) Uslov za primenu odredaba ovog člana jeste da je korisnik osiguranja namerno prouzrokovao smrt osiguranika. On može biti izvršilac dela ubistva ili učesnik u zločinu. Nije neophodno da u krivičnom postupku bude proglašen krivim. Ovom prilikom nije važan motiv ubistva. Pokušaj ubistva nije relevantan. Delo nije potrebno da bude izvršeno za ostvarenje naknade od osiguranja, a niti je relevantno da je postao korisnik zbog toga što je zakonski naslednik ili na osnovu ugovora. Ubistvo osiguranika s predumišljajem isključeno je od osiguranja i u upoređujućim pravnim sistemima (francuski Code des ass. – član L. 132-24; italijanski CC – član 1922, nemački VVG – stav 170 isto i austrijski).

b) odredbe iz ovog člana primenjuju se na sledeći način: ako je ugovarač osiguranja istovremeno i osiguranik, onda korisnik koji je prouzrokovao njegovu smrt nema nikakva prava od osiguranja, ali naslednici osiguranika imaju pravo na matematičku rezervu iz ugovora pod uslovima da je osiguranje trajalo najmanje tri godine; kad su ugovarač i osiguranik različita lica, a korisnik osiguranja liši života osiguranika, onda matematička rezerva pripada ugovaraču osiguranja, odnosno njegovim zakonskim naslednicima (naravno, ako neko od njih nije izvršilac krivičnog dela). Ako postoje više korisnika a samo jedan korisnik je ubica s predumišljajem, smatra se da njegov do osigurane svote mora pripasti svojini ugovarača osiguranja (član 985 ZOO).

Član 972 .Namerno prouzrokovanje nesrećnog slučaja

Osiguravač se oslobađa obaveze iz ugovora o osiguranju od nesrećnog slučaja ako je osiguranik namerno prouzrokovao nesrećni slučaj.

Ovom zakonskom odredbom srede su pravne posledice namernog prourokovanja osiguranog slučaja kod osiguranja od posledica nesreće. Namera kao uzrok nastanka slučaja (dogadaja) isključena je i iz opštih odredaba člana 941 ovog zakona. Smisao ove posebne odredbe vidi se u tome što se ona bavi s osiguranjima od posledica nesrećnog slučaja i sređuje slučaj kad osiguranik povredi samog sebe. Do odredbe člana 941 ovog zakona bili su obuhvaćeni ugovarači osiguranja, osiguranik i korisnik osiguranja, a u ovom članu se samo spominje osiguranik. Ali ako su ugovarač osiguranja i osiguranik različita lica, a ugovarač osiguranja namerno ozledi osiguranika, to ne isključuje pravo osiguranika na osiguranu svotu. Imajući u vidu da u ovom osiguranju ne postoji matematička rezerva, ne postoji ni dredba o obavezi osiguravača vezano za ta sredstva. Ova zakonska odredba je po prirodi pravno obavezujuća, zato namerno prouzrokovanje nije moguće pokriti ni s izričitim odredbama ugovora. Jedna takva ugovorna odredba bila bi ništava.

Član 973. Ratne operacije

1. Ako je smrt osiguranika prouzrokovana ratnim operacijama, osiguravač, ako što drugo nije ugovoreno, nije dužan isplatiti korisniku osiguranu svotu, ali je dužan isplatiti mu matematičku rezervu iz ugovora.

2. Ako nije što drugo ugovoreno, osiguravač se oslobađa obaveze iz ugovora o osiguranju od nesrećnog slučaja, ako je nesrećni slučaj prouzrokovao ratnim operacijama.

Opšti pregled. S odredbom ovog člana od osiguranja su isključene štetne posledice od ratnih operacija na telesni integritet osiguranika, isto kao što je to učinjeno kod osiguranja imovine (član 952 ZOO). Zakon i ovde upotrebljava izraz ratne operacije kao isključeni rizik. Termin ratne operacije treba shvatiti kao ratni akt – događaj prouzrokovao od jedne međuratne strane protiv druge u uslovima ratnog stanja. U ovoj odredbi ne naglašavaju se pobune, kao što je to bilo u odredbi člana 952 ZOO o osiguranju imovine, zato termin ratne operacije treba interpretirati prema smislu upotrebljenih izraza, a ne generealno u smislu ratnog rizika (član 952 ZOO). Prema jednoj odluci Ustavnog Suda Republike Hrvatske, uslovi osiguranja mogu samo razlagati osnovni kriterijum isključenja iz člana 976 ZOO Hrvatske, znači da šteta mora biti posledica baš ratnih operacija i pobuna pri čemu se „isključenje od odgovornosti se ne može proširiti, ali na osiguravača pada teret dokaza da je šteta prouzrokovana od posledica ratnih operacija ili pobuna koja se mogu gledati samo konkretno, na određenom rajonu, koji je obuhvaćen tim događajima, a ne može se proširiti na ostale šire rajone u kojima takvih događaja nije bilo ” (odluka Ustavnog Suda Hrvatske br. U-III-1006/1998 datuma 14 juna 2001., Nar. Nov., br. 58 datum. 29 jun 2001.)⁸⁷⁷.

a) Pod opštim uslovima osiguranja mogu se preraditi kriterijumi za oslobađanje od odgovornosti osiguravača za štete prouzrokovane ratnim operacijama i pobunama, ali oslobađanje se ne može proširiti na ostale rizike koji se ne smatraju ratnim operacijama i pobunama⁸⁷⁸.

b) Za zakonsko isključenje od osiguranja, smrt mora biti prouzrokovana od ratnih operacija, što znači da mora postojati uzročna veza između ratnih operacija i smrti odnosno telesne povrede⁸⁷⁹.

c) Sama okolnost da se vozilo kretalo s ugašenim svetlima zbog opasnosti od napada neprijatelja, ne znači da je reč o šteti uzrokovanoj od ratnih operacija⁸⁸⁰.

⁸⁷⁷ Česić, Gorenc i ostali – Komentar Zakona o Obveznim Odnosima, Zagreb 2005 – strana 1499,

⁸⁷⁸ Pogledaj odluku Vs, Rev – 3009/2000-2 datuma 4 februara 2004., izbor, 2/2004,

⁸⁷⁹ Pogledaj odluku Vs. Rev 1070/98 datuma 17. 12.2001, izbor 2/2002, prema kojoj odluci smrt osiguranika nije prouzrokovana s ratnim operacijama kad je on oštećen s tim što je naišao na minu nakon završetka ratnih opracija.

⁸⁸⁰ Pogledaj odluku Vs. Rev 119/1997 datuma 28.01.1998, izbor 1/1998

1. Osiguranje života. Kod osiguranja života, ako je smrt osiguranika prouzrokovana od ratnih operacija, osiguravač nije dužan da isplati korisniku osiguranja osiguranu svotu, već je dužan za matematičku rezervu iz ugovora. Teret dokaza da je smrt osiguranika prouzrokovana od ratnih operacija pada na osiguravača. Interesantno je naglasiti da zakon vezano za matematičku rezervu ne predviđa vremensko ograničenje od tri godine, kao i kod rizika od samoubistva, što znači da se matematička rezerva plaća nezavisno od sakupljenih godina (član 970 ZOO). Odredba o isključenju rizika od ratnih operacija je od pravno dispozitivne prirode, zato strane mogu ugovoriti i drugačije. To je ostavljeno na raspolaganju ugovornim stranama.

2. Osiguranje nesreće. Kod osiguranja od posledica nesreće, osiguravač je oslobođen od ugovorne obaveze ako je nesrećni slučaj prouzrokovao od ratnih operacija. Kao i u prethodnom slučaju, strane se mogu ugovoriti i drugačije. Ovo potencira važnost uslova osiguranja. Pod uslovima osiguranja redovno su predviđena isključenja i ograničenja od osiguranja ako je smrt ili nesrećan slučaj prouzrokovao zbog ratnih operacija. Pod uslovima osiguranja osiguravača za osiguranje od nesreća kao na pr. osiguranjem Croatia kao ratni rizici predviđene su ove situacije: ratni događaji, građanski rat, revolucija, pobuna, građanski nemiri koji se prouzrokuju od ovih događaja, sabotaza ili terorizam prouzrokovao od političkih motiva, nasilje ili slični događaji u kojima učestvuje osiguranik. Dakle pripojeni su i neki rizici koji nemaju uopšte veze s ratnim rizicima i slično. To znači da u osiguranju od posledica nesreća sa autonomnom regulativom, koja se bavi ratnim rizicima, na značajan način je suženo pokriće u odnosu na zakonski standard. Ta isključenja su zakonski važeća na osnovu odredaba člana 974 ZOO.

Član 974. Ugovorno isključenje od rizika

Ugovorom o osiguranju za slučaj smrti ili od nesrećnog slučaja mogu biti isključeni iz osiguranja i drugi rizici.

U osiguranju života za slučaj smrti i u osiguranju od nesrećnog slučaja od osiguranja, osim zakonskih isključenja i ograničenja (ratnih rizika, samoubistvo osiguranika, ubistvo osiguranika s predumišljajem, namerno prouzrokovanje nesrećnog slučaja), s ugovorom od osiguranja mogu se isključiti i drugi rizici. Takva je mogućnost predviđena izričito ovom zakonskom odredbom. Sloboda u ugovaranju isključenja rizika predviđena je samo kod životnih osiguranja od smrtnog slučaja i u osiguranju od nesrećnog slučaja. Za sve druge forme osiguranja važi opšte pravilo iz člana 921 ZOO. U uslovima osiguranja naših osiguravača nailazimo kao isključenja i jedan broj drugih rizika osim onih isključenih zakonom. Na pr., opasne delatnosti ili vršenje rizičnih rekreativnih aktivnosti (padobranstvo, pilotiranje aviona i drugo), rekreacioni sport, sportska takmičenja, treninzi, lica se nenormalnim rizikom (zbog hronične bolesti, teške bolesti, s rođenim manama ili kasnije dobijenim).

PODGLAVLJE 3 PRAVA UGOVARAČA OSIGURANJA PRE NASTUPANJA OSIGURANOG SLUČAJA

Član 975. Otkup

1. Na zahtev ugovarača osiguranja života zaključenog za ceo život osiguranika, osiguravač je dužan isplatiti mu otkupnu vrednost polise, ako su dotle plaćene bar tri godišnje premije.
2. U polisi moraju biti navedeni uslovi pod kojima ugovarač može zahtevati isplatu njene otkupne vrednosti, kao i način kako se ta vrednost izračunava, saglasno uslovima osiguranja.
3. Pravo zahtevati otkup ne mogu vršiti poverioci ugovarača osiguranja, kao ni korisnik osiguranja, ali će otkupna vrednost biti isplaćena korisniku na njegov zahtev, ako je određivanje korisnika neopozivo.
4. Izuzetno od prethodnog stava, otkup polise može zahtevati poverilac kome je polisa predata u zalogu, ako potraživanja radi čijeg je osiguranja data zaloga ne bude namireno o dospelosti.

Opšti pregled. Svojstvo osiguranja života je to da osim osiguravajuće komponente ima i komponentu štednje. Pravilnik o osiguranju života izričito potencira da sredstva od osiguranja života imaju karakteristiku štednje⁸⁸¹. Ova se osobina ostvaruje formiranjem posebnog fonda koji se zove matematička rezerva. Ovaj fond se formira od plaćenih premija za osiguranje života. Generalno, visina premije osiguranja određuje se na osnovu težine rizika. U dugoročnom osiguranju života to znači da se premija osiguranja mora povećavati iz godine u godinu imajući u vidu da je rizik sve veći. Takav način utvrđivanja premije nije u interesu strana, zato se u ovom osiguranju ne primenjuje. Odobrena je opšta praksa kod ovog osiguranja, da prilikom zaključenja ugovora o osiguranju premija osiguranja za svo vreme trajanja osiguranja je jedinstvena i nepromenljiva. Ona se određuje tako što se u prvim godinama plaća premija na stvaran rizik a u kasnijim godinama, kada bi porastom rizika premija normalno trebala rasti, ispod stvarnog rizika. Zato, s dugoročnim osiguranjem života plaća se osrednja premija. To praktično znači da, u prvim godinama osiguranja moguće je od viška premije postaviti jedan poseban novčani fond koji nije opterećen obavezama. On se formira s novčanog gledišta primenom posebne matematičke metode, zbog toga je i naziv ovog fonda – matematička rezerva. Prema zakonskoj definiciji, matematička rezerva osiguranja života jeste razlika između sadašnje vrednosti svih budućih obaveza osiguravača iz ugovora o osiguranju života i sadašnje vrednosti svih budućih obaveza ugovarača osiguranja iz tih ugovora. Osiguravajuće društvo je obavezno da da potrebnu

881 Pogledaj Pravilnik o osiguranju života izvađenog od CBK R. Kosova dana 17.12.2007,

formu matematičkoj rezervi životnog osiguranja. Zakonska je obaveza osiguravajućeg društva koje se bavi osiguranjem života da prilikom osnivanja društva donese akt o formi, vođenju i korištenju matematičke rezerve, koja se podvrgava nadzoru državnog nadležnog organa (trenutno na Kosovu taj nadzor vrši CBK). Na taj način matematičke rezerve imaju karakteristiku osiguranja i osiguranici dobijaju određena prava u odnosu na taj novčani fond. Predviđena prava se ostvaruju pre nastanka osiguranog slučaja. Prava ugovarača osiguranja u odnosu na sredstva iz matematičke rezerve izražavaju se u ovim formama: a) pravo na isplatu matematičke rezerve na osnovu odredaba o isključenim rizicima, b) smanjenjem osigurane svote, c) otkupom osiguranja, č) predujmom, d) ostavljenjem polise u залог.

1. Smisao i svrha otkupa. Ugovaraču osiguranja, koji zbog raznih razloga ne želi da drži na snazi ugovor o osiguranju života pod ugovorenim uslovima, najčešće zbog potrebe za novčanim sredstvima, nude se dve mogućnosti: a) smanjenje osigurane svote s prekidom daljnjeg plaćanja premije. Uslov je da do tada budu plaćene najmanje tri godišnje premije. Zakonodavac smatra da su tri godišnje premije dovoljne za formiranje matematičke rezerve, od koje bi pre svega bilo moguće pokriti opšte troškove osiguranika. U ovom slučaju ugovor se nastavlja sa smanjenom svotom osiguranja, i b) otkup vrednosti osiguranja. Pravo otkupa vrednosti osiguranja ispunjava pravo na zahtev za smanjenje osigurane svote. Pravo izbora pripada ugovaraču osiguranja. Imajući u vidu da su ta prava ugovarača predviđena zakonom, za njihovu primenu, ako su ispunjeni potrebni uslovi, nije potreban pristanak osiguravača a ni osiguravač nema mogućnost da prigovori zahtevu ugovarača osiguranja. Zato, otkup polise je jednostrani čin ugovarača osiguranja koji dovodi do gašenja ugovora o osiguranju života. Za otkup vrednosti osiguranja potrebno je da se ispune sledeći uslovi: a) otkup je moguć samo kod osiguranja života za ceo život osiguranika; b) mora postojati zahtev ugovarača životnog osiguranja; c) moraju biti plaćene najmanje tri godišnje premije, č) moraju se ispuniti uslovi naglašeni u polisi osiguranja pod kojima ugovarač može zahtevati isplatu njene otkupne cene. S otkupom polise ugovor o osiguranju se gasi. To je jedan od izvanrednih načina gašenja ugovora. Smatra se da se prava i obaveze iz ugovora gase od časa podnetog zahteva za otkup, a ne od časa isplate otkupne cene. Ovo je važno primetiti, tako da ako nastane osigurani slučaj nakon podnošenja zahteva, a pre isplate, korisnik neće imati pravo na osiguranu svotu već samo na svotu vrednosti otkupa. Otkup polise osiguranja ne znači da se ugovaraču osiguranja plaća celokupna svota matematičke rezerve. Ova svota se smanjuje za troškove osiguravača. Način izračunavanja mora se utvrditi u polisi osiguranja. Zakonske odredbe o pravima osiguranika su od pravne dispozitivne prirode, zato se mogu ugovoriti i druge koristi za osiguranika (član 921 ZOO). Ugovarač osiguranja ne može odustati od prava na otkup, te bi suprotna ugovorna odredba bila pravno ništava.

2. Uslovi otkupa i način utvrđivanja otkupne vrednosti. Kod ugovora o osiguranju moraju se upisati uslovi pod kojima ugovarač osiguranja može da zahteva isplatu njegove otkupne vrednosti, i način kako se ta vrednost obračunava. Gore je naglašeno da se prilikom otkupa ne plaća celokupna svota rezerve već se ona smanjuje za troškove osiguravača. Sam

zakon upućuje u tom pravcu kod uslova osiguranja. Iz ovoga proizilazi da pod uslovima osiguranja moraju biti predviđeni i uslovi i način kako se obračunava vrednost za otkup. Zaključenjem ugovora ovi uslovi su njegov sastavni deo i kod primene imaju prednost u svemu što se polisom nije regulisalo na poseban način. Osiguravači u praksi redovno koriste ovu mogućnost i pod uslovima osiguranja predviđaju uslove pod kojima vrše otkup vrednosti polise. Opšta je pojava da ovu mogućnost ograničavaju kod jednog malog broja slučajeva.

3. Isključenje poverilaca i korisnika. Pravo na otkup polise je soptsveno pravo strogo ugovarača osiguranja. Da ne bi u ovom pravcu bilo nikakvih dvosmisloensoti stav 3 ovog člana predviđa lica koja nemaju pravo da ostvare otkup. To su u prvom redu poverioci ugovarača osiguranja. Kad bi se dalo pravo otkupa poveriocima to bi značilo da bi oni indirektno imali mogućnost da opozovu korisnika osiguranja, a to pravo ima samo ugovarač osiguranja. Izuzetno, u svojstvu poverioca, otkup polise može zahtevati lice čija je polisa ostavljen u zalog, ali to pravo on ostvaruje na osnovu prava zaloge (pogledaj stav 4 ovog člana). Pravo na otkup nemaju ni korisnici osiguranja, s izuzetkom ako je određivanje korisnika neopozivo, što znači da je on primio korist od ugovora. U tom slučaju korisniku, na njegov zahtev, isplatiće se otkupna cena (stav 3). U suprotnom, korisnik osiguranja nema pravo da menja ugovor. Ovo pravo ima samo ugovarač osiguranja. Osim toga, ugovarač osiguranja može do nastanka osiguranog slučaja da opozove odredbu o korisniku osiguranja. Kad korisnik izjavi da prihvata korist od ugovora o osiguranju života, određivanje korisnika je neopozivo i tog časa korisnik ima pravo na otkup vrednosti polise (pogledaj komentar odredbe člana 980ZOO).

4. Isključenje za poverioca zalogoprimca. S odredbom stava 4 ovog člana predviđeno je izuzeće od opšteg pravila o isključenju poverioca iz kruga lica koji imaju pravo na zahtev za otkup vrednosti polise. Isključenje se bavi s poveriocem kojem se polisa predala u zalog. Uslov je da zahtev za osiguranje za koji je dat zalog ne plaća se u njegovom tekućem roku za plaćanje (pogledaj komentar odredbe člana 977 ZOO). Ovim se ostvaruje smisao i svrha ostavljanja polise osiguranja u zalog. Tako nam se otkup javlja kao način ispunjenja dospelog potraživanja prema ugovaraču osiguranja.

Član 976. Predujam

1. Na traženje ugovarača osiguranja života zaključenog za ceo život osiguranika, može mu osiguravač isplatiti unapred deo osigurane svote do visine otkupne vrednosti polise, koji ugovarač osiguranja može vratiti docnije.

2. Na primljeni predujam ugovarač osiguranja dužan je plaćati određenu kamatu.

3. Ako ugovarač osiguranja zadocni sa plaćanjem dospele kamate, postupaće se kao da je zahtevao otkup.

4. U polisi osiguranja moraju biti navedeni uslovi davanja predujma, mogućnost da se iznos primljen na ime predujma vrati osiguravaču, visina kamatne stope, posledice neplaćanja dospеле kamate, kako je određeno uslovima osiguranja.

---

1. Karakteristika osiguranja života vidi se i u tome što osim otkupa i ostavljanja polise u zalog o osiguranje poznaje i predujam osigurane svote. Ovaj institut takođe se oslanja na komponentu štednje kod životnog osiguranja. Njegova primena zakonski je ograničena samo na osiguranje osiguravača za ceo život (ili ugovor o osiguranju života za slučaj smrti i nadživljenju). Dok se otkupom polise ugovor o osiguranju gasi, s predujmom osiguranje ostaje na snazi prema ugovorenim uslovima. Šta je predujam u osiguranju života. Predujam znači delimična isplata osigurane svote koja se daje ranije do visine otkupne vrednosti polise osiguranja. Za isplatu predujma potrebno je da ugovarač osiguranja podnese jedan takav zahtev osiguravaču. Uzeti predujam ugovarač može kasnije vratiti i ponovo povećati smanjenu svotu osiguranja na početnu svotu. Pravo zahteva predujma ima samo ugovarač osiguranja, što znači da to pravo ne pripada poveriocu a ni korisniku. Prema analogiji prethodnog člana, korisnik osiguranja dobija pravo na predujam od časa kad je to određeno na neopoziv način (pogledaj član 980 ZOO). Od toga časa prestaje pravo ugovarača osiguranja da zahteva predujam. Osiguravač nije dužan da prihvati zahtev za isplatu predujma. Ovo nesumljivo proističe od stilizacije stava 1 ovog člana koji naglašava da osiguravač može platiti predujam. On će biti obavezan ako je to ugovoreno na poseban način ili je predviđeno ugovornim uslovima osiguranja. Osiguravač takođe nije dužan da vrati unapred plaćenu svotu. U ovome se razlikuje ovaj institut od zajma. Ako osiguravač ne vrati svotu u roku ili zadocni s plaćanjem tekuće kamate za isplatu, rađaju se pravne posledice predviđene ili ugovorene (pogledaj stav 3 ovog člana).

2. Isplata kamate. U stavu 2 ovog člana kod uzetog predujma ugovarač osiguranja ima za dužnost da plati određenu kamatu. Kamate su kompenzacija za korišćenje novčanih sredstava osiguravača. Zakon ne govori ništa o procentu kamate, ali to jedno od pitanja koje se treba naglasiti u polisi. Drugim rečima, visina procenta kamate ugovara se prilikom zaključenja ugovora ili je predviđena u ugovornim uslovima osiguranja.

3. Pravne posledice neplaćanja kamate predviđa stav 3 ovog člana. Ako ugovarač osiguranja docni s isplatom tekuće kamate za isplatu, delovaće se kao da je zatražio otkup vrednosti polise. Zato se rađaju se pravne posledice predviđene za otkup, što znači da se ugovor gasi. Iz činjenice da se pravo na otkup vrednosti polise može ostvariti pod uslovom da se plate najmanje tri godišnje premije, zaključak je da ovaj uslov vredi i za predujam.

4. Uslovi davanja predujma. Stavom 4 ovog člana predviđeno ja da u polisi osiguranja moraju biti upisani uslovi davanja predujma, povraćaj predujma, visina stope kamate i posledice neplaćanja kamate dostigle za plaćanje. Ove ugovorne obaveze moraju biti u skladu s uslovima osiguranja, što znači da u polisi osiguranja i formalno ne treba naglasiti da li su predviđeni ugovorni uslovi osiguranja zato što su oni deo ugovora, tako i polise osiguranja.

Član 977. Zalog polise

1. Polisa osiguranja života može biti data u zalogu.

2. Zalaganje polise ima dejstvo prema osiguravaču samo ako je pismeno obavešten da je polisa založena određenom poveriocu.

3. Kad polisa glasi po naredbi, zalaganje se vrši indosamentom.

1. Zalaganje polise kao garancije. Zalog polise osiguranja života znači osinivanje založnog prava na polisu osiguranja života. Na izričit način u stavu 1 ovog člana naglašeno je da se polisa osiguranja života može ostaviti u zalog. Založno pravo na polisu osiguranja dobija se zaključenjem ugovora o zalogu za ostavljanje polise u zalog. Polisa se daje u zalog kao garancija poveriocu najčešće za isplatu poveriočevog duga. Poverilac s ovim dobija sigurnost da će se platiti od osigurane svote osiguranja života dužnika, u slučaju smrti dužnika pre isteka roka u kojem je polisa data u zalog. Najveća sigurnost poverioca ostvaruje se zalogom polise osiguranja za ceo život osiguranika. Zakon ne ograničava mogućnost ostavljanja u zalog samo ove polise. To može biti polisa iz bilo koje forme osiguranja života. Zakon naglašava samo polisu osiguranja života, što znači da polisa osiguranja od nesrećnog slučaja ne može se založiti u smislu odredaba ovog člana.

Kad poverilac u čiji je prilog deponovana polisa uzme polisu, zalog se na opoziva. Do nastanka osiguranog slučaja polisu osiguranja može založiti ugovarač osiguranja. S ovim ugovorač privremeno određuje novog korisnika osiguranja. Polisu može založiti i korisnik osiguranja od časa kad je ugovarač osiguranja izgubio pravo na opoziv korisnika (član 980 ZOO). Poverilac zalogoprimalac nosi svojstvo korisnika do isplate osiguranog potraživanja ili do isteka roka u kojem je polisa založena. Ako osiguranik – dužnik (dužnik kredita) ne plati redovno premiju osiguranja, umesto njega to može da učini poverilac zalogoprimalac s tim što on ima pravo da zahteva povraćaj tih sredstava od osiguranika. Osiguravač je obavezan da kompenzuje dug osiguran založenom polisom do visine osigurane svote. Jedno od pitanja jeste da li ima pravo poverilac zalogoprimalac na otkup polise osiguranja. Opšte je pravilo da poverioci ugovarača nemaju to pravo (član 975 stav 3 ZOO). Izuzetno to pravo ima poverilac kojem je polisa ostavljena u zalog, ako se potraživanje za čije je osiguranje založena polisa ne isplati u njenom tekućem roku za plaćanje (pogledaj komentar člana 975 stava 4 ZOO).

2. Obavest osiguravaču. Da bi zalaganje polise imalo odgovarajuće dejstvo prema osiguravaču, potrebno je da on bude obavešten pismenom formom o činjenici da je polisa založena i o licu u čiji prilog je založena (poveriocu zalogoprimalcu). To proističe iz stava 2 ovog člana. Opšti uslovi osiguranja redovno zahtevaju da obaveštenje o zalaganju polise u predviđenoj formi i sadržaju bude dospelo osiguravaču pre nastanka osiguranog slučaja.

3. Forma zalaganja polise. Polisa osiguranja života može osim prema naredbi biti upisana i na određeno lice (član 964 stav 2 ZOO). Polisa ne može biti upisana na donosioca (pogledaj komentar člana 964 ZOO). Ostavljanje polise u zalog prema naredbi vrši se s indosamentom, kao što se i indosamentom prenosi polisa. Da bi indosament prema naredbi bio važeći potrebno je da sadrži ime korisnika, datum indosacije i potpis indosanta, što znači da indosament polise prema naredbi ne može biti indosament blanko (član 964 stav 3 ZOO).

PODGLAVLJE 4 OSIGURANJE ŽIVOTA U KORIST TREĆEG LICA

Član 978. Određivanje korisnika

- 1. Ugovarač osiguranja života može u ugovoru, kao i nekim docnijim pravnim poslom, pa i testamentom, odrediti lice kome će pripasti prava iz ugovora.**
- 2. Ako se osiguranje odnosi na život nekog drugog lica, za određivanje korisnika potrebna je i njegova pismena saglasnost.**
- 3. Korisnik ne mora biti određen po imenu, dovoljno je ako akt sadrži nužne podatke za njegovo određivanje.**
- 4. Kad su za korisnike određena deca ili potomci, korist pripada i onima koji su rođeni docnije, a korist namenjena supruhu pripada licu koje je bilo u braku sa osiguranikom u času njegove smrti.**

Opšti pregled. Opšte je pravilo našeg obligacionog prava da se ugovor može zaključiti u ime lica a za korist trećeg lica. Osnovna karakteristika ovog ugovora je da lice u čiju korist je ugovor zaključen dobija sopstveno i direktno pravo prema dužniku, ako nije ugovoreno nešto drugo (član 131 ZOO). Najčešću i navažniju primenu ovog opšteg načela u ugovornoj praksi biznisa nalazimo u specifičnom institutu prava osiguranja života s nazivom: osiguranje života u korist trećeg lica. Zbog važnosti ovog osiguranja i mnogih specifičnih pitanja koja se javljaju u njegovoj primeni, ovo je osiguranje opširno regulisano u podglavlju 4, glave III, deo 26 ZOO (članovi 978 do 986).

1. Pojam osiguranja života u korist trećeg lica. S terminom osiguranje života u korist trećeg lica smatramo osiguranje života s kojim se osiguravač obavezuje ugovaraču osiguranja da će osiguranu svotu isplatiti licu koje on odredi. Lice koje ugovarač odredi dobija svojstvo korisnika osiguranja, što znači da mu pripadaju prava iz ugovora o osiguranju života. Korisnik osiguranja je lice van kruga ugovornih strana, znači treće lice, zato prema ovoj karakteristici i celo osiguranje se naziva osiguranje u korist trećeg lica.

Kod ugovora u slučaju nadživljenja ugovarač može istovremeno biti i korisnik osiguranja, ali kod ugovora u slučaju smrti potrebna je i druga strana – korisnik osiguranja. Zakonsko dejstvo ugovaranja osiguranja u korist trećeg lica jeste da korisnik osiguranja dobija sopstveno i direktno pravo prema osiguravaču za isplatu osigurane svote. Ovo pravo je opozivo samo do smrti ugovarača osiguranja (pogledaj komentar odredbe člana 980 ZOO). Pravo korisnika osiguranja je izvorno. Ono se rađa samim zaključenjem ugovora. Za rađanje ovog prava nije potrebno da ga korisnik prihvati. Važno je da ga ne odbije. Takođe je nevažno kad se učinila izjava prihvatanja. To se može učiniti u svako vreme sve dok se ne opozve. Izjava se može dati i nakon nastanka osiguranog slučaja. Zato se ovde pravo na korišćenje ne ostvaruje na osnovu prava nasledstva ili poklona. I kada su kao korisnici osiguranja određeni naslednici ugovarača osiguranja, oni njihov zahtev prema osiguravaču ne oslanjaju na nasledno pravo već na odredbe ugovora o osiguranju. Zato je predviđeno da svota osiguranja ne ulazi u naslednu masu ugovarača, a i onda kad su kao korisnici određeni njegovi naslednici (član 981 ZOO). Ako ugovorom nije određen korisnik ili je ugovorna odredba bez dejstva, smatra se da je ugovor zaključen u korist ugovarača osiguranja (član 988 ZOO). Mogućnost zaključenja ugovora u korist trećeg lica zakonom je predviđena kod osiguranja života uopšte i nije ograničena na neku formu osiguranja života. Zato, mora se shvatiti da se takav ugovor može zaključiti kod svih formi osiguranja života (osiguranje za slučaj smrti, osiguranje za nadživljenje, mešano osiguranje). U praksi, međutim, najčešće nam se pojavljuje osiguranje za slučaj smrti.

a) Određivanje korisnika osiguranja. Pravo određivanja korisnika osiguranja je zakonsko pravo ugovarača osiguranja. Takođe, samo ugovarač osiguranja ima pravo da opozove odredbu o određivanju korisnika (pogledaj član 980 ZOO). To je strogo njegovo sopstveno pravo. Zato se ne dozvoljava njegovim poveriocima ili naslednicima da promene korisnika osiguranja. Ovom prilikom nije važan odnos osiguravača osiguranja prema trećem licu i od kakve je prirode interes ugovarača osiguranja da zaključi ugovor u korist nekog trećeg lica. Ovaj interes može proisticati od bilo kojeg odnosa bio on: porodični, društveni ili neki drugi odnos. U našem pravnom sistemu ne bi trebao biti ekonomski, on može biti sentimentalne prirode, pod uslovom poštovanja pravila društvenog morala (član 89 ZOO). Korisnik može biti svako pravno ili fizičko lice. Za fizičko lice dovoljno je da ima pravnu sposobnost. Nije potrebno da ima i poslovnu sposobnost. To može biti i nerođeno dete – **nasciturus (nasciturus pro iam nato habitur...** = začeto dete smatra se kao rođenim)⁸⁸².

b) Ugovarač osiguranja može da odredi korisnika ugovorom o osiguranju, znači prilikom zaključenja ugovora, ali i kasnije s nekim pravnim poslom, a i testamentom. Korisnika osiguranja je moguće odrediti do časa nastanka osiguranog slučaja. Ako se korisnik odredi prilikom zaključenja ugovora, njegovo ime se upisuje u polisi osiguranja. U slučaju kasnijeg određivanja korisnika, podnosi se dodatak polisi ili se određuje neka druga pismena forma, na pr., u formi dokumenta beležnika. Određivanje korisnika u polisi prema naredbi vrši se u formi indosamenta. Za važnost indosamenta polisa mora da sadrži ime korisnika,

882 Pogledaj član 126.2 Zakona o Nasledstvu Kosova koji predviđa da dete začinjeno u času otvaranja nasledništva smatraće se kao rođeno, ako se rodi živo.

datum indosacije i potpis indosanta. Kad se korisnik određuje testamentom ova izjava ima važnost ugovora u korist trećeg a ne izjava poslednje volje, zato ona proizvodi dejstvo i kad korisnik odustane od nasleđstva. Određivanje korisnika je jednostrani čin ugovarača osiguranja i za njegovu važnost nije potreban pristanak osiguravača, već je potrebno da se osiguravač obavesti o licu koje je korisnik osiguranja (član 986 ZOO).

2. Pristanak osiguranika. Kad se osiguranje života ne bavi s ugovaračem osiguranja, već s životom nekog drugog lica (osiguranog lica), za određivanje korisnika neophodan je njegov pismeni pristanak (osiguranika). Odobrenje osiguranog lica je neophodno ne samo za zaključenje ugovora već i za svaku kasniju promenu korisnika, na pr., opoziv, određivanje novog korisnika. Isto načelo se primenjuje i kod osiguranja života u slučaju smrti nekog trećeg lica. Za važnost jednog takvog ugovora neophodno je pismeno odobrenje trećeg lica (pogledaj član 967 stav 3 ZOO). Uslov u pismenom odobrenju iz člana 967 i iz ovog člana (978 stav 2) ubačen je da bi sprečio moguće zloupotrebe kod osiguranja života. Pravne posledice nedostatka pismenog odobrenja u ova dva slučaja nisu iste. Kod osiguranja trećeg lica (član 967 ZOO), ovo ima za posledicu poništenje ugovora, a nedostatak pismenog odobrenja osiguravaču za imenovanje trećeg lica kao korisnika osiguranja prema odredbama ovog člana ne čini ugovor ništavim. Ugovarač osiguranja može onda da imenuje drugog korisnika. Ako to ne učini, osigurana svota od osiguranja života pripada ugovaraču osiguranja (član 985 ZOO).

3. Način određivanja korisnika osiguranja. Korisnik osiguranja se može odrediti: a) imenom, b) naglašavanjem naophodnih podataka za njegovo određivanje. Korisnik zato može biti određen ili odredljiv. Ako nije naglašeno ime korisnika osiguranja, on sa mora upisati na način na koji je moguće utvrditi njegov identitet. U praksi često se umesto imena on određuju izrazima: supruga, suprug, deca, potomci, naslednici i slično. U takvim slučajevima postavlja se pitanje da li ta lica moraju imati upisano svojstvo u času određivanja.

4. Zakon o deci i potomcima predviđa da korist pripada i onima koji su kasnije rođeni. Izuzetno, korist neće pripasti deci rođenoj kasnije ako su prethodna deca kao korisnici bili utvrđeni s njihovim imenima. U tom slučaju korist pripada samo njima. Eventualni dodatak „deca“ ispred ili posle upisa imena nije relevantan. Taj dodatak samo govori u porodičnom odnosu, a njihova korisna prava oni izvlače iz ugovora o osiguranju. I obrnuto, ako je upisan samo izraz „deca“ (bez njihovih imena), korist pripada svoj deci nezavisno od toga da li su rođeni pre ili nakon zaključenja ugovora, odnosno određivanja korisnika, zato što svi oni imaju pravni status deteta. Imajući u vidu da nakon zaključenja ugovora o osiguranju života može doći do promene lica supružnika, interesantno je pitanje kojem licu u tom slučaju pripada korist, starom venčanom partneru ili novom, ako korisnik nije određen imenom već samo s izrazom na pr., suprug, muž, žena i slično, zakon je ovaj dualizam rešio na neosporan način: korist namenjena supruhu (ili supruzi) pripada licu koje je bilo u braku s osiguranikom (ugovaračem) u času njegove smrti.

Član 979. Podela koristi između više korisnika

Kad su za korisnike određena deca, potomci, i uopšte naslednici, ako ugovarač osiguranja nije odredio kako će se izvršiti podela između njih, podela će se izvršiti srazmerno njihovim nasledničkim delovima, a ako korisnici nisu naslednici, osigurana svota biće podeljena na jednake delove.

Ovom odredbom je regulisana podela koristi između više korisnika određenih ugovorom o osiguranju života kad ugovarač osiguranja nije odredio kako će se vršiti podela između njih. (U suprotnom podela će se vršiti na način kako je odredio ugovarač osiguranja). Ovom prilikom se pravi razlika između: a) korisnika – naslednika (dece – potomaka) i b) ostalih korisnika.

a) Podela između naslednika vršiće se srazmerno njihovim naslednim delovima. Ovo pravilo važi za okolnost kad su ugovorom o osiguranju ili nekim kasnijim pravnim poslom određeni naslednici kao korisnici na generalan način. Oni naslednici koji su određeni imenom nose korist u delu koji im je odredio ugovarač, a dispozitivna norma ovog člana se ne primenjuje. Ovo potvrđuje raniju primedbu da korisnici njihovo pravo na korist od ugovora o osiguranju života izvlače iz ugovora o osiguranju a ne od nasledničkog prava.

b) Ako su kao korisnici određena lica koja nemaju svojstva naslednika, osigurana svota će se podeliti u jednakim delovima.

Član 980. Opozivanje odredbe o određivanju korisnika

1. Odredbu kojom se korist iz osiguranja dodeljuje određenom licu, može opozvati samo ugovarač osiguranja, i to njegovo pravo ne mogu vršiti ni njegovi poverioci, ni njegovi zakonski naslednici.

2. Ugovarač osiguranja može opozvati odredbu o koristi sve dok korisnik ne izjavi na ma koji način da je prima, kad ona postaje neopoziva.

3. Ugovarač može opozvati odredbu o koristi i posle izjave korisnika da je prima, ako je korisnik pokušao ubistvo osiguranika, a ako je korist dodeljena bez naknade, za opozivanje važe i odredbe o opozivanju poklona.

4. Smatra se da je korisnik odbio namenjenu mu korist, ako se posle smrti ugovarača osiguranja na poziv njegovih naslednika ne izjasni u roku od mesec dana da je prima.

---

1. Pravo opoziva. Stavom 1 ovog člana regulisano je pravo opoziva ugovorne odredbe o korisnicima iz ugovora o osiguranju života u korist trećeg lica (prema članu 978 ZOO).

Ugovarač osiguranja, kao što ima zakonsko pravo da imenuje korisnika iz ugovora o osiguranju života u korist trećeg lica, isto tako ima pravo i da opozove odredbu o imenovanju korisnika. Ugovarač u odluci o promeni ili opozivu odluke može biti podstaknut od promena životnih okolnosti ili drugih razloga. Postoje mnoge mogućnosti za ovo. Umesto postojećeg korisnika može da imenuje nove korisnike; pored postojećeg može imenovati i druge korisnike, kao što može i da opozove odluku i da ne imenuje nove korisnike. Opoziv je jednostrani čin ugovarača osiguranja. Pravo opoziva je strogo sopstvene prirode i pripada samo ugovaraču osiguranja. Zbog tog razloga u stavu 1 ovog člana izričito je naglašeno da ovo pravo nemaju njegovi poverioci a ni njegovi zakonski naslednici. Za važnost opoziva nije potreban pristanak osiguravača a ni korisnika imenovanih ranije, već je ugovarač obavezan da obavesti osiguravača o opozivu. Nije predviđena forma opoziva, ali ona može biti ugovorena. Korisnik se može opozvati izričito, s izjavom o opozivu ili na indirektan način, imenovanjem novih korisnika. Ovo se može učiniti i na bilo koji drugi način kojim se na jasan način izražava namera ugovarača o opozivu ranije imenovanog korisnika.

Pravne posledice opoziva zavise od toga da li je određen novi korisnik ili nije. Ako je određen novi korisnik, on dobija pravo na korist od ugovora. Ako s opozivom starog korisnika nije određen novi korisnik, korisnik je sam ugovarač osiguranja, što znači da osigurana svota ulazi u njegovu imovinu (pogledaj komentar odredbe člana 985 ZOO).

2. Gašenje prava na opoziv. Opšte je pravno pravilo da ugovarač koristi za trećeg može da opozove ili promeni svoju odluku dok treći ne izjavi da prihvata ono što je ugovoreno njemu u prilog (član 132 stav 1 ZOO). Onda ugovoreni zahtev u korist trećeg lica postaje neopoziv. Ovo opšte pravilo, s nekim izuzecima, važi i kod osiguranja života. Ovo pravilo sadrži stav 2 ovog člana gde je predviđeno da ugovarač osiguranja može da opozove odredbu o koristi sve vreme dok korisnik ne izjavi na bilo koji način da je prihvata. Nakon prihvatanja imenovanja, ugovorna odredba o koristi postaje neopoziva. Prihvatanje se može izraziti na bilo koji način, zato za važnost prihvatanja nije potrebno da ono bude predstavljeno u pismenoj formi. Izjava o prihvatanju može se dati u bilo koje vreme do opoziva odluke o imenovanju korisnika. Izjava o prihvatanju nema konstitutivnu važnost. Korisnik ovo pravo dobija na izvoran i direktan način na osnovu samog ugovora od časa njegovog zaključenja.

3. Izuzeća od pravila o neopozivosti imenovanja korisnika. Nakon što odluka o imenovanju korisnika postane neopoziva, ugovarač osiguranja međutim može u izvanrednim slučajevima, zakonski predviđenim, da opozove odredbu o koristi. U stavu 3 ovog člana kao izvanredni slučajevi predviđeni su: a) ako je korisnik pokušao ubiti osiguranika, b) ako postoje razlozi za opoziv poklona (kad je korist podešena bez naknade).

a) Ugovarač prema svojoj slobodnoj volji odlučuje da li će opozvati korisnika koji je pokušao ubiti osiguranika. On ima ovo pravo i kad je ugovor zaključen za njegov život a i kad postoji osiguranik, znači kad su ugovarač osiguranja i osiguranik različita lica. Indirektno, na opoziv može uticati i osiguranik zato što za imenovanje korisnika osiguranja

potreban je i njegov pristanak (član 978 stav 2 ZOO), i taj pristanak u slučaju pokušaja ubistva može da opozove. Ako je korisnik izvršio krivično delo ubistva osiguranika, onda je on lišen od svakog prava iz ugovora (član 971 ZOO).

b) Ako je imenovanom licu korist iz ugovora podešena bez naknade, znači ako mu je poklonjena, onda važe pravila obligaciona prava o opozivu poklona. Razlozi za opoziv odluke u tim slučajevima bi mogli biti: zbog osiromašenja, nezahvalnosti, povrede obaveze izdržavanja (pogledaj komentar dela 3, član 542 i dr. ZOO).

4. Odbijanje koristi. Opšte je pravilo iz obligacionog odnosa da treće lice kod ugovora o njegovoj koristi, može da odbije korist koja mu je namenjena. U skladu s tim opštim načelom, korisnik iz ugovora o osiguranju života u korist trećeg lica nije obavezan da prihvati korist koja njemu namenjena. On može da je odbije. Ako to ne učini, a u međuvremenu ugovarač umre, za naslednike je veoma važno da li imenovano lice prihvata korist ili ne. Zbog otklanjanja pravne nesigurnosti, u odredbi stava 4 ovog člana previđeno je da naslednici imaju pravo da pozovu imenovanog korisnika da se u roku od jednog meseca izjasni vezano za ovu okolnost. Ako se korisnik ne izjasni u tom roku, prouzrokuje se zakonska pretpostavka da je korisnik odbio korist koja mu je namenjena. S pretpostavkom da nema drugih korisnika, osigurana svota, kao što je naglašeno, pripada imovini ugovarača osiguranja (pogledaj član 985 ZOO).

Član 981. Sopstveno i neposredno pravo korisnika

1. Osigurana svota koja treba da bude isplaćena korisniku ne ulazi u zaostavšinu ugovarača osiguranja, pa ni kad su za korisnike određeni njihovi naslednici.

2. Pravo na osiguranu svotu ima samo korisnik, i to od samog zaključenja ugovora o osiguranju, i bez obzira na to kako je i kada određen za korisnika, i bez obzira da li je izjavio svoje prihvatanje pre ili posle smrti osiguranika, te se može obratiti neposredno osiguravaču sa zahtevom da mu se isplati osigurana svota.

3. Ako je ugovarač osiguranja odredio za korisnika svoju decu, svoje potomke, ili naslednike uopšte, svakom tako određenom korisniku pripada pravo na odgovarajući deo osigurane svote i ako se odrekne nasleđa.

Opšti pregled. Kod ovog osiguranja (osiguranje života u korist trećeg lica), zbog osiguranja smisla i svrhe njegovog zaključenja, bilo be veoma potrebno u znatnoj meri izbegavati opšta načela naslednog prava, a u tu svrhu ZOO poznaje specifično rešenje. Ono je sadržano u odredbama nekih članova u nastavku.

1. Osigurana svota ulazi u naslednu masu ugovarača. S gledišta primene naslednog prava kod odnosa iz osiguranja života moguće su dve okolnosti: a) korisnik nije određen i b) korisnik je određen.

a) Ako ugovorom o osiguranju nije određen korisnik ili ako je odredba o određivanju korisnika iz bilo kojeg razloga bez dejstva, osigurana svota pripada ugovaraču osiguranja (član 985 ZOO). Smatra se da je osiguranje zaključeno u korist ugovarača a ne u korist trećeg lica. U slučaju ostvarenja osiguranog slučaja (smrti osiguravača), osigurana svota pripada imovini ugovarača i s njegovim ostalim pravima prelazi na njegove naslednike. Njegovi naslednici se ne pojavljuju kao korisnici osiguranja u korist trećeg lica. Oni nemaju nezavisno pravo prema osiguravaču, a niti na direktnu tužbu. Poverioci ugovarača imaju u odnosu na osiguranu svotu ista prava kao i prema drugoj imovini ugovarača. Osigurana svota može biti predmet konfiskacije, osiguranja plaćanja i dr.

b) Kod osiguranja života u korist trećeg lica tipična je okolnost da je korisnik određen. U slučaju smrti ugovarača osiguranja, osigurana svota ne ulazi u njegovo naslestvo i ona pripada samo korisniku (korisnicima). Korisnik ima pravo na direktan zahtev prema osiguravaču. Ista je situacija kad je kao korisnik određeno lice s naslednim pravom (na pr., potomak ugovarača osiguranja). U tom slučaju dolazi do podele osigurane svote od nasledne mase. Pravo na direktan zahtev prema osiguravaču naslednik ugovarača osiguranja dobija na osnovu ugovora o osiguranju, a ne na osnovu naslednog prava. Zato u stavu 1 ovog člana određeno je da osigurana svota ne ulazi u naslednu svotu ugovarača osiguranja niti onda kada su kao korisnici određeni njegovi naslednici (član 981 stav 1 ZOO). Naslednicima (korisnicima) pripada pravo na osiguranu svotu i ako odustanu od nasledstva (član 981 stav 3 ZOO). Za razliku od situacije pod a), poverioci umrlog ugovarača osiguranja nemaju pravo da zahtevaju od svote koja je osigurana da im se isplate njihova potraživanja (član 982 ZOO). Ugovarač osiguranjau času smrti nije ni imao to pravo zato što je to pravo preneo na korisnika, zbog toga niti mu je bilo moguće da ga putem naslednog prava prenese na drugoga (naslednike).

2. Pravo korisnika na zahtev je sopstveno i direktno. Stavom 2 ovog člana postavljeno je osnovno načelo o pravu korisnika osiguranja iz kojeg proističe i pravilo iz prethodnog stava, koje je objašnjeno u stavu 2 da pravo na osiguranu svotu ima samo imenovani korisnik. Prema osiguravaču on ima pravo na direktan zahtev za isplatu osigurane svote. Ovo pravo on ima od časa zaključenja ugovora o osiguranju, nezavisno kako i kad je određen kao korisnik. Nevažno je i to što je on izjavio njegovo prihvatanje pre ili nakon smrti osiguranika.

3. Kada su korisnici naslednici ugovarača. Kao što je naglašeno u komentaru odredbe člana 978 stava 4 ZOO, ugovarač osiguranja iz ugovora o osiguranju života u korist trećeg lica može kao korisnik da odredi i svoje zakonske naslednike, što je u praksi i najčešći slučaj. U stavu 3 ovog člana svakom korisniku određenom na taj način pripada pravo na odgovarajući deo osigurane svote iako odustaje od nasledstva. Ova je odredba posledica

odredbe stava 1 ovog člana prema kojoj osigurana svota ne ulazi u naslednu masu ugovarača osiguranja i onda kad su kao korisnici određeni njegovi naslednici. Odustajanje od nasledstva ne znači odustajanje od osigurane svote. U ovome se vidi dosledna primena načela podele osigurane svote od nasledne mase. Zbog istih razloga ne postoji pravo zakonskih naslednika na neophodan deo osigurane svote. Osigurana svota pripada samo korisniku koji je određen ugovorom, polisom ili drugim dokumentom.

Član 982. Poverioci ugovarača osiguranja i osiguranika

1. Poverioci ugovarača osiguranja i osiguranika nemaju nikako pravo na osiguranu svotu ugovorenu za korisnika.

2. Ako su premije koje je uplatio ugovarač osiguranja bile nesrazmerno velike prema njegovim mogućnostima u času kad su bile uplaćene, njegovi poverioci mogu zahtevati da im se preda deo premija koji premaša njegove mogućnosti, ako su ispunjeni uslovi pod kojima poverioci imaju pravo na pobijanje dužnikovih pravnih radnji.

1. Poverioci nemaju pravo na osiguranu svotu. U odnosima iz osiguranja života u korist trećeg lica pravo na osiguranu svotu ima samo korisnik osiguranja i to pravo može direktno da ostvari od osiguravača (član 981 ZOO). Njegovo pravo je izvorno i nezavisno. Ono se oslanja na ugovor o osiguranju, zato je ono od ugovorne prirode. Nezavisnost prava korisnika na osiguranu svotu isključuje od ovog prava sve ostale. Na osiguranu svotu nemaju pravo ni ugovarač niti osiguranik (osigurano lice), a osigurana svota ne ulazi u njihovu imovinu a niti i njihovu naslednu masu. Logično je, da pravo na osiguranu svotu ne mogu imati ni njihovi poverioci. Stavom 1 ovog člana, ovo se na izričit način potvrđuje. Prema ovoj odredbi, poverioci ugovarača osiguranja i osiguranika nemaju nikakvo pravo na osiguranu svotu ugovorenu za korisnika. Zabranom konfiskacije osigurane svote osigurava se da će osiguranu svotu uzeti ono lice kome je i namenjena, znači korisniku osiguranja.

2. Isključivo pravo poverioca na deo premije. U stavu 2 ovog člana predviđeno je jedno izuzeće od pravila iz stava 1 ovog člana. Isključenje se bavi premijom osiguranja života. Plaćanjem premije za osiguranje života u korist trećih lica od strane ugovarača osiguranja mogu se oštetiti poverioci ugovarača osiguranja, zato što se za svotu premije smanjuje njegova imaočina od koje bi mogli naplatiti njihova potraživanja. U granicama normalnih izlazaka za ovo osiguranje poverioci nemaju pravo na nikakav prigovor. Ali ako su ispunjene opšte pretpostavke za prigovor na pravne poslove preduzete od strane dužnika na štetu poverioca, predviđene opštim pravilima obligacionih prava (deo III, podglavlje 2, članovi 261 do 266 ZOO), poverioci na osnovu stava 2 ovog člana imaju pravo da zahtevaju predaju dela premije. Prema ovoj odredbi stava 2 ovog člana oni dobijaju ovo pravo ako su premije koje je platio ugovarač osiguranja bile srazmerno mnogo veće u upoređenju s njegovim mogućnostima u času kad su plaćene. U tom slučaju poverioci

imaju pravo da zahtevaju od osiguravača da im se preda deo premija koji prevazilazi mogućnosti ugovarača. Prema opštim pravilima, smatra se da je pravni posao preduzet na štetu poverioca ako zbog ovoga dužnik nema dovoljno sredstava za ispunjenje zahteva poverioca (član 261 stav 2 ZOO). S pravnom normom ovog člana, zakonodavac na jasan način polazi od pretpostavke da je u izvanrednim životnim okolnostima moguće učiniti štetnu radnju za poverioca zaključenjem ugovora o osiguranju s nesrazmernim premijama osiguranja. Da bi poverioci mogli da se pozivaju na ovaj član, potrebno je da dužnik zbog plaćanja premija nije bio u stanju da ispuni svoje obaveze prema poveriocu. Teret dokaza o štetnoj radnji je na poverioca. Pravni posao dužnika oni mogu da napadnu tužbom ili prigovorom (pogledaj komentar člana 265 ZOO).

Član 983. Ustupanje osigurane svote

Svoje pravo na osiguranu svotu može korisnik preneti na drugoga i pre osiguranog slučaja, ali mu je zato potreban pismeni pristanak ugovarača osiguranja, u kome mora biti navedeno ime lica na koje se pravo prenosi, a ako se osiguranje odnosi na život nekog drugog lica, potreban je isti takav pristanak i tog lica.

Pravo na isplatu osigurane svote korisnik može prenesti na drugog pre i nakon nastanka osiguranog slučaja. Sam prenos prava pre nastanka osiguranog slučaja je specifičan za pravni posao osiguranja. Nakon nastanka osiguranog slučaja zahtev za isplatu osigurane svote korisnik može da prenese na drugog kao i svaki drugi zahtev s ustupanjem pravno obavezujućeg prava. Za ovo ZOO s odredbom ovog člana predviđa mogućnost prenosa prava pre nastanka osiguranog slučaja kao i uslove za važnost prenosa. Oni proizilaze od prirode odnosa iz ovog osiguranja. S gledišta prelaza prava postoje dve moguće situacije: a) ugovarač i osiguranik (osigurano lice) su isto lice, b) ugovarač i osiguranik su različita lica. U slučaju pod a), za važnost prenosa potreban je pristanak ugovarača osiguranja u pismenoj formi u kojoj se mora upisati ime lica na koga prelazi pravo. Ako se osiguranje bavi s životom nekog lica (slučaj pod b), osim pismenog pristanka ugovarača osiguranja potreban je i pismeni pristanak osiguranika (član 983 ZOO). Za važnost ustupanja osigurane svote prema odredbama ovog člana ne zahteva se pristanak osiguravača, ali prema opštim pravilima o ustupanju zahteva potrebno je obavestiti osiguravača o promeni poverioca (član 422 ZOO). Razlog je isti kao i kod opštih pravila. Ako korisnik osiguranja ne obavesti osiguravača o ustupanju, ispunjenje duga prema korisniku je važeće i oslobađa dužnika – osiguravača obaveze od plaćanja osigurane svote prema novom poveriocu (pogledaj komentar odredbe člana 422 stava 2 ZOO).

Član 984. Kad određeni korisnik umre pre dospelosti

Kad lice koje je bez naknade određeno za korisnika umre pre dospelosti osigurane glavnice ili rente, korist iz osiguranja ne pripada njegovim naslednicima, nego narednom korisniku, a ako ovaj nije određen, onda imovini ugovarača osiguranja.

U odnosima iz osiguranja života u korist trećeg lica normalno se pretpostavlja da će korisnik osiguranja nadživeti ugovarača osiguranja. To ne treba biti tako, zato se pojavljuje pitanje kojoj strani je osiguravač dužan da isplati osiguranu svotu. Prema odredbama ovog člana, to zavisi od toga da li je korisnik bio određen: a) bez naknade, b) s naknadom.

a) Kad lice koje je bez naknade određeno kao korisnik umre pre dospelosti osigurane svote ili rente, korist od osiguranja ne pripada njegovim naslednicima, već sledećem korisniku, a ako on nije određen, korist pripada ugovaraču osiguranja. Odredba ovog člana je izuzće od opštih pravila naslednog prava, prema kojima bi pravo korisnika osiguranja trebalo preći na njegove naslednike. Objašnjenje za ovo izuzeće je u ubeđenju da odnosi iz ovog osiguranja su sopstvene prirode, ovo naročito proističe iz činjenice da je ugovarač odredio neko lice kao korisnika bez nikakve naknade. Zbog toga je logično da ono što vredi za njihove međusobne odnose ne važi za odnose ugovarača osiguranja prema njegovim naslednicima, zato se oni ne mogu pozivati na pravo iz osiguranja koje je bilo ugovoreno za njihovog prethodnika. U ovoj situaciji smatra se da korisnik uopšte nije ni postojao, zato je i predviđena ista pravna posledica kao i kod osiguranja za slučaj smrti kad korisnik uopšte nije određen (član 985 ZOO). Korist od osiguranja pripada ugovaraču osiguranja kao da je ugovorio korist za sebe odnosno svoje naslednike.

b) Ako je korisnik osiguranja određen s naknadom, ne primenjuje se odredba ovog člana već korist od osiguranja prelazi na naslednike korisnika osiguranja. Ovo nije predviđeno izričito zakonom ali s primenom opštih pravila tako se može zaključiti. Ovde je jasno reč o pravnom poslu na osnovu kojeg je korisnik dobio potpuno pravo na osiguranu svotu u času zaključenja ugovora, zato ona prelazi na naslednike kao i svako drugo njegovo pravo.

Član 985. Osiguranje za slučaj smrti bez određenog korisnika

Ako ugovarač osiguranja za slučaj smrti ne odredi korisnika, ili ako odredba o određivanju korisnika ostane bez dejstva zbog opozivanja, ili zbog odbijanja određenog lica, ili iz kog drugog uzroka, a ugovarač osiguranja ne odredi drugog korisnika, osigurana svota pripada imovini ugovarača osiguranja i kao njen deo prelazi sa ostalim njegovim pravima na njegove naslednike.

U osiguranju života za slučaj smrti u korist trećeg postoji mogućnost da umre ugovarač osiguranja, znači da se ostvari osigurani slučaj, a da zbog različitih razloga ne postoji

korisnik. U toj situaciji pojavljuje se pitanje, kao i u prethodnom članu, kojem licu će pripasti korist od osiguranja (osigurana svota). Kao razlog zbog kojeg može da ne postoji korisnik zakon nabraja sledeće: ugovarač nije odredio korisnika; odredba o određivanju korisnika je bez dejstva (zbog opoziva, zbog odbijanja određenog lica da prihvati korist, ili bilo koji drugi razlog). S pretpostavkom da ugovarač osiguranja nije odredio drugog korisnika, osigurana svota pripada ugovaraču osiguranja, što znači njegovim naslednicima. Smatra se kao i u prethodnom članu, da je ugovarač ugovorio korist za sebe odnosno za svoje naslednike.

Član 986. Savesna isplata osigurane svote neovlašćenom licu

1. Kad osiguravač isplati osiguranu svotu licu koje bi na nju imalo pravo da ugovarač osiguranja nije odredio korisnika, on se oslobađa obaveze iz ugovora o osiguranju ako u času izvršene isplate nije znao niti je mogao znati da je korisnik određen testamentom, ili nekim drugim aktom koji mu nije dostavljen, a korisnik ima pravo da zahteva vraćanje od lica koje je primilo osiguranu svotu.

2. Isto važi u slučaju promene korisnika.

---

1. Određivanje korisnika osiguranja je nezavisno i sopstveno pravo ugovarača osiguranja. Kao što ima pravo da odredi neko lice za korisnika, ugovarač ima pravo da umesto njega odredi neko drugo lice, jedno ili više njih. On to može učiniti s nekim pravnim aktom ili testamentom. Ugovorna je obaveza ugovarača osiguranja da za imenovanje nekog lica za korisnika osiguranja ili za promenu lica korisnika obavesti osiguravača, da bi ovaj znao, u slučaju ostvarenja osiguranog slučaja, kojem licu je dužan da isplati osiguranu svotu. Ovo je i u skladu sa načelom savesnosti kod osiguranja. S odredbom ovog člana štiti se savestan osiguravač koji je izvršio isplatu osigurane svote licu koje bi imalo pravo na nju da nije ugovarač osiguranja odredio ili promenio korisnika, a o tome nije obavestio osiguravača. Prema doredbama ovog člana, u takvom slučaju osiguravač je oslobođen od obaveza prema ugovoru o osiguranju ako u času vršenja isplate nije znao a niti je mogao znati da je korisnik određen testamentom ili nekim drugim aktom, koji njemu nije predat od strane ugovarača osiguranja. Imajući u vidu da pravo na osiguranu svotu ima samo korisnik osiguranja, nezavisno od toga kako i kada je određen za korisnika, u slučaju isplate osigurane svote drugom licu, korisnik je ovlašćen da od tog lica zahteva povraćaj osigurane svote uzete od njega (član 986 ZOO). To je u skladu s opštim pravilom o dobijanju koristi bez osnove (član 194 ZOO)⁸⁸³.

2. Ako osiguravač izvrši isplatu osigurane svote licu za kojeg je znao ili je morao znati da nije ovlašćeni korisnik, a stvarni osiguravač nije mogao da postigne da bude kompenzovan od njega, u skladu s odredbom ovog člana, osiguravač odgovara stvarnom korisniku za naknadu štete trpljene na ovaj način (član 136 ZOO).

883 Pogledaj presudu Opštinskog Suda u Prištini C. br. 815/2002 datuma 31.03.2006,

Član 987. Pojam

Partnerstvo (Ortakluk) je ugovorni spoj dva ili više lica (partnera) da se postigne zajednički cilj dozvoljen zakonom, putem zajedničkog rada ili određenih ugovora.

Ugovor o partnerstvu je deo grupe ugovora a formiranje zajednice imovine i rada. Ugovorom o partnerstvu smatramo taj ugovor sa kojom dva ili više lica, koji se nazivaju partneri(ortaci), stupaju u obavezu da sastavljaju određene delove njihove imovine ili rada sa namerom ostvarivanja ekonomske i imovinske dobiti.⁸⁸⁴ Ovaj ugovor je regulisan zakonskim odredbama Zakona o Obavezama Kosova, tačnije u članovima 826-863.

Subjekti koji zaključuju ovaj ugovor, odnosno subjekti koji stupaju u obavezu spajanja određenih dela imovine ili rada sa namerom da postignu neki ekonomski cilj, naziva se partnerstvo(ujedinjeni). Zajednica dva ili više spojenih subjekata ugovorom naziva se partnerstvo ili društvo. Imovina ili rad koji spajaju ortakluk se naziva deo partnerstva, dok njihova zajednička imovina je glavnica partnerstva.⁸⁸⁵

Iako se vrši spajanje imovine, rada ili kapitala partnera u toj zajednici, imovina partnerstva nema posebne osobine pravnog lica.

Glavne karakteristike ugovora o partnerstvu su:

- je *obostrano obavezujući ugovor*, koja stvara određene obaveze za svakog partnera. Svako od partnera je obavezan da spoji jednu određenu imovinsku vrednost u partnerstvu. Svi partneri preuzimaju uzajamno obaveze;
- je *konzenzualni ugovor*, koji se zaključuje sa jednostavnim pristankom partnera u vezi sa njenim bitnim elementima. Međutim, u tim slučajevima kada se građani sjedine sa namerom izgradnje zajedničkog stana, ugovor o partnerstvu treba da se zaključi u pisanoj formi i sa stavljanjem potpisa ugovarača koji se potvrđuju od nadležnog organa.⁸⁸⁶
- on ima *aleatorne elemente*, jer je ovde nesigurno koliko će dobiti svaki partner nakon postizanja određenog cilja. Postoji mogućnost da svaki partner dobije manje nego što je dao, ili da ne dobije ništa zbog slabog poslovanja ili zbog prestanka predmeta partnerstva.⁸⁸⁷
- je ugovor koji se zasniva u poverenju ugovornih strana (**intuitu personae**). Oni stvaraju zajednicu u kojoj treba da se ponašaju na bratski način jedni prema drugom.

Ugovor o partnerstvu je stari ugovor obligacionih prava. U rimskom klasičnom pravu ugovor o partnerstvu ili ortakluku, *societas omnium bonorum*, je bio konzenzualni ugovor

884 Dr. Lj. Milošević, cit.delo, str. 374; Dr. B. Loza, cit.delo, str. 193.

885 Dr. B. Loza, cit.delo, str. 193.

886 Dr. Lj. Milošević, cit. delo, str. 375.

887 Isto.

obostrani ili višestrani , koja se zaključivala sa dogovorenim izrazom volje članova zajednice (**socii**) da bi stvorili zajedničku imovinu, da bi sa tu imovinu zajedno upravljali i da bi zajedno podelili ostvarenu dobit sa zajedničkom privredom.⁸⁸⁸ Partnerstva se stvarali u tri slučaja: kao societates quaestus, kao societates negotiationis i kao societates unis rei. Osnovna obaveza svakog člana zajednice je bila da u zajednici uvede ili celokupnu imovinu (omnium bonorum), ili ugovoreni deo imovine. Druga obaveza svakog člana je bila da učestvuje u administraciji i u upravljanju zajedničkih stvari. Treća obaveza svakog člana zajednice je da ostave na raspolaganje članovima svaku ostvarenu dobit (communicatio lucris), ekonomizirajući stvari zajednice, na načinu da bi se mogle podeliti između svih članova prema kvoti koja je ugovarana prilikom osnivanja zajednice. Za ostvarenje prava koja se priznavala svakom članu zajednice, mogla se koristiti **actio pro socio**. Kada se zajednica gasila i bila praćena sa nesuglasicama oko podele zajedničke imovine, koristila se **actio de communi dividundo**.⁸⁸⁹

Ovaj ugovor je imao veliku važnost u kapitalizam, gde je zajednička imovina ili posao partnera obuhvata njihov kapital za postizanje određenog ekonomskog cilja. U kapitalizam ortakluk ima status pravnog lica.

U savremenom pravu ovaj ugovor nema važnost kao što je imala ranije, ali postoje česti slučajevi njenog zaključenja između građana koji se pridružuju sa namerom izgradnje zajedničke stambene zgrade, prilikom čega se pridružuju sredstva i posao za ostvarenje ugovorenog cilja.

Za sklapanje ugovora o partnerstvu treba da se ispune opšti uslovi za njeno zaključenje: saglasnost volje, predmet i osnova ugovora.

Partneri treba da usklade njihovu volju vezano za delove partnera, cilj koji žele da ostvare i trajanje partnerstva. Ovo predstavlja i bitne elemente ovog ugovora.

Ugovor o partnerstvu sa namerom zajedničke izgradnje stambenih zgrada treba da sadrži:

- pravila o visini novčanog iznosa ili druge imovine, koju nekoliko partnera uvede u partnerstvu,
- pravila o pravima i obavezama partnera,
- pravila o rukovodstvu poslova partnera,
- ovlašćenje o povezivanju poslova sa trećim licima,
- pravila o tome koji stanovi ili poslovni lokali će biti u svojini određenog partnera,
- pravila o prestanku partnerstva i likvidaciju odnosa između partnera.

.....
888 Dr. I. Puhar, cit.delo, str. 357.

889 Po aty, fq. 359.

U slučaju da se neka od ovih pravila ne obuhvata u ugovoru, ona se ne može registrovati u skupštini opštine za stambena pitanja.⁸⁹⁰

U nastavku ćemo analizirati bitne elemente ovog ugovora.

Zaključenjem ugovora o partnerstvu, partneri imaju za cilj ostvarenje jednog određenog cilja. Svrha partnerstva je ekonomski cilj, koji treba da se ostvari sa pridruživanjem imovine i posla partnera. Ekonomski svrha, koja treba da se ostvari ovim ugovorom, treba da je dozvoljena i u skladu sa normama društvenog morala.

Vreme trajanja ovog ugovora je ograničena. Koliko će trajati ugovor o partnerstvu, zavisi od ugovora i ostvarenje određenog cilja u ugovoru. Ukoliko je partnerstvo zaključeno na određeno vreme, ona se gasi sa istekom tog vremena. Ako je vreme trajanja zaključeno na određeno vreme, ona se gasi sa istekom tog vremena. Ako vreme trajanja ugovora zavisi od ostvarenja ekonomskog cilja, onda se ona gasi sa ostvarenjem tog cilja.

Prednost ugovora o osnivanju partnerstva se reguliše članom 827 ZOO. Ovaj član je izričit i veoma koncizan. Prema ovom članu, pravni odnosi partnera se reguliše sa ugovorom o osnivanju partnerstva. (Vezano sa ugovorom o partnerstvu, prikazali smo komentare u članu 826).

Član 988. Doprinosi

- 1. U partnerstvu, svaki partner je obavezan da doprinese onome što je navedeno u ugovoru (doprinos).**
- 2. Doprinos može biti novac, stvari, prava, potraživanja, ili usluga, prihod ili vrednost opreme.**
- 3. Partneri osim ako je ugovorom drukčije određeno, imaju obavezu da jednako doprinesu.**
- 4. U formi priloga partnerstvu, imovina može da bude dostupna za upotrebu i eksploataciju.**
- 5. Ako se nekom od partnera obezbedi samo prednost bez obaveze da obezbedi doprinos, onda se ovaj ugovor ne smatra partnerstvom.**
- 6. Ako je potrebno da se održe sredstva partnerstva ili da se izbegne šteta, svaki partner je obavezan da doprinese srazmeran deo onoga što je potrebno da se održi ili spreči oštećenje, pored doprinosa određenim ugovorom.**

.....
890 Dr. B. Loza, vep. e cit., fq. 197.

7. Svaki partner je odgovoran kao prodavac za pravne i materijalne nedostatke svoga doprinosa.

Deo imovine koji se spaja u partnerstvu je alikuotni deo svakog partnera. Ovaj deo će zavisi od cilja koji želi da ostvari svaki partner. Glavno je da svaki partner sastavi njegov deo u partnerstvu. Ponekad može da se desi da partner sastavi jedan deo njegove imovine, ali može da ujedini i celokupnu svoju imovinu. Partner može da ujedini i posao. Posao može ovde biti jednostavno fizički, ali može biti i jednostavno profesionalno. Kod posla, vazno je da ona poseduje imovinsku vrednost.⁸⁹¹

Kod ugovora o partnerstvu, svaki partner ujedinjuje njegovu imovinu ili posao. Ovo sjedinjavanje nije isto. Kažemo tako jer, ponekad, partner sjedinjuje jedan deo svoje imovine, jednu trećinu imovine ili celu imovinu. Kada on sjedinjuje posao, onda treba reci da kada sjedinjuje fizički posao, treba da se zna koliko lica obavljaju taj posao. Kada se spaja profesionalni rad, onda se treba ceniti vrednost tog profesionalno posla i njena uloga u ostvarivanju svrhe ugovora o partnerstvu. Kada je reč o delu svakog partnera, tako reci da se ovaj deo određuje na precizan način u ugovoru, jer prema ovom delu ili fizičkom ili profesionalnom radu, partner ostvaruje i određeni profit. Ako se desi da se potroši imovina partnerstva, partneri se sporazumevaju o sjedinjavanju drugih delova imovine ili rada.

Prema stavu 2 člana 988, prava koja spadaju u partnerstvu, u slučaju sumnje smatraju se zajednička svojina partnera. Dok, prema stavu 3, doprinos jednog partnera može biti i u pružanju usluga.

Delovi partnera predstavljaju doprinos ugovornih strana datoj u zajednici za stvaranje ili dostizanje zajedničke materijalne dobiti. Delovi partnera predstavljaju predmet ugovora za partnerstvo. Delovi partnera mogu biti: stvari, prava ili posao lica koji je partner.

Delovi partnera niti po količini nije neophodno da budu jednaki. Deo jednog partnera može biti novčani, drugoga zemljani, trećeg u mašinama za obavljanje poslova, četvrtog na poslu, petog i druge stvari itd.⁸⁹²

Stvari ili pravo, kao deo partnera, treba da imaju imovinsku vrednost i da se ustupe. I posao, kao i deo partnera, treba da imaju imovinsku vrednost. Posao može biti fizički (n.pr. kopanje zemlje), intelektualni (prerada projekta za stambenu zgradu), pozitivni (radnja) ili i negativni(neradnja).⁸⁹³

Visina delova partnera se određuje preciznije ugovorom od ugovornih strana (član 988 stav 1, 2, 3 ZOO).

891 Enciklopedija imovinskog prava i prava udruženog rada, Beog., II, 1978, fq. 692. Pravna enciklopedija, Beog., 1979, str. 896.

892 Dr. Lj. Milošević, cit.delo, str. 376.

893 Enciklopedia imovinskog prava i prava udruženog rada, Beograd, II, 1978, str. 692.

Član 989. Odluke partnera i rukovodstvo

- 1. Svaki partner ima jedan glas. Ugovorom se može odrediti da partneri imaju različit broj glasova.**
- 2. O poslovima partnerstva, partneri donose odluke jednoglasno. Prema ovom pristupu, partneri odlučuju posebno o korišćenju dobiti i drugih pogodnosti, pokriću gubitaka, kako da prihvate novog partnera ili isključenju nekog postojećeg partnera, o zahtevima svakog od partnera u vezi štete protiv partnerstva, razrešenju rukovodstva, prestanak radnog odnosa i druga pitanja vezana za rukovodstvo.**
- 3. Kroz ugovor se može utvrditi da o pitanjima navedenim u prethodnom stavu, partneri odlučuju većinom glasova. U tom slučaju, za odluku je potrebna većina glasova ili najmanje dve trećine glasova.**
- 4. Partneri treba da organizuju rukovođenje zajedno i ravnopravno.**
- 5. Ugovorom se može utvrditi da svaki partner obavlja nezavisno rukovodstvo, ili rukovodstvo se obavlja od samo nekih od partnera, ili od strane jednog ili više lica koje partneri imenuju jednoglasno.**
- 6. Osnovano, partneri mogu isključiti iz rukovodstva bilo kog partnera.**
- 7. Priroda odredaba ovog zakona o ugovoru o nalogu se shodno primenjuju na rukovodstvo.**
- 8. Ako je predviđeno ugovorom, rukovodilac ima pravo na isplatu za svoj rad.**
- 9. Svaki partner ima pravo da bude informisan o svim poslovima i pitanjima partnerstva.**

Partneri se moraju složiti o sjedinjavanju posla i sredstva sa namerom zaključenja ugovora o partnerstvu. Oni najmanje treba da se dogovore o bitnim elementima ovog ugovora. Njeni bitni elementi su; 1) deo svakog partnera koji sjedinjuje partnerstvo, 2) cilj koji želi da postigne i 3) trajanje partnerstva. Ovde partneri moraju pojedinačno da daju svoju saglasnost za zaključenje ovog ugovora. Svaki partner predstavlja svoju volju jer je zainteresiran da sazna za svoju poziciju u ovom ugovoru. Ova saglasnost partnera je neophodna i za izmenu sadržaja ovog ugovora. Za obaveze koje se stvaraju na osnovu ugovora o partnerstvu, partneri odgovaraju sa celom imovinom koju poseduju. Za ovo partneri ne samo da treba da poseduju imovinu, nego treba da imaju i sposobnost za delovanje. Razume se da volja partnera, kao i u slučajevima van ovog ugovora, treba biti ozbiljan, treba biti moguć, ne treba imati nedostatke i treba i treba se usmeriti na nešto što je dozvoljeno.

Prema članu 989 stav 1 ZOO, odluke partnera se donose uz saglasnost volje svih partnera, ukoliko sa ugovorom o osnivanju nije određeno drugačije. U konkretnim slučajevima, kada po ugovoru o osnivanju partnerstva, odluke se donose većinom glasova, većina se računa prema opštem broju partnera.(stav 2 člana 833 ZOO).

Član 990. Ostvarivanje prava i obaveza u partnerstvu

- 1. Svaki partner mora da radi radove partnerstva i druge obaveze u vezi sa njima sa pažnjom i način na koji obavlja svoje poslove.**
  - 2. Ako je cilj partnerstva povezan sa aktivnostima partnera ili njihove profesije, oni su dužni da postupaju sa pažnjom dobrog privrednika ili stručnjaka.**
  - 3. Partner ne može preduzimati nikakvu radnju koja bi mogla ugroziti postizanje zajedničkog cilja.**
-

Obaveze partnera su:

- da uvedu u partnerstvo određene delove (stvari, prava ili određene poslove), koje imaju imovinsku vrednost,
- da rukovode partnerstvo kada nije postavljen rukovodilac partnerstva. Rukovodstvo partnerstva partneri mogu poveriti jednom ili nekome od partnera ili trećem licu, koji primaju svojstvo rukovođenja partnerstva,
- da podnesu izveštaj i da polažu računa za poslove koje su preduzeli na ime partnerstva. Izveštaj za posao i za polaganje računa za poslove partnerstva se vrše u roku određenom u ugovoru, ali ako nije predviđeno u ugovoru, daju se na kraju godine,
- da učestvuju u podeli gubitaka, ako ne ostvare uspeh u njihovom zajedničkom radu,
- da solidarno odgovore za dugove partnerstva prema trećim licima.
- Ove obaveze se ispunjavaju od imovine partnerstva, ali ako se sa time ne postigne ispunjenje poverilaca, poverilac može uzeti dug od bilo kojeg partnera. Ovde postoji solidarna odgovornost. Ovde postoji solidarna odgovornost partnera jemaca za dugove partnerstva.

Član 991. Dobici i gubici

- 1. Osim ako je drugačije predviđeno ugovorom, svaki partner ima pravo na deo dobiti ostvarene u partnerstvu.**

- 2. Svaki partner je dužan da preuzme gubitak do kojeg je došlo po sili partnerstva.**
- 3. Partneri učestvuju u dobiti ili gubitku jednako srazmerno njihovom učešću doprinosa, osim ako nije drugačije određeno ugovorom.**
-

Osnovno pravo svih partnera je učestvovanje u podeli dobiti ostvarene sa ujedinjenjem imovine i posla. U podeli ostvarene zarade treba da učestvuju svi partneri. U kolikoj meri će učestvovati svako od partnera u podeli dobiti, zavisi od sporazuma ugovornih strana. Partneri mogu odrediti procenat učestvovanja svakog partnera u podeli dobiti, u jednake ili nejednake delove. Ako strane nisu odredile sporazumom način podele dobiti, smatra se da svaki partner ima pravo jednakog dela obima dobiti, bez obzira na vrednost njegovih dela i bez obzira da li je ovlašćenje bilo njihov deo sastavljen od stvari, prava ili određenog posla.⁸⁹⁴

Prema članu 991, partneru pripada pravo naknade troškova i gubitaka. Troškovi treba da su neophodni. Ukoliko je partner u poslovima partnerstva imao troškove koji se smatraju neophodni ili je pretrpeo gubitak direktno sa rukovođenjem njegovih poslova, drugi partneri su dužni da mu nadoknade nastale troškove. Drugi partneri su obavezni da mu nadoknade srazmerno sa njihovim delima i tom prilikom se placa i zakonska kamata od trenutka njihovog nastajanja.

U drugom slučaju, ako partner u poslovima partnerstva je pretrpeo gubitak neposredno sa rukovođenjem njegovih poslova ili od rizika koji su direktno vezani za njima, drugi partneri su obavezni da mu nadoknade troškove srazmerno sa njihovim delima.

Član 992. Presentacija trećim licima

- 1. Partner ili rukovodilac koji se pojavljuje u svoje ime i u ime partnerstva prema trećim licima, snosi sva prava i obaveze u vezi sa trećim licem.**
- 2. Ako partner sklopi posao sa bilo kojim trećim licima u ime partnerstva ili svih partnera, primenjivaće se odredbe ovog zakona o zastupljenosti.**
- 3. U slučajevima utvrđenim u stavu 2 ovog člana, svi partneri postaju zajednički i odvojeni poverioci ili dužnici i primenjuju se odredbe ovog zakona o zajedničkoj i podeljenoj odgovornosti. Sporazum između partnera koji određuje nešto drugo od gore navedenog nema pravno dejstvo prema trećim licima.**

⁸⁹⁴ Dr. Lj. Milošević, cit.delo, str. 378; Dr. B. Loza, cit.delo, str. 203.

4. Prestankom partnerstva, obaveza partnera prema trećim licima na osnovu ovog člana ne prestaje.

Prezentacija se izražava u članu 992 ZOO. Prezentacija se pojavljuje u slučajevima kada partner sklapa posao sa nekim trećim licem u ime partnerstva, u svoje ime, kada sam postaje ovlašćen i obavezan prema trećem licu.

Prema stavu 2 ovog člana ZOO, ako partner sklapa posao sa bilo kojim trećim licem u ime partnerstva ili svih partnera, drugi partneri postaju ovlašćeni i obavezni prema trećem licu, prema odredbama o zastupljenosti..

Kada u konkretnom slučaju partneru pripada ovlašćenje za rukovođenje poslova, smatra se da je ovlašćen da predstavlja partnerstvo ili sve partnere. (Stav 3 člana 992 ZOO). Prema članu 992 stav 4 ZOO, isto vazi shodno za određivanje trećeg lica kao rukovodilac.

Član 993. Imovina partnerstva

Osim ako je drugačije predviđeno ugovorom, partneri imaju ista prava nad suvlasništvom i drugim zajedničkim delovima koji su došli iz doprinosa partnera ili aktivnosti partnerstva.

Imovina partnerstva reguliše se izričito u članu 993 ZOO.

Delovi partnera predstavljaju doprinos ugovornih stranaka datoj u zajednici za stvaranje ili postizanje zajedničke materijalne dobiti. Delovi partnera predstavljaju predmet ugovora za partnerstvo. Delovi partnerstva mogu biti: stvari, prava ili posao lica koji je partner.

Delovi partnera niti po kvalitetu niti kvantitetu nije neophodno da budu jednaki. Deo jednog partnera može biti novčani, drugog zemljani, trećeg u mašinama za obavljanje poslova, četvrtog na poslu, petog u stvari i posao, itd.⁸⁹⁵

Stvari ili pravo, kao deo partnera, treba da imaju vrednost imovine i da se ustupaju. I posao, kao deo partnera, treba da ima vrednost imovine. Posao može biti fizički (n.pr. kopanje zemlje), intelektualni (priprema projekta za izgradnju stambene zgrade) pozitivni (radnja) ili negativan (neradnja).⁸⁹⁶

Obim dela partnera se određuje tačnije ugovorom od ugovornih strana.

Prema stavu 2 člana 993 ZOO, imovina partnerstva je i ona koja se stiče na osnovu nekog prava, koja pripada imovini partnerstva ili kao nagrada za propast, oštećenje ili uzimanje

895 Dr. Lj. Milošević, cit.delo, str. 376.

896 Enciklopedija imovinskog prava – prava udruženog rada, Bg., II, str. 692.

..... nekog objekta koji pripada imovini partnerstva. Zahtevi partnerstva deluju protiv dužnika od trenutka kada je on znao ili je trebao da zna da zahtevi pripadaju imovini partnerstva.

Član 994. Odnos između partnera

1. Partneri su dužni da na jednake delove, pokriti troškova za obaveze prema trećim licima, ako se ne mogu pokriti imovinom partnerstva, osim ako je ugovorom drukčije određeno.

2. Partner koji prema trećem licu, po ugovoru, pokriva bilo koji trošak ili obavezu partnerstva, koji prelazi iznos koji je ugovor bio prinuđen da pokrije, ima pravo da traži povraćaj proporcionalno od drugih partnera.

Prema članu 994 partneru pripala pravo naknade troškova i gubitaka. Troškovi moraju biti neophodni. Ukoliko je partner u poslovima partnerstva imao troškove koji se smatraju neophodni ili je pretrpeo gubitak direktno sa rukovođenjem njegovih poslova, drugi partneri su obavezni da mu nadoknade nastale troškove. Drugi partneri su obavezni da mu nadoknade troškove proporcionalno sa njihovim delima i ovim slučajem se isplaćuje i zakonska kamata od trenutka njihovog prouzrokovanja.

U drugom slučaju, ako je partner pretrpeo gubitak direktno sa rukovođenjem njegovog posla ili od opasnosti koje su povezane direktno sa njima, drugi partneri su obavezni da mu nadoknade troškove srazmerno sa njihovim delima.

Obaveza partnera je da učestvuju u podeli gubitaka, ako ne ostvare uspeh u njihovom zajedničkom radu. Oni solidarno odgovaraju za dugove partnerstva prema trećim licima. Ovi zadaci se ispunjavaju od imovine partnerstva, ali u slučaju da se sa njim ne dostiže ispunjavanje poverioca, poverioc može da uzme dug od svakog partnera. Ovde postoji solidarna odgovornost partnera kao jemaca za dugove partnerstva. Ako partneri zajedno ili sa zastupanjem su preuzeli obavezu prema trećem licu, odgovaraju i sa celokupnom imovinom kao solidarni dužnici.

Smatra se da jedan suprotan ugovor je nevažeći prema trećim licima.

Član 995. Promena partnera

1. Partnerstvu se može dodati novi partner ako to ugovor dopušta.

2. Osim ako je ugovorom drukčije određeno, novi partner koji ulazi u partnerstvo obavezan je da doprinese isto kao i drugi partneri i ima pravo na korist koja se realizuje nakon njegovog stupanja na partnerstvo.

3. Novi partner je odgovoran samo prema trećim licima za obaveze koje proizilaze nakon njegovog stupanja kao partner.

4. Partner ne može da prenese svoj položaj trećem licu, ali može da ga prenese drugom partneru i to samo ako to ugovor dopušta i pod uslovima utvrđenim u ugovoru.

Postoji mogućnost da će se partnerstvu dodati novi partner. Novi partner koji ulazi u partnerstvo obavezan je da doprinese isto kao i drugi partneri i ima pravo na korist koja se realizuje nakon njegovog stupanja na partnerstvo. Prema ZOO, novi partner je odgovoran prema trećim licima samo za obaveze koje proizilaze nakon njegovog stupanja na partner. Zakon predviđa mogućnost da partner ne može da prenese njegov položaj trećem licu, ali može da ga prenese drugom partneru i to samo ako to ugovor dopušta i pod uslovima utvrđenim u ugovoru.

Član 996. Isključenje partnera

1. Partneri mogu tužbom zahtevati isključenje jednog partnera ukoliko za to postoji dovoljno razloga. Ugovor može odrediti da partneri mogu sami odlučiti o isključivanju nekog partnera. U tom slučaju, kroz tužbu, isključeni partner može tražiti poništenje ovakve odluke ako smatra da je nepravedna.

2. Isključeni partner ima pravo na delove njegovog doprinosa u iznosu od tržišne vrednosti tih delova u trenutku isključenja.

3. Ostali članovi moraju da plate ovaj iznos u roku od tri (3) godine od trenutka isključenja.

4. Ako drugi partneri traže naknadu od isključenog partnera, oni mogu da zadrže vrednost dela isključenog partnera, dok odluka suda ne postane pravosnažna, ili dok se ne postigne dogovor sa isključenim partnerom.

Zakon propisuje u članu 996 stav 1, 2 mogućnost isključenja partnera iz partnerstva. Partner se može isključiti iz partnerstva, ako za njegovo isključenje postoje opravdani razlozi. Kao najvažniji razlozi isključenja partnera su: prvo, bitna povreda ugovora o partnerstvu, drugo, potpuni ili delimični gubitak sposobnosti delovanja i, treće, gubitak poverenja zbog izvršenja krivičnog dela. Ovi razlozi su propisani u članu 996 stav 1 ZOO.

U vezi sa isključenjem partnera iz partnerstva, treba da se donese odluka za takvo utvrđivanje. Odluka za isključenje se donosi "... jednoglasno od strane drugih partnera" (stav 2 člana 996). Odluka o isključenju ima dejstvo od dana saopštenja isključenom partneru.

Član 997. Prestanak partnerstva

1. Partnerstvo prestaje:

- 1.1. Istekom vremena za koje je osnovano,**
- 1.2. Ispunjenjem ugovorenog cilja ili kada je ostvarenje tog cilja nemoguće**
- 1.3. Odlukom partnera,**
- 1.4. Smrću jednog partnera ili gubitkom ugovorne sposobnosti, ili ako se protiv partnera kao samostalnom trgovcu pokrene stečajni postupak, likvidacije ili raspad.**
- 1.5. Ako partner prestane da postoji kao pravno lice, zbog promene statusa ili ako mora da pokrene postupak stečaja za likvidaciju ili raspad.**
- 1.6. Ako i posle njihovog sprovođenja, delovi doprinosa su uzeti od trećeg lica.**
- 1.7. Ako je odlukom javne vlasti partneru zabranjeno vršenje aktivnosti koje su od suštinske važnosti za postizanje zajedničkog cilja.**
- 1.8. Ako partner otkáže ugovor.**

2. Ugovor se smatra zaključenim na neodređeno vreme ako partneri nastavljaju da ispunjavaju ugovor o partnerstvu, čak i nakon roka iz tačke 1. prethodnog stava.

3. Sporazuma o partnerstvu ostaje na snazi za partnere koji su ostali koji su ostali i kada partner ne učestvuje u partnerstvu iz razloga navedenih u tačkama 4 do 8 stava 1, ako je to tako definisano ugovorom.

Ugovor o partnerstvu prestaje na ove načine:

- zajedničkim sporazumom partnera,
- istekom određenog vremena za njegovo trajanje,
- nemogućnošću izvršenja poslova koji je cilj partnerstva,
- gubitkom imovine partnera,
- smrću partnera, u slučaju da je ugovor zaključen kao intuitu personae;
- odustajanjem partnera, kao jednostrani izraz volje, najmanje tri meseca pre isteka redovnog roka obračuna,
- gubitkom sposobnosti delovanja partnera,
- stečajem partnera ili jednog od partnera; dolazi do prestanka ugovora, jer on više ne može da odgovara za obaveze partnerstva.

Kada u konkretnom slučaju partner izlazi iz partnerstva, njegov deo imovine prelazi u korist drugih partnera srazmerno sa njihovim delima imovine.

Drugi partneri su dužni da uklonjenom partneru vrate objekte. Za objekt koji se slučajno izgubio ili pogoršano on može zatražiti naknadu. Drugi partneri imaju za zadatak da uklonjenom partneru vrate objekte, koje je pružio partnerstvu na korišćenje i da mu isplate to što bi dobio prilikom podele, ako bi se partnerstvo ugasilo u vremenu njegovog udaljavanja iz stvorenog partnerstva.

Ukoliko zajedničke obaveze nisu bile ostvarljive i ako u konkretnom slučaju vrednosti imovine partnerstva nije dovoljan za pokriće obaveza i zajedničko učestvovanje, partner koji se udaljava od partnerstva je obavezan da drugim partnerima daje naknadu za iznos koji nedostaje, u srazmeri sa njegovim delom u gubitku. Ako zajedničke obaveze nisu bile ostvarljive, oni mogu pružiti sigurnost odlazećem partneru, umesto da ga oslobode od odgovornosti.

Član 998. Raskid ugovora

- 1. Partner može da raskine ugovor ako je to navedeno u ugovoru.**
- 2. Partner može da raskine ugovor na neodređeno vreme, bez obzira na prethodni stav. U tom slučaju, obaveštenje o raskidu se treba dati tri (3) meseca unapred.**
- 3. Partner, iz važnih razloga, može da zatraži raskid ugovora na određeno vreme i pre kraja tog vremena i bez prethodne najave, kroz sudsku tužbu.**

Raskid ugovora od strane partnera se reguliše članom 998 ZOO. Raskid je način prestanka partnerstva. Prema stavu 1 člana 998 ZOO, ako ortak nije utvrđen na određeno vreme, svaki partner može raskinuti u svako vreme. Raskid je jednostrani izraz volje jedne ugovorne strane – partnera, usmerenu drugoj strani o prestanku ugovora o partnerstvu. Rok otkaza u ovom slučaju nije predviđen izričito zakonom, ali se naglašava da “svaki partner može raskinuti u svako vreme”. Zakon propisuje izričito u stavu 1 člana 847 ZOO da se raskid ne može izvršiti u neodgovarajuće vreme, osim ako postoje važni razlozi. Raskid se ne može podnositi u neodgovarajuće vreme, n.pr. u jakom mrazu, u vremenu velikog zemljotresa, poplave ili neke druge nepogode.

Kada se u konkretnom slučaju podnosi raskid u neodgovarajuće vreme bez opravdanog razloga, Zakon o Obligacionim Odnosima predviđa obaveze drugih partnera da mu nadoknade štetu koja je nastala zbog njega.

Raskid se može vršiti ugovoru o partnerstvu vezana za određeno vreme * stav 2 člana 998), pre isteka tog vremena zbog važnog razloga predviđenih izričito u ovom članu. Ovi

.....

razlozi su: bitna povreda obaveza iz ugovora o partnerstvu nastale sa namerom ili iz krajnje nepažnje drugog partnera; 2) nemogućnost ispunjavanja ove obaveze; 3) smrt; 4) odlazak partnera od koga je najviše zavisilo izvršavanje poslova partnerstva. Prema stavu 3 ovog člana, partner koji je stekao sposobnost delovanja može raskinuti ugovor o partnerstvu najkasnije u roku od 3 meseca, od trenutka kada je saznao za njegov položaj partnera.

Ugovor o partnerstvu zaključen na neodređeno vreme, za koji je propisan rok raskida, se može raskinuti ne pridržavajući se roka (stav 4 člana 998). Prema Zakonu o Obavezama, stav 5 član 998, smatra se ništavnim sporazum sa kojim se pravo raskida isključuje ili ograničava u suprotnosti sa ovim odredbama.

Član 999. Likvidacija

1. Ako se partnerstvo raskine, partneri su u obavezi da sprovedu likvidaciju na način da se izvrše obaveze prema trećim licima, da se partneri nadoknade za troškove i naknade veće od iznosa obaveze koje imaju pod ugovorom, a ostatak imovine treba biti podeljen između partnera u jednakim delovima datih doprinosa. Ugovor može definisati druge delove, različiti od doprinosa.

2. Ako imovina partnerstva nije dovoljna da pokrije troškove i obaveze, preostali deo bi trebalo da bude pokriven od strane partnera u srazmeri koja se sprovodi na doprinose.

Član 999 ZOO propisuje likvidaciju partnerstva. Likvidacija partnerstva je regulisana i zakonom br. 2003/4 “ O likvidaciju i reorganizaciju pravnih lica u stečaju”, usvojen od strane Skupštine Kosova, dana 13 Mart 2003. Ovaj zakon određuje uslove i postupke za likvidaciju ili reorganizaciju pravnih lica u stečaju i propisuje prava i obaveze za strane koje učestvuju ili su uključeni u jednom takvom postupku.

Ovaj zakon reguliše stečaj pravnih lica, koji obuhvata opšte partnerstvo, ograničeno partnerstvo, akcionarska preduzeća i preduzeća sa ograničenom sposobnošću.

Ovaj zakon se ne primenjuje za lične biznise, osiguravajuće kompanije, finansijske institucije, davaoca penzija i preduzeća u društvenoj i javnoj svojini koja još nisu prenesena na pravna lica. (Vezano za ovo pitanje, vidi: Evis Bozo Daum/Nerxhivane Dauti; Pravni komentar Zakona o likvidaciji i reorganizaciji pravnih lica u stečaju, Priština, 2004).

Prema stavu 1 člana 999 Zakona o Obligacionim Odnosima Kosova, nakon prestanka partnerstva, vrši se i likvidacija.

Rukovodeći partneri ili imenovani administrator kao rukovodilac imaju ove obaveze; 1) da obavljaju poslove u nastavku, 2) da naplaćuju potraživanja, 3) da raspodele preostalu imovinu i 4) da ispune obaveze prema poveriocima.

Ovlašćenje za zastupanje likvidatora, prema zakonu, nije ograničen u cilju likvidacije. Imenovanje likvidatora od strane suda je predmet tretmana člana 855 ZOO. Ukoliko između partnera postoji sukob u vezi likvidacije, zahtevom partnera, može se doneti sudska odluka. “ Sud” znači sud koji je nadležan za slučajeve stečajeva na osnovu člana 5 zakona 2003/4. “ O likvidaciji i reorganizaciji pravnih lica u stečaju”. Prema zahtevu, Sud može imenovati likvidatora. Ovo važi i kada niko od partnerstva nije spreman da izvrši likvidaciju. (Za ovo pitanje, vidi detaljnije citirano delo autora; E. Daun/N. Dauti, str. 14, 15, 16 i 17).

Predmete koje je partner preneo partnerstvu na korišćenje, prema pravilima, treba da mu se vrate. Sa registracijom zahteva osniva se stečajna imovina, koja se sastoji od celokupne prikupljene imovine od stane administratora na ime dužnika, za vreme postupaka normalnog toka biznisa. Ova imovina obuhvata celokupnu pokretnu imovinu, materijalnu i nematerijalnu bilo gde da se nalazi, bilo da je u upravljanju dužnika, ili trećih lica.⁸⁹⁷

On ne može zahtevati naknadu za objekt koji je slučajno izgubljen ili je pogoršan. Iz imovine partnerstva prioritet ispunjavanja imaju najpre one zajedničke obaveze koje obuhvataju i obaveze koje su prema poveriocima podeljene između partnera ili za koje jednom partneru, drugi partneri odgovaraju kao dužnici.

Kada u konkretnom slučaju, ukoliko imovina partnerstva nije dovoljna za isplatu zajedničkih obaveza i povratak učešća, partneri treba da nadoknade iznos koji nedostaje po tom odnosu prema kome treba da snose taj nedostatak.

Nakon isplate obaveza, vратиće se učešća koja proizilaze iz imovine partnerstva. Za učešća koja nisu konsistentna u novcu, nadoknađuje se onaj iznos koji nisu imali u vremenu stupanja u partnerstvu. Kada u konkretnom slučaju imovina partnerstva nije dovoljna za isplaćivanje zajedničkih obaveza i povratak učešća, partneri su dužni da naknade iznos koji nedostaje prema tom odnosu po kome treba da snose taj nedostatak. Ukoliko se od jednog od partnera ne može uzeti doprinos koji spada njemu, drugi partneri su dužni da snose taj nedostatak prema istom odnosu.

.....
897 Po tom pitanju, vidi i prezentirane komentare u članovima 27, 28, 29, 30 zakona br. 2003/4 “O likvidaciji i reorganizaciji pravnih lica u stečaju”.

*Sefadin Blakaj***DEO XXVI
ZAJEDNICA****Član 1000. Pojam**

Ako jedno pravo pripada više licima zajedno, odredbe ove glave se primenjuju, osim ako nije drugačije propisano zakonom.

1000. Navedeni član ZOO-a uspostavlja da ako jedno pravo pripada nekoliko licima (dva ili više ljudi), u upravljanju pravnih odnosa između istih u vezi sa pravom (koji je objekat-predmet pravnih odnosa) primeniće se pravila institucije zajednice, osim ako nije predviđeno drugačije Zakonom (podrazumeva se ako je drugačije predviđeno posebnim zakonom). Uglavnom, svrha primene pravila ovog instituta je regulisanje pravnih odnosa dva ili više subjekata prava, ako su dva ili više subjekata prava u jednom pravnom odnosu su zajednički nosioci nekog prava, odnosno u ovom kontekstu se smatra nosioc nekog imovinskog prava (ili u zadnjem slučaju predmet prava da bude imovinskog interesa); ali pod uslovom da određeno pravo koje je subjekat zajedničkog interesa nije regulisano drugačije sa drugim zakonskim odredbama; npr. pravila ovog instituta se ne primenjuju u vezi sa regulisanjem i upravljanjem zajedničke imovine i drugih dela zajedničkih vlasnika, ili zajedničke imovine, itd., pošto se ovi pravni institutu regulišu sa posebnim pravnim regulativama (posebni zakoni). Inače, institut na reč u smislu ZOO pod nazivom zajednica ima za cilj da reguliše imovinske interese i upravljačkih prava čiji su nosioci dva ili više subjekata prava.

Član 1001. Delovi

- 1. U slučaju neizvesnosti, svaki pripadnik zajednice ima jednake delove na pravo koje je predmet zajednice.**
  - 2. Svaki član zajednice može slobodno da raspoláže svojim delom zajednice.**
  - 3. Ako pripadnik zajednice prenese svoj deo na drugo lice, prava i obaveze predašnjeg člana zajednice se primenjuju na novog pripadnika zajednice.**
  - 4. Svi članovi zajednice, zajedno raspolážu predmetom zajednice kao celinom.**
-

1001.1. ZOO propisuje da svaki član zajednice ima jednake delove na pravo koja je predmet zajednice, ukoliko deo nosioca prava kao predmet zajednice nije drugačije definisan

(npr., ako delovi učešća nosioca prava kao predmet zajednice nisu drugačije precizirani ugovorom, ili drugim pravnim poslovima, ili nije drugačije naznačeno drugim pravnim aktom ili Zakonom).

1001.2. ZOO propisuje da svako od članova zajednice može slobodno da raspolaže svojim pravom, koja je predmet zajednice. Ovde se pretpostavlja da predmet zajednice može biti pravo imovinskog karaktera, dakle, u smislu načela slobodnog kretanja vrednosti imovine, i deo prava kao predmet zajednice može biti slobodno raspoloživa.

1001.3. Ako se prenosi deo jednog člana zajednice na treće lice – dobitnika (bilo da je on treće lice van članstva zajednice ili jedan od drugih članova zajednice), dobitnik određenog dela predmeta zajednice (prava) dobija punu poziciju prethodnika, uključujući u ovom smislu prenos celine prava i obaveze dobitnika.

1001.4. Predmetom zajednice (određeno imovinsko pravo), kao celina, može raspolagati zajedno sa svim pripadnicima zajednice.

Član 1002. Obaveze članova zajednice

1. Članovi zajednice koriste predmet zajednice i odlučuju o zajedničkim pitanjima na prikladan način koji odgovara prirodi i cilju predmeta zajednice običnom upravljanju.

2. Svaki član zajednice može tražiti od suda da odlukom postavi upravnika koji bi donosio odluke o zajedničkim pitanjima, kada članovi zajednice ne deluju u skladu sa stavom 1 ili ne postignu sporazum o zajedničkim pitanjima.

1002.1. Član 1002 ZOO ima za cilj da se bavi pitanjem upravljanja predmeta zajednice, kao i upravljanja zajedničkih interesa u vezi sa predmetom zajednice. U smislu prvog stava ovog člana, pripadnici odlučuju u vezi sa korišćenjem predmeta zajednice i njenim upravljanjem (uključujući i upravljanje održavanja, ili staranja za zajedničke interese vezano za predmet zajednice) uglavnom sa sporazumom, imajući u obzir prirodu predmeta zajednice, ili svrhu (koja služi cilju za koji je uspostavljen) predmeta zajednice.

1002.2. Nadalje, drugi stav ovog člana, propisuje pravo da se svako od članova zajednice može obratiti sudu, tako da sud odlukom može imenovati upravnika predmeta zajednice; dok će cilj upravnika biti upravljanje interesa predmeta zajednice u skladu sa upućenim zahtevima iz gore navedenog prvog stava u ovom članu. Članovi zajednice se uvek mogu obratiti sudu o imenovanju upravnika dok se korišćenje i upravljanje predmeta zajednice ne čini sporazumom, ili dok ima odstupanja od zahteva prvog stava gore pomenutog člana (ukoliko korišćenje predmeta zajednice ili staranje o zajedničkim pitanjima nije u skladu sa prirodom i svrhom predmeta zajednice).

Član 1003. Upotreba i iskorišćavanje

1. Ako se objekat zajednice može podeliti u naturi, svaki član koristi i iskorištava svoj deo kao član, ali samo u meri u kojoj to ne remeti druge članove ili ne šteti samom predmetu zajednice.

2. Svaki član može da koristi i uživa u predmetu zajednice koji ne može biti podeljen u naturi, i koji je definisan za sve članove, u skladu sa utvrđenim ciljem predmeta zajednice i na način koji ne izaziva štetu u korišćenju u isto vreme od strane drugih članova ili na samom predmetu zajednice kao takvom.

3. Nije moguće ograničavanje prava pripadnika iz stava 1 i 2, bez njihove saglasnosti za to.

1003.1. Član 1003 ZOO-a reguliše mogućnost upotrebe i iskorišćavanja predmeta zajednice. Prvi stav istog člana dozvoljava mogućnost da, ako se predmet zajednice može podeliti u prirodi, onda svako od članova zajednice može upotrebiti i iskoristiti njegov/njen deo iz predmeta zajednice. Međutim, mogućnost iskorišćavanja dela zajednice svakog člana ne može remetiti prava drugog člana zajednice (u iskorišćavanju predmeta zajednice); takođe iskorišćavanje dela članova zajednice ne može i ne treba ometati prava drugog člana zajednice (u iskorišćavanju predmeta zajednice); takođe iskorišćavanje dela člana zajednice ne može i ne treba da bude na štetu predmeta zajednice (kao celina).

1003.2. Drugi stav navedenog člana reguliše mogućnost iskorišćavanja predmeta zajednice za slučajeve kada predmet zajednice ne može da se podeli u naturi (ne može biti podeljena). U smislu pomenutog stava, predmet zajednice se može koristiti od članova zajednice prema određenom cilju za korišćenje ili prema unapred utvrđenoj destinaciji; tako da korišćenje predmeta zajednice od članova ili jedan od članova zajednice ne treba da prouzrokuje štetu ili da bude na štetu korišćenja istog od drugih članova zajednice za isto vreme iskorištavanja; ili da iskorišćavanje predmeta zajednice ne može da bude na štetu samog predmeta zajednice.

1003.3. Članovi zajednice se ne mogu lišiti ili ograničiti od prava tako da su iste definisane u prvom i drugom stavu istog člana, osim ako su članovi zajednice dali saglasnost za odricanje ili ograničenje nekog prava u predmetu zajednice.

Član 1004. Donošenje odluka o zajedničkim pitanjima

1. Svaki član ima broj glasova u skladu sa svojim delom u zajednici.

2. Za obično upravljanje i korišćenje objekata, članovi zajednice donose odluke većinom glasova.

3. Članovi sa dve trećine glasova, mogu odlučiti da nadgrade predmet zajednice, o njegovom boljem iskorištavanju ili o važnim merama za povećanje vrednosti objekta. Ako takva odluka ograničava prava bilo kog člana, ili ako postoje visoki troškovi za članove zajednice, ta odluka treba da se donese jednoglasno.

4. Članovi zajednice mogu da se dogovore da o pitanjima navedenim u stavu 2 odluči jedan član samostalno, nekoliko članova ili treće lice. Ti članovi ili treća lica se biraju većinom glasova.

5. Bez obzira na stav 2, svaki član može da uradi sve što je potrebno da se izbegne bilo kakva direktna pretnja za povredu predmeta zajednice, ako se takve mere nisu preduzete od strane članova ili trećih lica prema stavu 2 i 4 ovog člana.

6. Članovi ne mogu da zahtevaju ili odluče o velikim promenama predmeta zajednice. Takav zahtev ili takva odluka ima se smatrati zahtevom ili odlukom o raskidu zajednice.

1004.1. Član 1004 ZOO-a reguliše pitanje donošenja odluka i odlučivanja o pitanjima zajedničkog interesa u vezi sa predmetom zajednice. Dakle, prvi stav istog člana propisuje da je težina prava glasanja (odnosno broja glasova) jednog člana zajednice zavisi od dela učešća člana zajednice u celini predmeta zajednice. Povećano učešće člana zajednice u predmetu zajednice obezbeđuje veći broj glasova i obrnuto.

1004.2. Članovi zajednice odlučuju većinom glasova u pitanjima vezanim za obično upravljanje, kao i za upotrebu i korišćenje objekta zajednice, Pošto ZOO u ovom stavu koristi samo izraz većina glasova, ovde u realnosti izgleda da se smatra za prostu većinu glasova. Stav u nastavku zahteva kvalifikovanu većinu glasova članova zajednice za odlučivanje posebnih slučajeva.

1004.3. Treći stav navedenog člana reguliše posebne situacije kada odgovarajuća odluka zahteva kvalifikovanu većinu glasova članova zajednice, a koja treba da obuhvata većinu od 2/3 (dve trećine) od ukupnog broja glasova članova zajednice. Slučajevi u kojima se zahteva kvalifikovana većina glasova za donošenje odluke su pitanja koje se odnose na poboljšanje predmeta zajednice, pitanja koja se povezuju sa mogućnost iskorišćavanja predmeta zajednice u boljoj formi, kao i mogućnost preduzimanja drugih relevantnih mera sa namerom povećanja vrednosti zajednice. Takve odluke se mogu doneti sa kvalifikovanom većinom glasova samo ako isti ne ograničava pravo nekog člana zajednice, ili ako preduzimanje istih ne stvara visoke troškove za članove zajednice. U slučaju postojanja ovih zadnjih dva uzroka (oštećenje nekog interesa-prava člana zajednice ili visoki troškovi) određene odluke iz ovo stava se mogu preduzeti samo jednoglasno svih članova zajednice.

1004.4. Ponekad uzroci efikasnosti zahtevaju da se neke ili sve odluke članova zajednice gore navedene u drugom stavu ovog člana mogu doneti od jednog člana, nekoliko određenih

..... članova, ili i treće lice (npr. imenovani upravnik od stranaka), takva odluka se može doneti sa prostom većinom glasova članova zajednice.

1004.5. Članovi zajednice imaju pravo da preduzmu odgovarajuće radnje za zaštitu predmeta zajednice. Tako da, članovi zajednice mogu da preduzmu bilo kakvu meru koja je u njihovim rukama, kako bi izbegli bilo kakvu direktnu pretnju za oštećenje predmeta zajednice; ako se takve neophodne mere nisu preduzele od strane odgovornih lica određenih u smislu drugog ili četvrtog stava ovog člana, iste gore komentarisane.

1004.6. Zadnji stav ovog člana odlučuje da članovi zajednice ne mogu zahtevati ili odlučivati o velikim promenama (bitnim) objekta zajednice; ako neki od članova zahteva preduzimanje određene radnje, ta radnja u realnosti se smatra zahtevom (odnosno odlukom) o raskidu zajednice.

Član 1005. Troškovi zajednice

1. Troškovi predmeta zajednice, posebno onih koji se bave održavanjem, upravljanjem i zajedničkom upotrebom snose se od strane svakog člana u odnosu na svoj deo zajednice.

2. Svaki član je dužan da snosi deo raspodele troškova koji proističu iz odluke o nadogradnji predmeta zajednice, o njegovom boljem iskorištavanju, ili o važnim merama za povećanje vrednosti objekta.

1005.1. Korišćenje, održavanje, upravljanje, itd., predmeta zajednice izaziva određene troškove. Prvi stav člana 1005 ZOO utvrđuje da troškovi koji nastaju u vezi održavanja, upravljanja, korišćenje predmeta zajednice (uključujući i druge moguće troškove), se dele i srazmerno pokrivaju sa delom-učešćem (u procentu) svakog člana zajednice u odnosu na ukupnu celinu objekta zajednice. Članovi zajednice sa većim učešćem pokrivaju veći deo troškova zajednice i obrnuto.

1005.2. Udeo pokriva troškova zajednice između članova zajednice i u vezi sa troškovima koji nastaju u vezi sa odlukama o nadogradnji predmeta zajednice, ili za bitno preduzimanje o povećanju vrednosti zajednice, da se sve ovo srazmerno podeli između članova zajednice srazmerno sa delom učešća svakog člana zajednice.

Član 1006. Zahtev za prestanak

1. Svaki član može zahtevati završetak zajednice u bilo koje vreme.

- 2. Članovi imaju mogućnosti da sporazumno, za određeni period ili zauvek, isključe pravo da zahtevaju prestanak zajednice ili da se odredi vreme za upozorenje o tome.**
  - 3. U slučajevima utvrđenim u stavu 2 ovog člana, takođe je verovatno zahtevati završetak zajednice, ako postoje dovoljni razlozi za to.**
  - 4. Upravnik imenovan od strane suda može zahtevati prestanak zajednice iz stava 1 i 3.**
  - 5. Bez obzira na stav 2, članovi u svakom trenutku mogu jednoglasno odlučiti da prekinu zajednicu.**
  - 6. Zajednica isto tako prestaje kada članovi otuđe predmet zajednice kao celine, ili ako predmet zajednice više ne postoji.**
  - 7. Ograničavanje prava pripadnika ili administratora iz stava 1, 3 i 4, ovog člana nije moguće ugovoriti.**
-

1006.1. Pošto je predmet zajednice pravo da u zadnjoj instanci imaju imovinski karakter, onda stranke slobodno mogu da raspolazu sa ovim imovinskim vrednostima. U smislu ove konstatacije proizilazi i razložnost zahteva iz prvog stava člana 1006 ZOO, prema kojem svaki član zajednice može zahtevati prestanak zajednice u svako vreme, omogućavajući članovima zajednice pravo na slobodno raspolaganje njegovog/njenog dela u predmetu zajednice.

1006.2. U smislu prava iz gore navedenog stava ovog člana, sledeći stav omogućava članovima zajednice da slobodno uvek odustanu od prava zahteva za prestanak zajednice, ili da odustajanje od prestanka zajednice bude ograničeno samo u odgovarajućem roku određenom od stranaka. Takođe stranke sporazumno mogu da odrede jedan rok obaveštenja o zajednici, rok koji omogućava drugim članovima zajednice da se obaveste o nameri člana koji želi da napusti zajednicu i to pre nego što je prestanak zajednice postao efektivan.

1006.3. Nadalje, sledeći stav (treći stav) omogućava da i za izuzetne slučajeve iz drugog stava, zajednica može prestati (prekinuti), sa podnošenjem razložnih uzroka od strane članova zajednice. Koji bi mogli da budu opravdani razlozi o prestanku zajednice i u takvim slučajevima ZOO ne uspostavlja neki kriterijum, međutim ovo ostaje obaveza pravne prakse da više komentariše (međutim, u takvim slučajevima se uzimaju u obzir konkretni slučajevi, ali imajući u obzir i odgovarajuće običaje).

1006.4. Pored članova zajednice, prestanak zajednice može zahtevati i upravnik zajednice imenovan od strane suda; ukoliko isti zahteva prestanak zajednice pod uzrocima gore navedenim u prvom i trećem stavu.

1006.5. Peti stav člana na reč propisuje mogućnost da, bez obzira na ograničenja u razlozima o mogućnostima prestanka zajednice predviđenim prema odredbama drugog stava ovog člana, međutim u svako vreme zajednica može prestati na osnovu jednoglasne odluke svih članova zajednice. Ovo se sigurno i podrazumeva, pošto čelnici zajednice u svako vreme mogu odlučiti o sudbini zajednice, ukoliko je njihova odluka jednoglasna.

1006.6. Nadalje, zajednica prestaje između članova i u okolnostima kada se predmet zajednice u potpunosti otuđuje (tako da predmet zajednice prelazi na dobitnika- treća strana); ili u slučajevima kada predmet zajednice više ne postoji (npr., uništenje objekta zajednice pod okolnostima više sile).

1006.7. Po pravnom karakteru, pravila 1, 3, i 4 stava ovog člana su imperativna pravila, tako da su prava članova zajednice ili upravnika (imenovanih od strane suda), koje su nastale iz stavova na reč ne mogu se ograničiti ili isključiti sporazumom-ugovorom između članova zajednice. U slučaju ograničenja ili isključenja pravila navedenih stavova sa sporazumom članova zajednice, takav sporazum, ili deo takvog sporazuma će biti bez pravnog dejstva u smislu uživanja prava članova zajednice ili upravnika iste definisane u navedenim stavovima.

Član 1007. Posledice prestanka

1. Nakon prestanka zajednice vrši se podela u naturi predmeta zajednice, ako je to moguće bez oštećenja njegove vrednosti.

2. Ako se predmet zajednice ne može podeliti u naturi, on se prodaje. Od prodaje mora prvo da se reše zajedničke obaveze prema trećim licima i članovima koji su platili obaveze u ime drugih članova. Ostatak se deli među članovima u skladu sa njihovim delovima.

3. Ako je predmet zajednice nekretnina, ona se prodaje na javnoj aukciji.

4. Jedan ili više članova imaju pravo preče kupovine prema stavu 2 i 3 ovog člana, pod istim uslovima sa trećim kupcem.

5. Isto tako, stav 2 ili stav 3 važe čak i ako do prestanka zajednice dođe iz razloga otuđivanja predmeta od strane članova kao celine ili ako predmet zajednice više ne postoji.

6. Ako prodaja ne uspe onda zajednica ne može prestati.

1007.1. Ako zajednica prestane (gasi)u bilo kom slučaju iz člana 1006 ZOO, postavlja se pitanje podele objekta-predmeta zajednice. U smislu prvog stava ovog člana, ako se

postavlja pitanje podele predmeta zajednice uvek prednost ima takozvana "podela u naturi" (ili fizička podela) predmeta zajednice. Podela u naturi predmeta zajednice može biti primenljiva samo ako fizička podela predmeta zajednice ne gubi ništa od ukupne vrednosti predmeta zajednice.

1007.2. Ukoliko podela u naturi (fizička podela) objekta zajednice nije moguća bezgubljenja nečeg od vrednosti objekta zajednice, onda drugi stav ovog člana dozvoljava takozvanu "civilnu podelu". Civilna podela predmeta zajednice se ostvaruje prodajom predmeta zajednice. Pre svega, od ostvarene cene prodaje predmeta zajednice treba da se izmire sve zajedničke obaveze koje postoje prema trećim licima, a nakon toga od iste ostvarene cene treba da se nadoknade i ti **članovi zajednice koji su platili za deo zajedničkih dugova drugih članova zajednice; ako nešto ostaje od ostvarene prodajne cene, onda preostali deo se deli između članova zajednice u adekvatnoj proporciji sa delom svakog člana zajednice u celini predmeta zajednice.**

1007.3. Ako objekat zajednice čini nepokretnu stvar (koji se ne može podeliti fizički), onda prodaja istog treba da se vrši u javnoj aukciji, tako da prodaja istog treba da podleže pravilima prodaje nekretnine u javnim aukcijama.

1007.4. Četvrti stav člana koji se komentariše definiše pravo preče kupovine članova zajednice, ako predmet zajednice podleže prodaji (kao što je određeno iz gore komentarisano drugog i trećeg stava). Pravo preče kupovine članova zajednice podrazumeva pravo člana zajednice da kupi predmet zajednice pre svake treće stranke pod uslovima i prodajnom cenom. U smislu ovoga, zasigurno ako treća strana pruži bolje ugovorne uslove ili veću cenu (od ponude svakog člana zajednice), prodaja će se izvršiti trećoj strani.

1007.5. Peti stav definiše da, međutim, zahtevi drugog i trećeg stava ovog člana će se sprovesti (koliko je praktično moguće) i u situacijama kada se prestanak zajednice dešava zbog toga jer su članovi otuđili predmet zajednice u celosti ili ako predmet zajednice više ne postoji.

1007.6. Ako se prodaja predmeta zajednice ne može ostvariti prema značaju odredbe člana 1007 ZOO (još manje jer fizička podela predmeta zajednice ne može da se izvrši), onda u smislu stava 6 ovog člana, zajednica ne može prestati.

Član 1008. Uspostavljanje partnerstva

1. Zajednica može prestati čak i kada članovi uspostave partnerstvo u skladu sa odredbama ovog zakona ili odredbama drugih važećih zakona.

2. Kad zajednica prestane prema stavu 1 ovog člana, bez obzira da li se predmet zajednice kao celina ulaže u partnerstvo, onda se ne vrši podela zajednice.

3. Članovi zajednice su odgovorni prema trećim licima, i nakon uspostavljanja partnerstva, kao i pre njegovog osnivanja. Uzajamne obaveze nastale tokom postojanja zajednice mogu biti drugačije regulisane ugovorom o partnerstvu.

1008.1. Pored mogućnosti prestanka zajednice prema odredbama člana 108 ZOO (gore komentarisano), zajednica može prestati i u slučajevima kada članovi zajednice uspostavljaju partnerstvo prema odredbama zakona na snazi, bilo da je to ZOO ili drugi zakon na snazi (u vezi sa Ugovorom o partnerstvu, vidi gore navedene komentare odredaba člana između člana 987 do člana 999).

1008.2. Kada su članovi zajednice saglasni da osnivaju partnerstvo i u slučajevima kada ceo objekat zajednice investira u partnerstvo, onda u takvim slučajevima se ne vrši podela predmeta zajednice (u drugom stavi ovog člana korišćen je izraz “podela zajednice”, a koja u realnosti treba da podrazumeva podelu predmeta zajednice, pošto zajednica kao institucija i poseban odnos između članova zajednice prestaje i konzumira se od partnerstva).

1008.3. Nezavisno da li članovi zajednice uspostavljaju partnerstvo i ako predmet zajednice investiraju u partnerstvo, i nadalje svaki član zajednice nastavlja da bude odgovoran za ispunjavanje obaveza prema trećim licima, kao što su isti bili do trenutka kada su isti uspostavili partnerstvo. Međutim, obaveze i odgovornosti članova zajednice (bilo da su i one prema trećim licima) mogu biti subjekat regulisanja sa ugovorom, tako da isti, obaveze i odgovornosti koje imaju prema zajednici mogu regulisati drugačije ugovorom o partnerstvu.

DEO XXVII UGOVOR O JEMSTVU

GLAVA 1 OPŠTE ODREDBE

Član 1009. Pojam

Ugovorom o jemstvu se jemac obavezuje prema poveriocu da će ispuniti punovažnu i dospelu obavezu dužnika, ako to ovaj ne učini.

Jemstvo kao pravni institut od posebnog značaja u ugovornim odnosima; kao lično sredstvo obezbeđivanja izvršenja ugovora je rani. I u prošlosti ugovori su sadržali posebne klauzule o jemstvu, ali naravno da je njihov sadržaj bio drugačiji nego što je sada u savremeno doba.⁸⁹⁸ U modernom pravu ugovor o jemstvu zauzima jedno značajno mesto u celini različitih sredstva za ojačavanje ugovora (obezbeđivanje obaveza iz ugovora) i isti je učestali pravni instrument koji se primenjuje u bankarskoj industriji i u našoj zemlji. Ugovorom o jemstvu (posebno deklarisanje jemca o jemstvu), jemac preuzima da bude odgovoran sa svom njegovom imovinom za obaveze glavnog dužnika koje su proizišle iz ugovora-glavnog odnosa (ugovor čije obaveze dužnika su obezbeđene sa jemstvom jemca), ukoliko je glavni dužnik u docnji ili izbegava ispunjavanje njegovih obaveza prema poveriocu. U smislu ovoga, gore navedenog, jemstvo se kvalifikuje kao lično sredstvo obezbeđivanja izvršenja obaveze glavnog dužnika, ovo nakon trenutka zaključenja ugovora o jemstvu sredstvo za obezbeđivanje obaveza glavnog dužnika je lično obećanje jemca koji prihvata obavezu da zauzme mesto glavnog dužnika, ako je ovaj zadnji u docnji. U načelu, ako stranke ne ugovaraju nešto drugo, posebno ugovorom o jemstvu jemac stiče poziciju subsidijarnog dužnika, ili poziciju dužnika drugog reda. Ovo podrazumeva to da dužnik iz postojećeg odnosa još uvek nastavlja da bude glavni dužnik u odnosu, tako da svrha jemstva i jemca nije da zamene glavnog dužnika. U smislu ovoga, ako stranke nisu ugovorili nešto posebno, obaveza prema jemcu proizilazi u trenutku kada poverilac nije uspeo da naplati njegove zahteve prema glavnom dužniku.

Jemstvo izvršavajući funkcije ličnog sredstva o obezbeđivanju i garantovanje ispunjavanja zahteva poverioca, stvara odgovornost za jemca da ispuni obaveze dužnika sa sopstvenom imovinom, međutim uslovno obaveza dužnika treba da bude važeća i da obaveza jemca treba da ima isti sadržaj sa obavezama glavnog dužnika.

.....
898 Npr., stara prava su sadržali i ličnu klauzulu, izvan imovinske svrhe obezbeđivanja obaveza glavnog dužnika, takve kao :zajmoprimac se neće udaljiti od palate, i neće biti pod zaštitom jednog plemića, niti će biti zarobljen od neprijatelja, i neće biti nesposoban za rad. U ranijim vremenima poverioci osim jemstva i zaloga su koristili razne preoštne instrumente da obezbede njihova potraživanja kao: zakletva u ime Boga ili imperatora, onda sporazum za sečenje ruke, sečenje prstiju, ugovoreno ropstvo i slično.

Institut jemstva se uspostavlja putem ugovora, dakle sa deklaracijom obostrane volje poverioca i jemca i prestaje pošto je izvršena glavna obaveza. Ugovor o jemstvu se može ugovarati u formi jednog posebnog ugovora, ili da se klauzula o jemstvu inkorporiše u formi jedne klauzule u tekstu glavnog ugovora. U svakoj ugovorenoj formi, ona se predstavlja kao akcesorni sporazum-ugovor koja je na usluzi i deli sudbinu sa jednim glavnim ugovorom kome služi. Punovažnost obaveza jemca i jemstva zavisi od punovažnosti obaveza glavnog dužnika; drugim rečima punovažnost obaveza glavnog dužnika se pojavljuju kao jedan "conditio sine qua non" za punovažnost obaveza jemca iz ugovora o jemstvu. Shodno tome, jemac će prestati da bude obavezan ako u bilo kakvim okolnostima obaveza glavnog dužnika je objavljena nevažećim, nadoknađen je zahtevima da glavni dužnik ima prema poveriocu, ili u bilo kakvoj formi ako su obaveze dužnika prestale da postoje. Drugim recima, jemstvo štiti poverioca od nesposobnosti (insolvenca) ili nespремnost glavnog dužnika da ispuni obaveze prema poverioca; ali jemstvo u nijednoj okolnosti ne štiti poverioca u slučaju nevalidnosti ili prestanka duga koji glavni dužnik ima prema poveriocu. U načelu, obaveza jemca je usko vezana za obavezu glavnog dužnika. Obaveza jemca nikada ne može biti izvan ili veća od obaveze glavnog dužnika. Npr. jemac može biti obavezan da ako glavni dužnik ne ispuni, ili ne preda u ispunjavanju količinu i kvalitet zamenljivih stvari, ili iznos novca, onda će obavezu ispuniti jemac. Ali, sa jemstvom se mogu obezbediti i individualne obaveze, odnosno obaveze vezane sa ličnošću glavnog dužnika. U slučajevima iz drugog primera, kod obaveza koje imaju za predmete individualno određene ili lične obaveze, jemac može da preuzme obavezu da ako glavni dužnik ne ispuni, onda će jemac isplatiti određeni iznos novca, ili da jemac nadoknadi prouzrokovanu štetu, itd. Iz ovoga zadnjeg se vidi da u realnosti, obaveza jemca nije da zameni obavezu glavnog dužnika, ali u realnosti da služi kao sredstvo za obezbeđivanje obaveza glavnog dužnika (ako glavni dužnik ispuni u vremenu, ili ne uspeva da ispuni obaveze iz ugovora).

Član 1010. Forma

Ugovor o jemstvu obavezuje jemca samo ako je izjavu o jemčenju učinio pismeno.

U načelu, ZOO, ocenjujući princip autonomije volje stranaka u ugovornim stranama, postavlja samo minimalne zahteve koje ograničavaju ugovornu slobodu stranaka; ovo rešenje ZOO se odražava i u vezi sa formom ugovora, pošto konsensualizam i sloboda stranaka u izboru forme ugovora je ostavljena autonomiji slobode stranaka. Izuzetno, forma, kao materijalizam sadržaja ugovora, predstavlja jedan bitan element za punovažnost ugovora; ovo ograničenje izgleda da važi i za ugovor o jemstvu. Zakon izričito predviđa pismenu formu, kao bitan uslov za punovažnost ovog ugovora. Ugovor o jemstvu čini deo u grupi formalnih ugovora, tako da je ista zakonska forma, pošto ZOO (Član 1010) izričito zahteva ispunjenje forme na pismeni način za punovažnost jemstva. Stoga, ugovor o jemstvu čini deo u grupi formalnih ugovora, tako da je forma njen konstitutivni element; dakle neformalna obaveza (usmena) jemca da će preuzeti obavezu glavnog dužnika ne proizvodi pravna dejstva i ne uspostavlja obaveze jemstva za deklaranta.

Član 1011. Sposobnost za jemčenje

Ugovorom o jemstvu može se obavezati samo ko ima potpunu poslovnu sposobnost.

Postojanje sposobnosti za delovanje jemca je bitan element za punovažnost ugovora o jemstvu. Ugovor o jemstvu može teretiti samo subjekat koji punu poslovnu sposobnost, uključujući i njegovu spremnost da svesno i hotimično preuzme obaveze jemca u vezi ispunjenja obaveza glavnog dužnika. Maloletni (bilo da su mladi maloletnici, ili odrasli maloletnici – maloletnici koji su napunili 14 godina), odrasle osobe sa invaliditetom za rad i odrasle osobe sa ograničenom poslovnom sposobnošću (ovi zadnji zbog psiho-fizičkih nedostataka ili su potpuno nesposobni za rad) ne može biti subjekat ugovora o jemstvu i ne mogu vršiti nijednu radnju u vezi sa ugovorom o jemstvu. Ova zakonska odredba kao u ovom članu je uspostavljena radi zaštite njihovih vitalnih i zakonskih interesa, jer takvi subjekti nisu u stanju i nemaju sposobnost za procenu, odnosno isti ne mogu da procene opravdanost svojih postupaka i posledica ili pravnih dejstva koje one mogu imati.

Član 1012. Jemčenje za poslovno nesposobnog

Ko se obaveže kao jemac za obavezu nekog poslovno nesposobnog lica, odgovara poveriocu isto kao jemac poslovno sposobnog lica.

U praksi, mogu se desiti situacije kada treća strana preuzima obavezu jemca prema dužniku koji nema poslovnu sposobnost, odnosno koji nema punu poslovnu sposobnost. Takvi slični slučajevi se mogu desiti kada lice koje ima delimičnu radnu sposobnost zaključuje ugovor sa “dozvolom” ili “pristanak” zakonskog predstavnika ili staratelja. U takvim slučajevima, ili u drugim slučajevima, kada je treća strana prihvatila obavezu jemca prema obavezama stranke koja nije imala poslovnu sposobnost, onda jemac iz ovih odnosa snosi punu odgovornost za poziciju jemca i odgovara isto kao i u drugim slučajevima kada je glavni dužnik sposobno lice za delovanje. Izgleda da je ovo pravno rešenje razložno, pošto jemac u ovim odnosima svesno prihvata rizik kome se izlaže sa sporazumom jemstva.

Član 1013. Predmet jemčenja

- 1. Jemstvo se može dati za svaku punovažnu obavezu, bez obzira na njenu sadržinu.**
- 2. Jemčiti se može i za uslovnu obavezu, kao i za određenu buduću obavezu.**
- 3. Jemstvo za buduću obavezu može se opozvati pre nego što obaveza nastane, ako nije predviđen rok u kome ona treba da nastane.**

4. **Jemstvo se može dati i za obavezu nekog drugog jemca (jemac jemčev).**

1013.1. Pozivajući se na odredbe ovog člana jasno se vidi šta može biti predmet jemstva, tako da njen predmet mogu biti važeće obaveze, nezavisno od toga šta je sadržaj obaveze. Ukoliko je obaveza dužnika nevažeća ugovor o jemstvu ne može da se uspostavlja, iz razloga jer jemstvo osigurava poverioca iz insolventnosti dužnika a ne zbog nevalidnosti obaveze. Sve ono što može da bude predmet obaveze kao npr.: neko davanje (*dare*), neka radnja (*facere*), neko nečinjenje (*et non facere*) ili trpljenje (*pati*) može biti i predmet osiguranja sa jemstvom, pod uslovom da ovaj predmet obaveze bude važeći. U smislu prvog stava ovog člana, predmet osiguranja sa jemstvom može biti npr. ne samo obaveze prodavca ili prenosioca robe, već i zakupodavca ili zakupoprimeca, obaveze uslugodavca, ili obaveze izvršioca dela; zatim predmet osiguranja jemstvom nisu samo obaveze koje proizilaze iz ugovora, nego i drugih obaveza koje se mogu generisati iz nekog drugog pravnog važećeg posla. Predmet osiguranja jemstvom može biti i pitanje naknade štete nastale u ugovornih odnosa, koja se može desiti ako jedna strana prekršila njenu obavezu iz ugovora, itd. (takozvani jemac za naknadu štete).

1013.2. Predmet osiguranja mogu biti kao uslovljene obaveze, tako i buduće obaveze (obaveze koje su planirane da će se desiti ili se mogu desiti i ubuduće). Predmet osigurane obaveze sa jemstvom mogu biti i obaveze, čiji nastanak zavisi od prekidajućeg uslova kao i obaveza koja će se pojaviti sigurno u budućnosti (oročenje za podnošenje nastanka obaveze).

1013.3. Za slučaj uslovljenih obaveza, čije nastajanje zavisi od jedne buduće i neizvesne okolnosti, treći stav ovog člana omogućava da se obaveza jemca za ove slučajeve može opozvati. Opoziv takvih obaveza se dozvoljava dok iste nastaju-pojavljaju, čije pojavljivanje konzumira mogućnost da se jemstvo istih opozove. Takođe, ne mogu se opozvati niti obaveze, čije nastajanje je predviđeno da će se učiniti-pojaviti u određenom roku (takozvane oročene obaveze).

1013.4. Četvrti stav navedenog člana omogućava da predmet jemstva može da bude i osiguranje obaveze jemca; slučaj kada izvršenje obaveze jednog jemca se osigurava sa sledećim jemcem (takozvani jemčev jemac. Kod slučaja izvršenja obaveza jemca sa sledećim jemcem imamo nekoliko odgovornih subjekata za osiguranje prema poveriocu, tako da će početno biti odgovornost glavnog dužnika za ispunjavanje njegove obaveze a nakon toga ako on nije u stanju da ispunji istu, obavezu za ispunjavanje snosi jemac i ako i u ovim slučaju poverioc ne može inkasirati njegovo potraživanje dolazi do izražaja jemac jemčev, dakle treći odgovorni subjekat prema poveriocu za ispunjavanje obaveze jemca. Jemčev jemac je subjekat koji će biti odgovoran prema poveriocu za ispunjavanje obaveze jemca. Ukoliko jemčev jemac (zadnji jemac) ispunji obavezu prvog jemca isti dobija status jemca poverioca, kojom prilikom za njega nastaje pravo da zahteva sve što je dao od glavnog dužnika (odnosno prethodni jemac) na ime nadoknade za ispunjenje obaveze koju je izvršio.

Član 1014. Obim jemčeve odgovornosti

1. Jemčeva obaveza ne može biti veća od obaveze glavnog dužnika, a ako je ugovoreno da bude veća, ona se svodi na meru dužnikove obaveze.

2. Jemac odgovara za ispunjenje cele obaveze za koju je jemčio, ako njegova odgovornost nije ograničena na neki njen deo ili na drugi način podvrgnuta lakšim uslovima.

3. On je dužan da naknadi potrebne troškove koje je poverilac učinio u cilju naplate duga od glavnog dužnika.

4. Jemac odgovara i za svako povećanje obaveze koje bi nastalo dužnikovom docnjom ili dužnikovom krivicom, ukoliko nije drukčije ugovoreno.

5. On odgovara samo za onu ugovorenu kamatu koja je dospela posle zaključenja ugovora o jemstvu

---

1014.1. Svrha navedenog člana je da reguliše obim odgovornosti jemca, ukoliko glavni dužnik ne uspeva da ispuni svoju obavezu odobrenu blagovremeno, ili istu ispuni na nepravilan način. Prvi argument koji se odnosi na pitanje obima odgovornosti jemca polazi od konstatacije da obaveza jemca ne može biti veća nego obaveza glavnog dužnika; pošto u realnosti jemac je dužnik drugog reda koji uje govorom o jemstvu preuzeo samo toliko odgovornosti koliko je bio obim obaveza glavnog dužnika. Ukoliko su stranke ugovorom ugovorile veći obim obaveza jemca u odnosu na obaveze glavnog dužnika, onda po sili zakona, obim jemca se smanjuje u meri obaveza glavnog dužnika. Prvi stav člana koji se komentariše pokazuje imperativni karakter ove zakonske odredbe.

1014.2. Shodno tome, jemac odgovara za celovitost obaveza glavnog dužnika, u toj meri koliko je glavni dužnik dugovao poveriocu; međutim, stranke ugovorom o jemstvu mogu predvideti lakše i povoljnije uslove za jemca. Ukoliko su stranke ugovorom o jemstvu predvideli lakše uslove za jemca, onda je lakša pozicija za jemca primenljiva.

1014.3. Jemac takođe snosi i odgovornost plaćanja troškova koje su prouzrokovani poveriocu zbog radnji koje je vršio za naplaćivanje duga od strane dužnika. Ovi troškovi ne uključuju samo troškove koje je učinio poverioc prilikom neispunjavanja obaveze ili nepravilnog ispunjavanja obaveze, već obuhvataju i druge troškove prouzrokovane poveriocu za obaveštenje dužnika o dužnosti ispunjavanja obaveze, tako da bi ovo inkorporisalo slanje obaveštenja dužniku za ispunjavanje obaveza i troškove pokrenutog sudskog postupka, itd.

1014.4. Jemac je takođe odgovoran i za povećanje obaveze glavnog dužnika koji nastaje zbog neblagovremenog ispunjavanja ili nepravilnog ispunjavanja obaveza od strane

glavnog dužnika, ovde pre svega se misli o normama ili stepenu dodatnog interesa koji dužnik treba da plati za docnju, ili primena odredaba krivičnog uslova- ugovorne kazne, čija primena proširuje obim obaveza glavnog dužnika.

1014.5. Jemac nije odgovoran za akumulirane kamate koje su nastale u trenutku uspostavljanja jemstva, odnosno da jemac odgovara samo za one ugovorene kamate koje su proizišle nakon uspostavljanja ugovora o jemstvu.

Član 1015. Prelaz poveriočevih prava na jemca (subrogacija)

Na jemca koji je namirio poveriočevo potraživanje prelazi to potraživanje sa svim sporednim pravima i garancijama njegovog ispunjenja.

U trenutku kada jemac ispunji dug ili obavezu koju ima glavni dužnik prema poveriocu, prelazi od *ex lege* do subrogata; tako da u istom trenutku kada izvrši ispunjenje, jemac dobija sva potraživanja koje poverioc ima protiv glavnog dužnika sa svim zaključenim pravima i odgovarajućim sigurnosnim sredstvima. U smislu ovoga, u slučaju ispunjenja obaveze od strane jemca, smatra se da predmet obaveze ostaje isti, ali ima samo promena u subjektima odnosa, tako da mesto poverioca zauzima jemac koji je ispunio obavezu.

Kao što je gore komentarisano, jemcu koji je platio umesto glavnog dužnika, na istog prelaze i sva potraživanja i sredstva za osiguravanje zahteva koje je poverioc imao prema glavnom dužniku. Tako, na primer, jemcu (uporedo sa pravom da zahteva od glavnog dužnika ono što je platio) prelazi i pravo da zahteva isplatu na ime ugovorene kamate, pravo za kompenzaciju-naknadu pretrpljene štete, pravo na isplatu prouzrokovanih troškova, itd; ili na jemca prelaze i sva prava o sredstvima osiguranja zahteva koje je poverioc imao prema glavnom dužniku, kao npr. pravo zaloge, predujma, pravo držanja stvari ili hartija od vrednosti, itd.

GLAVA 2 ODNOS POVERIOCA I JEMCA

Član 1016. Oblici jemstva

1. Od jemca se može zahtevati ispunjenje obaveze tek nakon što je glavni dužnik ne ispunio u roku određenom u pismenom pozivu (supsidijarno jemstvo).

2. Međutim, poverilac može tražiti ispunjenje od jemca iako nije pre toga pozvao glavnog dužnika na ispunjenje obaveze, ako je očigledno da se iz sredstava glavnog dužnika ne može ostvariti njeno ispunjenje ili ako je glavni dužnik pao pod stečaj.

3. Ako se jemac obavezao kao jemac platiša, odgovara poveriocu kao glavni dužnik za celu obavezu i poverilac može zahtevati njeno ispunjenje bilo od glavnog dužnika bilo od jemca ili od obojice u isto vreme (solidarno jemstvo).

4. Jemac za obavezu nastalu iz ugovora u privredi odgovara kao jemac platiša, ako nije što drugo ugovoreno.

1016.1. Stav 1 člana 1016 ZOO reguliše najčešće oblike pojave odnosa o jemstvu, takozvane "supsidijarno jemstvo". Kod ovog oblika jemstva obaveza jemca da plati dug nastaje samo ako dužnik nije ispunio njegovu dospelu obavezu prema poveriocu, iako je za istu pismeno pozvan da obezbedi ispunjenje (omogućavajući ovom prilikom glavnom dužniku jedan dopunski rok da obezbedi ispunjenje). Kod subsidijarnog jemstva, jemac se pojavljuje kao dužnik drugog reda. Početno poverioc treba se potruditi da naplati svoje potraživanje od glavnog dužnika; zatim, poverioc ima pravo da se obrati jemcu za isplatu samo onda kada nastojanja poverioca prema glavnom dužniku nisu dali nikakav rezultat.

1016.2. Međutim, nezavisno od pravnog zahteva iz prethodnog stava, prema kojem poverioc pre svega treba da se obrati za isplatu glavnom dužniku, izuzetno poverioc se može obratiti jemcu za isplatu i direktno (bez potrebe da se najpre obrati glavnom dužniku), za slučajeve kada je glavni dužnik pao u stečaj, ili kada je poveriocu sasvim jasno da stvari koje se nalaze u vlasništvo (raspolaganju) glavnog dužnika očigledno se ne mogu naplatiti očigledno da se ne mogu naplatiti njegova potraživanja. U takvim slučajevima poverioc može zahtevati direktno od jemca ispunjavanje obaveza iako nije prethodno učinio jedan takav poziv, jer zbog različitih okolnosti i situacija u kojima se nalazi dužnik, može se shvatiti i doneti zaključak da dužnik nije bio u stanju da ispuni svoju obavezu. Postoje slične situacije koje otežavaju poziciju dužnika i određuju nemogućnost ispunjenja obaveze od strane dužnika i opravdavaju nepravilno upravljanje poverioca početno kod dužnika, ali direktno kod jemca. Naravno, dužnik će biti u nemogućnosti da ispuni svoju obavezu ako se nalazi u jednoj veoma teškoj finansijskoj situaciji, ili je upao u dugove ili je na ivici stečaja ili je samo otvoren stečajni postupak, ove situacije koje daju pravo poveriocu da se direktno obrati jemcu za ispunjavanje obaveza.

1016.3. Treći stav navodi pravo poverioca da zahteva ispunjenje njegovog zahteva, od bilo kojeg, glavnog dužnika ili jemca, ili od obojice istovremeno. Ovaj oblik jemstva kada se poverioc može obratiti bilo kojoj strani, bilo da je jemac ili glavni dužnik, je poznat u teoriji i pravnoj praksi kao jemac platiša ili solidarno jemac. Kod ovog oblika jemstva ostavljeno je poveriocu način obraćanja zahteva za isplatu, glavnom dužniku, jemcu, ili obojici istovremeno.

1016.4. U ugovorima u privredi (takozvani ugovori zaključeni između poslovnih subjekata), oblik jemstva plaćanja (kao što je definisano u trećem stavu ovog člana) se pretpostavlja; što znaci da stranke samo izričito treba da ugovaraju isključenje ovog oblika jemstva.

Član 1017. Solidarnost jemaca

Više jemaca nekog duga odgovaraju solidarno, bez obzira na to da li su jemčili zajedno, ili se svaki od njih obavezao prema poveriocu odvojeno, izuzev kada je ugovorom njihova odgovornost uređena drukčije.

1017. Član 1017 je definisao solidarnu odgovornost više jemaca o obavezama glavnog dužnika, ako su zajednički svi jemci preuzeli obavezu jemstva, ili ako je svako pojedinačno ugovarao sa poveriocem jednu takvu obavezu. Prema značaju ove odredbe, solidarnost jemca se pretpostavlja; tako da on može da se isključi samo ako je predviđena jedna takva mogućnost ugovorom. Ovaj član stvara solidarnu odgovornost svih jemaca prema obavezama glavnog dužnika, tako da više lica u svojstvu jemaca jemce za dug glavnog dužnika, izuzev kada je ugovorom njihova odgovornost uređena drukčije. Inače, ovaj oblik jemstva se poznaje i kao Zajedničko-jemstvo. Zajedničko-jemstvo pruža veću sigurnost za poverioca, u vezi sa ostvarenjem njegovih zahteva, tako da u ovom slučaju u poziciji jemca ostaće više subjekata, a što u nekom načinu stvaraju veću garanciju za poverioca u ostvarenju njegovih zahteva. Solidarnost jemaca se posebno primenjuje prilikom zaključivanja privrednih ugovora, koji zahtevaju jedan veći stepen sigurnosti za ispunjenje obaveza dužnika.

Član 1018. Gubitak prava na rok

Ako je dužnik izgubio pravo na rok određen za ispunjenje njegove obaveze, poverilac ipak ne može zahtevati ispunjenje od jemca pre isteka tog roka, ukoliko nije drukčije ugovoreno.

1018. Kao opšte pravilo u obligacionim odnosima (uključujući i ugovorne odnose), poverioc ne može zahtevati ispunjenje obaveza dužnika pre dospeća obaveze dužnika za ispunjenje (dospeće obaveze). I uprkos ovog načelnog pravila, ZOO u članu 297 je regulisao nekoliko situacija koje dozvoljavaju poveriocu da zahteva ispunjenje i pre roka dospeća istog.⁸⁹⁹ I pored ovog definisanog izuzeća u ZOO, za slučajeve kada poverioc ima pravo da zahteva ispunjenje obaveze i pre roka dospeća, ovo isti ne može zahtevati i prema jemcu. U smislu člana 1018 ZOO, ispunjavanje obaveza, glavnog dužnika od jemca ne može da se zahteva pre dospeća isplate, odnosno pre isteka vremena ili roka, čije isticanje čini obavezu dospelu, ili spremnu za isplatu; ovo pravilo da obaveza prema jemcu ne može da se zahteva pre dospeća istog primenjuje se osim ako se stranke ugovorom nisu drugačije dogovorile.

⁸⁹⁹ Više o tome u vezi sa pravom poverioca da potražuje ispunjenje obaveze i pre roka dospeća istog, vidi komentere člana 297 ZOO.

Član 1019. Stečaj glavnog dužnika

1. U slučaju stečaja glavnog dužnika poverilac je dužan prijaviti svoje potraživanje u stečaj i o tome obavestiti jemca, inače odgovara jemcu za štetu koju bi ovaj imao zbog toga.

2. Smanjenje obaveze glavnog dužnika u stečajnom postupku ili u postupku prinudnog poravnanja ne povlači sa sobom i odgovarajuće smanjenje jemčeve obaveze, te jemac odgovara poveriocu za ceo iznos svoje obaveze.

1019.1. U slučaju stečaja glavnog dužnika, poverilac je dužan obavestiti jemca o otvaranju stečaja glavnog dužnika, kao i da je obaveza poverioca da u stečajnom postupku poverioc podnese odgovarajuća potraživanja prema glavnom dužniku, sa namerom da iz ovog postupka prikupi koliko je moguće od njegovog potraživanja koje poverilac ima prema glavnom dužniku.

Ovu obavezu definiše prvi stav člana 1019 ZOO, tako da je njegova namera da postavi teret i obavezu spremnosti na poverioca da bi isti bio oprezan i da prikupi svoja potraživanja ili jedan deo njegovih potraživanja u stečajnom postupku, ako je dužnik već pao u stečaj. U slučaju da poverilac neće postupati prema obavezama ovog stava, onda poverilac će biti odgovoran prema jemcu za nadoknadu štete, štetu koju bi jemac pretrpeo u ovom slučaju jer je poverilac propustio mogućnost da njegova potraživanja ili jedan deo njegovih potraživanja prema glavnom dužniku ostvari u stečajnom postupku.

1019.2. Drugi stav istog člana nadalje definiše da, nezavisno da li je poverioc ostvario jedan deo njegovih potraživanja prema glavnom dužniku u stečajnom postupku ili u postupku obavezne nadoknade (duga), ova činjenica ne znači automatski ili određeno smanjenje obaveza jemca prema poveriocu, tako da jemac nastavlja da odgovara poveriocu za celokupan iznos svojih obaveza koju je postavio jemac.

Član 1020. Slučaj smanjene odgovornosti dužnikovog naslednika

Jemac odgovara za ceo iznos obaveze za koji je jemčio i u slučaju kad bi se od dužnikovog naslednika mogla zahtevati isplata samo onog njenog dela koji odgovara vrednosti nasledene imovine.

1020. Član 1020 ZOO ima za cilj da pokaže da je obaveza jemca nezavisna obaveza jemca, usko vezana sa neuspehom glavnog dužnika da ispuni njegove/njene obaveze. Isti član predviđa da jemac odgovara za celinu obaveza glavnog dužnika (ako je istu primio sa jemstvom) i za slučajeve kada je nakon zaključenja ugovora o jemstvu umro glavni

dužnika i jedan deo duga glavnog dužnika se može potražiti od naslednika, srazmerno vrednosti nasledne mere (imovinska prava) koje je naslednik nasledio od glavnog dužnika (ostavioca). Međutim, u sličnoj situaciji, ako je jemac u celosti platio obavezu glavnog dužnika koji je umro nakon uspostavljanja ugovora o jemstvu, jemac uživa pravo regresa prema zakonskom nasledniku glavnog dužnika srazmerno imovinske vrednosti koju je naslednik glavnog dužnika nasledio od glavnog dužnika (ostavioc). U vezi sa pravnom osnovom prava regresa jemca vidi odredbe zakona o nasleđivanju Kosova.

Član 1021. Jemčevi prigovori

1. Jemac može istaći protiv poveriočevog zahteva sve prigovore glavnog dužnika, uključujući i prigovor prebijanja, a ne i čisto lične dužnikove prigovore.

2. Dužnikovo odricanje od prigovora, kao i njegovo priznanje poveriočevog potraživanja, nema dejstva prema jemcu.

3. Jemac može istaći protiv poverioca i svoje lične prigovore, na primer, ništavost ugovora o jemstvu, zastarelost poveriočevog potraživanja prema njemu, prigovor prebijanja uzajamnih potraživanja.

1021.1 Navedeni član reguliše prigovore, odnosno pravne lekove koje jemac može vršiti prema poveriocu, čiji cilj je da se zaštite interesi jemca u pravnom odnosu u uspostavljenom ugovorom o jemstvu. Kao što je gore navedeno, u odnosu jemstva se može govoriti o tri vrste pravnih odnosa; prva, odnos između poverioca i glavnog dužnika; druga odnos između jemca i poverioca, kao i treća odnos između glavnog dužnika i jemca. Pošto je ugovor o jemstvu akcesorni ugovor koji deli sudbinu glavnog odnosa, što je odnos između poverioca i glavnog dužnika, onda u ovom smislu pravni status jemca ne može biti nikada najnepovoljniji nego što je od glavnog dužnika, odnosno jemac može vršiti svaki pravni lek, odnosno pravne prigovore koji može koristiti i glavni dužnik, uključujući u ovom smislu i prigovore o nadoknadi potraživanja (između poverioca i glavnog dužnika); takvi prigovori mogu biti npr. prigovor neispunjavanja pod opravdanjem da je dug glavnog dužnika zastareo, ili da je dug glavnog dužnika oprosteno od poverioca (zato je prestala i obaveza jemca), ili da celokupan dug ili jedan deo duga glavnog dužnika je nadoknađen sa potraživanjem koje je imao glavni dužnik prema poveriocu, itd. U ovom smislu jemac može koristiti sve prigovore na reč koji odgovaraju i glavnom dužniku, sa izuzetkom jednostavnih ličnih prigovora (prigovori koji su povezani sa ličnošću dužnika i mogu se vršiti samo od strane dužnika).

1021.2 Pravni lekovi, odnosno prigovori glavnog dužnika (prema poveriocu), a koje može koristiti jemac, kao što je gore komentarisano u vezi sa prvim stavom ovog člana. Jemac iste može vršiti nezavisno od pozicije i stavova glavnog dužnika; čak jemac može vršiti

iste iako je glavni dužnik odustao od korišćenja navedenih prigovora (u njegovom odnosu sa poveriocem); kao i priznanje potraživanja poverioca od glavnog dužnika u takvim situacijama ne proširuje pravno dejstvo i prema jemcu.

1021.3 Osim prigovora koje jemac može izvući iz glavnog odnosa koje može vršiti prema poveriocu, jemac može vršiti i prigovore ili primedbe koje generišu iz individualnog odnosa sa poveriocem; npr. prigovor da ugovor o jemstvu nije važeći (zato ne proizvodi obaveze za jemca), ili da obaveza jemca koja proizilazi iz ugovora o jemstvu je zastarela (pošto rok zastarelosti obaveze jemca je uglavnom kraći od roka zastarelosti), ili da jemac može vršiti primedbu nadoknade njegovih potraživanja sa potraživanjima poverioca, itd.

Član 1022. Dužnost obaveštavanja jemca o dužnikovom propuštanju

Ako dužnik ne ispuni svoju obavezu na vreme, poverilac je dužan obavestiti o tome jemca, inače će mu odgovarati za štetu koju bi jemac pretrpeo zbog toga.

1022. ZOO putem ove odredbe je predvideo mogućnost zaštite interesa jemca, u situacijama kada se nalaze u riziku zbog propuštanja ili neradnji drugih subjekata iz ugovora o jemstvu. Iz gore pomenutog člana definisana je obaveza poverioca za obaveštenje jemca u vezi sa neuspehom-propustom ili neradnjom glavnog dužnika vezano za ispunjenje njegove obaveze u određenom roku, odnosno na određeni način; ovo iz razloga da ako poverioc ne ispuni svoju obavezu za obaveštavanje jemca o neispunjavanju obaveze od strane glavnog dužnika, ovo će stvoriti odgovornost za poverioca za štete koje se mogu prouzrokovati jemcu zbog njegovog neinformisanja. Obaveza poverioca za obaveštenje jemca u vezi sa neispunjavanjem obaveze od dužnika u određenom roku, služi cilju pružanja zaštite interesa jemca. U ovoj situaciji jemcu se omogućava da vrši neke radnje sa namerom zaštite njegovih interesa i zaštite od otežavanja njegovog stanja, tako da će on imati pravo da zahteva od glavnog dužnika da daje sigurnost za neku eventualnu štetu koja se može prouzrokovati njemu ako jemac ne ispuni obavezu prema glavnom dužniku; ili da jemac može prikupiti informacije u slučajevima glavnog dužnika ili mogućnost prigovora pravnih poslova koje glavni dužnik zaključuje sa trećim licima u slučaju povrede interesa jemca (itd).

Član 1023. Oslobođenje jemca zbog poveriočevog odugovlačenja

1. Jemac se oslobađa odgovornosti ako poverilac na njegov poziv posle dospelosti potraživanja, ne zahteva ispunjenje od glavnog dužnika u roku od mesec dana od tog poziva.

2. Kad rok za ispunjenje nije određen, jemac se oslobađa odgovornosti ako poverilac, na njegov poziv po isteku jedne (1) godine od zaključenja ugovora o jemstvu, ne učini u roku od mesec dana od tog poziva potrebnu izjavu za određivanje datuma ispunjenja.

1023.1. Pravilo je da se obaveze ispune blagovremeno. Docnja stranaka u ispunjavanju obaveza otežava poziciju stranke koja je pala u docnji. Ukoliko je poverioci zadocnio (ne omogućava dužniku ispunjenje obaveze), njegova docnja otežava pravnu poziciju poverioca u obaveznim odnosima. Docnja poverioca izaziva određena pravna dejstva u odnosu na obaveze jemca. Prvi stav člana 1023 ovlašćuje jemca da jemac poziva poverioca za prihvatanje predmeta obaveze (u slučaju da dospeća obaveza), ako poverilac iz bilo kog razloga ne omogućava dužniku ispunjenje obaveze. U takvom slučaju, obaveza jemca prema poveriocu prestaje ako poverilac i uprkos pozivu ne zahteva ispunjenje od glavnog dužnika u roku od jednog (1) meseca (rok dospelosti od dana kada je jemac pozvao poverioca da zahteva ispunjenje obaveze od glavnog dužnika).

1023.2. U ne-oročenim obligacionim odnosima, kada rok dospeća potraživanja od poverioca nije definisan, smatra se da je jemac ovlašćen da zahteva od poverioca da se ovaj zadnji stara za prikupljanje njegovih potraživanja u roku od jedne godine (rok koji počinje da teče od dana zaključenja ugovora o jemstvu); u takvom slučaju, ako je istekao rok od jedne godine (od dana zaključenja ugovora o jemstvu), a ako je nakon isteka ovog roka jemac pozvao poverioca da od dužnika zahteva ispunjenje obaveze, jemac se oslobađa od obaveze jemca prema poveriocu ako poverilac nije pozvao glavnog dužnika za ispunjenje obaveza niti u roku od 30 dana (rok koji počinje da teče od dana obaveštenja-poziva koji je izvršen od strane jemca).

Član 1024. Oslobodenje jemca zbog napuštanja garantija

1. Ako poverilac napusti zalogu ili koje drugo pravo kojim je bilo obezbeđeno ispunjenje njegovog potraživanja, ili ga izgubi svojom nepažnjom i tako onemogućiti prelaz tog prava na jemca, ovaj se oslobađa svoje obaveze prema poveriocu za onoliko za koliko bi mogao dobiti vršenjem tog prava.

2. Pravilo prethodnog stava važi kako u slučaju kad je pravo nastalo pre zaključenja ugovora o jemstvu, tako i u slučaju kad je nastalo posle toga.

1024.1. Ako, uprkos postojanja osiguranja zahteva poverioca zalogom, hipotekom, ili drugim pravnim sredstvima za obezbeđenje njegovog potraživanja (bilo da je realno ili lično), poverilac odustaje od svega ili od nekog od njih, ili u slučaju da je poverilac izgubio iste zbog njegove nepažnje (tako da gubeći svesno isti ili od nepažnje je onemogućio jemcu prelaz tog prava na jemca), svi takvi ili slični slučajevi stvaraju situaciju u kojoj ZOO predviđa oslobađanje jemca od obaveze ispunjavanja potraživanja prema poveriocu za onoliko koliko je vrednost založenih stvari (u slučaju da je izgubljen zalog), ili za onoliko koliko je vrednost prava ili drugih sredstava osiguravanja izgubljenih od poverioca.

1024.2. Pravila iz stava 1 člana 1024 ZOO vase nezavisno od vremena ako su takva bezbednosna sredstva ili prava u korist osiguravanja potraživanja poverioca su nastala

pre zaključenja ugovora o jemstvu, ili ako su prava nastala nakon zaključenja ugovora o jemstvu.

U ovim okolnostima, ukoliko poverilac odustaje ili bi izgubio zbog nepažnje zalog ili slična sredstva osiguravanja, odgovornost jemca prema poveriocu u vezi sa ispunjenjem obaveze glavnog dužnika, srazmerno se smanjuje u proporciji za vrednost sigurnosnih sredstava koje je poverilac imao na raspolaganju, a da je isti dobrovoljno ili iz nepažnje odustao od istih.

GLAVA 3 ODNOS JEMCA I DUŽNIKA

Član 1025. Pravo zahteva za naknadu od dužnika

1. Jemac koji je isplatio poveriocu njegovo potraživanje može zahtevati od dužnika da mu naknadi sve što je isplatio za njegov račun, kao i kamatu od dana isplate.

2. On ima pravo na naknadu troškova nastalih u sporu sa poveriocem od časa kad je obavestio dužnika o tom sporu, kao i na naknadu štete ako je bilo.

1025.1. Ranije je rečeno da ugovor o jemstvu stvara lične i neograničene obaveze za jemca, t ako dan ako glavni dužnik ne ispuni dospelu obavezu (potpunu ili delimičnu), ili ako isti ne ispuni na pravila način, za ispunjavanje istog nastaje obaveza jemca. Ranije je rečeno takođe da odnos jemstva stvara tri vrste pravnih odnosa, tako da jedna od ovih odnosa je odnos između jemca i glavnog dužnika. Ovaj odnos se uspostavlja u trenutku kada jemac ispuni nešto (delimično ili potpuno) prema poveriocu, a da ispunjenje obaveze je bio dug glavnog dužnika. Ovaj odnos posebno reguliše član 1025 ZOO, koji definiše da ako je jemac ispunio nešto od obaveze glavnog dužnika, onda jemac ima pravo regresa prema glavnom dužniku, tako da od istog zahteva isplatu svega onoga što je ispunio za poverioca (ili nadoknadu iste), takodje ima pravo da potražuje isplatu kamate koja počinje da teče od dana kada je jemac izvršio ispunjenje prema poveriocu.

1025.2. Osim prava da zatraži nazad ono što je platio za obaveze poverioca, kao i određene kamate na izvršene isplate, jemcu pripada i pravo nadoknade nastalih troškova u korišćenju pravnih lekova, prigovora, ili razvijenih sporova sa poveriocem; nadoknada na ime tih troškova jemac ima pravo da zatraži od glavnog dužnika samo ako za iste, odnosno za sporove obavestio glavnog dužnika. Osim prava na pokriće nastalih troškova, u svakom slučaju jemcu pripada i pravo na naknadu štete, ukoliko je jemac pretrpeo neku štetu prilikom ispunjavanja obaveze umesto glavnog dužnika.

Član 1026. Pravo jemca jednog solidarnog dužnika

Jemac jednog od više solidarnih dužnika može zahtevati od bilo koga od njih da mu naknadi ono što je isplatio poveriocu, kao i troškove.

1026. Solidarne pasivne obaveze (ugovorene obaveze sa mnogim dužnicima i sa jednim poveriocem) stvaraju obavezu za svakoga od dužnika da odgovara za celokupan dug kojeg imaju prema poveriocu . Ako je jedno lice bilo u poziciji poverenika za osiguranje obaveza za više solidarnih dužnika , i ako je isti ispunio obaveze, onda jemac stiče pravo da zahteva (tj. on zauzima mesto poverioca) prema svim solidarnim dužnicima. Solidarna obaveza među dužnicima nastavlja se da se održi i nakon ispunjenja obaveze od strane jemca , tako da jemac ukoliko je ispunio solidarnu obavezu u mesto dužnika ,isti ima pravo da traži od svakog solidarnog dužnika ukupno ono što je platio za njihov račun , uključujući i zahtev za naknadu troškova , i takođe u ovom kontekstu i sve solidarne dužnike koji svaki na poseban način odgovara jemcu za celokupan zahtev, odnosno celokupan iznos jemstva) .

Član 1027

Pravo jemca na prethodno obezbeđenje i pre nego što namiri poverioca, jemac koji se obavezao sa znanjem ili odobrenjem dužnika ima pravo zahtevati od dužnika da mu pruži potrebno obezbeđenje za njegove eventualne zahteve u sledećim slučajevima: ako dužnik nije ispunio svoju obavezu o njenoj dospelosti, ako je poverilac zatražio sudskim putem naplatu od jemca i ako se dužnikovo imovinsko stanje znatno pogoršalo posle zaključenja ugovora o jemstvu.

1027. Zakon, u cilju da zaštiti položaj jemca od stečaja dužnika i pojedinih radnji poverioca, predvideo je mogućnost da jemac za vreme postojanja ugovora o jemstvu da isti zahteva od dužnika pružanje nekoliko osiguranja (ili sredstava za osiguranje) pogodnih za njega. Takva osiguranja će biti potrebna u slučaju da dužnik nije ispunio svoju obavezu u prispelom roku za ispunjenje svoje obaveze, ako je poverioc inicirao postupak pred sudom radi ostvarivanja zahteva prema jemcu, i ukoliko je finansijska situacija dužnika mnogo pogoršana nakon zaključenja ugovora o jemstvu do te mere da takva situacija može da predstavlja ozbiljnu pretnju za jemca ukoliko bude ispunio obavezu umesto njega. Sredstva koja mogu da obezbede jemstvo mogu biti npr . uspostavljanje založnog prava na ime jemstva ,uspostavljanje hipotekarnog prava-bankarske garancije, ili bilo koje drugo prikladno pravno sredstvo koje će biti uspostavljeno u korist jemstva. Ova sredstva osiguranja jemac može da zahteva od glavnog dužnika i pre ispunjenja zahteve poverioca , kao i za slučajeve gde je jemstvo uspostavljeno uz znanje ili saglasnosti glavnog dužnika) .

Član 1028. Gubitak prava na naknadu

1. Dužnik može upotrebiti protiv jemca koji je bez njegovog znanja izvršio isplatu poveriočevog potraživanja sva pravna sredstva kojima je u času isplate mogao odbiti poveriočev zahtev.

2. Jemac koji je isplatio poveriočevo potraživanje, a o tome nije obavestio dužnika, te je i ovaj u neznanju za tu isplatu ponovo isplatio isto potraživanje, ne može zahtevati naknadu od dužnika, ali ima pravo zahtevati od poverioca da mu vrati ono što mu je isplatio.

1028.1. Stav 1 člana 1028 propisuje obavezu jemca da obavesti dužnika i da se konsultuje sa njim pre nego što isti bude preduzeo bilo kakvu radnju u vezi sa ispunjavanjem obaveza prema poveriocu, ovo iz razloga jer poverilac može biti upoznat i može da čuti o nekoj relevantnoj okolnosti za koju dužnik bi imao priliku da iznese svoje primedbe prema njemu, npr. takvi prigovori mogu biti : prigovaranje da je dug oprošten, smanjen u celosti ili delimično isplaćen, ili drugih prigovora. U sličnim slučajevima , kada jemac obezbeđuje ispunjenje obaveze prema poveriocu bez znanja glavnog dužnika , jemac će izgubiti pravo na regres od glavnog dužnika za sve one imovinske vrednosti za koje glavni dužnik bi mogao da korisit pravna sredstva za odbijanje isplata ili ispunjavanje potraživanja prema poveriocu.

1028.2. Drugi stav reguliše pitanje ,šta bude ukoliko jemac obezbeđuje ispunjenje obaveze prema poveriocu bez da obavesti glavnog dužnika, i kao rezultat neobaveštavanja glavnog dužnika , ovaj zadnji ispuni svoju obavezu prema poveriocu. Drugi stav navedenog člana uspostavlja pravilo ukoliko jemac u takvoj situaciji za ispunjavanje svoje obavezu ne obavesti glavnog dužnika, isti nema pravo da zatraži povraćaj ili pravo regresa od strane glavnog dužnika međutim, jemac ima pravo da u ime onoga što je platio da traži od poverioca (pod dokazivanjem opštih pravila neosnovanog obogaćenja). Ovo pravno rešenje znači da svi subjekti prava su dužni da snose posledice svojih postupaka , i sa istim posledicama mora da se suoči i jemac koji je zanemario svoju obavezu da obavesti dužnika o svojim postupcima.

Član 1029. Pravo na vraćanje isplaćenog

Jemac koji je bez dužnikovog znanja isplatio poveriočevo potraživanje koje je docnije na dužnikov zahtev poništeno, ili ugašeno prebijanjem, može samo zahtevati od poverioca vraćanje isplaćenog.

1029. O slučajevima iz člana 1029 ZOO , kada jemac bez znanja glavnog dužnika , plati ili nudi da ispuni obavezu prema poveriocu, gde obaveza dužnika je kasnije otkazana ,

ili kompenzovana (prestale po osnovu kompenzacije) na zahtev dužnika , u ovakvoj situaciji isti (jemac) može da zatraži od samog poverioca da mu se vrati ono što je u ovom slučaju plaćeno od jemca, tako da takvo ponašanje jemca ne stvara dodatnu odgovornost za glavnog dužnika .

GLAVA 4 REGRES ISPLATIOCA PREMA OSTALIM JEMCIMA

Član 1030. Prava nadoknade od ostalih jemaca

Kad ima više jemaca, pa jedan od njih isplati dospelo potraživanje, on ima pravo zahtevati od ostalih jemaca da mu svaki naknadi deo koji pada na njega.

1030. U slučajevima solidarnog jemstva ,ZOO štiti prava jednog od solidarnih jemaca koji je ispunio svoju obavezu prema poveriocu , da bi isti imao pravo na naknadu od drugih solidarnih jemaca i to na srazmerni deo duga koji pripada svakom solidarnom jemcu. Takođe je jasno , da u solidarnom jemstvu svaki solidarni jemac garantuje u ispunjenju obaveze dužnika prema poveriocu , onda je vrlo razumno da ako jedan od njih izmiri dug prema poveriocu ,isti ima pravo na naknadu od solidarnih jemaca srazmerno delovima obaveze duga koji je pripadao svakom solidarnom jemcu.

GLAVA 5 ZASTARELOST

Član 1031

1. Zastarelošću obaveze glavnog dužnika zastareva i obaveza jemca.

2. Kad je rok za zastarevanje obaveze glavnog dužnika duži od dve (2) godine, obaveza jemca zastareva po isteku dve (2) godine od dospelosti obaveze glavnog dužnika, izuzev kad jemac odgovara solidarno sa dužnikom.

3 Prekid zastarevanja potraživanja prema glavnom dužniku dejstvuje i prema jemcu samo ako je do prekida došlo nekim postupkom poverioca pred sudom protiv glavnog dužnika.

4. Zastoj zastarevanja obaveze glavnog dužnika nema dejstva prema jemcu.

1031.1. Ranije smo komentarisali da je ugovor o jemstvu akcesorni ugovor, što znači da ugovor o jemstvu deli sudbinu glavnog ugovora.Ovo načelo posebno podrazumeva i ono

u vezi zastarelosti obaveze glavnog dužnika (koje proizilazi iz glavnog ugovora) da i obaveza jemca zastareva.

1031.2. Uprkos pravilima postavljenim u prvom stavu člana 1031. ZOO obaveza jemca zastareva u najkraćem roku od dve (2) godine u svakom slučaju , ako obaveza glavnog dužnika zastareva u jednom dužem roku . Rok od dve godine zastarelosti obaveze jemca teče od trenutka dospeća obaveze glavnog dužnika (od trenutka kada je obaveza dužnika prispela za plaćanje). Iz ovog pravila postoji samo jedan izuzetak, za one slučajeve gde solidarni jemac sa glavnim dužnikom je odgovoran, tako da solidarana odgovornost jemca podrazumeva jednak pravni položaj jemca sa glavnim dužnikom (uključujući ovde i isti rok zastarelosti njihovih obaveza) .

1031.3. Prekid zastarelosti prema glavnom dužniku koji je izazvan radnjama poverioca , ima efekat i prema jemcu , ali samo ukoliko prekid zastarelosti je uzrokovan od bilo koje preduzete radnje od strane poverioca pred sudom protiv glavnog dužnika . U tom slučaju , ukoliko zastarelost bude izazvano, onda i za jemca počinje da teče rok zastarelosti.

1031.4. Za razliku od pravila za prekid zastarelosti prema jemcu,koje smo gore komentarisali, stagnacija (kako zakon naziva) ili prekid zastarelosti obaveze glavnog dužnika nema nikakvog uticaja prema jemcu.

DEO XXVIII UGOVOR O DOSTAVLJANJU (ASIGNACIJA)

GLAVA 1 POJAM UGOVORA

Član 1032. Pojam ugovora

Asignacijom jedno lice, assignant ovlašćuje drugo lice, assignat da za njegov račun izvrši nešto određenom trećem licu, primaocu asignacije, assignataru, a ovoga ovlašćuje da to izvršenje primi u svoje ime.

1032. Član 1032 ZOO utvrđuje pojam ugovora o isporuci asignacija). Prema tekstu ove odredbe primećujemo da je zakonodavac formulaciju napravio koristeći pravne- tehničke izraze da bi se pojasnili efekti obaveza između tri glavnih subjekata u ugovoru o asignaciji, tačnije odnosi između assignanta i primaoca pošiljke (assignanta). Prema sadržaju ove odredbe asignacija prestavlja volju jednog lica kojom šalje i ovlašćuje drugo lice da bi obavio nešto konkretno za treće lice, dok ovog zadnjeg upućuje i ovlašćuje da prihvati te radnje. Tako , prema tekstu ove odredbe efekti asignacije javljaju se kada se menja dužnik u obligacionim odnosima , tako da assignat je stari dužnik, novi assignat je dužnik ,dok assignator je poverilac.

Znači asignacija je kompozitna operacija u kojoj učestvuju kao što smo rekli tri lica : jedan koji nalaže izvršenje određene radnje (pošiljalac , assignant) , drugi koji se šalje i ovlašćuje da izvrši radnju (pošiljalac , obveznik , assignant) i onaj koji je ovlašćen da prihvati radnju (primalac radnje, korisnik , assignatar) . Predmet asignacije može biti u novcu , hartijama od vrednosti (ček, menica , akreditiv) i druge stvari od vrednosti . Slanje (asignacija) kod nas pretežno koriste pravna lica-privredni subjekti , koji u većini slučajeva uzimaju kredite u banci prilikom kupovine robe , slanjem trgovinskih kompanija da budu isplaćene od strane banaka za prodajnu cenu .

GLAVA 2 ODNOSI PRIMAOCA UPUTA I UPUĆENIKA

Član 1033. Prihvatanje od strane upućenika

1. Assignatar stiće pravo da zahteva od assignata ispunjenje tek kad mu ovaj izjavi da prihvata asignaciju(uput).

2. Prihvatanje uputa ne može se opozvati

1033.1. Kao što je navedeno u prethodnom članu odnos podnošenja (asignacija) pretpostavlja osnivanje tri pravnih odnosa , preciznije pravne odnose između pošiljaoca

i primaoca upućenika. U tom smislu ,ova tri odnosa su odvojeni odnosi i nezavisni pravni subjekti. U tom smislu ,prvi stav ovog člana utvrđuje pravo da zahteva od asignata ispunjenje obaveze samo kada asignat bude izjavio da prihvata asignaciju. (slanje) Ovo , obzirom da asignat , kao novi dužnik mora da obezbedi ispunjenje ili da izvrši neku radnju za asigantara ,koje zahteva saglasnost njegovog pristanka da bude siguran da će izvršenje asignata biti realizovano .

1033.2. Kao što je navedeno u prethodnom pasusu, asignat mora navesti da prihvata isporuku pod uslovom da potražnja bude ispunjena. Međutim , radi povećanja pravne sigurnosti , zakonodavc je predvideo pravilo prihvatanja isporuke (od asignata) koje ne može biti opozvano. Postavlja se pitanje , da li ovo pravilo je imperativ ? Može se reći da ovo pravilo je imperativ koje stranke ne mogu isključiti ugovorom jer takav bi izuzetak mogao dovesti do pravne nesigurnosti u mnogim instrumentima plaćanja , kao što su u nacionalnim i međunarodnim plaćanjima , tako i u mnogim transakcijama bankarstva .

Član 1034. Prigovori upućenika

1. Prihvatanjem uputa nastaje između primaoca uputa i upućenika dugovinski odnos nezavisan od odnosa između uputioca i upućenika, kao i odnos između uputioca i primaoca uputa.

2. Upućenik koji je prihvatio uput može istaći primaocu uputa samo prigovore koji se tiču punovažnosti prihvatanja, prigovore koji se zasnivaju na sadržini prihvatanja ili na sadržini samog uputa, kao i prigovore koje ima lično prema njemu.

1034.1. U početku treba upozoriti da u ova dva pasusa za razliku od starog zakona ZOO koji u odgovarajućim člancima koristio je izraz “ asignat “ novi ZOO umesto izraza “ asigant “ koristi izraz “ pošiljaoc “ , tako u tom smislu mi ćemo koristiti aktuelnu pravnu terminologiju . Odnosi uspostavljeni između primaoca i pošiljaoca isporuke pokazuju da prihvatanje isporuke ogleđa se u ovim subjektima . Stoga prihvatanjem asignacije asignat i asignant uspostavljaju pravne odnose . U tom smislu, ako asignat (pošiljaoc) prihvata isporuku (asignaciju) , da na račun asignanta plati nešto asignataru (primaocu isporuke) , ili da izvrši određenu radnju za račun asignanta , onda počnu da teču nove obaveze koje proističu između asignata i asignatara . (Ališani, S Alajdin, Obligaciono Pravo (opšti deo), strana. 875., Priština, 1988). Dakle, u tom smislu,prihvatanjem asignacije između asignatara uspostavlja se odnos duga, odnos koji je nezavisan od odnosa između asignanta i asignatara. Kao što je navedeno u gornjim komentarima svaki pravni odnos između tri glavne stranke je poseban pravni odnos . U tom smislu , ovaj novi odnos je odnos poverilac-dužnik koji je odvojen od drugih odnosa koje smo gore pomenuli.

1034.2. Drugi stav ovog člana reguliše pravo prigovara ili osporavanja na koje ima pravo asignant (pošiljaoc).U tom smislu, u skladu sa ovim stavom ,pošiljalac (asignat) koji je

prihvatio asignaciju može da ospori samo ono koje se tiče pitanja važenja i odobrenja konačne isporuke, prigovori koji proističu iz samog podnošenja, kao i prigovori koji se odnose lično na njega. Tokom obavljanja poslova česti su slučajevi u kojima asignant plaća prodajnu cenu asignantu, uglavnom preko asignanta koja je banka. U tom smislu asignat ove radnje obavlja u ime asignanta tako da ekonomski efekat ovih radnji je u korist asignanta.

Član 1035. Prenošnje asignacije

1. Primaoc asignacije može uput preneti na drugog i pre prihvatanja od upućenika, a ovaj ga može preneti dalje, izuzev kad iz samog uputa ili posebnih okolnosti proizlazi da je on neprenosiv.

2. Ako je asignat izjavio asignataru da prihvata uput, to prihvatanje ima dejstva prema svim licima na koja bi uput bio uzastopno prenesen.

3. Ako je asignat izjavio pribaviocu, na koga je primaoc uputa preneo asignaciju, da ga prihvata, on ne može istaći pribaviocu prigovore koje ima prema asignataru lično.

1035.1. U smislu prvog stava člana 1035, asignant može preneti asignaciju na drugo lice (treće lice) i pre usvajanja od strane pošiljioca, dok ovaj zadnji može dalje da prenese, osim ako samo se prenošenjem ili okolnosti svakog konkretnog slučaja od asignacije može svatiti da asignacija je neprenošljiva. Prema ovom stavu asignacija može da se prenese od pošiljioca (asignatara) na drugog osim kada je to neprenošljivo ili kada to zavisi od pojedinačnih slučajeva. Prenošnje asignacije može biti veoma važno kod nekih poslova ili bankarskih transakcija, čiji je osnovni cilj realizacija isplata a ne osiguranje kredita. Posebna vrsta isporuke postoji uglavnom na dve vrste hartija od vrednosti: menica i ček. U tom smislu asignatar (davalac čeka) je u skoro istoj poziciji sa asignantom jer ovlašćuje davaoca čeka, u ovom slučaju asignant koji je obično banka, da na njegov račun obavi određene radnje za treće lice, nosioca čeka odnosno asignanta. (Ališani, S Alajdin, Obligaciono pravo (opšti deo), str. 875., Priština, 1988). Ali zakonom može da se doslovce odredi da pojedine forme asignacije mogu da se prenesu ili da se ne prenesu.

1035. 2. Stav 2. ovog člana utvrđuje pravilo, ako je asignant izjavio da prihvata asignaciju, ovo prihvatanje ima efekat prema svim licima na koja će biti prenešena asignacija. Izjava asignanta za neopozivno prihvatanje asignacije, je od velikog značaja za pravni položaj asignanta, kao i za bilo koje treće lice koje prihvata naloge i poziciju asignanta (obzirom da isti imaju pravnu sigurnost).

1035.3. Stav 3 člana 1035 predviđa posebna pravila za prigovore koje može učiniti asignat za slučajeve u kojima asignant prenosi asignaciju na treće lice. U tom smislu, ovaj stav uspostavlja pravilo tako da asignant nema pravo da podnosi korisniku asignacije - zadnjem primaocu pošiljke prigovora koje je asignant ima lično i koje je mogao da prenese lično na njega.

Član 1036. Zastarelost

1. Pravo asignatara da zahteva ispunjenje od asignata zastareva za godinu dana.

2. Ako za ispunjenje nije određen rok, zastarelost počinje teći kada asignat prihvati asignaciju, a ako ga je on prihvatio pre nego što je dat asignataru, onda kada bude dat ovome.

1036.1. Kao što je navedeno u paragrafu 1. člana 1034 , po prijemu asignacije nastaje jedan novi nezavisni odnos, između pošiljaoca i primaoca isporuke . Pravila asignacije definisana su u članovima 1032 do 1046 , koja se odnose na prava asignanta za ispunjenje zahteva upućen asignantu,shodno stava 1 ovog člana , zastareva u roku od 1 (jedne) godine . Međutim , kao što se može videti u ovom stavu , ova zakonska odredba predviđa pravila za starevanje samo u pogledu prava asignanta da bi zahtevao ispunjenje obaveze od strane asignatara, a ne i zastarelosti zahteva od ranijeg odnosa između asigantora i asignanta. Dakle , u nedostatku ovih pravila poželjno je sprovođenje opštih pravila o zastarelosti o 5-to (peto) godisnjem roku u skladu sa članom 352 ZOO (o opštim pravilima videti komentar člana 352) .

1036.2 Drugi stav ovog člana utvrđuje vreme kada počinje da se računa i kada počinje da teče zakonski rok za zastarevanje.U smislu ovog stava, rok za zastarevanje počinje da teče od trenutka kada asignat usvaja asignaciju (ali ovo pravilo se odnosi samo na slučajeve u kojima postoji rok za ispunjenje obaveza). Takođe, ukoliko asignant pristaje na pošiljku pre nego što ista bude dostavljena asignatoru, rok za zastarevanje počinje da teče od trenutka kada aignator primi pošiljku. «U drugom slučaju,ukoliko asignant prihvata asignaciju pre što bude dostavljena asiganoru,rok za zastarevanje počinje da teče od trenutka kada asignatar je primio pošlilku, stim u vezi vidi: Ališani S. Alajdin, Obligaciono pravo (opšti deo), str. 876., Priština, 1988.

GLAVA 3 ODNOS ASIGNATARA I ASIGNATA

Član 1037. Ako je asignatar poverilac asignata

1. Poverilac nije dužan pristati na asignaciju koji mu je učinio dužnik u cilju ispunjenja svoje obaveze, ali je dužan da o svom odbijanju odmah izvesti dužnika, inače će mu odgovarati za štetu.

2. Poverilac koji je pristao na asignaciju dužan je pozvati asignata da je izvrši.

1037.1. Stav 1. ovog člana utvrđuje obavezu asignatara koji je poverilac asignata iz ranije ugovorene obaveze da obavesti asignata kada asignatar ne bude prihvatio isporuku (asignaciju), odnosno kada asignatar ne prihvata ispunjenje njegove obaveze asignacijom. U slučaju da ne obavesti o odbijanju isporuke, onda asignatar je odgovoran za štetu prouzrokovanu asignatu. U pogledu vremena u kojem treba da bude ovo obaveštenje ,zakonodavac je predvideo jedan opšti izraz “ odmah “, tako da u tom smislu smatra se da izraz korišćen od strane zakonodavca predstavlja obavezu hitnog obaveštavanja koje mora obaviti asignatar. Asignatar bez odlaganja mora da izvrši obavezu obaveštenja asignanta, inače može da bude odgovoran asignantu za nadoknadu štete koju bi pretrpeo u tom slučaju.

1037.2. Prema ovom stavu ,poverilac koji je primio isporuku (tj. asignatar) je dužan da pozove asignanta da sprovede asignaciju odnosno da obezbediti ispunjenje njegovog zahtev asignacijom. U tom smislu , prihvatanje asignacije znači i ispunjenje zahteva iz prethodnog dužničko-poverilačkih odnosa asignatara i asignanta. Prema ovom stavu ,poverilac koji je primio isporuku (tj. asignatar) dužan je da pozove asignanta da sprovede asignaciju, odnosno da obezbedi ispunjenje njegovog zahtev asignacijom. U tom smislu, prihvatanje asignacije značilo bi i ispunjenje zahteva iz prethodnog dužničko-poverilačkih odnosa asignatara i asignata.

Član 1038. Asignacija nije ispunjenje

1. Kad je poverilac pristao na asignaciju učinjenu od njegovog dužnika u cilju ispunjenja obaveza, ta obaveza ne prestaje ako nije drukčije ugovoreno, ni njegovim pristankom na asignaciju, ni prihvatanjem od strane asignata, nego tek ispunjenjem od strane asignata.

2. Poverilac koji je pristao na asignaciju učinjenu od njegovog dužnika može zahtevati od asignanta da mu ispuni ono što mu duguje samo ako nije dobio ispunjenje od asignata u vreme određeno u asignaciji.

1038.1. U slučajevima gde poverilac je prihvatio asignaciju, on je obavezan da poštuje pravila propisana u ovom poglavlju. Stoga , kada poverilac prihvata asignaciju od asignanta u cilju ispunjenja njegove obaveze , onda ova obaveza ne prestaje i uz prihvatanje asignanta , ali samo uz ispunjavanje slanja asignanta. Međutim , shodno ovom stavu ,obaveza prema asignataru (kao kreditni odnos) može da prestaje i na drugi način , ako su stranke predvidele ovu mogućnost sporazumom . Kao što se vidi iz sadržaja ovog stava , u principu , ova odredba omogućava stranama da sporazumno regulišu njihov odnos u smislu ispunjavanja obaveza koje proizilaze iz ugovora o asignaciji. Osim u slučajevima gde nije ugovoreno nešto drugo , osim potpunog ispunjenja obaveze , usvajanje asignacije od strane asignatara, obaveza asignanta koja proizilazi iz sporazuma asignacije ne prestaje, odnosno obaveza prestaje kada asignatar prihvata obavezu putm ispunjenja od strane asignanta.

1038.2. Prema drugom stavu ovog člana u slučajevima kada je poverilac prihvatio slanje asignacije od strane njegovog dužnika - asignanta, asignant može da zahteva da se ispuni ono što je zadužen (dug, odnosno da ispuni obavezu), samo ukoliko još nije primio obavezu od asignata u vreme zakazano kao što je određeno asignacijom.

Član 1039. Obaveza asignatara da obavesti asignanta

Ako asignat odbije pristanak na asignaciju, ili odbije ispunjenje koje mu zahteva asignatar, ili izjavi unapred da neće da ga izvrši, asignatar je dužan obavestiti odmah asignanta o tome, inače mu odgovara za štetu.

1039. Odredbe ovog člana utvrđuju odgovornost asignatara za hitno obaveštavanje asignanta kada asignant odbija da prihvati asignaciju, kada odbije da ispuni obaveze zahtevanu od asignatara, ili ako on bude prethodno izjavio (ranije) da neće primeniti asignaciju. Prema ovoj odredbi, obaveštenje o neispunjavanju obaveze od strane asignanta, asignant treba da bude odmah obavešten, jer u suprotnom asignatar će biti odgovoran za štetu prouzrokovanu u skladu sa odredbama za nadoknadu štete zbog neispunjenja ugovora. Naravno, blagovremeno upoznavanje asignanta za takvo ponašanje, istom omogućava da preduzme radnje ili da koristi odgovarajuće zakonske instrumente da bi se zaštitio od takvih postupaka asignanta .

Član 1040. Odustajanje od prihvaćene asignacije

Asignatar koji nije poverilac asignanta i koji neće da se koristi asignacijom može odustati od nje, čak i ako je već izjavio da je prima, ali je dužan da bez odlaganja obavesti o tome asignanta.

1040. Ova odredba ZOO uspostavlja mogućnost za povlačenje iz asignacije kada ovaj zadnji ne želi da koristi asignaciju, odnosno kada asignatar nije poverilac asignanta. Ova odredba takođe omogućava mogućnost za povlačenje iz asignacije čak i kada asignatar je izjavio da prihvata asignaciju, ali uz obavezu za blagovremeno obaveštavanje asignanta. Ova mogućnost se odnosi na slučajeve kada poverilac asignanta i kada njihovi odnosi su regulisani ugovorom o asignaciji, npr. kada se asignantu odobrava kredit dok za asignatara je sve jedno da asignant odobrava kredit kao novi poverilac. (Ališani, S Alajdin, Obligaciono Pravo (opšti deo), str. 875., Priština, 1988). Prema ovom stavu, u slučajevima povlačenja od asignacije, asignatar bez odlaganja treba da obavesti asignanta. Zakon zahteva da asignant bude obavešten o ovoj mogućnosti bez odlaganja, tako da istom omogućava uštedu troškova, ali i moguću štetu koja može da proizilazi zbog kašnjenja o obaveštavanju. Što se tiče termina "bez odlaganja" u slučaju eventualnog spora od strane

stranaka , može se reći da bi to trebalo da bude određeno imajući u vidu okolnosti svakog pojedinačnog slučaja .

Član 1041. Opozivanje ovlašćenja datog primaocu uputa

Asignant može opozvati ovlašćenje koje je asignacijom dao primaocu asignacije, izuzev ako je asignaciju izdao u cilju ispunjenja nekog svog duga prema njemu i uopšte ako je asignaciju izdao u njegovom interesu.

1041. Dok prethodni član je uspostavio pravo asignatara da se odrekne od asignacije čak i u onim slučajevima gde je izjavio da prihvata , ovaj član utvrđuje mogućnost i pravo da opozove ovlašćenje asignanta koje je dato asignataru za prijem asignacije. U tom smislu, u principu asignant može da opozove ovlašćenje dato asignataru ukoliko postoje dva razloga: prvi, slučaj kada je asignant izdao asignaciju cilju ispunjavanja bilo kojeg svog duga prema asignataru, dok u tom slučaju asignant je svoju obavezu ispunio na bilo koji način ili drugi oblik (van asignacionog odnosa) , dok drugi slučaj, kada asignant izdaje asignaciju u svom interesu.

GLAVA 4

ODNOS ASIGNATA I ASIGNATARA

Član 1042. Ako je asignat dužnik asignanta

1. Asignat nije dužan prihvatiti asignaciju, čak i ako je dužnik asignanta, izuzev ako mu je to obećao.

2. Kada je asignacija izdata na osnovu duga asignata, asignat je dužan da ga izvrši do iznosa tog duga, ako mu to ni po čemu nije teže od ispunjenja obaveze prema asignantu.

3. Izvršenjem asignacije izdate na osnovu duga asignata, asignat se oslobađa u istoj meri svoga duga prema asignantu.

1042.1. Shodno definiciji ugovora o asignaciji podrazumeva se i efekat ugovornih obaveza između tri glavnih subjekata ovog ugovora. Dakle ,odnos između asignanta i asignata ističe zašto asignat treba da obavi neku radnju za asignanta (na račun asignatara) . Kao što je navedeno u definiciji ovog ugovora, odnos između ova dva subjekata naziva se i odnos pokrivenosti , jer se u tom slučaju radi o izvršenju obaveze prema asignataru od strane asignata i za račun asignanta.

U tom smislu , ovde je potrebno da postoji materijalno pokriće, iz razloga jer asignat plaća asignataru iz sredstava koje je primio od ili treba da primi od asignanta po osnovu nekog ranijeg internog međusobnog asignata i asignanta . (Ališani , S. Alajdin ,Zakon o obligacionim odnosima (opšti deo) , str . 872 . , Priština , 1988).

Prema sadržaju ovog stava treba uzeti u obzir činjenicu da li je asignat nedužnik asignantu. U tom smislu , ovaj stav uspostavlja pravilo pod kojim asignat nije u obavezi da prihvati asignaciju čak i ako je asignat dužnik iz bilo kog drugog pravnog odnosa , osim ako je asignat to obećao. Dakle, prema ovom stavu jedna takva obaveza nastaje samo ako je takva obaveza ugovorena ranije između strana.

1042.2. Drugi stav ovog člana reguliše jedan poseban slučaj kada asignat je dužan da prihvati i sprovede naloge asignanta. Ova obaveza se odnosi na slučaj ispunjenja duga asignata prema assignanta, kojeg asignat mora da ispuni po nalogu asignatara , dok asignat ima obavezu da ovu obavezu sprovede do iznosa tog duga . Ispunjavanje takve obaveze od strane asignata (kroz izvršenje naloga asignacije) ni na koji način bi trebalo da bude teže od redovnog ispunjenja svoje obaveze prema asignantu .

1042.3. Ako je postoji slučaj kako je gore navedeno u drugom paragrafu , kada ispunjavanje obaveze asignata prema asignantu se izvršava koroz nalog asignacije , asignat se oslobađa od duga (prema asignantu) u istoj meri koliko je i platio asignataru (kroz izvršenje asignacije). Drugim rečima iznos razlike na računu asignatara od asignata, onda asignat se oslobađa iznosa duga kojeg ima prema asignantu .

Član 1043. Opozivanje ovlašćenja datog asignatu

1. Assignant može opozvati ovlašćenje koje je asignacijom dao asignatu, sve dok ovaj ne izjavi asignataru da prihvata asignaciju, ili je ne izvrši.

2. On ga može opozvati i kad je u samoj asignaciji navedeno da je neopoziv, kao i kad bi se opozivanjem vredala neka njegova obaveza prema asignataru.

3. Otvaranje stečaja nad imovinom asignanta povlači po samom zakonu opozivanje asignacije, izuzev slučaja kad je asignat bio već prihvatio asignaciju pre otvaranja stečaja, kao i kad u času prihvatanja nije znao niti je morao znati za taj stečaj.

1043.1. Potrebno je napomenuti da asignacija se inicira kroz jednostrani nalog asignanta, onda assignant odlučuje za odobrenje ili opozivanje asignacije koju je dao asignatu. Dakle, u smislu prvog stava ovog člana , assignant može da opozve ovlašćenje koje je dao asignacijom assignantu, dok ovaj (asignati) ne bude izjavio asignataru da prihvata asignaciju, ili u drugom slučaju dok asignat ne bude sproveo asignaciju (ili pošiljku kod asignatara).

Naravno ,isključenje iz ovog člana koji u nekim slučajevima ne može da se opozve, ima za cilj da štiti interese asignatara (u vezi odobravanja asignacije od asignatara,(videti odeljak 1033) .

1043.2. U drugom stavu ovog člana regulisano i obezbeđeno je pravo i ovlašćenje asignanta da može opozvati ovlašćenje dato za asignaciju,čak i kada to ovlašćenje u ugovoru (ili nalogu) asignacije je označeno kao neopozivom. Takođe, drugi slučaj shodno ovom paragrafu može da bude, slučaj gde može da se opozove nalog asignacije ,onda tom prilikom mogu da se povrede pojedine obaveze koje ima on (asignant) prema asignataru. Ovaj slučaj se opravdava pravilima autonomije volje i slobode ugovaranja .

1043.3. Prema trećem stavu ovog člana,otvaranje stečajnog postupka nad imovinom asignanta ima značenje opoziva ovlašćenja po sili zakona (ex lege). U tom smislu , izuzetno ostaje na snazi ovlašćenje iz prethodnog slučaja,ako je asignat prethodno odobrio asignaciju pre otvaranja stečaja asignanta,kao i za slučaj usvajanja za koje asignat nije znao i nije mogao da zna za otvaranje stečaja prema asignantu .

GLAVA 5 SMRT I LIŠENJ POSLOVNE SPOSOBNOSTI

Član 1044. Smrt i lišenje poslovne sposobnosti

Smrt asignanta, asignatara ili asignata, kao i lišenje poslovne sposobnosti nekoga od njih, nema uticaja na asignaciju.

1044. U pogledu sadržaja asignacije, videli smo da asignacija obuhvata tri ključna subjekta i uspostavljanje tri određena pravna odnosa : odnos između asignanta i asignatara,odnos između asignanta i asignata. Ovi odnosi su kao što smo rekli ,odnos poverilac - dužnik (tako da asignat je ispunio svoju obavezu - dug prema asignataru kroz slanje koje izvršava asignat) . Njihovi odnosi su uzajamni i nezavisni,dok u ekonomskom smislu čine i jednu jedinstvenu formu u poslovanju . (Ališani , S Alajdin ,Obligaciono pravo (opšti deo) , str . 877 . , Priština , 1988) . Uglavnom u implementaciji asignacije,ova tri ključna subjekata su fizička ili pravna lica . Ali u pogledu sadržaja ove odredbe , ovo pravilo treba tumačiti na isti način kao i u slučaju kada su u pitanju fizička lica i pravna lica. U tom smislu , prema ovoj odredbi kod asignacionionog odnosa u slučaju smrti jednog od subjekata asignacije ili lišavanja njegove poslovne sposobnosti to pravo se prenosi na svoje potomke . Dakle, u tom smislu, može se reći da isto važi i za pravna lica (gde sukcesori preuzimaju obaveze svog prethodnika , u vezi sa izvršenjem asignacionionog odnosa) . U tom smislu , može se zaključiti da odnos uspostavljen asignacijom nije lični odnos , stoga prava i obaveze stranaka iz ovog odnosa mogu da se prenesu na naslednike .

GLAVA 6

ASIGNACIJA U OBLIKU HARTIJE NA DONOSIOCA

Član 1045. Asignacija u obliku hartije na imaoca

1. Pismena asignacija može biti izdata na imaoca.

2. U tom slučaju svaki imaoc hartije ima prema asignatu položaj asignatara.

3. Odnosi koji asignacijom nastaju između asignatara i asignanta, nastaju u ovom slučaju samo između svakog pojedinog imaoca hartije i lica koje mu je hartiju ustupilo.

1045.1. Potrebno je napomenuti da ekonomske i pravne konstrukcije asignacije u praksi se javljaju tokom prometa roba -novaca , uglavnom u bankarskom poslovanju i raznim instrumentima plaćanja u ekonomiji , uključujući i hartije od vrednosti. U tom smislu, obaveze na osnovu ove odredbe primenjuju se u vezi sa obavezama koje proizilaze iz odredaba čl 217 do 244 ovog zakona . Dakle , prvi stav ovog člana propisuje mogućnost da ovlašćenje asignacije može da se izdaje u pismenoj formi imaocu -nosoiocu (tako da imaoc može da ostvari materijalizovana imovinskih prava predstavljena u nalogu asignacije , materijalizovane u asignaciono pismo). U smislu prvog stava ovog člana , ovaj oblik omogućava visok stepen mobilnosti u razmatranju asignacije kako u pravnom tako i u ekonomskom konceptu .

1045.2. Drugi stav ovog člana predviđa slučajeve kada uput u pismenoj formi asignacije, u obliku hartija od vrednosti na donosioca , svaki imalac hartije od vrednosti na donosioca ima poziciju asignatara prema asignata. Ovaj odnos između asignata i asignatara nije definisan u jednoj izvesnoj meri , jer asignatarom se smatra svaki legitimni nosilac hartija od vrednosti na donosioca,onda kao takav isti se uvek pretpostavlja u smislu člana 222. ZOO. (u vezi sa ostvarivanjem prava od strane hartija od vrednosti videti komentar u članu 222) . Takođe treba reći da ova pravila , ne treba da se odnose ne samo na nosioca hartija od vrednosti , jer u praksi stranke često izvršavaju određene operacije bankarskog poslovanja , i koriste određene instrumente plaćanja , tako da u oba slučaja može da bude da nema veze sa hartijama od vrednosti .

1045.3. Ovaj stav uspostavlja posebna pravila u pogledu regulisanja odnosa između asignatara i asignanta i čak i kada su izdate hartije od vrednosti na donosioca. U tom smislu , u ovim slučajevima ne bi trebalo da bilo koji nosilac hartija od vrednosti da je u pravnom odnosu sa asignantom i asignatarom (međutim , asignatar ima pravo da traži naplatu ili pravo koje je materijalizovano u asignacionom pismu) .

GLAVA 7 ASIGNACIJA U OBLIKU HARTIJE PO NAREDBI

Član 1046. Asignacija u obliku hartije prema naredbi

Pismena asignacija koji glasi na novac, na hartije od vrednosti ili na zamenljive stvari može biti izdata sa odredbom «po naredbi», ako je asignat lice koje se bavi privrednom delatnošću i ako ono što treba da izvrši ulazi u okvir te delatnosti.

1046. Ovim članom ZOO osnovana su posebna pravila u vezi upustava koja se odnose na pismenu asignaciju koja sadrži klauzulu " po naredbi " . U ovom slučaju ZOO u ovom odeljku omogućava stvaranje odnosa sa obavezama isporuke i pružanje isporuke u obliku hartija od vrednosti po nalogu . U kontekstu ovog člana , za stvaranje ove vrste asignacije u obliku hartije od vrednosti " po nalogu " moraju biti ispunjena tri uslova: prvo, asignacija mora biti u novcu , hartijama od vrednosti ili drugih zamenjenih stvari; drugo , asignat treba da bude lice koje se bavi ekonomskim aktivnostima , i treće, radnje koje mora izvršiti asignat spadaju u okviru one delatnosti (poslovne koje se odnose na izvršenje naloga po asignaciji) .Mora se reći da je veoma potrebno kada se izdaju hartije od vrednosti po nalogu, uvek treba da se naznači ime asignatara, koji će prihvatiti ispunjenje obaveze. Prema sadržaju ove odredbe kumulativno ispunjavanje ova tri uslova su neophodna , inače asignacija data na ovaj način neće imati nikakve pravne posledice . Uglavnom , u poslovnoj praksi , sprovođenje asignacije hartije od vrednosti po nalogu obično čine pravna lica , kao što su banke kroz bankarske transakcije , tako da se može reći da gotovo uvek ovo izvršavanje spada u njihovu delatnost.

DEO XXIX PORAVNANJE

Član 1047. Pojam

1. Ugovorom o poravnanju lica između kojih postoji spor ili neizvesnost o nekom pravnom odnosu, pomoću uzajamnih popuštanja prekidaju spor, odnosno uklanjaju neizvesnost i određuju svoja uzajamna prava i obaveze.

2. Postoji neizvesnost i kad je ostvarenje određenog prava nesigurno.

Opšte razmatranje: Poravnanje ili sporazum, je ugovor koji je zaključen između ugovornih strana kojim strane regulišu i određuju njihove međusobne odnose na takav način da ovaj sporazum koji je postignut između njih predstavlja i njihovu međusobnu saglasnost . Stoga se može reći da uzajamni propost ugovorenih strana u vezi bilo koje pravne nesigurnosti u svakom odnosu , tako da je njihov međusobni propust je bitan element za rešavanja tog spora . Dakle , ovaj član ovako uopšteno daje smisao i definiciju ugovora o poravnanju –saglasnosti.

1047.1 Prema sadržaju stava 1 (jedan) ovog člana ,ugovor o poravnanju - sporazumu postoji kada stranke koje se nalaze u sporu ili koje imaju nejasnoće u vezi bilo kog pravnog odnosa postižu saglasnost da se spor prekine uz pomoć uzajamnih propusta i u tom smislu na takva način eliminišu svoje nesigurnosti i definišu svoja međusobna prava i obaveze. Dakle , ova odredba propisuje, poravnanje postoji kada postoje recipročni propusti,kada budu eliminisane neizvesnosti i kada se određuju prava i obaveze , tako da strane ovim sporazumom (poravnanjem) se slažu i regulišu svoje međusobne odnose u takvom obliku da eliminišu uzajamnu nesigurnost i nesporazume. Prema ovom shvatanju ne bi bilo sporazuma pa ni rešenja , ako ne postoji uzajamne olakšice i međusobno sporazumevanje . Ako je samo jedna stranka saglasna da se spor reši spor , onda ne bi postajao sporazum, ali mogli bi reći da postoji samo oproštaj duga po ugovoru o poklonu ili bilo koji drugi slični institut prava . Na primer , ako samo jedna stranka “neuspeva “ , a njegova potraživanja su smanjena , dok druga strana ostaje pri svom zahtevu , onda to se može nazvati poklonom - ako ima animus donandi ili samo deo opraštanja duga.

1047.2. Kao što smo videli iz prethodnog stava u kojem je precizirano, šta se smatra nejasnoćom u slučaju mogućeg spora između strana . U smislu te odredbe neizvesnosti postoje u slučajevima kada stranke imaju nezavisnosti u vezi bilo kog pravnog odnosa, tako da u tom smislu ova odredba je uopštena. Tako a u stavu 2. ovog člana precizirano je da neizvesnost postoji čak i kada vršenje određenog prava je neizvesno . U tom smislu , npr. neizvesnost postoji u slučaju neizvesnosi kada se očigledno ne vidi mogućnost ostvarivanja prava preće kupovine, ili kada poverilac u jedom određenom pravnom odnosu nije siguran da će njegova potraživanja izvršiti jemac dužnika , itd . Dakle, u tom smislu , ova odredba

..... proširuje sposobnost ugovornih strana da odrede svoje međusobne obaveze kroz ugovor o poravnanju i za slučajeve gde vršenje prava iz određenog pravnog odnosa je neizvesno .

Član 1048. Opseg uzajamnih popuštanja

1. Popuštanje se može sastojati, između ostalog, u delimičnom ili potpunom priznavanju nekog zahteva druge strane ili u odricanju od nekog svog zahteva; u uzimanju na sebe neke nove obaveze; u smanjenju kamatne stope; u produženju roka; u pristajanju na delimične otplate; u davanju prava na odustanicu.

2. Popuštanje može biti uslovno.

3. Kad samo jedna strana popusti drugoj, na primer, prizna pravo druge strane, to nije oravnanje, te ne podleže pravilima o poravnanju.

1048.1. Prvi stav ovog člana utvrđuje mogućnost ugovorenih strana da neizvesnosti koje imaju u svojim određenim pravnim odnosima svoje propuste mogu rešiti delimičnim ili potpunim priznavanjem zahteva druge strane , odricanje od svog zahteva, uzimanje na sebe neku drugu novu obavezu , smanjenje kamatnih stopa , produženje roka u davanju saglasnosti za delimičnu isplatu rate , kao i davanje prava na povlačenje druge ugovorne strane. U pogledu sadržaja ovog stava , propusti nisu taskativno određeni, stoga su sadržajno formulisani, tako da ugovorenim stranama omogućava različite modalitete u različitim slučajevima . Dakle ,prvi stav ovog člana omogućava stranama zaključenje spora, ostavljajući im prostora da njihove propuste reše u zavisnosti od njihovih odnosa.

1048.2. Stav 2 predviđa propuste koji takođe mogu biti uslovljeni. Dakle, u zavisnosti od vrste uslova zavisice i sudbina sporazuma. (U vezi sa uslovom vidi komentar člana 36, i člana 59-64 ZOO)

1048.3. Ako samo jedna strana čini ustupke drugoj strani , u skladu sa ovim stavom , onda to ne može da se nazva poravnanjem prema odredbama ovog dela ZOO i ne podleže pravilima poravnjenja. U tom smislu ti ustupci mogu se računati kao oproštaj duga , priznanje duga itd .

Član 1049. Sposobnost

Za zaključenje ugovora o poravnanju potrebna je sposobnost za raspolaganje pravom koje je predmet poravnjanja.

1049. S obzirom da poravnanje ima konstitutivno dejstvo , koje stvara nova prava i obaveze između ugovornih strana ili iste menja ili gasi , izvršenje poravnjenja zahteva jednu posebnu

pravnu veštinu. Tako shodno sadržaju iz ovog stava, sposobnost za raspolaganje pravom koji je predmet poravnanja (član 1050,1.) , odnosno potpuna sposobnost delovanja (koje u našem pravu je uzrast od 18 godina) . U tom smislu, ako je ograničena poslovna sposobnost jednog lica koji izvršava poravnanje, može se reći da isti sprovodi ista pravila koja važe i za druge ugovore. (u vezi ugovora sa licima poslovno nesposobnim, videti komentar člana 41) .

Član 1050. Predmet

- 1. Predmet poravnanja može biti svako pravo kojim se može raspolagati.**
  - 2. Punovažno je poravnanje o imovinskim posledicama jedne krivične stvari.**
  - 3. Ne mogu biti predmet poravnanja sporovi koji se tiču statutarne odnosa.**
-

1050.1. Stav 1. ovog člana precizira, predmet poravnanja je bilo koje pravo kojim se slobodno može raspolagati , odnosno bilo koje imovinsko pravo koje može da se prenese i koje nije vezano sa ličnošću stranaka. U tom smislu, odredba ovog stava su generalizovanog karaktera. U pogledu ugovora o poravnanju , stranake regulišu svoja međusobna prava i obaveze u različitim pravno-imovinskim oblastima. Ali, može se reći da se to odnosi uglavnom na karakter imovinskih odnosa , ili tačnije ugovornih odnosa, nasleđivanje , poslovanje , naknade štete i sl . Dakle, radi se samo o regulisanju pravnih odnosa gde dominira autonomija slobodne volje stranaka i vrednosti imovine . Ovo znači da stranke mogu da regulišu svoje međusobne odnose samo u onim oblastima u kojima zakon daje prostor za regulisanje odnosa.

1050.2. Drugi stav ovog člana precizira, poravnanje je validno i kod imovinskih sporova (pitanje naknade štete prouzrokovane krivičnim delom) i kod krivičnih slučajeva. Dakle , može se reći da ova prilika pripada strankama koja imaju pravo da podnesu zahtev radi ostvarenja imovinsko- pravnog zahteva koji je nastao kao rezultat nekog konkretnog krivičnog dela . U tom smislu, može se konstatovati da su stranke ograničene da postignu poravnanje - sporazum samo u pogledu imovinskih zahteva .

1050.3. Stav 3 (treći) ovog člana utvrđuje jedno imperativno pravilo koje se odnosi na mogućnosti da u statustornim odnosima stranake postignu poravnanje. Dakle, ovaj stav isključuje mogućnost da statustarni odnos bude predmet poravnanja , isključujući svaku mogućnost stranaka da postignu poravnanje o statustarnim pitanjima. Dakle, u tom smislu postignuto poravnanje između ugovorenih strana u pogledu statustarnih odnosa je apsolutno ništavo (za apsolutnu ništavost predmeta ugovora vidi kometaar člana 35. ovog zakona).

Član 1051. Primena odredbe o dvostranim ugovorima

1. Za ugovor o poravnanju važe opšte odredbe o dvostranim ugovorima, ako za njega nije što drugo predviđeno.

2. Kad pod nazivom poravnanja ugovarači obave neki drugi posao, na njihove odnose ne primenjuju se odredbe zakona koje važe za poravnanje, već one koje važe za stvarno obavljani posao.

1051.1. Kao što je gore navedeno u vezi poravnanja, utvrđeno je da sporazum ili ugovor o poravnanju se postiže tako da obe ugovorene strane žrtvuju nešto od pretpostavljenih interesa, tako da određenim kompromisom se postiže sporazum o poravnanju. U tom smislu, obzirom da obe strane žrtvuju nešto od svojih imovinskih interesa, onda se može zaključiti da ovaj odnos između stranaka je obostranog imovinskog interesa, koji u mnogome je sličan obostranim ugovorima (obzirom da kod istog se manifestuje svojstvo zajedničkih interesa između stranaka). Zbog sličnosti koje postoje u ovom slučaju, prvi stav ovog člana precizira pravilo da o ugovoru o poravnanju važe opšte odredbe o bilateralnim ugovorima (sa naknadom), ako nije predviđeno nešto drugo, tako da i cilj pravnih pravila kod bilateralnih ugovora uz naknadu je da se održi pravičnost i ekvivalenca prestacije između samih strana kod navedenih ugovora.

1051.2. Drugi stav postavlja pravilo, ako su stranke definisale svoje međusobne odnose ugovorom o poravnanju, ali stranke u ime poravnanja obavljaju druge poslove, onda za te odnose se ne primenjuju posebne odredbe koje važe za poravnanje, već druge odredbe ZOO koje se odnose o obavljenim poslovima između stranaka.

Član 1052. Prekomerno oštećenje

Zbog prekomernog oštećenja ne može se tražiti poništenje poravnanja.

1052. U suštini, po pravilu za prekomernu štetu je razlog relativne ništavosti ugovora, tako da oštećena strana kod ugovora sa nagradom (ako su ispunjeni uslovi za primenu pravila prekomerne štete) može da zahteva ništavost ugovora i naknadu štete. Ali pravilo koje se primenjuje na bilateralne ugovore i ugovore sa naknadom, čine jedan zuzetak koji se ne odnosi i ne utiče na raskid poravnanja postignutog od strane ugovornih strana. To znači, da ukoliko u ugovornim obavezama između stranaka je postojalo prekomerno oštećenje, koje je postojalo u vreme postizanja poravnanja, stranke mogu zahtevati poništenje poravnanja (jer se smatra da kod poravnanja stranke ne mogu da zahtevaju određeni kompromis, stoga sporazumom o poravnanju stranake prihvataju pravni rizik kome su izloženi, te u tim slučajevima nema mesta za sprovođenje pravila prekomerne štete). Dakle ovo pravilo u članu 1052. ZOO stavlja van snage opšte pravilo sadržano u članu 122. ZOO (koje se

odnosi na prekomernu štetu), međutim, ovo pravilo iz ovog člana ne isključuje primenu pravila o postojanju prevare (član 49 ZOO) ako je isto prisutno u sporazumu o poravnanju.

Član 1053. Dejstvo poravnanja prema jemcima i zalogodavcima

1. Ako je poravnanjem izvršena novacija obaveze, jemac se oslobađa odgovornosti za njeno ispunjenje, a prestaje i zaloga koju je dao neko treći.

2. Jemac i treći koji je dao svoju stvar u zalogu ostaju i dalje u obavezi, a njihova odgovornost može biti smanjena poravnanjem, ali ne i povećana, izuzev ako su se saglasili sa poravnanjem.

3. Kad dužnik poravnanjem prizna sporno potraživanje, jemac i zalogodavac zadržavaju pravo da istaknu poveriocu prigovore kojih se dužnik poravnanjem odrekao.

1053.1. U suštini , po pravilu poravnanjem se ne završava postojeći odnos i ako je zaključen novi ugovor . Po ovom pravilu u skladu sa ovim stavom, ukoliko poravnanjem se obnavlja postojeća obaveza, jemac saglasno se oslobađa odgovornosti za ispunjenje obnovljene obaveze; takođe ako se poravnanjem postiže obnovljenje,onda prestaje i zalog kojeg je dao neko treće lice u cilju osiguranja ranijeg odnosa.Drugim rečima eliminisanje neizvesnosti i određivanje obaveza u vezi nekog spornog i neizvesnog ugovorenog odnosa po osnovu poravnanja ,onda nastaju novi efekti u novim ugovorenim odnosima i na taj način subjekte oslobađa od bezbednosnih zahteva (garancija i zaloga).

1053.2. U drugim obavezajućim obaveza, jemac ili hipotekarni dužnik, koji su dali stvar u cilju osiguranja obaveze, i dalje su u obavezi i ako su strane postigle poravnanje , međutim obim obaveze jemca ili hipotekarnog dužnika sporazumno može da se smanji, ali ne i da se povećava. Za povećanje obima obaveze hipotekarnog dužnika ili jemca postigne poravnanjem, potrebna je posebna saglasnost od strane jemca,odnosno hipotekarnog dužnika.

1053.3 Stav 3 (treći) ovog člana utvrđuje pravo jemca i hipotekarnog dužnika koji mogu da podnesu prigovor protiv poverioca od kojeg je dužnik odustao prilikom postizanja poravnanja, odnosno u slučajevima kada je dužnik primio sporni zahtev . Imajući za cilj da se štiti položaj jemca i zalogodavca od sadržaja poravnanja koje dužnik može da postigne sa poveriocem ,ovaj stav ne sprečava zalogodavca i jemca od prava na prigovor od kojeg je se dužnik odrekao sporazumno.

Član 1054. Poravnanje o poslu kome se može prigovoriti

1. Punovažno je poravnanje o pravnom poslu protiv koje jedna strana može učiniti prigovor, ako je ona u momentu zaključenja poravnanja znala za mogućnost prigovora.

2. Međutim, nevazeće je poravnanje o ništavom pravnom poslu i kad su ugovarači znali za ništavost i hteli poravnanjem da je otklone.

1054.1. Prvi stav ovog člana precizira valjanost postignutog sporazuma i u vezi pravnih poslova, koji mogu biti osporeni od jedne strane poravnanja (tzv. rušljivi pravni poslovi), ako u slučaju postizanja poravnanja strana je bila svesna o mogućnosti podnošenja prigovora protiv tog pravnog posla. Ovo pravno rešenje stranama omogućava postizanje sporazuma i za kontroverzne pravne poslove, odnosno rušljive pravne poslove, tako da strane ne prigovaraju iste (nakon što su imali saznanja o ovoj mogućnosti) i time propuste mogućnost podnošenja prigovora postizanjem odgovarajućim poravnanjem.

1054.2. Stav 2 (drugi) ovog člana je imperativnog karaktera (obavezan-o), tako da prema definiciji ove odredbe, poravnanje je nevažeće ako su strane znale o nevažećim pravnim poslovima, i poravnanjem su htele da iste izbegnu to, npr. poravnanje je nevažeće koje ima za cilj da zameni neki apsolutno nevažeći pravni posao.

Član 1055. Nevaznost poravnanja

1. Poravnanje je nevazeće ako je zasnovano na pogrešnom verovanju oba ugovarača da postoji pravni odnos koji u stvari ne postoji, i ako bez tog pogrešnog verovanja ne bi među njima bilo ni spora ni neizvesnosti.

2. Isto važi i kad se pogrešno verovanje ugovarača odnosi na obične činjenice.

3. Odricanje od ove ništavosti nema pravnog dejstva i ono što je dato na ime izvršenja obaveza iz takvog poravnanja može se natrag tražiti.

1055.1. Stav 1 ovog člana predviđa poništenje poravnanja kada je poravnanjem omogućen raskid ugovora po osnovu pogrešnog verovanja strana o postojanju poravnanja i neizvesnosti u pogledu njihovi obavezujućih odnosa i odgovornosti, npr. kada ugovorne strane veruju da je njihov ugovor zaključne na neki određeni rok, koji obično bude raskinut po sili zakona ili ex lege, onda ako se strane poravnanjem slažu da taj ugovor raskine, onda takvo poravnanje je nevažeće. U smislu sadržaja ovog stava koji precizira da je poravnanje nevažeće kada je isto zasnovano na zabludu ugovorenih strana i ako su strane postigle poravnanje za pravne

odnose koji uopšte nisu postojali, kao i u slučaju kada ne bi postojala zabluda ugovorenih strana ,onda ne bi bilo sporno i nesigurno.

1055.2 Drugi stav ovog člana proširuje ništavost poravnanja i kada je u pitanju zabluda ugovornih strana u vezi sa uobičajnim činjenicama.U tom smislu radi se o notornim činjenicama koje se u praksi nazivaju javno poznatim činjenicama , tako da u smislu ovog stava poravnanje je nevažeće i kada zabluda strana ima veze sa ovim činjenicama .

1055.3. U trećem stavu ovog člana , predviđena je jedna odredba imperativnog karaktera koja zabranjuje odricanje od nevažnosti shodno odredaba ovog člana , ili drugim rečima isključuje pravo stranaka da odustanu od nevalidnosti poravnanja. Dakle , shodno sadržaju ovog paragrafa,ono što je dato na ime izvršenja po osnovu poravnanja (koje ispunjava zahteve ništavosti) može da se zahteva da se vrati u smislu odredbi u vezi sa neosnovanog obogaćenja (u vezi neosnovanog obogaćenja vidi komentar u članovima 149 do 202 ZOO).

Član 1056. Ništavost jedne odredbe poravnanja

Odredbe poravnanja čine celinu, te ako je jedna odredba ništava, celo poravnanje je ništavo, izuzev kad se iz samog poravnanja vidi da se ono sastoji iz nezavisnih delova.

1056. Odredbe ovog člana utvrđuje pravila za tumačenje poravnanja. Prema ovom članu odredbe porvnanja tumače se kao celina, tako da ukoliko jedna odredba poravnanja je nevazeća, osim ako iz sadržaja poravnanja se jasno vidi da se poravnanje sastoji od nezavisnih delova.Ovo je jedan izuzetak od pravila *pacta sunt servanda* i opštih pravila za delimičnu ništavost (u vezi sa delimičnim ništavosti videti komentar člana 91.ZOO) .

DEO XXX PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 1057. Primena ovog zakona

Odredbe ovog zakona neće se primenjivati na obligacione odnose koji su nastali pre stupanja na snagu ovog zakona

---

1057. Odredbe ovog zakona primenjuju radi regulisanja pravnih obavezujućih odnosa koji su proizilazili od trenutka kada zakon je stupio na snagu . Ovaj zakon je stupio na snazi 20. decembra 2013 . Odredbe ovog zakona ne odnose se na regulisanje pravnih odnosa koji su nastali pre stupanja na snagu ovog Zakona .

Član 1058. Prestanak važenja i primena drugih zakona

1. Danom stupanja na snagu ovog zakona odredbe Uredbe UNMIK-a br.2000/68, za ugovore o prodaji robe, prestaju da postoje.

2. U smislu ovog zakona, a u skladu sa članom 145. Ustava Republike Kosova, primenjivi zakon za ugovore o međunarodnoj prodaji roba je Konvencija Ujedinjenih Nacija o ugovorima o međunarodnoj prodaji roba.

3. Danom stupanja na snagu ovog zakona odredbe Zakona o obligacionim odnosima (Službeni list SFRJ, br 29/78., 39/85, 57/89) prestaje da postoje, osim sledećih odredaba: Glava XXXI, članovi 1035 do 1046, Glava XXXII članovi 1047 do 1051, Glava XXXIII, članovi 1052 do 1060; Glava XXXIV, članovi 1061 do 1064; Glava XXXV članovi 1065 do 1068, Glava XXXVI članovi 1069 do 1071; Glava XXXVII, članovi 1072 do 1082, Glava XXXVIII, članovi 1083 do 1087, Glava XXXIX, član 1088, koji će se shodno primenjivati, osim ako nacionalno zakonodavstvo ne donese zakone, odnosno podzakonska akta koji uređuju iste.

4. Stupanjem na snagu ovog zakona prestaje da važe odredbe prethodnih zakona koji su regulisali ovu materiju, osim ako je zakonom predviđeno drugačije.

1058.1. ZOO je ukinuo odredbe Uredbe UNMIK-a . br.2000 / 68 , od 29 decembra, 2000 , takozvana Uredba o ugovorima o prodaji robe. Uredba UNMIK-a o ugovorima o prodaju robe, u stvari je jedan bukvalan prevod teksta Konvencije UN o ugovorima za međunarodnu prodaju robe.⁹⁰⁰ ZOO posebnim odredbama reguliše Ugovor o prodaji; videti

.....
900 Za više o tekstu Uredbe UNMIK-a za ugovore o prodaji robe posetite sajt na sledeći način:
< unmikonline.org/regulations/unmikgazette/03albanian/A2000regs/RA2000_68.htm >; dt. 12.12.2013.

odredbe ZOO -a u vezi sa Ugovorom o prodaji počev od člana 438.ZOO. Stoga, kako bi se izbegla mogućnost osporavanja između pravnih instrumenata koji regulišu istu pravnu oblast, ovim stavom ZOO, Uredbu UNMIK- je stavio van snage.

1058.2 ZOO upućuje kao Zakon na snazi za ugovore sa stranim elementom odredbe Konvencije UN o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe. U smislu ovog pravnog rešenja, ukoliko se u našoj zemlji tretira neko ugovorno pitanje sa stranim elementom i kao Zakon na snazi se primenjuje Zakon koji je na snazi u našoj zemlji, onda shodno značenju drugog stava člana 1058, važeći Zakon za tretiranje pitanja - ugovornih odnosa sa stranim elementom je Konvencija Ujedinjenih Nacija o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe.⁹⁰¹

1058.3 ZOO u trećem stavu ovog člana precizira da svi delovi starog Zakona o obligacionim odnosima (Službeni List SFRJ , br . 29 / 78 , 39 / 85 , 57 / 89) , ostaju na snazi i predstavlja će sekundarni izvor za regulisanje neke od obaveza , sve dok oni nisu regulisani drugim primarnim izvorima (bilo zakonima ili podzakonskim aktama). Uglavnom u ovom odeljku radi se o ugovorima i pravnim bankarskim poslovima, koji u modernoj tržišnoj ekonomiji zahtevaju jednu savremenu regulativu i u mnogim slučajevima jednu imperativnu regulativu. Zbog specifičnosti koje predstavljaju ugovori i bankarski poslovi u celini , čini se da je namera Zakonodavaca bila da se takvi odnosi obaveza koji se odnose na ugovore i bankarske poslove regulišu zakonom ili drugim posebnim podzakonskim aktama. U ovom delu ZOO, koji predstavlja sekundarne izvore ZOO, spadaju delovi i odredbe članova kao što sledi: Glava XXXI, članovi 1035 do 1046; Glava XXXII, članovi 1047 do 1051; Glava XXXIII, članovi 1052 do 1060; Glava XXXIV, članovi 1061 do 1064; Glava XXXV članovi 1065 do 1068; Glava XXXVI članovi 1069 do 1071; Glava XXXVII, članovi 1072 do 1082; Glava XXXVIII, članovi 1083 do 1087; Glava XXXIX, član 1088.

1058.4. Stupanjem na snagu ovog zakona , prestaju da važe odredbe ranijih zakona kojima je regulisano ovo pitanje, osim u slučajevima kada je ovim zakonom drukčije određeno . Ovde se prvenstveno misli na prestanak odredaba Zakona o obligacionim odnosima , bivši Zakon SFRJ (objavljen u Službenom listu SFRJ, br . 29 / 78 , 39 / 85 , 57 / 89) kao stari zakon koji je bio na snazi do dana stupanja na snagu novog Zakona, ZOO. Dakle, stari ZOO prestaje da postoji , osim izuzetaka navedenih u trećem paragrafu ovog člana (iste gore pomenue), a koji mogu predstavljati sekundarni izvor za regulisanje obligacionih odnosa.

.....
901 O verziji teksta na alabanskom jeziku Konvencije Ujedinjenih Nacija o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe, pogledajte veb stranicu na sledeći način: < <http://cisg7.institut-e-business.de/pdf/Textsammlung/textsammlung-albanisch.pdf>>; od. 12.12.2013.

Član 1059. Stupanje na snagu

Ovaj zakon stupa na snagu (6) meseci posle objavljivanja u Službenom Listu Republike Kosovo.

1059. ZOO je usvojen od strane Skupštine Kosova od . 10.05.2012; , proglašen Dekretom Predsednika Republike Kosova dana 30.05.2012 , Dekret br. DL 024 - 2012 , ovaj zakon je objavljen u Službenom Glasniku Republike Kosovo dana 19.06.2012 , tako da je ovaj zakon stupio na snagu šest meseci nakon objavljivanja u Službenom Glasniku , odnosno danom stupanja na snagu ZOO smatra se 20. decembar 2012 .

LITERATURA

- Alishani, Alajdin, Obligaciono Pravo (opšti deo), Prizren, 1989
- Alishani, Alajdin, Odgovornost za materijalne nedostatke stvari, Beograd, 1996
- Aliu, Abdulla, Izvori građanskog prava na Kosovu, Priština, 1999
- Aliu, Abdulla, Građansko Pravo, Priština, 2013
- Aliu, Abdulla, Stvarno Pravo, Priština, 2013
- Blagojević, Borislav, Pravna Enciklopedija, Beograd, 1979
- Blagojević, Borislav, Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima I, Beograd, 1980
- Blagojević, Borislav, Komentar Zakona o Obligacionim Odnosima II, Beograd, 1980
- Brestovci, Faik, Pravo građanskog postupka II, Priština, 2004
- Brestovci, Faik, Pravo građanskog postupka I, Priština, 2006
- Bukljash, Ivan, Komentar Zakona o Obveznim Odnosima
- Crnić, Ivica, Zakon o Obveznim Odnosima sa komentarom i sudskoam praksom, Zagreb, 2012
- Ćesić dhe të tjerë, Komentar Zakon O Obveznim Odnosima, Zagreb, 2005
- Dauti, Nerxhivane, Obligaciono pravo (opšti i posebni deo), Priština, 2001
- Dimitar, Pop Georgiev, Obligaciono Pravo, Shkup, 1990
- Galgano, Francesko, Privatno Pravo, Tirana, 1999

- Gashi, Haxhi & Aliu, Abdulla & Vokshi Adem, Komentar Zakona Kosova o Porodici, I izdanje, Priština 2012
- Gorenc, Vilim & Slakoper Zvonimir, Opci Dio Obveznog Prava, Zagreb, 2004
- Gorenc, Vilim, Komentar Zakona o Obveznim Odnosima, Zagreb, 2005
- Krsmanović, Tomislav, Aktuelna sudska praksa iz obligacionih odnosa, Beograd, 2000
- Latifi, Juliana, Građansko Pravo, opšti deo, Tirana, 2005
- Morina, Iset & Nikçi Selim, Komentar Zakona o Parničnom Postupku, I izdanje, Priština 2012
- Nuni, Ardian, Građansko Pravo, Opšti deo, Tirana, 2009
- Skrame, Olti, Komentar Građanskog Zakonika Republike Albanije, Prvi i drugi tom, Tirana, 2011
- Skrame, Olti, Komentar Građanskog Zakonika, 2 Tom, Tirana, 2011
- Stanković, Obren, Novcana naknada neimovinske stete, Beograd, 1965
- Stanković, Obren, Naknada za pojačane napore i za umanjenje životne aktivnosti, Beograd, 1972
- Veljković, Dragoslav, Obligaciono Pravo, Beograd 2005
- Vermelle, Georges, Građansko Pravo, Ugovori – Posebni deo, Dalloz, 2006
- USAID, Program sistema za sprovođenje sporazuma i odluka na Kosovu (SEAD), Standardni obrazac agro-ugovora o prodaji, sa pravnim komentarom i smernicom za opštu upotrebu, Priština, 2012

ZAKONICI I ZAKONI

- Građanski Zakonik Republike Albanije 1994 godine, Zakon br. 7850, dn. 29.07.1994
- Code Civile(Građanski Zakonik), 101 Izdanje, Dalloz, 2002
- Opšti Građanski Zakonik Nemačke 1900 godine
- Zakon Br. 04/L-21 o Zaštiti Potrošača Kosova, Službeni List br. 32, dana 20 novembar 2012
- Zakon o Obligacionim Odnosima Crne Gore, (“Sl. List Crne Gore”, br. 07/48, 07.08.2008.
- Zakon o Obveznim Odnosima Republike Hrvatske, Narodne Novine br. 35/05 i 41/08 dn. 9 travnja 2008.
- Zakon o Obligacionim Odnosima Federacije Bosne i Hercegovine
- Zakon Br. 03/L-154 o Vlasništvu i drugim Stvarnim Pravima Kosova, Službeni List Br. 57, dana 04 Avgust 2009
- Švajcarski zakonik o obligacijama, Od 30. Marta 1911, sa izmenama i dopunama izvršenim do 1 januara 1976, Bg, 1976
- Zakon o Lokalnoj Samoupravi br. 03/L – 040, (“Službeni list Republike Kosova”, br. 28/2008)
- Uredba UNMIK-a br. 2005/13, dn. 4 mart 2005 “O dugoročnom dodeljivanju društvenih nekretnina, kojima raspolažu opštine na Kosovu”
- Građanski Zakonik Republike Albanije usvojen Zakonom br. 7850, dn. 29.7.1994, izmenjen zakonom br. 8536, dn. 18.10.1999 i br. 8781, dn. 03.05.2001
- Ustav Republike Kosovo, usvojen 9 aprila 2008
- Zakon o Obligacionim Odnosima nr. 04/L-007,objavljen u Službenom Listu dana 19 juni 2012, na snazi od 20 decembra 2013
- Zakon o Parničnom Postupku, br. 03/L-006, Službeni List R. Kosova, br. 38/2008, dana 30 septembar 2008
- Zakon o Vanparničnom Postupku, br. 03/L-007, Službeni List R. Kosova br. 45/2009, dana 12 januar 2009
- Krivični Zakonik Kosova, br. 04/L-082, Službeni List R. Kosova br. 19, dana 13 jul 2012

- Zakon Kosova o Porodici, br 2004/26, Službeni List PISK-a, nr. 4/2006 dn. 1 septembar 2006
- Zakon o Nasleđivanju na Kosovu, br. 2004/26, Službeni List PISK-a br. 3/2006 dana 1 avgust 2006
- Zakon 03/L-008 o Izvršnom Postupku, Službeni List R. Kosova br. 33/15 Juli 2008; Novi Zakon u 2012 godini
- Zakon o Radu, br. 03/L-212, Službeni List R. Kosova 90/01, decembar 2010
- Zakon o Vlasništvu i drugim Stvarnim Pravima, br. 03/L-006, Službeni List R. Kosova br. 57/04, avgust 2009
- Zakon br. 04/L-013 o Katastru, Službeni List R. Kosova br. 13/01, septembar 2011
- Civilni Zakon Protiv Kleveta i Uvreda
- Zakon o Bezbednosti na Radu, Zaštite Zdravlja Zaposlenih i Radnoj Sredini
- Zakon o Obaveznom Osiguranju od Autoodgovornosti
- ZOOAO Zakon o Obaveznom Osiguranju od Autoodgovornosti
- Zakon Kosova o Porodici br. 2004/26 Službeni List PISK br. 4/2006 dn. 01.09.2006
- Zakon o Nasleđivanju na Kosovu br. 2004/26 Službeni List PISK br. 3/2006 dn. 01.08.2006
- Zakon o Obaveznom Osiguranju od Autoodgovornosti, Zakon 04/L-018 dn. 23 juni 2011 objavljen dekretom br. DL-003-2011, dana 5.7.2011 od Predsednice Republike Kosova, Službeni List RK, br. 4, dn. 14 juli 2011
- Zakon o Beležništvu 03/L-010 dn. 17.10.2008 proglašen dekretom od strane Predsednika Republike Kosovo dekretom DL-053 -2008, dn. 6.11.2008 i Zakon o Izmeni i Dopuni Zakona o Beležništvu 04/L-002 dn. 21.7.2011
- Zakon o Advokaturi 04/L-193 dn. 02.05.2013 proglašen dekretom od strane PRK dekretom DL-25-2013, dn. 21.5.2013
- Engleski Zakon o Osiguranju 1774 godine
- Zakon br. 03/L-209 o Centralnoj Banci Republike Kosova, dn. 16.8.2010
- Pravilnik CBK o Osiguranju Života, dn. 17.12.2007

Zakoni drugih zemalja

- Građanski Zakonik Republike Albanije
- Zakon o Obligacionim Odnosima Crne Gore
- Zakon o Obveznim Odnosima Republike Hrvatske
- Zakon o Obaveznim Odnosima Federacije Bosne i Hercegovine

SUDSKE ODLUKE

- Presuda Okružnog Suda u Varaždinu: Županijski sud u Varaždinu, Gž. 566/03-2 od 06. svibnja 2003
- Presuda Okružnog Suda u Varaždinu : Županijski sud u Varaždinu, Gž. 1074/08-2 od 04.08.2008
- Presuda Okružnog Suda u Varaždinu : Županijski sud u Varaždinu, Gž. 2122/04 od 07.03.2005
- Presuda Opštinskog Suda u Zagrebu, Gžn. 1481/10 od 22. ožujka 2011
- Presuda Opštinskog Suda u Zagrebu, Gžn-1737/09 od 27. travnja 2011
- Presuda Vrhovnog Suda Kosova, Rev. br. 402/2008, dn. 07.10.2011
- Presuda Višeg Privrednog Suda u Beogradu, Gž. br. 4001/88
- Presuda Višeg Privrednog Suda u Beogradu, Gž. br. 1142/95
- Presuda Vrhovnog Suda Vojvodine, Gž. br. 475/91
- Presuda Vrhovnog Suda Srbije, Gž. br. 105/85
- Presuda Višeg Privrednog Suda RH, AE-1317/93, dn. 4 januar 1994
- Presuda Vrhovnog Suda RH, Rev. br. 383/88, dn. 5 oktobar 1988
- Presuda Okružnog Suda u Prištini, Gž. br. 868/2006, dn. 14.2.2008
- Presuda Opštinskog Suda u Prištini, P. br. 815/2002, dn. 31.3.2006
- Odluka Skupštine Opštine Priština, 01. Br. 46-1301, dana 3.7.2009
- Vrhovni Sud Republike Kosovo, Sažetak odluka Vrhovnog Suda Kosova u imovinskim predmetima, 2011

- Pravni Centar Kosova Bilten Sudske Prakse Vrhovnog Suda Kosova, 2004 – 2005
- Pravni Centar Kosova Bilten Sudske Prakse Vrhovnog Suda Kosova, juli-septembar 2005
- Bilten Sudske Prakse – Vrhovni Sud Kosova – tom 1, 2011
- Bilten Sudske Prakse za okružne sudove Kosova, tom 1, 2011
- Odluke Ustavnog Suda Republike Albanije, 2000-2001
- Odluke Apelacionog Suda Republike Albanije, br. 1177, dn. 16.05.2012
- Odluka Vrhovnog Suda RH, Rev. br. 1350/91, dana 17 oktobar 1991
- Odluka Ustavnog Suda RH, br. U-III-1006/1998, dn. 14 juni 2001
- Odluka Višeg Suda RH, Rev. br. 3009/2000-2, dn. 4 februar2004
- Odluka Višeg Suda RH, Rev. br. 1070/98, dn. 17. 12.2001
- Odluka Višeg Suda RH, Rev 119/1997, dn. 28.01.1998
- Odluka Vrhovnog Suda Kosova, Priština, Rev. I. br. 278/2008

SKRAĆENICE

CBK	Centralna Banka Republike Kosova
Vrh. Sud BH	Vrhovni Sud Bosne i Hercegovine
Vrh. Sud Fed.	Vrhovni Sud bivše Jugoslovenske Federacije
Vrh. Sud Kos.	Vrhovni Sud Kosova
Vrh. Sud Hrv.	Vrhovni Sud Hrvatske
Vrh. Sud Srb.	Vrhovni Sud Republike Srbije
Vrh. Sud Voj.	Vrhovni Sud Vojvodine
GZF	Građanski Zakonik Francuske
GZRA	Građanski Zakonik Republike Albanije
GZŠ	Građanski Zakonik Švajcarske
KZK	Krivični Zakon Kosova
CZPKU	Civilni Zakon protiv Kleveta i Uvreda
ZKP	Zakon Kosova o Porodici
ZOO	Zakon o Obligacionim odnosima
ZOOBH	Zakon o Obligacionim Odnosima Bosne i Hercegovine
ZOOCG	Zakon o Obligacionim Odnosima Crne Gore
ZOORH	Zakon o Obligacionim Odnosima Republike Hrvatske
ZOORS	Zakon o Obligacionim Odnosima Republike Srbije
ZR	Zakon o Radu
ZVDSP	Zakon o Vlasništvu i drugim Stvarnim Pravima
ZVP	Zakon o Vanparničnom Postupku
ZPP	Zakon o Parničnom Postupku
ZZRZZZRS	Zakon o Zaštiti na Radu, Zaštiti Zdravlja Zaposlenih i Radnoj Sredini
Nar. Nov.	Hrvatski “Narodne novine”,
PRK	Predsednik Republike Kosova
RH	Republika Hrvatske
R. Kos.	Republika Kosova
Rev.	Znak sudske odluke prema vanrednom pravnom leku – revizije
ZOO	Zakon o Obveznim (Obligacionim) Odnosima – imenovanje Zakona o Obligacionim Odnosima na hrvatskom, odnosno srpskom jeziku

